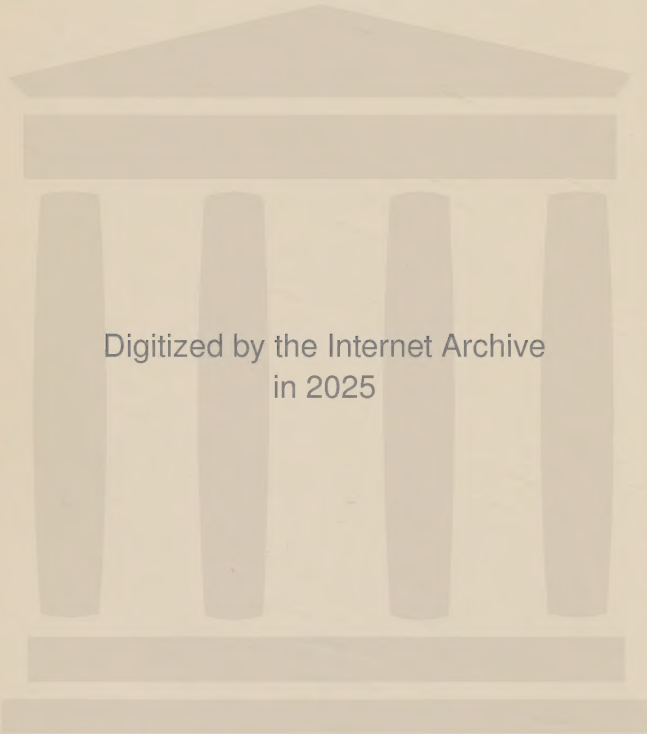

Digitized by the Internet Archive
in 2025

BIBLIOTHECA PATRUM

ECCLESIAE CATHOLICAE

QUI

ANTE ORIENTIS ET OCCIDENTIS SCHISMA

FLORUERUNT.

DELECTU PRESBYTERORUM QUORUNDAM OXONIENSIIUM.

SI JAM SATIS JACTATUS VIDERIS, FINEMQUE HUIUSMODI LABORIBUS VIS
IMPONERE, SEQUERE VIAM CATHOLICAE DISCIPLINAE, QUAE AB
IPSO CHRISTO PER APOSTOLOS AD NOS USQUE MANAVIT,
ET AB HINC AD POSTEROS MANATURA EST.

S. Aug. de Util. Credendi, c. 8.

OXONII:

EXCUBEAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLIX.

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

INTERPRETATIO

OMNIUM EPISTOLARUM PAULINARUM

PER HOMILIAS FACTA.

TOMUS I.

CONTINENS HOMILIAS IN EPISTOLAM AD

Property of

ROMANOS.

CLgA

Please return to

Graduate Theological

Union Library

OXONII:

EXCUDEBAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLIX.

34573

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

IN DIVI PAULI

EPISTOLAM AD ROMANOS

HOMILIAE XXXIII.

EDITIO NOVA

AD FIDEM CODICUM MSS. ET VERSIONUM ANTIQUARUM
DILIGENTER CASTIGATA.

OXONII:

EXCUDEBAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VE NEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLIX.

MAXIME REVERENDO IN CHRISTO PATRI

GULIELMO

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI,

ANGLIAE TOTIUS PRIMATI ET METROPOLITANO,

OLIM IN HAC NOSTRA ACADEMIA SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORI REGIO,

DICATUR

HAEC BIBLIOTHECA

PRISCORUM PATRUM, EPISCOPORUM,

DOCTORUM, CONFESSORUM, MARTYRUM,

SANCTAE AC CATHOLICAE CHRISTI ECCLESIAE,

QUO PIETATI SATISFIAT

ERGA NOMEN VENERABILE

ET

PATERNI ANIMI BENEVOLENTIAM.

MONITUM.

“SERMONES CHRYSOSTOMI in Epistolas Pauli,” ut Savillii verba nostrum in usum accommodemus, “ante annos fere nonaginta ediderunt Veronenses [anno MDXXIX], atque iterum nuper admodum Heidelbergenses. Illi, quod potuerunt, praestiterunt, praeter interpunctionum vitia: quod non potuerunt ex unico, eoque ἡμιβρώτῳ Codice, quod viros bonos decuit, ingenue confessi sunt. Heidelbergenses, cum scriptos Codices tam Augustanae, quam Palatinae Bibliothecae magnificis titulis prae se ferrent, et quidem haberent ad manum, castigatis ex MSS. levi manu Homiliis tredecim prioribus ad Romanos, quo fucum lectori facerent, usque ad illa verba, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσι, quae reperiuntur Hom. XIV [XV] p. 113. l. 7. Editionis nostrae, in cetero opere usque ad finem Epistolarum, nullo, ut videtur, adito libro, nullo inspecto, Veronensium errores novis de suo erroribus auctos et accumulatos, pro nova scilicet et emendata Editione nobis obtruserunt.” Hujus igitur Editionis, tanquam plane fallacis et fraudulentae, nos nullam rationem habuimus; Veronensem autem, unde ceterae omnes fluxerint, cum constet ex

unico libro Veneto totam pendere, operae pretium erit, plenam et accuratam hujus Codicis descriptionem, a THEODORO HEYSIO nostro rogatu concinnatam, hic subjungere.

“Codex Bessarioneus 103 [Heysii b.] bombacinus, foliis majoribus quadringentis quatuordecim; quo corpore uno universa Jo. Chrysostomi in Paulum Expositio continetur. Scriptura saeculi circiter XI. *μονόστοιχος*, literulis exiguis accurate distincta, in compendiis plurima, quibus fere utebantur docti homines, cum sibi, non emptori, exempla elaborabant, praeter fidem operis elegantiae parum curiosi. Et sanequam purus est textus: festinatione perraro, insecitia nunquam erratum; ubi corrupta lectio, archeographi mendo est, non vitio descriptoris; nulla praeterea secunda manus: si quid correctum, est a librario; *δισσογραφίαι* sicubi notantur (quae tamen sunt valde paucae), ex ipso archeographo translatae apparet.—Est autem hic idem ille Codex, quem elegerat Gibertus Episcopus Veronensis, unde primus Chrysostomi super Paulum Commentarios in publicum ederet (a. 1529, ex officina fratrum de Sabio). Quod quo serius animadverti, eo certius mihi exploratum, quippe post laborem non brevem in colligendis a Saviliana scriptura diversitatibus frustra vel minimo cum fructu consumptum. Nimirum et Savilii hinc paene omnis pendet recensio, qui, quae erat religiosissimi Critici summa cautio, ea sibi lege videtur alia antigrapha adhibenda censuisse, ut unius prototypi auctoritati plures etiam quam deteriores lectiones posthaberet. Quin quod Sermonum clausulam, sive *τὴν δοξολογίαν*, ita mutilam dedit, ut desinere soleat in verbis *χάριτι καὶ φιλα-
θρωπίᾳ*, hunc unum librum habet auctorem, cum ceteri quotquot sunt omnes pleniorum ubique formulam exhibeant, quos jure secutus est Montefalconius.—Jam ubi satis mihi persuasi, Editores Veronenses in Codice typis exprimendo fideliter omnino neque indiligenter egisse, deserendus mihi ille, qui quantum poterat, profuit, et vero perveniendum a corpore ad membra. Id enim nunc

agitur, ut ex aliis exemplis, praesertim siqua sunt vetustiora, quae singulas tantum partes Chrysostomei operis, alias atque alias continent, corruptelarum remedia, lacunis supplementa conquiramus; denique, siquidem fieri potuerit, ut qui hoc totum corpus confecit, moralium indicem praefixit, clausulas sermonum amputavit, idem in ipsa subinde oratione, suo arbitratu, mutare aliqua vel compendiaria quadam ratione contrahere sibi permiserit, id maxime contendendum, ut ultra unius notarii curas sive qualemcunque recensionem, ad Scriptoris pristinam manum, quantum per Codices licet, propius accedere studeamus."

Haec de integro corpore Commentariorum, in quibus Chrysostomus Epistolas Paulinas omnibus luminibus ingenii, doctrinae, facundiae illustraverit, dicta sint. Nunc ad has ipsas in Epistolam ad Romanos Homilias, quas post Commentaria in Epistolam ad Corinthios utramque edendas suscepimus, transeamus.

Savilius in exemplari horum Sermonum Veronensi castigando, Regium quendam Codicem adhibuit, qui cum nostro A. quantum ex variantibus lectionibus ab isto Editore vel in contextum receptis, vel in margine reconditis, colligere licet, magna ex parte consentire videtur. Partim hujus libri ope, partim ingenii, quo pollebat, acumine, plurima archetypi ejus menda sustulit, lacunas, si quae erant, sarsit, interpunctionem correxit, denique Editoris partes, pro subsidiis quae ei erant ad manum, summa fide ac diligentia egit. Porro castigationes quasdam lectionesque Codicis Augustani post absolutam Editionem ab Hoeschelio missas in fine Tomi octavi ordinavit.

Omissa Morelli recensione, cujus criticus usus est nullus, restat Editio, quae per tot annos ceteras omnes

splendore suo obscuravit, Benedictina, ab ipso Montefalconio, insigni istius fraternitatis ornamento, elaborata. De quo Patris nostri Editore quid sentiamus, cum decem abhinc annis nec tecte nec timide dixerimus, memoriam viri laudatissimi novis vituperationibus onerare, ingratum sane et odiosum foret. Penes Lectorem iudicium sit. Codices vero, quibuscum hasce Homilias contulisse se profitetur Montefalconius, sunt Reg. 1954, (hodie 732, nobis B.) et Colbert. 993 (nunc Reg. 734, nobis E.)

Tandem ad nostram Editionem accedendum est, cujus in usum diligenter collati sunt libri quos nunc recensebimus.

- A. Codex Regius 731. Membranaceus, saeculi XII. Hunc librum haud mediocri cum fructu in subsidium vocavit Editor Benedictinae alterius, quae prodiit Parisiis, anno MDCCCXXXIV—MDCCCXL.
- B. Regius 732. Membranaceus, saeculi XI. a Montefalconio adhibitus.
- C. Vaticanus 550. Membranaceus, saeculi X. Exhibet hic liber duas recensiones plane diversas. Scilicet in priore operis parte, usque ad finem Homiliae octavae, cum nostris A.F.H.I. plerumque conspirat; in ceteris autem sermonibus arctam cum Cod. G. affinitatem prae se fert. Hujus libri collatio integra ab Heysio nostro confecta penes nos est; quam tamen non nisi ad lacunas alterius Codicis supplendas adhibuimus.
- D. Regius 1016 A. Membranaceus, saeculi XI.
- E. Regius 734. Membranaceus, saeculi XI. a Montefalconio in subsidium vocatus.
- F. Venetus, Bessarioneus 98. Forma quadrata, membranis 262, paginis bipartitis versuum tricenorum singulorum, scriptus saec. XI.
- G. Venetus, Append. 564. Olim Jacobi Contareni, saeculi item XI. membranaceus, forma quadrata, foliis 287, (quorum tamen viginti duo chartacea saeculo XV.

suppleta fuerunt) paginis bipartitis versuum vicenorum quinorum. Incipiunt antiqui libri reliquiae pag. Sav. 6, 15: exeunt pag. 148, 32. Intus sunt lacunae, quas in Var. Lect. notavimus. "Textum praebet, ineptas interpolatorum manus non leviter quidem, neque tamen ita passum, quin vetustissimi ejus, quod illi corrupturi sategabant, exempli lectiones multae superstites ex ipsa labe eniteant, vulgatis nonnunquam anteferendae." *Heyse*.

- H. Monacensis (olim Augustanus) 457. Membranaceus, saeculi XI. in fol. minore, constans foliis 329, initio mutilus. Nostrum in usum contulit J. G. KRABINGER. Hic est, ni fallimur, Augustanus ille, quem Savilii in gratiam contulit Hoeschelius.
- I. Vindobonensis, Lambec. CXLI. Chartaceus, antiquus et bonae notae, in quarto. Continet 1mo. a fol. 1. usque ad fol. 111. Chrysostomi Homilias in Epistolam ad Hebraeos initio mutilas; 2do. a fol. 111. usque ad fol. 239. Ejusdem Homilias in Epistolam ad Romanos, in fine laceras.

Codices horum Sermonum Mosquenses, a nobis in textu Apostolico recensendo appellatos, descripsit C. F. Matthaei in Edit. Nov. Test. Tom. VI. p. 262 sqq. Hi sunt,

- 3. Membranaceus Bibliothecae SS. Synodi num. XCVII. in folio. Scriptus est anno post Christum natum DCCCCXVII. Continet in foliis 352. XXXIII Homilias S. Chrysostomi in Epistolam D. Pauli ad Romanos. Contextus sacer scriptus est literis quadratis. Singula folia distincta sunt binis columnis.
- 8. Membranaceus Bibliothecae SS. Synodi num. C. in folio. Saeculi X. aut XI. Continet in foliis 425. XXXIII Orationes (λόγους) Chrysostomi in Epistolam ad Romanos. Singulae paginae divisae sunt in binas columnas.

Catenam in D. Pauli Epistolam ad Romanos e Cod. Bodleiano edidit J. A. Cramer ὁ μακαρίτης, quae tamen

vix decem Chrysostomi loca, eaque levissimi momenti, includit. Majore cum fructu evolvimus ejusdem operis Supplementum e Cod. Monacensi 23. descriptum, quod incipit a Cap. VII. v. 7. quodque magnam partem ex Chrysostomi commentariis decerptum est.

Homilias S. Chrysostomi in Epistolam ad Romanos Latinas fecerunt, integras Wolfgangus Musculus, septendecim priores Germanus Brixius, Altissiodorensis. Hic autem ad manum habuit, praeter Editionem Veronensem, librum scriptum ab Erasmo acceptum, quem nunc Germanicum, nunc Budaei Codicem appellat. Hic liber ad eandem cum nostro G. recensionem pertinere videtur.

Valeas, Lector, et incepto nostro faveas.

F. F.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

ΣΥΝΕΧΩΣ ἀκούων ἀναγινωσκομένων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα δις, πολλάκις ἂδ' καὶ τρίς καὶ τετράκις, ἡνίκα ἂν μαρτύρων ἀγίων μνήμας ἐπιτελῶμεν, χαίρω μὲν τῆς σάλπιγγος ἀπολαύων τῆς πνευματικῆς, καὶ διανίσταμαι, καὶ θερμαίνομαι τῷ πόθῳ, τὴν ἐμοὶ φίλην ἐπιγινώσκων φωνήν, καὶ μονονουχὶ παρόντα αὐτὸν δοκῶ φαντάζεσθαι, καὶ διαλεγόμενον ὁρᾶν· ἀλγῶ δὲ καὶ ὀδυνῶμαι, B ὅτι τὸν ἄνδρα τοῦτον οὐχ ἅπαντες ἴσασιν, ὥσπερ εἶδέναι χρὴ, ἀλλ' οὕτω τινὲς αὐτὸν ἀγνοοῦσιν, ὥς μηδὲ ὅτων ἐπιστολῶν τὸν ἀριθμὸν εἶδέναι σαφῶς. Τοῦτο δὲ γίνεται οὐ παρὰ ἀμαθίαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συνεχῶς ὁμιλεῖν τῷ μακαρίῳ τούτῳ. Οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὅσαπερ ἴσμεν, εἴπερ τινὰ ἴσμεν, δι' εὐφύϊαν καὶ ὀξύτητα διανοίας ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ διὰ τὸ συνεχῶς ἔχεσθαι τοῦ ἀνδρὸς, καὶ σφόδρα διακεῖσθαι ἑπεὶ αὐτόν. Τὰ γὰρ τῶν φιλουμένων πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων οἱ φιλοῦντες ἴσασιν, ἅτε δὴ μεριμνῶντες αὐτούς. Ὅπερ καὶ ὁ μακάριος ὁὗτος C ἐνδεικνύμενος, ἔλεγε Φιλιππησίοις· ¹ «Καθὼς ἐμοὶ δίκαιόν ἐστι τοῦτο φρονεῖν περὶ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς,

¹ Philipp. i. 7.

CODICES B.D.E.F.I.

^a Sic B.E.F.I. δὲ aberat ante Montef.

^b τῶν]

+αὐτοῦ D. ^c περὶ] πρὸς F.I. ^{γρ. περὶ} πρὸς (sic) D.

^d οὗτος] Παῦλος F.

^e ἐμοὶ om. D.E.F. ἐμέ pro ἐμοὶ est in Sav. marg.

ἐν[†] τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ
 εὐαγγελίου.” Ὡστε καὶ ὑμεῖς ἂν ἐθέλητε μετὰ προθυμίας
 προσέχειν τῇ ἀναγνώσει, οὐδενὸς ἐτέρου ἠδεήσεσθε. Ἀψευδὴς
 γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος ἰὸ εἰπών. 2“ Ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
 κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται^κ ὑμῖν.” Ἄλλ’ ἐπειδὴ τὸ πλεόν ἡμῖν
 426 τῶν ἐνταῦθα συλλεγομένων καὶ παιδοτροφίαν καὶ γυναικὸς
 ἐπιμέλειαν καὶ οἰκίας πρόνοιαν ἀνεδέξαντο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ
 ἂν ἀνάσχοιντο ὅλους ἑαυτοὺς δοῦναι τῷ πόνῳ τούτῳ· πρὸς γοῦν
 τὸ λαβεῖν τὰ ἑαυτῶν ἐτέρων συλλεγέμενα διανάστητε, καὶ τοσαύ-
 την ἀπονεύματε σπουδὴν τῇ τῶν λεγομένων ἀκροάσει, ὅσῃν τῇ
 τῶν χρημάτων συλλογῇ. Εἰ γὰρ καὶ αἰσχροὺς τοσαύτην ἀπαι-
 τῆσαι παρ’ ὑμῶν μόνην, ἢ πλὴν ἀλλ’ ἀγαπητὸν, ἂν τοσαύτην
 γοῦν ἠδιδῶτε. Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μυρία ἐφύη κακὰ, ἀπὸ
 τῆς τῶν γραφῶν ἀγνοίας· ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἱρέσεων
 ἐβλάστησε λύμη, ἐντεῦθεν οἱ ἡμελημένοι βίοι, ἐντεῦθεν οἱ ἀκερ-
 δεῖς πόνοι. Ὡς περ γὰρ οἱ τοῦ φωτὸς ἀπεστερημένοι τούτου οὐκ
 Β ἂν ὀρθὰ ὁ βαδίσαιεν· οὕτως οἱ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῶν θείων μὴ βλέ-
 ποντες γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται καὶ συνεχῶς ἁμαρτάνειν,
 ῥάτε ἐν σκότῳ χαλεπωτάτῳ βαδίζοντες. Ὅπερ ἵνα μὴ γένηται,
 ἡ διανοιξόμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν λαμπροδύνα τῶν ἀπο-
 στολικῶν ρημάτων. Καὶ γὰρ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν ἡ τούτου
 γλῶττα, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπλεονέκτησε ἢ τῷ τῆς διδα-
 σκαλίας λόγῳ. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ περισσώτερον αὐτῶν ἐκοπίασε,
 πολλὴν καὶ τοῦ πνεύματος ἐπεσπάσατο τὴν χάριν. Καὶ τοῦτο
 C οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν ἰσχυρίζομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν
 Πράξεων. Εἰ γὰρ που δημηγορίας ἦν καιρὸς, αὐτῷ πανταχοῦ
 παρεχώρουν· διὸ καὶ Ἑρμῆς εἶναι ἐνομιζέτο παρὰ τοῖς ἀπί-
 στοις, διὰ τὸ τοῦ λόγου κατάρχειν.

Μέλλοντας δὲ εἰς τὴν ἐπιστολὴν κατιέναι ταύτην, ἀναγκαῖον
 καὶ τὸν χρόνον εἰπεῖν, καθ’ ὃν ἐγράφη. Οὐδὲ γὰρ, ὥς ἡοῖ
 πολλοὶ νομίζουσι, πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν μὲν
 ἀπὸ Ῥώμης γραφεισῶν προτέρα πασῶν, τῶν δὲ ἄλλων ὑστέρα,
 εἰ καὶ μὴ πασῶν· καὶ γὰρ αἱ πρὸς Κορινθίους ἀμφότεραι πρὸ

2 Matth. vii. 7.

[†] τε om. F.I. ^ε ἂν ἐθέλητε] Sic omnes. εἰ θέλετε Edd. ^h Sic
 D.E.F.I. Edebatur δεηθῆσεσθε. ⁱ Sic omnes. Articulus aberat. ^κ ὑμῖν
 om. F. ¹ παρ’ ἐτέρων] ἐτέρῳ B. ^m πλὴν om. D. ⁿ διδῶτε omnes.
 Editi δῶτε. ^o βαδίσαιεν B.D.E.F. βαδίσαι I. βαδίσειαν Edd. praeter Ben.
^p ἤτε] + δὴ Edd. invitis libris. ^q ἀνοίξωμεν B.D.E. ^r τῷ τῆς δ. λόγῳ
 om. I. ^s περισσώτερος (sine αὐτῶν) I. ^t τοῦ π. ἐ. τὴν χ.] Sic omnes.
 τὴν τοῦ π. ἐ. χ. Edd. ^v ἰσχυρ. omnes. διῶχυρ. Edd. ^w οἱ accessit ex
 omnibus.

ταύτης εἰσὶν ᾠπεσταλμένοι. Καὶ τοῦτο δῆλον ἅφ' ὧν ἐν τῇ τέλει ταύτης ἔγραφεν, οὕτω λέγων· ³“Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ^D Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. ¹Εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ.” ²Κορινθίοις γὰρ ἐπιστέλλων ἔλεγεν· ⁴“Ἐὰν ἡ ἄξιον τοῦ ^aκαμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται,” περὶ τῶν ἀποκομιζόντων ἐκείσε τὰ χρήματα ταῦτα λέγων. “Ὅθεν δῆλον, ὅτι ἡνίκα μὲν ἐπέστελλε Κορινθίοις, ἀμφίβολον ἦν τὸ τῆς τοιαύτης ἀποδημίας αὐτοῦ· ὅτε δὲ Ῥωμαίοις, ^bκεκυρωμένον λοιπόν. Τούτου δὲ ^cὁμολογουμένου, κακεῖνο δῆλον, ὅτι αὕτη μετ' ἐκείνας ἡ ἐπιστολή. Καὶ ἡ πρὸς ^E ^dΘεσσαλονικέας δὲ ἐμοὶ δοκεῖ προτέρα τῆς πρὸς ^eΚορινθίους εἶναι. Καὶ γὰρ ἐκείνοις πρότερον ἐπιστείλας, καὶ τὸν τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς αὐτοὺς ^fκινήσας λόγον, ὅτε ἔλεγε· ⁵“Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχομεν γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ^gὑμεῖς θεοδιδάκτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· καὶ ^hγὰρ ποιεῖτε αὐτὸ ⁱεἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς.” τότε Κορινθίοις ἐπέστελλε. Καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ λέγων· ⁶“Οἶδα ^kγὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ^lἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι ⁴²⁷ Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἡρέθισε τοὺς πλείονας.” Ἐξ ὧν ἔδειξεν, ὅτι πρῶτοις ἐκείνοις περὶ τούτου διελέχθη. Τούτων μὲν οὖν ὑστέρα τῶν ἐπιστολῶν αὕτη, τῶν δὲ ἀπὸ Ῥώμης πρώτη. Οὐδέπω γὰρ ἦν τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπιβὰς, ἡνίκα ταύτην ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν· καὶ τοῦτο δηλοῖ λέγων· ⁷“Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι ^mμεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν.” Ἀπὸ Ῥώμης δὲ Φιλιππησίοις ἐπέστελλε· διό φησιν, ⁸“Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.” Καὶ Ἑβραίοις δὲ ἐκείθεν ὁμοίως· διό ⁿκαὶ φησι, τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἀσπά- ^B ζεσθαι πάντας αὐτούς. Καὶ τὴν πρὸς Τιμόθεον δὲ ἐπιστολήν

³ Rom. xv. 25, 26. ⁴ 1 Cor. xvi. 4. ⁵ 1 Thess. iv. 9, 10. ⁶ 2 Cor. ix. 2.
⁷ Rom. i. 11. ⁸ Philipp. iv. 22. Heb. xiii. 24.

^x ἔπεστ. B.D. Veron. ^y εὐδόκησε vel εὐδόκησεν D.I. ^z ηὐδόκησε B.E.
 Sav. in marg. habet εὐδόκησε γὰρ Μακεδόσι καὶ Ἀχαΐα. ^z Κορινθίους γὰρ]
 Sic B.E.F.I. et Ed. Veron. καὶ Κορινθίοις D. Κορινθίοις δὲ Sav. Mor. Ben.
Corinthiis autem Interpp. ^a καμὲ D.F.I. καὶ ἐμέ B.E. ut tacite edidit
 Montef. Aberat καί. ^b κεκ. ἦν λ. D.F.I. ἦν κεκ. λ. Sav. Mor. Ben. ἦν
 abest a B.E. et Veron. ^c ὁμολογημένου D.F.I. ^d Sic B.D.E.I. Θεσσα-
 λονικεῖς vulgo. ^e Κορινθίους]+ἐπιστολῆς D.E. Ita Sav. Mor. Ben.
^f κινήσας mendose E. ^g ὑμεῖς om. I. ^h γὰρ om. E. ⁱ εἰς] Sic
 B.D.E.I. Edebatur πρὸς. ^k γὰρ]+ἐγὼ Edd. repugnantibus libris.
^l ἦν] καὶ I. ^m μεταδῶ] δῶ F.I. ⁿ καί, quod aberat, est in nostris
 omnibus.

καὶ αὐτὴν ἀπὸ Ῥώμης ὁ δεδεμένος ἔπεμψεν· ἣ καὶ ἐσχάτη μοι δοκεῖ πασῶν εἶναι τῶν ἐπιστολῶν· καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. ⁹“Εγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, φησὶ, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν.” Ὅτι δὲ τὸν βίον ἐκεῖ κατέλυσε, παντὶ που δῆλόν ἐστιν. Ἡ δὲ πρὸς Φιλήμονα ἐσχάτη μὲν καὶ αὐτὴ· πρὸς γὰρ ἐσχάτῳ γήρᾳ αὐτὴν ἔγραψε· διὸ καὶ ἔλεγεν· ¹⁰“Ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ” τῆς **C** μέντοι πρὸς Κολοσσαεῖς προτέρα· καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τέλους δῆλον πάλιν. Κολοσσαεῦσι γὰρ γράφων φησὶν, ὅτι “Τυχικὸς πάντα γνωρίζει ὑμῖν, ὃν ἔπεμψα σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ” Ὀνησίμος δὲ οὗτος ἦν, ὑπὲρ οὗ τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴν συνέθηκε. Καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἄλλος οὗτος ὁμώνυμος ἐκείνῳ, δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀρχίππου ὃν γὰρ ἔλαβε συνεργὸν ἐν τῇ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῇ τῆς παρακλήσεως τῆς ὑπὲρ Ὀνησίμου, *τοῦτον ⁵καὶ Κολοσσαεῦσιν ἐπιστέλλων διεγείρει, λέγων· ¹¹“Εἶπατε Ἀρχίππῳ, βλέπε **D** τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.” Δοκεῖ δέ μοι (3) καὶ ἡ πρὸς Γαλάτας προτέρα εἶναι τῆς πρὸς Ῥωμαίους. Εἰ δὲ ἐν ταῖς βίβλοις ἑτέραν ἔχουσι τάξιν, θαυμαστὸν οὐδέν· ἐπεὶ καὶ οἱ προφηταὶ οἱ δώδεκα οὐκ ἐφεξῆς ἀλλήλοις ὄντες κατὰ τοὺς χρόνους, ἀλλὰ πολὺ διεστηκότες ἀλλήλων, ἐν τῇ τῶν ^ββιβλίῳ τάξει ἐφεξῆς εἰσι κείμενοι. Ὁ γοῦν Ἀγγαῖος ^ωκαὶ Ζαχαρίας ^κκαὶ ἄγγελος μετὰ τὸν Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ προεφήτευσαν, καὶ ^υπολὺ μετὰ τὸν Ἰωάννᾳ καὶ τὸν Σοφονίαν καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ²πάντας· ἀλλ’ ὅμως συνημμένοι πᾶσιν εἰσιν ἐκείνοις, ὧν ^ατοσοῦτον τῷ χρόνῳ διεστήκασι.

Μηδεὶς δὲ πάρεργον τοῦτον ἡγείσθω τὸν πόνον, μηδὲ πε-
Eριεργίας περιττῆς τὴν τοιαύτην ἔρουναν· συντελεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰ ζητούμενα οὐ μικρὸν ὁ τῶν ἐπιστολῶν χρόνος. Ὅταν γὰρ ἴδω Ῥωμαίους καὶ Κολοσσαεῦσιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μὲν ἐπιστέλλοντα, οὐχ ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ’ ἐκείνοις μὲν μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως, ὡς ὅταν λέγῃ· ¹²“Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις

⁹ 2 Tim. iv. 6.

¹⁰ Philem. 9. Col. iv. 7.

¹¹ Col. iv. 17.

¹² Rom. xiv.

1, 2. Col. ii. 20—22.

ο δεδ.] καὶ δεδ. F.I. Statim ἔπεμπε B.E. P αὐτὴ B.D.F. αὐτὴ E. αὐτὴ Edd. ⁹ λέγει F.I. ¹ ἀπὸ] καὶ ἀπὸ Edd. καὶ om. B.E.F.I. supra scriptum in D. * Incipit Codex H. ⁵ καὶ accessit ex omnibus. Statim Κολασσ. hic et alibi H. ¹ τοῖς βιβλίῳ B.D.H.I. ^β βιβλίῳ H.I. ^ω καὶ ὁ Ζαχ. I. ^κ καὶ ἄγγελος] Sic H. καὶ οἱ ἄλλοι B.D.E. καὶ ἄλλοι Edd. Haec desunt in I. Mox καὶ τὸν Δανιὴλ F. ^υ πολὺ] Sic B.F.H.I. Edebatur πολλοί. ² ἅπαντας F.H.I. ^α τοσοῦτον τῷ χ.] τῷ χ. τοσοῦτῳ F.I.

^bδιαλογισμῶν· ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν
λάχανα ἐσθίει·” Κολοσσαεῦσι δὲ οὐχ οὕτω περὶ τῶν αὐτῶν,
ἀλλὰ μετὰ πλείονος παρρησίας· “Εἰ γὰρ ἀπεθάνετε, φησὶ, σὺν
Χριστῷ, ^cπῶς ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε, μὴ ἄψη, ⁴²⁸
μηδὲ γεύση, μηδὲ θίγης; ἅτινά ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀπο-
χρήσει, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός·” οὐδὲν
ἄλλο αἴτιον εὐρίσκω τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἢ τὸν τῶν ^dπρα-
γμάτων χρόνον. Ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ συγκαταβαίνειν ἔδει, μετὰ
δὲ ταῦτα ^eοὐκέτι. Καὶ πολλαχοῦ δὲ ἀλλαχοῦ τοῦτο ἂν τις
εῖροι ποιοῦντα αὐτόν. Οὕτω καὶ ἰατρός καὶ διδάσκαλος ποιεῖν
εἰώθασιν· οὔτε γὰρ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ^{*}νοσοῦσιν ὁ ἰατρός, ^fκαὶ
πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν τῆς ὑγείας ἐλθοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐξ ἀρχῆς
μανθάνουσι παιδίοις ὁ διδάσκαλος, καὶ τοῖς τῶν ^gτελειωτέρων B
δεομένοις διδασμάτων, ὁμοίως χρήσονται. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις
ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ ὑποθέσεως ^hκινούμενος ἐπέστελλε· καὶ δηλοῖ
τοῦτο Κορινθίοις μὲν λέγων· ¹³“Περὶ δὲ ᾧ ἐγράψατέ μοι·”
καὶ Γαλάταις δὲ, εὐθέως ἐκ τοῦ προοιμίου ⁱκαὶ τῆς ἐπιστολῆς
ἀπάσης ^kτοῦτο αὐτὸ ἐμφαίνων· τούτοις δὲ τίνας ἔνεκεν, καὶ
διὰ τί; Καὶ γὰρ φαίνεται μαρτυρῶν αὐτοῖς, ¹⁴ὅτι ^lμεστοὶ εἰσιν
ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης ^mγνώσεως, δυνάμενοι καὶ
ἄλλους νουθετεῖν. Τίνος οὖν ἔνεκεν ἐπέστελλε; “Διὰ τὴν
χάριν τοῦ θεοῦ, φησὶ, τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς τὸ εἶναι με λειτουρ-
γὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ ἔλεγεν· ¹⁵“Ὁφει- C
λέτης εἰμὶ, τὸ κατ’ ἐμὲ πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ
εὐαγγελίσασθαι.” Καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα, οἷον ὅτι δύνανται
καὶ ἄλλοις νουθετεῖν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐγκωμίου μᾶλλον ἐστι
καὶ προτροπῆς· καὶ ἀναγκαῖα καὶ ἡ ⁿδιὰ τῶν γραμμάτων διόρ-
θωσις καὶ τούτοις ἦν. Ἐπειδὴ γὰρ οὕτω παραγεγονὼς ἦν,
διπλῇ ρυθμίζει τοὺς ἄνδρας, καὶ τῇ τῶν γραμμάτων ὠφελείᾳ,
καὶ τῇ τῆς παρουσίας προσδοκίᾳ. Τοιαύτη γὰρ ἡ ἀγία ^oἐκείνη
ψυχὴ· πᾶσαν περιελάμβανε τὴν οἰκουμένην, καὶ ἐν ἑαυτῷ πε-
ριέφερεν ἅπαντας, συγγένειαν μεγίστην τὴν κατὰ ^pθεὸν νομί- D

13 I Cor. vii. 1.

14 Rom. xv. 14—16.

15 Ibid. i. 14, 15.

^b λογισμῶν H. ^c πῶς abest a Veron. πῶς] ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου,
τί Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^d γραμμάτων H.I. sed πραγμάτων
a recenti manu superscriptum habet H. ^e οὐ ἔτι H. ^{*} Incipit Codex
A. sed mutilus et attritus usque ad initium Hom. seq. ^f καὶ] + τοῖς Sav.
Mor. Ben. invitis libris. Mox ὑγείας B.E. ^g Sic omnes. τελειωτέρων Edd.
^h κινούμενος in marg. ab eadem manu habet E. ⁱ Sic omnes. καὶ aberat
ante Montef. ^k τοῦτο αὐτὸ] Sic A.B.D.H.I. τὸ αὐτὸ Edd. τοῦτο sine αὐτὸ
habet E. ^l μεστοὶ] + μὲν Edd. invitis libris. ^m τῆς γνώσεως A.F.H.I.
ⁿ διὰ om. a pr. man. H. ^o Sic B.D.E. ἐκείνη aberat ante Montef.
^p θεὸν] + εἶναι Edd. εἶναι om. A.D.F.H.I.

ζων· καὶ ὥσπερ πάντας αὐτοὺς ἀποτεκὼν, οὕτως ἐφίλει, μᾶλλον δὲ πατὴρ ἡ παντὸς μείζονα ἐπεδείκνυτο φιλοστοργίαν. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις· νικᾷ τὰς σαρκικὰς ὠδύνας, καὶ θερμότερον ἐπιδείκνυται τὸν πόθον. Καὶ τοῦτο μάλιστα ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς τοῦ Παύλου ψυχῆς, ὃς καθάπερ πτηνὸς τις ὑπὸ τῆς ἀγάπης γενόμενος, ἅπαντας περιῆει συνεχῶς, οὐδαμοῦ μένων οὐδὲ ἰστάμενος. Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ¹⁶“ Πέτρε, φιλεῖς με; ποίμαινε τὰ πρόβατά μου,” καὶ τοῦτον μέγιστον ὅρον ἐκφέροντος ἀγάπης, μεθ’ ὑπερβολῆς αὐτὸν ἐπεδείκνυτο.

Ε ⁵Τοῦτον οὖν καὶ ἡμεῖς ζηλώσαντες, εἰ καὶ μὴ τὴν οἰκουμένην, μηδὲ πόλεις ὁλοκλήρους καὶ ἔθνη, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἕκαστος ρυθμίζετω τὴν ἑαυτοῦ, τὴν γυναῖκα, τὰ παῖδια, τοὺς φίλους, τοὺς γείτονας. Καὶ μὴ μοι λεγέτω τις, ὅτι ἄπειρός εἰμι καὶ ἰδιώτης. Οὐδὲν ἀμαθέστερον Πέτρον, οὐδὲν ἰδιωτικώτερον Παύλου. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ὠμολόγει, καὶ οὐκ ἡσχύνετο λέγων· ¹⁷“ Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ’ οὐ τῇ γνώσει.” Ἀλλ’ ὅμως ὁ ἰδιώτης οὗτος καὶ ὁ ἀμαθὴς ἐκείνος μυρίους ἐνίκησαν 429 φιλοσόφους, μυρίους ἐπεστόμισαν ῥήτορας, ἀπὸ τῆς αὐτῶν προθυμίας καὶ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος τὸ πᾶν ἐργασάμενοι. Τίνα (4) οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν ἡμεῖς, οὐδὲ εἴκοσιν ἀρκούντες ὀνόμασιν, οὐδὲ τοῖς συνοικουσιν ὄντες χρήσιμοι; Σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. Οὐδὲ γὰρ ἀμαθία οὐδὲ ἀπαιδευσία κωλύει τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ νωθεία καὶ ὕπνος. Τοῦτον οὖν ἀποτιναξάμενοι τὸν ὕπνον, μετὰ πάσης σπουδῆς ἀντεχώμεθα τῶν [†]οικείων μελῶν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα πολλῆς ἀπολαύσωμεν τῆς γαλήνης, κατὰ τὸν B τοῦ θεοῦ φόβον τοὺς ἡμῖν ἐπιτηδεῖους ρυθμίζοντες, καὶ ἐκεῖ μυρίων μετάρχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ^νἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β.

(5)

¹ Παῦλος, δούλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν C προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις.

¹⁶ Joan. xxi. 15.¹⁷ 2 Cor. xi. 6.¹ CAP. I. v. 1, 2.

^η παντὸς] Sic Edd. et Interpp. πρὸς πάντας Codices. ^τ τὰ πρ. μου] Sic A.B.D.E.H.I. μου τὰ πρ. Edd. Mox ἐκφέρων I. ^ς ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ διδάσκειν τὴν τε γυναῖκα, καὶ τὰ παῖδια, καὶ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ πάντας, καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ γείτονας, καὶ μὴ προφασίζεσθαι ἰδιωτείαν. Veron. (Pro ἰδιωτείαν, quidam λόγῳ vel λόγον habent.) [†] οικείων] ἰδίῳ H. ^ν ἡ om. B.D.E.

ΜΩΥΣΗΣ μὲν πέντε βιβλία ^aσυγγράψας, οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα ^bτὸ ἑαυτοῦ τέθεικεν, οὐδὲ οἱ μετ' ἐκείνον ^cτὰ μετ' ἐκείνον συνθέντες, ἀλλ' οὐδὲ Ματθαῖος, οὐδὲ Ἰωάννης, οὐ Μάρκος, οὐ Λουκάς· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν ^dαὐτοῦ τὸ ὄνομα τίθησι. Τί δήποτε; "Ὅτι ἐκείνοι μὲν παροῦσιν ἔγραφον, καὶ περιττὸν ἦν ^eἑαυτοὺς δηλοῦν παρόντας· οὗτος δὲ διὰ μακροῦ τὰ γράμματα διεπέμπετο, καὶ ἐν ἐπιστολῇ σχήματι· διὸ καὶ ἀναγκαία ἦν ^fτοῦ ὀνόματος ἡ προσθήκη. Εἰ δὲ ἐν τῇ πρὸς ^gἙβραίους οὐ ποιεῖ ^hτοῦτο, καὶ τοῦτο κατὰ τὴν D αὐτοῦ σύνεσιν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπεχθῶς εἶχον πρὸς αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐκ προοιμίων ἀκούσαντες τοῦ ὀνόματος, ἀποκλείσωσι τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον, ἐσοφίσατο διὰ τοῦ κρύψαι τὸ ὄνομα τὴν ἀκρόασιν ⁱτὴν ἐκείνων. ^kΕἰ δὲ ^lτὰ ὀνόματα προφητῶν τινες τὰ ἑαυτῶν τεθείκασι καὶ Σολομὼν, ^mτοῦτο ὑμῖν καταλιμπάνω λοιπὸν ἐπιζητεῖν, τίνος ἕνεκεν οἱ μὲν ⁿἔθεσαν, οἱ δὲ οὐκ ἔθεσαν· οὐδὲ γὰρ ἅπαντα παρ' ἐμοῦ χρὴ μαθάνειν ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πονεῖν καὶ ἐπιζητεῖν, ἵνα μὴ νωθρότεροι ^oγίνησθε. "Παῦλος δούλος Ἰησοῦ Χριστοῦ." Τίνος ἕνεκεν μετέθηκε ^pτὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ θεὸς, καὶ Σαῦλον ὄντα Παῦλον ἐκάλεσαν; "Ἴνα E μὴδὲ ταύτῃ τῶν ἀποστόλων ἔλαττον ἔχη, ἀλλ' ὅπερ ἔσχευ ἐξαίρετον ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν, τοῦτο καὶ αὐτὸς κτήσεται, καὶ πλείονος οἰκειώσεως ὑπόθεσιν ^qλάβῃ. Δοῦλον δὲ ἑαυτὸν οὐχ ἀπλῶς εἶπε τοῦ Χριστοῦ. Καὶ γὰρ πολλοὶ δουλείας τρόποι· εἰς μὲν ὁ κατὰ τὴν δημιουργίαν, καθ' ὃν φησιν, ὅτι ²"Τὰ σύμπαντα δοῦλα σὰ," καὶ καθ' ὃν φησιν, "Ὁ δοῦλός μου Ναβουχοδονόσορ"· τὸ γὰρ ἔργον τοῦ ποιήσαντος δοῦλον· ^rἕτερος ⁴³⁰ ὁ ἀπὸ τῆς πίστεως, περὶ ^sἧς φησιν· ³"Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ^tἦτε δούλοι τῆς ἀμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ ^vκαθαρᾶς καρδίας,

2 Psal. cxviii. 91. Jer. xxv. 9.

3 Rom. vi. 17, 18.

HOM. II. ^a γράψας B.E.F. Veron. ^b τὸ om. H. Statim αὐτοῦ F.H.I. ^c τὰ μετ' ἐκείνον om. I. ^d αὐτοῦ] Sic A.H. αὐτοῦ Veron. Sav. Mor. τῶν ἑαυτοῦ B.I. Statim edebatur τὸ ὄνομα αὐτοῦ προτίθησι. αὐτοῦ om. A.B.F.H.I. τίθησι pro προτίθησι habent omnes. Post ἐπιστολῶν pergit D. τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα τίθησι. ^e αὐτοὺς B.E. ^f τοῦ ὄν. ἢ πρ.] Sic A.B.F.H.I. ἢ τοῦ ὄν. pr. Edd. ^g Ἑβραίους] + ἐπιστολῇ Edd. refragantibus libris. ^h τοῦτο] τὸ αὐτὸ E. ⁱ τὴν om. F.H.I. ^k εἰ δὲ] οἱ δὲ E. ^l τὰ ὄν. προφητῶν pro προφητῶν τὰ ὄν. A.D.F.H.I. Statim ^mτινες accessit ex A.F.H.I. τὰ ἑαυτῶν om. I. ⁿ Haec τοῦτο ὑμῖν κ. λ. ἐπιζητεῖν post verba οἱ δὲ οὐκ ἔθεσαν transp. E. ^o ἔθεσαν] ἡβέλησαν bis Veron. Sav. invitis libris. Alterum ex marg. Sav. clam recepit Mor. voluerint Musc. apposuerunt Brix. ^p γέννησθε A.F.H.I. ^q τὸ ὄν. αὐτοῦ] αὐτοῦ τὸ ὄν. B.E. ὁ θεὸς om. B. ^r λάβοι B.E. ^s ἕτερος] + δὲ Edd. contra fidem librorum. ^t ἦς] οὗ I. Post φησιν vulgo addunt ὅτι, repugnantibus libris. ^u ἦτε δούλοι omnes. δούλοι ἦτε Edd. ^v καθαρᾶς est in nostris omnibus et Sav. marg. non in Edd.

εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδασχῆς, καὶ ἐλευθερωθέντες ^w ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ·” ἕτερος ὁ ἀπὸ τῆς πολιτείας, ^x καθ’ ὃν φησι· ⁴ “Μωϋσῆς ὁ θεράπων μου τετελεύτηκε·” καίτοι καὶ Ἰουδαῖοι πάντες θεράποντες ἦσαν, ἀλλ’ ἐξαιρέτως ὁ Μωϋσῆς ^y πολιτεία διαλάμπων. Ἐπεὶ οὖν ^z πάντας τοὺς τρόπους τῆς ^a θαυμαστῆς δουλείας δούλος ἦν ὁ Παῦλος, ἀντὶ μεγίστου ^b τοῦτο ἀξιώματος τίθησι λέγων, “δούλος Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας ὀνόματα προβάλλεται, (6) **Β** κατώθεν ἀναβαίνων ἄνω. Καὶ γὰρ τὸ Ἰησοῦς ὄνομα φέρων ὁ ἄγγελος ἦλθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὅτε ἐτίκτετο ἐκ τῆς παρθένου· καὶ Χριστὸς δὲ ἀπὸ τοῦ χρισθῆναι λέγεται, ὃ καὶ αὐτὸ τῆς σαρκὸς ἦν. Καὶ ποίῳ, φησὶν, ἐλαίῳ ἐχρίσθη; Ἐλαίῳ μὲν οὐκ ἐχρίσθη, πνεύματι δέ· οἶδε δὲ καὶ τοὺς τοιούτους χριστοὺς ἡ γραφὴ καλεῖν. Τὸ γὰρ προηγούμενον ἐν τῇ κρίσει, ^c τὸ πνεῦμα ἐστὶ, δι’ ὃ καὶ τὸ ἔλαιον παραλαμβάνεται. Καὶ ποῦ χριστοὺς ^d καλεῖ τοὺς μὴ χρισθέντας ἐλαίῳ; ⁵ “^e Μὴ ἄπτεσθε, φησὶ, τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε.” **Γ** Τότε ^f δὲ οὐδὲ ἡ κατασκευὴ ^g πω τοῦ ἐλαίου τῆς κρίσεως ἦν. “Κλητὸς ἀπόστολος.” Πανταχοῦ κλητὸν ἑαυτὸν καλεῖ, δεικνὺς τὴν οἰκειάν εὐγνωμοσύνην, καὶ ὅτι οὐκ αὐτὸς ζητήσας εὔρεν, ἀλλὰ κληθεὶς παρεγένετο καὶ ὑπήκουσε. Καὶ τοὺς πιστοὺς δὲ οὕτως ὀνομάζει, “κλητοὺς ἁγίους.” ^h Ἄλλ’ οἱ μὲν μέχρι τοῦ πιστεῦσαι ἐκλήθησαν, οὗτος δὲ καὶ ἕτερον ἐνεχειρίσθη, τὴν ἀποστολὴν, ⁱ πρᾶγμα μυρίων ἀγαθῶν γέμον, καὶ τῶν χαρισμάτων ἀπάντων καὶ μεῖζον καὶ περιεκτικόν. Καὶ τί γὰρ δεῖ ^k καὶ πλέον εἰπεῖν, ἀλλ’ ἡ ὅτι ὅπερ ὁ Χριστὸς παραγενόμενος ἔπραττε, τοῦτο αὐτοῖς ἐγχειρίσας ἀπῆλθεν; ^{1a} Ὁ καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων, ^m καὶ τὸ τῶν ἀποστόλων ἐπαίρων ἀξίωμα· ⁶ “Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν,” **τ** οὐτέστιν, ἀντὶ Χριστοῦ.

“Ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.” * Καθάπερ ⁿ γὰρ ἐν

⁴ Jos. i. 2.

⁵ Ps. civ. 15.

⁶ 2 Cor. v. 20.

^w ἀπὸ] + τοῦ [συγοῦ H. ^x καθ’ ὃν] καθὼ I. καθὰ H. ^y πολ.] ἐπὶ πολ. H. ^z κατὰ πάντας Edd. κατὰ om. A.F.H.I. ^a θαυμαστῆς accessit ex libris omnibus et Sav. marg. ^b τοῦτο ἀξ. A.B.F.H.I. τούτου ἀξ. D. ἀξιώματος τοῦτο inverso ord. Edd. Statim προστίθῃσι H. ^c τὸ, quod aberat, habent libri omnes. ^d καλεῖ] καλεῖ φησι A.D.F.H. φησι καλεῖ I. ^e μὴ ἄπτεσθε, φησι] Sic omnes. ὅπου λέγει, μὴ ἄπτεσθε Edd. et Brix. ^f δὲ pro γὰρ omnes. ^g πω] Sic B.D.E.F.H. πως A. Enclitica deest in Edd. Statim τῆς χρ. ἦν τοῦ ἐλ. inverso ordine Edd. contra fidem librorum. ^h ἀλλ’ οἱ μὲν] Sic B.D.E. οἱ μὲν γὰρ vulgo. ⁱ πρᾶγμα om. H. Mox γέμων E.H. et ante corr. I. ^k καὶ assumptum ex A.D.F.H. ^{1d} ὁ om. I. Veron. ^m καὶ τὸ] αὐτὸ H. * Incipit Codex G. ⁿ γὰρ accessit ex omnibus.

οἰκία ὁ πρὸς διάφορα ἕκαστος ἀφώρισται ἔργα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διάφοροι τῶν διακονιῶν εἰσιν αἱ διανομαί. Ἐμοὶ δὲ ἐνταῦθα οὐ τὴν ἀποκλήρωσιν δοκεῖ μόνον αἰνίττεσθαι, ἀλλ' ὅτι πάλαι καὶ ἄνωθεν πρὸς τοῦτο ἦν τεταγμένος. Ὅπερ καὶ Ἱερεμίας φησὶ τὸν θεὸν εἰρηκέναι περὶ αὐτοῦ· ⁷ “Πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγιάκά σε, προφήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε.” Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς πόλιν ἀλαζονικὴν ἔγραφε καὶ Ἰπεφυσιω-Ε μένην, πάντοθεν ⁸ καὶ διὰ πάντων δείκνυσσι τοῦ θεοῦ τὴν χειροτονίαν οὖσαν· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐκάλεσε, καὶ αὐτὸς ἀφώρισε. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα ἀξιόπιστον καὶ εὐπαράδεκτον ποιήσῃ τὴν ἐπιστολήν. “Εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.” Οὐκ ἄρα ἴμόνος Ματθαῖος εὐαγγελιστῆς οὐδὲ Μάρκος, ὥσπερ οὐδὲ οὗτος μόνος ἀπὸστολος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ κατ' ἐξάαιρετον ὁ μὲν τοῦτο, οἱ δὲ ἐκεῖνο λέγονται εἶναι. Εὐαγγέλιον δὲ ⁹ αὐτὸ οὐ διὰ τὰ ¹⁰ γεγεννημένα ἀγαθὰ μόνον καλεῖ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μέλλοντα. Πῶς δὲ τὸν θεὸν εὐαγγελίζεσθαι δι' αὐτοῦ φησιν; “Ἀφωρισμένος γὰρ, φησὶν, εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ” ὁ γὰρ πατὴρ καὶ πρὸ ¹¹ τῶν εὐαγγελίων δῆλος ἦν. Ἀλλ' εἰ καὶ δῆλος ἦν, Ἰου-431 δαίοις μόνοις, καὶ οὐδὲ τούτοις πᾶσιν, ὥς ἔδει· οὔτε γὰρ πατέρα αὐτὸν ὄντα ἤδεσαν, καὶ πολλὰ ἀνάξια αὐτοῦ τότε ἐφαντάζοντο. Ὡς οὖν εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι ¹² “Ἡξουσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνεταί·” καὶ ὅτι “Ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν.” Ὑστερον δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ υἱοῦ ¹³ ἐξεκαλύφθη τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ· ὅπερ οὖν ¹⁴ καὶ προαναφωνῶν εἶπεν ὁ Χριστός· ¹⁵ “Ἰνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.” Εὐαγγέλιον δὲ θεοῦ καλεῖ, ἀπὸ τῶν προοιμιῶν ἀνορθῶν τὸν ἀκροατήν. Οὐ γὰρ ἡλθέ τι σκυθρωπὸν ἀπαγγέλλων, ὥσπερ οἱ προφηταὶ κατηγορίας καὶ ἐγκλήματα καὶ ἐπιτιμήσεις, ἀλλ' εὐαγγέλια, καὶ εὐαγγέλια Β θεοῦ, μενόντων καὶ ἀκινήτων ἀγαθῶν θησαυροὺς μυρίους. “¹⁶ Ὁ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν ¹⁷ αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις.” ¹⁸ “Κύριος ¹⁹ γὰρ δώσει ῥῆμα, φησὶ, τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ” καὶ πάλιν, “Ὡς ὡραίοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζο-

⁷ Jer. i. 5.⁸ Joan. iv. 23.⁹ Ibid. xvii. 3.¹⁰ Psal. lxxvii. 12. Esai. lii. 7.

ὁ πρὸς] εἰ καὶ Ε. ¹¹ εἰσιν αἱ om. B.E.G. ¹² ὁ Ἱερ. B.E.G. ¹³ Ἰπε-
φυσιωμένην F.G.H.I. ¹⁴ καὶ, quod aberat, est in libris omnibus. Distinguebatur autem cum Interpp. πεφυσιωμένην πάντοθεν, διὰ πάντων δείκνυσσι.

¹⁵ Ματθ. μόνος inverso ordine A.F.H.I. ¹⁶ αὐτὸ] αὐτοῦ G. θεοῦ A.D.F.H.I. et Sav. marg. ¹⁷ γενόμενα H. ¹⁸ τοῦ εὐαγγελίου I. ¹⁹ διδ[+καί Edd. invitis libris. ²⁰ ἐξεκαλύφθη libri omnes et Sav. marg. ἐξέφανθη vulgo.

²¹ αὐτὸς accessit ex nostris omnibus.²² αὐτοῦ pro αὐτοῦ libri fere omnes.²³ γὰρ om. B.E.G. Mox φησὶ om. A.

μένων εἰρήνην.” Ὁρᾶς ^dκαὶ ῥητῶς τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τρόπον ἐν τῇ παλαιᾷ κείμενον; Οὐ γὰρ διὰ ῥημάτων αὐτὸ καταγγέλλομεν ^eμόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων. Οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπινον ἦν, ^fἀλλὰ θεῖον καὶ ἀπόρρητον καὶ πᾶσαν ὑπερβαῖνον φύσιν. Ἐπειδὴ δὲ ^gκαὶ καινοτομίαν ἐνεκάλουν τῷ πράγματι, δείκνυσιν αὐτὸ πρεσβύτερον ^hἙλλήνων ὄν, καὶ ἐν τοῖς προφήταις προδιαγραφόμενον. Εἰ δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔδωκε, παρὰ τοὺς μὴ βουλομένους δέξασθαι· οἱ γοῦν βουλόμενοι ἤκουσαν. ¹¹“ Ἀβραὰμ ⁱγὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.” Πῶς οὖν φησιν, ^kὅτι ¹²“ Πολλοὶ ^lπροφήται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ^mἀ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον;” ⁿΟὕτως ὡς ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε, αὐτὴν ^oτὴν σάρκα, καὶ αὐτὰ ^pτὰ ἐπὶ τῶν ὄψεων σημεία. (7) Σὺ δέ μοι σκόπει, πρὸ πόσων ταῦτα προεκηρύττετο χρόνων. **D** Καὶ γὰρ ὅταν μεγάλα τινὰ ^qκατασκευάζειν ὁ θεὸς μέλλῃ, πρὸ πολλῶν αὐτὰ προαναφωνεῖ χρόνων, γυμνάζων τὴν ἀκοὴν πρὸς ^rτὴν ὑποδοχὴν τῆς παρουσίας αὐτῶν. “Ἐν γραφαῖς ἀγίαις.” Οὐ γὰρ ἔλεγον οἱ προφῆται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔγραφον ἅπερ ἔλεγον· ^sοὐκ ἔγραφον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων ἐτύπουν, ὡς ^tὁ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ ^vἀνάγων, ^wκαὶ ὁ Μωϋσῆς τὸν ὄφιν ὑψῶν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνων ἐπὶ ^xτοῦ Ἀμαλήκ, καὶ τὸν ἀμνὸν τοῦ πάσχα θύων.

¹³“ Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ Ἐκατὰ σάρκα.” Τί ποιεῖς, ὦ Παῦλε; Μετεωρίσας ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἀναγαγὼν, καὶ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα φαντασθῆναι ποιήσας, καὶ εὐαγγέλιον εἰπὼν, καὶ θεοῦ εὐαγγέλιον, καὶ χορὸν προφητῶν εἰσαγαγὼν, καὶ δείξας πάντας ἀνακηρύττοντας πρὸ πολλῶν ^yἐτῶν τὰ ἐσόμενα, ^zποῦ πάλιν ἡμᾶς κατὰγεις πρὸς τὸν

11 Joan. viii. 56.

12 Matth. xiii. 17.

13 v. 3.

^d καὶ om. B. Statim τοῦ εὐαγ. om. E. ^e μόνον om. I. Veron. ^f ἀλλὰ θεῖον] Sic B.D.E. ἀλλὰ καὶ θ. Edd. ἀλλ' ἀληθινόν A.H.I. ^g καὶ accessit ex B.D.E.G. ^h ὄν Ἑλλήνων inverso ord. B.E.G. ⁱ γὰρ, quod aberat, est in omnibus. Post ὑμῶν vulgo addunt φησὶν, repugnantibus nostris A.B.D.E.F.G.H. ^k ὅτι] ἔτι G. ὅτι om. I. et corr. A. φησὶν ὅτι om. H. ^l προφῆται] + καὶ δίκαιοι Edd. Haec desunt in nostris A.B.D.F.G.H.I. ^m ἀ ὑμεῖς βλ. Edd. ὑμεῖς deest in omnibus. Post βλέπετε, καὶ ἀκούετε add. B.E.G. ⁿ οὕτως] οὕτω, φησὶν Edd. repugnantibus libris. ^o τὴν accessit ex A.B.F.G.H.I. Haec αὐτὴν . . . σημεία desunt in E. ^p Sic omnes. Edebat̃ur τὰ σημεία τὰ ἐπὶ τῶν ὄψεων. ^q Sic omnes. προκατασκευάζειν Edd. ^r τὴν om. A.F.H.I. ^s οὐκ ἔγ. δέ] καὶ οὐκ ἔγ. A.D.F.H.I. ^t ὁ (bis) accessit ex omnibus. ^v ἀνάγων pro vulgato ἄγων omnes. ^w καὶ om. E. ^x τοῦ] τὸν B. ^y ἐτῶν] τῶν ἐτῶν B.G. ^z Haec ποῦ—Δαυὶδ desunt in I.

Δαυὶδ; Περὶ ἀνθρώπου ^aδιαλέγη τινὸς, εἰπέ μοι, καὶ πατέρα δίδως αὐτῷ τὸν τοῦ Ἰησοῦ υἱόν; καὶ ποῦ ταῦτα τῶν εἰρημένων ἄξια; Σφόδρα μὲν οὖν ἄξια· οὐ γὰρ περὶ ἀνθρώπου ψιλοῦ, φησιν, ὁ λόγος ἡμῖν. Διὰ ^bτοι τοῦτο προσέθηκα τὸ, “κατὰ ⁴³²σάρκα,” αἰνιττόμενος ὅτι καὶ κατὰ πνεῦμα γέννησις ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ τίνος ἔνεκεν ἐντεῦθεν ἤρξατο, καὶ οὐκ ἐκείθεν ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων; “Ὅτι καὶ Ματθαῖος ἐντεῦθεν, καὶ Λουκᾶς καὶ Μάρκος. Τὸν γὰρ μέλλοντα χειραγωγεῖν πρὸς τὸν οὐρανόν, κάτωθεν ἄνω χειραγωγεῖν ἀναγκαῖον. ^cΟὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα ὥκονομήθη. Πρῶτον γοῦν εἶδον αὐτὸν ἄνθρωπον ^dἐπὶ γῆς, καὶ τότε ἐνόησαν θεόν. ^eἩ τοίνυν αὐτὸς τὴν διδασκαλίαν ἐποίησατο, ταύτη καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ τέμνει τὴν ἐκεῖ φέρουσιν ὁδόν. ^fΠρώτην οὖν λέγει τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν, οὐκ ἐπειδὴ ^Bπρώτη ἦν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀπὸ ταύτης πρὸς ἐκείνην ἀνῆγε τὸν ἀκροατήν. ¹⁴“Τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει ^gκατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον ἀπὸ τῆς τῶν λέξεων πλοκῆς γέγονε· διόπερ αὐτὸ διελεῖν ἀνάγκη. Τί ^hοὖν ἐστὶν ὃ λέγει; Τὸν ἐκ Δαυὶδ γενόμενον ἀνακηρύττομεν, φησίν. Ἀλλὰ τοῦτο δῆλον· πόθεν δὲ ὅτι καὶ υἱὸς θεοῦ ἐστὶν οὗτος ὁ σαρκωθεὶς; ⁱΠρῶτον ἀπὸ τῶν προφητῶν· διὸ ἔλεγεν, “ὁ προεπηγγεῖλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις.” Οὐ ^kμικρᾶς δὲ ἀποδείξεως οὗτος ὁ τρόπος. Ἐπειτα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ^Cτῆς γεννήσεως· ὃ καὶ ^lαὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, “ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα” τὸν γὰρ τῆς φύσεως ἔλυσεν νόμον. Τρίτον, ἀπὸ τῶν θαυμάτων ^mἅπερ ἔπραττε, πολλῆς δυνάμεως ἀποδείξιν παρεχόμενος· τοῦτο γάρ ἐστιν, “ἐν δυνάμει.” Τέταρτον, ἀπὸ τοῦ πνεύματος ⁿὅπερ ἐδίδου τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ δι’ οὗ πάντας ἀγίους ἐποίει· διὸ φησι, “κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης” θεοῦ γὰρ ἦν μόνου τὰ τοιαῦτα δῶρα χαρίζεσθαι. Πέμπτον, ἀπὸ τῆς ^oἀναστάσεως· πρῶτος γὰρ οὗτος ^pκαὶ μόνος

14 v. 4.

^a διαλέγη τινὸς omnes. τινὸς (τίνος Sav. Mor. Ben.) διαλέγη Edd. Mox παρὰ δίδως pro πρὰ δίδως Veron. ^b τοι τοῦτο] Sic A.B.D.E.F.G.I. τοιοῦτο Veron. Sav. τοῦτο Mor. Correxuit Montef. ^c οὕτω] + γὰρ Edd. contra fidem librorum. ^d ἐπὶ τῆς γῆς A.F. ^e ἦ] ἦν B.E.G. et ante corr. A. τὴν ante διδασκαλίαν om. B.E.G. Mox ταύτην B.G. ^f πρώτην B.D.E.G.H. πρώτον vulgo. ^g κατὰ πνεῦμα] Sic omnes. καὶ πνεύματι Edd. ^h οὖν om. A.D.F.H.I. ⁱ πρώτον] + μὲν H. πρώτον om. I. ^k μικρᾶς B.E.I. et Interpp. receptum a Montef. Legebatur μικρός. ^l αὐτὸ I. et ex corr. B. ^m ἅπερ omnes. ὧνπερ Edd. ⁿ ὅπερ pro οὗπερ omnes. ^o ἀναστάσεως] + κυρίον Edd. repugnantibus libris. ^p καὶ, quod aberat, clam admisit Montef. Habent libri omnes.

ἑαυτὸν ἡγειρεν· ὅπερ καὶ αὐτὸς μάλιστα πάντων ἔφησεν εἶναι
 D σημεῖον ἱκανὸν καὶ τοὺς ἀναισχυνοῦντας ἐπιστομίσαι. ¹⁵“Λύ-
 σατε γὰρ, φησὶ, τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ
 αὐτόν.” καὶ, “Ὅταν ὑψώσῃτέ με ἀπὸ τῆς γῆς, τότε γνώσεσθε,
 ὅτι ἐγὼ εἰμι.” καὶ πάλιν, ⁹“Σημεῖον ἐπιζητεῖ ἡ γενεὰ αὕτη,
 καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωάν.” Τί
 οὖν ἐστίν, “ὀρισθέντος;” ¹Τοῦ δειχθέντος, ἀποφανθέντος, κρι-
 θέντος, ὁμολογηθέντος παρὰ τῆς ἀπάντων γνώμης καὶ ψήφου,
 ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἀπὸ τῆς παραδόξου γεννήσεως τῆς κατὰ
 σάρκα, ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τοῖς σημείοις, ἀπὸ τοῦ πνεύ-
 ματος, δι’ οὗ τὸν ἀγιασμὸν ἔδωκεν, ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως, δι’ ἧς
 τοῦ θανάτου τὴν τυραννίδα κατέλυσε.

E ¹⁶“Δι’ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πί-
 στεως.” Ὅρα εὐγνωμοσύνην οἰκέτου. Οὐδὲν ἑαυτοῦ ⁸εἶναι
 βούλεται, ἀλλὰ πάντα τοῦ δεσπότου. Καὶ μὴν τὸ πνεῦμα
 τοῦτο ἔδωκε· διὸ ἔλεγε· ¹⁷“Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ’ οὐ
 δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ ¹ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς
 ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν ^ντὴν ἀλήθειαν.” καὶ πάλιν,
 “Ἀφορίσατέ μοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν.” Καὶ ἐν
 433 τῇ πρὸς Κορινθίους δέ φησιν, ὅτι ¹⁸“Ὡς μὲν διὰ τοῦ πνεύματος (8)
 δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως.” καὶ ὅτι ^ωπάντα
 αὐτὸ διαιρεῖ, καθὼς βούλεται. Καὶ ^κΜιλησίοις δὲ δημηγορῶν,
 ἔλεγεν· ¹⁹“Ἐν ᾧ ἔθετο ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιμένας καὶ
 ἐπισκόπους.” Ὅρᾳς ὅτι τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ υἱοῦ φησι, καὶ
 τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πνεύματος; “Χάριν καὶ ἀποστολὴν” τουτέ-
 στιν, ^γοὐχ ἡμεῖς αὐτὸ κατωρθώσαμεν τὸ γενέσθαι ἀπόστολοι·
 οὐδὲ γὰρ καμόντες πολλὰ καὶ πονέσαντες, τὴν ἀξίαν ταύτην
 ἐλάχομεν, ἀλλὰ χάριν ἐλάβομεν, καὶ τῆς ἀνωθεν δωρεᾶς τὸ
 B κατόρθωμα γέγονεν. “Εἰς ὑπακοὴν πίστεως.” Οὐκ ἄρα οἱ
 ἀπόστολοι ἦσαν οἱ κατορθοῦντες, ἀλλ’ ἡ προοδοποιούσα χάρις
 αὐτοῖς. Ἐκείνων μὲν γὰρ ἦν τὸ περιιέναι καὶ κηρύττειν, τὸ δὲ
 πείθειν τοῦ ἐνεργούντος ^ζἐν αὐτοῖς θεοῦ· καθὼς καὶ ὁ Λουκᾶς
^αφησιν, ὅτι ²⁰“Διήνοιξε τὴν καρδίαν αὐτῶν” καὶ πάλιν, “Οἷς

¹⁵ Joan. ii. 19. viii. 28. Matth. xii. 39. ¹⁶ v. 5. ¹⁷ Joan. xvi. 12.
 Act. xiii. 2. ¹⁸ 1 Cor. xii. 8, 11. ¹⁹ Act. xx. 28. ²⁰ Ibid. xvi. 14.

⁹ σημεία I. ἡ γ. αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ hoc ordine Edd. contra fidem libro-
 rum. ¹ τοῦ] ἀντὶ τοῦ D. τοῦ, quod aberat, receptum ex omnibus.
⁸ βούλεται εἶναι inverso ord. A.F.H.I. ¹ ἐκεῖνος A.B.D.E.F.G.I. ἐκείνο
 Edd. ante Ben. ^ν τὴν om. E. et a pr. man. B. ^ω πάντα αὐτὸ omnes.
 Editi αὐτὸ πάντα. ^κ Μιλησίοις] Φιλιππησίοις A.B.D.E.F.G. Vid. Annot.
^γ οὐχ] οὐ γὰρ H. ^ζ ἐν om. F.H. ^α φησιν ὅτι] ὅτι φησιν A.F.H.I.
 Statim τὰς καρδίας H.

ἦν δεδομένον ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.” “Εἰς ὑπακοήν.” Οὐκ εἶπεν, εἰς ζήτησιν καὶ κατασκευήν, ἀλλ’, “εἰς ὑπακοήν.” Οὐδὲ γὰρ ἐπέμφθημεν, φησὶ, συλλογίζεσθαι, ἀλλ’ ὅπερ ἐνεχειρίσθημεν ἀποδοῦναι. “Ὅταν γὰρ ὁ δεσπότης ^b ἀποφαίνεται τι, ^c τοὺς ἀκούοντας οὐ περιεργάζεσθαι χρὴ τὰ λεγόμενα καὶ πολυπραγμανεῖν, ἀλλὰ δέχεσθαι μόνον. Οἱ γὰρ ἀπόστολοι ^C διὰ τοῦτο ἐπέμφθησαν, ἵνα, ἅπερ ἤκουσαν, εἰπωσιν, οὐχ ἵνα οἴκοθεν τι προσθῶσι καὶ ^d ἡμεῖς, ἵνα πιστεύσωμεν. Τί ἵνα πιστεύσωμεν; “Περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ” οὐχ ἵνα τὴν ^e οὐσίαν περιεργασώμεθα, ἀλλ’ ἵνα εἰς τὸ ὄνομα πιστεύσωμεν· τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ καὶ τὰ σημεῖα ἐποίει. ²¹ “Ἐν γὰρ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, φησὶν, ἔγειραι καὶ περιπάτει.” Καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ πίστεως δεῖται, καὶ οὐδὲν τούτων λογισμῷ ^B καταλαβεῖν δυνατόν. “Ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ²² ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τί οὖν; πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν; “Ὅτι μὲν ^h γὰρ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ ^D Ἰλλυρικοῦ διέδραμε, κακεῖθεν πάλιν εἰς αὐτὰς ἐξέβη τῆς γῆς τὰς ἐσχατίας, δῆλον ἐξ ὧν Ῥωμαίοις ἐπέστειλεν. Εἰ δὲ καὶ μὴ πᾶσιν ἐπέστη, οὐδὲ οὕτω ψεῦδος τὸ λεγόμενον· οὐ γὰρ περὶ ⁱ αὐτοῦ μόνον φησὶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ^k καταγγειλάντων τὸν λόγον ^l τῶν μετ’ ἐκείνου. Ἄλλως δὲ οὐδὲ ἐπ’ ^m αὐτοῦ τὸν λόγον ἐλεγχόμενον ἴδοι τις αὖν, ⁿ αὖν καὶ τὴν προθυμίαν ἐννοήσῃ τὴν ἐκείνου, καὶ ὅτι μετὰ ^o τὴν τελευτὴν οὐ παύεται πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης κηρύττων. Ἐννόησον ^p δὲ πῶς ἐπαίρει τὴν δωρεάν, καὶ δείκνυσι μεγάλην οὖσαν καὶ πολὺ τῆς προτέρας ὑψηλοτέραν· εἶγε τὰ ^E μὲν παλαιὰ περὶ ἔθνος ἓν ^q ἐγίνετο, αὕτη δὲ γῆν καὶ θάλασσαν ἐπεσπάσατο. Σκόπει δέ μοι κακεῖνο, πῶς ^r καὶ κολακείας ἀπάσης ^s ἐστὶν ἀπηλλαγμένη ἢ Παύλου ψυχῇ. Ῥωμαίοις γὰρ διαλεγόμενος ^t τοῖς ὥσπερ ἐν κορυφῇ τινι τῆς οἰκουμένης ἀπάσης

21 Act. iii. 6.

22 v. 6.

^b Sic A.B.D.E.F.I. ἀποφῆνται vulgo. ^c τοὺς ἀκούοντας om. A.F.H. invitis Interpp. ^d ἡμεῖς]+δὲ λοιπὸν Edd. Haec om. A.B.D.E.F.H.I. ^e οὐσίαν]+αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ om. A.B.E.F.H.I. ^f ἵνα, quod aberat, habent A.B.D.E.F.H.I. Mox αὐτοῦ post ὄνομα abesse jubent A.B.E.F.H.I. ^g καταλαμβάνειν A.B.F.H.I. ^h γὰρ om. D.E. ⁱ αὐτοῦ pro ἐαυτοῦ scribunt A.B.D.E.I. Statim φησὶν om. A.F.H.I. ^k καταγγελλόντων A.B.H.I. ^l τῶν, quod aberat, est in A.B.F.H.I. ^m αὐτῷ B.D.I. ⁿ αὖν καὶ] Sic omnes. εἰ Edd. Statim ἐννοήσῃ pro ἐννοήσει habent A.B.F.G.H.I. ^o τὴν accessit ex B.D.E.G. ^p δὲ om. E.H. ^q ἐγίνετο B.E. ἐγένετο A.D.H. γέγονεν I. ἐγίνετο Edd. ^r καὶ est in libris omnibus, non in Edd. Statim ἀπάσης pro πάσης omnes. ^s ἐστὶν ἀπ. pro ἀπ. ἐστὶν omnes. Statim τοῦ Παύλου Edd. invitis libris. ^t τοῖς] αὐτοῖς τοῖς A.F.H.I. Mox τινι om. H.

καθημένοις, οὐδὲν πλεον αὐτοῖς δίδωσι τῶν λοιπῶν ἔθνων· οὐδὲ, ἐπειδὴ τότε ἐκράτουν καὶ ἐβασίλευον, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς φησί τι πλεον αὐτοὺς ἔχειν· ἀλλ' ὥσπερ, ὅφησί, τοῖς ἔθνεσι πᾶσι κηρύττομεν, οὕτω καὶ ὑμῖν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Θρακῶν
 434 αὐτοὺς ἀριθμῶν. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἐβούλετο δηλῶσαι, περιττὸν ἦν τὸ εἰπεῖν, “ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς.” Ταῦτα δὲ ποιεῖ καθαιρῶν αὐτῶν τὸ φρόνημα, καὶ κενῶν τὸ φύσημα τῆς διανοίας, καὶ διδάσκων αὐτοὺς τὴν πρὸς ὡ ἀλλήλους ἰσοτιμίαν. [×] Διὸ ἐπήγαγεν αὐτὸ τοῦτο λέγων· “ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” τουτέστι, μεθ' ὧν ἐστε καὶ ὑμεῖς. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι τοὺς ἄλλους μεθ' ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκάλεσεν. Εἰ γὰρ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι δούλος οὐδὲ
 Β ἐλεύθερος, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ βασιλεὺς καὶ ιδιώτης· καὶ γὰρ ὡ καὶ ὑμεῖς ἐκλήθητε, ² οὐκ ἀφ' ἐαυτῶν προσήλθετε.

²³ Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.” ^α Ὅρα πῶς συνεχῶς τὸ ὄνομα τοῦ κλητοῦ τίθησι, “κλητὸς ὡ ἀπόστολος,” “ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοί,” “πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ κλητοῖς.” Τοῦτο δὲ οὐ περιττολογῶν ποιεῖ, ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς τῆς εὐεργεσίας ἀναμνήσαι. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν ἐν τοῖς πιστεύουσιν ^ε καὶ ἐξ ὑπάτων εἶναι
 C ^d καὶ ὑπάρχων, καὶ πένητας καὶ ιδιώτας, ἐκβάλλων τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἀξιωματῶν, πᾶσι μίαν ἐπιστέλλει προσηγορίαν. Εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀναγκαιοτέροις καὶ πνευματικοῖς κοινὰ δούλοις καὶ ἐλευθέροις ἅπαντα πρόκειται, οἷον ἡ ἀγάπη ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ, ἡ κλήσις, τὸ εὐαγγέλιον, ἡ υἱοθεσία, ἡ χάρις, ἡ εἰρήνη, ὁ ἁγιασμός, τὰ ἄλλα πάντα, πῶς ἐσχάτης ἀνοίας οὐκ ἂν εἴη, οὗς ὁ θεὸς συνῆψε καὶ ὁμοτίμους ἐποίησεν ἐν τοῖς μείζοσι, τούτους διαιρεῖν ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ πραγμάτων; Διὰ τοι τοῦτο ἀπὸ τῶν προοιμίων αὐτῶν τὴν χαλεπὴν ταύτην ^ε ἐκβάλλων νόσον ὁ μακάριος
 D οὗτος, εἰς τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν αὐτοὺς ἐμβιβάζει, ταπεινοφροσύνην. Τοῦτο καὶ οἰκέτας βελτίους εἰργάζετο, μανθάνοντας ὡς οὐδὲν ἐκ τῆς δουλείας παραβλαβήσονται, τὴν ὄντως ἐλευθερίαν ἔχοντες· τοῦτο ^ε τοὺς δεσπότης μετριάξουν παρεσκεύαζε, παιδευομένους ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος τῆς ἐλευθερίας,

23 v. 7.

^v φησί] φησὶν ἐν F.H.I.

Edd. ^x διὸ] + καὶ H.

^w ἀλλήλους] Sic nostri omnes. τοὺς ἄλλους

^y καὶ om. A.H. et casu, ut videtur, Montef.

^z οὐκ] καὶ οὐκ Edd. καὶ deest in omnibus. Statim προσήλθατε F.H.

^a ὁρᾷ B.D.E.G. ^b ἀπόστολος] + λέγων Edd. λέγων deest in omnibus.

^c καὶ ἐξ ὑπάρχων εἶναι καὶ ὑπάτων Edd. repugnantibus libris.

^d καὶ] + ἐξ A.F.H.I.

^e ἐκβάλλων pro ἐκβαλὼν omnes. ^f τοὺς] καὶ τοὺς Edd. καὶ deest in omnibus. Statim μετρ. παρ. μετρ. pro παρ. μετρ. omnes.

ἀν μὴ τὰ τῆς πίστεως ἢ προηγούμενα. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ σύγχυσιν ἐργαζόμενος τοῦτο ἐποίει καὶ πάντα μιγνύς, ἀλλ' οἶδε καὶ διαίρεσιν ἀρίστην, οὐχ ἀπλῶς ἔγραψε, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ μετὰ διορισμοῦ, “ τοῖς ἀγαπητοῖς τοῦ θεοῦ.” Αὕτη γὰρ ἑἀρίστη διαίρεσις, ^hἢ καὶ δείκνυσι πόθεν ὁ ἀγιασμός. Ε Πόθεν οὖν ὁ ἀγιασμός; Ἀπὸ τῆς ἀγάπης. Εἰπὼν γὰρ, ἀγαπητοῖς, τότε ἐπήγαγε, “ κλητοῖς ἀγίοις,” ⁱδηλὼν ὅτι ἐντεῦθεν ἡμῖν ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων. Ἀγίους δὲ τοὺς πιστοὺς καλεῖ πάντας. “ Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.” Ὡς προσηγορίας μυρία φερούσης ἀγαθὰ. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἀποστόλοις εἰς τὰς οἰκίας εἰσιούσι πρῶτον ῥῆμα ^kλέγειν ἐπέταττε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐντεῦθεν πανταχοῦ προοιμιᾷζεται, ἀπὸ τῆς χάριτος καὶ τῆς εἰρήνης. Οὐδὲ γὰρ μικρὸν κατέλυσεν ὁ Χριστὸς πόλεμον, ἀλλὰ ^lκαὶ ποικίλον καὶ παντοδαπὸν καὶ χρόνιον καὶ τοῦτον οὐκ ἐκ τῶν ἡμετέρων πόνων, ἀλλὰ διὰ τῆς ^mαὐτοῦ χάριτος. Ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν ἀγάπη τὴν χάριν, ἡ δὲ χάρις 435 τὴν εἰρήνην ἐδωρήσατο, ⁿἐν τάξει προσηγορίας αὐτὰ θεῖς, ἐπεύχεται μένειν διηνεκὴ καὶ ἀκίνητα, ὥστε μὴ πάλιν ἕτερον ἀναρριπισθῆναι πόλεμον καὶ παρακαλεῖ τὸν δεδωκότα, πάγια ^oαὐτὰ διατηρεῖν, οὕτω λέγων “ Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἰδοὺ ἐνταῦθα τὸ, ἀπὸ, κοινόν ἐστιν Ρυιού καὶ πατρὸς, ὅπερ ἐστὶν ἴσον τῷ, ἐξ οὗ. Οὐ γὰρ εἶπε, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ^qΧριστοῦ, ἀλλ', “ ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ ^rκυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Βαβαί, πόσον ἴσχυσεν ἡ τοῦ θεοῦ ^Bἀγάπη· οἱ ἐχθροὶ ^sκαὶ ἡτιμωμένοι ἄγιοι καὶ υἱοὶ ^tγεγόναμεν ἐξαίφνης. Ὅταν γὰρ πατέρα καλέσῃ, υἱοὺς ἐδήλωσεν· ὅταν δὲ υἱοὺς εἴπῃ, ἅπαντα ^vτῶν ἀγαθῶν τὸν θησαυρὸν ^wἀνεκάλυψε.

^xΜένωμεν τοίνυν ἀξίαν τῆς δωρεᾶς τὴν πολιτείαν ^yἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγιοσύνην διατηροῦντες. Τὰ

^ε ἢ ἀρίστη Edd. ἡ om. B.D.E.G. Statim διαίρεσις A.F.G.H.I. διάκρισις vulgo. ^h ἢ (ἢ H.) est in libris omnibus, non in Edd. Mox ὁ ante ἀγιασμός om. B.G. ⁱ δηλὼν ὅτι] Sic A.B.D.E.F.G.I. δηλονότι Edd. ante Ben. ^k λέγειν omnes. φάσκεον vulgo. ^l καὶ, quod aberat, habent A.D.F.H.I. ^m αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.D.E.F.G. τοῦ θεοῦ H. ⁿ ἐν] Sic B.D.E.G. καὶ ἐν F.H.I. Veron. ὡς ἐν Sav. Mor. Ben. ^o αὐτὰ pro ταῦτα omnes. Statim τηρεῖν A.F.H.I. ^p υἱοῦ καὶ πατρὸς A.B.D.E.I. πατρὸς καὶ υἱοῦ Edd. Haec ἐστιν υἱοῦ καὶ πατρὸς ὅπερ om. H. ^q Χριστοῦ om. H.I. ^r κυρίου] + ἡμῶν Edd. contra fidem librorum. ^s καὶ οἱ ἡτιμ. D.F.H.I. οἱ superscriptum habet A. ^t γεγόναμεν omnes. γεγόνασιν Edd. ^v τῶν ἀγ. τὸν θ.] τὸν ἀγαθὸν θ. H. ^w ἐξεκάλυψε B.D.E.G. ^x ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης θεοῦ καὶ υἰοθεσίας, καὶ ὅτι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δωρούμενα ἀξιώματα βέβαια καὶ μετὰ θάνατον μένει, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτω· καὶ ὅτι δεῖ φεύγειν πονηρίαν. Veron. ^y ἐπιδεικνύμενοι omnes. Edebatur ἐνδεικνύμενοι.

μὲν γὰρ ἄλλα ἀξιώματα πρόσκαιρά τε ἐστὶ, καὶ τῷ παρόντι συγκαταλέγεται βίῳ, καὶ χρημάτων ἐστὶν ὠνητά· ὅθεν οὐδὲ ἀξιώματα αὐτὰ ^z ἂν τις εἶναι φαίη, ἀλλ' ὀνόματα ἀξιομάτων μόνον, ἐν τῇ τῶν ἱματίων περιβολῇ καὶ τῇ τῶν δορυφόρων σκολακείᾳ τὴν δύναμιν ἔχοντα· τοῦτο δὲ, ἅτε παρὰ τοῦ θεοῦ δοθέν, ἀπὸ δῶρον τὸ τῆς ^b ἀγιοσύνης καὶ τῆς υἰοθεσίας, οὐδὲ θανάτῳ διακόπτεται, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λαμπροὺς, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμῖν συναποδημεῖ ζώην. Ὁ γὰρ τὴν υἰοθεσίαν διατηρῶν, καὶ τὴν ἀγιοσύνην μετὰ ἀκριβείας ^c διαφυλάττων, αὐτοῦ τοῦ τὸ διάδημα περικειμένου καὶ τὴν ἀλουργίδα ἔχοντος λαμπρότερός τε ^d ἐστὶ πολλῷ καὶ μακαριώτερος, ^e καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον, γαλήνη τε ἐντρυφῶν πολλῇ, καὶ χρησταῖς συντρεφόμενος ἐλπίσι, καὶ οὐδεμίαν θορύβου καὶ **Δ**ταραχῆς ἔχων ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἡδονῆς διηνεκοὺς ἀπολαύων. Εὐθυμίαν γὰρ καὶ χαρὰν οὐκ ἀρχῆς μέγεθος, οὐ χρημάτων πλῆθος, οὐ δυναστείας ὄγκος, οὐκ ἰσχύς σώματος, οὐ πολυτέλεια τραπέζης, οὐχ ἱματίων κόσμος, οὐκ ἄλλο τι τῶν ^f ἀνθρωπίνων ποιεῖν εἴωθεν, ἀλλ' ἡ κατόρθωμα μόνον πνευματικὸν καὶ συνειδὸς ἀγαθόν. Καὶ ὁ τοῦτο κεκαθαρμένον ἔχων, καὶ ῥάκια περικείμενος ἦ, ^g καὶ λιμῷ παλαίων, τῶν σφόδρα τρυφόντων ἐστὶν εὐθυμότερος· ὥσπερ οὖν ὁ πονηρὰ συνειδὼς ἑαυτῷ, καὶ τὰ **(10)** ^h πάντων περιβάλλεται χρήματα, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν Παῦλος ἐν λιμῷ ζῶν ⁱ διηνεκεῖ καὶ γυμνό- **Ε**τητι, καὶ μαστιζόμενος καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἔχαιρέ τε καὶ ἐτρυφά μάλλον τῶν βασιλευόντων τότε· ὁ δὲ Ἀχάβ ^k βασιλεὺς ὢν καὶ τρυφῆς ἀπολαύων πολυτελοῦς, ἐπειδὴ τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην εἰργάσατο, ἔστενέ τε καὶ ἡθύμει, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ συμπεπτωκὸς ἦν, καὶ πρὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν. Εἰ τοίνυν βουλόμεθα ἀπολαύειν ἡδονῆς, πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων φεύγωμεν πονηρίαν, καὶ διώκωμεν ἀρετὴν, ὡς οὐκ ἐνὸν ἄλλως τούτου μετασχεῖν, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναβῶμεν τὸν **436** θρόνον τὸν βασιλικόν. Διὸ καὶ ^l ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ²⁴ “Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη.” Τοῦτον οὖν τὸν

²⁴ Gal. v. 22.

^z ἂν τις εἶναι pro εἶναι ἂν τις A.B.D.E.F.H.I. ^a τὸ om. I. ^b ἀγιοσύνης] + λέγω D.E. ^c διαφυλάττων B.D.E.G. φυλάττων Edd. ^d ἔσται F.H.I. Mox μακαριώτερος pro μακαριστότερος omnes. ^e καὶ om. G. Idem post βίον interpungit, quod et nos fecimus. ^f ἀνθρωπίνων] + χρηματικῶν G. ^g καὶ] καὶ I. ^h πάντων] πάντα H. Statim περιβέλλεται B.D.E.G. περιβάλλεται A.F.H. Edebatur περιβάλλεται. ⁱ διηνεκεῖ] τῷ δ. Edd. repugnantibus libris. ^k βασιλεὺς ὢν] Sic omnes. βασιλεύων Edd. Mox πολυτελοῦς ἀπολαύων inverso ord. B.E.G. ^l ὁ om. A.F.H.I.

καρπὸν τρέφωμεν παρ' ἑαυτοῖς, ἵνα καὶ τῆς ἐνταῦθα χαρᾶς ἀπολαύσωμεν, καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν βασιλείας, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

¹ Πρῶτον ^a μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ^B ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

ΠΡΕΠΟΝ τῇ μακαρίᾳ ψυχῇ τὸ προοίμιον, καὶ ἱκανὸν ἅπαντας παιδεῦσαι καὶ ἔργων καὶ λόγων ἀγαθῶν ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ^c οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων εὐχαριστεῖν κατορθωμάτων, ὃ καὶ φθόνου καὶ βασκανίας καθαρὰν ποιεῖ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν θεὸν ἐπισπᾶται μερίζωνος πρὸς ^d τὴν τῶν εὐχαριστούντων εὐνοίαν. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ^{2a} “Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ^C ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ.” Εὐχαριστεῖν δὲ δεῖ οὐχὶ πλουτοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πενομένους, οὐχ ὑγιαίνοντας, ἀλλὰ καὶ νοσοῦντας, οὐκ εὐημεροῦντας, ἀλλὰ καὶ τάναντία ὑπομένοντας. Τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐρίας τῶν πραγμάτων φερομένων εὐχαριστεῖν, θαυμαστὸν οὐδέν· ^e ὅταν δὲ πολὺ τὸ κλυδώνιον ᾗ, καὶ τὸ σκάφος περιτρέπεται καὶ ^f κινδυνεύῃ, τότε ἐστὶν ἡ πολλὴ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐγνωμοσύνης ἐπίδειξις. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωβ ἐντεῦθεν ἐστεφανοῦτο, καὶ τὸ ἀναίσχυντον ^g στόμα τοῦ διαβόλου ἐνέφραττε, καὶ ἐδείκνυ σαφῶς, ὅτι οὐδὲ ἡνίκα εὐημερῶν ᾗν, διὰ τὰ ^D χρήματα εὐχάριστος ᾗν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν περὶ τὸν θεὸν ἀγάπην. “Ὅρα δὲ καὶ ἐπὶ τίσιν εὐχαριστεῖ· οὐκ ἐπὶ τοῖς γηϊνοῖς ^h καὶ ἀπολλυμένοις, οἷον ἐπὶ ἀρχῇ καὶ δυναστείᾳ καὶ δόξῃ· ταῦτα γὰρ οὐθενὸς ἄξια λόγου· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ὄντως ἀγαθοῖς, τῇ πίστει καὶ τῇ παρρησίᾳ· καὶ μεθ' ὅσης ⁱ διαθέσεως εὐχαριστεῖ· οὐ γὰρ εἶπε, τῷ θεῷ, ἀλλὰ, “τῷ θεῷ μου.” ὃ καὶ

¹ Cap. I. v. 8.

² Ephes. i. 3.

HOM. III. ^a μὲν, quod aberat ante Ben. habent A.B.D.E.F.G.H. et Mosq. ^b ὑπὲρ] περὶ G. ^c οὐ pro μὴ A.D.E.F.H.I. ^d τὴν τῶν εὐχαριστούντων om. D.E. ^e ὅταν δὲ] τὸ δὲ ὅταν E. ^f κινδυνεύῃ] + ταὐτὸ τοῦτο ποιεῖν D.E. ^g στόμα τ. δ.] Sic A.D.E.F.H.I. τοῦ δ. στόμα vulgo. Statim ἔφραττε B.G. ^h καὶ ἀπολλυμένοις om. G. ⁱ διαθ. εὐχ. omnes. εὐχ. διαθ. vulgo.

οἱ προφῆται ποιοῦσι, ^κτὸ κοινὸν ἰδιοποιούμενοι. Καὶ τί
 θαυμαστὸν, εἰ οἱ προφῆται; Αὐτὸς γὰρ ^λαὐτὸ συνεχῶς ὁ θεὸς
 φαίνεται ποιῶν ἐπὶ τῶν δούλων, θεὸν Ἀβραὰμ ^μκαὶ Ἰσαὰκ
 Εκαὶ Ἰακώβ ^νἰδιαζόντως λέγων ἑαυτόν. “Ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν
 καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.” Τί οὖν; πᾶσα ἡ γῆ τὴν
 πίστιν ἤκουσε τῶν Ῥωμαίων; Πᾶσα ἐξ ἐκείνου· καὶ οὐδὲν
 ἀπεικός· οὐ γὰρ ἄσημος ἡ πόλις ἦν, ἀλλ’ ὥσπερ ἐπὶ τινος
 κορυφῆς κειμένη, ^οδιὰ πάντα κατὰδηλος ^πἦν. Σὺ δέ μοι σκόπει
 τοῦ κηρύγματος τὴν δύναμιν, πῶς ἐν χρόνῳ βραχεὶ διὰ τελωνῶν
 καὶ ἀλιέων αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων ἐπελάβετο ἡ κεφαλῆς, καὶ
 ἄνδρες Σύριοι Ῥωμαίων ἐγένοντο διδάσκαλοι καὶ καθηγηταί.
 Δύο τοίνυν αὐτοῖς μαρτυρεῖ κατορθώματα· καὶ ὅτι ἐπίστευον,
 καὶ ὅτι μετὰ παρρησίας ἐπίστευον, καὶ τοσαύτης ὡς ^ρπᾶσαν
 437 τὴν γῆν καταλαβεῖν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν φήμην. “Ἡ πίστις γὰρ
 ὑμῶν, φησὶ, καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ” ἡ πίστις, οὐχ
 αἱ λογομαχίαι, οὐδὲ αἱ συζητήσεις, οὐδὲ οἱ συλλογισμοί· καίτοι (11)
 πολλὰ ἦν ἐκεῖ τὰ κωλύματα τῆς διδασκαλίας. Καὶ γὰρ ἄρτι
 τῆς οἰκουμένης δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, ^ςκαὶ μέγα ἐφρόνουν, καὶ
 ἐπλούτῳ καὶ τρυφῇ συνέζων· καὶ τὸ κήρυγμα ἀλιεῖς ἐκόμιζον,
 Ἰουδαῖοι καὶ ἐξ Ἰουδαίων, ἔθλους μεμισσημένου καὶ παρὰ πᾶσι
 βδελυκτοῦ· καὶ τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖν ἐκελεύοντο, τὸν
 ἐν Ἰουδαίᾳ τραφέντα· καὶ μετὰ τοῦ δόγματος καὶ βίον αὐ-
 Βστηρὸν ^νκατήγγελλον οἱ ^ωδιδάσκοντες ἀνθρώποις τρυφᾶν
 μεμελετηκόσι, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐπτοημένοι· καὶ οἱ καταγ-
 γέλλοντες ἦσαν πένητες καὶ ἰδιῶται, ^χἀγενεῖς καὶ ἐξ ἀγενῶν.
 Ἄλλ’ οὐδὲν τούτων τοῦ λόγου τὸν δρόμον ἐκώλυσε· τοσαύτη
 τοῦ σταυρωθέντος ἡ δύναμις ἦν, ὡς πανταχοῦ περιάγειν τὸν
 λόγον. “Καταγγέλλεται γὰρ, φησὶν, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.”
 Καὶ οὐκ εἶπε, δηλοῦται, ἀλλὰ, “καταγγέλλεται,” ὡς πάντων
 ἐν στόμασιν αὐτοὺς ἐχόντων. Θεσσαλονικεῦσι μὲν οὖν τοῦτο
 μαρτυρῶν, καὶ ἕτερον προστίθησιν· εἰπὼν γὰρ ^γἔτι ³“Ἀφ’
 ὑμῶν ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ ^zθεοῦ,” ἐπήγαγεν, “ᾧστε μὴ

3 1 Thess. i. 8.

^κ τὸ] Sic A.B.D.E.G.H.I. Edebatur τὸν ante Montef. ^λ αὐτὸ] αὐτὸς H. Statim ὁ θεὸς om. E. ^μ καὶ] + θεὸν B.G. ^ν ἰδιαζόντως om. D.E. Statim ἑαυτόν A.B.D.E.G.H.I. αὐτὸν Veron. Sav. Mor. ^ο διὰ πάντα] διὰ πάντων D. πᾶσι B.G. ^π ἦν] + ἀ ἐκέκμητο D. ^ς κεφαλῆς pro κορυφῆς A.B.D.E. F.G.H. ^ρ πᾶσαν B.D.G. Statim καταλαμβάνειν B.G. ^ς καὶ est in nostris omnibus, non in Edd. ^τ πλ. καὶ τρ.] τρ. καὶ πλ. A.D.E.H.I. ^ν κατήγγελλον A.B.D.E.I. fortasse alii. κατήγγελλον Veron. Sav. Mor. ^ω δι- δάσκοντες omnes. διδάσκαλοι vulgo. ^χ ἀγ.] καὶ ἀγ. B.G. Statim ἀγενεῖς et ἀγενῶν G.H. ^γ ἔτι accessit ex omnibus. ^z θεοῦ] Χριστοῦ B.

χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι.” Οἱ γὰρ μαθηταὶ ἐν τάξει C διδασκάλων ^aκατέστησαν, διὰ τῆς παρρησίας αὐτῶν πάντας παιδεύοντες, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐφελκόμενοι. Οὐ γὰρ ἴστατό που τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ πυρὸς σφοδρότερον πᾶσαν ἐπῆε τὴν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα δὲ τοσοῦτον μόνον, ὅτι καταγγέλλεται. ^bΚαλῶς εἶπεν, ὅτι καταγγέλλεται, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἔδει προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲ ἀφελεῖν· ἀγγέλου γὰρ ^cτοῦτο ἔργον ἐστὶ, τὸ μόνον τὰ λεγόμενα διακομίζειν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερεὺς ἄγγελος ^dλέγεται, ὅτι οὐ τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ^eτὰ τοῦ πέμποντος ἀπαγγέλλει. Καίτοιγε ^fΠέτρος ἐκήρυξεν ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνου ^gαὐτοῦ ἡγεῖται· οὕτως, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, D μεθ’ ὑπερβολῆς ἀπάσης βασκανίας ἦν καθαρὸς.

⁴“ Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Ἀποστολικῶν σπλάγχων τὰ ῥήματα, πατρικῆς ^hκηδεμονίας ἢ ἀπόφασις. Τί δέ ἐστιν ὃ φησι, καὶ τίνος ἕνεκεν τὸν θεὸν μάρτυρα καλεῖ; Περὶ διαθέσεως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ. Ἐπεὶ οὖν οὐδέπω ἦν αὐτοὺς ἐωρακῶς, ⁱδιὰ τοῦτο ἀνθρώπων μὲν οὐδένα, τὸν δὲ ἐμβατεύοντα ^kταῖς καρδίαις, τοῦτον ἐκάλεσε μάρτυρα. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, καὶ σημεῖον ^lἐποιεῖτο τὸ διηλεκῶς εὐχέσθαι, E καὶ τὸ βούλεσθαι ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς, ^mκαὶ οὐδὲ τοῦτο δῆλον ἦν, ἐπὶ τὴν ἀξιοπίστον καταφεύγει μαρτυρίαν. Ἄρα δυνήσεται τις ⁿὑμῶν καυχῆσασθαι, ὅτι μέμνηται ἐπὶ τῆς οἰκίας εὐχόμενος τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος; Οὐκ οἶμαι. Ἄλλ’ ὁ Παῦλος οὐχ ὑπὲρ πόλεως μιᾶς, ἀλλ’ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης προσήει τῷ θεῷ, καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ ^oοὐδὲ δεύτερον, οὐ τρίτον, ῥὰλλὰ διηλεκῶς. Εἰ δὲ τὸ διηλεκῶς ἐν μνήμῃ τινὰ περιφέρειν, οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μὴ ἀπὸ ἀγάπης πολλῆς· ⁴τὸ ἐν

4 v. 9.

^a κατέστησαν] ἦσαν I. Statim διὰ τῆς παρουσίας idem. ^b καλῶς] καὶ καλῶς B.G. ὅτι om. iidem. ^c τοῦτο et p.p. ἐστὶ om. D.E. ἔργον om. a pr. man. I. ἦν pro ἐστὶ A.F.H.I. ^d λέγεται omnes. καλεῖται Edd. ^e τὰ om. Veron. Sav. Mor. ut tacite fidem librorum. Statim ἀπαγγέλλει pro ἀναγγέλλει habent A.D.E.F.G.H.I. ^f Πέτρος] καὶ Πέτρος A.F.H.I. ^g αὐτοῦ pro ἑαυτοῦ A.B.E.F.G.H.I. αὐτοῦ D. ^h κηδεμονίας] διδασκαλίας A.E.H.I. ⁱ διὰ] + τοι Edd. repugnantibus libris. ^k τὰς καρδίας G. et a pr. man. B. ^l ἐποιεῖτο τὸ] Sic B.G. ut tacite ediderat Montef. ἐποίει τοῦτο τὸ D.E. Ceteri, ut vulgo, ἐποίει τό. ^m καὶ οὐδὲ τοῦτο δ. ἦν] καὶ τοῦτο δὲ δ. οὐκ ἦν. D. τοῦτο δὲ δ. οὐκ ἦν E. ⁿ ὑμῶν pro ἡμῶν omnes. ^o οὐδὲ] οὐ D.E. Statim οὐδὲ τρίτον I. Hoc tacite edidit Montef. ^p ἄλλὰ διηλεκῶς. εἰ δὲ τὸ δ. ἐν μνήμῃ τινὰ π.] ἀλλὰ διηλεκῶς ἐν μνήμῃ. εἰ δὲ τὸ δ. τινα π. A.F. ἀλλὰ διηλεκῶς ἐν μνήμῃ εἶχεν. εἰ δὲ τὸ δ. τινα π. I. ἀλλὰ διηλεκῶς τινα π. H. ⁴ τὸ ἐν εὐχαίς ἔχειν ἀδιαλείπτως] Sic A.B.D.E.G.H.I. Editi, τὸ ἐν εὐχαίς γὰρ ἔχειν, καὶ ἀδιαλείπτως ἔχειν. [γὰρ] Sav. Mor. γὰρ om. F.

εὐχαῖς ἔχειν ἀδιαλείπτως, ἐννόησον πόσης ἐστὶ διαθέσεως καὶ
 438 φιλίας. "Ὅταν δὲ εἶπῃ, "ὃ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν
 τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ," ὁμοῦ μὲν τὴν τοῦ θεοῦ χάριν,
 ὁμοῦ δὲ τὴν αὐτοῦ ταπεινοφροσύνην ἣ μῖν ἐνδείκνυται· τὴν μὲν
 τοῦ θεοῦ χάριν, ὅτι τοσοῦτον αὐτῷ πρᾶγμα ἐπέτρεψε, τὴν δὲ
 αὐτοῦ ταπεινοφροσύνην, ὅτι οὐχὶ τῇ ἑαυτοῦ σπουδῇ, ἀλλὰ τῇ
 τοῦ πνεύματος βοηθείᾳ τὸ πᾶν λογίζεται. Ἡ δὲ τοῦ εὐαγ-
 γελίου προσθήκη τὸ εἶδος δηλοῖ τῆς διακονίας. Καὶ γὰρ
 πολλοὶ τῆς λατρείας οἱ τρόποι καὶ διάφοροι. ^νΚαὶ καθάπερ
 ἐπὶ τῶν βασιλέων πάντες μὲν εἰσιν ὑφ' ἐνὶ τεταγμένοι τῷ
 Β βασιλεύοντι, διακονοῦνται δὲ ^ωοὐ πάντες τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ τῷ
 μὲν ἐστὶν ἡ διακονία ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄρχειν, τῷ δὲ ἐν τῷ
 πόλει οἰκονομεῖν, ἑτέρῳ πάλιν ἐν τῷ φυλάττειν τὰ ἐν τοῖς
 ταμείοις χρήματα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὁ μὲν λα-
 τρεῖται τῷ θεῷ καὶ δουλεύει ἐν τῷ πιστεύειν καὶ τὸν βίον ^κτὸν
 ἑαυτοῦ καλῶς οἰκονομεῖν, ὁ δὲ ἐν τῷ ξένων θεραπείαν ^γἀναδεδέ-
 χθαι, ὁ δὲ ἐν τῷ τὴν προστασίαν τῶν δεομένων ^ζμεταχειρίζειν·
 καθάπερ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων οἱ περὶ τὸν Στέφανον ἐν
 τῇ τῶν χερῶν προστασίᾳ ἐδούλευον τῷ θεῷ, ^αἄλλος ἐν τῇ τοῦ
 λόγου διδασκαλίᾳ, ὧν καὶ ὁ Παῦλος ἦν, ἐν τῷ τὸ κήρυγμα
 C εὐαγγελίζεσθαι λατρεύων· καὶ οὗτος ἦν ὁ τῆς δουλείας ^βαὐτοῦ
 τρόπος· τοῦτο γὰρ ἦν ἐπιτεταγμένος. Διὰ τοῦτο οὐ μάρτυρα
^ετὸν θεὸν καλεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ^δὅπερ ἐνεπιστεύθη λέγει,
 δεικνὺς ὅτι οὐκ ἂν τηλικαῦτα ἐγχειρισθεῖς, τὸν ἐμπιστεύσαντα (12)
 μάρτυρα ἐπὶ ψευδέσιν ἐκάλεσε. Μετὰ δὲ ^ιτούτου κακείνο
 δεῖξαι βούλεται, τὴν ἀγάπην τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τὴν φροντίδα
 ἀναγκαίαν οὔσαν. "Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσι, σὺ τίς ὦν καὶ πόθεν,
 πόλιν οὕτω μεγάλην καὶ βασιλικωτάτην μεριμνᾶν φῆς; δει-
 κνυσιν ἀναγκαίαν ^ςοὔσαι αὐτῷ τὴν τοιαύτην φροντίδα, εἶγε
 D ^ηαὐτῷ τῆς δουλείας οὗτος ὁ τρόπος ἐπιτέτακται, τὸ καταγ-
 γέλλειν τὸ εὐαγγέλιον. Ὁ γὰρ τοῦτο ἐγκεχειρισμένος ἀνάγκην

^ι αὐτοῦ pro αὐτοῦ hic A.F.G.H. infra B.E.F.G.H. ^ς ἡμῖν ἐνδείκνυται pro ἐνδ. ἡμῖν A.D.G.I. ἡμῖν om. E. ἡμῖν ἐπιδείκνυται H. Statim haec τὴν μὲν τοῦ θεοῦ—ταπεινοφροσύνην desunt in E.

^τ τῆς λατρείας οἱ τρ. κ. δ.] Sic omnes. Edebatur τῆς διακονίας οἱ τρ. κ. δ. καὶ τῆς λατρείας δὲ ὡσαύτως. ^ν καὶ καθάπερ] Sic B.D.E.G. καθάπερ γὰρ vulgo.

^ω οὐ τὰ αὐτὰ πάντες hoc ordine B.G. τὰ αὐτὰ οὐ πάντες D. ^κ τὸν ἑαυτοῦ] Sic A.B.D.E.F.G.I.

αὐτοῦ sine artic. II. αὐτοῦ Edd. ^γ ἀναδέχσθαι B.D. et ex corr. G. Ita tacite Montef. ^ζ μεταχειρίζειν omnes. Edebatur μεταχειρίζεσθαι. Statim ἐπὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν Edd. refragantibus libris.

^α ἄλλοι E. alii Musc. ^β αὐτῷ G. ^ε τὸν θεὸν καλεῖ omnes. καλεῖ τὸν θεὸν Edd. ^δ ὅπερ] ὡςπερ H. ^ς ἐκάλεσε omnes. ἐκάλει vulgo.

^ι τοῦτο A.D.F.G.H. et a pr. man. B. ^η αὐτῷ] + τὴν τοιαύτην φροντίδα Χριστὸς δέδωκε, καὶ E. Idem post τρόπος add. παρ' αὐτοῦ.

ἔχει τοὺς μέλλοντας ὑποδέχεσθαι τὸν λόγον διαπαντὸς ἔχειν ἐπὶ τῆς διανοίας. Δηλοῖ δὲ καὶ ἕτερον πρὸς τούτοις εἰπὼν, “ἐν τῷ πνεύματί μου” ὅτι πολὺ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας ἀνωτέρα αὕτη. Ἡ μὲν γὰρ Ἑλληνικὴ, ^ικαὶ σαρκικὴ καὶ πεπλανημένη ἡ δὲ Ἰουδαϊκὴ, ἀληθὴς μὲν, σαρκικὴ δὲ καὶ ^καὕτῃ ἡ δὲ τῆς ἐκκλησίας, τῆς μὲν Ἑλληνικῆς ἐναντία, τῆς δὲ Ἰουδαϊκῆς ὑψηλοτέρα πολλῶ τῷ μέτρῳ. ¹Οὐδὲ γὰρ διὰ προβάτων καὶ μόσχων καὶ καπνοῦ καὶ ^μκνίσσης ὁ τῆς ἡμετέρας λατρείας τρόπος, ἀλλὰ διὰ ψυχῆς πνευματικῆς· ὅπερ ^Ε καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγε· ⁵“Πνεῦμα ὁ θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ^ηδεῖ προσκυνεῖν.” “Ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Ἀνωτέρω εἰπὼν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ πατρὸς εἶναι, ἐνταῦθα τοῦ υἱοῦ ^οαὐτό φησιν· οὕτως ἀδιάφορον ^ρκαὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ^qλέγειν. Καὶ γὰρ ἔμαθε παρὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς, ὅτι τὰ τοῦ πατρὸς τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς. ⁶“Πάντα γὰρ, ^ρφησί, τὰ ἐμὰ σὰ ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ.” “Ὡς ἀδιαλείπτως μνεῖαν ὑμῶν ^ςποιοῦμαι ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.” Τοῦτο γνησίας ἀγάπης. ⁴³⁹ Καὶ δοκεῖ μὲν ἔν τι λέγειν, τέσσαρα δὲ τίθησιν ἐνταῦθα· καὶ ὅτι μέμνηται, καὶ ὅτι ἀδιαλείπτως, καὶ ὅτι ἐν εὐχαῖς, καὶ ὅτι ὑπὲρ μεγάλων πραγμάτων.

⁷“Δεόμενος, εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.” Ὅρα καὶ ὠδίνοντα αὐτοὺς ἰδεῖν, καὶ οὐκ ἀνεχόμενον παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ἰδεῖν, ἀλλὰ κεκρασμένον φόβῳ θεοῦ τὸν πόθον ἔχοντα. Ἐφίλει μὲν γὰρ αὐτοὺς, καὶ ἠπείγετο πρὸς αὐτούς· οὐ μὲν, ἐπειδὴ ἐφίλει, παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ἐβούλετο ἰδεῖν. Αὕτη ^ηἡ γνησία ἀγάπη, οὐχ ὥς ^Βἡμεῖς οἱ ἀμφοτέρωθεν τῶν νόμων τῆς ἀγάπης ἐκπίπτοντες. Ἡ γὰρ οὐδένα φιλοῦμεν, ἢ ἐπειδὴν φιλήσωμέν ποτε, παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ^ωφιλοῦμεν, ἀμφότερα παρὰ τὸν θεῖον ^χποιούντες νόμον. Εἰ δὲ φορτικὰ ταῦτα λεγόμενα, φορτικώτερα ^γγινόμενα. Καὶ πῶς παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν φιλοῦμεν, φη-

5 Joan. iv. 24.

6 Ibid. xvii. 10.

7 γ. 10.

^ι καὶ om. A.D.E.F.H.I. καὶ πεπλ. καὶ σαρκικὴ inverso ord. Edd. contra fidem librorum. ^κ αὕτῃ A.E.H. αὕτη vulgo. ¹ οὐδὲ pro οὐ A.D.E.F.H.I. ^μ κνίσσης A.B.G.H. κνίσσης vulgo. ^η δεῖ] χρῆ A.H.I. ^ο αὐτό] αὐτοῦ G.H. ^ρ καὶ] τὸ E. οἶδε τὸ D. ^q λέγειν] + αὐτὸ D. ^ρ φησί, quod ab- erat ante Montef. est in nostris omnibus. ^ς ποιοῦμαι] + πάντοτε B.D.G. non Mosq. ^τ ὅρα pro ὁρᾶς omnes. ^η ἡ om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. ^ω φιλοῦμεν] ποιοῦμεν A. ποιούντες H. (et δοκοῦντες pro δοκοῦν). φιλοῦντες D.E. φιλοῦμεν om. I. ^χ ποιοῦμεν D.E. et ex corr. A. ^γ γινόμενα] γί- νεται H. ὅτε γίνεται I. γίνεται πραττόμενα G. πολλῶ γίνεται τὰ πραττόμενα B.

σίν; Ὅταν τὸν μὲν Χριστὸν λιμῶ τηκόμενον περιορῶμεν, παισὶ δὲ ^zκαὶ φίλοις καὶ συγγενέσιν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν παρέ-
 C χωμεν. Μᾶλλον δὲ τί χρὴ ^aπεραιτέρω τὸν λόγον προάγειν;
^bἌν γὰρ τὸ ἑαυτοῦ συνειδὸς ἕκαστος ἐξετάσῃ, ἐπὶ πολλῶν
 τοῦτο εὐρήσει ^cγινόμενον πραγμάτων. Ἄλλ' οὐχ ὁ μακάριος
 ἐκεῖνος τοιοῦτος ἦν, ἀλλ' ἦδει καὶ φιλεῖν, καὶ φιλεῖν ^dὥς χρὴ,
 καὶ ὡς προσῆκον ἦν, καὶ πάντας νικῶν ^eτῷ φιλεῖν, οὐχ ὑπερέ-
 βαινε τῆς ἀγάπης τὰ μέτρα. Ὅρα γοῦν ἀμφοτέρα μεθ' ὑπερ-
 βολῆς ἐν αὐτῷ βρύνοντα, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, καὶ τὸν τῶν
 Ῥωμαίων πόθον. Τὸ μὲν γὰρ διηνεκῶς εὐχέσθαι, καὶ μὴ τυγ-
 χάνοντα μὴ ἀφίστασθαι, ^fἀγάπης σφοδρᾶς ἦν· τὸ δὲ ἀγαπῶντα
^gοὔτω μένειν τῷ τοῦ θεοῦ νεύματι εἰκοντα, εὐλαβείας ἐπιτετα-
 D μένης. ⁸Ἀλλαχοῦ μὲν οὖν τρις τὸν κύριον παρακαλέσας, οὐ
 μόνον οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον, μὴ λαβὼν, χάριν ἔγνω
 τοῦ παρακουσθῆναι πολλήν· οὔτω πρὸς τὸν θεὸν ἐν ἅπασιν
 ἔβλεπεν. Ἐνταῦθα δὲ ἔλαβε μὲν, οὐχ ὅτε δὲ ἤτησεν, ἀλλὰ
 βραδέως, καὶ ^hοὐδὲ ἐνταῦθα ἐδυσχέρανε. Ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα
 μὴ ⁱἀσχάλλωμεν μὴ ἀκουόμενοι, ^kἢ βραδέως ἀκουόμενοι. Οὐ
 γὰρ ἐσμεν Παύλου βελτίους, ὅς ἐπ' ἀμφοτέροις ^lχάριν ὁμολο-
 γεῖ καὶ μάλα εἰκότως. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἑαυτὸν ἔδωκε τῇ
 πάντα κυβερνώσῃ χειρὶ, καὶ μετὰ τοσαύτης ὑποταγῆς ὑπέθηκε,
 E μεθ' ὅσης ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ, ἥπερ ἦγεν ὁ θεὸς, ἠκολούθει.
 Εἰπὼν τοίνυν, ὅτι ἤρχετο ἰδεῖν αὐτοὺς, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς
 ἐπιθυμίας. ^mΤίς δέ ἐστιν αὕτη; ⁹“Ἴνα τι μεταδῶ χάρισμα
 ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς.” Οὐ γὰρ ἀπλῶς, (13
 ὥσπερ πολλοὶ νῦν περιττὰς καὶ ἀνονήτους ἀποδημίας ποιοῦνται,
 οὔτω καὶ ἐκεῖνος, ἀλλ' ὑπὲρ ἀναγκαίων καὶ σφόδρα κατεπει-
 γόντων. Καὶ σαφῶς μὲν ⁿοὐ λέγει τοῦτο ὃ βούλεται, αἰνι-
 γματωδῶς δέ. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἵνα διδάξω ὑμᾶς, ἵνα κατηχήσω,
 ἵνα τὸ λείπον ἀναπληρώσω, ἀλλ', “ἵνα τι μεταδῶ,” δεικνὺς ὅτι
 440 οὐ τὰ ^oαὐτοῦ δίδωσιν, ἀλλ' ἅπερ ἔλαβε μετεδίδου. Καὶ ἐν-

8 2 Cor. xii. 8.

9 v. II.

^z καὶ συγγενέσι καὶ φίλοις inverso ord. A.D.E.F.H.I. ^a τὸν λόγον περαι-
 τέρω hoc ord. A.E.F.H.I. ^b ἂν pro ἐάν A.B.D.E.H.I. ^c γενόμενον
 F.H.I. ^d ὡς χρὴ καὶ om. E. ^e τῷ τοῦ E.H. ^f ἀγάπης] ἀπὸ ἀγάπης
 ex corr. G. ^g οὔτω, quod aberat, est in libris omnibus. ^h οὐδὲ ἐνταῦθα]
 Sic omnes. οὐδὲν ἐντεύθεν Edd. Statim ἐδυσχέρανεν F.H. ⁱ ἀσχάλλωμεν
 E. et a pr. man. B. etiam G. ex corr. ^k ἢ βραδέως ἀκουόμενοι om. D.E.H.
^l χάριν] χαίρειν H. Statim ὁμολογεῖ (sic) F. ὁμολογεῖ vel ὁμολογεῖ B.H.I.
^m τίς] τι H. ⁿ οὐ λέγει τοῦτο ὃ βούλεται] Sic omnes. Neque enim aperte
 suam aperit voluntatem Brix. Edebatur sine monito, λέγειν τοῦτο οὐ βούλεται.
^o αὐτοῦ] + αὐτοῖς Edd. repugnantibus libris.

ταῦθα δὲ μετριάξει πάλιν εἰπὼν, “ἵνα τι” ^ρμικρὸν, φησὶ, καὶ ἔμοι σύμμετρον. Καὶ τί ποτέ ἐστι ^ατοῦτο τὸ μικρὸν, οὐ μέλ-
 λεις ^ιἡμῖν μεταδιδόναι; “Τοῦτο δέ ἐστι, φησὶν, εἰς τὸ στήρι-
 χθῆναι ὑμᾶς.” Ἄρα καὶ τοῦτο χάριτος, τὸ μὴ σαλεύεσθαι,
 ἀλλ’ ἐστάναι βεβαίως. Χάριν δὲ ὅταν ἀκούσης, μὴ νομίσης
 ἐκβεβλήσθαι τὸν ἀπὸ τῆς προαιρέσεως μισθόν· χάριν γὰρ
 εἶπεν, οὐχὶ τὸν ^ςἐκ προαιρέσεως ἀτιμάζων πόνον, ἀλλὰ τὸν ἐξ
 ἀπονοίας ὑποτεμνόμενος τῦφον. Μὴ τοίνυν ἐπειδὴ Παῦλος
 αὐτὸ χάρισμα ἐκάλεσεν, ἀναπέσης. Οἶδε γὰρ δι’ εὐγνωμοσύνην ^Β
 πολλήν καὶ ^ιτὰ κατορθώματα χαρίσματα καλεῖν, διὰ τὸ καὶ ἐν
 τούτοις πολλῆς ἡμᾶς δείσθαι τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς. Εἰπὼν ^νδὲ,
 “εἰς τὸ στήριχθῆναι ὑμᾶς,” λανθανόντως ἔδειξε δεομένους πολ-
 λῆς διορθώσεως. “Ὁ γὰρ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτό ἐστιν· ἐκ
 πολλοῦ τοῦ χρόνου ^ωκαὶ ἐπεθύμουν καὶ νῦν ἡμᾶς ἰδεῖν, δι’
 ἕτερον μὲν οὐδέν, ἵνα δὲ ὑμᾶς βεβαιώσω, ^χστηρίξω, πῆξω καλῶς
 εἰς τὸν τοῦ θεοῦ ^υλόγον, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διηνεκῶς. Ἄλλ’
 οὕτω μὲν οὐκ εἶπεν· ἔπληξε γὰρ ἄν’ ἐτέρως δὲ ὑφειμένως τὸ
 αὐτὸ αἰνίττεται· ὅταν γὰρ ^ζεἶπη, “εἰς τὸ στήριχθῆναι ὑμᾶς,”
 τοῦτο δηλοῖ.

Εἶτα ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφόδρα φορτικὸν ἦν, ὅρα πῶς αὐτὸ ^Γ
 παραμυθεῖται διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί
 γάρ; σαλευόμεθα ^ακαὶ περιφερόμεθα, καὶ τῆς παρὰ σοῦ δεό-
 μεθα γλώττης εἰς τὸ στήναι βεβαίως; προλαβὼν ἀναιρεῖ τὴν
 τοιαύτην ἀντίρρησην, οὕτω λέγων· ¹⁰ “Τοῦτο δέ ἐστι, συμπα-
 ρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ
 ἐμοῦ.” Ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· μὴ ὑποπτεύσητε, ὅτι κατηγορῶν
 ὑμῶν εἶπον· οὐ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ^βἐφθεγξάμην τὸ ῥῆμα· ἀλλὰ
 τί ποτέ ἐστιν, ὅπερ ἡβουληθην εἰπεῖν; Πολλὰς ^δὑπομένετε ^Δ
 θλίψεις, ^δὑπὸ τῶν διωκόντων ^επεριαντλούμενοι· ἐπεθύμησα
 τοίνυν ὑμᾶς ἰδεῖν, ἵνα παρακαλέσω, μᾶλλον δὲ οὐχ ἵνα παρα-
 καλέσω μόνον, ἀλλ’ ἵνα καὶ αὐτὸς παράκλησιν δέξωμαι. Ὅρα
 σοφίαν διδασκάλου. Εἶπεν, “εἰς τὸ στήριχθῆναι ὑμᾶς” ^εεἶδε

10 v. 12.

^ρ μικρὸν] + τι Edd. τι om. A.E.F.G.H.I. ^α τοῦτο τὸ μ. pro τὸ μ. τοῦτο
 omnes. ^ι ἡμῖν omnes. νῦν Edd. ^ς ἐκ] ἀπὸ τῆς A.D.E.F.H.I. ^ι τὰ
 om. F. ^ν δὲ] τοίνυν E. ^ω καὶ accessit ex omnibus. ^χ στηρίξω] +
 τε καὶ Edd. τε deest in omnibus. τε καὶ om. A.D.E.F.H.I. ^υ λόγον] Sic
 A.B.D.F.G.H.I. φόβον Edd. et Interpp. φόβον καὶ λόγον E. ^ζ εἶπη pro
 εἶπεν omnes. ^α καὶ accessit ex A.B.D.E.G.H.I. ^β τὸ ῥ. ἐφθεγξάμην
 inverso ord. B.G. ^δ ὑπὸ] ἀπὸ H.
 ε παρενοχλούμενοι D.E. ^ε εἶδε pro οἶδε A.B.D.E.F.G.I.

βαρὺ καὶ φορτικὸν ἔτοις μαθηταῖς τὸ εἰρημένον. Λέγει, “εἰς τὸ παρακληθῆναι ὑμᾶς.” Ἀλλὰ καὶ τοῦτο βαρὺ πάλιν, οὐχ οὕτω μὲν ὡς τὸ πρότερον, βαρὺ δὲ ὁμως. Ὑποτέμνεται τοίνυν καὶ τούτου πάλιν τὸ φορτικόν, λεαίνων πανταχόθεν τὸν λόγον, Εκαὶ ποιῶν εὐπαράδεκτον. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε, παρακληθῆναι, ἀλλὰ, “συμπαρακληθῆναι,” καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν εἰσάγει πλείονα θεραπείαν, εἰπὼν· “διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.” Βαβαί, πόση ἦν ἡ ταπεινοφροσύνη. Ἐδειξε καὶ ἑαυτὸν ἐκείνων δεόμενον, ^κοὐκ ἐκείνους τούτου μόνον· καὶ τοὺς μαθητὰς ἐν τάξει διδασκάλων ἐκάθισεν, οὐδεμίαν ἰαφεὶς μείναι ὑπεροχὴν παρ’ αὐτῷ, ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἰσοτιμίαν ἐπιδειξάμενος. Κοινὸν γὰρ ἐστι ^μτὸ κέρδος, φησὶ, καὶ ἐγὼ τῆς παρ’ ὑμῶν δέομαι παρακλήσεως, καὶ ὑμεῖς τῆς παρ’ ἐμοῦ. Καὶ πῶς τοῦτο γίνεται; “Διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.” Καθάπερ γὰρ ἐπὶ πυρὸς ^αν πολλὰς τις συναγάγῃ λαμπάδας, λαμπρὰν ἀνάπτει τὴν φλόγα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν γίνεσθαι πέφυκεν. Ὅταν μὲν γὰρ καθ’ ἑαυτοὺς ὤμεν διεσπασμένοι, ἀθυμότεροί πως ἐσμέν· ὅταν δὲ ^ηἴδωμεν ἀλλήλους, καὶ τοῖς οἰκείοις περιπλακῶμεν μέλεσι, πολλὴν δεχόμεθα τὴν παράκλησιν. Μὴ γάρ μοι τὸν παρόντα καιρὸν ἐξετάσης, καθ’ ὃν τῇ τοῦ ^οθεοῦ χάριτι ^ρκαὶ κατὰ πόλιν καὶ κώμην, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐρήμῳ πολλὰ τῶν πιστευόντων τὰ τάγματα, καὶ πᾶσα ἀσέβεια ἐξεληλάται· ἀλλ’ ἐννόησον κατ’ ^Βἐκείνον τὸν καιρὸν, ὅσον ἦν ἀγαθὸν καὶ διδάσκαλον ἰδεῖν τοὺς μαθητὰς, καὶ ὑπὸ ἀδελφῶν ἀδελφούς ὀφθῆναι ^ιἐξ ἄλλης πόλεως ἐπελθόντας. Ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον τὸ λεγόμενον ποιήσω, ἐπὶ ὑποδείγματος τὸν λόγον ^ιἀγάγω. Εἰ γὰρ ^ςσυμβαίη ποτὲ καὶ ^τγένοιτο, ὃ μὴ γένοιτο, ἀπενεχθέντας εἰς τὴν ⁽¹⁴⁾Περσῶν γῆν ἢ Σκυθῶν ἢ βαρβάρων ἑτέρων ^νδιεσπάρθαι κατὰ δύο καὶ τρεῖς ἐν ἐκείναις ταῖς πόλεσιν, εἴτα ἐξαίφνης τινὰ τῶν

^ς τοῖς μ. τὸ εἰρημένον. λέγει] Sic A.B.E.F.G.I. τοῖς μ. εἰρημένον. λέγει H. τοῖς μ. τὸ εἰρημένον ὃν καὶ λέγει D. τὸ εἰρημένον τοῖς μαθηταῖς ὃν καὶ λ. Edd. ^η ἦν accessit ex omnibus. ^ι αὐτὸν A.B.H.I. αὐτὸν D.G. ^κ οὐκ ἐκείνους τούτου μόνον om. F.H.I. ^λ ἀφείμ. ὑ.] Sic omnes. ὑ. ἀφείμ. Edd. Statim παρ’ αὐτῷ G.H. fortasse alii. παρ’ αὐτῷ Veron. Sav. Mor. ^μ τὸ om. H. ^η ἴδωμεν ἀλλήλους καὶ τοῖς] Sic A.B.D.E.F.G.I. ἰδόντες ἀλλήλους τοῖς Edd. Sic, sed omisso ἰδόντες, H. ^ο θεοῦ] Χριστοῦ F.H.I. ^ρ καὶ accessit ex A.B.D.E.G.H.I. Statim κατὰ κώμην καὶ πόλιν Edd. repugnantibus libris. ^ι ἐξ] καὶ ἐξ B.G. Mox ἐπεισελθόντας G. ^ι ἀγάγω] Sic B.D.E.G. ἀναγάγωμεν A.F.H.I. ἀγάγωμεν Edd. ^ς συμβαίη pro συμβῇ omnes. ^τ γένηται A.B.D.E.H.I. Statim ὃ μὴ γένηται (corr. γένητο) F. ^ν διεσπάρθαι] διεσπάρθαι vel διεσπᾶσθαι A.D.E.F.H.I. et ex corr. G. διεσπάρθαι Sav. Mor. διεσπάρθαι Veron. Ben.

ἐντεῦθεν ἰδεῖν ^ωἐπελθόντα, [×]σκόπησον ὅσῃν ἂν ^γἐκαρπώσαμεθα παραμυθίαν. Οὐχ ὁράτε καὶ τοὺς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις ὄντας, C εἴ τινα τῶν ἐπιτηδείων ἴδοιεν, ἀνισταμένους καὶ ²πτερουμένους ὑπὸ τῆς ἡδονῆς; Εἰ δὲ αἰχμαλωσία καὶ δεσμωτηρίῳ ^απαραβάλλω τοὺς τότε καιροὺς, μὴ θαυμάσης· πολὺ γὰρ χαλεπώτερα τούτων ἔπασχον ἐκείνοι, διεσπαρμένοι καὶ ἐλαυνόμενοι, καὶ λιμῶ καὶ πολέμοις συζῶντες, καὶ καθημερινοὺς θανάτους τρέμοντες, καὶ ὑποπτεύοντες καὶ φίλους καὶ οἰκείους καὶ συγγενεῖς, καὶ καθάπερ ξένῃν τὴν οἰκουμένην οἰκοῦντες, μᾶλλον δὲ πολλῶ τῶν ἐν ἀλλοτρίᾳ διατριβόντων χαλεπώτερον. ^βΔιὰ τοῦτό φησιν· “Εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, καὶ συμπαρακληθῆναι διὰ τῆς ἐν D ἀλλήλοις πίστεως.” Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὡς αὐτὸς χρῆζων τῆς παρ’ ἐκείνων συμμαχίας, ἄπαγε· πῶς γὰρ ὁ τῆς ἐκκλησίας στῦλος, ὁ σιδήρου καὶ πέτρας στερρότερος, ὁ πνευματικὸς ἀδάμας καὶ μυρίαὶς ἀρκῶν πόλεσιν; ἀλλ’ ἵνα μὴ καταφορικὸν ποιήσῃ ^ετὸν λόγον, μηδὲ σφοδρὰν τὴν ἐπιτίμησιν, καὶ αὐτὸς δεῖσθαι τῆς παρακλήσεως ἔλεγε τῆς ἐκείνων. Εἰ δέ τις ἐνταῦθα ^δπαρακλήσιν τὴν εὐφροσύνην τὴν ἐπὶ τῇ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπιδόσει λέγοι, καὶ ^εταύτης δεῖσθαι τὸν Παῦλον, οὐκ ἂν οὐδὲ οὕτως ἀμάρτοι τοῦ λόγου. Εἰ οὖν καὶ ἐπιθυμεῖς, φησὶ, καὶ εὔχῃ, καὶ μέλλεις παρακλήσεως ἀπολαύειν, καὶ παρακλήσεως μεταδιδόναι, τί τὸ κωλύον ἐλθεῖν; Ταύτην τοίνυν λύων τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγεν· ¹¹ “Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ^εἀδελφοί, ὅτι πολλάκις ^επροεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι ^hτῆς δεῦρο.” ^ι“Οἷον μέτρα δουλικῆς ὑπακοῆς, καὶ πολλῆς εὐγνωμοσύνης ^κἐπιδείξιν. “Ὅτι μὲν ¹γὰρ ἐκωλύθη, λέγει· διὰ τί δὲ, οὐκέτι. Οὐ γὰρ ἐξετάζει τοῦ δεσπότου τὸ πρόσταγμα, ἀλλὰ πείθεται μόνον. ^mΚαίτοιγε εἰκὸς ἦν διαπορῆσαι, τίνος ἕνεκεν πόλιν οὕτω λαμπρὰν καὶ μεγάλην, καὶ πρὸς ἣν ἅπαντα ἔβλεπεν ἡ

11 v. 13.

^ω ἐπελθόντα F.H.I. [×] σκόπησον omnes. ἐννόησον Edd. Statim πόσῃν G. ^γ ἐκαρπώσαμεθα] ἐκαρπώσατο A.E.H.I. ἐκαρπώσατο (sic) F. ἐκαρπώσασθε καὶ ἡμεῖς ἐκαρπώσαμεθα G. caperemus Interpp. Statim τὴν παραμυθίαν Edd. invitis omnibus. ² πτερουμένους omnes. Legebatur ἐπτερωμένους. ^α τοὺς τότε (καιροὺς in marg.) παραβάλλω hoc ord. G. ^β διὰ] + τοι Edd. τοι abest ab A.B.D.E.F.H.I. ^ε τὸν om. F.I. ^δ Editi παράκλησιν καὶ εὐφροσύνην τὴν ἐπὶ (ἐπὶ om. Veron.) τῆς π. αὐ. ἐπιδόσιν λέγοι. Pro καὶ εὐφ. libri omnes tuentur τὴν εὐφ. Deinde τὴν ἐπὶ τῇ τῆς π. αὐ. ἐπιδόσει exhibent D.E.I. et ex corr. recent. B. ^ε ταύτη F. ^ε ἀδελφοί om. B.F.H.I. Mosqq. ^ε προεθέμην B.D.E.F.G.H.I. Mosqq. ἐθέμην A. προεθυμήθην Edd. ^h τῆς] τοῦ B.F.G. Mosq. 3. ^ι ὅρα] + μετὰ ταῦτα G. ^κ ἐπιδείξιν A.B.D.E.G.H.I. Editi ἀπόδειξιν. ¹ γὰρ, quod aberat, est in A.B.D.E.G.H. ^m καίτοιγε] A.B.D.E.F.G.I. καίτοι Edd. ante Ben.

442 οἰκουμένη, ἐκώλυσεν ὁ θεὸς ἀπολαῦσαι διδασκάλου ^η τοιούτου, καὶ ^ο ἐπὶ χρόνον τοσούτον. Ὁ μὲν γὰρ τῆς κρατούσης πόλεως περιγεγόμενος, καὶ τοῖς ἀρχομένοις ῥαδίως ἐπῆει· ὁ δὲ τὴν βασιλικωτέραν ἀφείς, ^ι τοῖς δὲ ὑπηκόοις ἐφεδρεύων, τὸ κεφάλαιον ^ι εἶχεν ἡμελημένον. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων περιεργάζεται, ἀλλὰ παραχωρεῖ τῷ τῆς προνοίας ἀκαταλήπτῳ, τό τε ἐμμελὲς ἐπιδεικνύμενος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ παιδεύων πάντας **Β** ἡμᾶς μηδέποτε τὸν θεὸν ἀπαιτεῖν εὐθύνας τῶν γινομένων, καὶ δοκῇ πολλοὺς θορυβεῖν τὰ πραττόμενα. Δεσπότου μὲν γὰρ ἐστὶ ^ς μόνου τὸ ἐπιτάττειν, ^ι οἰκετῶν δὲ τὸ πείθεσθαι. ^ν Διὰ τοῦτο, ὅτι μὲν ^ω ἐκωλύθη, λέγει· τίνος δὲ ἔνεκεν, οὐκέτι· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ οἶδα, φησί. Μὴ τοίνυν ἐρώτα με θεοῦ βουλὴν ἢ γνώμην. ¹² Οὐδὲ γὰρ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτω; Τίνος γὰρ ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ^κ καὶ ζητεῖς μαθεῖν; Οὐκ οἶσθα, ὅτι μέλει πάντων αὐτῷ; ὅτι σοφός ἐστιν; ὅτι οὐδὲν ἀπλῶς ἐργάζεται καὶ εἰκῇ; ὅτι τῶν γεγεννηκότων σε μᾶλλον φιλεῖ, καὶ πατρὸς ^υ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερβαίνει φιλοστοργίαν, καὶ μητρὸς κηδεμονίαν; Μηδὲν οὖν πλέον **Γ** ζητεῖ, μηδὲ πρόβαινε περαιτέρω· καὶ γὰρ ἀρκεῖ σοι ταῦτα ^ζ εἰς παραμυθίαν· ἐπεὶ καὶ τότε σοφῶς ^α ὠκονομεῖτο τὸ τῶν Ῥωμαίων. Εἰ δὲ τὸν τρόπον ἀγνοεῖς, μὴ δυσχέραινε· τοῦτο γὰρ ^β πίστεως μάλιστα, ^ε τὸ καὶ ἀγνοοῦντα τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας, δέχεσθαι τὸν περὶ προνοίας λόγον.

Κατορθώσας ^α τοίνυν ὅπερ ἐσπούδαζεν ὁ Παῦλος· τί δὲ τοῦτο ἦν; τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐ καταφρονῶν αὐτῶν οὐκ ἤρχετο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμῶν ἐκωλύετο· καὶ τὸ ἐᾷ κλημα ἀποδυσάμενος τῆς ῥαθυμίας, καὶ πείσας ὅτι ^ι αὐτῶν οὐχ ἦττον ^ς ἐκείνων ἰδεῖν αὐτοὺς ἐπεθύμει, πάλιν καὶ δι' ἐτέρων ἐνδείκνυται **Δ** τὴν ἀγάπην· Οὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ ἐκωλύθη, φησὶν, ἀπέστην τοῦ ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' αἰεὶ μὲν ἐπεχειροῦν, αἰεὶ δὲ ἐκωλυόμεν, ^η οὐδέ-

12 Rom. ix. 20.

^η τοσούτου A.B.E.H.I. ^ο ἐπὶ χρόνων τοσούτων G. ^ρ ῥαδίως] ἂν ῥαδίως I. ῥαδίως ἂν καὶ τοῖς ἀρχ. ἐπίοι E. ^ι τοῖς] ταῖς E. ^ι ἔχει G. ^ς μόνου pro μόνον A.B.F.H.I. Statim τὸ ἐπιτρέπειν G. ^ι οἰκετῶν omnes. δούλων Edd. ^ν διὰ] + δὴ G. ^ω ἐκωλύθη omnes. Legebatur ἐκώλυε ante Montef. ^κ καὶ om. A.D.E.F.H.I. ^υ ἐκ] καὶ ἐκ G. Statim τοῦ om. H. ^ζ εἰς] πρὸς G. ^α ὠκονομεῖτο τὸ τῶν Ῥ. D.E. ὠκονόμετο (sic) τὸ τῶν Ῥ. F. ὠκονόμε τὸ τῶν Ῥ. G. ὠκονόμε τὰ Ῥ. Veron. ὠκονόμετο τὸ (τὰ B.) τῶν Ῥ. A.B.H.I. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. ^β μάλιστα πίστεως inverso ord. G. ^ε τὸ] τὸν H. Statim καὶ om. G.I. ^δ τοίνυν] + ὡς προσήκον G. ^ε ἐγκλημα] ἔνδυμα H. ^ι αὐτῶν] αὐτὸς I. ^ς ἐκείνων] ἐκείνος a manu recent. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^η οὐδέποτε δὲ] καὶ οὐδέποτε I. δὲ om. F.H.

ποτε δὲ ἀφιστάμην, τῷ μὲν θελήματι τοῦ θεοῦ οὐκ ἀντιπίπτων, τὴν δὲ ἀγάπην ἰδιατηρῶν. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ προτίθεσθαι καὶ μὴ ἀφίστασθαι τὸ φίλτρον ἐπεδείκνυτο· διὰ δὲ τοῦ κωλύεσθαι καὶ μὴ ἀντιτείνειν τὴν περὶ τὸν θεὸν ^κεὔνοιαν ἅπασαν. “Ἴνα (15) τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν.” Καίτοι ¹καὶ ἀνωτέρω τὴν αἰτίαν εἶπε τῆς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτῷ πρέπουσαν ἔδειξεν· ἀλλ’ ὁμως καὶ ἐνταῦθα αὐτὴν τίθησι, σφοδρῶς ἐκκαθαίρων αὐτῶν τὴν ^Εὑπόνοιαν. Ἐπειδὴ γὰρ περίβλεπτος ἦν ἡ πόλις, καὶ μόνη πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης τοιαύτη, καὶ ^μἡ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐπιθυμία μόνη πολλοῖς ἀποδημίας πρόφασις γέγονεν· ἵνα μὴ καὶ περὶ τοῦ Παύλου τοιοῦτόν τι νομίσωσι, ^ημηδὲ ὑποπτεύσωσιν, ὅτι ἀπλῶς τῇ οἰκειώσει αὐτῶν ἐγκαλλωπιζόμενος ἐπεθύμει τῆς ἐκεῖ παρουσίας, συνεχῶς τίθησι τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπιθυμίας. Καὶ ἔμπροσθεν μὲν φησιν, “ἵνα τι μεταδῶ ^ο χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν,” ἐπεθύμουν ἰδεῖν· ἐνταῦθα δὲ σαφέστερον, “ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι.” Τοὺς ἄρχοντας μετὰ τῶν ἀρχομένων ⁴⁴³ ἔστησε, καὶ μετὰ ^ρτὰ μυρία τρόπαια καὶ τὰς νίκας καὶ τὴν τῶν ὑπάτων περιφάνειαν, μετὰ τῶν βαρβάρων αὐτοὺς τίθησι· καὶ μάλα εἰκότως. “Οπου γὰρ ^ηἡ τῆς πίστεως εὐγένεια, οὐδεὶς βάρβαρος, οὐδεὶς Ἕλλην, οὐδεὶς ξένος, οὐδεὶς πολίτης, ἀλλ’ εἰς μίαν ἅπαντες ¹ἀξιώματος ἀναβαίνουσιν ὑπεροχὴν. “Ορα δὲ αὐτὸν καὶ ἐνταῦθα μετριάζοντα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα διδάξω καὶ κατηχήσω, ἀλλὰ τί; “^σἼνα τινὰ καρπὸν σχῶ.” Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς καρπὸν, ἰὰλλὰ, “τινὰ καρπόν” πάλιν συστέλλων τὰ ^νκαθ’ ἑαυτὸν, ὥσπερ ἀνωτέρω, “ἵνα τι μεταδῶ.” Εἶτα καὶ ^Βαὐτοὺς, ὥσπερ ἔφθην εἰπὼν, καταστέλλων, “καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι,” φησίν. ^ωΟὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ πλουτεῖτε καὶ τῶν ἄλλων ἔχετε ^κπλέον, ἐλάττονα ^υπερὶ τοὺς λοιποὺς σπουδὴν ἐπιδείκνυμι· οὐ γὰρ τοὺς πλουτοῦντας ^ζζητοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς πιστούς. Ποῦ ^ανὺν οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ τοὺς βαθεῖς πώγωνας ^βἐλκοντες, καὶ τὰς ἐξωμίδας ἀναβεβλημένοι, καὶ

^ι διατηρῶν omnes. Editi τηρῶν. ^κ εὔνοιαν ἅπασαν] Sic A.B.F.H.I. εὔνοιαν πᾶσαν G. εὔνοιαν sine ἅπασαν D.E. ἅπασαν ἀγάπην ἐδήλου Edd. Vocabulum ἐδήλου damnant omnes. ¹ καὶ accessit ex omnibus. ^μ ἡ, quod aberat ante Montef. agnoscunt libri omnes. ^η μηδὲ ὑποπτεύσωσιν om. G. ^ο ὑμῖν χάρισμα in verso ord. D.E.I. ^ρ τὰ om. F.G.H.I. supra lineam habent A.B. ^σ ἡ τῆς om. B. ^τ ἀξιωμάτων ἀναβ. κορυφὴν G. ^υ ἵνα] ἀλλ’ ἵνα B. ^φ ἀλλὰ B.G.I. Interpp. ἀλλ’ ἵνα vulgo. ^ν καθ’ ἑαυτὸν] κατ’ αὐτῶν G. Statim ὥσπερ καὶ ἀνωτέρω λέγων E. ὥσπερ ἀνωτέρω εἶπεν Edd. εἶπεν deest in nostris. ^ω οὐδὲ pro οὐ E.H.I. ^κ πλεόν] τὸ πλεόν D.E. Statim καὶ ἐλάττονα I. ^υ περὶ] παρὰ B. Mox ἐπιδείκνυμαι G. ^ζ ἐπιζητοῦμεν B. ^α νὺν] τοίνυν A.D.E.F.H.I. νὺν] + εἰσιν G. ^β ἔχοντες G.

^cμεγάλα φυσῶντες; Τὴν Ἑλλάδα, τὴν βάρβαρον πᾶσαν ὁ σκηνοποιὸς ἐπέστρεψεν. Ὁ δὲ παρ' αὐτοῖς ^dἀδόμενος καὶ περιφερόμενος Πλάτων, τρίτον εἰς Σικελίαν ἐλθὼν μετὰ τοῦ **C** κόμπου τῶν ῥημάτων ἐκείνων, μετὰ τῆς ὑπολήψεως τῆς ἐλαμπρᾶς, οὐδὲ ἐνὸς περιεγένετο τυράννου, ἀλλ' οὕτως ἀθλίως ἀπῆλλαξεν, ὥς καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ σκηνοποιὸς οὗτος οὐ Σικελίαν μόνον οὐδὲ Ἰταλίαν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν οἰκουμένην, καὶ οὐδὲ ἐν τῷ κηρύττειν τῆς τέχνης ἀπέστη, ἀλλὰ καὶ τότε δέρματα ἔρραπτε, καὶ ἐργαστηρίου προειστήκει· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐσκανδάλισε τοὺς ἐξ ὑπάτων· καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ γὰρ αἱ τέχναι καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὰ πεπλασμένα δόγματα εὐκαταφρονήτους ποιεῖν εἴωθε τοὺς διδάσκοντας. Διὰ τοι τοῦτο ἐκείνων μὲν καὶ Ἀθηναῖοι λοιπὸν **D** καταγελῶσι· τούτῳ δὲ καὶ βάρβαροι προσέχουσι καὶ ἀνόητοι καὶ ἰδιῶται. Κοινὸν γὰρ τὸ κήρυγμα πρόκειται πᾶσιν· οὐκ ἀξιώματος οἶδε διαφορὰν, οὐκ ἔθνοις ὑπεροχὴν, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· πίστεως ^e γὰρ δεῖται μόνῃς, οὐ συλλογισμῶν. Διὸ δὴ μάλιστα αὐτὸ θαυμάζειν ἄξιον, οὐχ ὅτι χρήσιμον καὶ σωτήριον μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εὐκολον καὶ ῥᾶστον, καὶ ἰπᾶσιν εὐληπτον· ὃ ^k δὴ μάλιστα τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἔργον ἐστὶ, κοινὰ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ^l προτιθέντος ἅπασιν. Ὅπερ γὰρ ἐπὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ τῶν ἄλλων ἐποίησεν, οὐ τοῖς μὲν ^m πλουτοῦσι καὶ σοφοῖς πλείονος μεταδιδούς τῆς ἀπὸ τούτων χορηγίας, ἐλάττονος δὲ τοῖς πένησιν, ἀλλ' ἴσην ἅπασιν τὴν ἀπόλαυσιν προτιθεῖς, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος εἰργάσατο, καὶ πολλῶ ⁿ πλέον, ὅσῳ καὶ ἀναγκαιότερον τοῦτο ἐκείνων. Διὸ ^o καὶ Παυλὸς φησι συνεχῶς, “^p ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.” Εἰτα ^q δεικνὺς, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς αὐτὸς χαρίζεται, ἀλλ' ἐπίταγμα πληροῖ δεσποτικόν, καὶ παραπέμπων αὐτοὺς ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων εὐχαριστίαν, φησὶν. ¹³ “Ὁ-
444 φειλέτης εἰμί.” ὃ καὶ Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε. ^r Λέγει δὲ τοῦτο, τὸ πᾶν ἀνατιθεῖς τῷ θεῷ. ¹⁴ “Οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.” Ὡ ψυχῆς

13 v. 14.

14 v. 15.

^c μεγάλα] μέγα G. τὰ μεγάλα Edd. invitis libris. Statim φρονούντες I.
^d ἀδόμενος B.D.E. ἀγόμενος vulgo. ^e λαμπρᾶς] μακρᾶς G. ^f ἐκείνου E.G.I. illum Brix. tales Musc. ^g οὐ γένους ὁ. G. ^h γὰρ om. B.
ⁱ πᾶσιν] τοῖς πᾶσιν Edd. repugnantibus libris. ^k δὴ] + καὶ G. ^l προτι-
θέναι E. ^m πλουτοῖς G. ⁿ πλέον] μὲν πλείον G. Statim ὅσον H.I.
^o καὶ] δὴ A. Statim ὁ Παῦλος B.G. ^p ἐν accessit ex A.B.D.E.F.H.I.
^q δεικνὺς] + αὐτοῖς Edd. invitis libris. ^r Haec λέγει δὲ—τῷ θεῷ om. G.

(16) γενναίᾱς· πρᾶγμα τοσούτων κινδύνων ^s γέμον ἀναδεξάμενος, ἀποδημίαν διαπόντιον, πειρασμούς, ἐπιβουλὰς, ἐπαναστάσεις· καὶ γὰρ εἰκὸς πόλει τοσαύτῃ ^t μέλλοντα διαλέγεσθαι, ὑπὸ ἀσεβείας τυραννουμένη, νιφάδας πειρασμῶν ὑπομένειν· οὕτω γοῦν καὶ τὸν βίον κατέλυσεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοῦ τότε τυραννοῦντος ἀποτμηθεὶς· ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα προσδοκῶν ὑπομένειν, οὐδενὶ B τούτων ὀκνηρότερος ^v ἐγένετο, ἀλλὰ ^w καὶ ἡπείγετο καὶ ὥδινε καὶ πρόθυμος ἦν. Διό ^x φησι, “Τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.”

¹⁵ “Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον.” Τί φῆς, ὦ Παῦλε; Δέον εἰπεῖν, ὅτι καὶ καυχῶμαι ^y καὶ σεμνύνομαι καὶ ἐναβρίνομαι, τοῦτο μὲν οὐ λέγεις, τὸ δὲ ἔλαττον τούτου, ὅτι οὐκ ἐπαισχύνῃ· ὅπερ οὐκ ἐπὶ τῶν σφόδρα λαμπρῶν λέγειν εἰώθαμεν. Τί οὖν ἐστὶν ὃ φησι; καὶ τίνος ἕνεκεν οὕτω φθέγγεται, καίτοιγε ἀγαλλόμενος ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῷ οὐρανῷ; Γαλάταις γοῦν ἐπιστέλλων ἔλεγεν ¹⁶ “Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα οὐ λέγει, ὅτι ^z καὶ καυχῶμαι, ἀλλ' ὅτι “οὐκ ἐπαισχύνομαι;” Σφόδρα πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἦσαν ἐπτοημένοι οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὸν πλοῦτον, διὰ τὴν ἀρχὴν, διὰ τὰς νίκας· ^a καὶ τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς ἰσοθέους ἡγούντο. Οὕτω γοῦν αὐτοὺς καὶ ἐκάλουν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ναοῖς αὐτοὺς ἐθεράπευον, καὶ βωμοῖς καὶ θυσίαις. Ἐπεὶ οὖν οὕτως ἦσαν ^b πεφυσχημένοι, ὃ δὲ Παῦλος ἔμελλε κηρύττειν τὸν Ἰησοῦν τὸν ^c νομιζόμενον τοῦ τέκτονος υἱόν, τὸν ἐν Ἰουδαίᾳ τραφέντα καὶ ἐν οἰκίᾳ γυναικὸς εὐτελοῦς, οὐ δορυφόρους ἐσχηκότα, οὐ χρήματα ^d περιβαλλόμενον, ἀλλὰ καὶ ὡς D κατάδικον ἀποθανόντα μετὰ ληστῶν, καὶ ἕτερα πολλὰ ἄδοξα ὑπομείναντα, καὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐγκαλύπτεσθαι, οὐδὲν τῶν ἀπορρήτων καὶ μεγάλων εἰδότας οὐδέπω· διὰ τοῦτό φησιν, “οὐκ ἐπαισχύνομαι,” ἐκείνους διδάσκων τέως μὴ ἐπαισχύνεσθαι· ἥδει γὰρ ὅτι, ἂν τοῦτο κατορθώσωσι, ταχέως προϊόντες καὶ

15 v. 16.

16 Gal. vi. 14.

^s γέμον (vulgo μεστών, invitis omnibus) om. G. Statim ἀναδεξαμένης F. ἀναδεξάμενον G. ^t μελλόντων ante corr. B. ^v ἐγένετο A.D.E.H. γέγονεν I. ἐγίγμετο Edd. ^w καὶ ἡπείγετο (ἐπείγετο I.)] Sic omnes. Edebatur κατηπείγετο. ^x φησιν] + οὕτω Edd. invitis libris. ^y καὶ] ὅτι καὶ H. ^z καὶ om. B.G. ^a καὶ τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς ἰσοθέους ἡγούντο] Sic G. Veron. et Interpp. Ceteri, καὶ τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς· ἰσοθέους γὰρ ἡγούντο τούτους. ^b πεφυσχημένοι A.D.E.F.G.H.I. πεφυσισμένοι Edd. ^c ὀνομαζόμενον H. ^d περιβαλλόμενον B.E. περιβαλλόμενον Edd.

ἐπὶ τὸ καυχᾶσθαι ἤξουσιν. Καὶ σὺ τοίνυν ἂν ἀκούσης τινὸς λέγοντος, ἔτὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; μὴ ἐπαισχυνθῆς, Εἰ μὴ δὲ κάτω βλέψῃς, ἀλλὰ καὶ ἐναβρύνου καὶ καλλωπίζου, καὶ ἐλευθέροις ὀφθαλμοῖς καὶ ὑψηλῷ προσώπῳ κατὰδεξαι τὴν ὁμολογίαν. Κὰν εἶπῃ πάλιν, τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπέ πάλιν πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὐ τὸν μοιχόν, οὐδὲ τὸν ἡπατραλοῖαν, οὐδὲ τὸν παιδοκτόνον· τοιοῦτοι γὰρ οἱ παρ' αὐτοῖς θεοὶ πάντες· ἀλλὰ τὸν διὰ σταυροῦ δαίμονας ἱεπιστομίσαντα, καὶ τὰς μυρίας αὐτῶν ἀνελόντα μαγγανείας. Καὶ γὰρ ὁ σταυρὸς δι' ἡμᾶς, τὸ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας ἔργον, τὸ τῆς πολλῆς κηδεμονίας σύμβολον. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδὴ καὶ λόγῳ μέγα ^κκομπάζοντες, καὶ τὴν ἔξωθεν περιβεβλημένοι 445 σοφίαν ἐφυσῶντο, ἐγὼ, φησὶν, ἐρρώσθαι πολλὰ τούτοις εἰπὼν τοῖς συλλογισμοῖς, σταυρὸν ἔρχομαι κηρύττων, καὶ οὐ διὰ τοῦτο αἰσχύνομαι. “Δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν.” Ἐπειδὴ γὰρ ἔστι ¹καὶ δύναμις θεοῦ εἰς κόλασιν· καὶ γὰρ ὅτε τοὺς Αἰγυπτίους ἐκόλαζεν, ἔλεγεν· ¹⁷“Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις μου ἡ μεγάλη” καὶ δύναμις εἰς ἀπώλειαν· “Φοβήθητε γὰρ, φησὶ, τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ^μἐν γεέννῃ ἀπολέσαι” διὰ τοῦτό φησιν· οὐ ταῦτα ἐλθὼν κομίζω, οὐ τὰ περὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας, ^νἀλλὰ τὰ περὶ σωτηρίας. Τί οὖν; Βοῦχὶ καὶ ταῦτα ^οκατήγγελλε τὸ εὐαγγέλιον, τὸν περὶ γεέννης λόγον, τὸν περὶ τοῦ σκότους τοῦ ἔξωτέρου καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου; Καὶ μὴν οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ταῦτα ἔγνωμεν. Πῶς οὖν, φησὶ, “δύναμις ^ρθεοῦ εἰς σωτηρίαν;” Ἄλλ' ἄκουε καὶ τῶν ἐξῆς· “Παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε ⁹πρῶτον, καὶ Ἑλληνι.” Οὐ γὰρ ἀπλῶς πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς δεχομένοις. Κὰν ^τγὰρ Ἑλλήν ἦς, ^ςκὰν πᾶσαν ἐπελθὼν κακίαν, κὰν Σκύθης, κὰν βάρβαρος, κὰν αὐτοθηρίον, ^ικαὶ πάσης ἀλογίας γέμων, ^νκαὶ μυρία ἀμαρτημάτων ἐπιφερόμενος φορτία, ἅμα τὸν περὶ σταυροῦ λόγον κατεδέξω, καὶ ^ωβαπτισθεὶς πάντα ἐκείνα ἐξήλειψας. Διὰ τί δὲ φησιν ἐν-

17 Joel. ii. 25. Matth. x. 28.

^ε ἐπὶ τὸ εὐσεβέστερον ἤξωσι ex corr. G. ^ι ἂν pro ἐὰν A.B.D.E.H.I.
^ε τὸν] ὅτι τὸν E. ^η πατρολοῖαν H. ^ι ἐπιτιμήσαντα E. ^κ ἐκόμπαζον
D.E. ¹ καὶ δ. θεοῦ εἰς] Sic omnes. Edebatur δ. θεοῦ καὶ εἰς. ^μ ἐν γ.
ἀπολέσαι pro ἀπολέσαι ἐν γ. A.B.D.E.F.H. ^ν ἀλλὰ τ. π. σωτηρίας om. G.
^ο καταγγέλλει I. ἠγγείλεν H. ^ρ θεοῦ] + ἐστὶν B.G. ⁹ πρῶτῳ H.
^τ γὰρ om. G. ^ς κὰν] καὶ B.D.E. Statim π. ἐπέλθης κακίαν A.F.H.I. π.
ἐλθὼν κακίαν καὶ ἐπελθὼν G. ^ι καὶ] κὰν A.F.H. Mox γέμων G. ^ν καὶ]
κὰν H. ^ω βαπτισθεὶς F.H.I. et ante corr. A. Edebatur ἐβαπτίσθης.
Statim καὶ πάντα Edd. καὶ deest in omnibus.

ταῦθα, “ Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι ;” τί βούλεται αὕτη C
 ἡ διαφορὰ ; Καίτοι ^xπολλαχοῦ εἶπεν, ὅτι οὔτε περιτομή τι
 ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία· πῶς οὖν ἐνταῦθα διαιρεῖ, προτιθεὶς
 τὸν Ἰουδαῖον τοῦ Ἕλληρος ; Καὶ τί τοῦτο ; Οὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ
 (17) πρῶτός ἐστι, καὶ πλεον λαμβάνει τῆς χάριτος· ἡ γὰρ αὕτη
 δωρεὰ ^zκαὶ τούτῳ κακείνῳ δίδεται· ἀλλὰ τάξεώς ἐστι τιμὴ
 μόνον τὸ πρῶτος. Καὶ γὰρ οὐκ ἐν τῷ μείζονα λαβεῖν δικαιο-
 σύνην πλεονεκτεῖ, ἀλλ’ ἐν τῷ πρῶτος ^aαὐτὴν λαβεῖν τετίμηται
 μόνον· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν φωτιζομένων· ἵστε δὲ οἱ μύσται τὸ
 λεγόμενον· πάντες μὲν ἐπὶ τὸ βάπτισμα τρέχουσιν, οὐ πάντες D
 δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ, ἀλλ’ ὁ μὲν πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος· οὐ ^bμὴν
 ὁ πρῶτος τοῦ δευτέρου πλεον λαμβάνει, οὐδὲ ^cἐκεῖνος τοῦ μετ’
 αὐτὸν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ἀπολαύουσι. Τὸ τοίνυν,
 πρῶτος, ἐνταῦθα ῥήματός ἐστι τιμὴ, οὐ χάριτος πλεονασμός.
 Εἶτα εἰπὼν, “ ^dεἰς σωτηρίαν,” πάλιν αὖξαι τὴν δωρεάν, δεικνύς
 οὐκ ἄχρι τοῦ παρόντος ἵσταμένην, ἀλλὰ περαιτέρῳ προϊούσαν.
 Τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπὼν· ¹⁸“ Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ
 ἀποκαλύπτεται.” Ὁ ^eδὲ γεγόμενος δίκαιος, οὐ κατὰ τὸν πα- E
 ρόντα ^fβίον μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα ζήσεται. Οὐ
 τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον αἰνιττεται μετὰ ^gτούτου, τὸ
 λαμπρὸν καὶ περιφανὲς τῆς τοιαύτης ζωῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶ
 καὶ μετὰ αἰσχύνης σωθῆναι· ὥσπερ οὖν πολλοὶ τῶν ^hἀπὸ
 φιλανθρωπίας βασιλικῆς ἀπαλλαττομένων κολάσεως σώζονται·
 ἵνα μὴ ⁱτοῦτο ὑποπτεύσῃ τις σωτηρίαν ἀκούσας, προσέθηκε καὶ
 δικαιοσύνην, ^kκαὶ δικαιοσύνην οὐ σὴν, ἀλλὰ θεοῦ, καὶ τὸ दाψιλές
 αὐτῆς καὶ τὸ εὐκόλον αἰνιττόμενος. Οὐ γὰρ ἐξ ἰδρώτων καὶ
 πόνων αὐτὴν κατορθοίς, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς λαμβάνεις,
 ἐν μόνον ^lεἰσφέρων οἴκοθεν, τὸ πιστεῦσαι. Εἶτα, ἐπειδὴ ἀπὸ- 446
 θανος ^mὁ λόγος εἶναι ἐδόκει, εἰ ὁ μοιχὸς, καὶ μαλακὸς, καὶ
 τυμβωρύχος, ⁿκαὶ γόης ἀθρόον οὐχὶ κολάσεως ἀπαλλάττεται
 μόνον, ἀλλὰ καὶ δίκαιος γίνεται, καὶ δίκαιος τὴν ἀνωτάτω δικαιο-
 σύνην, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς πιστοῦται τὸν λόγον. Καὶ πρῶτον
 μὲν βραχεῖ ῥήματι πέλαγος ἱστοριῶν ἀχαιὲς τῷ δυναμένῳ
 βλέπειν ἀναπετάννυσιν. Εἰπὼν γὰρ, “ ἐκ πίστεως εἰς πίστιν,”
 παρέπεμψε τὸν ἀκροατὴν ἐπὶ τὰς οἰκονομίας τοῦ θεοῦ τὰς ἐν

18 v. 17.

^x πανταχοῦ G. ^y οὖν deerat in Edd. ante Ben. invitis libris. ^z καὶ
 om. G. ^a αὐτὴν om. B. ^b μὴν] + δὲ D. ^c ἐκεῖνος] + πλείον G. ^d εἰς
 om. I. ^e δὲ pro γοῦν omnes. ^f βίον] αἰῶνα G. ^g τοῦτο G. ^h ὑπὸ B.
ⁱ τοῦτο ὑποπτ. pro ὑποπτ. τοῦτο omnes. Statim τις εἰς σωτηρίαν G. ^k καὶ
 om. G. ^l φέρων I. ^m ὁ λόγος om. F. Statim δοκεῖ A.D.E.G.I.
ⁿ καὶ γόης om. B.

τῇ παλαιᾷ γενομένης οὕτως, ὥς Ἑβραίοις ἐπιστέλλων μετὰ πολλῆς ἐξηγείται Ῥτῆς σοφίας, καὶ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς Β ἁμαρτωλοὺς οὕτω δικαιωθέντας ⁹δεικνὺς καὶ τότε διὸ καὶ τῆς Ῥ πόρνης καὶ τοῦ Ἀβραάμ ἐμνημόνευσεν. Ἐπειτα δὲ ἐνταῦθα αἰνιζάμενος ^ααὐτὸ μόνον καὶ γὰρ ἐφ' ἕτερον ἔτρεχε θεώρημα ^εκατεπείγον ἀπὸ τῶν προφητῶν πάλιν πιστοῦται τὸν λόγον, τὸν ῎Αμβρακὸν εἰς μέσον ^ωπαράγων βοῶντα καὶ λέγοντα, ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλως ζῆν τὸν μέλλοντα ζήσεσθαι, ^αἀλλ' ἢ διὰ πίστεως. “Ὁ γὰρ δίκαιος, φησὶν, ἐκ πίστεως ζήσεται,” περὶ τῆς μελλούσης λέγων ζωῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπερ ὁ θεὸς χαρίζεται, ^υπάντα ὑπερβαίνει λογισμὸν, εἰκότως πίστεως ἡμῖν δεῖ. ¹⁹ “Ὁ δὲ κατοιόμενος καὶ καταφρονητῆς ἀνὴρ ²ἀλαζών, ^αοὐδὲν οὐ μὴ περάνη.”

C ^βἈκουέτωσαν ^εαἵρετικοὶ τῆς πνευματικῆς φωνῆς. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν λογισμῶν φύσις· λαβυρίνθω τινὶ καὶ γρίφοις ἔοικεν, οὐδὲν οὐδαμοῦ τέλος ἔχουσα, οὐδὲ ἀφίεῖσα τὸν λογισμὸν ἐστάναι ἐπὶ τῆς πέτρας, ^δκαὶ τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀλαζονείας λαμβάνουσα. Αἰσχυρόμενοι γὰρ ἐπὶ ^ετῷ παραδέχεσθαι πίστιν καὶ δοκεῖν ^εἀγνοεῖν τὰ οὐράνια, εἰς κονιορτὸν ἑαυτοὺς ^εμυρίων ἐμβάλλουσι λογισμῶν. Εἴτα, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε καὶ μυρίων ἄξιε δακρύων, ἂν μὲν τις σε ἔρῃται, πῶς ὁ οὐρανὸς ^hγέγονε, καὶ πῶς ἡ γῆ ⁱκαὶ τί λέγω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; πῶς αὐτὸς ἐτέχθη, D ^kπῶς ἐτράφη καὶ νύξθη, οὐκ αἰσχύνη τὴν ἄγνοιαν; ^lἂν δὲ περὶ τοῦ μονογενοῦς γίνηται τις λόγος, δι' αἰσχύνην εἰς ^mβάραθρον σεαυτὸν ἐμβάλλεις ἀπωλείας, ἀνάξιον ⁿσεαυτοῦ νομίζων

¹⁹ Habac. ii. 5.

^ο οὕτως, quod aberat, est in A.B.D.E.F.H.I. οὕτως pro ὥς exhibet G. ^p τῆς, quod aberat ante Montef. est in nostris A.D.E.G.I. ⁹ δεικνὺς pro δεικνύει A.B.D.E.H.I. δεικνύει ex corr. (pro δεικνὺς?) G. ^r πόρνης pro Ῥαβ habent A.E.H.I. et ante corr. F. ^s αὐτὸν H.I. ^t καὶ κατεπείγον Edd. καὶ deest in omnibus. ^v Ἀμβρακὸν B.E.G. Ἀββακὸν D. Legebatur Σοφονίαν ante Montef. ^w παραγωγὸν G. Mox οὐκ pro οὐδὲ G.I. ^x ἀλλ' ἢ pro ἀλλὰ A.B.D.E.F.G. ἀλλ' ἢ H. ἀλλ' ἢ edidit Montef. ^y πάντα om. F. ^z καὶ ἀλαζών Edd. καὶ om. A.B.F.G.H.I. ^a οὐδὲν pro οὐθὲν omnes. Statim οὐ μὴ om. F. περάνη pro περανεῖ dant A.B.D.E.H. περάνη (sic ab eadem manu) I. ^b ΗΘΙΚΟΝ. Πρὸς αἵρετικούς περὶ ἀκαταλήπτου, καὶ ὅτι δεῖ πάντα πίστει δέχεσθαι, καὶ μὴ λογισμοῖς, μηδὲ λόγον ζητεῖν τῶν ἐπιταγμάτων τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ πείθεσθαι μόνον. Veron. ^c οἱ αἵρετικοὶ A.F.H.I. ^d καὶ] ἅτε D.E. ^e τὸ B.D.E.G.H. et ante corr. A. Ita etiam Veron. ^f ἀγνοεῖν] γινώσκειν G. ἐννοεῖν H.I. Statim τὰ ἀνὴνα Veron. ^g μυρίων om. G. ἐμβ. μ. λογισμῶν hoc ord. B. μ. λογ. ἐμβ. Edd. dissentientibus libris. ^h γέγονε καὶ] Sic A.B.D.E.F.G.H. γέγονεν ἢ Edd. ante Ben. ⁱ καὶ accessit ex omnibus. ^k καὶ pro πῶς H. Proxime πῶς pro καὶ B. ^l ἂν pro ἐάν B.D.E.H.I. ^m βόθρον B. Statim σεαυτὸν pro ἐαυτὸν A.B.D.E.F.H.I. ⁿ σεαυτοῦ D.E. σεαυτὸν A.F.G.H. et ante corr. B. σεαυτῷ Edd. Mox τοῦ μὴ G. et, ut videtur, ante corr. A. Ceterum εἶναι, quod aberat, est in libris omnibus.

εἶναι τὸ μὴ πάντα εἰδέναι; Καὶ μὴν ἀνάξιον ἢ φιλονεικία, καὶ τὸ πολυπραγμονεῖν ἀκαίρως. Καὶ τί λέγω περὶ δογμάτων; Αὐτῆς γὰρ τῆς κατὰ τὸν παρόντα βίον πονηρίας οὐδαμόθεν ἀπηλλάγημεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ διὰ ὁτῆς πίστεως. Οὕτω καὶ οἱ πρὸ τούτου ῥέλαμψαν ἅπαντες, οὕτως ὁ Ἀβραάμ, οὕτως ὁ Ἰσαάκ, οὕτως ὁ Ἰακώβ· οὕτω ἡ καὶ ἡ πόρνη ἐσώθη, καὶ ἡ ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἡ ἐν τῇ καινῇ. ²⁰ Πίστει ἡ γὰρ Ῥαὰβ ἡ πόρνη, ἔφησιν, οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, τοὺς κατασκόπους Ε δεξαμένην." Εἰ δὲ πρὸς ἑαυτὴν εἶπε, καὶ πῶς δυνήσονται οὗτοι, αἰχμάλωτοι καὶ φυγάδες ὄντες ^ω καὶ μετανάσται, καὶ νομάδων βίον ζῶντες, ἡμῶν τῶν πόλιν ἐχόντων καὶ τείχη καὶ πύργους (18) περιγεῖνέσθαι; καὶ ἑαυτὴν καὶ ἐκείνους ἂν προσαπώλεσεν· ὅπερ οὖν καὶ οἱ πρόγονοι τῶν τότε σωθέντων ἔπαθον. Ἐκείνοι γὰρ ἐπειδὴ ἄνδρας ^χ ἰδόντες μεγάλους καὶ εὐμήκεις, τὸν τρόπον τῆς ⁴⁴⁷ νίκης ἐζήτουν, ὑπώλυντο χωρὶς πολέμου καὶ παρατάξεως ἅπαντες. Εἶδες πόσον τῆς ἀπιστίας τὸ βάραθρον, πόσον τῆς πίστεως τὸ τεῖχος; Ἡ μὲν γὰρ ἀπείρους κατήνεγκε χιλιάδας· αὕτη δὲ ^α καὶ πόρνην γυναῖκα οὐ μόνον διέσωσεν, ἀλλὰ ^β καὶ δήμου τοσούτου προστάτιν ἐποίησε. Ταῦτ' οὖν ^ε εἰδότες, καὶ τὰ τούτων πλείονα, μηδέποτε τὸν θεὸν εὐθύνας τῶν γινομένων ἀπαιτῶμεν, ἀλλ' ^δ ὅπερ ἂν ἐπιτάξῃ, δεχόμεθα· καὶ μὴ περιεργαζόμεθα μηδὲ πολυπραγμονῶμεν, καὶ ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ἄτοπον εἶναι δοκῇ τὸ κελευόμενον. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ Β σφάξαι μονογενῆ παῖδα καὶ γνήσιον αὐτὸν τὸν γεγεννηκότα, ἀτοπώτερον εἶναι δοκεῖ; Ἀλλ' ὅμως ὁ δίκαιος κελευσθεὶς, ^ε οὐ περιεργάσατο τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀξίας τοῦ κελεύσαντος ἐδέξατο τὸ ἐπίταγμα ^μ μόνον. ²¹ Καὶ ἕτερος δὲ προφήτην παρὰ τοῦ θεοῦ κελευσθεὶς ἔραπίσαι, ἐπειδὴ τὸ δοκοῦν ἄτοπον εἶναι

20 Heb. xi. 31.

21 3 Reg. xx. 35.

^ο τῆς πίστεως A.B.D.E.F.G.H. Articulus aberat. ^ρ διέλαμψαν G. ^q καὶ om. G. Statim πόρνη sine articulo legitur in Edd. ante Ben. invitis libris. ^τ ἡ om. E.H.I. et ante corr. G. Mox ἡ om. I. et ante corr. G. ἡ his deest in Veron. ^ς γὰρ om. A.E.F.G.H.I. ^τ Sic Codices. φησι ante Ῥαὰβ vulgo legitur. ^ν τοὺς κ. δεξαμένη. εἰ δέ] Sic B. εἰ (ἢ pro εἰ H. et ex corr. G.) δέ, τοὺς κ. δεξαμένη ceteri. Mox ἂν ante εἶπε infert G. In Editis autem locus sic legitur: ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τὸς κατασκόπους. οὐδὲ πρὸς ἑαυτὴν εἶπε κ. τ. ε. Deinde post περιγεῖνέσθαι vulgo addunt ὡς εἰ πρὸς ἑαυτὴν ταῦτα εἶπε, repugnantibus libris. Eadem tamen in suis habuerunt Interpretes. ^ω καὶ μετανάσται om. G. ^χ εἰδότες H. ^υ καὶ ὑπώλυντο Edd. καὶ, inclusum a Savilio, deest in omnibus. ^z καὶ πόσον Edd. καὶ deest in nostris omnibus. ^a καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. ^b καὶ om. E. Mox προστάτην H. ^c ἰδόντες ante corr. G. Statim καὶ πλείονα τούτων id. ^d ὅπερ ἂν ἐπιτάτῃ G. ^e οὐ pro οὕτε A.B.D.E.G.I. ^f μόνον] + καὶ ὑπήκουσε Edd. Haec absunt a nostris B.D.E.F.G.H. et Brix. ^ς παῖσαι G. κελ. παρὰ τοῦ θ. in verso ord. B.G.

τοῦ ^hπροστάγματος περιειργάσατο, καὶ οὐχ ἀπλῶς ὑπήκουσε, δίκην ἔδωκε τὴν ἐσχάτην· ὁ δὲ πλήξας εὐδοκίμησε. Καὶ ὁ Σαοῦλ δὲ σώσας ἀνθρώπους παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν, τῆς βασιλείας ἐξέπεσε, καὶ ⁱτὰ ἀνήκεστα ἔπαθε. Καὶ ἕτερα ^kπλείονα C τούτων ἂν τις εὖροι παραδείγματα, δι' ὧν ἀπάντων παιδευόμεθα μηδέποτε τῶν ἐπιταγμάτων ¹τοῦ θεοῦ λόγον ἀπαιτεῖν, ἀλλ' εἴκειν καὶ πείθεσθαι μόνον. Εἰ δέ, ^mἄπερ ἂν ἐπιτάξῃ, περιεργάζεσθαι ἐπισφαλές, καὶ ἐσχάτη ⁿκεῖται κόλασις τοῖς πολυπραγμονοῦσιν· ^oοἱ τὰ πολλὰ τούτων P καὶ ἀπορρητότερα καὶ φρικωδέστερα περιεργαζόμενοι, τουτέστι, πῶς ἐγέννησε τὸν υἱόν, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ τίς ἡ οὐσία, τίνα ἔξουσιν ἀπολογίαν ^qποτέ; Ταῦτ' οὖν εἰδότες, τὴν ^rἀπάντων τῶν ἀγαθῶν μητέρα πίστιν μετὰ πάσης ^sὑποδεχόμεθα τῆς εὐνοίας, ἵνα ὥσπερ ἐν γαληνῷ πλέοντες λιμένοι τά τε ὀρθὰ διατηρῶμεν δόγματα, καὶ D τὸν βίον ἡμῶν μετὰ ἀσφαλείας κατευθύνοντες, τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

¹Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέ-
E βειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

ἮΡΑ τὴν Παύλου σύνεσιν, πῶς ἀπὸ τῶν χρηστοτέρων προτρέψας, ἐπὶ τὰ φοβερώτερα τρέπει τὸν λόγον. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι σωτηρίας αἷτιον τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι ζωῆς, ὅτι θεοῦ δυνάμεις, ὅτι σωτηρίας, ^aὅτι δικαιοσύνης ποιητικόν, λέγει καὶ τὰ φοβησάι δυνάμενα τοὺς οὐ προσέχοντας. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλείους οὐχ οὕτω τῇ τῶν χρηστῶν ἐπαγγελίᾳ, ὡς τῷ φόβῳ τῶν ^bλυπηρῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔλκονται, ἐκατέρωθεν αὐτοὺς ἐπισπᾶται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς οὐ
448 βασιλείαν ἐπηγγείλατο μόνον, ἀλλὰ καὶ γέενναν ἠπειλῆσε· καὶ

¹ CAP. I. v. 18.

^h προστάγματος A.B.D.F.H.I. et ex corr. G. Edebatur πράγματος. ⁱ τὰ ἐκεῖνα ἀν. (τὰ ἀν. ἐκεῖνα?) E. ^k πλείονα] + δὲ G. ¹ τοῦ θ. λ. ἀ.] λ. ἀ. τὸν θεόν E. ^m ἄπερ] τὸ ἄπερ I. ⁿ κεῖται κόλ. pro κόλ. κεῖται omnes. ^o οἱ τὰ] Sic D.I. et ex corr. A.B. Olim aberat οἱ, tacite receptum a Montef. τὰ δὴ (sine οἱ) G. ^p καὶ accessit ex omnibus. ^q τότε D.I. ποτέ om. E. ^r ἀπάντων pro πάντων omnes. Statim τῶν om. G. ^s ἀποδεχόμεθα G. ὑποδεχόμεθα B.E. et ante corr. A. Statim τῆς om. B.G. HOM. IV. ^a ὅτι pro καὶ omnes. ^b λυπηρῶν] ἀπειλῶν G.

οἱ προφήται δὲ τοῖς Ἰουδαίοις οὕτω διελέγοντο, τὰ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἀναμιγνύντες διηνεκῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος οὕτω ποικίλλει τὸν λόγον, οὐ μὴν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὰ χρηστὰ τίθησι ^επρῶτα, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ λυπηρὰ, δεικνύς ὅτι ἐκεῖνα μὲν τῆς προηγουμένης τοῦ θεοῦ γνώμης ἐστὶ, ταῦτα δὲ τῆς τῶν ῥαθυμούντων πονηρίας. Οὕτω καὶ ὁ προφήτης ^απρῶτα τὰ ἀγαθὰ τίθησι, λέγων· ²“Ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ ^εθέλητε μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεταί.” Οὕτω καὶ ἐνταῦθα προάγει B (19) τὸν λόγον ὁ Παῦλος. Σκόπει δέ. Ἦλθε φέρων, ^φφησὶν, ὁ Χριστὸς ἄφεσιν, δικαιοσύνην, ζώην· ^εκαὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ ^ησταυροῦ· ὃ δὴ μέγιστον καὶ θαυμαστὸν, οὐχ ὅτι τοιαῦτα ἐχαρίσατο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ τοιαῦτα ἔπαθεν. Ἄν τοίνυν ^ιἐνυβρίσητε εἰς τὰς δωρεὰς, τότε ^κἀναμένει τὰ λυπηρὰ. Καὶ ὅρα πῶς ἐπαίρει τὸν λόγον. “Ἀποκαλύπτεται γὰρ, ^ιφησὶν, ὀργὴ θεοῦ ἀπ’ οὐρανοῦ.” Πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἄν μὲν ὁ πιστὸς λέγῃ, τοῦ Χριστοῦ τὰς ἀποφάσεις ἐροῦμεν· ἂν δὲ ὁ ἄπιστος καὶ ^μὁ Ἕλλην, ἀπὸ τῶν ἐξῆς αὐτὸν ὁ Παῦλος ἐπι-στομίζει τῶν περὶ τῆς κρίσεως τοῦ θεοῦ λόγων, ἐκ τῶν ^νὑπ’ C ἐκείνων γινομένων ἀποδείξιν ἀναντίρρητον ^οεἰσάγων· ὃ δὴ ^ρμά-λιστά ἐστι παραδοξότατον, ὅταν τοὺς ἀντιλέγοντας ^θαὐτοὺς τῇ ἀληθείᾳ, δι’ ὧν ποιοῦσι καθ’ ἐκάστην ^ιἡμέραν καὶ λέγουσι, συνισταμένους ^σἀποφαίνῃ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐξῆς, τέως δὲ τῶν προκειμένων ^ιἐχώμεθα. “Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ’ οὐρανοῦ.” Καίτοι καὶ ἐνταῦθα πολλάκις τοῦτο γίνεται, οἷον ἐν λιμοῖς καὶ λοιμοῖς καὶ πολέμοις· καὶ ^νγὰρ ἰδίᾳ ἕκαστος, καὶ κοινῇ πάντες κολάζονται. Τί οὖν τὸ ξένον τότε; Ὅτι καὶ μείζων ἢ κόλασις, καὶ κοινῇ, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Νῦν μὲν γὰρ πρὸς δόρθωσιν τὰ D γινόμενα, τότε δὲ πρὸς τιμωρίαν· ^ωὑπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν

² Esai. i. 19, 20.

^ε πρῶτα pro πρῶτον A.E.F.G.H.I. ^α πρῶτα A.D.E.F.H.I. πρῶτον vulgo. ^ε θέλητε μηδὲ εἰς.] Sic A.E.F.G.H.I. Edebatur θελήσητε καὶ μὴ (μὴ om. Veron.) εἰς. In B. haec τὰ ἀγαθὰ—εἰσακούσητέ μου absunt. ^φ Sic A.B.E.F.G.H.I. φησὶ post ἄφεσιν vulgo legitur. ^ε καὶ οὐχ ἄ.] οὐχ ἄ. ταῦτα Veron. Ita ex corr. G. ^η σταυροῦ]+φέρει Edd. φέρει om. A.B. E.F.G.H.I. ^ι ἐνυβρίσητε pro ὑβρίσητε habent A.E.F.H.I. ^κ ἀναμένει (vel ἀναμενεῖ) A.B.E.F.I. Brix. ἀναμένοι G. ἀναμενεῖτε vulgo. ^ι φησὶν om. E.G. ^μ ὁ om. H. ^ν ὑπ’] ἀπ’ H. ^ο ἐπάγων A.F.H.I. ^ρ μά-λιστά ἐστι] Sic A.B.E.F.G.H.I. καὶ ἐστι μάλιστα Edd. ^θ αὐτοὺς pro αὐτῇ omnes. Infra post συνισταμένους vulgo addunt αὐτοὺς, repugnantibus libris, nisi forte Cod. I. excipias. ^ι ἡμέραν καὶ] Sic omnes. ἡ καὶ Edd. Statim ἀντιλέγουσι G. ^σ ἀποφαίνῃ A.D.E.F.G.I. ἀποφαίνει vulgo. ^ι ἐχώμεθα E.F. ^ν γὰρ om. E. ^ω ὑπερ]+οὖν G.

ἔλεγεν, ὅτι ³“ Παιδευόμεθα νῦν, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατα-
κριθῶμεν.” Καὶ νῦν μὲν οὐ διὰ τὴν ἄνωθεν ὀργὴν πολλοῖς
δοκεῖ τὰ πολλὰ γίνεσθαι, ἀλλὰ δι’ ἀνθρώπων ἐπήρειαν· τότε δὲ
φανερὰ ἔσται ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ κόλασις, ὅταν καθήμενος ἐπὶ
τοῦ φοβεροῦ βήματος ὁ κριτὴς, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς καμίνους
ἔλκεσθαι ^κκελεύῃ, τοὺς δὲ ἐπὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τοὺς δὲ
ὑπὲρ ἄλλας ἀπαραιτήτους καὶ ἀφορήτους κολάσεις. Καὶ τίνος
ἔνεκεν οὐχ οὕτως εἶπε σαφῶς, οἷον ὅτι ²ὁ υἱὸς τοῦ ^αθεοῦ μέλλει
παραγίνεσθαι μετὰ μυρίων ἀγγέλων, καὶ τὰς εὐθύνas ἀπαιτεῖν
ἕκαστον, ἀλλ’ ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ θεοῦ; Τῶν νεοφύτων
ἦσαν οἱ ἀκούοντες ^βἔτι· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν σφόδρα ὠμολογη-
μένων παρ’ αὐτοῖς πρῶτον αὐτοὺς ἐπισπᾶται. Χωρὶς δὲ τῶν
εἰρημένων καὶ πρὸς Ἑλλήνας ἀποτείνεσθαι μοι δοκεῖ· διὸ καὶ
ἐντεῦθεν προσιμιάζεται· ὕστερον δὲ καὶ τὸν περὶ τῆς κρίσεως
τοῦ Χριστοῦ λόγον εἰσάγει.

“Ἐπὶ πᾶσαν ἀσεβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλή-
θειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.” Ἐνταῦθα δείκνυσιν, ὅτι πολλαὶ
τῆς ἀσεβείας αἱ ὁδοί, ἡ δὲ τῆς ἀληθείας μία· καὶ γὰρ ποικίλον
449 καὶ πολυειδὲς καὶ συγκεχυμένον ἡ πλάνη, ἡ δὲ ἀλήθεια μία.
Εἰπὼν δὲ περὶ δογμάτων, λέγει καὶ περὶ βίου, ἀδικίαν ἀνθρώ-
πων εἰπών. Καὶ γὰρ ^ααἱ ἀδικίαι ποικίλαι· καὶ ἡ μὲν περὶ
χρήματα γίνεται, οἷον ὅταν τις ἐν τούτοις ἀδικῇ τὸν πλησίον·
ἡ δὲ περὶ ^δγυναικάs, ὅταν τις ἀφείs τὴν ἑαυτοῦ, τὸν ἑτέρου
διορύττῃ γάμον· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πλεονεξίαν ὁ Παῦλος
καλεῖ, οὕτω λέγων· ⁴“Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν
τῷ πράγματι τὸν ἀδελφόν.” Ἐτεροι πάλιν, ἀντὶ γυναικὸs
καὶ χρημάτων, δόξαν λυμαίνονται τὴν τοῦ πλησίον· καὶ τοῦτο
B δὲ ἀδικία· καὶ γὰρ ⁵“Κρεῖσσον ὄνομα καλὸν, ἢ πλοῦτος
πολύs.” Τινὲs ^εδέ φασιν, ὅτι καὶ τοῦτο περὶ δογμάτων
εἴρηται τῷ Παύλῳ· πλὴν οὐδὲν κωλύει περὶ ἀμφοτέρων εἰρη-
σθαι. Τί δὲ ἐστί, “τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων,” διὰ
τῶν ἐξῆs μάνθανε. ⁶“Ὅτι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν
ἐστίν ἐν αὐτοῖs· ^φὁ θεὸs γὰρ αὐτοῖs ἐφάνέρωσεν.” Ἀλλὰ
ταύτην τὴν δόξαν ξύλοις περιέθηκαν καὶ λίθοιs. “Ὡσπερ οὖν ὁ
χρήματα πιστευθεῖs βασιλικά, καὶ εἰs τὴν τοῦ βασιλέωs δόξαν

3 I Cor. xi. 32.

4 I Thess. iv. 6.

5 Prov. xxii. 1.

6 v. 19.

^κ κελεύει E.H. et ante corr. A. Ita etiam Veron. ^γ ἐπὶ τὰς ἄλλας G.
² ὁ accessit ex omnibus. ^α θεοῦ] ἀνθρώπου D.E. Statim ἔμελλε G. ^β ἔτι]
τότε ἔτι G. ^α αἱ] καὶ αἱ G. αἱ om. A.E.F.H.I. Statim πολλαὶ pro ποικίλαι
dant B.G. ^δ γυναικὸs G. ^ε δὲ om. G. ^φ ὁ θεὸs γὰρ pro ὁ γὰρ θεὸs
A.D.E.F.H.I. et Mosq. 3.

ἀναλῶσαι κελευσθεῖς, ἂν εἰς ληστὰς καὶ πόρνas καὶ γόητας C
 δαπανήσῃ ταῦτα, καὶ λαμπροὺς τούτους ἀπὸ τῶν τοῦ βασιλέως
 ποιήσῃ χρημάτων, ὥς τὰ μέγιστα ἡδικηκῶς § τὴν βασιλείαν
 κολάζεται· οὕτω καὶ οὗτοι λαβόντες τὴν περὶ ^h τοῦ θεοῦ
 γνῶσιν καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, εἶτα εἰδῶλοις αὐτὴν περιθέντες, ἐν
 ἀδικίᾳ τὴν ἀλήθειαν ⁱ κατέσχον, ^k καὶ, τό γε εἰς αὐτοὺς ἦκον,
 ἡδίκησαν τὴν γνῶσιν, οὐκ εἰς ^l τὰ προσήκοντα αὐτῇ χρησάμενοι.
 Ὑποκρίσθαι γὰρ ὑμῖν σαφὲς τὸ λεχθὲν, ἢ δὲ σαφέστερον αὐτὸ
 πάλιν εἰπεῖν; Τάχα ἀναγκαῖον ^m πάλιν εἰπεῖν. Τί οὖν ἐστὶ
 τὸ λεγόμενον; Τὴν περὶ ⁿ ἑαυτοῦ γνῶσιν τοῖς ἀνθρώποις ἐξ
 ἀρχῆς ἐνέθηκεν ὁ θεὸς, ἀλλὰ ταύτην τὴν ^o γνῶσιν ξύλοις περι- D
 (20) θέντες καὶ λίθοις, ἡδίκησαν τὴν ἀλήθειαν, τό γε αὐτῶν μέρος·
 ἐκείνη γὰρ ἄτρεπτος μένει, τὴν οἰκείαν ^p ἔχουσα δόξαν ἀκίνητον.
 Καὶ πόθεν δὴλον, ὅτι ἐνέθηκεν αὐτοῖς τὴν γνῶσιν, ὦ Παῦλε;
 “Ὅτι, φησὶ, τὸ γνωστὸν αὐτοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς.”
 Ἀλλὰ τοῦτο ἀπόφασίς ἐστιν, ^q οὐκ ἀπόδειξις· σὺ δέ μοι κατα-
 σκεύασον, καὶ δεῖξον, ὅτι ἡ γνῶσις ἡ περὶ τοῦ θεοῦ δῆλη ἦν
 αὐτοῖς, καὶ ἐκόντες παρέδραμον. Πόθεν οὖν δῆλη ἦν; φωνὴν
 αὐτοῖς ^r ἄνωθεν ἀφῆκεν; Οὐδαμῶς· ἀλλ’ ὁ φωνῆς αὐτοὺς ἐφέλ- E
 κεσθαι μᾶλλον ἡδύνατο, τοῦτο ἐποίησε, τὴν κτίσιν εἰς μέσον
 προθεῖς, ὥστε καὶ σοφὸν καὶ ἰδιώτην, καὶ Σκύθην καὶ βάρβαρον
 διὰ τῆς ὕψεως καταμαθόντα τῶν ὀρωμένων τὸ κάλλος, ἐπὶ τὸν
 θεὸν ἀναβαίνειν. Διό φησι· ⁷ “Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ^s ἀπὸ
 κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται” ὅπερ οὖν
 καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν, ⁸ “Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν θεοῦ.”
 Τί γὰρ ἐροῦσι κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν οἱ Ἕλληνες; ὅτι
 ἠγνοήσαμεν ^t σε; ^u Εἶτα οὐκ ἠκούσατε τοῦ οὐρανοῦ φωνὴν
^w διὰ τῆς ὕψεως ἀφιέντος; τῆς εὐτάκτου πάντων ἀρμονίας
 σάλπιγγος λαμπρότερον βοῶσης; νυκτὸς καὶ ἡμέρας νόμους
 οὐκ εἶδετε μένοντας ἀκινήτους διηνεκῶς; χειμῶνος, ^x ἔαρος, καὶ 450
 τῶν ἄλλων ὥρων τὴν εὐταξίαν βεβαίαν τε καὶ ἀκίνητον οὖσαν;
 θαλάττης εὐγνωμοσύνην ἐν ταραχῇ τοσαύτῃ καὶ κύμασι; πάντα

⁷ v. 20.

8 Psal. xviii. 1.

§ τὴν βασιλείαν A.B.D.E.F.I. τὸν βασιλέα Edd. ^h τοῦ om. A.D.E.H.I.
ⁱ κατέσχον omnes. Edebatur ante Montef. περιέσχον. ^k καὶ om. F.G.H.
^l τὰ προσήκοντα] προσήκον G. ^m πάλιν om. E. Haec τάχα δ. π. εἰπεῖν de-
 sunt in G.I. ⁿ ἑαυτοῦ pro αὐτοῦ A.D.E.H.I. Mox τοῖς ἀνθ. ἐξ ἀρχῆς F.
 G.H.I. ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἀνθρώποις Edd. ^o γνῶσιν] + οἱ Ἕλληνες Edd. οἱ Ἕλληνες
 om. A.D.E.F.H.I. ^p ἔχουσα δ. δ. hoc ordine A.B.D.F.G.H. δ. δ.
 ἔχουσα E. δ. ἔχουσα δ. Edd. ^q οὐκ] ἀλλ’ οὐκ G. ^r ἄνωθεν est in libris
 omnibus, non in Edd. ^s ἀπὸ κτ. κοσμοῦ om. F.G.H.I. ^t σε om. F.G.
^u εἶτα om. H. ^w διὰ τῆς ὕψεως om. I. ^x ἀέρος E.

ἐν τάξει μένοντα, καὶ διὰ τοῦ κάλλους καὶ διὰ τοῦ μεγέθους ἀνακηρύττοντα τὸν δημιουργόν; Ταῦτα γὰρ ὧς ἅπαντα, καὶ τὰ τούτων πλείονα ^z συνελὼν ὁ Παῦλος ἔλεγε· “Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται· ἢ τε ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.” Καίτοιγε οὐ διὰ τοῦτο ταῦτα ^a πεποίηκεν ὁ θεὸς, εἰ καὶ τοῦτο ἐξέβη. Οὐ γὰρ ἵνα αὐτοὺς ἀπολογίας ἀποστερήσῃ, διδασκαλίαν τοσαύτην εἰς μέσον προύθηκεν, ἀλλ’ ἵνα αὐτὸν ἐπιγνώσιν· ^b ἀγνωμονήσαντες δὲ, πάσης ἑαυτοὺς ^c ἀπεστέρησαν ἀπολογίας.

Εἶτα δεικνὺς, πῶς εἰσιν ἀπολογίας ἀπεστερημένοι, φησὶν· ⁹ “Ὅτι γινόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ^d ἐδόξασαν.” Ἐν τοῦτο ἔγκλημα μέγιστον· ^e δεύτερον μετ’ ἐκεῖνο, τὸ καὶ εἶδωλα προσκυνῆσαι· ὃ καὶ Ἱερεμίας κατηγορῶν, ἔλεγε· ¹⁰ “Δύο ^f καὶ πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαὸς οὗτος· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ^g ὕδατος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους.” Εἶτα καὶ ^C σημεῖον τοῦ εἶδέναι τὸν θεόν, καὶ μὴ ^h χρῆσασθαι εἰς δέον τῇ γνώσει, ⁱ παράγει τοῦτο αὐτὸ, ^k τὸ θεοὺς ἐγνωκέναι. Διόπερ ἐπήγαγε· “Διότι γινόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν.” Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ τίθησι, δι’ ἣν εἰς ^l τοσαύτην ἄνοιαν ἐξέπεσον. Τίς οὖν ^m αὕτη ἐστὶ; Τοῖς λογισμοῖς τὸ πᾶν ἐπέτρεψαν. Ἄλλ’ οὐκ εἶπεν οὕτως, ⁿ ἀλλὰ πολλῶ πληκτικώτερον· “Ἐματαιώθησαν γὰρ, ^o φησὶν, ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.” Ὡσπερ γὰρ ἐν ἀσελήνῃ νυκτὶ εἴ τις ξένῃν ^p ἐπιχειροίη βαδίξιν οδὸν, ἢ πέλαγος πλεῖν, οὐ ^D μόνον οὐ φθάσει πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ ἀπολείται ταχέως· οὕτω καὶ οὗτοι τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν φέρουσαν οδὸν βαδίξιν ἐπιχειροῦντες, καὶ τὸ φῶς ἀφ’ ἑαυτῶν ^q ἀνελόντες, εἶτα ἀντ’ ἐκείνου τῷ σκότῳ τῶν λογισμῶν ἑαυτοὺς ἐπιτρέψαντες, καὶ ἐν ^r σώμασι τὸν ἀσώματον, ^s καὶ ἐν σχήμασι τὸν ἀσχημάτιστον ἐπιζητοῦντες, ναυάγιον ὑπέστησαν χαλεπώτατον. Μετὰ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ ἐτέραν τίθησιν αἰτίαν τῆς πλάνης αὐτῶν,

9 v. 21.

10 Jer. ii. 13.

^y ἅπαντα pro πάντα A.B.D.E.H.I. ^z συνελὼν] συνεχῶς G. ^a πεποίηκεν A.B.D.E.G.H.I. ἐποίησεν vulgo. ^b ἀγνωμόνους A.D.E. ^c ἀπεστέρησαν pro ἐστέρησαν A.E.F.G.H.I. ^d ἐδόξασαν] + ἡ εὐχαρίστησαν Sav. Mor. Ben. Desunt in nostris A.B.D.E.F.H.I. et Mosqq. ^e δεύτερον δὲ Edd. δὲ abest ab omnibus. ^f καὶ accessit ex omnibus. ^g ὕδατος ζ. pro ζ. ὕδατος omnes. ^h χρῆσασθαι A.B.D.E.F.H.I. et corr. G. Editi χρῆσθαι. ⁱ παράγει] + γὰρ G. ^k τὸ] τοὺς H. ^l τοιαύτην G. ^m ἐστὶν αὕτη inverso ord. F.G. ⁿ ἀλλὰ] ἀλλ’ ὁ G. ^o φησὶν accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^p ἐπιχειροίη B. D.E.F.G.H.I. et ex corr. A. Edebatur ἐπιχειροίη. ^q ἀνελόντες A.B.D.F. G.H.I. ἀφελόντες Edd. ^r σώματι I. ^s καὶ om. H. Statim ἐν σχήματι G.I.

λέγων· ¹¹ “Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν.” Μέγα γάρ τι περὶ ἐαυτῶν φαντασθέντες, καὶ οὐκ ἀνασχόμενοι ταύτην ἔλθειν, ἣν ὁ θεὸς ἐκέλευσεν αὐτοῖς, ἐβαπτίσθησαν τοῖς τῆς Ε [†]ανοίας λογισμοῖς. Εἶτα δεικνὺς καὶ ὑπογράφων τὸ κλυδώνιον, πῶς χαλεπὸν καὶ συγγνώμης ^υἀπάσης ἐστερημένον, ἐπήγαγε ^ωλέγων· ¹² “Καὶ ^χἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν.” Πρῶτον ἔγκλημα, ὅτι θεὸν οὐχ εὔρον· δεύτερον, ὅτι καὶ ἀφορμὰς ἔχοντες μεγάλας καὶ σαφεῖς· τρίτον, ⁽²¹⁾ ὅτι σοφοὶ λέγοντες εἶναι· τέταρτον, ὅτι οὐ μόνον οὐχ εὔρον, ὡς ἀλλὰ καὶ εἰς δαίμονας κατήγαγον καὶ λίθους καὶ ξύλα τὸ σέβας ἐκείνο. Καθαίρει μὲν οὖν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ τὸν τύφον, ἀλλ’ οὐχ ὁμοίως ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ^zἀπὸ τοῦ σταυροῦ δίδωσιν αὐτοῖς ^aτὴν πληγὴν, λέγων ὅτι ¹³ “Τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ⁴⁵¹ ἐστίν” ἐνταῦθα δὲ καὶ χωρὶς συγκρίσεως αὐτὴν καθ’ ἐαυτὴν κωμωδεῖ τὴν σοφίαν αὐτῶν, δεικνὺς μωρίαν οὖσαν, καὶ ἀλαζονείας ἐπίδειξιν μόνον. Εἶτα ἵνα μάθῃς, ὅτι ἔχοντες τὴν περὶ θεοῦ γνῶσιν, οὕτως αὐτὴν προούδωκαν, “ἥλλαξαν,” εἶπεν· ὁ δὲ ἀλλάσων ^bὥς ἔχων ἀλλάσσει. Ἦθελον γάρ τι πλεόν εὑρεῖν, καὶ οὐκ ἠνέσχοντο τῶν δοθέντων ὄρων· διὸ καὶ τούτων ^cἐξέπεσον· καινοτομίας γὰρ ἦσαν ἐπιθυμηταί.

Καὶ γὰρ ^dτοιαῦτα πάντα τὰ Ἑλληνικά. Διὰ τοῦτο ^eκαὶ κατ’ ἀλλήλων ἔστησαν, καὶ Ἀριστοτέλης μὲν ἐπανέστη Πλάτωνα, οἱ Στωϊκοὶ δὲ πρὸς τούτον ^fἐφρυνάξαντο, καὶ ^gἄλλος ἄλλω πολέμιος γέγονεν· ὥστε οὐχ οὕτως αὐτοὺς χρὴ θαυμάζειν διὰ τὴν σοφίαν, ὥς ἀποστρέφεισθαι καὶ μισεῖν, ὅτι δι’ αὐτὸ τοῦτο ^hμωροὶ γεγόνασιν. Εἰ γὰρ μὴ λογισμοῖς ἐπέτρεψαν καὶ συλλογισμοῖς καὶ σοφίσμασι τὰ καθ’ ἐαυτοὺς, οὐκ ἂν ἔπαθον, ⁱἅπερ ἔπαθον. Εἶτα ἐπιτείνων αὐτῶν τὴν κατηγορίαν, κωμωδεῖ τὴν εἰδωλολατρείαν ^kαὐτῶν ἅπασαν. Μάλιστα μὲν

11 v. 22.

12 v. 23.

13 I Cor. i. 25.

[†] διανοίας Ε. ^υ ἀπάσης pro πάσης A.B.D.E.G.I. ^ω λέγων om. G.
^x ἥλλάξαντο H. Mosq. 3. ^y ἀλλὰ] ἀλλ’ ὅτι G. Mox καὶ λίθοις καὶ ξύλοις
τὸ πλάσμα ἐκείνο idem. ^z ἀπὸ] ἐπὶ G. ^a τὴν accessit ex A.B.D.E.F.G.H.
^b ὥς] + ἄλλο Edd. et Interpp. repugnantibus libris. Etiam ὥς om. G.
^c ἐξέπεσαν F.H.I. ^d τοιαῦτα π. τὰ] Sic A.B.D.E.F.G.H. τὰ τοιαῦτα πάντα
Edd. ^e καὶ om. G. ^f ἐφράξαντο B.D.E.F.H.I. ἐφράξαντο (sic) A.
infremuerunt Brix. Alter interpres verbum non expressit. ^g ἄλλων ἄλλος
^h μωροὶ] καὶ μωροὶ G. ⁱ ἅπερ pro ὅπερ A.D.E.F.H.I. ^k αὐτῶν]
λοιπὸν D.E. αὐτῶν τὴν εἰδωλ. inverso ord. G.

¹ γὰρ καὶ τὸ ἀλλάξαι, καταγέλαστον· τὸ δὲ ^m καὶ εἰς τοιαῦτα ἀλλάξαι, πάσης ἀπολογίας ⁿ ἐκτός. Εἰς τίνα οὖν ἠλλαξαν, καὶ C^o τίσι περιέθηκαν; Φαντασθῆναι ἔδει περὶ ἐκείνου, οἷον ὅτι θεός, ὅτι πάντων κύριος, ὅτι οὐκ ὄντας ἐποίησεν, ὅτι προνοεῖ, ὅτι κήδεται· ταῦτα γὰρ δόξα θεοῦ. P Τίσιν οὖν ταύτην ἀνέθηκαν; ^q Οὐδὲ ἀνθρώποις, ἀλλ' ὁμοιώματι ^r εἰκόνης ἀνθρώπου. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς κνώδαλα κατηνέχθησαν, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς τὰς τούτων εἰκόνας. Σὺν δέ μοι σκόπει τὴν σοφίαν ^s τοῦ Παύλου, πῶς τὰ δύο ἄκρα τέθεικε, θεὸν τὸν ἀνωτάτῳ, καὶ τὰ ἔρπετὰ τὰ ^t κατωτάτῳ· μᾶλλον δὲ ^u οὐδὲ τὰ ἔρπετὰ, ἀλλὰ ^w τὰ τούτων ὁμοιώματα, ἵνα σαφῶς δείξῃ τὴν D λαμπρὰν αὐτῶν μαρίαν. Τὴν γὰρ γινῶσιν, ἣν ἔδει περὶ τοῦ πάντων ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντος ἔχειν, ταύτην τῷ πάντων ἀσυγκρίτως εὐτελεστερῶ περιέθηκαν. Καὶ τί ταῦτα πρὸς τοὺς φιλοσόφους, φησί; Πρὸς ^x τούτους μὲν οὖν μάλιστα ^y πάντων τὰ εἰρημένα. Καὶ γὰρ οὗτοι τοὺς ταῦτα ἐφευρόντας Αἰγυπτίους διδασκάλους ἔχουσι· καὶ Πλάτων ὁ δοκῶν εἶναι τῶν ἄλλων σεμνότερος, ἐγκαλλωπίζεται τούτοις, καὶ ὁ τούτου διδάσκαλος περὶ τὰ εἰδῶλα ταῦτα ^z ἐπτόητο· τὸν γοῦν ἀλεκτρυόνα ὁ κελεύων τῷ Ἀσκληπιῷ θύειν, οὗτός ἐστιν, ^a ἔνθα τῶν κνωδάλων τούτων αἱ εἰκόνες καὶ τῶν ἔρπετῶν. Καὶ τὸν E Ἀπόλλωνα δὲ καὶ τὸν Διόνυσον μετὰ τούτων ^b θεραπευόμενον τῶν ἔρπετῶν ἴδοι τις ἄν. Τινὲς δὲ τῶν φιλοσόφων καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγον ταύρους καὶ σκορπίους καὶ δράκοντας καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα λήρον. Πανταχοῦ γὰρ ὁ διάβολος ἐσπούδασεν εἰς τὰ τῶν ἔρπετῶν ὁμοιώματα τοὺς ἀνθρώπους καταγαγεῖν, καὶ ὑποτάξαι τοῖς πάντων ἀλογωτέροις ^c τοῦτον, ὃν ὁ θεὸς ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ἀναγαγεῖν ἠθέλησεν. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν ὅψει τὸν κορυφαῖον αὐτῶν ὑπεύθυνον τοῖς λεγομένοις ὄντα. Ὅταν γὰρ τοὺς ποιητὰς ^d συναγῇ, καὶ λέγῃ χρῆναι 452 πιστεῦναι αὐτοῖς ἐν τοῖς περὶ ^e θεῶν λόγοις, ^f ὥς ἀκριβῶς εἰδόσιν,

¹ γὰρ pro οὖν omnes. ^m καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. ⁿ ἐκτός] + ἐστίν Edd. ἐστίν om. A.B.E.F.H.I. ^o τίσι περιέθηκαν] πότε; ὅτε D. Post περιέθηκαν vulgo addunt τὴν δόξαν σκόπει, repugnantibus libris. P τίσιν οὖν] καὶ τίσι δὲ D. ^q οὐδὲ pro οὐκ A.B.E.F.G.H.I. ^r εἰκόνης] + φθαρτοῦ Edd. φθαρτοῦ abest ab A.B.E.F.H.I. ^s τοῦ om. G. ^t κάτω G. ^u οὐδὲ pro οὐ omnes. Proximum τὰ om. G. ^w τὰ accessit ex A.B.D.E.F.G.H. ^x τούτους A.B.D.E.F.G.H. αὐτοὺς Edd. ^y πάντων] Sic B.E.F.G.H. Brix. πάντα Edd. πάντως corr. ex πάντα A. ^z ἐπτόητο omnes. Edebatur ἐπτόηται. ^a Vid. Annot. ^b θεραπευόμενον A.B.E.F.G.H.I. θεραπευομένους Edd. ^c τοῦτον ὃν (οὖν pro ὃν H.)] Sic omnes. αὐτοὺς οὗς Edd. ^d συναγῇ G. ^e θεῶν pro θεὸν A.D.E.F.H.I. ^f ὥς om. F.H.I.

οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν ὄρμαθὸν τῶν λήρων ^ε εἰσάγει τούτων, καὶ τὸν πολὺν γέλωτα ^h τοῦτον ὅτι ἀληθῇ χρῇ νομίζειν εἶναι φησι.

14 “ Διὸ ⁱ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ^k ἑαυτοῖς.” Δείκνυσιν ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ τῆς τῶν νόμων διαστροφῆς ἡ ἀσέβεια γέγονεν αἰτία. Τὸ δὲ, “ παρέδωκεν,” ἐνταῦθα εἰασέν ἐστιν. “ Ὡς περ ^l γὰρ εἰάν τις στρατοπέδον προηγούμενος ^m τοῦ πολέμου βαρῆσαντος ἀναχωρήσας ⁿ ἀπέλθῃ, παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις τοὺς στρατιώτας, ^o οὐχὶ αὐτὸς ὥθων, B ἀλλὰ γυμνῶν τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας· οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς οὐ βουλευθέντας δέξασθαι τὰ παρ’ αὐτοῦ, ἀλλὰ πρῶτους ἀποπηδήσαντας, ^p ἀφῆκεν, αὐτὸς τὰ παρ’ ἑαυτοῦ ^q πάντα πληρώσας. Σκόπει δέ. Προῦθηκεν ἀντὶ διδασκαλίας ^r τὸν κόσμον εἰς μέσον· ^s ἔδωκε νοῦν καὶ διάνοιαν δυναμένην τὸ δέον ^t συνιδεῖν. Οὐδενὶ (22) τούτων ^u πρὸς σωτηρίαν ἐχρήσαντο οἱ τότε, ἀλλὰ καὶ εἰς τούναντίον ^w περιέτρεψαν, ὃ παρέλαβον. Τί οὖν ποιῆσαι ἐχρῆν; πρὸς ἀνάγκην ^x ἔλκειν καὶ βίαν; Ἄλλ’ οὐκ ἔστι τοῦτο ποιεῖν ἐναρέτους. Ἐλείπετο ^y δὴ λοιπὸν ἀφεῖναι, ὅπερ καὶ ἐποίησεν, ἵνα καὶ οὕτω τῇ πείρᾳ μαθόντες, ὧν ἐπεθύμησαν, φύγωσι τὴν ^z αἰσχύνην. Καὶ γὰρ εἴ τις βασιλέως ^a αὖν υἱὸς, τὸν πατέρα ἀτιμάσας ἔλοιτο εἶναι μετὰ ληστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ τυμβωρύχων, καὶ τὰ ἐκείνων προτιμήσειε τῆς πατρῴας οἰκίας, ἀφίησιν αὐτὸν ὁ πατήρ, ὥστε διὰ τῆς πείρας αὐτῆς μαθεῖν τῆς οἰκείας ἀνοίας τὴν ὑπερβολήν. Διὰ τί δὲ μηδεμιᾶς ἄλλης ἐμνημόνευσεν ἀμαρτίας, οἷον φόνον, πλεονεξίας, ^b καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἀλλ’ ἀκολασίας; Τοὺς ἀκούοντας τότε μοι δοκεῖ, καὶ τοὺς τὴν ἐπιστολὴν δεχομένους αἰνίττεσθαι. “ Εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτι-

14 v. 24.

^ε εἰσάγει τούτων pro τούτων εἰσάγει A.B.D.E.F.G. εἰσάγει τοῦτον H. τούτων om. I. ^h τούτων G. Post γέλωτα haec exhibet D. πῶς γὰρ οὐ γέλωτος; ὅτι καὶ ἀληθῇ ταῦτα νομίζειν εἶναι διδάσκει. In vulgata ταῦτα pro χρῇ habet E. ⁱ καὶ] φησι D. Mox αὐτοὺς ὁ θ. pro ὁ θ. αὐτοὺς A.B.D.E.H.I. et Mosqq. ^k ἑαυτοῖς pro αὐτοῖς omnes; sed αὐτοῖς ante corr. B. ^l γὰρ εἰάν τις] Sic B.D.E. γὰρ om. A.F.H.I. γὰρ ἂν τις G. Edebatur ὥς περ γὰρ ὁ στρατοπέδου. ^m τοῦ] ἂν τοῦ Edd. repugnantibus libris. Solus G. ἂν post βαρῆσαντος infert. ⁿ ἀπέλθῃ pro ἀπέλθοι omnes. ^o οὐχὶ omnes. οὐκ Edd. ^p ἀφῆκεν, αὐτὸς] ἀφῆκε καὶ αὐτὸς G. ἀφῆκεν αὐτοὺς H. ^q πάντα om. G. ^r τὸν κ. εἰς μ. pro εἰς μ. τὸν κ. omnes. ^s ἔδωκε νοῦν] ἔδωκεν οὖν G. Mox δυναμένην (sic) αὐτὸ δ. σ. H. ^t συννοῶν G. ^u πρὸς σ. ἐχρ. A.D.E.F.H.I. ἐχρ. πρὸς σ. Edd. ^w περιέτρεψαν pro περιέστρεψαν A.B.D.E.F.G.H. Statim ὃ παρέλαβον omnes, excepto G. ὅπερ ἔλαβον Edd. ^x ἔλθειν G. ^y δὴ pro δὲ A.B.D.E.F.I. δὲ (sic) G. Statim λοιπὸν accessit e libris omnibus. ἀφίεναι pro ἀφεῖναι G. ^z αἰσχύνην] + εἰκότως D.E. ^a αὖν υἱὸς pro υἱὸς ὧν omnes. ^b καὶ est in A.B.D.E.F.H.I. non in Editis.

μάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς.” Ὅρα τὴν ἔμφασιν
 D πληκτικωτάτην οὖσαν. Οὐ γὰρ ἐτέρων ^c ἐδέθησαν, φησί, τῶν
 ὑβριζόντων, ἀλλ’ ἄπερ ἂν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ διέθηκαν, ταῦτα
 ἑαυτοὺς κατειργάσαντο. Εἵτα πάλιν τὴν αἰτίαν ἀναλαβὼν,
 φησίν· ¹⁵ “Οἵτινες μετέλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ
 ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν
 κτίσαντα.” Ἀ μὲν ἦν σφόδρα καταγέλαστα, ^d κατ’ εἶδος
 τίθησιν, ἃ δὲ δοκεῖ σεμνότερα εἶναι τῶν ἄλλων, καθολικῶς· καὶ
 διὰ πάντων δείκνυσιν, ὅτι τὸ τῇ κτίσει λατρεῖν, Ἑλληνικόν.
 Καὶ ὅρα πῶς τὸν λόγον ^e ἐδείνωσεν. Οὐ γὰρ εἶπεν ἀπλῶς,
 “ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει,” ἀλλὰ, “παρὰ τὸν κτίσαντα” παντα-
 E χοῦ ταύτῃ τὸ ἔγκλημα ἐπαίρων, καὶ τῇ παραθέσει πάσης συγ-
 γνώμης αὐτοὺς ἀποστερῶν. “Ὅς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.” Ἄλλ’ οὐ διὰ τοῦτό τι παρεβλάβη, ^f φησίν·
 αὐτὸς γὰρ μένει εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐνταῦθα δεί-
 κνυσιν, ὅτι οὐχ ἑαυτῷ ἀμύνων εἶασεν αὐτοὺς, ὅπου γε αὐτὸς
 οὐδὲν ἔπασχεν. Εἰ γὰρ καὶ ^g οὗτοι ὕβρισαν, ἀλλ’ ἐκεῖνος οὐχ
 ὕβριστο, οὐδὲ ἡκρωτηριάσθη τὰ τῆς δόξης αὐτῷ, ἀλλὰ μένει
 διαπαντὸς εὐλογητός. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος πολλάκις φιλοσοφῶν
 οὐδὲν ^h ἂν πάθοι παρὰ τῶν ὑβριζόντων, πολλῷ μᾶλλον ὁ θεός,
 453 ἡ ἀνώλεθρος καὶ ἄτρεπτος φύσις, ἡ ἀναλλοίωτος καὶ ἀκίνητος
 δόξα.

ⁱ Καὶ γὰρ ἄνθρωποι ^k κατὰ τοῦτο ὁμοιοῦνται θεῷ, ὅταν
 μηδὲν πάσχωσι παρὰ τῶν ἐπηρεάζειν βουλομένων, μηδὲ ὑβρι-
 ζόντων ὑβρίζονται, μηδὲ τυπτόντων τύπτονται, μηδὲ κατα-
 γελῶνται καταγελώντων ^l ἐτέρων αὐτούς. Καὶ πῶς ἐν ^m τοῦτο
 γενέσθαι, φησίν; Ἐνι, καὶ σφόδρα ἐνι, ὅταν μὴ ἀλγῆς τοῖς
 γινομένοις. Καὶ πῶς ἐνι μὴ ἀλγεῖν, φησί; ⁿ Πῶς ἐνι μὲν οὖν
 ἀλγεῖν; Εἰπέ γάρ μοι, εἰ τὸ ^o παιδίον ὑβρίσειέ σε τὸ σὸν,
 ἄρα ὕβριν ^p ἡγήσῃ τὴν ὕβριν; τί ^q δὲ, ἀλγήσεις; Οὐδαμῶς· ἂν
 δὲ ἀλγήσης, ^r οὐ τότε ἔσῃ καταγέλαστος; Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν

15 v. 25.

^c ἐδέθησαν omnes. Edebatur ἐδέθησαν. Mox ἂν om. G. ^d κατ’ εἶδος τ. pro τίθησι κατ’ εἶδος omnes. ^e ἐδείνωσεν D.F. ἐδηλοποίησεν G. Reliqui omnes cum Editis ἐδήλωσεν. ^f φησίν· αὐτὸς γὰρ μένει] Sic A.D.E.F.H.I. φησὶν αὐτός· μένει γὰρ G. Edebatur φησὶν· αὐτὸς μὲν γὰρ (sine μένει). Statim εὐλ. εἰς τ. a. pro εἰς τ. a. εὐλογητὸς omnes. ^g αὐτοὶ G. ^h ἂν πάθοι] Sic A.B.D.E.F.G.I. πάθῃ ἂν Edd. ⁱ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀνεξικακίας καὶ μακροθυμίας, καὶ ὅτι δεῖ πάντων κρατεῖν τῶν παθῶν. Veron. ^k κατὰ τοῦτο omnes. κατ’ αὐτὸ Edd. ^l ἐτέρων om. A.D.E.G.H.I. ^m τοῦτο γ. pro γ. τοῦτο A. B.D.E.F.G.H. ⁿ πῶς] ὅλως D.E. Haec πῶς ἐνι μὲν οὖν ἀλγεῖν om. I. πῶς; ἐνι μὲν οὖν μὴ ἀλγεῖν G. ^o παιδίον pro παιδάριον omnes. Statim ἐνυβρίσειεν G. ^p ἡγή G. ^q δὲ] δαὶ D.E.G. et ante corr. A. ^r οὐ om. G.

πλησίον ^s διακεώμεθα, καὶ οὐδὲν πεισόμεθα ^t ἀηδές· τῶν γὰρ B
παίδων οἱ ὑβρίζοντες ἀνοητότεροι· ^v μηδὲ ζητῶμεν μὴ ὑβρί-
ζεσθαι, ἀλλὰ ὑβριζόμενοι ^w φέρειν· αὕτη γάρ ^x ἐστὶν ἡ βεβαία
τιμή. Τί δήποτε; ^o Ὅτι σὺ κύριος τούτου, ἐκείνου δὲ ἕτερος.
Οὐχ ὁρᾷς τὸν ἀδάμαντα ἐν τῷ παίεσθαι πλήττοντα; Ἄλλ'
^y ἡ φύσις, φησὶ, τοῦτο ἔχει. Ἄλλὰ καὶ σοὶ δυνατόν ἐν τῇ
προαιρέσει γενέσθαι ^z τοιοῦτον, ὅπερ ἀπὸ φύσεως ἐκείνῳ συμ-
βαίνει. Τί ^a δέ; οὐκ εἶδες τοὺς παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ μὴ
καιομένους; ^b καὶ τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ μηδὲν πάσχοντα
δεινόν; Ἐξέσθι καὶ νῦν τοῦτο γενέσθαι· παρεστήκασι καὶ ἡμῖν
λέοντες, θυμὸς, ἐπιθυμία, χαλεποὺς ἔχοντες ὀδόντας, διασπῶν- C
τες τὸν ἐμπίπτοντα. Γενοῦ τοίνυν ^c κατ' ἐκείνον, καὶ μὴ ὥς
τοῖς πάθεσι τούτοις τοὺς ὀδόντας ἐμπῆξαί σου τῇ ψυχῇ. ^d Ἄλλ'
ἐκεῖνο τῆς χάριτος ὄλον, φησὶν. Ἐπειδὴ τὰ τῆς προαιρέσεως
προηγῆσατο. Ὡστε ^e ἂν ἐθέλωμεν καὶ ἡμεῖς τοιούτους ἑαυτοὺς
^f παρασκευάσαι, πάρεστι καὶ νῦν ἡ χάρις· καὶ πεινᾷ τὰ θηρία,
οὐχ ἄψεται σου τῆς πλευράς. Εἰ γὰρ σῶμα δουλικὸν ^g εἰδόντες
ἠδέσθησαν, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ θεασάμενοι· τοῦτο γὰρ
ἐσμεν οἱ πιστοί· πῶς οὐχ ἡσυχάσουσιν; Εἰ δὲ οὐχ ^h ἡσυχά-
ζουσι, παρὰ τὴν τῶν ⁱ ἐμβληθέντων αἰτίαν. Καὶ γὰρ πολλοὶ D
τοῖς λέουσι τούτοις πολλὴν παρέχουσι δαπάνην, πόρνας τρέ-
φοντες, γάμους διορύττοντες, ἐχθροὺς ἀμυνόμενοι· διὸ πρὶν
(23) ^k πρὸς τὸ ἔδαφος ἐλθεῖν, διασπῶνται. Ἄλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ
Δανιὴλ τοῦτο γέγονεν, ^l οὐδὲ ἐφ' ἡμῶν, εἰ βουληθήμεν, τοῦτο
ἔσται, ἀλλὰ καὶ πλεόν τι συμβήσεται τῶν γενομένων τότε.
^m Ἐκεῖνον μὲν γὰρ οὐκ ἠδίκησαν οἱλέοντες, ἡμᾶς δὲ, ἂν νήφω-
μεν, καὶ ὠφελήσουσιν οἱ ἀδικοῦντες. Οὕτω γοῦν ὁ Παῦλος λαμ-
πρὸς ἐγένετο ἀπὸ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ ἐπιβουλευόντων, οὕτως
ὁ Ἰωβ ἀπὸ τῶν πολλῶν πληγῶν ἐκείνων, οὕτως ὁ Ἱερεμίας ἀπὸ E
τοῦ λάκκου τοῦ βορβόρου, οὕτως ὁ Νῶε ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ,
οὕτως ὁ Ἀβελ ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς, οὕτως ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ ⁿ τῶν

^s διακεώμεθα D.F. διακείμεθα A.E.I. διακείμενον (?) G. διακεισόμεθα B.
Veron. διακεισώμεθα Sav. Mor. Ben. ^t ἀηδές] δεινόν A. D. E. F. H. I.
^v μηδὲ] μὴ δὲ F.H.I. et ex corr. G. ^w φέρειν B.G. φέρομεν A.E. φέρω-
μεν Edd. et Interpp. Post h. v. vulgo addunt γενναίως, repugnantibus libris.
^x ἐστὶν om. I. ^y ἡ φύσις] ἐκ φύσεως D.E. ^z τοῦτο G. ^a δέ] δαὶ D.E.
G. et a pr. man. A. ^b καὶ accessit ex omnibus. ^c κατ' ἐκείνον] Sic omnes.
κατὰ τὸν Δανιὴλ Edd. ^d Vid. Annot. ^e ἂν ἐθέλωμεν A.B.D.E.F. ἂν
θέλωμεν H.I. ἂν θέλωμεν vulgo. ^f παρασκευάσαι pro κατασκ. omnes
praeter B. Statim παρέστηκε pro πάρεστι καὶ G. ^g εἰδότες H. ^h ἡσυχά-
ζουσι F.H.I. ἡσυχάσουσι Edd. ⁱ βληθέντων A.D.E.F.H. βουληθέντων I.
^k πρὸς] εἰς G. Veron. ^l ἀλλ' οὐδὲ Edd. ἀλλ' deest in omnibus. ^m ἐκείνον
omnes. ἐκεῖ Edd. ⁿ τῶν φονόντων] τοῦ φθόνου τῶν ex corr. G.

φονώντων Ἰουδαίων, οὕτως ¹⁶ ὁ Ἑλισσαῖος, οὕτως ἕκαστος τῶν με-
 γάλων ἐκείνων, οὐκ ἀπὸ ἀνέσεως καὶ τρυφῆς, ἀλλ' ἀπὸ ὀθλίψεως
 καὶ πειρασμῶν λαμπροὺς ἀνεδῆσαντο στεφάνους. Διὸ καὶ ὁ Χρι-
 στὸς ταύτην εἰδὼς τῆς εὐδοκιμῆσεως ¹⁷ οὖσαν τὴν ὑπόθεσιν, τοῖς μα-
 θηταῖς ἔλεγεν ¹⁶ “Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἴεξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε,
 ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.” Τί οὖν; φησὶν· οὐ πολλοὶ ¹⁸ περι-
 454 ετράπησαν ὑπὸ τῶν δεινῶν; Οὐ παρὰ τὴν τῶν πειρασμῶν φύσιν,
 ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐαντῶν ῥαθυμίαν. Ὁ δὲ ποιῶν σὺν τῷ πειρασμῷ
 καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν, αὐτὸς παρασταίη
¹⁹ πᾶσιν ἡμῖν, καὶ χεῖρα ὀρέξειεν, ἵνα λαμπρῶς ἀνακηρυχθέντες,
 τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ²⁰ στεφάνων, χάριτι καὶ φιланθρωπία
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
 δόξα, ᾧμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B

ΛΟΓΟΣ Ε.

¹ Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. Αἷ τε
 γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν
 παρὰ φύσιν· ὁμοίως ² δὲ καὶ οἱ ἄρρενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν
 χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ³ ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς
 ἀλλήλους.

ΠΑΝΤΑ μὲν ⁴ οὖν ἄτιμα τὰ πάθη, μάλιστα δὲ ἡ κατὰ τῶν
 ἀρρένων ματία. Καὶ γὰρ πάσχει ἐν τοῖς ἀμαρτήμασιν ἡ ψυχὴ
 C μαλλον καὶ καταισχνίνεται, ἢ τὸ σῶμα ἐν τοῖς νοσήμασι. Θέα
 δὲ πῶς αὐτοὺς καὶ ἐνταῦθα συγγνώμης ἀποστερεῖ, καθάπερ ἐπὶ
 τῶν δογμάτων, ἐπὶ μὲν τῶν θηλειῶν εἰπὼν, “μετήλλαξαν τὴν
 φυσικὴν ⁵ χρῆσιν.” Οὐ γὰρ ⁶ ἔχει τις εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι κωλυ-
 θεῖσαι τῆς κατὰ νόμον μίξεως, ἐπὶ τοῦτο ἦλθον, ⁷ οὐδ' ὅτι οὐκ
 ἔχουσιν τὴν ἐπιθυμίαν πληρῶσαι, πρὸς τὴν ἀλλόκοτον ταύτην
 λύσσαν ἐξώκειλαν· τὸ γὰρ μεταλλάξαι τῶν ἐχόντων ἐστίν·
 ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν δογμάτων διαλεγόμενος ἔλεγε· “Μετήλ-
 λαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει.” Ἐπὶ δὲ τῶν
 D ἀρρένων πάλιν ἐτέρως τὸ αὐτὸ ἐδήλωσεν, εἰπὼν, “ἀφέντες τὴν
 φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας.” Καὶ ὁμοίως ⁸ ἐκείναις καὶ τού-

16 Joan. xvi. 33.

1 CAP. I. v. 26, 27.

ὁ accessit ex A.B.D.E.F. ὁ θλίψεως pro θλίψεων G. Brix. ¹⁷ οὖσαν
 est in A.B.D.F.G.H.I. non in Edd. ¹⁸ ἔχετε G. Veron. ¹⁹ παρετράπησαν
 G. ²⁰ πᾶσιν om. A.D.E.F.H.I. ²¹ στεφάνων] ἀγαθῶν καὶ στεφάνων G.
 HOM. V. ²² δὲ om. D.E. ²³ ἐν τ. ὁ. α. εἰς ἀλλήλους om. E. ²⁴ οὖν om.
 G.I. ²⁵ χρῆσιν] + εἰς τὴν παρὰ φύσιν G. ²⁶ ἔχει pro ἔχοι omnes. ²⁷ οὐδ'
 pro οὐθ' habent A.B.D.E.H.I. ²⁸ ἐκείνας Veron. κἀκείνας G.

τους ἐκβάλλει πάσης ἀπολογίας, κατηγορῶν αὐτῶν, οὐ μόνον ὅτι εἶχον ἀπολαυσιν, καὶ ἀφέντες ἦν εἶχον, ἐπ’ ἄλλην ἦλθον, ἀλλ’ ὅτι τὴν κατὰ φύσιν ἀτιμάσαντες, ἐπὶ τὴν παρὰ φύσιν ἔδραμον. Δυσκολώτερα δὲ τὰ παρὰ φύσιν καὶ ἀηδέστερα, ὥστε οὐδὲ ἡδονὴν ἔχουσι ἀν εἰπεῖν· ἡ γὰρ γνησίᾳ ἡδονῇ ἢ κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἀλλ’ ὅταν ὁ θεὸς ἐγκαταλίπη, πάντα ἄνω καὶ κάτω γίνεται. Διὰ τοῦτο οὐ ἰτὸ δόγμα αὐτοῖς Σατανικὸν ἔμνον ἦν, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος διαβολικός. Ὅτε μὲν οὖν περὶ δογμάτων διελέγετο, τὸν κόσμον εἰς μέσον ἔθηκε καὶ τὴν διάνοιαν τὴν ἀνθρωπίνην, εἰπὼν, ὅτι τῇ συνέσει τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένη διὰ τῶν ὀρωμένων ἡδύναντο χειραγωγηθῆναι πρὸς τὸν δημιουργόν, ¹εἶτα μὴ βουληθέντες, ἔμειναν ἀσύγνωστοι. Ἐνταῦθα δὲ ἀντὶ τοῦ κόσμου τὴν κατὰ φύσιν τέθεικεν ἡδονὴν, ἧς ἡδύναντο μετὰ ἀδείας πλείονος ἀπολαύοντες καὶ μείζονος τῆς εὐφροσύνης, ἀπηλλάχθαι αἰσχύνης. Ἀλλ’ οὐκ ἠθέλησαν· ὅθεν καὶ συγγνώμης ἀπάσης εἰσὶν ἔκτος, ^mκαὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ⁴⁵⁵ ὑβρίσαντες. ⁿΚαὶ τὸ δὴ τούτων ἀτιμότερον, ὅταν καὶ ὁ γυναικες ταύτας ἐπιζητῶσι τὰς μίξεις, ἃς ἀνδρῶν μᾶλλον αἰδέεσθαι ἐχρῆν. Ἀξίον δὲ θαυμάσαι καὶ ἐνταῦθα τοῦ Παύλου τὴν σύνεσιν, πῶς εἰς δύο πράγματα ἐμπεσὼν ἐναντία, ἀμφότερα ἤνυσε μετὰ πάσης ἀκριβείας. Ἐβούλετο γὰρ καὶ σεμνῶς εἰπεῖν, (24) καὶ ἰδακεῖν τὸν ἀκροατὴν· ταῦτα δὲ ἀμφότερα οὐκ ἐνῆν, ἀλλὰ θάτερον ἐμποδίζει θατέρῳ. Ἄν μὲν γὰρ σεμνῶς εἶπης, οὐ δυνήσῃ καθικέσθαι τοῦ ἀκούοντος· ἐὰν δὲ βουληθῇς καθάψασθαι σφοδρῶς, ἀνάγκην ἔχεις ^sἀπογυμνῶσαι σαφέστερον τὸ λεγόμενον. Ἀλλ’ ἡ συνετὴ καὶ ἀγία ψυχὴ μετὰ ἀκριβείας ἀμφότερα ^tἴσχυσε, τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι καὶ τὴν κατηγορίαν ^vαὐξήσας, καὶ ὥσπερ παραπετάσματί ^wτινι χρησάμενος εἰς τὸ ^xσεμνὸν τῆς διηγήσεως.

Εἶτα τῶν γυναικῶν καθαψάμενος πρότερον, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνδρας πρόεισι, λέγων· “Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρρενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας” ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶν ἀπωλείας δείγμα, ὅταν ἐκάτερον ἢ τὸ γένος διεφθαρμένον, καὶ ὃ τε διδάσκαλος τῆς γυναικὸς εἶναι ταχθεὶς, ἢ τε βοηθὸς τοῦ ἀνδρὸς

^h ἔχουσι ἀν pro ἀν ἔχουσι omnes. ⁱ τὸ om. E. Mox ἦν om. ante corr. G. ^k τοῦ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus. ¹ εἶτα] ἀλλὰ D.E. ^m καὶ om. G. ⁿ καὶ—ὅταν καὶ] ἄτιμον μὲν οὖν καὶ τὸ τοὺς ἀνδρας τὴν ἀδικον ζητεῖν ἡδονὴν· ὅταν δὲ καὶ D.E. ^o γυναικας et p.p. ἐπιζητήσῃ G. ^p πάσης om. G. ^q ἰδακεῖν] πληξαι G. ^r ταῦτα δὲ βουλομένῳ ἀμφότερα οὐκ ἐνὸν κατορθοῦν, ἀλλὰ θάτερον D.E. ^s ἀπογ. σαφέστερον] σαφῶς ἀπογ. G. Post σαφέστερον, ποιῶν add. E. ^t ἴσχυσε, τῷ] Sic omnes. Edebatur ἴσχυσεν, ἐν τῷ. ^v αὐξήσαι F.G. ^w τινι]+ταύτῃ Edd. repugnantibus libris. ^x σεμνόν] γυμνόν G.

κελευσθεῖσα γενέσθαι, τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑπὸ ἀλλήλους ἐργάζονται.
C Σκόπει δὲ πῶς ²καὶ ἐμφαντικῶς ³κέχρηται ταῖς λέξεσιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἡράσθησαν καὶ ἐπεθύμησαν ἀλλήλων, ἀλλ',
 “ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους.” Ὁρᾷς, ὅτι
 ἀπὸ πλεονεξίας τὸ πᾶν τῆς ἐπιθυμίας, οὐκ ^bἀνασχομένης εἶσω
 τῶν οἰκείων μένειν ὄρων; Πᾶν γὰρ τὸ ὑπερβαῖνον τοὺς παρὰ
^cτοῦ θεοῦ τεθέντας νόμους, τῶν ἀλλοκότων ἐπιθυμεῖ, καὶ οὐχὶ
 τῶν νενομισμένων. Ὡς περ γὰρ πολλοὶ πολλὰ κίς τὴν τῶν
 σιτίων ἐπιθυμίαν ἀφέντες, γῆν σιτοῦνται καὶ λίθους ^dμικρὰς, καὶ
^eἕτεροι ὑπὸ δίψους κατεχόμενοι σφοδροῦ, καὶ βορβόρου πολ-
 λάκις ἐπιθυμοῦσιν· οὕτω καὶ ἐκεῖνοι πρὸς τὸν παράνομον τοῦτον
^fἐξεβράσθησαν ἔρωτα. Εἰ δὲ ^gλέγοις, καὶ πόθεν ἡ ἐπίτασις τῆς
D ἐπιθυμίας ^hαὕτη; ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ ⁱἐγκαταλείψεως. Ἡ δὲ
 ἐγκατάλειψις τοῦ θεοῦ πόθεν; ἀπὸ τῆς τῶν ἀφέντων αὐτὸν
^kἀνομίας. “Ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατερ-
 γαζόμενοι.” Μὴ ^lγὰρ ἐπειδὴ ἤκουσας, φησὶν, ὅτι ἐξεκαύθησαν,
 τῆς ἐπιθυμίας ^mμόνης εἶναι νομίσης τὸ νόσημα· καὶ γὰρ τὸ
 πλεόν τῆς αὐτῶν ῥαθυμίας ἐστίν, ἣ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνῆψε.
 Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, παρασυρέντες, ἢ ⁿπροληφθέντες, ὅπερ
E ἀλλαχοῦ φησιν, ὁ ἀλλὰ τί; “Κατεργαζόμενοι.” ^pἜργον
 ἔθεντο τὴν ἀμαρτίαν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἐσπου-
 δασμένον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐπιθυμίαν, ἀλλ’ ἀσχημοσύνην, κυ-
 ρίως· καὶ γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἥσχυναν, καὶ τοὺς νόμους ἐπάτησαν.
 Καὶ ὅρα πολλὴν τὴν σύγχυσιν ἐξ ἀμφοτέρου τοῦ μέρους γινο-
 μένην. Οὐ γὰρ ἡ κεφαλὴ ^qμόνον κάτω γέγονεν, ἀλλὰ καὶ οἱ
 πόδες ἄνω, καὶ πολέμιοι ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων ἐγένοντο, χαλεπὴν
 τινα καὶ παντὸς ἐμφυλίου πολέμου παρανομωτέραν εἰσάγοντες
 μάχην, καὶ ^rπολυσχιδῇ καὶ ποικίλῃ. Καὶ γὰρ εἰς τέσσαρα
^sαὐτὴν διεῖλον εἶδη ^tκαινὰ καὶ παράνομα· ^vοὐ γὰρ διπλοῦς καὶ

^y ἀλλήλους E.G. et ex corr. A. Legebatur εἰς ἀλλήλους, repugnantibus li-
 bris. Statim ἐργάζονται F.G. Ita tacite Montef. ^z καὶ om. G. Statim
 ἐμφαντικῶς F. ^a κέχρηται pro χρῆται A.D.E.F.G.H.I. ^b ἀνεχομένης F.
 G.I. Mox μένειν ὄρων pro ὄρων μένειν A.D.E.F.G.H.I. μένειν om. a pr.
 man. B. ^c τοῦ accessit ex A.B.D.E.G.H.I. ^d μικρὰς pro μικροῦς A.B.
 D.E.H. ^e ἕτεροι + δὲ A.H.I. ^f ἐξεκαύθησαν libri omnes excepto G.
^g λέγοις B.F.G.H.I. λέγεις vulgo. ^h αὕτη ταύτης B.D.G. ⁱ ἐγκατα-
 λείψεως + εἵπομαι ἂν ἐγὼ D.E. Iidem pergunt: εἰ δὲ καὶ (+ αὕτη D.) ἡ ἐγκ.
 (+ αὕτη E.) τοῦ θεοῦ ζητεῖς πόθεν. ^k ἀνομίας] ἀνοίας B.D. ἀλογίας E. Post
 h. v. πάλιν ἀποκρινούμαι σοι add. D.E. ^l γὰρ accessit ex omnibus. Statim
 φησὶν ἤκουσας inverso ord. A.D.E.F.H.I. ^m μόνης om. A.E.F.H.I.
ⁿ παραληφθέντες A.B.D.E.F.H.I. Sed vid. Gal. vi. 1. ^o ἀλλὰ τί] ἀλλ’
 ὅτι G. ^p ἔργον] δηλῶν ὅτι ἔργον D.E. ^q μόνη A.F.H.I. ^r πολυσχεδῇ
 A.E.F.H. Haec καὶ πολυσχ. καὶ ποικίλῃ om. a pr. man. G. ^s αὐτὴν pro
 ταύτην omnes. ^t καινὰ B.D.E.F.G. Brix. κενὰ vulgo. ^v οὐ γὰρ] ὅθεν
 οὐ D.E.

τριπλοῦς, ἀλλὰ καὶ τετραπλοῦς οὗτος ὁ πόλεμος ἦν. Σκόπει ⁴⁵⁶
 δέ. ^wἘδει τοὺς δύο ἓνα εἶναι, γυναῖκα καὶ ἄνδρα λέγω. ²“Ἐ-
 σονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” Ἐποίει δὲ τοῦτο
 ἡ τῆς ὁμιλίας ἐπιθυμία, καὶ συνῆπτε τὰ γένη πρὸς ἄλληλα.
 Ταύτην ἀνελὼν ὁ διάβολος τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐφ’ ἕτερον μετο-
 χετεύσας τρόπον, ἀπέσχισεν οὕτως ἀπ’ ἀλλήλων τὰ γένη, καὶ
 ἐποίησε τὸ ἐν δύο γενέσθαι μέρη, ἀπεναντίας τῷ τοῦ θεοῦ νόμῳ.
 Ὁ μὲν γὰρ φησιν, “^xΟἱ δύο ἔσονται εἰς σάρκα μίαν” ὁ δὲ
 τὴν μίαν εἰς δύο διείλεν. Ἰδοὺ πόλεμος εἷς. Πάλιν αὐτὰ τὰ
 δύο μέρη ταῦτα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐξεπο- B
 λέμωσεν· αἱ τε γὰρ γυναῖκες ^zγυναῖκας ὑβρίζον πάλιν, οὐκ
 ἄνδρας μόνον, οἱ τε ἄνδρες ^aκατὰ τε ἀλλήλων ἴσταντο, καὶ κατὰ
 τοῦ γυναικείου ^bγένους, καθάπερ ἐν νυκτομαχίᾳ τινί. Εἶδες
 δεύτερον καὶ τρίτον πόλεμον, καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον;
^cἜστι καὶ ἕτερος· μετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων καὶ εἰς τὴν φύσιν
 αὐτὴν παρηνόμησαν. Ἐπειδὴ γὰρ ^dεἶδεν ὁ διάβολος, ὅτι ^eαὐ-
 τὴ μάλιστα συνάγει τὰ γένη ἢ ἐπιθυμία, τὸν δεσμὸν ἐσπού-
 दाσε διακόψαι, ὥστε οὐ ^fτῷ μὴ σπείρεσθαι μόνον κατὰ νόμον
 τὸ γένος ^gδιαλῦσαι, ἀλλὰ καὶ ^hτῷ πρὸς ἀλλήλους ⁱἐκπεπολε-
 μῶσθαι ^kκαὶ στασιάζειν. “Καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς C
 πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.” Ὅρα πῶς πάλιν
 ἐπὶ τὴν πηγὴν ἔρχεται τοῦ κακοῦ, τὴν ^lἀσέβειαν τὴν ἀπὸ τῶν
 δογμάτων, καὶ μισθὸν τοῦτον εἶναί φησι ^mτῆς παρανομίας
 ἐκείνης.

ⁿἘπειδὴ ^oγὰρ περὶ γεέννης καὶ κολάσεως λέγων, νῦν οὐκ
 ἐδόκει πιστὸς εἶναι τοῖς ἀσεβέσι καὶ οὕτω ζῆν προαιρουμένοις,
 (25) ἀλλὰ καὶ καταγέλαστος, δείκνυσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἡδονῇ ^pταύτη
 τὴν κόλασιν οὖσαν. Εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνονται, ἀλλ’ ἡδοναί, μὴ
 θαυμάσης· καὶ γὰρ ^qκαὶ οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ φρενίτιδι κατε-
 χόμενοι νόσφ’ πολλὰ ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες, καὶ ἐλεεινὰ ^rπράσ- D
 σοντες, ἐφ’ οἷς αὐτοὺς ἕτεροι δακρύουσι, γελῶσι καὶ ἐντρυφῶσι

² Gen. ii. 24.

^w ἔδει om. G. ^x οἱ δύο ἔσονται omnes. ἔσονται οἱ δύο Edd. ^y ἑαν-
 τοὺς pro αὐτοὺς A.B.D.E.G.H.I.

^a κατὰ τε] κατ’ A.E.F.H.I. ^b γένους] μέρους H. ^c ἔστι] + γὰρ A.F.H.I.
^d οἶδεν H. ^e αὕτη A.D.E.F. et ex corr. B. Edebatur αὕτη. ^f τῷ] τὸ
G.H.I. ^g διελύσεν D.E. ^h τῷ] τὸ G.H. τῷ om. I. ⁱ ἐκπολεμῶσθαι

ante corr. B. ἐκπολεμῶσαι G. Post h. v. vulgo addunt τὸ γένος, quod abesse
jubent B.D.G.H. ^k καὶ] ποιῆσαι καὶ D.E. ^l ἀσέβειαν] + λέγω D.E.
^m τῆς] τὸν ἀπὸ τῆς H. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ παιδεραστῶν, μαλακῶν, καὶ πό-
σων ἄξιον κακῶν, καὶ περὶ τῶν κακῶς βιούντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ
γεέννης καὶ κρίσεως, καὶ ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἐν Σοδόμοις, καὶ ὅτι δεῖ μὴ τρυφᾶν, ἀλλὰ
κατὰ νοῦν ἔχειν αἰετὸν τοῦ θεοῦ φόβον. Veron. ^o γὰρ om. G. ^p ταύτη
pro ταύτην A.D.E.F. Musc. ^q καὶ om. E.G. ^r πράσσοντες om. G.

τοῖς γινομένοις αὐτοί. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτό φαμεν αὐτοὺς ἀπηλλάχθαι κολάσεως, ἀλλὰ ^ςκαὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἐν χαλεπωτέρᾳ εἶναι τιμωρίᾳ, ὅτι ^τμηδὲ ἴσασιν ἐν οἷς εἰσιν. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν νοσούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑγιαίνοντων δεῖ φέρειν τὰς ψήφους. Ἐπεὶ τό γε παλαιὸν καὶ νόμος εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐδόκει, καὶ νομοθέτης τις παρ' αὐτοῖς οἰκέτας ἐκέλευσε ^νμήτε ξηραλοιφεῖν μήτε παιδεραστεῖν, ^ωτοῖς ἐλευθέροις τῆς προεδρίας παραχωρήσας **Ε** ταύτης, μᾶλλον δὲ τῆς ἀσχημοσύνης. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἐνόμισαν ^χἀσχημοσύνην εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς σεμνὸν καὶ μείζον ἢ κατ' οἰκετῶν ἀξίωμα, τοῖς ἐλευθέροις ^γἐπέτρεψεν ὁ σοφώτατος τῶν Ἀθηναίων δῆμος, καὶ ὁ μέγας παρ' αὐτοῖς Σόλων. Καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ τῶν φιλοσόφων βιβλία ταύτης ἂν τις εὔροι γέμοντα τῆς νόσου. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο νενομισμένον εἶναι τὸ πρᾶγμα φαμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸν νόμον δεξαμένους τοῦτον ἐλεεινοὺς καὶ δακρύων ἀξίους εἶναι πολλῶν. ^αἈ γὰρ αἱ πορνεύομεναι ^ππάσχουσι γυναῖκες, ταῦτα καὶ οὗτοι μᾶλλον δὲ ἐκείνων 457 ἀθλιώτερα. Ταῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ παράνομος, ^zἀλλὰ κατὰ φύσιν ἢ μίξις· αὕτη δὲ ^ακαὶ παρὰ νόμον, καὶ παρὰ φύσιν. Εἰ γὰρ ^βκαὶ μὴ γέεννα ἦν, μηδὲ κόλασις ^γἠπέλιπτο, τοῦτο πάσης κολάσεως χεῖρον ἦν. Εἰ δὲ ἤδονται, τὴν προσθήκην μοι λέγεις τῆς τιμωρίας. Οὐδὲ γὰρ εἴ τινα εἶδον γυμνὸν τρέχοντα, βορβόρῳ τὸ σῶμα ἀνακεχρωσμένον ἅπαν, εἴτα οὐκ ἐγκαλυπτόμενον, ^δἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπιζόμενον, συνήσθην ^εἂν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἂν αὐτὸν ἐθρήνησα, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνεται ἀσχημονῶν. Ἵνα δὲ καὶ ^ςσαφέστερον δείξω τὴν ὕβριν, ἀνάσχεσθέ μου καὶ ἐτέρου παραδείγματος. Εἰ γὰρ παρθένον τις κατεδίκασε **Β** θαλαμειομένην ἀλόγοις μιγῆναι ζώοις, εἴτα ἦδετο ἐκείνη τῇ μίξει, οὐ διὰ τοῦτο μάλιστα δακρύων ἦν ἀξία, ὅτι οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου ταύτης ἡδύνατο τῷ μηδὲ αἰσθάνεσθαι τῆς νόσου; Παντί που ^εδηλόν. Εἰ δὲ ἐκείνο χαλεπὸν, οὐδὲ τοῦτο ἔλαττον ἐκείνου· τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑβρίζεσθαι ἐλεεινότερον τοῦ ^βπαρὰ τῶν ἀλλοτριῶν. Τούτους ἐγὼ καὶ ἀνδρο-

^ς καὶ om. D.I. Mox οὖν om. B. ^τ μηδὲ A.B.D.E.G.I. et ex corr. H. Legebatur οὐδέ. ^ν μήτε . . . μήτε] μὴ . . . μηδὲ A.D.E.F.H.I. ^ω τοῖς ἐλευθέροις om. H. Mox προεδρίας pro προεδρείας A.B.D.E.I. fortasse alii. ^χ αἰσχύνῃ A.D.E.F.H. Haec ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐν. ἀσχημοσύνην om. G. ^γ ἐπέτρεψεν ὁ σοφ.] Sic omnes. ἐπέτρεψαν· καὶ τοῦτο ὁ σοφ. Edd. et Interpp. ^z ἀλλὰ] ἀλλ' οὖν D.E. Mox αἱ μίξεις H. ^α καὶ om. E. Statim παρὰ νόμον pro παράνομος A.B.D.E.F.H. ^β καὶ μὴ] μὴ καὶ G. καὶ excidit apud Benedictinam utramque. ^γ ἠπειλείτο F.G. ^δ ἀλλ' ἐγκαλ. A.F.H.I. ἀλλὰ ἐγκαλ. E. ^ε ἂν om. I. Mox ἂν αὐτὸν om. D.E. ^ς σαφέστερον A.B.D.E.G.H.I. σαφέστεραν Edd. Statim ἐπιδείξω G. ^ε δηλόν] + ἐστιν Edd. repugnantibus libris. ^β παρὰ pro ὑπὸ A.B.D.E.G.H.I.

φόνων χείρους εἶναι ἵφημι· καὶ γὰρ βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ὑβρίζομενον οὕτως. Ὁ μὲν γὰρ ἀνδροφόνος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος διέρρηξεν, οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος ἀπώλεσε. ^kΚαὶ ὅπερ ἂν εἴπῃς ἀμάρτημα, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς τῆς C παρανομίας ταύτης· καὶ ^lεἴγε ἡσθάνοντο τῶν γινομένων οἱ πάσχοντες, μυρίους ἂν κατεδέξαντο θανάτους, ὥστε μὴ τοῦτο παθεῖν.

Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστὶ ταύτης τῆς ^mὑβρεως χαλεπώτερον. Εἰ γὰρ περὶ πορνείας διαλεγόμενος ὁ Παῦλος ⁿἔλεγεν, ὅτι ³“ Πάν ἀμάρτημα, ὃ ^oἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστίν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει” τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῆς ^pμανίας ταύτης, ἢ τοσοῦτον πορνείας χείρων D ἐστίν, ὅσον οὐδὲ ἐστὶν εἰπεῖν; Οὐδὲ γὰρ τοῦτο λέγω μόνον, ὅτι γέγονας γυνή, ἀλλ’ ὅτι ἀπώλεσας καὶ τὸ εἶναι ἀνὴρ, καὶ οὔτε εἰς ταύτην μετέστῃς τὴν φύσιν, οὔτε ἦν εἶχες διετήρησας, ἀλλὰ κοινὸς ἐκατέρας ἐγένου προδότης, καὶ παρὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἄξιος ἐλαύνεσθαι καὶ καταλεύεσθαι, ἅτε ἐκάτερον ἀδικήσας τὸ γένος. Καὶ ἵνα μάθῃς ἡλίκον τοῦτό ἐστιν, εἴ τις ἐλθὼν ^qἐπηγγέλλετο ἐξ ἀνθρώπων ^rσε κύνα ποιεῖν, ἄρα οὐκ ἂν ὡς λυμεῶνα ἐφυγες; Ἄλλ’ ἰδοὺ ^sοὐ κύνα ἐξ ἀνθρώπων σταντὸν ^tπεποίηκας, ἀλλὰ ^vτὸ τούτου ζῶον ἀτιμότερον· ἐκεῖνο μὲν γὰρ εἰς χρῆσιν ἐπιτήδειον, ὁ δὲ ἡταιρικῶς οὐδαμοῦ χρήσιμος. Τί E ^wδὲ, εἰπέ μοι, εἴ τις ἡπείλει ποιεῖν τίκτειν ἄνδρας καὶ λοχεύεσθαι, οὐκ ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; Ἄλλ’ ἰδοὺ νῦν χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο οἱ ^xτὰ τοιαῦτα λυττῶντες· οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον εἰς γυναικεῖαν μεταβαλεῖν φύσιν, καὶ μένοντα ἄνδρα γενέσθαι γυναῖκα, μᾶλλον δὲ ^yμηδὲ τοῦτο μηδὲ ἐκεῖνο. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἐτέρωθεν μαθεῖν τοῦ κακοῦ τὴν ὑπερβολὴν, ἐρώτησον τίνος ἔνεκεν τοὺς εὐνοῦχους ποιοῦντας κολάζουσιν οἱ νομοθέται, καὶ εἴσῃ, ὅτι ^zδι’ οὐδὲν ἕτερον, ἢ ὅτι τὴν φύσιν ἀκρωτηριάζουσι. 458

(26) Καίτοιγε οὐδὲν ἀδικοῦσιν ἐκεῖνοι τοσοῦτον· ἐγένοντο ^aγὰρ καὶ

³ I Cor. vi. 18.

ⁱ φημι] νομίζω A.D.E.H.I.

B.E.H.I. et ex corr. A.

^m ὑβρεως] + ἀλογώτερόν τε καὶ Edd. et Interpp. repugnantibus libris excepto D. Statim χαλεπώτερα G.

ⁿ ἔλεγεν om. H. ^o ἂν B.D.E. ^p μανίας] ἀμαρτίας B.

^q ἐπηγγέλιτο A.D.E.F.H.I. ^r σε κύνα π. A.B.D.E.F.H.I. κύνα σε π. G. κύνα π. σε Edd.

^s οὐ] ὡς E. ^t πεποίηκας pro ἐποίησας omnes.

^v τὸ om. G. ἀλλὰ τούτου τοῦ ζῶου ex corr. pro ἀλλὰ τοῦ τούτου ζῶου I.

^w δὲ] δαὶ D.E.G. ^x τὰ τοιαῦτα] ταῦτα G. ^y μήτε bis Edd. repugnantibus libris.

^z δι’ om. E. superscriptum manu eadem in A. Post ἕτερον vulgo addunt πάντως, invitis libris.

^a γὰρ] + οἱ ἀκρωτηριασθέντες Edd. Mox verba οἱ ἀποτμηθέντες, quae vulgo desunt, leguntur in nostris omnibus. Solus I. in textu οἱ εὐνοῦχοι, in marg. οἱ ἀποτμηθέντες habet.

μετὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν πολλαχοῦ χρήσιμοι οἱ ἀποτμηθέντες ἀνθρώπου δὲ ^bπεπορνευμένου οὐδὲν ἀχρηστότερον γένοιτ' ἂν. ^cΟὐδὲ γὰρ ἡ ψυχὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τοῦ τὰ τοιαῦτα ^dπαθόντος ἄτιμον καὶ ἄξιον ἐλαύνεσθαι πανταχόθεν. Πόσαι γέενναι τούτοις ἀρκέσουσιν; Εἰ δὲ ^eκαταγελαῖς γεέννης ἀκούων, καὶ ἀπιστεῖς ἐκείνῳ τῷ πυρὶ, ἀναμνήσθητι τῶν Σοδόμων. Εἴδομεν γὰρ, εἴδομεν καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ γεέννης εἰκόνα. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τοῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔμελλον δια-
Bπιστεῖν, ^fνῦν ἀκούοντες ^gπῦρ ἄσβεστον, ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς ἐσωφρόνισεν ὁ θεός. Τοιοῦτος ^hγάρ ἐστιν ὁ Σοδόμων ἐμπρησμὸς καὶ ἡ πυρπόλησις ἐκείνη· καὶ ἴσασιν οἱ παραγενόμενοι, καὶ τῇ θεᾷ τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν θεήλατον καὶ τῶν ἄνθρωπων κεραυνῶν τὸ ἔργον ἰδόντες. Ἐννόησον ἡλίκον ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα, ὥς βιάσασθαι καὶ πρὸ καιροῦ τὴν γέενναν φανῆναι. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν λόγων κατεφρόνουν, διὰ τῶν ἔργων αὐτοῖς τὴν ἐκείνης εἰκόνα ἐπέδειξεν ὁ θεὸς ^kκαινῷ τινι τρόπῳ. Καὶ γὰρ παράδοξος ἦν ὁ ὑετὸς ἐκείνος, ἐπειδὴ καὶ παρὰ φύσιν **C** ἡ μίξις· καὶ ^lκατέκλυσε τὴν γῆν, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐκείνων ψυχὰς ἡ ἐπιθυμία. Διὸ καὶ ἀπεναντίας ἦν ὁ ὑετὸς τῷ συνήθει· οὐ γὰρ μόνον οὐ διήγειρε τὴν γαστέρα τῆς γῆς πρὸς τὴν τῶν καρπῶν γένεσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν ^mαὐτὴν τῶν σπερμάτων ἄχρηστον ἐποίει. Τοιαύτη γὰρ ἦν ⁿκαὶ ἡ μίξις τῶν ἁνδρῶν τῆς γῆς Σοδόμων, τὸ τοιοῦτον σῶμα ἀχρηστότερον ἀποφαίνουσα. Τί γὰρ ἀνδρὸς πεπορνευμένου μυσαρώτερον; τί δὲ ἐναγέστερον; ^oὩ τῆς μανίας, ὡ τῆς παραπληξίας· πόθεν εἰσεκώμασεν ἡ ἐπιθυμία αὐτῇ, τὰ τῶν πολεμίων ^pδιατιθεῖσα τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων χαλεπώτερα, ὅσῳ **D** καὶ ψυχὴ σώματος ἀμείνων; ^qὩ καὶ ἀλόγων ὑμεῖς ἀνοητότεροι, καὶ κυνῶν ἀναιδέστεροι. Οὐδαμοῦ γὰρ τοιαύτη μίξις παρ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπιγινώσκει τοὺς ἰδίους ὄρους ἡ φύσις· ὑμεῖς δὲ ^rκαὶ τῶν ἀλόγων ἀτιμότερον τὸ γένος εἰργάσασθε τὸ ^rἡμέτερον, καὶ ὑβρίζοντες τοιαῦτα, καὶ δι' ἀλλήλων ὑβρίζοντες.

^b πορνευομένου G. ^c οὐδὲ pro οὐ A.D.E.F.H.I. ^d παθόντος] ποιούντος G. Mox πάντοθεν idem. ^e καταγ. γεέννης pro γεέννης καταγ. omnes. Mox edebatur ἀπιστεῖς, ἐκείνο τὸ πῦρ ἀναμν. Quod dedimus est in Sav. marg. et nostris omnibus, nisi quod ἐκείνο τῷ πυρὶ habet H. et ἐκείνου τοῦ πυρὸς correctum a prima manu ex ἐκείνο τὸ πῦρ G. ^f νῦν om. D.E. ^g πῦρ ἄσβ. εἶναι Edd. εἶναι πῦρ ἄσβ. B.G. In ceteris εἶναι deest. ^h γὰρ pro γοῦν A. D.E.F.H. παρέστω (sic) pro γάρ ἐστιν I. ⁱ εἰδότες H. ^k καινῷ τ. τρόπῳ om. F. ^l κατέκλυσε B. Brix. ^m αὐτὴν] αὐτῶν G. ⁿ καὶ accessit ex omnibus. ^o ἀνδρῶν τ. γ. Σ.] Σοδομιτῶν G. ^p διαθεῖσα G. Statim τὴν φ. τὴν ἀνθ. pro τὴν ἀνθ. φύσιν omnes. ^q καὶ om. G. Mox ἀτιμότερον om. I. ^r ἡμέτερον pro ὑμέτερον A.B.D.E.F.H. Mox verba τοιαῦτα καὶ δι' ἀλλήλων ὑβρίζοντες exciderunt in H. propter homeoteleuton. Idem vitium in

Πόθεν οὖν ταῦτα ἐτέχθη τὰ κακά; Ἀπὸ τρυφῆς, ἀπὸ τοῦ μὴ εἰδέναι ^s τὸν θεόν. Ὅταν γὰρ ^t ἐκβάλλωσιν αὐτοῦ τινες τὸν φόβον, πάντα οἷχεται λοιπὸν τὰ καλά. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ^v ἀκριβῆ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν οὕτως ἀπόλλυσιν ἄνθρωπον, ὥς τὸ ταύτης ^E ἐκπεσεῖν τῆς ἀγκύρας· ὥσπεροῦν οὐδὲ σώζει, ὥς τὸ διηνεκῶς ἐκεῖ βλέπειν. Εἰ γὰρ ἄνθρωπον ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, ὀκνηρότεροι γινόμεθα περὶ τὰ ἀμαρτήματα, πολλάκις δὲ καὶ οἰκέτας ἐρυθρίασαντες ἐπιεικστέρους, οὐδὲν πράττομεν ἄτοπον, ἐννόησον πόσης ^x ἀπολαυσόμεθα ἀσφαλείας, τὸν θεὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες. Οὐδαμοῦ γὰρ ὁ διάβολος ἡμῖν οὕτω διακειμένοις ἐπιθήσεται, ἅτε ἀνόνητα πονῶν· ἂν δὲ πλανωμένους ἔξω, καὶ χωρὶς χαλινοῦ περιιόντας ἴδῃ, παρ' ἡμῶν λαβὼν τὴν ἀρχήν, πανταχοῦ λοιπὸν ὑμᾶς ἀποβουκολῆσαι δυνήσεται. Καὶ ὅπερ οἱ ῥάθυμοι τῶν οἰκετῶν πάσχουσιν ἐπ' ἀγορᾶς, τὰς μὲν ἀναγ- 459 καίας ἀφέντες διακονίας, ἐφ' ^z αἷς εἰσιν ἀπεσταλμένοι παρὰ τῶν δεσποτῶν, ἀπλῶς δὲ καὶ εἰκῇ τοῖς παρεμπίπτουσι προσηλούμενοι, καὶ τὴν ^aσχολὴν ἐκεῖ καταναλίσκοντες, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὑπομένομεν, ὅταν ἀποστῶμεν τῶν ἐπιταγμάτων τοῦ θεοῦ. Ἔστηκαμεν γὰρ λοιπὸν πλοῦτον θαυμάζοντες, καὶ κάλλος σώματος, καὶ ^b τὰ ἄλλα τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ ἐκείνοι οἱ οἰκέται τῶν ἐπαιτῶν τοῖς θαυματοποιοῦσι προσέχουσιν, εἴτα ἐλθόντες βραδέως, οἴκοι τὰς ἐσχάτας ὑπομένουσι πληγὰς. Πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν προκειμένην παρῆλθον, ἐτέροις τοιαῦτα ἀσχημονοῦσιν ἀκολουθοῦντες. Ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς ^c τοῦτο B ποιῶμεν· καὶ γὰρ ἀπεστάλμεθα ἀνύσαι πολλὰ τῶν κατεπειγόντων· ^d καὶ ἀφέντες ἐκεῖνα στῶμεν κεχηνότες πρὸς τὰ ἀνόνητα ταῦτα, ἀναλωθέντος ἡμῖν τοῦ καιροῦ παντὸς εἰκῇ καὶ μάτην, τὴν ἐσχάτην δώσομεν δίκην. Εἰ ^e γὰρ καὶ ἀσχολεῖν βούλει σαντὸν, ἔχεις ^a θαυμάζειν ὀφείλεις, ^f καὶ περὶ ^a κεχηνέναι πάντα τὸν χρόνον· ἅπερ οὐ γέλωτός ἐστιν ἄξια, ἀλλὰ θαύματος καὶ ἐπαίνων πολλῶν· ὥς ὁ γε τὰ καταγέλαστα θαυμάζων, καὶ αὐτὸς ἔσται ^g πολλάκις τοιοῦτος, καὶ τοῦ γελωτο-

Editis apparet, qui et καθυβρίζοντες pro καὶ ὑβρίζοντες exhibent. Cum nostris conspirat Sav. marg. ^s τὸν accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^t ἐκβάλλωσιν

D.E. Statim αὐτοῦ τινες pro τινες αὐτοῦ A.D.E.F.H.I. ^v ἀκριβῆ om. G.

^w ὥσπεροῦν οὐδέ] Sic A.B.D.E.F.H.I. ὥσπερ οὐδὲν Edd. In G. legitur, ὥσπεροῦν καὶ σώζει τὸ διηνεκῶς ^ε. β. ^x ἀπολαυσόμεθα D.F.H.I. ἀπολαυσόμεθα E. et ante corr. A. ἀπολαύσομεν Edd. ^y ἡμᾶς om. G. ^z ὥσπερ E. Statim ἀπεσταλμένοι om. F.H.I. ^a σχολὴν] + αὐτοῖς G. ^b τὰ om. G.

^c ταῦτα G. ^d καὶ pro καὶ ei omnes. ^e γὰρ] δὲ D.E. ^f καὶ περὶ ^a κεχ.] καὶ περικεχηνέναι B. περὶ ^a καὶ κεχ. D.E. Hi autem post χρόνον addunt προσῆκην. ^g πολλάκις, quod aberat, est in libris omnibus.

C ποιούντος χείρων. "Οπερ ἵνα μὴ πάθῃς, ἀποπήδησον ταχέως.
 Τί γάρ ^hκαὶ ἔστηκας, εἶπέ μοι, πρὸς τὸν πλοῦτον κεχηνῶς καὶ (27)
ⁱἀνεπτρωμένος; τί θαυμαστὸν ὀρᾷς καὶ ἰκανόν σου τοὺς
 ὀφθαλμοὺς κατασχεῖν; Τοὺς χρυσοφοροῦντας ἵππους, καὶ
 τοὺς οἰκέτας τοὺς μὲν βαρβάρους, τοὺς δὲ εὐνοῦχους, καὶ τὰ
 ἱμάτια τὰ πολυτελῆ, καὶ τὴν ^kκαταμαλακιζομένην ἐν τούτοις
 ψυχὴν, καὶ τὴν ἀνεσπασμένην ὀφρὺν, καὶ τὰς περιδρομὰς, καὶ
 τοὺς θορύβους; Καὶ ποῦ ταῦτα ^lθαύματος ἄξια; τί δὲ οὗτοι
 τῶν ἐπαιτῶν διεστήκασιν τῶν ὀρχουμένων καὶ συριζόντων ἐπὶ
 τῆς ἀγορᾶς; Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πολλῶ τῷ λιμῷ τῆς ἀρετῆς
 D κατεχόμενοι, χορεύουσιν ἐκείνων χορεῖαν καταγελαστοτέραν,
 ἀγόμενοι καὶ περιηγόμενοι, νῦν μὲν εἰς ^mτραπέζας πολυτελεῖς,
 νῦν δὲ εἰς ἑταιριζομένων γυναικῶν ⁿκαταγώγιον, νῦν δὲ εἰς κολά-
 κων ^oἔσμον καὶ παρασίτων πλήθος. Εἰ δὲ χρυσοφοροῦσι, διὰ
 τοῦτο μάλιστα ἐλεεινοί, ὅτι τὰ μηδὲν πρὸς αὐτοὺς περισπού-
 दाστα ^pμάλιστα αὐτοῖς. Μὴ γάρ μοι τὰ ἱμάτια ἴδῃς, ἀλλὰ
 ἀνακάλυψον αὐτῶν τὴν ψυχὴν, καὶ σκόπησον εἰ μὴ μυρίων
 γέμει τραυμάτων, καὶ ράκια περιβέβληται, καὶ ἔστιν ἔρημος
 καὶ ἀπροσπάτευτος. Τί οὖν ὄφελος τῆς ^qἔξω μανίας; Καὶ
 E γὰρ πολλῶ βέλτιον πένητα εἶναι ἐν ἀρετῇ ζῶντα, ἢ ^rβασιλέα
 μετὰ πονηρίας. Ὁ μὲν γὰρ ^sπένης πάσης ἀπολαύει τῆς κατὰ
 ψυχὴν τρυφῆς, ^tοὐδὲ τῆς ἔξωθεν αἰσθανόμενος πενίας διὰ τὸν
 ἔνδον πλοῦτον· ὁ δὲ βασιλεὺς τρυφῶν ἐν τοῖς οὐδὲν ^vαὐτῷ προσ-
 ήκουσιν, ἐν τοῖς μάλιστα αὐτῷ διαφέρουσι κολάζεται, ἐν
 ψυχῇ καὶ λογισμοῖς ^wκαὶ συνειδότι, τοῖς ἐκεῖ συναποδημοῦσιν
 αὐτῷ. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, τὰ μὲν ἱμάτια ἀποθώμεθα τὰ χρυσᾶ,
^xἀνελώμεθα δὲ ἀρετὴν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἡδονήν. Οὕτω γὰρ
 καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ πολλῆς ^yἀπολαυσόμεθα τῆς ^zτρυφῆς,
 46ο χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ'
 οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^h καὶ om. E. ⁱ ἐπτοημένος I. ^k μαλακιζομένην A.E.F.G.I. ^l θαύ-
 ματος ἄξια pro ἄξια θ. A.B.D.E.F.H.I. ^m τράπεζαν πολυτελῆ G. ⁿ κα-
 ταγώγια E. ^o ἔσμον pro ἔσμου B.G. δῆμον Veron. ^p μάλιστα αὐτοῖς]
 Sic A.E.F.H.I. μᾶλλον αὐτοῖς G. μάλιστα αὐτοῖς εἰσι B.D. αὐτοῖς μᾶλλον
 εἰσι Edd. ^q ἔξωθεν B.G. ^r βασιλέα]+οντα Edd. repugnantibus libris.
^s πένης]+παρ' ἐαυτῷ Edd. contra fidem librorum. Statim πάσης ἀπολαύει
 pro ἀπολαύει πάσης B.D.G. ἀπολαύει post τρυφῆς transp. I. ^t οὐδὲ] οὐδὲν
 I. καὶ οὐδὲ Edd. reclamantibus libris. Mox αἰσθανόμενος πενίας B.G. πενίας
 αἰσθανόμενος ceteri. Edebatur αἰσθάνεται πενίας. ^v αὐτῷ om. A.D.E.F.H.I.
^w καὶ τῷ συνειδότι Edd. τῷ damnant omnes. Sequentia τοῖς ε. σ. αὐτῷ om.
 ante corr. G. ^x ἐλώμεθα I. ^y ἀπολαυσόμεθα A.B.D.E.F.I. ἀπολαυσώ-
 μεθα H. ἀπολαύσωμεν Edd. ^z τρυφῆς] καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν
 ἀγαθῶν Edd. invitis libris.

ΛΟΓΟΣ Ε.

^{1a} Καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ^b ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν ^c αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.

“¹ **ΙΝΑ** μὴ δόξῃ αὐτοὺς αἰνίττεσθαι, ἐπὶ πολὺ τῷ τῆς παιδε-
 ραστίας ἐνδιατρίβων λόγῳ, μετέβη λοιπὸν ^d καὶ ἐφ’ ἕτερα ἀμαρ-
 τημάτων εἶδη διὸ καὶ ἐφ’ ἑτέρων προσώπων προάγει τὸν λόγον
 ἅπαντα. Καὶ ὥσπερ αἰ τοῖς πιστοῖς διαλεγόμενος περὶ ἀμαρ-
 τημάτων, καὶ βουλόμενος ταῦτα δεῖξαι φευκτὰ, παράγει εἰς
 μέσον τὰ ἔθνη, λέγων· ² “Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ
 λοιπὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν” καὶ πάλιν, “Μὴ λυπεῖσθε,
^e ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα” οὕτω καὶ ἐνταῦθα
 δείκνυσιν ἐκείνων τὰ ἀμαρτήματα ὄντα, καὶ πάσης αὐτοὺς ^C
 ἀποστερεῖ συγγνώμης· οὐ γὰρ ἀγνοίας, ἀλλὰ μελέτης εἶναί
 φησι τὰ τολμήματα. Διόπερ οὐκ εἶπε, καὶ καθὼς οὐκ ἔγνωσαν
^f τὸν θεόν, ἀλλὰ, “καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν
 ἐπιγνώσει” κρίσεως διεφθαρμένης καὶ φιλονεικίας μᾶλλον, οὐ
 ἔσυναρπαγῆς λέγων εἶναι τὸ ἀμάρτημα, καὶ ^h δεικνὺς οὐχὶ τῆς
 σαρκὸς, καθὼς τινες τῶν αἰρετικῶν φασιν, ἀλλὰ τῆς διανοίας
 ὄντα τῆς πονηρᾶς ⁱ ἐπιθυμίας τὰ ἀμαρτήματα, καὶ τὴν πηγὴν
 ἐκείθεν οὐσαν τῶν κακῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ νοῦς ἀδόκιμος γέγονε,
 πάντα παρεσύρη λοιπὸν καὶ ^k ἀνετράπη, τοῦ ἡνιόχου διαφθα- ^D
 ρέντος. ³ “Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ,
^l κακίᾳ.” “Οὐρα πάντα μετ’ ἐπιτάσεως· καὶ γὰρ πεπληρωμένους
 εἶναί φησι, καὶ, ^m “πάσῃ.” Ὀνομάσας δὲ γενικῶς τὴν κακίαν,
 καὶ τοῖς ⁿ μέρεσιν ἐπεξέρχεται, καὶ τούτοις μεθ’ ὑπερβολῆς,
 λέγων, “Μεστοὺς φθόνου, φόνου.” Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐκείνου,
 ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Ἀβελ καὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐδείχθη. Εἵτα εἰπὼν,
 “Ἐριδος, δόλου, κακοηθείας, ⁴ ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεο-
 (28) στυγεῖς, ὑβριστὰς,” καὶ τὰ δοκοῦντα ἀδιάφορα εἶναι πολλοῖς ἐν
 τάξει θεῖς ἐγκλημάτων, αὖξει πάλιν τὴν κατηγορίαν, ἐπὶ τὴν
 ἀκρόπολιν ἀναβὰς τῶν κακῶν, καὶ εἰπὼν, “Ἀλαζόνας.” Τοῦ Ε

1 CAP. I. v. 28.

2 I Thess. iv. 5, 13.

3 v. 29.

4 v. 30.

HOM. VI. ^a καὶ, quod aberat, est in A.D.E.F.G.H.I. ^b ἐν ἐπιγνώσει om. G.
^c αὐτοὺς ὁ θ. pro ὁ θ. αὐτοὺς F.G.H.I. et Mosqq. ^d καὶ accessit ex omnibus.
 Statim ἄμ. εἶδη pro εἶδη ἄμ. F.G.H.I. ^e ὥσπερ] καθὼς A.D.E.F.H.I. Statim
 καὶ accessit ex omnibus. ^f τὸν θεὸν addi jubent A.B.D.G.H.I. In E. locus
 sic legitur: διόπερ καὶ εἶπε, καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν. ^g συναρπαγῆς] δι’
 ἀρπαγῆς G. ^h δεικνὺς] + ὅτι H. δείκνυσιν est in G. ⁱ ἐπιθυμίας] καὶ
 ῥαθυμίας D.E. ^k παρετράπη A.B.D.E.F.H.I. ^l καὶ κακία G. ^m πάσῃ]
 + ἀδικία G. ⁿ μέρεσιν] + ταύτης D. Statim ὑπεξέρχεται G.

γὰρ ἀμαρτάνειν τὸ καὶ ἀμαρτάνοντα ὁ μέγα φρονεῖν, χαλεπώτερον· διὸ καὶ Κορινθίοις αὐτὸ ἐγκαλεῖ λέγων, ⁵“Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ.” Εἰ γὰρ ἐπὶ κατορθώματί τις ^ρφυσώμενος τὸ πᾶν ἀπώλεσεν, ὁ μετὰ ἀμαρτημάτων τοῦτο ποιῶν, πόσης οὐκ ἂν εἴη τιμωρίας ἄξιος; οὐδὲ γὰρ μεταγνῶναι δυνήσεται λοιπὸν ὁ τοιοῦτος. Εἰτὰ ^ιφησιν, “Ἐφευρετὰς κακῶν” ^τδηλὼν ὅτι οὐδὲ τοῖς ἤδη οὖσιν ἠρκέσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐφεύρον ἕτερα· ὅπερ ^ςπάλιν μελετώντων ἦν καὶ σπουδαζόντων, οὐχὶ συναρπαζομένων καὶ παρασυρομένων. Εἰπὼν δὲ ^ικαὶ κατὰ μέρος τὴν ⁴⁶¹κακίαν, καὶ δείξας, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν τὴν φύσιν ἔστησαν· ^ν“Γονεῦσι γὰρ, φησὶν, ἀπειθεῖς” ἐπὶ τὴν ^ρρίζαν λοιπὸν πρόεισι τῆς ^ωτοσαύτης λύμης, ⁶“Ἀστόργους ^κκαὶ ἀσπόνδους,” καλῶν. Ταύτην γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς τὴν αἰτίαν εἰναί φησι τῆς πονηρίας, οὕτω λέγων· ⁷“Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη.” Τοῦτο γοῦν καὶ ἐνταῦθα λέγει ὁ Παῦλος, “Ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας,” καλῶν, καὶ δηλὼν ὅτι ^zκαὶ αὐτὸ τὸ ἀπὸ τῆς φύσεως προὔδωκαν ὄρων. Ἐχομεν ^Bαγὰρ καὶ φυσικὴν τινα πρὸς ἀλλήλους οἰκείωσιν, ἣν καὶ θηρία πρὸς ἀλλήλα ^βκέκτηνται. ⁸“Πᾶν γὰρ ζῶον, φησὶν, ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπος τὸν πλησίον αὐτοῦ.” Ἄλλ’ οὗτοι κακείνων κατέστησαν ἀγριώτεροι.

^dΤὴν μὲν οὖν νόσον τὴν ἀπὸ τῶν πονηρῶν δογμάτων τῇ οἰκουμένη ^εγενομένην διὰ τούτων ἡμῖν παρέστησε, καὶ σαφῶς ἔδειξε τῆς τῶν νοσούντων ῥαθυμίας τὴν ἀρρώστιαν οὖσαν ἐκατέραν. Δείκνυσι δὲ λοιπὸν, ὅπερ ἐπὶ τῶν δογμάτων ἐποίησε, καὶ ἐνταῦθα συγγνώμης αὐτοὺς ἀπαστερημένους. Διὸ φησιν· ⁹“Οἷτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ εἰδότες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνενδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.” Δύο ^ςθεῖς ἀντιθέσεις ἐνταῦθα, ἀνεῖλεν ἀμφοτέρας αὐτὰς προηγούμενως. Τί γὰρ ἂν εἴποις, φησὶν, ὅτι οὐκ οἶδας τὰ πρακτέα; Μάλιστα μὲν εἰ καὶ μὴ ᾔδεις,

⁵ 1 Cor. v. 2.⁶ v. 31.⁷ Matth. xxiv. 12.⁸ Sirac. xiii. 15.⁹ v. 32.

^ο μέγα φρονεῖν pro φρ. μέγα omnes. ^ρ φυσῶν ex corr. F. φυσσωμένος mendose Veron. Sav. Mor. ^ι φησὶν om. I. Mox ἤδη om. idem. ^τ δηλὼν G. Mox ἐφευρεῖν idem. ^ς πάλιν I. ^κ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. ^ν γονεῦσι γ. φ. ἀ.] γονεῦσιν ἀπειθεῖς, φησὶν G. γονεῦσι γὰρ ἀπειθεῖς H. I. ^ω τοιαύτης F.G. ^x καὶ om. G. ^γ οὕτω accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^z καὶ αὐτὸ om. A.D.E.F.H. Statim ἀπὸ, quod vulgo abest, habent A. D. E. F. G. H. I. ^a γὰρ καὶ φ. τινα] δέ τινα φ. G. ^β κέκτηται A.E.F.I. ^γ αὐτῷ D. et ex corr. G. Tenuem pro aspirata hic et infra dant A. B. D. E. fortasse alii. Clausula καὶ ἄνθρωπος τ. π. αὐτοῦ deest in H. ^d τὴν μὲν οὖν] ταύτην οὖν τὴν G. ^ε γεγεννημένην H. ^ς αὐτὰ omnes. Edebatur αὐτοί. ^ς τιθεῖς G. Mox ἀμφοτέρας om. idem.

σὺ αἴτιος, ἡ ἀφείς τὸν γνωρίζοντά σοι θεόν· ἱνὴν δὲ καὶ διὰ πολλῶν σε δείκνυμεν εἰδότα, καὶ ἐκόντα πλημμελοῦντα. Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πάθους ἔλκη; Τί οὖν καὶ συμπράττετε καὶ ἐπαινεῖς; “Οὐ γὰρ μόνον αὐτὰ ¹ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσιν.” Τὴν οὖν χαλεπωτέραν πρότερον θείς καὶ ἀσύγνωστον, ἵνα ἔλῃ· καὶ γὰρ τοῦ πλημμελοῦντος ὁ τὴν ἀμαρτίαν D ἐπαινῶν ¹¹πολὺ χαλεπώτερος· τοῦτο οὖν πρῶτον εἰπὼν, διὰ ¹²τούτου σφοδρότερον πάλιν ἐν τοῖς ἐξῆς αὐτὸν χειροῦται, οὕτω λέγων· ¹⁰“Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, ¹³ῥεαυτὸν κατακρίνεις.” Ταῦτα πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἀποτεινόμενος ἔλεγεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ πόλις τότε ἐκείνη τὴν ἀρχὴν ἦν ἐγκεχειρισμένη τῆς οἰκουμένης. Προλαβὼν οὖν φησι· σαυτοῦ ἀφαιρῇ τὴν ἀπολογία ¹⁴πᾶς ὅστις ἂν ᾗς· ὅταν γὰρ κατακρίνης ¹⁵μὲν τὸν μοιχὸν, μοιχεύης δὲ ¹⁶αὐτὸς, καὶ μὴδὲς ἀνθρώπων σοι δικάζῃ, ἐν τῇ ¹⁷περὶ τοῦ ὑπευθύνου ψήφῳ καὶ κατὰ σαυτοῦ τὴν ἀπόφασιν ἵνεγκας. ¹¹“Οἶδαμεν E ¹⁸γὰρ, ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.” Ἴνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι τέως ¹⁹διέφυγον, φοβῶν φησιν, ὅτι οὐχ οὕτως ἐστὶ παρὰ τῷ θεῷ ὥσπερ ἐνταῦθα. Ἐνταῦθα ²⁰μὲν γὰρ ὁ μὲν κολάζεται, ὁ δὲ διαφεύγει τὰ αὐτὰ ποιῶν· ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως. “Ὅτι μὲν οὖν οἶδε τὸ δίκαιον ²¹ὁ κρίνων, εἶπε· πόθεν δὲ οἶδεν, οὐκέτι προσέθηκε· περιττὸν γὰρ ἦν. Ἐπὶ μὲν ²²γὰρ τῆς ἀσεβείας ἀμφοτέρα δείκνυσι, ²³καὶ ὅτι τὸν θεὸν εἰδὼς, ἡσέβει, καὶ πόθεν εἰδὼς, ἀπὸ τῆς ²⁴κτίσεως. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἦν δῆλον ἅπασιν, εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν· ἐνταῦθα δὲ ὡς ²⁵ὡμολογημένον παρίησιν. Ὅταν δὲ ²⁶εἴπῃ, “πᾶς ὁ κρίνων,” οὐ τοῖς ἄρχουσι διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδιώταις καὶ ἀρχομένοις. Καὶ γὰρ ²⁷ἅπαντες ἄνθρωποι, καὶ 462

10 CAP. II. v. 1.

11 v. 2.

¹ ὁ ἀφείς A.D.E.F.H.I. Statim γνωρίζοντα A.B.D.E.F.G.H. γνωρίσαντα Edd. ² ἱνὴν δὲ δ. π. δείκνυμι σε εἰδότα G. ³ ἐκόντα pro ἐκόντι omnes. ⁴ ¹ποιοῦσιν] Sic A.B.D.E.H.I. ποιοῦσι, φησὶν Edd. Post ποιοῦσιν sequentia usque ad πράσσουσι desunt in F. Post πράσσουσι, φησὶν add. D.E. ⁵ ¹¹πολὺ (πολλῷ G.) χαλ. pro χαλ. πολὺ omnes. ⁶ ¹²τούτου pro τοῦτο A.B.D.F.H.I. ταύτη (?) E. ⁷ ¹³οὕτω λ. pro λ. οὕτω omnes. ⁸ ¹⁴σαυτὸν D.E.H.I. et ex corr. A. ⁹ ¹⁵πᾶς om. G. ¹⁰ ¹⁶μὲν accessit ex omnibus. ¹¹ ¹⁷αὐτὸς, καὶ] Sic omnes. καὶ αὐτὸς, καὶ Edd. Mox σοι pro σε omnes. ¹² ¹⁸περὶ om. B. περὶ τοὺς ὑπευθύνους G. ¹³ ¹⁹γὰρ] + φησιν G. ¹⁴ ²⁰διέφυγον, φοβῶν] διέφυγον φόβον A.B.F.H. διέφυγον τὸν φόβον D.E. Vulgatam verterunt Interpretes. ¹⁵ ²¹μὲν accessit ex omnibus. ¹⁶ ²²ὁ κρίνων om. E. Mox οἶδεν om. H. ¹⁷ ²³γὰρ] οὖν D.E.G. ¹⁸ ²⁴καὶ ὅτι—ἡσέβει] καὶ ὅτι ἡσέβει καὶ ὅτι τὸν θεὸν εἰδὼς D.E. ¹⁹ ²⁵κτίσεως] + φησιν D.E. ²⁰ ²⁶ὡμολογημένον A.B.D.E.G.H. ὡμολογούμενον I. ὡμολογημένου Edd. ²¹ ²⁷εἴπῃ pro εἴποι omnes. ²² ²⁸πάντες A.D.E.F.I.

μὴ θρόνον ἔχωσι, μηδὲ δημίους καὶ ξύλον, ^fἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ κρίνουσι τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἐν ^gδιαλέξεσι καὶ κοινοῖς συλλόγοις, καὶ τῇ τοῦ συνειδότος ψήφῳ· καὶ οὐδεὶς ^hἂν τολμήσειεν (29) εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἄξιός κολάσεως ὁ μοιχός. Ἄλλ' ἐτέρους, φησί, καταδικάζουσιν, οὐχ ἑαυτούς. Διὰ γὰρ τοῦτο αὐτῶν καὶ σφοδρῶς κατεξανίσταται, λέγων· ¹²“ Λογίζῃ δὲ ⁱτοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ;” Ἐπειδὴ ^kγὰρ πολλὴν ἔδειξε τῆς Β οἰκουμένης τὴν ἀμαρτίαν, ἀπὸ τῶν δογμάτων, ἀπὸ τῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι σοφοὶ ὄντες, καὶ ὅτι τὴν κτίσιν ἔχοντες χειραγωγοῦσαν, καὶ ὅτι οὐ ^lτῷ τὸν θεὸν ἀφεῖναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐλέσθαι τὰ ὁμοιώματα τῶν ἐρπετῶν, καὶ τῷ τὴν ^mἀρετὴν ἀτιμάσαι, ⁿκαὶ τῷ τῆς φύσεως ἀνθελκούσης ἐπὶ τὴν κακίαν αὐτομολῆσαι, ^oκαίτοι παρὰ φύσιν οὔσαν, πρόεισι λοιπὸν εἰς τὸ δεῖξαι, ὅτι καὶ κολάζονται οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες. Ἐδειξε μὲν οὖν ^pἤδη τιμωρίαν, εἰπὼν τὴν πρᾶξιν αὐτῇν· “Τὴν γὰρ ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ^qἑαυτοῖς ἀπολαμβάνουσι,” φησὶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ αἰσθάνονται ἐκείνης, εἶπε καὶ C ἐτέραν, ἣν μαλίστα δεδοίκασι. Μάλιστα ^rμὲν ἤδη καὶ ταύτην ἔδειξεν· ὅταν γὰρ λέγῃ, ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ κατὰ ἀλήθειάν ἐστιν, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο λέγει· πλὴν ἀλλὰ καὶ ^sἐφ' ἐτέρων αὐτὸ πλειόνων κατασκευάζει πάλιν, οὕτω λέγων· “ Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ;” Τὸ σὸν οὐκ ἐξέφυγες κρίμα, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ διαφεύξῃ; καὶ τίς ^tἂν τοῦτο εἴποι; Καίτοιγε σὺ σαυτὸν ^uἔκρινας· ἀλλ' ἐπειδὴ τοσαύτη ἦν ἡ περιουσία τοῦ δικαστηρίου, ^vοὐδὲ σαυτοῦ φείσασθαι ἡδυνήθης. Πῶς ^wοὖν ὁ θεὸς, ὁ ἀναμάρτητος, ^xὁ μεθ' ὑπερβολῆς D δίκαιος, οὐ πολλῶ μάλλον τοῦτο ποιήσει; ἀλλὰ σὺ μὲν ^yσαντοῦ κατέγνως, ὁ δὲ θεὸς ἀποδέξεται καὶ ^zἐπαινέσει; Καὶ πῶς ^aἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; Καίτοιγε ἐκείνου τοῦ παρὰ σοῦ καταδικαζομένου κολάσεως ^aμείζονος σὺ ἄξιος. Οὐ γὰρ ἐστὶ ταυτὸν

12 v. 3.

^f ἀλλ' om. E. ^g διαλέξει G.H. ^h ἂν] + αὐτῶν G. ⁱ τοῦτο om. A.E. F.H. δὲ τοῦτο om. I. ^k γὰρ om. D.E. In A. desunt omnia ab ἐπειδὴ γὰρ usque ad τὸ σὸν οὐκ ἐξέφυγες C. lin. 6. ^l τῷ τὸ ter G. ^m ἀρετὴν] φύσιν G. ⁿ καὶ τῷ] καίτοι G. ^o καίτοι π. φ. οὔσαν] Sic omnes. καὶ τῷ π. φ. εἶναι Edd. ^p ἤδη] καὶ ἤδη D.E. ^q ἑαυτοῖς pro αὐτοῖς B.D.E.F.H.I. ἐν ἑαυτοῖς om. G. ^r μὲν] + οὖν D.E. ^s ἐφ'] ἀφ' F. ^t ἔκρινες G.H. Post ἔκρινας addunt καὶ οὐ διέφυγες D.E. ^v καὶ οὐδὲ Edd. καὶ deest in omnibus. ^w οὖν accessit ex omnibus. ^x ὁ] καὶ G. ^y ἑαυτοῦ G. ^z ἐπαινέσεται A.E. ^a Edebatur μείζονος σὺ ἀξιώματος. Lectio ἀξίος pro ἀξιώματος est in libris omnibus. σὺ om. A.F.H.I. σὺ μείζονος inverso ord. G. Post ἀξίος, ὦν add. A.F. ^a add. I.

ἁμαρτάνειν ἀπλῶς, καὶ ἕτερον ^b ἁμαρτόντα κολάσαντα τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν πάλιν.

Ὅρᾳς πῶς τὸ ἔγκλημα ἠὔξησεν; Εἰ γὰρ σὺ, φησὶ, τὸν ^c ἐλάττονα ἁμαρτόντα κολάζεις, καίτοιγε μέλλων αἰσχύνειν σαντόν, πῶς ὁ θεὸς τὸν μέζονα πλημμελήσαντά σε, καὶ ταῦτα οὐ μέλλων ἑαυτὸν αἰσχύνειν, οὐ καταδικάσει καὶ κατακρινεῖ μεζόνως, ἥδη κατακεκριμένον ἀπὸ τῶν ^d οἰκείων λογισμῶν; Εἰ δὲ ^e λέγοις, ὅτι οἶδα μὲν, ὅτι ἄξιός εἰμι κολάσεως, διὰ δὲ τὴν μα- **Ε** κροθυμίαν καταφρονεῖς, καὶ διὰ τὸ μὴ δοῦναι παρὰ πόδας δίκην, θαρρεῖς· δεδοικέναι μὲν ^f οὖν καὶ τρέμειν διὰ τοῦτο ἂν εἴης δίκαιος. **Ξ** Οὐ γὰρ εἰς τὸ μὴ δοῦναι δίκην, ἀλλ' εἰς τὸ δοῦναι χαλεπωτέραν, εἰ ^h μένοις ἀδιόρθωτος ὢν, τὸ μηδέπω δοῦναι συμβήσεται σοι. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ¹³ “^a Ἡ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας ⁱ καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;” Ἐπαινέσας ^k γὰρ τοῦ θεοῦ τὴν μακροθυμίαν, καὶ δείξας ^l αὐτῆς τὸ κέρδος **463** μέγιστον τοῖς προσέχουσιν· τοῦτο δὲ ἦν τὸ εἰς μετάνοιαν ἔλκειν τοὺς ἁμαρτάνοντας· ^m αὖξαι τὸν φόβον. Ὡσπερ γὰρ τοῖς εἰς δέον χρησαμένοις σωτηρίας ἐστὶν ὑπόθεσις, οὕτω τοῖς καταφρονήσασιν ἐφόδιον μεζονος τιμωρίας. Τοῦτο γὰρ τὸ περιφερόμενον, ὅτι χρηστὸς καὶ μακρόθυμος ὢν ὁ θεὸς οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην, ⁿ ὅταν εἴπῃς, φησὶν, οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ τὴν τῆς τιμωρίας ἐπίτασιν. Τὴν γὰρ χρηστότητα ὁ θεὸς ἐπιδείκνυται, ἵνα ἀπαλλαγῇς ἁμαρτημάτων, οὐχ ἵνα προσθῇς· ἂν τοίνυν ^o τοῦτο **B** μὴ ποιῇς, φοβερωτέρα ἢ δίκη. Διὸ μάλιστα ἁμαρτάνειν οὐ χρὴ, ἐπειδὴ μακρόθυμος ὁ θεὸς, οὐδὲ τὴν εὐεργεσίαν ὑπόθεσιν ἀγνωμοσύνης ποιεῖσθαι· εἰ γὰρ μακρόθυμος, καὶ κολάζει πάντως. Πόθεν δῆλον; Ἀπὸ τῶν ἐξῆς εἰρημένων. Εἰ γὰρ πολλὴ ἡ κακία, οὐκ ἀπέλαβον δὲ οἱ κακοὶ, ἀνάγκη πάντως ἀπολαβεῖν. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι ταῦτα οὐ περιορῶσι, πῶς ὁ θεὸς **Ρ** περιόψεται; Ὡστε ἐντεῦθεν καὶ τὸν περὶ τῆς κρίσεως εἰσῆγαγε λόγον. ^q Τὸ γὰρ δεῖξαι πολλοὺς ὄντας ὑπευθύνους, εἰ μὴ

13 v. 4.

^b ἁμαρτόντα A.B.D.E.F.I. ἁμαρτάνοντα Edd. Statim καὶ κολάσαντα A.B. D.E.H. ^c ἐλάττον D.E. Statim ἁμαρτάνοντα G.I. ^d οἰκείων] ἰδίων G. ^e λέγοις pro λέγεις A.B.F.G.H.I. ^f οὖν accessit ex omnibus. Mox ἤς pro εἴης I. ^g οὐ γὰρ μὴ δοῦναι χαλεπωτέραν, quibusdam omissis B. ^h μένοις B.G. ut e libris edidit Montef. μένεis vulgo. De sequentibus vid. Annot. ⁱ Sic omnes. καταφρονεῖς non hic, sed supra post αὐτοῦ vulgo legitur. ^k γὰρ om. D.E. ^l αὐτοῖς I. ^m αὖξει] + πάλιν D.E. ⁿ ὅταν εἴπῃς] Sic omnes. Edebatur ὅταν δὲ εἴπῃς τοῦτο. Mox τὴν τ. ἐπίτασιν (ὑπόθεσιν in textu I.) pro τῆς τ. τὴν ἐπίτασιν A.D.E.F.G.H.I. ^o τοῦτο μὴ pro μὴ τοῦτο A.D. E.F.H.I. ^p οὐ περιόψεται G. ^q τὸ] τῷ A.F.

^τμετανοήσαιεν, εἴτα οὐ κολασθέντας ἐνταῦθα, τὴν κρίσιν ^ςσυνεισάγει πάντως, καὶ μετ' ἐπιτάσεως. Διό φησι· ¹⁴“Κατὰ δὲ τὴν σκλη-
C ρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησανρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν.”

“Ὅταν γὰρ μήτε χρηστότητι μαλάσσηται, μήτε φόβῳ κάμ-
πτηται, τί τοῦ τοιούτου σκληρότερον γένοιτ' ἄν; Ἐπειδὴ ^{γὰρ} (3)
ἔδειξε τοῦ θεοῦ τὴν φιланθρωπίαν, ^ντότε δείκνυσι τὴν τιμωρίαν,
ὅτι ἐστὶν ἀφόρητος τῷ μηδὲ οὕτως ^ωἐπιστρέφοντι. Καὶ ὅρα πῶς
κυρίως ταῖς λέξεσι κέχρηται. “Θησανρίζεις γὰρ, φησί, σεαυτῷ
ὀργὴν,” τὸ πάντως ἀποκείμενον δηλῶν, καὶ δεικνὺς οὐ τὸν δικά-
ζοντα, ἀλλὰ τὸν κρινόμενον αἴτιον τούτου. Σεαυτῷ γὰρ, φησί,
^χθησανρίζεις, καὶ οὐχ ὁ θεός σοι. Ἐκεῖνος γὰρ πάντα ἐποίησεν
ὅσα ἐχρῆν, ^υκαὶ διαγνωστικόν σε τῶν καλῶν καὶ τῶν οὐ τοιούτων

D κατεσκεύασε, καὶ μακροθυμίαν ἐπέδειξατο, καὶ εἰς μετάνοιαν
ἐκάλεσε, καὶ ἡμέραν ἠπείλησε φοβερὰν, διὰ πάντων σε ἐπὶ τὴν
μετάνοιαν ἔλκων· εἰ δὲ ^zμένοις ἀνένδοτος, “σεαυτῷ θησανρίζεις
ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως ^aκαὶ δικαιοκρισίας τοῦ
θεοῦ.” Ἴνα γὰρ μὴ, ἀκούσας ὀργὴν, νομίσης πάθος, ἐπήγαγε,
“δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.” Καὶ καλῶς εἶπεν, “ἀποκαλύψεως.”
τότε γὰρ ἀποκαλύπτεται τούτο, ὅταν ^bτὰ κατ' ἀξίαν ἕκαστος
ἀπολαμβάνῃ. Ἐνταῦθα ^cγὰρ πολλοὶ πολλάκις ἐπηρεάζουσι
^dπαρὰ τὸ δίκαιον καὶ ἐπιβουλεύουσιν· ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως.

E ¹⁵“Ὁς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς ^eμὲν
καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ.” ^fἘπειδὴ φοβερὸς ἐγένετο καὶ
βαρὺς, περὶ κρίσεως καὶ τῆς μελλούσης διαλεγόμενος κολάσεως,
εὐθέως οὐκ εἰς τὸ προσδοκώμενον ἐνέβαλε τὴν τιμωρίαν,
ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἡδύτερον ἔτρεψε τὸν λόγον, τὴν τῶν ἀγαθῶν
ἀντίδοσιν, οὕτω λέγων· ¹⁶“Τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου
ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.”
Ἐνταῦθα καὶ τοὺς ^gἀναπεπτωκότας ἐν τοῖς πειρασμοῖς ^hδια-
νίστησι, καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ ⁱχρὴ τῇ πίστει θαρρεῖν μόνον·
464 καὶ γὰρ ^kκαὶ πράξεων ἐστὶ τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ἐξεταστικόν.
“Ὅρα δὲ αὐτὸν, ὅταν περὶ τῶν μελλόντων ^lδιαλέγῃται, μὴ

14 v. 5.

15 v. 6.

16 v. 7.

^τ μετανοήσαιεν A.B.D.E.G.H.I. receptum a Montef. Edebatur μετανοήσαιεν.
^ς συνεισάγει pro συνάγει A.B.D.E.F.I. ^t γὰρ om. D.E. ^v τότε] λοιπόν
D.E. Statim verba δείκνυσι τὴν τιμωρίαν ὅτι om. B.D.E.G.H.I. In Veron.
haec τότε δ. τὴν τιμωρίαν desunt. ^w ἐπιστρέφοντι B.D.E.F.H.I. ἀποστρέ-
φοντι A. ὑποστρέφοντι G. Edebatur ἐπιστραφέντι. ^x θησανρίζεις om. B.
Statim καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^y καὶ δ.] καὶ γὰρ δ. D. καὶ δ. γὰρ
E. ^z μένοις pro μένεις omnes. ^a καὶ om. H.I. ^b τὰ] τὸ G.I. ^c γὰρ
om. F.G. δὲ pro γὰρ habet I. ^d παρὰ om. I. ^e μὲν] + γὰρ B. ^f ἐπειδὴ]
+ γὰρ A.D.F.H.I. + καὶ E. Mox περὶ κρ. διαλεγόμενος καὶ τ. μ. κ. hoc ordine
D.E. ^g ἀναπεπτωκότας] + πιστοὺς D.E.I. ^h ἀνίστησι A.D.E.H. ⁱ χρῆ]
δεῖ D.E. ^k καὶ om F.I. ^l διαλέγῃται] + ἀγαθῶν G.

δυνάμενον τρανῶς εἰπεῖν τὰ ἀγαθὰ, ^m ἀλλὰ δόξαν καὶ τιμὴν λέγοντα. Ἐπειδὴ γὰρ πάντα ὑπερβαίνει τὰ ἀνθρώπινα, οὐκ ἔχει εἰκόνα αὐτῶν ἐντεῦθεν δεῖξαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι λαμπρῶν παρ' ἡμῖν, ἀπὸ τούτων ⁿ αὐτὰ, ὡς ἐγχωρεῖ, παρίστησιν, ἀπὸ τῆς δόξης, ἀπὸ τῆς τιμῆς, ἀπὸ τῆς ζωῆς· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἀνθρώποις περισπούδαστα. Ἀλλ' οὐ τοιαῦτα ἐκεῖνα, ἀλλὰ πολλῶ βελτίω τούτων, ὅσῳ καὶ ἀφθαρτα καὶ ἀθάνατα. Εἶδες πῶς καὶ ^o τὰς B περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ἡμῖν θύρας ἀνέφξεν, ἀφθαρσίαν εἰπών; ^p ἢ γὰρ ἀφθαρσία τοῦ φθειρομένου σώματός ἐστιν. Εἶτα, ἐπειδὴ οὐκ ἤρκει τοῦτο, ^q προσέθηκε, “δόξαν καὶ τιμὴν.” Πάντες ^r μὲν γὰρ ἀναστησόμεθα ἀφθαρτοί, ἀλλ' οὐ πάντες εἰς δόξαν, ἀλλ' οἱ μὲν εἰς κόλασιν, οἱ δὲ εἰς ^s ζωὴν. 17 “Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας,” φησί. ^t Πάλιν ἀποστερεῖ συγγνώμης τοὺς ἐν κακίᾳ ζῶντας· ^v δείκνυσιν γὰρ ἀπὸ φιλονεικίας τινὸς καὶ ῥαθυμίας ἐπὶ τὴν πονηρίαν πίπτοντας. “Καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθόμενοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ.” Ἴδου καὶ ἑτέρα κατηγορία πάλιν. Ποίαν γὰρ ^w ἀπολογίαν ἂν ἔχοι ὁ ^x τὸ φῶς φεύγων, καὶ τὸ σκότος αἰρούμενος; Καὶ οὐκ εἶπε ^y βιαζομένους καὶ τυραννομένους, ἀλλὰ πειθόμενους τῇ ἀδικίᾳ· ἵνα μάθῃς, ὅτι προαιρέσεις τὸ πτῶμα, ^z οὐκ ἀνάγκης τὸ ἔγκλημα. 18 ^a “Θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν” τουτέστι, καὶ εὐπορός τις ἦ, καὶ ὑπάτος, καὶ ^b αὐτοβασилεὺς, οὐδένα ὁ τῆς κρίσεως δυσωπεῖται λόγος· οὐδεμίαν γὰρ ἐνταῦθα χώραν τὰ ἀξιώματα ἔχει. Δείξας τοίνυν τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ τὴν αἰτίαν προσθεῖς, ὅτι ἀπὸ ῥαθυμίας τῶν ἀρρωστούντων, καὶ τὸ τέλος, ὅτι ἀπώλεια αὐτοὺς διαδέχεται, καὶ τὸ εὐκολον τῆς διορθώσεως, ^c βαρεῖ πάλιν καὶ ἐν τῇ D κολάσει τὸν ^d Ἰουδαῖον. Ὁ γὰρ πλείονος ἀπολαύσας τῆς διδασκαλίας, ^e μεῖζονα ἂν εἴη καὶ τιμωρίαν ἄξιος ὑπομεῖναι παρανομῶν. Ὡστε ὅσῳ ἂν συνετώτεροι ὦμεν ^f ἢ δυνατώτεροι, ^g τοσοῦτω

17 v. 8.

18 v. 9.

^m ἀλλὰ καὶ δόξαν Edd. καὶ deest in omnibus. ⁿ αὐτὰ] ταῦτα G. ^o τὰς] τὰ G. Idem infra τὰς θύρας ἡμῖν pro ἡμῖν θύρας habet. ^p ἢ γὰρ ἀφθ.] ἢ γὰρ ἂν G. ^q προσέθηκε] + τοῦτο εἰς G. ^r μὲν accessit ex A.B.D.E.G.H.I. ^s ζωὴν] Sic A. D. E. F. G. H. I. et ex corr. eadem manu B. δόξαν Edd. et Interpp. ^t πάλιν] + γὰρ Edd. repugnantibus libris. ^v δείκνυσιν γὰρ] Sic omnes. καὶ δείκνυσιν Edd. ^w ἀπολ. ἂν] ἂν ἀπολ. D. E. ἂν om. B. G. II. ^x τὸ φῶς] τοῦ φωτός G. ^y βιαζομένους etc. I. ^z οὐκ] καὶ οὐκ H. ἀλλ' οὐκ I. ^a Verba θυμὸς καὶ ὀργή, quae aberant, sunt in nostris A. B. D. E. F. H. et Mosqq. ὀργή καὶ θυμὸς καὶ θλίψις κ. τ. έ. G. ^b αὐτοβασилеὺς] αὐτὸς ὁ βασιλεὺς B. D. E. H. I. et ex corr. A. G. ^c βαρύνει B. ^d Ἰουδαῖον] + Ἰουδαίου τε πρώτον καὶ Ἑλλήνος Sav. Mor. Ben. Haec absunt a nostris A.B. D.E.F.G.H. et Mosqq. ^e μεῖζονος et τιμωρίας G. ^f ἢ] καὶ H.I. ^g τοσοῦτω pro τοσοῦτον A.B.D.E.G.H. Statim καὶ κολαζ. E.G.

κολαζόμεθα μᾶλλον ἀμαρτάνοντες. Καὶ γὰρ εἰ πλούσιος εἶ, πλείονα ἀπαιτηθήσῃ χρήματα τοῦ πένητος, καὶ εἰ συνετώ-
 τερος, μείζονα ὑπακοὴν, καὶ εἰ δυναστείαν περιβέβλησαι, λαμ-
 πρότερα κατορθώματα· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἄλλων οὕτω πρὸς (31)
 Εὐτὴν δύνανται καὶ τὰ ἡμέτρα εἰσοίσεις.

¹⁸ “Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ
 ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἑλληνι.” Ποῖον Ἰουδαῖον
 ἐνταυθὰ φησιν, ἢ περὶ ποίων Ἑλλήνων διαλέγεται; ἰ Τῶν πρὸ
 τῆς ^k τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. Οὕτω γὰρ εἰς τοὺς τῆς χάριτος
 ἔφθασε χρόνους ὁ λόγος, ἀλλ’ ἔτι τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις ἐνδια-
 τρίβει, ¹ προκαθαιρῶν πόρρωθεν καὶ ἀναιρῶν τὸ μέσον τοῦ
 “Ἑλληνος ^m καὶ Ἰουδαίου, ἵν’, ὅταν ἐν τῇ χάριτι τοῦτο ποιῇ,
 μηκέτι δόξῃ καινόν τι καὶ ⁿ φορτικὸν ἐπινοεῖν. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς
 ὀ ἀνωτέρω χρόνοις, ὅτε οὕτω ἡ χάρις ἦν ἐκλάμψασα ἡ ^p τοσαύτη,
 ὅτε ^q τὰ τῶν Ἰουδαίων σεμνὰ καὶ περιβόητα καὶ λαμπρὰ παρὰ
 465 πᾶσιν ἦν, οὐδὲν ἦν τὸ μέσον, τίνα ἂν ἔχοιεν ^r λόγον λοιπὸν εἰπεῖν
 μετὰ τὴν τοσαύτην τῆς χάριτος ἐπίδειξιν; Διὰ ^s τοι τοῦτο καὶ
 μετὰ πολλῆς αὐτὸ κατασκευάζει τῆς σπουδῆς. Καὶ γὰρ ὁ ἀκρο-
 ατῆς τοῦτο μαθὼν ἐν τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις ^t κρατοῦν, πολλῶ μᾶλ-
 λον μετὰ τὴν πίστιν αὐτὸ ^v καταδέχεται. Ἑλληνας δὲ ἐνταυθὰ
 φησιν, οὐ τοὺς εἰδωλολατροῦντας, ἀλλὰ τοὺς θεοσεβοῦντας, τοὺς
 τῷ φυσικῷ πειθομένους νόμῳ, τοὺς πλὴν τῶν Ἰουδαϊκῶν παρατη-
 ρήσεων πάντα τὰ πρὸς εὐσέβειαν συντελοῦντα διατηροῦντας· οἷοι
 ἦσαν οἱ περὶ τὸν Μελχισεδέχ, οἷος ἦν ὁ Ἰωβ, οἷοι ἦσαν οἱ
 Νινευῖται, οἷος ἦν ὁ Κορνήλιος. Ἦδη τοίνυν προδιορύττει
 Β τῆς περιτομῆς καὶ τῆς ἀκροβυστίας τὸ μέσον, καὶ πόρρωθεν
 ταύτην προκαταλείπει τὴν διαφορὰν, ὥστε καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸ
 ποιῆσαι, καὶ ἐξ ἐτέρας ἀνάγκης εἰς τοῦτο ἐμβαλεῖν· ὅπερ αἰεὶ
 τῆς συνέσεώς ἐστιν ἴδιον τῆς ἀποστολικῆς. Εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ
 τῶν καιρῶν ^w αὐτὸ τῆς χάριτος ἔδειξεν, ἔδοξεν ἂν πολλὴν
 ὑποψίαν ἔχειν ὁ λόγος· τὸ δὲ διηγούμενον τὴν κατέχουσαν
^x τὸν κόσμον κακίαν, καὶ ^y οἱ τελευτᾷ τὰ τῆς πονηρίας, ἐκ τῆς

18 γ. 10.

^h μέτρα] ἡμέτερα B. Haec οὕτω—εἰσοίσεις desunt in H. ⁱ τῶν] τὸν H.
^k τοῦ om. A.D.E.F.H.I. ¹ προκαθαίρων F.H. ^m καὶ τοῦ Ἰουδαίου Edd. τοῦ
 om. A.B.D.E.G.H.I. ⁿ φθαρτικὸν H. ^o ἀνωτέρω pro ἀνωτέροις A.B.D.E.H.I.
 ἄνωθεν G. ^p τοιαύτη G. ^q τὰ] παρὰ G. ^r λόγον λοιπὸν εἰπεῖν] Sic A.D.
 E.F.H.I. εἰπεῖν λοιπὸν λόγον B. εἰπεῖν λόγον Veron. λοιπὸν εἰπεῖν λόγον Sav.
 cet. λοιπὸν εἰπεῖν om. G. insertum ex corr. post λόγον. ^s τοι accessit ex
 A.G.H.I. ^t κρατεῖν H. ἐκράτει G. ^v καταδέχεται omnes. Edebatur παρα-
 δέχεται. ^w αὐτὸ] αὐτῶν G. Mox πολλὴν τὴν ὑπόψ. B. ^x τοῦ κόσμου H.
 Statim κακίαν om. ante corr. G. ^y οἱ (vel οἱ) Sic F.H.I. οἷον A.B.D.E.G.
 τὰ post τελευτᾷ om. G. In Editis locus sic legitur: τὴν κατέχουσιν τὸν κόσμον
 κακίαν καὶ πονηρίαν, ἐκ τῆς ἀκολουθίας κ. τ. ε. renitentibus libris.

ἀκολουθίας ἐκείνης εἰς τὸν περὶ τούτων ἐμβῆναι λόγον, ἀνυπόπτον ἐποίει τὴν διδασκαλίαν. Καὶ ὅτι τοῦτο βούλεται, καὶ διὰ τοῦτο C² τοῦτο οὕτω συνέθηκε, δῆλον ἐκείθεν. Εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἐσπούδαζε κατασκευάσαι, ἤρκει εἰπόντα, ὅτι “κατὰ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ^αἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς,” παύσασθαι τῆς ὑποθέσεως ταύτης· καὶ γὰρ ^βἀπηρτισμένη ἦν. Ἄλλ’ ἐπειδὴ οὐ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ ζητούμενον, περὶ κρίσεως ^γμόνον εἰπὲν τῆς μελλούσης, ἀλλὰ καὶ δεῖξαι οὐδὲν πλέον ἔχοντα τὸν Ἰουδαῖον τοῦ τοιούτου Ἕλληνας, ^δἵνα μὴ μέγα φρονῇ, πρό- εἰσι περαιτέρω, καὶ τάξει κέχρηται. Σκόπει δέ. Ἐφόβησε τὸν ἀκροατὴν, ^εἐπετείχισεν αὐτῷ τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν, ^ςεἶπεν ὅσον κακὸν ^ετὸ πονηρία συζῆν, ἔδειξεν οὐδένα ἐξ ἀγνοίας ἀμαρ- D τάνοντα, ^ηοὐδὲ ἀτιμωρητὶ, ἀλλὰ, καὶ μὴ νῦν δῶ δίκην, ^ιδώσοντα πάντως· ^κἐντεῦθεν λοιπὸν βούλεται κατασκευάσαι, ὅτι ἡ τοῦ νόμου διδασκαλία οὐ σφόδρα τῶν κατεπειγόντων ἦν. Ἐν γὰρ τοῖς ἔργοις ^λκαὶ ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμὴ, οὐκ ἐν περιτομῇ καὶ ἀκροβυστία. Ἐπεὶ οὖν εἶπεν ^μὅτι πάντως κολασθήσεται ὁ Ἕλληνας, καὶ ἔλαβεν ὡμολογημένον τοῦτο, καὶ ἀπ’ αὐτοῦ κατε- σκεύασεν, ὅτι καὶ τιμηθήσεται, περιττὸν λοιπὸν ἐδήλωσε τὸν νόμον καὶ τὴν περιτομήν. Μάλιστα γὰρ Ἰουδαίοις ἐνταῦθα μάχεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνοι φιλονεικότερον διέκειντο, πρῶ- E τον μὲν ὑπὸ ^ντύφου οὐκ ἄξιουντες μετὰ τῶν ἐξ ἔθνων ^οἀριθμεῖ- σθαι· ^ρδεύτερον καταγελῶντες, εἰ ^αἡ πίστις πάντα ἀφανίζει τὰ ἀμαρτήματα, διὰ τοῦτο πρότερον κατηγόρησε τῶν Ἑλλήνων, ^ρὑπὲρ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον, ἵνα ἀνυπόπτως καὶ μετὰ παρρη- σίας τῶν Ἰουδαίων καθίκηται· εἶτα εἰς ^ςτὴν περὶ τῆς κολάσεως ἐξέτασιν ἐλθὼν, δείκνυσιν οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελούμενον ^τἀπὸ τοῦ νόμου τὸν Ἰουδαῖον, ἀλλὰ καὶ βαρούμενον· καὶ τοῦτο ἄνωθεν κατασκευάζει. Εἰ γὰρ ὁ Ἕλληνας διὰ τοῦτο ἀναπολόγητος, ὅτι τῆς κτίσεως αὐτὸν ἐναγούσης καὶ τῶν λογισμῶν, οὐκ ἐγένετο βελτίων· πολλῷ μᾶλλον ὁ Ἰουδαῖος, μετὰ τούτων καὶ τὴν ἀπὸ 466 τοῦ νόμου διδασκαλίαν λαβὼν. Πείσας τοίνυν αὐτὸν εὐκόλως δεῖξασθαι τὸν λογισμὸν τοῦτον ἐν τοῖς ἐτέρων ἀμαρτήμασι, καὶ ἄκοντα ἀναγκάζει λοιπὸν ἐν τοῖς περὶ ^νἑαυτοῦ τοῦτο ποιῆσαι.

² Alterum τοῦτο, quod aberat, est in A.D.E.F.H. ^α ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς om. B.G. ^β ἀπηρτισμένον G. ^γ μόνον om. G. ^δ ἵνα μὴ μ. φρονῇ] ἀλλὰ μὴ μ. φρονεῖν G. ^ε ἐπετείχισεν omnes. ^ς ἐπήχησεν vulgo. ^ι εἶπε πόσον A.D.E.F.I. ^κ ἐντεῦθεν] + δέ G. ^λ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^μ ὅτι] + οὐ G. ^ν τύφου] τοῦ φόβου H. ^ο ἀριθμεῖσθαι pro συναριθμεῖσθαι A. B. D. E. G. I. ^ρ δεύτερον] + δέ D.E.I. ^α ἡ om. F.G.H.I. et a pr. man. A. Mox τὰ om. G. ^ρ ὑπὲρ ὧν] καὶ ὑπὲρ τούτων G. ^ς τὴν . . . ἐξέτασιν] τὸν . . . λόγον G. ^τ Sic omnes. τὸν Ἰουδ. ἀπὸ τοῦ νόμου inverso ord. Edd. ^ν αὐτοῦ H.

Καὶ ὥστε εὐπαράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ ἐπὶ τῶν χρηστοτέρων αὐτὸν προάγει, λέγων οὕτω· “Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι.” ^WἘνταῦθα μὲν γάρ, ὅσα ἂν τις ἔχη καλὰ, (32)
^B ^xμετὰ πολέμων ἔχει, καὶ πλούσιος ἦ, καὶ δυνάστης, καὶ βασιλεύς·
^yκαὶ μὴ πρὸς ἕτερον, πρὸς γοῦν ἑαυτὸν διαστασιάζει πολλάκις, καὶ ^zπολὺν ἐν τοῖς λογισμοῖς ἔχει πόλεμον· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιούτον, ἀλλὰ πάντα γαληνὰ καὶ ταραχῆς ἀπηλλαγμένα, καὶ γνησίαν ἔχοντα τὴν εἰρήνην.

Κατασκευάσας ^aτοῖνυν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰρημένων, ὅτι καὶ οἱ μὴ νόμον ἔχοντες τῶν αὐτῶν ἀπολαύσονται, ἐπάγει καὶ λογισμὸν, οὕτω λέγων· ¹⁹“Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.” Ὅταν μὲν γάρ λέγῃ, ὅτι κολάζεται καὶ ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ Ἕλλην ^bἁμαρτάνων, οὐ δεῖται ^cλογισμῶν· ὅταν δὲ, ὅτι καὶ τιμᾶται ^dὁ Ἕλλην, συστήσῃ ^eβούληται, καὶ κατασκευῆς δεῖται ^Cλοιπόν. Καὶ γὰρ ἐδόκει θαυμαστὸν εἶναι καὶ παράδοξον, εἰ ὁ ^fμὴ νόμου μηδὲ προφητῶν ἀκούσας, τιμᾶται τὰ ἀγαθὰ ἐργαζόμενος. Διὰ τοῦτο, ^gὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐν τοῖς πρὸ τῆς χάριτος χρόνοις γυμνάζει αὐτῶν τὰς ἀκοὰς, ἵνα εὐκολώτερον ^hἐπεισαγάγῃ λοιπὸν μετὰ τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐν τούτοις συγκατάθεσιν. Ἐνταῦθα γὰρ ἀνύποπτος μάλιστα γίνεται, ἅτε οὐ τὸ ἑαυτοῦ κατασκευάζων. Εἰπὼν ⁱτοῖνυν, “Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι,” ἐπήγαγεν· “Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία ^Dπαρὰ τῷ θεῷ.” Βαβαί, ἐξ ὅσης ἐνίκησε τῆς περιουσίας. Δείκνυσι γάρ, εἰς ἄτοπον τὸν λόγον ^kἀπαγαγὼν, ὅτι οὐ κατὰ θεὸν τὸ μὴ οὕτω γενέσθαι· καὶ γὰρ προσωποληψίας τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ θεὸς οὐ τοιοῦτος. Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο ^lγένεοιτο, προσωπολήπτῃς ὁ θεός, ἀλλὰ σεμνότερον· “Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ” τουτέστιν, οὐ προσώπων ^mποιότητα, ἀλλὰ πραγμάτων ἐξετάζει διαφοράν. Τοῦτο εἰπὼν, ἐδήλωσεν οὐκ ἐν πράγμασιν, ἀλλ’ ἐν προσώποις μόνον δια-

19 v. 11.

^w ἐνταῦθα μὲν γὰρ usque ad ἐπήγαγεν C. lin. ult. Haec omnia om. in textu, refert in marg. F. ^x μετὰ πολέμων ἔχει] Sic libri omnes et Interpp. Editi, μετὰ πολλῶν ἔχει ταραχῶν. ^y καὶ μὴ] καὶ γὰρ μὴ D.E. καὶ μὴ γε F. ^z πολλοὺς et πολέμους F. ^a τοῖνυν] οὕν I. ^b ἁμαρτάνων pro ἁμαρτάνοντες A.B.D.E.H.I. ^c λογισμῶν I. Sequentia ὅταν δὲ—λοιπὸν om. idem. ^d ὁ accessit ex A.B.D.E.G.H. ^e βούληται D.E. βούλεται vulgo. Statim καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.H. ^f μὴ] μηδὲ G.I. ^g ὅπερ] ὥσπερ H. ^h ἐπεισάγῃ H. et ante corr. I. ⁱ τοῖνυν] δὲ D.E. Statim δόξα δὲ καὶ τ. F.H.I. ^k ἀπάγων G. Post θεὸν add. ἐστι idem. ^l γένεοιτο A.D.E.F.H.I. ἵνα μὴ γένεοιτο pro εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένεοιτο habet G. ^m ποιότητα mendose E.

φέροντα τὸν Ἰουδαῖον τοῦ Ἑλλήνος. Τούτοις ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· οὐ γὰρ, ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰουδαῖος, ὁ δὲ Ἕλλην, διὰ τοῦτο Ε ὁ μὲν τιμᾶται, ὁ δὲ ὑβρίζεται· ἢ ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων ἐκάτερα γίνεται. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτω· διήγειρε γὰρ ἂν τὸν θυμὸν τοῦ Ἰουδαίου· ἀλλ' ἕτερόν τι ὁ πλέον τίθησι, κατασπῶν αὐτῶν Ῥκατωτέρω τὸ φρόνημα καὶ καταστέλλων, ὥστε ἡ καταδέξασθαι ἐκεῖνο. Τί δέ ἐστι τοῦτο; Τὸ ἐξῆς κείμενον. 20 “Ὅσοι γὰρ ἀνόμως, φησὶν, ἤμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.” Ἐνταῦθα γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, οὐ μόνον ἰσοτιμίαν ῥδείκνυσιν Ἰουδαίου καὶ Ἑλλήνος, ἀλλὰ ῥκαὶ πολὺ τὸν Ἰουδαῖον βαρούμενον ἀπὸ τῆς τοῦ νόμου δόσεως. Ὁ μὲν γὰρ Ἕλλην ἀνόμως κρίνεται· τὸ δὲ, “ἀνόμως,” ἐνταῦθα οὐ τὸ χαλεπώτερον, ἀλλὰ τὸ ἡμερώτερον λέγει· τουτέστιν, οὐκ ἔχει κατηγοροῦντα τὸν νόμον. 467 Τὸ γὰρ, “ἀνόμως,” τοῦτ' ἔστι, χωρὶς τῆς ἐξ ἐκείνου κατακρίσεως, φησὶν, ἀπὸ τῶν τῆς φύσεως λογισμῶν καταδικάζεται ὁ μόνων. Ὁ δὲ Ἰουδαῖος ἐννόμως, τουτέστι, μετὰ τῆς φύσεως καὶ τοῦ νόμου κατηγοροῦντος. Ὁσφ γὰρ πλείονος ῥἀπήλυσεν ἐπιμελείας, τοσούτῳ ῥμείζονα δώσει δίκην. Ὁρᾷς πῶς μείζονα τοῖς Ἰουδαίοις τὴν ἀνάγκην ἐπέστησε τοῦ τῇ χάριτι προσδραμεῖν; Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, ὅτι οὐ ῥδέονται τῆς χάριτος, ῥδιὰ νόμου δικαιοῦμενοι, δείκνυσιν, ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον ῥδέονται τῶν Ἑλλήνων, εἶγε μᾶλλον μέλλουσι κολάζεσθαι. Εἶτα πάλιν ἐπάγει λογισμὸν ἕτερον, τοῖς εἰρημένοις ἐπαγωνιζόμενος. 21 “Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ.” Καλῶς ῥπροσέθηκε, “παρὰ τῷ θεῷ” παρὰ μὲν ῥγὰρ ἀνθρώποις ἴσως σεμνοὶ δύνανται φαίνεσθαι καὶ ῥμεγάλα κομπάζειν, παρὰ δὲ τῷ θεῷ τούναντίον ἅπαν, “Οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου ῥδικαιοῦνται μόνον.” Εἶδες πόση τῇ περιουσίᾳ κέχρηται εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπων τὸν λόγον; Εἰ γὰρ διὰ τὸν νόμον ἀξιοῖς σωθῆναι, φησὶ, πρῶτός σου ταύτῃ ὁ Ἕλλην στήσεται, C ποιητῆς φανείς τῶν ῥἐγγεγραμμένων. Καὶ πῶς ἔνι, φησὶν, ἀκροατὴν μὴ γενόμενον, ποιητὴν γενέσθαι; Ἐνι, φησὶν, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτου πολλῶ πλέον. Οὐ γὰρ

20 v. 12.

21 v. 13.

ῥ ἀλλ' om. G. ὁ πλέον om. H. ῥ κατώτερον G. ῥ καταδ. ἐκεῖνο pro ἐκεῖνο καταδ. A.D.E.F.H.I. ῥ ἐνδείκνυσιν G. ῥ καὶ om. G. ῥ ἐξ] μετ' B. ῥ μόνον G. ῥ ἀπήλυσεν ἐπιμ. pro ἀπήλυσεν τῆς ἐπιμ. A.E.F.G. H.I. ῥ μείζονως G. ῥ δεόμεθα D.E. ῥ διὰ μόνου τοῦ νόμου Edd. μόνον τοῦ deest in omnibus. ῥ δέονται τῶν ῥ. pro τῶν ῥ. δέονται omnes. ῥ προσέθηκε] + τὸ G. ῥ γὰρ om. G. ῥ μέγα H. καὶ μ. κομπάζειν om. G. ῥ δικαιωθήσονται μόνου G. ῥ γεγραμμένων A.

μόνον χωρὶς ἀκροάσεως ἔστι γενέσθαι ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀκροάσεως μὴ εἶναι τοῦτο· ὅπερ ὕστερον ἐτίθησι σαφέστερον λέγων, καὶ μετὰ πλείονος τῆς περιουσίας· “Ὁ διδάσκων ἔτε- (33)
ρον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;” Ἐνταῦθα δὲ τέως τὸ πρότερον
^hκατασκευάζει. 22· “Ὅταν γὰρ ἔθνη, φησὶ, τὰ μὴ νόμον
ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ⁱποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες,
ἐαυτοῖς εἰσι νόμος.” Οὐκ ἐκβάλλω τὸν νόμον, φησὶν, ἀλλὰ
D καὶ ^kἐντεῦθεν δικαίῳ τὰ ἔθνη. Εἶδες πῶς ὑπορύπτων τοῦ
Ἰουδαϊσμοῦ τὴν δόξαν, οὐδεμίαν καθ’ ἑαυτοῦ δίδωσι λαβὴν, ὡς
ἀτιμάζων τὸν νόμον, ἀλλὰ ^lκαὶ τούναντίον, ὡς ἐπαίρων καὶ
^mμέγαν δεικνὺς, οὕτω κατασκευάζει τὸ πᾶν; Φύσει δὲ ὅταν
ⁿεἴπῃ, τοῖς ἐκ φύσεως λέγει λογισμοῖς. Καὶ δεικνυσιν ἐτέρους
ὄντας αὐτῶν βελτίους, ^oκαὶ τὸ μείζον, διὰ τοῦτο βελτίους,
ἐπειδὴ μὴ νόμον ἔλαβον, μηδὲ ἔχουσι τοῦτον, ^pὃ δοκοῦσιν αὐτῶν
πλεονεκτεῖν οἱ Ἰουδαῖοι. Διὰ τοῦτο ^rγὰρ, φησὶν, εἰσὶ θαν-
μαστοὶ, ὅτι ^qνόμου οὐκ ἐδεήθησαν, καὶ τὰ τοῦ νόμου πάντα
E ἐπεδείξαντο, ^sτὰ ἔργα, οὐ τὰ γράμματα, ταῖς διανοαῖς αὐτῶν
ἐγκολάψαντες. Τοῦτο γὰρ ^sφησιν· 23· “Οἵτινες ἐνδείκνυνται
τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρ-
τυρούσης ^tαὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ^vτῶν
λογισμῶν κατηγοροῦντων, ^uἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε
κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν
μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.”

^wὍρα πῶς πάλιν παρέστηκεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἐγγὺς
ἦγαγε, κατασείων αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ δεικνὺς, ὅτι τούτους
δεῖ τιμᾶσθαι μᾶλλον τοὺς χωρὶς νόμου τὰ τοῦ νόμου κατορθοῦν
ἐσπουδακότας; “Ὁ δὲ μάλιστα ἔστι θαυμάσαι τῆς συνέσεως τῆς
ἀποστολικῆς, τοῦτο ἄξιον εἰπεῖν νῦν. Ἀπὸ γὰρ τῆς κατα-
468 σκευῆς δείξας, ὅτι ^xμείζων ὁ Ἕλλην τοῦ Ἰουδαίου, ἐν τῇ συνα-
γωγῇ καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι τῶν ^yλογισμῶν οὐ τίθησιν αὐτὸ,
ὥστε μὴ τραχύναι τὸν Ἰουδαῖον. Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ὅπερ
εἶπον ποιήσω, αὐτὰ ἐρῶ τὰ ῥήματα τὰ ἀποστολικά. Ἐπειδὴ

22 v. 14.

23 v. 15, 16.

^ε τίθ. σαφέστερον pro σαφ. τίθησι omnes. Statim οὕτω λέγων D.E.
^h κατασκευάζει om. I. ⁱ ποιῶσιν G. hic et semel infra. ^k ἐνταῦθα F.I.
^l καὶ accessit ex omnibus. ^m μέγαν B.D.E.G. μέγα Sav. Mor. ⁿ εἴπῃ
omnes. εἴποι vulgo. Statim τοὺς . . . λογισμοὺς B. ^o καὶ τὸ μ. δ. τ. βελ-
τίους om. G.H. ^p γὰρ om. G. ^q τοῦ νόμου A.D.E.F.H. νόμον deest in I.
^r τὰ om. A.B.D.E.F.H.I. erasum in G. ^s φησὶν] φησὶ τὸ D.E. ^t αὐτῶν
pro αὐτοῖς omnes. ^v τὸν λογισμὸν H. etiam Mosqg. ^w ὅρα pro ὁρᾶς
omnes. ^x μείζων] + ἔστιν I. μείζον pro μείζων dant B.E. ^y συλ-
λογισμῶν D.E.

^z γὰρ εἶπεν, “ Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ’ οἱ ^a ποιηταὶ δικαιοθῆσονται,” ἀκούουθον ἣν εἰπεῖν· ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, τούτων πολλῶ ^b βελτίους εἰσὶ τῶν ἀπὸ νόμου διδασκομένων. Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, ἀλλ’ ἴσταται μέχρι τοῦ ἐγκωμίου τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐ προ- B ἀγει τὸν λόγον κατὰ σύγκρισιν τέως, ἵνα ^c κἂν οὕτως ὁ Ἰουδαῖος δέξηται τὸ λεγόμενον. Διόπερ οὐχ οὕτως εἶπεν, ὡς εἶπον, ἀλλὰ πῶς; “ Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος· οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως.” Ἀρκεῖ ^d γὰρ ἀντὶ τοῦ νόμου τὸ συνειδὸς καὶ ^e ὁ λογισμός. Διὰ ^f τούτων ἔδειξε πάλιν, ὅτι αὐτάρκη τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν ὁ θεὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς αἵρεσιν καὶ τὴν τῆς κακίας φυγὴν. Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις αὐτὸ κατασκευάζει. C Σφόδρα γὰρ ^g ἀναγκαῖον ἦν αὐτῷ τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ τοὺς λέγοντας, τί δήποτε νῦν ὁ Χριστὸς παρεγένετο; καὶ ποῦ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον τὰ ^h τῆς προνοίας ἦν; ⁱ Καὶ πρὸς τοὺς οὖν ἐν παρέργῳ νῦν ἀπομαχόμενος, δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ^k ἄνωθεν χρόνοις, καὶ πρὸ τῆς τοῦ νόμου δόσεως πάσης ^l ἀπέλαυε προνοίας ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις. Καὶ γὰρ τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἦν ἐν αὐτοῖς, καὶ τί μὲν καλὸν, τί δὲ κακὸν ἤδεσαν, δι’ ὧν τοὺς ἄλλους ^m ἔκριναν· ὅπερ ὀνειδίζων αὐτοῖς, ἔλεγεν, ὅτι “ Ἐν ᾧ κρίνεις τὸν ἕτερον, ⁿ σεαυτὸν κατα- D κρίνεις.” Ἐπὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων, μετὰ τῶν εἰρημένων καὶ ^o ὁ νόμος ἔστηκεν, οὐχὶ λογισμὸς ^p μόνον οὐδὲ συνειδήσις. Τίνος δὲ ἔνεκεν ^q τίθησι τὸ, “ κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων;” Εἰ γὰρ νόμον ἔχουσι γραπτὸν καὶ τὸ ἔργον ^r ἐνδείκνυνται, τί ἔχει κατηγορῆσαι λοιπὸν ὁ λογισμός; Ἄλλ’ οὐκέτι περὶ ἐκείνων φησὶ ^s τῶν κατορθούντων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς φύσεως ἀπάσης. Τότε γὰρ ἐστήκασιν ἡμῶν ^t οἱ λογισμοί, οἱ μὲν κατηγοροῦντες, οἱ δὲ ἀπολογούμενοι· καὶ οὐ δεῖται ἐτέρου

^z γὰρ om. H. ^a ποιηταὶ] + τοῦ νόμου Edd. τοῦ νόμου om. A.D.E.F.G. H.I. ^b βελτίους (sic) F. ^c κἂν οὕτως] οὕτως καὶ G. ^d γὰρ om. G. ^e ὁ accessit ex omnibus. ὁ λ. καὶ τὸ σ. in verso ord. G. ^f τοῦτο G. ^g ἀν. ἦν pro ἦν ἀν. D.E.F.G.H. et ex corr. I. ^h τῆς] + τοσαύτης A.B.D.E.F.H.I. receptum a Sav. cet. ⁱ καὶ om. D.E. τοῖς pro τούτοις G. Statim οὖν om. B.G. Veron. ^k ἄνω B. ^l ἀπέλαυε (vel ἀπήλαυε) A.B.D.F.G.H.I. ἀπήλαυσε Edd. ^m ἔκρινον D.E. ⁿ σεαυτὸν A.D.E. ^o ὁ om. B. ^p μόνος B.F.I. ^q ἔθηκε G. ^r ἐνδείκνυνται H. ^s τῶν κατορθούντων] Sic A.F.G.H.I. τῶν κατηγορούντων D.E. et a pr. man. B. τὸ κατηγορούντων ex corr. B. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. τὸ κατηγορούμενων Veron. Statim νόμον pro μόνον habent D.I. ^t καὶ οἱ λ. Edd. καὶ deest in omnibus.

κατηγοροῦν ἄνθρωπος ἐπ' ἐκείνου τοῦ δικαστηρίου. Εἶτα αὖξων τὸν φόβον, οὐκ εἶπε, τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ, E “τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “^v Λογίζη ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι ^wσὺ (34) ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ;” ἵνα μὴ τοιαύτην ἐκδέξῃ ψῆφον, οἷαν καὶ αὐτὸς φέρεις, ^xἀλλ' εἰδῆς, ὅτι πολλῶ ^yτῆς σῆς ἀκριβέστερα ἢ τοῦ θεοῦ, ἐπήγαγε· “τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων;” καὶ προσέθηκε· “κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἄνθρωποι γὰρ τῶν φανερῶν κάθηνται δικασταὶ ^zμόνον. Καίτοιγε ἄνω περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγε μόνου, ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτοὺς κατελέανε τῷ φόβῳ, ἐπήγαγε καὶ τὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγον· καὶ οὐδὲ ^aτοῦτον ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τοῦ πατρὸς μνημονεύσας, οὕτως αὐτὸν ^bἐπεισήγαγε. Καὶ τοῦ 469 κηρύγματος δὲ τὸ ἀξίωμα ^cδιὰ τῶν αὐτῶν ἐπαίρει. Τοῦτο γὰρ, φησὶ, τὸ κήρυγμα ταῦτα προαναφωνεῖ, ^dπρολαβοῦσα ἡ φύσις ^eἐδίδαξεν. Εἶδες πῶς συνετῶς καὶ τῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῷ Χριστῷ φέρων αὐτοὺς προσέδωκε, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι οὐ μέχρι τῶν ἐνταῦθα τὰ ἡμέτερα ἴσταται, ἀλλὰ ὁδεύει περαιτέρω; ^fΟ καὶ ^gἄνωτέρω κατεσκεύασεν εἰπὼν, “Θησαυρίζεις ^hσεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ⁱὀργῆς,” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “Κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων.”

^hἘκαστος τοίνυν εἰς τὸ ἑαυτοῦ συνειδὸς ⁱεἰσελθὼν, καὶ ^kἀναλογιζόμενος τὰ πεπλημμελημένα, ἀπαιτεῖτω τὰς εὐθύνas ἑαυτὸν ^lἀκριβεῖς, ἵνα ^mμὴ τότε κατακριθῶμεν μετὰ τῆς οἰκουμένης. Φοβερόν γὰρ ἐκείνο τὸ δικαστήριον, φρικτὸν τὸ βῆμα, ⁿτρόμου γέμουσιν αἱ εὐθύναι, πυρὸς ἔλκεται ποταμός. ^o24 “Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος;” Ἀναμνήσθητι ^pγὰρ τῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λεγομένων, τῶν ἀγγέλων τῶν περιτρεχόντων, τοῦ νυμφῶνος τοῦ ^qἀποκλειομένου, τῶν λαμπάδων ^rτῶν σβεννυμένων, τῶν δυνάμεων τῶν εἰς τὰς καμίνους

24 Ps. xlviii. 8.

^v λογίζη] + δὲ A.D.E.F.H.I. ^w σὺ accessit ex omnibus. ^x ἀλλ'] + ἵνα G. Statim εἰδῆς vel εἰδης omnes. Edebatur ἴδης. ^y τῆς σῆς] πάσης G. ἀκριβέστερα τῆς σῆς inverso ord. A.D.E.F.H.I. ^z μόνον F.G.I. ^a τοῦτο G. ^b ἐπήγαγε I. ^c διὰ τῶν αὐτῶν omnes. δι' αὐτῶν vulgo. ^d ἐδίδαξεν pro ἔδειξεν A.B.D.E.F.H.I. ^e ἄνωτέρω pro ἄνω A.D.E.F.H.I. et ante corr. B. ^f ἑαυτῷ H.I. ^g ὀργῆς] + καὶ ἀποκαλύψεως G. ^h ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ κρίσεως καὶ κολάσεως, καὶ περὶ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς· καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν θεὸν ἀγάπης. Veron. ⁱ εἰσελθὼν pro ἔλθων omnes. ^k ἀναλογισάμενος G. Statim τὰ πεπλημμελημένα omnes. Editi τὰ πλημμελήματα. ^l ἀκριβεῖς pro ἀκριβῶς A.D.E.F.G.H.I. ^m μὴ τότε B.D.G. μήποτε A.E.F.H.I. τότε μὴ Edd. ⁿ τρόμου] φόβου G. ^o γὰρ om. D.E. ^p ἀποκλεισμένου G. ^q τῶν μὴ σβεν. Edd. μὴ, inclusum a Savilio, abest a libris omnibus et Interpp.

ἐλκουσῶν. Κακεῖνο λόγισαι, [†] ὅτι εἴ τινας ἡμῶν πρᾶγμα κρυπτόν
εἰς μέσον ^ς ἤνέχθη τήμερον ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας μόνης, πῶς [†] ἂν C
οὐκ ἀπολέσθαι καὶ τὴν γῆν αὐτῷ διαστήναι ἠΰξατο μᾶλλον
^ν ἂν, ἢ τοσοῦτους μάρτυρας τῆς κακίας ^ω ἔχειν; Τί οὖν τότε
πεισόμεθα, ὅταν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ^ς εἰς μέσον ἅπαντα φέρεται
ἐν ^υ οὗτῳ θεάτρῳ λαμπρῷ καὶ περιφανεῖ, καὶ τῶν γνωρίμων καὶ
τῶν ἀγνώστων ἡμῖν ἅπαντα κατοπτρευόντων; Ἀλλ' οἴμοι, πό-
θεν ^ς ὑμᾶς ἀναγκάζομαι φοβεῖν; ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπο-
λήψεως, δέον ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ^α αὐτοῦ κατὰ-
γνώσεως τοῦτο ποιεῖν; Τίνες γὰρ ἐσόμεθα, ^β εἰπέ μοι, τότε,
ὅταν δεθέντες, τῶν ὀδόντων βρυχόντων, εἰς τὸ ἐξώτερον
^ς ἀπαγόμεθα σκότος; μᾶλλον δὲ τί ^δ ποιήσομεν, ὃ πάντων ἐστὶ D
φοβερώτερον, ὅταν τῷ θεῷ προσκρούσωμεν; Εἰ γὰρ τις αἰ-
σθησιν ἔχει καὶ νοῦν, ἥδη ^ε καὶ τὴν γέενναν ὑπέμεινεν, ὅταν ἐξ
ὄψεως γένηται τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ^ι οὐκ ὀδυνᾷ, διὰ
τοῦτο ^ξ ἡπείληται πῦρ. Καὶ γὰρ ἐχρῆν, οὐχ ὅταν κολαζώμεθα,
ἀλγεῖν, ἀλλ' ὅταν ^η ἁμαρτάνωμεν. Ἄκουσον γοῦν τοῦ Παύλου
θρηνοῦντος καὶ ἀποδυρομένου ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, ὧν οὐκ ἔμελλε
δώσειν δίκην. ²⁵ “Οὐ γὰρ εἰμί ^ι ἱκανὸς, φησὶ, καλεῖσθαι ἀπό-
στολος, ^κ ὅτι ἐδίδωξα τὴν ἐκκλησίαν.” Ἄκουσόν ^ι καὶ τοῦ Δαυὶδ
τῆς μὲν κολάσεως ἀπηλλαγμένου, ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισε τῷ θεῷ E
προσκεκρουκέναι, τὴν τιμωρίαν καθ' ἑαυτοῦ καλοῦντος, καὶ λέ-
γοντος· ²⁶ “Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐν ἐμοί, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
πατρός μου.” Τὸ γὰρ προσκρούσαι τῷ θεῷ, τοῦ κολασθῆναι
χαλεπώτερον. Νῦν δὲ οὕτως ἀθλίως διακείμεθα, ὥς εἰ μὴ
γεέννης φόβος ἦν, ^μ μηδὲ ^α ἂν ἐλέσθαι ταχέως ποιησαί τι καλόν.
Διόπερ εἰ καὶ μηδενὸς ἔνεκεν ἑτέρου, τούτου γε ἔνεκεν γεέννης ^α ἂν
^ν εἴημεν ἄξιοι, τὴν γέενναν μᾶλλον τοῦ ^ο Χριστοῦ φοβοῦμενοι.
Ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος Παῦλος οὕτως, ἀλλ' ἀντιστροφῶς. Ἐ-

25 1 Cor. xv. 9.

26 2 Reg. xxiv. 17.

[†] ὅτι om. G. Mox ἡμῶν om. I. ^ς ἤνέχθη pro ἐνήχθη A.B.D.E.F.H.I.
ἐνέχθη εἰς τὸ μέσον σήμερον G. [†] ἂν οὐκ ἀπολέσθαι Sic D.E. ἂν οὐκ ἀπό-
λετο B. ἂν ἀπόλετο A.F.G.H.I. ἂν ἀπολέσθαι Edd. ^ν ἂν accessit ex om-
nibus. ^ω ἔχειν pro σχείν A.E.F.G.H.I. ^ς εἰς om. A.D.E.F.I. ^υ οὐ-
τω pro τοιούτῳ omnes. ^ς ὑμᾶς ἂν. φ. hoc ord. A.E.F.G.H.I. φ. ὑμᾶς ἂν. D.
ἂν. φ. ὑμᾶς Edd. ^α αὐτοῦ pro ἑαυτοῦ omnes. Statim γνώσεως G. ^β εἰ-
πέ μοι—βρυχόντων] τότε, εἰπέ μοι, ὅταν δεθέντες χεῖρας καὶ πόδας, βρύχοντες
τοὺς ὀδοντας D.E. Verba τῶν ὀδόντων βρυχόντων om. I. ^ς ἀπαγόμεθα A.
D.I. ἀπαγόμεθα E.F.H. et ex corr. B. Edebatur ἀγόμεθα. ^δ ποιήσωμεν
F.H. et ante corr. A. Statim ὅταν δ (om. mox ὅταν) D.E. ^ε καὶ om. B.G.
^ι οὐκ ὀδυνᾷ] οὐκ ἐν δυνατόν G. ^ξ ἡπείληται omnes. ἡπείλει Edd. ^η ἁμάρ-
τωμεν G. ^ι ἱκανὸς, φησὶ] φησὶν, ἱκανὸς A.E.F.H. ^κ ὅτι] διότι G.
^λ καὶ] γοῦν καὶ Edd. γοῦν deest in omnibus. ^μ μηδ' ἂν E. μὴ ἂν I.
^ν εἴημεν pro ἦμεν A.D.E.F.G.H.I. ^ο Χριστοῦ] θεοῦ A.D.E.F.H.I.

πειδὴ δὲ ἡμεῖς ἐτέρως, διὰ τοῦτο τῇ γεέννῃ καταδικαζόμεθα·
 ὡς εἶγε τὸν Χριστὸν ἐφιλοῦμεν, ὡς φιλεῖν ἐχρῆν, ἔγνωμεν ἂν,
 470 ὅτι γεέννης χαλεπώτερον τὸ προσκροῦσαι τῷ φιλουμένῳ.
 Ἐπειδὴ δὲ οὐ φιλοῦμεν, οὐκ ἴσμεν τῆς κολάσεως ταύτης τὸ
 μέγεθος. ^pΚαὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ μάλιστα οὐ δύρομαι καὶ θρηνῶ.
 Καίτοι τί οὐκ ἐποίησεν ὁ θεὸς, ὥστε φιληθῆναι παρ' ἡμῶν; τί
^qδὲ οὐκ ἐμηχανήσατο; τί δὲ παρέλιπεν; Ὑβρίσαμεν αὐτὸν
^rοὐδὲν ἡδικοῦτα, ἀλλὰ καὶ εὐεργετήσαντα ^sμυρία καὶ ἀπόρ-
 ρητα ἀγαθὰ· ἀπεστράφημεν καλοῦντα καὶ πανταχόθεν ἐφελ-
 κόμενον, καὶ οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς ἐκόλασεν, ^tἀλλὰ προσέδραμεν
 αὐτὸς, καὶ κατέσχε φεύγοντας, καὶ ἀπετιναξάμεθα, ^vκαὶ πρὸς
 τὸν διάβολον ἀπεπηδήσαμεν· καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέστη, ^wἀλλ' (35)
 B ἔπεμψε μυρίους παρακαλοῦντας πάλιν, προφήτας, ἀγγέλους,
 πατριάρχας· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐδεξάμεθα τὴν πρεσβείαν,
 ἀλλὰ καὶ ὑβρίσαμεν τοὺς ἐλθόντας. Ὁ δὲ ^xοὐδὲ ἐπὶ τούτοις
 ἡμᾶς διέπτυσεν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἐραστῶν ὕτῶν
 καταφρονουμένων, περιίει πᾶσιν ἐντυγχάνων, τῷ οὐρανῷ, τῇ
 γῇ, τῷ Ἰερεμίᾳ, τῷ Μιχαῖᾳ, οὐχ ἵνα βαρήσῃ, ἀλλ' ἵνα ὑπὲρ
 τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογήσῃται· καὶ μετὰ τῶν προφητῶν καὶ
^zαὐτὸς προσῃεί τοῖς ἀποστρεφόμενοις αὐτὸν, εὐθύνας ἔτοιμος
 ὢν παρασχεῖν, καὶ ^aεἰς λόγον ἀξιῶν ^bκαθεῖναι, καὶ πρὸς ἅπαντα
 C ^cκεκωφωμένους εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν διάλεξιν ἔλκων. 27“ Λαὸς
 γάρ μου, φησὶ, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; ἀποκρίθητί
 μοι.” Μετὰ ταῦτα ^dπάντα ἀπεκτείναμεν τοὺς προφήτας,
 ἐλιθάσαμεν, μυρία ἕτερα εἰργασάμεθα ^eκακά. Τί οὖν ἀντὶ
 τούτων; Οὐκέτι προφήτας, οὐκέτι ἀγγέλους, οὐκέτι πατριάρ-
 χας, ἀλλ' αὐτὸν ἔπεμψε τὸν υἱόν. Ἀνηρέθη καὶ ^fοὗτος ἐλθὼν,
 καὶ οὐδὲ οὕτως ἔσβεσε τὸν ἔρωτα, ἀλλ' ἀνήψε μειζρόνως, καὶ
 ἐπιμένει ^gπαρακαλῶν καὶ μετὰ τὸ τὸν υἱὸν ἀναιρεθῆναι τὸν
 αὐτοῦ, καὶ δεόμενος, καὶ πάντα ποιῶν ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν
 D ἐπιστρέψαι. Καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· 28“ Ὑπὲρ Χριστοῦ

27 Mich. vi. 3.

28 2 Cor. v. 20.

^p καὶ om. D.E. Mox ὁ ἐγὼ μάλιστα iidem. ^q δὲ] δαὶ bis E.G. et a pr.
 man. A. Mox τί δὲ οὐ παρέλιπεν I. ^r οὐδὲν pro μηδὲν omnes. ^s μυρία]
 καὶ μυρία παρασχόμενον D.E. ^t ἀλλὰ om. D.I. Mox καὶ κατ. φεύγοντας
 om. H. ^v καὶ om. D.E. ^w ἀλλ' om. D.E. ^x οὐδὲ] οὐκ H. ^y τῶν
 καταφ.] καταφρονούμενοι G. Mox πάλιν pro πᾶσιν iidem. ^z αὐτὸς] αὐτοῖς
 F.G.I. ^a εἰς τὸν λόγον Edd. τὸν om. A.B.D.E.G.H.I. ^b κατεῖναι G.
^c κεκωφευμένους B.F.H.I. ^d ἅπαντα A.F.H.I. ^e κακά] δεινὰ A.D.E.F.
 H.I. ^f οὗτος] Sic A.D.E.F.H.I. αὐτὸς G. ὁ υἱὸς Edd. ^g παρακαλῶν
 καὶ] Sic A.B.F.I. καὶ aberat. παρακαλῶν καὶ δεόμενος D. π. καὶ δεόμενος καὶ
 E. Hi autem mox om. καὶ δεόμενος.

οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος ^h δι' ἡμῶν κατα-
λάγητε τῷ θεῷ." Ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἡμᾶς κατήλλαξεν. ⁱ Ὁ
δὲ οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς κατέλιπεν, ἀλλὰ μένει καὶ γέενναν ἀπειλῶν,
καὶ βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, ἵνα καὶ οὕτως ^k ἡμᾶς ἐφελκύ-
σῃται· ἡμεῖς δὲ ἀναλγήτως ἔτι διακείμεθα. Τί ταύτης τῆς
θηριωδίας χεῖρον γένοιτ' ἂν; Εἰ γὰρ ἄνθρωπος ταῦτα ἐποί-
ησεν, οὐκ ἂν ^l αὐτῷ πολλάκις ἐγενόμεθα δούλοι; τὸν δὲ θεὸν
ποιούντα ἀποστρεφόμεθα; ^m Ὡς τῆς ῥαθυμίας, ὡς τῆς ἀγνωμο-
σύνης· οἱ διαπαντὸς μὲν ἐν ἁμαρτίαις καὶ πονηρίαις ⁿ ζῶμεν, ἂν ^E
δέ ποτέ τι καὶ ποιήσωμεν μικρὸν ἀγαθόν, ^o κατὰ τοὺς ἀγνώ-
μονας τῶν οἰκετῶν μετὰ πολλῆς τῆς καπηλείας ἐξετάζομεν καὶ
ἀκριβολογοῦμεθα περὶ τῆς ἀντιδόσεως, εἴγε ἔχει μισθόν τινα
τὸ γινόμενον. Καὶ μὴν ^p μερίζων ὁ μισθὸς, εἴαν μὴ ἐπ' ἐλπίδι
^q μισθῶν ποιῇς· τὸ γὰρ ταῦτα λέγειν καὶ ἀκριβολογεῖσθαι,
μισθωτοῦ μᾶλλον ῥήματά ^r ἐστίν, ἢ εὐγνώμονος οἰκέτου. Δεῖ
γὰρ πάντα διὰ τὸν ^s Χριστὸν ποιεῖν, οὐ διὰ τὸν μισθόν, ^t ἀλλὰ
δι' αὐτόν. Καὶ γὰρ καὶ γέενναν διὰ τοῦτο ἠπειλήσε, καὶ
βασιλείαν ἐπηγγείλατο, ἵνα φιλῇται παρ' ἡμῶν.

Φιλήσωμεν τοίνυν αὐτὸν, ὡς φιλεῖν χρή. Τοῦτο γὰρ ὁ
μέγας μισθὸς, τοῦτο βασιλεία καὶ ἡδονή, τοῦτο τρυφή καὶ
δόξα καὶ τιμὴ, τοῦτο φῶς, τοῦτο ἡ ^u μυριομακαριότης, ἣν οὐ ⁴⁷¹
λόγος παραστήσαι δύναται, οὐ νοῦς καταλαβεῖν. Ἄλλὰ γὰρ
οὐκ οἶδα πῶς εἰς τούτους ^v προήχθην τοὺς λόγους, ἀνθρώποις
μηδὲ ἀρχῆς καὶ δόξης καταφρονούσι τῆς παρουσίας διὰ τὸν
Χριστὸν, βασιλείας κελεύων καταφρονεῖν. Καίτοιγε οἱ με-
γάλοι καὶ γενναῖοι ἄνδρες ἐκείνοι καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς
ἀγάπης ἔφθασαν. Ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Πέτρος ^w αὐτοῦ περι-
καίεται, καὶ ψυχῆς καὶ ζωῆς καὶ πάντων αὐτὸν προτιθεῖς· καὶ
ἡνίκα δὲ ^x αὐτὸν ἠρνήσατο, οὐ διὰ τὴν κόλασιν ἐπένθει, ἀλλ' ^B
ἐπειδὴ τὸν ποθοῦμενον ἠρνήσατο, ὃ πάσης ^y αὐτῷ κολάσεως
πικρότερον ἦν. Καὶ ταῦτα ^z ἅπαντα πρὸ τῆς τοῦ ^a πνεύματος
χάριτος ἐπεδείκνυτο, καὶ συνεχῶς ἐπέκειτο ^b λέγων· ²⁹ "Ποῦ

²⁹ Joan. xiii. 36. vi. 68. Luc. xxii. 33?

^h δι' ὑπὲρ I. Post ἡμῶν add. δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ G. ⁱ ὁ δὲ] καὶ G.
^k ἡμᾶς om. G.I. ^l αὐτῷ pro αὐτοῦ A.B.D.E.F.G.H. ^m ζῶντες G.
Statim ἂν δὲ καὶ ποτέ τι π. idem. καὶ om. B. ⁿ κατὰ τ. ἀ. τ. ο. om. G.
^o μερίζων F.H. ^p μισθὸν E.G.I. μισθοῦ H. ^q ἐστίν om. G. ^r Χρι-
στὸν] κύριον G. ^s Verba ἀλλὰ δι' αὐτὸν sunt in libris omnibus, non in Edd.
^t μυριομακαριότης] Sic Edd. μεγάλη μακαριότης A.B.D.E.F.H.I. μυρία μακα-
ριότης G. ^u προήχθην A.B.D.E.F.G.I. προσήχθην H. Edebatur παρήχθην.
^w αὐτοῦ] περὶ αὐτοῦ Edd. περὶ deest in omnibus. ^x αὐτὸν om. B.G. et
ante corr. I. ^y αὐτῷ κολ. pro κολ. αὐτῶ omnes. ^z πάντα A.D.E.H.I.
^a πνεύματος] Χριστοῦ A.F.H.I. ^b λέγων om. B.

ὑπάγεις;” καὶ πρὸ τούτου, “ Πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα;” καὶ πάλιν, “ Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.” Πάντα γὰρ αὐτὸς ἦν αὐτοῖς, καὶ οὔτε οὐρανὸν οὔτε βασιλείαν οὐρανῶν πρὸ τοῦ ποθομένου ἤγον. ^d Σὺ γάρ μοι πάντα ἐκείνα, φησί. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ Πέτρος οὕτω δέκεται; Καὶ γὰρ ^e ο προφήτης ἄκουσον τί φησι. ³⁰ “ Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ; Καὶ παρὰ ^f σου τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς;” ^g Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ τῶν ἄνω, οὐ τῶν κάτω οὐδενὸς ἐφίεμαι ἑτέρου, ἔαλλ’ ἢ σου μόνου. Τοῦτό ἐστιν ἔρωσ, ^h τοῦτο φιλία. Ἄν οὕτω φιλήσωμεν, οὐ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλ’ οὐδὲ τὰ μέλλοντά ⁱ τι πρὸς τὸ φίλτρον ἐκείνο ἡγησόμεθα εἶναι, καὶ τὴν βασιλείαν ἐντεῦθεν καρπυσόμεθα, ἐντρυφῶντες αὐτοῦ τῇ ἀγάπῃ. Καὶ πῶς ἔσται τοῦτο, φησὶν; ^k Ἐννοήσωμεν ^l ποσάκις αὐτὸν ὑβρίζομεν μετὰ μυρία ἀγαθὰ, αὐτὸς δὲ ^m ἔστηκε παρακαλῶν· ⁿ ποσάκις αὐτὸν παρατρέχομεν, αὐτὸς δὲ οὐ παρορᾷ, ἀλλ’ ἐπιτρέχει καὶ ἐφέλκεται καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάται. Ἄν γὰρ ταῦτα καὶ ^D τὰ τοιαῦτα λογισώμεθα, δυνησόμεθα τὸν πόθον ἀνάψαι τοῦτον. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος εὐτελὴς ἦν ὁ οὕτω φιλῶν, βασιλεὺς δὲ ὁ οὕτω (36) φιλούμενος, οὐκ ἂν ἠδέσθη ὅτ’ οὗτος μέγεθος; Σφόδρα μὲν οὖν. Ὅταν δὲ ^p τοῦναντίον ἦ, καὶ ^q ἄφατον μὲν ἐκείνου τὸ κάλλος καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ φιλοῦντος ἡμᾶς, ἡμῶν δὲ πολλὴ ἡ εὐτέλεια, πῶς οὐχὶ μυρίας ἐσμὲν κολάσεως ἄξιοι οἱ οὕτως εὐτελεῖς καὶ ἀπερριμμένοι, παρὰ τοιοῦτου ^r μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ φιλούμενοι μεθ’ ὑπερβολῆς ἀπάσης, καὶ καταστρηνιῶντες αὐτοῦ τῆς ἀγάπης; Οὐδενὸς δεῖται ἐκείνος τῶν ἡμετέρων, ^s καὶ οὐδὲ οὕτω παύεται ἡμῶν ἐρῶν· ^t ἡμεῖς σφόδρα δεόμεθα τῶν αὐτοῦ, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀντεχόμεθα αὐτοῦ τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ χρήματα ^v αὐτοῦ προτιμῶμεν, καὶ φιλίας ἀνθρώπων, καὶ σώματος ἄνεσιν, καὶ δυναστείαν καὶ δόξαν, τοῦ μηδὲν ἡμῶν προτι-

30 Ps. lxxii. 25.

^c ἡγον] Sic Edd. ἡγούντο A.B.F.G.H.I. ἐποιούντο D.E. Vid. Annot. ^d σὺ] τί G. ^e ο προφ.] ὁ Δαβὶδ E. καὶ Δαβὶδ ὁ προφ. D. ^f σου] σοὶ F.H. et a pr. man. I. σε E. et corr. I. ^g ἀλλ’ ἢ] ἀλλὰ G. ^h τοῦτο] + ἐστι Edd. ἐστι om. A.D.E.F.G.H.I. ⁱ Sic nostri omnes. τι vulgo post ἡγησόμεθα legitur. ^k Editi εἰ ἐννοήσωμεν. εἰ om. A.B.F.H.I. εἰ erasum in G. ἂν pro εἰ est in D.E. Deinde ἐννοήσωμεν dant nostri omnes et Sav. marg. ^l ποσάκις] πῶς D.E. ^m ἔστηκε] + καὶ οὕτω D.E. ⁿ ποσάκις pro δόσάκις D.E.G. et ex corr. A.B. ^o τὸ τ. ἔ. μέγεθος] Sic omnes. Edebatur τῷ τ. ἔ. μεγέθει. Statim σφόδρα μὲν οὖν om. I. ^p τοῦναντίον] + τι Edd. repugnantibus libris. Statim ἦν pro ἦ G.H. ^q ἀφόρητον G. Statim ἐκείνου pro ἐκείνο edidimus ex nostris omnibus. In D.E. locus sic legitur: καὶ ἄφατον μὲν τὸ κάλλος ἐκείνου τοῦ φιλοῦντος ἡμᾶς, καὶ ὁ πλοῦτος ἄπειρος καὶ ἡ δόξα, ἡμῶν δὲ κ. τ. ἔ. ^r τοῦ μεγάλου G. ^s καὶ] + ὅμως D.E. Haec καὶ— ἐρῶν desunt in G. ^t ἡμεῖς] + δὲ A.F.H.I. ^v αὐτοῦ om. D.E.

μῶντος. Ἐνα γὰρ εἶχεν υἷὸν μονογενῆ καὶ γνήσιον, καὶ οὐδὲ
τούτου ἐφείσατο δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ αὐτοῦ πολλὰ προτιμῶμεν.
Ἄρ' οὖν οὐκ εἰκότως γέεννα καὶ κόλασις, ^ωεὶ καὶ διπλῇ καὶ
τριπλῇ ἦν, καὶ μυριάκις τοσαύτη; Τί γὰρ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν,
ὅταν τοῦ Σατανᾶ τὰ ἐπιτάγματα προτιμῶμεν τῶν τοῦ Χρι-
στοῦ νόμων, ^κκαὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἀφειδῶμεν, ἵνα
προτιμήσωμεν τὰ τῆς πονηρίας ἔργα τοῦ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν ⁴⁷²
παθόντος; ^υΠοίας ταῦτα συγγνώμης ἄξια; ποίας ἀπολογίας;
Οὐδεμιᾶς. Στῶμεν οὖν λοιπὸν ²κατὰ κρημνῶν φερόμενοι, καὶ
ἀνανήψωμεν, ^ακαὶ πάντα ἀναλογισάμενοι ταῦτα, δόξαν ἀνα-
πέμψωμεν αὐτῷ διὰ τῶν ἔργων· οὐ γὰρ ἀρκεῖ διὰ τῶν ῥημάτων·
ἵνα καὶ τῆς δόξης ἀπολαύσωμεν τῆς ^βπαρ' αὐτοῦ, ἧς γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα
τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. B

ΛΟΓΟΣ Ζ.

¹Ἴδε, σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ ^ατῷ νόμῳ, καὶ
καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ
διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου.

ΕἰΠΩΝ ὅτι οὐδὲν ^βλείπει τῷ Ἑλληνι πρὸς τὸ σωθῆναι,
ἐὰν ^γἢ τοῦ νόμου ποιητής, καὶ τὴν θαυμαστὴν σύγκρισιν ποιη- C
σάμενος ἐκείνην, τίθησι λοιπὸν καὶ τὰ σεμνὰ τῶν Ἰουδαίων, ἀφ'
ῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφρόνουν. Καὶ πρῶτον αὐτὸ τὸ ὄνομα,
^δὃ σφόδρα σεμνὸν ἦν, ὥσπερ ^ενῦν ὁ Χριστιανός· καὶ γὰρ ἀπὸ
τῆς προσηγορίας πολλὴ ἦν ἡ διαφορὰ ^εκαὶ τότε· διὸ καὶ ἐν-
τεῦθεν ἄρχεται. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ καθαιρεῖ. Οὐ γὰρ ^εεἶπεν,
ἴδε, σὺ Ἰουδαῖος εἶ, ἀλλ', “ἐπονομάζῃ,” καὶ, “καυχᾶσαι ἐν

¹ CAP. II. v. 17, 18.

^ω εὶ καὶ διπλῇ—ἐπιτάγματα] ἡμῖν ἡπειλῆται; εἰ γὰρ καὶ μυριάκις τοσαύτη,
τί ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν. ὅταν τὰ τοῦ Σ. ἐπιτάγματα G. ^κ καὶ τῆς σωτηρίας—
παθόντος] ἵνα γὰρ προτιμήσωμεν τὰ τ. π. ἔργα, καὶ τοῦ πάντα ὑ. ἡ. παθόντος
ὑπερορῶμεν, καὶ τῆς σωτηρίας ἀφειδοῦμεν τῆς ἡμετέρας E. Sic, sed inversis
clausulis καὶ τοῦ—ὑπερορῶμεν, et καὶ τῆς—ἡμετέρας, D. ^υ καὶ ποίας
Edd. καὶ om. A.B.F.G.H.I. Deinde ποίας ταῦτα σ. ἄξια omnes. Edebatur
ποίας σ. τὰ τοιαῦτα ἄξια. ^z μὴ κατὰ κρ. Edd. μὴ deest in omnibus.
^a καὶ πάντα] ἅπαντα A.F.H. πάντα I. Mox καὶ δόξαν A.F.H.I. ^β παρ'
om. D.E. Statim ἧς—ἐπιτυχεῖν om. iidem. HOM. VII. ^a τῷ om. B.F.
H.I. Mosq. 3. ^b λείπεται G. ^c ἢ τοῦ ν. pro τοῦ ν. ἢ A.E.F.G.H.I.
^d δ (δ καὶ I.) accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^e νῦν] οὖν G. Statim ὁ Χριστι-
ανὸς B.D.E.F.H.I. ὁ Χριστιανισμὸς Edd. ^f καὶ om. G. ^ε εἶπεν, ἴδε, σὺ]
Sic A.B.D.E.G.H.I. εἶπε, σὺ vulgo.

θεῶν.” τούτέστιν, ὡς φιληθεῖς παρ’ αὐτοῦ, καὶ προτιμηθεῖς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα δέ μοι ἡρέμα δοκεῖ εἰς ἀπόνοιάν τε αὐτοὺς σκώπτειν, καὶ εἰς πολλὴν τὴν δοξομανίαν, ὅτι τῷ D ὁρώφ τούτῳ οὐκ ^hεἰς σωτηρίαν τὴν ἐαυτῶν, ἀλλ’ εἰς τὸ τῶν ἄλλων κατεξανίστασθαι καὶ ὑπερορᾶν ⁱἀπεκέχρητο. “Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα.” Καὶ μὴν ^kτούτο ἐλάττωμα χωρὶς ἔργου· ἀλλ’ ὅμως ^lἐδόκει πλεονέκτημα εἶναι· διὸ καὶ μετὰ ἀκριβείας αὐτὸ τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπε, πράττεις, ἀλλὰ, “γινώσκεις καὶ δοκιμάζεις,” οὐ μετέρχη καὶ ποιεῖς. ²“Πέποιθάς τε ^mσεαυτόν.” Πάλιν ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν, ὅτι εἰ ὁδηγὸς τυφλῶν, ἀλλὰ, “πέποιθας,” οὕτω κομπάζεις, φησί· πολλὴ γὰρ ἦν ἡ ἀπόνοια τῶν Ἰουδαίων. Διὸ καὶ E σκεδὸν αὐτὰ φθέγγεται τὰ ῥήματα, ἅπερ ἐκείνοι κομπάζοντες ἔλεγον. “Οὐρα γοῦν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τί λέγουσιν· ³“Ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ⁿὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;” καὶ μέγα ἐφρόνουν κατὰ πάντων. “Ὅπερ ἐλέγχων ὁ Παῦλος ^oἐπέμενε τούτους μὲν ἐπαίρων, ἐκείνους δὲ καθαιρῶν, ἵνα ^pοὕτω μᾶλλον αὐτῶν καθάψῃται, καὶ ^qβαρυτέραν ποιήσῃ τὴν κατηγορίαν. Διὸ ^rκαὶ πρόεισιν αὖξων τὸ ^sτοιούτο, καὶ πλεονάζων ^tτῷ διαφόρως ἀπαγγέλλειν. “Πέποιθας γὰρ σεαυτόν, ^vφησὶν, ὁδηγὸν εἶναι ^wτυφλῶν, ⁴παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπιῶν, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.” Οὐκ εἶπε πάλιν, ἐν τῷ συνειδῶτι καὶ ἐν ταῖς 473 πράξεσι καὶ ἐν τοῖς κατορθώμασιν, ἀλλ’, “ἐν τῷ νόμῳ.” Καὶ (37) ταῦτα εἰπὼν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἐποίησε, τοῦτο καὶ ^xἐνταῦθα. “Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ φησιν, “Ἐν ᾧ ^yγὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, ^zσεαυτὸν κατακρίνεις” οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγει, ⁵“Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;” Ἄλλ’ ἐκεῖ μὲν ἀποτομώτερον, ἐνταῦθα δὲ ἡμερώτερον κέχρηται τῷ λόγῳ. ^aΟὐ γὰρ εἶπε, καὶ ^bμὴν διὰ τοῦτο μείζονος εἰ κολάσεως ἄξιος, ὅτι τοσαῦτα ἐγχειρισθεῖς, οὐδενὶ τούτων εἰς δέον κέχρησαι· ἀλλὰ κατ’ ἐρώτησιν προάγει τὸν λόγον, ἐντρέπων καὶ λέγων· B “Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;” Σκόπει δέ

2 v. 19.

3 Joan. ix. 34.

4 v. 20.

5 v. 21.

^h εἰς τὴν σ. Edd. τὴν om. A.B.D.E.F.G.I. ⁱ ἀπεκέχρητο pro κατεκέχρητο omnes. ^k καὶ τοῦτο Edd. καὶ om. A.D.E.F.G.H.I. ^l δοκεῖ A.D. E.F.H.I. ^m σεαυτόν] + ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν Edd. repugnantibus libris. ⁿ ὅλος A.D.E.I. ^o ἐπέμενε] ἔλεγεν I. ^p οὕτω] ἐν τούτῳ G. ^q βαρυτέραν] + αὐτῶν I. ^r καὶ accessit ex omnibus. ^s τοιούτον A.E.H.I. ^t τῷ] τὸ F.H. et ante corr. B.G. ^v φησὶν, quod aberat, est in A.B.D.F.G. H.I. ^w τυφλῶν] + φῶς τῶν ἐν σκότει Edd. Haec desunt in A.D.E.F.H.I. et Mosq. ^x ἐνταῦθα] + ποιεῖ D.E. ^y γὰρ om. G. ^z σεαυτόν A.E.H.I. ^a οὐ] οὐδὲ A.E.H.I. ^b μὴν] + καὶ B.D.H.

μοι καὶ ἐτέρωθεν τοῦ Παύλου τὴν σύνεσιν. Τὰ γὰρ πλεονεκτήματα τίθησι τῶν Ἰουδαίων ταῦτα, ἅπερ οὐ τῆς αὐτῶν σπουδῆς ἦν, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς, καὶ δείκνυσιν, οὐ μόνον ^cπεριττὰ ὄντα ἀμελοῦσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ προσθήκην κολάσεως φέροντα. ^dΟὐδὲ γὰρ τὸ Ἰουδαῖον καλεῖσθαι, ^eαὐτῶν κατόρθωμα, οὐδὲ τὸ νόμον λαβεῖν, οὐδὲ τὰ ἄλλα, ἅπερ ἀπρηριθμήσατο νῦν, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν χάριτος. Καὶ παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀκρόασις τοῦ νόμου, ἐὰν μὴ ^fἡ πρᾶξις προσῇ. “Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, φησὶ, δίκαιοι παρὰ τῷ ^gθεῷ.” νῦν ^Cδὲ πολλῷ μᾶλλον δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον ^hἡ ἀκρόασις, ἀλλὰ καὶ ^θπλέον ⁱἦν τῆς ἀκροάσεως, ἡ διδασκαλία, οὐδὲ αὐτὴ προστῆναι δυνήσεται τοῦ διδάσκοντος, μὴ πράττοντος ^kἅπερ φησὶ. ^lκαὶ οὐ μόνον οὐ προστήσεται, ἀλλὰ καὶ κολάσει μειζόνως. Καλῶς δὲ καὶ ταῖς λέξεσι κέχρηται· οὐ γὰρ ^mεῖπεν, ἔλαβες νόμον, ἀλλ’, “ἐπαναπαύῃ νόμῳ.” Καὶ γὰρ οὐκ ⁿἔκαμεν ὁ Ἰουδαῖος περιϊὼν καὶ ζητῶν τὰ πρακτέα, ἀλλ’ ἐξ εὐκολίας εἶχε τὸν νόμον δεικνύντα τὴν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδόν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ ἔθνη ^oἔχει τὸν τῆς φύσεως λογισμόν, ὅθεν ^pαὐτῶν καὶ πλεονεκτεῖ, χωρὶς ἀκροάσεως ^qποιούντα ἅπαντα, ἀλλ’ ὅμως ^Dἐκεῖ μείζων ^rἡ εὐκολία ἦν. Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι οὐκ ἀκούω μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκω· καὶ τοῦτο ^sαὐτὸ προσθήκη τιμωρίας. Ἐπειδὴ γὰρ ^tτούτῳ μέγα ἐφρόνουν, ἐντεῦθεν ^vμάλιστα δείκνυσιν ὄντας καταγελάστους. “Ὅταν δὲ λέγῃ, “ὁδηγὸν τυφλῶν, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων,” τὸν ἐκείνων λέγει τύφον· σφόδρα γὰρ ἀπεκέχρηντο τοῖς προσηλύτοις, καὶ ἀπὸ τούτων ἐκάλουν τῶν ὀνομάτων αὐτούς. Διὸ καὶ ἐπιδαψιλεύεται τοῖς δοκοῦσιν αὐτῶν εἶναι ἐγκωμίους, εἰδὼς ὅτι μείζονος κατηγορίας ὑπόθεσις τὰ λεγόμενα. “Ἐχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς ^Eγνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.” ^wὩςπερ ἂν εἴ τις ^xτὴν βασιλικὴν εἰκόνα ἔχων, μηδὲν πρὸς ἐκείνην γράφοι· οἱ δὲ μὴ πιστευθέντες αὐτὴν, καὶ χωρὶς τοῦ πρωτοτύπου μετὰ ἀκρι-

^c περιττὰ] περὶ τὰ G. Statim ὄντα om. B. ^d οὐδὲ pro οὐ A.B.D.E.F. H.I. ^e αὐτῶν] αὐτὸ G. ^f ἡ πρᾶξις cum artic. A.D.E.F.H. ^g θεῷ] + ἀλλ’ οἱ ποιηταὶ G. Statim νυνὶ δὲ A.E.F.H.I. ^h ἡ om. A.B.D.F.G. ⁱ ἦν τῆς ἀκρ. pro τῆς ἀκρ. ἦν A.B.E.H.I. Aut sic, aut ἦν om. F.G. Mox προστῆναι δυνήσεται pro δυν. προστῆναι A.B.E.F.G.H.I. ^k ἅπερ φησὶ] Sic A.D.E.F.G.I. Edebatur ἅπερ, φησὶ, διδάσκει. ^l καὶ οὐ μ.] οὐ μ. δὲ I. ^m εῖπεν ε. ν.] ε. ν. φησιν I. ⁿ ἔκαμεν A.H.I. ^o ἔχει] λέγει H. ^p αὐτὸν I. ^q ποιούντα] ποιούντες A.F.H.I. ὡς ποιούντα Edd. ὡς deest in omnibus. ^r ἡ accessit ex A.D.E.F.G.I. ^s αὐτὸ om. G. καὶ τοῦτο αὐτὸ om. I. Idem pergit, προσθήκην τιμωρίας λέγεις. ^t τούτῳ] καὶ τούτῳ I. ^v μάλιστα] + αὐτοὺς Edd. repugnantibus libris. ^w ὥςπερ ἂν εἴ τις D.E. ὥςπερ γὰρ ἂν εἴ τις A.F.I. ὥςπερ γὰρ εἴ τις H. ὥςπερ ἂν τις G. ὥςπερ ἕαν τις Edd. ^x τὴν om. B.G.I.

βείας αὐτὴν ὑμιοῖντο. Εἶτα εἰπὼν τὰ πλεονεκτήματα, ἅπερ^z ἔσχον παρὰ τοῦ θεοῦ, λέγει αὐτῶν^a τὰ ἐλαττώματα, ἅπερ οἱ προφήται κατηγοροῦν, ταῦτα εἰς μέσον φέρων. “Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα, ἱεροσυλεῖς;” Καὶ γὰρ σφόδρα ἦν ἀπηγορευμένον 474 τῶν ἐν τοῖς^b εἰδώλοις ἄπτεσθαι χρημάτων διὰ τὸ βδελυρόν· ἡ δὲ τῆς φιλοχρηματίας τυραννὶς, φησὶ, καὶ τοῦτον^c ὑμᾶς ἔπεισε καταπατῆσαι τὸν νόμον. Εἶτα τὸ πολὺ βαρύτερον ὕστερον ἐπάγει, λέγων·⁷ “Ὁς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;” Δύο τέθεικεν ἐγκλήματα, μᾶλλον δὲ τρία· ὅτι τε ἀτιμάζουσι, καὶ ὅτι δι’ ὧν ἐτιμήθησαν, καὶ ὅτι τὸν τιμήσαντα ἀτιμάζουσιν, ὅπερ ἦν ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης ὑπερβολή. Εἶτα ἵνα μὴ δόξη κατηγορεῖν οἰκοθεν, τὸν προφήτην^d ἐπήγαγεν αὐτῶν κατήγορον, νῦν μὲν ἐν βραχεὶ καὶ Β συντόμως καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ὕστερον δὲ καὶ κατὰ μέρος, καὶ νῦν μὲν τὸν Ἡσαΐαν, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Δαυὶδ, ὅτε καὶ πλείονας ἐπεδείξατο τοὺς ἐλέγχους. “Ὅτι γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐγὼ λοιδορούμενος ὑμῖν ταῦτα λέγω, ἄκουσον τί φησιν^e Ἡσαΐας, ὅτι⁸ “Τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι’ ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.” Ἰδού καὶ^f ἑτέρα πάλιν διπλῇ κατηγορίᾳ. Οὐ γὰρ μόνον αὐτοὶ, φησὶν, ὑβρίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο παρασκευάζουσι. Τί τοίνυν τῆς διδασκαλίας ὄφελος, ὅταν (38) ἑαυτοὺς μὴ διδάσκητε; Ἄλλ’ ἀνωτέρω^g μὲν τοῦτο εἶπε μόνον, C ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς τὸ ἐναντίον περιέτρεψεν. Οὐδὲ γὰρ μόνον ἑαυτοὺς, ἀλλ’ οὐδὲ ἑτέρους διδάσκετε τὰ πρακτέα· καὶ τὸ πολλῶ χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον οὐ διδάσκετε τὰ τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία διδάσκετε, βλασφημεῖν τὸν θεόν, ὅπερ ἐναντίον ἐστὶ τῷ νόμῳ.

Ἄλλ’ ἡ περιτομὴ μέγα, φησὶν. Ὁμολογῶ καὶ γὰρ, ἀλλὰ^h πότε; ὅταν ἔχη τὴν ἑνδον περιτομήν. Καὶ σκόπει σύνεσιν, πῶς εὐκαίρως τὸν περὶ αὐτῆς εἰσήγαγε λόγον. Οὐ γὰρ εὐθέως ἀπ’ αὐτῆς ἤρξατο, ἐπειδὴ πολλὴ ἦν αὐτῆς ἡ ὑπόληψις· ἀλλ’ ἡνίκα ἔδειξεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ μείζονος προσκεκουρότητας, καὶ τῆςⁱ εἰς

6 v. 22.

7 v. 23.

8 v. 24.

^y ὑμιοῖντο A.D.E.F.G.H.I. μιμῶνται Edd. μιμῶνται ex corr. B. ^z ἔσχον π. τ. θεοῦ] εἶχον παρ’ αὐτοῦ G. ^a τὰ] καὶ τὰ D.E.I. ^b εἰδώλοις omnes. εἰδωλείους Sav. Mor. Ben. ^c ἡμᾶς A.E.F.H. ^d ἐπήγ. αὐτῶν] αὐτῶν ἐπήγ. A.D.F.I. αὐτὸν ἐπήγ. E.H. ^e ὁ Ἡσαΐας A.D.E.F.H.I. ^f ἑ. πάλιν δ. κ. A.B.E.F.G.H. ^g ἑ. πάλιν καὶ δ. κ. I. πάλιν ἐ. δ. κ. D. ἐ. δ. κ. πάλιν Edd. ^h μὲν om. F.H.I. ⁱ πότε; ὅταν] Sic omnes. τότε, ὅταν Edd. et Interpp. ⁱ εἰς τὸν θ. Edd. τὸν om. A.E.F.G.H.I.

θεὸν βλασφημίας αἰτίους, τότε λοιπὸν λαβὼν τὸν ἀκροατὴν ^kκα- D
 τεγνωκότα αὐτῶν, καὶ γυμνώσας τῆς προεδρίας, ^lεἰσάγει τὸν περὶ
 τῆς περιτομῆς λόγον, θαρρῶν, ὅτι οὐδεὶς ^mαὐτῇ ψηφιεῖται
 λοιπὸν, καὶ φησι· ⁹“ Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον
 πράσσης.” Καίτοιγε ἐνὴν ἄλλως αὐτὴν ἐκβαλεῖν, καὶ εἰπεῖν,
 τί γὰρ ἐστὶν ἡ περιτομή; μὴ γὰρ κατόρθωμά ἐστι τοῦ
 ἔχοντος; μὴ γὰρ προαιρέσεως ἀγαθῆς ἐπίδειξις; Καὶ γὰρ ἐν
 ἁλώφ γίνεται ἡλικία, καὶ οἱ ἐν τῇ ⁿἐρήμῳ δὲ πάντες ἔμειναν
 ἀπερίτμητοι χρόνον πολύν· καὶ ἐτέρωθεν ^oδὲ πολλαχόθεν ἴδοι
 τις ἂν αὐτὴν Ροῦ σφόδρα ἀναγκαίαν οὔσαν. Ἄλλ’ ὅμως οὐκ
 ἐντεῦθεν αὐτὴν ἐκβάλλει, ἀλλ’ ὅθεν μάλιστα ἐχρῆν, ἀπὸ τοῦ E
 Ἀβραάμ. Ἡ γὰρ ὑπερβολὴ τῆς νίκης αὕτη, δεῖξαι ἐντεῦθεν
 αὐτὴν οὔσαν εὐκαταφρόνητον, ὅθεν αὐτοῖς αἰδέσιμος ἦν. Καί-
 τοιγε ἡδύνατο λέγειν, ὅτι καὶ οἱ προφηῆται ἀπεριτμήτους ^qκα-
 λούσιν Ἰουδαίους· ἀλλ’ οὐπω τοῦτο τῆς περιτομῆς ἐστὶν ἐλάτ-
 τωμα, ἀλλὰ τῶν κακῶς αὐτὴν μετιόντων. Τὸ δὲ ζητούμενον,
 δεῖξαι ὅτι ^rκαὶ ἐν ἀρίστῳ βίῳ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχει· τοῦτο ^sδὴ
 κατασκευάζει λοιπόν. Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐ παράγει τὸν πα-
 τριάρχην, ἀλλὰ πρότερον ^tἐτέρωθεν αὐτὴν προκαταβαλὼν,
 ὕστερον ἐκείνον τηρεῖ, ^vὅταν τὸν ^wπερὶ τῆς πίστεως ^xεἰσάγῃ
 λόγον, οὕτω λέγων· ¹⁰“ Πῶς οὖν ^yἐλογίσθη τῷ Ἀβραάμ; ἐν
 περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ;” Ἔως μὲν γὰρ ἂν πρὸς τὸν 475
 ἐθνικὸν ^zαὕτη καὶ τὸν ἀκρόβυστον ἀγωνίζεται, οὐδὲν βούλεται
 τούτων εἰπεῖν, ἵνα μὴ σφόδρα φορτικὸς ᾖ· ὅταν δὲ πρὸς τὴν
 πίστιν ἀπομάχῃται, τότε μεζόνως πρὸς αὐτὴν ἀποδύεται.
 Τέως μέντοι πρὸς τὴν ἀκροβυστίαν ἢ μάχῃ· διὸ καὶ ὑφειμένως
 προάγει τὸν λόγον, καὶ φησι· “ Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ,
 ἐὰν ^aνόμον πράσσης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἡ περιτομὴ
 σου ἀκροβυστία γέγονε.” Δύο γὰρ ἐνταῦθα ἀκροβυστίας καὶ
 δύο περιτομάς φησιν, ὥσπερ ^bκαὶ δύο νόμους. Ἔστι γὰρ
 νόμος ^cὁ φυσικὸς, καὶ ἔστιν ὁ γραπτὸς· ἀλλὰ καὶ ^dμέσος τοῦ- B

9 v. 25.

10 Rom. iv. 10.

^k κατεγ. αὐτῶν om. G. ^l προσάγει G. ^m αὐτὴν B. ⁿ ἐρήμῳ] Ῥώμη
 absurde G. ^o δὲ accessit ex omnibus. ^p οὐ σφ. ἀν.] ἀναγκαίαν σφ. I.
^q καλοῦσι τοὺς Ἰουδ. D.E. ^r καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. ^s δὴ] δὲ G.
^t ἐτέρωθεν om. F.H.I. Statim αὐτῶν προκαταβαλὼν G. ^v ὅταν] ὅτε D.E.
^w περὶ om. B. Statim τῆς om. D.E. ^x εἰσάγει D.E. εἰσαγάγῃ A.F.
^y ἐλογίσθη] + ἡ πίστις Edd. repugnantibus libris. ^z αὕτη (ταύτη ex corr. B.)
 καὶ τὸν ἀκρόβυστον] Sic A.B.E.F.H. (Edd. καὶ τὸν ἀκρόβυστον αὕτη, sed καὶ
 excidit apud Mor. Montef.) καὶ πρὸς τὸν ἀκρόβυστον (om. αὕτη) G. καὶ τὸν
 ἀκρόβυστον (om. αὕτη) I. Statim ἀγωνίζεται pro ἀγωνίζεται A.B.D.E. ^a νό-
 μον πράσσης pro πράσσης τὸν νόμον omnes. ^b καὶ om. E. ^c ὁ om. G.
^d ὁ μέσος Edd. ὁ deest in omnibus.

των ὁ διὰ τῶν ἔργων. Καὶ σκόπει πῶς τοὺς τρεῖς ^εδείκνυσι
τούτους, καὶ εἰς μέσον ἄγει. “Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον
ἔχοντα,” φησί. ^ιΠοῖον νόμον, εἰπέ μοι; Τὸν γραπτόν.
“Φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ.” ^ςΠοῖον; Τοῦ διὰ τῶν ἔργων.
“Οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες.” Ποῖον; Τὸν γραπτόν. “Ἐαν-
τοῖς εἰσι νόμος.” Πῶς; Τῷ φυσικῷ κεχρημένοι. “Οἵτινες
ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου.” Ποῖου; Τοῦ διὰ τῶν πρά-
ξεων. Ἐκεῖνος ^ημὲν γὰρ ἔξω κεῖται ὁ διὰ τῶν γραμμάτων,
οὗτος δὲ ^ιἐνδον ὁ διὰ τῆς φύσεως, ὁ ^κδὲ ἐν ταῖς πράξεσι· καὶ
C τὸν μὲν τὰ γράμματα ὑπαγορεύει, τὸν δὲ ἡ φύσις, τὸν δὲ ^{αι}
πράξεις. Τούτου δὴ τοῦ τρίτου χρεῖα, δι’ ὃν καὶ ἐκείνοι οἱ δύο,
ὅ τε ^αἀπὸ φύσεως, ὅ τε ^αἀπὸ τῶν γραμμάτων· καὶ οὗτος μὴ
παρῇ, οὐδὲν ὄφελος ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ βλάβος μέγιστον. Καὶ
τοῦτο ^οδεικνύς ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ μὲν ἔλεγεν. “Ἐν ᾧ ^ργὰρ κρί-
νεις τὸν ἕτερον, ^ισεαυτὸν κατακρίνεις.” ἐπὶ δὲ τοῦ ^ργραπτοῦ,
“Ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις;” Οὕτω καὶ ἀκρο-
βυστίαί δύο, μία μὲν ^ςἡ φυσικὴ, ^δδευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ πράξεως·
καὶ περιτομὴ μία μὲν ἡ ἐν τῇ σαρκί, ^νδευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ προαι-
ρέσεως. Οἷόν τι λέγω· περιετμήθη τις ὁκταήμερος· αὕτη
^ωσαρκὸς περιτομή· ἔπραξέ τις τὰ νόμιμα ^αἅπαντα· αὕτη
D διανοίας περιτομή, ἣν μάλιστα ὁ Παῦλος ζητεῖ, μᾶλλον δὲ καὶ
ὁ νόμος. “Ὅρα τοίνυν πῶς συγχωρήσας αὐτὴν τῷ λόγῳ, κα-
θεῖλε τῷ πράγματι. Οὐ γὰρ εἶπε, περιττὸν ἢ περιτομή, (39)
ἀνόνητον ^ςἢ περιτομή, ἄχρηστον· ἀλλὰ τί; “Περιτομή μὲν
γὰρ ὠφελεί, εἰς νόμον πράσσης.” Κατεδέξατο ^zτέως αὐτὴν
λέγων, ὁμολογῶ καὶ οὐκ ἀντιλέγω, ὅτι ^ακαλὸν ἢ περιτομή·
ἀλλὰ πότε; “Ὅταν καὶ τὴν τοῦ νόμου φυλακὴν ἔχῃ. “Ἐὰν
δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἢ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.”
E Οὐκ εἶπεν, οὐκέτι ὠφελεί, ἵνα μὴ ^βδοκῇ αὐτὴν ὑβρίζειν· ἀλλὰ
γυμνώσας αὐτῆς τὸν Ἰουδαῖον, τότε ^ααὐτὸν βάλλει λοιπόν·
ὅπερ οὐκέτι τῆς περιτομῆς ἦν ^δὑβρις, ἀλλὰ τοῦ διὰ τῆς ῥαθυ-
μίας αὐτὴν ἀπολέσαντος. “Ὡσπερ οὖν τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὄντας,

^ε δείκνυσι τούτους pro τούτους δείκνυσι omnes. ^ι ποῖον] + δὴ Edd. repug-
nantibus libris. ^ς ποῖον om. B. ^η μὲν, quod aberat, est in nostris om-
nibus. ^κ δὲ om. I. ^{δξ} (sic) G. ^{αι} αἱ πράξεις A.B.D.E.
F.G.H. ^ι ἡ πράξις Edd. ^α ἀπὸ τῆς φ. A.D.E. ^α ἀπὸ accessit ex omni-
bus. ^ο δεικνύς . . . ἔλεγεν] Sic nostri omnes. Edebatur δείκνυσι . . . λέ-
γων. ^ρ γὰρ om. G. ^ι σεαυτὸν A.E.H.I. ^ρ γραπτοῦ] πνικῷ H. ^ς ἢ
om. G. ^δ ἑτέρα E. ^ν ἑτέρα A.E. ^ω σαρκὸς pro σαρκική A.E.F.G.H.I.
^α πάντα A.E.F.I. ἅπαντα om. G. ^ς ἢ περιτομή, quod vulgo abest, est in
A.B.D.E.F.H.I. Verba ἀνόνητον ἢ π. om. a pr. man. G. ἀνόνητον add. ex
corr. ^z τέως αὐτὴν pro αὐτὴν τέως A.E.F.G.H.I. ^α καλὸν pro καλή om-
nes. ^β δοκῇ pro δόξῃ A.B.D.E.F.G.H. ^α αὐτὸν om. B. λοιπόν β. αὐτὸν
hoc ord. G. ^δ ἢ ὑβρις A.E.

εἶτα ἀλικομένους ἐπὶ μεγίστοις ἐγκλήμασιν, οἱ δικάζοντες ἀφελόμενοι τῆς τῶν ἀξιωμαίων τιμῆς, τότε κολάζουσιν· οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίησεν. Εἰπὼν γάρ, “Ἐὰν ἐδὲ παραβάτης νόμου ᾦς,” ἐπήγαγεν, “ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονε” καὶ δείξας ἀπερίτμητον, καταδικάζει λοιπὸν ἀδεῶς.

11 “Ὅταν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ ἱδικαιώματα τοῦ νόμου φυλάττη, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν μετατραπῇ-476 σεται;” Ὅρα τί ποιεῖ. Οὐ λέγει, ὅτι ἡ ἀκροβυστία ἡ τὴν περιτομὴν νικᾷ· τοῦτο γὰρ σφόδρα ἦν ἐπαχθὲς τοῖς τότε ἀκούουσιν· ἀλλ’ ὅτι ἡ ἀκροβυστία περιτομὴ γέγονε. Καὶ ζητεῖ κτί ἐστὶ λοιπὸν περιτομή, καὶ τί ἀκροβυστία· καὶ λέγει, ὅτι περιτομή πράξις ἐστὶν ἀγαθὴ, καὶ ἀκροβυστία πράξις πονηρά. Καὶ πρότερον μεταστήσας εἰς τὴν περιτομὴν τὸν ἀκρόβυστον τὸν πράξεις ἔχοντα χρηστὰς, καὶ τὸν ἑμπερίτομον τὸν ἐν διεφθαρμένῳ βίῳ εἰς τὴν ἀκροβυστίαν ἐξωθήσας, οὕτω τὴν νίκην δίδωσι τῷ ἀκροβύστῳ. Καὶ οὐ λέγει, τῷ ἀκροβύστῳ, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ πρᾶγμα μέτεισιν οὕτω λέγων· “οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν μετατραπήσεται;” Καὶ οὐκ εἶπε, λογισθήσεται, ἀλλὰ, “τραπήσεται,” ὅπερ ἐμφαντικώτερον ἦν· ὥσπερ καὶ ἀνωτέρω οὐκ εἶπεν, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία λογίζεται, ἀλλὰ, “γέγονε.” 12 “Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία.” Ὅρᾳς, ὅτι δύο οἶδεν ἀκροβυστίας, τὴν μὲν ἐκ φύσεως, τὴν δὲ ἐκ προαιρέσεως; Ἐνταῦθα μέντοι τὴν ἐκ φύσεως λέγει. Ἄλλ’ οὐχ ἴσταται μέχρι τούτου, ἀλλ’ ἐπάγει· “Τὸν νόμον τελούσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;” Ὅρα τὴν λεπτοτάτην αὐτοῦ σύνεσιν. Οὐκ εἶπεν, ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὴν περιτομὴν κρινεῖ, ἀλλὰ, ἔνθα μὲν ἡ νίκη ἦν, τὴν ἀκροβυστίαν εἰσάγει· ἔνθα δὲ ἡ ἥττα ἦν, οὐκέτι τὴν περιτομὴν δείκνυσιν ἡττωμένην, ἀλλὰ τὸν αὐτὴν ἔχοντα Ἰουδαῖον, φειδόμενος διὰ τῶν ῥημάτων πληξαι τὸν ἀκροατὴν. Καὶ οὐκ εἶπε, σὲ τὸν νόμον ἔχοντα καὶ περιτομὴν, ἀλλ’ ἔτι ἡμερώτερον, “σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ

11 v. 26.

12 v. 27.

ε δὲ om. G. ^f δίκαια I. ^g μετατραπήσεται B.D.E. Mosq. 8. λογισθήσεται A.F.G.H.I. περιτραπήσεται Edd. ^h τὴν om. G. ⁱ ἡ περιτομή ἀκροβυστία omnes. ἡ ἀκρ. περιτομή Edd. ^k τί ἐστὶ λοιπὸν pro λοιπὸν τί ἐστὶ A.B.E.F.H.I. Statim ἡ περιτομή A.H.I. ^l τί] + ἐστὶν G. Statim ἡ ἀκρ. et p.p. ἡ περιτ. A. ^m καὶ ἡ ἀκρ. Edd. ἡ om. B.D.E.F.G.H.I. et ante corr. A. ⁿ ἑμπερίτομον] ἐν περιτομῇ G. Statim τῷ ἐν δ. idem. ^o οὕτω om. G. ^p αὐτοῦ omnes. σου Edd. ^q μετατραπήσεται B.D.E. Mosq. 8. Vid. Annot. ^r τὴν] + ἐκ πίστεως καὶ G. ^s ἡ] ὅτι ἡ Edd. ὅτι om. B.F. G.H.I. ^t τὴν om. E. ^v ἡ om. G. ^w ἡ om. A.F.G.H.I. Statim ἡν om. B.D.E. ^x ἔτι om. G.

περιτομῆς παραβάτην νόμου.” τουτέστι, καὶ ἀμύνει ὑτῇ περιτομῇ ἢ τοιαύτῃ ἀκροβυστία, ἡδίκηται γάρ· καὶ βοηθεῖ τῷ νόμῳ, ἐπηρεάζεται γάρ· καὶ περιφανὲς ἴσθησι ἡτρόπαιον. Ἡ γὰρ νίκη τότε ἔστι λαμπρά, ὅταν μὴ παρὰ ὁ Ἰουδαίου Ἰουδαίος, ἀλλὰ παρὰ ἀκροβύστου κρίνηται· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, 13 “Ἄνδρες Νινευῖται ἐγερθήσονται, καὶ κατακρινούσι τὴν γενεὰν ταύτην.” Οὐκοῦν οὐ τὸν νόμον ἀτιμάζει· σφόδρα γὰρ αὐτὸν αἰδεῖται· ἀλλὰ τὸν εἰς τὸν νόμον ὑβρίζοντα. Εἶτα ὅτε κατεσκεύασε ταῦτα σαφῶς, θαρρῶν λοιπὸν ὀρίζεται τί ποτέ ἐστίν ὁ Ἰουδαίος· καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐχὶ τὸν Ἰουδαῖον οὐδὲ τὴν περιτομὴν, ἀλλὰ τὸν οὐκ Ἰουδαῖον καὶ τὸν ἀπερίτμητον ἐκβάλλει. Καὶ δοκεῖ μὲν ἀμύνειν αὐτῇ, καταλύει δὲ αὐτῆς τὴν Εὐπόληψιν, ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος ἔχων τὰς ψήφους. Δείκνυσι γὰρ οὐ μόνον οὐδὲν μέσον Ἰουδαίου καὶ ἀκροβύστου, ἀλλὰ καὶ ἀνώτερον ὄντα τὸν ἀκρόβυστον, ἐὰν ἑαυτῷ προσέχη, καὶ τοῦτον ὄντα ἀκριβῶς τὸν Ἰουδαῖον. Διό φησι 14 “Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν.” Ἐνταῦθα αὐτοὺς πλήττει, ὡς πρὸς ἐπίδειξιν ἅπαντα πράττοντας. 15 “Ἄλλ’ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι.” Τοῦτο δὲ εἰπὼν, ἐξέβαλε τὰ σωματικὰ ἅπαντα. Καὶ γὰρ ἡ περιτομὴ ἐν τῷ φανερῷ, καὶ τὰ σάββατα καὶ αἱ θυσίαι καὶ οἱ (40)

477 “καθαρισμοί· ἅπερ ἅπαντα δι’ ἐνὸς ἡνίκατο ῥήματος εἰπὼν, “Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν.” Ἄλλ’ ἐπειδὴ τῆς περιτομῆς πολὺς ἦν ὁ λόγος, ὅπου γε καὶ τὸ σάββατον αὐτῇ παρεχώρει, εἰκότως τὰ πλείονα πρὸς αὐτὴν ἀποτείνεται. Εἰπὼν δὲ, “ἐν πνεύματι,” προοδοποιεῖ λοιπὸν ὁ τῆς ἐκκλησίας πολιτεία, καὶ τὴν πίστιν εἰσάγει· καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἐν καρδίᾳ καὶ πνεύματι, καὶ τὸν ἔπαινον ἀπὸ θεοῦ ἔχει. Καὶ διὰ τί μὴ ἔδειξεν, ὅτι κατωρθῶν Ἕλληνας Ἰουδαίου κατωρθοῦντος οὐκ ἔστιν ἐλάττων· ἀλλ’ ὅτι κατωρθῶν Ἕλληνας Ἰουδαίου παραβαίνοντος κρείττων ἐστίν; ἵνα ἀναμφίβολον ποιήσῃ τὴν

13 Matth. xii. 41.

14 v. 28.

15 v. 29.

γ τὴν περιτομὴν G. z τὸ τρόπαιον G. a ἔσται F. b Ἰουδαίοις A.B. D.E.F.H.I. Ἰουδαίων G. Ἰουδαῖον Edd. Statim ὁ Ἰουδαῖος A.F.H.I. c ἀκροβύστων G. ἀκροβύστῳ ex corr. B. Statim κρίνηται pro κρίνεται A.D.E. F.H.I. et ex corr. G. d κρινούσι F.H.I. e ὅτε] ὅταν A.E.F.H. f ὁ om. G. g οὐκ] οὐχὶ A.F.H. et ante corr. G. h τὸν om. G. i αὐτῷ Veron. Sav. Mor. repugnantibus libris. k τὸν expunxit corr. G. l ἐστίν om. G. m ἐν] ἢ ἐν G. n καθαρμοὶ B.D.I. o τὴν τῆς ἐ. πολιτείας A.D. H.I. λοιπὸν om. I. p καὶ accessit ex A.B.D.F.G.H.I. Statim αὐτὴ vel αὐτῇ omnes. αὕτη Edd. q ἐν] καὶ ἐν I. Mox καὶ ἐν πνεύματι A.B.D.F.H.I. r καὶ accessit ex B.D.E.G.H.I. Mox ἀπὸ τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ om. A.B.D.E. H.I. s ὁ κατωρθῶν Edd. ὁ deest in omnibus. κατωρθῶν ὁ Ἕλληνας B. t ἵνα ἀναμφ. Edd. invitis libris. ἵνα ἀμφίβολον E.H.

νίκην. Τούτου γὰρ ὁμολογηθέντος, ἐξ ἀνάγκης ἡ περιτομὴ τῆς σαρκὸς ἐκβάλλεται, καὶ δείκνυται, ὅτι πανταχοῦ βίου χρεία. B
 Ὅταν γὰρ ὁ μὲν Ἕλλην χωρὶς τούτων σώζεται, ὁ δὲ Ἰουδαίος μετὰ τούτων κολάζεται, ἔστηκεν ἀργῶν ὁ Ἰουδαϊσμός. Ἕλληνα δὲ πάλιν οὐ τὸν εἰδωλολάτριν, ἀλλὰ τὸν θεοσεβῆ καὶ ἐνάρετον καὶ τῶν νομικῶν ^W παρατηρήσεων ἀπηλλαγμένον φησί.
 16 “Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου;” Ἐπειδὴ πάντα ἐξέβαλε, τὴν ἀκρόασιν, τὴν διδασκαλίαν, τὸ ὄνομα ^X τοῦ Ἰουδαίου, τὴν περιτομήν, τὰ ἄλλα πάντα, διὰ ^Y τοῦ λέγειν, ὅτι ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαίος οὐκ ἔστιν, ἀλλ’ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, ὁρᾷ λοιπὸν ἀντίθεσιν ἀνακύπτουσαν, καὶ πρὸς αὐτὴν ἵσταται. Τίς δὲ ^Z ἦν ἡ ἀντίθεσις; Εἰ μὴδὲν, φησὶν, ὠφελεῖ ταῦτα, τίνος C
 ἔνεκεν καὶ ἐκλήθη τὸ ἔθνος, καὶ περιτομὴ ἐδόθη; Τί οὖν ποιεῖ, καὶ πῶς αὐτὴν λύει; Δι’ ^A ὧν ἔλυσε καὶ ἀνωτέρω. ^B Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ οὐ τὰ ἐγκώμια αὐτῶν εἶπεν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τὰς εὐεργεσίας, οὐ τὰ αὐτῶν κατορθώματα· τὸ γὰρ Ἰουδαῖον ὀνομάζεσθαι, καὶ γινώσκειν ^C τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζειν τὰ διαφέροντα, οὐκ αὐτῶν ἦν ^D κατόρθωμα, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος· ὅπερ καὶ ὀνειδίζων αὐτοῖς ὁ προφήτης ἔλεγεν. 17 “Οὐκ ἐποίησεν οὕτω παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς.” καὶ ὁ Μωϋσῆς πάλιν, “Ἐρωτήσατε, εἰ γέγονε ^E κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο, φησὶν, εἰ ἤκουσεν ἔθνος φωνὴν θεοῦ ζῶντος ἐκ μέσου D
^F τοῦ πυρὸς, καὶ ἔζησε” τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. Ὡς περ γὰρ, ὅτε ἔλεγε περὶ τῆς περιτομῆς, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἡ δὲ περιτομὴ οὐδὲν ὠφελεῖ χωρὶς βίου, ἀλλὰ, περιτομὴ ^H ὠφελεῖ μετὰ βίου, τὸ αὐτὸ μὲν δηλῶν, ἡμερώτερον δέ· καὶ πάλιν, “Ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς,” οὐκ εἶπεν, ἰοῦδὲν ὠφελῇ σὺ ὁ ἐμπερίτομος, ἀλλ’, “ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονε” καὶ μετ’ ἐκεῖνο δὲ πάλιν, “Κρινεῖ, φησὶν, ἡ ἀκροβυστία,” οὐχὶ τὴν περιτομήν, ἀλλὰ, “σὲ τὸν παραβάτην νόμου,” ^K τῶν μὲν νομίων φειδόμενος, τοὺς δὲ ἀνθρώπους βάλλων· οὕτω καὶ ἐν E
 ταῦθα ποιεῖ. 1 Ἀντιθεὶς γὰρ ἐαυτῷ τοῦτο, καὶ εἰπὼν, “Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου;” οὐκ εἶπεν, ^M ὅτι οὐδὲν, ἀλλὰ

16 CAP. III. v. 1.

17 Ps. cxlvii. 9. Deut. v. 26.

^V τούτου E. ^W παραβάσεων G. ^X τοῦ] τὸ τοῦ B. ^Y τοῦ λέγειν] τοῦτο λέγει E. Post λέγειν pergīt G. οὐ γὰρ ὁ ἐν τ. φ. Ἰουδαίος ἐστίν. ^Z ἦν pro ἐστίν A.B.F.H.I. Neutrum habent E.G. ^A ὧν] οὐ G. Statim καὶ τὰ ἀνωτέρω Edd. τὰ deest in omnibus. ^B ὥς περ γὰρ] ὅπερ G. ^C τὰ θελήματα H. ^D κατόρθωματα G. τὸ κατόρθωμα B.D. ^E κατὰ τὸ ῥῆμα] κατόρθωμα G. ^F τοῦ, quod aberat ante Montef. est in A.B.D.E.F.H.I. ^G ὅτι om. I. δὲ om. G. ^H ὠφελεῖ om. G. ^I οὐδὲν] ὅτι οὐδὲν D.E. Statim ὠφελεῖ F.H. ὠφελεῖς σὺ ὁ ἐν περιτομῇ G. ^K τοῦ μὲν νόμου φ. I. 1 ἀντιθεὶς G. γὰρ om. I. ^M ὅτι om. A.E.F.H.I.

ⁿ συνέδραμε τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ^ο αὐτὸ πάλιν ἀνεῖλε, καὶ ἔδειξε ^p καὶ κολαζομένους ἀπὸ ταύτης τῆς προεδρίας. Καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω, τὴν ἀντίθεσιν εἰς μέσον ἀγαγών. “Τί ^q γὰρ τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, φησὶν, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; ¹⁸ Πολὺν κατὰ πάντα τρόπον. Πρῶτον ^r μὲν, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.” Εἶδες, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐδαμοῦ τὰ κατορθώματα αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τὰς εὐεργεσίας ^s ἀριθμοῦντα; Τί δέ ἐστίν, “ἐπιστεύθησαν;” “Ὅτι αὐτοὶ ἐνεχειρί-
478 σθησαν ^t τὸν νόμον, ὅτι ^v τοσοῦτου ἀξίους ^w εἶναι ἐνόμισεν, ὥς πιστεῦσαι χρησμοὺς αὐτοῖς ἄνωθεν κατενεχθέντας. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι τινὲς τὸ, “ἐπιστεύθησαν,” οὐκ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων λέγουσιν, ἀλλ’ ἐπὶ τῶν λογίων, τουτέστιν, ὅτι ἐπιστεύθη ὁ νόμος· ἀλλὰ τὸ ἐξῆς οὐκ ἀφήσι ^z τοῦτο νομίζεσθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ κατηγορῶν αὐτῶν ^a ταῦτα λέγει, καὶ δεικνὺς πολλῆς μὲν ἄνωθεν ἀπολαύσαντας εὐεργεσίας, πολλὴν δὲ ἐπιδειξαμένους ἀγνωμοσύνην. Ἐπειτα δὲ καὶ ^b τὰ ἐξῆς τοῦτο δηλοῖ· ἐπήγαγε γάρ· ¹⁹ “Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν τινες;” Εἰ δὲ ἠπίστησαν, πῶς τινὲς φασιν, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια; Τί οὖν φησιν; “Ὅτι
B ὁ θεὸς ^c αὐτοῖς ταῦτα ἐπίστευσεν, οὐχ ὅτι αὐτοὶ τοῖς λόγοις ἐπίστευσαν· ἐπεὶ πῶς ἔχει λόγον ^d τὸ ἐξῆς; καὶ γὰρ ἐπήγαγε· “Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν τινες;” Καὶ ^e τὸ μετὰ τοῦτο δὲ ^f τὸ αὐτὸ δηλοῖ· προσέθηκε γὰρ πάλιν λέγων· “^g Μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ ^h καταργήσει; ²⁰ Μὴ γένοιτο.” ⁱ Τὸ τοῖνυν, “ἐπιστεύθησαν,” τοῦ θεοῦ τὴν δωρεὰν ἀνακηρύττει. Σὺ δέ μοι σκόπει ^k καὶ ἐνταῦθα σύνεσιν. Τὴν γὰρ κατηγορίαν (41) αὐτῶν οὐ παρ’ ἑαυτοῦ πάλιν εἰσάγει, ἀλλ’ ὥς ἐξ ἀντιθέσεως· ὥς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἀλλ’ ἴσως ^l ἑρεῖς, καὶ τί τὸ ὄφελος τῆς περιτομῆς C ταύτης; οὐ γὰρ ἐχρήσαντο αὐτῇ εἰς δέον· ἐπιστεύθησαν γὰρ τὸν νόμον, καὶ ἠπίστησαν. Καὶ τέως οὐ σφοδρὸς ἐστὶ κατήγορος, ἀλλ’ ὥς τὸν θεὸν ἀπαλλάττων ἐγκλημάτων, οὕτω περι-

18 v. 2.

19 v. 3.

20 v. 4.

ⁿ συνέδραμε] + μὲν I. ^ο αὐτὸ πάλιν pro πάλιν αὐτὸ A.D.F.G.H.I. αὐτῷ π. E. αὐτὸν π. B. ^p καὶ om. G. ^q γὰρ] οὖν A.E.F.H.I. ^r μὲν accessit ex omnibus. ^s ἀριθμοῦντα omnes. ἀπαριθμοῦντα Edd. ^t τῷ νόμῳ G. ^v τοσοῦτων A.F.G.H.I. τοσοῦτον D.E. τοσοῦτου Edd. ^w εἶναι est in libris omnibus (sed in I. superscript. manu eadem) non in Edd. Statim ἐνόμισεν pro ἐνόμιζεν omnes. ^x ὥστε G. ^y ὅτι om. I. ^z τοῦτο νομίζεσθαι] τοῦ λογίζεσθαι G. ^a ταῦτα om. G.I. Statim ἔλεγε D.E. ^b τὸ ἐξῆς G. ^c αὐτοῖς om. I. Mox οὐχ ὅτι—ἐπίστευσαν om. idem. ^d τὰ ἐξῆς G. ^e τὸ om. I. ^f τὸ αὐτὸ A.B.D.E.F.G.I. αὐτὸ H. τοῦτο Edd. ^g μὴ] + γὰρ Edd. repugnantibus libris. ^h καταργεῖ F.H.I. ⁱ τὸ (τί pro τὸ H.) τοῖνυν ἐπιστ.] Sic nostri omnes. Edebatur τοῦτο τοῖνυν ὁ ἐπιστ. ^k κἀνταῦθα A.E.F.H.I. ^l ἑρεῖς] ἑρεῖ τις A.D.E.F.H.I.

τρέπει εἰς αὐτοὺς τὴν κατηγορίαν ἅπασαν. Τί γὰρ ἐγκαλεῖς, φησὶν. ὅτι ἠπίστησαν; καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸν θεόν; Μὴ γὰρ τὴν εὐεργεσίαν αὐτοῦ ἀνατρέπει τῶν εὐεργετηθέντων ἢ ἀγνωμοσύνη; ἢ τὴν τιμὴν ποιεῖ μὴ εἶναι τιμὴν; Τοῦτο γὰρ ἐστὶ ^mτὸ, “Μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσῃ; Μὴ γένοιτο.” Ὡς ἂν εἰ ἔλεγέ τις· ἐγὼ τὸν δεῖνα ἐτίμησα· εἰ δὲ μὴ προσήκατο τὴν τιμὴν ἐκεῖνος, τοῦτο ἐμοὶ κατηγορίαν οὐ φέρει, οὐδὲ λυμáινεται μου ⁿτὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλ’ ἐκείνου ^Dδείκνυσιν τὴν ἀναισθησίαν. Ὁ δὲ Παῦλος οὐ τοῦτο μόνον λέγει, ἀλλὰ καὶ τὸ πολλῶ πλέον· ὅτι οὐ μόνον οὐ προστριβεται ἔγκλημα τῷ θεῷ ἡ ἀπιστία ^oἐκείνων, ἀλλὰ καὶ μείζονα ^pδείκνυσιν αὐτοῦ τὴν τιμὴν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ὅταν καὶ τὸν μέλλοντα αὐτὸν ἀτιμάζῃ φάινεται τιμῶν. Εἶδες πῶς αὐτοὺς ^qἐποίησεν ὑπευθύνους ἐγκλημάτων, ἀφ’ ὧν ^rἐκαλλωπίζοντο; ^sεἶγε ὁ μὲν θεὸς τοσαύτη περὶ αὐτοὺς ἐχρήσατο ^tτιμῇ, ὥς μηδὲ τὸ μέλλον προορῶν ἀποσχέσθαι τῆς περὶ αὐτοὺς εὐνοίας· αὐτοὶ δὲ τὸν τιμήσαντα, δι’ ὧν ἐτιμήθησαν, ὕβρισαν. Εἶτα ^vἐπειδὴ εἶπε, ^E“Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν τινες;” ^wφαίνονται δὲ ἅπαντες ἠπιστηκότες· ἵνα μὴ πάλιν κατὰ τὴν ἱστορίαν λέγων, δόξη σφοδρὸς αὐτῶν εἶναι κατήγορος ὥς ἐχθρὸς, ἐν τάξει λογισμοῦ ^xκαὶ συλλογισμοῦ τίθησι τὸ ἐπὶ τῆς ἀληθείας ^yγεγενημένον, οὕτω λέγων· “^zΓινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης.” ^aὉ δὲ λέγει, ^aτοιούτον ἐστίν· οὐ λέγω, φησὶν, ὅτι τινὲς ἠπίστησαν, ἀλλ’, εἰ βούλει, τίθει πάντας ἠπιστηκέναι· τὸ ^bἀληθῶς γεγενημένον κατὰ συνδρομὴν συγχωρῶν, ἵνα ἀνεπαχθῆς εἶναι δόξη καὶ ἀνύποπτος. Καὶ γὰρ οὕτω μᾶλλον δικαιоῦται, φησὶν, ὁ θεός. Τί ἐστὶ, δικαιоῦται; Εἰ κρίσις ^cγένοιτο καὶ ⁴⁷⁹ἐξέτασις τῶν ὑπεργμένων τοῖς Ἰουδαίοις παρ’ αὐτοῦ, καὶ τῶν παρ’ αὐτῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων, τὰ νικητήρια ἔσται παρὰ τῷ θεῷ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ πάντα. Καὶ δείξας τοῦτο σαφῶς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, τότε ^dκαὶ τὸν προφήτην εἰσῆγαγε τούτοις ψηφίζόμενον καὶ λέγοντα· “Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.”

^m τὸ om. G. ⁿ τῇ φιλᾱνίᾳ A.B.D.E.F. et ex corr. H.I. ^o ἐκείνων om. A.D.E.F.H.I. ^p δείκνυσιν αὐτοῦ] αὐτοῦ δίδωσι G. ^q ἐποίησεν] + οὗτος G. ^r ἐνεκαλλωπίζοντο B.D.E. ^s εἶγε B.D.E.G. εἶπε Edd. ^t τῇ τιμῇ Edd. ^u τῇ om. A.B.D.E.F.I. ^v ἐπειδὴ] + τοῦτο G. ^w φαίνονται] φανέντες G. Statim ἅπαντες pro πάντες A.E.F.G.H.I. ^x καὶ συλλ. om. G. ^y γενόμενον A.D.E.F.H.I. Post γεγενημένον, αὐτῷ add. G. ^z γινέσθω pro γενέσθω A.E.F.G.H.I. et ex corr. B. ^a τοιούτον] τοῦτο E. τοῦτ’ A. ^b ἀληθῶς A.B.D.E.G.H.I. ἀληθές Edd. ^c γένοιτο] γένοιτ’ ἂν F.H.I. ^d καὶ om. F.H.I.

Αὐτὸς μὲν γὰρ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα ἐποίησεν, ἐκείνοι δὲ οὐδὲ οὕτως ἐγένοντο βελτίους.

Εἶτα ἐκ τούτου πάλιν ἀντίθεσιν ἑτέραν ἀνακύπτουσιν εἰς
B μέσον ἄγει, καὶ φησιν· ²¹ “ Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιο-
σύνην ¹ συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν
ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. Μὴ γένοιτο.” Ἀτοπον ἀτόπῳ
λύει λοιπόν. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀσαφές, ἀναγκαῖον αὐτὸ σα-
φέστερον εἰπεῖν. ² Τί οὖν ἐστίν, ὃ φησιν; Ἐτίμησε τοὺς
Ἰουδαίους ὁ θεός, ὕβρισαν αὐτὸν ἐκείνοι. Τοῦτο ³ αὐτὸν ποιεῖ
νικῆσαι, καὶ πολλὴν αὐτοῦ δείκνυσιν τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτι καὶ
τοιούτους ὄντας ἐτίμησεν. Οὐκοῦν ⁴ ἐπειδὴ ὕβρισαμεν, φησιν,
ἡμεῖς καὶ ἠδικήσαμεν, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἐνίκησε, καὶ ἡ δικαιοσύνη
αὐτοῦ λαμπρὰ ἐφάνη. Τίνος ⁵ οὖν ἔνεκεν κολάζομαι, φησιν,
C αἷτιος αὐτῷ τοῦ νικῆσαι γεγόμενος δι' ὧν ὕβρισα; Πῶς οὖν
αὐτὸ λύει; Ἐτέρῳ, ὅπερ ἔφην, ἀτόπῳ πάλιν. Εἰ γὰρ αἷτιος,
φησὶ, σὺ τῆς νίκης ⁶ ἐγένου, καὶ μετὰ ταῦτα ⁷ κολάζῃ, ἀδικία τὸ
⁸ γινόμενον· εἰ δὲ οὐκ ἄδικος, ⁹ κολάζῃ δὲ, οὐκέτι αἷτιος αὐτῷ
τῆς νίκης γέγονας. Καὶ ὅρα τὴν εὐλάβειαν τὴν ἀποστολικήν.
Εἰπὼν γὰρ, “ Μὴ ἄδικος ὁ θεός ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; ” ἐπή-
γαγε, “ κατὰ ἄνθρωπον λέγω ” ¹⁰ ὥς ἂν τις, φησὶ, κατὰ ἀνθρώ-
πινον ¹¹ διαλεχθεῖη λογισμόν. Πολὺν ¹² γὰρ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν
δοκοῦντα εἶναι δίκαια ὑπερβαίνει τοῦ θεοῦ ἡ δικαιοκρατία, καὶ
ἔχει τινὰς καὶ ἐτέρους ἀπορρήτους λόγους. Εἶτα ἐπειδὴ ἀσα-
D φές ἦν, καὶ ἐκ δευτέρου τὸ αὐτὸ λέγει πάλιν. ²² “ Εἰ ¹³ γὰρ ἡ
ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ¹⁴ ψεύσματι ἐπερίσσειεν εἰς τὴν
δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καγὼ ὡς ἀμαρτωλὸς κρίνομαι; ” Εἰ γὰρ ὁ
θεός, φησὶ, φιλάνθρωπος καὶ δίκαιος ἐφάνη καὶ ἀγαθός, ἐξ ὧν
σὺ παρήκουσας, οὐ μόνον οὐκ ὀφείλεις κολάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ
εὐεργετεῖσθαι. Εἰ δὲ τοῦτο, εὐρεθήσεται τὸ ἄτοπον ἐκεῖνο, (42)
καὶ παρὰ πολλῶν περιφερόμενον, τὸ ἐκ τῶν κακῶν εἶναι τὰ
καλὰ, καὶ αἷτια τῶν καλῶν τὰ κακὰ· ¹⁵ καὶ ἀνάγκη δυοῖν θάτερον,
E ἢ κολάζοντα ἄδικον φαίνεσθαι, ἢ μὴ κολάζοντα ἀπὸ τῶν ἡμετέ-
ρων κακῶν ¹⁶ ἔχειν τὰ νικητήρια· ἅπερ ἀμφοτέρα μεθ' ὑπερβολῆς

²¹ v. 5, 6.

²² v. 7.

¹ ἐτέραν] εὐρὼν G. ² ἴσθησι G. Statim τί ἔτι ἐρ. idem. nostri omnes. Edebatur τοῦτο δέ. Neque aliter Interpretes.

³ ἐπειδὴ, ὅτι ὕβρισαμεν Edd. Sed ὅτι deest in libris omnibus. sit ex A.F.H.I. Mox φησιν om. E. ⁴ ἐγένου] ἐκείνου G.

⁵ γινόμε. pro γενόμε. A.E.G.I. γινόμε. H. ⁶ κολάζει A.I. ⁷ ὥς] τουτέστιν ὡς (et om. φησὶ) D.E. ⁸ διαλεχθεῖ G.I. ⁹ γὰρ om. G. Mox παρ' ἡμῶν A.E.F.I.

¹⁰ γὰρ ἢ] δὲ G. ¹¹ ψεύσματι A.E.F.G.H.I. et Mosqq. ψεύδει vulgo. ¹² καὶ ἀνάγκη] ἀνάγκη γὰρ E. καὶ ἀνάγκη δὲ Edd. δὲ deest in om-

nibus. ¹³ ἔχειν] ἄγειν H.

¹⁴ τί οὖν] Sic αὐτὸ G.

¹⁵ οὖν acces- ¹⁶ κολάζει H.

¹⁷ ὥς] τουτέστιν

δὲ deest in om-

ἄτοπα. Ὅπερ δεικνὺς καὶ ^xαὐτὸς, τοὺς πατέρας τῶν τοιούτων ἐπεισήγαγε δογμάτων Ἑλλήνας, ὧς ἀρκεῖν ἡγούμενος εἰς κατηγορίαν τῶν εἰρημένων, τὴν ποιότητα τῶν προσώπων τῶν ταῦτα λεγόντων. ^zΤότε γὰρ ἡμᾶς κωμωδοῦντες ἔλεγον, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ^aἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ. Διὸ καὶ τέθεικεν αὐτὸ σαφῶς οὕτω λέγων. ²³ “^bΕἰ μὴ καθὼς ^cφασὶ τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ· ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν.” Ἐπειδὴ ^dγὰρ ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ²⁴ “Ὅπου ⁴⁸⁰ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις,” κωμωδοῦντες αὐτὸν, καὶ ἑτέρα γνώμη διαστρέφοντες τὸ εἰρημένον, ἔλεγον, ὅτι δεῖ κακίας ^eἔχεσθαι, ἵνα ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. Ὁ δὲ Παῦλος οὐχ οὕτως ἔλεγε· διορθούμενος γοῦν ^fαὐτό φησι, “Τί οὖν; ^gἐπιμενούμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; ²⁵ Μὴ γένοιτο.” Ὑπὲρ ^hγὰρ τῶν παρελθόντων, ⁱφησὶν, εἴρηκα χρόνων, οὐχ ἵνα μελέτην τοῦτο ^kποιώμεθα. Ταύτης γοῦν ἀπάγων τῆς ὑπονοίας, ἔφησεν αὐτὸ ^lκαὶ ἀδύνατον εἶναι λοιπόν. “Οἵτινες γὰρ, φησὶν, ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ^mζήσομεν ^B ἐν αὐτῇ;” Τῶν μὲν οὖν Ἑλλήνων εὐκόλως κατέδραμεν· ὁ γὰρ βίος ⁿαὐτῶν σφόδρα διέφθαρτο· τῶν δὲ Ἰουδαίων εἰ καὶ ὁ βίος ἐδόκει παρημελησθαι, ἀλλ’ ἦν προκαλύμματα ^oτούτων μεγάλα, νόμος καὶ περιτομή, ^pκαὶ τὸ τὸν θεὸν αὐτοῖς ὠμιληκέναι, καὶ τὸ πάντων εἶναι διδασκάλους. Διὰ τοῦτο καὶ τούτων αὐτοὺς ἐγύνμωσε, καὶ μᾶλλον ἔδειξεν ἐκ τούτων κολαζομένους, εἰς ὃ καὶ ἐνταῦθα τὸν λόγον συνέκλεισεν. ^q“Ἄν γὰρ μὴ κολάζωνται, φησὶ, τοιαῦτα ποιοῦντες, ἀνάγκη τὸν βλάσφημον ἐκείνον περιφέρεισθαι λόγον, τὸ, “Ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ^C ἀγαθὰ.” Εἰ δὲ τοῦτο ἀσεβὲς, καὶ οἱ λέγοντες αὐτὸ δίκην δώσουσι· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπὼν, “ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν” εὐδελον ὅτι κολάζονται. Εἰ γὰρ οἱ λέγοντες τιμωρίας ἄξιοι, πολλῶ μᾶλλον οἱ πράσσοντες· εἰ δὲ ἄξιοι τιμωρίας, ὥς ἡμαρτηκότες ἄξιοι. Οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ κολάζων, ἵνα καὶ τις ὑποπτεύσῃ τὴν ψῆφον, ^rἀλλ’ ὁ θεὸς ὁ δικαίως πάντα

23 γ. 8.

24 Rom. v. 20.

25 Ibid. vi. 1, 2.

^x αὐτοὺς G. ^y ἀρκεῖν F.G.H. ^z τότε] οὕτως G. Brix. ^a ἔλθῃ hic et infra omnes. ἔλθοι Veron. Sav. Statim τὰ καλὰ I. ^b εἰ] καὶ G. Post εἰ μὴ verba καθὼς βλασφημούμεθα καὶ, quae vulgo leguntur, desunt in A.B.D. E.F.H.I. et Mosqq. Vertit ea Brix. non Musc. ^c φησὶ H. Mosqq. ^d γὰρ om. I. ^e ἄγεσθαι H. Idem mox τῶν ἀγαθῶν. ^f αὐτοὺς I. ^g ἐπιμείνωμεν G. ^h γὰρ om. G. ⁱ φησὶν accessit ex omnibus. ^k ποιῶμεθα A.B.D.E.F.H.I. ποιῶμεθα G. ποιῶμεν Edd. ^l καὶ om. I. ^m ζήσομεν F.H. ⁿ αὐτῶν om. B. ^o τούτων] αὐτῶν G. ^p καὶ om. G. ^q ἂν γὰρ] Sic omnes. ^r ἀλλ’ Edd. Statim κολάζονται pro κολάζονται B.D.F. G.I. et ex corr. A. ^r ἀλλ’ ὁ] ἀλλὰ G. Mox τὰ πάντα idem.

ποιῶν. Εἰ δὲ δικαίως τιμωροῦνται, ἀδίκως ἐκείνα ἔλεγον, ἅπερ ἔλεγον, οἱ κωμωδοῦντες ἡμᾶς. Πάντα γὰρ ὁ θεὸς ἔπραξε καὶ πράττει, ὥστε τὴν πολιτείαν ἡμῶν διαλάμπειν καὶ ὀρθοῦσθαι πάντοθεν.

D ^s Μὴ τοίνυν ῥαθυμῶμεν· οὕτω γὰρ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπο-
στῆσαι δυνησόμεθα τῆς πλάνης. Ὅταν ἔδὲ ἐν μὲν ῥήμασι
φιλοσοφῶμεν, ἐν δὲ ἔργοις ἀσχημονῶμεν, ποίοις ὀφθαλμοῖς
αὐτοὺς ὀψόμεθα; ποίοις στόμασι ἡ διαλεξόμεθα περὶ δογμα-
των; Ἐρεῖ γὰρ ^w πρὸς ἕκαστον ἡμῶν ὁ τὸ ἔλαττον μὴ
κατωρθωκώς, πῶς ἀξιοῖς περὶ τοῦ μείζονός ^x με διδάσκειν; ὁ
μηδέπω μαθὼν, ὅτι πλεονεξία κακόν, πῶς περὶ τῶν ἐν ^y τοῖς
οὐρανοῖς φιλοσοφεῖς πραγμάτων; Ἄλλ' οἶδας, ὅτι κακόν;
Οὐκοῦν μείζον τὸ ἐγκλημα, ὅτι καὶ εἰδὼς πλημμελεῖς. Καὶ τί
Ε λέγω τὸν Ἕλληνα; Οὐδὲ ^z γὰρ οἱ παρ' ἡμῖν νόμοι συγχωροῦσιν
ἡμῖν ταύτης ἀπολαύειν τῆς παρρησίας, ὅταν ὁ βίος ^a ἡμῶν
διεφθαρμένος ᾖ. ²⁶ "Τῷ γὰρ ἀμαρτωλῷ, φησὶν, εἶπεν ὁ θεός·
ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου;" Ἀπνέχθησάν ποτε
αἰχμαλῶτοι ^b Ἰουδαῖοι, καὶ τῶν Περσῶν ἐπικειμένων καὶ ἀξιούν-
των ἄδειν αὐτοῖς ^c τὰς θείας ὁδοὺς ἐκείνας, ἔλεγον· ²⁷ "Πῶς
^d ἄσσομεν τὴν ὁδὸν κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;" ^e Εἰ δὲ ἐν βαρ-
βάρῳ γῇ τὰ λόγια τοῦ θεοῦ θέμις οὐκ ἦν ἄδειν, πολλῷ μᾶλλον
τὴν βάρβαρον ψυχὴν ^f βάρβαρος γὰρ ἡ ἀνηλεής. ^h Εἰ τοὺς
αἰχμαλῶτους ὄντας, καὶ δούλους ἀνθρώπων ἐν ⁱ ἀλλοτρίᾳ γε-
481 νομένους ὁ νόμος ἐκάθισεν ^k ἐν σιγῇ, πολλῷ μᾶλλον τοὺς
δούλους ὄντας τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ ^l γενομένους πολι-
τεία ἐπιστομίζεσθαι δίκαιον. Καίτοι καὶ τὰ ὄργανα εἶχον
τότε ἐκεῖνοι· ²⁸ "Ἐν γὰρ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς, ^m φησὶν,
ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν" ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐξῆν. Οὐκοῦν
οὐδὲ ἡμῖν, κἂν στόμα ἔχωμεν ⁿ καὶ γλῶτταν, ἅπερ ἐστὶν ὄργανα (43)
τοῦ λόγου, θέμις παρρησιάζεσθαι, ἕως ἂν τῇ πάντων βαρβάρων

26 Ps. xlix. 16.

27 Ps. cxlvi. 4.

28 Ps. cxlvi. 2.

^s HOIKON. Περὶ διδασκάλων, ὅτι δεῖ μετὰ τοῦ λόγου καὶ ἀρετῆς ἐπιμε-
λεῖσθαι. Veron. ^t δὲ pro γὰρ A.E.F.G.H.I. ^v διαλεχθῶμεν G.

^w πρὸς] + ἔνα B.D. ^x με accessit ex omnibus. ^y τοῖς om. G. Statim
φιλ. πραγμάτων pro πραγμάτων φιλ. omnes. ^z γὰρ om. E. ^a ἡμῶν om.

F.H.I. Statim ἦ (vel ἦν H.) διεφθ. pro διεφθ. ἦ H.I. ἦ om. G. ^b οἱ Ἰου-
δαῖοι G. ^c τὰς θ. ὁ. ἐκείνας omnes. Ante Montef. edebatur ἐκείνας τὰς

θ. ὁ. ^d ἄσσομεν E.F.H.I. et ante corr. A.G. Post ἄσσομεν add. ὑμῖν B.
^e εἰ δὲ] εἶδες E. ^f τοῦ θεοῦ] κυρίου G.I. ^g Edebatur βάρβαρος γὰρ ἐστὶν

ἡ ἀνηλεὲς ψυχὴ. Ubi ἐστὶν om. A.B.E.F.G. γὰρ ἐστὶν om. I. ψυχὴ autem
deest in omnibus. ἀνελὲς pro ἀνηλεὲς habent A.E.F.G. ^h εἰ γὰρ τοὺς

Edd. γὰρ deest in omnibus. ⁱ ἀλλοτρίᾳ] + γῇ Edd. γῇ om. A.B.E.F.G.
H.I. Statim γενομένους A.F.H.I. ^k ἐν om. G. ^l γενομένους E. γ. πο-

λιτεία pro πολιτεία γ. omnes. ^m φησὶν om. F.G. ⁿ καὶ] κἂν A.E.F.G.

τυραννικωτέρα δουλεύωμεν ἁμαρτία. Εἰπέ γάρ μοι, τί πρὸς τὸν Ἑλληνα ἐρεῖς ἀρπάζων καὶ πλεονεκτῶν; ἀπόστηθι τῆς εἰδωλολατρείας; ἐπίγνωνθι τὸν θεόν, ἤ μὴδὲ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ πρόσθι; Ἄρ' οὖν οὐ γελάσεται καὶ ἐρεῖ, σαυτῷ ταῦτα διαλέγου πρότερον; Οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον Ἑλληνα ὄντα εἰδωλολατρεῖν, καὶ Χριστιανὸν ὄντα ἢ τὸ αὐτὸ τοῦτο πλημμελεῖν. Πῶς γὰρ δυνησόμεθα ἐτέρους ἢ ἀπάγειν τῆς εἰδωλολατρείας ἐκείνης, ἑαυτοὺς ταύτης οὐκ ἀπάγοντες; τοῦ γὰρ πλησίον ἡμεῖς ἐγγύτεροι ἑαυτοῖς. Ὅταν οὖν ἑαυτοὺς μὴ πείθωμεν, πῶς ἐτέρους ἢ πείσομεν; Εἰ γὰρ ὁ τῆς οἰκίας τῆς ἑαυτοῦ μὴ προεστὼς καλῶς, οὐδὲ ἐκκλησίας ἐπιμελήσεται· πῶς ὁ μὴδὲ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς προεστὼς, ἐτέρους διορθῶσαι δυνήσεται; Μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐ προσκυνεῖς εἰδῶλον χρυσοῦν· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δείξον, ὅτι μὴ ποιεῖς ταῦτα, ἅπερ ὁ χρυσοὺς κελεύει. Καὶ ὁ γὰρ διάφοροι εἰδωλολατρείας τρόποι· καὶ ὁ μὲν τὸν ἑμῶν ἡγεῖται κύριον, ὁ δὲ τὴν κοιλίαν θεόν, ὁ δὲ ἑτέραν ἐπιθυμίαν χαλεπωτάτην. Ἄλλ' οὐ καταθύεις αὐτοῖς βόας, καθάπερ οἱ Ἕλληνες; Ἀλλὰ τὸ πολλῷ χαλεπώτερον τὴν σαυτοῦ κατασφάττεις ψυχὴν. Ἄλλ' οὐ κάμπτεῖς τὰ γόνατα καὶ προσκυνεῖς; Ἀλλὰ μετὰ πλείονος ὑπακοῆς ποιεῖς πάντα, ἅπερ ἂν ἐπιτάξωσι καὶ ἡ γαστήρ, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ ἡ τῆς ἐπιθυμίας τυραννίς. Ἐπεὶ καὶ Ἕλληνες διὰ τοῦτό εἰσι βδελυκτοὶ, ὅτι τὰ πάθη ἡμῶν ἐθεοποίησαν, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν Ἀφροδίτην, τὸν δὲ θυμὸν Ἄρεα, τὴν δὲ μέθην Διόνυσον προσειπόντες. Δ Εἰ δὲ οὐ γλύφεις εἰδῶλα σὺ, καθάπερ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τοῖς αὐτοῖς ὑποκύπτεις ἅπασι, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ πόρνης ποιῶν μέλη, καὶ ταῖς ἄλλαις σαυτὸν πλύνων παρανομίαις. Διὸ παρακαλῶ, τῆς ἀτοπίας τὴν ὑπερβολὴν ἐννοήσαντας, φεύγειν τὴν εἰδωλολατρείαν· οὕτω γὰρ ὁ Παῦλος καλεῖ τὴν πλεονεξίαν· σφεύγειν δὲ μὴ τὴν ἐν χρήμασι πλεονεξίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν ἐπιθυμίᾳ πονηρᾷ, καὶ τὴν ἐν ἱματίοις, καὶ τὴν ἐν τραπέζῃ, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

ο εἰδωλολατρίας saepius A.B.D.I. ἢ μὴδὲ] μὴ D.E. ἢ τὸ αὐτὸ om. A.E.F.H. favente I. ἢ ἀπαγαγεῖν et mox ἀπαγαγόντες G. ἢ πείσωμεν E. F.H. et ante corr. G. ἢ εἰ γὰρ ὁ] ὁ γὰρ A.H. εἰ γὰρ τῆς ο. τῆς ε. ὁ μὴ πρ. E. ἢ εἴπῃς A.B.D.G.H.I. et ex corr. E. Edebatur εἴποις. ἢ ἑμῶν ἢ μαμωνῶν pro μαμωνῶν A.B.D.E.F.G.H. ἢ κατασφάττεις I. ἢ κατασφάττεις A. D.E.F.H. κατασφάζεις G. κατασφάζεις Edd. ἢ οἱ Ἕλληνες Edd. οἱ om. A.B.E.G.H.I. ἢ ἡμῶν, quod aberat, est in A.B.D.E.F.H. Pro ἡμῶν, τῶν ἁνῶν habet G. Statim ἐθεοποίησαν pro ἐθεοποιούν omnes. ἢ Ἄρεα A. D.E.F.G.H. ἢ Ἀρην Edd. ἢ σὺ εἰδῶλα inverso ord. B.F.G. ἢ παθήμασι G. ἢ πόρνης ποιῶν μέλη pro μέλη πόρνης ποιῶν omnes. ἢ ἄλλαις] αὐταῖς G. Statim σαυτὸν A.E.H.I. ἑαυτὸν B.D. ἑαυτὸν Edd. ἢ σφεύγειν δὲ—πονηρᾷ] καὶ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν I. ἢ τραπέζας A.D.E.

ΕΚαὶ γὰρ πολλῷ χαλεπωτέραν δώσομεν δίκην ἡμεῖς μὴ πει-
 θόμενοι τοῖς τοῦ ^ιθεοῦ νόμοις. ²⁹“Ὁ ^kγὰρ δούλος, φησὶν, ὁ
 εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ¹αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται
^mπολλάς.” Ἰν’ οὖν καὶ τὴν κόλασιν ⁿδιαφύγωμεν ταύτην,
 καὶ ἐτέροις καὶ ἑαυτοῖς γενώμεθα χρήσιμοι, πᾶσαν κακίαν ἀπὸ
 τῆς ψυχῆς ^οἐκβαλόντες, ἐλώμεθα τὴν ἀρετὴν. Οὕτω γὰρ καὶ
 τῶν μελλόντων ^pτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
^qἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

482

ΛΟΓΟΣ Η.

¹ ^aΤί οὖν προκατέχομεν περισσόν; Ἡτιασάμεθα ^bγὰρ Ἰου-
 δαίους τε καὶ Ἑλλήνας πάντας ὑφ’ ἁμαρτίαν εἶναι· καθὼς
 γέγραπται· Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν,
 οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα
 ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως
 ἑνός. Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις
 B αὐτῶν ἐδολιούσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν· ὧν τὸ
 στόμα ἀράς καὶ πικρίας γέμει, ὅξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι
 αἷμα· σύντριμμα καὶ τάλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ
 ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν· οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν
 ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

ΚΑΤΗΓΟΡΗΣΕΝ Ἑλλήνων, κατηγόρησεν Ἰουδαίων· (44)
 ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν τὴν δικαιοσύνην λοιπὸν τὴν διὰ τῆς πί-
 C στεως. Εἰ γὰρ μήτε ὁ τῆς φύσεως ὤνησε νόμος, μήτε ὁ
 γραπτὸς ἐποίησέ τι πλεόν, ἀλλ’ ἀμφοτέροι τοὺς οὐκ εἰς δέον
 αὐτοῖς χρησαμένους ἐβάρησαν, καὶ μείζονος ἔδειξαν κολάσεως
 ὄντας ἀξίους, ἀναγκαῖα λοιπὸν ἢ διὰ τῆς χάριτος σωτηρία.
 Εἰπέ τοίνυν αὐτὴν, ὦ Παῦλε, καὶ δεῖξον. Ἀλλ’ οὐδέπω θαρρεῖ,
 τὸ ἰταμόν τῶν Ἰουδαίων ὑφορώμενος, ἀλλ’ ἐπὶ τὴν κατηγορίαν
 αὐτῶν πάλιν ἄγει τὸν λόγον. Καὶ πρότερον εἰσάγει κατή-
 γορον τὸν Δαυὶδ ^cτὰ αὐτὰ λέγοντα διὰ πολλῶν, ἅπερ ἐν
 βραχεὶ πάντα εἶπεν Ἡσαΐας, ἰσχυρὸν κατασκευάζων αὐτοῖς

²⁹ Luc. xii. 47.¹ CAP. III. v. 9—18.

ⁱ θεοῦ A.B.D.E.F.H.I. κυρίου Edd. ^k γὰρ] γούν G. ¹ αὐτοῦ om. G.
 Idem post ποιήσας add. αὐτό. ^m πολλὰ F.H. ⁿ διαφ. ταύτην pro ταύτην
 διαφ. omnes. ^ο ἐκβάλλοντες E.G. ^p τευξόμεθα A.B.F.G.H.I. ἐπιτευ-
 ξόμεθα vulgo. ^q ἀξιωθῆναι D.E. HOM. VIII. ^a Vid. Annot. ^b γὰρ
 om. E. ^c τὰ αὐτὰ A.D.E.F.H.I. ταῦτα vulgo.

χαλινὸν, ὥστε μὴ ἀποπηδῆσαι, ^dμηδὲ τῶν περὶ τῆς πίστεως D
 γυμναζομένων λόγων λοιπὸν ἐσκιρτῆσαί τινα τῶν ἀκούοντων,
 ἱκανῶς ταῖς τῶν προφητῶν ^fπροκατεिल्μημένον κατηγορίαις.
 Καὶ γὰρ τρεῖς τίθησιν ὑπερβολὰς ὁ προφήτης, ὅτι ^eτε πάντες
 ὁμοῦ τὰ κακὰ ἔπραττον, λέγων, καὶ ὅτι οὐκ ^hἀναμίξ τὰ καλὰ
 τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ τὴν πονηρίαν ⁱμόνην μετέησαν, καὶ ὅτι μετ'
 ἐπιτάσεως ταύτην ἀπάσης. Εἵτα ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν, εἰ
 πρὸς ἐτέρους ταῦτα εἴρηται; ἐπήγαγεν· ²“Οἶδαμεν δὲ, ὅτι
 ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.” Διὰ τοι τοῦτο
 μετὰ τὸν Ἡσαΐαν τὸν ὁμολογημένως πρὸς αὐτοὺς ἀποτεινόμενον,
 ἐπεισήγαγε τὸν Δαυῖδ, ἵνα δείξῃ καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς
 ὄντα ἀκολουθίας. Ποία γὰρ ^kἦν ἀνάγκη, φησὶν, ἐτέρων κατη- E
 γορεῖν τὸν εἰς τὴν ἡμετέραν διόρθωσιν ἀποσταλέντα προφή-
 την; ^mοὐδὲ γὰρ ⁿὁ νόμος ἐτέροις ἐδόθη, ἀλλ' ὑμῖν. Τίνος δὲ
 ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, οἶδαμεν ^oδὲ, ὅτι ὅσα ὁ προφήτης λέγει, ἀλλ',
 “ὅσα ὁ νόμος ῥαλεῖ;” Ὅτι τὴν παλαιὰν ^qἅπασαν νόμον
 καλεῖν εἴωθεν ὁ Παῦλος. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησι· ³“Τὸν
 νόμον οὐκ ἀκούετε, ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχε;” καὶ ἐνταῦθα
 τοὺς ψαλμοὺς νόμον ἐκάλεσεν, εἰπών· “Οἶδαμεν, ὅτι ὅσα ὁ
 νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.” Εἵτα δείκνυσιν ^rοὐδὲ
 ἀπλῶς ταῦτα λεγόμενα κατηγορίας ἔνεκεν, ἀλλ' ἵνα τῇ πίστει
 προοδοποιήσῃ ^sπάλιν. Τοσαύτη τῆς παλαιᾶς πρὸς τὴν καινὴν 483
^tἡ συγγένεια, ὅτι καὶ αἱ κατηγορίαι καὶ οἱ ἔλεγχοι διὰ τοῦτο
^vπάντες ἐγίνοντο, ἵνα λαμπρὰ παρὰ τοῖς ἀκούουσιν ἀνοιγῇ τῆς
 πίστεως ἡ θύρα. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο μάλιστα Ἰουδαίους ἀπώ-
 λεσε τὸ μέγα φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς· ὅπερ οὖν καὶ προῖον ἔλεγεν,
 ὅτι ⁴“Ἀγνοοῦντες τοῦ θεοῦ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν
^wδικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ
 ὑπετάγησαν” προλαβὼν καὶ ὁ νόμος καὶ ὁ προφήτης ^xπρο-B
 κατέβαλον αὐτῶν τὰ φρονήματα, ^yκαὶ κατέστειλαν αὐτῶν τὸ

2 v. 19.

3 Gal. iv. 21, 22.

4 Rom. x. 3.

^d μήτε τοῦ . . . γυμναζομένου λόγου I. ^e σκιρτῆσαι pro ἀποσκιρτῆσαι A.F.
 G.H.I. ἀποσκιρτῆσαι ex λοιπὸν σκιρτῆσαι fecit corrector B. ^f προκατεिल्μη-
 μένων F.G. ^g τε om. H. Statim πάντα G. ^h ἀναμίξ] Sic omnes. Ede-
 hatur ἀνέμιξαν. ⁱ μόνον A.D.E.F.H.I. Statim μετίεσαν E.F. ^k ἦν om. G.
^l ἡμετέραν F.H. et ante corr. B. ἡμετέραν et mox ἡμῖν habet Veron. ^m οὐ-
 δέ] οὐ F.H.I. ⁿ ὁ om. A.F.G.H.I. ^o δὲ accessit ex A.E.F.H.I. γὰρ pro
 δὲ G. ^p λέγει G. ^q ἅπασαν pro πᾶσαν omnes. ^r οὐδὲ] οὐχ G. ^s πά-
 λιν] + ὁ λόγος A.B.G.H.I. + ὁ νόμος F. cum Edd. et Interpp. Neutrum ag-
 noscunt D.E. ^t ἡ om. F.H.I. Statim συγγένεια omnes. συμφωνία Edd.
^v πάντες pro πάντως omnes. Statim ἐγίνοντο A.B.D.E.F.G.H. ἐγένοντο vulgo.
^w δικαιοσύνην om. G. ζητοῦντες om. I. ^x προκατέβαλεν A.G. προκατέλαβον
 ante corr. B. Mox κατέστειλεν A.G. et ante corr. B. ^y καὶ om. F.H.I.

φύσημα, ἵνα εἰς ἔννοιαν ^zἐλθόντες τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, καὶ τὴν ἀπόνοιαν πᾶσαν ^aκενώσαντες, καὶ ^bἰδόντες ἑαυτοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύοντας, μετὰ πολλῆς ^cτῆς προθυμίας προσδράμωσι τῷ τὴν ἄφεσιν αὐτοῖς τῶν ^dἀμαρτημάτων παρέχοντι, καὶ τὴν χάριν διὰ τῆς πίστεως καταδέξωνται. Τοῦτο ^eγοῦν καὶ ἐνταῦθα ^fαἰνιττόμενος ὁ Παῦλος ἔλεγεν· “^gΟἶδαμεν δέ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα Cφραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.” ^hἘνταῦθα δείκνυσιν αὐτοὺς τῆς μὲν ⁱἀπὸ τῶν ἔργων παρρησίας ἐρήμους ὄντας, ἐν δὲ τοῖς ῥήμασιν ἀλαζονευομένους μόνον καὶ ἀναισχυνοῦντας. Διὸ ^kκαὶ κυρίως ἐχρήσατο τῇ λέξει, εἰπὼν, “ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ,” τὴν ^lτε ἀναισχυνον αὐτῶν καὶ δυσκάθεκτον μεγαληγορίαν δηλῶν, καὶ τὴν μετὰ ἀκριβείας ἐπιστομιζομένην αὐτῶν γλῶτταν. Καθάπερ γὰρ ῥεῦμα ἀφόρητον, οὕτως ^mαὕτη ἐφέρετο· ἀλλ’ ἐνέφραξεν αὐτὴν ὁ προφήτης. “Ὅταν δὲ λέγῃ Παῦλος, “ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ,” οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἡμαρτον, ἵνα φραγῇ αὐτῶν ⁿτὸ στόμα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλέγχοντο, ἵνα μὴ ἀγνοῶσιν ἀμαρτάνοντες Dτοῦτο αὐτό. “Καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.” Οὐκ εἶπεν, ^pὅ Ἰουδαῖος, ἀλλὰ, πᾶσα ἡ φύσις. Τὸ μὲν γάρ, (45) “ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ,” ἐκείνους ἐστὶν ^qαἰνιττομένου, εἰ καὶ μὴ φανερώς αὐτὸ ^rτέθεικεν, ὥστε μὴ τραχύτερον γενέσθαι τὸν λόγον· τὸ δὲ, “ἵνα ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ,” ὁμοῦ καὶ περὶ Ἰουδαίων καὶ ^sπερὶ Ἑλλήνων εἶρηται. Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς τὸ καταστεῖλαι τὴν ἐκείνων ἀπόνοιαν, ὅταν καὶ ἐνταῦθα μηδὲν ^tπλέον ἔχωσι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ’ ὁμοίως ὧσι ^vπροσδεδομένοι κατὰ τὸν τῆς σωτηρίας λόγον. Ὁ γὰρ ὑπόδικος κυρίως ^uἀν ἐκεῖνος λέγοιτο, ὁ μὴ δυνάμενος ἀρκεῖν ἑαυτῷ Eπρὸς ἀπολογίαν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρου δεόμενος βοηθείας· οἷα ἦν καὶ τὰ ἡμέτερα πάντα, ἀπολωλεκότων ἡμῶν τὰ πρὸς σωτηρίαν συντείνοντα. ⁵“Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἀμαρτίας.” Πάλιν

5 v. 20

^z ἐλθόντες τ. ο. pro τ. ο. ἐλθόντες A.D.E.F.G.H.I. ^a Sic omnes. κατακενώσαντες Edd. ^b εἰδότες F.G. ^c τῆς accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^d παραπτώματων G. ^e οὖν G. ^f αἰνιττεται ὁ Π. (om. ἔλεγεν) G. ^g οἶδαμεν δὲ ὅτι] Sic A.D.E.G. δὲ vulgo abest. ὅτι οἶδαμεν δὲ B.H. ὅτι εἶδομεν δὲ ὅτι F. ^h ἐνταῦθα γὰρ Edd. γὰρ om. D.E.G. ⁱ ἀπὸ om. I. ^k καὶ om. G. ^l τε accessit ex omnibus. ^m αὕτη vel αὐτῇ H. et a pr. man. B. ⁿ τὰ στόματα B. Statim ἀλλ’ ἵνα διὰ τοῦτο ἐλέγχωνται G. ^o τὸ αὐτὸ τοῦτο I. ^p ὁ accessit ex omnibus. ^q αἰνιττομένον D.E. et corr. ex αἰνιττόμενον F. αἰνιττόμενος A.G.H.I. αἰνιττόμενον Edd. ^r τέθεικεν pro τέθειται omnes. ^s περὶ est in A.D.E.F.G.H.I. non in Edd. Statim εἶρηκεν G. ^t πλέον ἔχωσι pro ἔχωσι πλέον omnes. ^v προσδεδεμένοι G.I.

ἐφήλατο τῷ νόμῳ, μετὰ φειδούς μὲν· οὐ γὰρ αὐτοῦ κατηγορία τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων ῥαθυμίας· πλὴν ἀλλ' ὁμως ἐσπούδακεν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ μέλλει τὸν περὶ ^ωτῆς πίστεως εἰσάγειν λόγον, δεῖξαι αὐτὸν σφόδρα ἡσθηκότα. ^κΕἰ γὰρ αὐχεῖς ἐπὶ τῷ νόμῳ, φησὶν, οὗτός σε κατὰσχύνει μᾶλλον· οὗτός σου τὰς ἀμαρτίας ἐκπομπεύει. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτω τραχέως, ἀλλ' ὑφειμένως πάλιν· “Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἀμαρτίας.” Οὐκοῦν καὶ ἡ κόλασις ^ζμείζων, ἀλλὰ ^απαρὰ τὸν Ἰουδαῖον. Ὁ μὲν γὰρ νόμος ἤννε τὸ ^βφανερὰν σοι ποιῆσαι τὴν ἀμαρτίαν, σὸν δὲ ἦν λοιπὸν τὸ φυγεῖν· μὴ φυγὼν τοίνυν, μᾶλλον ἐπεσπάσω τὴν κόλασιν, καὶ ^ετὸ τοῦ νόμου κατόρθωμα ⁴⁸⁴ γέγονέ σοι μείζονος ἐφόδιον τιμωρίας.

“Οτε τοίνυν τὸν φόβον ἤϋξησε, τότε λοιπὸν ἐπάγει τὰ τῆς χάριτος, ἐν πολλῇ καταστήσας ἐπιθυμίᾳ τῆς τῶν ἀμαρτιῶν ἀφέσεως, καὶ φησι· ⁶“^δΝυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται.” Μέγα ἐνταῦθα ἐφθέγγετο, καὶ πολλῆς δεόμενον τῆς κατασκευῆς. Εἰ γὰρ οἱ ἐν νόμῳ ζῶντες οὐ μόνον οὐκ ἔφυγον κόλασιν, ἀλλὰ καὶ ^επλέον ἐβαρῆθησαν, πῶς ἔστι χωρὶς νόμου μὴ μόνον τιμωρίαν φυγεῖν, ἀλλὰ καὶ δικαιωθῆναι; Δύο γὰρ ἅκρα ἐνταῦθα τέθεικε, καὶ τὸ δικαιούσθαι, καὶ τὸ χωρὶς ^Βνόμου τούτων τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς εἶπε ^ιδικαιοσύνην, ἀλλὰ δικαιοσύνην θεοῦ, ἀπὸ τῆς ἀξίας τοῦ προσώπου ^εμείζονα δεῖξας τὴν δωρεὰν καὶ δυνατὴν τὴν ὑπόσχεσιν· πάντα γὰρ αὐτῷ δυνατά. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐδόθη, ἀλλὰ, “πεφανέρωται,” τὸ τῆς καινοτομίας ὑποτεμνόμενος ἔγκλημα· τὸ γὰρ πεφανερωμένον, ὡς παλαιὸν καὶ ^ηκρυπτὸν φανεροῦται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ^ιτὸ ἐξῆς δείκνυσιν ^κοὐκ ὃν πρόσφατον τοῦτο. Εἰπὼν γὰρ, “πεφανέρωται,” ἐπήγαγε, “Μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.” Μὴ γὰρ, ^Сἐπειδὴ νῦν ἐδόθη, θορυβηθῆς, φησὶ, μηδὲ ^ιὥς πρὸς καινὸν καὶ ξένον πρᾶγμα ταραχθῆς· ἄνωθεν γὰρ αὐτὸ καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ

6 v. 21.

^ω τῆς om. E. ^κ εἰ] τί E. ^υ οὗτος A.B.D.E.F.H.I. αὐτὸς vulgo. Statim κατασχ. μᾶλλον pro μᾶλλον κατασχ. F.G.H.I. ^ζ μείζων] + ἀλλ' οὐ παρὰ τὴν τοῦ νόμου ἀσθένειαν D.E. ^α παρὰ τὸν Ἰουδαῖον] Sic A.F.G.H. et ex corr. I. Edebatur παρὰ τῶν Ἰουδαίων. Diversa lectio παρὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ῥαθυμίαν est in D.E. ^β φανερὸν H. ^ε τὰ τ. v. κατορθώματα I. ^δ νυνὶ pro νῦν A.D.E.F.G. et Mosqq. ^ε πλείον A.E.H.I. ^ς δικαιοσύνην bis A.E.F.G.H.I. δικαιοσύνη Edd. ^ζ μείζονα] καὶ μείζονα A.F.H.I. Statim ἐπιδείξας G. ^η κρυπτὸν pro κρυπτόμενον A.D.E.F.H.I. ^ι τὸ pro τὰ A.B.D.E.G.I. ^κ οὐκ ὃν πρόσφατον] Sic A.B.D.E.F.G.I. οὐκ οὖν pr. H. οὐ πρόσφατον ὃν Edd. ^ι ὥς πρὸς καινὸν] Sic B.D.E. ut edidit Montef. pro vitioso ὡς πρόσκαιρον. ὡς καινὸν A.H.I. ὡς ^{πρὸς} καινὸν (sic) F.G.

προφήται προέλεγον. Καὶ τὰ μὲν ἔδειξε διὰ τῆς κατασκευῆς ταύτης, τὰ δὲ μέλλει, ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν τὸν ^m Ἀμβρακὸν παραγαγὼν λέγοντα· “ⁿ Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται” ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα τὸν Ἀβραάμ, τὸν Δαυὶδ, καὶ αὐτοὺς περὶ τούτων διαλεγόμενους ἡμῖν. Καὶ γὰρ πολλὸς τῶν προσώπων τούτων ὁ λόγος ἦν παρ’ αὐτοῖς· ὁ μὲν γὰρ ἦν πατριάρχης καὶ προφήτης, ^o ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ προφήτης· καὶ αἱ ἐπαγγελίαι δὲ Δαὶ περὶ τούτων πρὸς ἀμφοτέρους ^p τούτους ἦσαν γεγενημέναι. Διὸ καὶ ὁ Ματθαῖος ἀρχόμενος τοῦ εὐαγγελίου, ἀμφοτέρων τούτων μέμνηται πρῶτον, καὶ τότε κατὰ ἀκολουθίαν παράγει τοὺς προγόνους. Εἰπὼν γὰρ, ⁷ “Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,” οὐκ ἀνέμεινεν ^q εἰπεῖν μετὰ τὸν Ἀβραάμ ^r τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ, ἀλλὰ μετὰ ^s τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Δαυὶδ ἐμνημόνευσε. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ τὸν Δαυὶδ τέθεικεν, οὕτω λέγων· “υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ” καὶ τότε ἤρξατο καταλέγειν τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ καὶ τοὺς ἐξῆς ἅπαντας. Διὸ καὶ ὁ ἀπόστολος ἐνταῦθα αὐτοὺς περιστρέφει συνεχῶς, καὶ φησι· “Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.” ^t Εἰτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ, καὶ πῶς ^v αὐτοὶ μηδὲν συντελοῦντες εἰς τὸ προκείμενον, σωζόμεθα; δείκνυσιν καὶ ἡμᾶς εἰσφέροντας οὐ μικρὸν ^w εἰς τοῦτο, (46) τὴν πίστιν ^x λέγω. Εἰπὼν γοῦν, ⁸ “Δικαιοσύνη θεοῦ,” ἐπήγαγε, “Διὰ τῆς πίστεως, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας.” Πάλιν ἐνταῦθα θορυβεῖται ὁ Ἰουδαῖος, οὐδὲν ἐξαίρετον παρὰ τοὺς λοιποὺς ἔχων, ^y καὶ μετὰ τῆς οἰκουμένης ἀριθμούμενος ἀπάσης. Ἰν’ οὖν μὴ τοῦτο ^z πάθῃ, συστέλλει πάλιν αὐτὸν τῷ φόβῳ, ἐπάγων ^a καὶ λέγων· “Οὐ γὰρ ἔστι 485 διαστολή· ⁹ πάντες γὰρ ἡμαρτον.” Μὴ γὰρ μοι εἴπῃς, ὅτι ὁ δεῖνα ^b Ὁ Ἕλλην, ὁ δεῖνα ὁ Σκύθης, ὁ δεῖνα ὁ Θράξ· ἐν γὰρ τοῖς αὐτοῖς ^c ἅπαντες. Εἰ γὰρ καὶ νόμον ἔλαβες, ἐν μόνον ἔμαθες ἀπὸ τοῦ νόμου, τὸ εἰδέναι τὴν ἁμαρτίαν, οὐ τὸ φεύγειν αὐτήν.

7 Matth. i. 1.

8 v. 22.

9 v. 23.

^m Ἀμβρακὸν pro Ἀβρακὸν A.B.E.F.G.H.I. τὸν Ἀ. παραγαγὼν pro παραγαγὼν τὸν Ἀ. omnes. ⁿ ὁ δὲ δίκαιος] Sic A.E.F.H.I. ὁ δίκαιός μου G. ὁ δίκαιος Edd. Post πίστεως add. νόμου F. ^o Ab ὁ δὲ βασιλεὺς evulsum ex G. folium unum usque ad διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως p. 485 B. ^p τούτους om. E. ^q εἰπεῖν pro εἰπὼν omnes. ^r καὶ τὸν Ἰσαὰκ Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.I. ^s τοῦ] τὸν D.E.F.H.I. Statim τὸν Δαυὶδ H.I. ^t εἰτα ἵνα] Sic omnes. ἵνα δὲ Edd. ^v αὐτοὶ μηδὲν] μηδὲν αὐτοὶ A.E.F.I. μηδὲν αὐτοῖς H. ^w εἰς τοῦτο om. H. ^x λέγων A.D.E.F.I. Mox δικαιοσύνη δὲ θεοῦ A.E. ^y καὶ om. A.H.I. ^z πάθῃ omnes. πάθῃ Veron. Sav. Correxit Morell. ^a Verba καὶ λέγων, quae aberrant, sunt in nostris omnibus. ^b ὁ ante Ἕλλην, Σκύθης et Θράξ om. B.D.E.I. (sed ὁ Ἕλλην a pr. man. I.) ^c πάντες A.E.F.H.I.

Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ καὶ ^dἡμάρτομεν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἐκεῖνοι, ἐπήγαγε· “Καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.” “Ὡστε εἰ καὶ μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἡμαρτες, ἀλλὰ τῆς δόξης ὁμοίως ^eἀπεστέρησαι· τῶν γὰρ προσκεκρουκότων εἶ· ὁ δὲ προσκεκρουκὼς ^fτῶν κατησχυμμένων, οὐ τῶν δοξαζομένων. ^gἈλλὰ μὴ φοβηθῆς· διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα εἶπον, οὐχ ἵνα σε εἰς ἀπό- B γνωσιν ἐμβάλω, ἀλλ' ἵνα δείξω τοῦ δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· ¹⁰“Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ^hἱλαστήριον ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης ⁱαὐτοῦ.” “Ὁρα διὰ πόσων κατασκευάζει τὸ εἰρ- μένον. Πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀξίας τοῦ προσώπου· οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἐργαζόμενος ταῦτα, ἵνα ἀπονήσῃ, ^kἀλλὰ θεὸς ^lὁ πάντα δυνάμενος· θεοῦ γάρ ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, φησί. Δεύτερον ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν ^mπροφητῶν. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ, “χωρὶς νόμου,” ἤκουσας, φοβηθῆς· καὶ γὰρ αὐτῷ τῷ νόμῳ C τοῦτο δοκεῖ. Τρίτον ἀπὸ τῶν θυσιῶν τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, “ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι,” ἀναμιμνήσκων αὐτοῦς τῶν προβάτων ἐκείνων καὶ τῶν μόσχων. Εἰ γὰρ ἀλόγων σφαγαί, φησὶν, ἁμαρτίας ἔλυνον, πολλῶ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦτο. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπε, λυτρώσεως, ἀλλ', “ἀπολυτρώσεως,” ⁿὡς μηκέτι ἡμᾶς ἐπανελεθεῖν πάλιν ^oἐπὶ τὴν αὐτὴν δουλείαν. Καὶ ἱλαστήριον ^pῥδι' αὐτὸ τοῦτο καλεῖ, δεικνύς, ὅτι εἰ ὁ τύπος τοσαύτην ^qεἶχεν ἰσχὺν, πολλῶ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια ^rτὸ αὐτῆς ἐπιδείξεται. Δηλῶν δὲ πάλιν οὐ νεώτερον τοῦτο ὃν, οὐδὲ καινὸν, D φησὶ, “προέθετο.” Καὶ εἰπὼν, “προέθετο ^sὁ θεός,” καὶ δείξας τοῦ πατρὸς τὸ κατόρθωμα, τὸ αὐτὸ δείκνυσι καὶ τοῦ υἱοῦ ^tὃν· ὁ μὲν γὰρ πατὴρ προέθετο, ὁ δὲ ^vΧριστὸς ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι τὸ πᾶν κατώρθωσεν. “Εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ.” Τί ἐστὶν ^wἐνδειξις τῆς δικαιοσύνης; ^xὩσπερ ἐνδειξις πλούτου, τὸ μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι πλούσιον, ἀλλὰ καὶ

10 τ. 24, 25.

^d ἡμάρτωμεν E.F.H. ^e ἀπεστέρησαι omnes. ἀποστερῇ Edd. ^f τῶν κατησχυμμένων (καταισχυμ. F.H.), οὐ τῶν δοξαζομένων] Sic nostri omnes. Edebatur οὐ τῶν δοξ. ἀλλὰ τῶν κατησχ. ^g ἀλλὰ] ἀλλ' ἵνα B. ^h ἱλαστήριον] + διὰ πίστεως G. + διὰ τῆς πίστεως Sav. Mor. Ben. contra fidem Codicum et Ed. Veron. ⁱ αὐτοῦ] + ἐν τῷ νῦν καιρῷ D.E. ^k ἀλλὰ] Sic B.D.E. ἀλλ' ὁ Edd. ^l ὁ τὰ π. δ. G. ὁ παντοδύναμος A.F.H.I. ^m προφητῶν] + μαρτυρομένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν G. ⁿ ὡς] δηλῶν οὕτω γε- νέσθαι τοῦτο ὡς D.E. ^o ἐπὶ] εἰς A.D.E.H.I. ^p δι' αὐτὸ] διὰ G.H. ^q ἔσχεν A.E.F.H. ^r τὸ αὐτῆς omnes. τὸ αὐτὸ Edd. ^s ὁ θεός om. B. ^t ὃν om. G. ^v Χριστὸς] υἱὸς G. ^w ἐνδειξις] εἰς ἐνδειξιν B.D.E.G. Post δικαιοσύνης add. αὐτοῦ G. ^x ὥσπερ] ὅπερ G.

ἑτέροισι πλουσίους ποιεῖν καὶ ζωῆς, τὸ μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι
 ζῶντα, ἀλλὰ καὶ ὧ νεκροὺς ζωοποιεῖν καὶ δυνάμει, τὸ μὴ μόνον
 αὐτὸν εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς δυναμοῦν· οὕτω καὶ
 Ε δικαιοσύνης ἔνδειξις, τὸ μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι δίκαιον, ἀλλὰ καὶ
 ἑτέροισι ἐν ἁμαρτία κατασαπέντας ἐξαίφνης δικαίους ποιεῖν.
 Τοῦτο οὖν καὶ αὐτὸς ἐρμηνεύων ἐπήγαγε, ὅτι ἐστὶν ἔνδειξις·
 “ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως
 Ἰησοῦ.” Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε· οὐ γὰρ ἐξ ἔργων, ἀλλ’ ἀπὸ
 πίστεως· μηδὲ φεύγε τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην· διπλοῦν γὰρ
 αὐτῆς τὸ ἀγαθόν, ὅτι καὶ κοῦφόν ἐστι, καὶ πᾶσι προκείμενον·
 μηδὲ αἰσχύνην καὶ ἐρυθρίαν· εἰ γὰρ ἑαυτὸς ἐνδείκνυται τοῦτο
 ποιῶν, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ἵνα βρῖνεται καὶ ἐγκαλλωπίζεται,
 486 πῶς σὺ καταδύῃ καὶ ἐγκαλύπτῃ, ἐφ’ ᾧ ὁ δεσπότης σου δοξά-
 ζεται; Ἐπάρας τοίνυν τὸν ἀκροατὴν διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι
 ἔνδειξις τῆς τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης ἐστὶ τὰ γινόμενα, πάλιν τῷ
 φόβῳ ὡθεῖ τὸν ὀκνοῦντα καὶ ἀναδύομενον προσελθεῖν, οὕτω
 λέγων· “ Διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων.”
 Ὅρᾳς πῶς συνεχῶς ἀναμνησκει τῶν πλημμελημάτων αὐτοῦς;
 ἀνωτέρω μὲν λέγων, “ Διὰ γὰρ νόμον ἐπίγνωσις ἁμαρτίας,”
 μετὰ ταῦτα δὲ, ὅτι πάντες ἡμαρτον, ἐνταῦθα δὲ σφοδρότερον.
 Οὐδὲ γὰρ εἶπε, διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ, “ διὰ τὴν πάρεσιν,”
 τούτεστι, τὴν νέκρωσιν. Οὐκέτι γὰρ ὑγείας ἐλπίς ἦν, ἀλλ’
 Β ὥσπερ τὸ σῶμα παραλυθὲν τῆς ἀνωθεν ἐδεῖτο χειρὸς, οὕτω καὶ ὡ
 ψυχὴ νεκρωθεῖσα. Καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅπερ ἐν τάξει (47)
 θεὸς αἰτίας, δείκνυσιν μεῖζον ὢν κατηγορήμα. Τί δὲ τοῦτό ἐστι;
 11 Τὸ ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ τὴν πάρεσιν γεγενῆσθαι. Οὐδὲ
 γὰρ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι οὐκ ἀπελαύσατε πολλῆς ἀνο-
 χῆς καὶ χρηστότητος. Τὸ δὲ, “ ἐν τῷ νῦν καιρῷ,” τὴν πολλὴν
 δεικνύντος ἐστὶ δύναμιν καὶ φιλάνθρωπίαν. Ὅτε γὰρ ἀπε-
 γνώσθημεν, φησὶ, καὶ καιρὸς ἀποφάσεως ἦν, καὶ ἠϋξήθη τὰ
 κακὰ, καὶ ἐπληρώθησαν αἱ ἁμαρτίαι, τότε τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν
 C ἐπέδειξατο, ἵνα μάθῃς πόση παρ’ αὐτῷ τῆς δικαιοσύνης ἡ περι-

11 v. 26.

ὧ τοὺς νεκροὺς B. ^z καὶ] + τὸ Edd. τὸ om. A.D.E.F.G.H.I. ^a ἁμαρ-
 τία] Sic D.E.F.G.H. et Veron. ἁμαρτίαις vulgo. Statim καταπεσόντας H.
 Veron. ^b τί pro τίς A.B.F.G.H. ἐρμηνεύων, τὸ τί ἐστὶν ἔνδειξις ἐπήγαγεν
 D.E. ^c εἰς accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^d ἀλλ’ ἀπὸ] ἀλλὰ ἐκ G. ^e ὅτι
 —πᾶσι] καὶ ὅτι κοῦφον καὶ ὅτι πᾶσι D.E. ^f καὶ] μηδὲ G. ^g οὗτος F.H.I.
^h καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ⁱ καὶ ἐναβρ. Edd. καὶ deest in omnibus.
^k τοῦ A.B.D.E.F.G.I. Legebatur τὸ ante Montef. ^l γὰρ om. G. ^m ταῦ-
 τα δέ] δὲ ταῦτα G.I. ⁿ τὸ σῶμα D.E. ^o ἡ om. G. ^p καὶ om. G.
^q ὅπερ] + καὶ D.E. Mox τίθεις F.I. τίθεισιν G. ^r δύναμιν omnes. Ede-
 batur ἀνοχῇ. Pro δεικνύντος ἐστὶ δύναμιν, G. habet δύναμιν δηλοῦντός ἐστι.

ουσία. Οὐδὲ γὰρ ἐν ἀρχῇ γενόμενον τοῦτο οὕτω θαυμαστὸν ἂν ἐφάνη καὶ παράδοξον, ὥς νῦν, ὅτε ^sπᾶς ἰατρείας ^tἐξηλέγχθη τρόπος.

¹² “Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; Ἐξεκλείσθη, φησί. Διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; Οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.” Πολὺς ὁ ἀγὼν τῷ Παύλῳ δείξαι, ὅτι τοσοῦτον ἡ πίστις ἴσχυσεν, ὅσον οὐδὲ ἐφαντάσθη ποτέ ὁ νόμος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι δικαιοὶ ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς πίστεως, ἐπιλαμβάνεται τοῦ νόμου πάλιν. Καὶ οὐ λέγει, ποῦ οὖν τὰ κατορθώματα τῶν Ἰουδαίων; ποῦ ἡ δικαιοπραγία; ἀλλὰ, “ποῦ ἡ καύχησις;” D πανταχοῦ δεικνὺς ^wμεγαληγοροῦντας μόνον ὡς πλεόν τι τῶν ἄλλων ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἐπιδεικνυμένους ἔργον. Καὶ εἰπὼν, “Ποῦ οὖν ἡ καύχησις;” οὐκ εἶπεν, ἡφανίσθη καὶ ἀπώλετο, ἀλλ’, “ἐξεκλείσθη,” ὅπερ ἀκαιρίας μᾶλλον ἐστίν· οὐκέτι γὰρ ἔχει καιρὸν. Ὡς περ ^xγὰρ τῆς κρίσεως ἐπιστάσης, οὐκέτι καιρὸν ἔχουσιν οἱ ^yμετανοεῖν βουλόμενοι· οὕτω καὶ τῆς ἀποφάσεως ^zἐξενεχθείσης λοιπὸν, καὶ πάντων μελλόντων ἀπόλλυσθαι, ^aκαὶ παραγενομένου τοῦ ταῦτα χάριτι λύντος τὰ E δεινὰ, οὐκέτι καιρὸν εἶχον ἐκεῖνοι ^bπροβάλλεσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου διόρθωσιν. Εἰ γὰρ ἐχρῆν ἰσχυρίζεσθαι ^cτούτοις, πρὸ τῆς παρουσίας ἐχρῆν· ἐλθόντος δὲ τοῦ διὰ τῆς πίστεως σώζοντος, ^dἀνῆρηται λοιπὸν ὁ ^eτῶν ἀγώνων καιρὸς· ὡς γὰρ ἐληλεγμένων ἀπάντων, οὕτω τῇ χάριτι σώζει. Διὸ καὶ νῦν ἦλθεν, ἵνα μὴ λέγωσιν, ἐν ἀρχῇ παραγενομένου, ὅτι δυνατὸν ἦν διὰ νόμου σωθῆναι, καὶ πόνοις οἰκείοις καὶ κατορθώμασι. Ταύτην οὖν ἐπιστομίζων αὐτῶν τὴν ἀναισχυντίαν, ^fἔμεινε χρόνον πολὺν, ὥστε μετὰ τὸ διὰ πάντων ἐλεγχθῆναι σαφῶς οὐκ ἀρκούντας ⁴⁸⁷ ἑαυτοῖς, τότε σώσαι διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος. Διὸ καὶ ἀνωτέρω λέγων, “εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης,” ἐπήγαγεν, “ἐν τῷ νῦν καιρῷ.” Εἰ δὲ ἀντιλέγοιεν ^gτινες, ταῦτόν ^hποιοῦσιν, ὥς περ ἂν εἴ τις ⁱμεγάλα ἡμαρτηκὼς, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἀπολογήσασθαι ^kἐν δικαστηρίῳ, ἀλλὰ κατακριθεὶς καὶ κολάζεσθαι μέλλων, εἴτα ἀπὸ δωρεᾶς βασιλικῆς ἀφεθεὶς, ἀναισχυντοίη μετὰ τὴν ἄφεσιν

12 v. 27.

^s πᾶς pro πάσης omnes. ^t ἐξεχύθη H. ^v ὁ, quod aberat ante Montef. est in libris omnibus. ^w μεγαλορρημονούντας D. ^x γὰρ deest in Edd. ante Ben. repugnantibus libris. ^y μετανοεῖν pro μετανοῆσαι omnes. ^z ἐξενεχθείσης pro ἐνεχθείσης omnes. Recepit etiam Montef. ^a καὶ om. D.E. ^b προβάλλεσθαι A.D.E.F.G.H.I. et ante corr. B. προβαλέσθαι Edd. ^c τούτους A.E.I. ^d ἀνῆρηται B.D.E.G.H. ἀνήρητο Edd. ^e τοῦ ἀγώνος G. ^f ἀνέμεινε G. ^g τινες] + ἔτι D.E. ^h περιοῦσιν H. ⁱ μέγα G. ^k ἐν] ἐν τῷ (sic) G.

καυχώμενος, καὶ λέγων μηδὲν ἡμαρτηκέναι. Πρὶν ἢ γὰρ ἐλθεῖν τὴν δωρεάν, ἀποδείξαι ἔδει· ἐλθούσης δὲ, οὐκ ἂν ἔχοι καιρὸν B¹καυχᾶσθαι λοιπόν. ^mἌ οὐ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων γέγονεν. Ἐπειδὴ γὰρ οἴκοθεν ἦσαν προδεδομένοι, διὰ τοῦτο παραγέγονεν, αὐτῷ τῷ παραγενέσθαι τὴν καύχησιν ἀναιρῶν. Ὁ γὰρ λέγων διδάσκαλος εἶναι νηπίων, καὶ ἐν τῷ νόμῳ καυχώμενος, καὶ παιδευτὴν ἀφρόνων ἑαυτὸν ὀνομάζων, ὁμοίως ἐκείνοις δεηθεὶς τοῦ ⁿδιδάξαντος καὶ σώσαντος, ^oοὐκέτ' ἂν ἔχοι τοῦ καυχᾶσθαι πρόφασιν. Εἰ γὰρ καὶ πρὸ τούτου ἡ περιτομὴ ἀκροβυστία ^pἐγένετο, πολλῷ μᾶλλον νῦν· καὶ γὰρ ^qἐξ ἑκατέρων βέβληται τῶν καιρῶν. Εἰπὼν δὲ, ὅτι ἐξεκλείσθη, δείκνυσι καὶ πῶς. Πῶς οὖν ἐξεκλείσθη, φησί; “ Διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; Οὐχί, C ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.” Ἰδοὺ καὶ τὴν πίστιν νόμον ἐκάλεσεν, ἐμφιλοχωρῶν τοῖς ὀνόμασιν, ὥστε παραμυθεῖσθαι τὴν δοκοῦσαν εἶναι καινοτομίαν. Τίς δὲ ὁ τῆς πίστεως νόμος; Διὰ χάριτος σώζεσθαι. Ἐνταῦθα τὸ δυνατόν δείκνυσι τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ μόνον ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσε καὶ εἰς καύχησιν ἤγαγε, καὶ οὐδὲ ἔργων δεηθεὶς, ἀλλὰ πίστιν ζητήσας μόνον. Ταῦτα δὲ λέγει, καὶ τὸν ^rπιστεύσαντα Ἰουδαῖον μετριάζειν παρασκευάζων, καὶ τὸν μὴ πιστεύσαντα καταστέλλων, ^sὥστε αὐτὸν ἐφελκύνασθαι. Ὁ μὲν γὰρ σωθεὶς, ἂν ^tμέγα φρονῇ τῷ D νόμῳ προσέχων, ἀκούσεται ὅτι αὐτὸς αὐτοῦ τὸ στόμα ἐνέφραξεν, αὐτὸς αὐτοῦ κατηγορήσεν, αὐτὸς αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν ἀπηγόρευσε, καὶ τὸ καύχημα ἐξέκλεισεν· ὁ δὲ μὴ πιστεύσας πάλιν διὰ ^vτῶν αὐτῶν τούτων ταπεινωθεὶς, προσαχθῆναι τῇ (48) πίστει δυνήσεται. Εἶδες πόση τῆς πίστεως ἡ περιουσία; πῶς ἀπέστησε τῶν προτέρων, μηδὲ καυχᾶσθαι ἐπ' αὐτοῖς ἀφείσα; 13 “ Λογίζομεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.” Ὅτε ἔδειξεν ἀνωτέρους ὄντας ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν Ἰουδαίων, τότε λοιπὸν μετὰ πολλῆς ^wτῆς παρρησίας καὶ περὶ E αὐτῆς διαλέγεται, καὶ τὸ δοκοῦν ἐνταῦθα θορυβεῖν πάλιν ἰάται. Καὶ γὰρ δύο ταῦτα ^xτὰ ταραττοντα ἦν Ἰουδαίους, ἐν μὲν, εἰ τοὺς μετ' ἔργων μὴ σωθέντας δυνατόν χωρὶς ἔργων σωθῆναι· ἕτερον δὲ, εἰ τοὺς ἀκροβύστους δίκαιον τῶν αὐτῶν ἀπολαῦσαι τοῖς ἐν τοσούτῳ χρόνῳ συντραφεῖσι τῷ νόμῳ· ὃ πολλῷ τοῦ

13 v. 28.

¹ καυχῆσασθαι G. ^m ὃ δὲ δὴ] τοῦτο D.E. ⁿ διδάξαντος καὶ σώσαντος A.D. ^o οὐκέτ' ἂν pro οὐκ ἂν B.E.F.G.H.I. et ante corr. A. οὐκέτι ἂν D. ^p ἐγένετο B. γέγονε E. ^q ἐξ om. D.E. Statim ἐκβέβληται iidem, receptum a Montef. ^r πιστεύοντα B.H. ^s ὥστε pro ὡς A.B.D.E.F.I. et ex corr. G. Receptit Montef. ^t μέγα pro μεγάλη A.B.D.E.F.H.I. Ita etiam Montef. ^v τῶν om. I. ^w τῆς om. G. ^x τὰ om. G.

προτέρου μᾶλλον αὐτοὺς ἐξετάραττε. Διὰ τοῦτο ἐκείνο κατασκευάσας, ἐπὶ τοῦτο λοιπὸν ἔξειςιν· ὅπερ οὕτως ὃ ἐθορύβει τοὺς Ἰουδαίους, ὡς καὶ Πέτρῳ μετὰ τὴν πίστιν ταύτης ἔνεκεν ἐγκαλέσαι τῆς ὕποθέσεως. Τί οὖν φησι; “Λογίζόμεθα οὖν πίστει δικαιούσθαι ^αἄνθρωπον.” Οὐκ εἶπεν Ἰουδαῖον, ἢ τὸν ⁴⁸⁸ ὑπὸ ^βτὸν νόμον ὄντα, ἀλλ’ ἐξαγαγὼν τὸν ^γλόγον εἰς εὐρυχωρίαν, καὶ τῇ οἰκουμένη τὰς θύρας ἀνοίξας τῆς σωτηρίας, φησὶν, “ἄνθρωπον,” τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ^δὄνομα.

Εἶτα ἀπὸ ^ετούτου λαβὼν ἀφορμὴν, μὴ τεθεῖσαν ἀντίθεσιν λύνει. Ἐπειδὴ ^εγὰρ εἰκὸς ἦν Ἰουδαίους ^εἀκούσαντας, ὅτι πάντα ἄνθρωπον ἢ πίστις δικαιοί, δυσχεραίνειν καὶ σκανδαλίζεσθαι, ^βἐπήγαγεν. ¹⁴“Ἡ Ἰουδαίων ὁ θεὸς ^ημόνον;” ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, διὰ τί γάρ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι δοκεῖ, τὸ πάντα ἄνθρωπον σώζεσθαι; μὴ γὰρ μερικὸς ἐστὶν ὁ θεός; ἐκ τούτου δεικνύς, ὅτι βουλόμενοι τοῖς ἔθνεσιν ἐπηρεάζειν, τοῦ θεοῦ τὴν δόξαν λυμαίνονται μᾶλλον, εἶγε μὴ συγχωροῖεν αὐτὸν πάντων εἶναι θεόν. Εἰ ^ιδὲ πάντων ἐστὶ, καὶ ^κπρονοεῖ πάντων· εἰ δὲ προνοεῖ πάντων, πάντας ὁμοίως σώζει διὰ τῆς πίστεως. Διὰ τοῦτό φησιν. “Ἡ Ἰουδαίων ^ιὁ θεὸς μόνον, οὐχὶ ^μδὲ καὶ ἐθνῶν; Ναὶ καὶ ἐθνῶν.” Οὐ γὰρ ἐστὶ μερικὸς, οἷοι οἱ Ἑλλήνων ^νμῦθοι, ἀλλὰ κοινὸς ἀπάντων καὶ εἷς. Διὸ καὶ ἐπάγει. ¹⁵“Ἐπείπερ εἷς ὁ θεός” τούτέστιν, ὁ αὐτὸς ^οκαὶ τούτων κἀκείνων δεσπότης. Εἰ δὲ ^ρτὰ παλαιά μοι ^ιλέγεις, καὶ τότε κοινὰ τὰ τῆς προνοίας ἦν, ^ρεἰ καὶ διαφόρως. ^σΚαὶ γὰρ σοὶ νόμος ἐδόθη γραπτὸς, κα- ^σκείνοις νόμος φυσικὸς, καὶ οὐδὲν ἔλαττον εἶχον, εἶγε ἐβούλοντο, ἀλλὰ καὶ νικᾶν ἠδύναντο. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, ^ττοῦτο αὐτὸ αἰνιττόμενος. “Ὅς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως” τῶν ἔμπροσθεν περὶ ἀκροβυστίας

14 v. 29.

15 v. 30.

^γθορυβεῖ A.B.E.H. οὕτω pro οὕτως A.E. ^zὕποθέσεως] + Κορηλίου καὶ τῶν κατ’ αὐτὸν ἔνεκεν πραγμάτων Edd. Delevimus, auctoribus D.E. Statim τί οὖν φησι om. G. ^aἄνθρωπον] + χωρὶς ἔργων νόμου Edd. Haec desunt in A.B.E.F.G.H.I. ^βτὸν om. G.I. ^γλόγον] νόμον H. ^δὄνομα] + θεὸς Edd. θεὸς deest in omnibus. ^ετούτων I. ^εγὰρ, quod aberat, est in libris omnibus. Admisit etiam Montef. ^εἀκούοντας A.D.E.F.H. ^ημόνον B.E.F. G.H.I. et ante corr. A. ^ημόνων Edd. ante Montef. ^ιδὲ] γὰρ E. γε H. ^κπρονοεῖ bis pro προνοεῖται omnes. ^ιὁ θεὸς om. H. Statim ^κμόνων D.E.I. et ex corr. A. ^μδὲ om. Veron. Sav. Mor. repugnantibus libris. ^νμῦθοι] θεοὶ A.D.E. ^οκαὶ ἐκείνων καὶ τούτων inverso ord. G. ^ρτὰ om. G. Statim πολέμια pro παλαιὰ H. ^σλέγεις, καὶ τότε] εἵπης, κἀγὼ σοὶ ἐρῶ ὅτι D.E. Statim τὰ κοινὰ pro κοινὰ τὰ G. τὰ om. I. Veron. ^τεἰ καὶ] κἂν B. ἢ καὶ G. ^σκαὶ γὰρ σοὶ — καὶ οὐδὲν] καὶ ὥσπερ ἐκείνοις νόμος ὁ φυσικὸς, οὕτω καὶ σοὶ μετὰ τούτου καὶ νόμος ὁ γραπτὸς ἐδόθη· ὥστε οὐδὲν D.E. ^ττοῦτο αὐτὸ] τὸ αὐτὸ τοῦτο I.

καὶ περιτομῆς εἰρημένων ^ναὐτοὺς ἀναμνήσας, δι' ὧν ἔδειξεν οὐδεμίαν ^ωοὔσαν διαφοράν. Εἰ δὲ [×]τότε, πολλῶ μᾶλλον νῦν. Ὅπερ ^υοὖν καὶ σαφέστερον κατασκευάζων νῦν, ἀπέδειξεν ὁμοίως ἐκάτερον τῆς πίστεως δεόμενον. ¹⁶ “Νόμον οὖν καταργούμεν, ^zφησὶ, διὰ τῆς πίστεως; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἰστώμεν.”

D Εἶδες σύνεσιν ποικίλην καὶ ἄφατον; ^aΑὐτὸ γὰρ τὸ εἰπεῖν, “ἰστώμεν,” ἔδειξεν οὐχ ἑστῶτα, ἀλλὰ καταλελυμένον. Καὶ ὅρα τῆς Παύλου ^bδυνάμεως τὴν ὑπερβολὴν, καὶ μεθ' ὅσης ^cκατασκευάζει περιουσίας ἃ βούλεται. Δείκνυσι γὰρ ἐνταῦθα οὐ μόνον ^dοὐ λυμαιομένην τῷ νόμῳ τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ βοηθοῦσαν αὐτῷ, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸν τῇ πίστει προοδοποιούντα. Καθάπερ γὰρ αὐτὸς προλαβὼν ^eαὐτῇ ἐμαρτύρησε· “Μαρτυρουμένη γὰρ ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν,” φη-
E σὶν· οὕτω καὶ ^fαὐτὴ αὐτὸν ἀτονοῦντα ἔστησε. Καὶ πῶς ἔστησε, ^gφησὶ; Τί ^hἦν τοῦ νόμου τὸ ἔργον, καὶ τίνος ἕνεκεν ἅπαντα ἔπραττεν; Ὡστε δίκαιον ποιῆσαι τὸν ⁱἄνθρωπον. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν τοῦτο οὐκ ἴσχυσε· “Πάντες γὰρ, ^kφησὶν, ἡμαρτον.” ἡ πίστις δὲ ἐλθούσα αὐτὸ κατώρθωσεν· ὁμοῦ γὰρ τις ἐπίστευσε καὶ ἐδικαιώθη. Οὐκοῦν ἔστησε τοῦ νόμου τὸ θέλημα, καὶ ^lδι' ὃ πάντα ἔπραττεν ἐκεῖνος, τοῦτο αὐτῇ εἰς τέλος ἤγαγεν. Οὐκ ἄρα αὐτὸν κατήργησεν, ἀλλ' ἀπήρτισε. Τρία τοίνυν ἐνταῦθα ἀπέδειξε, καὶ ὅτι χωρὶς νόμου δυνατὸν δικαιωθῆναι, καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴσχυσεν ὁ νόμος, καὶ ὅτι ἡ πίστις αὐτῷ οὐ μάχεται. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο μάλιστα τοὺς Ἰουδαίους ἐθο- (49)
489 ρύζει, τὸ δοκεῖν ἀπεναντίας αὐτῷ τὴν πίστιν εἶναι, δείκνυσι πλέον οὐ βούλεται ὁ Ἰουδαῖος, οὐ μόνον οὐκ οὔσαν ἐναντίαν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σύμμαχόν τε καὶ ^mσυνεργὸν οὔσαν· ὃ μάλιστα ἐπόθουν ἀκοῦσαι.

ⁿἌλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν χάριν ταύτην, δι' ἧς ἐδικαιώθημεν, καὶ πολιτείας χρεῖα, ἀξίαν ἐπιδειξώμεθα τῆς δωρεᾶς τὴν σπουδὴν· ἐπιδειξόμεθα δὲ, ἂν τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ὁ ἀγάπην

16 v. 31.

^v αὐτοὺς deerat ante Montef. invitis libris. ^w οὔσαν] εἶναι G. ^x τότε] + οὐδεμία ἦν διαφορά A.B.D.E.F.H.I. receptum a Sav. cet. ^y οὖν accessit ex omnibus. ^z φησὶ om. G. ^a αὐτῷ γὰρ τῷ εἰπεῖν I. et ex corr. A. ^b δυνάμεως] συνέσεως D.E. ^c παρασκευάζει G. ^d οὐ om. F.I. Mox τὸν νόμον F. Ab ὥσπερ οὖν ad καὶ ὁ παρὰ σοῦ p. 490 A. duo folia desunt in G. ^e αὐτῇ B.E.H. ^f αὐτῇ pro αὐτῇ A.B.D.E.F.H. Statim ἀτονοῦντα αὐτὸν hoc ord. A.D.E. ^g φησὶ] + πῶς; ἀκουε D. + πῶς; μάνθανε E. ^h ἦν] οὖν I. ἦν post ἔργον transp. D.E. ⁱ ἄνθρωπον] + πάντως ἐρεῖς D.E. ^k φησὶν om. I. ^l δι' ὃ πάντα] διὰ πάντα ἃ A.F. διὰ ταῦτα ἃ H. ^m συνεργὸν οὔσαν] συνεργούσαν I. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης, καὶ ὅτι οὐ δεῖ βασκαίνειν καὶ φθονεῖν εὐδοκιμοῦντι τῷ ἀδελφῷ, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. Veron. ^o τὴν ἀγάπην Edd. τὴν om. omnes.

μετὰ πολλῆς φυλάττωμεν τῆς σπουδῆς. Ἀγάπη δέ ἐστιν, οὐ
 ψιλὰ ῥήματα οὐδὲ ῥπροσθήσεις ἀπλῶς, ἀλλὰ προστασία καὶ
 δι' ἔργων ἐπίδειξις· οἷον, τὸ πενίαν λύειν, τὸ ἑνοσοῦσιν ἀμύνειν, B
 τὸ κινδύνων ἀπαλλάττειν, τὸ ἐν περιστάσεσιν οὖσι παρίστα-
 σθαι, τὸ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων·
 καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀγάπης. ^s Καίτοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι τοῦτο,
 τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων· σφόδρα ^t μέντοι μέγα ἐστὶ, καὶ
 φιλοσόφου δεόμενον γνώμης· καὶ πολλοὺς ἂν εὔροιμεν τὸ μὲν
^v μικρότερον ἀνύοντας, πρὸς τοῦτο δὲ ἀτονούντας. Πολλοὶ
 γὰρ κλαίουσι μὲν μετὰ κλαιόντων, οὐκέτι ^w δὲ μετὰ χαιρόντων
 χαίρουσιν, ἀλλὰ δακρύουσιν ἐτέρων χαιρόντων· ὅπερ ἐστὶ
 βασκανία καὶ φθόνος. Οὐ τοίνυν μικρὸν κατόρθωμα, τοῦ C
 ἀδελφοῦ χαίροντος χαίρειν, ἀλλὰ καὶ θατέρου μεῖζον· τάχα δὲ
 οὐ τοῦ κλαίειν μόνον μετὰ κλαιόντων, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρα-
 στήναι ἐν κινδύνοις μεῖζον. Πολλοὶ γοῦν κινδυνεύουσι μὲν
 συνεκινδύνευσαν, εὐδοκιοῦντων δὲ ἐδήχθησαν· τοσαύτη ἡ τῆς
 βασκανίας τυραννίς. Καίτοι τὸ μὲν πόνων ἐστὶ καὶ ἰδρώτων,
 τοῦτο δὲ προαιρέσεως καὶ γνώμης μόνον· ἀλλ' ὅμως τὸ χαλε-
 πώτερον ὑπομείναντες πολλοί, τὸ εὐκολώτερον ^x τούτου οὐκ
 ἤνυσαν, ἀλλὰ τήκονται καὶ ἀπόλλυνται, ὅταν ἐτέρους εὐδοκι- D
 μούντας ἴδωσιν, ὅταν ἐκκλησίαν ὠφελουμένην ὀλόκληρον, ἢ
 λόγῳ ἢ ^y καὶ ἐτέρῳ τινὶ τρόπῳ· οὐ τί χεῖρον γένοιτ' ἄν; Οὐδὲ
 γὰρ τῷ ἀδελφῷ λοιπὸν, ἀλλὰ καὶ τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ὁ
 τοιοῦτος μάχεται. Τοῦτο οὖν ἐννοήσας παῦσαι τῆς νόσου, καὶ
 εἰ μὴ τὸν πλησίον βούλει, σαντὸν γοῦν ἀπάλλαξον τῶν μυρίων
 κακῶν. Τί πόλεμον ἐπεισάγεις σου τοῖς λογισμοῖς; τί θο-
 ρύβου τὴν ψυχὴν πληροῖς; τί χειμῶνα ἐργάζῃ; τί ^z τὰ ἄνω
 κάτω ποιεῖς; πῶς δυνήσῃ διακείμενος οὕτως, ^a ἁμαρτιῶν ἄφεςιν E
 αἰτῆσαι; Εἰ γὰρ τοῖς τὰ εἰς αὐτοὺς μὴ συγχωροῦσιν οὐδὲ
 αὐτὸς ἀφήσι τὰ ἁμαρτήματα, τοῖς τοὺς οὐδὲν ἡδικηκότας
 ἀδικεῖν ἐπιχειροῦσι ποῖαν ἄφεςιν δώσει; Ἐσχάτης γὰρ τοῦτο
 πονηρίας ἀπόδειξις. Οἱ τοιοῦτοι μετὰ τοῦ διαβόλου πολε-
 μοῦσι τὴν ἐκκλησίαν· τάχα δὲ καὶ πολλῶ χεῖρον· τὸν μὲν γὰρ
 καὶ φυλάσσεσθαι δυνατὸν, οὗτοι ^b δὲ προσωπεῖον φιλίας ὑπο-
 δύντες, λάθρα τὴν πυρὰν ἀνάπτουσιν, ^c ἑαυτοὺς προτέρους εἰς

^p πρόσρησις F.I. ^q νοσοῦσιν ἀμύνειν] Sic omnes. Edebatur νοσοῦσι
 συναμύνειν. ^r τὸ pro καὶ A.B.E.F.H. Ita tacite Montef. τὸ om. I. ^s καίτοιγε
 et mox μέντοιγε I. ^t μέντοι] δὲ D.E. ^v μικρότερον D.E. et ante corr. B.
^w δέ] + καὶ Edd. καὶ deest in omnibus. ^x τοῦτο H. ^y καὶ om. I. ^z τὰ
 ἄνω κάτω] Sic omnes. Ante Montef. edebatur ἄνω καὶ κάτω. ^a ἄφεςιν
 ἁμαρτιῶν in verso ord. A.E.F.H.I. ^b δέ] + καὶ F.H.I. Statim φιλίας προσωπεῖον
 in verso ord. A.D.E.F.I. ^c αὐτοὺς B.F.H.I. Statim πρότερον I.

τὴν κάμινον ἐμβαλλόντες, καὶ νοσοῦντες νόσον οὐ μόνον ἔλε-
θῆναι μὴ δυναμένην, ἀλλὰ καὶ πολὺν τὸν γέλωτα ἔχουσιν. Τί
490 γὰρ ὠχρίᾳς, εἶπέ μοι, ^dκαὶ τρέμεις, καὶ περιδεὴς ἔστηκας; τί
γέγονε δεινόν; ὅτι λαμπρὸς ὁ ἀδελφὸς καὶ περιφανὴς καὶ
^eεὐδόκιμος; Οὐκοῦν στεφανοῦσθαί ^fσε ἔδει καὶ χαίρειν καὶ τὸν
θεὸν δοξάζειν, ὅτι τὸ μέλος τὸ σὸν λαμπρὸν καὶ περιφανές.
Ἀλλὰ ἀλγείς, ὅτι ὁ θεὸς ἐδοξάζεται; Ὁρᾷς ποῦ τείνει ὁ
πόλεμος; Ἀλλ' οὐχ ὅτι ὁ θεὸς, φησὶν, ἀλλ' ^hὅτι ὁ ἀδελφός.
Ἀλλὰ διὰ τούτου ⁱἀναβαίνει πρὸς τὸν θεὸν ἡ δόξα· οὐκοῦν καὶ
ὁ παρὰ σοῦ πόλεμος. Ἀλλ' οὐ τοῦτό με λυπεῖ, φησὶν, ἀλλὰ
δι' ἐμοῦ τὸν θεὸν ἐβουλόμην δοξάζεσθαι. ^kΟὐκοῦν χαίρε
B εὐδοκιμοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ δοξάζεται ^lκαὶ διὰ σοῦ πάλιν
ὁ θεός, ^mκαὶ πάντες ἐροῦσιν, εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ τοιούτους ἔχων
οἰκέτας, φθόνου παντὸς ἀπηλλαγμένους, τοῖς ⁿἀλλήλων συνη-
δομένους καλοῖς. Καὶ τί λέγω τὸν ἀδελφόν; Εἰ γὰρ καὶ
πολέμιος ἦν καὶ ἐχθρὸς, ὁ δὲ θεὸς δι' αὐτοῦ ἐδοξάζετο, φίλον
ἔδει ^oποιήσασθαι διὰ τούτου· σὺ δὲ τὸν φίλον ἐχθρὸν ποιεῖς,
ἐπειδὴ ὁ θεὸς δοξάζεται διὰ τῆς εὐδοκίμησης ^pἐκείνου. Κἂν
μὲν τὸ σῶμά ^qτις θεραπεύσῃ τὸ σὸν κακῶς ἔχον, κἂν ἐχθρὸς ᾖ,
^rτῶν πρώτων αὐτὸν ἡγήσῃ φίλων εἶναι λοιπόν· τὸν δὲ τοῦ
Χριστοῦ τὸ σῶμα καλλωπίζοντα, τουτέστι, τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
C φίλον ὄντα, ἐχθρὸν ἡγή; Καὶ πῶς ἂν ἐτέρως τὸν πρὸς ^sτὸν
Χριστὸν ἐπεδείξω πόλεμον; Διὰ τοῦτο κἂν σημείᾳ τις ποιῇ,
κἂν παρθενίαν, κἂν νηστείαν, κἂν χαμευνίαν ἐπιδείξηται, καὶ
πρὸς τοὺς ἀγγέλους διὰ ταύτης ^tφθάσῃ τῆς ἀρετῆς, πάντων (50)
ἔσται ἐναγέστερος, τοῦτο ἔχων τὸ ἐλάττωμα, καὶ μοιχοῦ καὶ
πόρνου καὶ ληστοῦ καὶ τυμβωρύχου παρανομώτερος. Καὶ ἵνα
μὴ τις ὑπερβολὴν καταγνῶ τοῦ λόγου, ἐκείνο ἂν ἡδέως ἐροίμην
ὕμᾳς· εἰ πῦρ καὶ δίκελλάν τις λαβὼν, τοῦτον καθήρει καὶ
D ἐνεπύμπρα τὸν οἶκον, καὶ τουτὶ κατέσκαπτε τὸ θυσιαστήριον,
οὐκ ἂν λίθοις ^vαὐτὸν ἕκαστος ἔβαλλε τῶν παρόντων, ὡς ἐναγῇ

^d καὶ τρέμεις om. A.E.H.I. Leguntur in Flor. p. 242. (Tom. xii. p. 544 B.)

^e εὐδόκιμος A.D.E.F.H.I. Flor. δόκιμος Edd. ^f σε ἔδει] Sic libri omnes

cum Flor. δέ (om. σε) Veron. Mor. σε δέ Ben. Statim καὶ χαίρειν

om. I. ^g δοξάζεται] + καὶ ποίας οὐχὶ μανίας τοῦτο ὑπερβολή; D.E. ^h ὅτι,

quod aberat ante Montef. est in A.B.D.E.F.I. Post ἀδελφός vulgo addunt

δοξάζεται, damnantibus libris. ⁱ ἀναβαίνει πρὸς τ. θ. pro πρὸς τ. θ. ἀναβαίνει

A.B.E.F.H.I. ^k οὐκοῦν] + καὶ G. ^l καὶ om. F.H.I. Flor. ^m καὶ πάντες]

ὅταν γὰρ ἦς οὕτως ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ διακείμενος, πάντες D.E. ⁿ ἄλλων G.

Statim ἡδομένους A.D.E.F.H.I. ^o ποιῆσαι G. ^p τῆς ἐκείνου D.E.

^q θεραπεύσῃ τις inverso ord. A.F.H.I. κἂν μὲν—τὸ σὸν] καὶ τὸ μὲν σὸν εἰ

θεραπεύσοι τις σῶμα D.E. ^r τὸν πρῶτον αὐτὸν ἡγή σὺ φίλον εἶναι λ. G.

^s τὸν om. A.E. Flor. ^t φθάσῃ τῆς ἀρ. pro τῆς ἀρ. φθάσῃ libri omnes et Flor.

^v αὐτὸν ἕκαστος pro ἕκαστος αὐτὸν A.E.F.G.H.I.

καὶ παράνομον; Τί οὖν, ἂν τοῦ πυρὸς τούτου ^wδαπανητικωτέραν τις φέρῃ φλόγα, τὴν βασκανίαν λέγω, οὐχὶ λίθων οἰκοδομὰς καθαιρούσαν, οὐδὲ χρυσοῦν θυσιαστήριον κατασκάπτουσαν, ἀλλὰ τὸ πολὺ καὶ τῶν ^xτοίχων καὶ τοῦ θυσιαστήριου τιμιώτερον, τῶν διδασκάλων τὴν οἰκοδομὴν ἀνατρέπουσαν καὶ λυμαινομένην, ποίας ἂν εἴῃ συγγνώμης ἄξιος; Μὴ γάρ μοι λεγέτω τις, ὅτι πολλάκις ^yἐπιχειρήσας οὐκ ἴσχυσεν ἀπὸ γὰρ τῆς γνώμης τὰ πράγματα ^zκρίνεται· ἐπεὶ καὶ ὁ Σαουλ ἀπέκτεινε τὸν Δαυὶδ, εἰ καὶ μὴ ^aἐπέτυχεν. Οὐκ ἐννοεῖς, εἰπέ μοι, **E** ὅτι τοῖς προβάτοις ^bἐπιβουλεύεις τοῦ Χριστοῦ, τῷ ποιμένι πολεμῶν; ^cτοῖς προβάτοις, ὑπὲρ ὧν καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ὁ Χριστὸς, ^dκαὶ πάντα καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἡμᾶς ἐκέλευσεν; Οὐκ ἀναμιμνήσκεις ^eσαυτὸν, ὅτι ὁ μὲν δεσπότης σου τὴν δόξαν ^fτὴν σὴν ἐζήτησε, καὶ οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, σὺ δὲ ^gοὐ τὴν τοῦ δεσπότητος ζητεῖς, ἀλλὰ τὴν ^hἑαυτοῦ; Καίτοι εἰ τὴν ἐκείνου ἐζητεῖς, τότε ἂν καὶ τῆς σῆς ἐπέτυχες· τὴν δὲ σὴν ζητῶν πρὸ τῆς ἐκείνου, οὐδὲ ταύτης ἀπολαύσῃ ποτέ.

Τίς οὖν ἔσται θεραπεία τούτου; Κοινῇ πάντες εὐξώμεθα, καὶ μίαν ὑπὲρ αὐτῶν ἀνενέγκωμεν φωνήν, ὡς ὑπὲρ τῶν ἐνεργουμένων. Καὶ γὰρ ⁱοὔτοι ἀθλιώτερον ἐκείνων διάκεινται, ὅσῳ **491** καὶ προαιρέσεώς ἐστιν ἡ ματία. Εὐχῆς γὰρ δεῖται τὸ νόσημα τοῦτο, καὶ πολλῆς τῆς δεήσεως. Εἰ ^kγὰρ ὁ μὴ φιλῶν τὸν ἀδελφὸν, ^lκαὶ χρήματα κενώσῃ, ^mκαὶ ἐν μαρτυρίῳ διαλάμψῃ, οὐδὲν ἀνύει πλέον· ὁ καὶ πολεμῶν τῷ μηδὲν ἡδικηκότι, ἐννόησον πόσης ἂν ⁿεἴῃ τιμωρίας ἄξιος. Οὗτος καὶ Ἑλλήνων χείρων. ^oΕἰ γὰρ τὸ φιλεῖν τοὺς φιλοῦντας οὐδὲν πλέον ἡμᾶς ἀφίησιν ἐκείνων ἔχειν, ὁ τοῖς φιλοῦσι βασκαίνων ποῦ στήσεται, εἰπέ μοι; Καὶ γὰρ τοῦ πολεμεῖν χείρόν ἐστι τὸ βασκαίνειν. Ὁ μὲν γὰρ πολεμῶν, τῆς αἰτίας λυθείσης δι' ἣν ὁ πόλεμος, καὶ τὴν ἔχθραν κατέλυσεν· ὁ δὲ βάσκανος οὐδέποτε ἂν γένοιτο φίλος. Καὶ ὁ μὲν ^pφανερὰν τὴν μάχην ἐπιδείκνυνται, ὁ δὲ συνεσκιασμέ- **B** νην· καὶ ὁ μὲν αἰτίαν ^qπολλάκις ἔχει εἰπεῖν εὐλογον τοῦ πολέμου, ὁ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ ματίαν καὶ γνώμην Σατανικὴν.

^w δαπανητικώτερον F.G.H. ^x τοίχων] λίθων G. ^y ἐπιχειρήσας I. ^z κρίνονται F.H.I. ^a ἔτυχεν G. ^b ἐπιβουλεύῃ H. Statim τοῖς τοῦ Χρ. I. ^c καὶ τοῖς Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.I. Post προβάτοις, in marg. habet πολεμεῖς F. ^d καὶ πάντα ποιεῖν ἡμᾶς καὶ πάσχειν ἐκέλευσεν G. ^e ἑαυτὸν F.G.H. ^f ἐζήτησε τὴν σὴν inverso ord. A.E.F.H.I. ^g οὐ] οὐχὶ B.D. οὐδὲ A.E. ^h σεαυτοῦ D.E.G. ⁱ οὔτοι] οὕτως A.F.H. Mox ἐκείνων διάκεινται pro διάκεινται ἐκείνων omnes. ^k γὰρ] δὲ D.E. ^l καὶ] Sic D.E.G. Flor. p. 261. (Tom. xii. p. 552 A.) Statim διακένωσῃ A.F.H. ^m καὶ] καὶ F.H.I. ⁿ εἴῃ om. G. ^o εἰ] καὶ G. ^p φαν. τὴν μ. pro τὴν μ. φαν. omnes. ^q πολλάκις] ἀπολογίας G. ἔχει πολλάκις inverso ord. A.E.F.H.I.

Τίνι οὖν ἄν τις τὴν τοιαύτην παραβάλοι ψυχὴν; ποία ἐχίδνη; ποία ἀσπίδι; ποίῳ σκόληκι; τίνι κανθάρῳ; Οὔτε γὰρ ἐναγέστερον, οὔτε πονηρότερόν τι τῆς τοιαύτης ψυχῆς. Τοῦτο γὰρ, τοῦτο τὰς ἐκκλησίας ἀνέτρεψε, τοῦτο τὰς αἱρέσεις ἔτεκε, τοῦτο ἀδελφικὴν ὥπλισε χεῖρα, καὶ αἵματι δικαίου δεξιὰν βαπτισθῆναι ἐποίησε, καὶ νόμους ἀνέσπασε φύσεως, καὶ τῷ θανάτῳ τὰς θύρας ἀνέῴξε, καὶ τὴν ἄρὰν ἐκείνην εἰς ἔργον ἤγαγε, καὶ οὔτε ὠδίνων οὔτε γονέων οὔτε ἄλλου ^ςτινὸς ἀναμνησθῆναι τὸν ἄθλιον εἶασεν ἐκείνον, ἀλλ' οὕτως αὐτὸν ἐξεβάκχευσε, καὶ εἰς τοσοῦτον ἤγαγεν οἶστρον, ὥς καὶ τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος καὶ λέγοντος, ¹⁷ “Πρὸς σέ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ,” μὴδὲ οὕτως ἐνδοῦναι. [†]Καίτοι καὶ τοῦ ἐγκλήματος αὐτὸν ἀφήκε, καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑπέταξεν· ἀλλ' ὅμως οὕτως ἀνίατον τὸ νόσημα τοῦτο, ^νὥς καὶ μυρίων φαρμάκων ἐπικειμένων, τὴν οἰκείαν ^ωἀναβλύζειν σηπεδόνα. Τίνος γὰρ ἔνεκεν ἀλγείς, ὧ ^χπάντων ^Δἀθλιώτερε σύ; ὅτι ἐτιμήθη ὁ ^υθεός; Ἀλλὰ τοῦτο γνώμης Σατανικῆς. Ἀλλ' ὅτι παρευδοκίμησεν ὁ ἀδελφός; Ἀλλ' ἔξεστι καὶ σοὶ πάλιν αὐτὸν παραδραμεῖν. Ὡστε εἰ βούλει νικῆσαι, μὴ σφάξης μὴδὲ ἀνέλης, ἀλλ' ἄφες μένειν, ἵνα τηρῇται τῶν παλαισμάτων ἡ ὑπόθεσις, καὶ νίκησον ζῶντα· οὕτω γὰρ σοι λαμπρὸς ὁ στέφανος ἔμελλεν ἔσσεσθαι· ^νυνὶ δὲ ἀνελών, ^αμείζονα κατὰ σαυτοῦ τῆς ἡττης ἐκφέρεις τὴν ψῆφον. Ἀλλ' οὐδὲν ^βτούτων ἡ βασκανία ^οοἶδε. Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ δόξης ἑρᾶς ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ; ^Δαὐτοὶ γὰρ μόνοι τότε τὴν γῆν ᾠκοῦν. ^ΕἈλλ' οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν ἐπέσχευ, ἀλλὰ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ^{ρίψας}, ἵστατο μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ παρετάττετο· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἦν ὁ στρατηγὼν τότε μετὰ τοῦ Κάϊν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ γενέσθαι θνητὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῷ (51) τρόπῳ τοῦ θανάτου μείζονα τὴν τραγωδίαν ἐπεχείρει ποιῆσαι, καὶ ἀνέπειθεν ἀδελφοκτόνον γενέσθαι. Ἠπείγετο γὰρ καὶ ὠδινεν ἰδεῖν τὴν ἀπόφασιν εἰς ἔργον ἐκφερομένην ὁ μὴδέποτε ἐκ τῶν ἡμετέρων κορεννύμενος κακῶν. Ὡσπερ ^οἂν εἴ τις δεσμώτην ἔχων ἐχθρόν, [†]ἀπόφασιν δεξάμενον ^ςιδῶν, πρὶν ἢ τὴν πόλιν

17 Gen. iv. 7.

[†] ἄρὰν] ἀπόφασιν E. ^ς τινὸς] οὐδενὸς A.D.E.F.H. [†] καίτοι pro καίτοιγε A.B.E.F.H.I. ^ν ὥς καὶ] ὥστε G. ^ω ἀναβλύζειν omnes, ut tacite edidit Montef. ἀναβλύζει (ἴσ. ἀναβλύζειν Sav. marg.) Veron. Sav. Mor. ^χ πάντος G. ^υ θεός] + ἀλγείς G. ^ζ νῦν A.D.E.I. ^α μείζονα—τῆς ἡττης] καὶ μείζονα κατὰ τῆς ἑαυτοῦ ἡττης G. Statim ἐκφ. τ. ψ. pro τ. ψ. ἐκφ. omnes. ^β τούτων om. E. ^ο εἶδεν F.G. ^Δ αὐτοὶ pro οὗτο A.D.E.F.G.H.I. ^ο ἂν] οὖν D.E. εἰ om. G. [†] ἀπόφασιν] εἶτα ἀπόφ. D.E. ἴσ. καὶ ἀπόφ. Sav. marg. ^ς ἰδῶν] ᾗδῃ ἂν G.

ἐξελθεῖν, ἐπείγοιτο καὶ ἔνδον σφαττόμενον ἰδῶν, καὶ μηδὲ τὸν προσήκοντα ἡ ἀναμένοναι καιρόν· οὕτω δὴ καὶ ὁ διάβολος τότε, καίτοιγε ἀκούσας ὅτι εἰς γῆν ἀπελεύσεται ἰὸ ἄνθρωπος, ὥδινέ 492
τι πλέον ἰδεῖν, υἱὸν πρὸ πατρὸς τελευτῶντα, καὶ ἀδελφὸν
ῥ ἀδελφὸν ἀναιροῦντα, καὶ ἄωρον καὶ βιαίαν σφαγὴν.

Εἶδες πρὸς πόσα ὑπέρηται ὁ φθόνος; πῶς τὴν ἀκóρεστον τοῦ διαβόλου γνώμην ἐνέπλησε, καὶ τοσαύτην αὐτῷ παρέθηκε τράπεζαν, ὅσῃν ἰδεῖν ἐπεθύμησεν ἐκεῖνος; ¹Φεύγωμεν τοίνυν τὸ νόσημα. Οὐ γὰρ ἔστιν, ^mοὐκ ἔστι τὸ πῦρ ἐκεῖνο διαφυγεῖν τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, μὴ ταύτης ἡ ἀπαλλαγέντας τῆς ἀρρωστίας· ἀπαλλαγισόμεθα δὲ, ἂν ἐννοήσωμεν πῶς τε ἡμᾶς ἠγάπησε, καὶ ἀλλήλους ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν ὁ Χριστός. Πῶς οὖν ἡμᾶς ἠγάπησε; Τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν B
ἐχθρῶν ὄντων καὶ τὰ μέγιστα ὁ ἡδικοκτότων. Τοῦτο καὶ σὺ ποιήσον ῥ ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ· διὰ γὰρ τοῦτό φησιν, ¹⁸ “Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἣνα οὕτως ἀγαπάτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς.” Μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτω τὸ μέτρον ἵσταται· αὐτὸς γὰρ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τοῦτο ἐποίησεν. Ἄλλ’ οὐ βούλει τὸ αἷμα δοῦναι τὸ σαυτοῦ ὑπὲρ ῥ τοῦ ἀδελφοῦ; Τί οὖν καὶ τὸ ^sἐκεῖνου ἐκχέεις, ἐκ διαμέτρου παρακούων τῆς ἐντολῆς; Καίτοι αὐτὸς μὲν ὅπερ ἐποίησεν, οὐκ ἐξ ὀφειλῆς· σὺ δὲ ἂν ποιῆς, C
ὀφειλὴν λοιπὸν πληροῖς. Ἐπεὶ ῥ καὶ ἐκεῖνος ὁ τὰ μυρία τάλαντα λαβὼν, καὶ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτῶν, οὐ διὰ τοῦτο ἐκολάζετο μόνον, ὅτι ἀπῆτει, ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ τῇ εὐεργεσίᾳ ^v γέγονε βελτίων, οὐδὲ ἄρξαντος ^w τοῦ δεσπότου κατηκολούθησε, καὶ τὸ χρέος ἀπέδωκε. Καὶ γὰρ χρέος ἦν λοιπὸν τὸ παρὰ τοῦ ^x δούλου γινόμενον, εἴγε ἐγένετο. ^y Καὶ γὰρ ἅπαντα ἅπερ ποιοῦμεν, ὀφειλὴν ^z πληροῦντες ποιοῦμεν. Διὸ καὶ αὐτὸς ^a ἔλεγεν, ¹⁹ “Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δούλοι ἐσμεν· ῥ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι, ^b ἐποιήσαμεν.” Κἂν ἀγά- D
πην τοίνυν ἐπιδειξώμεθα, κἂν χρήματα δώμεν τοῖς δεομένοις, ὀφειλὴν πληροῦμεν· ^c οὐχ ὅτι κατήρξεν αὐτὸς εὐεργεσιῶν μόνον,

18 Joan. xiii. 34.

19 Luc. xvii. 10.

^h ἀναμένει A.D.E. ⁱ ὁ om. G. ^k ἀδελφὸν om. F.I. ^l φύγωμεν G.
^m οὐκ ἔστι om. G. ⁿ ἀπαλλαγέντας H. ^o ἡμαρτηκότων B.G. Ita Veron.
^p ἐπὶ] μετὰ G. et ex corr. I. ^q ἵνα om. G. Mox καθὼς καὶ ἐγὼ idem.
^r τοῦ] + σοῦ G. ^s ἐκεῖνου] + αἷμα A.E.F.H.I. ^t καὶ aberat ante Montef.
Habent A.B.E.F.G.H.I. ^v ἐγένετο G. ^w τοῦ om. G. ^x δούλου] διαβόλου
H. Statim γινόμενον πρὸ γενόμενον omnes. ^y καὶ γὰρ ἅπαντα] ἅπαντα τοίνυν
καὶ ἡμεῖς D.E. ^z πληροῦντες ποιοῦμεν] Sic A.B.D.E.F.G.H. ut edidit
Montef. ποιοῦντες πληροῦμεν Veron. Sav. Mor. πληροῦμεν ποιοῦντες I.
^a ἔλεγεν] + ὅτι G. ^b ἐποιήκαμεν A.D.E.F.H.I. ^c οὐχ ὅτι—ἀλλ’] οὐ
μόνον δὲ ὀφειλὴ τὸ πρᾶγμα, ὅτι προκατήρξεν αὐτὸς τῶν εὐεργεσιῶν, ἀλλ’ D.E.

ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ αὐτοῦ διανέμομεν, ἂν ^αποτε δῶμεν. Τί τοίνυν ἀποστερεῖς ^εσεαυτὸν ὧν αὐτός σε βούλεται κύριον εἶναι; Διὰ τοῦτο γάρ σοι ἐκέλευσεν αὐτὰ δοῦναι ἐτέρῳ, ἵνα σὺ αὐτὰ ἔχῃς. Ἔως μὲν γὰρ ^εἂν μόνος κατέχῃς, οὐδὲ αὐτὸς ἔχεις· ὅταν ^εδὲ ἐτέρῳ δῷς, τότε καὶ αὐτὸς ἔλαβες. Ἄρά τι τούτου τοῦ φίλτρου γένοιτ' ἂν ἴσον; Αὐτὸς ἐξέχεε τὸ αἷμα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ^βχρήματα ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου· αὐτὸς ἰτὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ χρήματα τὰ οὐχ ἡμῶν· αὐτὸς πρὸ ἡμῶν, ^Εἡμεῖς δὲ οὐδὲ μετ' αὐτόν· αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὠφελείας. ^κΟὐδὲ γὰρ αὐτῷ τι γίνεται πλέον ἐκ τῆς ἡμετέρας φιλανθρωπίας, ἀλλὰ τὸ πᾶν εἰς ἡμᾶς περιῖσταται κέρδος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ κελευόμεθα αὐτὰ ^ιδοῦναι, ἵνα μὴ αὐτῶν ἐκπέσωμεν ἡμεῖς. Ὡσπερ γὰρ εἰ παιδίῳ τις ἀργύριον δῶῃ μικρῷ, ^μκαὶ κελεύει κατέχειν σφοδρῶς, ^ηκαὶ τῷ οἰκέτῃ δοῦναι φυλάττειν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι ἀρπάσαι τῷ βουλομένῳ· οὕτω ^οδὴ καὶ ὁ θεὸς ποιεῖ. Δὸς γὰρ τῷ δεομένῳ, ⁴⁹³ φησὶν, ἵνα μὴ ἀρπάσῃ τις αὐτὰ ἀπὸ σοῦ, οἷον ἢ συκοφάντης, ἢ διάβολος, ἢ κλέπτῃς, ἢ μετὰ πάντας ὁ θάνατος. Ἔως μὲν γὰρ ἂν αὐτὸς ^ραὐτὰ κατέχῃς, ^ιοὐκ ἀσφαλῶς κατέχεις· ^ρεἰ δὲ ἐμοὶ αὐτὰ δῷς διὰ τῶν πενήτων, ἐγὼ σοι φυλάττω μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα, καὶ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι μετὰ πολλῆς αὐτὰ ἀποκαταστήσω ^ςπεριουσίας. Οὐ γὰρ ἵνα ἀφέλωμαι λαμβάνω, ἀλλ' ἵνα πλείονα ποιήσω, ἵνα ἀκριβέστερον φυλάξω, ἵνα κατ' ἐκείνόν σοι αὐτὰ τηρήσω τὸν χρόνον, καθ' ὃν οὐδεὶς ὁ δανείζων ^ιοὐδὲ ὁ ἐλεῶν ἐστι.

Τί ^νγένοιτ' ἂν οὖν ἡμῶν ὠμότερον, ^ωμετὰ τοιαύτας ὑπο-
^Βσχέσεις μὴ ἀνεχομένων αὐτῷ δανείζεις; Τοιγάρτοι διὰ τοῦτο ἔρημοι καὶ γυμνοὶ καὶ πένητες πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμεθα, τὰ πιστευθέντα οὐκ ἔχοντες, ὅτι μὴ τῷ πάντων αὐτὰ ἀκριβέστερον φυλάττοντι παρακατατιθέμεθα. Διὸ καὶ τὴν ἐσχάτην δώσομεν δίκην. Τί γὰρ καὶ ἐγκαλούμενοι δυνησόμεθα εἰπεῖν ὑπὲρ (52)
 τῆς ἀπωλείας ^ααὐτῶν; ποῖαν πρόφασιν προβαλέσθαι; τίνα

^αποτε] τὰ πάντα B.D.E.H. ^εεαυτὸν B.E. Mox σε om. B. ^εἂν assum-
 tum ex H.I. Flor. p. 352. (Tom. xii. p. 590 C.) Statim κατέχῃς pro κατέχεις
 omnes. ^εδὲ]+καὶ G. καὶ ante αὐτὸς om. E. ^βAbsent in G. χρήματα
 etc. ad καταλιπεῖν p. 495 A. antiquae manus folia quatuor. ^ιτὸ]+τίμιον
 D.E. ^κοὐδὲ] οὐ B. ^ιδιδόναι A.D.E.F.H.I. ^μκαὶ accessit ex nos-
 tris omnibus. ^ηκαὶ om. I. Mox κατέχειν pro φυλάττειν idem. ^οδὴ
 om. A.E.F.H.I. Flor. ^ραὐτὰ est in libris omnibus, non in Edd. ^ροὐκ
 ἀσφ. κατέχεις] ἀπόλλυται B. ^ρἂν A.B.D.E.I. ^ςτῆς περιουσίας Edd.
 τῆς om. A.B.D.E.H.I. ^ιοὐδὲ] καὶ I. ^οante ἐλεῶν om. A.B.E.F.I.
^νγένοιτ' ἂν οὖν pro οὖν γένοιτ' ἂν omnes. ^ωμετὰ] μὴδὲ μετὰ (om. proximo
 μὴ) A.E.F.H.I. ^ααὐτῶν omnes. earum Brix. Edebatur εἰς αὐτῶν.

ἀπολογία; Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἔδωκας; ἀπιστεῖς, ὅτι λήψῃ
 πάλιν; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; ὁ γὰρ μὴ ὕτῳ δεδω-
 κότε δούς, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὸ λαβεῖν δώσει; Ἀλλὰ
 τέρπει σε αὐτῶν ἡ ὄψις; Οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον διὰ τοῦτο
 δός, ἵνα ^zἐκεῖ σε τέρψῃ μερίζονως, ὅτε οὐδεὶς αὐτὰ ἀφαιρήσεται· C
 ὡς νῦν γε κατέχων ^aκαὶ μυρία πείσῃ δεινά. Καθάπερ γὰρ
 κύων, οὕτως ἐνάλλεται τοῖς πλουτοῦσιν ὁ διάβολος, ὥσπερ
 ψωμὸν ἢ πλακοῦντα παιδίου ^bκατέχοντος ἀποσπάσαι θέλων.
 Δῶμεν τοίνυν αὐτὰ τῷ πατρί. Καὶ ἴδῃ τοῦτο ὁ διάβολος
^cγενόμενον, ἀναχωρήσει πάντως· ἀναχωρήσαντος δὲ ἐκείνου,
 τότε σοι μετὰ ἀσφαλείας αὐτὰ ὁ πατὴρ δώσει πάντα, ὅταν μὴ
 δύνῃται ἐνοχλεῖν ἐκεῖνος, κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Ὡς
 νῦν γε τῶν μικρῶν παιδίων τῶν ὑπὸ κυνιδίων ἐνοχλουμένων D
 οὐδὲν διαφέρουσιν οἱ πλουτοῦντες, πάντων ὑλακτούντων περὶ
 αὐτοὺς, σπαραττόντων, ἐλκόντων, οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ
 καὶ παθῶν ἀνελευθέρων, γαστριμαργίας, μέθης, κολακείας, ἀσελ-
 γείας ἀπάσης. Καὶ μὲν δανείζειν δέη, τοὺς ^dπολὺν δίδοντας
 περιεργαζόμεθα, καὶ τοὺς εὐγνώμονας περισκοποῦμεν· ἐνταῦθα
 δὲ τὸνναντίον ποιοῦμεν· τὸν μὲν εὐγνωμονοῦντα θεὸν, καὶ οὐχὶ
 ἑκατοστὴν, ἀλλὰ ἑκατονταπλασίονα παρέχοντα ἀφίεμεν, τοὺς
 δὲ οὐκ ἀποδώσαντας ἡμῖν οὐδὲ τὸ κεφάλαιον, τούτους ἐπιζη-
 τοῦμεν. Τί γὰρ ἡμῖν ἡ γαστὴρ ἀποδώσει τὰ πλείονα κατανα- E
 λίσκουσα; Κόπρον καὶ φθοράν. Τί ^eδὲ ἡ κενοδοξία; Φθόνον
 καὶ βασκαίαν. Τί δὲ ἡ φειδωλία; Φροντίδα καὶ μέριμναν.
 Τί δὲ ἡ ἀσέλγεια; Γέενναν καὶ σκώληκα ἰοβόλον. Οὗτοι γὰρ
 τῶν πλουτούντων οἱ χρεῶσται, τούτους τοῦ κεφαλαίου τοὺς
 τόκους ^fκαταβάλλοντες, τὰ ἐνταῦθα κακὰ καὶ τὰ προσδοκώμενα
 δεινά. Τούτοις οὖν, εἶπέ μοι, ^gδανειοῦμεν ἐπὶ τοσαύτῃ κο-
 λάσει, καὶ οὐ πιστεύσομεν αὐτὰ τῷ Χριστῷ ^hτῷ τὸν οὐρανὸν
 προτείνοντι, τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ;
 καὶ ποῖαν ἔξομεν ἀπολογία; Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐ δίδως τῷ καὶ 494
ⁱδώσονται πάντως, καὶ πλείονα δώσονται; Τάχα ὅτι διὰ πολλοῦ
^kδίδωσι χρόνου. Καίτοι γε καὶ ἐνταῦθα δίδωσιν· ἀψευδὴς γὰρ
^lἐστὶν ὁ λέγων, ²⁰“ Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν ^mτῶν οὐρανῶν, καὶ
 ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Εἶδες φιλοτιμίας ὑπερ-

20 Matth. vi. 33.

^y τῷ om. B.D.E. ^z ἐκεῖ σε] Sic F. fortasse alii. ἐκείσε Edd. ^a καὶ
 om. I. ^b κατέχοντος om. E. ^c γινόμενον I. ^d πολλὰ H. ^e δέ] δαί
 ter A.D.E. ^f καταβάλλοντες est in libris omnibus et Flor. p. 341. (Tom.
 xii. p. 585 C.) καταβαλόντες Veron. Sav. Mor. ^g δανείσομεν B.D.E.F. et
 tacite Montef. ^h τῷ om. A.E.F.I. ⁱ δώσονται om. B. ^k δίδωσι om. B.
^l ἐστὶν om. I. Flor. Statim ὁ εἰπὼν I. ^m τῶν οὐρανῶν] τοῦ θεοῦ A.D.E.

βολήν ; Ἐκεῖνά σοι ^η τετήρηται, φησὶ, καὶ οὐ μειοῦται ταῦτα δὲ τὰ ἐνταῦθα ἐν τάξει προσθήκης καὶ περιουσίας δίδωμι. Χωρὶς δὲ τούτων, καὶ τὸ διὰ μακροῦ λαβεῖν τοῦ χρόνου πλεονάζει σοι τὸν πλούτον· ὁ γὰρ τόκος γίνεται ^ο πλείων. Καὶ Β γὰρ Ρ καὶ ἐπὶ τῶν δανειζομένων τοῦτο ὀρώμεν τοὺς δανειστὰς ποιοῦντας, προθυμότερον τοῖς μετὰ πολὺν καταβάλλουσι χρόνον δανείζοντας. Ὁ μὲν γὰρ ^ι τὸ πᾶν εὐθέως ἀποδοὺς ἐνέκοψε τοῦ τόκου τὸν δρόμον· ὁ δὲ ἐπὶ πλείονα κατασχὼν χρόνον, καὶ τὴν ἐργασίαν πλείω πεποίηκεν. Εἴτα ἐπὶ ἀνθρώπων μὲν οὐ δυσχεραίνομεν τὴν ἀναβολήν, ἀλλὰ καὶ σοφίζόμεθα αὐτὴν πλείω γενέσθαι, ^ε ἐπὶ θεοῦ δὲ οὕτω μικροψύχως διακεισόμεθα, ὥς διὰ τοῦτο ὀκνεῖν καὶ ἀναδύεσθαι ; Καίτοιγε, ὅπερ ἔφην, καὶ ἐνταῦθα δίδωσι, καὶ μετὰ τῆς εἰρημένης αἰτίας καὶ ἕτερόν τι C μεῖζον οἰκονομῶν ἐκεῖ ταμιεύεται τὸ πᾶν. Τὸ γὰρ μέγεθος τῶν διδομένων, καὶ τὸ κάλλος τῆς δωρεᾶς ἐκείνης ὑπερβαίνει τῆς παρούσης ζωῆς τὴν εὐτέλειαν. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐν σώματι φθαρτῷ καὶ ἐπικέρῳ τοὺς ἀμαράντους ἐκείνους δέξασθαι στεφάνους, οὐδὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ διαγωγῇ, ^ς καὶ θορυβώδει καὶ ταραχῆς γεμούσῃ καὶ πολλὰς ἐχούσῃ τροπὰς, τὴν ἀκίνητον ἐκείνην καὶ ^τ ἀτάρακτον λῆξιν ^ν ἀναλαβεῖν. Σὺ δὲ, εἰ μὲν τις σοι χρυσίον ὀφείλων ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντι γῇ, καὶ οὔτε οἰκέτας ἔχοντι, ^ω οὔτε δυναμένῳ εἰς τὴν ^χ οἰκίαν μετακομίσαι, δώσειν ^υ ἐπηγγέλ- D λητο τὸ δάνεισμα, μυρία ἂν παρεκάλεσας, ὥστε μὴ ἐπὶ τῆς ξένης, ἀλλ' οἴκοι μᾶλλον ^ζ αὐτὰ καταβαλεῖν· τὰ δὲ πνευματικὰ ἐκεῖνα καὶ ἀπόρρητα ἐνταῦθα ἀξιοῖς λαβεῖν ; καὶ πόσης ταῦτα ἀνοίας ; Ἄν μὲν γὰρ ἐνταῦθα ^α λάβῃς, φθαρτὰ λήψῃ πάντως· ἂν δὲ ἐκείνον τὸν καιρὸν ἀναμείνης, ^β ἄφθαρτα ἀποδώσει σοι καὶ ἀκήρατα· ἂν ἐνταῦθα λάβῃς, ^γ μόλιβδον ἔλαβες· ^δ ἂν δὲ ἐκεῖ, χρυσὸν δόκιμον. Πλὴν οὐδὲ τῶν ἐνταῦθά σε ἀπεστέρησε. Μετὰ γὰρ ἐκείνης τῆς ὑποσχέσεως καὶ ἑτέραν τέθεικεν οὕτω (53) λέγων, ὅτι πᾶς ὁ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἐρῶν ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει.

^η τετήρ. φησὶ pro φησὶ τετήρ. A.B.D.E.F.I. Tum τετήρηται et μειοῦται A. D.E.F.H.I. τετήρηται et μειοῦνται Edd. ^ο πλείων pro πλέων A.B.D.E. Flor. πλείων H. ^ρ καὶ accessit ex A.B.D.F.H.I. Flor. Superscriptum habet E. ^ι τὸ πᾶν εὐθέως pro εὐθ. τὸ πᾶν A.D.E.F.H.I. Flor. ^ε ἐπὶ δὲ θεοῦ οὕτω A.D.E.F. non Flor. ^ς καὶ θορυβώδει] τῇ θορύβῳ D.E. ^τ ἀτάραχον D.I. Ante Montef. edebatur τὴν ἀκίνητον καὶ ἀτάρακτον ἐκείνην καὶ ἀτάραχον λῆξιν, ex duplici scriptura. Solus B. ut videtur, verborum ordinem τὴν ἀκίνητον καὶ ἀτάρακτον ἐκείνην λῆξιν servat. ^ν ἀναλαβεῖν pro καταλαβεῖν omnes. ^ω οὐδὲ F.H.I. ^χ οἰκίαν] Sic A.D.F.I. οἰκίαν (sic) H. ἀλλοδαπὴν E. μετοικίαν Edd. ^υ ἐπηγγέλτο H. ^ζ αὐτὸ B. αὐτὰ om. I. ^α λάβῃς pro λάβοις omnes. ^β ἄφθ. καὶ ἀκέρ. ἀποδώσει σοι hoc ord. A.D.E.F.H.I. ^γ μόλιβδον B. ^δ ἂν] ἐὰν B.D.F.

Εἰ δὲ οὐ λαμβάνομεν ἑκατονταπλασίονα, ἡμεῖς αἴτιοι μὴ δανεί-Ε
ζοντες τῷ δυναμένῳ τοσοῦτον δοῦναι· ἐπεὶ οἱ γε δόντες ἅπαντες
τοσαῦτα ἔλαβον, καίτοιγε ὀλίγα δόντες. Τί γὰρ μέγα ἔδωκεν
ὁ Πέτρος, εἰπέ μοι; οὐχὶ δίκτυον διερρωγὸς καὶ κάλαμον καὶ
ἄγκιστρον μόνον; Ἀλλ' ὅμως αὐτῷ τὰς οἰκίας τῆς οἰκουμένης
ἀνέωξεν ὁ θεός, καὶ γῆν καὶ θάλατταν ἠπλωσε, καὶ πάντες
αὐτὸν εἰς τὰ ^εαὐτῶν ἐκάλουν· μᾶλλον δὲ τὰ αὐτῶν πωλοῦντες
πρὸς τοὺς ^εἐκείνων ἔφερον πόδας, οὐδὲ εἰς χεῖρας ἐμβάλλοντες·
οὐ γὰρ ἐτόλμων· τοσαύτην μετὰ τῆς δαψιλείας καὶ τὴν τιμὴν
ἑαυτοῖς ἀπένεμον. Ἀλλ' ἐκεῖνος Πέτρος ἦν, φησί. Καὶ τί
τοῦτο, ἄνθρωπε; Οὐδὲ γὰρ Πέτρῳ ^ηταῦτα ἐπηγγέλατο
μόνον, οὐδὲ εἶπε, σὺ δέ, ὦ Πέτρε, ἑκατονταπλασίονα λήψῃ
μόνος, ἀλλὰ, ²¹“ Πᾶς ὅστις ἀφῆκεν ^ιοικίας ἢ ἀδελφούς, ἑκατον- 495
ταπλασίονα λήψεται.” ^κΟὐ γὰρ προσώπων ^ιοἶδε διαφορὰν,
ἀλλὰ πραγμάτων κατορθώματα.

Ἀλλὰ παιδίων με χορὸς περιέστηκε, φησί, καὶ ἐπιθυμῶ
πλουτοῦντας αὐτοὺς καταλιπεῖν. Τίνος οὖν ἔνεκεν πένητας
αὐτοὺς ποιοῦμεν; Ἄν μὲν γὰρ αὐτοῖς τὰ πάντα ἀφῆς, πάλιν
ἐπισφαλεῖ φυλακῇ τὰ σὰ πάντα ἐπέτρεψας· ἂν δὲ τὸν θεὸν
αὐτοῖς καταλίπῃς συγκληρονόμον καὶ ἐπίτροπον, θησαυροὺς
μυρίους κατέλιπες. Ὡσπερ ^ωγὰρ ὅταν ἑαυτοὺς ἐκδικῶμεν, ὁ
θεὸς ἡμῖν οὐκ ἀμύνει, ὅταν δὲ αὐτῷ παραχωρῶμεν, πλείον ἢ
προσδοκῶμεν γίνεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων, ἂν ἡμεῖς
αὐτὰ ^ημεριμνῶμεν, ἐκεῖνος ἀποστήσεται τῆς ὑπὲρ αὐτῶν προ- B
νοίας, ἂν δὲ αὐτῷ ^οτὸ πᾶν ἐπιρρίψωμεν, καὶ αὐτὰ καὶ τοὺς
παῖδας ἐν πάσῃ ^ρκαταστήσει τῇ ἀσφαλείᾳ. Καὶ τί θαυμάζεις,
εἰ ^εἐπὶ θεοῦ τοῦτο γίνεται; καὶ ^εγὰρ ἐπὶ ἀνθρώπων τοῦτο
συμβαίνει· ἴδοι τις ἄν. Ἄν μὲν γὰρ μηδένα παρακαλέσῃς τῶν
προσηκόντων τελευτῶν ἐπὶ τὴν τῶν παίδων πρόνοιαν, αἰσχύν-
εται καὶ ἐρυθριᾷ πολλάκις καὶ ὁ σφόδρα βουλόμενος ^σαὐτό-
ματος ἐπιπηδῆσαι τούτῳ· ἂν δὲ ^ρρίψῃς ἐπ' αὐτὸν τὴν φροντίδα,
ἅτε τιμηθεὶς μεγίστη τιμῇ, μεγίστην καὶ αὐτὸς ἀποδώσει τὴν

²¹ Matth. xix. 29.

^ε αὐτῶν pro αὐτῶν bis B.E.H. fortasse alii. ^ε ἐκείνων D.E.F.H.I. et ante
corr. A.B. (h. e. omnes). Edebatur ἐκείνου. ^ε αὐτοῖς pro αὐτῷ prorsus
iidem. Statim ἀπένεμον B.D.E.I. ἀπένειμον A.F.H. ἀπονέμοντες Edd.
^η ταῦτα ἐπηγ. pro ἐπηγ. ταῦτα omnes. ^ι οἰκίαν B. Ita tacite Montef.
^κ οὐ pro οὐδὲ B.D.E.F.H. ^ι οἶδε] εἶπε vel εἶπεν A.D.E.F.H.I. ^ω γὰρ
om. F.H.I. ^η μεριμνήσωμεν G. ^ο τὸ πᾶν omnes. Ante Montef. ede-
batur τὸ πλεόν. Statim ἐπιτρέψωμεν G. ^ρ καταστήσει τῇ (τῇ om. I.) ἀ-
σφαλείᾳ] καταστήσει καὶ ἀσφαλείᾳ διατηρήσομεν G. ^ε ἐπὶ τοῦ θεοῦ A.E.G.
^ε γὰρ om. B. ἐπ' ἀνθρώπων A.D.E.I. ^σ αὐτόματος omnes. αὐτομάτως Edd.

C αμοιβήν. Εἰ τοίνυν βούλει καταλιπεῖν ^ι τοῖς παιδίοις πλοῦτον
 πολὺν, κατάλιπε ^ν τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν. Ὁ γὰρ, μηδὲν σου
 ποιήσαντος, καὶ ψυχὴν δούς καὶ σῶμα διαπλάσας ^ω καὶ ζῶν
 χαρισάμενος, ὅταν ἴδῃ τοσαύτην ἐπιδεικνύμενον φιλοτιμίαν, καὶ
 τὰ ἐκείνων αὐτῷ διανεμόντα μετ' ἐκείνων, πῶς οὐ πάντα αὐτοῖς
 ἀνοίξει πλοῦτον; Εἰ γὰρ Ἡλίας ὀλίγῳ τραφεὶς ἀλείρω, ἐπει-
 δὴ εἶδε τὴν γυναῖκα ἐκείνην τῶν ^κ παιδίων αὐτὸν προτιμήσαν, ^α
 ἄλωνα καὶ ληνοὺς ἐπὶ τοῦ δωματίου τῆς χήρας ἔδειξεν· ἐννόησον
 ὁ τοῦ Ἡλίου δεσπότης πόσῃν ^ν ἐπιδείξεται φιλοφροσύνην. Μὴ
 D τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως πλουσίους καταλίπωμεν τοὺς παῖ-
 δας, ἀλλ' ὅπως ἐναρέτους. Ἄν μὲν γὰρ τῷ πλούτῳ θαρρῶσιν,
 οὐδενὸς ἐπιμελήσονται ἄλλου, ὥς ἔχοντες συσκιᾶσαι τὴν τῶν
 τρόπων κακίαν ^z ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων περιουσίας· ἂν δὲ
 ἴδωσιν ἑαυτοὺς τῆς ἐκείθεν παραμυθίας ὄντας ἐρήμους, πάντα
 ἐργάσονται ὥστε διὰ τῆς ἀρετῆς πολλὴν τῇ πενίᾳ τὴν παραμυ-
 θίαν ^α εὐρέσθαι. Μὴ τοίνυν ^β καταλίπῃς πλοῦτον, ἵνα κατα-
 λίπῃς ἀρετὴν. Καὶ γὰρ ἐσχάτης ^γ ἀλογίας ζῶντας μὲν ^δ μὴ
 ποιεῖν κυρίους αὐτοὺς ἀπάντων τῶν ὄντων, τελευτήσαντας δὲ
 E πολλὴν τῇ τῆς νεότητος εὐκολίᾳ ^ε παρέχειν τὴν ἄδειαν. Καί-
 τοιγε ζῶντες μὲν δυνησόμεθα καὶ ^ι εὐθύνας ἀπαιτεῖν, καὶ κακῶς
 τοῖς οὖσι κεχρημένους σωφρονίζειν καὶ χαλινοῦν· τελευτήσαντες
 δὲ ἂν μετὰ τῆς ^ε ἡμετέρας ἐρημίας καὶ τῆς νεότητος καὶ τὴν
 ἀπὸ τοῦ πλούτου παράσχωμεν ἐξουσίαν, εἰς μυρίους ὠθήσομεν
 κρημνοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους ἐκείνους, πῦρ ἐπεμβάλ-
 λοντες πυρὶ, καὶ ἔλαιον ἐπιστάζοντες καμίνῳ χαλεπῇ. Ὡστε
 εἰ βούλει μετὰ ἀσφαλείας ^β καταλιπεῖν πλουσίους, κατάλιπε
 τὸν θεὸν ὀφειλέτην αὐτοῖς, καὶ αὐτῷ ἐγχείρισον ^ι τοῦτο τὸ
 496 γραμματεῖον. Αὐτοὶ μὲν γὰρ ^κ τὰ χρήματα ἂν λάβωσιν, οὐδὲ
^ι ὅτῳ δώσουσιν ἴσασιν, ἀλλὰ πολλοῖς περιτεύχονται καὶ συκο-
 φάνταις καὶ ἀγνώμοσιν· ἂν δὲ σὺ προλαβὼν αὐτὰ τῷ θεῷ दा-
 νεΐσης, ἄσυχλος μένει λοιπὸν ὁ θησαυρὸς, καὶ μετὰ πολλῆς ἔσται (54)
 τῆς εὐκολίας ἢ ^μ ἀπόδοσις. Καὶ γὰρ χάριν ἔχει ^α καὶ ὀφείλων

^ι τοῖς π. πλοῦτον πολὺν] Sic omnes. Edebatur πλοῦτον τοῖς π. σου πολὺν.
^ν τῷ θεῷ G.H. ^ω καὶ ζ. χαρισάμενος om. H. ^κ παίδων A.D.E.H. et
 Flor. p. 351. (Tom. xii. p. 589 E.) ^ν ἐπιδείξεται] ἐπιδείξει καὶ ποιήσει G.
^z ἀπὸ τῆς τῶν χρ. περιουσίας om. I. ^α εὐρασθαι F.I. ^β καταλίπῃς pro
 καταλίποις bis omnes. ^γ ἀλογίας] ἀπονοίας corr. ex ἀπολογίας G. ^δ μὴ
 om. H.I. ^ε παρασχεῖν G. ^ι εὐθύνας] + αὐτοὺς D.E. ^ε ἡμετέρας om. G.
^β καταλίπῃς] + αὐτοὺς G. ^ι τοῦτο τὸ γρ.] Sic A.D.E.F.G.I. τὸ γρ. τοῦτο
 B. τὸ γραμματεῖον (sine τοῦτο) H. τὸ γραμματεῖον αὐτῶν Edd. ^κ τὰ χρή-
 ματα] αὐτὰ B. Veron. ^ι ὅτῳ] ὅπου Flor. ^μ ἀνταπόδοσις A.D.E.F.H.I. Flor.
^α καὶ ὀφείλων καὶ καταβάλλων] Sic nostri omnes et Flor. καὶ ὁ ὀφείλων καὶ
 κατ. Veron. καὶ ὁ ὀφείλει καταβάλλων Sav. Mor. Ben.

καὶ καταβάλλων ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ τοὺς δανειστὰς τοὺς ὁ αὐτοῦ
 τῶν οὐ δεδανεικότων ἥδιον ὀρά, καὶ οἷς μάλιστα ὀφείλει, τού-
 τους μάλιστα φιλεῖ. Ὡστε εἰ βούλει φίλον αὐτὸν ἔχειν διη-
 νεκῶς, πολλῶν αὐτὸν κατάστησον χρεώστην. Οὐδὲ γὰρ οὕτω
 χαίρει δανειστῆς ὀφειλέτας ἔχων, ὥς ὁ Ὁ Χριστὸς εὐφραίνεται
 δανειστὰς ἔχων· καὶ οἷς μὲν ἡμῶν ὀφείλει, τούτους καὶ ἀπο-
 φεύγει, οἷς δὲ ὀφείλει, τούτοις καὶ ἐπιτρέχει. Πάντα τοίνυν
 ποιῶμεν, ὥστε αὐτὸν χρεώστην ἔχειν· ὁ γὰρ καιρὸς οὗτός ἐστιν
 ὁ τῶν δανεισμάτων, καὶ νῦν ἐν χρεῖα καθέστηκεν. Ἄν τοίνυν
 μὴ ὁῶς αὐτῷ νῦν, οὐ δεήσεται σου μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν.
 Ἐνταῦθα γὰρ ὁ διψᾷ, ἐνταῦθα πεινᾷ· διψᾷ δὲ, ὅτι ἐπειδὴ τὴν σὴν
 διψᾷ σωτηρίαν· διὰ τοῦτο καὶ προσαιτεῖ, διὰ τοῦτο καὶ γυμνὸς
 περιέρχεται, πραγματευόμενός ᾧ σοι ζῶν ἀθάνατον. Μὴ τοίνυν
 αὐτὸν ὡς παρίδης· οὐ γὰρ τραφῆναι βούλεται, ἀλλὰ θρέψαι,
 οὐκ ἐνδυσθῆναι, ἀλλ' ἐνδύσαι, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐκεῖνό σοι κατα-
 σκευάσαι τὸ χρυσοῦν, τὴν στολὴν τὴν βασιλικήν. Οὐχ ὁρᾷς
 καὶ τῶν ἱατρῶν τοὺς κηδεμονικωτέρους, ὅταν τοὺς κάμνοντας
 λούωσι, καὶ αὐτοὺς μὴδὲν δεομένους καὶ λουομένους; Οὕτω καὶ
 αὐτὸς διὰ σέ τὸν κάμνοντα πάντα ποιεῖ. Διὰ τοῦτο σε οὐδὲ
 μετὰ βίας ἀπαιτεῖ, ἵνα πολλὴν σοι δῶ τὴν ἀμοιβήν· ἵνα μά-
 θης, ὅτι οὐ χρεῖαν ἔχων ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ τὴν σὴν διορθούμενος
 ἡ χρεῖαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν εὐτελεῖ σχήματί σοι προσέρχεται,
 καὶ τὴν δεξιὰν ἐκτείνων· καὶ ὁβολὸν δῶς, οὐκ ἀποστρέφεται,
 καὶ ἀτιμάσης, οὐκ ἀφίσταται, ἀλλὰ πάλιν σοι πρόσσεισιν· ἐρᾷ
 γὰρ, σφόδρα ἐρᾷ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. Καταφρονή-
 σωμεν τοίνυν τῶν χρημάτων, ἵνα μὴ καταφρονηθῶμεν ὑπὸ τοῦ
 Χριστοῦ· καταφρονήσωμεν τῶν χρημάτων, ἵνα καὶ αὐτῶν ἐπι-
 τύχωμεν τῶν χρημάτων. Ἄν μὲν γὰρ φυλάσσωμεν αὐτὰ
 ἐνταῦθα, ἀπολοῦμεν αὐτὰ πάντως καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ· ἂν δὲ
 διανείμωμεν αὐτὰ μετὰ δαψιλείας πολλῆς, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ζωῇ
 πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς εὐπορίας. Ὁ τοίνυν βουλόμενος
 γενέσθαι πλούσιος, γενέσθω πένης, ἵνα γένηται πλούσιος·

ὁ αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.E.F.G.I. αὐτῷ H. Statim καὶ τῶν οὐ δ. Edd. re-
 pugnantibus libris et Flor. Ὁ Χριστὸς] θεὸς A.D.E.F.H.I. Flor. ἡ οὐδὲν
 idem. ὁ διψᾷ pro διψῇ ubique omnes. ὅτι ἐπειδὴ et p.p. διψᾷ om. I.
 ὁ ταῦτα F.G.H.I. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προσαιτεῖ Edd. γὰρ deest in A.D.E.F.G.
 H.I. ᾧ σοι om. I. ὡς παρίδης pro περιίδης A.D.E.F.G.H.I. ὅταν
 τ. κ. λούωσι] πῶς τ. κ. λούουσι D.E. καὶ (καὶ om. D.E.) αὐτοὺς—λουο-
 μένους] Sic libri omnes. ὅτι (ὅτι om. Veron.) καὶ αὐτοὶ λούονται καίτοι μὴ δεό-
 μενοι Edd. ὁ κάμνοντα] κόσμον G. ἡ χρεῖαν] σωτηρίαν G. ὁ καὶ om. B.
 ὁ γὰρ om. F. Statim φυλ. αὐτὰ B.D.G. φυλ. ταῦτα A.E.F.H.I. αὐτὰ φυ-
 λασσωμεν Edd. ὁ καὶ ἐνταῦθα om. G. Μοχ πολλῆς ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ζωῇ om.
 idem. ὁ γενέσθω H.I.

ἀναλίσκétω, ἵνα συλλέξῃ· σκορπίζétω, ἵνα συναγάγῃ. Εἰ δὲ
 Εκαὶνὰ ταῦτα καὶ παράδοξα, [†]τὸν σπείροντα σκόπει, καὶ λογίζου
 ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος δυνήσεται ἑτέρως πλείω συναγαγεῖν, ἂν μὴ τὰ
 ὄντα σκορπίσῃ καὶ τὰ ἔτοιμα πρόηται. Σπείρωμεν τοίνυν καὶ
 ἡμεῖς, καὶ γεωργήσωμεν τὸν οὐρανόν, ἵνα μετὰ πολλῆς ^hἀμῆ-
 σωμεν τῆς δαψιλείας, καὶ τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι'
 οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

497

ΛΟΓΟΣ Θ.

¹Τί οὖν ἐροῦμεν ^aἈβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὐρηκέναι κατὰ
 σάρκα; Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα,
 ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.

^bΕἰΠΩΝ ὅτι ὑπόδικος ἐγένετο ὁ κόσμος τῷ θεῷ, καὶ ὅτι
 πάντες ἥμαρτον, καὶ ὅτι ἡ καύχησις ἐξεκλείσθη, καὶ ὅτι οὐκ ἔνι
 σωθῆναι ἑτέρως, ^cἀλλ' ἡ διὰ πίστεως, σπουδάζει δεῖξαι λοιπόν,
 B ὅτι οὐδὲ ^dαἰσχύνῃς ἡ σωτηρία αὕτη, ἀλλὰ καὶ δόξης ^eλαμπρᾶς,
 καὶ μείζονος τῆς διὰ τῶν ἔργων. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ μετ' αἰσχύνῃς
 σώζεσθαι εἶχε τινα ^fκαὶ ἀθυμίαν, καὶ ταύτην ἀναίρει τὴν ὑπο-
 ψίαν λοιπόν. Καίτοιγε ^gἤδη αὐτὸ ἠνίξατο, οὐ σωτηρίαν
 μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην καλέσας· “Δικαιοσύνη γὰρ ^hθεοῦ,
 φησὶν, ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται” ὁ γὰρ οὕτω σωζόμενος, ὡς
 δίκαιος, μετὰ παρρησίας σώζεται. Καὶ οὐ δικαιοσύνην μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἐνδείξιν θεοῦ· θεὸς δὲ ἐν τοῖς ἐνδόξοις ⁱἐνδείκνυται καὶ
 C λαμπροῖς καὶ μεγάλοις. Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν προκειμένων
 αὐτὸ κατασκευάζει, κατὰ ἐρώτησιν προάγων τὸν λόγον· ὅπερ
^kἀεὶ ποιεῖν εἴωθε σαφηνείας τε ἕνεκεν καὶ τοῦ θαρρεῖν τοῖς λεγο-
 μένοις. Καὶ γὰρ καὶ ἀνωτέρω οὕτω πεποίηκε, “Τί οὖν τὸ (55)
 περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου;” λέγων· καὶ, “Τί οὖν ¹προκατέχομεν
 περισσόν;” καὶ πάλιν, “Ποῦ ^mοὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη”

1 CAP. IV. v. 1, 2.

^f τοὺς σπείροντας H. ^g ἑτέρως om. G. ^h ἀμῆσωμεν (ἀμιεύσωμεν H.)
 A.B.D.E.F.G.H. Ante Montef. edebatur ἀμῆσώμεθα. Hom. IX. ^a εὐ-
 ρηκέναι Ἀβραὰμ τὸν προπάτορα ἡμῶν G. ^b εἶπεν A.B.D.E.F.H. ^c ἀλλ'
 ἢ A.D.E.F.H.I. ἀλλὰ vulgo. ^d αἰσχύνῃ G. Veron. ^e λαμπρᾶς] + αἰτία
 Edd. repugnantibus libris. ^f καὶ om. D.E.G. ^g καὶ ἤδη Edd. καὶ om.
 A.D.E.F.G.H.I. ^h θεοῦ φησὶν] φησὶ θεοῦ G.I. Mox σώζεται μετὰ παρ-
 ρησίας inverso ord. G. ⁱ ἐνδείκνυται] γνωρίζεται G. ^k ἀεὶ καὶ ἀεὶ H.
 Mox τε om. B. ¹ προκατέχομεν περισσόν] προεχόμεθα; οὐ πάντως G.
^m οὖν accessit ex omnibus.

καὶ ἐνταῦθα, “Τί οὖν ἡ ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν ὁ πατέρα ἡμῶν;” Ἐπειδὴ γὰρ ἄνω καὶ κάτω τοῦτο ἔστρεφον Ῥοί Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ πατριάρχης καὶ τῷ θεῷ φίλος περιτομὴν ἐδέξατο πρῶτος, βούλεται δείξαι, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἐκ πίστεως ἐδικαιώθη· ὅπερ ἦν περιουσία νίκης ἡ πολλῆς. Τὸ μὲν γὰρ ἔργα μὴ ἔχοντα ἐκ πίστεως δικαιωθῆναι τινα, οὐδὲν ἀπεικός· τὸ δὲ κομῶντα ἐν κατορθώμασι μὴ ἐντεῦθεν, ἀλλ’ ἀπὸ πίστεως γενέσθαι δίκαιον, τοῦτο ἦν τὸ θαυμαστὸν καὶ μάλιστα τῆς πίστεως τὴν ἰσχὺν ἐμφαίνον. Διὸ δὴ τοὺς ἄλλους πάντας παραδραμὼν, ἐπὶ τοῦτον ἀνάγει τὸν λόγον. Πατέρα δὲ αὐτὸν κατὰ σάρκα ἐκάλεσεν, ἐκβάλλων αὐτοὺς τῆς πρὸς αὐτὸν γνησίας συγγενείας, καὶ προοδοποιῶν τοῖς ἔθνεσι τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγχιστείαν. Εἰτά φησιν· “Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ’ οὐ πρὸς τὸν θεόν.” Εἰπὼν ὅτι δικαιοὶ περιτομὴν ἐκ πίστεως ὁ θεὸς, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως, καὶ κατασκευάσας αὐτὸ ἱκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ διὰ τοῦ Ἀβραὰμ μεζώνως αὐτὸ δέικνυσιν ἢ ἐπηγγείλατο, καὶ ποιεῖ τὴν μάχην τῇ πίστει πρὸς τὰ ἔργα, καὶ τὸν ἀγῶνα ὅλον περὶ τὸν δίκαιον ἴστησι· καὶ οὐχ ἀπλῶς. Διὸ καὶ σφόδρα σεμνύνει προπάτορα καλῶν, καὶ ἀνάγκην αὐτοῖς ἐπιτιθεῖς τοῦ πείθεσθαι ἐν πᾶσιν αὐτῷ. Μὴ γάρ μοι τὸν Ἰουδαῖον εἴπῃς, φησὶ, μὴδὲ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα ἀγάγῃς εἰς μέσον· ἐγὼ γὰρ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀπάντων, καὶ ὅθεν ἡ περιτομὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἄνειμι. “Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, φησὶν, ἔχει καύχημα, ἀλλ’ οὐ πρὸς τὸν θεόν.” 498

Ἀσαφές τὸ εἰρημένον· οὐκοῦν ἀναγκαῖον αὐτὸ ποιῆσαι σαφέστερον. Δύο γάρ ἐστι καυχήματα, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν ἔργων, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς πίστεως. Εἰπὼν τοίνυν, ὅτι “εἰ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ’ οὐ πρὸς τὸν θεόν,” ἔδειξεν, ὅτι καὶ ἀπὸ πίστεως δύναιτ’ ἂν ἔχειν καύχημα, καὶ πολλῶ μείζον. Ἡ γὰρ πολλὴ τοῦ Παύλου δύναμις ἐν τούτῳ μάλιστα δέικνυται, ὅτι εἰς τοῦναντίον περιέτρεψε τὸ προκείμενον, καὶ ὅπερ εἶχεν ἡ διὰ τῶν ἔργων σωτηρία, τὸ καυχᾶσθαι καὶ παρρησιάζεσθαι, τοῦτο ἔδειξε πολλῷ πλέον τῆς πίστεως ὄν. Ὁ μὲν B

ⁿ ἐροῦμεν] + εὐρηκεῖναι G. ^o προπάτορα G. et in marg. I. προπατέρα F. ^p οἱ est in libris omnibus, non in Edd. ^q πολλῇ I. ^r τὸ, quod aberat ante Montef. est in B.D.E.F.G.H.I. et ex corr. A. ^s πάντας παρ. pro παρ. πάντας omnes. ^t ἄγει G. ^v ἐκβάλλων A.B.D.E.G. ἐκβαλὼν Edd. ^w εἰπὼν] + οὖν Edd. οὖν abest ab omnibus. Statim ὅτι καὶ δ. F. ὅτι δ. καὶ τὴν π. I. ^x περιτιθεῖς G. Statim τοῦ πεισθῆναι idem. ^y εἴπῃς et ἀγάγῃς

omnes. Edebatur εἴποις et ἀγάγοις. ^z ὅτι εἰ ἐξ] Sic D.E. ὅτι ἐξ (sic) A.B. ὅτι ἐξ F.G.H.I. εἰ ἐξ sine ὅτι Edd. ^a ἀπὸ] ὁ ἀπὸ B.D.E. ^b ἔτρεψε G.

γὰρ ^εἐπὶ τοῖς ἔργοις καυχώμενος, τοὺς οἰκείους ἔχει ^δπροβαλέσθαι πόνους· ὁ δὲ ἐπὶ τῷ πιστεῦσαι τῷ θεῷ καλλωπιζόμενος, πολλῷ μείζονα καυχήσεως ἀφορμὴν ἐπιδείκνυται, ἅτε δοξάσας καὶ μεγαλύνας τὸν ^εθεόν. Ἄ γὰρ οὐχ ὑπηγόρευσεν ἡ φύσις τῶν ὁρωμένων, ταῦτα ἀπὸ τῆς πίστεως καταδεξάμενος τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ τὴν γνησίαν ἀγάπην τὴν περὶ αὐτὸν ἐπεδείξατο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ λαμπρῶς ἀνεκήρυξε. Τοῦτο ^εδὲ γενναιοτάτης ψυχῆς καὶ φιλοσόφου γνώμης καὶ ὑψηλῆς διανοίας. Τὸ μὲν **C** γὰρ μὴ κλέψαι μηδὲ φονεῦσαι καὶ τῶν τυχόντων ἐστί· τὸ δὲ πιστεῦσαι, ὅτι τὰ ἀδύνατα δύναται ^εθεός, μεγαλοφύους τινος δεῖται ψυχῆς, καὶ σφόδρα περὶ αὐτὸν ^ηδιακαιμένης· καὶ γὰρ ἀγάπης γνησίας τοῦτο σημεῖόν ἐστι. Τιμᾷ μὲν γὰρ τὸν θεὸν καὶ ὁ τὰς ἐντολὰς ^ιπληρῶν, πολλῷ δὲ μειζόνως ^κοὔτος ὁ διὰ τῆς πίστεως φιλοσοφῶν· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπήκουσεν αὐτῷ, οὗτος δὲ τὴν προσήκουσαν ἔλαβε περὶ αὐτοῦ δόξαν, καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείξεως μειζόνως ἐδόξασε καὶ ἐθαύμασεν. Ἐκεῖνο ^ιμὲν οὖν τὸ καύχημα τοῦ κατορθοῦντός ἐστι, τοῦτο δὲ τὸν θεὸν δοξάζει, καὶ ὅλον ἐστὶν αὐτοῦ· καυχᾶται γὰρ ἐπὶ ^μτῷ περὶ **D** αὐτοῦ ^νμεγάλα φαντάζεσθαι, ἅπερ εἰς τὴν ἐκείνου διαβαίνει δόξαν. Διὰ τοῦτό φησι, πρὸς τὸν θεὸν ^οαὐτὸν ἔχειν τὸ καύχημα· οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερον. Καυχᾶται γὰρ πάλιν ὁ πιστὸς, οὐχ ὅτι τὸν θεὸν ^ρἐφίλησε μόνον γνησίως, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῆς παρ' αὐτοῦ τιμῆς ἀπήλαυσε καὶ ἀγάπης. Ὡς περ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἠγάπησε μεγάλα περὶ αὐτοῦ φαντασθεῖς· ^ιτοῦτο γὰρ ἀγάπης δείγμα· οὕτω καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ἐφίλησε μυρίοις ὑπεύθυνον ὄντα, οὐχὶ κολάσεως ἀπαλλάξας μόνον, ἀλλὰ καὶ δίκαιον ἐργασάμενος. Ἐχει τοίνυν **E** καυχᾶσθαι ὡς μεγάλης καταξιωθεὶς ἀγάπης. ²“Τῷ ^ργὰρ (56) ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα.” Οὐκοῦν τοῦτο ^ςμείζον, φησὶν. Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ τῷ πιστεῦντι λογίζεται· οὐκ ἂν δὲ ^ιἐλογίσθη, εἰ μὴ καὶ αὐτός τι εἰσήνεγκεν. Ὡς τε καὶ οὗτος ὀφειλέτην ἔχει τὸν θεόν, καὶ οὐ τῶν τυχόντων ὀφειλέτην, ἀλλὰ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν πρα-

² v. 4.

^ε ἐπὶ pro ἐν A.D.E.F.G.H.I.

λέσθαι E. προβάλλεσθαι Edd.

+ καὶ G. ^ς ὁ θεός G.H.I.

ὁ διὰ τῆς π.] καὶ διὰ τῆς φύσεως καὶ πίστεως G.

οὗτος om. I. ^ι μὲν] + γὰρ

Veron. Sav. Mor. invitis libris. ^μ τῷ pro τὸ A.B.D.E.F.G.H.

^ο αὐτὸν ἔχειν pro ἔχειν αὐτὸν A.B.D.E.G.H.I.

^ρ μόνον ἐφ. γν. G.H. ἐφ. γν. μόνον I. ἐφ. μόνον (om. γνησίως) H.

^ι γὰρ] Sic nostri omnes et Mosqq. δὲ Edd.

^ς μείζον, φησὶν] φησὶ, μείζον

F.H.I. ^ι λογισθεῖη H.

^δ προβαλέσθαι A.B.D.F.H.I.

^ε θεὸν pro κύριον A.B.D.E.F.G.I.

^η διακαιμένης G. ^ι τηρῶν G.

^κ οὗτος

^λ μέγα H.

^μ τοῦτο γὰρ α. δείγμα om. I.

^ν μέγα H.

^ρ μόνον ἐφ. γν. G.H. ἐφ. γν. μόνον I.

^ς μείζον, φησὶν] φησὶ, μείζον

^ι λογισθεῖη H.

γμάτων. Δεικνὺς γὰρ αὐτοῦ τὴν μεγαλόνοιαν καὶ τὴν πνευματικὴν διάνοιαν, οὐχ ἀπλῶς εἶπε, τῷ πιστεύοντι, ἀλλὰ, ³ “Τῷ πιστεύοντι ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ.” Ἐννόησον γὰρ ⁴⁹⁹ ἡλίκον ἐστὶ πεισθῆναι καὶ πληροφορηθῆναι, ὅτι δύναται ὁ θεὸς τὸν ἐν ἀσεβείᾳ βεβιωκότα τοῦτον ἐξαίφνης οὐχὶ κολάσεως ἐλευθερῶσαι μόνον, ἀλλὰ ^vκαὶ δίκαιον ποιῆσαι, καὶ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀξιώσαι τιμῶν. Μὴ τοίνυν ^wνομίσης τοῦτον ἐλαττοῦσθαι, ἐπειδὴ ἐκείνῳ οὐ κατὰ χάριν λογίζεται. ^xΑὐτὸ γὰρ τοῦτο μάλιστα ποιεῖ τὸν πιστὸν εἶναι λαμπρὸν, τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι χάριτος, τὸ τοιαύτην πίστιν ἐπιδείξασθαι. Καὶ ὅρα ^yκαὶ τὴν ἀντίδοσιν μερίζονα. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ μισθὸς ^B δίδεται, τούτῳ δὲ δικαιοσύνη· πολὺ δὲ ^zμείζων μισθοῦ δικαιοσύνη· πολλῶν γάρ ἐστι μισθῶν περιεκτικωτάτη ἀντίδοσις ἢ δικαιοσύνη.

Δείξας τοίνυν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ^aτοῦτο, καὶ τὸν Δαυὶδ ἐπάγει λοιπὸν ψηφίζόμενον τοῖς εἰρημένοις. Τί οὖν φησιν ὁ Δαυὶδ, καὶ τίνα μακαρίζει; τὸν ἐν ἔργοις ^bκομῶντα, ἢ τὸν χάριτος ἀπολελυκότα, ^cτὸν ἀφέσεως καὶ δωρεᾶς τετυχηκότα; Μακαριότητα δὲ ὅταν εἶπω, τὴν κορυφὴν λέγω τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων. Ὡσπερ γὰρ μισθοῦ πλεόν ἢ δικαιοσύνη, οὕτω δικαιοσύνης ^dπλεόν ὁ μακαρισμός. Δείξας τοίνυν τὴν δικαιο- ^Cσύνην βελτίω, οὐ τῷ τὸν Ἀβραάμ αὐτὴν εἰληφέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λογισμῶν ἔχει γὰρ καύχημα, φησὶ, ^eπρὸς τὸν θεόν· καὶ ἐτέρῳ τρόπῳ πάλιν αὐτὴν ἀποφαίνει σεμνοτέραν, τὸν Δαυὶδ εἰσάγων αὐτῇ ψηφίζόμενον. Καὶ γὰρ οὗτος, φησὶ, τὸν οὕτω δικαιοθέντα μακαρίζει λέγων, ⁴ “Μακάριοι ὧν ^fἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι.” Καὶ δοκεῖ μὲν οὐ προσήκουσαν παράγειν μαρτυρίαν· οὐδὲ γὰρ εἶπε, μακάριοι ὧν ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην ἐλογίσθη· ποιεῖ δὲ αὐτὸ ἐκὼν, οὐκ ἀγνοῶν, ἵνα πλείονα δείξῃ τὴν ὑπερ- ^Dβολήν. Εἰ γὰρ μακάριος οὗτος ὁ λαβὼν ἄφεσιν ἀπὸ χάριτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ δικαιοθεὶς, καὶ ὁ πίστιν ἐπιδειξάμενος. Ὅπου δὲ μακαρισμός, αἰσχύνῃ πᾶσα ἀνήρηται, καὶ πολλὴ ἡ δόξα· ἐπίτασις γὰρ ἐστὶ ^gκαὶ μισθῶν καὶ δόξης ὁ μακαρισμός. Διὰ τοῦτο, ὃ μὲν ἐστὶν ἐκείνου πλεονέκτημα, ἄγραφον τίθησιν,

3 v. 5.

4 v. 7.

^v καὶ om. F.H.^w τοῦτον ἐλ. νομίσης A.D.E. ἐλ. τοῦτον νομίξης F.H.I.^x Evulsum folium unum in G. ab αὐτῷ γὰρ ad ἀπολαύοντα p. 499 E. ^y καὶ om. A. E. F. H. I.^z μείζων B. E. H. ^a τοῦτο om. F. H. I. ^b κομῶντα A. B. D. E. F. H.^c τὸν] εὐδελον ὅτι τὸν D.E. ^d πλείων B.E. ^e ἀλλ' οὐ πρὸς Sav. Mor. Ben. ἀλλ' οὐ om. F.H.I. Veron. habet, sed extra lineam B.^f ἀφείθησαν A.D. ^g καὶ μισθῶν καὶ δόξης] Sic libri omnes. Ante Montef. edebatur καὶ μισθῶν δόξα.

εἰπών· “Τῷ γὰρ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν·” ὁ δὲ ἐστὶ τοῦ πιστοῦ προτέρημα, τοῦτο δι’ ἐγγράφου μαρτυρίας κατασκευάζει, λέγων· “Καθὼς εἶπε Δαυὶδ· Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι.” Τί γὰρ λέγεις, φησὶν, ὅτι οὐ κατὰ ὁφειλὴν, ἀλλὰ κατὰ χάριν ἱλασθάνει τὴν ἄφεσιν; Ἄλλ’ ἰδοὺ, οὗτός ἐστιν ὁ μακαριζόμενος· οὐκ ἂν δὲ αὐτὸν ἐμακάρισεν, εἰ μὴ καὶ δόξης εἶδεν ἀπολαύοντα πολλῆς. Καὶ οὐ λέγει, ἡ ἄφεσις οὖν αὕτη ἐπὶ τὴν περιτομὴν; ἀλλὰ τί; ⁵ “Ὁ μακαρισμὸς ^κοὖν οὗτος,” ὅπερ πλέον ἦν, “ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν;” Ζητεῖται γὰρ λοιπὸν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ ^μμέγα μετὰ τίνος ἔστηκεν, ἄρα μετὰ τῆς περιτομῆς, ἢ μετὰ τῆς ἀκροβυστίας. Καὶ ὅρα τὴν ὑπερβολὴν· δείκνυσιν ⁵⁰⁰ γὰρ ^ααὐτὸ οὐ μόνον οὐ φεύγον τὴν ἀκροβυστίαν, ἀλλὰ καὶ ἐμφιλοχωροῦν αὐτῇ πρὸ τῆς περιτομῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μακαρίζων καὶ αὐτὸς ἐμπερίτομος ἦν ὁ Δαυὶδ, καὶ ἐμπεριτόμοις ὀδielegeto, ὅρα πῶς ἐφιλονείκησεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν ἀκρόβυστον ἀγαγεῖν τὸ εἰρημένον. Συνάψας γὰρ τῇ δικαιοσύνῃ τὸν μακαρισμὸν, καὶ δείξας ἀμφότερά ἐν, ζητεῖ πῶς ἐδικαιώθη ὁ Ἀβραάμ. Εἰ γὰρ ὁ μακαρισμὸς τοῦ δικαίου, ἐδικαιώθη δὲ ὁ Ἀβραάμ, ἴδωμεν πῶς ^αἐδικαιώθη, ἀκρόβυστος ὧν ἡ ἐμπερίτομος. ὁ Ἀκρόβυστος, φησί. “Λέγομεν γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη (57) ^Β τῷ Ἀβραάμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.” Ἀνωτέρω τὴν γραφὴν εἰπών· “Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; φησὶν. ^ςἘπίστευσεν Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην” ἐνταῦθα καὶ τὴν τῶν λεγόντων ^ιπροσλαμβάνει κρίσιν λοιπὸν, καὶ δείκνυσιν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τὴν δικαιοσύνην γεγεννημένην.

Εἵτα ἀπὸ τούτων ἀντίθεσιν ἑτέραν ἀνακύπτουσιν λύει· εἰ γὰρ ἀκρόβυστος ὧν, φησὶν, ἐδικαιώθη, τίνος ἔνεκεν ἐπεισῆλθεν ἡ περιτομή; ⁶ “Σημεῖον ἔλαβε, φησί, καὶ σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς διὰ ^ντῆς πίστεως τῆς, ἥνικα ἦν ἀκρόβυστος, γενομένης αὐτῷ.” Εἶδες πῶς ἔδειξεν ὡς ἐν τάξει παρασίτων τοὺς Ἰουδαίους ὄντας, ^ωἢ τοὺς ἐν ἀκροβυστίᾳ, καὶ τούτους ἐκείνοις προσερριμμένους; Εἰ γὰρ ἐδικαιώθη μὲν ἀκρόβυστος ὧν καὶ ἐστεφανώθη,

5 v. 9.

6 v. 11.

^h ὁφειλὴν pro ὁφειλημα omnes. ⁱ λαμβάνει A.B.D.H.I. Brix. λαμβάνεις Edd. ^k οὖν accessit ex A.D.E.F.H.I. ^l ἢ] + καὶ G. Mosq. 8. ^m μέγα om. G. ⁿ αὐτὸν... φεύγοντα... ἐμφιλοχωροῦντα G. ^o διαλέγεται A.F.H.I. ὁ Ἀβρ. Edd. ὁ om. B.D.G.H.I. ^a ἐδικαιώθη] + ὁ Ἀβραάμ G. ^r ἀκρόβυστος] + γὰρ I. ^s ἐπίστευσεν] + δὲ G. ^t προσλαμβάνει A.B.D.E.F.G.H. λαμβάνει Edd. ^v τῆς om. A.D.E.F.H. Mosq. τῆς ante et post πίστεως om. G. ^w ἢ τοὺς ἐν ἀκρ. καὶ τούτους] Sic libri omnes. Edebatur ἢ (ἢ Edd. ante Ben.) καὶ τούτους τοὺς ἐν ἀκρ.

ὑστερον δὲ τὴν περιτομὴν ἔλαβεν, *ὑστερον ἐπεισῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι. Οὐκοῦν τῶν ἀκροβύστων πρῶτόν ἐστι πατὴρ ὁ Ἀβραὰμ τῶν ὕδιὰ πίστεως αὐτῷ προσηκόντων, καὶ τότε τῶν ἐν περιτομῇ διπλοῦς γάρ ἐστι πρόγονος. Εἶδες τὴν πίστιν ἠλάμπουσαν; ἕως γὰρ ἦλθεν αὕτη, οὐκ ἐδικαιώθη ὁ πατριάρχης. Εἶδες τὴν ἀκροβυστίαν οὐδὲν ἐμποδίζουσιν; καὶ γὰρ ἀκρόβυστος ἦν, καὶ οὐκ ἐκωλύθη δικαιωθῆναι. Ὑστέρα ἄρα τῆς D πίστεως ἢ περιτομῇ. Καὶ τί θαυμάζεις εἰ τῆς ^aπίστεως, ὅπου γε καὶ τῆς ἀκροβυστίας; Οὐχ ὑστέρα δὲ μόνον τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς καταδεεστέρα, καὶ τοσοῦτον, ^b ὅσον σημεῖον τοῦ πράγματος οὐπὲρ ἐστι σημεῖον· οἷον ὅσον ἡ σφραγίς τοῦ στρατιώτου. Καὶ τίνος ἔνεκεν σφραγίδος ἐδεῖτο, φησὶν; Οὐκ αὐτὸς ἐδεῖτο. Τίνος οὖν ἔνεκεν ^c αὐτὴν ἐδέξατο; Εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα κοινὸν ^d καὶ τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, καὶ τῶν ἐν περιτομῇ. Ἄλλ' οὐχ ἀπλῶς τῶν ἐν E περιτομῇ διὸ καὶ ἐπάγει, ⁷ “Τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον.” Εἰ γὰρ τῶν ἀκροβύστων, οὐκ ἐπειδὴ ἀκρόβυστος ἐστι, διὰ τοῦτό ἐστι πατὴρ, καίτοι γε ἐν ἀκροβυστίᾳ δικαιωθείς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἐζήλωσαν, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἐμπεριτόμων οὐκ ἔσται διὰ τὴν περιτομὴν πρόγονος, εἰ μὴ προσγένοιτο καὶ ἡ πίστις. Περιτομὴν ^e γὰρ ἔλαβεν, ἵνα ἐκάτεροι, φησὶν, αὐτὸν ἔχωμεν πρόγονον, ^f καὶ οἱ ἀκρόβυστοι μὴ ἀπώσωνται τοὺς ἐμπεριτόμους. ⁸ Ὅρας πῶς οὗτοι προπάτορα ἔσχον αὐτὸν πρῶτοι; Εἰ δὲ σεμνὸν ἢ περιτομῇ, ὅτι κηρύττει 501 τὴν δικαιοσύνην, οὐ μικρὰν καὶ ἡ ἀκροβυστία προεδρίαν ἔχει πρὸ τῆς περιτομῆς αὐτὴν δεξαμένη. Τότε ^h οὖν αὐτὸν δυνήσῃ προπάτορα ἔχειν, ὅταν στοιχήσῃς τοῖς ἵχνεσι τῆς πίστεως, καὶ ⁱ μὴ φιλονεικῆς μηδὲ στασιάζῃς τὸν νόμον ^k ἐπεισάγων. Ποίας, εἰπέ μοι, πίστεως; “Τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ.” Πάλιν καταστέλλει τὸ φύσημα τὸ Ἰουδαϊκόν, ἀναμινήσκων τοῦ χρόνου τῆς δικαιοσύνης. Καὶ καλῶς εἶπε, “τοῖς ἵχνεσιν,” ἵνα ὁμοίως ἐκείνῳ πιστεύσῃς εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν σωμάτων. Καὶ γὰρ

7 v. 12.

* ὕστερον δὲ ἐπεισ. Edd. δὲ deest in omnibus. Statim εἰσῆλθον B. Veron. y διὰ] + τῆς A.D.E.F.H.I. ^z ἠλάμπουσαν] λαμπρὰν οὖσαν G. ^a πίστεως] + ἢ περιτομῇ Edd. reclamantibus libris. ^b ὅσον] + ἐστι G.I. Statim σημεῖον om. A.D.E.F.H.I. ^c ἐδέξατο αὐτὴν inverso ord. iidem. αὐτὸς ἐδέξατο B. ^d καὶ aberat ante Montef. invitis libris. ^e γὰρ] μὲν γὰρ G. ^f καὶ οἱ ἀκρ. μὴ] καὶ μήτε οἱ ἐμπεριτόμοι τοὺς ἀκροβύστους, μήτε οἱ ἀκρόβυστοι D.E. ⁸ ὁρας pro ὅρα A.F.G.H.I. Statim οὗτοι pro αὐτοὶ A.D.E.F.G.H.I. ^h οὖν accessit ex omnibus. ⁱ μὴ pro μηδὲ A.D.E.F.G.H.I. Statim φιλονεικῆσθαι et στασιάζῃς G. ^k εἰσάγων A.D.E.F.H.I.

B¹ καὶ ἐκεῖνος περὶ τοῦτο τὴν πίστιν ἐπεδείξατο. "Ὡστε εἰ τὴν ἀκροβυστίαν ἐκβάλλεις, μάνθανε σαφῶς, ὅτι οὐδέν σοι οὐδὲ τῆς περιτομῆς ὄφελος. "Αν γὰρ μὴ τοῖς ἴχνεσιν ^mἀκολουθήσης τῆς πίστεως, καὶ μυριάκις ἢς ἐμπερίτομος, οὐκ ἔσῃ τοῦ Ἀβραάμ ⁿἑγγονος· ἐπεὶ καὶ τὴν περιτομὴν διὰ τοῦτο ἔλαβεν, ἵνα σε ὁ ἐν ἀκροβυστίᾳ μὴ ^oἐκβάλῃ. ^pΜὴ δὲ καὶ ἐκείνον τοῦτο ἀπαίτει· σοὶ γὰρ τὸ ^qπρᾶγμα βοήθεια γέγονεν, οὐκ ἐκείνῳ. Ἀλλὰ σημεῖον αὐτὸ δικαιοσύνης, φησί. Καὶ τοῦτο διὰ σέ, ἐπεὶ νῦν οὐδὲ τοῦτό ἐστι· τότε γὰρ σὺ τῶν σωματικῶν ἔχρηζες σημείων, ^rνῦν δὲ οὐ χρεία τούτων. Ἀπὸ γὰρ τῆς πίστεως, φησὶν, οὐκ ^Cἦν δυνατόν ^sκαταμαθεῖν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετὴν; Δυνατὸν μὲν ἦν, σὺ δὲ καὶ ταύτης ἔχρηζες τῆς προσθήκης. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐζήλωσας, οὐδὲ ἰδεῖν ἠδυνήθης, ἐδόθη σοι ἡ αἰσθητὴ περιτομή, ἵνα ἐμμελετήσας τῷ σωματικῷ τούτῳ, κατὰ μικρὸν χειραγωγηθῇς καὶ ἐπὶ τὴν τῆς ψυχῆς φιλοσοφίαν, καὶ μετὰ πολλῆς αὐτὴν ὑποδεξάμενος τῆς σπουδῆς ὡς ἀξίωμα μέγιστον, ^tπαιδευθῇς μιμείσθαι καὶ αἰδεῖσθαι τὸν πρόγονον. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ περιτομῇ μόνον ὁ θεὸς κατεσκεύασεν, ἀλλὰ ^vκαὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον θυσῖαις λέγω καὶ ^wσαβ- (58) βάτῳ καὶ ἑορταῖς. "Ὅτι γὰρ διὰ σέ ^xπεριτομὴν ἔλαβεν, ^Dἄκουσον τῶν ἐξῆς. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι σημεῖον ^yἔλαβε καὶ σφραγίδα, καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι, λέγων· "Εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα περιτομῆς," τούτοις τοῖς καὶ τὴν νοητὴν προσλαμβάνουσιν· ὡς εἰαν ταύτην ^zμόνον ἔχῃς, οὐδέν σοι ^aγενήσεται πλέον. Σημεῖον γὰρ ^bτότε τοῦτό ἐστιν, ὅταν τὸ πρᾶγμα, οὐ ^cτοῦτό ἐστι σημεῖον, φαίνεται παρὰ σοὶ, τουτέστιν, ἡ πίστις· ὡς ἂν μὴ ταύτην ἔχῃς, οὐδὲ τὸ σημεῖον λοιπὸν εἶναι σημεῖον δύναται. Τίνος γὰρ ἔσται ^dσημεῖον, τίνος δὲ σφραγίς, οὐκ ὄντος ^eτοῦ σφραγιζομένου; ὡς ἂν εἰ καὶ βαλάντιον ^fἐπιδει- Εκνύεις ἡμῖν σφραγίδα ἔχον, μηδενὸς ἔνδον ἀποκειμένου. "Ὡστε καταγέλαστος ἡ περιτομή, τῆς πίστεως ἔνδον οὐκ οὔσης. Εἰ γὰρ δικαιοσύνης ἐστὶ σημεῖον, δικαιοσύνην δὲ οὐκ ἔχεις, οὐδὲ σημεῖον ἔχεις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἔλαβες σημεῖον, ἵνα τὸ πρᾶγμα

¹ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H. ^m ἀκολουθῆς B.G. ⁿ ἑγγονος A.D.E. F.H. et ante corr. B. ^o ἐκβάλῃ pro ἐκβάλλῃ B.D.E.F.H.I. et ex corr. A. ^p μὴ δὲ ἐκεῖνο H. μὴ οὖν καὶ ἐκείνον I. μηδέ σε ἐκεῖνος (et p. p. ἀπαιτῇ) G. ^q πρᾶγμα] + καὶ ἡ E. ^r νῦν I. F.G. ^s καταμαθεῖν αὐτοῦ pro αὐτοῦ καταμαθεῖν omnes praeter E. ubi legitur καταμαθεῖν τῆς ψ. αὐτοῦ. ^t παιδευθεῖς F.H. et ante corr. G. Statim μιμείσθαι καὶ om. A.F.G.H.I. ^v καὶ om. G. ^w σαββάτῳ omnes. σάββασι vulgo. ^x τὴν περιτομὴν A.E.F.H.I. ^y ἔλαβε καὶ] ἔλαβες G. ^z μόνην H. ^a γίνεται B.G. et (om. σοι) Veron. ^b τότε om. G. ^c τοῦτο om. G. ^d σημεῖον, τίνος δὲ om. G. δὲ om. H. ^e τοῦ om. G. ^f ἐπιδεικνύης F.

ἐπιζητῆς, οὐ τὸ σημεῖον ἔχεις· ὡς εἶγε ἔμελλες αὐτὸ χωρὶς
τούτου ἐπιζητεῖν, οὐκ ἂν ἐδέξῃς σοι τούτου. Οὐ τοῦτο δὲ
κηρύττει μόνον ἡ περιτομή, τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ ἡτὴν ἐν
ἀκροβυστία δικαιοσύνην. Οὐδὲν ἰοῦν ἄλλο κηρύττει ἡ περιτομή,
ἀλλ' ὅτι οὐ χρεία περιτομῆς.

8 “Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ
κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.” Ἐδειξεν, ὅτι ἀναγκαῖα ἡ πίστις,
ὅτι πρεσβυτέρα περιτομῆς, ὅτι νόμου ἰσχυροτέρα, ὅτι συνί-
στησι νόμον. Εἰ γὰρ πάντες ἤμαρτον, ἀναγκαῖα· εἰ ἀκρό-⁵⁰²
βυστος ὢν ἐδικαιώθη, πρεσβυτέρα· εἰ διὰ νόμου ἐπίγνωσις
ἀμαρτίας, χωρὶς δὲ νόμου πεφανέρωται, ἰσχυροτέρα· εἰ μαρτυ-
ρεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τὸν νόμον ἴστησιν, οὐκ ἐναντία, ἀλλὰ
φίλη καὶ σύμμαχος. Δείκνυσι πάλιν καὶ ἐτέρωθεν, ὅτι ^κοὐδὲ
δυνατὸν ἦν διὰ νόμου τὴν κληρονομίαν λαβεῖν· καὶ παραβαλὼν
αὐτὴν τῇ περιτομῇ, καὶ λαβὼν τὰ νικητήρια, ἀντεπεξάγει πάλιν B
αὐτὴν τῷ νόμῳ, οὕτω λέγων· “Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρο-
νόμοι, κεκένωται ἡ πίστις.” Ἴνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅτι καὶ
πίστιν δυνατὸν ἔχειν καὶ νόμον τηρῆσαι, δείκνυσιν ὅτι ἀμήχανον.
Ὁ γὰρ ἐχόμενος τοῦ νόμου ὡς σώζοντος, ἀτιμάζει τῆς πίστεως
τὴν δύναμιν. Διό φησι, “κεκένωται ἡ πίστις”· τουτέστιν, οὐ
χρεία τῆς κατὰ χάριν σωτηρίας· οὐδὲ γὰρ δύναται τὴν ἰσχὺν
τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείξασθαι· καὶ “¹κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.”
Καὶ γὰρ ὁ Ἰουδαῖος ἴσως ἂν εἶποι· ^μτί γὰρ μοι χρεία
πίστεως; Οὐκοῦν εἰ τοῦτο ἀληθές, μετὰ τῆς πίστεως καὶ τὰ
τῆς ἐπαγγελίας ἀνήρηται. Ὅρα ἐν πᾶσιν αὐτοῖς ἄνωθεν ἀπὸ
τοῦ πατριάρχου μαχόμενον. Δείξας γὰρ ἐκείθεν τὴν δικαιο- C
σύνην τῇ πίστει συγκεκληρωμένην, δείκνυσι καὶ τὴν ἐπαγγελίαν
ὁμοίως. Ἴνα γὰρ μή λέγῃ ὁ Ἰουδαῖος, τί γὰρ ^νἐμοὶ μέλει, εἰ
διὰ πίστεως ἐδικαιώθη Ἀβραάμ; λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι οὐδὲ τὸ
σοὶ διαφέρον, ἡ ἐπαγγελία τῆς κληρονομίας, δύναται εἰς ἔργον
ἐλθεῖν ἐκείνης χωρὶς· ὁ μάλιστα αὐτοὺς ^νἐφόβει. Ποίαν δὲ
ἐπαγγελίαν φησί; Τὸ κληρονόμον ^ααὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου,
καὶ ἐν αὐτῷ πάντας ^ρἐνευλογεῖσθαι. Καὶ ^ςπῶς κατήργηται ἡ
ἐπαγγελία αὕτη, φησίν; ⁹ “Ὅτι ὁ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται·

8 v. 14.

9 v. 15.

ἔ σοι om. A.E.F.G.H.I. ^h τὴν ἐν ἀ. δικαιοσύνην] τὴν ἀκροβυστίαν τῇ
δικαιοσύνῃ I. ⁱ οὐν om. H. et a pr. man. I. ^k οὐδὲ] οὐ G. ¹ κατηγο-
ρεῖται H. Haec καὶ κ. ἡ ἐπαγγελία desunt in G. ^m τί] τίς D.E. ⁿ ἐμοὶ
pro μοι A.D.E.F.G.H.I. Statim μέλλει E.H. et a pr. m. B. ^o ὅτι om. G.
^p ἐφόβει A.B.D.E.F.H.I. et (corr. ex φοβεί) G. ἐκφοβεί Edd. ^q αὐτὸν
om. A.D.E.F.H.I. ^r ἐνευλογεῖσθαι pro εὐλογεῖσθαι A.B.D.E.H. ^s πῶς]
+ γὰρ I. Statim κατηργήθη G.

οὗ ἔγὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.” Εἰ δὲ ὀργὴν
 D κατεργάζεται καὶ παραβάσει ὕπευθύνους ποιεῖ, εὐδὴλον ὅτι καὶ
 κατὰρα· ^ωοἱ δὲ κατὰρα καὶ τιμωρία καὶ παραβάσει ὄντες
 ὑπεύθυνοι, ^οοὗτοι οὐ τοῦ κληρονομεῖν ἄξιοι, ἀλλὰ τοῦ δίκην
 διδόναι καὶ ἐκβάλλεσθαι. Τί οὖν γίνεται; Ἐρχεται ἡ πίστις
 ἐφελκομένη ὕτην χάριν, ὥστε τὴν ἐπαγγελίαν εἰς ἔργον ^εἐξελ-
 θεῖν. Ὅπου γὰρ χάρις, συγχώρησις· ὅπου δὲ συγχώρησις,
 οὐδεμία κόλασις· κολάσεως δὲ ^αἀνηρημένης, καὶ δικαιοσύνης
 ἐπιγενομένης ἀπὸ τῆς πίστεως, οὐδὲν τὸ κωλύον κληρονόμους
 ἡμᾶς γενέσθαι ^βτῆς ἐπαγγελίας.

E “ Διὰ τοῦτο ^οοὖν ἐκ πίστεως, φησὶν, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ
 εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν ^δτοῦ θεοῦ παντὶ τῷ σπέρματι.”
 Ὅρᾳς, ὅτι οὐ τὸν νόμον ἴστησι μόνον ἡ πίστις, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐκ ἀφίησι ^εδιαπεσεῖν· ὁ δὲ νόμος τοῦ-
 ναντίον καὶ τὴν πίστιν καταργεῖ παρὰ καιρὸν τηρούμενος, καὶ
 τὴν ἐπαγγελίαν κωλύει; Διὰ ^ετούτων δείκνυσιν οὐ μόνον οὐ
 περιττὴν τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀναγκαίαν, ὥς μὴδὲ εἶναι (59)
 ταύτης ἄνευ σωθῆναι. Ὁ μὲν γὰρ νόμος ὀργὴν ποιεῖ· πάντες
 γὰρ αὐτὸν παρέβησαν· αὕτη δὲ ^βοὐδὲ συστήναι τὴν ὀργὴν
 503 ἀφίησι τὴν ἀρχήν. “ Οὐ γὰρ οὐκ ἔστι, φησὶ, νόμος, οὐδὲ παρά-
 βασις.” Εἶδες πῶς οὐ μόνον γενομένην ἀφανίζει τὴν ἀμαρτίαν,
 ἀλλ’ οὐδὲ ^ιφυῆναι αὐτὴν ἀφίησι; Διὰ τοῦτό φησι, “ κατὰ
 χάριν.” Εἰς τὸ τί; ^κΟὐκ εἰς τὸ καταισχυνηθῆναι, ἀλλ’, “ εἰς
 τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι.” Δύο
 τίθησιν ^ιἐνταῦθα ἀγαθὰ, ^μὅτι καὶ βέβαια τὰ διδόμενα, καὶ
 παντὶ τῷ σπέρματι, τοὺς ἐξ ἔθνων ^νσυνεισάγων, καὶ δεικνύς
 Ἰουδαίους ἐκτὸς ὄντας, ἂν πρὸς τὴν πίστιν ^οφιλονεικῶσι.
 Τοῦτο γὰρ βέβαιον μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο· οὐ γὰρ ζῆμιοι ^ρσε ἢ
 πίστις, μὴ φιλονείκει, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύοντά σε ἐκ τοῦ νόμου

10 γ. 16.

^ε γὰρ] δὲ G. ^ν ὑπεύθυνον ποιεῖ, δηλον H. ^ω οἱ] εἰ F.H. et ante corr. G.
 G. ^ο οὗτοι om. A.E.F.G.H.I. Statim οὐ τοῦ κλ. A.E.F.I. et ex corr. G.
 οὐ τὸ κλ. H. et a pr. man. G. Edebatur οὐ κλ. ^γ τὴν χάριν omnes. *gratiam*
illiciens Brix. τῇ χάριτι Edd. ^ε ἐλθεῖν G. ^α ἀναρρομένης A.D.E.F.H.I.
 Mox ἐπιγενομένης A.D.E.G.I. ^β τῆς ἐπαγγελίας] + τῆς ἀπὸ τῆς πίστεως
 Edd. *repugnantibus libris*. Verba τῆς ἐπαγγελίας desunt in Veron. ^ο οὖν]
 γοῦν D. ^δ τοῦ θεοῦ om. A.D.E.F.H. et Mosqq. Post σπέρματι vulgo ad-
 dunt ex Bibliis οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον——πατὴρ πάντων ἡμῶν. Sed haec
 desunt in libris omnibus. ^ε διαπεσεῖν] + ταύτην G. ^ε τούτων] τοῦτο D.G.
 ε ὥς] ὥστε E. ^β οὐδὲ] οὐ E. ^ι φανῆναι B. ^κ οὐκ εἰς τὸ κ.] εἰς τὸ
 καταισχυνηθῆναι; οὐ I. ^ι καὶ ἐνταῦθα H. Statim τὰ ἀγαθὰ Edd. τὰ om.
 A.B.D.E.F.G. Lacuna est in I. ^μ ὅτι καὶ] καὶ ὅτι G. καὶ om. D. Mox
 καὶ ὅτι παντὶ D.E. et ex corr. G. ^ν συνεισάγων pro συνάγων omnes.
^ο φιλονεικῶσι A.D.E.F.G.H.I. φιλονεικήσωσι Edd. ^ρ σε om. A.B.E.F.I.

διασώζει. Εἶτα ἐπειδὴ εἶπε, “ παντὶ τῷ σπέρματι,” διορίζει B ποίῳ σπέρματι. “ Τῷ ἑκ πίστεως,” φησὶ, συνάπτων τὴν πρὸς τὰ ἔθνη συγγένειαν, καὶ δεικνύς, ὅτι οὐδὲ δύνανται φρονεῖν ἐπὶ τῷ Ἀβραάμ οἱ μὴ πιστεύοντες ὁμοίως ἐκείνῳ. Ἰδοὺ καὶ τρίτον ἄλλο ἢ πίστις εἰργάσατο· τὴν γὰρ συγγένειαν τὴν πρὸς τὸν δίκαιον ἀκριβεστέραν ἐποίησε, καὶ πλειόνων ἑκγόνων ἀπέφηνε πρόγονον. Διὸ οὐδὲ ἀπλῶς εἶπεν, Ἀβραάμ, ἀλλὰ, “ τοῦ πατρὸς ἡμῶν,” ἡμῶν τῶν πιστῶν. Εἶτα καὶ τῇ μαρτυρίᾳ ἐπισφραγίζει τὸ εἰρημένον. ¹¹ “ Καθὼς γέγραπται, φησὶν, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε.” Εἶδες ἄνωθεν ταῦτα οἰκονομούμενα; Τί οὖν, φησὶν, ὑεὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἢ τῶν Ἀμαληκитῶν ἢ τῶν Ἀγαρηνῶν ἔνεκεν ταῦτα λέγει; Τοῦτο μὲν οὖν προῖόν σαφέστερον δέικνυσιν οὐ περὶ ἐκείνων εἰρημένον· τέως δὲ ἐφ’ ἕτερον ἐπέιγεται, δι’ οὗ καὶ αὐτὸ τοῦτο δείκνυσιν, ὀριζόμενος τῆς τοιαύτης συγγενείας τὸν τρόπον, καὶ μετὰ πολλῆς αὐτὸ τῆς μεγαλονοίας κατασκευάζων. Τί γὰρ φησι; “ Κατέναντι οὐ ἐπίστευσε θεοῦ.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν ὥσπερ ὁ θεὸς οὐκ ἔστι μερικὸς θεός, ἀλλὰ πάντων πατήρ, οὕτω καὶ αὐτός. Καὶ πάλιν, ὥσπερ ὁ θεὸς πατήρ ἐστιν οὐ κατὰ τὴν φυσικὴν συγγένειαν, ἀλλὰ κατ’ οἰκείωσιν πίστεως, οὕτω καὶ αὐτός· ἡ γὰρ ὑπακοή ποιεῖ ἡμῶν πατέρα πάντων. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν ἐνόμιζον εἶναι ταύτην τὴν συγγένειαν, τὴν παχυτέραν ἐκείνην κατασχόντες, δείκνυσιν ταύτην κυριωτέραν, ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν λόγον ἀναγαγόν. Καὶ μετὰ τούτων κἀκεῖνο ἐμφαίνει, ὅτι καὶ ἀμοιβὴν τῆς πίστεως ταύτην ἔλαβεν ὥστε ἂν μὴ τοῦτο ἦ, καὶ πάντων ἢ πατήρ τῶν τὴν γῆν οἰκούντων, τὸ, “ κατέναντι,” οὐκ ἔχει χώραν, ἀλλ’ ἡκρωτηρίασται τοῦ θεοῦ ἢ δωρεά· τὸ γὰρ κατέναντι, ὁμοίως ἐστὶ. Ποῦ γὰρ θαυμαστὸν, εἰπέ μοι, τῶν ἐξ αὐτοῦ πατέρα εἶναι; τοῦτο γὰρ ἕκαστος κέκτηται τῶν ἀνθρώπων. Τὸ γὰρ παράδοξον ἐκείνόν ἐστιν, οὓς οὐκ εἶχεν ἐκ φύσεως, τούτους ἀπὸ τῆς

11 v. 17.

⁹ ἐκ τῆς πίστεως Edd. repugnantibus libris. ¹ ἄλλο ἢ πίστις pro ἡ πίστις ἄλλο omnes. ² ἑκγόνων A.D.E.F.H. et ante corr. B. Statim ἀπέφηνεν εἶναι pr. G. ³ ἡμῶν, quod aberat, est in A.B.D.E.F.H.I. ⁴ τὴν μαρτυρίαν A.D.E.F.H.I. Statim ἐπισφραγίζει pro ἐπισφραγίζων omnes. ⁵ τὸ εἰρημένον] λέγων I. Mox φησὶν om. idem. ⁶ ἄνωθεν ταῦτα pro ταῦτα ἄνωθεν omnes. ⁷ εἰ τῶν Ἰσραηλιτῶν . . . ἔνεκεν ταῦτα λ.] Sic omnes. ⁸ εἰ περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν . . . ταῦτα λ. Edd. ⁹ ἢ] εἰ bis A.F.G.H.I. ¹⁰ τοῦτο B.F. G.I. τοιοῦτο H. ¹¹ πατέρα] + καὶ πρόγονον D.G. ¹² κατέχοντες ex corr. G. ¹³ ἀναγαγόν pro ἀνάγων A.D.F.H.I. ἀγαγόν E. ¹⁴ καὶ om. B. Mox ταύτην om. H. ¹⁵ καὶ pro καὶ A.B.D.E.F.I. Recepit etiam Montef. ¹⁶ τοῦ θ. ἢ δ. pro ἡ τοῦ θ. δ. A.D.E.F.H.I.

τοῦ θεοῦ δωρεᾶς λαβεῖν. "Ωστε εἰ βούλει πιστεῦσαι, ὅτι ἐτι-
μήθη ὁ πατριάρχης, πίστευσον, ὅτι πάντων ἐστὶ πατήρ. Εἰ-
πὼν ^h δὲ, "κατέναντι οὐ ἐπίστευσε θεοῦ," οὐκ ἔστη μέχρι τού-
του, ἀλλὰ ⁱ καὶ ἐπήγαγε. "Τοῦ ζωοποιούντος τοὺς νεκροὺς, καὶ
καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα" ἤδη τὸν ^k περὶ τῆς ἀναστάσεως
προκαταβαλλόμενος λόγον. Καὶ εἰς τὸ προκείμενον δὲ ^l αὐτῷ
χρήσιμον ἦν. Εἰ γὰρ δυνατόν αὐτῷ νεκροὺς ^m ζωοποιῆσαι, καὶ
τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα παραγαγεῖν, δυνατόν αὐτῷ καὶ τοὺς μὴ
504 τεχθέντας ἐξ αὐτοῦ ποιῆσαι παῖδας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ⁿ οὐκ
εἶπε, καὶ παράγοντος τὰ οὐκ ^o ὄντα, ἀλλὰ, "καλοῦντος," τὴν
πλείονα εὐκολίαν δηλῶν. "Ὡσπερ γὰρ ἡμῖν εὐκολον τὰ ὄντα
καλέσαι, οὕτως αὐτῷ ῥάδιον, ^p καὶ πολλῷ ῥᾶον, τὰ μὴ ὄντα
ὑποστήσασθαι.

^q Εἰπὼν δὲ τοῦ θεοῦ τὴν δωρεὰν μεγάλην οὖσαν καὶ ἄφατον,
καὶ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ διαλεχθεῖς, δείκνυσιν καὶ τοῦ
Ἀβραάμ τὴν πίστιν ἀξίαν οὖσαν τῆς δωρεᾶς, ἵνα μὴ νομίσης
αὐτὸν εἰκῇ τετιμῆσθαι. Καὶ τὸν ἀκροατὴν ^r δὲ ἀναστήσας, ἵνα
μὴ θορυβῇται μηδὲ ἀμφιβάλλῃ ὁ Ἰουδαῖος, καὶ λέγῃ, καὶ πῶς
B δυνατόν τοὺς οὐκ ὄντας παῖδας γενέσθαι παῖδας; μετὰγει τὸν
λόγον ἐπὶ τὸν πατριάρχην, καὶ φησιν. ¹² "Ὡς παρ' ἐλπίδα
ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν
ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον· οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου." Πῶς (60)
παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσε; Παρ' ἐλπίδα τὴν ἀνθρω-
πίνην, ἐπ' ἐλπίδι τῇ τοῦ θεοῦ. Δείκνυσιν γὰρ καὶ τὸ μεγαλεῖον
τοῦ πράγματος, καὶ οὐκ ἀφίησιν ἀπιστηθῆναι τὸ λεγόμενον·
ἅπερ ἐναντία ἀλλήλοις ^s ἐστὶν, ἀλλ' ἡ πίστις αὐτὰ συνεκέρασεν.
Εἰ δὲ περὶ ἐκείνων ἔλεγε τῶν ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ, περιττὸς οὗτος ὁ
C λόγος· ἐκείνοι γὰρ οὐ κατὰ πίστιν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν ἐτέχθη-
σαν. Ἀλλὰ ^t καὶ τὸν Ἰσαὰκ εἰς μέσον ἄγει· οὐ γὰρ ὑπὲρ
ἐκείνων ἐπίστευσε τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ τῆς στερίρας γυναι-
κὸς ἐσομένου. Εἰ τοίνυν μισθός ἐστι ^v τὸ πατέρα πολλῶν
ἐθνῶν γενέσθαι, ἐκείνων τῶν ^w ἐθνῶν ὑπὲρ ὧν ἐπίστευσε δῆλον
ὅτι. ^x Ἰνα γὰρ μάθης, ὅτι περὶ τούτων φησὶν, ἄκουσον τῶν

12 v. 18.

^h δὲ] + ὅτι G. ⁱ καὶ om. B. ^k περὶ om. ante corr. G. ^l αὐτὸ ante
corr. G. Statim χρήσιμον A.B.D.E.F.H.I. χρήσιμος Edd. ^m ζωοποιεῖν
E. Statim καὶ om. E.F.H. Mox παράγειν A.D.F.H.I. et ante corr. E.
ⁿ οὐκ pro οὐδὲ A.D.E.F.G.H.I. ^o ὄντα] + ὡς ὄντα A.D.E.F.H.I. ^p καὶ
πολλῷ ῥᾶον om. G. ^q εἰπὼν] δειξας D.E. ^r δὲ accessit ex A.D.E.F.H.I.
^s εἰσὶν G. ^t καὶ om. B. καὶ (?) erasum et ἀλλὰ superscriptum habet G.
^v τῷ τοῦ F. Statim πολλῶν ἐθνῶν πατέρα inverso ord. B.G.I. ^w ἐθνῶν]
+ ἐστὶν E. ^x ἵνα γὰρ] καὶ ἵνα D.E.

ἐξῆς. ¹³“Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, ὕκατενόησε μὲν τὸ
 ἑαυτοῦ ²σῶμα νεκρωμένον.” Εἶδες πῶς τίθησι καὶ τὰ κωλύ-
 ματα, καὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ δικαίου γνώμην πάντα ὑπερβαί-
 νουσιν; Παρ’ ἐλπίδα, φησὶ, τὸ ἐπαγγελθέν. Τοῦτο κώλυμα D
 πρῶτον· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ³οὗτος ἕτερον Ἀβραὰμ ⁴ἰδεῖν οὕτω
 λαβόντα παῖδα. Οἱ μὲν γὰρ μετ’ αὐτὸν, εἰς αὐτὸν ἔβλεπον·
 ἐκεῖνος δὲ εἰς οὐδένα, ἀλλ’ εἰς τὸν θεὸν μόνον· διὸ καὶ, “παρ’
 ἐλπίδα,” ἔλεγεν. Εἴτα τὸ σῶμα νεκρωμένον· δεύτερον τοῦτο·
 καὶ ἡ νέκρωσις τῆς μήτρας Σάρρας· τοῦτο ⁵καὶ τρίτον καὶ τέ-
 тарτον. ¹⁴“Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ
 ἀπιστίᾳ.” ⁶Οὐδὲ γὰρ ἀπόδειξιν ἔδωκεν, οὔτε σημεῖον ἐποίησεν
 ὁ θεὸς, ἀλλὰ ῥήματα ἦν ψιλὰ μόνον, ἐπαγγελλλόμενα ⁷ταῦτα
 ἅπερ οὐχ ὑπισχνεῖτο ἡ φύσις. Ἀλλ’ ὅμως “οὐ διεκρίθη,”
 φησὶν. Οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ⁸ἠπίστησεν, ἀλλ’ ⁹ὅτι οὐ διεκρίθη· E
 τουτέστιν, ¹⁰οὐδὲ ἐνεδοίασεν οὐδὲ ἀμφέβαλε, ¹¹καὶ τοσοῦτων
 ὄντων τῶν κωλυμάτων. Ἀπὸ τούτων μαίνομεν, ὅτι καὶ μυρία
 ὁ θεὸς ἀδύνατα ἐπαγγέλλεται, μὴ καταδέξεται δὲ ὁ ἀκούων, οὐ τῆς
 τῶν πραγμάτων φύσεως ¹²ἔστιν ἡ ἀσθένεια, ἀλλὰ τῆς ¹³ἀνοίας τῆς
 τοῦ μὴ δεχομένου. “Ἀλλ’ ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει.” Ὅρα
 Παύλου ¹⁴φιλονεικίαν. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ τῶν ἐργαζομένων
 καὶ τῶν πιστευνόντων ἦν ὁ λόγος, δείκνυσι τὸν πιστεύοντα
 ἐργαζόμενον μᾶλλον ἢ ἐκεῖνον, καὶ πλείονος δεόμενον δυνάμει
 καὶ πολλῆς τῆς ἰσχύος, καὶ οὐ τὸν τυχόντα ὑπομένοντα πόνον.
 Καὶ γὰρ ¹⁵ἐξευτέλιζον τὴν πίστιν ὥς οὐκ ἔχουσιν πόνον. Πρὸς 505
 τοῦτο τοίνυν ἰστάμενος δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον ὁ σωφροσύνην
 κατορθῶν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ὁ πίστιν ἐπι-
 δεικνύμενος δυνάμει δέεται πλείονος. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖνος
 χρεῖαν ἔχει ἰσχύος, ἵνα τοὺς τῆς ἀκολασίας διακρούσῃται λογι-
 σμούς· οὕτω καὶ οὗτος χρεῖαν ἔχει ¹⁶δυνατῆς ψυχῆς, ἵνα τὰς τῆς
 ἀπιστίας ¹⁷ἐξωθήσῃται ἐννοίας. Πῶς οὖν ἐγένετο ἰσχυρός; Τῇ
 πίστει, φησὶν, οὐ λογισμοῖς τὸ πρᾶγμα ἐπιτρέψας· ἐπεὶ ¹⁸καὶ

13 v. 19.

14 v. 20.

¹ οὐ κατενόησε τὸ ἐ. σ. Edd. οὐ om. A.B.E.F.G.H.I. et Mosq. 3. οὐ in-
 sertum a correctore habent B.G. Dein μὲν accessit ex A.B.E.F.H.I. (deletum
 in B.) ² σῶμα] + ἥδη D.G. ³ οὗτος pro αὐτὸς A.D.E.F.I. ἕτερον οὗτος
 inverso ord. G. ⁴ Sic omnes. ἰδεῖν post παῖδα vulgo legitur. ⁵ καὶ om.
 G.H. ⁶ οὔτε G. ⁷ ταῦτα accessit ex omnibus. ⁸ ἠπίστησεν Edd. et
 Interpp. ἐπίστευσεν Codd. ⁹ ὅτι est in libris omnibus, non in Edd.
¹⁰ οὐδὲ ἐνεδοίασεν (ἐνεδύασεν G.) om. A.D.E.F.H.I. οὐδὲ ἀμφέβαλε om. B.
¹¹ καὶ om. I. ¹² ἔστιν om. A.E.F.H.I. ¹³ ἀνοίας] διχονοίας I. Statim τῆς
 accessit ex omnibus. ¹⁴ φιλονεικίαν A.D.E.F.I. σοφίαν B. φιλοσοφίαν
 Edd. ¹⁵ ἐξευτέλιζον E. et ante corr. A. Pro καὶ γὰρ ἐξευτέλιζον, καὶ παρ-
 εξευτέλιζον habent Veron. et ante corr. B. ¹⁶ δυνατῆς] δυνάμει A.
¹⁷ ἐξωθήσεται H.I. ἐξώσεται F. ¹⁸ καὶ pro ἂν A.B.D.E.F.H.I.

κατέπεσε. Πῶς δὲ αὐτὴν τὴν πίστιν κατάρθωσε; “Δοὺς
 B δόξαν τῷ θεῷ, ^rφησὶ, ¹⁵καὶ πληροφορηθεῖς, ὅτι ὁ ἐπήγγελται,
 δυνατός ἐστι ^sκαὶ ποιῆσαι.” Ἄρα τὸ μὴ περιεργάζεσθαι,
 δοξάζειν ἐστὶ τὸν θεόν, ὡσπεροῦν τὸ περιεργάζεσθαι, ^tπλημ-
 μελεῖν. Εἰ δὲ τὰ κάτω περιεργαζόμενοι καὶ ζητοῦντες οὐ
 δοξάζομεν, πολλῶ μᾶλλον τὴν τοῦ δεσπότου γέννησιν πολυ-
 πραγμονοῦντες, ὡς ὑβρίζοντες τὰ ἔσχατα πεισόμεθα. Εἰ γὰρ
 τὸν τύπον τῆς ἀναστάσεως οὐ χρὴ ζητεῖν, πολλῶ μᾶλλον τὰ
 ἀπόρρητα ἐκεῖνα καὶ φρικτά. Καὶ οὐκ εἶπε πιστεύσας ἀπλῶς,
 ἀλλὰ, “πληροφορηθεῖς.” Τοιοῦτον γὰρ ἡ πίστις, τῆς ἀπὸ
 λογισμῶν ἀποδείξεως σαφεστέρα, καὶ μᾶλλον πείθει· οὐ γὰρ
 C ἔνεστι λογισμὸν ἕτερον ἐπεισελθόντα ^wαὐτῇ διασαλεῦσαι
 λοιπόν. Ὁ μὲν γὰρ ^xλόγοις πειθόμενος καὶ μεταπεισθῆναι
 δύναται· ὁ δὲ τῇ πίστει βεβαιούμενος ^yἀπετείχισεν αὐτοῦ
 λοιπὸν τὴν ἀκοὴν τοῖς λυμαινομένοις αὐτὴν λόγοις. Εἰπὼν
 τοίνυν, ὅτι ἀπὸ πίστεως ἐδικαιώθη, δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐδόξασε
 τὸν θεὸν ἀπὸ ^zτῆς πίστεως· ὁ βίου μάλιστα ἐστὶν ἴδιον.
¹⁶“Λαμψάτω γὰρ ὑμῶν τὸ φῶς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
 ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα
 ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” ^aἌλλ’ ἰδοὺ τοῦτο καὶ τῆς πίστεως
 ὄν ἐφάνη. ^bΠάλιν ὥσπερ τὰ ἔργα δείται δυνάμει, οὕτω καὶ ἡ
 D πίστις. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ πολλάκις καὶ τὸ σῶμα μερίζεται (61)
 τὸν ἰδρῶτα· ἐκεῖ δὲ τῆς ψυχῆς ^cγυμνῆς ἐστὶ τὸ κατάρθωμα.
 Ὡστε μείζων ὁ πόνος, ὅταν μὴδὲ τὸν διανεμόμενον ^dπρὸς αὐτὴν
 ἔχη τοὺς ἀγῶνας. Εἶδες πῶς πάντα, ἅπερ ἦν ἔργων, ἔδειξε
^eμετὰ πλείονος τῇ πίστει προσόντα περιουσίας, οἷον τὸ καυ-
 χᾶσθαι πρὸς τὸν θεόν, τὸ δυνάμει δεῖσθαι καὶ πόνου, τὸ
 δοξάζειν ^fπάλιν τὸν θεόν; Εἰπὼν δὲ ὅτι ^gἂ ἐπήγγελται,
 δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι, δοκεῖ μοι καὶ περὶ τῶν μελλόντων

15 v. 21.

16 Matth. v. 16.

^r φησὶ om. G. post δόξαν transp. I. ^s καὶ om. H. ^t πλημμελία A. πλημμελία F.H. κατασμικρύνειν loco πλημμελεῖν dat I. ^v ἔνεστι pro ἔστι A.B.D.E.F.H.I. ^w αὐτῇ] αὐτὴν A.D.E.F.H.I. Statim διαλῦσαι iidem et ante corr. G. ^x λόγοις] τοῖς λογισμοῖς G. ^y ἐπετείχισεν H. Statim αὐτοῦ λοιπὸν pro λοιπὸν αὐτοῦ (αὐτοῦ ante Montef.) A.B.D.E.F.H.I. ^z τῆς om. A.D.E.I. ^a ἀλλ’, quod aberat, est in libris omnibus. Statim τοῦτο καὶ τῆς π. A.B.D.E.F.H.I. καὶ τοῦτο τῆς π. G. καὶ deest in Edd. Mox ὃν om. I. ^b πάλιν δὲ ὥσπερ Edd. δὲ om. A.B.D.E.G.H.I. Iidem πάλιν praecedentibus annectunt. Dein ὥσπερ γὰρ τὰ ἔργα D.E.G.I. ^c ἐστὶ γυμνῆς inverso ord. A.G. ^d πρὸς αὐτὴν ἔχη] Sic omnes secundum conjecturam Savilli. Ante Montef. edebatur πρὸς αὐτὸν ἔχειν. ^e μετὰ πλ. τῇ π. προσόντα περιουσίας] Sic B.F.G.H.I. μετὰ πλ. προσόντα τῇ π. περιουσίας A. μετὰ πλ. τῆς περιουσίας τῇ π. προσόντα E. et (om. προσόντα) D. μετὰ πλ. περιουσίας τῇ π. προσόντα Edd. ^f πάλιν om. H. ^g ἂ pro ὃ A.D.E.F.H.I. et corr. G. ἂ ἐπαγγέλλεται ante corr. B.

προαναφωνεῖν. Οὐ γὰρ τὰ παρόντα ἐπηγγείλατο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα· ταῦτα γὰρ τύπος ἐκείνων ἦν. Ἐπειδὴ οὖν τοὺς διανοίας τὸ μὴ πιστεύειν, καὶ μικρὰς καὶ τάλαιπώρους. Ὡστε ὅταν ἡμῖν ἐγκαλῶσι τὴν πίστιν τινὲς, ἀντεγκαλῶμεν αὐτοῖς τὴν ἀπιστίαν ἡμεῖς, ὡς τάλαιπώροις καὶ μικροψύχοις καὶ ἀνοήτοις καὶ ἀσθενέσιν καὶ ὄντων οὐδὲν ἄμεινον διακειμένους. Ὡς περὶ γὰρ τὸ πιστεύειν ὑψηλῆς καὶ ἰμεγαλοφυοῦς ψυχῆς· οὕτω τὸ ἀπιστεῖν ἀλογωτάτης καὶ εὐτελοῦς καὶ πρὸς τὴν τῶν κτηνῶν ἄνοιαν κατενηνεγμένης. Διόπερ ἐκείνους ἀφέντες, τὸν πατριάρχην ζηλώσωμεν, καὶ δοξάσωμεν τὸν θεόν, καθάπερ ἐκεῖνος ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν. Τί δέ ἐστιν, “ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν;” Ἐνενόησεν αὐτοῦ τὴν ἰμεγαλωσύνην, τὴν ἄπειρον δύναμιν· καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν λαβὼν, οὕτως ἐπληροφό- 506 ρήθη περὶ τῶν ὑποσχέσεων.

¹¹ Δοξάσωμεν τοίνυν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ διὰ πίστεως καὶ ὁδὸν ἔργων, ἵνα καὶ μισθὸν λάβωμεν τὸ παρ’ αὐτοῦ δοξασθῆναι. ¹⁷ “¹⁷ Τὸν δοξάζοντα γὰρ με δοξάσω,” φησί. Καίτοι ¹⁸ εἰ καὶ μηδεὶς ἔκειτο μισθοῦ, αὐτὸ τοῦτο δόξα ἦν, τὸ καταξιωθῆναι δοξάσαι τὸν θεόν. Εἰ γὰρ ¹⁹ εἰς βασιλείας εὐφημίας λέγοντες ἄνθρωποι αὐτῷ τούτῳ καλλωπίζονται μόνῳ, καὶ μηδὲν ἢ καρπώσασθαι ἕτερον· ἐννόησον πόσης αὖ εἰς δόξης τὸ δι’ ἡμᾶς τὸν δεσπότην ²⁰ δοξάζεσθαι τὸν ἡμέτερον, ὥς περὶ οὐ καὶ κολάσεως τὸ ποιεῖν αὐτὸν βλασφημεῖσθαι δι’ ἡμᾶς. ²¹ Καίτοι καὶ τοῦτο Β αὐτὸ ²² τὸ δοξάζεσθαι, δι’ ἡμᾶς βούλεται γίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ οὐ δεῖται τοῦ πράγματος. Πόσον γὰρ οἶε τὸ μέσον ²³ εἶναι θεοῦ καὶ ἀνθρώπων; Ἄρα ὅσον ἀνθρώπων καὶ σκωλήκων; ἢ

17 1 Reg. ii. 30.

¹¹ ἢ ἦν om. A.E.F.H.I. ἐστὶν ἐκείνων pro ἐκείνων ἦν G. ⁱ αὐτοῖς τὴν ἀ. ἡμεῖς pro ἡμεῖς τὴν ἀ. αὐτοῖς A.B.D.F.G.H.I. ^k οὐδὲν ἄμεινον] ἄμεινον οὐδὲν A.D.E.F.H.I. ¹ ἰμεγαλοφυοῦς] + ἐστὶ D.E. ^m ἰμεγαλωσύνην omnes. δικαιοσύνην Edd. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ δεῖν δοξάζειν τὸν θεὸν δι’ ἔργων καὶ (+διὰ Codd.) πίστεως· καὶ ὅτι δεῖ πᾶσαν φεύγειν ἁμαρτίαν, δι’ ἧς ὁ θεὸς βλασφημεῖται· καὶ ὅτι ὁ θεὸς οὐ δεόμενος, οὐδὲ δοξάζεσθαι βουλόμενος, ἐπιζητεῖ τὰ παρ’ ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· καὶ ὅτι εἰ μὴ ἑαυτοὺς ἐκδῶμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐ τολμᾷ προσελθεῖν ἡμῖν ὁ διάβολος· καὶ ὅτι δεῖ τὴν ἁγίαν αἰδέσθαι τράπεζαν, ἧς κοινῇ πάντες μετέχομεν. Veron. ^o δι’ ἔργων pro διὰ ἔργων A.B.D.E.H. fortasse alii. ^p τοὺς γὰρ δ. με, φησί, δοξάσω G. τοὺς δ. με γὰρ φ. δ. Α. τοὺς δ. με γὰρ δ. φ. D.H. τοὺς δ. γὰρ με φ. δ. I. ^q εἰ καὶ] καὶ E. καὶ εἰ A.D.F.H. καίτοι εἰ μὴδὲ εἰς G. ^r τὸν assumptum ex A.E.F.G.H.I. ^s εἰς βασιλείας] βασιλείας I. ^t αὐτὸ τοῦτο H. et ex corr. G. necnon ante corr. I. Ita etiam Veron. Statim μόνον G. Veron. ^v τὸν ἡμ. δοξάζεσθαι inverso ord. A.D.F.H.I. ^w καίτοιγε G. Statim καὶ accessit ex omnibus. ^x τὸ δ. δι’ ἡμᾶς] διὰ τὸ δ. ἡμᾶς I. ^y εἶναι om. G. ^z ἄρα ὅσον ἀ. καὶ σκ.] ὅσον ἀγγέλων ἄρα καὶ ὅσον ἀνθρώπων G. Statim haec ἢ ὅσον ἀγγέλων καὶ σκωλήκων, quae vulgo desunt, habent nostri omnes.

ὅσον ἀγγέλων καὶ σκωλήκων; Ἀλλ' οὐδὲν ^aοὐδέπω εἶρηκα καὶ τοσοῦτον τὸ μέσον θεί· οὐδὲ γὰρ εἰπεῖν δυνατόν ὅσον. Ἀρ' οὖν θελήσεις σὺ παρὰ ^bσκώληξιν ἔχειν δόξαν μεγάλην καὶ λαμπράν; Οὐδαμῶς. Εἰ τοίνυν ὁ δόξης ἐρών σὺ οὐκ ἂν ^cἐβελήσης τοῦτο· ὁ τοῦ πάθους ἀπηλλαγμένος τούτου, καὶ τοσοῦτον C ἀνώτερος ὢν, πῶς ἂν ἐδεήθη τῆς παρὰ ^dσοῦ δόξης; Ἀλλ' ὅμως καὶ μὴ δεόμενος, ^eφησὶν αὐτῆς ἐφίεσθαι διὰ σέ. Εἰ γὰρ γενέσθαι δούλος ὑπέμεινε διὰ σέ, τί θαυμάζεις, εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἀντέχεται τῆς αὐτῆς ἔνεκεν ὑποθέσεως; Οὐδὲν γὰρ ἡγείται ἀνάξιον ἑαυτοῦ, ὅπερ ἂν πρὸς τὴν σωτηρίαν ἴφερη τὴν ἡμετέραν. Ἐταῦτα οὖν εἰδότες, φεύγωμεν ἁμαρτίαν πάσαν, δι' ἧς αὐτὸς βλασφημεῖται. ¹⁸ «Ὡς γὰρ ἀπὸ προσώπου ὄψεως, φησὶ, φεύγε ἀπὸ ἁμαρτίας· ^hἐὰν προσέλθῃς πρὸς αὐτήν, δέξεταιί σε.» ⁱΟὐδὲ γὰρ αὕτη πρὸς ἡμᾶς ἔρχεται, ἀλλ' ἡμεῖς πρὸς αὐτήν αὐτομολοῦμεν. Ὁ ^kμὲν γὰρ θεὸς καὶ τοῦτο κατεσκεύασεν, ὥστε ^lμὴ τυραννίδι περιγίνεσθαι τὸν διάβολον· D ἢ γὰρ ἂν οὐδεὶς ἔσθῃ πρὸς τὴν ἰσχὺν ^mτὴν ἐκείνου. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀπῆλθεν ὥσπερ ληστήν τινα καὶ τύραννον· κἂν μὴ τινα λάβῃ γυμνὸν καὶ ἔρημον εἰς τὰς αὐτοῦ καταδύσεις, οὐ τολμᾷ ἐπελθεῖν· ἂν μὴ τὴν ἔρημον ὀδεύοντας ἡμᾶς ἴδῃ, οὐ θαρρεῖ προσελθεῖν· ἔρημος δὲ καὶ διαβόλου τόπος οὐδὲν ἕτερον ⁿἢ ἁμαρτία. Δεῖ τοίνυν ἡμῖν τοῦ θυρεοῦ τῆς πίστεως, τῆς περικεφαλαίας τοῦ σωτηρίου, τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος· οὐχ ἵνα ὁ μὴ πάθωμεν μόνον κακῶς, ἀλλ' ἵνα, κἂν ἐπιπηδῇσαι θελήσῃ, τὴν κεφαλὴν ἀποτέμωμεν ^pτὴν ἐκείνου· ^qδεῖ συνεχῶν ἡμῖν εὐχῶν, ἵνα συνετρίβῃ ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ἀναίσχυντος γὰρ ἐστὶ καὶ μιαρὸς, καὶ ταῦτα κάτωθεν μαχόμενος· ἀλλ' ὅμως καὶ ^rοὕτω νικᾷ. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ^sοὐ σπουδάζομεν ἡμεῖς ὑψηλότεροι τῶν ἐκείνου γενέσθαι ^tπληγῶν. Οὐδὲ γὰρ οἶός τε ἐστὶν ἐπαρθῆναι ^vμέγα, ἀλλὰ κάτω σύρεται. Καὶ τούτου τύπος ὁ ὄφεις. Εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ^wαὐτὸν ἔταξεν ὁ θεὸς, πολλῶ μάλλον

¹⁸ Sirac. xxi. 2.

^a οὐπω G. ^b σκωλήκων G. Statim ἔχειν δ. pro δ. ἔχειν omnes. ^c ἐβελήσης] Sic A.D.E.H.I. ἐβελήσεις H. ἡβελήσης B. ἐβελήσας G. θελήσης Edd. ^d σοὶ ante corr. G. ^e φησὶν αὐτῆς ἐφίεσθαι διὰ σέ] αὐτῆς ἐφίεσθαι διὰ σέ φησὶν B. φησὶν ἐφίεται διὰ σέ A.F.H.I. et om. φησὶν D.E. ^f φέρηται G. ^g ταῦτ' οὖν A.D.E.H.I. Mox φύγωμεν A.B.E.F.H. ^h ἐὰν] + γὰρ G. ⁱ οὐδὲ pro οὐ A.B.D.E.F.I. ^k μὲν accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^l μὴ τῇ τυρ. περιγενέσθαι G. ^m τὴν assumptum ex A.D.E.F.G. ⁿ ἢ ἡ ἁμαρτία Edd. ἢ om. A.D.E.F.G.I. ^o μὴ πάθ. μόνον κακῶς] μόνον μὴ κακῶς I. ἀποθάνωμεν pro πάθωμεν Veron. ^p τὴν accessit ex omnibus. ^q δεῖ] + οὖν supra lineam G. ^r οὕτω] + ταῦτα B. ^s οὐ] μὴ G. ^t πληγῶν] παγῶν G. βελῶν I. ^v μέγα pro μεγάλη A.B.D.E.F.G.I. ^w αὐτὸν ἔταξεν] ἔταξεν αὐτὸς G.

νῦν. Εἰ δὲ ἀγνοεῖς τί ποτὲ ἐστὶ τὸ κάτωθεν μάχεσθαι, ἐγώ
 σοι καὶ ἐρμηνεύσαι ^xτὸν τρόπον τοῦ πολέμου τούτου πειρά-
 (62) σομαι. Τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ κάτωθεν μάχεσθαι; Τὸ ἀπὸ τῶν
 κάτω πυκτεῦναι πραγμάτων, ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀπὸ τοῦ πλούτου,
 ἀπὸ τῶν βιωτικῶν ἀπάντων. Διὰ τοῦτο, ἂν ἴδῃ τινὰ πρὸς τὸν
 οὐρανὸν πετόμενον, πρῶτον μὲν ^yοὐδὲ πηδῆσαι τοσοῦτον δυνή- 507
 σεται· δεύτερον δὲ, καὶ ἐπιχειρήσῃ, ^zπεσεῖται ταχέως· οὐ γὰρ
 ἔχει πόδας, μὴ φοβηθῆς· οὐκ ἔχει πτερὰ, μὴ δέισις· ἐπὶ τῆς
 γῆς σύρεται, καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ πράγμασι. Μηδὲν ^aοὖν σοι
 πρὸς τὴν γῆν ^bἔστω κοινόν, καὶ οὐδὲ πόνου ^cδεήσῃ. Οὐδὲ γὰρ
 οἶδε τὴν ἐξ ἐναντίας μάχην, ἀλλ' ὥσπερ ὄφεις ταῖς ἀκάνθαις
^dἐγκρύπτεται, τῇ ἀπάτῃ τοῦ πλούτου συνεχῶς ἐμφωλεύων.
 Καὶ ἐκτέμῃς τὰς ἀκάνθας, φεύζεται ῥαδίως ^eδῆλος γενόμενος·
 καὶ ἐπάδειν εἰδὼς ^fαὐτῷ τὰς θείας ἐπωδὰς, τρωθήσεται εὐθέως.
 Εἰσὶ γὰρ ^gἡμῖν, εἰσὶν ἐπωδαὶ πνευματικαί, τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Β
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ τοῦ σταυροῦ δύναμις. Αὕτη ἡ
 ἐπωδὴ οὐχὶ τῶν χηραμῶν ἐξάγει μόνον, καὶ εἰς πῦρ ^hἐμβάλλει
 τὸν δράκοντα, ἀλλὰ καὶ τραύματα ἰᾶται. Εἰ δὲ ⁱκαὶ πολλοὶ
 λέγοντες οὐκ ἰάθησαν, παρὰ τὴν αὐτῶν ὀλιγοπιστίαν, οὐ παρὰ
 τὴν ἀσθένειαν τοῦ λεχθέντος· ἐπεὶ καὶ τὸν Ἰησοῦν οἱ μὲν ὥθουν
 καὶ ἔθλιβον, καὶ οὐδὲν ^kἐκέρδαινον· ἡ δὲ αἱμορροοῦσα οὐδὲ τοῦ
 σώματος ἀψαμένῃ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ κρασπέδου μόνον, χρονίους
^lἔστησεν αἱμάτων πηγὰς. Τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ δαίμοσι φο-
 βερὸν καὶ πάθεσι καὶ νοσήμασι. Τούτῳ τοίνυν καλλωπιζώμεθα, C
 τούτῳ τειχίζωμεν ἑαυτούς. Οὕτω ^mκαὶ Παῦλος ἐγένετο μέγας,
 καίτοι τῆς αὐτῆς φύσεως ἡμῖν κακείνος ἦν· ἀλλ' ἡ πίστις αὐτὸν
 ἄλλον ἀντ' ἄλλου πεποίηκε· ⁿκαὶ τοσαύτη ἦν ἡ περιουσία, ὥς
 καὶ τὰ ἱμάτια Ραυτῶν πολλὴν ἔχειν ἰσχύν. Ποίας οὖν ^qἂν
 εἶημεν ἀπολογίας ἄξιοι, εἴγε ^rἐκείνων μὲν καὶ ^sαἱ σκιαὶ καὶ τὰ
 ἱμάτια θάνατον ἤλανον, ἡμῶν δὲ οὐδὲ ^tαἱ εὐχαὶ τὰ πάθη κατα-

^x τὸν τρ. τοῦ π. τ.] Sic omnes. τοῦ π. τ. τὸν τρόπον Edd. πολέμιου pro
 πολέμου B. ^y οὐδ' ἐπιπηδῆσαι B.D.E. unde οὐδὲ ἐπιπηδῆσαι edidit Montef.
 Statim τοσοῦτον pro πρὸς αὐτὸν receptum ex A.B.F.G.H. Neutrum habet I.
^z πεσεῖται τ. pro τ. πεσεῖται omnes. ^a οὖν om. G. ^b ἔστω H. γίνεται I.
^c δεήσῃ omnes. δεήσει Veron. Sav. δεήσεις Mor. Ben. ^d ἐγκαλύπτεται B.
^e δῆλος A.B.D.E.H.I. δηλὸς F. δειλὸς Edd. ^f αὐτῷ om. I. ^g ἡμῖν εἰσιν]
 εἰσιν ἡμῖν A.E.F.H.I. ἡμῖν om. D. ^h βάλλει G. Mox καὶ τὰ τρ. idem.
ⁱ καὶ accessit ex A.B.D.E.H.I. ^k ἐκέρδανον B. ^l αἱμάτων ἔστησεν in verso
 ord. A.E.F.H.I. ^m καὶ ὁ Π. Edd. ὁ om. A.B.D.E.F.H.I. ⁿ καὶ τοσαύτη
 (+αὐτῶν G) ἦν ἡ περιουσία] οὕτω πᾶς τῶν μαθητῶν ὁ χορὸς· καὶ τοσαύτη τῆς
 χάριτος ἦν περὶ αὐτοὺς ἡ περιουσία D.E. ^o ὥς] ὥστε A.F.H. ^p αὐτῶν]
 Sic libri omnes (sed αὐτοῦ ex corr. A.B.) et Ed. Veron. αὐτοῦ Sav. cet.
^q ἂν accessit ex A.D.E.F.G.H.I. Post εἶημεν add. ἡμεῖς D.E. ^r ἐκείνων
 ex corr. B. ^s αἱ om. A.F. ^t αἱ om. A.B.F.G.H.

στέλλουσι; Τί οὖν τὸ αἷτιον; Πολλὴ τῆς γνώμης ἡ διαφορά·
 ὡς τὰ γε τῆς φύσεως ἴσα καὶ κοινά· καὶ γὰρ ὁμοίως ἡμῖν καὶ
 ἐτέχθη καὶ ἐτράφη, καὶ τὴν γῆν ῥῆκε, καὶ ἀέρα ^νἀνέπνευσεν·
 D ^ωἀλλὰ τὰ ἄλλα πολὺ μείζων ἡμῶν ἦν καὶ βελτίων, τὸν ζῆλον
^κκαὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην. Μιμησώμεθα τοίνυν αὐτὸν,
 ὕδωμεν καὶ δι' ἡμῶν φθέγγασθαι ^ζτῷ Χριστῷ· ἐπιθυμεῖ ^ατοῦτο
 μᾶλλον ἡμῶν αὐτὸς, ^βκαὶ διὰ τοῦτο ^ετὸ ὄργανον κατεσκεύασε
 τοῦτο, καὶ ^δοὐ θέλει μένειν ἄχρηστον αὐτὸ καὶ ^εἀργοῦν, ἀλλ'
 αἰετὰ μετὰ χεῖρας ἔχειν αὐτὸ βούλεται. Τί τοίνυν οὐ παρασκευά-
 ζεις ^εἐπιτήδειον αὐτὸ τῇ τοῦ τεχνίτου χειρὶ, ἀλλὰ χαλᾶς τὰς
 νευράς, καὶ μαλακωτέρας ποιεῖς τῇ τρυφῇ, καὶ ἄχρηστον ὅλην
 κατασκευάζεις ^βαὐτῷ τὴν κιθάραν, δέον ἐπισφίγγειν καὶ ^ηνευροῦν
 E τὰ μέλη, καὶ ἐπιστύφειν τῷ ἅλατι τῷ πνευματικῷ; ^αἌν γὰρ
 οὕτως ἡρμοσμένην αὐτὴν ἴδῃ, ἡχήσει καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας
 ψυχῆς ὁ Χριστός. ^ιΤούτου δὲ γενομένου, καὶ ἀγγέλους
 ὄψει σκιρτῶντας καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὰ Χερουβίμ. Γενώ-
 μεθα τοίνυν ^κτῶν χειρῶν ἄξιοι τῶν ἀμώμων· παρακαλέσωμεν
 αὐτὸν καὶ ^ιεἰς τὴν ἡμετέραν κρούσαι καρδίαν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ
 παρακλήσεως δεῖται· μόνον ἄξιαν αὐτὴν ^μκατασκεύασον τῆς
 ἀφῆς ἐκείνης, καὶ αὐτὸς ἐπιδραμεῖται ^νσοι πρότερος. Εἰ γὰρ
 οὐπὲρ τῶν μελλόντων ἐπιτρέχει· οὐπω γὰρ τῷ Παύλῳ τοιούτῳ
 γεγεννημένῳ τὸ ἐγκώμιον ^ρῥῆφαιεν· ὅταν ^αἀπηρτισμένον ἴδῃ,
 τί οὐκ ἐργάσεται; ^ρἌν δὲ Χριστὸς ἡχήσῃ, καὶ τὸ πνεῦμα
 508 ^εἐπιπτήσεται πάντως, καὶ ἐσόμεθα τοῦ οὐρανοῦ βελτίους, οὐχ
 ἥλιον ἔχοντες ἐνεστιγμένον τῷ σώματι καὶ σελήνην, ἀλλὰ τὸν
 ἥλιου καὶ σελήνης καὶ ἀγγέλων δεσπότην ^ικαὶ ἐνοικούντα καὶ
 ἐμπεριπατοῦντα ἡμῖν.

Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα νεκροὺς ἀναστήσωμεν, ^νοὐδ' ἵνα
 λεπροὺς καθάρωμεν, ἀλλ' ἵνα τὸ πάντων τούτων ^ωσημεῖον
 μείζον ἐπιδειξώμεθα τὴν ἀγάπην. "Οπου γὰρ ^αν ^κἡ τοῦτο

^ν ἐνέπνευσεν H. ^ω ἀλλὰ] + καὶ A.F. + κατὰ I. ^κ καὶ (bis) accessit ex omnibus. ^γ δῶμεν] καὶ δῶμεν G. δῶμεν τοίνυν Edd. invitis libris. ^ζ τὸν Χριστὸν B.G. ^α τοῦτο μ. pro μ. τοῦτο omnes. ^β καὶ] + γὰρ D.E. ^ε τὸ om. B.G. ^δ οὐκ ἐθέλει A.B.D.E.F. ^ε ἀργοῦν A.E.H. et a pr. man. F. ἀργὸν vulgo. ^ε ἐπιτήδειον omnes. ἔτοιμον Edd. ^ς σεαυτῷ D. ^η νεκρῶν F.H.I. ^ι τούτου omnes. τοιούτου Edd. Statim γενομένου G. ^κ τῶν χ. ἄξιοι omnes. ἄξιοι τῶν χ. Edd. ^ι εἰς om. I. ^μ παρασκεύασον G. ^ν σοῦ D.E. ^ο ὑπὲρ] ἐπὶ H. ὑπὸ ante corr. G. Statim τῶν accessit ex A.D.F.G.H.I. ^ρ ῥῆφαιεν G. ὑφαίνει B.D.E. Veron. ^α ἀπηρτισμένην A.D.E. ^ρ ἂν δὲ] εἰν γὰρ G. ^ς ἐπιπτήσεται omnes. Edebatur ἐπιστήσεται. ^τ καὶ accessit ex A.B.D.E.G.I. Mox ἐν ἡμῖν A.D.F.H.I. ^ν οὐδ' (οὐδὲ B.) ἵνα λεπροὺς (λέπρας G.) καθάρωμεν (καθαρίσωμεν A.E.F.I.) Sic libri omnes. Edebatur οὐδὲ λεπροὺς ἵνα καθάρωμεν. ^ω σημεῖον F. μείζον σημεῖον inverso ord. G. ^κ ἡ pro εἷη omnes.

^γτὸ καλὸν, εὐθέως καὶ ^ζὁ υἱὸς ἐφίσταται μετὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτᾷ χάρις. ¹⁹“Οὐ γὰρ ἐὰν ὦσι, ^αφησὶ, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.” ⁴Ο πολλῆς διαθέσεώς ἐστι καὶ τῶν σφόδρα φιλοῦντων, τοὺς φιλουμένους ἐκατέρωθεν ἔχειν. Καὶ τίς οὕτως ^B ἄθλιος, φησὶν, ὡς μὴ βούλεσθαι τὸν Χριστὸν ἔχειν μέσον; ^βἩμεῖς οἱ πρὸς ἀλλήλους στασιάζοντες. Καὶ τάχα μου ^γκαταγελάσεται τις καὶ ἐρεῖ, τί λέγεις; ὁρᾷς πάντας ἡμᾶς ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς τείχεσιν ὄντας, ὑπὸ τὸν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας σηκόν, ⁽⁶³⁾ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μάνδραν ^δμεθ’ ὁμονοίας ἐστῶτας, οὐδένα μαχόμενον, ὑπὸ τῷ αὐτῷ ποιμένι, κοινῇ βοῶντας, κοινῇ τῶν λεγομένων ἀκρωμένους, κοινῇ τὰς εὐχὰς ἀναπέμποντας, καὶ μάχης μέμνησαι καὶ στάσεως; Μάχης μέμνημαι, καὶ οὐ μαίνομαι οὐδὲ ἐξέστηκα. Ὅρῳ μὲν γὰρ ^εἃ ὁρῶ, καὶ οἶδα ὅτι ὑπὸ τὸν σηκόν ^ςἐσμεν τὸν αὐτὸν καὶ τὸν ποιμένα· ^ςδιὰ δὲ τοῦτο μάλιστα ^C θρηνῶ, ὅτι τοσούτων ἡμᾶς συναγόντων πραγμάτων, στασιάζομεν. Καὶ ποῖαν στάσιν, φησὶν, εἶδες ἐνταῦθα; Ἐνταῦθα ^ημὲν οὐδεμίαν· ἐπειδὰν δὲ διαλυθῶμεν, ὁ δεῖνα ^ιτὸν δεῖνα κακηγορεῖ, ἕτερος ὑβρίζει φανερώς, ἄλλος βασκαίνει, ^κπλεονεκτεῖ καὶ ἀρπάζει καὶ βιάζεται ἕτερος, ἄλλος ἐρᾷ κακῶς, ἄλλος μυρίους ράπτει δόλους. Καὶ εἰ τὰς ψυχὰς ^ιἡμῶν ἐκκαλύψαι ἐνὴν, τότε ἂν εἶδετε ταῦτα πάντα ἀκριβῶς, καὶ ἔγνωτε ὅτι οὐ μαίνομαι. Οὐχ ὁράτε ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ὅτι εἰρήνης μὲν οὔσης, τὰ ὅπλα ἀποθέμενοι, γυμνοὶ καὶ ^μἄφρακτοι εἰς τὸ τῶν ^D πολεμίων στρατόπεδον διαβαίνουσιν; ὅταν δὲ φράττωνται ὅπλοις, καὶ φυλακαὶ καὶ προφυλακαὶ καὶ ἄγρυπνοι νύκτες, καὶ πυρὰ ^νκαίηται διηνεκῆς, οὐκέτι εἰρήνη τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ πόλεμος. Τοῦτο καὶ ἐφ’ ἡμῶν ἔστιν ἰδεῖν· καὶ γὰρ ἀλλήλους φυλαττόμεθα καὶ δεδοίκαμεν, καὶ πρὸς τὸ οὓς ἕκαστος τῷ πλησίον διαλεγόμεθα, καὶ παραγενόμενον ἕτερον ἰδῶμεν, σιγῶμεν καὶ ἐκ τοῦ μέσου συστέλλομεν ἅπαντα· ὅπερ οὐκ ἔστι θαρρούντων, ^οἀλλὰ σφόδρα φυλαττομένων. Ἀλλὰ ταῦτα

19 Matt. xviii. 20.

^γ τὸ accessit ex A.B.D.E.F.G. ^ζ ὁ υἱὸς] ὁ Ἰησοῦς A.G.I. Ἰησοῦς F.H.
^α φησὶ δύο] δύο φησὶν A.D.F.H.I. ^β ἡμεῖς B.I. ^γ καταγελάσει G. ^δ μεθ’
ὁμ. pro μετὰ ὁμ. A.B.D.E. fortasse alii. μετομοιίας (sic) H. ^ε ἃ om. G.
^ς ἐσμεν τὸν αὐτὸν pro τὸν αὐτὸν ἐσμεν A.B.D.E.F.H. οἶδα ὅτι ὑπὸ τὸν αὐτὸν
σηκόν ἐσμεν καὶ ποιμένα τὸν αὐτὸν G. ^ς διὰ δὲ τοῦτο pro διὰ τοῦτο δὲ A.B.
D.E.F.H.I. διὰ γὰρ τοῦτο G. ^η μὲν]+οὖν A.E.I. ^ι τὸν δ. κακηγορεῖν]
Sic F. τὸν δ. κατηγορεῖν vulgo. τοῦ δέινος κατηγ. B.G. ^κ καὶ πλ. G. ^λ ἡμῶν
A.B.D.G.I. ἡμῶν Edd. Statim ἐκκαλύψαι G. ^μ ἄφρακτοι A. ^ν καίηται
A.B.D.E.F.H. καίεται vulgo. Statim διηνεκῇ G. ^ο ἀλλὰ]+καὶ E.

ποιούμεν, φησὶν, οὐχ ὥστε ἀδικῆσαι, ἀλλ' ὥστε μὴ ἀδικηθῆναι. **Ε** Διὰ ῥγὰρ τοῦτο πειθῶ, ὅτι μεταξὺ ζῶντες ἀδελφῶν, φυλακῆς δεόμεθα πρὸς τὸ μὴ ἀδικηθῆναι, καὶ ἡ πυρὰς καίομεν τοσαύτας, καὶ φυλακὰς καὶ προφυλακὰς τίθεμεν. Τὸ δὲ αἷτιον, πολὺ τὸ ψεῦδος, πολὺς ὁ δόλος, πολλὴ τῆς ἀγάπης ἡ ἀναίρεσις, καὶ πόλεμος ἄσπονδος. Διὰ ῥτοι τοῦτο πολλοὺς εὔροι τις ἂν Ἑλλησι θαρροῦντας μᾶλλον ἢ Χριστιανοῖς. Καίτοι ὁ πόσης ταῦτα αἰσχύνης ἄξια; πόσων δακρύων, πόσων οἰμωγῶν; Καὶ τί πάθω, φησί; δύστροπός ἐστιν ὁ δεῖνα καὶ μοχθηρός. Καὶ ποῦ τὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς σῆς; ποῦ δὲ οἱ νόμοι οἱ ἀποστο-
 509 λικοὶ, τοὶ κελεύοντες ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν; Εἰ γὰρ ἀδελφῶ χρήσασθαι οὐκ οἶδας, πότε δυνήσῃ χρήσασθαι ἀλλοτρίῳ καλῶς; εἰ τὸ μέλος τὸ σὸν οὐκ ἐπίστασαι ἡ μεταχειρίσασθαι, πότε τὸν ἔξωθεν ἐπισπάσασθαι δυνήσῃ καὶ συνάψαι ἡ ἑαυτῷ; Ἀλλὰ τί πάθω; Σφόδρα δυσχερῶς ἔχω πρὸς δακρύων ἐπι-
 ροὴν, ἐπεὶ πηγὰς ἂν ἡ ἀφῆκα δαψιλεῖς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, κατὰ τὸν προφήτην ἐκείνον, μυρίους ἡ πολέμους ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου βλέπων ἐκείνων χαλεπωτέρους. Ὁ μὲν γὰρ βαρβάρους ἐπιόντας ὁρῶν, ἔλεγε, ²⁰ “ Τὴν κοιλίαν μου, ἡ τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ ” ἐγὼ δὲ ὑφ' ἐνὶ στρατηγῷ ἡ ταττομένους βλέπων, **Β** εἶτα κατ' ἀλλήλων ἰσταμένους ἡ καὶ δάκνοντας καὶ σπαράτ-
 τοντας τὰ ἀλλήλων μέλη, τοὺς μὲν διὰ χρήματα, τοὺς δὲ διὰ δόξαν, τοὺς δὲ ἀπλῶς καὶ εἰκῇ ἡ καταγελῶντας καὶ ἡ χλευάζοντας, καὶ μυρία τραύματα ἀλλήλοις ἐπάγοντας, καὶ ἡ νεκροὺς τῶν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρους, καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα ψιλὸν μόνον λοιπὸν ἡ ὄν, οὐδὲ ἔχω ἡ τίνα ἄξιον τῆς τραγωδίας ταύτης ἐπινοήσω θρῆνον. Αἰδέσθητε τοίνυν, αἰδέσθητε τὴν τράπεζαν ταύτην, ἡ ἣς κοινωνοῦμεν ἅπαντες, τὸν δι' ἡμᾶς σφαγέντα Χριστὸν, τὸ θῦμα τὸ ἐπ' αὐτῆς κείμενον. **Λ**ηστὰι κοινω-
Ν οῦντες ἡ ἀλῶν, οὐκέτι εἰσὶ ληστὰι πρὸς οὓς ἂν κοινωνήσωσιν,

²⁰ Jer. iv. 19.

^p γὰρ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^q πυρὰς κ. τοσαύτας pro πυρὰ κ. τοσαῦτα A.D.E.F.G.H.I. ^r τοι assumtum ex A.B.D.E.G.H. Mox ἂν om. G. ^s πόσης ταῦτα αἰσχύνης ἄξια] Sic G. πόσης οὐ τ. αἰσχ. ἄξια B. πόσης αἰσχύνης οὐκ ἄξιον D.E. πόσης ἂν εἴη ταῦτα αἰσχ. ἄξια A.F.H.I. Edebatur πόσης ἂν αἰσχύνης ἄξια ταῦτα; ^t οἱ] καὶ οἱ H.I. ^v μεταχειρίσαι D.E.I. μεταχειρῆσαι A.F.H. ^w σεαυτῷ D.E.G. ^x ἀφῆκα] + νῦν F.H. ^y πολέμους B. ^z Haec τὴν κοιλίαν μου (μου om. D.) quae aberant, tumentur A.D.E.F.G.H.I. ^a ταττομένους omnes. παραταττομένους Edd. ^b καὶ om. G. ^c καὶ καταγελῶντας B.E. ^d χλευάζοντας pro καταχλευάζοντας A.B.D.E.G.H.I. χλευάζοντας καὶ καταγελῶντας inverso ord. G. ^e νεκροὺς] + ἐργαζομένους πολλῶ D.E. Mox ἐλεεινοτέρους pro χαλεπωτέρους G. ^f ὄν om. G. ^g τίνα... ἐπινοήσω pro τινὰ... ἐπινοῆσαι omnes. ^h ἡς] + καὶ B. ⁱ ἀλῶν om. G.

ἀλλὰ μεταβάλλει τὸν τρόπον ἢ τράπεζα, καὶ τοὺς τῶν θηρίων ἀγριωτέρους προβάτων ἡμερωτέρους ποιεῖ. Ἡμεῖς δὲ τοιαύτης τραπέζης μετέχοντες, τοιαύτης ^kκοινωνοῦντες τροφῆς, ὅπλιζόμεθα κατ' ἀλλήλων, δέον κατὰ τοῦ ¹πᾶσιν ἡμῖν πολεμοῦντος διαβόλου τοῦτο ποιεῖν. Διὰ τοι τοῦτο ἡμεῖς μὲν ἀσθενέστεροι, ἐκεῖνος δὲ ἰσχυρότερος καθ' ἐκάστην γίνεται τὴν ἡμέραν. Οὐ γὰρ ^mμετ' ἀλλήλων φραττόμεθα κατ' ἐκείνου, ἀλλὰ ⁿμετ' ἐκείνου κατ' ἀλλήλων ἰστάμεθα, καὶ αὐτῷ στρατηγῷ πρὸς τὰς τοιαύτας ^oκεκρήμεθα παρατάξεις, δέον αὐτῷ μόνῳ πολεμεῖν. D Νυνὶ δὲ ἐκείνον ἀφέντες, κατὰ τῶν ἀδελφῶν τὰ τόξα τείνομεν. Ποῖα τόξα, φησί; Τὰ ἀπὸ γλώττης καὶ στόματος. Οὐδὲ γὰρ ἀκόντια ^pκαὶ βέλη μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήματα πολὺ ^qτῶν βελῶν πικρότερα ἐργάζεται τραύματα.

(64) Καὶ πῶς δυνησόμεθα τοῦτον καταλῦσαι τὸν πόλεμον, φησὶν; Ἄν ἐννοήσης, ὅτι τὸν ἀδελφὸν λέγων κακῶς, βόρβορον ἀπὸ τοῦ στόματός σου προχέεις, ἂν ἐννοήσης, ὅτι τὸ μέλος τοῦ Χριστοῦ διαβάλλεις, ὅτι τὰς σάρκας κατεσθίεις τὰς σὰς, ὅτι τὸ δικαστήριόν ^rσοι πικρότερον ποιεῖς τὸ φοβερόν ἐκεῖνο καὶ ἀδέκαστον, ὅτι τὸ βέλος οὐ τὸν πληγέντα, ἀλλὰ σὲ τὸν τοξεύσαντα E ἀναιρεῖ. Ἄλλ' ἡδίκησέ ^sτι καὶ κακῶς ἐποίησε; Στέναξον, μὴ κακῶς εἶπης· δάκρυσον, μὴ διὰ τὴν σὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπώλειαν τὴν ἐκείνου, καθὼς καὶ ὁ ^tσὸς δεσπότης τὸν Ἰούδαν ἐδάκρυσεν, οὐκ ἐπειδὴ αὐτὸς ἐσταυροῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος προεδίδου. Ὑβρισεῖ σε καὶ ἐλοιδόρησε; Παρακάλεσον τὸν θεόν, ὥστε ^vἴλεων αὐτῷ γενέσθαι ταχέως. Ἀδελφός ἐστι σὸς, ^wμέλος ἐστὶ σὸν, τὰς αὐτάς σοι ἔλυσεν ὠδῖνας, ἐπὶ τὴν αὐτὴν ^xἐκλήθη τράπεζαν. Ἀλλὰ πλεον ^yἐπεμβαίνει, φησὶν. ^zΟὐκοῦν ταύτη σοι μεῖζων ὁ μισθός. Ταύτη μάλιστα τὸν θυμὸν ἀφεῖναι δίκαιον, ἐπειδὴ ^aκαιρίαν ἐδέξατο πληγὴν, ἐπειδὴ ἔτρωπεν αὐτὸν ὁ διάβολος. Μὴ τοίνυν ἐπιπλήξης καὶ σὺ, ^bμηδὲ κατα- 510 βάλης σαυτὸν μετ' ἐκείνου· ἕως μὲν γὰρ ^cἂν ἐστήκης, δύνασαι

^k κοινωνοῦντες] ἀπολαύοντες D.E. ¹ πᾶσιν] πάντων A.D.E.F. et ante corr. B. ^m μετ' ἀλλήλων φραττόμεθα] ἀλλήλους φράττομεν B. Veron. ⁿ μετ' ἐκείνου om. G. ^o κεκρήμεθα omnes. ^p καὶ β. μόνον] μόνον καὶ β. G. ^q τῶν om. A.F.H.I. ^r σου G. ^s τι E. ^t σὸς om. G. ὁ δ. ὁ σὸς I. ^v ἴλεως G. ^w Sic omnes. In Editis verba μέλος ἐστὶ σὸν post ὠδῖνας leguntur. ^x ἐκλήθητε A.F. et ante corr. G. ^y ἐπεμβαίνει] +μοι Edd. et Flor. p. 275. (Tom. xii. p. 558 A.) repugnantibus libris. ^z οὐκοῦν ταύτη σοι μ. ὁ μισθός] Sic omnes. διὰ ταῦτα pro ταύτη bis Flor. οὐκοῦν μεῖζων σοι μ. ὁ μισθός Edd. ^a μυρίαν H. Statim τὴν πληγὴν Edd. τὴν om. A.B.D.E.F.H.I. ^b μηδὲ] ἵνα μὴ D.E. ^c ἂν om. A.D.E. Statim ἐστήκης B. στήκης G. ἔστηκες (sic) F.H. ἔστηκας Flor. ἴστασαι Veron. ἔστηκας Sav. cet.

κακείνον διασῶσαι· ^δ ἂν δὲ καὶ σαντὸν ^ε καταρρήξης διὰ τοῦ
 ἀνθυβρίσαι, τίς ὑμᾶς ἀναστήσει λοιπόν; Ἐκεῖνος ὁ τρωθεὶς;
 Ἄλλ' οὐ δυνήσεται κείμενος. Ἀλλὰ σὺ ὁ πεσὼν μετ' ἐκείνου;
 Καὶ πῶς, οὐκ ἀρκέσας ^ε σεαυτῷ, χεῖρα ὀρέξεις ἐτέρῳ; Στῆθι
 τοίνυν γενναίως, καὶ τὴν ἀσπίδα ^ε προβαλλόμενος, καὶ νεκρὸν
^η ὄντα ἔλκυσον ἀπὸ τῆς μάχης διὰ τῆς μακροθυμίας. Ἐτρωσεν
 Β αὐτὸν ὁ θυμός; Μὴ τρώσης καὶ σὺ, ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον
 ἔκβαλε βέλος. Ἄν γὰρ οὕτως ἀλλήλοις ὀμιλῶμεν, ταχέως
^ι ὑγίει πάντες ἐσόμεθα· ἂν δὲ κατ' ἀλλήλων ὀπλιζώμεθα, οὐδὲ
 τοῦ διαβόλου χρεία λοιπὸν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν.
 Ἄπας ^κ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος χαλεπός, μάλιστα δὲ ὁ ἐμφύλιος.
 Οὗτος δὲ καὶ τοῦ ἐμφυλίου χαλεπώτερος, ὅσῳ μείζονα τῆς
 πολιτείας ^ι ἡμῖν τὰ δικαιώματα, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς συγγενείας
 αὐτῆς. Ἀπέκτεινέ ποτε τὸν Ἀβελ ὁ ἀδελφός, καὶ αἷμα
 ἐξέχεε συγγενικόν· ἀλλ' οὗτος ἐκείνου παρανομώτερος ὁ φόνος,
 ὅσῳ καὶ τὰ τῆς ἀγχιστείας μείζω, καὶ τὰ τοῦ θανάτου χαλε-
 C πώτερα. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἔτρωσε, σὺ δὲ κατὰ τῆς
 ψυχῆς τὸ ξίφος ^μ ἠκόννησας. Ἄλλ' ἔπαθες πρῶτος κακῶς;
 Ἄλλ' οὐ τὸ παθεῖν, ἀλλὰ τὸ ποιῆσαι κακῶς, τοῦτό ἐστι ^ν τὸ
 παθεῖν κακῶς. Σκόπει δέ. Ἐσφαξεν ὁ Κάϊν, ἐσφάγη ὁ Ἀβελ·
 τίς οὖν ἦν ὁ νεκρός; Ὁ μετὰ τὸν θάνατον βοῶν· ²¹ “Φωνή
^ο γὰρ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με,” ^ρ φησὶν· ἢ ὁ ἐν
^q τῷ ζῆν τρέμων καὶ δεδοικώς; Οὗτος γὰρ, οὗτος νεκροῦ ^ρ παν-
 τὸς ἐλεεινότερος ἦν. Εἶδες πῶς βέλτιον τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ
 μέχρι φόνου τις χωρῇ; ^ς Μάθε πῶς χεῖρον τὸ ἀδικεῖν, καὶ
 μέχρις αἵματός τις ἰσχύσει. Ἐπληξε καὶ κατέβαλε τὸν ἀδελφὸν
 D ἐκεῖνος, ἀλλ' ὁ μὲν ἐστεφανοῦτο, ὁ δὲ ἐκολάζετο· ἀνῆρέθη καὶ
 ἐσφάγη παρὰ τὸ δίκαιον ὁ Ἀβελ, ἀλλ' ὁ μὲν ^ε καὶ τελευτῶν
 κατηγόρει ^ν καὶ ἥρει καὶ ἐχειροῦτο· ὁ δὲ καὶ ζῶν ἐσίγα καὶ

21 Gen. iv. 10.

^δ ἂν pro ἐὰν A.D.E.F.G.H.I. Flor. Statim καὶ accessit ex omnibus.
^ε καταρρήξης B.D.E. et ex corr. A. καταρρίψης Flor. ^ε ἐαυτῷ A. Statim
 χεῖρα ὀρέξεις ἐτέρῳ libri omnes et Flor. Edebatur χεῖρα δοῦναι, ἰσχύσεις ἐτέρῳ.
^ε προβαλλόμενος B. et ex corr. A. Statim καὶ om. E. ^η ὄντα] + τὸν σὸν
 ἀδελφὸν D. Eadem verba vulgo leguntur post μάχης, sed absunt a nostris A.F.
 G.H.I. Mox διὰ τῆς ῥαθυμίας A.H.I. ^ι ὑγίει πάντες pro πάντες ὑγίει omnes.
^κ μὲν om. B.D.E. Articulum ante πόλεμος om. B. ^ι ἡμῶν I. et ex corr. G.
^μ ἠκόννησας D.E. ^ν τὸ om. B.H. ^ο γὰρ] + φησὶ A.D.E. Statim τοῦ
 αἵματος A.D.E.F.H.I. Post αἵματος vulgo addunt Ἀβελ, repugnantibus libris.
^ρ φησὶν om. A.D.E. ^ς ἐκ τῆς γῆς (sic) G. ^q τῷ ζῆν] τῇ ζώῃ A.E. ^ρ πάντως
 ἐλ. ἦν παντὸς G. ^ς μάθε] + καὶ D.E. ^τ καὶ om. E. Deest etiam apud
 Mor. Ben. ^ν καὶ ἥρει] Sic B.D.E.G. καὶ ἀνῆρει Edd. Neutrum habent
 A.F.H.I.

^w ἡσχύνετο καὶ ἡλίσκετο, καὶ τοῦναντίον οὐπερ ἤθελε ^xκατε-
σκεύασεν. Ἀνῆρει γὰρ, ἐπειδὴ ἀγαπώμενον εἶδε, προσδοκῶν
καὶ τῆς ἀγάπης ὑεκβάλλειν αὐτόν· ἐπέτεινε δὲ τὸ φίλτρον
μειζόνως, καὶ ^zἀποθανόντα μᾶλλον αὐτὸν ὁ θεὸς ἐπέζητει,
²² “Ποῦ ἐστὶν Ἀβελ ὁ ἀδελφός σου,” λέγων. Οὐ γὰρ ἔσβε-
σας τὸν πόθον τῷ ^aφόνῳ, ἀλλ’ ἀνῆψας μᾶλλον· οὐκ ἡλάττωσας
τὴν τιμὴν τῇ σφαγῇ, ἀλλ’ ἐπέτεινας πλέον. Πρὸ τούτου μὲν ^E
γάρ σοι καὶ ^bὑπέταξεν αὐτὸν ὁ θεός· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν ἀνείλες,
καὶ τετελευτηκώς σε τιμωρήσεται· τοσοῦτον ἐμοὶ ^cπαρ’ αὐτοῦ
τὸ φίλτρον. Τίς οὖν ^dἦν ὁ καταδικασθεὶς; ὁ κολάζων, ἢ ὁ
κολαζόμενος; ὁ τοσαύτης ἀπολαύων παρὰ τῷ θεῷ τιμῆς, ἢ ὁ
καινῇ τινι καὶ παραδόξῳ διδόμενος τιμωρία; Οὐκ ἐφοβήθης
αὐτὸν ζῶντα, φησὶν· οὐκοῦν ^eφοβηθήσῃ τελευτήσαντα· οὐκ
ἔτρεμες μέλλων ἐπάγειν τὸ ξίφος· ληφθήσῃ τρόμῳ μετὰ τὸ
ἐκχεῖν τὸ αἷμα διηνεκεῖ· ζῶν σοι δοῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἠνείχον·
διὰ τοῦτο τελευτήσας, δεσπότης ^εσοι γέγονε φοβερός. Ταῦτ’
οὖν ^bἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, ⁱφύγωμεν φθόνον, σβέσωμεν κακίαν, ⁵¹¹
ἀγάπην ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις, ἵνα τὰ ἐκ ταύτης καρπωσώμεθα
ἀγαθὰ, καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον, καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν
ζωὴν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(65)

ΛΟΓΟΣ Ι.

¹ Οὐκ ἐγράφη δὲ δι’ αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιο- ^B
σύνην, ἀλλὰ καὶ δι’ ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς
πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ
νεκρῶν.

Πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τοῦ Ἀβραάμ εἰπὼν, καὶ περὶ τῆς
πίστεως αὐτοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ τιμῆς,
ἵνα μὴ λέγῃ ὁ ἀκροατής, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς; ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ
δικαιωθείς· ἴστησιν ἡμᾶς ἐγγὺς τοῦ πατριάρχου πάλιν. Το-

22 Gen. iv. 9.

1 CAP. IV. v. 23, 24.

^w ἡσχύνετο] + καὶ εἰλίσσετο τὰ σπλάγχνα G. “Mirum glossema.” Heyse.
^x κατεσκεύασεν B.H.I. *paraverat* Musc. κατεσκεύαζεν vulgo. ^y ἐκβαλεῖν
B.G.H.I. ^z ἀποθανόντα] + γὰρ B. Statim μᾶλλον αὐτὸν ὁ θ. A.D.E.F.G.H.
αὐτὸν μ. ὁ. θ. I. μ. ὁ. θ. αὐτὸν Edd. ^a φόνῳ G. φθόνῳ Edd. ^b ὑπέταξα
(om. ὁ θεός) D.E. ^c παρ’ αὐτῷ D.E. ^d ἦν om. B.G. Mox ἢ ὁ κολαζό-
μενος om. G. ^e φοβηθήσῃ B.D.E.F.G.I. φοβήθητι Edd. ^f ἠνέσχου G.
^ε σου A.D.E.F.H.I. et ex corr. B. ^h ἐννοήσαντες G. εἰδότες A.D.E.F.H.I.
ⁱ φεύγωμεν A.F.H.

σαύτη τῶν πνευματικῶν λόγων ἡ δύναμις. Τὸν γὰρ ἐξ ἐθνῶν, C τὸν ἄρτι προσελθόντα, τὸν οὐδὲν ἔργασάμενον, οὐ μόνον τοῦ Ἰουδαίου τοῦ πιστοῦ οὐδὲν ἔφησεν ἑλαττον ἔχειν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πατριάρχου· μᾶλλον δὲ, εἰ χρή τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, καὶ πολλῶ πλέον. Τοσαύτη γὰρ ἡμῶν ἡ εὐγένεια, ὡς τὴν ἐκείνου πίστιν τῆς ἡμετέρας τύπον εἶναι. Καὶ οὐκ ^bεἶπεν, εἰ δὲ ἐκείνῳ ἐλογίσθη, εἰκὸς ὅτι καὶ ἡμῖν, ἵνα μὴ ποιήσῃ αὐτὸ συλλογισμόν· ἄλλ' ἐξ αὐθεντίας ^dτῶν θείων φθέγγεται νόμων, καὶ τῆς γραφῆς ἀπόφασιν αὐτὸ ὅλον ποιεῖ. Διὰ τί γὰρ ἐγράφη, φησὶν, ἄλλ' ἢ ἵνα μάθωμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς οὕτω δικαιοῦμεθα; D τῷ γὰρ αὐτῷ θεῷ πεπιστεύκαμεν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, εἰ καὶ μὴ ^eἐπὶ τῶν αὐτῶν προσώπων. Εἰπὼν δὲ τὴν πίστιν ἡμῶν, λέγει καὶ τὴν τοῦ θεοῦ φιланθρωπίαν τὴν ἄφατον, ἣν αἰεὶ περιστρέφει, τὸν σταυρὸν εἰς μέσον φέρων· ὃ καὶ νῦν ἐδήλωσεν εἰπὼν· ² “Ὁς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἡγέρθη διὰ τὴν ἐδικαίωσιν ἡμῶν.” ^hὉρα πῶς τὴν αἰτίαν εἰπὼν τοῦ θανάτου, τὴν αὐτὴν καὶ ἀπόδειξιν ἀναστάσεως ποιεῖται. Διὰ τί γὰρ ἐσταυρώθη, φησὶν; Οὐ δι' οἰκείαν ἁμαρτίαν· καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἀναστάσεως. Εἰ γὰρ ἦν ἁμαρτωλὸς, πῶς E ἀνέστη; εἰ δὲ ἀνέστη, εὐδην ὅτι ἁμαρτωλὸς οὐκ ἦν· εἰ δὲ ἁμαρτωλὸς οὐκ ἦν, πῶς ἐσταυρώθη; Δι' ἐτέρους. Εἰ δὲ δι' ἐτέρους, πάντως ἀνέστη. Ἰνα γὰρ μὴ λέγῃς, πῶς τοσοῦτοις ἁμαρτήμασιν ὄντες ὑπεύθυνοι δυνάμεθα δικαιοῦσθαι; ἔδειξε τὸν πάντα ἀπαλείψαντα τὰ ἁμαρτήματα, ἵνα καὶ ἐκ τῆς πίστεως τοῦ Ἀβραάμ, δι' ἧς ἐδικαιώθη, ⁱκαὶ ἐκ τοῦ πάθους τοῦ σωτηρίου, δι' οὗ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπηλλάγημεν, βεβαιώσῃ τὸν λόγον. Εἰπὼν δὲ αὐτοῦ τὸν θάνατον, λέγει καὶ τὴν ἀνάστασιν. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἀπέθανεν, ἵνα ὑπευθύνους ἔχῃ κολάσει, ^kκαὶ κατα- 512 δίκους, ἀλλ' ἵνα εὐεργετήσῃ· ἐπὶ ^lτούτῳ γὰρ καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἵνα δικαίους ἐργάσῃται.

³ “Δικαιοθέντες οὖν ^mἐκ πίστεως, εἰρήνην ⁿἔχωμεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” ^oΤί ἐστίν,

2 v. 25.

3 CAP. V. v. I.

Hom. X. ^a εἰργασμένον A.D.E.H. ^b εἶπεν] + ὅτι E. ^c ἀλλ' ἐξ αὐθεντίας] Sic omnes. ἐξ αὐθεντίας δὲ Edd. Post αὐθεντίας add. γραφῆς H. ^d τὸν θεῖον φθ. νόμον D.G.I. ^e ἀλλ' ἢ ἵνα pro ἀλλ' ἵνα A.B.D.E.F.H. Ita etiam Montef. ἀλλ' ἢ om. G. ^f ἐπὶ] ὑπὲρ G. ^g δικαιοσύνην G. ^h ὁρᾷς F.G. ⁱ καὶ om. I. Statim ἐκ τῆς τοῦ πάθους Edd. τῆς deest in omnibus. ^k καὶ] ἢ H. ^l τοῦτο G. ^m ἐκ πίστεως omnes. ἐκ τῆς πίστεως Veron. Sav. Mor. ⁿ ἔχομεν F. et ex corr. G. Infra bis ἔχομεν F. ἔχομεν a pr. man. G. ^o τί] + τοῖνυν G.

“εἰρήνην ἔχωμεν;” Τινὲς ῥμὲν φασιν ὅτι ἡμὴ διαστασιάζωμεν φιλονεικούντες τὸν νόμον ῥείσαγαγεῖν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ περὶ πολιτείας ἡμῖν λοιπὸν διαλέγεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ περὶ πίστεως διαλεχθεῖς, καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων δικαιοσύνης αὐτὴν προύθηκεν· ἵνα μὴ τις νομίση ῥαθυμίας ὑπόθεσιν εἶναι τὰ λεγόμενα, φησὶν· “εἰρήνην ἔχωμεν” τουτέστι, μηκέτι ἁμαρ- B τάνωμεν, μηδὲ πρὸς τὰ πρότερα ἐπανερχώμεθα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ πόλεμον ἔχειν πρὸς τὸν θεόν. Καὶ πῶς δυνατόν, φησὶ, ὅτι μηκέτι ἁμαρτάνειν; Ἦ πῶς τὸ πρότερον ἐγένετο δυνατόν; Εἰ γὰρ τοσοῦτων ὄντες ὑπεύθυνοι, πάντων ἀπηλλάγημεν διὰ τοῦ Χριστοῦ, πολλῶ μᾶλλον ἐν οἷς ἐσμεν μείναι δι’ αὐτοῦ δυνησόμεθα. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον μὴ ὡς οὖσαν λαβεῖν εἰρήνην, καὶ δοθεῖσαν κατασχεῖν· ἐπειδὴ περ ἡ κτῆσις τῆς φυλακῆς χαλεπώ- τερον. Ἄλλ’ ὅμως γέγονε τὸ χαλεπώτερον ἔυκολον, καὶ εἰς C ἔργον ἐξέβη. Οὐκοῦν ἔσται καὶ τὸ εὐκολώτερον ἡμῖν εὐκατόρ- θωτον, ἂν ἐχώμεθα τοῦ ὡς καὶ ἐκεῖνα ἡμῖν ἡνυκότος. Ἐνταῦθα δὲ οὐ τὸ εὐκολον αἰνίττεσθαι μοι δοκεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ (66) εὐλογον. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς κατήλλαξεν ἐκπεπολεμωμένους, εὐλογον μένειν ἐπὶ τῆς καταλλαγῆς, καὶ ταύτην ἀποδοῦναι αὐτῷ τὴν ἀμοιβήν, ἵνα μὴ δόξῃ σκαιοὺς καὶ ἀγνώμονας κατηλ- λαχέναι ὡς πατρί. Ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ γὰρ, φησὶ, καὶ τὴν προσ- αγωγὴν ἐσχῆκαμεν τῇ πίστει ὡς εἰς τὴν χάριν ταύτην.” Εἰ τοίνυν μακρὰν ὄντας προσήγαγε, πολλῶ μᾶλλον ἐγγὺς γενο- μένους κατέξει. Σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς πανταχοῦ ὡς τὰ δύο D τίθησι, καὶ τὰ παρ’ αὐτοῦ καὶ τὰ παρ’ ἡμῶν. Ἄλλὰ τὰ μὲν ὡς αὐτοῦ ποικίλα καὶ πολλὰ καὶ διάφορα· καὶ γὰρ ἀπέθανε δι’ ἡμᾶς, καὶ κατήλλαξεν ἡμᾶς, καὶ προσήγαγε, καὶ χάριν ἔδωκεν ἄφατον· ἡμεῖς δὲ τὴν πίστιν εἰσηνέγκαμεν μόνον· διό φησιν, “ἐν τῇ πίστει.” “Εἰς τὴν χάριν ταύτην.” Ποίαν, εἰπέ μοι, χάριν; Τὸ ὡς καταξιοθῆναι τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως, τὸ τῆς πλά- νης ἀπαλλαγῆναι, τὸ τὴν ἀλήθειαν ἐπιγνῶναι, τὸ πάντων ἐπι- τυχεῖν τῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀγαθῶν. Εἰς τοῦτο γὰρ ἡμᾶς προσήγαγεν, ἵνα ταῦτα ὡς λάβωμεν τὰ δῶρα. Οὐδὲ γὰρ E

4 v. 2.

ῥ μὲν, quod aberat ante Montef. est in A.B.F.H.I. μὲν οὖν est in D.E.
 ἡμὴ διαστασιάζωμεν A.D.E.F.G. μὴ διαστασιάζωμεν I. μὴ στασιάζωμεν B.
 μὴ δὲ στασιάζωμεν Edd. ῥ εἰσάγειν A.D.F.H. ὡς τὸ om. D.E. τοῦτο pro
 τὸ H. ὡς ἂν ἐννοήσῃς πῶς D.E. ὡς οὖσαν om. B. Statim λαβεῖν
 εἰρήνην pro εἰρήνην λαβεῖν omnes. κτῆσις E.H. εὐκολώτερον G.
 ὡς καὶ et ἡμῖν om. I. ὡς πατρί om. D.E. Statim διὰ τοῦτο γὰρ, φησὶ F.H.
 Mosqq. ὡς Verba εἰς (καὶ pro εἰς H.) τὴν χάριν ταύτην accesserunt ex A.B.D.
 E.F.H.I. μᾶλλον] + ἡμᾶς I. τὰ om. I. αὐτοῦ] παρ’ αὐτοῦ G.
 ὡς λαβεῖν G. ἀπολάβωμεν G.

ἀπλῶς ἵνα ἡ ἁμαρτημάτων ἄφεσις γένηται, ^hκατηλλάγημεν
μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ μυρίων ἀπολαύσωμεν ἀξιωμαίων. Καὶ
οὐδὲ ἐν τούτοις ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἐπηγγέλματο, τὰ ἀπόρ-
ρητα ἐκεῖνα ⁱτὰ καὶ νοῦν καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα ἀγαθὰ.
Διόπερ ^kἀμφοτέρω τέθεικε. ^lΤῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, “τὴν
χάριν,” τὰ παρόντα ἐδήλωσεν ἅπερ ἐλάβομεν· τῷ δὲ εἰπεῖν,
“Καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,” τὰ μέλλοντα
ἐξεκάλυψεν ἅπαντα. Καὶ καλῶς εἶπεν, “ἐν ἡ ^mκαὶ ἐστήκαμεν.”
Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις· οὐκ ἔχει τέλος, οὐκ οἶδε πέρας,
ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μείζονα αἰεὶ πρόεισιν· ὅπερ ἐπ' ἀνθρώπων οὐκ ἔστι.
Οἷόν τι λέγω· ἔλαβέ τις ἀρχὴν καὶ δόξαν καὶ δυναστείαν, ἀλλ'
⁵¹³ οὐχ ἔσθηκεν ⁿἐπ' αὐτῆς διηκνῶς, ἀλλὰ ταχέως αὐτῆς ἐκπίπτει·
καὶ μὴ ἄνθρωπος ἀφέληται, θάνατος ἐπελθὼν ἀφαιρήσεται
πάντως. Τὰ δὲ τοῦ θεοῦ οὐ τοιαῦτα· οὔτε γὰρ ἄνθρωπος, ^oοὐ
χρόνος, οὐ περίστασις πραγμάτων, οὐκ αὐτὸς ὁ διάβολος, οὐχ
ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἐκβαλεῖν ^pαὐτῶν ἡμᾶς δυνήσεται· ἀλλ' ὅταν
ἀποθάνωμεν, τότε ἀκριβέστερον αὐτὰ ^qκατέχομεν, καὶ πλειόνων
αἰεὶ προϊόντες ἀπολαύομεν. Ὡστε εἰ διαπιστεῖς τοῖς μέλλουσιν,
ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ ὧν ἔλαβες ἤδη, καὶ ἐκείνοις πίστευε.
Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, “καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ
^Bθεοῦ,” ἵνα μάθῃς οἷαν ψυχὴν τὸν πιστὸν ἔχειν δεῖ. ^rΟὐ γὰρ
ὑπὲρ τῶν δεδομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ὡς
δεδομένων πεπληροφορησθαι χρή· καυχᾶται γὰρ τις ^sἐπὶ τοῖς
ἤδη παρασχεθείσιν. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπίς
οὕτω βεβαία καὶ σαφής, ὡς ἡ τῶν δεδομένων, καὶ ἐπ' ἐκείνη,
φησὶν, ὁμοίως καυχώμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ δόξαν αὐτὰ ἐκάλε-
σεν. Εἰ γὰρ εἰς τὴν τοῦ θεοῦ συντελεῖ δόξαν, πάντως ἐκβή-
σεται, εἰ καὶ μὴ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' αὐτόν.

Καὶ τί λέγω, φησὶν, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἄξια καυχί-
σεως; Αὐτὰ μὲν οὖν τὰ παρόντα κακὰ ἱκανὰ ἡμᾶς καλλωπίσαι,
^Cκαὶ ποιῆσαι ^tκαὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐναβρύνεσθαι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν·
⁵ “Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ^vκαυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν.”
Ἐννόησον τοῖνυν ἡλίκα τὰ μέλλοντα, ὅταν καὶ ἐπὶ τοῖς δοκοῦσιν

⁵ v. 3.

^g ἄφεσις ἁμαρτημάτων *inverso ord.* A.D.E.F.H.I. ^h κατηλλάγημεν μόνον] Sic B.D.E. κατηλλάγη μόνον A.F.H.I. καὶ καταλλαγὴ μόνον G. καὶ ἀπαλλαγὴ μόνον Edd. ⁱ τὰ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Statim καὶ λόγον καὶ νοῦν B.D.G. ^k τὰ ἀμφοτέρω G. ^l τῷ pro τὸ bis A.B.D.E.F.I. receptum a Montef. ^m καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H. ⁿ ἐπ' αὐτῆς A.D.E.F.G.H.I. ἐπὶ ταύτης Edd. ^o οὐ] οὔτε I. ^p αὐτῶν ἡμᾶς] αὐτὰ G. αὐτῶν om. H. ^q κατέχομεν F.G.H. ^r οὐ] οὐδὲ omnes. ^s ἐπὶ] ὑπὲρ G. ^t καὶ accessit ex omnibus. Statim ἐπ' pro ἐν A.D.E.F.H.I. ^v καυχώμενοι G.

εἶναι λυπηροῖς μέγα φρονῶμεν. Τοσαύτη ἡ τοῦ θεοῦ δωρεὰ, καὶ οὕτως οὐδὲν ὥν αὐτοῖς ἀηδές. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν πραγμάτων οἱ μὲν ἀγῶνες πόνον ἔχουσι καὶ ὁδύνην καὶ ταλαιπωρίαν, οἱ δὲ στέφανοι καὶ τὰ ὕπαθλα τὴν ἡδονὴν κομίζουσιν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τῶν ἐπάθλων τὰ παλαισμάτα οὐχ ἡττον ἡμῖν ἡδίω. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ μὲν οἱ πειρασμοὶ τότε ἦσαν, ἡ δὲ βασιλεία ἐν ἐλπίσι, καὶ τὰ μὲν δεινὰ ἐν χερσὶ, τὰ δὲ χρηστὰ ἐν προσδοκίᾳ, τοῦτο δὲ τοὺς ἀσθενεστέρους ἐξέλυε· καὶ D πρὸ τῶν στεφάνων ἤδη δίδωσιν αὐτοῖς τὰ βραβεῖα, λέγων ὅτι καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι δεῖ καυχᾶσθαι. Καὶ οὐκ εἶπε, δεῖ καυχᾶσθαι ὑμᾶς, ἁλλὰ, “καυχώμεθα,” φησιν, ἡμεῖς, ἐν τῷ οἰκίῳ προσώπῳ παραίνεσιν εἰσάγων. Εἶτα ἐπειδὴ ἐδόκει ξένον εἶναι καὶ παράδοξον τὸ εἰρημένον, εἰ τὸν ἑν λιμῷ παλαίοντα, καὶ ἐν ἀλύσει καὶ ἐν βασάνοις ὄντα, καὶ ὑβρίζομενον καὶ ὀνειδιζόμενον καυχᾶσθαι δεῖ, κατασκευάζει λοιπὸν αὐτό· καὶ τὸ δὴ μέizon, ὅτι ἄξια ἐκαυχήσεως εἶναι φησιν, οὐ δι’ ἐκείνα τὰ μέλλοντα μόνον, E (67) ἀλλὰ καὶ δι’ αὐτὰ τὰ παρόντα. Καὶ γὰρ αὐταὶ καθ’ ἑαυτὰς αἱ θλίψεις ἀγαθὸν πρᾶγμα εἰσι. Τίνος ἔνεκεν; Ὅτι εἰς ὑπομονὴν ἀλείφουσι. Διόπερ εἰπὼν, “καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι,” ἡ καὶ τὴν αἰτίαν προσέθηκε, λέγων· “Εἰδότες, ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται.” Ὅρα πάλιν τὴν φιλονεικίαν Παύλου, πῶς εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπει τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ αἱ θλίψεις μάλιστα ἀπαγορεύειν ἐποιοῦν ὑπὲρ τῶν μελλόντων αὐτοῖς, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐνέβαλλον, λέγει ὅτι δι’ αὐτὰς μὲν οὖν ταύτας χρή θαρρεῖν, καὶ μὴ ἀπογινώσκειν τὰ μέλλοντα. “Ἡ γὰρ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, φησιν, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ 514 καταισχύνει.” Οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἀναιρετικά τῆς τοιαύτης ἐλπίδος αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ κατασκευαστικά. Ἐχει ἡ μὲν γὰρ καὶ πρὸ τῶν μελλόντων μέγιστον καρπὸν τὴν ὑπομονὴν ἡ θλίψις, καὶ τὸ δόκιμον ποιεῖν τὸν πειραζόμενον· συντελεῖ δέ τι καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα· τὴν γὰρ ἐλπίδα ἀκμάζειν ἐν ἡμῖν ποιεῖ. Οὐδὲν γὰρ οὕτω χρηστὰ ἐλπίζειν παρασκευάζει, ὥς ἀγαθὸν

6 v. 4, 5.

^w ἐν αὐτοῖς pro αὐτῆς A.D.E.F.G.H.I. ^x ὁδύνην] θλίψιν G. ^y ἄθλα G. Statim τὴν om. I. ^z τότε om. A.D.E.F.H.I. ^a ἐξέλυε pro ἐξέλυσε B.D.E.G. ^b ἀλλὰ] + καὶ G. ^c τὴν παρ. D.E. et ex corr. B. ^d ἐν accessit ex omnibus. εἰ τὸ ἐν λ. F.H. Statim πάλαι ὄντα καὶ ἀλύσει G. ^e τῆς καυχήσεως B. ^f αὐταὶ pro αὐτὰ A.B.D.E.F. fortasse alii. ^g εἰσι omnes. ἐστι Edd. ^h καὶ τὴν αἰτίαν om. H.I. ⁱ ἐνέβαλον G.I. Statim ὅτι om. I. ^k μὲν om. G. Statim καὶ aberat ante Montef. invitis libris. ^l οὕτως A.B.D.E.H.I. Statim ἐλπίζειν χρηστὰ hoc ord. D.G.

συνειδός. Οὐδεὶς ^m γοῦν τῶν ὀρθῶς βεβιωκότων ἀπιστεῖ περὶ
 B τῶν μελλόντων, ὥσπερ οὖν τῶν ἡμελημένων πολλοί, πονηρῶ
ⁿ πιεζόμενοι συνειδότε, οὐδὲ κρίσιν οὐδὲ ἀντίδοσιν εἶναι βούλον-
 ται. Τί οὖν; ἐν ἐλπίσιν ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ; Ἐν ἐλπίσι μὲν,
 ἀλλ' οὐκ ἀνθρωπίναις, αἱ διαπίπτουσι καὶ κατασχύνουσι ^o τὸν
 ἐλπίσαντα πολλάκις, τοῦ προσδοκηθέντος προΐστασθαι τελευ-
 τήσαντος, ἢ ζῶντος μεταβληθέντος. Ἄλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα
 τοιαῦτα, ἀλλὰ βεβαία καὶ ἀκίνητος ἡ ἐλπίς. Ὁ ^p τε γὰρ
 ἐπαγγεिलाμένος αἰεὶ ζῆ, ἡμεῖς ^q τε οἱ μέλλοντες αὐτῶν ^r ἀπολαύ-
 σεσθαι, καὶ ἀποθάνωμεν, ἀναστησόμεθα πάλιν, καὶ οὐδὲν ὅλως
 C ἐστὶν ὃ δύναται ἡμᾶς κατασχῆναι, ὥς εἰκὴ καὶ μάτην ^s ἐπὶ
 σαθραῖς ἐπαρθέντας ἐλπίσιν.

Ἀπαλλάξας τοίνυν αὐτοὺς ἱκανῶς ἀμφισβητήσεως ἀπάσης
 διὰ τούτων τῶν ῥημάτων, οὐχ ἴστησι μέχρι ^t τοῦ παρόντος τὸν
 λόγον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα πάλιν ἐπάγει, εἰδὼς τοὺς ἀσθε-
 νεστέρους καὶ τὰ παρόντα ζητοῦντας, καὶ οὐκ ἀρκουμένους τού-
 τοις. Καὶ πιστοῦται αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἤδη δοθέντων. Ἴνα γὰρ
 μὴ ^v τις λέγῃ, τί οὖν, εἰ μὴ βούλεται ἡμῖν χαρίσασθαι ὁ θεός;
 ὅτι μὲν γὰρ δύναται καὶ μένει καὶ ζῆ, πάντες ἴσμεν· πόθεν δέ,
 ὅτι ^w καὶ βουλήσεται; Ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων. Ποίων
 γεγενημένων; Τῆς ἀγάπης, ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξατο. Τί
 D ποιήσας, φησί; Πνεῦμα ἅγιον δούς. Διόπερ εἰπὼν, “ ἡ ἐλπίς
 οὐ κατασχύνει,” ἐπήγαγε τὴν ἀπόδειξιν ^x τούτου, λέγων, “ Ὅτι
 ἡ ἀγάπη τοῦ ^y θεοῦ,” οὐκ εἶπε, δέδοται, ἀλλ', “ ἐκκέχυται ἐν
 ταῖς καρδίαις ^z ἡμῶν,” τὸ δαψιλὲς ἐμφαίνων. Ὁ γὰρ μέγιστον
 ἦν δῶρον, ^a τοῦτο ἔδωκεν, οὐκ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν,
 ἀλλ' ὃ τούτων ἀπάντων τιμιώτερον ἦν, καὶ ἀγγέλους ἐξ ἀν-
 θρώπων, καὶ υἱοὺς θεοῦ καὶ ἀδελφούς ^b τοῦ Χριστοῦ ^c κατε-
 σκεύασε. Τί δέ ἐστι τοῦτο; Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ δέ
 οὐκ ἐβούλετο ^d μεγάλους ἡμῖν μετὰ τοὺς πόνους στεφάνους δω-

^m οὖν G. Mox οὖν post ὥσπερ om. idem. ⁿ πιεζόμενοι] τε ζῶμεν G.
^o τὸν ἐλπίσαντα πολλάκις pro π. τὸν ἐλπίσαντα omnes. Post ἐλπίσαντα inter-
 pungunt A.D.E.G. ^p τε accessit ex B.D.E.G. et Veron. ^q τε pro δέ
 A.D.E.H. Apud Montef. excidit δέ. ^r ἀπολαῦσαι A.D.E.F.H.I. Statim
 ἂν ἀποθ. G. ^s καὶ ἐπὶ Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.H.I. ^t τοῦ παρόντος
 omnes. τῶν παρόντων Edd. ^v τις om. G. ^w καὶ βουλήσεται] χαρίσασθαι
 ἡμῖν βούλεται in rasura a manu secunda G. καὶ βουληθήσεται H. ^x τού-
 του] τοῦτο G. οὕτω H. ^y θεοῦ] + ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ Edd.
 Haec desunt in A.E.F.G.H.I. Statim καὶ οὐκ εἶπε G. Locum sic, ut videtur,
 exhibet B. ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θ. ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, τὸ δαψιλὲς ἐμ-
 φαίνων. ^z ἡμῶν A.E.I. et ex corr. H. ^a τοῦτο] καὶ τοῦτο F. Statim δέ-
 δωκεν G. ^b τοῦ om. G. ^c κατεσκεύασε A.D.E.F.G.H. κατεσκεύαζε Edd.
^d μεγάλους ἡμῖν . . . στεφάνους] Sic B.D.E.G. μεγάλους ἡμᾶς . . . στεφάνους
 A. ἡμῖν μεγάλους . . . στεφάνους I. Edebatur μεγάλους ἡμᾶς . . . στεφάνους.

ρήσασθαι, οὐκ ἂν πρὸ τῶν πόνων τοσαῦτα ἔδωκεν ἀγαθά. Νῦν δὲ τὸ θερμὸν αὐτοῦ ^εδείκνυται τῆς ἀγάπης ἐντεῦθεν, ὅτι οὐκ ἔ
 ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἡμᾶς ἐτίμησεν, ἀλλ' ^ιἄθρόον τὴν πηγὴν
 τῶν ἀγαθῶν ἐξέχεε, καὶ ταῦτα πρὸ τῶν ἀγώνων. Ὡστε καὶ μὴ
 σφόδρα ἥς ἄξιος, μὴ ἀπογίνωσκε, ἔχων ^ςμεγάλην συνήγορον
 τοῦ δικάζοντος τὴν ἀγάπην. Διὰ ^ηγὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς
 εἰπὼν, “ ἡ ἐλπίς οὐ καταισχύνει,” οὐ τοῖς ἡμετέροις κατορθώ-
 μασιν, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν ἀνέθηκεν. Εἰπὼν δὲ
 τοῦ πνεύματος τὴν δόσιν, μεταβαίνει ^ιπάλιν ἐπὶ τὸν σταυρὸν,
^κοὔτω λέγων. ⁷“ Ἐτι γὰρ Ἰησοῦς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν,
 κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου ⁵¹⁵
 τις ἀποθανεῖται ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ
 ἀποθανεῖν. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην ^μεἰς ἡμᾶς ὁ
 θεός.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐνα-
 ρέτου οὐκ ἂν ^ητις ἔλοιτο ταχέως ἀποθανεῖν, ἐννόησον τοῦ
 δεσπότου ^οσου τὴν ἀγάπην, ὅταν μὴ ὑπὲρ ἐναρέτων αὐτὸς,
 (68) ἀλλ' ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν καὶ ἐχθρῶν φαίνεται σταυρωθεῖς. Ὅπερ
 καὶ μετὰ ⁹ταυτὰ φησιν. “ Ὅτι ^ιεἰ ἁμαρτωλῶν ἡμῶν ὄντων,
 Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, ⁸πολλῷ ^ςοὖν μᾶλλον, δικαιο-
 θέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς
 ὀργῆς. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ Β
 θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθη-
 σόμεθα ἐν τῇ ^ζωῇ αὐτοῦ.” ^ιΔοκεῖ μὲν οὖν ταυτολογία εἶναι τὰ
 εἰρημένα, οὐκ ἔστι δὲ τῷ μετὰ ἀκριβείας προσέχοντι. Σκόπει
 δέ. Βούλεται πιστώσασθαι περὶ τῶν μελλόντων ^ναυτοῦς.
 Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ δικαίου γνώμης ἐντρέπει, εἰπὼν,
 ὅτι ἐπληροφορήθη κακεῖνος, ὅτι ^δἐπήγγελται ^ωὁ θεός, δυνατός
 ἐστι καὶ ποιῆσαι· ἔπειτα ἀπὸ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης· εἶτα
 ἀπὸ ^κτῆς θλίψεως, ὅτι ἱκανὴ εἰς ^γἐλπίδας ἡμᾶς ἀγαγεῖν, καὶ
 ἀπὸ τοῦ πνεύματος ^πάλιν ^ζὅπερ ἐλάβομεν· λοιπὸν δὲ καὶ ἀπὸ C
 τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἡμετέρας κακίας τῆς ἔμπροσθεν τοῦτο

7 v. 6—8.

8 v. 9, 10.

^ε δείκνυται τῆς ἀ. pro τῆς ἀ. δείκνυται omnes. Post ἐντεῦθεν add. οὕτως G. ^ι ἄθρόαν G. ^ς μεγάλην pro μεγάλων A.B.D.E.G.I. Ita post mo-
 nitum Dunaci tacite ediderunt Mor. Ben. ^η γὰρ om. A.D.E.G.I.

^ι πάλιν] + λοιπὸν Edd. λοιπὸν om. A.B.D.E.F.G.H. ^κ οὔτω λέγων pro
 λέγων οὕτως omnes. ¹ ὁ Χριστὸς Edd. ὁ om. A.B.D.F.G.H.I. Mosq.

^μ εἰς ἡμᾶς ὁ θ.] ὁ θ. εἰς ἡμᾶς F.H.I. Mosq. 8. ^η τις ἔλοιτο pro ἐλοιτό τις
 A.D.E.G.H.I. ^ο σου om. G. ^π ὑπὲρ ἐχθ. καὶ ἁμαρτ. A.E. ⁹ ταῦτα]

+ πάντα G. ^ι εἰ] ἔτι G. ^ς οὖν accessit ex A.D.E.F.G.H. ^ι δοκεῖ μὲν
 οὖν pro καὶ δοκεῖ μὲν A.D.E.F.G.H.I. ^ν αὐτοῦς om. B. ^ω ὁ (vel ὁ ?)

accessit ex omnibus. ^κ τῆς θλίψεως pro τῶν θλίψεων omnes. Sed ἱκανὴ
 pro ἱκαναὶ non nisi A.D.G.I. ^γ ἐλπίδας pro ἐλπίδα omnes. ^ζ ὅπερ pro

ὅπερ A.B.D.E.F.G.I. ^δ παρελάβομεν H.

κατασκευάζει. Καὶ δοκεῖ μὲν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, ἔν εἶναι τὸ εἰρημένον, εὐρίσκεται δὲ καὶ δύο καὶ τρία καὶ πολλῶ ^απλείονα ὄντα· πρῶτον μὲν, ὅτι ἀπέθανε· ^βδεύτερον, ὅτι ὑπὲρ ἀσεβῶν· ^γτρίτον, ὅτι κατήλλαξεν, ὅτι ἔσωσεν, ὅτι ἐδικαίωσεν, ὅτι ^δἀθανάτους ἐποίησεν, ὅτι υἱὸς εἰργάσατο καὶ κληρονόμους. Οὐ τοίνυν ^εἀπὸ τοῦ θανάτου μόνον ἰσχυρίζεσθαι χρὴ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ δώρου τοῦ δοθέντος ἡμῖν διὰ τοῦ θανάτου. Καί-
 τοιγε εἰ καὶ τεθνήκει μόνον ὑπὲρ ἡμῶν τοιούτων ὄντων, ^ςμεγί-
 D στης ἦν δείγμα ἀγάπης τὸ γεγεννημένον· ὅταν δὲ φαίνεται καὶ ἀποθνήσκων ^εκαὶ δωρούμενος, καὶ ^ητοιαῦτα δωρούμενος, καὶ τοιούτοις οὔσι, πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀποκρύπτει τὰ γεγεννημένα, καὶ τὸν σφόδρα ἀναίσθητον εἰς πίστιν ἄγει. Οὐδὲ γὰρ ἄλλος ἐστὶν ὁ μέλλων σῶζειν ἡμᾶς, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ οὕτω φιλήσας ἁμαρτωλοὺς ὄντας, ὡς καὶ ἑαυτὸν ἐκδοῦναι. Εἶδες πόσῃ ἔχει τὸ χωρίον τοῦτο κατασκευὴν πρὸς τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα; Πρὸ μὲν γὰρ τούτου, δύο δύσκολα ἦν πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν, τὸ καὶ ἁμαρτωλοὺς εἶναι, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότου δεῖν
 Ε σωθῆναι· ὅπερ καὶ ἀπίθανον ἦν πρὶν ἢ γενέσθαι, καὶ πολλῆς δεόμενον τῆς ἀγάπης ἵνα γένηται· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ ταῦτα ἐξέβη, τὰ λειπόμενα εὐκολώτερα· καὶ γὰρ φίλοι γεγόναμεν, καὶ θανα-
 τῶν λοιπὸν οὐ δεῖ. Ὁ τοίνυν τῶν ἐχθρῶν οὕτω φεισάμενος, ^ιὥστε μὴ φείσασθαι τοῦ παιδός, φίλων ὄντων οὐ ^κπροσθή-
 σεται, ὅτε λοιπὸν οὐδὲ ^λτοῦ τὸν παῖδα ἐκδοῦναι χρεῖα; ^μἩ γὰρ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τις, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι, καὶ βούληται, πολλάκις οὐ σῶζει· ὦν οὐδὲν ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ θεοῦ. ^νἘπεὶ γὰρ βούλεται, δηλὸν ἐξ ὧν τὸν υἱὸν ἐξέδωκεν· ὅτι δὲ ^οκαὶ δύναται, καὶ αὐτὸ ὁμοίως ἀπέδειξεν ἐξ ὧν ἁμαρτωλοὺς ὄντας
 516 ἐδικαίωσε. Τί οὖν ^ρλοιπὸν τὸ καλῶν ^ςἐπιτυχεῖν τῶν μελ-
 λόντων ἡμᾶς; ^τΟὐδέν. Εἶτα πάλιν, ἵνα μὴ ἁμαρτωλοὺς καὶ ἐχθροὺς καὶ ἀσθενεῖς ^θκαὶ ἀσεβεῖς ἀκούσας, μέλλης αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν, ἄκουσον τί φησιν· ^ι“Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καν-
 χώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ

9 v. 11.

^α πλέον G. ^β δεύτερον δὲ Edd. δὲ om. B.D.G. ^γ τρίτον δὲ Edd. δὲ deest in A.B.D.E.G.H.I. ^δ ἀθανάτους ἐποίησεν] ἐδόξασεν G. ^ε ἀπὸ τοῦ θανάτου—φησὶν] ὅτι ἀθανάτους ἐποίησεν τοὺς ἀπὸ θανάτου μόνον ἰσχυρίζεσθε, φησὶν G. ^ς καὶ accessit ex omnibus. ^η ταῦτα G. ^ι ὥστε] ὡς G. ^κ προσθήσεται G. ^λ τοῦ τὸν παῖδα] Sic A.F.H.I. τοῦτον παῖδα E.G. Edebatur τὸν τοῦτον παῖδα. Mox χρεῖα om. H. et ante corr. F. οὐδὲ χρεῖα τοῦ τὸν π. ἐκδοῦναι I. ^μ Vid. Annot. ^ν καὶ accessit ex omnibus. ^ο ὄντας om. G. ^ρ λοιπὸν om. F.H.I. ^ς ἐπιτυ-
 χεῖν pro ἐστὶ τυχεῖν omnes. ^τ οὐδὲν ἔσται. πάλιν G. ^θ καὶ ἀσεβεῖς ἀκού-
 στας pro ἀκούσας καὶ ἀσεβεῖς omnes.

τῶν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.” Τί ἐστίν, “οὐ μόνον δέ;” Οὐ μόνον ἐσώθημεν, φησὶν, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ὃ δι’ αὐτὸ τοῦτο, δι’ ὃ νομίζει τις ἡμᾶς ἐγκαλύπτεσθαι. Τὸ γὰρ ἐν τῷ ταύτῃ πονηρίᾳ ^wζῶντας ἡμᾶς σωθῆναι, τοῦ σφόδρα ἀγαπηθῆναι παρὰ τοῦ ^xσώσαντος μέγιστον σημεῖόν ἐστιν. ^yΟὐδὲ γὰρ δι’ ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων, ἀλλὰ δι’ αὐτοῦ τοῦ μονο- B γενοῦς ἔσωσεν. Ὡστε καὶ τὸ σῶσαι, καὶ τὸ τοιούτους ὄντας σῶσαι, καὶ ^aτὸ διὰ τοῦ μονογενοῦς τοῦτο ποιῆσαι, καὶ οὐδὲ ἀπλῶς διὰ τοῦ μονογενοῦς, ἀλλὰ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, μυρίους ἡμῖν καυχήσεως πλέκει στεφάνους. Οὐδὲν γὰρ ἴσον εἰς δόξης λόγον καὶ παρρησίας τοῦ φιλεῖσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ φιλεῖν αὐτὸν τὸν ἀγαπῶντα. Τοῦτο τοὺς ἀγγέλους ποιεῖ λαμπροὺς, τοῦτο τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δυνάμεις· τοῦτο βασιλείας μεῖζον· διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος πρὸ τῆς βασιλείας τοῦτο ἐτίθει· διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἀσωμάτων ^bμακαρίζω δυνάμεις, ὅτι ^cκαὶ C φιλοῦσιν αὐτὸν, καὶ πάντα ὑπακούουσιν. Ἐντεῦθεν ^dγοῦν αὐτοὺς καὶ ὁ προφήτης ἐθαύμαζε, λέγων· ¹⁰“Δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ” ἐντεῦθεν καὶ τὰ Σεραφίμ ὁ Ἡσαΐας ἀνεκήρυττε, τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐνδεικνύμενος ἀρετὴν (69) ἐκ τοῦ ἐστάναι πλησίον τῆς δόξης ἐκείνης, ὅπερ ^eμεγίστης ἀγάπης σημεῖόν ἐστι.

^fΖηλώσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὰς ἄνω δυνάμεις, καὶ μὴ μόνον ἐγγὺς τοῦ θρόνου στήναι σπουδάσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἔνοικον αὐτὸν ἔχειν τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενον. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ μισοῦντας ἐφίλησε, καὶ φιλῶν διατελεῖ· καὶ γὰρ ¹¹“Τὸν ἥλιον D ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.” Σὺ δὲ φιλοῦντα ^gγοῦν ἀγάπησον· φιλεῖ γάρ. Καὶ πῶς, φησὶν, ὁ φιλῶν γέενναν καὶ κόλασιν καὶ τιμωρίαν ἠπέιλησε; ^hΔι’ αὐτὸ τοῦτο τὸ φιλεῖν· καὶ γὰρ ⁱἐκκόπτων σου τὴν πονηρίαν, καὶ ὥσπερ τινὶ χαλινῷ τῷ φόβῳ κατέχων σου τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρά ρύμην, πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, καὶ διὰ τῶν χρηστῶν καὶ διὰ τῶν λυπηρῶν ἀναστέλλων σε τῆς ἐπὶ τὰ κάτω φορᾶς, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ^kἀνάγων, καὶ κακίας ἀπαλλάτ-

10 Ps. cii. 20.

11 Matth. v. 45.

^t τῶν om. G. ^v διὰ τοῦτο (om. αὐτὸ) H. ^w ζῶντα G. Statim ἡμᾶς om. B.G. ^x σώσαντος omnes. σώζοντος Edd. ^y οὐδὲ pro οὐ A.B.D.E. F.G.I. ^z ἀλλ’ αὐτοῦ H. ^a τὸ om. H. ^b μακαρίζει H. ^c καὶ om. G. ^d γοῦν] τοὺς G. ^e μέγιστον D.E. Mox ἐστι pro ἦν omnes. ^f ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν παρόντων, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἐλπίζειν. Veron. ^g γοῦν om. G. ^h δι’ αὐτὸ τ. τὸ φιλεῖν] διὰ τοῦτο φιλεῖ G. ⁱ ἐκκόπτων F.H. Statim σου om. B.D.E. ^k ἀνάγων omnes. ἐπανάγων Edd. Statim καὶ κ. ἀπαλλάττων π. omnes, (nisi forte καὶ ἀπαλλάττων κ. π. A.) Edebatur καὶ ἀπάγων κακίας π.

των πάσης, ἢ γεέννης ἐστὶ χαλεπωτέρα. Εἰ δὲ γελᾶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ μυριάκις ἐν πονηρίᾳ ζῆν ἑθέλεις, ἢ μίαν κολάζεσθαι ἡμέραν, θαυμαστὸν οὐδέν· καὶ γὰρ καὶ τοῦτό σου τῆς ἀτελοῦς γνώμης σημεῖον, καὶ τῆς μέθης καὶ τῆς ἀνιάτου νόσου· ἐπεὶ καὶ τὰ παῖδιά τὰ μικρὰ ὅταν ἴδῃ τὸν ἱατρὸν ἢ πῦρ ἢ τομὴν ἐπάγοντα, φεύγει καὶ ἀποπηδᾷ ὀλολύζοντα ^μκαὶ σπαρattόμενα, καὶ μᾶλλον αἰρεῖται διηνεκεὶ σηπεδόνι σώματος ἐναπολέσθαι, ἢ πρόσκαιρον ὑπομείναντα πόνον, τῆς μετὰ ταῦτα ἀπολαύειν ὑγείας. Οἱ δὲ νουν ἔχοντες ἴσασιν, ὅτι τὸ νοσεῖν τοῦ τέμνεσθαι χαλεπώτερον, ὥσπερ οὖν ^ντὸ κακὸς εἶναι τοῦ κολάζεσθαι χεῖρον· τὸ μὲν γὰρ θεραπεύεσθαι καὶ ὑγιαίνειν ⁵¹⁷ἐστὶ, τὸ δὲ ^οἀπόλλυσθαι καὶ ἐν ἀρρωστίᾳ εἶναι διηνεκεῖ. "Οτι δὲ ῥύγεια ἀρρωστίας βελτίων, παντὶ που δῆλον· ἐπεὶ καὶ τοὺς ληστὰς, οὐχ ὅταν διορύττωνται τὰς πλευρὰς, δακρύειν ἄξιον, ἀλλ' ὅταν διορύττωσι τοίχους καὶ φονεύσωσιν. Εἰ γὰρ ^ρβελτίων ψυχὴ σώματος, ὥσπερ οὖν καὶ βελτίων, ταύτης ἀπολυμένης, μᾶλλον στένειν δίκαιον καὶ ὀδύρεσθαι· εἰ δὲ μὴ αἰσθάνοιτο, καὶ ταύτῃ μειζόνως ^ταὐτὴν ^σπενθεῖν. Καὶ γὰρ τοὺς ἐρῶντας ἀκόλαστον ἔρωτα τῶν πυρεττόντων χαλεπῶς μᾶλλον ἔλεειν ἄξιον, καὶ τοὺς μεθύοντας τῶν βασανιζομένων. Καὶ εἰ ^Βταῦτα χαλεπώτερα, φησὶ, διὰ τί ^ταὐτὰ μᾶλλον αἰρούμεθα; "Οτι πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀρέσκει τὰ χεῖρω, καὶ ταῦτα αἰροῦνται, τὰ ἀμείνω παρατρέχοντες. "Οπερ καὶ ἐν ἐδέσμασιν ὀρᾶν ἔστι, καὶ ἐν πολιτείαις, καὶ ἐν ζήλοις βίων, καὶ ἐν ἡδονῇ ἀπολαύσει, καὶ ἐν γυναιξί, καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐν ἀνδραπόδοις, καὶ ἐν ἀγροῖς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ^γγινόμενον. Τί γὰρ ἡδίων, εἰπέ μοι, γυναιξὶν ἢ ^ωἄρρεσι μίγνυσθαι; γυναιξὶν ἢ ἡμίονοις; Ἀλλ' ὅμως πολλοὺς εὐρήσομεν γυναικας μὲν παρατρέχοντας, ἀλόγοις δὲ μιγνυμένους, καὶ ἀρρένων σώμασιν ἐνυβρίζοντας. Καίτοι τὰ κατὰ φύσιν τῶν ^Сπαρὰ φύσιν ἡδίων· ἀλλ' ὅμως εἰσὶ πολλοὶ τὰ καταγέλαστα καὶ ἀηδὴ καὶ κόλασιν ἔχοντα ὡς ἡδέα διώκοντες. Ἐκείνοις ^γγὰρ ἡδέα ταῦτα εἶναι δοκεῖ, φησὶν. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἂν εἶεν ἄθλιοι, ὅτι ^γκαὶ ἡδέα νομίζουσιν εἶναι τὰ οὐχ ἡδέα. Οὕτω καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀμαρτίας χεῖρω τίθενται· οὐκ ἔστι

¹ ἐθέλοις E. ^μ καὶ om. G. ^ν τὸ κακὸς D.E. et ex corr. A. τῶν κακῶν G. Ceteri cum Edd. τὸ κακῶς. ^ο ἀπολέσθαι G. ^ρ ὑγεία (ὑγίεια F.G.) ἀρρωστίας pro ἀρρωστίας ὑγεία omnes. Statim βελτίων A.D.E.F.G.H. βελτίων Edd. ^τ βελτίων pro βέλτιον bis A.B.D.E.G.H.I. ^τ αὐτὸν B.E. ^σ πενθεῖν] + δίκαιον A.F.H.I. + δεῖ Edd. Neutrum habet G. ^τ αὐτὰ μᾶλλον pro μᾶλλον αὐτὰ A.B.D.E.F.H. μᾶλλον ταῦτα G. ^γ γινόμενα G. ^ω ἄρρεσι] ἀνδράσι A.D.E.F.H.I. ^γ γὰρ] μὲν γὰρ I. Statim εἶναι ταῦτα δοκεῖ A.E. F.H. ταῦτα δοκεῖ εἶναι I. ^γ καὶ om. F.H.I.

δὲ, ^zἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν. ^aΕἰ γὰρ κακὸν ἦν τοῖς ἀμαρτάνουσιν, οὐκ ἂν προσέθηκε κακοῖς κακὰ ὁ θεὸς, οὐδὲ χείρους ἂν αὐτοὺς ποιῆσαι ἠθέλησεν· ὁ γὰρ πάντα ποιῶν ὥστε σβεσθῆναι τὴν κακίαν, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠύξησεν. Οὐκ ἄρα τὸ κολάζεσθαι D κακὸν τῷ πλημμελοῦντι, ἀλλὰ τὸ οὕτως ἔχοντα μὴ κολάζεσθαι, ὥσπερ οὖν τὸ τὸν ἄρρωστοῦντα μὴ θεραπεύεσθαι. Οὐδὲν γὰρ οὕτω κακὸν ὡς ἐπιθυμία ἄτοπος· ἄτοπον δὲ ὅταν εἴπω, ^bκαὶ τὴν τῆς τρυφῆς λέγω, καὶ τὴν τῆς δόξης τῆς ἀκαίρου, καὶ τὴν τῆς δυναστείας, καὶ τὴν ^cἀπάντων ἀπλῶς τῶν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν πραγμάτων. Ὁ γὰρ τοιοῦτος ὁ τὸν ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον ζῶν βίον, δοκεῖ μὲν πάντων εἶναι ^dμακαριστότερος, πάντων δὲ ἐστὶν ἀθλιώτερος, δεσποῖνας χαλεπὰς καὶ τυράννους ἐπεισάγων ^eαὐτοῦ τῇ ψυχῇ. Διὰ τοῦτο ἐπίπονον ὁ θεὸς ἡμῖν τὸν πα- E ρόντα ἐποίησε βίον, ἵνα ἐκείνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς δουλείας, καὶ ^fεἰς καθαρὰν ἐλευθερίαν ἀγάγῃ. Διὰ τοῦτο καὶ κόλασιν ἠπέιλησε, καὶ πόνους συνεκλήρωσεν ἡμῶν τῇ ζωῇ, τὸ χαῦνον ἐπισφίγγων. Οὕτω γοῦν καὶ ^gἸουδαῖοι, ὅτε μὲν τῷ πληθὶ καὶ τῇ ^hπλινθουργίᾳ προσδεδεμένοι ἦσαν, καὶ ἐπεικεῖς ἦσαν, (70) καὶ τὸν θεὸν ἐκάλουν συνεχῶς· ὅτε δὲ ἐλευθερίας ἀπήλυσαν, καὶ ἐγόγγυζον, καὶ ⁱπαρώξυναν τὸν δεσπότην, καὶ μυρίοις ἑαυτοὺς ^kπεριέπειραν κακοῖς. Τί οὖν, φησὶν, ἂν εἴποις πρὸς τοὺς ὑπὸ θλίψεως περιτραπέντας πολλάκις; Ὅτι οὐ τῆς θλίψεως ἔργον 518 ἡ περιτροπή, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τῆς ἐκείνων. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις στόμαχον ἄρρωστον ἔχων, μὴ δέχοιτο πικρὸν φάρμακόν δυνάμενον αὐτὸν καθᾶραι, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρίβοιτο, ^lοὐ τὸ φάρμακον αἰτιασόμεθα, ἀλλὰ τὴν ἄρρωστίαν τοῦ μέλους, ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα τὴν εὐκολίαν τῆς γνώμης. ^mΚαὶ γὰρ ὁ ὑπὸ θλίψεως περιτρεπόμενος, πολλῶ μᾶλλον ὑπὸ ἀνέσεως τοῦτο πείσεται. Εἰ γὰρ δεδεμένος πίπτει· τοῦτο γὰρ ἡ θλίψις· πολλῶ μᾶλλον λελυμένος· εἰ σφιγγόμενος περιτρέπεται, πολλῶ μᾶλλον χαννόμενος. Καὶ πῶς δυνήσομαι, φησὶ, μὴ περιτραπῆναι θλιβό- B μενος; Ἄν ἐννοήσης, ὅτι, κὰν θέλῃς κὰν μὴ θέλῃς, οἴσεις τὸ ἐπενεχθέν· ἀλλ' ἂν μὲν εὐχαρίστως, ⁿκερδαίνεις τὰ μέγιστα, ἂν δὲ ἀποδυσπετῶν καὶ ^oἀλύων καὶ βλασφημῶν, οὔτε τὴν συμφορὰν ἐλάττω ταύτῃ ποιήσεις, καὶ μείζον ἐργάσῃ τὸ κλυδώνιον.

^z ἀλλὰ] + καὶ H. ^a εἰ γὰρ ^{μη}κακὸν ἦν (sic) G. ^b καὶ om. I. ^c πάντων F.G.I. ^d μακαριστότερος A.B.D.E.F.I. μακαριώτερος vulgo. ^e αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.D.E. fortasse alii. ^f εἰς] + τὴν I. ^g Ἰουδαῖοι sine artic. omnes. ^h πλινθεία A.D.E. ⁱ παρώξυνον B. Statim τὸν θεὸν G. ^k περιέπειραν A.D.E.F.G. περιέπειρον Edd. ^l οὐ om. B.D.G.I. ^m καὶ] κὰν H. ⁿ κερδαίνεις G. ^o ἀλύων A.B.D.E.F.H.I. Statim βλασφημῶν pro δυσφημῶν omnes.

Ῥ Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ὃ τῆς ἀνάγκης ἐστὶ, ^αποιῶμεν τῆς προαιρέσεως εἶναι τῆς ἡμετέρας. Οἷόν τι λέγω· παῖδά τις ἀπέβαλε γνήσιον, τὴν οὐσίαν ἕτερος ἅπασαν· ἂν ἐννοήσης, ^Γ ὅτι **Κ**λυθῆναι μὲν τὸ γεγεννημένον οὐκ ἔνι, ἔνι δέ τι καρπώσασθαι καὶ ἐκ τῆς ἀνιάτου συμφορᾶς, τὸ γενναίως ἐνεγκεῖν τὸ συμβᾶν, καὶ ἀντὶ τῶν ῥημάτων τῶν ^ββλασφημίων εὐφημίαν ^γἀνευέγκης τῷ δεσπότῃ, οὕτω τὰ ἀβουλήτως ἐπενεχθέντα κακὰ, προαιρέσεως ἔσται σοι κατορθώματα. Εἶδες υἱὸν ἀρπαγέντα ἄωρον; Εἰπέ, ¹² “Ὁ κύριος ἔδωκεν, ^δ ὁ κύριος ἀφείλετο.” Εἶδες οὐσίαν κενωθείσαν; Εἰπέ, “Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι.” Εἶδες πονηροὺς εὐπραγοῦντας, καὶ δικαίους δυσημεροῦντας καὶ μυρία πάσχοντας δεινὰ, οὐκ ^εἔγνωσ δὲ τῶν γινομένων εὐρεῖν τὴν αἰτίαν; Εἰπέ, ¹³ “Κτηνώδης ^ζἐγενήθη **Δ**παρὰ σοί, ^ηπλὴν ἐγὼ διαπαντὸς μετὰ σου.” Εἰ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ζητεῖς, ἐννόησον ὅτι ἔστησεν ἡμέραν, ^θκαθ’ ἣν μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶσαν ^ιἐκβαλεῖς ἀπορίαν· τὴν γὰρ ἀξίαν τότε ἕκαστος ἀπολήψεται, ^βὥσπερ ὁ Λάζαρος καὶ ὁ πλούσιος. Ἀναμνήσθητι τῶν ἀποστόλων· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μαστιζόμενοι καὶ ἐλαυνόμενοι καὶ μυρία πάσχοντες ἔχαιρον, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ ^κτοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι. Καὶ σὺ τοίνυν ἂν ἀρρωστήσης, φέρε γενναίως, καὶ τῷ θεῷ ^αχάριτας ὁμολόγει, καὶ οὕτω τὸν αὐτὸν ἐκείνοις λήψῃ μισθόν. Πῶς δὲ **Ε**ν ἀρρωστίᾳ ὦν καὶ οὐδύναις δυνήσῃ ^ετῷ δεσπότῃ χάριν εἶδέναι; ^αἈν ^φφιλήσ αὐτὸν γνησίως. Εἰ γὰρ εἰς κάμινον ἐμπεσόντες οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, καὶ ἐν ^δδεσμοτηρίοις ὄντες ἕτεροι καὶ ἐν μυρίοις ^ηἄλλοις κακοῖς, οὐ διέλιπον εὐχαριστοῦντες· πολλῶ μᾶλλον οἱ ἐν νόσοις ^ιὄντες τοῦτο δυνήσονται ποιεῖν. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν, ὃ μὴ νικᾷ πόθος· ὅταν δὲ καὶ ^κθεοῦ πόθος ᾖ, πάντων ἐστὶν ὑψηλότερος, καὶ οὔτε πῦρ, ^λοὔτε σίδηρος, οὐ πενία, οὐκ ἀρρωστία, οὐ θάνατος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων φανεῖται δεινὸν τῷ ^μτοῦτον κεκτημένῳ τὸν ἔρωτα, ἀλλὰ πάντων καταγελάσας, πρὸς τὸν οὐρανὸν πτήσεται, καὶ τῶν ἐκεῖ διατριβόντων

12 Job. i. 21.

13 Ps. lxxii. 22.

Ῥ ταῦτ’ οὖν A.D.E.I. ^αποιῶμεν H.I. ^Γ ὅτι] + μὴ F. ^ββλασφημίων A.D.E.F.G.H.I. δυσφήμων Edd. ^γἀνευέγκειν A.F.I. ἐνεγκεῖν H. ^δ ὃ] καὶ ὁ F.G.H. ^εἔγνωσ] εἶδες G. Statim γινομένων pro γενομένων A.B.D. E.F.G.H. ^ζἐγενήθη A.B.D.E.F.H.I. ἐγενόμην Edd. ^ηπλὴν ἐγὼ] κα- γὼ B. ^θκαθ’ ἣν] ἐν ἧ G. Mox κρίναι E. ^ιἐκβαλεῖς pro ἐκβάλλεις A.B. D.E.F.H.I. ^κὥσπερ] καθάπερ A.D.E. ^λVid. Annot. ^μτὰς χάρ. G. ^ντὸν δεσπότην H. ^ξφιλήσῃ (et αὐτῷ pro αὐτὸν) G. ^οδεσμοτηρίῳ I. ^πἄλλοις om. D. ^ρὄντες] + οἱ ἐν ἀρρωστίαις χαλεπαῖς κατεχόμενοι A.F.H.I. Sic (sed καὶ pro οἱ) ediderunt Sav. et recentiores. ^σθεοῦ om. A. ^τοὔτε pro οὐ A.E.F.G.I. Verba καὶ οὔτε πῦρ οὔτε σ. om. H. Statim οὔτε πενία G.I. ^θτοῦτον pro τοιούτον A.B.D.E.G.H.I.

οὐδὲν ἔλαττον ^η διακίεσται, οὐδὲν ἕτερον ὀρώων, οὐκ οὐρανὸν, οὐ ⁵¹⁹
 γῆν, ^ο οὐ θάλατταν, ἀλλὰ πρὸς ἓν μόνον κάλλος τεταμένος τὸ
 τῆς δόξης ἐκείνης· καὶ οὔτε τὰ λυπηρὰ αὐτὸν τοῦ παρόντος
 ταπεινῶσαι δυνήσεται βίου, ^ρ οὔτε ἐπάραι καὶ φυσῆσαι τὰ
^α χρηστὰ καὶ ἡδονὴν ἔχοντα. Ἐρασθῶμεν τοίνυν τοῦτον τὸν
 ἔρωτα· τούτου γὰρ ἴσον οὐδέν· καὶ διὰ τὰ παρόντα, καὶ διὰ τὰ
 μέλλοντα· μᾶλλον δὲ πρὸ τούτων, ^ι δι' αὐτὴν τὴν τοῦ ἔρωτος
 φύσιν. Ἀπαλλαγησόμεθα ^ς μὲν γὰρ καὶ τῶν κατὰ τὸν παρ- B
 ὄντα βίον καὶ τῶν κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα κολαστηρίων, καὶ
 τῆς βασιλείας ἀπολαυσόμεθα. Πλὴν οὔτε γεέννης ἀπαλλαγῇ,
 οὔτε βασιλείας ἀπόλαυσις, ^ι μέγα τι πρὸς τὸ λεχθήσεσθαι μέλ-
 λον. Τούτων γὰρ ἀπάντων μείζον τὸ τὸν Χριστὸν ἐρώμενον
 ἔχειν ὁμοῦ καὶ ἐραστήν. Εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο συμ-
 βαῖνον πάσης ἡδονῆς ἐστὶν ἀνώτερον, ὅταν ἐπὶ θεοῦ ^ν ταῦτα
 ἀμφοτέρα ἐκβαίνει, ποῖος λόγος, ποία διάνοια ^ω παραστήσai
 δυνήσεται τὴν μακαριότητα ταύτης τῆς ψυχῆς; Οὐκ ἔστιν
 (71) ^κ οὐδεμία, ἀλλ' ἡ πείρα μόνη. Ἴν' οὖν διὰ τῆς πείρας μάθωμεν
 τὴν πνευματικὴν ταύτην εὐφροσύνην καὶ τὸν μακάριον βίον καὶ
 τὸν θησαυρὸν τῶν μυρίων ἀγαθῶν, πάντα ἀφέντες ἐκείνης ἐχώ-
 μεθα τῆς ἀγάπης, καὶ εἰς εὐφροσύνην ἡμετέραν καὶ εἰς δόξαν τοῦ
 ποθομένου θεοῦ· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ μονο- C
 γενεῖ καὶ ^υ τῷ ἀγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς ^ζ τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

¹ Διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον
 εἰσῆλθε, καὶ ^α διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ ^β οὕτως εἰς
 πάντας ἀνθρώπους ^ο ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἡμαρ-
 τον.

ΚΑΘΑΠΕΡ οἱ τῶν ἱατρῶν ἄριστοι τὴν ρίζαν ἀεὶ πολυ- D

¹ CAP. V. v. 12.

^η κίεσται E. ^ο οὐ θάλατταν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἓν κάλλος τεταμένος (τε-
 ταγμένος Veron.) τὸ τῆς δ. ἐκείνης Edd. Post θάλατταν, μόνον om. A.D.E.F.
 G.H.I. et ex corr. B. Dein καὶ post ἀλλὰ deest in omnibus. Post ἓν, μόνον
 add. A.E.F.G.H.I. μόνον post τεταμένος habet D. Postremo πρὸς ἓν κάλλος
 τὸ τ. δ. ἐκείνης τεταμένος exhibit B. ^ρ οὔτε ἐπάραι—ἔχοντα] οὔτε τὰ

χρηστὰ ἐπάραι καὶ φυσῆσαι I. ^α χρήματα H. ^ι δι' αὐτὴν] διὰ E.H.

^ς μὲν accessit ex A.F.G.H.I. Mox τὰ pro τῶν utrobique G. Idem retinet
 κολαστηρίων. ^ι μέγα τι om. G. Mox μᾶλλον pro μέλλον idem. ^ν ταῦτα
 pro τὰ omnes. ^ω παραστήσαι omnes. παραστήναι Veron. Sav. Mor. ἴσ.

παραστήσαι Sav. marg. ^κ οὐδεμία]+ἄλλη Edd. ἄλλη deest in omnibus.
^υ τῷ accessit ex libris plurimis. ^ζ τοὺς]+σύμπαντας Edd. repugnantibus
 libris. HOM. XI. ^α διὰ τῆς ἀμ. pro δι' ἀμ. omnes. ^β οὕτως om. E.

^ο ὁ θ. διῆλθεν A.G. εἰσῆλθεν ὁ θ. B.D.E.F.H.I. Mosq. 8. qui hic unicus est.
 διῆλθεν ὁ θ. Edd.

πραγμονοῦσι τῶν ^dνοσημάτων, καὶ ἐπ' αὐτὴν ἔρχονται τὴν
 πηγὴν τοῦ κακοῦ· οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Εἰπὼν γὰρ,
 ὅτι ἐδικαιώθημεν, καὶ δείξας ἀπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ ἀπὸ τοῦ
 πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ ἀποθανεῖν τὸν Χριστόν· ^eοὐδὲ γὰρ ἂν
 ἀπέθανεν, εἰ μὴ ἔμελλε δικαιοῦν· κατασκευάζει λοιπὸν καὶ
 ἐτέρωθεν τὰ διὰ ^fτοσούτων ἀποδεχθέντα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναν-
 τίων ^gσυνιστᾷ τὸ προκείμενον, τουτέστιν, ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ
 Εἰς τῆς ἀμαρτίας. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ζητεῖ ^hπρόθεν εἰσῆλθεν
 ὁ θάνατος, καὶ πῶς ἐκράτησε. Πῶς οὖν ⁱεἰσῆλθε καὶ ἐκράτησε;
^kΔιὰ τῆς ἀμαρτίας τοῦ ἐνός. Τί δέ ἐστιν, “ἐφ’ ᾧ πάντες
 ἡμαρτον;” Ἐκείνου ^lπεσόντος, καὶ οἱ μὴ φαγόντες ἀπὸ τοῦ
 ξύλου γεγόνασιν ἐξ ἐκείνου πάντες θνητοί. ²“Ἀχρι γὰρ
 νόμου ἀμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ· ἀμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ
 ὄντος νόμου.” Τὸ, “ἄχρι νόμου,” τινὲς τὸν χρόνον ^mἐκείνον
 νομίζουσιν αὐτὸν εἰρηκέναι τὸν πρὸ τῆς τοῦ νόμου δόσεως· οἶον
 τὸν ἐπὶ Ἀβελ, τὸν ἐπὶ Νῶε, τὸν ἐπὶ Ἀβραάμ, τὸν ἕως ὅτε
 Μωϋσῆς ἐγεννήθη. Ποία οὖν ⁿτότε ἦν ἀμαρτία; Τινὲς φασὶ
 τὴν ἐν παραδείσῳ λέγειν αὐτόν· οὐδέπω γὰρ ἦν λυθεῖσα, φησὶν,
 520 ἀλλὰ καὶ ἦνθι αὐτῆς ὁ καρπός· τὸν γὰρ κοινὸν ἐκείνη θάνατον
 ἤνεγκεν, ὃς ^oἐκράτει καὶ ἐτυράννει. Τίνος ^pοὖν ἔνεκεν ἐπάγει,
 “Ἀμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου;” Ἐξ ἀντι-
 θέσεως τῶν Ἰουδαίων ^qφασὶν οἱ τὰ ἡμέτερα εἰρηκότες τοῦτο
 αὐτὸν τεθεικέναι ^rλέγοντα, ὅτι εἰ μὴ ἔστιν ἀμαρτία χωρὶς
 νόμου, πῶς ὁ θάνατος ^sπάντας ἀνήλiske τοὺς πρὸ τοῦ νόμου;
 Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ^tτὸ λεχθῆσθαι μέλλον λόγον ἔχειν μᾶλλον,
 Β καὶ τῇ ἀποστολικῇ ^vσυμβαίνειν διανοία. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν;
 Εἰπὼν, ὅτι ἄχρι νόμου ^wἀμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, τοῦτό μοι δοκεῖ
 λέγειν, ὅτι τοῦ νόμου δοθέντος, ἡ ἀμαρτία ἐκράτει ἢ ἐκ τῆς
 παραβάσεως, καὶ ἕως τότε ἐκράτει, ἕως καὶ νόμος ἦν· οὐδὲ γὰρ
^xδύναται συστήναι, φησὶν, ἀμαρτία, μὴ ὄντος νόμου. Εἰ τοί-

2 v. 13.

^d νοσημάτων] + ἐκτεμεῖν in marg. F. ^e οὐδὲ] οὐ A.E.F.G.H.I. ^f το-
 σούτων pro τούτων A.B.F.G.H.I. ^g συνιστᾷ A.E.F.G.H.I. συνιστὰς Edd.
^h Vid. Annot. ⁱ εἰσῆλθεν] + ὁ θάνατος Edd. ὁ θάνατος om. B.D.E.F. In
 ceteris textus hic mutilus est. ^k διὰ] ἀπὸ E. ^l πεσόντος] + φησι E.
 Mox πάντες om. G. ^m ἐκείνον] + εἶναι G. ⁿ τότε ἦν] ἦν τότε B.G.I.
 Statim ἀμαρτία sine artic. A.B.F.G.H. Post ἐγεννήθη sic legitur in D.E.
 ὡς περ καὶ ἀμαρτίαν τὴν ἐν π. οἶονται λέγειν αὐτόν. ^o ἐκράτησε A.E.F.H.I.
^p οὖν] δὲ A.D.E.F.H.I. ^q φασὶν pro φησὶν A.B.D.E.H.I. Statim οἱ
 ταῦτα ἡρμηνευκότες τοῦτο I. ^r λέγοντα A.B.D.E.F.G.I. Edebatur λέγονται.
^s πάντας ἀνήλiske pro ἀνήλiske πάντας A.B.D.E.F.H.I. Statim τοὺς om. I.
^t τὸ] πρὸς τὸ E. ^v συμβαίνειν I. ^w ἦν ἀμ. inverso ord. A.H. ἦν ἢ ἀμ. I.
 Statim τοῦτο ἐμφαίνων δοκεῖ μοι λ. ὅτι καὶ τοῦ ν. E. ^x δύναται] δύναιτ' ἂν
 A.F.H.I. Mox φησὶν om. G.

νυν ὡς αὕτη ἡ ἁμαρτία, φησὶν, ἐκ τῆς τοῦ νόμου παραβάσεως τὸν
 θάνατον ἔτικτε, πῶς οἱ πρὸ τοῦ νόμου πάντες ἀπέθνησκον; Εἰ
 γὰρ ἐξ ἁμαρτίας ὁ θάνατος τὴν ρίζαν ἔσχε, νόμου δὲ οὐκ ὄντος
 ἁμαρτία οὐκ ἔλλογεῖται, πῶς ὁ θάνατος ἐκράτει; Ὅθεν δῆλον,
 ὅτι ^aοὐχ αὕτη ἡ ἁμαρτία ^bἢ τῆς τοῦ νόμου παραβάσεως, ἀλλ' ^cἐκείνη ἡ
 τῆς τοῦ Ἀδὰμ παρακοῆς, αὕτη ἦν ἡ πάντα λυμαινο-
 μένη. Καὶ τίς ἡ τούτου ἀπόδειξις; Τὸ καὶ πρὸ τοῦ νόμου
 πάντας ἀποθνήσκειν. ³“Ἐβασίλευσε ^dγὰρ ὁ θάνατος, φησὶν,
 ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας.”
 Πῶς ἐβασίλευσεν; “Ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως
 Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.” Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ
 τύπος ^eἐστὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἀδάμ. Πῶς τύπος, φησὶν; Ὅτι
 ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς ἐξ αὐτοῦ, ^fκαίτοιγε μὴ φαγούσιν ἀπὸ τοῦ
 ξύλου, γέγονεν αἴτιος θανάτου τοῦ διὰ τὴν βρώσιν εἰσαχθέντος, ^D
 οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἐξ αὐτοῦ, καίτοιγε οὐ δικαιοπραγή-
 σαι, γέγονε πρόξενος δικαιοσύνης, ἣν διὰ τοῦ σταυροῦ πᾶσιν
 ἡμῖν ἔχαρίσατο. Διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τοῦ ἐνὸς ἔχεται, καὶ
 συνεχῶς ⁵τοῦτο εἰς μέσον φέρει, λέγων· “Ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀν-
 θρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε” καὶ, “^hΕἰ τῷ τοῦ
 ἐνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον” καὶ, “Οὐχ ὡς δι' ἐνὸς
 ἁμαρτήσαντος, τὸ δῶρημα” καὶ, “Τὸ κρίμα ἐξ ἐνὸς εἰς κατά-
 κριμα” καὶ πάλιν, “Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι ⁱὁ
 θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἐνός” καὶ, “Ἀρα ^kοὖν ὡς δι' ἐνὸς
 παραπτώματος” καὶ πάλιν, “Ὡσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ^E
 ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί” καὶ οὐκ
 ἀφίσταται τοῦ ἐνός, ἵν' ὅταν λέγῃ σοι ὁ Ἰουδαῖος, πῶς, ἐνὸς
 κατορθώσαντος τοῦ Χριστοῦ, ἡ οἰκουμένη ἐσώθη; δυνηθῆς αὐτῷ
 λέγειν, πῶς, ἐνὸς παρακούσαντος τοῦ Ἀδὰμ, ^lἡ οἰκουμένη κατε-
 κρίθη; Καίτοιγε οὐκ ἴσον ἁμαρτία καὶ χάρις, οὐκ ἴσον θάνατος
 καὶ ζωὴ, οὐκ ἴσον διάβολος ^mκαὶ θεός, ἀλλ' ἄπειρον τὸ μέσον.
 Ὅταν οὖν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, καὶ ⁿἀπὸ τῆς
 τοῦ μετελθόντος δυνάμεως, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρέποντος· πολὺ
 γὰρ τῷ θεῷ τοῦτο πρεπωδέστερον, τὸ σῶζειν, ἢ τὸ κολάζειν·
^oἐνταῦθα ἡ ὑπεροχὴ καὶ τὰ νικητήρια, τίνα ἂν ἔχοις λόγον εἰς

3 V. 14.

^y αὐτὴ A.D.F.H. ^z ἁμαρτία sine artic. A.B.D.E.F.H. ^a οὐχ αὕτη B.
 D.E.F.H. οὐχ οὕτω A. οὐκ αὕτη Edd. ^b ἢ om. A.F.H.I. ^c παραβά-
 σεως H. ^d γὰρ] μὲν γὰρ I. ^e ἐστὶ τοῦ pro ἐστὶν Ἰησοῦ A.E.F.G.H.I.
^f καίτοι sine γε A.E.F.H.I. ^g τοῦτο] τὸ αὐτὸ A.E.F.H.I. ^h εἰ pro ἐν
 omnes. ⁱ ὁ] καὶ ὁ E. ^k οὖν om. G. Mox ὥσπερ γὰρ διὰ idem. ^l ἡ]
 καὶ ἡ A.E. ^m καὶ ὁ θ. A.E.F.I. ⁿ ἀπὸ] ἀπ' αὐτῆς G. ^o ἐνταῦθα]
 + ⁷ E.

521 ἄπιστιαν, εἰπέ μοι; "Ὅτι μὲν οὖν κατὰ λόγον τὸ γεγενημένον, ἔδειξεν εἰπών· 4^α "Ἄλλ' οὐχ ὡς ῥτὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς 4 τοὺς πολλοὺς ἐπερίσπενσεν." 4 Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ 1 ἡ ἀμαρτία τοσοῦτον ἴσχυσε, καὶ ἀνθρώπου ἀμαρτία ἐνός· 3 χάρις, καὶ θεοῦ χάρις, 1 καὶ οὐ πατρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ υἱοῦ, 5 πῶς οὐ περιέσται μειζόνως; πολλῷ γὰρ τοῦτο εὐλογώτερον. Τὸ μὲν γὰρ ἕτερον δι' ἕτερον κολάζεσθαι, οὐ σφόδρα δοκεῖ λόγον ἔχειν· τὸ δὲ ἕτερον δι' ἕτερον σώζεσθαι, καὶ πρεπωδέστερον μᾶλλον καὶ B εὐλογώτερον. Εἰ τοίνυν ἐκείνο γέγονε, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο.

"Ὅτι μὲν οὖν εἰκὸς καὶ εὐλογον, ἐκ τούτων ἔδειξε· καὶ γὰρ ἐκείνου κατασκευασθέντος, εὐπαράδεκτον τοῦτο λοιπὸν ἔμελλεν εἶναι· ὅτι δὲ καὶ ἀναγκαῖον, ἐκ τῶν ἐξῆς κατασκευάζει. 6 Πῶς οὖν τοῦτο κατασκευάζει; 5^α· 5 Οὐχ ὡς δι' ἐνὸς ἀμαρτήσαντος τὸ δώρημα, φησί. Τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνός εἰς κατάκριμα· τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα." Καὶ τί ποτε 7 τοῦτό ἐστι τὸ λεγόμενον; "Ὅτι τὸν μὲν θάνατον καὶ τὸ κατάκριμα 2 μία ἴσχυσεν ἀμαρτία εἰσενεγκεῖν· ἡ δὲ χάρις οὐ C τὴν μίαν ἐκείνην 3 ἀνείλεν ἀμαρτίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς μετ' ἐκείνην ἐπεισελθούσας. "Ἰνα γὰρ τὸ, ὡς, καὶ 1 τὸ, οὕτω, τιθέμενον, μὴ ἴσον 4 εἰσάγῃ μέτρον τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὰ κακὰ, μηδὲ νομίσης ἀκούων τὸν Ἀδὰμ, ἐκείνην ἀνηρῆσθαι 4 μόνην τὴν ἀμαρτίαν, ἣν ἐκείνος εἰσήνεγκε, λέγει ὅτι πολλῶν παραπτωμάτων 5 ἡ ἀναίρεσις γέγονε. Πόθεν δὴλον; "Ὅτι μετὰ τὰς ἀπείρους ἀμαρτίας τὰς μετ' ἐκείνην τὴν ἐν 1 τῷ παραδείσῳ εἰς δικαίωμα τὸ πρᾶγμα ἐξέβη. "Ὅπου δὲ δικαιοσύνη, ἐξ ἀνάγκης καὶ ζωῇ 5 πάντως ἔπεται καὶ 1 τὰ μυρία ἀγαθὰ, ὥσπερ οὖν ὅπου ἀμαρτία, θάνατος. Πλέον γὰρ τῆς ζωῆς ἡ δικαιοσύνη, ἐπειδὴ D καὶ ρίζα ἐστὶ τῆς ζωῆς. "Ὅτι μὲν οὖν πλείονα 1 εἰσῆγκται τὰ

4 v. 15.

5 v. 16.

ῥ τὰ παραπτώματα G.H. Statim οὕτως τὰ χαρίσματα H. 4 τοὺς accessit ex A.E.F.G.H.I. Mosq. 1 ἡ om. A.B.F.H. Post ἀμαρτία add. τοιοῦτόν ἐστι καὶ G. 3 καὶ χάρις G. 4 καὶ om. B. 5 καὶ πῶς G. 6 Clausula πῶς οὖν τοῦτο (τοῦτο om. G.) κατασκευάζει, quae aberat ante Montef. est in nostris A.B.D.E.F.G.I. 5 οὐχ] καὶ οὐχ E. 7 τοῦτό ἐστι pro ἐστι τοῦτο omnes. 2 μία ἴσχ. ἀμ.] Sic G. ἴσχ. ἀμ. μία E. Hoc edidit Montef. unum quidem peccatum Brix. In ceteris tam scriptis quam editis μία abest. ἴσχ. ἡ ἀμ. I. 3 ἀνείλεν ἀμ. B.D.E.F.G.H.I. ἀμ. ἀνείλε vulgo. 4 τὸ om. B.F. H.I. Statim οὕτως A.B.H.I. 5 εἰσάγει F.H. εἰσάγειν I. εἰσαγάγῃ D. 1 μόνον B.D. 2 ἡ om. G. 3 τῷ accessit ex omnibus. 4 πάντων A. Statim ἔχεται G. 5 τὰ om. A.E.F.H.I. 6 τῆς accessit ex A.E.F.G.H.I. 7 εἰσενέγκται ἀγαθὰ G.

ἀγαθὰ, καὶ οὐκ ἐκείνη ἀνῆρηται ἡ ἀμαρτία μόνον, ἀλλὰ καὶ
 πᾶσαι αἱ λοιπαὶ, ἔδειξεν εἰπὼν, “ τὸ ¹δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν
 παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα” ὅθεν ἀναγκαίως συναποδέδεικται
 καὶ τὸ τὸν θάνατον πρόρριζον ἀνεσπᾶσθαι. Χρεία δὲ κατα-
 σκευάσαι λοιπὸν, ^mἐπειδὴ μείζον εἶπε τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον,
 καὶ αὐτὸ τοῦτο πάλιν. Πρότερον μὲν γὰρ εἶπεν, ⁿὅτι εἰ ἐνὸς
 ἀμαρτία ἀπέκτεινε πάντας, πολλῶ μᾶλλον καὶ ἐνὸς χάρις σῶ-
 σαι δυνήσεται· μετὰ ταῦτα ἔδειξεν, ὅτι οὐκ ἐκείνη ἀνῆρέθη ^oἡ Ε
 ἀμαρτία μόνη διὰ τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ, καὶ
 οὐχ ἀμαρτίαι ἀνῆρέθησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνη ἐδόθη·
 καὶ οὐ τοσοῦτον ῥωφέλησε μόνον ὁ Χριστὸς, ὅσον ἐβλάψεν ὁ
 Ἀδὰμ, ἀλλὰ καὶ πολλῶ ^qπλέον καὶ μείζον. Ἐπεὶ οὖν τοιαῦ-
 τα ἀπεφήνατο, δεῖται πάλιν ^rκαὶ ἐνταῦθα κατασκευῆς πλείονος.
 (73) Πῶς οὖν αὐτὸ κατασκευάζει; ⁶“ Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παρα-
 πτώματι, ^sφησὶν, ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἐνὸς, πολλῶ
 μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς ^tκαὶ τῆς ⁵²²
 δικαιοσύνης ^vλαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἐνὸς
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· ^wτί τὸν θάνα-
 τον ὥπλισε κατὰ τῆς οἰκουμένης; Τὸ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου
^xμόνον τὸν ἓνα ἄνθρωπον. Εἰ ^yοὖν ὁ θάνατος τοσαύτην ἔλαβεν
 ἰσχὺν ἐξ ἐνὸς παραπτώματος, ὅταν εὑρεθῶσί τινες πολλῶ μείζονα
 τῆς ἀμαρτίας ἐκείνης ^zλαβόντες χάριν καὶ δικαιοσύνην, πῶς δυ-
 νήσονται εἶναι λοιπὸν ὑπεύθυνοι τῷ θανάτῳ; Διὰ τοῦτο οὐκ
 εἶπεν ἐνταῦθα, χάριν, ἀλλὰ, “ περισσείαν χάριτος” οὐ γὰρ
 ὅσον ἐχρῆζομεν εἰς τὴν τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, τοσοῦτον ἐλά-
 βομεν ^aμόνον ἐκ τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πλείον. Καὶ
 γὰρ ^bκαὶ κολάσεως ἀπηλλάγημεν, καὶ κακίαν ἀπεδυσάμεθα
 πᾶσαν, ^cκαὶ ἀνεγεννήθημεν ἄνωθεν, καὶ ἀνέστημεν τοῦ παλαιοῦ
 ταφέντος ἀνθρώπου, καὶ ἀπελυτρώθημεν, καὶ ^dἐδικαιώθημεν, καὶ
 εἰς υἰοθεσίαν ἤχθημεν, καὶ ἡγιασθημεν, καὶ ἐγενόμεθα ἀδελφοὶ
 τοῦ μονογενοῦς, καὶ συγκληρονόμοι καὶ σύσσωμοι αὐτοῦ κατέ-

6 γ. 17.

¹ δὲ om. I. ^m ἐπειδὴ—πρότερον μὲν] ἐπειδὴ μέγα εἶπε τὸ δεύτερον, καὶ
 αὐτὸ τοῦτο πάλιν μείζον ἀπέδειξε τοῦ προτέρου. πρῶτον μὲν Ε. ⁿ ὅτι om. B.
 εἰ om. I. ^o ἡ ἀμ. μόνη A.B.D.E.F.G.I. μόνη om. H. μόνον ἡ ἀμαρτία
 Edd. ^p ῥωφέλησεν ὁ Χ. μόνον A.E.F.H.I. μόνον ὦφ. ὁ Χρ. G. ^q πλείον
 A.E.G.H.I. πλείον Edd. ^r καὶ ἐνταῦθα om. B. ^s φησὶν om. G.
^t καὶ est in A.B.D.E.F.H.I. Mosq. et Veron. Delevit Sav. ^v λαβόντες
 D.E. Mox βασιλεύσουσι pro βασιλείουσι A.B.D.E.F.I. Mosq. ^w τί] εἰ G.
^x μόνου D.E.F.G.H.I. ^y οὖν om. G. ^z λαμβάνοντες G. ^a μόνον om. G.
^b καὶ om. B.E. ^c καὶ ἀνεγενν.] ἄκουσον (add. γοῦν in marg.) ἐγενν. G.
^d ἐδικαιώθημεν . . . ἡγιασθημεν] Sic A.D.E.F.H.I. Edebatur ἡγιασθημεν . . .
 ἐδικαιώθημεν. Haec καὶ εἰς υἱ. ἤχθημεν desunt in G.

στημεν, καὶ εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ τελοῦμεν, καὶ ὥσπερ σῶμα κεφαλῇ, οὕτως ἡνώμεθα. Ταῦτα οὖν ἅπαντα περισσεῖαν χά-
 C ριτος ἐκάλεσεν ὁ Παῦλος, δεικνὺς ὅτι οὐ φάρμακον ἐλάβομεν ἀντίρροπον τοῦ τραύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑγίαν, καὶ εὐμορ-
 φίαν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ ἐξιζώματα πολὺ τὴν ἡμετέραν ὑπερβαίνοντα φύσιν. Καὶ τούτων ἕκαστον ἱκανὸν ἦν καθ' ἑαυτὸ λύσαι τὸν θάνατον· ὅταν δὲ ἅπαντα ὁμοῦ συντρέχοντα φαίνηται, οὐδὲ ἵχνος αὐτοῦ λοιπὸν, οὐδὲ σκιὰν φανῆναι δυνατόν, ἄρδην ἀφανισθέντος. Ὡςπερ οὖν εἴ τις ὀβολοὺς δέκα ὀφεί-
 λοντά τινα εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλοι, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα καὶ παιδία καὶ οἰκέτας δι' αὐτόν· ἐλθὼν δὲ ἕτερος μὴ τοὺς δέκα ὀβολοὺς καταβάλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρία
 D χρυσοῦ τάλαντα χαρίσαιοτο, καὶ εἰς βασιλικὰς αὐλὰς ἑισαγάγοι τὸν δεσμώτην, καὶ εἰς θρόνον ἀρχῆς ὑψηλοτάτης, καὶ κοινωνὸν τῆς ἁνωτάτω τιμῆς ποιήσῃ καὶ τῆς ἄλλης περιφανείας, οὐκ ἂν ἰδύναίτο λοιπὸν μεμνησθαι τῶν δέκα ὀβολῶν ὁ δανείσας· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν γέγονε. Πολλῶ γὰρ πλείονα ὧν ὀφείλομεν κατέβαλεν ὁ Χριστὸς, καὶ τοσοῦτῳ πλείονα, ὅσῳ πρὸς ῥανίδα μικρὰν πέλαγος ἄπειρον. Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε, ἄνθρωπε, τοσοῦτον πλοῦτον ὁρῶν ἀγαθῶν, μηδὲ ζητεῖ πῶς ὁ σπινθήρ ἐκεῖνος τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐλύθη, τοσαύτης θαλάττης
 E τῆς χαρισμάτων ἐπενεχθείσης αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ καὶ Παῦλος ἠνίζετο εἰπὼν, ὅτι “οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαβόντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι.”

Καὶ ἐπειδὴ σαφῶς τοῦτο ἀπέδειξε, πάλιν τῷ προτέρῳ κέχρηται συλλογισμῷ, ἐπισφίγγων αὐτὸν τῇ ἐπαναλήψει, καὶ λέγων ὅτι, εἰ διὰ τοῦ παραπτώματος ἐκείνου ἐκολάσθησαν ἅπαντες, δύνανται καὶ ἐντεῦθεν δικαιωθῆναι. Διὸ καὶ λέγει·
 7 “Ἀρα οὖν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἐνὸς δικαίωματος εἰς πάντας ἀνθρώ-
 πους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.” Καὶ ἐπαγωνίζεται πάλιν αὐτῷ, οὕτω λέγων·
 8 “Ὡςπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου

7 v. 18.

8 v. 19.

ε ἀξίωμα . . . ὑπερβαῖνον G. ^f τούτων] + καὶ G. + μὲν ex corr. B. ut tacite edidit Montef. Mox καθ' ἑαυτὸν G.H. ^g καὶ, quod aberat ante Montef. est in A.B.D.E.G.H.I. ^h ἀγάγοι A.D.E.F.H.I. ⁱ εἰσάγει G. ⁱ κοινὸν Veron. Sav. Mor. ἴσ. κοινῶν Sav. marg. κοινῶν est in nostris omnibus. ^k ἁνωτάτω A.B.D.E.G.I. ^l ἁνωτάτης Edd. ¹ ἰδύναίτο ἰδύναται A. ^m δύνανται τὸ E.I. ⁿ καὶ om. G. ^o τὴν om. A.E.F.H.I. ^p καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες G. ^p βασιλεύσουσι A.F.H. Post h. v. add. διὰ τοῦ ἐνὸς ἱ. Χρ. G. ^q τοῦτο σαφῶς ἀπ. E.F.H.I. τοῦτο ἀπ. σαφῶς A.D. ^r προτέρῳ omnes. Edebatur πρώτῳ. ^s δύνανται A.D.E.F.G.H.I. δύναντ' ἂν Edd. ^t ἀνθρώπους om. I.

ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς 523
τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.” Καὶ δοκεῖ μὲν
ζήτημα ἔχειν οὐ μικρὸν τὸ εἰρημένον· ἂν δέ τις ἀκριβῶς
προσέχῃ, καὶ τοῦτο εὐκόλως λυθήσεται. Τί ποτ’ οὖν ἐστὶ τὸ
ζήτημα; Τὸ λέγειν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἁμαρτωλοὺς
γενέσθαι ^ω πολλούς. Τὸ μὲν γὰρ ἁμαρτόντος ἐκείνου καὶ
γενομένου θνητοῦ, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ τοιούτους εἶναι, ^κ οὐδὲν
ἀπεικός· τὸ δὲ ἐκ τῆς παρακοῆς ἐκείνου ἕτερον ἁμαρτωλὸν
γενέσθαι, ποίαν ^υ ἂν ἀκολουθίαν σχοίῃ; Εὐρεθήσεται γὰρ ^ζ οὕτω
μηδὲ δίκην ὀφείλων ὁ τοιοῦτος, εἴγε μὴ οἴκοθεν γέγονεν ἁμαρ- B
τωλός. Τί οὖν ἐστὶν ἐνταῦθα τὸ, “ἁμαρτωλοί;” Ἐμοὶ
δοκεῖ τὸ ὑπεύθυνοι κολάσει ^α καὶ καταδεδικασμένοι θανάτῳ. Ὅτι
μὲν ^β οὖν τοῦ Ἀδὰμ ἀποθανόντος πάντες ἐγενόμεθα θνητοί,
σαφῶς καὶ διὰ πολλῶν ἔδειξε· τὸ δὲ ζητούμενον, τίνος ἕνεκεν
(74) τοῦτο γέγονεν. Ἀλλ’ οὐκέτι τοῦτο προστίθω· ^ε οὐδὲν γὰρ
αὐτῷ πρὸς τὸ παρὸν ^δ συντελεῖ· πρὸς γὰρ Ἰουδαῖον ἢ μάχῃ
^ε τὸν ἀμφιβάλλοντα καὶ καταγελῶντα τῆς διὰ τοῦ ἐνὸς δικαιο-
σύνης. Διὰ τοῦτο δείξας καὶ τὴν κόλασιν ἐξ ἐνὸς ^ε ἐξενεχθεῖσαν
εἰς ἅπαντας, τίνος ἕνεκεν τοῦτο γέγονεν, οὐκέτι ^ε προσέθηκεν· C
οὐ γὰρ ἐστὶ περιττός, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἔχεται ^η μόνων.
Τοῦτο γὰρ οὐκ αὐτὸν ^ι μᾶλλον ἢ τὸν Ἰουδαῖον ἠνάγκαζε λοιπὸν
ὁ τῶν ἀγώνων νόμος εἰπεῖν· διόπερ ^κ ἀφίησιν ἄλυτον. Εἰ δὲ
ὑμῶν τις ζητοίῃ μαθεῖν, ἐροῦμεν τοῦτο, ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν
παρεβλάβημεν ἀπὸ τοῦ θανάτου τούτου καὶ τῆς καταδίκης, ἐὰν
νῆφωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐκερδάναμεν θνητοὶ γενόμενοι· πρῶτον, τὸ
μὴ ἐν ἀθανάτῳ σώματι ἁμαρτάνειν· δεύτερον, ὥστε μυρίας
ἔχειν φιλοσοφίας ὑποθέσεις. Καὶ γὰρ ^λ καὶ μετριάζειν καὶ
σωφρονεῖν καὶ κατεστάλθαι καὶ πάσης ἀπηλλάχθαι κακίας, καὶ D
παρῶν καὶ προσδοκώμενος ὁ θάνατος ἀναπείθει. Μετὰ δὲ
τούτων, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τούτων, καὶ ἕτερα πλείονα εἰσῆγα-
γεν ἀγαθὰ. Ἐντεῦθεν ^μ γὰρ οἱ τῶν μαρτύρων στέφανοι, καὶ
τὰ τῶν ἀποστόλων βραβεῖα· οὕτως ^ν ὁ Ἀβελ ἐδικαιώθη, οὕτως
ὁ Ἀβραὰμ τὸν υἱὸν κατασφάζας, οὕτως ὁ Ἰωάννης διὰ τὸν

^ν ἔχειν οὐ μ. pro οὐ μ. ἔχειν omnes. ^ω τοὺς πολλοὺς G. ^κ οὐδὲν] οὐκ
H. ^υ ἂν accessit ex A.B.D.E.F.H. Ita tacite edidit Montef. ^ζ οὕτω] καὶ
οὕτως H. ^α καὶ om. H. ^β οὖν om. H. ^ε οὐδὲν pro οὐδὲ omnes.
^δ συντελεῖ A.D.E.F.G.I. συντελεῖ Edd. ^ε τὸν] πρὸς τὸν G. Mox κατα-
γελλόντα idem. ^ε ἐνεχθεῖσαν E. ^ε προστέθεικεν G. ^η μόνον B.D.H.
et a pr. man. A. receptum a Montef. ^ι μόνων om. G. ^ι μᾶλλον] μόνον
μᾶλλον A. Sav. marg. μόνον pro μᾶλλον (?) F. μόνον ἀλλὰ pro μᾶλλον ἢ I.
^κ ἀφίησιν] + αὐτὸ B. + αὐτὸν D. αὐτὸ pro ἄλυτον Veron. ^λ καὶ accessit
ex A.E.F.G.I. ^μ γὰρ] μὲν γὰρ G. ^ν ὁ Ἀβελ . . ὁ Ἀβρ. omnes (sed
οὕτως ὁ Ἀβελ om. E.) Articuli aberant ante Montef.

Χριστὸν ἀναιρεθεῖς, οὕτως οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, οὕτως ὁ Δανιήλ.
^α Ἄν γὰρ ὁθέλωμεν, οὐ μόνον ὁ θάνατος, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ
 διάβολος ἡμᾶς βλάψαι δυνήσεται. Χωρὶς δὲ τούτων κἀκεῖνο
 ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἀθανασία ἡμᾶς ἐκδέξεται, καὶ πρὸς ὀλίγον
 Ἐνουθετηθέντες χρόνον, μετὰ ἀδείας ῥάπολαυσόμεθα τῶν μελλόν-
 των ἀγαθῶν, ὥσπερ ἐν διδασκαλείῳ τινὶ τῷ παρόντι βίῳ διὰ
 νόσου καὶ θλίψεως καὶ πειρασμῶν καὶ πενίας καὶ τῶν ἄλλων
 ἡτῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν παιδευόμενοι ῥπρὸς τὸ γενέσθαι
 ἐπιτήδειοι εἰς τὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑποδοχὴν.

⁹ “Νόμος δὲ παρεισηλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα.”
 Ἐπειδὴ γὰρ ἔδειξεν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδὰμ καταδικασθεῖσαν τὴν
 οἰκουμένην, ἀπὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ῥσωθεῖσαν καὶ τῆς καταδίκης
 ἀπαλλαγείσαν, εὐκαίρως καὶ περὶ τοῦ νόμου ζητεῖ ῥλοιπὸν,
 πάλιν τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ὑποτεμνόμενος. Οὐ γὰρ μόνον
 524 οὐδὲν ὤνησε, φησὶν, ῥοὐδὲ μόνον οὐδὲν ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ
 ἠῡξήθη τὸ νόσημα παρεισελθόντος αὐτοῦ. Τὸ δὲ, ἵνα, ἐνταῦθα
^ς οὐκ αἰτιολογίας πάλιν, ἀλλ' ἐκβάσεώς ἐστιν. Οὐ γὰρ διὰ
 τοῦτο ἐδόθη, ἵνα πλεονάσῃ, ἀλλ' ἐδόθη μὲν ὥστε μειῡσαι καὶ
 ἀνελεῖν ῥτὸ παράπτωμα· ἐξέβη δὲ τὸνναντίον, οὐ παρὰ τὴν τοῦ
 νόμου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν δεξαμένων ῥαθυμίαν. Διὰ τί
 δὲ οὐκ εἶπε, νόμος ῥδὲ ἐδόθη, ἀλλὰ, “νόμος δὲ παρεισηλθε;”
 Πρόσκαιρον αὐτοῦ δεικνὺς τὴν χρεῖαν οὖσαν, ^α καὶ οὐ κυρίαν οὐδὲ
 προηγούμενην· ὃ καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας φησὶν, ἐτέρως τὸ
 αὐτὸ τοῦτο δηλῶν. ¹⁰ “Πρὸ ῥτου γὰρ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ
 Βνόμον, φησὶν, ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν
 πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.” Ὡστε οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐτέρῳ τὴν
^ς ποίμνην ἐφύλαττεν. Ἐπειδὴ γὰρ βάνανσοί τινες ἦσαν
^δ Ἰουδαῖοι καὶ ἐκλελυμένοι, ^ε καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς δωρεὰς ἀνα-
 πεπτωκότες, τούτου χάριν ὁ νόμος ἐδόθη, ἵνα αὐτοὺς ῥἐλέγχῃ
 μειζόνως, καὶ διδάξῃ σαφῶς ἐν οἷς εἰσι, καὶ τὴν κατηγορίαν
 αὐξήσας ἐπισφίγῃ ῥμᾶλλον αὐτούς. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς· οὐ
 γὰρ ἐπὶ ῥτῷ μεῡζονα γενέσθαι τὴν κόλασιν τοῦτο ἐγένετο,

9 v. 20.

10 Gal. iii. 23.

ο ὁθέλωμεν pro θέλωμεν A.B.D.E.F.I. ῥ ἀπολαύσομεν G. ῥ τῶν om.
 A.F.H. εἶναι om. G. Statim λυπηρῶν pro δεινῶν omnes. ῥ πρὸς pro εἰς
 omnes. Rursus πρὸς pro εἰς G. ῥ οἰκουμένην] φύσιν I. ῥ δικαιωθείσαν I.
 ῥ λοιπὸν πάλιν omnes. πάλιν λοιπὸν Veron. Sav. Mor. ῥ οὐδὲ] + οὐ A.E.
 F.G.I. ῥ οὐκέτι ἀπολογίας π. ἀλλὰ καὶ ἐκβ. G. ῥ τὰ παραπτώματα B.
 ῥ δὲ accessit ex B.D.E.G. Mox δὲ om. G.H. ^α καὶ om. G. ῥ τοῦ γὰρ]
 γὰρ τοῦ A.E. ῥ πίστιν in textu, ποίμνην in marg. B. ῥ σπε οὐχ ἐτέρῳ, ἀλλ'
 ἑαυτῷ τὴν πίστιν ἐφύλαττεν Veron. ῥ οἱ Ἰουδ. E.H.I. ^ε καὶ om. F.H.I.
 ῥ ἐλέγχῃ G. Mox καὶ διδ. σαφῶς om. I. ῥ μᾶλλον] πάλιν G. ῥ τὸ G.H.
 et ante corr. A.B. Statim μεῡζονα pro μεῡζω omnes.

ἀλλ' ἐπὶ ἰτῷ πλείονα φανῆναι τὴν χάριν. Διὸ ἐπήγαγεν·
 “Οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.” C
 Οὐκ εἶπεν, ^kἐπερίσσευσεν, ἀλλὰ ^lκαὶ, “ὑπερεπερίσσευσεν.” Οὐ
 γὰρ κολάσεως ἀπήλλαξε μόνον, ἀλλὰ καὶ ^mἁμαρτημάτων, καὶ
 ζῶν ἔδωκε, καὶ τὰ ἄλλα ἃ πολλάκις εἰρήκαμεν ὥσπερ ⁿἂν εἴ
 τις τὸν πυρέττοντα μὴ νόσου μόνον ἐλευθερώσειεν, ἀλλὰ καὶ
 ὥραϊον ἐργάσαιτο καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἔντιμον, ἢ τὸν πεινῶντα
 πάλιν μὴ θρέψειεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ^oπολλῶν ποιήσειεν χρημάτων
 εἶναι κύριον, καὶ ἐπ' ἀρχὴν ἀγάγοι μεγίστην. Καὶ πῶς
 ἐπλεόνασε τὸ ῥάμαρτημα, φησί; Μυρίας ἔδωκεν ἐντολὰς ὁ
 νόμος· ἐπεὶ οὖν πάσας ^pπαρέβησαν, ἐπλεόνασε τὸ ^rπαράπτωμα.
 Εἶδες πόσον τὸ μέσον τῆς χάριτος καὶ τοῦ νόμου; Ὁ μὲν γὰρ D
 καὶ προσθήκη κατακρίσεως ^sγέγονεν, ἡ δὲ πλεονασμὸς δωρεᾶς.
 Εἰπὼν δὲ τὴν ἄφατον φιλοτιμίαν, ζητεῖ πάλιν τὴν ἀρχὴν καὶ
 (75) τὴν ρίζαν καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς. Τίς οὖν τοῦ θανάτου
 ἡ ρίζα; Ἡ ἁμαρτία. Διὸ καὶ ^tἔλεγεν ^u11 “Ἰνα ὥσπερ ἐβασί-
 λευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ
 διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν.” Ταῦτα δὲ ἔφη, δεικνὺς ^vταύτην μὲν ἐν τάξει βασιλείως,
 τὸν δὲ θάνατον ἐν τάξει στρατιώτου ὑπ' αὐτῇ ταπτόμενον, καὶ E
^wπαρ' αὐτῆς καθοπλιζόμενον. Οὐκοῦν εἰ αὐτὴ τὸν θάνατον
 καθώπλισεν, εὐδηλον ὅτι ^xἡ ἀναιρετικὴ ταύτης δικαιοσύνη ἡ διὰ
 τῆς χάριτος εἰσενεχθεῖσα οὐ μόνον ἀφοπλίζει τὸν θάνατον,
 ἀλλὰ καὶ ἀναιρεῖ, καὶ τὴν ἐκείνης καταλύει βασιλείαν ἅπασαν,
 ὅσῳ καὶ μείζον ταύτης ἐκείνη, οὐ δι' ἀνθρώπου ^zκαὶ διαβόλου,
 ἀλλὰ ^aδιὰ θεοῦ καὶ χάριτος εἰσαγομένη, καὶ ἐπὶ τὸ ^bχρηστό-
 τερον ἄγουσα τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν, καὶ ἀπέραντον ἀγαθόν.
 Οὐκέτι γὰρ αὐτῆς ἔσται πέρας, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν μάθῃς τὸ
 πλεόν. Ἐκείνη μὲν γὰρ τῆς παρουσίας ἐξέβαλε ζωῆς ἡ δὲ
 χάρις ἐλθοῦσα οὐ τὴν παροῦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ἡμῖν 525

11 v. 21.

¹ τὸ G. et ante corr. A.B. Statim πλείονα pro μείζονα omnes. ^k περιέσ-
 σευσεν F.H. Mox ὑπερεπεριεσσ. H. ^l καὶ om. I. ^m ἁμαρτημάτων ἄφeson
 καὶ ζ. ε. Edd. ἄφeson deest in omnibus. ⁿ ἂν] γὰρ ἂν G. ἂν om. I.
^o τῶν πολλῶν Edd. τῶν om. B.D.E.G.I. Statim πολλῶν ποιήσειεν εἶναι χρ.
 κύριον hoc ord. B.G. χρ. πολλῶν ποιήσειεν εἶναι κ. D. πολλῶν χρ. ποιήσειεν
 εἶναι κ. I. ^p παράπτωμα A.D.G. ^q παρέβησαν D.E.G. et ex corr. B.
 ὑπερέβησαν vulgo. ^r παράπτωμα B.D.E.F.G.H.I. ἁμαρτήματα Edd. ^s γέγονεν
 pro ἐγένετο omnes. ^t Vid. Annot. ^v ταύτην] τὴν G. ^w παρ' αὐτῆς
 omnes. ὑπὸ ταύτης Edd. ^x ἡ ἂν. ταύτης] ἂν. ταύτης ἡ G. ^y ὅσον H.
 καὶ om. I. Statim μείζον F.H. μείζω G. ^z καὶ] ἡ E. Ita tacite edidit
 Montef. ^a διὰ om. A.F.H. διὰ θεοῦ χάριτος I. ^b χρηστὸν G. Mox
 idem καὶ ἀπέραντων ἀγαθῶν, et in marg. add. καταξιοῦσα.

^c ἐδωρήσατο καὶ αἰωνίαν. Τούτων δὲ πάντων πρόξενος ἡμῖν ὁ Χριστός. Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε ^d περὶ ζωῆς, δικαιοσύνην ἔχων· καὶ γὰρ ^e μείζων ἢ δικαιοσύνη τῆς ζωῆς, ἐπεὶ καὶ μήτηρ ^f αὐτῆς ἐστὶ.

¹² “Τί ^g οὖν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; Μὴ γένοιτο.” Πάλιν εἰς τὸν ^h ἠθικώτερον ἐκβαίνει λόγον, οὐχὶ προηγουμένως αὐτὸν εἰσάγων, ἵνα μὴ δόξῃ φορτικὸς εἶναι πολλοῖς καὶ ἐπαχθῆς, ἀλλ’ ⁱ ἐκ τῆς τῶν δογμάτων ἀκολουθίας. Εἰ γὰρ καὶ οὕτω ποικίλλων τὸν λόγον ^k ὑπέειδετο, μὴ ποτε δυσχε-
 B ράνωσιν ἐκεῖνοι πρὸς τὰ λεγόμενα· διὸ καὶ ἔλεγε, ¹³ “¹ Τολμη-
 ρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους” πολλῶ μᾶλλον, εἰ μὴ τοῦτο ἐποίησε, τραχύτερος ἂν αὐτοῖς ὤφθη. Ἐπεὶ οὖν ἔδειξε μεγάλην οὖσαν τὴν χάριν ^m τῷ μεγάλα ἰάσασθαι ἁμαρτήματα, ἐκ δὲ τούτου ἐδόκει ⁿ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις προτροπὴ τὸ λεγόμενον εἰς ἁμαρτίαν εἶναι· εἰ γὰρ διὰ τοῦτο μείζων ^o ἡ χάρις ἐφάνη, φησὶν, ἐπειδὴ μεγάλα ἡμάρτομεν, μὴ ἀποστῶμεν ἁμαρ-
 τάνοντες, ἵνα ^p πλείων ἡ χάρις δειχθῇ· ἵν’ οὖν μὴ ταῦτα λέγωσιν ἢ ὑπονοῶσιν, ὅρα πῶς ἀνατρέπει τὴν ἀντίθεσιν, πρῶτον μὲν τῇ ἀπαγορεύσει, λέγων, “Μὴ γένοιτο.” ^q ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ^r ὡμολογημένων ἀτόπων ποιεῖν εἴωθεν· ἔπειτα καὶ λογισμὸν
 C τίθησιν ἀναντίρρητον. Ποῖον δὲ τοῦτον; ¹⁴ “Οἷτινες ἀπεθά-
 νομεν ^s τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;” Τί ἐστίν, “ἀπεθάνομεν;” ^t Ἡ ὅτι, τὸ ἐκείνης μέρος καὶ τὸ εἰς αὐτὴν ἦκον, ἀπόφασιν ἐδεξάμεθα πάντες· ἢ ὅτι νεκροὶ γεγόναμεν αὐτῇ, πιστεύσαντες καὶ φωτισθέντες· ὃ καὶ μᾶλλον ἔστιν εἰπεῖν· τοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐξῆς κείμενον ἐμφαίνει. Τί δέ ἐστι, νεκροὺς αὐτῇ γεγενῆσθαι; Τὸ πρὸς μηδὲν ὑπακούειν αὐτῇ λοιπόν. Τοῦτο ^u μὲν γὰρ τὸ βάπτισμα ἐποίησεν ἅπαξ, ^v ἐνέκρωσεν ἡμᾶς ^w αὐτῇ·
 D δεῖ δὲ λοιπὸν παρὰ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς κατορθοῦσθαι αὐτὸ διηνεκῶς, ὥστε, καὶ μυρία ἐπιτάττη, μηκέτι ὑπακούειν, ἀλλὰ ^x μένειν ἀκίνητον ὥσπερ τὸν νεκρόν. Καίτοιγε ἀλλαχοῦ φησιν,

¹² CAP. VI. v. 1.

¹³ Rom. xv. 15.

¹⁴ v. 2.

^c ἐχαρίσατο I. Statim αἰωνίαν pro αἰώνιον A.B.D.E.G.H. ἀλλὰ τὴν ἀθανασίαν ἐδ. ἡμῖν καὶ αἰωνίαν G. ^d περὶ τῆς ζ. G. ^e μείζων E. ^f αὐτῆς] αὐτῇ I. ^g οὖν] + ἐροῦμεν G. et ex corr. A. Statim ἐπιμείνωμεν G. ^h ἠθικώ-
 τερον pro ἠθικόν A.D.E.F.H.I. Statim ἐμβαίνει G. ⁱ ἐκ] ἐπὶ G. ^k ὑπέειδετο] Sic G. et ex corr. A. ἐφείδετο Edd. ¹ τολμηρῶς I. ^m τῷ] οὐ τὸ G. ⁿ παρὰ accessit ex omnibus. Mox προτροπὴ αἰτίας γινομένης ἁμαρτίας εἶναι G. ^o ἢ χ. ἐφάνη pro ἐφάνη ἢ χ. omnes. Statim φησὶν om. I. ^p πλείων] Sic A.D.I. πλείον E.F.G.H. πλέον Edd. ^q ὥσπερ I. ^r ὡμολογημένων omnes. Ante Montef. edebatur ὁμολογουμένων. ^s τῇ ἁμ. φησὶ A.F.H.I. φησὶ τῇ ἁμ. Edd. φησὶ om. D.E.G. Mox ζήσωμεν H. ^t μὲν γὰρ τὸ β.] Sic A.E.F.G.H.I. γὰρ τὸ μὲν β. Edd. ^v ἐνέκρωσε] + γὰρ E. ^w αὐτῇ F.G. ^x μένειν] + τοῦτον G.

ὅτι αὐτὴ ἡ ἁμαρτία ἀπέθανεν· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν εὐκολον βουλό-
μενος δείξαι τὴν ἀρετὴν, τοῦτο τίθησιν· ἐνταῦθα δὲ, ὥς περὶ
διεγείραι σπεύδει τὸν ἀκροατὴν, ἐπ' αὐτὸν μεταφέρει τὸν θά-
νατον. Εἶτα, ἐπειδὴ ἀσαφὲς ἦν τὸ εἰρημένον, ἐρμηνεύει πάλιν
αὐτὸ, καὶ ἐπιπληκτικῶς τῷ λόγῳ χρώμενος. ¹⁵ “^αὩς ἀγνοεῖτε,
φησὶν, ἀδελφοί, ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν
θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν ^αοὖν αὐτῷ διὰ τοῦ
βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.” Τί ἐστίν, “εἰς τὸν θάνατον ^Ε
αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;” Εἰς τὸ καὶ αὐτοὶ ^βἀποθανεῖν, ὥσπερ
ἐκεῖνος· σταυρὸς γάρ ἐστι τὸ βάπτισμα. ^ε“Ὁπερ οὖν ὁ σταυ-
ρὸς τῷ Χριστῷ καὶ ὁ τάφος, τοῦτο ἡμῖν τὸ βάπτισμα γέγονεν,
εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν. Αὐτὸς μὲν ^δγὰρ σαρκὶ καὶ ἀπέθανε
καὶ ἐτάφη, ἡμεῖς δὲ ἁμαρτία ἀμφότερα. Διὸ οὐκ εἶπε, σύμ-
φυτοι ^ετῷ θανάτῳ, ἀλλὰ, “τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου.”
Θάνατος μὲν γάρ καὶ τοῦτο κακεῖνο, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπο-
κειμένου· ἀλλ' ὁ μὲν ^εσαρκὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ ἁμαρτίας ὁ
ἡμέτερος. “Ὡς περὶ οὖν ἐκεῖνος ἀληθὴς, οὕτω καὶ οὗτος. Ἄλλ’
(76) εἰ καὶ ἀληθὴς, δεῖ καὶ τὰ παρ’ ἡμῶν ^εσυνεισενεχθῆναι πάλιν· διὸ
καὶ ἐπήγαγεν· “^hἽνα ὥσπερ ἡγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ ⁵²⁶
τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περι-
πατήσωμεν.” Ἐνταῦθα μετὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ βίου καὶ τὸν
περὶ ^ιτῆς ἀναστάσεως αἰνίττεται λόγον. Πῶς; Ἐπίστευσας,
φησὶν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, καὶ ^κὅτι ἡγέρθη; Οὐκοῦν καὶ
τὸ σὸν πίστευε· τοῦτο γὰρ ἔοικεν ἐκείνῳ, ἐπειδὴ καὶ τὸ σὸν καὶ
σταυρὸς καὶ τάφος. Εἰ γὰρ ἐν θανάτῳ ^ιἐκοινώνησας καὶ
ταφῇ, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἀναστάσει καὶ ζωῇ. Τοῦ γὰρ μεί-
ζονος λυθέντος, τῆς ἁμαρτίας, οὐ δεῖ περὶ τοῦ ἐλάττονος ἀμφι-
βάλλειν λοιπὸν, τῆς τοῦ θανάτου ἀναιρέσεως.

^μἈλλὰ ταῦτα μὲν τέως ἀφήσι λογιζέσθαι τῷ συνειδότι
τῶν ἀκροωμένων, αὐτὸς δὲ προκειμένης τῆς μελλούσης, ἐτέραν ^Β
ἡμᾶς ἀνάστασιν ἀπαιτεῖ, τὴν καινὴν πολιτείαν, τὴν κατὰ τὸν

15 v. 3, 4.

^γ ἐπειδὴ] ἐπεὶ E. Statim ἐγείραι A.F.H.I. ^z ἀγνοεῖτε] + γὰρ Edd. γὰρ
om. A.B.D.E.F.H.I. γὰρ, φησὶν, ἀδελφοί om. G. ^a οὖν] γὰρ E.G.
^β ἀποθανεῖν] + φησὶν E. Statim καὶ αὐτὸς pro ἐκεῖνος B. ^c ὅπερ οὖν] ὥσπερ
γὰρ G. ^d γὰρ om. I. καὶ ante ἀπέθανε om. G. ^e τῷ θανάτῳ] τοῦ θανάτου
A.H.I. γεγόναμεν τοῦ θανάτου E.G. Tum haec ἀλλὰ τῷ ὁμ. τοῦ θ. desunt in
G. ^f σαρκὶς B. Veron. ὁ ante τοῦ Χρ. om. I. ^ε συνεισενεχθῆναι
A.B.D.F.G.I. συνεισεχθῆναι (sic) E. συνενεχθῆναι Edd. ^h ἵνα] + οὖν H.
ⁱ τῆς om. I. ^κ ὅτι om. G. ^ι ἐκοινώνησε A. ^μ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀρίστου
βίου, καὶ ὅτι οἱ ἐν ἁμαρτία ζῶντες εὐρίπιστοι τε εἰσὶ καὶ εὐεπηρεάστοι, καὶ ὅτι ὁ
ἐπηρεαζόμενος καὶ ἀποστερούμενος τῶν ἰδίων, ἀν' εὐχαρίστως φέρῃ, τοῖς εἰς πένητας
αὐτὰ ἀναλώσασι τῶν αὐτῶν τεύξεται μισθῶν. Veron.

παρόντα βίον ἐκ τῆς τῶν τρόπων μεταβολῆς γινομένην. Ὅταν γὰρ ὁ πόρνος γένηται σώφρων, καὶ ὁ πλεονέκτης ἐλεήμων, καὶ ὁ τραχὺς ἡμερος, καὶ ἐνταῦθα ἀνάστασις γέγονεν ἐκείνης οὔσα προοίμιον. Καὶ πῶς ἀνάστασις; Τῆς μὲν ἀμαρτίας νεκρωθείσης, τῆς δὲ δικαιοσύνης ἀναστάσης, καὶ τῆς μὲν παλαιᾶς ζωῆς ἀφανισθείσης, τῆς δὲ καινῆς ταύτης καὶ ἀγγελικῆς ^ηπολιτευομένης. Ὅταν δὲ ἀκούσης καινὴν ζωὴν, πολλὴν ζῆτει τὴν Cἐναλλαγὴν, καὶ μεγάλην τὴν μεταβολήν. Ἀλλὰ γὰρ δακρῦσαί μοι λοιπὸν ἔπεισι καὶ στενάξαι μέγα, ὅταν ἐννοήσω πόσῃ μὲν ἡμᾶς ἀπαιτεῖ φιλοσοφίαν ὁ Παῦλος, πόσῃ δὲ ἑαυτοὺς ἐξεδώκαμεν ῥαθυμία, μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπὶ τὸ πρότερον ἐπανιόντες γῆρας, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀνακάμπτοντες, καὶ τῶν ὀσκορόδων μεμνημένοι μετὰ τὸ μάννα. Δέκα γὰρ καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ^ρπαρ' αὐτὸ τὸ ἡφώτισμα μεταβαλλόμενοι, τοῖς προτέροις πάλιν ἐπιχειροῦμεν. Ἀλλ' οὐκ ἀριθμὸν ἡμερῶν τακτὸν, ἀλλ' Dὅλον ^ιἡμᾶς τὸν βίον ἀπαιτεῖ ταύτην τὴν πολιτείαν ὁ Παῦλος. Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπανερχόμεθα ἔμετον, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος νεότητα τὸ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν κατασκευάζοντες γῆρας. Καὶ ^ςγὰρ τὸ χρημάτων ἐρᾶν, καὶ τὸ δουλεύειν ἐπιθυμίαις ἀτόποις, καὶ πᾶσα ἀπλῶς ἀμαρτία παλαιοῦν εἴωθε τὸν ἐργαζόμενον. ¹⁶ “Τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.” Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἐστιν οὕτω σῶμα ὑπὸ ^τχρόνων παραλελυμένον ἰδεῖν, ὥς ψυχὴν ^υὑπὸ ἀμαρτημάτων πολλῶν σαθρουμένην καὶ καταπίπτουσαν. Καὶ γὰρ εἰς ἐσχάτην ληρωδίαν ἐξάγεται λοιπὸν, ἄσημα φθεγγομένη ^ωκαθάπερ οἱ γεγενηράκοτες καὶ παραπαίοντες, καὶ κορυζῆς ^αἀναπεπλησμένη καὶ παραπληξίας πολλῆς καὶ λήθης, καὶ λήμας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχουσα, καὶ ἀνθρώποις βδελυρά, καὶ τῷ ^υδιαβόλῳ εὐχείρωτος. Καὶ γὰρ τοιαῦται αἱ τῶν ἀμαρτωλῶν ψυχαί. Ἀλλ' οὐχ ^{αἱ}τῶν δικαίων, ἀλλὰ νεάζουσι καὶ σφριγῶσι, καὶ ἐν αὐτῷ ^ατῆς ἡλικίας εἰσὶ τῷ ἄνθει διαπαντὸς, πρὸς ἅπασαν μάχην καὶ ^βπάλιν αἰεὶ παρεσκευασμένοι· αἱ δὲ τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ μικρὰν δέξωνται προσβολήν, ^ςἔπεσόν τε εὐθέως καὶ ἀπόλοντο. Καὶ

¹⁶ Heb. viii. 13.

^η πολιτευσαμένης A. ^ο σκόρδων B.F.H. ^ρ παρ'] μετ' G. ^ι φώτισμα pro βάπτισμα omnes. ^ι ἡμῶν G. Mox φιλοσοφίαν pro πολιτείαν idem. ^ς γὰρ om. B. τῶν pro τὸ H. ^τ χρόνου G. ^υ ἀπὸ H. Mox σεσαθρωμένην G. ^ω καὶ καθάπερ A.F.H.I. ^α ἀναπεπλησμένοι A.B.D.E.F.G.H. Vulgatum tuentur Interpp. ^υ διαβόλῳ] + φαίνεται A.F.H.I. + φαίνεται G. + φαινόμενη B.D.E. Statim ἀχείρωτος H. ^{αἱ} αἱ] + ψυχαί I. ^α Sic omnes. τῷ ἄνθει τῆς ἡ. εἰσὶ hoc ord. Edd. ^β πάλιν A.H. ^ς ἔπεσαν F. G.H.I.

τοῦτο δηλῶν ὁ προφήτης ἔλεγεν, ὅτι ¹⁷ “ Ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς,” οὕτως εἰσὶν εὐρί- 527
πιστοι καὶ εἰς ἐπήρειαν ^d πᾶσι προκείμενοι οἱ ἐν ἁμαρτίαις
ζῶντες. Οὔτε ^e γὰρ ὁρῶσιν ὑγιῶς, ^f οὐκ ἀκούουσιν εἰλικρινῶς,
οὐ φθέγγονται ἔναρθρα, ἀλλὰ πολλῆς ^g μὲν γέμουσι τῆς λυγ-
γὸς, πολλὴν ^h δὲ ἐν τῷ στόματι περιρρέοντα τὸν σίελον περι-
φέρουσι. Καὶ εἴθε σίελον, καὶ οὐδὲν ἦν ἄτοπον· νυνὶ δὲ παντὸς
βορβόρου ῥήματα δυσωδέστερα προῖενται, καὶ τὸ δὴ χαλε-
πώτερον, ὅτι οὐδὲ ἀποπτύσαι τὸν σίελον τούτων τῶν ῥημάτων
ἰσχύουσιν, ἀλλὰ τῇ χειρὶ ⁱ ἰδεχόμενοι μετὰ πολλῆς τῆς ^k βδε-
λυγμίας, πάλιν αὐτὸν ^l προστρίβονται παχὺν ὄντα καὶ δυσδιά- B
τητον. Τάχα ναυτιᾶτε πρὸς τὴν διήγησιν· οὐκοῦν μᾶλλον
πρὸς τὴν πράξιν. Εἰ γὰρ ἐν σώματι ταῦτα ἀηδὴ συμβαί-
νοντα, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ψυχῇ. Τοιοῦτος ἦν ἐκεῖνος ὁ
παῖς ὁ πάντα τὰ ἑαυτοῦ ^m κατεδηδοκῶς, καὶ εἰς ἐσχάτην ⁿ κακίαν
κατενεχθεὶς, παντὸς ληροῦντος καὶ νενοσηκότος ἀσθενέστερον
διακείμενος. Ἄλλ’ ἐπειδὴ ἐβουλήθη, γέγονεν ἄφνω νέος, ἀπὸ
77) γνώμης ^o μόνης καὶ μεταστάσεως. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ἐπιστρέ-
ψω πρὸς τὸν πατέρα μου, τὸ ῥῆμα τοῦτο αὐτῷ πάντα ἐκόμισε
Ῥτάγαθά· μᾶλλον δὲ οὐ τὸ ῥῆμα ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ^p ἔργον τῷ
ῥήματι προστεθέν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπανεῖλθω, καὶ ἔμεινεν· C
ἀλλ’ εἶπεν, ἐπανεῖλθω, καὶ ἐπανῆλθε, καὶ τὴν ὁδὸν πᾶσαν
^r ὑπέστρεψεν ἐκείνην. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· καὶ εἰς τὴν
ὑπερορίαν ἀπενεχθῶμεν, ἐπανεῖλθωμεν πρὸς τὸν πατρῷον οἶκον,
καὶ μὴ κατοκνήσωμεν πρὸς τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος. Ἄν γὰρ βουλη-
θῶμεν, εὐκολος ἢ ἐπάνοδος γίνεται καὶ ταχίστη, μόνον ἀφῶμεν
τὴν ξένην καὶ τὴν ἀλλοτρίαν· ^s τοῦτο γὰρ ἡ ἁμαρτία, πόρρω
τῆς οἰκίας ^t ἡμᾶς ἀπάγουσα τοῦ πατρός. Ἀφῶμεν τοίνυν
αὐτὴν, ἵνα ταχέως πρὸς τὸν πατρῷον ἐπανεῖλθωμεν οἶκον. Καὶ
^v γὰρ φιλόστοργός ἐστιν ὁ πατήρ, καὶ τῶν εὐδοκιμούντων οὐχ D

17 Psal. i. 4.

^d πᾶσι] εἰς I. ^e γὰρ om. G. ^f οὐκ pro οὐτ’ A.E.G.H.I. ^g μὲν
assumptum ex A.B.D.E.F.H.I. Statim γέμουσι om. G. ^h δὲ accessit ex
A.B.D.E.G.H.I. Locus sic legitur in G. πολλὴν δὲ ἐν τῷ στ. περιφέρονται
σίελον. καὶ [inseruit corr. εἴθε σίελον καὶ] οὐδὲν ἦν τὸ πονοῦν. νυνὶ δέ. ⁱ κατε-
χόμενοι E. ^k βδελυγμίας (βδελυγίας G.) pro βδελυγίας omnes. ^l προστρί-
βονται] προσεμβάλλουσι E. Statim παχὺν ὄντα A.E.F.G.H.I. Ante Montef.
edebatur παχύνοντα. ^m κατεδηδοκῶς pro κατηναλωκῶς A.D.E.F.G.I. κατα-
διδωκῶς (sic) H. καταναλωκῶς ex corr. B. ⁿ πενίαν I. ^o μόνον G.
Statim καὶ ἐπιστάσεως idem. ^p τὰ ἀγαθὰ A.E.H. ^q ἔργον] + ὁ I. Mox
προστέθεικεν A.F.H.I. ^r ὑπέστρεψεν pro ἐπέστρεψεν A.B.D.E.F.H. Vo-
cabulum deest in G. ^s τοῦτο] αὕτη I. ^t ἡμᾶς ἀπάγουσα] ἀπάγει I.
^v γὰρ om. G.

ἦττον ἡμᾶς ^ωτιμήσει μεταβαλλομένους, ἀλλὰ καὶ πλεόν· ἐπεὶ καὶ ἐκείνον ὁ πατὴρ τότε μειζόνως ἐτίμησε· καὶ γὰρ μειζόνως αὐτὸς ^χῆσθη τὸν παῖδα ἀπολαβών. Καὶ πῶς ^γἐπανεέλθω, φησίν; Ἀρχὴν ἐπίθες τῷ πράγματι μόνον, καὶ τὸ πᾶν γέγονε· στήθι τῆς κακίας, καὶ μὴ ^ζπροέλθης περαιτέρω, καὶ ἤδη τοῦ παντὸς ἐπελάβον. Καθάπερ γὰρ τοῖς κάμνουσι τὸ μὴ χεῖρον σχεῖν ἀρχὴ γένοιτ' ἂν τοῦ βέλτιον ^αἔχειν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κακίας συμβαίνει· μὴ περαιτέρω προβῆς, καὶ τέλος ἔξει σοι τὰ τῆς πονηρίας. Κἂν δύο ποιήσης τοῦτο ἡμέρας, τῇ τρίτῃ Εὐκολώτερον ἀποστήσῃ, καὶ ^βμετὰ τρεῖς καὶ δέκα προσθήσεις, εἴτα εἴκοσιν, εἴτα ἑκατὸν, εἴτα τὸν βίον ἅπαντα. Ὅσῳ γὰρ ἂν προβαίνης, ^εεὐκολωτέραν ὄψει τὴν ὁδόν, καὶ ^δἐπ' αὐτὴν στήσῃ τὴν κορυφὴν, καὶ πολλῶν ἀθρόον ^εἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν. Ἐπεὶ καὶ τότε, ὅτε ὁ ἄσωτος ἐπανῆλθεν ἐκείνος, ^εαὐλοὶ καὶ κιθάραι καὶ χοροὶ καὶ θαλῖαι καὶ πανηγύρεις ἦσαν· καὶ ^ςὁ ὀφείλων ὑπὲρ τῆς ἀκαίρου δαπάνης καὶ τῆς οὕτω μακρᾶς φυγῆς τὸν παῖδα ἀπαιτῆσαι δίκην, οὐδὲν τούτων ἐποίησεν, ἀλλ' ὥς εὐδοκιμηκότα εἶδε, καὶ οὐδὲ μέχρι ῥημάτων ^ηὀνειδίσαι τῷ παιδί, 528 μᾶλλον ^ιδὲ οὐδὲ ἀπλῶς αὐτὸν ἀναμνησάμενος τῶν προτέρων ἠνέσχετο, ἀλλὰ καὶ περιεχύθη, καὶ ^κκατεφίλησε, καὶ μόσχον ἔθυσε, καὶ στολὴν ἐνέδυσσε, καὶ ἐν πολλῷ τῷ κόσμῳ κατέστησε.

¹Ταῦτα οὖν ἔχοντες καὶ ἡμεῖς τὰ ὑποδείγματα, θαρρῶμεν καὶ μὴ ἀπογινώσκωμεν. Οὐ γὰρ οὕτω χαίρει ^ωδεσπότης καλούμενος, ὥς πατὴρ, οὐδὲ δούλον ἔχων, ὥς υἱόν· καὶ μᾶλλον τοῦτο βούλεται, ἢ ἐκεῖνο. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ πάντα ἐποίησεν ^ηἅπερ ἐποίησε, καὶ οὐδὲ τοῦ ^ομονογενοῦς ἐφείσατο, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν, ἵνα μὴ ὥς δεσπότην μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥς Β πατέρα αὐτὸν ἀγαπῶμεν. Κἂν τύχῃ τούτου παρ' ἡμῶν, καθάπερ τις ^ρδοξαζόμενος ἐναβρύνεται, καὶ εἰς πάντας αὐτὸ ἐκφέρει, ^θὁ μηδενὸς δεόμενος τῶν ἡμετέρων. Τοῦτο ^γγοῦν ἐπὶ τοῦ ^ςἈβραὰμ ἐποίησε, πανταχοῦ λέγων, “Ἐγὼ ^τθεὸς

^ω τιμήσει omnes. ἀγαπήσει Edd. ^χ ῆσθη om. G. ^γ ἐπανεέλθωμεν B. ^ζ ἔλθης H. Statim πορρωτέρω A.H. ^α σχεῖν A.B.E.F.H. ^β μετὰ τὰς τρεῖς Edd. τὰς om. A.B.D.E.F.H.I. Haec καὶ μετὰ τρεῖς om. G. deinde pergit κἂν δέκα προσθήσῃ. ^ε εὐκολωτέραν A.B.D.E.G.H. εὐκολώτερον Edd. ^δ ἐπ' αὐτὴν omnes. ὑπ' αὐτὴν Veron. Sav. Mor. ^ε ἀπολαύσῃ pro ἀπολαύσεις A.B.D.F.H. et ex corr. I. ἀπολαύσει E. ἀπολαύσης G. ^ς καὶ αὐλοὶ Edd. καὶ om. A.E.F.G.H.I. αὐλὸς G. ^η ὀνειδίσαι G. ^ι δὲ aberat ante Montef. repugnantibus libris. ^κ ἐφίλησε A.B.D.E.G.H.I. ¹ ταῦτ' οὖν A.E.H.I. ^ω δ. καλούμενος pro καλούμενος δ. omnes. ^η ἅπερ ἐποίησε om. G.I. ^ο μονογενοῦς αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ om. B.D.G. ^ρ δικαιοῦμενος (οὐ in rasura) B. ^θ ὁ om. B. ὁ μηδενὸς (om. δεόμενος) H. ^γ οὖν A.F.H.I. ^ς Ἀβραὰμ + καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ G. ^τ ὁ θεὸς Edd. ὁ om. A.B.D.E.F.G.H.

Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.” Καίτοιγε τοὺς οἰκέτας
 ἐχρὴν καλλωπίζεσθαι ^vτούτῳ· νῦν δὲ ὁ δεσπότης φαίνεται
^wτούτου ποιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ Πέτρῳ φησὶ, ¹⁸ “Φιλεῖς με
 πλέον τούτων;” δεικνὺς ὅτι οὐδὲν πρὸ τούτου ζητεῖ παρ’ ἡμῶν.
 Διὰ τοῦτο καὶ ^xτὸν Ἀβραὰμ τὸν υἱὸν ^yθῦσαι ἐκέλευσεν, ἵνα
 δείξῃ πᾶσιν, ὅτι ^zσφόδρα φιλεῖται παρὰ τοῦ πατριάρχου.
^aΤοῦτο δὲ τὸ σφόδρα φιλεῖσθαι ἐθέλειν, ἀπὸ τοῦ σφόδρα
 φιλεῖν γίνεται. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· ¹⁹ “Ὁ C
 φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.” Διὰ
 τοῦτο, ὃ πάντων ^bἡμῖν ἐστὶν οἰκειότερον ἢ ψυχὴν, καὶ ταύτην
 δευτέραν κελεύει τίθεσθαι τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ἐπειδὴ μεθ’
 ὑπερβολῆς ἀπάσης βούλεται φιλεῖσθαι παρ’ ἡμῶν. Καὶ γὰρ
 ἡμεῖς, ὅταν μὲν μὴ σφόδρα περὶ τίνα ὤμεν διακείμενοι, οὐδὲ τῆς
 παρ’ ἐκείνου σφόδρα δεόμεθα φιλίας, καὶ μέγας ἦ, ^cκαὶ πε-
 ριφανής· ὅταν δὲ θερμῶς τίνα καὶ γνησίως φιλῶμεν, καὶ
^dεὐτελής, καὶ μικρὸς ὁ φιλούμενος, μεγίστην τιθέμεθα δόξαν D
^eτὸ παρ’ ἐκείνου φίλτρον. Διὸ καὶ αὐτὸς οὐ τὸ φιλεῖσθαι
^fπαρ’ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ ἐπονεί-
 διστα ἐκείνα, δόξαν ἐκάλει. Ἄλλ’ ἐκείνα μὲν δι’ ἀγάπην μόνον
 δόξα ἦν· ^gἃ δὲ ^hἂν ἡμεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ πάθωμεν, οὐ δι’ ἀγάπην
 μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ποθουμένου καὶ τὴν ἀξίαν
 δόξα ⁱἂν εἰκότως ^hκαὶ καλοῖτο καὶ εἶη. ⁱὩς ἐπὶ στεφάνους
 τοίνυν μεγίστους ^kτρέχωμεν τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδύνους, καὶ
 (78) μῆτε πενίαν μῆτε νόσον μῆτε ἐπήρειαν, μὴ συκοφαντίαν, μὴ
 αὐτὸν τὸν θάνατον ^lνομίζωμεν εἶναι ^mβαρὺ καὶ ἐπαχθές, ὅταν
 δι’ αὐτὸν ταῦτα ὑπομένωμεν. ⁿἌν γὰρ νήφωμεν, τὰ μέγιστα E
 διὰ τούτων ⁿἀπάντων κερδανοῦμεν· ὥσπερ οὖν εἰ μὴ νήφωμεν,
 οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἐναντίων καρπωσόμεθα τι χρηστόν. Σκόπει
 δέ. Ἐπηρεάζει σοί τις καὶ πολεμεῖ; Οὐκοῦν ἐγρηγορέναι σε
 παρασκευάζει, καὶ ἀφορμὴν σοι παρέχει ^pταῦ γεινέσθαι ὅμοιον
 τῷ θεῷ. Ἄν γὰρ ἀγαπήσῃς τὸν ἐπιβουλευόντα, ὅμοιος ἔση
 τῷ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντι ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. Ἄλλος

18 Joan. xxi. 17.

19 Matth. x. 37.

^v ἐπὶ τούτῳ B. ^w τοῦτο om. B. ^x τὸν] τῷ A.B.D.E.F.H. ^y θυσίᾳσαι
 A.F.H.I. ^z θῦσαι τὸν υἱὸν hoc ord. G. ^a τοῦτο δὲ
 τὸ] τὸ δὲ G. ^b ἡμῶν G. ^c καὶ pro καὶ A.E.F.H.I. ^d εὐτελής] + ἢ
 E.F.G.H.I. Statim ὁ φιλ. καὶ μικρὸς pro καὶ μ. ὁ φ. G. ^e τῷ . . φίλτρῳ
 G. ^f μόνον παρ’ ἡμῶν inverso ord. A.F.H.I. Mox τὸ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν pro
 τὸ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν omnes. ^g ἃ δὲ ἂν] εἰ δὲ καὶ G. ^h καὶ om. A.E.F.
 H.I. ⁱ ὥς] ὥσπερ A.B.E.F.I. ὅπερ H. ^k τρέχοντες E.H. Statim εἰς
 τοὺς ὑπὲρ B.D.E. receptum a Montef. ^l νομίζοντες H. ^m νομίζοντες mendose
 dedit Sav. Post h. v. add. πρᾶγμα E. ⁿ βαρὺν καὶ ἐπαχθὴ G. ^p ἅπαντα
 G. ^o οὐδὲν G. ^p τοῦ om. H.

ἀφαιρεῖταί σου ἡ χρήματα; Ἄν γενναίως ἐνέγκῃς, τοῖς εἰς
 πένητας πάντα δεδαπανηκόσι τὸν αὐτὸν λήψῃ μισθόν. ²⁰ “Καὶ
 γὰρ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν, φησὶ, μετὰ χαρᾶς
 529 προσεδέξασθε, γινώσκοντες κρείττονα ὑπαρξίν ἔχειν ἐν οὐρα-
 νοῖς, καὶ μένουσαν.” Εἰπέ τις κακῶς καὶ ὠνείδισεν; Ἄν τε
 ἀληθῇ ἑαυτὰ, ἃν τε ψευδῇ ἢ, στέφανόν ἑσοι μέγιστον ἔπλεξεν,
 ἃν πρῶως τὴν λοιδορίαν ἐνέγκῃς. “Ὁ τε γὰρ συκοφαντῶν
 πολλὴν ἡμῖν προξενεῖ τὸν μισθόν.” ²¹ “^ν Χαίρετε γὰρ, φησὶ, καὶ
 ἀγαλλιᾶσθε, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ^χ ψευ-
 δόμενοι, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” ὁ τε
 ἀληθῇ λέγων πάλιν τὰ μέγιστα ὠφελεῖ, μόνον ὑἑὸν πρῶως
 φέρωμεν τὰ λεγόμενα. Καὶ γὰρ ὁ Φαρισαῖος ἀληθεύων τὸν
 τελώνην ἔλεγε κακῶς, ἀλλ’ ὅμως ^ζ ἀντὶ τελώνου δίκαιον ἐποίησε.
 Καὶ τί δεῖ καθ’ ἕκαστον λέγειν; ἔξεστι γὰρ ^α ἐπελθόντα τοὺς
 Β ἄθλους τοῦ Ἰωβ ἅπαντα ταῦτα μετ’ ἀκριβείας μαθεῖν. Διὰ
 τοῦτο καὶ ^β Παῦλος ἔλεγε· ²² “Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, ^ε τίς καθ’
 ἡμῶν;” “Ὡς περ οὖν σπουδάζοντες καὶ ἀπὸ τῶν λυπούντων
^δ κερδαίνομεν, οὕτω ῥαθυμοῦντες ^ε οὐδὲ ἀπὸ τῶν ὠφελούντων
 ἀμείνους γινόμεθα. Τί γὰρ τὸν Ἰουδαν ὠφέλησεν, εἶπέ μοι, ἡ
 τοῦ Χριστοῦ συνουσία; τί ^ε δὲ τοὺς Ἰουδαίους ὁ νόμος; τί δὲ
 τὸν Ἀδὰμ ὁ παράδεισος; τί δὲ τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς;
 Διὰ ^ς τοι τοῦτο πάντα ἀφέντας, ἐν δεῖ σκοπεῖν μόνον, ὅπως τὰ
 καθ’ ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν καλῶς· καὶ τοῦτο ^β ποιῶμεν, οὐδὲ
 C αὐτὸς ὁ διάβολος ἡμῶν περιέσται ποτέ, ἀλλὰ ^ι καὶ μεζίζονως
 ἡμᾶς ὠφελήσει, νήφειν παρασκευάζων. Οὕτω γοῦν καὶ τοὺς
 Ἐφεσίους ὁ Παῦλος διηγείρει, τὴν ἐκείνου διηγούμενος ἀγριό-
 τητα. Ἄλλ’ ἡμεῖς καθεύδομεν καὶ ῥέγχομεν, καὶ ταῦτα πρὸς
 οὕτω πονηρὸν πολέμιον ἔχοντες. Καὶ εἰ μὲν ὄφιν ἐμφωλεύοντα
^κ ἔγνωμεν παρὰ τὴν κλίνην τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ἂν ἐποιη-
 σάμεθα σπουδὴν ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν· τοῦ διαβόλου δὲ ἐμφω-
 λεύοντος ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς, οὐδὲν ἡγούμεθα πᾶσχειν δεινόν,

20 Hebr. x. 34.

21 Matth. v. 12, 11.

22 Rom. viii. 31.

^α τὰ χρ. A.E. ut tacite edidit Montef. ^τ ὕπ. εἶναι pro εἶναι ὕπ. omnes.
^ς ταῦτα ἢ Edd. ἢ om. A.B.D.F.G.H.I. Mox ἢ post ψευδῇ accessit ex B.D.
 E.F.H.I. ^τ σε G. σοι μέγιστον om. H. ^ν καὶ χ. γὰρ G. ^ω ῥῆμα
 om. H. ^χ ψευδόμενοι] + χαίρετε, ὡς ἔφθην εἰπὼν G. ^υ εἶν pro ἂν A.B.D.
 E.H.I. Mox φέρωμεν omnes. ἐνέγκωμεν Edd. ^ζ ἀντὶ τελώνου] ἀντιλέγων
 οὐ mendose G. ^α ἐπελθόντας G. Mox μετὰ ἀκρ. A.B.D.E. ^β Παῦλος
 sine articulo omnes. Mox εἰ ὁ θεὸς Edd. εἰ om. B.F. εἰ ὁ om. A.D.E.G.H.I.
^ε τίς ὁ καθ’ ἡ. G. ^δ κερδαίνωμεν F.H. κερδανῶμεν G. ^ε οὐδὲν H.
^ε δαὶ pro δὲ ter G. ^ς τοι om. H. Mox ἀφέντας pro ἀφέντες B.D.E. et ex
 corr. A. ^η ποιήσωμεν G. ^ι καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. Mox ἡμᾶς
 om. G. ^κ ἔγνωμεν post ἡμετέραν transp. G.

ἀλλ' ἀναπεπτώκαμεν. ¹Τὸ δὲ αἷτιον, ἐπειδὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐχ ὁρῶμεν αὐτὸν ^mτοῖς τοῦ σώματος. Καίτοι διὰ τοῦτο ἐχρῆν ἐγρηγορέναι μᾶλλον καὶ νήφειν. Τὸν μὲν γὰρ αἰσθητὸν ⁿπολέμιον καὶ φυλάξαιτό τις ῥαδίως, τὸν δὲ ἀόρατον, ἂν μὴ D διαπαντὸς ὦμεν καθωπλισμένοι, οὐ δυνησόμεθα εὐκόλως διαφυγεῖν· καὶ μάλιστα, ὅτι οὐδὲ ἐξ εὐθείας οἶδε πολεμεῖν· ἢ γὰρ ἂν ἐάλω ταχέως· ἀλλὰ σχήματι πολλάκις φιλίας τὸν τῆς ὁμότητος ἰὸν ἐνίσιν. Οὕτω γοῦν καὶ τὴν γυναῖκα ^oτοῦ Ἰώβ παρεσκεύασε, προσωπείον φιλοστοργίας ὑποδῦσαν, τὴν πονηρὰν ῥέκεινν ἐισενεγκεῖν συμβουλήν. Οὕτω καὶ τῷ Ἀδὰμ διαλεγόμενος, ὑποκρίνεται ^qτὸ κηδεμονικὸν καὶ προστατικόν, λέγων, ὅτι ²³ “Ἀνοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἢ ἂν ^rἡμέρα E φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου.” Οὕτω καὶ τὸν Ἰεφθάε ἀνέπεισε προσχήματι εὐσεβείας τὴν θυγατέρα κατασφάζαι, καὶ τὴν παράνομον θυσίαν ἀνενεγκεῖν. Εἶδες αὐτοῦ τὰς μεθοδείας; εἶδες τὸν ποικίλον πόλεμον; Φυλάττου τοίνυν, καὶ πανταχόθεν ^sφράττου τοῖς ὅπλοις τοῖς πνευματικοῖς, καὶ καταμάνθανε τὰς ἐκείνου μηχανὰς μετὰ ἀκριβείας, ἵνα καὶ ἀνάλωτος ᾗς, καὶ ἔλῃς αὐτὸν εὐκόλως. Ἐπεὶ καὶ Παῦλος οὕτως αὐτοῦ περιεγένετο, ταῦτα μετὰ ἀκριβείας καταμανθάνων· διὸ καὶ ἔλεγεν, ²⁴ “Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.” Καὶ ἡμεῖς τοίνυν καὶ μαθεῖν καὶ φυγεῖν τὰς ἐπιβουλὰς αὐτοῦ σπουδάζωμεν, ἵνα τὴν κατ' αὐτοῦ νίκην ἀράμενοι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα ἀνακηρυχθῶμεν αἰῶνα, καὶ τῶν ἀκηράτων ⁵³⁰ ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(79)

ΛΟΓΟΣ IB.

¹Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

“ΟΠΕΡ καὶ ἔμπροσθεν ^aἔφθην εἰπὼν, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι B εἰς τὸν ἡθικὸν συνεχῶς ἐκβαίνει λόγον, ^bοὐχ ὥσπερ ἐν ταῖς

²³ Gen. iii. 5.²⁴ 2 Cor. ii. 11.

1 CAP. VI. v. 5.

¹ τὸ δὲ αἷτιον] ὁ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν. τοῦτο γὰρ τὸ αἷτιον G. ^m τοῖς om. A.E.F.H.I. ⁿ πόλεμον G. Statim καὶ φυλάσσεται G. καὶ φυλάσσεται I. ῥαδίως om. B. ^o τῷ Ἰώβ B.G. ^p ἐκείνην om. G. ^q τὸ] τὸν A.F.G. Μοχ λόγον pro λέγων G. ^r ἡμέρα] ὥρα I. Statim φάγητε pro φάγοιτε A.B.D.E.G.H.I. ^s φράττου om. G. Μοχ κατάμαθε idem. HOM. XII. ^a ἔφθην εἰπὼν] εἶπον E. ^b οὐχ] πλὴν οὐχ E.

ἄλλαις ἐπιστολαῖς, εἰς δύο διαιρῶν αὐτάς, ^dτὸ μὲν πρῶτον τοῖς δόγμασιν ἀφορίζει, ^eτὸ δὲ ἕτερον τῇ τῶν ἡθῶν ἐπιμελείᾳ. Ἄλλ' οὐκ ἐνταῦθα οὕτως, ἀλλὰ δι' ὅλης αὐτῆς ἀναμίξ τοῦτο ποιεῖ, ὥστε εὐπαράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον. Δύο τοίνυν ἐνταῦθα νεκρώσεις ^hεἰναί φησι, καὶ θανάτους δύο· καὶ τὴν μὲν **C** ὑπὸ Χριστοῦ γεγενῆσθαι ἐν τῷ βαπτίσματι, τὴν δὲ ὑφ' ἡμῶν ὀφείλειν ^kγενέσθαι διὰ τῆς μετὰ ταῦτα σπουδῆς. Τὸ μὲν γὰρ ταφῆναι τὰ πρότερα ἁμαρτήματα, τῆς αὐτοῦ γέγονε δωρεᾶς· τὸ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα μέναι νεκροὺς τῇ ἁμαρτίᾳ, τῆς ἡμετέρας δεῖ γενέσθαι ἔργον σπουδῆς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα πολλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸν θεὸν ὀρῶμεν βοηθοῦντα ἡμῖν. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἰσχύει τὸ βάπτισμα μόνον τὸ τὰ πρότερα ἀφανίσαι πλημμελήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἀσφαλίζεται. Ὡς περ οὖν ^lἐν ἐκείνοις τὴν πίστιν εἰσήνεγκας, ἵνα ἀφανισθῇ· οὕτω καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τῆς προθυμίας ἐπίδειξαι τὴν μετα-
Dβολὴν, ἵνα μὴ πάλιν σαντὸν καταρρυπάνης. Ταῦτα ^mγὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα συμβουλευὼν φησὶν· “Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.” Εἶδες πῶς ἐπῆρε τὸν ἀκροατὴν, πρὸς τὸν δεσπότην ⁿαὐτὸν εὐθέως ἀναγαγὼν τὸν αὐτοῦ, καὶ πολλὴν δεῖξαι σπουδᾶσας τὴν ὁμοιότητα; Διὰ τοῦτο ^oοὐδὲ εἶπε, θανάτῳ, ἵνα μὴ ἀντίπῃς, ἀλλ', “ὁμοιώματι θανάτου” οὐ γὰρ ἡ οὐσία ^pαὐτὴ ἀπέθανεν, ἀλλ' ὁ ἐξ ἁμαρτιῶν ἄνθρωπος, τοῦτέστιν, ἡ κακία. Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ γὰρ ἐκοινωνήσαμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου· ἀλλὰ τί; “Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν,” τῷ τῆς φυτείας ὀνόματι τὸν ἐκ ταύτης καρπὸν ἡμῖν αἰνιξά-
Eμενος. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφέν ἐν τῇ γῇ, καρπὸν τῆς οἰκουμένης τὴν σωτηρίαν ἤνεγκεν· οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον ταφέν ἐν τῷ βαπτίσματι, καρπὸν ἤνεγκε τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἀγιασμόν, τὴν υἰοθεσίαν, τὰ μυρία ἀγαθὰ· ^qοἶσει δὲ καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως ὕστερον δῶρον. Ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς μὲν ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ ἐν γῇ, καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν τῆς ἁμαρτίας λόγον, ἐκεῖνος δὲ κατὰ ^rτὸν τοῦ σώματος ἐτάφη, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε,

^c εἰς δύο δ. αὐτάς pro δ. αὐτάς εἰς δύο omnes. ^d τὸ] τὸν A.D.E.F.H. καὶ τὸν B.I. Mox ἀφορίζων I. et ex corr. B. ^e τὸ] τὸν A.B.D.E.F.H.I. Statim δεύτερον pro ἕτερον G.H. ^f ἐπιμελείᾳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἀλλὰ E.F. ἐπιμελείᾳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὕτως· ἀλλὰ D. ^g ἀναμίξας A.E.I. ^h εἶναι φησι A.B.D.E.F.H.I. φησὶν εἶναι G. εἶναι aberat. ⁱ ὑπὸ τοῦ Χρ. A.E.F. H.I. ^k γενέσθαι A.E.H. ^l ἐν om. G. Mox εἰσήνεγκες idem. ^m γὰρ] δὲ E. ⁿ αὐτὸν εὐθέως pro εὐθέως αὐτὸν A.B.D.E.F.H. αὐτὸν om. G. Statim ἀνάγων A.G.H. ^o οὐδὲ] οὐκ H. ^p αὐτῇ Edd. ἴσ. αὐτῇ Sav. marg. αὐτῇ est in nostris omnibus. ^q οἶσει] εἶση G. Mox ὕστερον om. B. ^r τὸν τ. σ. ἐτάφη] τὴν τ. σ. ταφὴν G.

σύμφυτοι ^ςτῷ θανάτῳ, ἀλλὰ, “ τῷ ὁμοιώματι τοῦ ^τθανάτου.” Θάνατος ^νμὲν γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, ἀλλ’ οὐ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου. Εἰ τοίνυν, φησὶν, ἐν τῷ θανάτῳ ἐγενόμεθα σύμφυτοι, “ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα” ἀνάστασιν ἐνταῦθα τὴν μέλλουσιν λέγων. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνωτέρω περὶ θανάτου δια- 531
λεχθεὶς καὶ εἰπὼν, “ ^αἩ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;” οὐδὲν περὶ ἀναστάσεως διελέχθη σαφῶς, ἀλλὰ ^ωπερὶ πολιτείας τῆς μετὰ τὸ βάπτισμα, κελεύσας ἐν καινότητι ζωῆς περιπατῆσαι· διὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸν αὐτὸν ἀναλαβὼν λόγον, ἐκείνην ^ςἡμῖν λοιπὸν προαναφωνεῖ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ περὶ ταύτης φησὶ τῆς ἐκ τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης· ^υεἰπὼν, “ Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ,” οὐκ εἶπεν, ὅτι ^ςκαὶ τοῦ ὁμοιώματος τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, ^αἀλλὰ, “ τῆς ἀναστάσεως.” Ἰνα γὰρ B
μὴ λέγῃς, καὶ πῶς, ^βεἰ μὴ ἀπεθάνομεν ὡς ἀπέθανεν, ἀναστήσόμεθα ὡς ἀνέστη; ἡνίκα μὲν τοῦ θανάτου ^ςἐμνημόνευσεν, οὐκ εἶπε, σύμφυτοι τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ, “ τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου” ἡνίκα δὲ τῆς ἀναστάσεως, ^δοὐκέτι εἶπε, τῷ ὁμοιώματι τῆς ἀναστάσεως, ἀλλ’, αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. Καὶ οὐκ εἶπε, γεγόναμεν, ἀλλ’, “ ἐσόμεθα,” καὶ τούτῳ ^ςπάλιν τῷ ῥήματι δηλῶν ἐκείνην τὴν οὐδέπω γεγενημένην ἀνάστασιν, ἀλλὰ ^ςμέλλουσιν.

(80) Εἰτα βουλόμενος ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λόγον, δείκνυσιν ἑτέραν ἀνάστασιν ἐνταῦθα ^ςγενομένην πρὸ ἐκείνης, ἵνα ἀπὸ τῆς C
παρούσης καὶ τῇ μελλούσῃ πιστεύσῃς. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι σύμφυτοι ἐσόμεθα τῆς ἀναστάσεως, ἐπήγαγε· ^ς2“ Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας.” ^βὁμοῦ καὶ αἰτίαν καὶ ἀπόδειξιν τῆς μελλούσης τιθεὶς ἀναστάσεως. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐσταύρωται,

2 v. 6.

^ς τοῦ θανάτου G. ^τ θανάτου] + αὐτοῦ B. ^ν μὲν om. H. ^ω περὶ om. I.
^ς ἡμῶν A.E.F.H. ἡμῶν ex corr. I. ^υ εἰπὼν, εἰ γὰρ σ.] Sic B.D.F.G.H.I.
εἰπὼν γὰρ σ. E. εἰπὼν ^{εἰ} γὰρ σ. (sic) A. Edebatur εἰπὼν γὰρ, εἰ σ. ^ς καὶ
accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Statim τῷ ὁμοιώματι I. ^α ἀλλὰ τῆς ἀ.] Sic
A.B.E.F.H.I. ἀλλὰ ἀπλῶς τῆς ἀ. D. ἀλλὰ καὶ τῆς ἀ. Edd. Pro his verbis
plane diversa, ἀλλὰ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θ. ἐσόμεθα habet G. ^β εἰ καὶ μὴ I.
Statim ἀποθάνομεν G. ἀπεθάνομεν E.H. ^ς ἐμνημόνευεν B. ^δ οὐκ εἶπε E.
receptum a Montef. τῷ ante ὁμ. om. G. οὐ τῷ ὁμ. φησὶ, τῆς ἀ. ἀλλὰ τῆς ἀ.
ἐσόμεθα. καὶ τούτῳ κ. τ. ἐ. I. ^ς πάλιν τῷ ῥ. δηλῶν A.B.D.E.F.H.I. τῷ ῥ.
πάλιν δηλῶν G. πάλιν δηλῶν τῷ ῥ. Edd. ^ς μένουσαν F. ^ς γεγενημένην G.
^β Haec ὁμοῦ καὶ—τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας desunt in I.

ἀλλὰ, “συνεσταύρωται,” ἐγγὺς ἰάγων τὸ βάπτισμα τῷ σταυρῷ. ^k Διὸ καὶ ἄνωτέρω ἔλεγε, “Σύμφυτοι τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ γεγόναμεν.” “Ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα ¹ τῆς ἁμαρτίας,” οὐ ^m τὸ σῶμα τοῦτο οὕτω καλῶν, ἀλλὰ τὴν πονηρὴν ἀπάσαν. Ὡςπερ γὰρ ⁿ ἄνθρωπον παλαιὸν λέγει τὴν ὁλόκληρον κακίαν, οὕτω καὶ ^o σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τὴν ἀπὸ ^p διαφόρων μερῶν πονηρίας συγκειμένην πάλιν κακίαν. Καὶ ὅτι οὐ στοχασμὸς τὸ εἰρημένον, ^q αὐτοῦ τοῦ Παύλου ^r τοῦτο αὐτὸ διὰ τῶν ἐξῆς ^s ἐρμηνεύοντος ἄκουσον. Εἰπὼν γὰρ, “Ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας,” ἐπήγαγε· “Τοῦ μηκέτι δουλεῖν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.” Ταύτῃ γὰρ αὐτὸ εἶναι βούλομαι νεκρὸν, οὐχ ὥστε ἀφανισθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ἀλλ’ ὥστε μὴ ἁμαρτάνειν. Καὶ προῖὼν ἔτι σαφέστερον αὐτὸ ποιεῖ. ³ “Ὁ γὰρ ἀποθανὼν, φησὶ, δεικνύεται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.” Περὶ ^E παντὸς ἀνθρώπου τοῦτό φησιν, ὅτι ὥςπερ ὁ ἀποθανὼν ἀπῆλλακται ^t τοῦ λοιποῦ ἁμαρτάνειν, νεκρὸς κείμενος, οὕτω καὶ ^v τὸν ἀναβάντα ἀπὸ τοῦ ^w βαπτίσματος, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἀπέθανεν ἐκεῖ, νεκρὸν δεῖ μένειν διαπαντὸς τῇ ἁμαρτίᾳ. Εἰ τοίνυν ἀπέθανες ^x ἐν τῷ βαπτίσματι, μένε νεκρός· καὶ γὰρ ἕκαστος ἀποθανὼν, οὐκέτι ἁμαρτάνειν ^y δύναται· ἂν· εἰ δὲ ἁμαρτάνεις, λυμαίνῃ τοῦ θεοῦ τὴν δωρεάν. Ἀπαιτήσας τοίνυν τοσαύτην ἡμᾶς φιλοσοφίαν, καὶ τὸν στέφανον ^z ἐπάγει ταχέως, λέγων· ⁴ “Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ.” Καίτοι ^a καὶ τοῦτο πρὸ τοῦ στεφάνου ^b μέγιστος στέφανος, ^c τὸ κοινωνῆσαι τῷ δεσπότῃ· πλὴν ἀλλὰ καὶ ⁵³² ἕτερον ^d δίδωμι, φησὶν, ἔπαθλον. Ποῖον δὲ τοῦτο; Τὴν ^e αἰώνιον ζωὴν. “Πιστεύομεν γὰρ, ^f φησὶν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.” Καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ⁵ “^g Ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει.” Καὶ σκόπει πάλιν αὐτοῦ τὴν

3 v. 7.

4 v. 8.

5 v. 9.

ⁱ ἀγαγὼν A.F.H. ^k διὸ καὶ ἂν. ἔλεγε om. A.E.F.H. ¹ τῆς ἁμαρτίας om. G. ^m τὸ σῶμα om. G. οὕτω om. B. ⁿ ἄνθ. π. pro π. ἄνθ. omnes. ^o τὸ σῶμα Edd. τὸ deest in omnibus. Post σῶμα add. ἁμαρτίας E. ^p τῶν διαφ. Edd. τῶν abest ab omnibus. Statim μερῶν πονηρίαν A. et a pr. man. B. (μερῶν eras.) πονηρίαν ex corr. B. πονηρίας om. D.E. Post κακίαν add. φησὶ E. ^q αὐτοῦ pro ἀπὸ B.D.E.F.G.H.I. ἄκουσον αὐτοῦ (et mox ἂν. ἄκουσον) A. ^r τοῦτο om. I. αὐτὸ om. A.E.F.H.I. ^s ἐρμηνεύοντος (—όντων H.) pro ἐρμηνεύσαντος omnes. ^t τοῦ λοιποῦ ἁμ. A.B.D.F.I. τοῦ λοιποῦ ἁμ. E.H. τοῦ λοιποῦ μὴ ἁμ. G. τὸ λοιπὸν τοῦ ἁμ. Edd. ^v τὸν ἀναβάντα (ἀναστάντα H.) pro ὁ ἀναβὰς omnes. ^w βαπτίσματος, ἐπειδήπερ pro βαπτίσματος. ἐπειδὴ γὰρ A.B.D.E.F.H.I. ^x ἐν om. B. ^y δύναται ἂν] δύναται G. ^z ἐπάγει ταχ. pro ταχ. ἐπήγαγε omnes. ^a καὶ τοῦτο] πρὸ τοῦτο (sic) καὶ G. ^b μεγίστου H. ^c τὸ] τῷ F.H. ^d δίδωμί σοι Edd. σοι deest in omnibus. ^e αἰώνιον G. ^f φησὶν om. I. ^g εἰδότες ὅτι Edd. εἰδότες deest in omnibus.

φιλονεικίαν, ^hκαὶ πῶς ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτὸ κατασκευάζει. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν τινὰς θορυβεῖσθαι διὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον, δείκνυσιν ὅτι δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο χρὴ θαρρεῖν λοιπόν. ⁱΜὴ γὰρ, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀπέθανε, φησί, νομίσης αὐτὸν θνητὸν εἶναι· καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸ ἀθάνατος μένει. Θανάτου γὰρ θάνατος ὁ θάνατος αὐτοῦ γέγονε· καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανε, ^B^kδιὰ τοῦτο οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ γὰρ ἐκείνον τὸν θάνατον ⁶“Τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανε.” Τί ἐστι, “τῇ ἁμαρτίᾳ;” Τουτέστιν, οὐδὲ ἐκείνῳ ὑπεύθυνος ^lἦν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἡμετέραν, ^mἵνα αὐτὴν ἀνέλη, καὶ ἐκκόψῃ τὰ νεῦρα αὐτῆς καὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν, διὰ τοῦτο ἀπέθανεν. Εἶδες πῶς ἐφόβησεν; Εἰ γὰρ οὐκ ἀποθνήσκει δεύτερον, οὐδὲ λουτρόν ⁿἐστι δεύτερον· εἰ δὲ λουτρόν οὐκ ἔστι δεύτερον, μηδὲ σὺ πρὸς ἁμαρτίαν ἐπιρρεπὼς ἔχε. Ταῦτα γὰρ πάντα λέγει, πρὸς ἐκείνο ἰστάμενος τὸ, “^oΠοιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ,” καὶ τὸ, “Ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ.” ^CΠρόρριζον τοίνυν τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν ἀναιρῶν, ἅπαντα ταῦτα τίθησιν. “^aὉ δὲ ζῇ, τῷ θεῷ ζῇ,” φησί· τουτέστιν, ἀκαταλύτως, ὥς μηκέτι κρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ θανάτου. Εἰ γὰρ καὶ τὸν πρότερον θάνατον οὐχ ὑπεύθυνος ὦν ἀπέθανεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐτέρων ἁμαρτίαν· πολλῷ μᾶλλον νῦν οὐκ ἀποθανεῖται, καταλύσας αὐτήν. ^aὉ καὶ ^pἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἔλεγεν· ⁷“Ἀπαξ γὰρ, φησὶν, ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. ^qΚαὶ καθόσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ^rἅπαξ προσε- ^Dνεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς (81) ἁμαρτίας ὀφθῆσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.” Δείκνυσιν δὲ καὶ τῆς κατὰ θεὸν ζωῆς τὴν ἰσχύν, καὶ τῆς ἁμαρτίας τὴν δύναμιν· τῆς μὲν κατὰ θεὸν ^sζωῆς, ὅτι οὐκέτι ἀποθανεῖται· τῆς δὲ ἁμαρτίας, ὅτι εἰ τὸν ἀναμάρτητον αὕτη ^tπαρεσκεύασεν ἀποθανεῖν, τοὺς ὑπευθύνους ὄντας πῶς οὐκ ἀπολεῖ;

Εἶτα, ἐπειδὴ περὶ τῆς αὐτοῦ ζωῆς διελέχθη, ἵνα μὴ λέγῃ τις, τί οὖν πρὸς ἡμᾶς τὸ εἰρημένον; ἐπήγαγεν· ⁸“Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογιζέσθε ἑαυτοὺς, φησί, νεκροὺς μὲν ^vεἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας ^Eδὲ τῷ θεῷ.” Καλῶς εἶπε, “λογίζεσθε,” ἐπειδὴ ὅψι παρα-

6 v. 10.

7 Heb. ix. 26—28.

8 v. 11.

^h καὶ om. E. ⁱ μὴ] μηδὲ G. ^k διὰ] καὶ διὰ A.F.G.H. ^l ἦν] ὦν G.
^m ἵνα γὰρ αὐτὴν Edd. γὰρ om. A.B.F.G.H.I. ⁿ ἐστι] οὐκ ἔστι A.H.I.
 Sequentia εἰ δὲ—δεύτερον om. A.E.H.I. et in textu F. ^o ποιήσωμεν A.
^p ἐν τῇ om. B. ^q καὶ οὐ καθόσον G. ^r ἅπαξ om. I. ^s [ζωῆς]+τὴν
 ἰσχύν G. ^t παρεσκεύασεν omnes. παρεσκεύαζεν Edd. ^v εἶναι om. A.F.
 H.I. Mosq. 8.

στῆσαι τὸ λεγόμενον τέως οὐκ ἔστι. Καὶ τί ^wλογισόμεθα, φησί; “Νεκροὺς μὲν ^xεἶναι τῇ ἀμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.” Ὁ γὰρ οὕτω ζῶν πάσης ἐπιλήψεται ἀρετῆς, αὐτὸν ἔχων σύμμαχον τὸν Ἰησοῦν τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ἐν Χριστῷ.” Εἰ γὰρ νεκροὺς ὄντας ἀνέστησε, πολλῶ μᾶλλον ζῶντας κατασχεῖν δυνήσεται. ⁹“Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἀμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.” Οὐκ εἶπε, μὴ οὖν ζήτω ἡ ⁵³³σὰρξ, μηδὲ ἐνεργείτω, ἀλλ’, “ἡ ἀμαρτία μὴ βασιλευέτω” οὐ γὰρ τὴν φύσιν ἦλθεν ἀνελεῖν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν ^yδιορθῶσαι. Εἵτα δεικνύς, ὅτι οὐ βία καὶ ἀνάγκη κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς πονηρίας, ἀλλ’ ἐκόντες, οὐκ εἶπε, μὴ τυραννείτω, ὅπερ ἀνάγκης ἦν, ἀλλὰ, “μὴ βασιλευέτω.” Καὶ γὰρ ἄτοπον εἰς βασιλείαν ἀγομένους ^zοὐρανῶν, βασιλίδᾳ τὴν ἀμαρτίαν ἔχειν, καὶ καλουμένους συμβασιλεῦσαι τῷ Χριστῷ, αἰρεῖσθαι ^aγίνεσθαι τῆς ἀμαρτίας αἰχμαλώτους· ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸ διάδημα ρίψας ἀπὸ ^bτῆς κεφαλῆς, δαιμονώσῃ γυναικὶ καὶ προσαιτούσῃ καὶ ^Bβράκῃα περιβεβλημένη δουλεύειν ἐθέλοι. Εἵτα, ἐπειδὴ βαρὺ τὸ περιγενέσθαι ἀμαρτίας, ὅρα πῶς καὶ κοῦφον ἔδειξε, καὶ τὸν πόνον παρεμυθήσατο εἰπὼν, “ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι.” ^dΤοῦτο γὰρ δείκνυσι προσκαίρους ὄντας τοὺς ἀγῶνας, καὶ ταχέως καταλυομένους· ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν προτέρων ἡμᾶς ἀναμνησκει κακῶν, καὶ τῆς τοῦ θανάτου ρίζης· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν θνητὸν γέγονεν. Ἀλλ’ ἔξεστι καὶ θνητὸν ἔχοντα σῶμα, μὴ ἀμαρτάνειν. Εἶδες τὴν περιουσίαν τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος; Ὁ μὲν γὰρ Ἀδὰμ οὐδέπω θνητὸν ἔχων, ^eὥλισθε· σὺ δὲ καὶ ^fθανάτῳ λαβὼν ὑπεύθυνον ὄν, στεφανωθῆναι ^Cδυνήσῃ. Καὶ πῶς βασιλεύει, φησὶν, ^gἡ ἀμαρτία; Οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας ^hδυνάμεως, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς σῆς ῥαθυμίας. Διὰ τοῦτο εἰπὼν, “μὴ βασιλευέτω,” καὶ τὸν τρόπον ⁱδείκνυσι τῆς τοιαύτης βασιλείας, ἐπάγων ^kκαὶ λέγων, “εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.” Οὐ γὰρ ἐστὶ τιμὴ ^lτὸ μετ’ ἐξουσίας αὐτῷ πάντα χαρίζεσθαι, ἀλλ’ ἐσχάτῃ δουλείᾳ καὶ ἀτιμίας ἐπίτασις. Ὅταν γὰρ ^mβούλεται πράττειν, τότε ἐλευθερίας

9 v. 12.

^w λογισόμεθα Edd. ἴσ. λογισόμεθα Sav. marg. λογισόμεθα est in nostris omnibus. ^x εἶναι om. G. ^y διορθώσασθαι A.E.F.H.I. ^z τῶν οὐρανῶν Edd. τῶν om. A.E.F.G.H.I.

^a γίνεσθαι pro γενέσθαι A.E.F.G.H.I. ^b τῆς] + ἐαυτοῦ I. ^c ἐθέλει A.I. ἐθέλη H. ^d τοῦτῳ A.H. ^e ὥλισθησεν G. ^f θανάτῳ A.B.D.E.F.G.I. θανάτου Edd. Mox ὃν om. A.E.F.H.I. ^g ἡ om. G. ^h δυνάμεως I. ⁱ τῆς τοιαύτης δείκνυσι inverso ord. B.F.H. ^k καὶ λέγων om. G. ^l τὸ] τῷ F.H. Mox πάντα om. G. ^m βούληται F.H.

ἐστέρηται πάσης· ^η ὅταν δὲ κωλύηται, τότε μάλιστα τὴν οἰκείαν ἀξίαν διατηρεῖ.

¹⁰“ Μὴδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀλλ’ ὅπλα δικαιοσύνης.” Οὐκοῦν μέσον τὸ σῶμα κακίας D καὶ ἀρετῆς, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ὅπλα· ^ο ἐκάτερα δὲ τὰ ἔργα παρὰ τὸν χρώμενον γίνεται· ὥσπερ ἂν εἰ καὶ στρατιώτης ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενος, καὶ ληστής κατὰ τῶν ῥενοικούντων ὀπλιζόμενος, τοῖς αὐτοῖς ^ι φράττοιτο ὅπλοις· οὐ γὰρ τῆς παντευχίας τὸ ἐγκλημα, ἀλλὰ τῶν ^ι εἰς κακὸν χρωμένον. ^α Ὁ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐστὶν εἰπεῖν, τοῦτο κακίῳ ^ς γινομένης παρὰ τὴν τῆς ψυχῆς γνώμην, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. ^α Ἄν μὲν ^ι γὰρ περιεργάσῃ κάλλος ἀλλότριον, ὅπλον ἀδικίας γέγονεν ὁ ὀφθαλμὸς, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν· ^ν ὀφθαλμοῦ γὰρ E τὸ ὁρᾶν, οὐ τὸ κακῶς ὁρᾶν· ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ κελεύσαντος λογισμοῦ πονηρίαν· ἂν δὲ χαλινώσῃ αὐτὸν, δικαιοσύνης γέγονεν ὅπλον. Οὕτω καὶ ἐπὶ γλώττης, οὕτω καὶ ἐπὶ χειρῶν καὶ ^ω ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ^κ Καλῶς δὲ τὴν ἀμαρτίαν ἀδικίαν ἐκάλεσεν· ἢ γὰρ ἑαυτὸν τις, ἢ τὸν πλησίον ἀμαρτάνων ἀδικεῖ, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν πρὸ τοῦ πλησίον. ^γ Ἀπαγαγὼν τοίνυν τῆς πονηρίας, ἄγει πρὸς τὴν ἀρετὴν, λέγων· “ Ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας.” Ὅρα πῶς ἀπὸ (82) τῶν ὀνομάτων γυμνῶν προτρέπει, ἐκεῖ μὲν ἀμαρτίαν εἰπὼν, ἐνταῦθα δὲ τὸν θεόν. Δείξας γὰρ ὅσον τὸ μέσον τῶν βασιλευόντων, πάσης συγγνώμης τὸν στρατιώτην ἐξέβαλε, τὸν 534 ἀφέντα μὲν τὸν θεόν, ἐπιθυμήσαντα δὲ ὑπὸ ^z τῇ τῆς ἀμαρτίας τάττεσθαι βασιλείᾳ. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς τοῦτο κατασκευάζει λέγων, “ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας.” Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσσι κακείνης τὴν λύμην, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δωρεᾶς τὸ μέγεθος. Ἐννοήσατε γὰρ, φησὶ, τίνες ἦτε, καὶ τί γεγόνατε. Τίνες οὖν ἦτε; Νεκροὶ καὶ ἀπολωλότες ἀπώλειαν οὐδαμόθεν διορθωθῆναι δυναμένην· οὐδὲ γὰρ ἦν τις ὁ βοηθῆσαι δυνάμενος. Καὶ τίνες ἐξ ἐκείνων γεγόνατε τῶν νεκρῶν; Ζῶντες ζῶν ἁθάνατον. ^α Καὶ διὰ τίνος; Διὰ τοῦ ^β πάντα δυναμένου θεοῦ. Οὐκοῦν καὶ ὑπὸ ^γ τούτῳ τάττεσθαι δίκαιον μετὰ προθυ- B

10 v. 13.

^η ὅταν pro ὅτε A.E.F.G.H.I. κωλύηται pro κωλύεται A.E.I. ^ο ἐκάτερα δὲ τὰ ἔργα om. G. ^ρ οἰκούντων G. ^ι φράττοιτο G.I. ^ι εἰς τὸ κακὸν Edd. τὸ om. F.G.I. ^ς γενομένης G. ^ι γὰρ om. G. ^ν ὀφθαλμοῦ γὰρ —κακῶς ὁρᾶν om. G. Idem mox post πονηρίαν add. οὐχ οὕτως γὰρ ὀφθαλμοῦ τὸ ὁρᾶν. ^ω ἐπὶ om. A.E.I. ^κ καλῶς] ἄλλως G. ^γ ἀπάγων G. ^z τῇ . . . βασιλείᾳ pro τὴν . . . βασιλείαν A.B.D.E.F.I. ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας τάττεσθαι βασιλείᾳ G. ^α καὶ om. I. ^β τὰ πάντα A.E.F.H.I. ^γ τούτῳ D.E.I. et ex corr. A.B. τούτο G. τούτου H. et a pr. man. B. τούτον Edd.

μίας τοσαύτης, μεθ' ὅσης εἰκὸς τοὺς ἀπὸ νεκρῶν ζῶντας γενο-
 μένους. “Καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ^dδικαιοσύνης.” Οὐκοῦν οὐ
 πονηρὸν τὸ σῶμα, εἴγε ὅπλον δικαιοσύνης αὐτὸ γενέσθαι δυνα-
 τόν. Ὅπλον δὲ εἰπὼν, ἐδήλωσεν, ὅτι καὶ πόλεμος ἐφέστηκε
^eχαλεπός. Διὸ καὶ παντευχίας ἡμῖν δεῖ ἰσχυράς, καὶ γνώμης
 γενναίας καὶ τὰ τῶν πολέμων τούτων ^fἐπισταμένης καλῶς, καὶ
 πρό γε πάντων στρατηγού. Ἄλλ' ὁ μὲν στρατηγὸς παρέ-
 στηκεν, αἰὲ πρὸς συμμαχίαν ἕτοιμος ὢν, καὶ ἀχείρωτος μένων,
 C καὶ τὰ ὅπλα δὲ ^gἰσχυρὰ κατεσκεύασεν ἡμῖν· δεῖ δὲ λοιπὸν προ-
 αιρέσεως τῆς εἰς δέον αὐτὰ μεταχειριζομένης, ὥστε καὶ τῷ
 στρατηγῷ πείθεσθαι, ^hκαὶ τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος τί-
 θεσθαι.

Παρακελευσάμενος τοίνυν ἡμῖν οὕτω μεγάλα, καὶ ὅπλων καὶ
 μάχης καὶ πολέμων ἀναμνήσας, ὅρα πῶς πάλιν ⁱθαρρύνει τὸν
 στρατιώτην, καὶ ἀλείφει τὴν προθυμίαν, λέγων· ¹¹“Ἀμαρτία
 γὰρ ὑμῶν ^kοὐκέτι κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ^lἀλλὰ ὑπὸ
 χάριν.” Εἰ οὖν ἀμαρτία ἡμῶν οὐκέτι ^mκυριεύει, τίνος ἕνεκεν
 τοσαῦτα ⁿπαρεγγυᾷς, λέγων, “Μὴ βασιλευέτω ^oἡ ἀμαρτία ἐν
 τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι.” καὶ, “Μὴ παριστάνετε τὰ μέλη
 D ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἀμαρτίᾳ;” Τί οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον;
^pΣπερματικόν τινα ^qπροκαταβάλλεται λόγον ἐνταῦθα, ὃν
 ὕστερον ἀναπτύσσειν μέλλει, καὶ μετὰ πολλῆς ἐργάζεσθαι ^rτῆς
 κατασκευῆς. Τίς οὖν ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος; Τὸ σῶμα ἡμῶν
 πρὸ μὲν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ^sεὐχείρωτον ἦν τῇ ἀμαρ-
 τία. Μετὰ γὰρ τὸν θάνατον καὶ ^tπολὺς παθῶν ἐπεισῆλθεν
 ἐσμός· διόπερ οὐδὲ σφόδρα κοῦφον ἦν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ^vἀρε-
 τῆς δρόμον. Οὔτε γὰρ ^wπνεῦμα παρῆν τὸ βοηθοῦν, οὔτε
 βάπτισμα τὸ νεκρῶσαι δυνάμενον· ἀλλ' ὥσπερ τις ἵππος δυσή-
 E νιος, ἔτρεχε ^xμὲν, διημάρτανε δὲ πολλάκις, τοῦ νόμου τὰ πρα-
 κτέα καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα διαγορεύοντος μὲν, πλεόν δὲ οὐδὲν τῆς
 διὰ τῶν ῥημάτων παραινέσεως τοῖς ἀγωνιζομένοις εἰσφέροντος.
 Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χριστὸς παραγέγονε, τὰ παλαίσματα λοιπὸν
 εὐκολώτερα γέγονε. Διὸ καὶ μείζονα ἡμῖν προετέθη ^yτὰ σκάμ-

11 v. 14.

^d δικαιοσύνης] + τῷ θεῷ Sav. Mor. τῷ θεῷ om. A.B.D.E.F.G.H. Mosqg. ^e χαλεπός] δυνατός E. ^f ἐπισταμένους G. ^g τὰ ἰσχυρὰ Edd. τὰ deest in omnibus. ^h καὶ τὰ ὅπλα——τίθεσθαι om. G. Mox οὕτω με-
 γάλα om. idem. ⁱ παραθαρρύνει I. Mox τῇ προθυμίᾳ idem. ^k οὐκέτι]
 οὐ G. Mosq. 3. ^l ἀλλ' ὑπὸ A.E.H.I. ^m κυριεύσει F. ⁿ παρεγγυᾷς
 omnes. παρεγγυᾷ Edd. ^o ἡ accessit ex omnibus. ^p σπερματικῶς A.F. G.H.I. ^q προκαταβάλλεται A.D.E.F.G.H.I. καταβάλλεται Edd. ^r τῆς
 om. G. ^s εὐχείριστον G. ^t πολὺς παθῶν] ὁ πολὺς τῶν παθῶν B.D.E. ^v ἀρετῆς] ἀμαρτίας G. ^w τὸ πνεῦμα I. ^x μὲν om. G. Mox οὐδὲν om. E. ^y τὰ om. A.

ματα, ἄτε μείζονος μετεσχηκόσι τῆς βοηθείας. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ¹²“Ἐὰν μὴ ^zπερισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς ἐξῆς σαφέστερον λέγει, ^aτέως δὲ αὐτὸ αἰνίττεται διὰ βραχέων ἐνταῦθα, δεικνὺς ὅτι ἐὰν μὴ σφόδρα ἑαυτοὺς ὑποκατακλίνωμεν, οὐ περιέσται ἡμῶν ^bἡ ἀμαρτία. Οὐ γάρ ἐστι νόμος ^cὁ κελεύων μόνον, ⁵³⁵ ἀλλὰ καὶ χάρις ^dἡ καὶ τὰ πρότερα ἀφείσα, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἀσφαλιζομένη. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ^eμετὰ τοὺς πόνους τοὺς στεφάνους ^fἐπηγγέλλετο· αὕτη δὲ πρότερον ἐστεφάνωσε, καὶ τότε εἰς τοὺς ἀγῶνας εἵλκυσε. Ἐμοὶ ^gδὲ δοκεῖ οὐδὲ πάντα τὸν βίον τοῦ πιστοῦ ἐνταῦθα αἰνίττεσθαι, ἀλλὰ σύγκρισιν βαπτίσματος ποιῆσθαι καὶ ^hνόμου· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι ¹³“Τὸ μὲν γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.” Ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐλέγχει τὴν παράβασιν, ἡ δὲ χάρις λύει ⁱτὴν ^B παράβασιν. Ὡςπερ ^kοὖν ἐκεῖνος ἐλέγχων συνίστησι τὴν ἀμαρτίαν, οὕτως αὕτη συγχωροῦσα οὐκ ἀφίησιν εἶναι ὑπὸ ἀμαρτίαν· ὥστε διπλῇ τῆς τυραννίδος εἰ ταύτης ἀπηλλαγμένος, τῷ τε ^lμὴ ὑπὸ νόμον εἶναι, καὶ τῷ χάριτος ἀποδευκέναι.

Ἐπειδὴ ^mτοῖνν τούτοις ἀναπνεῦσαι πεποίηκε τὸν ἀκροατὴν, (83) ἀσφαλιζέται ⁿπάλιν αὐτὸν, ἐξ ἀντιθέσεως παραίνεσιν εἰσάγων, καὶ λέγων οὕτω· ¹⁴“Τί οὖν; ^oἀμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμέν ὑπὸ νόμον, ἀλλ’ ὑπὸ χάριν; Μὴ γένοιτο.” ^pΠρῶτον μὲν γὰρ τῇ ἀπαγορεύσει, διὰ τὸ σφόδρα ἄτοπον εἶναι τὸ λεγόμενον, ^Cκέ-
χρηται· ἔπειτα δὲ καὶ εἰς παραίνεσιν ^qἐξάγει τὸν λόγον, καὶ δείκνυσι πολλὴν οὖσαν τὴν εὐκολίαν τῶν ἀγώνων, οὕτω λέγων· ¹⁵“Οὐκ οἶδατε, ὅτι ^rᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοι ἐστε ^sᾧ ὑπακούετε, ἥτοι ἀμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;” Οὕτω λέγω τὴν γέενναν, φησὶν, οὐδὲ τὴν ^tπολλὴν ἐκείνην κόλασιν, ἀλλὰ τὴν ἐνταῦθα αἰσχύνην, ὅταν δοῦλοι ^uγίνησθε, καὶ ἐκόντες δοῦλοι, καὶ ἀμαρτίας δοῦλοι, καὶ ἐπὶ τοιούτῳ μισθῷ, ὥστε πάλιν ἀποθανεῖν. Εἰ γὰρ πρὸ τοῦ βαπτίσματος θάνατον εἰργάσατο σωματικόν, καὶ ^D

12 Matth. v. 20.

13 2 Cor. iii. 6.

14 v. 15.

15 v. 16.

^z περισσεύσῃ pro περισσεύη A.E.F.G.H.I. ^a τέως] πῶς G. ^b ἡ om. A.E.H.I. ^c ὁ om. A.E. ^d ἡ om. A.E.F.H.I. Mox ἀφείσα E. ^e τοὺς στ. μετὰ τοὺς π. inverso ord. A.F.H.I. ^f ἐπηγγέλλετο B.D.E.G. ^g ἐπηγγέλατο I. ἐπήγγελο Edd. ^h νόμου sine artic. omnes. ⁱ τὴν accessit ex A.E.G.H.I. ^k οὖν om. G. ^l μὴ ὑπὸ νόμον] ὑπὸ νόμον μὴ H.I. ὑπὸ νόμον μὴ F. ^m τοῖνν pro δὲ omnes. ⁿ πάλιν] λοιπὸν D. ^o ἀμαρτήσομεν E.H. Mosq. et ante corr. A. ^p πρῶτον μὲν γάρ] καὶ πρῶτον μὲν D.E. ^q εἰσάγει A.H.I. ^r πολλὴν] μακρὰν D.E. ^s γένησθε G.

τοσαύτης ἐδεήθη τῆς θεραπείας τὸ ἔλκος, ὥστε τὸν δεσπότην ἀπάντων εἰς θάνατον ἵκατελθεῖν, καὶ οὕτω λύσαι τὸ κακὸν, μετὰ ὅτλην τοσαύτην δωρεὰν καὶ ἐλευθερίαν λαμβάνουσά σε ἐκόντα ^ωαὐτῇ πάλιν ^υὑποκατακλινόμενον, τί οὐκ ἐργάσεται; Μὴ τοίνυν ἐπὶ τοσοῦτον δράμης βάραθρον, μὴδὲ ἐκὼν σεαυτὸν προδῶς. Ἐπὶ μὲν γὰρ ^υτῶν πολέμων καὶ ἄκοντες παραδίδονται ²πολλάκις οἱ στρατιῶται· ἐνταῦθα δὲ ^αἂν μὴ αὐτὸς αὐτομολήσης, οὐδεὶς σου περιέσται. Ἐντρέψας τοίνυν ἀπὸ τοῦ πρέποντος, φοβεῖ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπάθλων, καὶ τίθησιν ἀμφοτέρων τὰ ἐπίχειρα, δικαιοσύνην καὶ θάνατον· ^βθάνατον οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ πολλῶ χαλεπώτερον. Εἰ γὰρ οὐκέτι ἀποθανεῖται Χριστὸς, τίς λύσει τὸν θάνατον ^εἐκείνους; Οὐδεὶς. Οὐκοῦν ἀνάγκη διόλου κολάζεσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. Οὐκέτι γὰρ ^δοὐδὲ θάνατος παραγίνεται αἰσθητὸς, καθάπερ ἐνταῦθα, ἀναπαύων τὸ σῶμα, καὶ τῆς ψυχῆς διαιρῶν· ¹⁶“Ἐσχατος γὰρ ἐχθρὸς ^εκαταργεῖται ὁ θάνατος.” “Ὅθεν ἀθάνατος ἔσται ἡ κόλασις, ἀλλ’ οὐχὶ τοῖς ^ιὑπακούουσιν· ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ τὰ ἐκ ταύτης ^ςβλαστάνοντα ἀγαθὰ, ἔσται τὰ ἔπαθλα.

¹⁷“ Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δούλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.” Ἐν-
536 τρέψας ἀπὸ τῆς δουλείας, φοβήσας ἀπὸ τῶν ἐπάθλων καὶ προτρέψας, ἀνορθοῖ πάλιν ^βαὐτοὺς ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν εὐεργεσιῶν. Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὅτι ^ιτε μεγάλων ἀπηλλαγῆσαν κακῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐξ οἰκείων πόνων, καὶ ὅτι τὰ μέλλοντα εὐκολώτερα. Καθάπερ γὰρ τις ὤμου τυράννου τὸν αἰχμάλωτον ἐξελόμενος, καὶ παραινῶν μὴ παλινδρομῆσαι πρὸς αὐτὸν, ἀναμιμνήσκει τῆς χαλεπῆς αὐτοῦ τυραννίδος· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐμφαντικώτατα ^κτὰ παρελθόντα ἐνδείκνυται κακὰ διὰ τοῦ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ. Οὐδὲ γὰρ ἀνθρωπίνης ἰσχύος ^ιἦν, φησὶν, ^Βἐκείνων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι πάντων, ἀλλὰ τῷ θεῷ ^μχάρις τῷ τοσαῦτα καὶ βουληθέντι καὶ δυνηθέντι. Καὶ καλῶς εἶπεν, “ ὑπηκούσατε ἐκ καρδίας·” οὐδὲ γὰρ ἠναγκάσθητε ^νοὐδὲ ἐβιά-

16 I Cor. xv. 26.

17 v. 17.

^τ ἐλθεῖν D.E.^ν τὴν om. B.G.^ω αὐτῇ (αὐτῇ F.) pro αὐτῇ omnes.^κ ὑποκατακλ. pro ὑποκατακρ. omnes. Ita post Savillii conjecturam ediderat Montef. Statim τί οὐκ ἂν ἐργάσεται G.^υ τῶν] + ἔξω D.E.² πολ-^α λάκις οἱ om. I. ^{πολλάκις} παραδίδονται στρατιῶται A.F.H.^α ἐὰν A.E.H.I.^β θάνατον δὲ Edd. δὲ om. A.B.D.E.F.H.I. ^{θάνατον} δὲ om. G.^ε ἐκείνους om. G.^δ οὐδὲ] οὐ I.^ε καταργεῖται. ὁ θάνατος οὖν ἔσται ἡ κ. G.^ι ὑπακούουσι θεῷ Edd. ^{θεῷ} om. A.F.G.H.I.^ς βλαστάνοντα om. B.^η αὐτοὺς post εὐεργεσιῶν vulgo legitur, repugnantibus libris.^ι τε accessit ex omnibus.^κ τὰ, quod aberat ante Montef. est in A.B.E.F.G.H.I.^ε μφαι. F.G. ^ι ἦν om. G. ^μ χάρις τῷ] εὐχαριστῶ G. ^ν οὐδὲ ἐβιάσθητε om. G. Mox ἐκόντες καὶ μετὰ idem.

σθητε, ἀλλ' ἐκόντες μετὰ προθυμίας ὁπέστητε. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγκωμιάζοντός ἐστιν ὁμοῦ, καὶ καθαπτομένου. Οἱ γὰρ ἐκόντες προσελθόντες, καὶ μηδεμίαν ὑπομείναντες ἀνάγκην, ποίαν ἂν σχοίητε συγγνώμην, ῥτίνα δὲ ἀπολογίαν ἐπὶ τὰ πρότερα παλινδρομοῦντες; Εἴτα ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν εὐγνωμοσύνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος ἡ τὸ πᾶν γέγονεν, εἰπὼν, “ὑπηκούσατε ἐκ ῥκαρδίας,” ἐπήγαγεν, “εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδασχῆς.” Ἡ μὲν γὰρ ὑπακοή ἡ ἐκ καρδίας τὸ C αὐτεξούσιον δηλοῖ, τὸ δὲ παραδοθῆναι, τὴν τοῦ θεοῦ βοήθειαν αἰνιττεται. ὙΤίς δὲ ὁ τύπος τῆς διδασχῆς; Ὅρθως ζῆν καὶ μετὰ πολιτείας ἀρίστης. 18“ Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ὠδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.” Δύο ἐνταῦθα δείκνυσιν τοῦ θεοῦ δωρεὰς, τό τε ἀμαρτίας ἐλευθερῶσαι, καὶ τὸ δουλωθῆναι τῇ δικαιοσύνῃ, ὅπερ ἐλευθερίας ἀπάσης ἄμεινόν ἐστι. Καὶ γὰρ ταῦτὸν πεποίηκεν ὁ θεὸς, οἷον ἂν ὤεί τις παῖδα ὀρφανὸν λαβὼν ὕπὸ βαρβάρων εἰς τὴν αὐτῶν ἀπενεχθέντα γῆν, ἂμὴ μόνον τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλάξειεν, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἂαὐτῷ κηδεμονικὸν ἐπιστήσειε, καὶ εἰς μεγίστην ἀξίαν ἀγάγοι. Ὁ δὲ D καὶ ἐφ' ἡμῶν γέγονεν. Οὐ γὰρ μόνον τῶν παλαιῶν κακῶν ἡλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀγγελικὸν ἡγαγε βίον, καὶ ὁδὸν ἡμῖν πολιτείας ἔτεμεν ἀρίστης, τῇ τῆς δικαιοσύνης ἀσφαλείᾳ παραδοῦς, καὶ τὰ παλαιὰ ἀποκτείνας κακὰ, καὶ νεκρώσας τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπὶ τὴν ζῶν χεираγωγῆσας ἡμᾶς τὴν ἀθάνατον.

Ἡ Μένωμεν τοίνυν σταύτην ζῶντες· πολλοὶ γὰρ τῶν δοκούντων ἐμπνεῖν καὶ βαδίζειν, νεκρῶν ἀθλιώτερον διάκεινται. Καὶ γὰρ διάφοροι νεκρότητός εἰσι τρόποι· καὶ ἔστιν εἰς μὲν ὁ τοῦ E σώματος, καθ' ὃν ὁ Ἀβραὰμ νεκρὸς ὢν οὐκ ἦν νεκρός· 19“ Ὁ γὰρ θεὸς, φησὶν, οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.” ἕτερος ὁ τῆς ψυχῆς, ὃν ὁ Χριστὸς αἰνιττόμενος ἔλεγεν, 20“ Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.” ἄλλος ὁ καὶ ἐπαι-

18 v. 18.

19 Matth. xxii. 32.

20 Ibid. viii. 22.

ὁ ὁπέστητε I. ῥ τίνα] ποίαν G. ἡ τὸ πᾶν om. H. ῥ καρδίας]+τῷ θεῷ G. ἡ om. F.G.H.I. ἡ μὲν γὰρ ἐκ κ. ὑπακοή A.E. τὴν]+παρὰ G. Ὑ τίς] τί E.H.I. et ante corr. A. ὠδουλώθημεν H. ὅπερ]+καὶ G. Mox ἀνώτερον pro ἄμεινον idem. ὤ εἰ om. B. ὠ ἀπὸ I. ἂμὴ] οὐ A. D.E.F.H.I. ἂαὐτῷ] αὐτὸν G. ἑαυτὸν αὐτῷ Edd. ἑαυτὸν deest in omnibus. ὠ εἰς ἀγγ.] ἰσαγγελικὸν H. ὠ ἀρίστην A.H.I. ὠ τὴν accessit ex A.E.F.G. H.I. Mox ἡμᾶς om. G. ἩΘΙΚΟΝ. Περὶ διαφόρων νεκρότητος τρόπων· καὶ κατὰ φιλαργύρων καὶ πλεονεκτῶν. Veron. ὠ αὐτὴν G. ὠ ὁ om. A.E. F.G.H. ἔστι θεὸς Edd. θεὸς deest in omnibus. ὠ ὁ accessit ex A.E. F.G.I. ἄφετε pro ἄφες A.E.F.G.H.

νετὸς, ὁ διὰ τῆς ^mφιλοσοφίας γινόμενος, περὶ οὗ ⁿφησιν ὁ Παῦλος· ²¹“Νεκρώσατε ὑμῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς” ἕτερος ὁ καὶ τούτου ^ογενόμενος αἷτιος, ὁ ἐπὶ τοῦ Ῥβαπτίσματος· ²²“Ὁ γὰρ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ἐσταύρωται,” τουτέστι, νεκρῶνται. Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, ἐκείνην ἡμὲν φύγωμεν τὴν νεκρώσιν, καθ’ ἣν καὶ ζῶντες ἀποθνήσκομεν· ταύτην δὲ μὴ δεισσωμεν, καθ’ ἣν ὁ κοινὸς ἔπεισι θάνατος· τὰς δὲ ἐτέρας δύο, ὧν ἡ ⁵³⁷μὲν ἐστὶ μακαριστὴ ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθείσα, ἡ δὲ ἐπαινετὴ ἡ παρ’ ἡμῶν καὶ τοῦ θεοῦ κατορθουμένη, καὶ ἐλώμεθα καὶ ζηλώσωμεν. Τούτων ^s γὰρ τῶν δύο τὴν μὲν ὁ Δαυὶδ μακαρίζει λέγων, ²³“Μακάριοι ὧν ἔαφείθησαν αἱ ἀνομίαι” τὴν δὲ ὁ Παῦλος ^vθαυμάζει λέγων, καὶ Γαλάταις γράφων, ὅτι ²⁴“^wΟἱ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν.” Τῆς δὲ ἐτέρας συζυγίας τὴν μὲν εὐκαταφρόνητον εἶναι φησιν ὁ Χριστὸς λέγων, ²⁵“Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ^xἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν” ^yτὴν δὲ φοβερὰν, “Φοβήθητε γὰρ τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ^zἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.” Διὸ ταύτην φυγόντες, ἐκείνην ἐλώμεθα τὴν νεκρότητα, τὴν μακαριζομένην καὶ θαυμαζομένην, ἵνα τῶν ἐτέρων ^aτῶν δύο τὴν μὲν φύγωμεν, τὴν δὲ ^bμὴ φοβηθῶμεν. Οὐδὲ γὰρ ὄφελος ἡμῖν οὐδὲν τὸν ἥλιον ὀρώσι καὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν, ἂν μὴ ^cἡ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ζωὴ παρῇ. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, βασιλέως ἀλουργίδα μὲν περικειμένου καὶ ὄπλα ἔχοντος, οὐδένα δὲ ὑπήκοον κεκτημένου, ἀλλὰ προκειμένου πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἐνάλλεσθαι καὶ ὑβρίζειν αὐτόν; Οὕτω καὶ Χριστιανοῦ οὐδὲν ἔσται κέρδος πίστιν ^dμὲν ἔχοντος καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ^Cδωρεάν, πᾶσι δὲ τοῖς πάθεσι προκειμένου· μείζων γὰρ οὕτως ἡ ὑβρις ἔσται, καὶ πλείων ἡ αἰσχύνῃ. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὸ διάδημα περικείμενος καὶ τὴν ἀλουργίδα, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπὸ τῆς στολῆς κερδανεῖ ταύτης εἰς τὴν οἰκείαν τιμὴν, ἀλλὰ ^eκαὶ

²¹ Col. iii. 5.²² Rom. vi. 6.²³ Ps. xxxi. 1.²⁴ Gal. v. 24.²⁵ Matth. x. 28.

^m σοφίας G. Statim γεόμενος H.I. ⁿ φησὶν om. H. ^ο γενόμενος pro γεγενημένος omnes. ^p βαπτίσματος] + περὶ οὗ λέγει πάλιν E. ^q ἡμῶν om. E. φησὶν, quod post ἄνθρωπος legebatur, om. A.E.F.G.H.I. ^r μὲν accessit ex A.E.F.G.H.I. ^s γὰρ pro δὲ omnes. ^t ἀφείθησαν A.D. Post ἀνομίαι add. καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι I. ^v θαυμάζει λέγων καὶ Γαλάταις λέγων Veron. Sav. Mor. λέγων καὶ om. B.D.E. Tum γράφων pro altero λέγων est in libris omnibus. θαυμάζει Γαλάταις γράφων e libris edidit Montef. ^w οἱ] + δὲ I. ^x ἀποκτενόντων pro ἀποκτενούντων B.D. ἀποκτενόντων A.E.I. ^y τὴν δὲ φ. φοβήθητε γὰρ] φοβήθητε δὲ G.I. ^z ἐν γ. ἀπολέσαι inverso ord. A.B.F.H. ^a τῶν om. B.D. ^b μὴ accessit ex B.D. ^c ἡ om. B.G. ^d μὲν om. G. ^e καὶ om. H. ἀλλὰ δι’ οἰκείαν αἰσχύνῃν καὶ ἐκείνην καθυβρίζει· οὕτω G.

ἐκείνην καθυβρίζει διὰ τῆς οἰκείας αἰσχύνης· οὕτω καὶ ὁ πιστὸς βίον διεφθαρμένον ζῶν, οὐ μόνον ^fοὐδὲν ἐντεῦθεν αἰδέσιμος ἔσται, ἀλλὰ καὶ μειζρόνως καταγέλαστος. “Ὅσοι γὰρ ἄνόμως, φησὶν, ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.” Καὶ Ἑβραίοις δὲ ἐπιστέλλων ^hἔλεγεν· ²⁶“ Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ ⁱδυσὶ καὶ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. Πόσῳ δοκεῖτε ^D ^kχειρόνος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας;” Καὶ μάλα εἰκότως. ¹Καὶ γὰρ ὑπέταξά σοι πάντα τὰ πάθη, φησὶ, διὰ τοῦ βαπτίσματος. Τί οὖν γέγονεν, ὅτι εἰς τοσαύτην ἐξύβρισας δωρεὰν, καὶ γέγονας ἕτερος ἀνθ’ ἑτέρου; Ἀπέκτεινα καὶ ἔθαψά σου τὰ ^mπρότερα πλημμελήματα, καθάπερ σκώληκας· τί τοίνυν ἕτερα ἔτεκες; Καὶ ⁿγὰρ σκωλήκων χεῖρῳ τὰ ὁμαρτήματα· οὗτοι μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἐκείνα δὲ τὴν ψυχὴν λυμαίνεται, καὶ πλείονα ποιεῖ τὴν δυσωδίαν. Ἄλλ’ ἡμεῖς οὐκ αἰσθανόμεθα· διόπερ αὐτὴν οὐδὲ ἐκκαθᾶραι σπεύδομεν. ^E Οὐδὲ γὰρ ὁ μεθύων οἶδε πόση τοῦ σεσηπότος οἴνου ἡ βδελυγμία, ἀλλ’ ὁ μὴ μεθύων ἀκριβῶς ταῦτα ἐπίσταται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ὁ μὲν σωφρόνως ζῶν, μετὰ ἀκριβείας οἶδε τὸν βόρβορον ^pἐκείνον καὶ τὴν κηλίδα· ὁ δὲ ^qτῇ πονηρίᾳ ἑαυτὸν ἐκδούς, καθάπερ μέθη τινὶ κεκαρωμένος, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο οἶδεν, ὅτι νοσεῖ. Καὶ τοῦτο μάλιστα τῆς κακίας τὸ χαλεπώτατον, ὅτι οὐδὲ ἰδεῖν ἀφίησι τοὺς εἰς αὐτὴν ἐμπεσόντας τῆς

(85) οἰκείας λύμης τὸ μέγεθος, ἀλλ’ ἐν βορβόρῳ κείμενοι μύρων ἀπολαύειν νομίζουσι· διόπερ οὐδὲ ἀπαλλάττεσθαι δύνανται, ἀλλὰ σκωλήκων γέμοντες, ὥσπερ λίθοις τιμίῳις καλλωπίζόμενοι, ⁵³⁸ οὕτως ἐναβρύνονται. Διὰ ταῦτα αὐτοὺς οὐδὲ ἀποκτεῖναι ἐθέλουσιν, ἀλλὰ ^rκαὶ τρέφουσι καὶ αὔξουσιν ἐν ἑαυτοῖς, ἕως ἂν αὐτοὺς πρὸς τοὺς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος παραπέμψωσι σκώληκας. Καὶ γὰρ ἐκείνων οὗτοι πρόξενοι· οὐ πρόξενοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πατέρες εἰσὶν ἐκείνων τῶν μηδέποτε τελευτώντων. ²⁷“Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει,” φησὶν. Οὗτοι τὴν γένεον ἀνάπτουσι τὴν μηδέποτε σβεννυμένην. ^sἸν’ οὖν ταῦτα

26 Heb. x. 28, 29.

27 Marc. ix. 44.

^f οὐδενὶ G. ^g ἀνόμως φ. ἥμαρτον A.B.E.F.H.I. ἀνόμως ἥμαρτον φ. G. φ. ἀνόμως ἥμαρτον Edd. ^h ἔλεγεν om. B. ⁱ δυσὶ καὶ τρισὶ A.B.D.E.F.H. δυσὶν ἢ τρισὶ Edd. ^k πλείονος G. ^l καὶ γὰρ om. G. ^m πρότερα om. B.I. Mox καθάπερ ὁ σκώληκας E. ⁿ γὰρ om. B. ^o πλημμελήματα A.E.F.H. ^p ἐκείνον pro ἐκείνων A.B.D.E.F.H.I. οἶδε τὸν βδελυγμὸν καὶ τὸν βόρβορον καὶ τὴν κ. G. favente Brix. ^q τῇ π. I. Mox καθάπερ ἐν μέθῃ idem. ^r καὶ om. F.G.H.I. Statim τρέφουσιν ἐν ἑαυτοῖς· κὰν αὔξουσιν ἕως G. τρέφουσι καὶ αὔξουσιν ἵνα ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς A. ^s ἵν’ οὖν] ἵνα H. Statim μὴ ταῦτα pro ταῦτα μὴ A.E.F.H.I.

μὴ γένηται, τὴν πηγὴν τῶν κακῶν ἀνέλωμεν, καὶ τὴν κάμινον σβέσωμεν, καὶ τὴν ῥίζαν τῆς πονηρίας κάτωθεν ἀνασπάσωμεν· ἐπεὶ καὶ δένδρον πονηρὸν ἂν ἂποτέμης ἄνωθεν, οὐδὲν πλεον ἐποίησας, τῆς ῥίζης κάτω μενούσης, καὶ τὰ αὐτὰ βλαστάνουσας πάλιν.

Τίς οὖν ἡ ῥίζα τῶν κακῶν; Μάθε παρὰ τοῦ καλοῦ φυτουργοῦ, τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀκριβῶς ἐπισταμένου, καὶ τὴν ἄμπελον τὴν πνευματικὴν θεραπεύοντος, καὶ τὴν οἰκουμένην γεωργοῦντος ἅπασαν. Τίνα οὖν οὗτός φησιν εἶναι τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν ἀπάντων; Τὴν τῶν χρημάτων ἐπιθυμίαν. ²⁸· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν, φησὶν, ἡ φιλαργυρία. Ἐντεῦθεν μάχαι καὶ ἔχθραι καὶ πόλεμοι, ἐντεῦθεν φιλονεικίαι καὶ λοιδορίαι καὶ ὑποψίαι καὶ ὕβρεις, ἐντεῦθεν φόνοι καὶ κλοπαὶ καὶ τυμβωρυχίαι. Διὰ ταύτην οὐ πόλεις καὶ χώραι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁδοὶ καὶ ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἀοίκητος καὶ ὄρη καὶ νάπαι καὶ βουνοὶ καὶ πάντα ἀπλῶς αἱμάτων γέμει καὶ φόνων. Καὶ οὐδὲ τῆς θαλάττης ἀπέσχετο τοῦτ' ὅτι τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ μετὰ πολλῆς εἰσεκώμασε τῆς μαίνιας, τῶν πειρατῶν αὐτὴν πολιορκούντων πάντοθεν, καὶ καινὸν τινα ληστείας ἐπινοούντων τρόπον. Διὰ ταύτην καὶ οἱ τῆς φύσεως ἀνετράπησαν νόμοι, καὶ οἱ τῆς συγγενείας ἐκινήθησαν θεσμοὶ, καὶ τὰ τῆς ὀσίας αὐτῆς διέφθαρται δίκαια. Ἡ γὰρ τῶν χρημάτων τυραννὶς οὐ κατὰ τῶν ζώντων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀπελθόντων τὰς τοιαύτας ὥπλισε δεξιάς· καὶ οὐδὲ τῷ θανάτῳ πρὸς αὐτοὺς σπένδονται, ἀλλὰ θήκας ἀναρρηγνύντες, καὶ κατὰ νεκρῶν σωμάτων τὰς μιαρὰς ἐκτείνουσι χεῖρας, οὐδὲ τὸν ἀπαλλαγέοντα τῆς ζωῆς τῆς ἑαυτῶν ἀφιέντες ἀπηλλάχθαι ἐπιβουλῆς. Καὶ ὅσα ἂν εὗρης κακὰ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν δικαστηρίοις, καὶ ἐν βουλευτηρίοις, καὶ ἐν βασιλείοις, καὶ ὅπουδήποτε, ἐντεῦθεν πάντα ὅψει βλαστάνοντα. Τοῦτο γάρ ἐστι, τοῦτο τὸ κακὸν ὃ πάντα αἱμάτων καὶ φόνων ἐνέπλησε, τοῦτο τὴν φλόγα τῆς γεέννης ἀνῆψε, τοῦτο τῆς ἐρημίας τὰς πόλεις οὐδὲν ἄμεινον διακεῖσθαι ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ πολλῶ χειρόν. Τοὺς μὲν γὰρ ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύοντας καὶ φυ-

28 1 Tim. vi. 10.

^t τῆς] τὴν τῆς G. ^v ἀποτέμης A.E. ^w αὐτὰ] αὐτῆς H. ^x πνευματικὴν] + καὶ ἀληθινὴν G. ^y οὗτος om. I. ^z φησὶν om. I. φησὶν τῶν κακῶν hoc ord. B. Statim φιλαργυρία sine artic. G. ^a πόλεις καὶ χώραι A.H.I. πόλεις καὶ χώρα (sic) F. ^b ἡ bis assumptum ex libris omnibus. ^c ὀσίας ex corr. eadem manu I. Ceteri omnes cum Editis οὐσίας. ^d ἀπελθόντων pro ἀποθανόντων A.F.G.H.I. ^e οὐδὲν G. ^f σπένδονται] ἔπειτα G. Statim ἀλλὰ καὶ θ. E. ἀλλ' οἱ θ. ex corr. G. ^g ἑαυτῶν pro αὐτῶν A.D.E. F.G.I. Statim ἀφιέντες pro ἀφέντες A.B.D.E.F.G.I. ^h δικαστηρίῳ I. Μοχ βλαστάνοντα pro βλαστάναντα A.B.D.F.H.I. βλαστάνοντα om. G.

λάσσεσθαι ῥάδιον, ἅτε οὐ διὰ παντὸς ἐπιτιθεμένους· οἱ δὲ ἐν μέσαις ταῖς πόλεσιν ἐκείνους μιμούμενοι, τοσοῦτῳ χείρους ἐκείνων, ὅσῳ καὶ δυσφύλακτοι μᾶλλον αὐτῶν, καὶ μετὰ παρρησίας ταῦτα τολμῶσιν, ἃ μετὰ τοῦ λανθάνειν ἐκείνοι. Τοὺς γὰρ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς πονηρίας αὐτῶν κειμένους νόμους, τούτους ^ικαὶ εἰς συμμαχίαν ἔλκοντες, τῶν τοιούτων φόνων ^κκαὶ μiasμάτων τὰς πόλεις ἐνέπλησαν. ^λἩ οὐ φόνος, εἰπέ μοι, καὶ φόνου χείρον, ^μτὸ λιμῷ παραδοῦναι πέννητα καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλεῖν, 539 καὶ μετὰ τοῦ λιμοῦ καὶ βασάνοις ἐκδοῦναι καὶ μυρίοις αἰκισμοῖς; Κὰν γὰρ αὐτὸς ταῦτα ^νμὴ ποιῆς, παρέχῃς δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ γίνεσθαι, τῶν διακονουμένων ^οαὐτὰ μᾶλλον ἐργάζῃ. Ὁ μὲν γὰρ ἀνδροφόνος ὁμοῦ ^ρτε τὸ ξίφος ἐνέπηξε, καὶ μικρὸν λυπήσας χρόνον οὐκέτι περαιτέρω προάγει τὴν βάσανον· σὺ δὲ ταῖς συκοφαντίαις, ταῖς ἐπηρεαίαις, ταῖς ἐπιβουλαῖς τὸ φῶς ἐργαζόμενος ^σαὐτῷ σκότος, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ καθιστὰς τοῦ μυριάκις ἀποθανεῖν, ἐννόησον ὅσους ^τἀνθ' ἐνὸς ἐργάζῃ θανάτους. Καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι ἀρπάζεις καὶ πλεονεκτεῖς, οὐχ ὑπὸ πεινίας ὠθοῦμενος, ^θοὐδὲ λιμοῦ σε καταναγκάζοντος, ἀλλ' ἵνα ὁ Β τοῦ ἵππου χαλινὸς ἀλείφῃται πολλῷ τῷ χρυσῷ, καὶ ὁ τῆς οἰκίας ὄροφος, καὶ αἱ τῶν κίωνων κεφαλαί. Καὶ πόσης οὐκ ἂν εἴη ταῦτα γεέννης ἄξια, ὅταν τὸν ἀδελφόν, ^ικαὶ τῶν ἀπορρήτων σοι κοινωνήσαντα ἀγαθῶν, καὶ οὕτω παρὰ τοῦ δεσπότη σου τιμηθέντα, ἵνα λίθους καλλωπίσης καὶ ἔδαφος, καὶ σώματα ἀλόγων ζώων οὐδὲ αἰσθανομένων τοῦ κόσμου τούτου, εἰς μυρίας (86) ^νἐμβάλλῃς συμφοράς; Καὶ ὁ μὲν ^ωκύων ἐν ἐπιμελείᾳ πολλῇ, ὁ δὲ ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ ὁ Χριστὸς, διὰ τὸν κύνα καὶ ^xτὰ εἰρημένα ἅπαντα εἰς ἔσχατον ^yκατακλείεται λιμόν. Τί ταύτης C τῆς συγχύσεως χείρον; τί ^zτῆς παρανομίας χαλεπώτερον; πόσοι ποταμοὶ πυρὸς ἀρκέσουσι τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ; Ὁ μὲν κατ' εἰκόνα ^aθεοῦ γεγεννημένος ἔστηκεν ἀσχημονῶν διὰ τὴν σὴν ἀπανθρωπίαν· αἱ δὲ ὄψεις τῶν ἡμιόνων τῶν τὴν γυναικα φερουσῶν τὴν σὴν πολλῷ καταλάμπονται ^bτῷ χρυσῷ, καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ

^ι καὶ accessit ex D.E.F.H. ^κ καὶ, quod vulgo abest, ex B.G. recepimus. Idem clam fecerat Montef. Vocabulum μiasμάτων non agnoscunt A.E.F.H.I. ^λ ἢ οὐ] ποῦ G. ^μ τὸ pro τῷ A.D.F.I. et ex corr. B.H. ^ν μὴ] οὐ A.F.I. Statim παρέχεις F.G. ^ο αὐτὰ μᾶλλον pro μᾶλλον αὐτὰ A.E.F.G.H.I. ^ρ τε assumptum ex A.B.D.E.G. ^σ αὐτὸ G. αὐτὸ ἐργαζόμενος σκ. I. ^τ ἀνθ' ἐνὸς ἐργ. pro ἐργ. ἀνθ' ἐνὸς A.E.F.G.H.I. ^θ οὐδὲ] οὐ G. ^ι καὶ τῶν ἀπ. τὸν τῶν ἀπ. D.E. καὶ τὸν τῶν ἀπ. B.I. καὶ τὸν ἀπ. A. ^ν ἐμβάλλεις E.F.G. ^ω κίων et mox κίονα Flor. p. 127. (Tom. xii. p. 537 E.) ^x τὰ εἰρ. ἅπαντα pro πάντα τὰ εἰρ. omnes. ^y κατακλείεται ex corr. B. ^z τῆς π. ταύτης Edd. ταύτης om. A.B.D.F.H. ^a θεοῦ sine artic. A.E.F.G.H.I. ^b τῷ χρυσῷ pro χρυσίῳ A.E.F.G.H. Statim καὶ τὰ ξ. καὶ τὰ δ. A.D.E.F.H. καὶ τὰ δ. καὶ τὰ ξ. Edd.

δέρματα τὰ τὴν στέγην ἐκείνην ὑφαίνοντα. Καὶ θρόνον κατασκευάσαι δέη, καὶ ὑποπόδιον, πάντα ^α ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ^δ κατασκευάζεται· τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ μέλος, καὶ ^ε δι' ὃν ἐξ οὐρανοῦ παραγέγονε, καὶ ^ι τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἐξέχεεν, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύει τροφῆς διὰ τὴν πλεονεξίαν τὴν σὴν. Ἀλλ' αἱ μὲν κλίνει ἀργύρῳ πάντοθεν εἰσι περιβεβλημέναι, τὰ δὲ σώματα τῶν ἀγίων καὶ τῆς ἀναγκαίας ^ς ἀπεστέρηται σκέπης· καὶ πάντων σοι γέγονεν ἀτιμότερος ὁ Χριστὸς, καὶ οἰκετῶν καὶ ἡμιόνων καὶ κλίνης καὶ θρόνου καὶ ^η ὑποποδίου. Τὰ γὰρ ^ι ἐτι τούτων ἀτιμότερα ^κ σκεύη παρίημι καταλιμπάνων ὑμῖν εἰδέναι. Εἰ δὲ φρίττετε ταῦτα ἀκούων, ἀπόστηθι πράσπων, καὶ οὐδέν σε ^ι βλάψει τὰ εἰρημένα· ἀπόστηθι, καὶ στηθι ^μ τῆς μανίας ταύτης·

Εκαὶ γὰρ μανία σαφὴς ἡ περὶ ταῦτα σπουδή. Διὸ ^ν ταῦτα ἀφέντες ἀναβλέψωμεν ὁψὲ γοῦν ^ο ποτε εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀναμνησθῶμεν τῆς μελλούσης ἡμέρας, ἐννοήσωμεν τὸ φοβερὸν δικαστήριον καὶ τὰς ἡκριβωμένας εὐθύνας καὶ τὴν ἀδέκαστον ψῆφον. Λογισώμεθα, ὅτι ^ρ πάντα ταῦτα ὁρῶν ὁ θεὸς, οὐ κεραυνοὺς ἄνωθεν πέμπει· καίτοιγε οὐ σκηπτῶν ἄξια τὰ γινόμενα μόνον· ἀλλ' οὔτε τοῦτο ποιεῖ, ^θ οὐ τὴν θάλασσαν ἡμῖν ἐπαφίησιν, οὐ τὴν γῆν ῥήγνυσι μέσσην, οὐ τὸν ἥλιον σβέννυσιν, οὐ τὸν οὐρανὸν ρίπτει μετὰ τῶν ἀστέρων, οὐ πάντα ἀπλῶς ἐκ μέσου ποιεῖ, ἀλλ' ἀφίησιν ἐν τάξει εἶναι καὶ διακονεῖσθαι ἡμῖν τὴν κτίσιν ἅπασαν.

540 Ταῦτ' οὖν λογισάμενοι, τῆς ^ι φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος φρίζωμεν, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν εὐγένειαν ἐπανέλθωμεν· ὥς νῦν γε τῶν ἀλόγων οὐδὲν ἄμεινον διακείμεθα, ἀλλὰ πολλῶ χεῖρον. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀγαπᾷ τὰ συγγενῇ, καὶ ἀρκεῖται τῇ κοινωνίᾳ τῆς φύσεως εἰς τὴν πρὸς ἄλληλα φιλοστοργίαν· σὺ δὲ μετὰ τῆς φύσεως μυρίας ἔχων ὑποθέσεις συναγούσας σε καὶ σφιγγούσας πρὸς τὰ οἰκεία μέλη, τὸ τετιμῆσθαι λόγῳ, τὸ μετέχειν

Βεῦσεβείας, τὸ κοινωνῆσαι μυρίων ἀγαθῶν, ἐκείνων ἀγριώτερος γέγονας, εἰς μὲν τὰ ἀνόνητα πολλὴν τὴν σπουδὴν ^ς ἐπιδεικνύμενος, τοὺς δὲ ναοὺς τοῦ θεοῦ καὶ λιμῶ καὶ γυμνότητι ^ι περιορῶν

^α ἀπὸ Flor. ὑπὸ Edd. et Codd.

A.B.D.E.H. Flor.

^ε δι' ὃ B.E. δι' ὧν H. Statim ἐξ οὐρανῶν B.F.H.I.

^ι τὸ αἷμα τὸ τ. pro τὸ τίμιον αἷμα omnes.

^ς ἀπεστέρηται G.

^η ὑποποδίων I.

^ι ἐτι om. H. τούτων ἐτι inverso ord. G.

^κ σκεύη παρ' ἡμῖν καταλιμπάνω δὲ ὑμῖν εἰδ. G.

^ι βλάπτει G.

^μ τῆς τοιαύτης μανίας I.

^ν ταῦτα] πάντα A.E.F.H.I.

^ο ποτέ om. I.

^ρ πάντα ταῦτα pro ταῦτα πάντα B.D.E.F.G.H.

^θ οὐ pro οὔτε A.B.D.E.F.H.I.

^ι φιλοσοφίας E.

^ς ἐπιδεικνύμενος A.D.E.H.I. ἐνδεικνύμενος vulgo.

^ι περιορῶν pro παρορῶν omnes.

^δ κατασκευάζεται pro κατασκευάζονται

^ε δι' ὃ B.E. δι' ὧν H. Statim ἐξ οὐρανῶν B.F.H.I.

^ι τὸ αἷμα τὸ τ. pro τὸ τίμιον αἷμα omnes.

^ς ἀπεστέρηται G.

^η ὑποποδίων I.

^ι ἐτι om. H. τούτων ἐτι inverso ord. G.

^κ σκεύη παρ' ἡμῖν καταλιμπάνω δὲ ὑμῖν εἰδ. G.

^ι βλάπτει G.

^μ τῆς τοιαύτης μανίας I.

^ν ταῦτα] πάντα A.E.F.H.I.

^ο ποτέ om. I.

^ρ πάντα ταῦτα pro ταῦτα πάντα B.D.E.F.G.H.

^θ οὐ pro οὔτε A.B.D.E.F.H.I.

^ι φιλοσοφίας E.

^ς ἐπιδεικνύμενος A.D.E.H.I. ἐνδεικνύμενος vulgo.

^ι περιορῶν pro παρορῶν omnes.

ἀπολλυμένους, πολλάκις ^ν δὲ καὶ μυρίοις περιβάλλων κακοῖς. Εἰ γὰρ δόξης ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς, πολλῶ μᾶλλον τὸν ἀδελφὸν ^ω τοῦ ἵππου θεραπεύειν ^κ ἔδει. Ὅσῳ γὰρ βελτίων ὁ τῆς ^υ εὐεργεσίας ἀπολαύων, τοσούτῳ ² σοι καὶ λαμπρότερος πλέκεται τῆς τοιαύτης σπουδῆς ὁ στέφανος· ὡς νῦν γε τοῖς ἐναντίοις περιπίπτων, καὶ μυρίους ἐπισπώμενος κατὰ ^α σαυτοῦ κατηγορούς, οὐκ αἰσθάνη. Τίς γάρ σε οὐκ ἐρεῖ κακῶς; τίς γάρ σε οὐ γράφεται ^Ϟ τῆς ἐσχάτης ὠμότητος καὶ μισανθρωπίας, ὁρῶν τὸ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀτιμάζοντα γένος, ^β τὸ δὲ τῶν ἀλόγων πρὸ τῶν ἀνθρώπων ποιούμενον, καὶ μετὰ τῶν ἀλόγων ^γ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ἐπιπλα; Οὐκ ἤκουσας τῶν ἀποστόλων λεγόντων, ὅτι οἱ πρῶτοι τὸν λόγον δεξάμενοι καὶ οἰκίας καὶ χωρία ἐπώλουν, ἵνα τοὺς ἀδελφοὺς τρέφωσι; σὺ δὲ ^δ καὶ οἰκίας καὶ χωρία ἀρπάζεις, ἵνα ἵππον κοσμήσης ^ε καὶ ξύλα καὶ δέρματα καὶ τοίχους καὶ ^ε ἑδάφος. Καὶ τὸ δὴ ^ς χαλεπώτατον, ὅτι οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ταύτην ^η μαίνονται τὴν μαρίαν, καὶ τοὺς ἄνδρας εἰς ^ι τὴν τοιαύτην ἀλείφουσι ματαιοποιίαν, πανταχοῦ μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ^δ ἀναγκαίοις δαπανᾶν ^κ ἀναγκάζουσαι. Κἂν ἐγκαλέσῃ τις ^ι ὑπὲρ τούτων, μεμελετήκασιν ἀπολογίαν πολλῆς κατηγορίας γέμουσαν· καὶ γὰρ ^μ καὶ ταῦτα κακεῖνα γίνεται, φησί. Τί φῆς; οὐ δέδοικας τοιαῦτα φθεγγόμενος, καὶ μετὰ τῶν ἵππων καὶ ^ν τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν κλινῶν καὶ τῶν ὑποποδίων τὸν ^ο πεινῶντα Χριστὸν ἀριθμῶν; μᾶλλον δὲ οὐδὲ μετὰ τούτων, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεόν μέρος ^ρ πούτοις, ἐκείνῳ δὲ μόλις ὀλίγον ^α ἀπονέμων μέρος. ^ρ Οὐκ οἶσθα, ὅτι πάντα αὐτοῦ, καὶ σὺ, καὶ τὰ σά; οὐκ οἶσθα, (87) ὅτι καὶ σῶμα αὐτὸς διέπλασε, καὶ ^ς ψυχὴν ἐχαρίσατο, ^τ καὶ τὸν κόσμον ἀπένειμεν ἅπαντα; Σὺ δὲ οὐδὲ ^υ μικρὰν τούτῳ ἀντιδίδως ^ε ἀμοιβήν· ἀλλ' αὖ μὲν οἰκίσκον μικρὸν ἐκμισθώσης, μετὰ πολλῆς ^ω ἀκριβείας τὸν μισθὸν ὑπαιτεῖς· τὴν δὲ κτίσιν ^κ αὐτοῦ πᾶσαν καρπούμενος, καὶ κόσμον τοσοῦτον οἰκῶν, οὐδὲ ὀλίγον ἀνέχῃ μισθὸν ^υ καταβαλεῖν, ἀλλὰ τῇ κενοδοξίᾳ καὶ ² σαυτὸν καὶ τὰ

^ν δὲ om. G. ^ω τοῦ ἵππου] ἢ τὸν ἵππον I. ^κ ἔδει pro δεῖ A.D.E.F.G.H.I. ^υ εὐεργεσίας G. ² σοι καὶ λ. pro καὶ λ. σοι A.B.D.E.F.H.I. σοι om. G. ^α σαυτοῦ pro σεαυτοῦ A.B.D.E.H.I. σοὺ τοὺς G. ^β τὸ] τὰ G. ^γ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν (+σκεύη G.) ἐπιπλα pro τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ἐπιπλα omnes. ^δ καὶ om. E. ^ε καὶ ξύλα om. I. ^ς ἑδάφη G. ^ς χαλεπώτατον omnes. χαλεπώτερον Edd. Post ἄνδρες deest folium unum in E. ^η μιμούνται G. ^ι τὴν accessit ex omnibus. ^κ ἀναγκάζουσιν G. ^ι ὑπὲρ] περὶ G. ^μ καὶ assumptum ex A.F.G.H. ^ν τῶν om G. ^ο πεινῶντα Χρ. pro Χρ. πεινῶντα A.F.G.H.I. ^ρ ἐπὶ τούτοις A.F.H.I. ^α ἀπονέμενον (corr. ex ἀπονέμωμεν) A. ^ρ οὐκ] ἀλλ' οὐκ A. ^ς τὴν ψ. H. ^τ καὶ] οὐκ οἶσθα ὅτι σὲ G. ^υ μικρὰ H. Statim τούτον G. τούτων Veron. ^ω τῆς ἀκριβείας Edd. τῆς deest in omnibus. ^κ αὐτοῦ om. A.F.H.I. ^υ καταβάλλειν B. ² σε-αυτὸν A.H.I.

σαντοῦ πάντα ἐξέδωκας. Καὶ γὰρ ἐκεῖθεν ἅπαντα ταῦτα ^αῤρη-
 τηται. Οὐδὲ γὰρ ἵππος βελτίων ἂν γένοιτο πρὸς τὴν ἀρετὴν
^βτὴν αὐτοῦ, τὸν κόσμον περιθέμενος τοῦτον, οὔτε ὁ ^γκαθήμενος
 αὐτὸν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀτιμότερος. Πολλοὶ γὰρ
 ἀφέντες τὸν ὀχούμενον, πρὸς τὸν κόσμον τοῦ ἵππου τρέπουσι
 τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς ἐπομένους οἰκέτας, καὶ τοὺς προηγου-
 μένους ^δκαὶ σοβοῦντας· τὸν δὲ ὑπὸ τούτων δορυφορούμενον
 541 καὶ μισοῦσι καὶ ἀποστρέφονται ὡς κοινὸν ἐχθρόν. Ἄλλ' οὐχ
 ὅταν τὴν ψυχὴν ^εκοσμῇς, τοῦτο συμβαίνει, ἀλλὰ ^ςκαὶ ἄνθρωποι
 καὶ ἄγγελοι, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης, ^ςκαὶ πάντες σοι τὸν
 στέφανον πλέκουσιν. Ὡστε, εἰ δόξης ἐράς, ἀπόστηθι τούτων
 ὧν νῦν ποιεῖς, καὶ μὴ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν καλλώπιζε,
 ἵνα γένη λαμπρὸς καὶ περιφανής· ὡς νῦν γε οὐδέν σου γένοιτ'
 ἂν εὐτελέστερον, ἐρήμην ἔχοντος τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ τῆς οἰκίας
 προβαλλομένου κάλλος. Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχη τῶν παρ' ἐμοῦ
 λεγομένων, ἄκουσον τί τῶν ἔξωθεν τις ἐποίησε, καὶ αἰσχύνθητι
 τὴν ^ηγοῦν ἐκείνων φιλοσοφίαν. Λέγεται γὰρ τις ἐκείνων εἰς
 Β οἰκίαν λαμπρὰν εἰσελθὼν, πολλῶ μὲν καταλαμπομένην ^ιχρυσίῳ,
 πολλῶ δὲ ^κἀστράπτουσαν τῷ τῶν μαρμάρων καὶ τῶν κιό-
 νων κάλλει, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔδαφος εἶδε πανταχοῦ τάπητας
 ἔχον ^λἐστρωμένους, εἰς τὴν ὄψιν ἐμπτύσαι τοῦ τῆς οἰκίας δε-
 σπότην· εἶτα ἐγκαλούμενος ^μεἰπεῖν, διὰ τὸ μηδαμῶ τῆς οἰκίας
 ἐτέρωθι τοῦτο ἐξεῖναι ποιῆσαι, εἰς τὴν ὄψιν ἀναγκασθῆναι
 ὑβρίσαι τὴν ἐκείνου. ^νὍρᾳς πῶς καταγέλαστος ὁ τὰ ἔξωθεν
 καλλωπίζων ἐστὶ, καὶ παρὰ πᾶσιν εὐκαταφρόνητος τοῖς νοῦν
 ἔχουσι; Καὶ μάλα εἰκότως. Οὐδὲ γὰρ ^οεἰ τὴν σύνοικόν τις
 ἀφείς τὴν σὴν ράκια ^ρπερικεῖσθαι, καὶ ἡμελημένην εἶναι, τὰς
 C θεραπαινίδας λαμπρᾷ ^ιπεριέβαλε στολῇ, πράως ἂν ^ρῥηνεγκας,
 ἀλλὰ παρωξύνθης, καὶ ὕβριν ἂν τὸ πρᾶγμα ^ςἔφησας εἶναι τὴν
 ἐσχάτην. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς λογίζου. Ὅταν
 γὰρ τοὺς μὲν τοίχους καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ

^α ῤρηται pro ῤρτηται A.B.D.G.H.I.

^β τὴν accessit ex A.B.D.H.I.

^γ καθήμενος αὐτὸν] Sic F.G.H. καθήμενος αὐτοῦ B. καθήμενος ἐπ' αὐτὸν D. Veron. ἐπικαθήμενος αὐτῷ I. καθήμενος ἐπ' αὐτοῦ ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. cet.

^δ καὶ τοὺς σ. Sav. Mor. Ben. τοὺς om. B.G. Veron. ^ε κοσμῆσης G. ^ς καὶ

ἄγγ. καὶ ἄνθ. A.F.H.I. ^ς καὶ accessit ex A.F.G.H.I. στέφανον sine artic. I.

^η γοῦν om. I. Statim ἐκείνου A. τὴν :: :: :: :: τούτων φιλ. (sic) G. ^ι τῷ

χρυσῷ G. ^κ ἀστράπτουσαν pro ἀπαστρ. A.B.D.F.G.H. Flor. p. 123.

(Tom. xii. p. 485 D.) ^λ ἐστρωμένους pro ἐστορεσμένους A.B.D.F. Flor.

ἐστρωμένας H. ^μ εἶπεν A.F.G.H. Flor. ^ν ὅρα F.H. ^ο εἰ τις τὴν σ.

F.G.H.I. εἰ τις σύνοικον (sic) A. ^ρ περιβεβλησθαι A.D.F.H.I. ^ι περιέ-

βαλλε B. ^ρ ῥηνεγκες H.I. Statim ἀλλὰ καὶ παρ. H. ^ς ἔφης G. ^τ γὰρ

omnes. μὲν Veron. Sav. Mor.

ἄλλα ^ν πάντα καλλωπίζης, ἐλεημοσύνην δὲ μὴ παρέχης δαψιλῇ, μηδὲ τὴν ἄλλην ἀσκήσῃ φιλοσοφίαν, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο ποι- εῖς, μᾶλλον δὲ τὸ πολλῶ χαλεπώτερον. Τῆς μὲν γὰρ δούλης καὶ τῆς δεσποίνης οὐδὲν τὸ μέσον, τῆς δὲ ψυχῆς καὶ τῆς σαρκὸς πολὺ τὸ διάφορον· εἰ δὲ τῆς σαρκὸς, πολλῶ μᾶλλον ^ω τῆς οἰκίας καὶ τῆς κλίνης καὶ τοῦ ὑποποδίου. Ποίας οὖν ἄξιος D ἀπολογίας ἂν εἴης, ταῦτα μὲν ἅπαντα ^α ἀργυρίῳ περιβάλλων, ἐκείνην ^υ δὲ περιορῶν ῥακοδυτοῦσαν, ἀνχμῶσαν, πεινῶσαν, τραυ- μάτων γέμουσαν, ὑπὸ μυρίων σπαραττομένην ^z κυνῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ^α ἅπαντα καὶ δοξάζεσθαι ἀπὸ τοῦ καλλωπισμοῦ ^β τῶν ἔξωθεν περικειμένων νομίζων; ^α Οὐ δὴ μάλιστα τῆς ἐσχά- τῃς παραπληξίας ἐστὶ, τὸ γελῶμενον καὶ ὀνειδιζόμενον καὶ ἀσχημονοῦντα καὶ ἀτιμαζόμενον καὶ εἰς ἐσχάτην ἐμπίπτοντα κόλασιν, ἔτι ^ε καὶ ἐγκαλλωπίζεσθαι τούτοις. ^α Διὸ, παρακαλῶ, ταῦτα πάντα ἐνόησαντες ἀνανήψωμεν ὁψὲ γοῦν ποτε, καὶ ἡμῶν E αὐτῶν γενώμεθα, καὶ τὸν κόσμον τοῦτον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν εἰς τὴν ψυχὴν μετενέγκωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ἄστυλος ^ε μενεῖ, καὶ ἡμᾶς τοῖς ἀγγέλοις ἴσους ἐργάζεται, καὶ τὰ ἀκίνητα ^ι προ- ξενήσει καλὰ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ.

542

¹ Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. Ὡς περ γὰρ παρεστήσατε τὰ ^α μέλη ὑμῶν δούλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῇ δικαιοσύνῃ ^β εἰς ἀγιασμόν.

1 CAP. VI. v. 19.

^ν ἅπαντα B.D. ^ω τῆς οἰκίας καὶ τῆς κλ. καὶ τοῦ ὑπ.] Sic D. Veron. τῆς οἰκίας ::::: καὶ τῆς κλ. καὶ τοῦ ὑπ. (sic) G. τῆς ψυχῆς καὶ τῆς κλ. καὶ τοῦ ὑπ. I. τῆς στολῆς (ex corr. pro ψυχῆς) καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς κλ. καὶ τοῦ ὑπ. B. Ceteri cum Sav. et recentioribus τῆς ψυχῆς καὶ τῆς οἰκίας, καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς κλ. καὶ τοῦ ὑπ. ^α ἀργυρίῳ I. ἀργυρίῳ πολλῶ Edd. πολλῶ om. F.G.H.I. Statim περιβαλὼν G. ^υ δὲ om. H. Mox ῥακοδυτοῦσαν (corr. ex ῥακοδ.)

A. ῥακοδ. (sic) H. ^z κυνῶν] κυμάτων G. Statim καὶ om. I. ^α ἅπαντα] +καλλωπιζομένην G. πάντα pro ἅπαντα A.F.H.I. ^β τοῦ ἔ. περικειμένου I. νόμων pro νομίζων G. ^ε καὶ superscript. in A. ^δ διδ[+καὶ B. ^ε μενεῖ pro μένει A.B.D. Mox ἐργάζεται pro ἐργάζεται A.B.D.H.I. ^ι προξενεῖ G. HOM. XIII. ^α μέλη]+τῆς σαρκὸς Edd. τῆς σαρκὸς om. B.D.E.F.H.I. et Mosqq. ^β εἰς ἀγιασμόν om. H.

ἘΠΕΙΔΗ πολλὴν ἀπήτησεν ἀκρίβειαν τοῦ βίου, νεκροὺς (88)
 Β εἶναι ^εκελεύων τῷ κόσμῳ, καὶ τεθνηκέναι τῇ πονηρίᾳ, καὶ ἀκινή-
 τους μένειν πρὸς τὴν τῶν ἀμαρτημάτων ἐνέργειαν, καὶ ἐδόκει
 μέγα τι καὶ βαρὺ λέγειν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον φύσιν·
 δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι οὐδὲν ὑπέρογκον ἀπαιτεῖ, οὐδὲ ὅσον
 ἐχρῆν τὸν τοσαύτης ἀπολαύσαντα δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
 σύμμετρον καὶ κοῦφον, ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτὸ κατασκευάζει,
 καὶ φησιν, “Ἀνθρώπινον λέγω” ὥσανεῖ ἔλεγεν, ἀπὸ ἀνθρωπίνων
 λογισμῶν, ἀπὸ τῶν ^δἐν συνηθείᾳ γινομένων· ^εἡ γὰρ τοῦτο, ἡ
 τὸ σύμμετρον τῇ προσηγορίᾳ τοῦ ἀνθρώπινου δηλοῖ. ^ϛΚαὶ γὰρ
 C καὶ ἀλλαχοῦ φησι, ²“Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ ἔληφεν, εἰ μὴ ἀν-
 θρώπινος”· τουτέστι, σύμμετρος καὶ μικρός. “Ὡς περ γὰρ
 παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ ^εκαὶ τῇ ἀνομίᾳ
 εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα
 τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἀγιασμόν.” Καίτοι ^ηπολὺ τῶν δεσποτῶν τὸ
 μέσον, ἀλλ’ ὅμως τὸ ἴσον τῆς δουλείας ἀπαιτῶ μέτρον. Ἐδει
 μὲν γὰρ καὶ πολλῷ πλέον εἰσενεγκεῖν, καὶ ^ιτοσοῦτῳ πλέον, ὅσῳ
 καὶ αὕτη μείζων τῆς δεσποτείας ἐκείνης καὶ ἀμείνων· πλὴν ἀλλ’
 οὐδὲν πλέον ἀπαιτῶ διὰ τὴν ἀσθένειαν. Καὶ οὐκ εἶπε, τῆς
 D προαιρέσεως ὑμῶν, οὐδὲ τῆς προθυμίας, ἀλλὰ, “τῆς σαρκὸς
 ὑμῶν,” ἀνεπαχθέστερον ποιῶν τὸν λόγον. Καίτοι τὸ μὲν ἀκα-
 θαρσία, τὸ δὲ ἀγιασμός· τὸ μὲν ἀνομία, τὸ δὲ δικαιοσύνη. Καὶ
 τίς οὕτως ἄθλιος, ^κφησὶ, καὶ ταλαίπωρος, ὥς μηδὲ τοσαύτην
 εἰσενεγκεῖν σπουδὴν τῇ τοῦ Χριστοῦ δουλείᾳ, ^ιὅσῃν τῇ τῆς
 ἀμαρτίας ^μκαὶ τοῦ διαβόλου; Οὐκοῦν ἄκουσον ^ντῶν ἐξῆς, καὶ
 εἶση σαφῶς, ὅτι οὐδὲ τὸ μικρὸν τοῦτο εἰσφέρομεν. Ἐπειδὴ
 γὰρ ἀπλῶς οὕτω λεγόμενον οὐκ ἐδόκει πιστὸν εἶναι οὐδὲ εὐ-
 παράδεκτον, ^οοὐδὲ ἡνείχετό τις ἀκοῦσαι, ὅτι οὐ δουλεύει τοσοῦ-
 τον τῷ Χριστῷ, ὅσον ἐδούλευσε τῷ διαβόλῳ, ^ρδιὰ τῶν ἐξῆς
 E αὐτὸ κατασκευάζει καὶ ποιεῖ πιστὸν, τὴν δουλείαν ἐκείνην ἄγων
 εἰς μέσον, καὶ λέγων πῶς ἐδούλευσαν. ³“Ὅτε γὰρ ἦτε δούλοι,
 φησὶ, ^ατῆς ἀμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.” Ὁ δὲ
 λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτε ἐν πονηρίᾳ ἐζῆτε καὶ ἀσεβείᾳ καὶ
 ἐσχάτοις κακοῖς, μετὰ τοσαύτης ἐζῆτε τῆς ὑπακοῆς, ὥς μηδὲν

2 I Cor. x. 13.

3 v. 20.

^ε κελεύων] λέγων H. τῷ κ. κελεύων inverso ord. E.G. ^δ ἐν τῇ σ. I.
 Statim γενομένων E. et ante corr. H. ^ε ἡ γὰρ τοῦτο ἡ τὸ σύμμετρον] Sic
 nostri omnes. τὸ γὰρ σύμμετρον Edd. ^ϛ καὶ γὰρ om. E. ^ε καὶ τῇ ἀνο-
 μίᾳ om. I. Mox νῦν om. H. ^η πολλῷ F. πολλοὶ G.H. ^ι τοσοῦτον H.
 Mox ὅσον E.F.H. ^κ φησὶ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^ι ὅσον
 A.F. ^μ καὶ τῇ τοῦ δ. G. ^ν τῶν] καὶ τῶν B. ^ο οὐδ’ ἡνείχετο A.E.
^ρ διὰ] καὶ διὰ I. ^α τῇ ἀμαρτίᾳ B.

καθόλου πράττειν καλόν. Τοῦτο γάρ ἐστιν, “Ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ” τουτέστιν, οὐκ ἦτε ὑποτεταγμένοι αὐτῇ, ἀλλ’ ἡλλοτριωμένοι καθόλου. Ὡδὲ γὰρ διενέμετε τῆς δουλείας τὸν τρόπον τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλ’ ὅλους ἑαυτοὺς ἐξεδίδετε τῇ πονηρίᾳ. Οὐκοῦν ⁸καὶ νῦν, ἐπειδὴ ^τμετέστητε πρὸς τὴν δικαιοσύνην, ὅλους ἑαυτοὺς ἔκδοτε τῇ ἀρετῇ, μηδὲν καθόλου τῆς κακίας πράττοντες, ἵνα καὶ ἴσων ^νἐπιδείξητε τὸ ⁵⁴³ μέτρον. Καίτοιγε οὐχὶ τῆς δεσποτείας πολὺ τὸ ^ωμέσον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς δουλείας αὐτῆς πολὺ τὸ διάφορον· ὅπερ καὶ αὐτὸ μετὰ πολλῆς ^αἀναπλοῖ τῆς σαφηνείας, καὶ δείκνυσιν ἐπὶ τίσι ^υμὲν τότε ἐδούλευον, ἐπὶ τίσι δὲ νῦν. Καὶ οὐπω λέγει τὴν βλάβην τὴν ἀπὸ τοῦ πράγματος ^ζγενομένην, ἀλλὰ τέως τὴν αἰσχύνην. ⁴“Τίνα γὰρ, φησὶ, καρπὸν εἶχετε τότε ἐφ’ οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε;” Τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ δουλεία, ὡς καὶ τὴν ἀνά- B μνησιν ^ααὐτῆς νῦν αἰσχύνην φέρειν. Εἰ δὲ ἡ ἀνάμνησις κατα- σχύνει, πολλῶ μᾶλλον ἡ πράξις. “Ὡστε διπλῇ νῦν ^βἐκερδάνετε, καὶ ἀπαλλαγέντες τῆς αἰσχύνης, καὶ μαθόντες ἐν οἷς ἦτε· ὥσπερ οὖν τότε διπλῇ παρεβλάπτεσθε, καὶ αἰσχύνης ἄξια πράττοντες, καὶ οὐδὲ εἰδότες αἰσχύνεσθαι, ὅπερ τοῦ προτέρου μείζον ἦν· ἀλλ’ ὅμως ἐμένετε δουλεύοντες. Δείξας τοίνυν ἐκ περιουσίας τὴν βλάβην τῶν τότε ^εγενομένων, ἀπὸ τῆς αἰσχύνης καὶ ἐπ’ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα χωρεῖ. Τί οὖν ἦν τὸ πρᾶγμα; “Τὸ ^δμὲν γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος.” Ἐπειδὴ γὰρ ^εἡ αἰσχὺνὴ οὐ σφόδρα δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, ἐπὶ τὸ πᾶν φοβερόν ἔρχεται, τὸν θάνατον λέγων· καίτοιγε ἤρκει καὶ τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον. (89) Ἐννόησον γὰρ ^θὅση τῆς κακίας ἡ ὑπερβολή, ὅπου γε καὶ τῆς C τιμωρίας ⁸ἀπηλλαγμένοι, τῆς αἰσχύνης ἀπαλλαγῆναι οὐκ εἶχον. Ποῖον ^ηοὖν προσδοκᾶς, φησὶ, μισθὸν ἀπὸ τῆς πράξεως, ὅταν ἀπὸ τῆς μνήμης μόνης, καὶ ταῦτα τῆς τιμωρίας ἀπηλλαγμένος, ^ιἐγκαλύπτῃ καὶ ἐρυθριᾷς, καίτοιγε ἐν τοσαύτῃ ὦν χάριτι; Ἄλλ’ οὐ τὰ τοῦ θεοῦ τοιαῦτα. ⁵“Νῦν ^κγὰρ, φησὶν, ἐλευθε- ρωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν

4 v. 21.

5 v. 22.

^τ οὐδὲ] οὐ I. ⁸ καὶ νῦν ἐπειδὴ] ἐπειδὴ καὶ νῦν A.D.E.F.H.I. ^τ ἔστητε G. ^ν ἐπιδείξησθε A.D.E.I. et ex corr. manu eadem B. ^ω μέσον] + ἦν I. ^α ἀναπλοῖ D. et ex corr. F. ^υ μὲν accessit ex A.B.D.E.F.H.I. μὲν post δείκνυσιν habet G. ^ζ γενομένην A.B.D.E.H.I. ^α αὐτῆς pro αὐτὴν omnes. ^β ἐκερδάνετε B.D.E. κερδαίνετε I. ^ε γενομένων G. ^δ μὲν accessit ex omnibus. ^ε ἡ] καὶ ἡ H. ἡ om. G. Mox φορτικὸν om. B. ^ε ὅσον G. ⁸ ἀπηλλαγμένοι omnes. ἀπαλλαγέντες Edd. ^η οὖν om. I. Statim πρ. φησὶ μισθὸν A.D.E.F.H. φησὶ πρ. μισθὸν B.I. πρ. μισθὸν φησὶν Edd. φησὶ abest a G. ^ι ἐγκ. καὶ ἐρυθριᾷς om. H. ^κ γὰρ pro δὲ omnes.

καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγιασμὸν, τὸ δὲ τέλος ζῶν αἰώνιον.” ¹ Ἐκεί-
 Dνων ὁ καρπὸς αἰσχύνῃ καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν, ^mτούτων ὁ
 καρπὸς ἀγιασμός· ὅπου δὲ ἀγιασμός, παρρησία ⁿπᾶσα. Ἐκεί-
 νων τὸ τέλος θάνατος, ^oτούτων δὲ ζῶν αἰώνιος. Εἶδες πῶς τὰ
 μὲν δείκνυσι δεδομένα, τὰ δὲ ἐν ἐλπίσιν ὄντα, καὶ ἀπὸ τῶν
 δεδομένων κἀκεῖνα πιστοῦται, ἀπὸ τοῦ ἀγιασμοῦ ^pτὴν ζῶν;
 “Ἴνα γὰρ μὴ λέγῃς, ὅτι πάντα ἐν ἐλπίσι, δείκνυσι καὶ ἤδη σε
 καρπωσάμενον· πρῶτον τὸ ἀπαλλαγῆναι ^qτῆς πονηρίας καὶ
 τοιούτων κακῶν, ὧν καὶ ἡ μνήμη αἰσχύνῃ φέρει· δεύτερον τὸ
 δουλωθῆναι τῇ δικαιοσύνῃ· τρίτον τὸ ἀγιασμοῦ ἀπολαῦσαι·
 Eτέταρτον τὸ ^rκαὶ ζῶῃς ἐπιτυχεῖν, καὶ ζῶῃς οὐ προσκαίρου, ἀλλ’
^sαἰωνίας. Ἀλλ’ ὅμως καὶ ^tτούτων ὄντων, κἂν ἐξ ἴσης, φησί,
 δουλεύσατε. Εἰ γὰρ καὶ ὁ δεσπότης σφόδρα ὑπερέχων, καὶ
 τῆς δουλείας πολὺ τὸ μέσον καὶ τῶν ἐπάθλων ὑπὲρ ὧν δου-
 λεύετε, οὐδὲν ἀπαιτῶ ^vπλέον τέως. Εἶτα, ἐπειδὴ ὅπλων ἐμνη-
 μόνευσε καὶ βασιλέως, ἐπιμένει ^wτῇ μεταφορᾷ, λέγων· ⁶ “Τὰ
 μὲν γὰρ ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας ^xθάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ
 θεοῦ ζῶν αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.” Εἰπὼν
 ὀψώνια ἀμαρτίας, ἐπὶ τῶν χρηστῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἐτήρησε
 τάξιν. ^yΟὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὁ μισθὸς τῶν κατορθωμάτων ὑμῶν,
 ἀλλὰ, “τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ,” δεικνὺς ὅτι οὐκ οἴκοθεν
 544 ἀπηλλάγησαν, οὐδὲ ὀφειλὴν ἀπέλαβον, οὐδὲ ἀμοιβὴν καὶ ἀντί-
 δοσιν πόνων, ἀλλὰ ^zχάριτι ταῦτα πάντα ἐγένετο· ^aὥστε καὶ
 ἐντεῦθεν ἡ ὑπεροχὴ, οὐχ ὅτι ἀπῆλλαξε μόνον, οὐδὲ ὅτι ἐπὶ τὰ
 βελτίω μετέθηκεν, ἀλλ’ ὅτι ^bμηδὲ καμόντας μηδὲ πονήσαντας·
 καὶ ^cοὐκ ἀπῆλλαξε μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ μείζονα ἔδωκε, καὶ
 διὰ τοῦ παιδὸς ἔδωκε. Ταῦτα δὲ ^dπαρενέβαλεν ἅπαντα, ἐπειδὴ
^eκαὶ περὶ χάριτος διελέχθη, καὶ τὸν νόμον μέλλει ^fκαταβάλλειν
 λοιπόν. Ἴνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀμφότερα ^gῥαθυμοτέρους ἐργά-
 σηται, μέσα ^hπαρενέθηκε τὰ περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ βίου,
 πανταχοῦ διεγείρων εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν τὸν ἀκροατὴν.

6 v. 23.

¹ ἐκείνων] + γὰρ G. ^m τούτων] + δὲ Edd. reclamantibus libris. ⁿ πᾶσα
 (ἅπαντα G.) omnes. πολλὰ Edd. ^o τούτων δέ] τοῦτο G. ^p τὴν ζῶν] τὴν
 χάριν H. τὴν ζ. om. G. ^q τῆς πονηρίας] τῶν κακῶν G. ^r καὶ τῆς ζῶῃς G.
^s αἰωνίου H. ^t τοιούτων B.E.F. ^v πλέον om. F. πλέον ἀπαιτῶ in verso
 ord. I. ^w τῇ φορᾷ B. ^x θάνατος] + λέγει γὰρ οὕτως· τὰ μὲν γὰρ ὀψ. τῆς
 ἀμ. θάνατος G. ^y οὐδὲ pro οὐ omnes. ^z χάριτι] + θεοῦ I. Mox ἐγένετο
 pro ἐγένοντο A.B.D.E.H.I. ^a ὥστε] ὡς G. ὥσπερ E. ^b μηδὲν E.
 Statim καμόντας B.D.E.G.I. κάμοντας Edd. ^c οὐκ] Sic D.E.F.G.I. οὐχ
 ὅτι Edd. In libris A.H. paucula hic desunt. ^d παρέβαλεν G. ^e καὶ
 om. D. ^f καταβαλεῖν G. ^g ῥαθύμους B. Veron. ^h παρέθηκε G.H.
 Veron.

Ὅταν ἰγὰρ ὁψώνια κτῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον καλῇ, φοβεῖ B
 πάλιν, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἀσφαλίζεται. Δι' ὧν γὰρ αὐ-
 τοὺς ἀναμνησκει τῶν προτέρων, διὰ τούτων καὶ εὐχαρίστους
 ποιεῖ, καὶ ἀσφαλεστέρους πρὸς τὰ ἐπίοντα ἅπαντα.

Καταλύσας τοίνυν ἐνταῦθα ἵτὸν τῶν ἠθικῶν λόγον, ἐπὶ τὰ
 ἠδολογικά ἐκβαίνει πάλιν, οὕτω λέγων· 7“Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελ-
 φοί; γινώσκουσὶ γὰρ νόμον ἡλαλῶ.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι
 ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, δείκνυσιν ὅτι ἐνταῦθα, ὅτι οὐ μόνον ἁμαρ-
 τία αὐτῶν. Ροὺ κυριεύει, ἀλλ' οὐδὲ νόμος. Εἰ δὲ νόμος οὐ
 κυριεύει, πολλῶ μᾶλλον ἁμαρτία. Καὶ καταγλυκαίνων τὸν C
 λόγον, ἀπὸ παραδείγματος ἀνθρώπινου τοῦτο ποιεῖ φανερόν.
 Καὶ δοκεῖ μὲν ἐν τι λέγειν, δύο δὲ ἵτιθῃσι τοῦ προκειμένου
 ἱκατασκευᾶς, μίαν μὲν, ὅτι ἀποθανόντος ἀνδρὸς, οὐχ ὑπόκειται
 γυνὴ νόμῳ τῷ τοῦ ἀνδρὸς, οὐδὲ ἔστιν ὁ κωλύων ἐτέρῳ γενέσθαι
 γυναικα· ὁ δὲ δεύτεραν δὲ, ὅτι ἐνταῦθα οὐ μόνον ὁ ἀνὴρ ἐτελεύ-
 τησεν, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνή· ὥστε διπλῆς ἀπολαύειν τῆς ἐλευθερίας.
 Εἰ γὰρ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς, ἀπήλλακται τῆς ἐξουσίας,
 ὅταν καὶ αὐτὴ τετελευτηκυῖα φανῇ, πολλῶ μᾶλλον ἡλευθέρωται.
 Εἰ γὰρ ἐν γενόμενον ἀπαλλάττει τῆς ἐξουσίας αὐτὴν, πολλῶ D
 μᾶλλον ἀμφότερα συνελθόντα. Μέλλων τοίνυν ἱεκβαίνειν εἰς
 τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, μετ' ἐγκωμίου τῶν ἀκροατῶν ἄρχε-
 ται λέγων, “Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί; γινώσκουσὶ γὰρ νόμον
 ἡλαλῶ.” Τοῦτέστι, σφόδρα ὡμολογημένον λέγω καὶ σαφές,
 καὶ γινώσκουσὶ ταῦτα μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα. “Ὅτι ὁ νό-
 μος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ.” Οὐκ
 (90) εἶπε, τοῦ ἀνδρὸς, ὁ οὐδὲ τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ, “τοῦ ἀνθρώ-
 που,” ὅπερ ἐστὶ κοινὸν ἐκατέρου τοῦ ζώου ὄνομα. “Ὁ γὰρ
 ἀποθανὼν, φησὶ, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.” Οὐκοῦν τοῖς
 ζῶσιν ὁ νόμος κείται, τοῖς δὲ τεθνηκόσιν οὐκέτι διατάσσεται. E
 Ὅρᾳς πῶς διπλὴν τὴν ἐλευθερίαν ἐδήλωσεν; Εἰτα ἐν τοῖς προ-
 οίμοις ὠτοῦτο αἰνιξάμενος, ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κατασκευῇ
 προάγει τὸν λόγον, οὕτω λέγων· 8“Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ
 ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται
 ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.” Ἀρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοι-
 χαλὶς ὁ χρηματίζει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἐτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ

7 CAP. VII. v. 1.

8 v. 2, 3.

ἰ γὰρ pro δὲ omnes. κ τῆς om. I. ἵ τὸν ἠθικὸν λόγον I. ἠδολο-
 γικά omnes. δόγματα Edd. Statim ἐκβαίνει A. ἠ λέγω H. ὁ ἐνταῦθα
 om. G. Ρ οὐ om. I. Statim κυριεύσει G. ἠ προτίθῃσι A.F.H.I. ἱ κα-
 τασκευάσματα A.F.G. Statim ἐν in rasura pro μίαν habet F. ὁ δὲ δεύτεραν pro
 ἐτέραν A.B.D.E.G.I. δεύτερον F. δεύτερα H. ἱ ἐκβαίνειν D.E.G.H. ἐκβαίνειν
 vulgo. ὁ οὐδὲ] ἡ G. καὶ I. ὠ τοῦτο]+ἐνταῦτο (sic) G. ὁ χρηματίζει A.D.E.G.

ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ὑπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν
μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ.” Συνεχῶς αὐτὸ ²περιστρέ-
φει, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας· ἐπειδὴ σφόδρα θαρρεῖ
545 τῷ ^αἀπ’ αὐτοῦ κατασκευαζομένῳ. Καὶ τίθησιν ἐν τάξει μὲν
τοῦ ἀνδρὸς τὸν νόμον, ἐν τάξει δὲ τῆς γυναικὸς ^βτοὺς πιστεύ-
σαντας ἅπαντας. Εἶτα τὸ συμπέρασμα οὐ κατὰ τὴν πρότασιν
ἐπάγει. ^γΤοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· ὥστε, ἀδελφοί μου,
οὐ ^δκυριεύει ὑμῶν ὁ νόμος· ἀπέθανε γάρ. Ἄλλ’ οὐκ εἶπεν
οὕτως, ἀλλ’ ἐν μὲν τῇ προτάσει τοῦτο ἠνίξατο· ἐν δὲ τῇ ἐπα-
γωγῇ ^ελοιπὸν, ὥστε ἀνεπαχθῇ ποιῆσαι τὸν λόγον, τὴν γυναῖκα
εἰσάγει τετελευτηκυῖαν, λέγων· ⁹“Ὡστε, ἀδελφοί μου, καὶ
ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ.” Ὅταν γὰρ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο γε-
νόμενον τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν παρέχῃ, τί κωλύει χαρίσασθαι τῷ
B νόμῳ, τοῦ πράγματος μηδὲν παραβλαπτομένου; “Ἡ γὰρ
ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεταί νόμῳ.” Πού ^βνῦν εἰσιν
οἱ τὸν νόμον διαβάλλοντες; ^hἈκουέτωσαν πῶς καὶ εἰς ἀνάγκην
ἐμπεσῶν, οὐ καθαιρεῖ αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ ⁱκαὶ μεγάλα περὶ
τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ διαλέγεται, εἶγε ζῶντος ^kαὐτοῦ δέδεταί ὁ
Ἰουδαῖος, καὶ μοιχοὶ χρηματίζουσιν οἱ παραβαίνοντες ^lκαὶ
ἀφιέντες αὐτὸν ζῶντα. Εἰ δὲ τελευτήσαντα ^mεἶασαν, οὐδὲν
θαυμαστόν· καὶ γὰρ ἐπ’ ἀνθρώπων οὐ διαβάλλεται ὁ τοῦτο
ποιῶν. “Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου
C τοῦ ἀνδρός.” Εἶδες πῶς ἐν τῷ παραδείγματι τὸν νόμον δεί-
κνυσι τετελευτηκότα; Ἄλλ’ οὐκ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ τοῦτο ποιεῖ.
“Ἀρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς ⁿχρηματίζει ἡ γυνή.”
οἷον· Ὅρα πῶς ἐνδιατρίβει ταῖς κατηγορίαις τῶν τὸν νόμον παρα-
βαιόντων ζῶντα. ^pἘπεὶ δὲ αὐτὸν ἔπαυσε, ^qλοιπὸν μετὰ
ἀσφαλείας ἀπάσης ^rαὐτῷ χαρίζεται, τὴν πίστιν οὐδὲν παρα-
βλάπτων ἐντεῦθεν. “Ζῶντος γὰρ, φησὶ, ^sτοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς
χρηματίζει ἡ γυνή, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἐτέρῳ.” “Ὡστε, ἀδελφοί
D μου, καὶ ^tὑμεῖς·” ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, τοῦ νόμου τελευτήσαντος,

9 v. 4.

^γ ἀπὸ τοῦ νόμου om. G. Veron. ² μεταστρέφει G. ^a ἀπ’ αὐτοῦ pro
ὑπ’ αὐτοῦ B.D.F.H.I. τὸ ὑπ’ αὐτοῦ κατασκευαζομένου G. ^b τοὺς] + πιστεύ-
οντας καὶ G. ^c τοῦτο pro τὸ A.B.D.E.F.H.I. ^d κυριεύει pro κυριεύσει
omnes. ^e λοιπὸν] + καὶ τοῦτο G. ^f Verba ἀδελφοί μου post ὑμεῖς transp.
A.D.E.H.I. Mosq. 3. post ἐθανατώθητε G. ^g νῦν] οὖν A.D.E.F. ^h ἀκου-
σάτωσαν G. ⁱ καὶ accessit ex A.E.F.G.H.I. ^k αὐτοῦ om. B. ^l καὶ
οἱ ἀφ. I. ^m εἶασαν A.B.D.E.G.H.I. εἶασεν Edd. ⁿ χρηματίζει A.D.E.
οἱ ὁρᾷς G.H. ^p ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ A.E.H.I. ἐπειδὴ δὲ B. ἐπειδὴ γὰρ G.
^q λοιπὸν] + γὰρ A.F.H.I. ^r αὐτῷ χ. τὴν πίστιν] Sic A.B.E.F.G.H.I. Ede-
batur αὐτὸν χαρίζεται τῇ πίστει. ^s τοῦ ἀνδρὸς om. G. Mox χρηματίζει
A.E.F.G.H. χρηματίζει Edd. ^t ὑμῖν G.

οὐ κρίνεσθε μοιχείας, ἀνδρὶ γενόμενοι ἐτέρῳ. Ἄλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Ἐθνατώθητε τῷ νόμῳ.” Εἰ νεκροὶ γεγονάτε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. Εἰ γὰρ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἐστὶν ὑπεύθυνος ἡ γυνή, πολλῶ μᾶλλον ἡ αὕτη τετελευτηκυῖα ἀπήλλακται ^xτούτου. Εἶδες Παύλου σοφίαν, πῶς τὸν νόμον ἔδειξε τοῦτο βουλούμενον, τὸ ἀποστῆναι αὐτοῦ καὶ γενέσθαι ἀνδρὶ ἐτέρῳ; Οὐ γὰρ κωλύει, φησὶν, ἐτέρῳ συνείναι ἀνδρὶ, τελευτήσαντος τοῦ προτέρου. Πῶς γὰρ, ὅπου γε καὶ ζῶντος ὑπέιτρέπει, βιβλίον ἀποστασίου λαβοῦσαν; ² Ἀλλὰ τοῦτο οὐ τίθησιν, ὅπερ ἔγκλημα ἦν μᾶλλον τῶν γυναικῶν· εἰ γὰρ καὶ ^aσυγκεχώρητο, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἦν αἰτίας ἀπηλλαγμένον. Ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων καὶ δοκίμων ἔχη τὰ νικητήρια, οὐ ζητεῖ τὰ περιττά· οὐ γὰρ ἐστὶ γλίσχρος. Τὸ τοίνυν θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι αὐτὸς ὁ νόμος ἀπαλλάττει τῶν ἐγκλημάτων ἡμᾶς ἀποστάντας ^bαὐτοῦ. Ὡστε αὐτοῦ ^cβούλημα γενέσθαι ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τέθνηκε, καὶ ἡμεῖς τεθνήκαμεν, καὶ διπλῇ τὰ τῆς ἐξουσίας ἀνήρηται. Ὁ δὲ ^dοὐδὲ τούτοις ἀρκεῖται μόνοις, ἀλλὰ καὶ τὸν αἷτιον προστίθησιν. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τέθεικε τὸν θάνατον, ἀλλὰ πάλιν τὸν ⁵⁴⁶ ταῦτα ἐργασάμενον τὸν σταυρὸν εἰσήγαγε, καὶ ταύτη ποιῶν ἡμᾶς ὑπευθύνους. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀπηλλάγητε, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δεσποτικῆς. “Ἐθνατώθητε γὰρ, φησὶ, τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.” Οὐκ ἐντεύθεν δὲ προτρέπει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ δευτέρου ἀνδρός· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἐτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι.” Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν ἂν μὴ βουλώμεθα δευτέρῳ ὁμιλῆσαι ἀνδρὶ; ὁ γὰρ νόμος τὴν ^eχηρεύσαν οὐ ποιεῖ μὲν εἶναι μοιχαλίδα δευτέροις ὁμιλήσαν γάμοις, οὐ μὴν ἀναγκάζει ὁμιλῆσαι· ἵν' οὖν μὴ τοῦτο λέγωσι, δείκνυσιν ὅτι Β καὶ ἐκ τῶν ὑπηργμένων ^fἤδη ἡμῖν βουληθῆναι δεῖ· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ^gτίθησι, λέγων, ¹⁰ “Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν” καὶ, “Τιμῆς ἡγοράσθητε” καὶ, “Μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων” καὶ πάλιν, ¹¹ “Εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες ^hμηκέτι

10 1 Cor. vi. 19, 20. vii. 23.

11 2 Cor. v. 15.

^v ὑπὸ τὸν νόμον Edd. τὸν om. B.E.F.G.H.I. ^w αὕτη vel αὐτῇ E.H. ^x τούτου] τοῦ νόμου A.D.E.F.H.I. ^y ἐπιτρέπει] κελεύει G. Post λαβοῦσαν add. corr. in marg. F. ἐλευθέραν εἶναι. ^z ἀλλὰ καὶ τοῦτο Edd. καὶ om. A.D.F.G.H.I. ^a συγκεχώρηται G. ^b ἀπ' αὐτοῦ G. ^c βούλημα γενέσθαι] Sic D.E.G. βουλήματι γενέσθαι A.B.F.H.I. βούλημα τὸ γενέσθαι Edd. ^d οὐδὲ] οὐ A.E.F.H.I. Mox μόνον G. ^e χηρεύουσιν A.D.E.F.H.I. ^f ἤδη ἡμῖν βουληθῆναι δεῖ· ὅπερ] ἤδη ἡμῖν δουλωθῆναι (hoc ex corr.) δεῖ· διόπερ B. δεῖ ἡμῖν βουληθῆναι· διόπερ G. ἔδει ἡμᾶς βουληθῆναι· διόπερ Veron. ^g τίθησι] σοι G. ^h μηκέτι] μὴ I.

ἐαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι.” Τοῦτο γοῦν καὶ ἐνταῦθα ἠνίξαστο εἰπὼν, “διὰ τοῦ σώματος.” Εἶτα καὶ προτρέπει ταῖς κρείττοσιν ἐλπίσι, ¹λέγων· “Ἴνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.” Τότε μὲν γὰρ ἐκαρποφορεῖτε τῷ θανάτῳ, φησὶ, ^κνυνὶ δὲ τῷ θεῷ. ¹² “Ὅτε ¹γὰρ ἡμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ ¹παθήματα τῶν ¹ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.” Εἶδες τοῦ προτέρου ἀνδρὸς τὸ κέρδος; Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτε ἡμεν ἐν τῷ νόμῳ, πανταχοῦ φειδόμενος δοῦναι αἰρετικοῖς λαβὴν· ἀλλ’, “ὅτε ἡμεν ἐν τῇ σαρκί,” τουτέστι, ταῖς πονηραῖς πράξεσι, τῷ σαρκικῷ βίῳ. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι πρὸ τούτου μὲν ¹ἐν σαρκὶ ἦσαν, νῦν δὲ ἀσώματοι γενόμενοι περιήεσαν. Τοῦτο δὲ εἰπὼν, οὔτε αἴτιον εἶναι φησιν ἁμαρτημάτων τὸν νόμον, οὔτε ἀπαλλάττει αὐτὸν ἀπεχθείας. Κατηγόρου γὰρ τάξιν ἐπέειχε ¹Δικροῦ, ἀπογυμνῶν τὰ ἁμαρτήματα. Ὁ γὰρ τῷ μηδὲν πείθεσθαι βουλομένῳ πλείονα ἐπιτάττων, πλεονάζει ¹τὸ παράπτωμα. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου γινόμενα, ῥαλλὰ, “τὰ διὰ τοῦ νόμου,” καὶ οὐ προσέθηκε, γινόμενα, ἀλλ’ ἀπλῶς, “διὰ τοῦ νόμου,” τουτέστι, τὰ διὰ τοῦ νόμου φαινόμενα, ¹γνωρίζόμενα. Εἶτα, ἵνα μηδὲ τῆς σαρκὸς ¹κατηγορήσῃ, οὐκ εἶπεν, ἀ ¹ἐνήργει τὰ μέλη, ¹ἀλλ’ ἀ ¹“ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν” δεικνὺς ἐτέρωθεν οὐσαν ¹τὴν ἀρχὴν τῆς πονηρίας, ἀπὸ τῶν ἐνεργούντων λογισμῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἐνεργουμένων μελῶν. Ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τεχνίτου ¹Ετάξιν ἐπέειχε, κιθάρας δὲ τῆς σαρκὸς ἢ φύσις, οὕτως ἡχοῦσα, ὡς ἡνάγκαζεν ὁ τεχνίτης. Οὐκοῦν ¹οὐ ταύτη τὸ ἀπηχῆς μέλος, ἀλλ’ ἐκείνη πρὸ ταύτης λογιστέον ἡμῖν.

¹³ “^κΝυνὶ δὲ, φησὶ, κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου.” ¹Ὁρᾷς πῶς πάλιν ἐνταῦθα ²καὶ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ νόμου φεῖδεται; Οὐ γὰρ εἶπεν, ³ὅτι κατηργήθη ὁ νόμος, ⁴οὐδ’ ὅτι κατηργήθη ἡ σὰρξ, ἀλλ’ ὅτι κατηργήθημεν ἡμεῖς. Καὶ πῶς ἡμεῖς κατηργήθημεν; Τοῦ κατεχομένου παρὰ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου ¹παλαιοῦ ἀποθανόντος καὶ ταφέντος· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπὼν·

12 v. 5.

13 v. 6.

¹ λέγων om. B. ^κ νυνὶ pro νῦν A.B.D.E.F.G.H. ¹ γὰρ] μὲν γὰρ G.
¹ ἁμαρτημάτων A.D.E.F.H.I. et Mosq. ¹ ἐν τῇ σαρκὶ F. Statim νῦν pro
 νυνὶ B.D.E.F.G.I. ^ο τὰ παραπτώματα A.E.F.I. ¹ ἀλλὰ—γινόμενα et mox
 τουτέστι τὰ διὰ τοῦ νόμου om. I. ¹ ἢ γνωρίζόμενα Edd. ἢ om. A.E.F.G.H.I.
¹ κατηγορήσῃς G. ¹ ἐνεργεῖ G. ¹ ἀλλ’ ἀ] ἀλλὰ B.H. ¹ τὴν ἀρχὴν
 τ. π. pro τ. π. τὴν ἀρχὴν A.B.F.G.H.I. ¹ οὐ om. G. ^κ νυνὶ pro νῦν
 A.B.D.E.F.G.H. ¹ ὅρα E.F.G. ² καὶ accessit ex A.E.F.G.H.I.
¹ ὅτι om. G.H. ¹ οὐδ’ ὅτι] οὐδὲ G. οὐδὲ ὅτι B. ¹ τοῦ παλαιοῦ I.

“ Ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα.” Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὁ δεσμός, δι’ οὗ κατειχόμεθα, ἐνεκρώθη καὶ διερρύνῃ, ὥστε τὸν κατέχοντα μηδὲν κατέχειν λοιπὸν, τουτέστι, τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ μὴ ἀναπέσης, μηδὲ ῥαθυμότερος γένη· κατηργήθης γὰρ ὥστε δου- 547
 λεύειν πάλιν, ἄλλ’ οὐχ ὁμοίως, ἀλλ’, “ Ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.” Τί^f δέ ἐστιν, ὃ φησιν; ἀναγκαῖον γὰρ αὐτὸ ἤδη ἐκκαλύψαι, ἵν’, ὅταν εἰς τὸ χωρίον ἐμπέσωμεν, μὴ θορυβώμεθα. Ὅτε^g γάρ, φησιν, ἡμαρτεν ὁ Ἀδὰμ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ γέγονε θνητὸν καὶ παθητὸν, καὶ πολλὰ ἐλαττώματα ἐδέξατο φυσικὰ, καὶ βαρύτερος καὶ^h δυσήνιος ὁ ἵππος κατέστη· ἀλλ’ ὁ Χριστὸς ἐλθὼν, διὰ τοῦ βαπτίσματος κουφότερον ἡμῖνⁱ αὐτὸ ἐποίησε, τῷ πτερῷ τοῦ πνεύματος διεγείρων. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὰ αὐτὰ κείται τοῖς παλαιοῖς καὶ ἡμῖν σκάμματα, ἐπειδὴ^k οὐδὲ οὕτω τότε εὐκολος ὁ δρόμος ἦν. Διὸ καὶ αὐτὸς οὐχὶ φόνων ἀπαιτεῖ καθαρὸν εἶναι μόνον, ὥσπερ τοὺς ἀρχαίους, ἀλλὰ καὶ ὀργῆς· οὐδὲ μοιχείας, ἀλλὰ καὶ ἀκολάστου ὄψεως ἀπηλλάχθαι κελεύει· οὐδὲ ἐπιπορκίας, ἀλλὰ καὶ εὐορκίας ἐκτὸς εἶναι, καὶ μετὰ τῶν^l οἰκείων καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν ἐπιτάττει. Καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις^m δὲ ἅπασιν μακροτέρους ἐποίησε τοὺς διαύλους, καὶ μὴ πειθώμεθα, καὶ γέενναν ἠπέιλησε, δεικνὺς ὅτι οὐ τῆς φιλοτιμίας τῶνⁿ ἀγωνιζομένων τὰ ὀζητούμενα, ὥσπερ ἡ παρθενία καὶ ἡ ἀκτημοσύνη, C
 ἀλλὰ πάντως αὐτὰ ἀνυσθῆναι δεῖ. Καὶ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ καὶ κατεπειγόντων, καὶ ὁ μὴ ποιήσας τὴν ἐσχάτην δίδωσι δίκην. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· 14“ Ἐὰν μὴ^p περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεόν τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” Ὁ δὲ τὴν βασιλείαν οὐχ ὁρῶν, ^qεἰς γέενναν ἐμπεσείται πάντως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· “ Ἀμαρτία^s γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ’ ὑπὸ χάριν.” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “ Ὡστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.” Οὐ γάρ ἐστι γράμμα καταδικάζον, τουτέστιν, D
 ὁ νόμος ὁ παλαιός, ἄλλὰ πνεῦμα βοηθοῦν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ

14 Matth. v. 20.

^d ὥστε]+μὴ G. ^e ἀλλ’ om. E. ^f δέ] οὖν G. δὲ om. E. ^g γάρ om. D.E. ^h εὐήνιος G. ⁱ αὐτὸν B.G. Brix. Mox τοῦ πν. διεγείρων pro διεγείρων τοῦ πν. A.B.D.F.G.H.I. ^k οὐδὲ] οὐχ G. Statim εὐκολος dr. sine artic. idem. ὁ dr. εὐκολος inverso ord. A.D.F.H.I. ^l οἰκείων A.F.G.H.I. φίλων Edd. ^m δὲ accessit ex omnibus. ⁿ ἐργαζομένων A.D.E.F.I. ὁ λεγόμενα B.G. Veron. ^p περισσεύει G. ^q εἰς τὴν γ. G. Statim ἐμπεσείται A.B.D.E.H.I. πεσείται Edd. ^r ὁ Παῦλος Edd. ὁ om. A.B.E.F.G.H.I. ^s γάρ om. A.D.E. ^t ἀλλὰ πν. β. om. G.

μὲν τῶν παλαιῶν εἴ που τις ἐφάνη παρθενίαν ἀσκῶν, ὧσφόδρα ἐκπληκτον ἦν· Ὡς νυνὶ δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τὸ πρᾶγμα ἔσπαρται· καὶ θανάτου τότε μὲν ὀλίγοι μόνις ὑπερεῖδον ἄνδρες· νυνὶ δὲ καὶ ἐν κόμαις καὶ ἕν πόλεσι δῆμοι μαρτύρων ἄπειροι, οὐκ ἐξ ἀνδρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ γυναικῶν συνεστηκότες.

Εἰτα ἐπειδὴ ταῦτα εἶπεν, ἀντίθεσιν πάλιν ἀνακύπτουσιν λύει, ὧς ἐν τῇ λύσει κατασκευάζων ὁ βούλεται. Διόπερ οὐδὲ Ε προηγουμένως εἰσάγει τὴν λύσιν, ἀλλ' ἐξ ἀντιλογίας, ἵνα τῇ ἀνάγκῃ τῆς λύσεως ἀφορμὴν εἰς τὸ εἰπεῖν ὁ βούλεται λάβῃ, καὶ ἂνεπαχθεστέραν ποιήσῃ τὴν κατηγορίαν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “Ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος,” ἐπήγαγε· 15 “Τί οὖν; ὁ νόμος ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο.” Καὶ γὰρ πρὸ τούτου ἦν εἰρηκῶς, ὅτι “Τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνεργέιτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν” καὶ, “Ἄμαρτία ὑμῶν οὐ κυριεύει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον.” καὶ ὅτι, “Οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις” καὶ, “Νόμος δὲ παρεσιήληθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα” καὶ, “Ὁ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται.” Ἐπεὶ οὖν ταῦτα πάντα ἐδόκει διαβολὴν φέρειν τῷ νόμῳ, ὥς διορθούμενος τὴν ἐκ τούτων ὑπό- 548 νοιαν, τίθησι καὶ ἀντίθεσιν, καὶ φησι· “Τί οὖν; ὁ νόμος ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο.” Πρὸ τῆς κατασκευῆς ἀπηγόρευσε, τὸν ἀκροατὴν οἰκείουμενος, καὶ τὸν σκανδαλιζόμενον θεραπεύων. Λοιπὸν γὰρ ἑακούσας, καὶ ὑπὲρ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ πληροφορηθεὶς, ζητεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ δοκοῦν εἶναι ἄπορον, καὶ οὐχ ὑποπτεύει τὸν λέγοντα. Διὸ καὶ τὴν ἀντίθεσιν προσλαβὼν ἐκείνον τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, τί οὖν εἵπομαι ἄν; ἀλλὰ, “Τί οὖν ἐροῦμεν;” ὡς βουλῆς καὶ γνώμης προκειμένης, καὶ ἐκκλησίας κοινῆς συγκεκροτημένης, καὶ οὐ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τῆς τῶν εἰρημένων ἀκολουθίας καὶ τῆς τῶν πραγμάτων Β ἀληθείας τῆς ἀντιθέσεως φανείσης. Ὅτι μὲν ὁ γὰρ τὸ γράμμα ἂποκτείνει, οὐδεὶς ἀντερεῖ, φησί· καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ,

15 v. 7.

ν σφόδρα om. I. Statim ἐκπλήττον G. Ὡς νυνὶ pro νῦν A.D.E.F.G.H.
 x ἐν assumptum ex A.D.E.F.G.I. Ὡς ἐν τῇ λύσει om. H. z ἄγει E.
 a ἀνεπαχθεστέραν pro -έστερον dant A.B.D.E.F.G.I. b οὖν] + ἐροῦμεν Edd.
 Abest a nostris A.D.E.F.H.I. et Mosqq. c νόμον] + ἀλλ' ὑπὸ χάριν Edd.
 repugnantibus libris. d ταῦτα πάντα] ταῦτα ἅπαντα F.H.I. ἅπαντα ταῦτα A.
 πάντα ταῦτα B.E. e ὥς om. I. Mox ἀπόνοιαν H. f παρασκευῆς G.
 g ὁ ἀκούσας A.D.E.F. h ὑπὲρ pro περὶ omnes. i μετὰ τοῦτο G. k προσ-
 λαβὼν pro προλαβὼν E. Statim ἐκείνον B.H.I. ἐκείνο D. ἐκείνων ex corr. A.
 ἐκείνην Edd. l εἵπομαι ἄν] εἶποι ἄν B. ἄν εἵπομαι ἄν G. m οὖν est in
 libris omnibus, non in Edd. n καὶ τῆς τ. π. ἀληθείας om. G. o γὰρ deerat
 ante Montef. invitis libris. p ἀποκτείνει B.D.E.G. Veron. ἀποκτείνει H.

καὶ τοῦτο δῆλον, καὶ οὐδεὶς ἂν φιλονεικήσειεν. Εἰ τοίνυν ταῦτα ὡμολογημένα, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τοῦ νόμου; ὅτι ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο. Λύσον οὖν τὴν ἀπορίαν. Εἶδες πῶς ἡμεῖς ἑαυτοῦ τὸν ἀντίδικον ἴστησι, καὶ τὸ τοῦ ῥιδιδάσκοντος ἀξίωμα λαβὼν, ἐπὶ τὴν λύσιν ἔρχεται; Τίς οὖν ἡ λύσις; Ἁμαρτία μὲν οὐκ ἔστι, ἡ φησί· “Τὴν δὲ ἁμαρτίαν οὐκ ἂν ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου.” “Ὁρα σοφίας ἐπίτασιν. “Ὅπερ ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ νόμος, ἐξ ἀντιθέσεως τέθεικεν, ἵνα ἀναιρῶν τοῦτο, καὶ ταύτην χαριζόμενος τῷ Ἰουδαίῳ, πείσῃ τὸ ἔλαττον αὐτὸν καταδέξασθαι. Τί δὲ ἔστι τὸ ἔλαττον; “Ὅτι “τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου.” “Τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, C φησὶν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.” “Ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν οὐχὶ μόνον κατήγορον αὐτὸν ὄντα δείκνυσιν τῆς ἁμαρτίας, ὡς ἀλλὰ ἡρέμα καὶ κατασκευαστικόν; οὐ μὴν παρὰ τὴν αἰτίαν τὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀγνωμόνων Ἰουδαίων ἀποφαίνει τοῦτο συμβαίνειν. Καὶ γὰρ καὶ Μανιχαίων ἐσπούδακεν ἐμφράξαι τὰ στόματα τῶν κατηγορούντων τοῦ νόμου. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι “Τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις,” ἐπήγαγεν· 16· “Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ D (93) τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν.” Εἶδες πῶς αὐτὸν ἀπῆλλαξεν ἐγκλημάτων; Ἀφορμὴν γὰρ λαβοῦσα, φησὶν, ἡ ἁμαρτία, οὐχ ὁ νόμος, ἠΰξησε τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τοῦναντίον οὐπερ ἐβούλετο ὁ νόμος, γέγονεν· ὅπερ ἀσθενείας ἦν, οὐ πονηρίας. “Ὅταν δὲ γὰρ ἐπιθυμῶμεν, εἴτα ἐκωλύμεθα, αἴρεται μᾶλλον τῆς ἐπιθυμίας ἡ φλόξ. Ἀλλ’ οὐ παρὰ τὸν νόμον τοῦτο· αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκώλυσεν, ὥστε ἀπαγαγεῖν· ἡ δὲ ἁμαρτία, τουτέστιν, ἡ ῥαθυμία ἡ σὴ καὶ ἡ γνώμη ἡ πονηρὰ, E ἡ τῷ καλῷ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐχρήσατο. Ἀλλ’ οὐ τοῦ ἱατροῦ ἱ τοῦτο ἐγκλημα, ἀλλὰ τοῦ ἀρρωστοῦντος τῷ φαρμάκῳ κακῶς χρησαμένου. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἔδωκε τὸν νόμον, ἵνα ἀνάψῃ τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλ’ ἵνα σβέσῃ· τοῦναντίον δὲ ἐξέβη· ἀλλ’ οὐκ

16 v. 8.

^α μεθ' ἑαυτοῦ omnes. μετ' αὐτοῦ Edd. ^ρ δικάζοντος A.E. ^ς λαβὼν] + λοιπὸν G. ^τ φησί· τὴν δὲ ἁμαρτίαν] Sic omnes. φησὶν· ἁμαρτίαν δὲ Edd. ^ν γὰρ accessit ex omnibus. ^ω ὅρα A.B.E.G.H. ^χ οὐχὶ] οὐ E. ^υ ἀλλὰ (ἀλλ' I.) ἡρέμα καὶ] Sic A.B.D.E.I. ἀλλὰ ἡρέμα (sine καὶ) H. ἀλλὰ καὶ ἡρέμα Edd. ^z τὴν] + αἰτίαν G. ^a συνέβαιεν G. ^b ἐσπούδασεν G. ^c δὲ om. G.H. ^d γὰρ] + ὅτου G. + τοῦτου H. + τινος A.D.E.F. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. τινος om. B. Veron. γ' ὅτου pro γὰρ I. ^e ἐκωλύμεθα F.G.H. ^f ἐκώλυσεν] ἐσπούδαζεν D.E. ^ς ἡ σὴ ῥαθυμία καὶ I. ^h τὸ καλὸν II. ⁱ τοῦτο] τὸ G. ^k ἔδωκε τὸν νόμον] ἐδόθη ὁ νόμος A.D.E.F.H.I. ἔδωκε νόμον G.

ἐκείνου, ἀλλ' ἡμῶν ἡ κατηγορία. Οὐδὲ γάρ, εἴ τις τῷ πυρέτ-
 τοντι, καὶ ψυχροποσίας ἀκαίρως ἐπιθυμοῦντι, μὴ παρασχὼν ἐμ-
 φορηθῆναι, τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἡδονῆς αὐξήσειε τὴν ἐπιθυμίαν,
 ἔγκαλοῖτ' ἂν δικαίως· ^μτου γὰρ ἱατροῦ τὸ κωλύσαι ἦν μόνον,
 549 τὸ δὲ ^νἄποσχέσθαι τοῦ κάμνοντος. Τί γὰρ εἰ ἡ ἁμαρτία οὐκ
 αὐτοῦ τὴν ἀφορμὴν ἔλαβε; Πολλοὶ γὰρ ^ρκαὶ τῶν πονηρῶν ἐξ
 ἀγαθῶν ἐπιταγμάτων τὴν ^θἑαυτῶν πονηρίαν αὖξουσιν. ^ρἘπεὶ
 καὶ ὁ διάβολος οὕτω τὸν Ἰούδαν ἀπώλεσεν, εἰς φιλοχρηματίαν
 ἐμβαλὼν, καὶ κλέπτειν τὰ τῶν πενήτων ποιήσας· ἀλλ' οὐ τὸ
 πιστευθῆναι τὸ γλωσσόκομον αὐτὸν τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλ' ἡ
 τῆς γνώμης πονηρία. Καὶ ἡ Εὐὰ ^ςδὲ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ
 ξύλου παρασκευάσασα φαγεῖν, ἐξέβαλεν ^εἐκ τοῦ παραδείσου·
 ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ τὸ δένδρον αἴτιον, εἰ καὶ ^νδι' αὐτοῦ ἡ ἀφορμὴ
 γέγονεν. Εἰ δὲ σφοδρότερον κέχρηται τῷ λόγῳ τῷ περὶ
 Β τοῦ νόμου, μὴ θαυμάσης· πρὸς γὰρ τὸ κατεπεῖγον ὁ Παῦλος
 ἵσταται, οὐκ ^ωἀφιεῖς μὲν οὐδὲ τοῖς ἄλλως ὑποπτεύουσιν τὰ
 λεγόμενα λαβὴν παρασχεῖν, πολλὴν δὲ σπουδὴν ποιούμενος τὸ
 παρὸν διορθῶσαι. Μὴ τοίνυν γυμνὰ ἐξέταζε τὰ ^κἐντεῦθεν
 λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόθεσιν προστίθει, δι' ἣν ταῦτα εἰπεῖν
 προάγεται, καὶ τὴν μανίαν λογίζου τὴν Ἰουδαϊκὴν, καὶ τὴν
 εὐτονον αὐτῶν φιλονεικίαν, ἣν καταλύσαι ^υσπεύδων δοκεῖ ^zπολὺς
 κατὰ τοῦ νόμου πνεῖν, οὐχ ἵνα ἐκείνον διαβάλη, ἀλλ' ἵνα τούτων
 ἐκλύσῃ τὸν τόνον. Εἰ ^αγὰρ ἔγκλημα τοῦ νόμου, τὸ δι' αὐτοῦ
 C τὴν ἁμαρτίαν ἀφορμὴν λαβεῖν, ^βεὐρεθῆσεται καὶ ἐν τῇ καινῇ
^ετοῦτο συμβαῖνον. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ καινῇ νόμοι μυρίοι, καὶ
 περὶ ^δπολλῶν μειζόνων πραγμάτων· καὶ ^ετὸ αὐτὸ ἴδοι τις ἂν
^εἐκβαῖνον ἁκαίρως, οὐκ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας μόνον, ἀλλ' ἐπὶ πάσης
 ἀπλῶς κακίας. 17“ Εἰ ^ςγὰρ μὴ ἦλθον, φησὶ, καὶ ἐλάλησα
 αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον.” Οὐκοῦν ἐντεῦθεν ἡ ἁμαρτία τὴν
 ὑπόθεσιν ἔλαβε, καὶ ἡ μείζων κόλασις. Καὶ πάλιν περὶ τῆς

17 Joan. xv. 22.

¹ ἔγκαλοῖτ' ἂν pro ἔγκαλοῖτο ἂν A.B.D.E.H.I. ^μ τοῦ] τοῦτο H. ^ν ἀπέ-
 χεσθαι I. ^ο ἐξ αὐτοῦ τὴν ἁ. pro τὴν ἁ. ἐξ αὐτοῦ A.D.E.F.G.H.I. ^ρ καὶ
 om. G. ^θ ἑαυτῶν pro αὐτῶν omnes. ^ρ ἐπεὶ] οὕτω (mox οὕτω om.) D.E.
^ς δὲ om. G.I. Statim τῷ Ἀδὰμ F. ^ε ἐκ] ἀπὸ A.D.E.F.H.I. ^ν δι' om. G.
^ω ἀφιεῖς pro ἀφείς A.B.E.F.G.H.I. Statim μὲν om. B. ^κ ἐνταῦθα A.D.E.
 F.H.I. ^υ σπεύδων δοκεῖ] Sic omnes. Edebatur ἔσπευδε. δοκεῖ δέ. ^z πολὺν
 G. ^α γὰρ] + καὶ I. ^β εὐρ. καὶ ἐν τῇ καινῇ] εὐρ. καὶ νῦν D. καὶ νῦν εὐρ. E.
^ε τοῦτο] τὸ G. ^δ πολλῶν pro πολλῶν D.E.I. et ὃ eraso B. πολλῶν μειζόνων
 (sic) A. ^ε τὸ αὐτὸ] τοῦτο A.F.H.I. τοῦτο αὐτὸ B.D.E. ^ε ἐκβαῖνον]
 συμβαῖνον B. ἐκβαῖνον ὁ E. ^ς γὰρ μὴ] μὴ γὰρ I. γὰρ καὶ μὴ H. Statim
 φησὶ om. I.

χάριτος ^hὁ Παῦλος διαλεγόμενος, φησί· ¹⁸“ Πόσῳ δοκεῖτε
 χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπα-
 τήσας;” Οὐκοῦν καὶ ἡ χείρων τιμωρία ¹τὴν ἀφορμὴν ἐντεῦθεν
 ἔχει ἀπὸ τῆς μείζονος εὐεργεσίας. Καὶ τοὺς Ἕλληνας δὲ φησι ^D
 διὰ τοῦτο ἀναπολογήτους εἶναι, ὅτι καὶ λόγῳ τιμηθέντες, καὶ
 τῆς κτίσεως τὸ κάλλος καταμαθόντες, καὶ ἀπ’ αὐτῆς δυνάμενοι
 πρὸς τὸν δημιουργὸν χειραγωγηθῆναι, τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ
 εἰς δέον ἐχρήσαντο. ^kὉρᾷς πανταχοῦ τοῖς πονηροῖς τὰς
 ἀφορμὰς τοῦ μείζονος κολάζεσθαι ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν γινομένας
 πραγμάτων; Ἄλλ’ οὐ δήπου διὰ τοῦτο κατηγορήσομεν τῶν
 εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ταύτας μὲν θαυμασόμεθα μείζονος
 καὶ μετὰ ταῦτα, τὴν δὲ γνώμην τῶν εἰς τὰναντία τοῖς ἀγαθοῖς
 κεχρημένων διαβαλοῦμεν. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου ^E
 ποιῶμεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ῥάδιον καὶ εὐκολον, τὸ δὲ ἄπορον
 ἐκείνῳ ἐστὶ· πῶς φησι, τὴν ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος
 ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις; ^Eεἰ γὰρ οὐκ ἤδει τὴν ἐπιθυμίαν πρὶν
^mἢ λαβεῖν τὸν νόμον ⁿὁ ἄνθρωπος, πόθεν ὁ κατακλυσμὸς γέ-
 γονε; πόθεν τὰ Σόδομα ἐνεπρήσθη; Τί οὖν φησι; Τὴν ^oἐπι-
 τεταμένην. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ ἐπιθυ-
 μίαν, ἀλλὰ, “ πᾶσαν ἐπιθυμίαν,” τὸ σφοδρὸν ἐνταῦθα αἰνιττό-
 μενος. Καὶ τί τοῦ νόμου τὸ κέρδος, εἰ τὸ πάθος ἠὔξησε,
 φησὶν; Οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ βλάβος· ἀλλ’ οὐ τοῦ νόμου
 τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ῥαθυμίας τῶν δεξαμένων. Ἡ γὰρ
 ἁμαρτία αὐτὸ κατειργάσατο, ἀλλὰ διὰ νόμου· ἀλλ’ οὐ τοῦτο
 τοῦ νόμου σπουδάζοντος, ἀλλὰ ^pκαὶ τὸ ἐναντίον. Ἰσχυροτέρα ⁵⁵⁰
 (94) οὖν γέγονε, ^qφησὶν, ἡ ἁμαρτία, καὶ σφοδρά. Ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο
 ἔγκλημα τοῦ νόμου πάλιν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης.
 “ Χωρὶς γὰρ νόμου ^rἡ ἁμαρτία νεκρά” τουτέστιν, οὐχ οὕτω
 γνῶριμος. Ἦιδεσαν μὲν γὰρ καὶ οἱ πρὸ τοῦ νόμου, ὅτι ἡμάρ-
 τανον, ἀκριβέστερον δὲ ἔμαθον μετὰ ^sτὴν τοῦ νόμου δόσιν.
 Διὰ τοῦτο καὶ μείζονος ἦσαν κατηγορίας ὑπεύθυνοι. Οὐδὲ γὰρ
 ἴσον ἦν φύσιν ἔχειν ^tκατήγορον, καὶ μετὰ τῆς φύσεως καὶ τὸν
 νόμον φανερώς διαγορεύοντα ἅπαντα.

¹⁹“ Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ.” Πότε, εἶπέ μοι;

¹⁸ Heb. x. 29.

¹⁹ γ. 9.

^h ὁ accessit ex omnibus. ὁ Π. περὶ τ. χ. φησὶ διαλεγόμενος hoc ord. G.
ⁱ τὴν om. A.E.F.H.I. ^k ὁρᾷς pro ὄρα A.E.G.H.I. ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ H.
¹ εἰδέναι I. ^m ἢ om. G. Statim λαβεῖν pro λάβη A.D.E.F.G.H.I. ⁿ ὁ
 om. G. ^o ἐπιτεταμένην G. Post ἐπιτεταμ. add. ἐπιθυμίαν D.E. ^p καὶ
 accessit ex A.D.E.F.G.I. Recepit etiam Montef. ^q φησὶν est in B.D.E.
 F.H.I. non in Edd. φησὶ ante γέγονε habet G. ^r ἢ om. G.I. ^s τὴν
 aberat ante Montef. invitis libris. ^t κατήγ. ὑπὸ κατήγ. G.

- B. Πρὸ Μωϋσέως. Ὅρα πῶς ^νδείξαι σπουδάζει, καὶ ἀφ' ὧν ἐποίησε, καὶ ἀφ' ὧν οὐκ ἐποίησε, βαρῆσαντα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ὅτε γὰρ χωρὶς νόμου ἔζων, φησὶν, οὐχ οὕτω κατεδικαζόμεν. “Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἀμαρτία ^ωἀνέζησεν, ²⁰ἐγὼ δὲ ἀπέθανον.” Τοῦτο δοκεῖ μὲν εἶναι κατηγορία τοῦ νόμου· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ἐγκώμιον αὐτοῦ φανέται ^χόν. Οὐ γὰρ μὴ οὔσαν ὑπεστήσατο, ἀλλὰ κρυπτομένην ἔδειξεν· ὅπερ καὶ ἔπαινός ἐστι τοῦ νόμου, εἴγε πρὸ τούτου μὲν ἀνepsiσθήτως ἡμάρτανον, τούτου δὲ ἐλθόντος, εἰ καὶ μηδὲν
- C ἕτερον ἐκαρπώσαντο, τοῦτο γοῦν αὐτὸ ἀκριβῶς ἔμαθον, ὅτι ἡμάρτανον· ὅπερ οὐκ ἂν εἴη μικρὸν εἰς κακίας ἀπαλλαγὴν. Εἰ δὲ μὴ ἀπηλλάγησαν τῆς κακίας, οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν πάντα ὑπὲρ τούτου ποιήσαντα νόμον, ^υἀλλ' ἡ πᾶσα κατηγορία τῆς ἐκείνων γνώμης ἐστὶ, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν διαφθαρείσης. Οὐδὲ γὰρ κατὰ λόγον ἦν τὸ γινόμενον, τὸ διὰ τῶν ὠφελούντων βλάπτεσθαι. Διὸ καὶ ^zἔλεγεν, “Εὐρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον.” Οὐκ ^αεἶπε, γέγονε θάνατος, ^βοὐδὲ, ἔτεκε θάνατον, ἀλλ', “εὐρέθη,” τὸ καινὸν καὶ παράδοξον τῆς ἀτοπίας οὕτως ἐρμηνεύων, καὶ τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐκείνων περιτρέπων
- D κεφαλὴν. Ἄν γὰρ τὸν σκοπὸν αὐτῆς ἐθέλῃς ἰδεῖν, εἰς ζωὴν ἦγε, φησὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐδόθη· εἰ δὲ θάνατος ἐντεῦθεν ἐξέβη, τῶν λαβόντων ^ετὴν ἐντολὴν τὸ ἔγκλημα, οὐ τῆς ἐπὶ τὴν ζωὴν ἀγούσης. Σαφέστερον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσεν, εἰπὼν· ²¹“Ἡ γὰρ ἀμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.” Εἶδες ^δπῶς πανταχοῦ τῆς ἀμαρτίας ἔχεται, τὸν νόμον ἀπαλλάττων κατηγορίας ἀπάσης; Διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων· ²²“Ὡστε ^εὁ νόμος ἅγιος, καὶ
- E ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.” Ἄλλ', εἰ βούλεσθε, καὶ τῶν παραποιούντων τὰς ἐξηγήσεις ^ςταύτας εἰς μέσον τὸν λόγον ἀγάγωμεν· οὕτω γὰρ σαφέστερα ἔσται τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα. Τινὲς γὰρ ἐνταῦθα οὐ περὶ τοῦ νόμου Μωϋσέως αὐτόν φασι λέγειν τὰ ^ςλεγόμενα, ἀλλ' οἱ μὲν περὶ τοῦ φυσικοῦ, οἱ δὲ περὶ τῆς ἐντολῆς τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ δοθείσης. Καὶ μὴν πανταχοῦ σκοπὸς τῷ Παύλῳ ^hτοῦτον ἀναπαῦσαι τὸν νόμον,

20 v. 10.

21 v. 11.

22 v. 12.

^ν δείξαι] + τὸν νόμον Edd. repugnantibus libris. ^ω ἀνέζησεν H. ^χ ὃν accessit ex omnibus. ^υ ἀλλ' ἡ (ἡ H.) πᾶσα κ.] Sic omnes. ἀλλὰ πᾶσα ἡ κ. Edd. ^z ἔλεγε, καὶ εὐρέθη Edd. καὶ deest in omnibus. ^α εἶπε] + δὲ A.E. ^β οὐδὲ] ἡ A.D.E. ^ε τὴν ἐντολὴν] αὐτὴν D.E. ^δ πῶς om. A.H. ^ε ὃ] καὶ ὁ G. ^ς ταύτας] τούτων G. ^ς γενόμενα G. ^h τοῦτον ἀ. τὸν v.] τὸν v. τοῦ Μωϋσέως εὐθύνην I.

πρὸς δὲ ἐκείνους οὐδένα λόγον ἔχει· καὶ μάλα εἰκότως· ^k τοῦτον γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι δεδοικότες καὶ φρίττοντες, ἐφιλονείκουν τῇ χάριτι. Τὴν δὲ ἐντολὴν τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ οὐδὲ νόμον ἵποτε φαίνεται καλέσας, ^m οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος οὐδεῖς. Ἵνα δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν εἰρημένων ⁿ τοῦτο σαφέστερον γένηται, ⁵⁵¹ ἐπέξελθωμεν τοῖς ῥήμασι, μικρὸν ὀανωτέρω τὸν λόγον ἀναγαγόντες. Περὶ γὰρ πολιτείας ^p ἀκριβοῦς αὐτοῖς διαλεχθεῖς, ἐπήγαγε λέγων· “^h ἄγνοεῖτε, ἀδελφοί, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;” Ὡστε ^q καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ.” Οὐκοῦν εἰ περὶ τοῦ φυσικοῦ ταῦτα εἴρηται, εἰρεθησόμεθα ^r μὴ ἔχοντες νόμον φυσικόν· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, τῶν ἀλόγων ἐσμὲν ἀνοητότεροι. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. Περὶ ^s γὰρ τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ οὐδὲ φιλονεκεῖν ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ περιττὸν ἀναδεξώμεθα ^t πόνον, πρὸς τὰ ὁμολογημένα ἀποδυνάμενοι. Πῶς οὖν φησι, “Τὴν ἀμαρτίαν οὐκ ^B ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου;” Οὐ τὴν καθόλου ^v λέγων ἄγνοιαν, ἀλλὰ τὴν ἀκριβεστέραν γινώσιν. Εἰ γὰρ περὶ τοῦ φυσικοῦ ⁹⁵⁾ τοῦτο ^w εἴρηται, πῶς ἂν τὸ ἐξῆς ἔχοι λόγον; “Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ.” Οὔτε γὰρ ὁ Ἀδὰμ, οὔτε ἄλλος ^x ἄνθρωπος οὐδεῖς οὐδέποτε φαίνεται χωρὶς νόμου ζήσας φυσικοῦ· ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸν ἐπλαττεν ὁ θεὸς, καὶ ἐκείνον ^y ἐνετίθει τὸν νόμον αὐτῷ, σύνοικον ἀσφαλῆ παρακαθιστὰς τῇ φύσει πάσῃ. Χωρὶς ^z δὲ τούτων οὐδαμοῦ φαίνεται ἐντολὴν τὸν φυσικὸν νόμον καλέσας· τοῦτον δὲ καὶ ἐντολὴν, καὶ δικαίαν καὶ ἀγίαν καλεῖ, καὶ νόμον πνευματικόν. Ὁ δὲ φυσικὸς οὐκ ἀπὸ ^C πνεύματος ἡμῖν ἐδόθη· καὶ γὰρ καὶ βάρβαροι καὶ Ἕλληνες καὶ πάντες ^a τὸν νόμον τοῦτον ἔχουσιν ἄνθρωποι. Ὅθεν δῆλον, ὅτι περὶ τοῦ Μωϋσαϊκοῦ καὶ ἄνω καὶ κάτω ^b καὶ πανταχοῦ διαλέγεται. Διὸ καὶ ἅγιον αὐτὸν καλεῖ λέγων· “Ὡστε ὁ ^c μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.” Εἰ γὰρ καὶ ἀκάθαρτοι γεγόνασιν ^d οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὸν νόμον, καὶ ἄδικοι καὶ πλεονέκται, οὐ καταργεῖ τοῦτο τοῦ νόμου ^e τὴν

ⁱ ἔχειν Edd. ante Ben. ἴσ. ἔχει Sav. marg. ἔχει est in A.B.D.F.G.H.I.
^k τοῦτον pro τοῦτο A.B.D.E.F.H.I. ^l ποτέ φ. pro φ. ποτε omnes. ^m οὔτε αὐτὸς om. G. add. corr. οὔτε οὗτος. ⁿ τοῦτο om. G. ^o ἄνωτέρω] ἄνω πρῶτον G. Statim ἀγαγόντες G.I. ^p ἀκριβοῦς omnes. ἀκριβῶς Edd.
^q καὶ accessit ex omnibus. ^r μὴ ἔχοντες νόμον pro νόμον μὴ ἔχοντες omnes.
^s γὰρ] δὲ D.E. ^t πόνον pro πόλεμον A.B.D.E.F.H.I. ^v λέγει I. ^w εἴρητο A.D.E. Mox τὰ ἐξῆς G. ^x ἀνθρώπων D.E. Statim οὐδὲ εἰς A.D.E.F.
^y ἐτίθει I. ^z δὲ om. G. ^a τὸν ν. τοῦτον ἔχουσιν ἄνθρωποι] Sic omnes. ἄνθρωποι τοῦτον τὸν ν. ἔχουσιν Edd. ^b καὶ om. G. ^c μὲν om. G. Mox καὶ δικαία om. idem. ^d οἱ et p.p. τὸν om. G. ^e τὴν ἀρετὴν] τὸν θερα-
 πευτὴν G.

ἀρετὴν, ὥσπερ τοῦ θεοῦ τὴν πίστιν οὐκ ἀναιρεῖ ἡ ἀπιστία
 Δ αὐτῶν. Ὡστε ἐξ ὑπάντων τούτων δῆλον, ὅτι περὶ τοῦ ^fΜωϋ-
 σέως ταῦτα διαλέγεται νόμου.

23 “^gΤὸ οὖν ἀγαθόν, φησὶν, ἐμοὶ γέγονε θάνατος; Μὴ
 γένοιτο· ἀλλ’ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ^hἡ ἁμαρτία.” Τούτέστιν,
 ἵνα δειχθῇ ὅσον κακὸν ἡ ἁμαρτία, ἡ ῥάθυμος προαίρεσις καὶ ἡ
 ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρμὴ, ⁱκαὶ αὐτὴ δὲ ἡ πράξις, καὶ ἡ διεφθαρμένη
 γνώμη· τοῦτο γὰρ ^kπάντων αἴτιον τῶν κακῶν. Αὕξει δὲ αὐ-
 τήν, δεικνὺς τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος τὴν ὑπερβολὴν, καὶ
 διδάσκων οἷου κακοῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπήλλαξε γένος, ὃ καὶ
 διὰ τῶν ^lιατρικῶν φαρμάκων χεῖρον ἐγίνετο, καὶ διὰ τῶν κω-
 Ε λυόντων ἤϋξετο. Διὸ καὶ ^mἐπάγει λέγων· “Ἴνα γένηται καθ’
 ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.” Εἶδες
ⁿπανταχοῦ πῶς ταύτη συμπλέκεται· καὶ δι’ ὧν αὐτῆς κατη-
 γορεῖ, δέικνυσι πάλιν μειζόνως τοῦ νόμου τὴν ἀρετὴν; Οὐδὲ
 γὰρ μικρὸν ἤνυσσε δεῖξας ὅσον ^oἡ ἁμαρτία κακὸν, καὶ πάντα τὸν
 ἰὸν αὐτῆς ἐκκαλύψας, καὶ εἰς μέσον προθείς· τοῦτο γὰρ ἐδή-
 λωσεν εἰπὼν, “Ἴνα γένηται καθ’ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ
 ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.” Τούτέστιν, ἵνα φανῇ ἡλικὸν κακὸν,
 ἡλικὸς ὄλεθρος ἡ ἁμαρτία· τοῦτο δὲ διὰ τῆς ἐντολῆς ἐδείχθη.
 Ἐκ τούτων καὶ τὴν ὑπεροχὴν δέικνυσι τῆς χάριτος πρὸς τὸν
 552 νόμον· τὴν ὑπεροχὴν, οὐ τὴν μάχην. Μὴ γὰρ τοῦτο ἴδῃς, ὅτι
 χεῖρους ἐγένοντο οἱ δεξάμενοι, ἀλλ’ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι οὐ ^pμό-
 νον εἰς ἐπίτασιν τὴν κακίαν ^qἀγαγεῖν οὐκ ἤθελεν ὁ νόμος, ἀλλὰ
 καὶ τὴν προϋπάρχουσαν ^rἐκκόψαι ἐσπούδαζεν. Εἰ δὲ οὐκ
 ἴσχυσε, ^sστεφάνου μὲν ἐκείνον ἀπὸ τῆς γνώμης· προσκύνει δὲ
 μειζόνως τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, ^tἡ ποικίλον οὕτω κακὸν καὶ
 δυσκαταγώνιστον ἡφάνισέ τε καὶ πρόρριζον ἐκτεμοῦσα ἀνέσπα-
 σεν. Ἀμαρτίαν δὲ ὅταν ἀκούσης, μὴ δύνάμιν τινα ἐνυπόστατον
 νομίσης, ἀλλὰ τὴν πράξιν τὴν ποιηρὰν, ἐπιγινομένην τε καὶ
 ἀπογινομένην αἰεὶ, ^vκαὶ οὕτε πρὸ τοῦ γενέσθαι οὕσαν, καὶ μετὰ
 Β τὸ γενέσθαι πάλιν ἀφανιζομένην. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ^wνόμος
 ἐδόθη· νόμος δὲ οὐδέποτε ἐπ’ ἀναιρέσει τῶν φυσικῶν δίδοται,

23 v. 13.

^f Μωϋσέως omnes. Μωϋσαϊκοῦ Edd. ^g τὸ τί H. ^h ἡ om. B.D.E.G.I. non Mosqg. ⁱ καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πράξις om. D.E. ^k ἀπάντων A.D.E.F.H. ^l ιατρικῶν B.D.E.F.G.H.I. ιατρικῶν Veron. Sav. Mor. ^m ἐπήγαγε A.F.H.I. ⁿ πανταχοῦ πῶς] πῶς πανταχοῦ A.D.E.F.H.I. Statim ταύτη pro ταυτὶ omnes. ^o ἡ om. A.E.F.I. ^p μόνον] + ἂν G. ^q ἀναγαγεῖν B. Statim ἠθέλησεν I. ^r ἐκκόψαι F. ^s στεφάνου μὲν] στεφανοῖ μὲν A.F. στεφανοῦμεν G. Μοx προσκυνεῖ F. ^t ἡ pro ὅτι A.B.D.F.H.I. ^u E.G. ^v καὶ οὕτε—οὕσαν om. G. ^w νόμος] ὁ νόμος D.E.I.

ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει τῆς κατὰ προαίρεσιν πονηρᾶς πράξεως. Καὶ τοῦτο *καὶ οἱ ἔξωθεν ἴσασι νομοθέται, καὶ πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις. Τὰ γὰρ ἐκ ῥαθυμίας γινόμενα κακὰ ὕψιστελλουσι μόνον, οὐ τὰ τῇ φύσει συγκεκληρωμένα ἐπαγγέλλονται ἐκκόπτειν· οὐδὲ γὰρ δυνατόν. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀκίνητα μένει, ὃ πολλάκις πρὸς ὑμᾶς *καὶ ἐν ἐτέραις εἰρήκαμεν διαλέξεσι.

^a Διόπερ τοὺς ἀγῶνας ^bτούτους ἀφέντες, τὸν ἠθικὸν πάλιν γυμνᾶσθωμεν λόγον· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ^cτὸ μέρος τῶν ἀγῶ-
νων ἐκείνων ἐστίν. ^dἌν γὰρ κακίαν ^eἐκβάλλωμεν, καὶ ἀρετὴν εἰσαγάγωμεν, καὶ διὰ ^fτούτων σαφῶς ^gδιδάξομεν, ὅτι οὐ φύσει πονηρὸν ἡ κακία, καὶ τοὺς ζητοῦντας πόθεν τὰ κακὰ, οὐκ ἀπὸ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ^hτῶν πραγμάτων ἐπιστομίσαι δυνησόμεθα ῥαδίως, τῆς μὲν αὐτῆς κοινωνοῦντες αὐτοῖς φύσεως, ἀπηλλαγμένοι δὲ τῆς πονηρίας αὐτῶν. Μὴ γὰρ ⁱδὴ τοῦτο ἴδωμεν, ὅτι ἐπίπονον ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' ὅτι κατορθωθῆναι δυνατόν· ἐὰν ^jδὲ σπουδάζωμεν, καὶ κοῦφον ἡμῖν ^kἔσται καὶ εὐκολον. Εἰ
96) δὲ τὴν ἡδονὴν μοι λέγεις τῆς κακίας, λέγε καὶ τὸ τέλος αὐτῆς· ^lοὐ γὰρ θάνατον ^mαὕτη καταστρέφει, καθάπερ ἡ ἀρετὴ εἰς ζῶν ἡμᾶς χειραγωγεῖ. Μᾶλλον δὲ, εἰ δοκεῖ, καὶ πρὸ τοῦ τέλους ⁿἐκατέραν αὐτῶν ἐξετάσωμεν· ὁψόμεθα γὰρ τὴν μὲν κακίαν πολλὴν ἔχουσαν τὴν ὀδύνην, τὴν δὲ ἀρετὴν ^oτὴν ἡδονήν. Τί γὰρ ἀλγεινότερον, εἰπέ μοι, συνειδότης πονηροῦ; τί δὲ ἥδιον ἐλπίδος χρηστῆς; Οὐδὲν γὰρ οὕτως, οὐδὲν κόπτειν ἡμᾶς εἴωθεν καὶ πιέζειν, ὥς προσδοκία πονηρά· ^pοὐδὲν οὕτως ἀνέχει, καὶ μικροῦ ^qπέτεσθαι ποιεῖ, ὥς συνειδὸς ἀγαθόν. Καὶ τοῦτο ^rκαὶ ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν γινομένων ἔστι ^sμαθεῖν. Τῶν γὰρ διὰ τοῦ ^tΕ στενωποῦ χωροῦντων ἐπαιτῶν, καὶ μηδὲν ^uἑαυτοῖς συνειδότην πονηρὸν, οἱ τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντες καὶ καταδίκην ἀναμένοντες, καὶ ^vμυριάκις τρυφῆς ἀπολαύωσιν, ἀλγεινότερον ζῶσιν·

* καὶ om. B. ^y ἀναγγέλλουσι A.F.I. ^z καὶ om. G. Statim εἰρήκαμεν pro εἰρηκα A.B.D.E.F.G.I. ^a ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ διαφόρων νεκρότητος τρόπων, καὶ κατὰ φιλαργύρων καὶ πλεονεκτῶν. Veron. ^b τούτων H. ^c τὸ om. B.D.E.F.H.I. ^d ἐκβάλλωμεν A.B.D.E.F.G.I. ἐκβάλλωμεν Edd. ^e τοῦτο H. ^f διδάξομεν Edd. ἴσ. διδάξομεν Sav. marg. διδάξομεν D. et ex corr. A. δείξομεν G. ^g τῶν om. A.D.E.H.I. Mox δυνησόμεθα ῥαδίως ἐπιστομίσαι hoc ord. Edd. repugnantibus libris. ^h δὴ τοῦτο omnes. τοῦτο δὴ Edd. ⁱ δὲ om. G. ^k ἔστι G. ^l αὐτῇ E.F.H.I. ^m ἐκατέραν A.B.D.E.F.H.I. ἐκάτερον Edd. ⁿ τὴν om. G.H. ^o οὐδὲν] + γὰρ F. ^p πέτασθαι G. πετασθῆναι A.E.F.H.I. ^q καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.H. ^r μαθεῖν pro καταμαθεῖν A.B.D.E.F.H.I. ^s ἑαυτοῖς omnes. ἑαυτῶν Veron. Sav. Mor. Correxuit Montef. ^t μυριάκις A.D.E.F.G.H.I. μυρίας Edd. Statim τρυφῆς pro τρυφῆς omnes. Deinceps ἀπολαύωσιν pro ἀπολαύσωσιν A.B.D.E.F.I.

ἡ γὰρ προσδοκία τῶν δεινῶν οὐκ ἀφήσι τῶν ἐν χερσὶν ἡδέων
 αἰσθάνεσθαι. Καὶ τί λέγω τοὺς δεσμώτας; Τῶν γὰρ ἕξω
 διατριβόντων καὶ πλουτούντων, πονηρά ^ν τε συνειδότην ἑαυτοῖς,
 ἄμεινόν εἰσι πολλῶ διακείμενοι οἱ ^κ κάμνοντες χειροτέχναι, καὶ
 δι' ὅλης ^κ ἡμέρας πόνοις συζῶντες. Καὶ τοὺς ^γ μονομάχους δὲ
 διὰ τοῦτο ταλανίζομεν, καίτοιγε ἐν καπηλείοις ὀρῶντες μεθύ-
 553 οντας, τρυφῶντας, γαστριζομένους, καὶ πάντων ἀθλιωτέρους
 εἶναι φαμεν, ὅτι πολλῶ ^z μείζων τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἢ τῆς προσ-
 δοκωμένης τελευτῆς συμφορά. Εἰ δὲ ἐκείνοις ^α ἡδὺς οὗτος ὁ βίος
 εἶναι δοκεῖ, ἀναμνήσθητε τοῦ λόγου, οὗ συνεχῶς λέγω πρὸς ὑμᾶς,
^β ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν μὴ ^ε φυγεῖν κακίας πικρίαν καὶ λύπην ἐν
 κακία ζῶντα. Ἴδου γὰρ πρᾶγμα οὕτως ἐπάρατον ἐπέραστον
 τοῖς ^δ μετιούσιν εἶναι δοκεῖ. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο αὐτοὺς μακα-
 ρίζομεν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν ^ε οὖν τοῦτο ταλανίζομεν, ὅτι
 οὐδὲ ^ε οἱ τῶν κακῶν εἰσιν, ἴσασι. Τί δὲ ^α εἴποις περὶ τῶν
 Β ^β μοιχῶν, οἱ διὰ μικρὰν ἡδονὴν καὶ δουλείαν ἀπρεπῇ καὶ χρη-
 μάτων δαπάνην καὶ φόβον διηνεκῇ καὶ βίον ἀπλῶς ^β τὸν τοῦ
 Καὶν ὑπομένουσι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνου πολλῶ χαλεπώτερον,
 καὶ τὰ παρόντα δεδοκότες καὶ τὰ μέλλοντα ^ι τρέμοντες, καὶ
 φίλους καὶ ἐχθροὺς ὑποπτεύοντες, καὶ τοὺς εἰδότας καὶ τοὺς
 μηδὲν εἰδότας; Καὶ οὐδὲ ἡνίκα ^α καθεύδωσι, ταύτης ἀπαλλάτ-
 τονται τῆς ἀγωνίας, τοῦ πονηροῦ συνειδότης ὀνειράτα πολλῶν
 γέμοντα φόβων ἀναπλάττοντος αὐτοῖς, καὶ ἐκδειματουήντος
 οὕτως. Ἄλλ' ^κ οὐχ ὁ σῶφρων ^ι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐν ἀνέσει καὶ
 ἐλευθερίᾳ πολλῇ τὸν ^ι ἅπαντα διάγει βίον. Ἀντίστησον τοί-
 C ^ν ^ν ἐκείνῃ τῇ μικρᾷ ἡδονῇ τὰ πολλὰ κύματα τῶν φόβων τού-
 των, καὶ τῷ βραχεῖ πόνῳ τῆς ἐγκρατείας τὴν γαλήνην τῆς
 διηνεκοῦς ζωῆς, καὶ ὅψι ταύτην ἐκείνης οὔσαν ἡδίω. Ὁ δὲ
 ἀρπάζειν βουλόμενος, εἰπέ μοι, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιτίθεσθαι
^ο χρήμασιν, οὐχὶ μυρίους ὑπομένει πόνους, περιτρέχων, κολα-
 κεύων δούλους, ἐλευθέρους, θυρωροὺς, φοβῶν, ἀπειλῶν, ἀναισχυν-
 τῶν, ἀγρυπνῶν, τρέμων, ἀγωνιῶν, ὑφορώμενος ^ρ ἅπαντα; Ἄλλ'

^ν τε, quod aberat, est in A.D.F.H.I. δὲ pro τε G. ^ω πονοῦντες D.E.
^κ τῆς ἡμέρας B. ^γ μοναχούς H. μοιχούς corr. ex μοναχούς G. ^z μείζων
 F.H. ^α ἡδὺς οὗτος] οὕτως G. ^β ὅτι] καὶ B. ^ε φευγειν G. Μοχ ζῶντα
 om. G. Veron. ^δ μετιούσιν] πολλοῖς E. ^ε οὖν om. H. ^ε οἱ] οἶων Veron.
 οἶων κακῶν εἰσιν ἄξιοι αἰσθάνονται pro οἱ τῶν κ. εἰσιν ἴσασι G. ^ε μοιχῶν]
 μικρῶν G. Statim οἱ καὶ διὰ D.G. ^β τὸν om. H. ^ι τρέμοντες καὶ φ. καὶ
 ἐχθροὺς om. A.H.I. τρέμοντες om. B. Tum ὑποπ. καὶ φ. καὶ ἐχθροὺς inverso
 ord. idem. τρέμοντες καὶ φ. ὑποπ. καὶ ἐχθροὺς E. ^κ οὐχ pro οὐχὶ D.E.F.G.I.
^ι τοιοῦτος] οὕτως I. ^ι ἅπαντα A.D.E.F.H.I. πάντα B.G. παρόντα Edd.
^ν ἐκείνῃ accessit ex B. E. F. G. H. I. ^ο πράγμασιν G. ^ρ ἅπαντας
 A.D.E.F.H.I.

οὐχ ὁ χρημάτων καταφρονῶν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ οὗτος πάλιν πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἡδονῆς, ἐν ἀδείᾳ ζῶν ⁹καὶ μετὰ ἀσφαλείας ἀπάσης. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ εἴ τις ἐπέλθοι τῆς κακίας μέρη, D πολὺν τὸν θόρυβον ὄψεται, πολλοὺς τοὺς σκοπέλους. Καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἀρετῆς ¹πρῶτα μὲν τὰ ²ἐπίπονα, μετὰ δὲ ταῦτα τὰ ἡδέα· ὥστε καὶ ³ταύτῃ τὸν πόνον κουφίζεσθαι· ἐπὶ δὲ τῆς κακίας ἀντιστρόφως· μετὰ τὴν ἡδονὴν ⁴αἰ ὀδύναι καὶ αἰ κολάσεις· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἡδονὴν ἀφανίζεσθαι. Ὡσπερ γὰρ ὁ στεφάνους ἀναμένων, οὐδενὸς αἰσθάνεται τῶν παρόντων φορτικῶν· οὕτως ὁ μετὰ τὴν ἡδονὴν κολάσεις προσδοκῶν, οὐ δύναται καρποῦσθαι καθαρὰν εὐφροσύνην, τοῦ φόβου πάντα διαταράττοντος. Μᾶλλον δὲ, εἴ τις ἀκριβῶς E ἐξετάσειε, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως τῆς ἐπὶ τούτοις κειμένης πολλὴν ⁵καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τολμᾶσθαι τὴν κακίαν ὀδύνην εὔροι τις αὐ γινομένην. Καὶ εἰ δοκεῖ, τοῦτο ἐπὶ τῶν τὰ ἀλλότρια ἀρπαζόντων ἐξετάσωμεν, ἢ καὶ τῶν ὁπωσοῦν ⁶χρήματα περιβαλλομένων· καὶ φόβους ἀποστήσαντες καὶ κινδύνους καὶ τρόμον καὶ ἀγωνίαν καὶ φροντίδα καὶ πάντα ταῦτα, ὑποθώμεθα εἰναί τινα ἀπραγμόνως πλουτοῦντα, καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὄντων θαρροῦντα, ὅπερ ἀμήχανον, πλὴν ἀλλ' ὅμως κείσθω τῷ λόγῳ· 97) ποῖαν οὖν οὗτος καρπώσεται ἡδονήν; Ὅτι πολλὰ ⁷περιεβά- 554 λετο; Ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν εὐφραίνεσθαι· ἔως γὰρ αὐν ⁸ἐτέρων πλειόνων ἐπιθυμῇ, ἐπιτείνεται τὰ τῆς βασάνου. Ἡ γὰρ ἐπιθυμία, ὅταν στῇ, τότε παρέχει τὴν ἡδονήν· ἐπεὶ καὶ ⁹διψῶντες τότε ἀνακτῶμεθα ἑαυτοὺς, ὅταν ὅσον ¹⁰βουλόμεθα πίνωμεν· ἔως δ' αὐν διψῶμεν, καὶ πάσας ἐξαντλήσωμεν τὰς πηγὰς, μείζον ἡμῖν ἢ βάσανος γίνεται, καὶ μυρίους ¹¹ἐκπίωμεν ποταμοὺς, χαλεπώτερα τὰ τῆς κολάσεως. Καὶ σὺ τοίνυν αὐν τὰ τοῦ κόσμου ¹²λάβης, ἔτι δὲ ἐπιθυμῆς, μείζονα εἰργάσω τὴν κόλασιν, ὅσῳ πλειόνων ἀπεγεύσω. Μὴ τοίνυν ἀπὸ τοῦ πολλὰ περιβάλλεσθαι νόμιζέ σοι προσγίνεσθαι B τινα ἡδονήν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μὴ θέλειν πλουτεῖν· ἐὰν ¹³γὰρ ἐπιθυμῆς πλουτεῖν, οὐδέποτε παύσῃ μαστιζόμενος. Ἐρως γάρ

⁹ καὶ om. G. ¹ πρῶτον A.D.E.H.I. ² ἐπίπονα] τραχέα καὶ δυσαχθῇ G. ³ ταύτῃ pro ταῦτι omnes. ⁴ ἴσ. ταύτῃ Sav. marg. ⁵ αἰ bis om. H.I. καὶ ὀδύναι καὶ κολάσεις A.F. ⁶ καὶ om. H. ⁷ χρημάτων μεταβαλλομένων H. ⁸ περιεβάλλετο pro περιεβάλλετο B.D.E.F.H. ⁹ τῶν ἐτέρων Edd. τῶν abest ab A.B.E.I. Floril. p. 178. (Tom. xii. p. 509 B.) πλειόνων ἐτέρων hoc ord. A. Flor. Tum ἐπιθυμεί E. et ante corr. I. Locus sic legitur in G. ἔως μὲν γὰρ τῶν ἐτέρων ἐπιθυμεί, πλείον ἐπιτείνεται τ. τ. β. ¹⁰ οἱ διψῶντες A. ¹¹ βουλόμεθα H.I. Statim πινώμεν (i. e. πίνωμεν) G. ¹² ἐκπίωμεν om. G. ¹³ λάβης pro λάβοις omnes. ¹⁴ γὰρ pro δὲ A.B.D.E.F.G. Flor. ἐὰν—πλουτεῖν om. H.I.

ἐστὶν οὗτος ἀτέλεστος, καὶ ὅσῳ περ ἂν πλείονα προέλθῃς ὁδόν,
^f τοσοῦτῳ μᾶλλον τοῦ τέλους ἀφίστηκας. Ἄρ' οὖν οὐκ αἰνιγμα
 τοῦτο καὶ παραπληξία καὶ ἐσχάτη μαλία; ^g Ἀποστῶμεν τοίνυν
 ἐκ πρώτης τῶν κακῶν· μᾶλλον δὲ μηδὲ ὅλως ἀψώμεθα τῆς τοι-
 αύτης ἐπιθυμίας· καὶ ἀψώμεθα δὲ, ^h ἐκ προσιμίων ἀποπηδή-
 σωμεν· ⁱ ὅπερ ὁ παροιμιαστὴς περὶ πόρνῃς γυναικὸς παραινεί
 C λέγων· ²⁴ “Ἀποπήδησον, μὴ ^k ἐγγχρονίσῃς, καὶ μὴ ἔλθῃς ἐπὶ
^l θύραις οἴκων αὐτῆς.” Τοῦτό σοι καὶ ἐγὼ ^m περὶ τῆς φιλο-
 χρηματίας λέγω. ⁿ Ἄν γὰρ ἐμπέσῃς κατὰ μικρὸν εἰς τὸ πέ-
 λαγος εἰσιὼν τῆς μαλίας ἐκείνης, δυσκόλως ἐπανελθεῖν δυνήσῃ.
 Καὶ καθάπερ ^o ἐν τοῖς ἱλίγγοις καὶ μυριάκις φιλονεικῆς, οὐ
 περιέσῃ ῥαδίως· οὕτω, καὶ πολλῶ χαλεπώτερον, εἰς τὸ βάθος
 τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐμπεσὼν, ^p ἀπολείς σεαυτὸν μετὰ τῶν
 ὄντων ἀπάντων.

Διὸ, παρακαλῶ, τὴν ἀρχὴν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ ^q φεύ-
 γωμεν κακά· τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. Ὁ γὰρ
 καθ' ἕκαστον ἀμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ
 D μικρὸν πάντα ἀπολεί. Τοῦτο γοῦν τὴν κακίαν ^r εἰσήγαγε,
 τοῦτο τὰς θύρας ἀνέφξε τῷ ^s ληστῇ, τοῦτο τῆς πόλεως τὰ
 τείχη κατέβαλε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο.
 Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ^t σωμάτων τὰ μέγιστα αὖξεται νοσήματα,
 ὅταν ^v τὰ μικρὰ καταφρονῇται. Ὁ Ἡσαῦ εἰ μὴ προέδωκε τὰ
 πρωτοτόκια, οὐκ ἂν ἀνάξιος ἐγένετο τῶν εὐλογιῶν· εἰ μὴ τῶν
 εὐλογιῶν ἀνάξιον ἑαυτὸν κατέστησεν, οὐκ ἂν εἰς ἀδελφοκτονίαν
 προελθεῖν ἐπεθύμησεν. Ὁ Κάϊν εἰ μὴ τῶν πρωτείων ἡράσθη,
 ἀλλὰ τῷ θεῷ παρεχώρησε τούτων, οὐκ ἂν ἔσχε τὰ ^w δευτερεῖα·
 τὰ δευτερεῖα ἔχων ^x πάλιν, εἰ τῆς παραινέσεως ἤκουσεν, οὐκ ἂν
 E ὠδινε τὸν φόνον· πάλιν τὸν φόνον ἐργασάμενος, εἰ πρὸς μετά-
 νοιαν ἦλθε, τοῦ θεοῦ καλοῦντος αὐτὸν, ^y καὶ μὴ ἀναισχύντως
 ἀπεκρίνατο, οὐκ ἂν τὰ μετὰ ταῦτα ὑπέμεινε δεινά. Εἰ δὲ οἱ
 πρὸ τοῦ νόμου ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας ταύτης κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὸν
 τὸν πυθμένα τῆς κακίας ἦλθον, ἐννόησον τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ

24 Prov. v. 8.

^f τοσοῦτο B.E. ^g ἀποσχόμεθα G. ^h ἐκ] ἀπὸ G. ⁱ ὅπερ] + γὰρ A.
 Mox περὶ π. γ. παραινεί A.D.E.F.H.I. περὶ π. παραινεί γ. B. παραινεί π. π.
 γ. Edd. ^k χρονίσῃς G. ^l θύραις pro θύρας B.D.E.F.H.I. θυρῶν G.
^m περὶ τῆς χρηματίας H. περὶ χρημάτων G. ⁿ ἐὰν D.E.H.I. ^o ἐν] ἐπὶ I.
 Statim ἱλίγγοις pro ἱλιγξί B.D.E.F.G.I. ἱλίγγοις H. ^p ἀπολέσεις G.
^q φεύγωμεν pro φύγωμεν E.F.G.I. ^r ἐπήγαγε G. ^s ληστῇ] διαβόλῳ B.D.E.
 et ex corr. A. ^t σωμάτων] + τότε D.E. ^v τὰ om. H. ^w δευτερεῖα B.
 δευτέρια bis H. ^x πάλιν om. F. πάλιν τὰ δ. ἔχων hoc ord. A.H.I. ^y καὶ]
 + εἰ G. Mox ἀπεκρίνατο pro ἀπεκρίνετο A.B.D.E.G.H.I.

πρὸς μείζονα καλούμενοι σκάμματα, ἂν μὴ μετὰ ἀκριβείας
 ἑαυτοῖς προσέχωμεν, καὶ τοὺς σπινθήρας τῶν κακῶν, πρὶν ἢ τὴν
 πυρὰν ἀναφθῆναι, προλαβόντες σβεννύωμεν. Οἷόν τι λέγω·
 ἐπιорκεῖς συνεχῶς; Μὴ πρὸς τοῦτο στῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 ὁμνῦναι ἄνελε, καὶ οὐ δεῆσῃ πόνου λοιπόν· πολὺ γὰρ δυσκολώ-
 τερον, ὁμνῦντα μὴ ἐπιорκεῖν, ἢ μηδὲ ὁμνῦναι ὅλως. Ὑβριστῆς
 εἶ καὶ λοιδόρος καὶ πλήκτης; Γράψον ^zσεαυτῷ νόμον μὴ ὀργί- 555
 ζεσθαι μηδὲ κράζειν ὅλως, καὶ συναναιρεῖται τῇ ῥίζῃ ^aκαὶ ὁ
 καρπός. Λάγνος ^bκαὶ ἄσωτος εἶ; ^cΤίθει σαυτῷ πάλιν ὄρον,
 ὥστε μὴ ὀρᾶν ^dεἰς γυναῖκα, ^eμήτε εἰς θέατρον ἀναβαίνειν, μηδὲ
 ἐν ἀγορᾷ τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι κάλλη. Πολὺ γὰρ
 εὐκολώτερον, τὴν ἀρχὴν ^fμὴ ἰδεῖν εὐμορφον γυναῖκα, ἢ θεασά-
 μενον, καὶ δεξάμενον τὴν ἐπιθυμίαν, ^gἐκβαλεῖν τὸν ἐκ ταύτης
 θόρυβον. Κουφότεροι γὰρ ἐν προοιμίῳ οἱ ἀγῶνες· μᾶλλον
 δὲ οὐδὲ ἀγῶνος ἡμῖν δεῖ, ἂν μὴ τὰς θύρας ἀνοίξωμεν τῷ πολεμῷ, B
 μηδὲ τὰ σπέρματα τῆς κακίας δεξώμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ
 Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ὀρῶντα εἰς γυναῖκα ^hἐκόλασεν, ἵνα
 πλείονος ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ πόνου, πρὶν ἢ γενέσθαι τὸν ἀνταγω-
 νιστὴν ἰσχυρὸν κελεύων ⁱἐκβάλλειν τῆς οἰκίας, ὅτε καὶ εὐκόλως
 ἐκβάλλεσθαι δύναται. Ποία γὰρ ἀνάγκη πράγματα ἔχειν
 περιττὰ, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς ἀνταγωνισταῖς, παρὸν χωρὶς
 συμπλοκῆς στῆσαι τὸ τρόπαιον, καὶ πρὸ τῆς πάλης ἀρπάσαι
 (98) τὸ βραβεῖον; Οὐ γὰρ τοσοῦτος πόνος μὴ ὀρᾶν γυναῖκας ὥραιās,
 ὅσος πόνος ὀρῶντα κατέχειν· μᾶλλον δὲ ^kοὐδὲ πόνος τὸ πρό- C
 τερον ἂν εἴη, ^lἀλλ' ὁ πολὺς ἰδρῶς καὶ μόχθος μετὰ τὸ ἰδεῖν
 ἐγγίνεται. Ὅταν οὖν καὶ ὁ ^mπόνος ἐλάττων ᾖ, μᾶλλον δὲ
ⁿμηδὲ ὅλως ἢ μόχθος τις μηδὲ πόνος, καὶ τὸ κέρδος μείζον, τί
 σπουδάζομεν εἰς τὸ πέλαγος ἐμπεσεῖν τῶν μυρίων κακῶν; ^oΟὐδὲ
 γὰρ εὐκολώτερον μόνον ^pὁ μὴ ὀρῶν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ καθαρῶ-
 τερον περιέσται τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας, ὥσπερ ^qοὖν ὁ ὀρῶν καὶ
 μετὰ πόνου πλείονος καὶ μετὰ κηλιδός τινος ἀπαλλάττεται, ἐὰν
 ἄρα ^rποτέ ἀπαλλαγῇ. Ὁ μὲν γὰρ μὴ ἰδὼν τὴν εὐμορφον ὄψιν,
^sκαὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐντευθέν ^tἔστι καθαρός· ὁ δὲ ἐπιθυμήσας D

^z ἑαυτῷ G. ^a καὶ om. G. ^b καὶ ἄσωτος εἶ pro εἶ καὶ ἄσωτος A.B.D.E.
 F.H.I. ^c τίθει] θές I. Statim σαυτῷ pro σεαυτῷ A.B.D.E.H.I. πάλιν
 ὄρον σαυτῷ hoc ord. B.D.E. ^d εἰς om. I. ^e μήτε εἰς θ.] Sic nostri omnes.
 μήτι δὲ εἰς θ. Edd. ^f μὴ pro μηδὲ A.D.E.G.H. ^g ἐκβαλεῖν A.B.D.E.
 F.G.H. ἐκβάλλειν Edd. ^h ἐκώλυσεν B. ⁱ ἐκβαλεῖν A.E.F.H.I.
^k οὐδὲ] οὐ G. ^l ἀλλ' ὁ πολὺς] Sic A.E.F.I. ἀλλὰ πολὺς Edd. πολὺς δὲ G.
^m πόνος] + τοῖς ἀκολάστοις A.B.D.E.F.H.I. inivitis Interpp. ⁿ μηδὲ ὅλως
 ἢ omnes. μὴ ὅλως εἴη Edd. ^o οὐδὲ] οὐ F.H.I. ^p ὁ μὴ ὀρῶν] Sic omnes.
 τὸ μὴ ὀρᾶν Edd. ^q ὅς. ὁ μὴ ὀρῶν Sav. marg. ^r οὖν om. A.D.E.F.I. ^s ποτέ]
 καὶ G. ^t καὶ accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^t ἔσται A.D.E.F.H.

ιδεῖν, πρότερον καταβαλὼν τὸν λογισμὸν, καὶ μολύνας αὐτὸν
 μυριάκις, τότε ἐκβάλλει τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας κηλίδα, ^v ἂν ἄρα
 καὶ ἐκβάλῃ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ἵνα μὴ ^w ταῦτα
 πάσχωμεν, οὐ φόνον κωλῆει μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀργήν· οὐ μοιχείαν,
 ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἀκόλαστον· οὐκ ἐπιорκίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀμνῆναι
 καθόλου. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσταται τοῦ μέτρου τῆς ἀρετῆς,
 ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἐνομοθέτησε, καὶ ἐπὶ τὸ μείζον πρόεισιν.
 Ἀποστήσας γὰρ ^x τῶν φόνων, καὶ κελεύσας καθαρὸν εἶναι ὀργῆς,
 κελεύει ^y καὶ πρὸς τὸ πάσχειν κακῶς ^z ἔτοιμον εἶναι, καὶ μὴ
 Ε τοσοῦτον παρσκευάσθαι παθεῖν, ὅσον ὁ ἐπιβουλευὼν βούλεται,
^a ἀλλ' ὑπερβαίνειν περαιτέρω, καὶ νικᾶν αὐτοῦ τῆς μανίας τὴν
 ὑπερβολὴν τῇ τῆς οἰκείας φιλοσοφίας περιουσίᾳ. Οὐδὲ γὰρ
^b εἶπεν, ἐάν τις σε ράπισῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγὼνα, ^c φέρε γενναίως
 καὶ ἡσύχαζε, ἀλλὰ προσέθηκε ^d τούτῳ καὶ τὸ τὴν ἑτέραν αὐτῷ
 παρασχεῖν. ²⁵ “Στρέψον ^e γὰρ αὐτῷ, φησὶ, καὶ τὴν ἄλλην.”
 Τοῦτο γὰρ ἡ λαμπρὰ νίκη, τὸ ^f πλείονα αὐτῷ παρασχεῖν ὧν
 βούλεται, καὶ τοὺς ὅρους τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τῇ δαψι-
 λείᾳ τῆς οἰκείας ὑπερβῆναι μακροθυμίας. Οὕτω ^g γὰρ καὶ τὴν
 ἐκείνου καταλύσεις μανίαν, καὶ τοῦ προτέρου λήψῃ μισθὸν ἐκ
 τοῦ δευτέρου, καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνῳ ^h καταλύσας ὀργήν. Ὅρας, ὅτι
 πανταχοῦ ⁱ τοῦ μὴ κακῶς πάσχειν ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι, οὐχ οἱ
 556 ποιοῦντες ἡμᾶς; Μᾶλλον δὲ οὐ τοῦ μὴ πάσχειν κακῶς μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ^k τοῦ παθεῖν εὖ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν ἔχομεν· ὃ δὲ μά-
 λιστά ἐστι θαυμαστὸν, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀδικούμεθα, ἐὰν νήφω-
 μεν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετούμεθα, καὶ δι' αὐτῶν ὧν ἀδικούμεθα ^l παρ'
 ἑτέρων. Σκόπει δέ. “Υβρισεὶν ὁ δεῖνα; ^m Κύριος εἰ σὺ ποιῆσαι
 τὴν ὕβριν ταύτην ἐγκώμιον σόν. ⁿ Ἄν μὲν γὰρ ἀνθυβρίσης,
^o ἐπέτεινας τὴν αἰσχύνην· ^p ἂν δὲ εὐλογῇ τὸν ὑβρικότα, πάν-
 τας ὄψει τοὺς παρόντας στεφανοῦντάς σε καὶ ἀνακηρύττοντας.

²⁵ Matt. v. 39.

^v ἂν (ἐὰν E.) ἄρα καὶ ἐκβάλῃ] Sic D.E.G. ἐὰν ἐκβάλῃ ἄρα (vel ἄρα) A.F.H.I. ἐὰν ἄρα ἐκβάλῃ Edd. ^w τοῦτο G. ^x τῶν φόβων G. τὸν φόνον Veron. ^y καὶ om. G. ^z ἔτοιμος H. ^a ἀλλ' ὑπερβαίνειν] ἀλλὰ χωρεῖν D.E. ^b εἶπεν om. G. Idem post σιαγὼνα add. φησίν. ^c φέρε γ. καὶ om. I. Statim ἡσύχαζε pro ἡσύχασον omnes. ^d τοῦτο B. Statim τὸ καὶ pro καὶ τὸ D.G. ^e γὰρ] οὖν (et om. φησὶ) I. ^f πλείονα D.E.F.G.I. πλείον Edd. Mox δ pro ὧν G. ^g γὰρ pro γοῦν omnes. ^h καταλύσας omnes. καταλύσεις Edd. ⁱ τοῦ om. E.G. ^k τοῦ παθεῖν εὖ] Sic E.G. ut conjecerat Sav. Ante Montef. edebatur τοῦ μὴ παθεῖν (sine εὖ). τοῦ παθεῖν A.F.H. τοῦ καλῶς παθεῖν I. In G. locus sic legitur: μᾶλλον δὲ οὐ τοῦ πάσχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ παθεῖν εὖ, αὐτοὶ ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν. ^l ἢ παρ' ἑτέρων Edd. ἢ, seclusum a Savilio, deest in A.B.F.H.I. ^m κ. εἰ σὺ pro σὺ κ. εἰ omnes. ⁿ ἐπέτεινας B.D.E. F.G.H. ἐπέτεινες Edd. ^o ἂν pro ἐὰν omnes.

Εἶδες πῶς δι' ὧν ἀδικούμεθα, εὐεργετούμεθα, ἢ ἔθελωμεν;
 Τοῦτο καὶ ἐπὶ χρημάτων, τοῦτο καὶ ἐπὶ πληγῶν, τοῦτο καὶ B
 ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔστιν ἰδεῖν συμβαίνειν. Ἄν γὰρ τοῖς
 ἐναντίοις αὐτοὺς ἀμειβώμεθα, καὶ ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπάθομεν, καὶ
 ὑπὲρ ὧν εὐεργετούμεν, διπλοῦν ἑαυτοῖς ὑφαίνομεν στέφανον.
 Ὅταν τοίνυν ἐλθὼν τις εἴπῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε ὕβρισε, καὶ κακῶς
 σε πρὸς ἅπαντας λέγων διατελεῖ, ἐπαίνεσον πρὸς τοὺς λέ-
 γοντας τὸν εἰρηκότα· οὕτω γὰρ, καὶ ἀμύνασθαι βουλευθῆς,
 δυνήσῃ δίκην λαβεῖν. Οἱ γὰρ ἀκούοντες καὶ σφόδρα ἀνόητοι
 ὧσι, σὲ μὲν ἐπαινέσονται, μισήσουσι δὲ ἐκείνον ὡς θηρίου παν-
 τὸς χαλεπώτερον, ὅτι ὁ μὲν οὐδὲν ἡδικημένος ἐλύπησε, σὺ δὲ
 καὶ κακῶς παθὼν, τοῖς ἐναντίοις ἡμείψω. Καὶ τὰ εἰρημένα δὲ C
 πάντα οὕτω δεῖξαι δυνήσῃ ἔωλα ὄντα. Ὁ μὲν γὰρ δακνόμενος
 τοῦ συνειδέναι τοῖς εἰρημένοις ἀπόδειξιν παρέχεται τὸ ἀλγεῖν·
 ὁ δὲ καταγελάσας, αὐτῷ τούτῳ παρὰ τοῖς παροῦσι πάσης
 ἑαυτὸν ἀπῆλλαξεν ὑποψίας. Σκόπει τοίνυν πόσα ἐκ τούτου
 συλλέγεις καλά. Πρότερον ἀπαλλάττεις σεαυτὸν θορύβου
 καὶ ταραχῆς· εἴτα, μᾶλλον δὲ τοῦτο κείσθω πρῶτον, καὶ ἀμαρ-
 τήματα ἔχῃς, καὶ ταῦτα ἀποδύῃ, καθάπερ ὁ τελώνης τὴν τοῦ
 Φαρισαίου κατηγορίαν πράως ἐνεγκών. Πρὸς τούτοις, φιλό-
 σοφον κατασκευάζεις σου τὴν ψυχὴν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ, καὶ D
 μυρίων παρὰ πάντων ἀπολαύσεις ἐπαίνων, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρη-
 μένοις ὑποψίαν ἀποδύσῃ πάσαν. Εἰ δὲ καὶ ἐκείνον ἀμύνεσθαι
 ἐπιθυμεῖς, καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας ἔψεται, καὶ τοῦ θεοῦ κολά-
 (99) ζοντος αὐτὸν ἀνθ' ὧν εἴρηκε, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐκείνης τῆς
 σῆς φιλοσοφίας ἀντὶ καιρίας αὐτῷ γινομένης πληγῆς. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτω τοὺς ὑβρίζοντας ἡμᾶς δάκνειν εἴωθεν, ὡς τὸ τοὺς
 ὑβριζομένους ἡμᾶς τῶν ὕβρεων καταγελαῖν. Ὡσπερ οὖν ἐκ τοῦ
 φιλοσοφεῖν τσαῦτα ἔσται καλά, οὕτως ἐκ τοῦ μικροψύχους
 εἶναι τὰ ἐναντία συμβήσεται ἅπαντα. Καὶ γὰρ ἑαυτοὺς κα- E
 ταισχύνομεν, καὶ ὑπεύθυνοι παρὰ τοῖς παροῦσι δοκοῦμεν εἶναι
 τοῖς λεγομένοις, καὶ τὴν ψυχὴν θορύβου πληροῦμεν, καὶ τὸν

ῥ ἐὰν H.I. Statim ἐθέλωμεν pro θέλωμεν A.B.E.F.H.I. In G. sic: εἶδες πῶς
 δι' ὧν ἀδικούμεθα, δι' αὐτῶν μᾶλλον εὐεργετούμεθα, ἐὰν νήφωμεν; τοῦτο κ. τ. ε.
 ἡ εἴπῃ A.B.E.F.G.H.I. εἴποι Edd. διατελῇ A.F. εἰρηκότα

A.F.G.H.I. εἰρηκότα (sic) eadem manu Ven. b. unde ὑβρικότα migravit in
 Edd. ὑβρι ^{ὑβρι} τὸ πονηρότερον B.G. Veron. ν δυνήσῃ δεῖξαι inverso ord. A.D.

E.F.H.I. w παρέχεται τὸ] παρέχει τοῦ H. x παρὰ om. G. y σαντὸν
 B.D.E.H.I. z εἴτα μᾶλλον δὲ pro εἴτα δὲ μᾶλλον omnes, ut jam volebat
 Dun. εἴτα μᾶλλον (sine δὲ) Veron. a καὶ ταῦτα ἀποδύῃ] ἀποδύῃ ταῦτα B.
 ἀποδύῃ pro ἀποδύσῃ omnes. b κακῇ. B.D.E. c τούτοις] + δὲ G.

d σοι G. e ἀποδύῃ A.F.G.H.I. f ἀμύνεσθαι F.G.H.I. ἀμύνασθαι Edd.

ἐχθρὸν εὐφραίνομεν, καὶ τὸν θεὸν παροξύνομεν, καὶ τοῖς ἀμαρτήμασι προστίθεμεν τοῖς ἑπιοτέροις. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἡ ἐννοήσαντες, φύγωμεν τῆς μικροψυχίας τὸ βάραθρον, καὶ πρὸς τὸν λιμένα τῆς μακροθυμίας καταδράμωμεν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα εὖρωμεν ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεφάνητο, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι
 557 καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἀμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

Ἰοῖδαμεν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν.

B ἘΠΕΙΔΗ εἶπεν, ὅτι μεγάλα γέγονε κακὰ, καὶ ἡ ἀμαρτία δυνατωτέρα κατέστη τῆς ἐντολῆς ἐπιλαβομένη, καὶ τὸναντίον αὐτοῦ ἐσπούδαζεν ὁ νόμος ἐξέβη, καὶ εἰς πολλὴν τὸν ἀκροατὴν ἐνέβαλεν ἀπορίαν, λέγει καὶ τὸν λογισμὸν λοιπὸν, καθ' ὃν ταῦτα γέγονε, πρότερον ἀπαλλάξας τὸν νόμον ἡ πονηρὰς ὑποψίας. Ἰνα γὰρ μὴ ἀκούων, ὅτι διὰ τῆς ἐντολῆς ἡ ἀμαρτία ἀφορμὴν ἔλαβε, καὶ ὅτι ἐλθούσης αὐτῆς ἡ ἀμαρτία ἀνέζησε, καὶ ὅτι δι' αὐτῆς ἐξηπάτησε καὶ ἀπέκτεινε, τὸν νόμον τῶν
 C κακῶν τούτων ἀνομίσῃ τις αἴτιον εἶναι, πρότερον τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τίθησιν ἀπολογίαν μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας, οὐ μόνον κατηγορίας αὐτὸν ἀπαλλάττων, ἀλλὰ καὶ ἐγκώμιον αὐτῷ πλέκων μέγιστον. Καὶ τοῦτο οὐχ ὡς αὐτὸς χαριζόμενος τίθησιν, ἀλλ' ὡς κοινὴν ἐκφέρων ψῆφον. “Οἶδαμεν γὰρ, εἴησιν, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν.” Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὡμολογημένον τοῦτο καὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι πνευματικός ἐστι· τοσοῦτον ἀπέχει ἀμαρτίας αἴτιος εἶναι, καὶ τῶν γεγεννημένων κακῶν ἑυπεύθυνος. Ὅρα πῶς οὐ κατηγορίας αὐτὸν ἀπαλλάττει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖ μεθ' ὑπερβολῆς ἀπάσης. Πνευματικὸν γὰρ εἰπὼν, διδάσκαλον αὐτὸν ἡ ἀρετῆς δείκνυσιν ὄντα, καὶ κακίας
 D πολέμιον· τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι πνευματικόν, τὸ πάντων

1 CAP. VII. v. 14.

ἑπιοτέροις] ἡμετέροις A.D.E.F.H.I. receptum a Sav. Mor. Ben. ἡ ἐννοοῦντες G. HOM. XIV. ^a ὅπερ B. ^b τῆς πονηρὰς Edd. τῆς om. A.B.D.E.F.H.I. ^c ἀπέκτεινε] + ὡς οὖν μὴ Edd. Haec absunt a nostris praeter B. ubi ἵνα οὖν μὴ legitur. Habet ea Cat. in marg. a manu recenti. ^d νομ. τις αἴτιον omnes. αἴτιον νομ. τις Edd. ^e φησὶν om. G. ^f ἐστιν om. G. ἑυπεύθυνος F.H.I. Statim καὶ ὅρα πῶς Edd. καὶ om. A.F.G.H.I. Cat. ὁρᾷς pro ὅρα A.F.H.I. Cat. ^h δείκνυσιν ἀρετῆς inverso ord. A.E.F.H.I. Cat.

¹ ἁμαρτημάτων ἀπάγειν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ νόμος ἐποίει, φοβῶν, νοουθετῶν, κολάζων, διορθούμενος, τὰ περὶ ἀρετῆς συμβουλευῶν ἅπαντα. Πόθεν ^k οὖν ἡ ἁμαρτία ^l γέγονεν, εἰ οὕτω θαυμαστὸς ὁ διδάσκαλος; Παρὰ τὴν τῶν μαθητῶν ῥαθυμίαν. ^m Διὸ ἐπήγαγε λέγων, “ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι,” τὸν ἐν τῷ νόμῳ καὶ πρὸ τοῦ νόμου πολιτευόμενον ἄνθρωπον ⁿ ὑπογράφων νῦν. “^o Πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.” Μετὰ γὰρ ^p τοῦ θανάτου, φησὶ, ^E καὶ ὁ τῶν παθῶν ἐπεισηλθεν ὄχλος. “Ὅτε γὰρ θνητὸν ἐγένετο τὸ σῶμα, ἐδέξατο ^q καὶ ἐπιθυμίαν ἀναγκαιῶς λοιπὸν, καὶ ὀργὴν καὶ λύπην καὶ τὰ ἄλλα πάντα· ἃ πολλῆς ἐδεῖτο φιλοσοφίας, ἵνα μὴ πλημύραντα ἐν ἡμῖν καταποντίσῃ ^r τὸν λογισμὸν εἰς τὸν τῆς ἁμαρτίας βυθόν. Αὐτὰ μὲν γὰρ οὐκ ἦν ἁμαρτία· ἡ δὲ ἀμετρία αὐτῶν μὴ χαλινουμένη, τοῦτο εἰργάζετο. Οἶον, ἵνα ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος ἐν αὐτῶν μεταχειρίσας εἴπω, ἡ ἐπιθυμία ἁμαρτία μὲν οὐκ ἔστιν· ὅταν δὲ εἰς ^s ἀμετρίαν ἐκπέσῃ, εἴσω τῶν τοῦ ^t γάμου νόμων οὐκ ἐθέλουσα μένειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτρίαις ἐπιπηδῶσα γυναιξὶ, τότε λοιπὸν μοιχεῖα τὸ πρᾶγμα γίνεται, ἀλλ’ οὐ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ^v ταύτης πλεονεξίαν. Καὶ σκόπει σοφίαν Παύλου. Ἐγκωμιάσας γὰρ τὸν νόμον, ἐπὶ τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἔδραμεν εὐθέως, ἵνα ^w δεῖξας ⁵⁵⁸ πῶς καὶ τότε τὸ γένος διέκειτο τὸ ἡμέτερον, καὶ ἡνῖκα τὸν νόμον ἔλαβεν, ἀποφῆνῃ τῆς χάριτος ἀναγκαίαν οὖσαν τὴν ^x παρουσίαν· ὅπερ πανταχοῦ κατασκευάσαι ἐσπούδακε. Τὸ γὰρ, “πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν,” ὅταν λέγῃ, οὐ περὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ ^y περὶ τῶν πρὸ τοῦ νόμου βεβιωκότων, καὶ ^z τῶν ἐξ ἀρχῆς γενομένων ἀνθρώπων.

Εἵτα καὶ τὸν τρόπον λέγει τῆς πράσεως καὶ τῆς ἐκδόσεως. ² “^a Ὁ ^a γὰρ κατεργάζομαι, φησὶν, οὐ γινώσκω.” Τί ἐστίν, “οὐ γινώσκω;” Ἀγνοῶ. Καὶ πότε τοῦτο γέγονεν; οὐδεὶς ^B γὰρ οὐδέποτε ἐν ἀγνοίᾳ ἥμαρτεν. Ὅρᾳς ὅτι ^b ἂν μὲτα τῆς προσηκούσης εὐλαβείας τὰς λέξεις ^c ἐκδεξώμεθα, καὶ πρὸς τὸν

2 v. 15.

¹ ἀπάγειν ἁμαρτ. hoc ord. A.D.E.F.H.I. Cat. τοῦτο γάρ ἐστιν εἶνα ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν· ὅπερ οὖν G. ^k οὖν]+φησὶν Edd. φησὶν om. B.D.E.F.G.H.I. ^l γέγονεν A.F.G.H.I. ἐγεγόνει Edd. ^m διὸ]+καὶ E.G. ⁿ ὑπογράφει G. Statim νῦν accessit ex B.D.E.F.G.H.I. et Cat. ^o πεπραμένον B.G. ^p τὸν θάνατον G. τοῦ παθητοῦ ex corr. B. ^q καὶ τὴν ἐπ. G.I. Statim ἀνάγκη λοιπὸν G. ^r τὸν λ. omnes. Aberat articulus. ^s ἁμαρτίαν G. ^t γάμου νόμων B.D.E.F.G.H. Cat. Brix. Edebatur νόμον γάμων. ^v αὐτῆς B.E. ^w δεῖξῃ D.F.G. Cat. ^x παρουσίαν A.E.G.H.I. Cat. παρουσίαν vulgo. In B. haec ἀποφῆνῃ—παρουσίαν absunt. ^y περὶ om. G. Cat. ^z τῶν om. B.G. ^a γὰρ om. A. ^b ἂν A.D.I. ^c ἐκδεξώμεθα A.B.D.E.F.H.I. Cat. Edebatur ἐκλεξώμεθα sine monito.

ἀποστολικὸν ἴδωμεν σκοπὸν, μυρία ἔψεται ^d τὰ ἄτοπα; Εἰ γὰρ ἄγνοοῦντες ἡμάρτανον, οὐδὲ δίκην ἦσαν ἄξιοι δοῦναι. “Ὡςπερ οὖν ἀνωτέρω ἔλεγε, “Χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά,” οὐ τοῦτο δηλῶν, ὅτι οὐκ ἤδεσαν ἁμαρτάνοντες, ἀλλ’ ὅτι ἤδεσαν μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ἀκριβῶς· διόπερ ἐκολάζοντο μὲν, οὐχ οὕτω C δὲ σφοδρῶς· καὶ πάλιν, “τὴν ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν,” οὐ τὴν καθόλου ἄγνοιαν δηλῶν, ἀλλὰ τὴν σαφεστάτην γνῶσιν ἐμφαίνων· ἔλεγε δὲ, ὅτι ^f καὶ κατεργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν, οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι ἡ ἐντολὴ τὴν ἐπιθυμίαν ἐποίησεν, ἀλλ’ ὅτι τὴν ἐπίτασιν τῆς ἐπιθυμίας ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς ἐπεισῆγαγεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ τὴν καθόλου ἄγνοιαν δηλοῖ, λέγων, “^aὉ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω” ἐπεὶ πῶς συνήδετο τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον; Τί οὖν ἐστίν, “οὐ γινώσκω;” Σκοποῦμαι, φησὶ, συναρπάζομαι, ἐπήρειαν ὑπομένω, οὐκ οἶδα πῶς ὑποσκελίζομαι· ὅπερ καὶ ἡμεῖς εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ οἶδα πῶς ὁ δεῖνα ἐλθὼν ^gσυνήρπασεν, οὐκ ἄγνοιαν προβαλλόμενοι, ἀλλὰ ἀπάτην τινὰ καὶ περίστασιν καὶ ἐπιβουλήν ἐμφαίνοντες. “Οὐ γὰρ ὁ θέλω, τοῦτο ^hπράσσω, ἀλλ’ ὁ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.” Πῶς οὖν οὐ γινώσκεις, ὁ κατεργάζῃ; Εἰ γὰρ θέλεις τὸ καλὸν, καὶ μισεῖς τὸ πονηρὸν, γνώσεως τοῦτο ἀπηρτισμένης ἐστίν. “Ὅθεν δῆλον, ⁱὅτι καὶ τὸ, “ὁ οὐ E θέλω,” εἶρηκεν, οὐχὶ τὸ αὐτεξούσιον ἀναιρῶν, οὐδὲ ἀνάγκην τινὰ εἰσάγων βεβιασμένην. Εἰ γὰρ οὐχ ἐκόντες, ἀλλ’ ἀναγκαζόμενοι ^kἡμαρτάνομεν, πάλιν τὰ τῶν κολάσεων τῶν ἔμπροσθεν γεγεννημένων οὐκ ἂν ἔχοι λόγον. Ἄλλ’ ὥσπερ, “οὐ γινώσκω,” ^lεἰπὼν, οὐκ ἄγνοιαν ἐνέφηνεν, ἀλλ’ ἅπερ εἰρήκαμεν· οὕτω καὶ τὸ “^mὁ οὐ θέλω,” προσθεῖς, οὐκ ἀνάγκην ἐδήλωσεν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπαινεῖν τὰ γινόμενα. Ἐπεὶ εἰ μὴ ⁿτοῦτο ἦν δηλώσας ὁ τῷ εἰπεῖν, “^aὉ οὐ θέλω, τοῦτο πράσσω,” ^rἐπήγαγεν ἂν, ἀλλ’ ὁ ἀναγκάζομαι καὶ βιάζομαι, τοῦτο ποιῶ· τοῦτο γὰρ ^qτῷ θέλειν καὶ τῇ ἐξουσίᾳ ἀντίκειται. Νυνὶ δὲ οὐ τοῦτο εἶρηκεν, ἀλλ’ ἀντὶ τούτου τὸ, “^rὁ μισῶ,” τέθεικεν, ἵνα μάθῃς ^sὅτι καὶ ἐν τῷ 559 εἰπεῖν, “^tὁ οὐ θέλω,” οὐ τὴν ἐξουσίαν ἀνεῖλε. Τί οὖν ἐστὶ ντὸ, “ὁ οὐ θέλω;” ^aὉ μὴ ἐπαινῶ, ὁ μὴ ἀποδέχομαι, ὁ μὴ

^d τὰ accessit ex omnibus.^e ἡ ἁμαρτία D.E.H.I.^f καὶ assumptum ex

A.D.E.F.G.H.I.

^g ἤρπασεν G. συνήρπασέ με Cat.^h ποιῶ et πράσσω

mutatis locis D.G.

ⁱ ὅτι om. F.H.I. Mox ὁ ante οὐ θέλω accessit ex E.H.I.

Idem tum hic, tum infra saepius in textum recepit Montef.

^k ἡμαρτάνομεν

pro ἁμαρτάνομεν A.B.D.E.F.H.I. Cat.

^l εἰπὼν omnes. λέγων Edd.^m ὁ

assumptum ex B.D.E.I.

ⁿ τοῦτο ἦν] ἦν τοῦτο A.F.H.I. Cat.^o τῷ] τὸ

H. μετὰ τὸ I.

^p ἐπήγαγεν ἂν (ἂν om. G.)] Sic omnes. πῶς οὐκ ἐπήγαγεν

Edd.

^q τῷ θ. καὶ] καὶ τὸ μὴ θέλειν G.^r ὁ accessit ex B.D.E.F.^s ὅτι

pro ὡς omnes.

^t ὁ assumptum ex B.D.E.F.I.^v τὸ ὁ οὐ θ.] Sic B.D.E.F.

ὁ οὐ θ. G. τὸ οὐ θ. Veron. Sav. Mor.

φιλω· ^wοὐ πρὸς ἀντιδιαστολὴν καὶ τὰ ἐξῆς ἐπήγαγεν εἰπὼν,
 “Ἄλλ’ ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. ³Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ,
 σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.”

^xὉρᾷς τέως τὴν διάνοιαν οὐ διεφθαρμένην, ἀλλὰ ^yκαὶ ἐν τῇ
 πράξει τὴν οἰκείαν διατηροῦσαν εὐγένειαν; Εἰ γὰρ καὶ μετέρ-
 χεται τὴν κακίαν, ἀλλὰ μισοῦσα μετέρχεται, ὃ καὶ τοῦ φυσικοῦ
 νόμου καὶ τοῦ γραπτοῦ μέγιστον ἐγκώμιον ἂν εἴη. Ὅτι γὰρ
^zκαλὸς ὁ νόμος, φησὶ, δῆλον ἐξ ὧν ^aἑμαυτοῦ κατηγορῶ, παρα-
 κούων τοῦ νόμου, καὶ μισῶν τὸ γεγενημένον. Καίτοι ^bεἰ ἀμαρ-
 τίας αἴτιος ἦν ὁ νόμος, πῶς αὐτῷ συνηδόμενος τὸ ^cὑπ’ αὐτοῦ
 κελεύόμενον γενέσθαι ^dἐμίσει; “Σύμφημι γὰρ τῷ νόμῳ, ^eφησὶν, B
 ὅτι καλός. ⁴Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ’ ἡ
 οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία. Οἶδα ^fγὰρ, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ,
 τουτέστιν, ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν.” Ἐνταῦθα ἐπιτίθενται
 οἱ τὴν σάρκα διαβάλλοντες, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἀλ-
 λοτριοῦντες. Τί οὖν ἂν εἴποιμεν; ^Aκαὶ περὶ τοῦ νόμου
 πρώην διαλεγόμενοι εἰρήκαμεν· ὅτι, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ πᾶν τῆς
 ἀμαρτίας εἶναι φησιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι
 ἡ σὰρξ αὐτὸ κατεργάζεται, ἀλλὰ καὶ τὸνναντίον, ὅτι “^gΟὐκ
 ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ’ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία.” C
 1) Εἰ δὲ ^hλέγει, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν αὐτῇ ἀγαθόν, οὕπω τοῦτο ἔγ-
 κλημα τῆς σαρκός· οὐ γὰρ τὸ μὴ οἰκεῖν ⁱἀγαθόν ἐν αὐτῇ,
 πονηρὰν αὐτὴν δείκνυσιν οὖσαν. Ἡμεῖς δὲ ἐλάττονα μὲν ^kὁμο-
 λογοῦμεν εἶναι τῆς ψυχῆς τὴν σάρκα καὶ καταδεεστέραν, οὐ
 μὴν ἐναντίαν οὐδὲ μαχομένην οὐδὲ πονηρὰν, ἀλλ’ ὥς κιθάραν
 κιθαριστῇ, καὶ ὥς ναὺν κυβερνήτῃ, ^lοὕτως αὐτὴν ὑποκεῖσθαι τῇ
 ψυχῇ· ἅπερ οὐκ ἐναντία τοῖς ἄγουσι καὶ χρωμένοις ἐστίν,
 ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαίνοντα, οὐ μὴν ὁμότιμα τῷ τεχνίτῃ.
 Ὡσπερ οὖν ὁ λέγων, ^mὅτι οὐκ ἐν τῇ κιθάρα, οὐδὲ ἐν τῇ νηὶ ἡ
 τέχνη, ἀλλ’ ἐν τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ κιθαρωδῷ, οὐ τὰ ⁿὄργανα D
 διέβαλεν, ἀλλὰ τὸ μέσον ^oτὸ πρὸς τὸν τεχνίτην ἔδειξεν· οὕτω

3 v. 16.

4 v. 17, 18.

^w οὐδ'] + καὶ G. Mox καὶ τὸ ἐξῆς id. ^x ὅρα G. ^y καὶ accessit ex
 A.D.E.F.G.I. Cat. ^z καλὸν B.G. ^a ἑμαυτὸν H. Deinceps κατηγορῶν,
 παρακούω et μισῶ Cat. ^b εἰ] + καὶ G. ^c ὑπ'] παρ' A.F.G.I. Cat.
^d μισεῖ] A.F.G.H.I. ^e φησὶν om. B.G. φησὶ τῷ νόμῳ alio ord. I. ^f γὰρ]
 δὲ G. ^g οὐκ A.B.E.F.H.I. οὐκέτι Edd. Mox αὐτὸ om. G. ^h λέγοι
 A.D. et ex corr. H. etiam Cat. λέγει, prius λέγοι B. ⁱ ἀγαθόν—οὖσαν]
 ἐν αὐτῇ ἀγαθόν, πονηρὰν οὖσαν δείκνυσιν G. ^k ὁμολογοῦμεν B.D.F.G.H.
 Cat. ὁμολογῶμεν Veron. Sav. Mor. ^l οὕτως] + καὶ I. ^m ὅτι accessit ex
 A.B.D.E.H.I. Cat. ⁿ ὄργανα A.B.D.F.G.I. Cat. instrumenta Brix. Ede-
 batur ἔργα sine animadversione. ^o τὸ πρὸς τὸν τεχνίτην] Sic omnes cum
 Cat. ὅσον πρὸς τ. τεχνίτην τῆς τέχνης Edd.

καὶ ὁ Παῦλος ρεῖπὼν, “Οὐκ οἰκεῖ ἐν τῇ σαρκί μου ἀγαθόν,” οὐ τὸ σῶμα διέβαλεν, ἀλλὰ τὸ ὑπερέχον τῆς ψυχῆς ἔδειξεν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τὸ πᾶν ἐγκεχειρισμένη τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς κιθαρωδίας· ὅπερ καὶ Παῦλος ἐνταῦθα δείκνυσσι, τὸ κύρος τῇ ψυχῇ τιθέμενος. Καὶ εἰς δύο ταῦτα τὸν ἄνθρωπον διελών, ψυχὴν καὶ σῶμα, λέγει ὅτι ἀλογωτέρα μὲν ἢ σὰρξ, καὶ συνέ-
 Εσσεως ἔρημος, καὶ τῶν ἀγομένων, ἀλλ’ οὐ τῶν ἀγόντων· σοφω-
 τέρα δὲ ἢ ψυχὴ, καὶ τὸ πρακτέον καὶ τὸ μὴ πρακτέον συνιδεῖν
 δυναμένη, οὐ μὴν ἀρκοῦσα πρὸς τὸ τὸν ἵππον ἄγχειν ὡς βού-
 λεται· ὅπερ οὐ τῆς σαρκὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς γένοιτ’
 ἂν ἐγκλημα, εἰδυίας μὲν ἅπερ δεῖ πράττειν, οὐκέτι δὲ εἰς ἔργον
 ἐκφερούσης τὰ δόξαντα. “Τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι,
 φησὶ, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὐρίσκω.” ¹ Πάλιν
 ἐνταῦθα εἰπὼν, “οὐχ εὐρίσκω,” οὐκ ἄγνοιάν φησιν, οὐδὲ ἀπο-
 ρίαν, ἀλλ’ ἐπήρειάν τινα καὶ ἐπιβουλὴν τῆς ἀμαρτίας· ὅπερ
² οὖν καὶ σαφέστερον δεικνύς, ἐπήγαγεν· ³ “Οὐ γὰρ ὁ θέλω,
 ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ’ ὁ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. Εἰ δὲ
 560 ὁ ⁴ οὐ θέλω ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό,
 ἀλλ’ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία.” Εἶδες πῶς καὶ τὴν οὐσίαν
 τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν οὐσίαν τῆς σαρκὸς ἀπαλλάξας ἐγκλήματος,
 τὸ πᾶν ἐπὶ τὴν πονηρὰν ⁵ πρᾶξιν μετέστησεν; Εἰ γὰρ οὐ θέλει
 τὸ κακόν, ἀπήλλακται ἡ ψυχὴ, καὶ εἰ αὐτὸς αὐτὸ μὴ κατεργάζεται,
 ἡλευθέρωται καὶ τὸ σῶμα, καὶ μόνως τῆς ⁶ πονηρᾶς προαιρέσεως
 ἐστι ⁷ τὸ πᾶν. Οὐ γὰρ ταῦτόν ψυχῆς οὐσία καὶ σώματος, καὶ
 προαιρέσεως, ἀλλὰ ⁸ τὰ μὲν ἔστιν ἔργα θεοῦ, τὸ ⁹ δὲ ἐξ ἡμῶν
 Βαυτῶν γινομένη κίνησις, πρὸς ὅπερ ἂν ¹⁰ αὐτὴν βουλευθῶμεν ἀγα-
 γεῖν. Ἡ μὲν γὰρ βούλησις ἔμφυτον καὶ ¹¹ παρὰ θεοῦ· ἡ δὲ
¹² τοιαύδε βούλησις ἡμέτερον καὶ τῆς γνώμης ἡμῶν.

¹³ “Εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν,
 ὅτι ἐμοὶ τὸ κακόν παράκειται.” Ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον. Τί
 οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; Ἐπαινῶ τὸν νόμον, φησὶ, κατὰ τὸ
 συνειδὸς, καὶ αὐτὸν δὲ εὐρίσκω ἐμοὶ τῷ βουλομένῳ τὸ καλόν
 ποιεῖν συνήγορον, καὶ ἐπιτείνοντά μοι τὸ βούλημα· ὥπερ γὰρ
 ἐγὼ αὐτῷ συνήδομαι, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπαινεῖ τὴν γνώμην τὴν

5 v. 19, 20.

6 v. 21.

ρ εἰπὼν] + ὅτι Edd. repugnantibus libris. ¹ τῇ ψυχῇ omnes. τῆς ψυχῆς
 Edd. et Cat. ² πάλιν ἐνταῦθα pro ἐνταῦθα πάλιν omnes. ³ οὖν om. B.D.
⁴ οὐ θ. ἐγὼ pro ἐγὼ οὐ θ. B.D.E.F.G.H. ⁵ τάξιν D. ⁶ πονηρᾶς om. G.
 Veron. ⁷ τὸ πᾶν om. D. ⁸ τὰ] ταῦτα G. ⁹ δὲ] + τῆς a secunda
 manu B. Mox γινομένη κινήσεως B. γενομένης κινήσεως F.G. γενομένη κίνησις
 Cat. ¹⁰ αὐτὴν om. B. post βουλευθῶμεν transp. G. ¹¹ παρὰ τοῦ θ.
 A.D.E.F.I. παρὰ τῷ θεῷ H. ¹² τοιαύτη G.

ἐμὴν. ^d Ὁρᾶς πῶς δείκνυσιν τὴν μὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν ^e οὐ τοι-
 οὔτων γινώσκειν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν καταβεβλημένην, τὸν δὲ νόμον
 Μωϋσέως ἐπαινοῦντα αὐτὴν, καὶ ἐπαινούμενον παρ' αὐτῆς; C
 Οὐδὲ γὰρ ἄνωτέρω εἶπεν, ὅτι διδάσκομαι παρὰ τοῦ νόμου,
 ἀλλὰ, “σύμφημι τῷ νόμῳ.” οὔτε ^f προῖων, ὅτι παιδεύομαι παρ'
 αὐτοῦ, ἀλλ', ὅτι “συνήδομαι αὐτῷ.” Τί ^g δέ ἐστι, “συνή-
 δομαι;” Ὁμολογῶ ὡς καλῶς ἔχοντι, ^h ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς
 ἐμοὶ τῷ θέλοντι ποιεῖν τὸ καλόν. Ὡστε τὸ θέλειν τὸ καλόν,
 καὶ τὸ μὴ θέλειν τὸ πονηρὸν, ἄνωθεν ἦν προκαταβεβλημένον·
 ὁ δὲ νόμος ἐλθὼν, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς κατήγορος ἐγένετο ⁱ πλείων,
 καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπαινέτης μείζων. Ὁρᾶς πανταχοῦ ἐπί-
 τασίν τινα καὶ προσθήκην αὐτῷ μαρτυροῦντα μόνον, ^k πλεόν δὲ D
 οὐδέν; Καὶ γὰρ ἐπαινοῦντος αὐτοῦ, καὶ ἐμοῦ συνηδομένου καὶ
 θέλοντος τὸ καλόν, τὸ κακὸν ἔτι παράκειται, καὶ ἡ πράξις αὐ-
 τοῦ οὐκ ἀνήρηται. Ὡστε ὁ νόμος τῷ ^l προηρημένῳ καλόν τι
 ποιῆσαι κατὰ τοῦτο σύμμαχος γίνεται μόνον, καθὼ καὶ αὐτὸς
 τὰ αὐτὰ αὐτῷ βούλεται. Εἴτα ἐπειδὴ ἀσαφῶς αὐτὸ τέθεικε,
 προῖων ἐρμηνεύει αὐτὸ καὶ σαφέστερον ποιεῖ, δεικνὺς πῶς τὸ
 κακὸν παράκειται, καὶ πῶς τῷ θέλοντι ποιεῖν τὸ καλόν ^m μόνῳ
 νόμος ἐστὶν ὁ νόμος. ⁷ “Συνήδομαι γὰρ, φησὶ, τῷ νόμῳ τοῦ
 θεοῦ, κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.” Ἦιδειν μὲν γὰρ καὶ πρὸ
 τούτου, ⁿ φησὶ, τὸ καλόν, εὐρὼν δὲ ^o αὐτὸ καὶ ἐν γράμμασι E
 κείμενον, ἐπαινῶ. ⁸ “Βλέπω δὲ ἕτερον ^p νόμον, ἀντιστρα-
 τευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου.” Νόμον ἐνταῦθα πάλιν ἀν-
 τιστρατευόμενον τὴν ἁμαρτίαν ἐκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν ^q εὐταξίαν,
 ἀλλὰ διὰ τὴν σφοδρὰν ὑπακοὴν τῶν πειθομένων αὐτῇ. Ὡσπερ
 οὖν κύριον τὸν ^r μαμωνᾶν καλεῖ, καὶ θεὸν τὴν κοιλίαν, οὐ διὰ τὴν
 οἰκείαν ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν τῶν ὑποτεταγμένων δου-
 λείαν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα νόμον ἐκάλεσεν ^s ἁμαρτίας, διὰ τοὺς
 οὕτως αὐτῇ δουλεύοντας καὶ φοβουμένους ^t αὐτὴν ἀφεῖναι, ὥσπερ
 δεδοίκασιν οἱ νόμον λαβόντες ἀφεῖναι τὸν νόμον. Αὕτη οὖν,

7 v. 22.

8 v. 23.

^a ὅρα G. ^e οὐ pro μὴ A.B.D.E.F.G.I. ^f προῖων libri omnes et Cat.
 προεῖπεν Edd. ^g δὲ om. D.E.I. ^h ὥσπερ—θέλοντι] ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς
 ὁμοίως θέλοντι G. τῷ θέλειν τι pro τῷ θέλοντι F. ⁱ πλείων et μείζων pro
 πλείωνων et μείζωνων B.D.E.F.G.H.I. Cat. ^k πλεόν omnes. πλείον Edd.
^l προεξηρημένῳ E.H. ^m μόνῳ (μόνον E.) νόμος ἐστὶν ὁ νόμος] Sic omnes cum
 Cat. ὁμοῦ ὁ νόμος ἐστὶ Edd. et Verss. ⁿ φησὶ ante καὶ πρὸ τούτου transp.
 A.E.H.I. ^o αὐτὸ om. G. Statim καὶ ἐν τῷ γράμματι H. καὶ ἐν γράμματι
 Veron. ^p νόμον]+ἐν τοῖς μέλεσί μου Edd. Haec desunt in nostris omnibus
 et Mosqg. ^q εὐταξίαν libri omnes et Cat. Edebatur ἀξίαν. ^r μαμωνᾶν
 (simplici μ) D.E.H. fortasse alii: necnon Cat. et Ed. Veron. ^s ἁμαρτίας
 omnes cum Cat. ἁμαρτίαν Edd. ^t αὐτὴν ἀφεῖναι pro ἀφεῖναι αὐτὴν omnes.

561 φησιν, ἀντίκειται τῷ νόμῳ τῷ φυσικῷ· τοῦτο γάρ ἐστι, “^ντῷ νόμῳ τοῦ νοός μου.” Καὶ εἰσάγει λοιπὸν παράταξιν καὶ μάχην, καὶ τὸν ἀγῶνα ὅλον ^ωἀνατίθῃσι τῷ φυσικῷ νόμῳ. Ὁ γὰρ Μωϋσέως ἐκ περιουσίας ὕστερον προστετέθη· ἀλλ’ ὅμως καὶ οὗτος κάκεῖνος, ὁ μὲν διδάξας, ὁ δὲ ἐπαινέσας τὰ δέοντα, οὐδὲν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ μέγα ἤνυσαν· τοσαύτῃ τῆς ἁμαρτίας ἡ τυραννὶς, νικῶσα καὶ ^χπεριγινόμενη. Ὅπερ οὖν ὁ Παῦλος ἐμφαίνων, καὶ τὴν κατὰ κράτος ἦπταν δηλῶν ἔλεγε, “Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με.” Οὐ γὰρ εἶπε, νικῶντα ἀπλῶς, ὡς ἀλλ’,
 B “αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας.” Οὐκ εἶπε, τῇ ὁρμῇ τῆς σαρκός, οὐδὲ, τῇ φύσει τῆς σαρκός, ἀλλὰ, “τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας,” τουτέστι, τῇ τυραννίδι, τῇ δυνάμει. Πῶς οὖν φησι, “τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου;” Καὶ τί τοῦτο; Οὐ γὰρ τοῦτο ἁμαρτίαν τὰ μέλη ποιεῖ, ἀλλὰ χωρίζει μάλιστα τῆς ἁμαρτίας· ἕτερον γὰρ τὸ ἐν τινι ὄν, καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστὶν ἐκεῖνο. Ὡς περ οὖν ^zκαὶ ἡ ἐντολὴ οὐκ ἔστι πονηρὰ, ἐπειδὴ δι’ αὐτῆς ἀφορμὴν ἔλαβεν ἡ ἁμαρτία· οὕτως οὐδὲ τῆς σαρκός ἡ φύσις, εἰ καὶ δι’ αὐτῆς ἡμᾶς καταγωνίζεται· ἐπεὶ οὕτως ἔσται καὶ ἡ ψυχὴ πονηρὰ, καὶ πολλῶ μάλλον ἐκεῖνη, ὅσῳ καὶ τὸ κύρος τῶν
 C ππρακτέων ἔχει. Ἄλλ’ οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. Οὐδὲ γὰρ εἰ θαυμαστὸν οἶκον καὶ βασιλικὰς αὐλὰς τύραννος ^aλάβοι καὶ ληστής, διαβολὴ τῆς οἰκίας τὸ γινόμενον, ἀλλ’ ἡ κατηγορία πᾶσα τῶν τὰ τοιαῦτα ^bἐπιβουλευσάντων ἐστίν. Ἄλλ’ οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ ^cμετὰ τῆς ἀσεβείας καὶ ἀνοία πολλῇ περιπίπτοντες, οὐκ αἰσθάνονται. Οὐδὲ γὰρ τῆς σαρκός μόνον κατηγοροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον διαβάλλουσι. Καίτοι γε εἰ πονηρὸν ἡ σὰρξ, καλὸν ὁ νόμος· ἀντιστρατεύεται γὰρ καὶ ἐναντιοῦται· εἰ δὲ οὐ καλὸν ὁ νόμος, καλὸν ἡ σὰρξ· μάχεται γὰρ
 D αὐτῷ κατ’ ἐκείνους καὶ πολεμεῖ. Πῶς οὖν ἀμφότερα τοῦ διαβόλου φασὶν εἶναι, ^dἐναντιούμενα ἀλλήλοις ^eεἰσάγοντες; Ὅρῃς ὅση μετὰ τῆς ἀσεβείας ^fκαὶ ἡ ἀνοία; Ἄλλ’ οὐ τῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα τοιαῦτα, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν κατακρίνει μόνον, καὶ ^gτὸν νόμον ἐκάτερον παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένον, καὶ τὸν τῆς

^ν τῷ νόμῳ om. G. ^ω ἐντίθῃσι Veron. ἀντιτίθῃσι, ut conjecerat Savilius, B.G. ^χ περιγινόμενη D.I. ^γ ἀλλ’] ἀλλὰ καὶ A.B.D.E.F.I. Cat. ^z καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^a λάβοι A.B.D.E.F.G.H. Cat. λάβῃ Edd. ^b ἐπιβουλευσάντων A.B.D.E.F.G.I. Cat. Edebatat ἐπιβουλευταμένων. Statim ἐστὶν om. G. ^c μετὰ] καὶ μετὰ G. ^d ἐναντιούμενα pro ἐναντία omnes. ^e εἰσάγοντες] + μάχεται γὰρ αὐτῷ κατ’ ἐκείνους καὶ πολεμεῖ A.H. μ. γὰρ αὐτὸς ἐαντῷ κ. ἐ. κ. π. B. ^f καὶ om. G. ^g τῶν νόμων ex corr. B. Mox παρὰ τοῦ θ. A.D.E.F.G.H.I. Cat. Aberat τοῦ.

φύσεως, καὶ ἡ τὸν Μωϋσέως, ταύτῃ πολέμιον εἶναι φησιν, οὐ τῇ σαρκί· οὐδὲ γὰρ τὴν σάρκα ἀμαρτίαν εἶναι, ἀλλ' ἔργον θεοῦ σφόδρα ἰκαὶ πρὸς ἀρετὴν ἡμῖν ἐπιτῆδειον, ἐὰν νήφωμεν.

⁹ “Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;” Εἶδες πόση τῆς κακίας ἡ τυραννὶς, Εὐὶ καὶ συνηδόμενον τῷ νόμῳ τὸν νοῦν νικᾷ; Οὐδὲ γὰρ ἔχει τις εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι μισοῦντά με τὸν νόμον καὶ ἀποστρεφόμενον ἡ ἀμαρτία χειροῦται· συνήδομαι γὰρ αὐτῷ καὶ σύμφημι, καὶ καταφεύγω πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ ^κφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἴσχυσε σῶσαι, ὁ δὲ Χριστὸς ^ικαὶ φεύγοντα ἀπ' αὐτοῦ ἔσωσεν. Εἶδες ^μ ὅση τῆς χάριτος ἡ ὑπερβολή; Ἄλλ' οὕτω μὲν οὐκ ἔθηκεν αὐτὸ ὁ ἀπόστολος· ἀνοιμῶξας δὲ μόνον καὶ θρηνήσας μέγα, ὡς ἐν ^ρ ἐρημίᾳ τῶν βοηθησόντων, διὰ τῆς ^ο ἀπορίας δείκνυσιν τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, καὶ φησι, “Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;” Νόμος οὐκ ἴσχυσε, τὸ συνειδὸς οὐκ ἤρκεσε, καίτοιγε ^ρ ἐπαινοῦν τὰ καλὰ, καὶ οὐκ ἐπαινοῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ⁵⁶² ἀπομαχόμενον πρὸς τὰ ἐναντία. Τῷ γὰρ εἰπεῖν, “ἀντιστρατευόμενον,” ἔδειξε καὶ ^ι αὐτὸν ἀντιταττόμενον. Πόθεν ^ρ οὖν (103) ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; ¹⁰ “Εὐχαριστῶ τῷ ^ς θεῷ, φησὶ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.” Εἶδες πῶς ἔδειξεν ἀναγκαίαν τῆς χάριτος τὴν παρουσίαν, καὶ κοινὰ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὰ κατορθώματα; Εἰ γὰρ καὶ τῷ πατρὶ εὐχαριστεῖ, ἀλλὰ τῆς εὐχαριστίας ταύτης καὶ ὁ υἱὸς αἷτιος. “Ὅταν δὲ ἀκούσης λέγοντος αὐτοῦ, “τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;” μὴ νόμιζε τῆς σαρκὸς ^ι αὐτὸν κατηγορεῖν. Οὐδὲ γὰρ ^Β εἶπε, σῶμα ἀμαρτίας, ἀλλὰ σῶμα θανάτου· τουτέστι, τὸ θνητὸν σῶμα, τὸ χειρωθὲν ὑπὸ τοῦ θανάτου, οὐ τὸ γεννηθῆσαν ^ν τὸν θάνατον· ὅπερ οὐ τῆς πονηρίας τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ τῆς ἐπηρείας ἧς ὑπέμεινε, δεῖγμα ἐστίν. ^ω “Ὡςπερ ἂν εἴ τις αἰχμαλωτισθεὶς [×] παρὰ βαρβάρων, ὕλέγοιτο εἶναι τῶν βαρβάρων, οὐκ ἐπειδὴ βάρβαρός ^z ἐστίν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπ' ἐκείνων κατέχεται· οὕτω καὶ

9 v. 24.

10 v. 25.

^η τὸν] + τοῦ Edd. repugnantibus libris. ^ι καὶ om. D.E. ^κ φυγόντα A.D. E.F.H.I. Cat. φεύγοντα Edd. ^ι καὶ om. G. ^μ ὅση pro πόση A.E.F.G.I. Cat. ^ν ἐρημία B.D.E.F.G.H. Cat. Ante Montef. legebatur ἡρεμία. Statim βοηθησόντων A.B.D.E.F. et ex corr. H. etiam Cat. βοηθησάντων Veron. Sav. Mor. ^ο ἀπειρίας G. ^ρ ἐπαινοῦν bis pro ἐπῆνουν A.B.D.E.F.I. Cat. ἐπαινοῦντα bis G. ἐπαινοῦν in priore loco H. qui haec καὶ οὐκ ἐπαινοῦν μόνον ἀλλὰ om. Dein ἀπομαχόμενον omnes. ἐπεμαχόμενον Edd. ^ι αὐτὸ I. Cat. ^ρ οὖν om. B. Statim ἐστὶ A.E.F.H.I. Cat. ^ς θεῷ] + μου G. ^ν αὐτοῦ A.F.H.I. ^ω ὥςπερ] + γὰρ E. [×] παρὰ] ὑπὸ I. ^γ λέγοιτο—ἐστίν, ἀλλ'] βάρβαρος καλῆται G. ^z ἐστίν om. I.

τὸ ^ασῶμα θανάτου λέγεται, ἐπειδὴ κατεσχέθη παρ' αὐτοῦ, οὐκ ἐπειδὴ προεξένησεν αὐτόν. Διόπερ οὐδὲ αὐτὸς τοῦ σώματος ῥυσθῆναι βούλεται, ἀλλὰ τοῦ θνητοῦ σώματος, αἰνιττόμενος ὁ **C**πολλάκις ἔφην, ὅτι ἐκ τοῦ ^βπαθητὸν γενέσθαι, καὶ εὐεπιχείρητον γέγονε τῇ ἁμαρτία. Καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶν, εἰ τοσαύτη τῆς ἁμαρτίας ἢ τυραννὶς πρὸ τῆς χάριτος ἦν, ἐκολάσθησαν οἱ ^δἁμαρτάνοντες; Ὅτι τοιαῦτα ἐπετάγησαν, οἷα δυνατόν ἦν καὶ τῆς ἁμαρτίας κρατούσης κατορθοῦν. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἄκραν αὐτοὺς εἶλκε πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ χρημάτων ἀπολαβεῖν ἐπέτρεπε, καὶ γυναιξὶ κεχρῆσθαι πλείοσιν οὐκ ἐκώλυε, καὶ θυμῷ ^εχαρίσασθαι μετὰ τοῦ δικαίου, καὶ τρυφῇ ^ςκεχρῆσθαι συμμέτρῳ· καὶ τοσαύτη ἦν ἡ συγκατάβασις, ὡς καὶ ἐλάττονα ὧν ὁ φυσικὸς **D**^ςδιηγόρευε νόμος, τὸν γραπτὸν ἀπαιτεῖν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς φύσεως νόμος ἓνα ἄνδρα μιᾷ γυναικὶ διηνεκῶς ὁμιλεῖν ἐκέλευεν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν, ὅτι ¹¹ “Ὁ ποιήσας ἐξ ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.” Ὁ δὲ Μωϋσέως νόμος οὔτε τὴν μὲν ^hἐκβάλλειν, τὴν δὲ ἀντείσταγειν ἐκώλυεν, οὔτε δύο ^ικατ' αὐτὸν ἔχειν ἀπηγόρευε. Χωρὶς δὲ τούτου, καὶ ἕτερα πλείονα τῶν ἐν τῷ νόμῳ τοὺς πρὸ τούτου κατωρθώκοντας ἴδοι τις ἂν τῷ τῆς φύσεως παιδευομένους νόμῳ. Οὐ τοίνυν ἐπηρεάσθησαν οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ πολιτευσάμενοι, συμμέτρου νομοθεσίας **E**οὔτως εἰσενεχθείσης αὐτοῖς. Εἰ δὲ ^kμηδὲ οὔτως ἤρκεσαν περιγενέσθαι, τῆς αὐτῶν ῥαθυμίας τὸ ἔγκλημα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εὐχαριστεῖ, ὅτι οὐδὲν τούτων ἀκριβολογησάμενος ὁ Χριστὸς, οὐ μόνον τῶν ^lσυμμέτρων οὐκ ἀπήτησεν εὐθύνas, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδείους ἐποίησε πρὸς μείζονα δρόμον. Διὸ φησιν, “Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Καὶ τὴν σωτηρίαν ^mἀφείς ὡς ὡμολογημένην, ἐκ τῶν ἤδη κατασκευασθέντων ἐπ' ἄλλο μεταβαίνει πλέον λέγων, ὅτι οὐ τῶν προτέρων ἀπηλλάγημεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀχειρώτοι γεγόναμεν. ¹² “Οὐδὲν γὰρ, φησὶ, κατάκριμα νῦν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν.” Ἄλλ' οὐ πρότερον 563 αὐτὸ εἶρηκεν, ἕως ἀνέμνησε πάλιν τῆς προτέρας ⁿκαταστάσεως.

11 Matth. xix. 4.

12 CAP. VIII. v. 1.

^a σῶμα] + σῶμα D.E. ^b παθητὸν] + αὐτὸ Edd. αὐτὸ om. B.D.E.F.H.I. Cat. ^c ἦν om. G. ^d ἁμαρτάνοντες B.D.F.I. ἁμαρτάνοντες H. ^e χρήσασθαι G. ^f κεχρῆσθαι A.D.E.F.G.H.I. Cat. ^g χρήσασθαι Edd. ^ς διηγόρευε A.D.E.F.H.I. Cat. διηγόρευσε Edd. ^h ἐκβάλλειν pro ἐκβαλεῖν omnes. Mox ἐκώλυσε et ἀπηγόρευσε G. ⁱ κατὰ ταῦτον B.D.E.J. Cat. Recepit Montef. ^k μηδὲ pro μὴ A.B.D.E.F.I. ^l συμμέτρων] Sic I. ἡμαρτημένων D.E. Cat. ἡμετέρων Edd. sine monito. ^m ἀφείς ὡς ὡμ.] Sic B.D.E. ἀφείς om. H.I. et ante corr. F. ὡς om. Edd. ὡμ. θεῖς A. ⁿ ἀποκαταστάσεως E.

Πρότερον γὰρ εἰπὼν, “Ἄρα οὖν ὁ αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῦ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας,” τότε ἐπήγαγεν· “Οὐδὲν ἄρα κατάκριμα ἔστιν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” Εἴτα ἐπειδὴ ἀντέπιπτεν αὐτῷ τὸ πολλοὺς καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτάνειν, διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὸ ἐπείγεται, καὶ οὐχ ἀπλῶς φησι, “τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,” ἀλλὰ, “τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι” δεικνύς, ὅτι ἐκ ῥαθυμίας τὸ πᾶν λοιπὸν τῆς ἡμετέρας. Δυνατὸν γὰρ νῦν μὴ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, τότε δὲ δύσκολον ἦν.

Εἴτα καὶ ἑτέρως αὐτὸ κατασκευάζει διὰ τῶν ἐξῆς λέγων·
 13 “Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἡλευθέρωσε ἡμᾶς” B νόμον πνεύματος ἐνταῦθα τὸ πνεῦμα καλῶν. Ὡς περ γὰρ νόμον ἁμαρτίας τὴν ἁμαρτίαν, οὕτω νόμον πνεύματος τὸ πνεῦμά φησι. W Καίτοι καὶ τὸν Μωϋσέως οὕτως x ἐκάλει λέγων, “Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστι” τί οὖν τὸ μέσον; Πολὺ καὶ ἄπειρον· ἐκείνος μὲν γὰρ y πνευματικός, οὗτος δὲ νόμος πνεύματος. Καὶ τί τοῦτο ἐκείνου διέστηκεν; “Ὅτι ὁ μὲν z ὑπὸ πνεύματος ἐδόθη μόνον, οὗτος δὲ καὶ πνεῦμα ἐχορήγει τοῖς δεχομένοις αὐτὸν a δαψιλές. Διὸ καὶ ζωῆς αὐτὸν νόμον ἐκάλεσε, C πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκείνου τοῦ τῆς ἁμαρτίας, οὗ τοῦ Μωϋσαϊκοῦ. Ὅταν γὰρ λέγῃ, “Ἠλευθέρωσε ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου,” οὐ τὸν Μωϋσέως c νόμον λέγει (104) ἐνταῦθα· οὐδαμῶς γὰρ αὐτὸν νόμον ἁμαρτίας καλεῖ· πῶς γὰρ, ὃν δίκαιον καὶ ἅγιον πολλάκις ὠνόμασε, καὶ ἁμαρτίας ἀναιρετικόν; ἀλλ’ ἐκείνον τὸν ἀντιστρατεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός. Τοῦτον γὰρ τὸν χαλεπὸν κατέλυσε πόλεμον θανατώσασα τὴν ἁμαρτίαν ἢ τοῦ πνεύματος χάρις, καὶ ποιήσασα τὸν ἀγῶνα κοῦφον ἡμῖν, καὶ πρότερον στεφανώσασα, καὶ τότε μετὰ πολλῆς τῆς συμμαχίας ἐπὶ τὰ παλαίσματα d ἐλκύσασα. e Εἴτα ὅπερ D αἰεὶ ποιεῖ, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ πνεῦμα f μεταβαίνων, ἀπὸ τοῦ πνεύματος εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα, g καὶ τῇ τριάδι πάντα h τὰ παρ’ ἡμῶν λογιζόμενος· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐργάζεται.

13 v. 2.

ο αὐτὸς—νοῦ] ἐγὼ αὐτὸς ἐν τῷ νοῦ μου G. p νόμῳ θεοῦ pro θεῷ omnes.
 a νῦν τοῖς] Sic A.D.E.F.G.H.I. νῦν om. Edd. τοῖς om. B. r γὰρ] μὲν γὰρ D.E.
 s τότε δὲ δ. ἦν] ὁ τότε δ. ἦν I. et ex corr. F. (prius ὁ τότε δὲ δ. ἦν F.) τὸ τότε δύσκολον G. τότε δὲ δύσκολον B. t με] σε A.F. v τὸ πνεῦμα] τὸν πνευματικὸν A.I.
 w καίτοι] τοιγαροῦν G. x ἐκάλεσε A.D.E.F.H.I. Cat. y πνευματικός] + ἐστιν I. z ὑπὸ τοῦ πνεύματος Edd. repugnanti-
 bus libris. a δαψιλές post ἐχορήγει transp. A.F.H.I. Cat. b με E.F.G.I. Cat. σε Edd. c νόμον om. G. Mox νόμον ante ἁμαρτίας om. F. d ἔλ-
 κουσα G. e εἴτα pro καὶ omnes. f καταβαίνων I. g καὶ om. A.E.F.I. Cat. h τὰ παρ’ ἡμῶν] παρ’ ἡμῖν G.

Καὶ γὰρ εἰπὼν, “ Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου ;” ἔδειξε ¹ τὸν πατέρα διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦτο ποιούντα· εἶτα πάλιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μετὰ τοῦ υἱοῦ “ Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσε ^k με,” φησὶν· εἶτα πάλιν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν· ¹⁴ “ Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, φησὶν, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς **Ε**τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ¹ καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί.” Πάλιν δοκεῖ μὲν διαβάλλειν τὸν νόμον· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ^m προσέχοι, καὶ σφόδρα αὐτὸν ἐπαινεί, σύμφωνον τῷ Χριστῷ δεικνύς, καὶ τὰ αὐτὰ ⁿ προηρημένον. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, τὸ ποιηρὸν τοῦ νόμου, ἀλλὰ, “ τὸ ἀδύνατον” καὶ πάλιν, “ ἐν ᾧ ἡσθένει,” οὐκ, ἐν ᾧ ἐκακούργει, ἢ ἐπεβούλευε. Καὶ οὐδὲ τὴν ἀσθένειαν αὐτῷ λογίζεται, ἀλλὰ τῇ σαρκί, λέγων, “ ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς.” σάρκα πάλιν ἐνταῦθα οὐχὶ τὴν οὐσίαν αὐτὴν καὶ τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ τὸ σαρκικώτερον φρόνημα ^o καλῶν· δι’ ὧν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸν νόμον ἀπαλλάττει κατηγορίας. Οὐ διὰ τούτων δὲ ⁵⁶⁴ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς. Εἰ ^p γὰρ ἐναντίος ἦν ὁ νόμος, πῶς ὁ Χριστὸς εἰς βοήθειαν αὐτοῦ παραγέγονε, καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ πληροῖ, καὶ χεῖρα ὥρεξε, κατακρίνας τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί; Τοῦτο γὰρ ^q ὑπολέλειπτο, ἐπειδήπερ ἐν τῇ ψυχῇ πάλαι ὁ νόμος αὐτὴν κατακρίνας ἦν. Τί οὖν; τὸ μείζον ὁ νόμος ἐποίησε, τὸ δὲ ἔλαττον ὁ τοῦ θεοῦ μονογενῆς; Οὐδαμῶς. Μάλιστα μὲν ^r γὰρ κἀκείνο ὁ θεὸς εἰργάσατο, ὁ τὸν φυσικὸν **Β** δεδωκὼς νόμον, καὶ τὸν γραπτὸν προσθείς· ἄλλως δὲ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ μείζονος ἦν, τοῦ ἐλάττονος μὴ ^s προσκειμένου. Τί γὰρ ὄφελος εἰδέναι τὰ πρακτέα ^t μὴ μετιόντα αὐτά; Οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ^v μείζων κατάκρισις. Ὡστε ὁ καὶ τὴν ψυχὴν σώσας, οὗτός ἐστιν ὁ ^w τὴν σάρκα εὐήμιον ^x καταστήσας. Τὸ μὲν γὰρ διδάξαι, εὐκολον· τὸ δὲ καὶ ὁδόν τινα δεῖξαι, δι’ ἧς μετ’ εὐκολίας ταῦτα ^y ἐγίνετο, τοῦτό ἐστι τὸ θαυμαστόν. Διὰ ^z δὴ τοῦτο

14 v. 3.

¹ τὸν πατέρα omnes. Statim διὰ τοῦ υἱοῦ A.D.E.F.H.I. Cat. Edebatur πατέρα διὰ υἱοῦ sine articulis. ^k με pro σε A.B.E.G.I. Cat. Verba ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ om. B. post φησὶν transp. G. Cat. ¹ καὶ περὶ ἁμαρτίας om. G. ^m προσέχει E.G. Cat. ⁿ προειρημένον E.H. Post προηρ. add. τῷ Χριστῷ G. ^o καλῶν] λέγων G. Statim διὸ pro δι’ ὧν D.E. ^p γὰρ] + καὶ H. δὲ pro γὰρ D.E. ^q ὑπολέλειπτο A.F.H.I. Cat. ὑπελέλειπτο B.D.E. ὑπελείπετο G. Edebatur ἐπιλέλειπτο. ^r γὰρ accessit ex omnibus. ^s προσκειμένου G.H. Veron. ^t μὴ μετιόντα] Sic libri omnes et Cat. Edebatur μηκέτι ὄντα. Tandem mendum sustulit Editor Ben. 2^{dae}. ^v μείζων (hoc ex corr.) κατάκριμα B. ^w τὴν] καὶ τὴν Edd. καὶ om. A.B.E.F.H.I. ^x ποιήσας A.E. F.H.I. Cat. ^y ἐγίνετο pro ἐγένετο A.B.D.E.F.G.H. Cat. ^z δὴ pro δὲ omnes.

ἦλθεν ὁ μονογενὴς, καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη, ἕως ^α ἂν ἀπήλλαξε τῆς δυσκολίας ἡμᾶς ἐκείνης. Καὶ τὸ ^β δὴ μείζον, ὁ τρόπος τῆς νίκης. Οὐδὲ γὰρ ἑτέραν ἔλαβε σάρκα, ἀλλ' αὐτὴν ^γ ταύτην τὴν καταπονουμένην· ὥσπερ ^δ ἂν εἴ τις ἐν ἀγορᾷ γυναῖκα εὐτελὴ καὶ ^ε ἀγοραῖον τυπτομένην ἰδὼν, εἴποι αὐτῆς ^ς υἱὸς εἶναι, βασιλέως ^ω ὦν υἱὸς, καὶ ^ξ οὕτως αὐτὴν ἀπαλλάξει τῶν ἐπηρεαζόντων. ^η Ὅπερ αὐτὸς ἐποίησε, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου εἶναι ὁμολογήσας, καὶ παραστὰς αὐτῇ, καὶ κατακρίνας τὴν ἁμαρτίαν. Οὐ τοίνυν ἐτόλμησεν ^ι αὐτὴν τυπτῆσαι λοιπόν· μᾶλλον δὲ ἐτύπησε μὲν τῇ τοῦ θανάτου πληγῇ, ^κ τούτῳ δὲ αὐτῷ κατεκρίθη καὶ ἀπώλετο, οὐχ ἡ τυπτηθεῖσα σὰρξ, ἀλλ' ἡ τυπτήσασα ἁμαρτία· ὅπερ ἀπάντων ἐστὶ ^λ θαυμαστότατον. Καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐν τῇ σαρκὶ ^μ ἡ νίκη γέγονεν, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν ἦν, ἐπεὶ καὶ ὁ νόμος τοῦτο εἰργάζετο· τὸ δὲ θαυμαστὸν, ^ν ὅτι μετὰ σαρκὸς τὸ τρόπαιον ^δ ἔστη, καὶ ^ο ἡ μυριάκις ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καταβληθεῖσα, ^ρ αὐτὴ λαμπρὰν κατ' αὐτῆς τὴν νίκην ἤρατο. Ὅρα γὰρ πόσα τὰ παράδοξα γέγονεν· ἐν μὲν, ὅτι οὐκ ἐνίκησεν ἡ ἁμαρτία τὴν σάρκα· ἕτερον ^α δὲ, ὅτι καὶ ἐνίκηθη, καὶ παρ' αὐτῆς ἐνίκηθη· οὐ γὰρ ἐστὶν ^γ ἴσον μὴ νικηθῆναι, καὶ νικῆσαι τὴν αἰεὶ καταβάλλουσαν. Τρίτον, ὅτι οὐ μόνον ἐνίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἐκόλασε. Τῷ μὲν γὰρ μὴ ^δ ἁμαρτεῖν οὐκ ἐνίκηθη· τῷ δὲ ^ε καὶ ἀποθανεῖν ἐνίκησε καὶ κατέκρινεν αὐτὴν, φοβερὰν αὐτῇ τὴν σάρκα ἀποφύνας τὴν πρότερον οὖσαν εὐκαταφρόνητον. Οὕτω γοῦν ^ς αὐτῆς καὶ τὴν ^ε δύναμιν ἐξέλυσε, καὶ τὸν δι' αὐτῆς εἰσενεχθέντα θάνατον ἀνείλεν.

105) Ὅπως μὲν γὰρ ἁμαρτωλοὺς ἐλάμβανε, κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον ἐπῆγε τὴν τελευτήν· ἐπειδὴ δὲ ἀναμάρτητον εὐρούσα σῶμα τῷ θανάτῳ παρέδωκεν, ὡς ἀδικήσασα κατεκρίθη. Ὅπως ὅσα τὰ νικητήρια γέγονε; τὸ μὴ ἡττηθῆναι τὴν σάρκα ^ω ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, τὸ καὶ νικῆσαι αὐτὴν καὶ καταδικάσαι, τὸ μὴ ἀπλῶς καταδικάσαι, ἀλλὰ καὶ ὡς ἁμαρτοῦσαν καταδικάσαι; Πρότερον γὰρ ἐλέγχας ἡδίκηκυῖαν, οὕτως αὐτὴν κατεδίκασεν, οὐχ ἀπλῶς ἰσχυρί· καὶ ἐξουσία, ἀλλὰ ^κ καὶ τῷ τοῦ δικαίου λόγῳ.

^α ἂν] οὐ G. ἂν om. B.E. Mox τῆς δ. ἡμᾶς pro ἡμᾶς τῆς δ. A.B.E.F.H. Cat.

^β δὴ pro δε omnes. ^γ ταύτην om. G. ^δ ἂν pro γὰρ omnes.

^ε ἀγοραῖον B.D.E.F.H.I. ἀγοραῖαν Edd. ^ς υἱὸς εἶναι pro εἶναι υἱὸς omnes.

^ξ οὕτως] αὐτὸς B.D.E. ^η ὅπερ] τοῦτο καὶ D.E. Idem post ἐποίησεν add.

ὁ μονογενὴς. ^ι αὐτὴν τυπτῆσαι pro τυπτήσαι αὐτὴν omnes. ^κ τούτῳ δὲ αὐτῷ omnes. τοῦτο δὲ αὐτὸ Edd.

^λ θαυμαστότατον B.D.E.F.G.H.I. Cat. θαυμαστότερον Edd. Statim καὶ γὰρ εἰ μὴ pro εἰ μὴ γὰρ omnes.

^μ ἡ accessit ex omnibus. ^ν ὅτι] + καὶ H. ^ο ἡ om. I. ^ρ αὐτὴ G. Cat.

^α δὲ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Cat. Statim καὶ post ὅτι receptum ex iisdem.

^γ ἴσον om. G. ^δ ἁμαρτάνειν G. ^ε καὶ, quod aberat, assumptum ex A.B.

D.E.F.H. μὴ pro καὶ G. ^ς αὐτῆς καὶ τ. δ. pro καὶ τ. δ. αὐτῆς omnes.

^ω ὑπὸ pro ἀπὸ omnes. ^κ καὶ om. G.

565 Τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπὼν, “ Περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί” ὥσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι ὕμέγα ἡμαρτηκυῖαν ἤλεγξε, καὶ τότε αὐτὴν κατεδίκασεν. Ὁρᾷς πανταχοῦ τὴν ἁμαρτίαν καταδικαζομένην, οὐχὶ τὴν σάρκα, ^z ἀλλὰ ταύτην καὶ στεφανουμένην, καὶ τὴν ἀπόφασιν κατ’ αὐτῆς ^a ἐκφέρουσιν; Εἰ δὲ ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς φησι πέμψαι τὸν υἱόν, μὴ διὰ τοῦτο ἄλλην ἐκείνην ^b σάρκα εἶναι νόμιζε· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὁμοίωμα τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ ἁμαρτωλὸν σάρκα εἶχεν ὁ Χριστὸς, ἀλλ’ ὁμοίαν μὲν τῇ ἡμετέρᾳ τῇ ἁμαρτωλῷ, ἀναμάρτητον δὲ, ^c καὶ τῇ φύσει ^d τὴν αὐτὴν ἡμῖν. Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἦν πονηρὰ τῆς σαρκὸς ἡ φύσις. Οὔτε ^e γὰρ ἑτέραν ἀντὶ τῆς προτέρας λαβὼν ὁ Χριστὸς, οὔτε αὐτὴν ταύτην μεταβαλὼν κατ’ οὐσίαν, οὕτως αὐτὴν ἁναμαχέσασθαι παρεσκεύασεν· ἀλλ’ ἀφείς μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, τὸν στέφανον ἀναδήσασθαι ἐποίησε κατὰ τῆς ἁμαρτίας· καὶ τότε αὐτὴν μετὰ τὴν νίκην ἀνέστησε, καὶ ἀθάνατον εἰργάσατο.

Τί οὖν ^g πρὸς με τοῦτο, φησὶν, εἰ ταῦτα ^h ἐν ἐκείνῃ τῇ σαρκὶ γέγονε; Πρὸς σὲ μὲν οὖν μάλιστα· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ¹⁵ “ Ἴνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι.” Τί ἐστι, “ τὸ δικαίωμα;” Τὸ τέλος, ὁ σκοπὸς, τὸ κατόρθωμα. Τί γὰρ ἐκεῖνος ἐβούλετο, καὶ τί ποτε ⁱ ἐπέταττεν; Ἀναμάρτητον εἶναι. Τοῦτο τοίνυν κατάρθωται νῦν ἡμῖν διὰ ^k τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὸ μὲν ἀντιστῆναι καὶ περιγενέσθαι, γέγονεν ἐκεῖνον· τὸ δὲ ἀπολαῦσαι τῆς νίκης, ἡμέτερον. Οὐκοῦν οὐχ ἁμαρτησόμεθα λοιπόν; Οὐχ ἁμαρτησόμεθα, ¹ ἂν μὴ σφόδρα ὤμεν ἐκλελυμένοι καὶ ἀναπεπτωκότες· διὸ καὶ προσέθηκε, “ τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν.” Ἴνα γὰρ μὴ, ἀκούσας ὅτι σε ἐρρύσατο ὁ Χριστὸς τοῦ πολέμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πεπλήρωται ἐν σοὶ, τῆς ἁμαρτίας κατακριθείσης ἐν τῇ σαρκί, καταλύσης τὴν παρασκευὴν ἅπασαν· διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖ εἰπὼν, “ Οὐδὲν ἄρα κατὰκριμα,” προσέθηκε, “ τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι.” καὶ ^m ἐνταῦθα, “ Ἴνα πληρωθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου ἐν ἡμῖν,” λέγων, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπήγαγε. Μᾶλλον δὲ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. Εἰπὼν γὰρ, ⁿ ὅτι “ Ἴνα τὸ δικαίωμα

15 v. 4.

^y μεγάλη G. ^z ἀλλὰ] + καὶ F.H. ^a φέρουσιν G. ^b εἶναι σάρκα in-verso ord. D.G. ^c καὶ] εἰ καὶ I. ^k ἀν ex corr. B. Verba ἀναμάρτητον δὲ post ἡμῖν transp. Cat. ^d τὴν αὐτὴν] τῇ ἐν G. ^e γὰρ om. G. ^f ἀναμαχέσασθαι B.D.E. Cat. ἀναμάχεσθαι A.F.G.H.I. ἀναμαχέσασθαι Edd. ^g πρὸς με τοῦτο, φησὶν pro φησὶ, πρὸς με τοῦτο omnes. ^h ἐν om. G. ⁱ ἐπραττεν Veron. ^k τοῦ accessit ex omnibus. ¹ ἂν] δὲ E. Mox λελυμένοι G. ^m ἐνταῦθα] + πάλιν G. ⁿ ὅτι accessit ex A.B.D.E.H.I.

τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν," ἐπήγαγεν, " Ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα" δεικνύς, ὅτι οὐ κακῶν ἀπέχεσθαι δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀ αγαθοῖς κομᾶν. Τὸ μὲν γὰρ δοῦναί σοι τὸν στέφανον, ἐκείνου· τὸ δὲ κατασχεῖν ῥδοθέντα, σόν. Καὶ γὰρ ὅπερ ἦν δικαίωμα ἡ νόμου, τὸ μὴ γενέσθαι ὑπέυ- E
θυνον τῇ ἀρᾷ, τοῦτο ἡνυσέ σοι ὁ Χριστός. Μὴ τοίνυν προδῶς τὴν τοσαύτην δωρεάν, ἀλλὰ μένε φυλάττων τὸν καλὸν τοῦτον θησανρόν. Δείκνυσι γὰρ ἐνταῦθά σοι, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ λου-
τρὸν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, ἀν μὴ μετὰ τὸ λουτρὸν ἄξιον ἐπιδει-
ξώμεθα βίον τῆς δωρεᾶς. Ὡστε πάλιν τῷ νόμῳ συνηγορεῖ, ταῦτα λέγων. Καὶ ὁ γὰρ μετὰ τὸ πεισθῆναι τῷ Χριστῷ, πάντα ὁδεῖ ποιεῖν καὶ πραγματεύεσθαι, ὥστε τὸ ἐκείνου δι-
καίωμα μένειν ἐν ἡμῖν, ὅπερ ἐπλήρωσεν ὁ Χριστός, καὶ μὴ δια-
φθαρῆναι. 16 " Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, φησί, τὰ τῆς σαρκὸς ὁφρονουῖσιν." Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο διαβολὴ τῆς σαρκός. 566
Ἔως μὲν γὰρ ἀν τὴν οἰκείαν φυλάττη τάξιν, οὐδὲν ἄτοπον
106) γίνεται· ὅταν δὲ αὐτῇ πάντα ἐπιτρέπωμεν, καὶ τοὺς οἰκείους ὑπερβάσα ὄρους κατεξανιστάται τῆς ψυχῆς, ὅτε πάντα ἀπόλλυσι καὶ διαφθείρει, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀμετρίαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀταξίαν. " Οἱ δὲ κατὰ B
πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος. 17 Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος." Οὐκ εἶπεν, ἡ γὰρ τῆς σαρκὸς φύσις, οὐδὲ ἡ οὐσία τοῦ σώματος, ἀλλὰ, " τὸ φρόνημα" ὃ διορθωθῆναι δύναται· ἀν καὶ ἀναιρεθῆναι. Τοῦτο δὲ λέγει, οὐ τῇ σαρκὶ λογισμὸν διδοὺς ἴδιον, ἅπαγε, ἀλλὰ τὴν παχυτέραν τῆς διανοίας ὁρμὴν ἐνδει-
κνύμενος, καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος αὐτὴν καλῶν, ὥσπερ οὖν καὶ σάρκα πολλάκις ὁλόκληρον ἄνθρωπον καὶ ψυχὴν ἔχοντα εἶωθε καλεῖν. " Τὸ δὲ φρόνημα τοῦ ὁ πνεύματος." Πάλιν κἀνταῦθα C
τὴν πνευματικὴν διάνοιαν λέγει, ὥσπερ οὖν καὶ προΐων φησιν, 18 " Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε ὅτι τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος" καὶ δείκνυσι πολλὰ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Τῶν γὰρ κακῶν, ὧν τὸ φρόνημα εἰσάγει τὸ σαρκικόν, πολλῶ πλείονα ἀγαθὰ παρέχει ὁ πνευματικόν· ἅπερ ἐδήλωσεν εἰπὼν, " Ζωὴ καὶ εἰρήνη" τὸ μὲν πρὸς

16 v. 5.

17 v. 6.

18 Rom. viii. 27.

ο αγαθοῖς pro αγαθῶ omnes. ῥ τὰ δοθέντα Edd. τὰ abest ab omnibus.
α νόμου omnes. τοῦ νόμου Edd. ῥ τοῦ λουτροῦ G. Cat. ὁ γὰρ] + καὶ A.
B.D.F.H. Cat. ὁδεῖ] δὴ E. δέον A. ὁφρονουῖσιν] + οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα
κ. τ. ε. usque ad finem v. 7. οὐδὲ γὰρ δύναται Edd. Haec in libris non le-
guntur. ὁ καὶ] τότε E. ὁ τότε] καὶ B.D.E. ὁ οὐδὲ] καὶ I. ὁ ὁρ-
μὴν] ἐρμηνείαν G. ὁ τὸν ὁλόκληρον D.E. ὁ πνεύματος] + ζωὴ καὶ εἰρήνη G.
ὁ τί om. H. ὁ τῶν πνευματικῶν G.

ἀντιδιαστολὴν τοῦ προτέρου· “Τὸ ^ε γὰρ φρόνημα, φησὶ, τῆς σαρκὸς θάνατος” τὸ δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐξῆς. Εἰπὼν γὰρ, “εἰρήνη,” ἐπήγαγε, ¹⁹ “Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν” ὃ τοῦ θανάτου χειρόν ἐστιν. Εἶτα ^δ δείκνυσι, πῶς καὶ θάνατος καὶ ἔχθρα. “Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ **Δ**εῦποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται.” Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆς ἀκούων, “οὐδὲ γὰρ δύναται” καὶ γὰρ εὐκολον ἢ ἀπορία αὕτη τὴν λύσιν ἔχει. Φρόνημα γὰρ σαρκὸς ἐνταυθὰ φησι τὸν γεῶδη λογισμὸν, τὸν παχύν, τὸν πρὸς τὰ βιωτικά καὶ τὰς πονηρὰς πράξεις ἐπτοημένον· τοῦτόν φησιν ἀδύνατον εἶναι ὑποταγῆναι ^hθεῷ. Καὶ ποία λοιπὸν ἐλπίς σωτηρίας, εἰ ἀδύνατον κακὸν ὄντα γενέσθαι καλόν; Οὐ τοῦτό φησιν· ἐπεὶ πῶς ὁ Παῦλος ἐγένετο τοιοῦτος; πῶς ὁ ληστής; πῶς ὁ Μανασσῆς; πῶς οἱ Νινευῖται; πῶς ὁ Δαυὶδ πεσὼν ἑαυτὸν ἀνεκτέησεν; πῶς ὁ Πέτρος ἀρνησάμενος ἑαυτὸν ἀνέλαβε; πῶς ὁ πεπορνευκὼς εἰς **Ε**τὴν ἀγέλην ⁱκατελέγη τοῦ Χριστοῦ; πῶς οἱ Γαλάται τῆς χάριτος ἐκπεσόντες πρὸς τὴν προτέραν ἐπανήλθον εὐγένειαν; Οὐ τοίνυν τοῦτό φησιν, ὅτι ἀδύνατον ^kτὸν πονηρὸν γενέσθαι καλόν, ἀλλ’ ὅτι ἀδύνατον πονηρὸν μένοντα ὑποταγῆναι τῷ θεῷ· ^lμεταβαλλόμενον μέντοι, καλὸν γενέσθαι καὶ ὑποταγῆναι ῥάδιον. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ^mὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται ὑποταγῆναι ⁿτῷ θεῷ, ἀλλ’ ὅτι ^oἡ πονηρὰ πρᾶξις οὐ δύναται εἶναι καλή· ὥσανεὶ ἔλεγεν, ἡ πορνεία οὐ δύναται εἶναι σωφροσύνη, οὐδὲ ἡ κακία ἀρετή. “Ὅπερ οὖν καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν, ²⁰ “Οὐ δύναται δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν” οὐ τὴν ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν μεταβολὴν κωλύων, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ κακίᾳ **567** διατριβὴν λέγων μὴ δύνασθαι φέρειν καρποὺς καλοὺς. Οὐ γὰρ ^pεἶπεν, οὐ δύναται δένδρον ^qπονηρὸν καλὸν γενέσθαι, ἀλλ’ ὅτι φέρειν καρποὺς καλοὺς οὐ δύναται μένον πονηρόν. Ἐπεὶ ὅτι γε δυνατόν μεταβληθῆναι, καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἐξ ἄλλης ἔδειξε τοῦτο παραβολῆς, ὅταν εἰσάγῃ τὰ ζιζάνια ^rγινόμενα σίτον· διὸ καὶ ἐκριζῶσαι αὐτὰ κωλύει· ²¹ “Μήποτε ^sγὰρ, φησὶ, σὺν αὐτοῖς ἀνασπᾶσθε καὶ τὸν σίτον” τουτέστι, τὸν μέλλοντα ^tγίνεσθαι ἐξ αὐτῶν. Φρόνημα τοίνυν σαρκὸς τὴν κακίαν φησὶ,

19 v. 7.

20 Matth. vii. 18.

21 Matth. xiii. 29.

^ε γὰρ om. G. ^δ δείκνυσι pro δεικνὺς E. Cat. Brix. δεικνύει B.D.
^ε ὑποτάσσεται] + φησὶν Edd. φησὶν om. B.D.E.G.H.I. Cat. ^h τῷ θεῷ D.
ⁱ κατελ. τοῦ Χρ.] τοῦ Χρ. κατελ. πάλιν G. ^k τὸν] τὸ G.H. τὸν om. I.
^l μεταβαλλόμενον B. Cat. ^m ὁ om. G.I. Cat. ⁿ τῷ om. D. Cat. ^o ἡ
om. G. ^p εἶπεν] + ὅτι G. ^q πονηρὸν] σαπρὸν I. ^r γινόμε. σίτον pro
σίτον γινόμε. B.D.E.F.H.I. Cat. ^s γὰρ om. A.B.E.F.H.I. ^t τίκτεσθαι
A.D.E. γενέσθαι Cat.

καὶ φρόνημα πνεύματος τὴν χάριν τὴν ^ν δεδομένην, καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν τῇ προαιρέσει κρινομένην τῇ χρηστῇ, οὐδαμοῦ B περὶ ὑποστάσεως ^ω καὶ οὐσίας ἐνταῦθα διαλεγόμενος, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. Ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσας ἐν τῷ νόμῳ, φησὶ, τοῦτο δυνήσῃ νῦν, ὀρθὰ βαδίζειν καὶ ἀδιάπτωτα, εἰ τῆς τοῦ πνεύματος ^ε ἐπιλάβοιο βοηθείας. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ μὴ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ κατὰ πνεῦμα βαδίζειν. Ὅτι περὶ οὐκ ἀπόχρη πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν ^ε ἐκκλίνει ἀπὸ κακοῦ, ἀλλὰ δεῖ καὶ ^α τὰ ἀγαθὰ ποιεῖν. Τοῦτο δὲ ἔσται, ἂν τῷ πνεύματι τὴν ψυχὴν ἐκδῶμεν, καὶ τὴν σάρκα ^β πείσωμεν τὴν οἰκείαν τάξιν ἐπιγινώσκειν. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὴν ^ε ἐργασόμεθα πνευματικὴν ὥσπερ οὖν, ἐὰν ^δ ῥαθυμῶμεν, καὶ τὴν ψυχὴν ^ε ποιή- C 107) σομεν σαρκικήν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἀνάγκη φύσεως τὸ δῶρον ἐνέθηκεν, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ προαιρέσεως ^ε ἐνεχείρισεν, ἐν σοὶ λοιπὸν ἔστι ^ε καὶ τοῦτο γενέσθαι κακεῖνο. Τὰ γὰρ παρ' αὐτοῦ πάντα ^β ἀπήρτισται. Οὐδὲ γὰρ ἀντιστρατεύεται τῷ νόμῳ τοῦ νοὸς ἡμῶν ἡ ἀμαρτία, οὐδὲ αἰχμαλωτίζει, καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα πέπνυται καὶ καταλύεται, ^ι καὶ κατέπηχε τὰ πάθη δεδοικότα καὶ τρέμοντα τὴν τοῦ πνεύματος χάριν. Εἰ δὲ σὺ τὸ φῶς σβεννύεις, καὶ τὸν ἡνίοχον ἐκβάλλεις, καὶ τὸν κυβερνήτην ἐλαύνεις, ^κ σταντῷ λογίζου λοιπὸν τὸ κλυδώνιον. D

Ὅτι γὰρ νῦν εὐκολωτέρα ἡ ἀρετὴ γέγονε, διὸ καὶ πολλὴ ἡ ἐπίτασις τῆς φιλοσοφίας, κατάμαθε πῶς μὲν, ἡνίκα ὁ νόμος ἐκράτει, τὰ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο πράγματα, πῶς δὲ νῦν, ἐπειδὴ ἡ χάρις ^ι ἔλαμψεν. Ἀ γὰρ μηδενὶ πρότερον ^μ ἐδόκει εἶναι δυνατὰ, παρθενία καὶ θανάτου ὑπεροψία καὶ τῶν ἄλλων τῶν πλειόνων ^ν παθῶν, ταῦτα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης κατῴρθωται νῦν. Καὶ οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ Σκύθαις καὶ Θραξὶ καὶ Ἰνδοῖς καὶ Πέρσαις, καὶ ἐτέροις δὲ βαρβάροις E πλείοσι, καὶ παρθένων χοροὶ, καὶ μαρτύρων δῆμοι, καὶ μοναχῶν συμμορίαι, καὶ πλείους οὗτοι λοιπὸν τῶν γεγαμηκότων εἰσὶ, καὶ νηστείας ἐπίτασις, καὶ ἀκτημοσύνης ὑπερβολή· ἅπερ, πλὴν ἐνὸς ἡ ὁδοῖν, οὐδὲ φαντασθῆναι ὄναρ οἱ κατὰ τὸν νόμον ἠδυνήθησαν

^ν δεδομένην B.G. ^ω ἐνταῦθα καὶ οὐσίας διαλεγ. hoc ord. G. καὶ οὐσίας διαλεγ. ἐνταῦθα Edd. invitis libris. ^ε ἐπιλάβοιο Veron. Sav. Mor. ἴσ. ἐπιλάβοιο Sav. marg. ἐπιλάβοιο est in A.B.D.E.G.H.I. Cat. ἐπιλάβοιο F. ^γ ἐπειδ. οὐκ ἀπόχρη] οὐκ ἀπόχρη γὰρ G. ^ε τὸ ἐκκλίνειν Edd. τὸ om. B.D. E.F.G.I. ^α τὰ ἀγ. π.] ἀγαθοποιεῖν G. ^β πείσωμεν A.E.F.H. Cat. ^ε ἐργασώμεθα E.H. ^δ ῥαθυμῶμεν G. ^ε ποιήσομεν A.B.D.G. Cat. ^ε ποιήσωμεν Edd. ^ε ἐνεχείρισεν E.H. ^ε καὶ τούτου γ. κακεῖνον G. ^ι καὶ om. G. ^κ ἐαυτῷ A.F.H.I. ^ι ἐπέλαμψεν G. ^ν παθῶν] ἀγαθῶν E. ^ο δυοῖν pro δυεῖν omnes.

πολιτευόμενοι. Ὅρων τοίνυν σάλπιγγος ῥαμπρότερον βοῶσαν τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, μὴ καταμαλακίζου, μηδὲ προδίδου τὴν τοσαύτην χάριν. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν, οὐδὲ μετὰ τὴν πίστιν, ῥαθυμούντα σωθῆναι. Εὐκόλα γὰρ τὰ παλαι-
 568 σματα, ἵνα νικήσης ἀγωνιζόμενος, οὐχ ἵνα καθεύδῃς, οὐδ' ἵνα τῷ μεγέθει τῆς χάριτος πρὸς ῥαθυμίας ὑπόθεσιν ἀποχρήσῃ, τῷ ῥβορβόρῳ πάλιν ἐγκαλινδούμενος τῷ προτέρῳ. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ²²“Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.” Τί οὖν; ^ςκατακόψομεν τὸ σῶμα, φησὶν, ἵνα ἀρέσωμεν τῷ θεῷ, καὶ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τῆς σαρκός; καὶ ἀνδροφόνους ἡμᾶς εἶναι κελεύεις, ἐπ' ἀρετὴν ἄγων; ^νὍρᾳς πόσα ἄτοπα τίκτεται, εἴαν ἀπλῶς τὰ λεγόμενα ἐκδεξώμεθα; Σάρκα γὰρ ἐνταῦθα οὐ τὸ σῶμά φησιν, οὐδὲ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸν σαρκικὸν βίον καὶ κοσμικὸν, καὶ τρυφῆς καὶ ἀσωτίας γέμοντα, ^ωτὸν ὅλον Βσάρκα ποιοῦντα τὸν ἄνθρωπον. Ὡσπερ γὰρ οἱ τῷ πνεύματι πτερούμενοι ^κκαὶ τὸ σῶμα πνευματικὸν ἐργάζονται· οὕτως οἱ τούτου μὲν ἀποπηδῶντες, γαστρὶ δὲ καὶ ^νἡδοναῖς δουλεύοντες, καὶ τὴν ψυχὴν ^ςσάρκα ποιοῦσιν, οὐ τὴν οὐσίαν ^ααὐτῆς μεταβάλλοντες, ἀλλὰ τὴν εὐγένειαν αὐτῆς ἀπολλύντες. Καὶ οὗτος τῆς λέξεως ὁ τρόπος καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ^βπολλαχοῦ κέται, σάρκα σημαίνων τὸν παχὺν καὶ ^ςγεώδη βίον, καὶ ἡδοναῖς ἐμπεπλεγμένον ἀτόποις. Καὶ γὰρ τῷ Νῶε φησιν, ²³“Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ ^ςεἶναι αὐτοὺς σάρκας.” Καίτοι καὶ αὐτὸς ὁ Νῶε σάρκα περιέκειτο· ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο ἔγκλημα τὸ περικεῖσθαι σάρκα· τοῦτο γὰρ τῆς φύσεως· ἀλλὰ τὸ σαρκικὸν ἀνηρῆσθαι βίον. Διὰ τοῦτο καὶ ^δὁ Παῦλός φησιν· “Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται” ^εκαὶ ἐπήγαγεν, ²⁴“Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι,” οὐχ ἀπλῶς σάρκα λέγων ^ςπάλιν, ἀλλὰ τὴν τοιαύτην σάρκα, τὴν συρομένην ὑπὸ τῶν παθῶν, ^ςτὴν τυραννουμένην. Καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶν, οὐχ οὕτως εἶπεν, οὐδὲ ^ητὴν διαφορὰν τέθεικεν; Ἐπαίρων τὸν ἀκροατὴν, καὶ

22 v. 8.

23 Gen. vi. 3.

24 v. 9.

^ρ λαμπρότερον A.B.D.E.F.H.I. λαμπροτέρων Edd. ^α ῥαθυμούντας B.D.
^ι βαράθρῳ A.E.I. et ante corr. F. Mox ἐγκυλινδ. A.F.G. ^ς κατακόψομεν A.H. κατακαύσωμεν I. ^τ κελ. εἶναι inverso ord. A.E.F.H.I. ^ν ὅρα G.
^ω τὸν om. A.F.H. καὶ pro τὸν I. Statim σαρκοποιούντα G. ^κ καὶ om. I.
^ν ἡδοναῖς A.E.F.G.H.I. ἡδονῇ Edd. ^ς σαρκοποιούσιν A.F.G.H.I. ^α αὐ-
 τοῖς Edd. ἴσ. αὐτῆς Sav. marg. αὐτῆς libri omnes et Cat. ^β πολλαχοῦ
 omnes, πολλάκις Cat. Edebatur πανταχοῦ ante Montef. ^ς γεώδη est in
 nostris omnibus et Cat. πληρώδη Edd. ^δ ὁ om. A.F.H.I. ^ε καὶ] εἶτα G.
 εἶτα καὶ D.E. ^ς πάλιν om. A.F.H.I. ^ς τὴν] καὶ G.H. ^η τὴν om. E.

δεικνὺς ὅτι οὐδὲ ἐν σώματί ἔστιν ὁ ὀρθῶς βιών. Ἐπειδὴ γὰρ D
 τὸ ^k ἐν ἀμαρτία μὴ εἶναι τὸν πνευματικόν, παντί που δῆλον ἦν,
 ὁὗτος τὸ μεῖζον τίθησιν, ὅτι οὐ μόνον ἐν ἀμαρτία, ^m ἀλλ' οὐδὲ
 ἐν σαρκὶ λοιπὸν ἐστιν ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἄγγελος ἐν-
 τεύθεν ἤδη γενόμενος, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναβάς, καὶ λοιπὸν
 τὸ σῶμα ἀπλῶς περιφέρων. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο τὴν σάρκα δια-
 βάλλεις, ἐπειδὴ τῷ ὀνόματι αὐτῆς τὸν σαρκικὸν καλεῖ βίον· καὶ
 τὸν κόσμον οὕτω διαβαλεῖς, ἐπειδὴ καὶ ἐντεύθεν ἡ πονηρία κα-
 λεῖται ⁿ πολλάκις, καθάπερ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν ὁ Χρι-
 στός· ²⁵ “Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου” καὶ τοῖς
 ἀδελφοῖς ^o τοῖς ἐαυτοῦ πάλιν ἔλεγεν, “Οὐ δύναται ὁ κόσμος
 ὑμᾶς μισεῖν, ἐμὲ δὲ μισεῖ.” Καὶ τὴν ψυχὴν ^p δὲ ἀλλοτριάν
 (108) εἶναι ^q φήσετε τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ τοὺς ἐν πλάνῃ ζῶντας ψυχικοὺς E
 ἐκάλεσεν. Ἄλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς
 ταῖς λέξεσιν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τοῦ λέγοντος ἀναγκαῖον πανταχοῦ
 προσέχειν, καὶ τὴν ἀκριβῆ τῶν εἰρημένων εἰδέναι διαίρεσιν. Τὰ
 μὲν γὰρ ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ μέσα· οἷον ψυχὴ καὶ
 σὰρξ τῶν μέσων ἐστὶ, καὶ τοῦτο κάκεῖνο γενέσθαι δυναμένη· τὸ
 δὲ πνεῦμα, τῶν ἀγαθῶν αἰὲ, καὶ οὐδέποτε ἕτερόν τι γινόμε-
 νον. Πάλιν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, τουτέστιν, ἡ πονηρὰ
 πράξις, τῶν αἰὲ κακῶν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσ-
 σεται. Ἄν τοίνυν ^r τῷ βελτίονι δῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα,
 ἐγένου τῆς ἐκείνου μερίδος· ἂν τῷ χεীরονι πάλιν, τῆς ^s ἐνταῦθα
 ἀπωλείας κατέστης κοινωνός, οὐ παρὰ τὴν ^t φύσιν τῆς ψυχῆς 569
 καὶ τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ παρὰ τὴν γνώμην τὴν ^v κυρίαν ἀμφότερα
 ταῦτα ἐλέσθαι.

Καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ οὐ σαρκὸς δια-
 βολὴ τὰ εἰρημένα, πάλιν αὐτὴν ^w μεταχειρίσαντες τὴν λέξιν,
 ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον. “Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ^x φη-
 σὶν, ἀλλ' ἐν πνεύματι.” Τί οὖν; οὐκ ἦσαν ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἀσώ-
 ματοι περιήεσαν; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; Ὁρᾷς, ὅτι
 τὸν σαρκικὸν βίον ἡμίξατο; Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ὑμεῖς δὲ

²⁵ Joan. xv. 19. vii. 7.

ⁱ ἐστιν omnes. ἔσται Edd. ^k ἐν ἀμαρτία] ἐναντία I. ^l οὕτως I. οὗτος
 δὲ G. ^m ἀλλ' ὅτι οὐδὲ Edd. ὅτι om. A.D.E.F.H.I. Cat. ⁿ καὶ πολλάκις
 D. καὶ post καθάπερ om. A. ^o τοῖς om. A.F.I. Statim πάλιν ἔλεγεν pro
 ἔλεγε πάλιν A.E.F.G.H.I. ^p δὲ accessit ex omnibus. ^q φήσετε pro
 φήσεται A.B.D.I. φήσεται (sic) H. φήσειε Cat. ^r τῷ βελτίονι δῶς] τὸ
 βέλτιον εἰδῶς G. ^s ἐντεύθεν D. ^t φύσιν] + δὲ E. ^v κυρίαν] + ἐστὶν
 D.E. ^w μεταχειρίσαντες F. et ante corr. H. ^x φησὶν, ἀλλ' ἐν πν.] Sic
 A.B.D.E.F.H.I. φησὶν om. G. ἀλλ' ἐν πν. φησὶ Edd.

οὐκ ἐστὲ ἐν ἀμαρτίᾳ; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχὶ τῆς ἀμαρτίας μόνον
 B τὴν τυραννίδα ἔσβεσεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα κουφο-
 τέραν καὶ πνευματικωτέραν ἐποίησεν, οὐ τῷ τὴν φύσιν μετα-
 βαλεῖν, ἀλλὰ τῷ πτερῶσαι μᾶλλον αὐτήν. Καθάπερ γὰρ
 πυρὸς ὁμιλοῦντος σιδήρῳ, καὶ ὁ σίδηρος γίνεται πῦρ ἐν τῇ οἰκείᾳ
 μένων φύσει· οὕτω καὶ τῶν πιστῶν καὶ πνεῦμα ἔχόντων ^aκαὶ
 ἡ σὰρξ λοιπὸν πρὸς ἐκείνην μεθίσταται τὴν ἐνέργειαν, ὅλη
 πνευματικὴ γινομένη, ^bκαὶ σταυρουμένη πάντοθεν, καὶ τῇ ψυχῇ
 συναναπτερουμένη· οἷον ἦν καὶ τὸ σῶμα τοῦ ταῦτα λέγοντος.
 Διὸ τρυφῆς μὲν ἀπάσης καὶ ἡδονῆς ^cκατεγέλα, ἐνετρύφα δὲ
 λιμῷ καὶ μαστίγι καὶ δεσμωτηρίοις, καὶ οὐδὲ ἤλγει ταῦτα πά-
 C σχων. Καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε, ²⁶ “Τὸ ^dγὰρ παραντίκα
 ἐλαφρὸν τῆς ἐθλίψεως” οὕτως ἦν ^eκαλῶς καὶ τὴν σάρκα παι-
 δεύσας συντρέχειν τῷ πνεύματι. “Εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν
 ὑμῖν.” Τὸ “εἴπερ” τοῦτο ^gπολλαχοῦ οὐκ ἀμφιβάλλων τί-
 θησιν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πιστεύων, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπέειπερ, ὥς
 ὅταν λέγῃ· ²⁷ “Εἴπερ δίκαιον ^hπαρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς
 θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν” πάλιν, “Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴγε
 καὶ εἰκῇ.” “Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει.” Οὐκ εἶπεν,
 εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἔχετε, ἀλλ’ ἐπ’ ἄλλων ^kπροήγαγε τὸ λυπηρὸν.
 D “Οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ,” φησὶν. ²⁸ “Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.”
 Πάλιν ¹τὸ χρηστὸν ἐπ’ αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν λυπηρὸν, βραχὺ
 καὶ μέσον· τὸ δὲ ποθεινὸν, ἐκατέρωθεν καὶ διὰ πολλῶν, ^mὥστε
 ἐκεῖνο συσκιάσαι. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐ τὸ πνεῦμα ⁿΧριστὸν
 λέγων, ἄπαγε, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι ὁ τὸ πνεῦμα ἔχων, οὐ
 μόνον τοῦ Χριστοῦ χρηματίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἔχει τὸν
 Χριστόν. Οὐ γὰρ ἔστι πνεύματος παρόντος, μὴ καὶ Χρι-
 στὸν παρεῖναι. “Ὅπου γὰρ ^oἂν μία τῆς τριάδος ὑπόστασις
 E παρῇ, ^pπάντα πάρεστιν ἡ τριάς· ἀδιασπᾶστος γὰρ ἔχει πρὸς
 ἑαυτήν, καὶ ἡνωται μετ’ ἀκριβείας ἀπάσης. Καὶ τί ^qἔσται,
 φησὶν, ἐὰν ^rἡ Χριστὸς ἐν ἡμῖν; “Τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι’
 ἀμαρτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.” Εἶδες ^sὅσα

26 2 Cor. iv. 17.

27 2 Thess. i. 6. Gal. iii. 4.

28 v. 10.

^y οὐχὶ pro οὐ A.D.E.F.G.H.I. Cat. Deinceps τῆς ἀμ. μόνον τὴν τ. ἔσβεσεν
 A.B.E.F.H.I. Cat. τῆς ἀμ. τὴν τ. ἔσβεσε μόνον D. τῆς ἀμ. τὴν τ. μόνον ἔσβε-
 σεν G. τὴν τ. τῆς ἀμ. ἔσβεσε μόνον Edd. ^z τῷ om. F.H.I. ^a καὶ accessit
 ex omnibus. ^b Sic omnes. καὶ aberat. ^c κατεγέλασεν, ἐτρύφα δὲ G.
 In vulgata δὲ om. E. ^d γὰρ om. I. ^e θλίψεως ἡμῶν Edd. ἡμῶν om.
 B.D.E.G. ^f καλῶς B.D.E.F.G.H. et ante corr. A. καλὸς Veron. Sav.
 Mor. Mox συντρέχει A. ^g πανταχοῦ F.H.I. ^h παρὰ τῷ θ. I. Cat.
ⁱ ἡμᾶς G. Cat. Mox καὶ πάλιν B. Cat. ^k προήγαγε] προσώπων ἤγαγε
 B.D.E. ¹ Vid. Annot. ^m ὥστε] ἔσται G. ⁿ Χριστοῦ I. ^o ἂν
 accessit ex omnibus. ^p πάντα om. G. ^q ἔσται om. I. ^r ἡ om. A.F.H.I.
 Mox ἡμῖν pro ὑμῖν A.D.E.F.G.H.I. ^s πόσα G.I.

κακὰ ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν πνεῦμα ἅγιον; θάνατος, ^τἐχθρα εἰς θεόν, τὸ μὴ δύνασθαι ἀρέσαι τοῖς ἐκείνου νόμοις, τὸ μὴ εἶναι ὡς χρὴ ^ντοῦ Χριστοῦ, τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἑνοικον. Σκόπει τοίνυν καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ πνεύματος ἔχειν· τὸ Χριστοῦ εἶναι, τὸ αὐτὸν ἔχειν τὸν Χριστὸν, τὸ τοῖς ἀγγέλοις ἀμιλλᾶσθαι. Τοῦτο γάρ ἐστι νεκρῶσαι τὴν σάρκα, τὸ ζῶν ἀθάνατον ζῆν, τὸ ἐντεῦθεν ἤδη τῆς ἀναστάσεως ἔχειν τὰ ἐνέχυρα, τὸ μετ' εὐκο- 570 λίας τὸν τῆς ἀρετῆς τρέχειν δρόμον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀργεῖν τὸ σῶμα λοιπὸν ^ωτῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν εἶναι· ἐπιτείνων ^χτὴν εὐκολίαν τῶν δρόμων. Χωρὶς ^γγὰρ πραγμάτων καὶ πό- νων ὁ τοιοῦτος στεφανοῦται λοιπὸν. Διὰ τοῦτο καὶ, “τῇ ἁμαρτίᾳ,” προσέθηκεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι τὴν πονηρίαν, ^αἀλλ' οὐ τὴν φύσιν τοῦ σώματος καθάπαξ ἀνείλεν. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, πολλὰ καὶ τῶν τὴν ψυχὴν ὠφελῆσαι δυναμένων ἀνῆ- ρηται. Οὐ τοίνυν τοῦτό φησιν, ^αἀλλὰ ζῶν καὶ μένον, νεκρὸν εἶναι βούλεται. ^βΤοῦ γὰρ τὸν υἱὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα ἐν B ἡμῖν εἶναι σημεῖόν ἐστι, τὸ μηδὲν τῶν ἐν τῇ σορῶ κειμένων σωμάτων διαφέρειν ἡμῶν τὰ σώματα πρὸς τὴν ^ετῆς ἁμαρτίας ἐργασίαν. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς, νέκρωσιν ἀκούσας· ἔχεις γὰρ τὴν ὄντως ζῶν, ^δἣν οὐδεὶς διαδέξεται θάνατος. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ^επνεύματος· οὐκ εἴκει θανάτῳ λοιπὸν, ἀλλ' ἀναλίσκει θάνατον ^εκαὶ δαπανᾷ, καὶ ὅπερ ἔλαβεν, ἀθάνατον διατηρεῖ. Διόπερ εἰπὼν τὸ σῶμα νεκρὸν, οὐκ εἶπε τὸ πνεῦμα ζῶν, ἀλλὰ ^εζῶν, ἵνα δείξῃ καὶ ἐτέροις τοῦτο δυνάμενον παρασχεῖν. Εἴτα πάλιν ἐπισφίγγων τὸν ἀκροατὴν, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀπόδειξιν· αὕτη δέ ἐστιν ἡ δικαιοσύνη. Ἀμαρ- C τίας ^ηγὰρ οὐκ οὔσης, οὐδὲ θάνατος φαίνεται· θανάτου δὲ μὴ φαινομένου, ^ιἀκατάλυτος ἡ ζωή. ²⁹ “Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγγεί- ραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ^κἡμῶν ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικῶν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.” Πάλιν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως κινεῖ λόγον, ^λἐπειδὴ αὕτη μάλιστα τὸν ἀκροατὴν ^μἤλειφεν ἢ ἐλπὶς,

29 v. 11.

^τ καὶ ἐχθρα G. Mox δυνηθῆναι id. ^ν τοῦ om. B. ^ω τῇ ἁμαρτίᾳ libri omnes cum Cat. τὴν ἁμαρτίαν Edd. ^χ τῇ εὐκολίᾳ τὸν δρόμον Sav. marg. Ita ex corr. A. ^γ γὰρ pro δὲ omnes. ^α ἀλλ' om. B.D.G. ^β ἀλλὰ] + καὶ A.D.E.F.H. Cat. ^β Vid. Annot. ^ε τῆς ἁμαρτίας] Sic libri omnes et Cat. τοῦ σώματος Edd. Statim ἐνέργειαν G. ^δ ἣν] καὶ G. ^ε πνεύματος] + χάρις E. + ζῶη G. ^ε καὶ] + δ A. ^ε ζῶη Cat. ^η γὰρ om. G. Mox φανείται idem. ^ι ἀκόλυντος I. Statim ἢ accessit ex B.D.E.F.G.H.I. Cat. ^κ ἡμῶν, quod aberat, est in nostris D.F.G.H.I. et Mosqq. ^λ ἐπειδὴ] + καὶ H. ^μ ἤλειφεν, receptum a Montef. pro εἰληφεν, habent B.D.E.F.H.I. διηγείρεν Cat.

καὶ βεβαιοὶ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐπὶ ^ν τοῦ Χριστοῦ συμβάντων. Μὴ γὰρ δὴ φοβηθῆς, φησὶν, ὅτι νεκρὸν περικίεται σῶμα· ^ο ἐχέ-
 D τω πνεῦμα, καὶ ἀναστήσεται πάντως. Τί οὖν; τὰ μὴ ἔχοντα
 πνεῦμα σώματα οὐκ ^ῥ ἀνίσταται; καὶ πῶς ἅπαντας δεῖ παρα-
 στῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ; πῶς δὲ ὁ τῆς γεέννης ἀξιό-
 πιστος ἔσται λόγος; Εἰ γὰρ οἱ μὴ ἔχοντες πνεῦμα οὐκ ἀνί-
 στανται, οὐδὲ γέεννα ἔσται. Τί οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον;
 Πάντες μὲν ἀναστήσονται, οὐ πάντες δὲ εἰς ζῶν, ἀλλ' οἱ μὲν
 εἰς κόλασιν, οἱ δὲ εἰς ζῶν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἀναστήσει,
 ἀλλὰ, “ζωοποιήσει” ὁ πλεόν τῆς ἀναστάσεως ἦν, καὶ τοῖς
 E δικαίοις ἡμόνοις δωρημένον. Καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τοσαύτης
 τιμῆς ^ῥ τιθεῖς, προσέθηκε λέγων, “διὰ τὸ ἐνοικῶν αὐτοῦ πνεῦμα
 ἐν ὑμῖν.” ^σ Ὡστε ἂν ἀπελάσῃς ἐνταῦθα ὧν τοῦ πνεύματος τὴν
 χάριν, καὶ μὴ σφάν αὐτὴν ἔχων ἀπέλθῃς, ἀπολὴ πάντως, καὶ
 ἀναστήσῃ. Ὡσπερ ^τ γὰρ οὐκ ἀνέχεται, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ λάμπον
 ὁρῶν ἐν σοὶ τότε, κολάσει σε παραδῶναι, οὕτως οὐ καταδέξεται,
 ἐσβεσμένον ἰδὼν, εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσαγαγεῖν, καθάπερ ^ν οὐδὲ
 τὰς παρθένους ἐκείνας.

^ω Μὴ τοίνυν ἀφῆς ^x τὸ σῶμα ζῆσαι νῦν, ἵνα τότε ζήσῃ· ποιή-
 σον αὐτὸ ἀποθανεῖν, ἵνα μὴ ^υ ἀποθάνῃ. Ἐὰν ^z γὰρ μένη ζῶν,
 οὐ ζήσεται· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, τότε ζήσεται. Τοῦτο καὶ ἐπὶ
 571 τῆς ἀναστάσεως γίνεται τῆς καθόλου· πρότερον γὰρ ^α ἀποθα-
 νεῖν αὐτὸ δεῖ καὶ ταφῆναι, καὶ τότε γενέσθαι ἀθάνατον. Τοῦτο
 καὶ ἐν τῷ λουτρῷ γέγονεν· ἐσταυρώθη γοῦν ^β πρότερον καὶ
 ἐτάφη, καὶ τότε ἠγέρθη. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ
 κυριακοῦ· καὶ γὰρ ^ε καὶ ἐκεῖνο ἐσταυρώθη καὶ ^δ ἐτάφη, καὶ τότε
 ἀνέστη. Τοῦτο ^ε τοίνυν καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ἐπὶ τῶν ἔργων
^φ αὐτοῦ διηνεκῶς αὐτὸ νεκρώσωμεν. Οὐχὶ τὴν οὐσίαν λέγω, μὴ
 γένοιτο, ἀλλὰ τὰς ὁρμὰς τὰς ἐπὶ τὰς πονηρὰς πράξεις. Καὶ
 γὰρ καὶ τοῦτο ζῶν, μᾶλλον δὲ τοῦτο ^ε μόνον ζῶν, τὸ μηδὲν
 ἀνθρώπινον ὑπομένειν, μηδὲ ἡδοναῖς δουλεύειν. Ὅ γὰρ ταύταις
 B βεαυτὸν ὑποτάξας, οὐδὲ ζῆν δύναται λοιπὸν διὰ τὰς ἐξ αὐτῶν

^ν τοῦ om. A.H. Cat. Statim συμβάντων A.B.D.E.F.G.H. Cat. συμβαινόν-
 των Veron. Sav. Mor. ^ο ἐχέτω A.B.D.E.F.H.I. ἔχε τὸ Edd. ἔχει τὸ Cat.
^ρ ἀνίστανται D.H. ^α μόνον B. Cat. ^τ τιθεῖς] θεῖς E. δεικνὺς ex corr. A.
^σ ὥστε] ὡς ὅτι G. ^τ γὰρ om. G. ^ν οὐδὲ om. B. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ
 τῶν ἐν ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει βιούντων, καὶ ὅτι οὗτοι μόνον ζῶσιν, οἱ δὲ ἐν ἡδοναῖς ἤδη
 νεκρῶνται· καὶ περὶ τρυφῆς καὶ φιλαργυρίας καὶ πλεονεξίας. Veron. ^x τὸ
 σ. ζῆσαι pro ζῆσαι τὸ σ. A.D.E.F.G.H.I. ^υ ἀποθάνῃς F.G.H. ^z γὰρ
 om. H. ^α αὐτὸ ἀποθανεῖν inverso ord. D.G. ^β τὸ πρότερον Edd. τὸ om.
 B.D.E.F.G.H.I. ^ε καὶ om. B.I. ^δ ἐτάφη] ἀπέθανε A.B.D.E.G.H.I.
^ε τοίνυν om. I. Mox ποιήσωμεν B. ^φ αὐτοῦ pro αὐτῶν A.D.E.F.G.H. et
 ante corr. B. ^ε μόνον] μὲν οὖν G.

ἀθυμίας, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ ἡ τὸν μυρίον
 τῶν παθῶν ἐσμόν. Ἄν τε γὰρ θάνατος προσδοκηθῇ, τέθηκε
 πρὸ τοῦ θανάτου τῷ δέει· ἂν τε νόσον ὑποπτεύσῃ, ἂν ὕβριν, ἂν
 πενίαν, ἂν ἄλλο τι τῶν ἀδοκῆτων, ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται.
 Τί τοίνυν τῆς ζωῆς ταύτης γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; Ἄλλ' οὐχ
 ὁ τῷ πνεύματι ζῶν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ φόβων καὶ λύπης καὶ
 κινδύνων καὶ μεταβολῆς ἀπάσης ἔστηκεν ἀνώτερος, οὐ τῷ μηδὲν
 ὑπομένειν, ἀλλ', ὁ πολλῶ μείζον ἐστὶ, τῷ καὶ ἐπιόντων ἑαυτῶν
 καταφρονεῖν. Πῶς δὲ τοῦτο ἔσται; Ἐὰν τὸ πνεῦμα διόλου C
 κατοικῇ ἐν ἡμῖν. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς αὐτὸ εἶπεν οἰκεῖν πρὸς
 βραχὺ, ἀλλ' ἐνοικεῖν διηκῶς. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὸ ἐνοικῆ-
 σαν πνεῦμα, ἀλλὰ, “τὸ ἐνοικοῦν,” τὴν διόλου μονὴν ἐνδεικνύ-
 μενος. Οὐκοῦν ὁ ζῶν οὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ νεκρωθεὶς τῷ
 βίῳ. Διὸ καὶ ἔλεγε, “τὸ πνεῦμα ζῶν διὰ δικαιοσύνην.” Καὶ
 ἵνα σαφέστερον τὸ λεγόμενον ἡγένηται, δύο ὁ παραγάγωμεν
 ἀνθρώπους, τὸν μὲν ἐκδεδομένον ἀσωτίαις καὶ ἡδοναῖς καὶ P τῇ
 (10) ἀπάτῃ τοῦ βίου, τὸν δὲ νεκρωμένον τούτοις· καὶ ἴδωμεν τίς
 ἐστὶ μᾶλλον ὁ ζῶν. Ἔστω γὰρ τοῖν δυοῖν τούτοις ὁ μὲν σφό-
 δρα πλούσιος καὶ ἐπίσημος, παρασίτους τρέφων καὶ κόλακας, D
 καὶ πᾶσαν εἰς τοῦτο ἀναλίσκῃ τὴν ἡμέραν, κωμάζων καὶ κραι-
 παλῶν· ὁ δὲ ἕτερος, πενία συζῶν καὶ νηστεία καὶ τῇ λοιπῇ
 σκληραγωγίᾳ τε καὶ φιλοσοφίᾳ, ἐν ἐσπέρᾳ τῆς ἀναγκαίας
 μεταλαμβανέτω τροφῆς μόνον, ἢ εἰ βούλει, καὶ δύο ἡ καὶ τρεῖς
 ἄσιτος ἡμέρας μενέτω· τίς οὖν ἡμῖν ἐστὶ ἐκ τῶν δύο τούτων ὁ
 μάλιστα ζῶν; Οἱ μὲν πολλοὶ εὖ οἶδ' ὅτι ἐκείνον ἡγήσονται, τὸν
 σκιρτῶντα, καὶ σκορπίζοντα τὰ ἑαυτοῦ· ἡμεῖς δὲ ἐκείνον τὸν
 συμμετρίας ἀπολαύοντα. Οὐκοῦν ἐπειδὴ μάχη καὶ φιλονεικία
 τέως ἐστίν, εἰς τὰς ἐκατέρων εἰσέλθωμεν οἰκίας, ἡ καὶ τότε μά- E
 λιστα, ὅτε σοι μάλιστα δοκεῖ ζῆν ὁ πλούσιος, ἐν αὐτῷ τῷ
 καιρῷ τῆς τρυφῆς, καὶ εἰσελθόντες κατίδωμεν ἐν τίσιν ἐστὶν
 ἑκάτερος τούτων· ἀπὸ γὰρ τῶν πράξεων καὶ ὁ ζῶν καὶ ὁ τεθνη-
 κὼς φαίνεται. Οὐκοῦν τὸν μὲν ἐν βίβλοις εὐρήσομεν ὄντα, ἢ
 ἢ ἐν εὐχῇ καὶ νηστείᾳ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀναγκαίων, ἐγρηγο-
 ρότα καὶ νήφοντα καὶ θεῶ διαλεγόμενον· τὸν δὲ ὑπὸ τῆς μέθης

ἡ τὸν μυρίον τῶν π. ἐσμόν] Sic A.F.H.I. τῶν om. B.D. τὸν τῶν μυρίων π.
 ἐσμόν (sed τὸν ex corr.) G. Editi τῶν μυρίων π. ἐσμόν. ¹ αὐτῷ G. ^k ἡμῖν
 pro ἡμῖν A.B.D.E.G.H. ¹ ὁ accessit ex omnibus. ^m τὸ δὲ πν. G.
ⁿ δείκνυται I. ^o παραγάγωμεν E.G. et ex corr. A. παράγωμεν vulgo. ^p τῇ
 om. A.B.D.E.F.H. ^q καὶ, quod aberat ante Montef. est in B.D.E.G.I.
^r ἡμῖν D.E. ^s σκιρτῶντα Edd. τρυφῶντα Codd. ^t αὐτοῦ pro αὐτοῦ
 A.B.E.H. fortasse alii. ^v Sic A.B.F.H.I. καὶ τότε ὅτε σοι μάλιστα δοκεῖ D.
 receptum a Ben. καὶ τότε μάλιστα ὅτε σοι δοκεῖ E. καὶ τότε ὅτε μάλιστα σοι
 δοκεῖ G. ^w ἐν om. H.

βαπτισθέντα, καὶ νεκροῦ οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον ὀψόμεθα.

Κὰν μέχρι τῆς ἐσπέρας μείνωμεν, πλείονα τὸν θάνατον τοῦτον
 572 ἐπίοντα αὐτῷ ^xθεασόμεθα, κακείθεν πάλιν ὕπνον διαδεχόμενον·
 τὸν δὲ καὶ ἐν νυκτὶ νήφοντα καὶ ὕγερηγορότα. Τίνα οὖν ^zἂν
 εἴποιμεν μᾶλλον ζῆν, τὸν ἀναισθήτως κείμενον, καὶ προκείμενον
 ἅπασι γέλωτα· ἢ τὸν ἐνεργούντα, καὶ θεῷ διαλεγόμενον; Ἐκεί-
 νῳ μὲν γὰρ ἂν προσέλθῃς καὶ εἴπῃς τι τῶν ἀναγκαίων, οὐδὲν
 ἀκούσῃ φθεγγομένου, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ νεκροῦ· τούτῳ δὲ κὰν
 ἐν νυκτὶ, κὰν ἐν ἡμέρᾳ συγγενέσθαι ἐπιθυμήσῃς, ἄγγελον ^aὄψει
 μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον, καὶ ^bφιλοσοφοῦντος ἀκούσῃ περὶ τῶν ἐν
 B^c οὐρανῷ πραγμάτων. Ὅρας ὅτι ὁ μὲν ὑπὲρ τοὺς ζῶντας
 ἅπαντας ζῆ, ὁ δὲ καὶ ^dτῶν τεθνηκότων ἐλεεινότερον κείται;
 Κὰν ἐνεργεῖν δόξῃ, ἕτερα ἂνθ' ἐτέρων ὁρᾷ, καὶ τοῖς μαινομένοις
 ἔοικε, μᾶλλον δὲ ^eκαὶ ἐκείνων ἐστὶν ἀθλιώτερος. Εἰς ἐκείνους
 μὲν γὰρ ἂν τις ὑβρίσῃ, καὶ ἐλεοῦμεν ^fἅπαντες τὸν ὑβρίζομενον,
 καὶ ἐπιτιμῶμεν τῷ ὑβρίζοντι· τούτῳ δὲ κὰν ἐναλλόμενόν τινα
 ἴδωμεν, οὐ μόνον ^gοὐκ ἐπικαμπτόμεθα εἰς ἔλεον, ἀλλὰ καὶ
 καταψηφίζομεθα αὐτοῦ κειμένου. Τοῦτο οὖν, εἶπέ μοι, ζωή,
 ἀλλ' οὐ μυρίων θανάτων χαλεπώτερον; Ὅρας ὅτι οὐ μόνον
 C νεκρὸς ὁ τρυφῶν, ἀλλὰ καὶ νεκροῦ χεῖρων, καὶ δαιμονώντος
 ἀθλιώτερος; Ὁ μὲν γὰρ ἐλεεῖται, ὁ δὲ μισεῖται· καὶ ὁ μὲν
 συγγνώμῃς ἀπολαύει, ὁ δὲ κόλασιν δίδωσιν ὑπὲρ ὧν νοσεῖ. Εἰ
 δὲ ἔξωθεν ^hοὕτως ἐστὶ καταγέλαστος, σεσηπότα ⁱσίελον ἔχων,
 καὶ οἶνου πνέων ὀδωδότος, ἐννόησον τὴν ἀθλίαν ψυχὴν τὴν
 ὥσπερ ^kἐν τάφῳ τῷ τοιούτῳ σώματι κατορωρυγμένην, πῶς
 εἰκὸς διακείσθαι. Ταῦτόν γάρ ἐστιν ἰδεῖν, οἷον ἂν ^lεἰ κόρη
 κοσμίᾳ καὶ σόφρονι καὶ ἐλευθέρᾳ καὶ ^mεὐγενεὶ καὶ καλῇ θερα-
 παινίδι βάρβαρόν τινα καὶ ⁿαἰσχροὺν καὶ ἀκάθαρτον ἐνάλλεσθαι
 καὶ ἐνυβρίζειν μετὰ πολλῆς τις παρασκευάσειε τῆς ἐξουσίας.
 D Τοιοῦτον γὰρ ἡ μέθη. Τίς ^oοὖν οὐκ ἂν ἔλοιτο τῶν νοῦν ἐχόν-
 των μυριάκις ἀποθανεῖν, ἢ μίαν οὕτω ζῆσαι ἡμέραν; Κὰν γὰρ
 ἡμέρας γενομένης ἐκ ^pτῆς κωμωδίας ἐκείνης ἀναστὰς δόξῃ νήφειν,

^x θεασόμεθα] + καὶ τοῦτον μὲν D.E. ^y γρηγορούντα G. Verba τὸν δὲ καὶ
 —ἐγρηγορότα om. F. suppl. in marg. ^z ἂν assumptum ex A.B.D.E.F.G.
^a ὄψει (vel ὄψῃ) μᾶλλον A.E.F.G.H.I. μᾶλλον ὄψει Edd. ^b φιλοσοφοῦντος
 B.D.E.F.G.I. φιλοσοφοῦντα vulgo. ^c οὐρανοῖς G. ^d τῶν accessit ex
 omnibus. ^e καὶ assumptum ex B.D.E.F.G.I. ^f ἅπαντες pro πάντες
 A.B.D.E.F.G.I. ^g οὐκ om. F. ^h οὗτος E. ⁱ σίαλον A.F.H. ^k ἐν
 om. G. Statim τῷ ante τοιούτῳ accessit ex omnibus. Mox κατορωρυγ. A.B.
 D.F.G. κατορωρυγ. E. κατορωρυγ. H. κατορυγ. Edd. ^l εἰ] + τις G. (et
 om. τις ante παρασκευάσειε). Statim τιμὴ pro κοσμίᾳ idem. ^m εὐγενίδι G.
 Haec καὶ εὐγ. καὶ καλῇ desunt in B.D.E. Veron. καὶ καλῇ om. I. ⁿ αἰσχροὺν
 A.D.E.F.G.H. αἰσχροὺν Edd. ante Ben. ^o οὖν om. F. ^p τῆς κωμωδίας
 ἐκείνης] τοῦ κόμου ἐκείνου E.

οὐδὲ τότε καθαρᾶς ἀπολαύει σωφροσύνης, ἔτι τῆς νεφέλης ἐκείνης τῆς ἀπὸ τοῦ χειμῶνος τῆς μέθης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἱσταμένης. Εἰ δὲ καὶ ῥδοίμεν αὐτὸν καθαρῶς νήφειν, τί τὸ ὄφελος; Εἰς οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ῥρήσιμος ἡ νῆψις αὕτη, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ τοὺς κατηγόρους ἰδεῖν. Ὅταν μὲν γὰρ ἀσχημονῇ, τοσοῦτον κερδαίνει, ὅσον οὐκ αἰσθάνεται τῶν γελώντων· ἡμέρας δὲ γενομένης, καὶ ταύτην ῥἀπόλλυσι τὴν παραμυθίαν, καὶ οἴκε-Ε τῶν γογγυζόντων, καὶ γυναικὸς αἰσχυνομένης, καὶ φίλων διαβαλλόντων, καὶ ἐχθρῶν καταγελώντων αἰσθανόμενος. Τί ταύτης ἑλπειότερον γένοιτ' ἂν τῆς ζωῆς, γελᾶσθαι μεθ' ἡμέραν ὑπὸ πάντων, καὶ ῥδείλης πάλιν ῥτὰ αὐτὰ ἀσχημονεῖν.

ῥ' Ἀλλὰ τί; βούλει τοὺς πλεονέκτας εἰς μέσον ἀγάγωμεν; Καὶ γὰρ ῥκαὶ αὕτη πάλιν ἑτέρα μέθη χαλεπωτέρα· εἰ δὲ μέθη, καὶ θάνατος πάντως πολλῷ χείρων ἐκείνου, ἐπειδὴ καὶ ἡ μέθη χαλεπωτέρα. Καὶ ῥγὰρ οὐχ οὕτω δεινὸν ῥοῖνῳ μεθύειν, ὥς ἐπιθυμία χρημάτων. Ἐκεῖ μὲν ῥγὰρ ἡ ζημία μέχρι τοῦ ῥπά-
(III) θους ἱσταται, καὶ εἰς ἀναισθησίαν τελευτᾷ, καὶ ῥτὴν αὐτοῦ τοῦ μεθύοντος ἀπώλειαν· ἐνταῦθα δὲ εἰς μυρίας ἡ βλάβη διαβαίνει 573 ψυχὰς, ποικίλους πάντοθεν ἀνάπτουσα πολέμους. Φέρε οὖν, καὶ τοῦτον ἐκείνῳ παραβάλωμεν, καὶ ἴδωμεν ἐν τίσι μὲν αὐτῷ κοινωνεῖ, ἐν τίσι δὲ αὐτοῦ πλεονεκτεῖ πάλιν, καὶ μεθύοντων ποιήσωμεν ῥσύγκρισιν σήμερον. Πρὸς γὰρ ἐκείνον τὸν μακάριον, τὸν πνεύματι ζῶντα, μηδὲ ῥπαραβαλέσθωσαν οὗτοι λοιπὸν, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους ἐξεταζέσθωσαν. Καὶ πάλιν τὴν τράπεζαν εἰς μέσον ἀγάγωμεν, τὴν μυρίων γέμουσαν φόνων. Ἐν τίσιν οὖν ῥκοινωνοῦσι, καὶ ἀλλήλοις εἰοίκασιν; Ἐν αὐτῇ τῇ Β τοῦ νοσήματος φύσει. Τὸ μὲν γὰρ εἶδος τῆς ῥμέθης διάφορον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐξ οἴνου, τὸ δὲ ἀπὸ χρημάτων γίνεται· τὸ δὲ πάθος ὁμοιον· καὶ γὰρ ὁμοίως ἀμφότεροι ἐπιθυμία ἀτόπῳ κατέχονται. Ὅ τε γὰρ οἶνῳ μεθύων, ὅσῳ ἂν πλείους ἐκπῆη κύλικας, ῥτοσοῦτῳ πλειόνων ἐφίεται· ὁ τε χρημάτων ἐρῶν, ὅσῳ περ ἂν ῥπεριβάλληται πλείῳ, ῥτοσοῦτῳ μᾶλλον ἀνάπτει

α οὐδὲ τότε] οὐδέποτε G.I. Statim ἀπολαύσει καθ. pro καθ. ἀπολαύει G.
 ρ δοίμεν omnes. δοίη Veron. Sav. δῶη Mor. Ben. ῥ χρήσιμον G. Post
 χρήσιμος add. ῥν A.F.H.I. ῥ ὁρᾶν I. ῥ ἀπελαύνει G. ῥ δείλης καὶ
 πάλιν Veron. Sav. Mor. καὶ deest in omnibus. ῥ τὸ αὐτὸ G. ῥ ἀλλὰ
 τί βούλεσθε; τοὺς A.F.H.I. ἀλλ' εἰ βούλει, καὶ τοὺς B.D.E. ἀλλὰ τί βούλει;
 τοὺς G. ῥ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.I. Statim αὕτη D.E.F.G. ῥ γὰρ
 om. A. ῥ τὸ οἶνῳ Edd. τὸ deest in omnibus. ῥ γὰρ om. B. ῥ πά-
 θους] παθόντος A.B.D.E.F.I. παρόντος G. ῥ τὴν om. D.E. ῥ σύγκρ.
 σήμ. pro σήμ. σύγκρ. omnes. ῥ παραβαλέσθ. A.E.F.H. ῥ κοινωνοῦντες
 E. ῥ μέθης] νόσου B.D. ῥ τοσοῦτῳ pro τοσοῦτον omnes. Statim πλείων
 A. πλείον E.I. πλέον H. ῥ περιβάλληται B.E. Statim πλείον G. ῥ το-
 σοῦτον F.H.I.

τῆς ἐπιθυμίας τὴν φλόγα, καὶ χαλεπώτερον ^η αὐτῷ κατασκευά-
 C ζει τὸ δίψος. Τούτῳ μὲν οὖν ὅμοιασιν· ἐτέρῳ δ' αὖ πάλιν ὁ
 φιλάργυρος πλεονεκτεῖ. Ποίῳ δὴ τούτῳ; Ὅτι ἐκείνος μὲν
 πρᾶγμα πάσχει κατὰ φύσιν· ὁ γὰρ οἶνος θερμὸς ὢν, καὶ τὴν
 ἔμφυτον ἐπιτείνων ξηρότητα, οὕτω τοὺς μεθύοντας ποιεῖ ^ο διψῆν·
 ἐκείνος δὲ πόθεν αἰεὶ πλειόνων ἐφίεται; πόθεν, ῥέπειδ' ἀν' αὐτὸν
 πλουτήσῃ, ^ι τότε μάλιστα ἐστὶν ἐν πενίᾳ; Ἀπορον γὰρ ^ι τουτὶ
 τὸ παθὸς, καὶ αἰνίγματι μᾶλλον ἐστὶν ὁμοίος. Ἄλλ' ἴδωμεν
 αὐτοὺς, εἰ δοκεῖ, καὶ μετὰ τὴν μέθην· μᾶλλον δὲ τὸν φιλάρ-
 γυρον οὐδέποτε ἔστιν ἰδεῖν μετὰ τὴν μέθην· οὕτως ἐν τῷ μεθύειν
 D ἐστὶν αἰεὶ. Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ τῷ μεθύειν ὄντας ἀμφοτέρους ἴδω-
 μεν, καὶ διασκεψώμεθα τίς μᾶλλον ἐστὶ καταγέλαστος, καὶ
 σχηματίζωμεν αὐτοὺς ἀκριβῶς πάλιν ὑπογράφοντες. Ὁψό-
 μεθα ^ς γὰρ τὸν ἐξ οἴνου παραπαίοντα, ἑγενομένης ἑσπέρας, τῶν
 ὀφθαλμῶν ἀνεωγμένων οὐδένα βλέποντα, ^ν ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ
 εἰκῇ περιφερόμενον, καὶ τοῖς ἀπαντῶσιν ἐγκρούοντα, καὶ ἐμοῦν-
 τα, καὶ σπαραττόμενον, καὶ γυμνούμενον ἀσχημόνως, καὶ γυνὴ
 παρῇ, καὶ θυγάτηρ, καὶ θεραπαινὶς, καὶ ὅστισιν. ^ω Ἐγελά-
 σατε δαψιλές; Οὐκοῦν ^χ φέρε καὶ τὸν πλεονέκτην εἰς μέσον
 ἀγάγωμεν. Ἐνταῦθα γὰρ οὐ γέλωτος τὰ ^υ γινόμενα μόνον,
 E ἀλλὰ καὶ ἀράς καὶ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ καὶ μυρίων σκηπτῶν· τέως
 μέντοι τὸν γέλωτα ἴδωμεν. Καὶ γὰρ ^ζ οὗτος ὁμοίως ἐκείνῳ
 πάντας ἀγνοεῖ, καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς, καὶ ὁμοίως τῶν ὀφθαλμῶν
 ἀνεωγμένων πεπῆρωται· καὶ ὥσπερ ἐκείνος πάντα οἶνον, ^α οὕτως
 οὗτος πάντα χρήματα βλέπει. Καὶ ὁ ἑμετος δὲ πολὺ χαλε-
 πώτερος. Οὐ γὰρ ^β τροφὴν προίεται, ἀλλὰ ῥήματα λοιδορίας,
^ε ὕβρεων, πολέμων, θανάτων, μυρίους ἄνωθεν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ
 κεφαλῆς ἔλκοντα κερανοῦς. Καὶ οἷόν ἐστι τὸ σῶμα τοῦ μεθύ-
 οντος πελιδνὸν καὶ διαρρέον, τοιαύτη ^δ ἡ ἐκείνου ψυχὴ· μᾶλλον
 δὲ οὐδὲ τὸ σῶμα ^ε αὐτὸ τῆς νόσου ταύτης ἀπήλλακται, ἀλλὰ
 καὶ μᾶλλον ἀλίσκεται, οἴνου χαλεπώτερον τῆς φροντίδος καὶ
 τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἀγρυπνίας κατεσθιούσης ^ε αὐτὸ, καὶ κατὰ
 574 μικρὸν δαπανώσης ἅπαν. Καὶ ὁ μὲν οἶνοφλυγῖα κατεχόμενος,
 καὶ μετὰ τὴν νύκτα δύναται νῆφειν· ὁ δὲ διαπαντὸς ^ε μεθύει, καὶ

^η αὐτῷ] + τῆς ἐπιθυμίας G. αὐτῷ Edd. ^ο διψῆν G. διψεῖν A.F. ^ρ ἐπει-
 δ' ἂν G. ^ι τότε om. I. ^ι τουτο A.E.F.H.I. ^ς γὰρ omnes. τοῖνυν
 Edd. ^τ γινωμ. B.E. ^ν ἀλλ' ἀπλῶς A.B.D.I. ^ω Vid. Annot. ^χ φ.
 καὶ τὸν πλ. pro καὶ τὸν πλ. φέρε A.B.D.F.G.H.I. ^υ γινόμενα D.G.
^ζ καὶ οὗτος Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.G.H. ^α οὕτως οὗτος A.B.D.E.F.G.I.
 οὕτως (sine οὗτος) H. οὕτω καὶ οὗτος Edd. ^β τροφὴν pro τροφᾶς A.B.D.
 E.G.H.I. ^ε ὕβρεως G. ^δ ἡ ἐκείνου ψ. B.G. ἐκείνου ἡ ψ. A.F.H.I. καὶ ἡ
 ἐκείνου ψ. Edd. ^ε αὐτῷ A.F. ^ε αὐτὸν A.F.H. ^ε μεθύων H.

ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐγρηγορῶς καὶ καθεύδων, δεσμώτου παντὸς καὶ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων, καὶ εἴ τις ἑτέρα ταύτης ἐστὶ χαλεπωτέρα τιμωρία, μείζονα ^h διδοὺς δίκην. Τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, ζῶν, ἀλλ' οὐ θάνατος, μᾶλλον δὲ καὶ θανάτου παντὸς ἐλεεινότερον; Ὁ μὲν γὰρ θάνατος ἀναπαύει τὸ σῶμα, καὶ γέλωτος καὶ ἀσχημοσύνης ⁱ καὶ ἀμαρτημάτων ἀπαλλάττει· αὐταὶ δὲ αἱ μέθαι εἰς πάντα ταῦτα ἐμβάλλουσι, τὰς ἀκοὰς ἐμ- B φράττουσαι, τοὺς ὀφθαλμοὺς πηροῦσαι, τὴν διάνοιαν ἐν πολλῷ τῷ σκότῳ κατέχουσαι. Οὔτε γὰρ ἀκοῦσαι, οὔτε εἰπεῖν ἕτερόν τι ἀνέχεται, ἀλλ' ἢ τόκους καὶ τόκους τόκων, καὶ ἀναίσχυντα κέρδη, καὶ καπηλείας μεμισημένας, καὶ πραγματείας ἀνελευθέ- ρους καὶ δουλοπρεπεῖς, ^k καθάπερ κύων πρὸς ἅπαντας ὑλακτῶν, ^l πάντας μισῶν, πάντας ἀποστρεφόμενος, ^m πολεμῶν ἅπασιν, οὐδεμιᾶς ὑποκειμένης αἰτίας, πενήτων κατεξανιστάμενος, ⁿ τοῖς πλουτοῦσι βασκαίνων, πρὸς οὐδένα ἡδέως ἔχων. ^o Κἂν γυναῖκα ἔχῃ, κἂν παιδιά, κἂν φίλους, ^p ἂν μὴ πάντοθεν ἐξῇ κερδαίνειν 112) αὐτῷ, τῶν φύσει πολεμίων αὐτῷ οὗτοι πολεμιώτεροι. ^q Τί C ταύτης τοίνυν γένοιτ' ἂν τῆς μανίας χεῖρον; τί δὲ ἀθλιώτερον, ὅταν αὐτὸς ^r ἑαυτῷ πανταχοῦ σκοπέλους κατασκευάζῃ καὶ ὑφά- λους ^s καὶ κρημνοὺς καὶ φάραγγας καὶ μυρία βάραθρα, σῶμα ἔχων ἐν, καὶ γαστρὶ δουλεύων μιᾷ; Κἂν ^t μὲν εἰς πολιτικὰς ^v τις ἐμβάλῃ σε λειτουργίας, δραπετετεῖς, τὸ ^w δαπανηρὸν δε- δοικώς· σεαυτῷ δὲ ^x μυρίας κατασκευάζεις πασῶν ἐκείνων, οὐχὶ δαπανηροτέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ σφαλερωτέρας λειτουργίας, τῷ ^y μαμωνᾷ τελούμενος, καὶ οὐ ^z χρήματα μόνον τῷ πονηρῷ τούτῳ τυράννῳ, οὐδὲ πόνον σώματος καὶ βάσανον ψυχῆς καὶ ἀλγη- D δόνας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἰσφέρων τὸ ^a αἷμα, ἵνα τί σοι ^b γένηται πλεόν, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ἐκ τῆς βαρβαρικῆς ^c ταύτης δου- λείας; Οὐχ ὁρᾷς τοὺς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὰ μνήματα φερομένους, πῶς γυμνοὶ καὶ πάντων ἔρημοι πρὸς τοὺς τάφους ^d ἐκείνους ἀπάγονται, ^e οὐδὲν τῶν οἴκοθεν λαβεῖν δυνάμενοι, ἀλλὰ

^h δίδωσι A.F.H.I. ⁱ καὶ τῶν ὑμ. G. Statim ἀπαλλάττεται H. ^k καὶ καθάπερ A.F. ^l καὶ πάντας I. ^m πολ. ἅπασιν] πάντας πολ. I. ⁿ τοῖς om. G. ^o κἂν] + γὰρ G. ^p ἂν] + γὰρ D.E. ^q τί τοίνυν ταύτης A.F.H.I. Statim γένοιτ' ἂν τῆς μ. pro τῆς μ. γένοιτ' ἂν A.B.F.G.H.I. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν ταύτης τῆς μ. D.E. ^r ἑαυτῷ pro ἑαυτοῦ A.B.D.E.F.H.I. σεαυτῷ et mox κατασκευάζεις G. Brix. ^s καὶ om. I. ^t μὲν et mox δὲ om. G. ^v τις om. E. Statim ἐμβάλλῃ D. ἐκβάλῃ H. ^w δαπανηρ.] δὲ πονηρ. hic et infra G. ^x Edebatur μυρία κατασκ. πασῶν ἐκείνων ἔργα χαλεπώτερα καὶ οὐχὶ δαπ. Pro μυρία, μυρίας dant B.D.E.F.G.I. Deinceps haec ἔργα χαλ. καὶ desunt in omnibus. ^y μαμωνᾷ (simplici μ) A.B.D.E.H. ^z χρημάτων G. ^a αἷμα A.B.D.E.G.I. Brix. σῶμα Edd. ^b γένηται] γένοιτ' ἂν G. Statim πλείον E.H.I. ^c ταύτης om. B. ^d ἀπάγ. ἐκείνους inverso ord. A.F.H.I. ^e οὐδὲ H.

καὶ αὐτὰ ἂ περιβάλλονται τῷ σκώληκι φέροντες; Τούτους καθ' ἐκάστην [†]περισκόπει τὴν ἡμέραν, καὶ τάχα λωφήσει τὸ πάθος, εἰ μὴ κακείθεν μέλλοις ἀπὸ τῆς πολυτελείας τῶν ἐντα-
Εφίων μαίνεσθαι μειζόνως· καὶ γὰρ χαλεπὸν τὸ πάθος, καὶ δεινὸν τὸ νόσημα. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἡμεῖς καθ' ἐκάστην ὑμῖν ^hἐκκλησίαν ὑπὲρ τούτου διαλεγόμεθα, καὶ συνεχῶς ἐπαντλοῦμεν ὑμῶν τὰς ἀκοάς, ἵνα καὶ τῇ ⁱσυνηθείᾳ δυνηθῇ τι γενέσθαι πλέον. Ἀλλὰ μὴ ^kφιλονεικήσητε· οὐδὲ γὰρ κατὰ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ ἐκείνης πολλὰς τοῦτο τὸ ποικίλον πάθος ἐπάγει τὰς τιμωρίας. Καὶ γὰρ τοὺς διηνεκῶς δεδεμένους εἴπω, καὶ τὸν νόσῳ μακρᾷ προσηλωμένον, ^lκαὶ τὸν λιμῷ παλαιόντα, ^mκαὶ ὅτιοῦν ἕτερον, οὐδένα δυνήσομαι ⁿδείξαι πάσχοντα τοιαῦτα, οἷα τοὺς χρημάτων ^oἐρῶντας. Τί γὰρ ^pγένοιτ' ἂν
575 χαλεπώτερον τοῦ παρὰ πάντων μισεῖσθαι; τοῦ πάντας μισεῖν; τοῦ πρὸς μηδένα ἡδέως ἔχειν; τοῦ μηδέποτε κορέννυσθαι; τοῦ διόλου ^qδιψῆν; τοῦ λιμῷ παλαίειν διηνεκεῖ, καὶ χαλεπωτέρῳ τοῦ παρὰ πᾶσι νενομισμένον; τοῦ λύπας ἔχειν καθημερινάς; τοῦ μηδέποτε νήφειν; τοῦ διαπαντὸς ἐν θορύβοις εἶναι καὶ ταραχαῖς; Ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ τούτων πλείονα οἱ πλεονέκται ὑφίστανται· ἐν ^rμὲν τῷ κερδαίνειν, καὶ τὰ πάντων ^sπεριβάλλονται, οὐδεμιᾶς αἰσθανόμενοι ἡδονῆς, τῷ πλειόνων ἐφίεσθαι· ἐν δὲ τῷ ζημιοῦσθαι, καὶ ὀβολὸν ἀπολέσωσι, πάντων ἡγούμενοι χαλεπώτερα πεπονθέναι, καὶ αὐτῆς ἐκπεπτωκέναι τῆς ζωῆς.
Β Ποίος οὖν ταῦτα ^tπαραστήσαι δυνήσεται λόγος ^vτὰ κακά; Εἰ δὲ τὰ ἐνταῦθα τοιαῦτα, ἐννόησον τὰ μετὰ ταῦτα, τὴν ἐκπτωσιν τῆς βασιλείας, τὴν ὁδύνην τὴν ἀπὸ τῆς γεέννης, τὰ διηνεκῇ δεσμὰ, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὴν θλίψιν, τὴν στενοχωρίαν, τοὺς τοῦ πυρὸς ποταμούς, τὰς καμίνους τὰς μηδέποτε σβεννυμένας· καὶ ταῦτα ^wπάντα συναγαγὼν, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἀντιστήσας ἡδονῇ, πρόρριζον ἀνάσπασον ^xτουτὶ τὸ νόσημα, ἵνα τὸν ἀληθῇ πλούτον λαβὼν, καὶ τῆς χαλεπῆς ταύτης πενίας ^yἀπαλλαγῇς,

[†] περισκόπει A.B.D.E.F.G.I. Edebatur σκόπει. ^ε εἰ μὴ om. H. Statim μέλλοις pro μέλλεις omnes. ^h ἐκκλησίαν] τὴν ἡμέραν G. ⁱ συνεχεία G. Statim δυνηθῇ τι γενέσθαι omnes. δυνηθείη γενέσθαι τι Edd. ^k φιλονεικήσητε B.D.E.G. φιλονεικήσετε H. et a pr. man. A. φιλονεικήσατε Edd. ^l καὶ] καὶ A.H. ^m καὶ] καὶ H. Statim ὅτιοῦν F.G.H.I. et a pr. man. A. ὄντιναοῦν Edd. ⁿ δείξαι] εὐρεῖν G. Statim π. τὰ τοιαῦτα idem. ^o ἐραστὰς A.D.E. ^p γένοιτ' ἂν pro γένοιτο A.D.E.F.G.H.I. ^q διψεῖν A.F. ^r μὲν]+γὰρ G. Idem mox habet αἰσθάνονται et ἡγοῦνται. ^s περιβάλλονται D.E. ^t παραστήσαι δυνήσεται] παραστήσεται G.H. ^v τὰ]+κατ' αὐτῶν G. ^w πάντα pro ἅπαντα A.D.E.F.G.H.I. ^x τοῦτο A.F.H.I. ^y ἀπαλλαγῇς A.D.E.

καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχης, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ C μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

¹ Ἀρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφείλεται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκί, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις ² τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

ΔΕΙΞΑΣ ὅσον τὸ ἔπαθλον τοῦ πνευματικοῦ βίου, καὶ ὅτι D Χριστὸν ἔνοικον ποιεῖ, καὶ ^b ὅτι ζωοποιεῖ τὰ θνητὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν πτεροῖ, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς εὐκολωτέραν ἐργάζεται, ἀναγκαίως ^c ἐπάγει λοιπὸν τὴν παραίνεσιν λέγων· οὐκοῦν ^d οὐκ ὀφείλομεν ζῆν κατὰ σάρκα. Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπε, ^e πληκτικώτερον δὲ πολλῶ καὶ δυνατώτερον εἰπὼν, ὀφείλεται ἐσμέν τῷ πνεύματι· ^f τῷ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ¹13) ἐσμέν ὀφείλεται τῇ σαρκί, τοῦτο ἐδήλωσε. Καὶ πανταχοῦ E τοῦτο κατασκευάζει, δεικνὺς ὅτι τὰ μὲν παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς ἡμᾶς γεγεννημένα οὐκ ὀφειλῆς ἦν, ἀλλὰ γυμνῆς χάριτος· τὰ δὲ παρ' ἡμῶν μετὰ ταῦτα γινόμενα, οὐκέτι φιλοτιμίας, ἀλλ' ὀφειλῆς. Καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, ² “Τιμῆς ἡγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων,” τοῦτο αἰνίττεται· καὶ ὅταν γράφῃ, ³ ὅτι “Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν,” ^h τὸ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ. Καὶ ἐτέρωθι δὲ πάλιν τῶν αὐτῶν ἀναμιμνήσκει τούτων, οὕτω λέγων, ὅτι “ⁱ Εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ^k ἀπέθανον· ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσι.” Τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζων ^l φησὶν, “ὀφείλεται ἐσμέν.” Εἵτα, ἐπειδὴ ^m εἶπεν, “οὐκ ἐσμέν ὀφείλεται τῇ σαρκί,” ἵνα μὴ τὰ λεγόμενα ⁿ πάλιν εἰς τὴν 576 σαρκὸς ὀλάβης φύσιν, οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλ' ἐπήγαγε· “τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν.” Καὶ γὰρ πολλὰ αὐτῇ ὀφείλομεν, τὸ τρέφειν αὐτήν, τὸ θάλπειν, τὸ ἀναπαύειν, τὸ θεραπεύειν νοσοῦσαν, τὸ ^p περιβάλλειν, καὶ μυρία ἕτερα λειτουργεῖν. Ἰν' οὖν μὴ νομί-

¹ CAP. VIII. v. 12, 13.

² 1 Cor. vii. 23. vi. 19. ² Cor. v. 14, 15.

HOM. XV. ^a τοῦ σώματος] τῆς σαρκὸς G. ^b ὅτι om. G. ^c ἐπάγει λοιπὸν pro λοιπὸν ἐπάγει omnes. ^d οὐκ om. G. ^e πληκτ. pro ἐπιπληκτ. A.B.E.F.G.H. Cat. ^f τῷ pro τὸ A.F.G.I. Cat. ^g ὅτι accessit ex omnibus. ^h τὸ αὐτὸ om. H. ⁱ εἰ om. A.B.D.E.F.G.H. ^k ἀπέθανον] + καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν A.D.E.F.H.I. receptum a Sav. Mor. Ben. ^l φησὶν] + ὅτι G. ^m εἶπεν] ἔλεγεν A. ἔλεγεν ὅτι F.H.I. Cat. ⁿ πάλιν om. G. ^o ὀλάβης B.D.E.G. Cat. ὀλάβη A.F.H.I. λάβοις Edd. ^p περιφέρειν G.

σης, ὅτι ταύτην ἀναιρεῖ τὴν διακονίαν, εἰπὼν, “ οὐκ ἐσμὲν ὀφει-
 λεται τῇ σαρκί,” ἐρμηνεύει αὐτὸ λέγων “ τοῦ κατὰ σάρκα
 ζῆν.” Ἐκείνην γὰρ ἀναιρῶ τὴν σπουδὴν, φησί, τὴν ἐπὶ ἀμαρ-
 Β τίαν ἄγουσαν, ὡς τὰ γε θεραπεύοντα αὐτὴν βούλομαι γίνεσθαι
 ὅπερ ⁹καὶ προῖον ἐδήλωσεν. Εἰπὼν γὰρ, ³“ Τῆς σαρκὸς μὴ
¹ποιεῖσθε πρόνοιαν,” οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλ’ ἐπήγαγεν, “ εἰς ἐπι-
 θυμίας.” Ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα παιδεύει λέγων, ὅτι θεραπευέσθω
 μέν’ ὀφείλομεν γὰρ αὐτῇ τοῦτο· μὴ μέντοι κατὰ σάρκα ζῶμεν
⁸τουτέστι, μὴ ποιῶμεν αὐτὴν κυρίαν τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας.
 Ἐπεσθαι γὰρ αὐτὴν ἀναγκαῖον, οὐχ ἡγέισθαι, οὐδὲ ⁴αὐτὴν
 ῥυθμίζειν τὸν βίον τὸν ἡμέτερον, ἀλλὰ τοὺς τοῦ πνεύματος
 δέχεσθαι νόμους. Τοῦτο τοίνυν διορισάμενος, καὶ κατασκευάσας,
 ὅτι ὀφειλέται ἐσμὲν τῷ πνεύματι, εἶτα δεικνύς ⁵ὅτι τίνων ὀφει-
 C λεται εὐεργεσιῶν, οὐ τὰ παρελθόντα λέγει, ἐφ’ ᾧ μάλιστα
 αὐτόν ἐστιν ἐκπλαγῆναι τῆς συνέσεως, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα.
 Καίτοιγε ἱκανὰ ἦν κάκεῖνα· ἀλλ’ ὅμως οὐ τίθησιν αὐτὰ νῦν,
 οὐδὲ λέγει τὰς εὐεργεσίας τὰς ἀφάτους ἐκείνας, ἀλλὰ τὰ μέλ-
 λοντα. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ⁶ἢ δοθείσα ἅπαξ εὐεργεσία, ὡς ἡ
 προσδοκωμένη καὶ μέλλουσα, ἐπάγεσθαι τοὺς πολλοὺς εἴωθε.
 Καὶ τοῦτο ⁷προθέμενος, πρότερον ἀπὸ τῶν ὑλπηρῶν φοβεῖ
 καὶ τῶν κακῶν τῶν γινομένων ἐκ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, οὕτω
 λέγων· “ Εἰ ²γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν.”
^ατὸν θάνατον ἡμῖν αἰνιττόμενος ἐκείνον τὸν ἀθάνατον, τὴν ἐν
 D τῇ γεέννῃ κόλασιν καὶ τιμωρίαν. Μᾶλλον δὲ, εἴ τις ἀκριβῶς
 ἐξετάσειε τοῦτο, καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τέθνηκεν ὁ τοιοῦτος· ὅπερ
 οὖν καὶ ἐν τῇ πρὸ ταύτης διαλέξει σαφὲς ὑμῖν πεποιήκαμεν.
 “ Εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζή-
 σεσθε.” Ὅρᾳς ὅτι οὐ περὶ φύσεως διαλέγεται σώματος, ἀλλὰ
 περὶ πράξεων σαρκικῶν; Οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ δὲ πνεύματι τὴν
 φύσιν ^βτοῦ σώματος ^εθανατοῦτε, ἀλλὰ, “ τὰς πράξεις,” καὶ
 οὐδὲ ταύτας πάσας, ἀλλὰ τὰς πονηράς· καὶ τοῦτο δῆλον ^δἐν
 τοῖς ἐξῆς· εἰ γὰρ τοῦτο ποιήσετε, ζήσεσθε, φησί. Καὶ πῶς
 E ἐνι τοῦτο γενέσθαι, εἰ περὶ πασῶν ὁ λόγος ^εἦν αὐτῷ; Καὶ γὰρ
^εκαὶ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ἀκούειν, καὶ τὸ φθέγγεσθαι, καὶ τὸ βαδί-

³ Rom. xiii. 14.

⁹ καὶ om. A.F.H.I.

om. G. ⁴ αὐτῇ G.

ἅπαξ ἡ δοθ. omnes.

⁵ λυπηρῶν φοβεῖ] φοβερῶν λυπεῖ A.F.H.I. Cat.

^α τὸν θάνατον—ἀθάνατον] τὸν ἀθάνατον θάνατον B.

σαρκὸς B.G.

^β ἐκ τῶν A.D.E.F.H.I. Cat.

^ε καὶ om. A.D.E.F.H.I. Cat.

¹ ποιεῖσθε A.B.D.F.G. ποιεῖσθαι Edd.

² ὅτι accessit ex A.F.G.H.I.

³ προθέμενος B.D.E.F.G.I. Cat.

⁴ ἢ δοθ. ἅπαξ pro προσθέμενος Edd.

⁵ γὰρ pro δε omnes.

⁶ τοῦ σώματος] τῆς

⁷ ἐν

⁸ ἡν αὐτῷ; καὶ γὰρ] ἡν; αὐτὸ γὰρ I.

ζειν, τοῦ σώματος πράξεις εἰσὶ· καὶ εἰ μέλλοιμεν αὐτὰς θανατοῦν, τοσοῦτον ἀφέξομεν τοῦ ζῆν, ὅτι καὶ ἀνδροφονίας δώσομεν δίκην. Ποίας οὖν ἡ φησι πράξεις θανατοῦν; Τὰς ἐπὶ πονηρίαν ἰκινουμένας, τὰς ἐπὶ κακίαν χωρούσας, αἷς οὐδὲ ἄλλως ἔστι θανατῶσαι, ἢ διὰ πνεύματος. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀποκτείναντα ἑαυτὸν ἀνελεῖν ἔστιν, ὅπερ οὐ θέμις· ταύτας δὲ διὰ πνεύματος μόνον. Ἄν γὰρ τοῦτο παρῇ, πάντα τὰ κύματα καταστέλλεται, καὶ τὰ πάθη κατέπτηχε, καὶ οὐδὲν ἡμῶν κατεξανίσταται. Εἶδες πῶς ἀπὸ τῶν μελλόντων ἡμᾶς, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προτρέπει καὶ δείκνυσιν ὀφειλέτας, οὐκ ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενη- 577 μένων ἴδιον; Οὐ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶ, φησὶ, τὸ κατόρθωμα τοῦ πνεύματος, ὅτι τῶν παρελθόντων ἀφῆκεν ἡμᾶς ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἀχειρώτους ἡμᾶς κατασκευάζει, καὶ ζωῆς ἀξιοὶ τῆς ἀθανάτου.

Εἶτα καὶ ἕτερον τιθεὶς μισθόν, ἐπήγαγεν· 4“Ὅσοι γὰρ 14) πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.” Οὗτος γὰρ πάλιν πολλῶ τοῦ προτέρου μείζων ὁ στέφανος. Διὸ οὐδὲ Β ἀπλῶς εἶπεν, ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ζῶσιν, ἀλλ', “ὅσοι πνεύματι θεοῦ ἄγονται,” δεικνὺς ὅτι οὕτω βούλεται αὐτὸ κύριον εἶναι τῆς ἡμετέρας ζωῆς, ὡς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου, καὶ τὸν ἡνίοχον τοῦ ζεύγους τῶν ἵππων. Καὶ οὐχὶ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑποβάλλει ταῖς τοιαύταις ἡνίαις. Οὐδὲ γὰρ ἐκείνην βούλεται αὐθεντεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνης τὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῇ τοῦ πνεύματος ἔθηκε δυνάμει. Ἴνα γὰρ μὴ τῇ ὠρεᾷ τοῦ λουτροῦ θαρρήσαντες, τῆς μετὰ ταῦτα ἁμελήσωσι πολιτείας, φησὶν, ὅτι καὶ βάπτισμα λάβης, μὴ μέλλης δὲ πνεύματι μετὰ ταῦτα ἄγεσθαι, ἀπώλεσας τὴν δεδομένην C ἀξίαν, καὶ τῆς υἰοθεσίας τὴν προεδρίαν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅσοι πνεῦμα ἔλαβον, ἀλλ', “ὅσοι πνεύματι ἄγονται” τουτέστιν, ὅσοι παρὰ πάντα τὸν βίον οὕτω πολιτεύονται, “οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.” Εἶτα ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ἀξίωμα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἦν δεδομένον· 5“Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἶπον, θεοὶ ἐστε, καὶ

4 v. 14.

5 Ps. lxxxi. 6. Esai. i. 2. Exod. iv. 22. Rom. ix. 4.

8 τοῦ σ. πράξεις εἰσὶ] καὶ ταῦτα πράξεις σ. εἰσιν G. ἡ φησὶ πράξεις θαν. A.B.E.F.I. Cat. Sic, sed φησὶ in marg. H. πράξεις θαν. φησι G. πράξεις φησὶ θαν. Edd. ἰ κειμένας E. Statim τὰς ἐπὶ κ. χωρούσας om. H. Cat. ἑαυτὸν pro σεαυτὸν B.D.E.F.G.H.I. Statim ἐλεῖν G. ὅπερ] + καὶ I. ἴδιον A. ἴδιον om. E. ἠ ἀφῆκεν ἡμᾶς] ἀφῆκαμεν H. ἡμᾶς ἀφῆκεν A. E.F. Cat. ὅ ἡμᾶς accessit ex omnibus. P πολλοῦ H. πολλῶ om. G. q ὅτι (+ οὕτως E.) αὐτὸ βούλ. τῆς ἡμ. ζωῆς κύριον εἶναι A.E.F.H.I. ἑν- νοίας mendose H. ἑκείνην H.I. ἁμελήσωμεν I. μετὰ] κατὰ H. w πνεῦμα om. A. x πνεύματι θεοῦ Edd. θεοῦ om. B.D.E.F.G.H.I. Cat. y φησὶν εἶπον pro εἶπον φησι omnes.

υἱοὶ ὑψίστου πάντες.” καὶ πάλιν, “Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα.” καὶ, “^z Πρωτότοκός μου Ἰσραήλ.” ^aκαὶ ὁ Παῦλος δέ φησιν, “Ὡς ἡ υἱοθεσία.” κατασκευάζει λοιπὸν ὅσον τὸ μέσον ἐκείνης καὶ ταύτης τῆς τιμῆς. ^bΕἰ γὰρ καὶ τὰ ὀνόματα τὰ αὐτὰ, φησὶν, ἀλλ’ οὐ τὰ πράγματα τὰ αὐτά. Καὶ σαφῆ ^cπαρέχει τούτων ἀπόδειξιν, καὶ ἀπὸ τῶν ^dκατορθούντων, καὶ ἀπὸ τῶν δεδομένων, καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων ^eἔσεσθαι τὴν σύγκρισιν εἰσάγων. Καὶ πρότερον δείκνυσιν τίνα ἦν τὰ ἐκείνοις δεδομένα. ^fΤίνα οὖν ταῦτα ἦν; Πνεῦμα δουλείας· διὸ καὶ ἐπήγαγε βλέγων· ⁶“Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον.” Εἰτα ἀφείς εἰπεῖν τὸ ἀντιδιαστελλόμενον τῇ δουλείᾳ, τουτέστι, πνεῦμα ἐλευθερίας, τὸ πολλῶ μείζον τέθεικε, τὸ τῆς υἱοθεσίας, δι’ οὗ κακείνο ^hσυνεισῆγето, εἰπών· “Ἄλλ’ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας.” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν δῆλον· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς δουλείας τί ποτέ ἐστιν, ἄδηλον. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον αὐτὸ ποιῆσαι σαφέστερον. Οὐδὲ γὰρ ἀσαφὲς μόνον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἄπορον τὸ εἰρημένον· πνεῦμα γὰρ οὐκ ἔλαβεν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος. Τί οὖν ἐνταῦθά φησι; Τὰ γράμματα οὕτως ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ πνευματικὰ ἦν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸν νόμον ⁱπνευματικόν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τῆς πέτρας, καὶ τὸ μάννα. ⁷“Πάντες γὰρ, φησὶ, τὸ αὐτὸ βρώμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον.” Καὶ τὴν πέτραν δὲ οὕτως ὀνομάζει, λέγων· “Ἐπινον δὲ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσης πέτρας.” Ἐπειδὴ ^kγὰρ ὑπὲρ φύσιν ἦν πάντα τὰ τελούμενα, πνευματικὰ αὐτὰ ἐκάλεσεν, οὐκ ἐπειδὴ πνεῦμα ἔλαβον οἱ μετέχοντες αὐτῶν τότε. Καὶ πῶς τὰ γράμματα ἐκείνα δουλείας ἦν ⁵⁷⁸γράμματα; Παράγαγε πᾶσαν τὴν πολιτείαν, καὶ τότε εἶη καὶ τοῦτο σαφῶς. Καὶ γὰρ αἱ τιμωρίαι παρὰ πόδας αὐτοῖς, καὶ ὁ μισθὸς εὐθέως εἶπετο, σύμμετρός ^lτε ὦν καὶ ὥσπερ σιτηρέσιόν τι καθημερινὸν διδόμενον οἰκέταις, καὶ πολὺς πανταχόθεν ὁ φόβος πρὸ τῆς ὀψews ἀκμάζων, καὶ περὶ τὰ σώματα οἱ καθυρמוὶ, καὶ μέχρι τῶν πράξεων ἡ ἐγκράτεια. Παρὰ δὲ ἡμῖν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ λογισμὸς καὶ συνειδὸς ἐκκαθαίρεται. Οὐ γὰρ λέγει, μὴ φονεύσης, μόνον, ἀλλὰ, μηδὲ ὀργισθῆς· οὐδὲ, μὴ

6 v. 15.

7 1 Cor. x. 3, 4.

^z υἱὸς πρωτότοκος B.D.E. πρωτότοκος υἱὸς I. ^a καὶ om. A.F.H. ^b εἰ γὰρ καὶ] καὶ γὰρ G. ^c παρέχεται A.F.G. Cat. ^d κατορθωμάτων H. ^e ἔσεσθαι, quod aberat, est in libris omnibus et Cat. Idem mox εἰσάγων pro εἰσαγαγὼν exhibent. ^f τί I. Statim ταῦτα ἦν pro ἦν ταῦτα A.D.E.F.H.I. Cat. ἦν om. Mor. Ben. ^g λέγων om. B. ^h συνεισῆγето A.B.D.E.F.I. Cat. συνηγάγето H. συνήγето Edd. ⁱ πνευματικόν]+καλεῖ B.G. Cat. ^k γὰρ om. I. Statim πάντα ἦν pro ἦν πάντα E.F.I. Cat. πάντα οὖν H. ^l τε ὦν] τέως G. τε om. D.E.

μοιχεύσης, ἀλλὰ, μηδὲ ἴδης ἀκολάστως· ἵνα ^ῃμηκέτι τῷ φόβῳ B
 τῆς κολάσεως τῆς παρούσης, ἀλλὰ ^ῃτῷ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν,
 ὅ το τε ἐν ἔξει τῆς ἀρετῆς εἶναι καὶ τὰ ἄλλα ^ῃτὰ κατορθούμενα
 ἦ. ^ῃΟὐδὲ ἐπαγγέλλεται γῆν ῥέουσιν γάλα καὶ μέλι, ἀλλὰ τῷ
 μονογενεῖ ^ῃσυγκληρονόμον ποιεῖ, τῶν παρόντων ἡμᾶς διὰ πάν-
 των ἀφιστάς, καὶ ἐκεῖνα μάλιστα ἐπαγγελλόμενος διδόναι, ἃ
 τοῖς γενομένοις υἱοῖς ^ῃθεοῦ πρέπει λαμβάνειν· αἰσθητὸν μὲν
 οὐδὲν, οὐδὲ σωματικόν, πνευματικὰ δὲ ἅπαντα. Ὡστε ἐκεῖνοι
 μὲν εἰ καὶ υἱοὶ ἐκαλοῦντο, ἀλλ' ὡς ^ῃδοῦλοι· ἡμεῖς δὲ ὡς ἐλεύ-
 θεροι γενόμενοι, τὴν υἰοθεσίαν ἐλάβομεν, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνα-
 μένομεν. Καὶ ἐκείνοις μὲν δι' ἐτέρων διελέγετο, ἡμῖν δὲ δι' ἑαυτοῦ. C
 Καὶ ἐκεῖνοι ^ῃμὲν φόβῳ τιμωρίας πάντα ἔπραττον ἀγόμενοι, οἱ δὲ
^ῃπνευματικοὶ ἐπιθυμία καὶ πόθῳ· καὶ τοῦτο δηλοῦσι τῷ καὶ
 ὑπερβαίνειν τὰ ἐπιτάγματα. ^ῃΕκεῖνοι ὡς μισθωτοὶ καὶ ἀγνώ-
 (115) ^ῃμονες, οὐδέποτε ^ῃγούν διέλιπον γογγύζοντες· οὗτοι ^ῃδὲ εἰς
 ἀρέσκειαν τοῦ πατρός· καὶ οἱ μὲν εὐεργετούμενοι ἐβλασφήμουν·
 ἡμεῖς ^ῃδὲ κινδυνεύοντες εὐχαριστοῦμεν. Καὶ νὰ κολασθῆναι δὲ
 ἡμᾶς ἀμαρτάνοντας δέη, καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἡ διαφορὰ. Οὐ γὰρ
 ὡς ἐκεῖνοι καταλευόμενοι καὶ καιόμενοι καὶ ἀκρωτηριαζόμενοι
 παρὰ τῶν ἱερέων, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπιστρεφόμεθα· ἀλλὰ ἀρκεῖ
 τραπέζης ἐκβληθῆναι πατρικῆς, καὶ ἀπὸ ὄψεως ῥητὰς γενέσθαι D
 ἡμέρας. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων ῥήματος ἦν τιμὴ ἡ υἰοθε-
 σία μόνον· ἐνταῦθα δὲ καὶ πρᾶγμα ἠκολούθησεν, ὃ διὰ βαπτί-
 σματος καθαρμὸς, ἡ τοῦ πνεύματος δόσις, ἡ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
 χορηγία. Καὶ τούτων δὲ ἕτερα πλείονα ἔστιν εἰπεῖν τὴν παρ'
 ἡμῖν ἐνδείκνυμενα εὐγένειαν, καὶ τὴν ἐκείνων εὐτέλειαν. Ἄπερ
 ἅπαντα διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φόβου ^ῃκαὶ τῆς υἰοθεσίας
 αἰνιξάμενος, καὶ ἐτέραν ποιεῖται ἀπόδειξιν τοῦ ^ῃπνεύματος υἰοθε-
 σίας ἔχειν. ^ῃΠοῖον δὴ τοῦτο; ^ῃὍτι “κράζομεν, Ἀββᾶ ὁ Ε
 πατήρ.” Τοῦτο δὲ ἡλίκον ἔστιν, ἴσασιν οἱ μύσται, καλῶς ἐπὶ
 τῆς εὐχῆς τῆς μυστικῆς τοῦτο πρῶτον ^ῃκελευόμενοι τὸ ῥῆμα
 λέγειν. Τί οὖν; οὐκ ἐκάλουν καὶ ἐκεῖνοι πατέρα, φησὶ, τὸν
 θεόν; Οὐκ ἀκούεις Μωϋσέως λέγοντος, ^ῃ“Θεὸν τὸν γεννήσαντά

8 Deut. xxxii. 18. Malach. ii. 10.

^ῃμηκέτι] μὴ G. ^ῃτῷ om. A.D.E.H. Pro τῷ πόθῳ, dat καὶ φόβῳ G.
^ῃτό τε] τῷ D. Cat. τό τε om. G. scribens ὅτι pro εἶναι. ^ῃτὰ om. A.D.E.
 H.I. Cat. Mox ἦ om. G. ^ῃοὐδὲ] καὶ οὐδὲ D.G. Mox γάλα καὶ μέλι om-
 nes. μέλι καὶ γάλα Edd. ^ῃσυγκληρονόμους I. ^ῃτοῦ θεοῦ E.F.H. Cat.
^ῃδοῦλοι] + ἀπεσκίρων G. ^ῃμὲν pro δὲ omnes. ^ῃπνεύματος G. Veron.
^ῃἐκεῖνοι] + γούν G. Mox γούν om. idem. ^ῃοὖν H. Statim διέλιπον pro
 διέλειπον A.B.D.G.I. ^ῃδὲ] + πάντα D.E. Mox πῶς pro πῶς A. ^ῃδὲ]
 + καὶ I. ^ῃἀμαρτάνοντα A. ^ῃκαὶ om. B. ^ῃπνεύματος G. ^ῃποῖαν
 δὴ ταύτην; G. ^ῃὅτι] Sic A.D.E.F.H.I. Mosqq. Cat. ἐν ᾧ Edd. ^ῃκρί-
 λευσμένοι (sic) I.

σε ἐγκατέλιπες ;” οὐκ ἀκούεις τοῦ ^hΜαλαχίου ὀνειδίζοντος ⁱκαὶ λέγοντος, ὅτι “Θεὸς εἰς ἔκτισεν ^kὑμᾶς, καὶ πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν ;” Ἄλλ’ εἰ καὶ ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ^lεἴρηται, οὐδαμοῦ τοῦτο εὐρίσκουμεν αὐτοὺς καλοῦντας τὸ ῥῆμα τὸν θεόν, οὐδὲ εὐχομένους ^mοὕτως. Ἡμεῖς δὲ ἅπαντες, καὶ ἱερεῖς καὶ ἰδιῶται, ⁿκαὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, οὕτως εὐχέσθαι ἐκε-
 579 λεύσθημεν. Καὶ ταύτην πρῶτην ἀφίεμεν φωνήν, μετὰ τὰς θαυμαστάς ^oὠδῖνας ἐκείνας, καὶ τὸν ξένον καὶ παράδοξον τῶν λοχευμάτων νόμον. Ἄλλως δὲ, εἰ καὶ ἐκάλεσάν ποτε ἐκείνοι, ἀλλ’ ἐξ οἰκείας διανοίας· οἱ δὲ ἐν ^pτῇ χάριτι, ἀπὸ ^qπνευματικῆς ἐνεργείας κινούμενοι. Ὡς περ γὰρ πνεῦμα σοφίας ἐστὶ, καθ’ ὃ ^rσοφοὶ οἱ ἄσοφοι ἐγίνοντο, καὶ δηλοῦται τοῦτο ἀπὸ τῆς διδασκαλίας· καὶ πνεῦμα δυνάμεώς ἐστι, καθ’ ὃ οἱ ἀσθενεῖς νεκροὺς ^sῆγειραν καὶ δαίμονας ἤλασαν· καὶ πνεῦμα χαρίσματος ἰαμάτων, καὶ πνεῦμα προφητείας, καὶ πνεῦμα γλωσσῶν· οὕτω καὶ πνεῦμα υἰοθεσίας. Καὶ ὥς περ ἴσμεν τὸ πνεῦμα τῆς προφη-
 Βτείας, ἀφ’ ^tῶν ὃ ἔχων αὐτὸ ὑπολέγει τὰ μέλλοντα, οὐκ οἰκεία φθεγγόμενος διανοία, ἀλλ’ ὑπὸ ^uτῆς χάριτος κινούμενος· οὕτω δὴ καὶ πνεῦμα υἰοθεσίας, ἀφ’ οὗ ὃ λαβὼν ^wπατέρα καλεῖ τὸν θεόν, ὑπὸ τοῦ πνεύματος κινούμενος. ^xὉ δὴ βουλούμενος δείξαι γνησιώτατον ὄν, καὶ τῇ τῶν Ἑβραίων ἐχρήσατο ^yγλώσση· οὐ γὰρ εἶπε μόνον, ὁ πατὴρ, ἀλλ’, “Ἀββᾶ ὁ πατὴρ,” ὅπερ ^zτῶν παίδων μάλιστα ἐστὶ τῶν γνησίων πρὸς ^aπατέρας ῥῆμα.

Εἰπὼν τοίνυν τὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας διαφορὰν, τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος τῆς δεδομένης, τὴν ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας, ἐπάγει καὶ
 C ἐτέραν ἀπόδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τῆς κατὰ τὴν υἰοθεσίαν ταύτην. ^bΠοίαν δὴ ταύτην ; ⁹“Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, φησὶν, ὅτι ἐσμέν τέκνα θεοῦ.” Οὐ γὰρ ἀπὸ ^cτῆς φωνῆς ἰσχυρίζομαι μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἀφ’ ἧς ἡ φωνὴ τίκεται· τοῦ γὰρ πνεύματος ὑπαγορεύοντος,

9 v. 16.

^h Μαλαχίου B.D.E. Cat. Μαλαχίηλ A.H.I. Μαλαχία Edd. ⁱ καὶ λέγοντος om. G. ^k ὑμᾶς pro ἡμᾶς A.B.F.G.H.I. Statim καὶ πατὴρ εἰς (εἰς om. I.) πάντων ὑμῶν (ἡμῶν E.) omnes. Edebatur καὶ εἰς πατὴρ ἐστὶ πάντων ἡμῶν. ^l εἴρηται] + παρ’ αὐτῶν D. + παρ’ αὐτῶν ἀλλ’ E. ^m οὕτως] + πάτερ ἡμῶν G. Eadem verba infra post ἐκελεύσθημεν infert I. ⁿ καὶ om. Veron. Sav. invitis libris. ^o ὠδῖνας] ἐν ἄλλοις ὠδᾶς H. in marg. ^p τῇ om. A.E.F.H.I. ^q πνευματικῆς] + διανοίας καὶ I. ^r σοφοὶ οἱ ἄσοφοι] σοφία σοφοὶ G. ^s ῆγειρον A.H. ^t ὡν pro οὗ A.E.F.G.H.I. Cat. ^v προφητεύει G. ^w πνεῦμα A. ^x ὁ (vel ὁ) δὴ] Sic A.B.D.E.F.H.I. Cat. ὁ δὲ Edd. Mox γνησιώτατον ὄν A.B.D.E.F.H.I. γνησιότητος ὄν Cat. γνησιότητα (sine ὄν) Edd. ^y γλώττη A.D.I. φωνῇ G. ^z τῶν bis abest ab I. ^a πατέρας pro πατέρα A.B.D.F.H.I. Cat. ^b ποίαν δὴ ταύτην om. E. ^c τῆς om. G.

ταῦτα λέγομεν. "Οπερ ἀλλαχοῦ σαφέστερον δηλῶν ἔλεγεν, ὅτι ¹⁰ "Ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα ^d τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κράζον, Ἀββᾶ ὁ πατήρ." Τί δέ ἐστι, "τὸ πνεῦμα τῷ πνεύματι συμμαρτυρεῖ;" Ὁ παράκλητος, φησὶ, τῷ χαρίσματι τῷ δεδομένῳ ἡμῖν. Οὐ γὰρ τοῦ χαρίσματος ^e ἐστὶν ἡ φωνὴ μόνον, ἀλλὰ ^f καὶ τοῦ δόντος τὴν δωρεὰν παρα- ^D κλήτου· αὐτὸς γὰρ ἡμᾶς οὗτος ἐδίδαξε διὰ τοῦ χαρίσματος οὕτω φθέγγεσθαι. "Ὅταν δὲ τὸ πνεῦμα μαρτυρῇ, ποία λοιπὸν ἀμφιβολία; ^g Εἰ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ ἄγγελος, ἢ ἀρχάγγελος, ἢ ἄλλη τις τοιαύτη δύναμις τοῦτο ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀμφιβάλλειν ^h ἦν εἰκὸς τινος· τῆς δὲ ἀνωτάτω οὐσίας τῆς καὶ δωρησαμένης τοῦτο, ⁱ καὶ δι' ὧν ἐκέλευσεν εὔχεσθαι μαρτυρούσης ἡμῖν, τίς ἂν λοιπὸν ἀμφισβητήσῃ περὶ τῆς ἀξίας; Οὐδὲ γὰρ βασιλέως χειροτονήσαντός τινα, καὶ ἀνακηρύττοντος τὴν τιμὴν παρὰ πᾶσι, τολμήσειεν ^k ἂν τις τῶν ὑπηκόων ἀντειπεῖν. ¹¹ "Εἰ δὲ τέκνα, φησὶ, καὶ κληρονόμοι." ^l Ὅρα πῶς κατὰ μικρὸν αὖξει ^E τὴν δωρεάν. Ἐπειδὴ ^m γὰρ ἓν καὶ τέκνα εἶναι, καὶ μὴ κληρονόμους γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ ⁿ πάντως ἅπαντες κληρονόμοι οἱ παῖδες· ἐπάγει καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ κληρονόμοι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι μετὰ τοῦ μὴ τοιαύτην ἔχειν ^o υἰοθεσίαν καὶ τῆς κληρονομίας ἐξεβλήθησαν. ¹² "Κακοὺς γὰρ κακῶς ἀπολέσει, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ^p ἐκδώσεται γεωργοῖς ἑτέροις." Καὶ πρὸ τούτου δὲ ἔλεγεν, ὅτι "Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν, καὶ ^q ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ^r ἐκβληθήσονται." Ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσταται, ἀλλὰ ^s καὶ τούτου μείζον τίθησι. Ποῖον δὲ τοῦτο; "Ὅτι θεοῦ κληρονόμοι· διὸ ^t καὶ ἐπήγαγε· "Κληρονόμοι μὲν θεοῦ." Καὶ τὸ ἔτι πλεόν, ὅτι οὐχ ἀπλῶς κληρονόμοι, ἀλλὰ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ. ⁵⁸⁰ ^v Ὅρᾳς πῶς φιλονεικεῖ ἐγγὺς ἡμᾶς ἀγαγεῖν τοῦ δεσπότου; Ἐπειδὴ γὰρ οὐ πάντα τὰ τέκνα ^w κληρονόμοι, δείκνυσιν ὅτι ἡμεῖς καὶ τέκνα καὶ κληρονόμοι. ^x Ἐπεὶ δὲ οὐ πάντες ^y οἱ κλη-

¹⁰ Gal. iv. 6.¹¹ v. 17.¹² Matth. xxi. 41. viii. 11, 12.

^d τοῦ υἱοῦ om. G. Cat. Mox κράζον ἀββᾶ ὁ. π. om. B. ^e ἐστὶ μόνον ἡ φ. A.E.F.H.I. Cat. ἡ φ. ἐστὶ μόνον G. ^f καὶ om. F.H.I. Statim τοῦ διδόντος G. Deinceps τοῦ παρακλήτου F. ^g Evulsa ex G. octo folia, inde ab εἰ μὲν γὰρ ἄνθρωπος usque ad p. 585 B. ἐλπίζομεν δι' ὑπομονῆς. ^h ἦν εἰκὸς] εἰκὸς ἦν A.E.F.H.I. Cat. ⁱ καὶ] ἡ καὶ F. καὶ om. Cat. Mox λοιπὸν ἀμφ. pro ἀμφ. λοιπὸν A.B.E.F.H.I. Cat. ^k ἂν om. B. ^l ὅρα B.D.E.F.H. ὁρᾶς Edd. ^m γὰρ om. B. ⁿ πάντως ἅπαντες] Sic A.B.D.E.F.H. Cat. πάντες πάντως I. πάντες (sine πάντως) Edd. ^o νομοθεσίαν E. ^p ἐκδώσει D. Cat. ^q ἀνακληθ. D.F.H. ^r ἐκβληθήσονται A.E.F.H.I. Cat. ^s ἔξω βληθήσονται Edd. ^t καὶ] + τὸ A.D.E. ^u καὶ om. B. ^v ὅρα F. ^w κληρ.] καὶ κληρ. I. ^x ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ H. ἐπειδὴ δὲ A.F. ^y οἱ accessit ex B.D.E. Cat.

ρονόμοι μεγάλων εἰς κληρονόμοι πραγμάτων, δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτο ἔχομεν, κληρονόμοι ὄντες θεοῦ. Πάλιν ἐπειδὴ ^zκληρονόμον μὲν εἶναι συμβαίνει θεοῦ, οὐ πάντως δὲ τῷ μονογενεῖ συγκληρονόμον, δείκνυσιν ἡμᾶς καὶ τοῦτο ἔχοντας. Καὶ σκόπει σοφίαν. Τὰ γὰρ λυπηρὰ συστείλας, ἡνίκα ἔλεγε, τί πείσονται οἱ κατὰ σάρκα ζῶντες, οἷον ὅτι μέλλουσιν ἀποθνήσκειν, ἐπειδὴ **Β** τῶν χρηστοτέρων ἡψατο, εἰς εὐρυχωρίαν πολλὴν ἐξάγει τὸν λόγον, ἐμπλατύνων αὐτὸν τῇ τῶν μισθῶν ^aἀντιδόσει, καὶ ποικίλας καὶ μεγάλας δεικνὺς τὰς δωρεάς. Εἰ γὰρ καὶ τὸ τέκνον εἶναι ἄφατος ἦν ἡ χάρις, ἐννόησον ἡλίκον ^bτὸ κληρονόμον. Εἰ δὲ τοῦτο μέγα, πολλῶ μᾶλλον καὶ τὸ συγκληρονόμον. Εἴτα δεικνὺς, ὅτι οὐ χάριτος μόνον ἐστὶν ἡ ^cδωρεὰ, καὶ ποιῶν ὁμοῦ ^dκαὶ ἀξιόπιστα τὰ εἰρημένα, ἐπήγαγεν· “Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.” Εἰ γὰρ ἐν τοῖς λυπηροῖς, φησὶν, **Γ** ἐκοινωνήσαμεν αὐτῷ, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς χρηστοῖς τοῦτο ἔσται. Ὁ γὰρ τοὺς οὐδὲν κατωρθωκότας τοσοῦτοις δωρησάμενος ἀγαθοῖς, ὅταν ἴδῃ καὶ ^eπονέσαντας, καὶ τοσαῦτα παθόντας, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀμείψεται;

Δείξας τοίνυν ἀντίδοσιν ^fοὔσαν τὸ πρᾶγμα, ἵνα ἀξιόπιστον ἦ τὸ λεγόμενον, καὶ μηδεὶς ^gἀμφιβάλλῃ, δείκνυσιν πάλιν καὶ χάριτος δύναμιν ἔχον· τὸ μὲν, ἵνα καὶ παρὰ τοῖς ἀμφιβάλλουσι πιστεῦνται τὰ λεγόμενα, καὶ οἱ λαμβάνοντες μὴ αἰσχύωνται ὡς αἰεὶ ^hδωρεὰν σωζόμενοι· τὸ δὲ, ἵνα μάθῃς ὅτι νικᾷ ταῖς ἀντιδόσεσι ⁱτοὺς πόρους ὁ θεός. ^kΚαὶ τοῦτο μὲν ἐδήλωσεν εἰπὼν, **Δ** “Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.” ^lΤοῦτο δὲ, ἐπαγαγὼν καὶ προσθεὶς, ὅτι ¹³“Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ^mἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς.” Ἐν μὲν γὰρ τοῖς προτέροις τὴν τῶν ⁿἡθῶν διόρθωσιν ἀπαιτεῖ τὸν πνευματικὸν, ἐν οἷς ἔλεγεν, οὐκ ὀφείλετε κατὰ σάρκα ζῆν· οἷον, ἵνα ἐπιθυμίας, ἵνα ὀργῇς, ἵνα χρημάτων, ἵνα κενοδοξίας, ἵνα βασκαυίας περιγίνηται ὁ τοιοῦτος· ἐνταῦθα δὲ,

13 v. 18.

^z κληρονόμοι et mox συγκληρονόμοι H. Tum πάντες pro πάντως idem.
^a ἀντιδόσει A.D.E.F.H.I. Cat. ἀνταποδόσει Edd. Mox δείκνυσιν A. Veron.
^b τὸ καὶ κλ. Edd. καὶ deest in omnibus. ^c Post δωρεὰ corrector in marg. F. supplet, ἀλλὰ καὶ πόρων. ^d καὶ erasum in F. ^e πονέσαντας A.D.E.F. πονήσαντας Edd. Verba τοσοῦτοις—παθόντας om. B. Deinde in marg. manus secunda ascripsit εὐεργετήσας, τοὺς κατωρθωκότας. ^f εἶναι I.
^g ἀμφιβάλλῃ B.E. Cat. ^h δωρεὰν pro δωρεᾷ B.D.E. Cat. ⁱ τὸν πόρον I.
^k καὶ τοῦτο μὲν B.D.E. καὶ τὸ μὲν A.I. Cat. et hoc quidem Interpp. Edebatur καίτοι τὸ μὲν. ^l τοῦτο] τὸ A.F. Cat. ^m ἀποκαλύπτεσθαι nostri omnes cum Cat. ἀποκαλυφθῆναι Edd. ⁿ ἡθῶν] παθῶν A.B.D.H.I. et ante corr. F. Vulgatum tumentur Cat. et Verss.

ἐπειδὴ ὁ τῆς δωρεᾶς αὐτὸν ἀνέμνησεν ἀπάσης, τῆς δοθείσης, τῆς μελλούσης, καὶ ἐπῆρε καὶ ὕψωσε ταῖς ἐλπίσι, καὶ ἐγγὺς ἔστησε τοῦ Χριστοῦ, καὶ συγκληρονόμον ἀπέφηνε τοῦ μονογενοῦς, θαρρῶν αὐτὸν ἐξάγει λοιπὸν καὶ ἐπὶ τοὺς κινδύνους. Οὐδὲ γάρ E ἐστὶν ἴσον τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν περιγενέσθαι, καὶ τοὺς πειρασμοὺς ἐκείνους ὑπενεγκεῖν, τὰς μάστιγας, τὸν ῥυτίδα, τὰς λεηλασίας, τὰ δεσμὰ, τὰς ἀλύσεις, τὰς ἁπαγωγὰς· πολὺ γὰρ ταῦτα ῥ γενναιοτέρας δεῖται ψυχῆς καὶ νεανικωτέρας. Καὶ ὅρα πῶς ὁμοῦ ^sκαὶ καταστέλλει καὶ ἐπαίρει τὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιζομένων. Ὅταν γὰρ δείξῃ μείζονα τὰ ἑπαθλα τῶν πόνων, καὶ προτρέπει μειζόνως, καὶ οὐκ ἀφίησι μέγα φρονεῖν, ἅτε νικωμένους τῇ τῶν στεφάνων ἀντιδόσει. Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν φησι, 14 “Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ’ ὑπερβολὴν εἰς 581 ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται” πρὸς γὰρ φιλοσοφωτέρους ^tἢν ὁ λόγος αὐτῷ· ἐνταῦθα δὲ κοῦφα μὲν αὐτὰ ^vοὐ φησιν εἶναι, παραμυθεῖται δὲ αὐτὰ τῇ τῶν μελλόντων ἀντιδόσει, λέγων “Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ.” Καὶ οὐκ εἶπε, πρὸς τὴν μέλλουσαν ἄνεσιν, ἀλλ’ ὁ πολλῷ μείζον ἦν, “πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν.” Ὅπου B μὲν γὰρ ἄνεσις, οὐ πάντως ^wκαὶ δόξα· ὅπου δὲ δόξα, πάντως ^B καὶ ἄνεσις. Εἵτα, ἐπειδὴ ^xμέλλουσαν εἶπε, δείκνυσιν αὐτὴν (117) ἤδη οὖσαν. Οὐ γὰρ εἶπε, πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσσεσθαι, ὡς ἀλλὰ, “πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι,” ὥς καὶ νῦν οὖσαν μὲν, κρυπτομένην δέ· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγεν, ὅτι 15 “Ἡ ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.” Θάρρει τοίνυν ὑπὲρ αὐτῆς· παρεσκευάσται γὰρ ἤδη τοὺς σοὺς ἀναμένουσα πόνους. Εἰ δὲ ^zτὸ μέλλειν σε λυπεῖ, αὐτὸ μὲν οὖν εὐφραίνετω ^aσε τοῦτο· τῷ γὰρ μεγάλη τις εἶναι καὶ ^bἄφατος, καὶ τὴν παροῦσαν ὑπερβαίνειν κατάστασιν, ἐκεῖ τεταμίνται. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τέθεικε, “τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ,” ἀλλ’ ἵνα δείξῃ οὐχὶ ποιότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποσότητι νικῶσαν C ἐκείνην. Ταῦτα μὲν γὰρ οἷα ἂν ^cἢ τὰ παθήματα, τῷ παρόντι συγκεκλήρωται βίῳ· τὰ δὲ μέλλοντα ἀγαθὰ πρὸς τοὺς ἀθανά-

14 2 Cor. iv. 17.

15 Col. iii. 3.

ο αὐτὸν τῆς δ. pro τῆς δ. αὐτὸν A.E.F.H.I. Cat. ῥ λιθασμὸν E. ἠ ἐπαγωγὰς B. Veron. ῥ γεν. δέεται A.B.E.F.H.I. Cat. δέεται γεν. Edd.

^s καὶ accessit ex A.E.F.H.I. ^t ἢν ὁ λ.] ὁ λ. ἢν A.E.F.I. Cat. ^v οὐ φησιν] Sic D.E.F.H.I. Cat. οὐκ ἀφίησιν Edd. et Verss. ^w καὶ om. H.

^x μέλλουσαν] + αὐτὴν Edd. αὐτὴν om. A.D.E.H.I. Cat. ^y ἀλλὰ πρὸς τὴν μέλλουσαν] ἀλλὰ μέλλουσαν I. et marg. F. ἀλλ’ οὖσαν A.E.F.H. Cum Editis facit Cat. ^z τῷ pro τὸ A.F.I. Cat. Mox αὐτῷ . . . τοῦτῳ A.F.H.I. Cat.

^a σε om. A.E.F.H.I. Cat. ^b ἄφατος A.D.E.F.H.I. ἄφραστος Edd. ^c ἢ pro εἴη omnes.

τους παρεκτείνεται αἰῶνας. Ἐπεὶ κατὰ μέρος ^d ἡμῖν εἰπεῖν οὐκ εἶχεν, οὐδὲ παραστήσαι λόγῳ, ἀπὸ τοῦ μάλιστα δοκοῦντος εἶναι παρ' ἡμῖν ἐπεράστου, τῆς δόξης, αὐτὰ ὠνόμασεν· ἢ γὰρ κορυφή τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ κεφάλαιον, τοῦτο εἶναι δοκεῖ. Ἐπαίρων δὲ καὶ ἐτέρως τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐξογκοῖ τὸν λόγον, δύο κατασκευάζων διὰ τῶν λεχθήσεσθαι μελλόντων, καὶ ὑπεροψίαν τῶν παρόντων, καὶ ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων· καὶ τρίτον μετὰ τούτων, μᾶλλον δὲ πρῶτον, τὸ δεῖξαι πῶς περισπούδαστον τῷ θεῷ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐστὶ, καὶ ἐν ὅσῃ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἄγει τιμῇ. Μετὰ δὲ τούτων καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων ἅπαντα δόγματα ^e τὰ περὶ τοῦ κόσμου τούτου συντεθέντα αὐτοῖς, ὥσπερ ἀράχνην τινὰ καὶ παίδων ἀθύρματα, ἐν τούτῳ καταβάλλει τῷ δόγματι. Ἄλλ' ἵνα σαφέστερα ταῦτα γένηται, αὐτῆς τῆς ἀποστολικῆς ^f ἐπακούσωμεν ῥήσεως.

16. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, φησὶ, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νύων τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἢ κτίσις ^g ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. Ὁ ^g γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἢ κτίσις ^h αὕτη σφόδρα ὠδίνει, ⁱ ταῦτα ἀναμένοντα καὶ προσδοκῶσα τὰ ἀγαθὰ, ἅπερ εἰρήκαμεν νῦν· ἀποκαραδοκία γὰρ ἢ σφοδρὰ προσδοκία ἐστίν. Ὡστε δὲ ^k ἐμφαντικώτερον γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ προσωποποιεῖ τὸν κόσμον ἅπαντα τοῦτον· ἅπερ καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσι, ποταμούς κροτοῦντας χερσὶν εἰσάγοντες, καὶ βουνούς ἀλλομένους, καὶ τὰ ὄρη σκιρτῶντα· οὐχ ἵνα ταῦτα ἐμψυχα εἶναι νομίσωμεν, οὐδ' ἵνα λογισμὸν τινὰ δώμεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἵνα τὴν ὑπερβολὴν μάθωμεν τῶν ἀγαθῶν, ὡς καὶ τῶν ἀναισθητῶν ^m αὐτῶν καθικνουμένην. Τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν λυπηρῶν ⁿ ποιοῦσι πολλ-
582 λάκεις, εἰσάγοντες καὶ ἄμπελον θρηνοῦσαν, καὶ οἶνον, καὶ ὄρη, καὶ τὰ φατνώματα ὀλολύζοντα τοῦ ναοῦ, ἵνα ^o καὶ ἐντεῦθεν πάλιν τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν ἐννοήσωμεν. Τούτους ^p δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος μιμούμενος, προσωποποιεῖ τὴν κτίσιν ἐνταῦθα, καὶ φησι στενάζειν αὐτὴν καὶ ὠδίνειν· οὐκ ἐπειδὴ στεναγμοῦ ^q τινος ἤκουσεν ἀπὸ γῆς καὶ οὐρανοῦ φερομένου, ἀλλ' ἵνα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐνδείξηται τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν κατεχόντων κακῶν. “Τῇ γὰρ ματαιότητι

16 v. 19, 20.

^d ἡμῖν om. B. Cat.

^e τὰ accessit ex omnibus.

^f ἐπακούωμεν D.

^g γὰρ] δὲ D. E. receptum a Montef.

^h αὕτη vel αὐτῇ A. B. D. E. F. H. Cat.

Musc. αὕτη Edd.

ⁱ ταῦτα om. B.

^k ἐμφατ. F.

^l ὅπερ B. D.

^m αὐτὴν A. F. H.

ⁿ ποιοῦσι πολλάκις] πολλοὶ ποιοῦσιν I.

^o κἀντεῦθεν A.

F. H. I.

^p δὲ pro δὲ omnes.

^q τινος om. I.

ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα.”
 Τί ἐστι, “τῇ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη;” Φθαρτὴ γέ- B
 γονε. Τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; Διὰ σέ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ
 γὰρ σῶμα ἔλαβες θνητὸν καὶ παθητὸν, καὶ ἡ γῆ κατάραν
 ἐδέξατο, καὶ ἀκάνθας ἤνεγκε καὶ τριβόλους. Ὅτι δὲ καὶ
 οὐρανὸς μετὰ τῆς γῆς παλαιούμενος πρὸς τὴν ἀμείνω λῆξιν
 ὕστερον μεταστήσεται, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος·
 17“ Καταρχὰς σὺ, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν
 χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐανοί. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ δια-
 μένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὥσεὶ περι-
 βόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται.” Καὶ ὁ Ἡσαΐας
 δὲ τὰ αὐτὰ ἐμφαίνων ἔλεγεν· 18“ Ἐμβλέψατε εἰς τὸν οὐρανὸν
 ἄνω, καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω, ὅτι ὁ οὐρανὸς ὡς καπνὸς ἐστερεώθη, C
 ἡ δὲ γῆ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεται, οἱ δὲ κατοικοῦντες αὐτὴν
 ὥσπερ ταῦτα ἀπολοῦνται.” Εἶδες πῶς ἐδούλευσε τῇ ματαιό-
 τητι ἡ κτίσις, ὡς καὶ ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς φθορᾶς; Ὁ
 μὲν γὰρ φησιν, “Ὡς ἱμάτιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται”
 ὁ δὲ Ἡσαΐας, “Οἱ ἡ δὲ κατοικοῦντες αὐτὴν ὥσπερ ταῦτα
 (118) ἀπολοῦνται” οὐ παντελῆ λέγων ἀπώλειαν· οὐδὲ γὰρ οἱ κατοι-
 κοῦντες αὐτὴν, τουτέστιν, οἱ ἄνθρωποι, τοιαύτην ὑποστήσονται·
 ἀλλὰ τὴν πρόσκαιρον, καὶ δι’ αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἀφθαρσίαν μετα-
 στήσονται, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ κτίσις. Ἀπερ ἅπαντα διὰ τοῦ D
 εἰπεῖν, “ὡς ταῦτα,” παρεδήλωσεν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος
 προῖων φησὶ· τέως μέντοι περὶ τῆς δουλείας αὐτῆς διαλέγεται,
 καὶ δείκνυσι τίνος ἕνεκεν τοιαύτη γέγονε, καὶ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς
 τίθησι. Τί οὖν; ἐπηρεάσται δι’ ἕτερον ταῦτα παθοῦσα;
 Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ δι’ ἐμὲ γέγονεν. Ἡ τοίνυν δι’ ἐμὲ γενομένη
 πῶς ἂν ἀδικοῖτο εἰς ἐμὴν διόρθωσιν ταῦτα πάσχουσα; Ἄλλως
 ἔδὲ, τὸν τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου λόγον οὐδὲ κινεῖν ἐπὶ τῶν ἀψύ-
 χων καὶ ἀναισθητῶν δεῖ. Ἄλλ’ ὁ Παῦλος ἐπειδὴ αὐτὴν ἐπροσ-
 ωποποίησεν, οὐδενὶ κέχρηται τούτων ὧν εἶπον, ἀλλ’ ἐτέρῳ τινὶ E
 λόγῳ, τὸν ἀκροατὴν ἐκ περιουσίας παραμυθήσασθαι σπεύδων.
 Ποίῳ δὴ τούτῳ; Τί λέγεις, φησί; κακῶς ἔπαθε διὰ σέ καὶ
 φθαρτὴ γέγονεν; Ἄλλ’ οὐδὲν ἠδίκηται· καὶ γὰρ ἀφθαρτος

17 Psal. ci. 26, 27.

18 Esai. li. 6.

r ἡ κτίσις om. A.F.H.I.

s ὑπετάγη] + ἀντὶ τοῦ D.E.

t καὶ παθητὸν

om. H. v καὶ ὁ οὐρανὸς E. Cat.

w εἰλίξεις I. εἰλίξεις F.

x ὁ Ἡσ.

Edd. δ om. A.B.D.E.F.H. Cat. Statim τὰ αὐτὰ A.D.E.I. αὐτὰ H. ταῦτα

vulgo. γ ὥσεὶ A.F.H.

z πῶς καὶ pro καὶ πῶς A.B.D.H.I. πῶς δὲ καὶ

(sic) F. a ἀλλάξεις H.I.

b δὲ om. A.F.H.I.

c ἀπώλειαν] + φησὶν Edd.

φησὶν om. A.D.E.F.I. Cat.

d πάντα F.H.I.

e αὐτῆς erasum in F.

f τίθησι Edd. et Cat. τιθεῖς Codices. g δὲ] τε B.

ἔσται διὰ σέ πάλιν· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, “ ἐπ’ ἐλπίδι.” Ὅταν δὲ λέγῃ, “ οὐχ ἐκούσα ὑπετάγη,” οὐχ ἵνα κυρίαν γνώμης οὔσαν δείξῃ, τοῦτο λέγει, ἀλλ’ ἵνα μάθῃς, ὅτι τῆς ^h τοῦ Χριστοῦ κηδεμονίας τὸ πᾶν ἐγένετο, οὐκ ἐκείνης κατόρθωμα τοῦτο. Εἰπέ δὴ ⁱ ποία ἐλπίδι; ¹⁹ “ Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται.” Τί ἐστι, “ καὶ αὐτή;” Οὐχὶ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ σοῦ ^k ἐστι καταδεέστερον, ¹ καὶ οὐ μετέχει λογισμοῦ οὐδὲ αἰσθήσεως, καὶ ⁵⁸³ τοῦτό ^m σοι κοινωνήσῃ τῶν ἀγαθῶν. “ Ἐλευθερωθήσεται γάρ, φησὶν, ἀπὸ ⁿ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς” τουτέστιν, οὐκέτι ἔσται φθαρτὴ, ἀλλὰ ἀκολουθήσῃ τῇ τοῦ σώματος εὐμορφίᾳ τοῦ σοῦ. Ὡς περ γὰρ γενομένου φθαρτοῦ, ὁ γέγονεν ἐκείνη τοιαύτη· οὕτως ἀφθάρτου καταστάτος, καὶ αὐτὴ ἔψεται πάλιν. Ὅπερ οὖν καὶ δεικνὺς ἐπήγαγεν· “ Εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ” τουτέστι, διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Καθάπερ γὰρ τιθηνὸς παιδίον τρέφουσα βασιλικόν, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνου γενομένου τῆς πατρικῆς, καὶ αὐτὴ συναπολαύει τῶν ἀγαθῶν· Βούτω καὶ ἡ κτίσις, φησὶν. Ὅρᾳς τὸν ἄνθρωπον πανταχοῦ προηγούμενον, καὶ δι’ αὐτὸν ἅπαντα ^q γινόμενα; Εἶδες πῶς ^r καὶ παραμυθείται τὸν ἀγωνιζόμενον, καὶ δείκνυσιν τὴν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιланθρωπίαν; Τί γὰρ ἀλγεῖς, φησὶν, ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς; Σὺ διὰ ^s σαυτὸν πάσχεις, ^t ἡ κτίσις διὰ σέ. Οὐ παραμυθείται δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστα δείκνυσιν τὰ λεγόμενα. Εἰ γὰρ ἡ κτίσις ἐλπίζει ^v ἡ διὰ σέ πάντα γινόμενη, πολλῶ μάλλον σὺ, δι’ ὃν ἡ κτίσις ἀπολαύειν μέλλει τῶν ^w ἀγαθῶν ἐκείνων. Οὕτω καὶ ^x οἱ ἄνθρωποι, τοῦ υἱοῦ μέλλοντος ἐπ’ ^C ἀξιώματος φαίνεσθαι, καὶ τοὺς δούλους λαμπροτέραν ^y ἐνδύουσι στολὴν εἰς τὴν τοῦ παιδὸς δόξαν· ὥς περ οὖν ^z καὶ ὁ θεὸς τὴν κτίσιν ^a ἀφθαρσίᾳ περιβαλεῖ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων.

²⁰ “ Οἶδαμεν γάρ, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συσπενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.” Εἶδες πῶς ἐντρέπει τὸν ἀκροατὴν,

19 v. 21.

20 v. 22.

^h τοῦ om. E.H.I. Cat. Mox ἐγένετο τὸ πᾶν inverso ord. A.E.F.H.I.
ⁱ καὶ ποία Edd. καὶ om. A.D.E.F.H.I. ^k ἐστι om. D. ¹ καὶ ὁ οὐ Edd.
^δ om. A.E.F.H.I. Cat. ^m σου D. ⁿ τῆς δουλείας om. I. ^o γέγονεν ἐκείνη τοιαύτη] Sic A.D.F.H.I. Cat. γέγονε κακείνη τοιαύτη B.E. γέγονε φθαρτὴ καὶ αὕτη Edd. ^p Edebatur αὕτη ἀκολουθήσῃ καὶ ἔψεται. Verba ἀκολουθήσῃ καὶ desunt in libris omnibus et Cat. ^q γινόμενα B.D. ^r καὶ assumptum ex B.D.E. Cat. ^s σαυτὸν pro σεαυτὸν A.B.D.E.H.I. Cat. ^t ἡ κτ.] ἡ ἡ κτ. δὲ B.D. ^v ἡ accessit ex B.D.E.F.H. Cat. Mox γενομένη H. Cat. ^w ἀγαθῶν] + πάντων Edd. πάντων deest in omnibus. ^x οἱ om. A.B.D.F.I. Pro ἄνθρωποι, patres poiuouxi exhibent D.E. ^y ἐνδύοντες E. ἐνδύσει H. Cat. ^z καὶ ὁ θεὸς om. H. τὴν κτίσιν om. I. ^a ἀφθαρσίᾳ pro ἀφθαρσίᾳ E.F.H. Cat. Statim περιβαλεῖ pro περιβάλλει omnes.

^bμονονουχὶ λέγων· μὴ γένη τῆς κτίσεως χείρων, καὶ τοῖς παροῦ-
 σιν ἐμφιλοχωρήσης; Οὐ γὰρ μόνον αὐτῶν ἀντέχεσθαι οὐ δεῖ,
 ἀλλὰ καὶ στενάζειν ἐπὶ τῇ ^cμελλήσει τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας.
 Εἰ γὰρ ἡ κτίσις τοῦτο ποιεῖ, πολλῶ μᾶλλον σὲ δίκαιον τοῦτο
 ἐπιδείκνυσθαι τὸν λόγῳ τετιμημένον. Ἄλλ' οὐπω τοῦτο μέγα
 εἰς ἐντροπὴν· διόπερ ἐπήγαγεν· ²¹“Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ D
 αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν
 ἑαυτοῖς στενάζομεν” τουτέστι, τῶν μελλόντων ἤδη γευσάμενοι.
 Καὶ γὰρ σφόδρα λίθινός ^dτις ἦ, φησὶν, ἱκανὰ τὰ δοθέντα ἤδη
 διαναστήσαί ^eτε αὐτὸν, καὶ τῶν παρόντων ἀπαγαγεῖν, καὶ πρὸς
 τὰ μέλλοντα ^fπτερῶσαι διπλῇ, καὶ τῷ μεγάλα εἶναι τὰ ^gδεδο-
 μένα, καὶ τῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀπαρχὴν εἶναι. Εἰ γὰρ
 ἡ ἀπαρχὴ τοσαύτη, ὥς δι' αὐτῆς καὶ ἀμαρτημάτων ἀπαλλα-
 γῇ, καὶ δικαιοσύνης ἐπιτυχεῖν καὶ ἀγιασμοῦ, τοὺς δὲ τότε καὶ
 δαίμονας ἐλαύνειν καὶ νεκροὺς ἐγείρειν διὰ σκιᾶς καὶ ἱματίων· E
 ἐννόησον τὸ ^hὅλον ἡλίκον. Καὶ εἰ ἡ κτίσις, ἡ νοῦ καὶ ἰλόγου
 ἐστερημένη, οὐδὲν τούτων εἰδυῖα στενάζει· πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς.
 (119) Εἴτα, ἵνα μὴ δῶ τοῖς αἰρετικοῖς λαβὴν, καὶ δόξῃ τὰ παρόντα
 διαβάλλειν, στενάζομεν, φησὶν, οὐ τῶν παρόντων κατηγο-
 ρούντες, ἀλλὰ τῶν μεζόνων ἐφιέμενοι· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν
 εἰπών· “Υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι.” Τί λέγεις, εἰπέ μοι;
 Ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἔστρεφες, καὶ ἐβόας λέγων, ὅτι ἤδη
 γεγόναμεν υἱοὶ, καὶ νῦν ἐν ἐλπίσι ^kτιθεῖς τουτὶ τὸ ἀγαθόν,
 γράφων ὅτι ἐκδέχεσθαι αὐτὴν ^lδεῖ; Τοῦτο τοίνυν διορθούμενος
 τῇ ἐπαγωγῇ, λέγει· “Τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ^mσώματος ἡμῶν” ⁵⁸⁴
 τουτέστι, τὴν ἀπηρτισμένην δόξαν. Νῦν μὲν γὰρ ἐν ἀδήλῳ τὰ
 ἡμέτερα ἔστηκεν ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς· πολλοὶ γὰρ ὄντες υἱοὶ,
ⁿγεγόναμεν κύνες καὶ αἰχμάλωτοι. Ἄν δὲ μετὰ χρηστῆς
 καταλύσωμεν ἐλπίδος, τότε ἀκίνητος ἡ δωρεὰ, καὶ σαφεστέρα
 καὶ μεῖζων, οὐκέτι τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀμαρτίας δεδοι-
 κῦα μεταβολήν. Τότε οὖν βεβαία ἔσται ἡ χάρις, ὅταν καὶ τὸ
 σῶμα ἡμῶν ἀπαλλαγῇ θανάτου καὶ τῶν μυρίων παθῶν. Τοῦτο
 γὰρ ἔστιν ἀπολύτρωσις, οὐχ ἀπλῶς λύτρωσις, ἀλλ' ὥστε μη-
 κέτι πάλιν ὑποστρέψαι ^oἐπὶ τὴν προτέραν αἰχμαλωσίαν. Ἰνα

21 v. 23.

^b μον. λέγων] τοιοῦτον γάρ τι μονονουχὶ λέγει D.E. ^c μελλήσει B.E. Cat.
 μελήσει Edd. ^d τις ἦ] ἦ τις A.E.F.H.I. Statim φησὶν accessit ex libris
 omnibus et Cat. ^e τε om. B.D. ^f πληρῶσαι H. Statim διπλῇ om. I.
^g δεδομένα D.E.F.H.I. Cat. διδόμενα Edd. Statim καὶ τῷ τὰ τος. Edd. τὰ
 om. D.E.F.H.I. τῷ om. Cat. ^h ὅλον] πᾶν B. Veron. ⁱ λόγου pro λό-
 γων omnes. ^k τιθεῖς B. Veron. Cat. τιθεῖς A.D.E.F.H. τίθης Sav. cet.
^l δεῖ] χρῆ E. ^m σώματος] γένους H. ⁿ γεγόναμεν A.E.F.H.I. γεγόνασι
 Edd. ^o ἐπὶ] ὑπὸ H.

Β γὰρ μὴ ἀπορῆς δόξαν ἀκούων συνεχῶς, καὶ μηδὲν σαφῶς ἐπιστάμενος, ἐκ μέρους ῥσοι παρανοίγει τὰ μέλλοντα, τὸ σῶμά σοι μεταβάλλων, καὶ τὴν κτίσιν αὐτῷ συµμεταβάλλων ἅπασαν· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἐδήλωσεν εἰπὼν, ²²“ ῥ^ος μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ ἱγενέσθαι σύµμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.” Καὶ ἐτέρωθι πάλιν γράφων ἔλεγεν, “Ὅταν δὲ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται· ὁ λόγος ὁ γεγραµµένος· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.” Δεικνὺς ^δδὲ, ὅτι μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ

Ἰ σώματος καὶ ἡ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων κατάστασις οἰχίσεται, ἔγραφε πάλιν ἀλλαχοῦ· “Παράγει ἱ γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.”

²³“ Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν,” φησίν. Ἐπειδὴ γὰρ ὅτῃ τῶν μελλόντων ἐνδιέτριψεν ὑποσχέσει, ἐδόκει ^ωδὲ τοῦτο λυπεῖν τὸν ἀσθενέστερον ἀκροατὴν, εἶγε ἐν ἐλπίσι τὰ ἀγαθὰ, πρότερον κατασκευάσας, ὅτι τῶν παρόντων καὶ ὀρωμένων ἐστὶ σαφέστερα, καὶ πολλὰ περὶ τῶν ἤδη δεδομένων δωρεῶν διαλεχθεῖς, καὶ δείξας ὅτι καὶ ἀπαρχὴν ἐκείνων ἐλάβομεν τῶν ἀγαθῶν, ἵνα μὴ πάντα ἐνταῦθα ζητῶμεν, καὶ τὴν εὐγένειαν ἡμῶν προδῶμεν τὴν

Δ ἀπὸ τῆς πίστεως, φησί· “Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν.” Ὁ δὲ λέγει, ^χτοιούτὸν ἐστίν· οὐ δεῖ πάντα ἐνταῦθα ζητεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζειν. Τοῦτο γὰρ μόνον εἰσηνέγκαμεν τῷ θεῷ ὃ τὸ δῶρον, τὸ πιστεῦσαι αὐτῷ τὰ μέλλοντα ἐπαγγειλαμένῳ, καὶ διὰ ταύτης μόνον ἐσώθημεν τῆς ὁδοῦ. Ἄν τοίνυν αὐτὴν ἀπολέσωμεν, τὸ πᾶν τῆς ἡμετέρας ^zεἰσφορᾶς ἀπωλέσαμεν. Ἐρωτῶ γάρ σε, φησίν, οὐχὶ μυρίων ^αὑπεύθυνος ἦς κακῶν; οὐχὶ ἀπεγνωσμένος; οὐχὶ ἀποφάσει ὑποκείμενος; οὐχὶ πάντες ἡτόνουν πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν σὴν; Τί οὖν σε ἔσωσε; Τὸ εἰς ^βτὸν θεὸν ἐλπίσαι μόνον, καὶ πιστεῦσαι αὐτῷ περὶ ὧν ἐπηγγείλατό ^ετε

Ἐ καὶ ἔδωκε· καὶ πλέον οὐδὲν ἔσχατος εἰσενεγκεῖν. Εἰ τοίνυν αὕτη σε ἔσωσε, ταύτην κάτεχε καὶ νῦν. Ἡ γὰρ τοσαυτά σοι παρασχούσα ἀγαθὰ, εὔδηλον ὅτι οὐδὲ περὶ τῶν μελλόντων ^δσε ψεύσεται. Ὅπου γὰρ νεκρὸν λαβοῦσα καὶ ἀπολωλότα καὶ αἰχμάλωτον καὶ ἐχθρὸν, φίλον ἐποίησε καὶ υἱὸν καὶ ἐλεύθερον ^εκαὶ

22 Philipp. iii. 21. 1 Cor. xv. 54. vii. 31.

23 v. 24.

ῥ σοι παρανοίγει omnes. ὑπανοίγει (sine σοι) Edd. ^q ὅς] + καὶ A.D.E. ^r γενέσθαι] + αὐτὸ A.D.E.F.I. ^s δὲ om. A. ^t γὰρ om. D.E. ^v τῇ] ἐν τῇ Edd. ἐν om. A.B.E.F.H.I. Cat. Post μελλόντων deest folium in E. usque ad ἐν τῇ παλαιᾷ p. 585 E. ^w δὲ om. H. ^x τοιούτον] τοῦτο A.D. τοῦτ' F.I. ^y τὸ om. I. Cat. ^z φορᾶς corr. ex φθορᾶς F. ^a ἦς ὑπ. in verso ord. A.F.H.I. ^b τὸν om. D.F.H.I. ^c τε accessit ex B.D.F.H. ^d σοι I. Statim ἔψευσται B. Veron. ^e καὶ δίκαιον om. I.

δίκαιον καὶ συγκληρονόμον, καὶ τοσαῦτα παρέσχεον, ὅσα μηδὲ προσεδόκησέ τις ποτέ· πῶς μετὰ τὴν τοσαύτην φιλοτιμίαν τε καὶ οἰκείωσιν ^fπροήσεται σε ἐν τοῖς ἑξῆς; Μὴ τοῖνυν μοι λέγε, πάλιν ἐλπίδες, πάλιν προσδοκίαι, πάλιν ^gπίστις. Οὕτω γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐσώθης, καὶ ταύτην τὴν προῖκα ^hεἰσήνεγκας τῷ νυμφίῳ μόνον. Κάτεχε τοῖνυν αὐτὴν καὶ διατῆρει. Ἄν γὰρ ἐνταῦθα ⁵⁸⁵ πάντα ἀπαιτῆς, ἀπώλεσάς σου τὸ κατόρθωμα, δι' οὗ λαμπρὸς ἐγένου. ⁱΔιὸ ἐπάγει λέγων· “Ἐλπίς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; ²⁴Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.” Τούτέστιν· εἰ πάντα ἐνταῦθα ^kμέλλεις ζητεῖν, τίς χρεῖα ἐλπίδος; Τί οὖν ἔστιν ^lἐλπίς; Τὸ τοῖς μέλλουσι θαρρεῖν. Τί γὰρ μέγα αἰτεῖ παρὰ σοῦ ὁ θεός, αὐτὸς ὁλόκληρα οἴκοθεν διδοὺς τὰ ἀγαθὰ; ¹²⁰Ἐν αἰτεῖ παρὰ σοῦ μόνον, ^mἐλπίδα, ἵνα ἔχῃς τι καὶ αὐτὸς

μενος ἐπήγαγεν, “Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.” Ὡσπερ ⁿοὖν γὰρ τὸν πονοῦντα καὶ ταλαιπωρούμενον καὶ μυρία κάμνοντα, οὕτω καὶ τὸν ἐλπίζοντα ὁ θεὸς στεφανοῖ. Τὸ γὰρ τῆς ὑπομονῆς ὄνομα ἰδρώτων ἔστιν ὄνομα καὶ καρτερίας πολλῆς. Ἄλλ' ὅμως ἐχαρίσατο καὶ τοῦτο τῷ ἐλπίζοντι, ἵνα παραμυθῇται τὴν ^oἀποκαμουσαν ψυχὴν. Εἰτα ^pδείκνυσιν, ὅτι ^qκαὶ πρὸς τὸ κοῦφον τοῦτο πολλῆς ἀπολαύομεν βοηθείας, λέγων· ²⁵“Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ^rταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν.” Τὸ μὲν γὰρ γίνε-
ται σὸν, τὸ τῆς ὑπομονῆς· τὸ δὲ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας, ^Cεἷς ^sτε τὴν ἐλπίδα σε ἀλείφοντος, καὶ δι' αὐτῆς πάλιν τοὺς ^tπόνους κουφίζοντος. Εἰτα, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐν τοῖς πόνοις ^xσοι μόνον καὶ τοῖς κινδύνοις παρέστηκεν ^yαὕτη ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς εὐκολωτάτοις δοκοῦσιν εἶναι συμπράττει, καὶ παντα-
χοῦ τὴν παρ' ^zἑαυτῆς εἰσφέρει συμμαχίαν, ἐπήγαγε λέγων· “Τὸ γὰρ τί ^aπροσευξώμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν.” Ταῦτα δὲ ἔλεγε, τὴν τε πολλὴν τοῦ πνεύματος πρόνοιαν ἐμφαίνων τὴν

24 v. 25.

25 v. 26.

^f προήσεται pro οὐ προσήσεται nostri omnes cum Cat. ^g πίστεις A.B.F.
^h εἰσένεγκες F.H. ⁱ διὸ] + καὶ A. ^k μέλλοις B.F.H.I. ^l ἐλπίς Cat.
ἢ ἐλπίς vulgo. ^m ἐλπίδα] ἐλπίζοντα A.F. ⁿ οὖν om. D. ^o γὰρ] οὖν
G. Mox ταλαιπωρούμενον A.D.F.G.H.I. Cat. ταλαιπωροῦντα Edd. ^p ὄ-
νομα om. B.G. ^q ἀποκάμνουσαν G. καμουσαν A.D.F.I. Vulgatum est in
Cat. ^r δείκνυσιν pro δεικνύς, et mox λέγων pro ἐπάγει, omnes. ^s καὶ assum-
tum ex A.D.F. Cat. ^t τῆς ἀσθενείας F.H.I. Mosqq. ^v τε om. G. ^w πό-
νους] + σου Edd. repugnantibus libris. ^x σοι pro σου A.B.D.F.G.H. Cat.
Statim μόνοις I. ^y αὕτη om. I. ἢ αὕτη pro αὕτη ἡ H. ^z αὐτῆς B.G.
^a προσεύξομαι. A.B.D.I. Cat.

περὶ ἡμᾶς, καὶ παιδεύων αὐτοὺς, μὴ πάντως ἐκείνα νομίζειν εἶναι
 D συμφέροντα, ἃ τοῖς λογισμοῖς φαίνεται τοῖς ἀνθρωπίνοις.
 Ἐπειδὴ γὰρ ^bεἰκὸς αὐτοὺς μαστιζομένους, ἐλαυνομένους, μυρία
 πᾶσχοντας δεινὰ, ἄνεσιν ^cζητεῖν, καὶ ταύτην αἰτεῖν παρὰ τοῦ
 θεοῦ τὴν χάριν, καὶ νομίζειν αὐτοῖς λυσιτελεῖν, λέγει· μὴ πάν-
 τως τὰ δοκοῦντα ὑμῖν εἶναι συμφέροντα, ταῦτα ^dκαὶ εἶναι νο-
 μίζετε. Καὶ γὰρ εἰς τοῦτο τῆς τοῦ ^eπνεύματος δεόμεθα βοη-
 θείας· οὕτως ἐστὶν ἀσθενὴς ^fἄνθρωπος, καὶ καθ' ἑαυτὸν οὐδέν.
 Διὸ καὶ ἔλεγε· “Τὸ γὰρ τί ^gπροσευξώμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ
 οἶδαμεν.” Ἵνα γὰρ μηκέτι ὁ μαθητὴς αἰσχύνηται τὴν ἄγνοιαν,
 ἔδειξε καὶ τοὺς διδασκάλους ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντας. Οὐ γὰρ
 εἶπεν, οὐκ οἶδατε, ἀλλ', “οὐκ οἶδαμεν.” Καὶ ὅτι οὐ μετριάζων
 E ταῦτα ἔλεγεν, ἐδήλωσε δι' ἐτέρων. Καὶ γὰρ ^hἀδιαλείπτως
 ἐπὶ τῶν προσευχῶν αὐτοῦ τὴν Ῥώμην ἰδεῖν ἐδεῖτο, ⁱκαὶ οὐχ ὅτε
 ἐδεῖτο, τότε ἐπέτυχε· καὶ ὑπὲρ τοῦ σκόλοπος ^kτοῦ δεδομένου
 αὐτῷ ἐν τῇ σαρκί, τουτέστι, τῶν κινδύνων, πολλάκις παρεκάλεσε,
 καὶ ὀλοσχερῶς ἀπέτυχε· καὶ ^lὁ Μωϋσῆς δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ ὑπὲρ
 τοῦ τὴν Παλαιστίνην ἰδεῖν δεόμενος, καὶ ^mἹερεμίας ὑπὲρ Ἰου-
 δαίων ⁿἰκετεύων, καὶ Ἀβραὰμ ὑπὲρ Σοδομιτῶν ἐντυγχάνων.
 “Ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ^oἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς
 ἀλαλήτοις.” Ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον διὰ τὸ πολλὰ τῶν τότε
 γινομένων θαυμάτων ^pπεπαῦσθαι νῦν. Διόπερ ἀναγκαῖον δι-
 586 δάξαι ὑμᾶς τὴν τότε κατάστασιν, καὶ οὕτω σαφέστερος ^qἔσται
 λοιπὸν ὁ λόγος. Τίς οὖν ἡ τότε κατάστασις ἦν; Διάφορα
 πᾶσι τοῖς τότε βαπτιζομένοις ^rἐδίδου χαρίσματα ὁ θεὸς, ἃ δὴ
 καὶ ^sπνεύματα ἐκαλεῖτο. ²⁶“Πνεύματα γὰρ προφητῶν προφή-
 ταις ὑποτάσσεται,” φησί. Καὶ ὁ μὲν εἶχε προφητείας ^tχά-
 ρισμα, καὶ προέλεγε τὰ μέλλοντα· ὁ δὲ σοφίας, καὶ ἐδίδασκε
 τοὺς πολλούς· ὁ δὲ ἰαμάτων, καὶ ἐθεράπευε τοὺς νοσοῦντας· ὁ
 δὲ ^vδυνάμεων, καὶ ἤγειρε τοὺς νεκρούς· ὁ δὲ γλωσσῶν, καὶ δια-
 φόροις ἐλάλει φωναῖς. Μετὰ δὲ τούτων ἀπάντων ἦν καὶ εὐχῆς

26 1 Cor. xiv. 32.

^b εἰκὸς] Sic G. εἰκὸς ἦν A.F.I. Ceteri cum Edd. ἦν εἰκός. Statim καὶ αὐ-
 τοὺς H. ^c Post ζητεῖν vulgo leguntur verba καὶ νομίζειν αὐτοῖς λυσιτελεῖν,
 quae in libris omnibus et Cat. aliam sedem, nempe post χάριν, occupant.
 Verba καὶ ταύτην αἰτεῖν desunt in H. ^d καὶ om. G. ^e πνεύματος A.D.
 F.G.H.I. Cat. θεοῦ Edd. ^f ὁ ἄνθρωπος A.G. ^g προσευξόμε. A.B.D.G.I.
^h ἀδιαλείπτως] αἰε G. ⁱ καὶ] ἀλλ' G. Verba ὅτε ἐδεῖτο τότε om. B.
^k τοῦ δεδομένου] τοῦδε δεδομένου H. Statim αὐτοῦ A.F.G.H. ^l ὁ om. A.F.I.
 Cat. ^m ὁ Ἱερ. Edd. ὁ om. A.F.G.H.I. Cat. ὁ ante Ἀβραὰμ om. F.G.H.I.
 Cat. ⁿ ἰκέτευεν I. ^o ἐντυγχ. pro ὑπερεντυγχ. A.B.D.E.F.H.I. et Mosqq.
^p πεπαῦσθαι Codices. Edebatur πεπαῦσθαι. ^q ἔσται λοιπὸν A.E.F.G.H.I.
 λοιπὸν ἔσται Edd. ^r χαρ. ἐδίδου hoc ord. A.E.F.H.I. ^s πνεῦμα A.E.F.H.
^t χαρίσματα, omissis verbis καὶ πρ. τὰ μέλλοντα H. ^v δυνάμεως G.

χάρισμα, ^wὃ καὶ αὐτὸ πνεῦμα ἐλέγετο· καὶ ὁ τοῦτο ἔχων, ὑπὲρ τοῦ πλήθους ^xπαντὸς ἤρχετο. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ τῶν συμ- B φερόντων ἡμῖν ἀγνοοῦντες, τὰ μὴ συμφέροντα αἰτοῦμεν, ἤρχετο χάρισμα εὐχῆς εἰς ἓνα ^yτινὰ τῶν τότε, καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης αὐτός τε ὑπὲρ ἀπάντων ἵστατο αἰτῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαίδευε. Πνεῦμα τοίνυν ἐνταῦθα καλεῖ τό ^zτε χάρισμα τὸ τοιοῦτον, καὶ τὴν ψυχὴν τὴν δεχομένην τὸ χάρισμα, καὶ ἐντυγχάνουσιν τῷ θεῷ καὶ στεναρίζουσιν. Ὁ γὰρ τοιαύτης καταξιωθεὶς χάριτος, ἐστὼς μετὰ πολλῆς τῆς κατα- νύξεως, μετὰ πολλῶν τῶν στεναγμῶν τῶν κατὰ διάνοιαν τῷ θεῷ ^aπροσπίπτων, τὰ συμφέροντα πᾶσιν ^bῆται. Οὐ καὶ νῦν C σύμβολόν ἐστιν ὁ διάκονος, τὰς ὑπὲρ τοῦ δήμου ἀναφέρων εὐχάς. Τοῦτο τοίνυν δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· “Αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.” 27 “Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας.” Ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ τοῦ παρακλήτου ὁ (121) λόγος, ἀλλὰ περὶ τῆς καρδίας τῆς πνευματικῆς; ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἔδει εἰπεῖν, ὁ δὲ ἐρευνῶν τὸ πνεῦμα. Ἄλλ’ ἵνα μά- θης, ὅτι περὶ ἀνθρώπου ὁ λόγος πνευματικῆς, καὶ χάρισμα ἔχοντος εὐχῆς, ἐπήγαγεν· “Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος.” τουτέστι, τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πνευματικῆς· “ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἀγίων.” Οὐ γὰρ ἀγνοοῦντα, φησὶ, διδάσκει τὸν θεόν, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται, D ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν εὐχεσθαι ταῦτα ἃ χρῆ, καὶ αἰτεῖν ^cπαρὰ τοῦ θεοῦ τὰ δοκούντα αὐτῷ· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, “κατὰ θεόν.” Ὡστε καὶ παρακλήσεως ἕνεκεν ἐγένετο τοῦτο τῶν προσιόντων, καὶ διδα- σκαλίας ἀρίστης. Καὶ γὰρ ^dὁ παρέχων τὰ χαρίσματα καὶ τὰ μυρία διδούς ἀγαθὰ, ὁ παράκλητος ἦν. 28 “Ταῦτα γὰρ πάντα, φησὶν, ἐνεργεῖ ^eἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Καὶ τῆς ἡμε- τέρας παιδείσεως ἕνεκεν τοῦτο γίνεται, καὶ τοῦ δειχθῆναι τοῦ πνεύματος τὴν ἀγάπην, ὅτι μέχρι τοσούτου συγκαταβαίνει. Ὅθεν καὶ τὸ ἀκούεσθαι ἐγένετο τῷ εὐχομένῳ, διὰ τὸ κατὰ θεὸν γίνεσθαι τὴν εὐχὴν.

Ε Ὁρᾷς δι’ ὧν αὐτοὺς παιδεύει τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀγάπην καὶ

27 v. 27.

28 I Cor. xii. 11.

^w ὃ om. G. ^x παντὸς ἤρχ.] προσήρχετο παντὸς E. ^y τινὰ om. A.E.F. H.I. ^z τε om. G. ^a προσπίπτων Veron. et Interpp. Haec τῶν κατὰ —προσπίπτων om. G. ^b ῆται pro αἰτεῖ A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^c παρὰ in marg. supplet H. Deinde scribit τῷ θεῷ. ^d ὁ παρέχων] Sic A.D.E.F. H.I. Cat. καὶ ὁ παρέχων G. ὁ παρέχων καὶ Edd. ^e πάντα γὰρ ταῦτα A.E. F.H.I. Cat. Statim φησὶν om. A.E.H.I. ^f ἐν] τὸ ἐν G. et corr. B. ε HΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποκειμένων ἀγα- θῶν τοῖς κατὰ θεὸν πολιτευομένοις. Veron.

τὴν τιμὴν τὴν ἡγενομένην εἰς αὐτούς; Τί γὰρ οὐκ ἐποίησε δι' ἡμᾶς ὁ θεός; Φθαρτὸν τὸν κόσμον δι' ἡμᾶς, ἰᾶφθαρτον δι' ἡμᾶς· κακωθῆναι τοὺς προφήτας συνεχώρησε ^kδι' ἡμᾶς, εἰς αἰχμαλωσίαν ἔπεμψε δι' ἡμᾶς, εἰς κάμινον ἀφῆκεν ^lἐμπεσεῖν, τὰ μυρία ὑπομεῖναι κακά. Καὶ προφήτας δὲ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐποίησε, καὶ ἀποστόλους δι' ἡμᾶς· τὸν μονογενῆ δι' ἡμᾶς ἐξέδωκε, τὸν διάβολον ^mδι' ἡμᾶς κολάζει· ἐκάθισεν ἡμᾶς ἐν δεξιᾷ· ὠνειδίσθη δι' ἡμᾶς. ²⁹ “Οἱ ὀνειδισμοὶ γὰρ, φησί, τῶν ὀνει-
587 διζόντων σε ⁿἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.” Ἀλλ' ὁμως μετὰ τοσαῦτα ἀφισταμένους ἡμᾶς οὐκ ἀφίησιν, ἀλλὰ ^pκαὶ παρακαλεῖ πάλιν, καὶ ἐτέρους παρασκευάζει παρακαλεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡμῖν χαρίσῃται· ὅπερ ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως γέγονε. Καὶ γὰρ ἐκεῖνῳ φησὶν, ³⁰ “Ἀφες με, καὶ ἐξαλείψω αὐτούς.” ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ εἰς τὴν ὑπὲρ ἐκείνων ἰκετηρίαν· καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ χάρισμα εὐχῆς ἐδίδου. ^rΠοιεῖ δὲ τοῦτο, οὐκ αὐτὸς παρακλήσεως δεόμενος, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς μὴ ἀπλῶς σωζόμενοι, φαυλότεροι καταστῶμεν. Διὰ τοι τοῦτο πολλάκις διὰ τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν δεῖνα ^sκαὶ τὸν δεινά φησιν αὐτοῖς καταλλάττεσθαι, τοῦτο αὐτὸ Β κατασκευάζων πάλιν, ἵνα ^tκαὶ σχῆμα ἐπιτεθῇ τῇ καταλλαγῇ. Καίτοι μειζόνως ἂν αὐτὸς ἐφάνη φιλάνθρωπος, εἰ μὴ διὰ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεινά, ἀλλὰ δι' ἑαυτὸν ἔλεγεν αὐτοῖς ^vἀφεῖναι τὴν ὀργήν. Ἀλλ' οὐχ οὕτω τοῦτο ἐσπούδακεν, ὥς τὸ τοῖς σωζομένοις μὴ γενέσθαι ῥαθυμίας ἀφορμὴν τὴν τῆς καταλλαγῆς ὑπόθεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τῷ Ἰερεμίᾳ ^wἔλεγε, ³¹ “Μὴ ἀξίου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου.” οὐχὶ παῦσαι ^xαὐτὸν θέλων ἀξιῶντα· πολὺ γὰρ ἐπιθυμεῖ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας· ἀλλ' ἐκείνους φοβῆσαι· ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης C συνιδὼν, οὐκ ἐπαύσατο ἀξιῶν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀποστήσαι αὐτὸν θέλων, ^yἀλλ' ἐντρέψαι, ταῦτα ἔλεγεν, ἀκουσον τί φησιν· “Ἡ οὐχ ὁρᾷς τί ^zαὐτοὶ ποιοῦσι;” Καὶ πρὸς τὴν πόλιν δὲ ὅταν λέγῃ· ³² “Ἐὰν ἀποπλύνῃ νίτρω, ^aκαὶ πληθύνῃς σεαυτῇ

29 Psal. lxxviii. 10.

30 Exod. xxxii. 10.

31 Jer. vii. 16, 17.

32 Ibid. ii. 22.

^h ἡγενομένην A.B.E.F.G.H.I. γινομένην Edd. ⁱ ἰᾶφθαρτον] καὶ ἰᾶφθ. ἐποίησε Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.G.H. ἐποίησε om. A.D.E.F.G.H. In I. verba ἰᾶφθ. δι' ἡμᾶς exciderunt. Totum locum quomodo disponit G. vid. in Annot. ^k δι' ἡμᾶς om. I. ^l ἐμπεσεῖν] + δι' ἡμᾶς Edd. δι' ἡμᾶς om. D.E.F.H.I. ^m δι' ἡμᾶς κολάζει] κατήργησε B. ⁿ ἐπέπεσαν F.H.I. ἐπέπεσον om. E. ^o ὁμως] + καὶ D.E. ^p καὶ om. B. ^q ὅπερ] + καὶ D.E. ^r ποιεῖ pro ἐποίει A.D.E.F.H.I. ^s καὶ τὸν δεινά om. G. Mox αὐτοῖς om. idem. ^t καὶ pro καὶ G. Pro καὶ σχῆμα, quod edebatur, καύχημα est in A.B.D.E.F.H. ^v ἀφίεναι E.F.H.I. τὴν ὀργὴν ἀφεῖναι hoc ord. G. ^w λέγει G. ^x θέλων αὐτὸν inverso ord. A.E.F.H.I. ^y ἀλλ' ἐκείνους ἐντρέψαι F. sicut correxerat Bois. ^z οὗτοι H. ^a καὶ πληθύνῃς] πληθύνεις G.

πόαν, κεκηλίδωσαι ἐναντίον ὕμνου· οὐχ ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμ-
 βάλη, λέγει, ἀλλ' ἵνα εἰς μετάνοιαν διαναστήσῃ. Ὡς περ γὰρ
 ἐπὶ τῶν Νινευιτῶν ἀδιορίστως εἰπὼν τὴν ἀπόφασιν, καὶ μὴ
 ὑποτείνας χρηστὰς ἐλπίδας, μᾶλλον ἐφόβησε, καὶ εἰς μετάνοιαν
 ἤγαγεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, ἐκείνους τε διεγείρων, καὶ τὸν
 προφήτην αἰδεσιμώτερον κατασκευάζων, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοῦ
 ἀκούσωσιν. Εἴτα ἐπειδὴ ἔμενον ἀνιάτα νοσοῦντες, καὶ οὐδὲ τῶν D
 ἄλλων ἀπενεχθέντων ἐσωφρονίσθησαν, τὸ μὲν πρῶτον παραινεῖ
 μένειν αὐτόθι· ὥς δὲ οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλ' ἠτομόλουν εἰς Αἴ-
 γυπτον, τοῦτο μὲν συνεχώρησεν, αἰτεῖ δὲ παρ' αὐτῶν τὸ μὴ
 μετ' Αἰγύπτου καὶ πρὸς τὴν ἀσέβειαν αὐτομολῆσαι. Ὡς δὲ
 οὐδὲ τοῦτο ἐπέστησαν, συμπέμπει τὸν προφήτην αὐτοῖς, ὥστε
 μὴ τέλεον ἐξοκεῖλαι λοιπόν. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ οὐκ ἠκολού-
 θησαν αὐτῷ καλοῦντι, αὐτὸς αὐτοῖς ἔπεται λοιπὸν διορθούμενος,
 καὶ κωλύων προσωτέρω φέρεσθαι τῆς κακίας, καθάπερ πατὴρ
 (122) φιλόστοργος παιδίῳ ^d δυσχερῶς ἔχοντι πρὸς ἅπαντα, πανταχοῦ E
 συμπεριάγων καὶ ^e παρακολουθῶν. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ εἰς Αἴ-
 γυπτον μόνον τὸν Ἱερემίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς Βαβυλῶνα τὸν Ἰεζε-
 κιὴλ ἔπεμπε· οἱ δὲ οὐκ ἀντέλεγον. Ἐπειδὴ γὰρ τὸν ἑαυτῶν
 δεσπότην εἶδον σφόδρα αὐτοὺς φιλοῦντα, καὶ αὐτοὶ τοῦτο
 ποιοῦντες διετέλουν· ὥς περ ἂν εἴ τις υἱὸν ἄχρηστον δούλος ^f εὐ-
 γνώμων ἐλέησειε, ^g τὸν πατέρα ὁρῶν ἀλγοῦντα ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ
 κοπτόμενον. Τί γὰρ οὐκ ἔπασχον δι' αὐτούς; Ἐπρίζοντο,
 ἠλαύνοντο, ὠνειδίζοντο, ^h ἐλιθάζοντο, μυρία ἔπασχον δεινά· καὶ
 μετὰ ταῦτα ἅπαντα, πρὸς αὐτοὺς ⁱ ἔτρεχον πάλιν. Καὶ γὰρ
 ὁ Σαμουὴλ οὐ ^k διέλειπε πενθῶν τὸν Σαοὺλ, ^l καίτοι χαλεπῶς 588
 ὑβρισθεὶς παρ' αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀνήκεστα παθὼν· ἀλλ' ὅμως οὐ-
 δενὸς ἐκείνων ἐμέμνητο. Τῷ δὲ Ἰουδαίων δήμῳ καὶ θρήνους
 γραπτοὺς ὁ Ἱερემίας συνέθηκε· καὶ ^m τοῦ στρατηγοῦ τῶν Περ-
 σῶν διδόντος αὐτῷ μετὰ ἀδείας οἰκεῖν καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης
ⁿ ὅπου βούλοιτο, προετίμησε τῆς οἴκοι διατριβῆς ^o τὴν τοῦ λαοῦ
 κακουχίαν καὶ τὴν ἐν ἀλλοτρίᾳ ταλαιπωρίαν. Οὕτω καὶ Μωϋ-
 σῆς τὰ βασιλεία καὶ τὴν ἐκεῖ διατριβὴν ἀφείς, πρὸς τὰς ἐκείνων
 ἔδραμε συμφοράς. Καὶ Δανιὴλ ^p δὲ εἴκοσιν ἐφεξῆς ἡμέρας ἄσιτος B

^b ἐμοῦ A.F.I. ^c εἶπε vel εἶπεν A.F.I. ^d δυσχερῶς] Sic G. δυσαρέστως
 A.E.F.H.I. δυσχερῶς καὶ δυσαρέστως B.D. Edebatur δυστυχῶς. ^e παρα-
 κολουθῶν omnes. συμπεριακολουθῶν Edd. ^f συγγνώμων G. ^g τὸν π.
 ὁρῶν pro ὁρῶν τὸν π. A.B.D.E.G.H.I. ^h ἐλιθάζοντο om. E.G. ⁱ πάλιν
 ἔτρεχον inverso ord. A.D.E.F.H.I. ^k διέλειπε pro διέλειπε D.E.F.G.
^l καίτοι γε Edd. καίτοι B.E.F.G.H.I. ^m τοὺς στρατηγοὺς . διδόντας G.
ⁿ ὅποι B.G. ^o τὴν] + μετὰ E. ^p δὲ om. G. Statim εἴκοσιν ἐφεξῆς ἡμέρας
 A.B.E.F.H.I. ἐν εἴκοσιν ἐφεξῆς ἡμέραις D.G. ἐν εἴκοσι ἐξ ἡμέραις Edd.

ἄξιωμεν, ἄγχων ἑαυτὸν τῇ ἱβαρυτάτῃ νηστεία, ἵνα τὸν θεὸν αὐτοῖς καταλλάξῃ· καὶ οἱ παῖδες ⁸ δὲ οἱ τρεῖς ἐν καμίνῳ ὄντες καὶ τοσοῦτῳ πυρὶ, τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετηρίαν ἀνέφερον. Οὐ γὰρ δὴ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἤλγουν τῶν σεσωσμένων· ἀλλ' ἐπειδὴ τότε μάλιστα ᾤοντο παρρησίαν ἔχειν, διὰ τοῦτο ὑπὲρ αὐτῶν ἐδέοντο. Διὸ καὶ ἔλεγον, ³³ “Ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν.” Διὰ τούτους καὶ Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια διέρρηξε· διὰ τούτους καὶ Ἰεζεκιὴλ ἐθρήνει καὶ ὠλοφύρετο κατακοπτομένους ὁρῶν· καὶ ³⁴ “Ἰερεμίας ἔλεγεν, ³⁴ “Ἀφετέ με, πικρῶς κλαύσομαι.” Καὶ πρὸ τούτου δέ, ^C ἐπειδὴ ἀξιώσαι ὑπὲρ συγχωρήσεως τῶν δεινῶν ^W παντελοῦς οὐκ ἐτόλμα, προθεσμίαν ^X ἐξήτει λέγων, “Ἔως πότε, κύριε;” Φιλοστοργον γὰρ ἅπαν τὸ τῶν ἀγίων γένος. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ³⁵ “Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ ὑθεοῦ ἄγιοι, σπλάγχχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην.” ^Z Ὁρᾷς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ῥήματος, καὶ πῶς διηνεκῶς ἐλεήμονας ^A ἡμᾶς βούλεται εἶναι; Οὐ γὰρ εἶπεν, ^B ἐλεήσατε ἀπλῶς, ἀλλ', “ἐνδύσασθε” ἵνα ὥσπερ τὸ ἱμάτιον αἰεὶ μεθ' ἡμῶν ἐστίν, οὕτω καὶ ^D ἡ ἐλεημοσύνη. Καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ, “σπλάγχχνα ^C οἰκτιρμοῦ,” ἵνα φυσικὴν μιμησώμεθα φιλοστοργίαν. Ἄλλ' ἡμεῖς τὰναντία ποιοῦμεν· ^A καὶ προσέβη τις αἰτῶν ὀβολὸν ἓνα, ὑβρίζομεν, λοιδοροῦμεν, ^E ἐπιθέτην καλοῦμεν. Οὐ φρίττετε, ἄνθρωπε, καὶ ἐρυθριάς, ἐπιθέτην ὑπὲρ ἄρτου καλῶν; Εἰ δὲ καὶ ἐπίθεσιν ^F ὁ τοιοῦτος ποιεῖ, διὰ τοῦτο καὶ ἐλεεῖσθαι ^G δίκαιος, ὅτι οὕτως ὑπὸ λιμοῦ πιέζεται, ὡς τοιοῦτον ὑποδύναται προσωπεῖον. Καὶ τοῦτο ^H δὲ τῆς ἡμετέρας ὁμότητος ἔγκλημα. Ἐπειδὴ γὰρ εὐκόλως παρέχειν οὐκ ἀνεχόμεθα, μυρίας ἀναγκάζονται ἐπινοεῖν μηχανὰς, ὥστε ἡμῶν σοφίσασθαι ^E τὴν ἀπανθρωπίαν, καὶ τὴν τραχύτητα καταμαλάξαι. Ἄλλως δέ, εἰ ἰμὲν ἀργύριον ἤτει καὶ χρυσίον, εἶχεν ἄν σοι τὰ τῆς ὑποψίας λόγον· εἰ δὲ ὑπὲρ ἀναγκαίας σοι τροφῆς προσέρχεται, τί φιλοσοφεῖς ἀκαίρως, καὶ ^K ἀκριβολογῇ περιττὰ, ἀρ-

³³ Dan. iii. 39.³⁴ Esai. xxii. 4. vi. 11.³⁵ Col. iii. 12.

^A ἔμενεν G. ^T βαρυτάτῃ] ταύτῃ B. ^S δὲ om. G. ^T αὐτῶν E.H.
^V ὁ accessit ex A.B.D.E.G.H.I. Statim Ἰησαίας (sic) G. ^W παντελῶς H.
φανερῶς B.D.E.G. Veron. et Interpp. ^X ζητεῖ E.F.H.I. ζητεῖ (sic) G.
^Y τοῦ θεοῦ A.D.E.H.I. Mox οἰκτιρμοῦ pro οἰκτιρμῶν A.B.D. ^Z ὅρα
E.F.H.I. ^A ἡμᾶς om. H. ^B ἐλεεῖτε B. ^C οἰκτιρμοῦ A.B.D.E.F.H.
οἰκτιρμῶν Edd. ^D καὶ] μὲν A.D.E.F.H.I. ^E ἐπιθέτας B. ^F ὁ
τοιοῦτος pro οὗτος A.B.D.E.F.G.I. ^G δίκαιος, ὅτι οὕτως . . πιέζεται] δίκαιον,
ὡς τοσοῦτον . . πιεζόμενον I. Ibidem ὑπὸ τοῦ λιμοῦ A.D.E.F.H. ^H δὲ ac-
cessit ex B.D.E.F.H.I. ^I μὲν] γὰρ B.D.G. ^K ἀκριβολογῇ (—γεί E.)
A.B.D.E.F.G.I. Edebatur ἀκριβολογείσ.

γίαν ἐγκαλῶν καὶ ὅκνον ; Εἰ γὰρ δεῖ ταῦτα λέγειν, οὐχ ἑτέροις, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιλέγειν δεῖ. Ὅταν ἰγοῦν τῷ θεῷ προσῆς ἁμαρτημάτων αἰτῶν συγχώρησιν, τούτων ἀναμνήσθητι τῶν ῥημάτων, καὶ γνώσῃ ὅτι ¹δικαιότερον ταῦτα αὐτὸς ἀκούσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ, ἢ ὁ πένης παρὰ σοῦ. Ἄλλ' ὅμως οὐδέποτε ²ταῦτα ⁵⁸⁹ πρὸς σέ εἶπεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα, οἷον, ἀπόστηθι· καὶ γὰρ ἐπιθέτης εἶ, εἰς μὲν ἐκκλησίαν ³οἰσιῶν συνεχῶς, καὶ νόμων ἀκούων τῶν ἐμῶν, ἐν δὲ Ῥάγορᾳ καὶ χρυσίον ⁴καὶ φιλίαν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ πάντα ἀπλῶς τῶν ἐμῶν προτιμῶν ἐπιταγμάτων· καὶ νῦν μὲν ταπεινὸς γίνῃ, μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἱθρασὺς καὶ ὤμους καὶ ἀπάνθρωπος· ⁵ἀπαλλάγηθι τοίνυν ἐντεῦθεν, ⁶καὶ μηκέτι μοι πρόσσιθι. Ταῦτα γὰρ, καὶ ⁷τούτων πλείονα ἀκούειν ἤμεν ἄξιοι· ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε τοιοῦτον ⁸οὐδὲν ὠνείδισεν, ἀλλὰ ⁹καὶ μακροθυμεῖ, καὶ ¹⁰τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα πληροῖ, καὶ πλείονα ^B ὧν αἰτοῦμεν δίδωσι.

Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, λύσωμεν τὴν πενίαν τοῖς δεομένοις, ⁽¹²³⁾ καὶ ἐπίθεσιν ποιῶσι, μὴ ¹ἀκριβολογώμεθα. Τοιαύτης γὰρ ²καὶ ἡμεῖς χρῆζομεν σωτηρίας τῆς μετὰ συγγνώμης, τῆς μετὰ φιλανθρωπίας, τῆς μετὰ ³ἐλέου πολλοῦ. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι, τῶν καθ' ἡμᾶς ἐξεταζομένων ἀκριβῶς, ⁴σωθῆναι ποτε, ἀλλ' ἀνάγκη κολασθῆναι ⁵καὶ ἀπολέσθαι πάντως. Μὴ τοίνυν ⁶γινώμεθα ἐτέρων πικροὶ δικασταί, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ⁷ἀκριβεῖς ἀπαιτηθῶμεν εὐθύναι· καὶ γὰρ ἔχομεν ἁμαρτήματα συγγνώμης ⁸ἀπάσης μείζονα. Ὡστε ἐκείνους ⁹ἡμᾶλλον ἐλεῶμεν τοὺς ¹⁰τὰ C ἀσύγνωστα ἁμαρτάνοντας, ἵνα καὶ αὐτοῖς τοιοῦτον ¹¹ἑαυτοῖς προαποθώμεθα ἔλεον. Καίτοι ὅσα ¹²αὖ φιλοτιμησώμεθα, οὐδέποτε δυνησόμεθα τοιαύτην εἰσενεγκεῖν φιλανθρωπίαν, ¹³οἷας χρῆζομεν ἡμεῖς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ. Πῶς οὖν οὐκ

¹ οὖν E. Mox ἁμαρτιῶν G. ² δικαιότερος E. Statim αὐτὸς om. G. Tum ἀκούσαι D.E. ³ ταῦτα πρὸς σέ pro πρὸς σέ ταῦτα B.F.G.H.I. Statim εἶπεν ὁ θ. τὰ ῥ. A.D.E.F.H.I. τὰ ῥ. εἶπεν ὁ θ. G. εἶπε τὰ ῥ. ὁ θ. Edd.

⁴ συνεχῶς εἰσιῶν hoc ord. A.D.E. ⁵ τῇ ἀγορᾷ Edd. τῇ om. A.D.E.F.G.H.I. ⁶ καὶ φ. καὶ ἐπ. A.D.E.F.H.I. καὶ ἐπ. καὶ φ. Edd. Mox τῶν ἐμῶν

πρ. pro πρ. τῶν ἐμῶν iidem. ⁷ καὶ θρασὺς Edd. καὶ deest in omnibus. ⁸ ἀπαλλάγηθι pro ἀπιθι A.B.D.E.F.H.I. ⁹ καὶ om. H. μοι om. E. Statim πρόσσελθε I. ¹⁰ πλείονα τούτων hoc ord. A.E.F.I. Statim ἀκούειν ἤμεν om. B.

¹¹ οὐδὲν om. I. ¹² καὶ om. A.D.E.F.H.I. ¹³ τὰ παρ' ἑαυτοῦ— αἰτοῦμεν] τὰ αἰτούμενα I. ¹⁴ ἀκριβολογησώμεθα A. ¹⁵ χρῆζομεν καὶ ἡμεῖς

inverso ord. A.D.E.H.I. ¹⁶ ἐλέου pro ἐλέους A.D.E.F.G.I. ¹⁷ σωθῆναι] +τινα E. Mox ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη B. ¹⁸ καὶ ἀπολέσθαι om. G. Statim πάντως pro πάντες A.B.D.E.G.H.I.

¹⁹ γενώμεθα A.D.E.H.I. Mox πικρότατοι G. Veron. ²⁰ ἀκριβεῖς A.B.D.E.G.I. receptum a Montef. pro ἀκριβείας. ²¹ ἀπάσης pro πάσης A.D.E.F.G.H.I. ²² μάλιστα A.E.F.H.I.

²³ τὰ om. A.D.E. ²⁴ ἑαυτοῖς om. G. ²⁵ οἷαν G.

ἄτοπον, ^m τοσούτων ὄντας ἐν χρεῖα αὐτοὺς, ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τοὺς ⁿ ἡμετέρους συνδούλους, καὶ καθ' ^o ἑαυτῶν ἅπαντα πράττειν; Οὐ γὰρ οὕτως ἐκείνους ἀνάξιον ῥαποφαίνεις τῆς εὐεργεσίας τῆς σῆς, ὡς ^q ἑαυτὸν τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας. Ὁ γὰρ ^r περὶ τὸν σύνδουλον ἀκριβολογούμενος πολλῶ μᾶλλον τὸν θεὸν ἔξει τοῦτο ποιοῦντα. Μὴ τοίνυν καθ' ^h ἡμῶν φθεγ-
D γώμεθα, ἀλλὰ ^s κἂν δι' ἀργίαν, κἂν διὰ ῥαθυμίαν προσίσωιν, ἡμεῖς παρέχωμεν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς πολλὰ διὰ ῥαθυμίαν ἀμαρτάνομεν, μᾶλλον δὲ ἅπαντα διὰ ^t ῥαθυμίαν, καὶ οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην ^v εὐθέως ἡμᾶς ὁ θεὸς, ἀλλὰ δίδωσι προθεσμίαν μετανοίας ἡμῖν, τρέφων καθ' ^u ἐκάστην ἡμέραν, παιδεύων, διδάσκων, τὰ ἄλλα πάντα χορηγῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν ^w αὐτοῦ τὸν ἔλεον τοῦτον. Καταλύσωμεν τοίνυν τὴν ὁμότητα ταύτην, ἐκβάλω-
μεν τὴν θηριωδίαν, ἅτε ἑαυτοὺς μᾶλλον ἢ ἐτέρους εὐεργετοῦντες.
E Τούτοις μὲν γὰρ ἀργύριον ^x δίδοαμεν καὶ ἄρτον καὶ ἱμάτιον, ἡμῖν δὲ ^y αὐτοῖς μεγίστην προαποτιθέμεθα δόξαν, καὶ ἦν οὐκ ἐνὶ παραστῆσαι λόγῳ. Τὰ γὰρ σώματα ἀφθαρτα ἀπολαβόντες, ^z συνδοξαζόμεθα καὶ συμβασιλεύομεν τῷ Χριστῷ· τοῦτο ^a δὲ ἡλικὸν ἐστίν, ^b ἐντεῦθεν εἰσόμεθα, μᾶλλον δὲ σαφῶς μὲν οὐδαμόθεν εἰσόμεθα νῦν· ὥστε δὲ ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν ^c ἀναχθέντας μικρὰν γοῦν τινα αὐτοῦ λαβεῖν ἔννοιαν, ὡς ἂν οἶός τε ὦ, παραστῆσαι πειράσομαι τὸ εἰρημένον. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις σε γεγηρακότα καὶ ἐν πενίᾳ ζῶντα ^d ἐπηγγέλλετο ποιῆσαι ἐξαίφνης νέον, καὶ εἰς αὐτὴν ^e ἄξειν τῆς ἡλικίας τὴν ἀκμὴν, καὶ σφόδρα ἰσχυρὸν καὶ ὠραῖον ὑπὲρ ἅπαντας ^f κατασκευάσειν,
590 καὶ ^g βασιλείαν δώσειν τῆς γῆς ἀπάσης ἐπὶ ἔτεσι χιλίοις, βασιλείαν εἰρήνην ἔχουσαν βαθυτάτην, τί οὐκ ἂν ὑπὲρ ταύτης ^h εἴλου τῆς ὑποσχέσεως ποιῆσαι καὶ παθεῖν; Ἰδοὺ τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐχὶ ταῦτα, ⁱ ἀλλὰ πολλῶ μείζονα τούτων ἐπαγγέλλεται.

^m τοσούτων E. Mox αὐτοὺς om. G. ⁿ ἡμετέρους om. G. ^o ἑαυτῶν] ἐκάστην H. ^p ἀποφαίνῃ H. ^q αὐτὸν A.D.E.I. αὐτὸν H. ^r περὶ τῶν συνδούλων B. ^s Sic omnes. κἂν διὰ ῥ. κἂν δι' ἀργίαν inverso ord. Edd. ^t ῥαθυμίαν] κακίαν E. ^v εὐθέως ἡμᾶς pro ἡμᾶς εὐθέως A.D.E.F.G.H.I. ^w αὐτοῦ om. B. ^x δίδομεν B.D.E.F.I. ^y ἑαυτοῖς A.D.F.H.I. ^z ἴσ. συνδοξαζόμεθα Sav. marg. Ita clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris. Statim συμβασιλεύομεν B.D.E.F.H.I. συμβασιλεύσομεν Edd. συμβασιλεύσομεν καὶ συνδοξασθῶμεν inverso ord. G. ^a δὲ accessit ex omnibus. ^b ἐντεῦθεν om. G. Mox νῦν om. idem. ^c ἀχθέντας G. ^d ἐπηγγέλλετο B.G.I. Statim ποιῆσειν (ποιῆσαι H.) ἐξαίφνης pro ἐξ. ποιῆσειν A.B.E.F.G.H.I. ^e ἄξειν I. Mox τὴν ante ἀκμὴν assumtum ex A.B.E.F.G.H.I. ^f κατασκευάσειν A.B. κατασκευάζειν Edd. ^g βασιλέα G. Statim δοῦναι I. ^h εἴλου τῆς ὑπ. pro τῆς ὑπ. εἴλου A.D.E.F.G.H.I. ὑποθέσεως pro ὑποσχέσεως A.H.I. et ante corr. F. ⁱ ἀλλὰ] + καὶ G. Statim μείζονα A.D.E.F.G.H.I. μείζω Veron. Sav.

^k Οὐ γὰρ ὅσον γήρως καὶ νεότητος ^l τὸ μέσον, τοσοῦτον φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας τὸ διάφορον· οὐδὲ ὅσον βασιλείας καὶ πενίας, τοσοῦτον τῆς ^m δόξης τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης, ἀλλ' ὅσον ὀνειράτων καὶ ἀληθείας. Μᾶλλον δὲ ⁿ οὐδὲν οὐδέπω εἴ- B
ρηκα· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ λόγος ἰκανὸς παραστήσαι τὸ μέγεθος τῆς διαφορᾶς τῶν ἐσομένων πρὸς τὰ παρόντα· χρόνου δὲ ^o ἔνεκεν, οὐδὲ ἐννοῆσαι ὅλως ἐστὶ διαφοράν. Πῶς γὰρ ἂν τις παραβάλοι τοῖς παροῦσι ζωὴν ^p πέρας οὐκ ἔχουσιν; Τῆς δὲ εἰρήνης ^q τοσοῦτον τὸ μέσον ^r πρὸς τὴν παροῦσαν, ὅσον εἰρήνης καὶ πολέμου τὸ διάφορον· καὶ τῆς ἀφθαρσίας, ὅσον βώλου πηλίνης ὁ καθα- ρὸς μαργαρίτης ἀμείνων· μᾶλλον δὲ ^s ὅσον ἂν εἴπη τις, οὐδὲν παραστήσαι δυνήσεται. Κἂν γὰρ τῷ τῆς ἀκτίνος παραβάλω φωτὶ τὸ κάλλος τῶν τότε σωμάτων, κἂν ἀστραπῇ ^t τῇ φανο- C
τάτῃ, οὐδὲν οὐδέπω τῆς λαμπρότητος ^v ἐκείνης ἄξιον ἐρῶ. Ὑπὲρ ^w δὴ τούτων πόσα οὐκ ἄξιον προέσθαι καὶ χρήματα καὶ σώματα, μᾶλλον δὲ πόσας οὐκ ἄξιον προέσθαι ψυχάς; Νῦν ^x δὲ εἰ μὲν τις σε εἰς βασιλεία ^y εἰσῆγε, καὶ πάντων παρόντων διαλεχθῆναι σοι παρεσκεύασε τὸν βασιλέα, καὶ ὁμοτράπεζον ^z αὐτῷ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίει, πάντων ἂν ἔφης ^a σαυτὸν εἶναι μακαριώτερον· εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν μέλλων ἀναβαίνειν, καὶ παρ' αὐτὸν ἐστάναι τὸν τῶν ὅλων βασιλέα, καὶ ^b τοῖς ἀγγέλοις ἀντιλάμπειν, καὶ τῆς ^c ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν ἐκείνης, ^d ἀμφιβάλλεις εἰ δεῖ προέσθαι χρήματα, δέον, εἰ καὶ τὴν ζωὴν D
αὐτὴν ἀποδύσασθαι ἔδει, σκιρτᾶν καὶ ^e ἀγάλλεσθαι καὶ πτε- ροῦσθαι τῇ ἡδονῇ; Σὺ δὲ ἵνα μὲν ἀρχὴν λάβῃς τὴν παρέ- χουσάν σοι ^f κλοπῶν ἀφορμάς· οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι κέρδος τὸ
(124) τοιοῦτον ἐγώ· καὶ τὰ ^g ὄντα ἐκβάλλεις, καὶ τὰ ἐτέρων δανεισά- μενος, εἰ δέοι, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ὑποθέσθαι ^h οὐ κατοκνεῖς· τῆς δὲ βασιλείας τῶν οὐρανῶν προκειμένης, τῆς οὐ- δένα διάδοχον ἐχούσης ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ κελεύοντος οὐ μέρος γωνίας γῆς, ἀλλ' ὁλόκληρον λαβεῖν τὸν οὐρανὸν, ὁκνεῖς καὶ ἀναδύῃ, καὶ πρὸς χρήματα κέχνηας, καὶ οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι εἰ τὰ

^k οὐ pro οὐδὲ A.B.D.E.F.G.H. ^l τὸ om. A.B.E.F.H.I. ^m δόξης] + ἐκείνης G. Statim τῆς π. καὶ τῆς μ. A.B.D.E.F.H.I. τῆς μ. καὶ τῆς π. Edd. ⁿ οὐδὲν om. F.I. ^o ἔνεκεν om. D.E. Mox ἐνν. ὅλως ἐστὶ A.B.D.E.F.H.I. ἐνν. ἐστὶν ὅλως G. ὅλως ἐστὶν ἐνν. Edd. ^p πέρας omnes. τέλος Edd. ^q τοσοῦτον om. I. ^r πρὸς τὴν παροῦσαν om. A.D.H.I. invitis Interpp. ^s ὅσα E. Statim εἴπη pro εἴποι A.E.F.G.H.I. ^t τῇ om. G. φανωτάτῃ B.H. ^v ἐκείνης ἄξ. pro ἄξ. ἐκείνης omnes. ^w δὲ G.H. ^x δὲ pro μὲν A.B.D.E.F.G.I. ^y εἰσῆγαγεν G. ἦγαγεν I. ^z Sic A.B.D.E.F.G.H. αὐτῷ (omissum ab I?) post ἐποίει transp. Edd. ^a ἑαυτὸν (et om. εἶναι) G. ^b Sic omnes. ἀντιλ. τοῖς α. inverso ord. Edd. ^c ἀρρήτου G. ^d Vid. Annot. ^e ἀγαλ- λιᾶσθαι G. ^f κλοπῆς I. ^g ὄντα] ἐτέρων I. Mox καὶ δανεισάμενος ἕτερα εἰ δ. idem. ^h οὐκ ὁκνεῖς G.

Επρὸς ἡμᾶς τοῦ οὐρανοῦ ¹ἐκείνου μέρη οὕτω καλὰ καὶ τερπνὰ, ἡλίκα τὰ ^kἄνω, καὶ ^lὁ τοῦ οὐρανοῦ οὐρανός; Ἄλλ' ἐπειδὴ τέως ^mσώματος ὀφθαλμοῖς ταῦτα ἰδεῖν οὐκ ἔστι, ἀνάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ⁿτοῦτον στὰς, ἀνάβλεψον εἰς ἐκείνον τὸν ἄνωτέρω τούτου οὐρανὸν, εἰς τὸ ὕψος τὸ ἄπειρον, εἰς τὸ φῶς τὸ φρίκης γέμον, εἰς τοὺς τῶν ἀγγέλων δῆμους, εἰς τὰ ^oστίφη τῶν ἀρχαγγέλων τὰ ἄπειρα, εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Καὶ πάλιν ἐπιλαβοῦ τῆς παρ' ἡμῖν εἰκόνος καταβάς ἄνωθεν, καὶ ὑπόγραψον ^pτὰ περὶ τὸν βασιλέα τὸν παρ' ἡμῖν, οἷον ἄνδρας χρυσοφοροῦντας, καὶ ζεύγη λευκῶν ἡμιόνων ^qχρυσῷ
591 καλλωπιζομένων, καὶ ὀχήματα ^rλιθοκόλλητα, καὶ στρωμνὴν χιονώδη, καὶ πέταλα τοῖς ὀχήμασι περισειόμενα, καὶ δράκοντας ἐν ἱματίοις σχηματιζομένους σηρικοῖς, ^sκαὶ ἀσπίδας χρυσοῦς ἐχούσας ὀμφαλοὺς, καὶ τελαμῶνας ἐκ τούτων ^tπρὸς τὰς ἄνω ἄντυγας διὰ πολλῶν ἐκτεινομένης λίθων, καὶ ἵππους χρυσοφοροῦντας, καὶ χαλινοὺς χρυσοῦς. Ἄλλ' ὅταν τὸν βασιλέα ἴδωμεν, οὐδὲν τούτων λοιπὸν ὀρώμεν. Ἐκεῖνος γὰρ ἡμᾶς ἐπιστρέφει μόνος, καὶ τὰ πορφυρᾶ ἱμάτια, καὶ τὸ διάδημα, καὶ ἡ καθέδρα, καὶ ἡ περόνη, καὶ τὰ ὑποδήματα, ^vἡ πολλὴ τῆς ὄψεως Βλαμπεδών. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα συναγαγὼν ἀκριβῶς, ἀπὸ τούτων ^wμετάθες πάλιν ἐπὶ τὰ ἄνω τὸν ^xλογισμὸν, καὶ τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς παραγίνεται. Οὐ γὰρ ζεύγη ἡμιόνων ὄψει τότε, οὐδὲ ὀχήματα χρυσᾶ, οὐδὲ δράκοντας καὶ ἀσπίδας, ἀλλ' ἂ πολλῆς γέμει φρίκης, καὶ τοσαύτην ἐμποιοῖ τὴν ^yἔκστασιν, ^zὥς καὶ αὐτὰς ἐκπλαγῆναι τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις· ³⁶ “Αἱ γὰρ δυνάμεις ^aτῶν οὐρανῶν, φησί, σαλευθήσονται.” Τότε γὰρ ^bἀνοίγεται μὲν ἅπας ὁ οὐρανός, καὶ τῶν ἀψίδων ἐκείνων ἀναπετάννυνται αἱ πύλαι, κάτεισι δὲ ^cὁ μονο-
C γενὴς τοῦ θεοῦ παῖς, οὐκ εἴκοσιν, οὐδὲ ἑκατὸν ^dἀνθρώπων δο-

³⁶ Matth. xxiv. 29.

¹ ἐκείνου] τούτου G. ^k ἄνω] νῶτα E.F.H.I. ἀνώτατα corr. in marg. F.
^l ὁ τοῦ οὐανοῦ οὐανός] ὅπου ὁ νιός G. ^m σωματικοῖς A.D.E.F.H.I. ⁿ τοῦτον om. G. Mox εἰς τὸ γέμον φρίκης φῶς idem. ^o στίφη] ἔθνη B.D.E.F.H.I. (sed hic in marg. πλήθη). ἔθνη G. ἔθνη etiam Veron. ^p τὰ om. H. Statim παρὰ B.H. ^q χρυσῷ E.F.H.I. ^r χρυσοκόλλητα A.F.H.I. ^s Verba καὶ ἀσπίδας—ὀμφαλοῦς om. G. ^t πρὸς τὰς (τὰ G.) ἄνω ἄντυγας] Sic B.D.G. πρὸς ἄντυγας A.E.F.H.I. πρὸς τὰς ἄντυγας ἄνω Edd. ^v ἡ] καὶ ἡ G. ^w μετ. πάλιν pro πάλιν μετ. A.D.E.F.H.I. ^x λόγον G. ^y ἔκστασιν (ἐνστασιν H.) pro ἐκπληξιν omnes. ^z ὥς] ὥστε A.E.F.H.I. Statim ἐκπλαγῆναι pro καταπλ. A.B.D.E.F.G.I. ^a τῶν οὐρ. φ.] φ. τῶν οὐρ. A.E.F.H.I. ^b ἀνοίγεται B. Statim μὲν assumptum ex A.D.E.F.H.I. Deinde ἅπας ὁ οὐρ. A.D.F.H.I. πᾶς ὁ οὐρ. B.E.G. πᾶς οὐρ. Edd. ^c ὁ μονογ. τ. θ. pro ὁ τοῦ θ. μονογ. A.B.E.F.G.H.I. ^d ἀνδρῶν B.D.G.

ρυφορούντων αὐτὸν, ^ε ἀλλὰ χιλιάδων, ^ς μυριάδων ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, ^ς τῶν Χερουβὶμ, τῶν Σεραφὶμ, τῶν ἄλλων δυνάμεων, καὶ πάντα ἔσται φόβου καὶ τρόμου μεστὰ, τῆς γῆς ἀναρρηγνυμένης, τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γέγονεν ὁ Ἀδὰμ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀπὸ γῆς ἀναβαινόντων τε καὶ ἀρπαζομένων ἀπάντων, αὐτοῦ μετὰ ^η τοσαύτης φαινομένου δόξης, ὥς ^ι καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ ἅπαν κρύπτεσθαι φῶς ὑπὸ τῆς αὐγῆς ἐκείνης καταλαμπόμενον. Τίς παραστήσει λόγος τὴν μακαριότητα ἐκείνην, τὴν λαμπρότητα, τὴν δόξαν; Οἷμοι ψυχὴ· καὶ γὰρ δακρῦσαί μοι νῦν ἔπεισι καὶ στενάξαι μέγα, ^δ ἐννοοῦντι ^κ οἷων ἐξεπέσομεν ἀγαθῶν, οἷας ^ι ἄλλοτριούμεθα μακαριότητος· καὶ γὰρ ἄλλοτριούμεθα· τό γε ἑμῶν λέγω τέως· εἰ μὴ τι ^μ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐργασώμεθα. Μὴ τοίνυν ^ν μοι λεγέτω τις γέενναν ἐνταῦθα· καὶ γὰρ ^ο ἀπάσης γεέννης χαλεπώτερον τὸ ταύτης ἐκπεσεῖν τῆς δόξης, ^ρ καὶ μυρίων κολάσεων χεῖρον τὸ τῆς λήξεως ἄλλοτριωθῆναι ἐκείνης. Ἄλλ· ὅμως ἔτι πρὸς τὰ παρόντα κεχήναμεν, καὶ οὐκ ἐννοοῦμεν τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν, ὅς διὰ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα ἡμᾶς ἀφαιρεῖται, καὶ δίδωσι πηλὸν ἵνα ἀρπάσῃ ^α χρυσὸν, μᾶλλον δὲ ἵνα ἀρπάσῃ ^ε τὸν οὐρανὸν, καὶ δείκνυσι σκιὰν ἵνα ^ρ ἐκβάλῃ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐν ὀνείρασι φαντάζει· τοῦτο γὰρ ὁ παρὼν πλοῦτος· ἵνα ἡμέρας γενομένης πάντων ἀποδείξῃ πενεστέρους.

Ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες, ^ς ὅψε γοῦν ποτε φύγωμεν τὸν δόλον, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα μεταστῶμεν. Οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἠγνοήσαμεν τοῦ παρόντος βίου τὸ ἐπὶ κηρον, τῶν πραγμάτων καθ' ἐκάστην ἡμέραν βοώντων σάλπιγγος λαμπρότερον τὴν παροῦσαν εὐτέλειαν, τὸν γέλωτα, τὴν αἰσχύνην, τοὺς κινδύνους, τὰ βάραθρα. Ποίαν ^ι οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, τὰ μὲν ἐπικίνδυνα καὶ αἰσχύνης γέμοντα μετὰ πολλῆς διώκοντες τῆς σπουδῆς, τὰ δὲ ἀσφαλῆ καὶ ἐνδόξους ἡμᾶς ποιοῦντα καὶ λαμπροὺς φεύ- 592 γοντες, καὶ ὅλους ἑαυτοὺς τῇ τῶν χρημάτων ^ρ ἐκδιδόντες τυραννίδι; Καὶ γὰρ τυραννίδος ἀπάσης χαλεπωτέρα ἢ ^ω τούτων δουλεία· καὶ ἴσασιν ὅσοι αὐτῆς ἀπαλλαγῆναι κατηξιώθησαν. Ἰν' οὖν καὶ ὑμεῖς μάθητε τὴν καλὴν ταύτην ἐλευθερίαν, ^ς διαρρή-

^ε ἀλλὰ] + τί; I. ^ς καὶ μυρ. Edd. καὶ om. A.F.G.I. ^ς τῶν X. τῶν Σ. τῶν ἄλλων om. G. ^η τῆς τοσαύτης Edd. τῆς om. A.B.D.E.F.G.I. ^ι Sic A.D.E.F.H.I. καὶ τὴν σ. καὶ τὸν ἥλιον Edd. ^κ οἷων pro ποίων A.D.E.F.H.I. ^λ ἀπαλλοτρ. A.F.H. Mox ἀπαλλοτρ. A. ^μ μέγα om. G. ^ν μοι om. I. ^ο πάσης A.E.F.H.I. Mox ταύτης pro τοσαύτης omnes. ^ρ καὶ accessit ex omnibus. ^α χρυσίον B. ^ε ἐκβάλῃ] + τῶν οὐρανῶν καὶ I. ^ς ὅψε γοῦν ποτε om. G. ^ι οὖν om. A.F.H. ^ρ διδόντες G. ^ω τούτου H. ^ς διαρρήξαντες A.D.E.I.

ξατε τὰ δεσμὰ, ἀποπηδήσατε τῆς παγίδος· καὶ μὴ κείσθω
 χρυσίον ὑμῖν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἀλλ', ὃ μυρίων χρημάτων ἐστὶ
 τιμιώτερον, ἐλεημοσύνη καὶ φιланθρωπία ἀντὶ χρυσίου. Αὕτη
 μὲν γὰρ παρρησίαν πρὸς τὸν θεὸν ὑμῖν δίδωσιν, ^zἐκείνο δὲ
 B πολλὴν ^aἡμῶν καταχέει τὴν αἰσχύνην, καὶ σφοδρὸν ^bποιεῖ πνεῖν
 τὸν διάβολον καθ' ἡμῶν. Τί τοίνυν καθοπλίζεις σου τὸν ἐ-
 χθρὸν, καὶ ^cἰσχυρότερον ποιεῖς; Ὅπλισον τὴν σεαυτοῦ δεξιὰν
 κατ' ἐκείνου, καὶ τὸ κάλλος τῆς οἰκίας ἅπαν εἰς τὴν ψυχὴν
 εἰσάγαγε, καὶ τὸν πλοῦτον ἐν τῇ διανοίᾳ ἀπόθου ^dπάντα, καὶ
 τὸ χρυσίον ἀντὶ κιβωτίου καὶ ^eτῆς οἰκίας ὁ οὐρανὸς φυλαττέτω,
 καὶ πάντα ἡμεῖς ^fπεριβαλώμεθα τὰ ἡμέτερα· πολὺ γὰρ τῶν
 τοίχων βελτίους ἡμεῖς, καὶ τοῦ ἐδάφους σεμνότεροι. Τί τοίνυν
 ἡμᾶς αὐτοὺς ἀφέντες, εἰς ἐκείνα τὴν σπουδὴν ἅπασαν ^gκενοῦμεν,
 C ἅπερ ἀπιόντας οὐκ ἔνι λαβεῖν, πολλάκις δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα μέ-
 νοντας κατασχεῖν, παρὸν οὕτω πλουτεῖν, ὥς μὴ μόνον ἐνταῦθα,
 ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ φαίνεσθαι εὐπορωτάτους; Ὁ γὰρ καὶ τὰ χωρία
 καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὸ χρυσίον ἐπὶ τῆς ψυχῆς ^hπεριφέρων,
 ὅπουπερ ἂν φανῇ, μετὰ τοῦ πλούτου φαίνεται τούτου. Καὶ
 πῶς ἔνι τοῦτο γενέσθαι, φησὶν; Ἐνι, καὶ μετὰ πλείονος εὐκο-
 λίας. Ἄν γὰρ εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὰ μεταῆς διὰ τῆς τῶν
 πενήτων χειρὸς, ἅπαντα εἰς τὴν ⁱσεαυτοῦ ψυχὴν μεταθήσεις·
 καὶ θάνατος ἐπέλθῃ λοιπὸν, οὐδεὶς ^kσε αὐτὰ ἀφαιρήσεται, ἀλλ'
 ἀπελεύσῃ κακεὶ πλουτῶν. Τοιοῦτον εἶχεν ἡ Ταβιθὰ θησαυρόν·
 D διὰ τοῦτο ^lοὐχ ἡ οἰκία αὐτὴν ἐκήρυττεν, οὐδὲ οἱ τοῖχοι, ^mοὐδὲ
 οἱ λίθοι, οὐδὲ οἱ κίονες, ἀλλὰ σώματα χερῶν ἐνδεδυμένα, καὶ
 δάκρυα ἐκχεόμενα, καὶ θάνατος δραπετεύων, καὶ ⁿζωὴ ἐπανιοῦσα.
 Τοιαύτας καὶ ἡμεῖς ἑαυτοῖς κατασκευάσωμεν ἀποθήκας, τοιαύτας
 οἰκοδομήσωμεν ^oἑαυτοῖς οἰκίας. Οὕτω καὶ τὸν θεὸν συνεργὸν
 ἔχομεν, καὶ αὐτοὶ ^pαὐτοῦ συνεργοὶ ἐσόμεθα. Αὐτὸς μὲν γὰρ
 ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε ^qτοὺς πενομένους, σὺ δὲ
 παραχθέντας καὶ γενομένους οὐκ ^rεἴασας διαφθαρῆναι τῷ λιμῷ
 καὶ τῇ λοιπῇ ταλαιπωρίᾳ, ^sθεραπεύων, διορθούμενος, ^tπαντα-

^y ἡμῖν om. G. post παρρησίαν transp. E. ^z ἐκείνη A.F. ^a ἡμῖν E.G.I.
 receptum a Montef. Statim καταχεῖ A.H.I. ^b πνεῖν ποιεῖ inverso ord.
 A.E.F.I. πνεῖν om. G. ποιεῖ post διάβολον transp. H. ^c ἰσχυρόν G.
^d πάντα pro ἅπαντα A.E.F.G.H.I. ^e τῆς assumptum ex B.D.E.F.G.H.I.
^f περιβαλλ. H.I. ^g κενοῦμεν omnes, ut tacite edidit Montef. κινούμεν vulgo.
^h ἐπιφέρων G. φέρων H. ⁱ σεαυτοῦ pro σαντοῦ A.D.E.H.I. Haec ἅπαντα
 — μεταθήσεις desunt in G. ^k σου I. ^l οὐχ] οὐχὶ B.I. Mox ἐκήρυττεν
 D.E.F.G.I. ἀνεκήρυττεν Edd. ^m οὐδὲ οἱ λίθοι om. B.E. ⁿ ζωῇ] ψυχῇ
 G. Statim ἐπανθοῦσα A.H.I. et ante corr. F. ^o ἑαυτοῖς om. D.E.F.H.I.
^p αὐτοῦ] ἑαυτοῖς G. ^q τοὺς] αὐτοὺς H. ^r εἴας A.F.H.I. ^s θερ. καὶ
 διορ. καὶ παντ. Edd. Prius καὶ om. A.E.F.H.I. posterius abest ab A.D.E.F.
 H.I. ^t πάντοθεν A.F. Statim ἀνεγείρων B.G.

χόθεν ἀνέχων τοῦ θεοῦ τὸν ναόν· οὐ τί γένοιτ' ἂν ἴσον ^νκαὶ εἰς Ε
 ὠφελείας καὶ εἰς εὐδοξίας λόγον; Εἰ δὲ οὐδέπω ^ωσαφῶς κατέ-
 μαθες, πηλίκῳ σε ἐκόσμησε κόσμῳ, κελεύσας διορθοῦν πενίαν,
 ἐκεῖνο λογίζου πρὸς ἑαυτόν· εἴ σοι τοσαύτην ἔδωκεν ἔξουσίαν,
 ὥστε τὸν οὐρανὸν ^χδύνασθαι καταπίπτοντα ἀνορθοῦν, οὐκ ἂν
 τιμὴν ^υσφόδρα σε ὑπερβαίνουσιν τὸ πρᾶγμα ἐνόμισας; Ἴδου
 τοίνυν μείζονός σε κατηξίωσε ^ζνῦν τιμῆς. ^αὉ γὰρ τῶν οὐρα-
 νῶν ^αἔστιν αὐτῷ τιμιώτερον, τοῦτό σοι διορθοῦν ἐπέτρεψεν.
 Ἀνθρώπου γὰρ οὐδὲν ἴσον τῶν ὁρωμένων τῷ θεῷ. Καὶ γὰρ
 καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν δι' ἐκείνον ἐποίησε· ^βκαὶ
 αὐτῷ μᾶλλον ἐνοικῶν εὐφραίνεται, ἢ τῷ οὐρανῷ. Ἄλλ' ὅμως
 ἡμεῖς καὶ ταῦτα εἰδότες, οὐδεμίαν τῶν τοῦ θεοῦ ναῶν ἐπιμέλειαν 593
 ποιούμεθα ἢ πρόνοιαν, ἀλλ' ἀφέντες αὐτοὺς ἡμελησθαι, ἑαυτοῖς
 λαμπράς καὶ μεγάλας κατασκευάζομεν οἰκίας. Διὰ τοῦτο
 ἔρημοι πάντων ἐσμέν ^αἀγαθῶν, καὶ τῶν σφόδρα πενήτων πτω-
 χότεροι, ὅτι ταύτας καλλωπίζομεν τὰς οἰκίας, ἃς οὐ δυνάμεθα
 λαβόντες ἐντεῦθεν ἀπελθεῖν, ἀφέντες ἐκείνας, ἃς μεθ' ἡμῶν αὐ-
 τῶν ^δσυμμεταθεῖναι ἐνι. Καὶ γὰρ διαλυθέντα τὰ σώματα τῶν
 πενήτων ἀναστήσεται πάντως· ^εκαὶ παραγαγόν αὐτοὺς ^ςτότε
 ὁ ταῦτα ἐπιτάξας θεὸς, ἐπαινέσεται τοὺς ^εἐπιμελησαμένους αὐ-
 τῶν, καὶ θαυμάσεται, ὅτι μέλλοντας αὐτοὺς καταπίπτειν νῦν Β
 μὲν ὑπὸ λιμοῦ, νῦν δὲ ^ηὑπὸ γυμνότητος καὶ κρυμοῦ, παντὶ
^ιδιωρθώσαντο τρόπῳ. Ἄλλ' ὅμως καὶ τοσοῦτων ^κἡμῖν προ-
 κειμένων ἐπαίνων, μέλλομεν ἔτι, καὶ ^λἀναδύομεθα πρὸς τὴν καλὴν
 ταύτην ἐπιμέλειαν. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς ^μοὐκ ἔχει ποῦ κατα-
 λῦσαι, ἀλλὰ περιέρχεται ξένος καὶ γυμνὸς καὶ πεινῶν· σὺ δὲ
 προάσσεια καὶ λουτρά καὶ περιπάτους καὶ κυρίους κατασκευά-
 ζεις θαλάμους εἰκὴ καὶ μάτην, καὶ ^ντῷ μὲν Χριστῷ οὐδὲ μικροῦ
 μεταδίδως ὀρόφου, κόραξι δὲ καὶ γυψὶν ὑπερῶα καλλωπίζεις.
 Τί ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἂν τῆς παραπληξίας; τί χαλεπώτερον
 (126) τῆς μανίας; καὶ γὰρ ^ομανία ταῦτα ἐσχάτη, μᾶλλον δὲ, ὅπερ C

^ν καὶ accessit ex A.D.E.F.H.I. εἰς ante εὐδοξίας assumptum ex iisdem. Pro
 εὐδοξίας, εὐταξίας dant A.D.E. ^ω σαφῶς om. G. Mox ἡλίκῳ A.F.H.I.
^χ δύνασθαι om. I. Mox ἀνορθοῦν pro διορθοῦν A.D.E.F.H.I. ^υ σφ. σε
 ὑπερβ.] σοι σφ. ὑπερβ. G. ^ζ νῦν om. B.D.E.I. ^α ἔστιν αὐτῷ] αὐτῶν
 ἐστὶ A. E. F. H. I. ἐστὶν αὐτῶν B. Infra ἴσον οὐδὲν pro οὐδὲν ἴσον F. H. I.
^β καὶ ἐν αὐτῷ G. ^γ τῶν ἀγαθῶν Edd. τῶν om. B.D.E.F.G.H.I. ^δ συμ-
 μεταθεῖναι A.E.F.I. Statim δεῖ pro ἐνι I. ^ε καὶ] + γὰρ Edd. γὰρ om.
 A. B. D. E. F. H. I. ^ς τότε om. G. Mox ἐπιδείξας pro ἐπιτάξας idem.
^ε ἐπιμελησομένους A.F.H.I. ^η ὑπὸ om. I. ^ι διορθώσαντο F.H. ^κ προ-
 κειμένων ἡμῖν inverso ord. A.D.F.H.I. ^λ ἀναδύομεν G. ^μ Sic omnes.
 ποῦ κ. οὐκ ἔχει hoc ord. Edd. ^ν τὸν μὲν Χριστὸν G. ^ο μανία . . ἐσχάτη]

ἂν Ρεῖπη τις, οὐδὲν ἄξιον ἐρεῖ. Ἄλλ' ὅμως, ἂν ἐθέλωμεν, δυνατὸν καίτοι χαλεπὴν οὖσαν τὴν νόσον ἀποκρούσασθαι, καὶ οὐ δυνατὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥάδιον, ⁹καὶ οὐδὲ ῥάδιον ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ πολλῶ ῥᾶον ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς λύμης, ἢ τῶν σωματικῶν παθῶν, ὅσῳ καὶ μείζων ὁ ἰατρός. Ἐπισπασώμεθα τοίνυν ¹αὐτὸν, καὶ παρακαλέσωμεν συνεφάψασθαι, καὶ τὰ παρ' ²ἡμῶν συνεισενέγκωμεν, προαίρεσιν λέγω ³καὶ προθυμίαν. Οὐδενὸς γὰρ ἐτέρου δεήσεται, ⁴ἀλλ' ἂν τούτων ἐπιλάβηται ⁵μόνον, **D** τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα εἰσίοισι. Εἰσενέγκωμεν τοίνυν τὰ παρ' ἑαυτῶν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα καθαρᾶς ἀπολαύσωμεν ὑγείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ IS.

E ¹Οἶδαμεν ²δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ ³εἰς ἀγαθόν.

ἘΝΤΑΥΘΑ ⁴μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἐν κινδύνοις ὄντας ἅπαν τοῦτο κεκινήκεναι τὸ χωρίον· μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρῶ πρὸ τούτων εἰρημένα. Καὶ γὰρ τὸ, “Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι,” καὶ τὸ τὴν κτίσιν ἅπασαν στενάζειν, καὶ τὸ λέγειν, ὅτι “Τῇ ἐλπίδι ἐσώθημεν,” ⁵καὶ, “Δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα,” ⁶καὶ τὸ, “Τί προσευξώμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν” ἅπαντα ταῦτα πρὸς ἐκείνους εἴρηται. Παιδεύει γὰρ αὐτοὺς μὴ ἅπερ ⁷ἂν αὐτοὶ νομίσωσιν εἶναι συμφέροντα, ταῦτα **594** αἰρεῖσθαι πάντως, ἀλλ' ἅπερ ἂν τὸ πνεῦμα ⁸ὑποβάλῃ. Καὶ γὰρ πολλὰ αὐτοῖς δοκοῦντα λυσιτελεῖν, ἔστιν ὅτε καὶ βλάβην ἤνεγκε πολλήν. Ἄνεσις ⁹ἡ γοῦν καὶ κινδύνων ἀπαλλαγὴ, καὶ τὸ ἐν ἀδείᾳ ζῆν, ἐδόκει συμφέρον εἶναι ἐκείνοις. Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ἐκείνοις, ὅπου γε καὶ αὐτῷ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τοῦτο οὕτως ¹⁰ἔδοξεν ἔχειν; Ἄλλ' ὅμως ἐμάνθανεν ὕστερον, ὅτι τὰ

¹ CAP. VIII. v. 28.

^p εἶπη solus G. Edebatur εἶποι. Cf. Var. Lect. ad pp. 457 B. 590 B. ⁹ καὶ οὐδὲ—ῥᾶον om. G. ¹ αὐτὸν, καὶ π.] καὶ νῦν, αὐτὸν π. G. ² ἡμῶν] ἑαυτῶν A.H.I. ³ καὶ om. G. ⁴ ἀλλ' ἂν—μόνον] ἀλλ' ἀντὶ τούτων G. ⁵ μόνον pro μόνων B.F.H.I. receptum a Montef. Hom. XVI. ^a δέ] γὰρ G. ^b εἰς τὸ ἀγαθόν A.B. Mosq. 8. ^c μοι om. A. ^d καὶ] + τὸ Edd. τὸ om. B.F.G.H.I. ^e καὶ] + ὅτι I. Mox προσευξώμεθα A.B.D.E.F. G.I. ^f ἂν om. G. Statim νομίζουσιν idem. ^g ὑποβάλλῃ H.I. ^h οὖν E.F.H.I. ⁱ δόξαν G.

ἐναντία τούτοις ταῦτά ἐστι τὰ συμφέροντα, καὶ μαθὼν ἔσπεργεν. Ὁ γοῦν τρεῖς τὸν κύριον παρακάλεσας ὥστε ἀπαλλαγῆναι κινδύνων, ἐπειδὴ ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ²“ Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται,” ἐσκίρτα λοιπὸν Β διωκόμενος, ὑβριζόμενος, τὰ ἀνήκεστα πάσχων. “Εὐδοκῶ γὰρ, φησὶν, ἐν διωγμοῖς, ἐν ὑβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις.” Διὸ καὶ ἔλεγε· “Τὸ γὰρ τί ^κπροσενζώμεθα καθ’ ὃ δεῖ, οὐκ οἶδμεν” καὶ πᾶσι παρήνει τῷ πνεύματι τούτων παραχωρεῖν. Καὶ γὰρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σφόδρα ἡμῶν κήδεται, καὶ τῷ θεῷ τοῦτό ἐστι τὸ ἰδοῦν. Διὰ πάντων τοίνυν ἀλείψας αὐτοὺς, ἐπάγει καὶ τὰ σήμερον εἰρημένα, λογισμὸν κινῶν ἱκανὸν αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι. “Οἶδμεν γὰρ, φησὶν, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ ^μεἰς ἀγαθόν.” “Ὅταν δὲ εἶπῃ, “πάντα,” καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι λυπηρὰ λέγει. Κἂν ^νγὰρ θλίψεις, κἂν C πείναι, κἂν δεσμωτήρια, κἂν λιμοὶ, κἂν θάνατοι, κἂν ὅτιοῦν ὅτερον ἐπὶ, δυνατὸς ὁ θεὸς εἰς τὸναντίον ὅ πάντα ταῦτα μεταβαλεῖν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς ἀφάτου δυνάμεως ἑαυτοῦ, τὸ τὰ δοκοῦντα εἶναι μοχθηρὰ κοῦφά τε ἡμῖν ποιεῖν, καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τρέπειν βοήθειαν. Διόπερ οὐκ εἶπεν, ^ρὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν οὐκ ἐπέρχεται ^ςτι δεινόν, ἀλλ’ ^ιὅτι, “συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν” τουτέστιν, ὅτι αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς κέχρηται εἰς τὴν τῶν ἐπιβουλευομένων εὐδοκίμησιν· ὅπερ ^νπολλῷ μείζον ἐστι τοῦ κωλύσαι ἐπελθεῖν τὰ δεινὰ, ἢ καταλύσαι ^ωἐπελθόντα. D Τοῦτο ^χγοῦν καὶ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου πεποίηκεν. Οὔτε γὰρ ἐκώλυσεν ^γἐμπεσεῖν εἰς αὐτὴν, οὔτε ἐμπεσόντων τῶν ἀγίων ^zἐκείνων, τὴν φλόγα ἔσβεσεν, ^αἀλλ’ ἀφείς καίεσθαι, ^βδι’ αὐτῆς ταύτης θαυμαστοτέρους εἰργάσατο. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν δὲ τοιαῦτα ἕτερα ἐθαυματούργησε διὰ πάντων. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι, φιλοσοφεῖν εἰδότες, δύνανται ^ςφύσει πραγμάτων εἰς (127) τὸ ἐναντίον ἀποχρήσασθαι, καὶ ἐν πείνᾳ ζῶντες τῶν ^δπλουτούντων εὐπορώτεροι φανῆναι, καὶ δι’ ἀτιμίας λάμψαι· πολλῷ

2 2 Cor. xii. 9, 10.

^κ προσενζώμεθα A. B. D. E. I. προσεύξασθαι G. ¹ δοκοῦν] + τῷ θεῷ
A. F. H. ^μ εἰς τὸ ἀ. B. I. ^ν γὰρ om. G. ^ο ἕτερον om. F. H.
Statim ἐπὶ B. G. I. ἐπεί Edd. ἐπέλθῃ Cat. ^ρ πάντα ταῦτα μ. A. D. E. F.
μ. πάντα ταῦτα G. ταῦτα π. μ. Edd. ^ι αὐτοῦ om. G. ^ς ὅτι om. A. G. H.
^ς τι deerat ante Montef. Habent A. B. D. E. F. I. Cat. ^ι ὅτι] + καὶ Edd.
καὶ om. A. D. E. F. G. I. Cat. ^ν πολλῷ B. D. E. F. G. Cat. πολὺ Edd. ^ω ἐλ-
θόντα E. ^χ γοῦν pro οὖν A. B. D. E. F. H. I. Statim καὶ ἐπὶ τῆς καμ. τῆς Βαβ.
A. D. F. H. I. Deinde ἐποίησεν D. ^γ ἐμπεσεῖν εἰς αὐτὴν (nisi ἐπελθεῖν (?) εἰς
αὐτὴν H.) omnes. Edebatur ἐπελθεῖν αὐτὴν ante Montef. ^z ἐκείνων om. G.
^α ἀλλ’ ἀφείς omnes. ἀλλὰ καὶ ἀφείς Edd. ^β διὰ τῆς αὐτῆς θ. H. Statim
θαυμασιωτέρους G. ^ς φύσεις A. G. I. Μοχ ἀποκρούσασθαι I. ^δ πλου-
σίων I.

μᾶλλον ὁ θεὸς ἐπὶ τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν, καὶ ταῦτα καὶ ^ετὰ
 Ε πολλῶ μείζονα ἐργάσεται. Ἐνὸς γὰρ δεῖ μόνου, τοῦ γνησίου
 αὐτὸν ἀγαπᾶν, ^ικαὶ τὰ ἄλλα πάντα ἔπεται. Ὡσπερ ^ςοὖν
 τούτους καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι βλαβερὰ ὠφελεῖ, οὕτω τοὺς οὐκ
 ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ τὰ ὠφελούντα βλάπτει. Τοῖς γοῦν
 Ἰουδαίοις καὶ σημείων ἐπίδειξις, ^ηκαὶ διδασκαλίας φιλοσοφία,
 καὶ δογμάτων ὀρθότης ἐλυμαίνετο· καὶ δι' ἐκείνα μὲν δαιμο-
 νῶντα ἐκάλουν, διὰ δὲ ταῦτα ἀντίθεον· ὑπὲρ δὲ τῶν σημείων καὶ
^ιἀνελεῖν ἐπεχείρουν. Ὁ μέντοι ληστής σταυρούμενος, ^κπροσ-
 ηλούμενος, λοιδορούμενος, μυρία πάσχων δεινὰ, οὐ μόνον οὐδὲν
 595 παρεβλάβη, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐκέρδανεν. Εἶδες
 πῶς τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ ^ιεἰς ἀγαθόν; Εἰ-
 πὼν ^μτοῖνυν τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθόν, καὶ σφόδρα τὴν ἀνθρω-
 πίνην ^ηὑπερβαῖνον φύσιν, ἐπειδὴ πολλοῖς καὶ ἄπιστον τοῦτο
 εἶναι ^οἐδόκει, ἀπὸ τῶν παρελθόντων ^ραὐτὸ πιστοῦται, οὕτω
 λέγων· “Τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσι.” Σκόπει γὰρ, ^αφη-
 σὶν, εὐθέως ἀπὸ τῆς κλήσεως τὸ εἰρημένον. Διὰ τί γὰρ μὴ ἐξ
 ἀρχῆς πάντας ἐκάλεσεν, ^ηἢ μὴδὲ αὐτὸν Παῦλον εὐθέως μετὰ τῶν
 ἄλλων; ^ςοὐ δοκεῖ ἡ ἀναβολὴ ἐπιζήμιος εἶναι; Ἄλλ' ὅμως ἐδεί-
 Β χθη διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι χρησίμως γέγονε. Πρόθεσιν δὲ
 ἐνταυθὰ φησιν, ἵνα μὴ τὸ πᾶν τῇ κλήσει ^ιδῶ· ἐπεὶ οὕτως ἔμελ-
 λον καὶ Ἑλληνες ἀντιλέγειν καὶ Ἰουδαῖοι. Εἰ γὰρ ἡ κλήσις
 ἵρκει μόνον, τίνος ἕνεκεν οὐ πάντες ἐσώθησαν; Διὰ ^ντούτῳ φη-
 σιν, ὅτι οὐχ ἡ κλήσις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ πρόθεσις τῶν καλου-
 μένων τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο. Οὐ γὰρ ἡναγκασμένη γέγονεν
 ἡ κλήσις, οὐδὲ βεβιασμένη. Πάντες γοῦν ἐκλήθησαν, ἀλλ' οὐ
 πάντες ^ωὑπήκουσαν.

³ “Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Εἶδες τιμῆς ὄγκον; Ὅπερ γὰρ ὁ μονογενὴς
 C ^κἦν φύσει, τοῦτο καὶ αὐτοὶ γενόμενοι κατὰ χάριν. Ἄλλ' ὅμως
 οὐκ ἠρκέσθη ^υτούτῳ τῷ εἰπεῖν, “συμμόρφους,” ἀλλὰ καὶ ἕτερον

3 v. 29.

^ε τὰ om. G. Mox ἐργάσασθαι H. ^ι καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἔπ. B.D.G.
^ς οὖν] + καὶ Edd. καὶ deest in omnibus. ^η Edebatur inverso ord. καὶ δογ.
 ὀρθ. ἐλυμαίνετο, καὶ διδ. φιλ. Nobiscum stant A.D.F.G.H.I. καὶ φιλοσοφίας
 διδασκαλία G. ^ι ἀνελεῖν A.D.F.H.I. ἀναρεῖν Edd. ^κ προσηλ. om. A.
 λοιδορ. om. I. λοιδορ. προσηλ. inverso ord. D.E.H. ^ι εἰς τὸ ἄ. B.
^μ τοῖνυν] γὰρ E. ^η ὑπερβ. φύσιν pro φύσιν ὑπερβ. omnes. ^ο δοκεῖ G.
 Veron. ^ρ αὐτῶν I. ^α φησὶν accessit ex A.D.E.F.G.H.I. ^η ἢ as-
 sumtum ex A.B.D.E.F.H.I. Cat. Mox εὐθέως μ. τ. ἄ. pro μ. τ. ἄ. εὐθέως
 omnes. ^ς οὐ (οὐ I.) δοκεῖ] Sic B.D.E.F.G.H.I. Cat. οὐ ἐδόκει Edd.
^ι δῶς F.H.I. ^ν ταῦτα B.D.E.H.I. ^ω ἤκουσαν A.H.I. ^κ ἦν om. G.
^υ τούτῳ om. A.D.E.F.H.I. Cat.

προσέθηκεν· “Εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον.” Καὶ οὐδὲ ἐν-
 ταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ μετὰ ^zτούτου πάλιν ἕτερον ἐπάγει,
 λέγων· “Ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.” διὰ πάντων σαφῇ τὴν ^aσυγ-
 γένειαν ἐπιδείξει βουλόμενος. Ταῦτα ^bδὲ πάντα περὶ τῆς
 οἰκονομίας εἰρήσθαι νόμιζε· κατὰ γὰρ τὴν θεότητα μονογενῆς.
 Εἶδες ^cπόσα ἡμῖν ἐχαρίσατο; Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε περὶ
 τῶν μελλόντων. Καὶ γὰρ ^dκαὶ ἐτέρωθεν δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν
 κηδεμονίαν, τῷ λέγειν ἄνωθεν αὐτὰ προτετυπῶσθαι οὕτως. D
 “Ἀνθρωποι ^eμὲν γὰρ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὰς ὑπὲρ αὐτῶν
 γνώμας λαμβάνουσι, τῷ ^fδὲ θεῷ πάλαι ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἄνωθεν
 πρὸς ἡμᾶς διέκειτο, φησὶν. ⁴“^hΟὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ
 ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ⁱἐδικαίωσε” διὰ τῆς τοῦ
 λουτροῦ παλιγγενεσίας. “Οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ^kἐδό-
 ξασε” διὰ τῆς χάριτος, διὰ τῆς υἰοθεσίας. ⁵“Τί οὖν ἐροῦμεν
 πρὸς ταῦτα;” ¹Ὡς ἂν εἰ εἴποι, μὴ τοίνυν λέγε μοι λοιπὸν περὶ
 τῶν κινδύνων, καὶ τῆς παρὰ πάντων ἐπιβουλῆς. Εἰ γὰρ καὶ
 τοῖς μέλλουσιν τινες διαπιστοῦσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἤδη γεγενη-
 μένα ἀγαθὰ οὐδὲν ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν· οἷον, τὴν ἄνωθεν τοῦ θεοῦ
 πρὸς σέ φιλίαν, τὴν δικαίωσιν, τὴν δόξαν. Καὶ γὰρ ^mκαὶ E
 ταῦτά σοι διὰ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν ἐχαρίσατο· καὶ
 ὅπερ ἐνόμιζες ⁿαἰσχύνης εἶναι, τὸν σταυρὸν, τὰς μάστιγας, τὰ
 δεσμὰ, ταῦτά ἐστιν ^aτὴν οἰκουμένην κατῳρθωσεν ἅπασαν.
 “Ὡςπερ οὖν οἷς αὐτὸς ἔπαθε, καίτοιγε σκυθρωποῖς εἶναι ^oδο-
 κοῦσι, τούτοις εἰς ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν τῆς φύσεως ἀπε-
 χρήσατο πάσης· οὕτω καὶ ^pἐν οἷς αὐτὸς ὑπομένεις ποιεῖν εἴωθεν,
 εἰς δόξαν σου καὶ εὐδοκίμῃσιν τοῖς σοῖς ἀποχρώμενος πάθειςιν.
 “Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ’ ἡμῶν;” Τίς γὰρ ^qοὐ καθ’ ἡμῶν,
 φησί; Καὶ γὰρ ἡ οἰκουμένη καθ’ ἡμῶν, καὶ τύραννοι καὶ δῆμοι
 καὶ συγγενεῖς καὶ πολῖται. Ἀλλ’ ὅμως οὗτοι οἱ καθ’ ἡμῶν 596
 (128) τοσοῦτον ἀπέχουσιν ἐπηρεάζειν ἡμῖν, ὅτι καὶ ἄκοντες στεφάνων

4 v. 30.

5 v. 31.

^z τοῦτο G. Statim πάλιν om. A.E. ^a εὐγένειαν A.D.E.F.H.I. Alterum
 tuetur Cat. ^b δὲ πάντα om. G. ^c ὅσα B.E.G. ^d καὶ om. G. ^e μὲν
 accessit ex B.D.E.F.H.I. Cat. ^f δὲ om. G. ^g ἡμᾶς] + οὕτω B.D. Statim
 edebatur διέκειτο. φησὶν οὖν, οὓς δέ. Sed οὖν deest in omnibus. ^h οὓς δὲ
 ————τούτους καὶ ἐδικαίωσε] Sic A.B.D.E.F.H. Nec aliter I. nisi quod pro
 ἐκάλεσε his habet ἐδικαίωσε, et vice versa ἐκάλεσε pro ἐδικαίωσε. In Editis
 legitur cum uno Cod. G. οὓς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε. ⁱ ἐδικαί-
 ωσεν] + ἐδικαίωσε Edd. ἐδικαίωσε om. A.F.G.H.I. ^k ἐδόξασεν] + ἐδόξασε
 Edd. ἐδόξασε om. A.F.G.H.I. Statim διὰ τῶν χαρισμάτων B.G. Veron.
¹ ὥς ἂν εἰ εἴποι] ὡσανεὶ τοῦτο λέγει D.E. εἰ, quod aberat, etiam in vitis libris
 recepimus. ^m καὶ accessit ex D.F.G.H.I. et corr. B. ⁿ αἰσχύνης
 D.E.F.G.H.I. Cat. αἰσχύνην Edd. ^o δοκοῦσι τοῖς, ἐλευθ. κ. σ. τ. φ.
 ἀπεχαρίσατο π. G. ^p ἐν] ἐφ’ A.F.H.I. Cat. ^q οὐ] ὁ G. ὁ (sic) H.

ἡμῖν αἴτιοι γίνονται, καὶ μυρίων ἀγαθῶν πρόξενοι, τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τὰς ἐπιβουλὰς εἰς τὴν ἡμετέραν ἰσωτηρίαν τρεπούσης καὶ δόξαν. Ὁρᾷς πῶς οὐδεὶς καθ' ἡμῶν; Καὶ γὰρ τὸν Ἰώβ τοῦτο λαμπρότερον ἐποίησε, τὸ ὀπλισθῆναι κατ' αὐτοῦ τὸν διάβολον. Καὶ γὰρ καὶ φίλους κατ' αὐτοῦ, καὶ γυναῖκα κατ' αὐτοῦ, καὶ τραύματα καὶ οἰκέτας καὶ μυρία ἕτερα ὁ διάβολος ἐκίνησε μηχανήματα· καὶ οὐδὲν ὅλως κατ' αὐτοῦ γέγονε. Καὶ Β οὕτω τοῦτο αὐτῷ μέγα, καίτοι ὕσφόδρα μέγα ὄν, ἀλλ' ὁ πολλῷ μείζον ἦν, ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα ἐξέβη. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ θεὸς ἦν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ δοκοῦντα εἶναι, ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα ὠρίετο. *Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων συνέβη. Καὶ γὰρ καὶ υἱοὶ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν καὶ οἱ ψευδάδελφοι, ^zκαὶ ἄρχοντες καὶ δῆμοι, καὶ λιμοὶ καὶ ^aπενία, καὶ μυρία κατ' αὐτῶν ἦν· ἡ ἀλλ' οὐδὲν κατ' αὐτῶν. Τὰ γὰρ μάλιστα ποιήσαντα αὐτοὺς λαμπροὺς καὶ περιφανεῖς, καὶ παρὰ θεῷ καὶ παρὰ ἀνθρώποις ^cμεγάλους, ταῦτά ἐστιν. Ἐννόησον οὖν ἡλίκον ἐφθέγγετο ῥῆμα ὁ Παῦλος περὶ τῶν πιστῶν καὶ C ἀκριβῶς ἐσταυρωμένων, ὁ ^dμηδ' ὁ τὸ διάδημα περικείμενος δύναται ἂν ἔχειν. Κατὰ γὰρ ἐκείνου πολλοὶ ^eκαὶ βάρβαροι καθοπλιζόμενοι, καὶ πολέμιοι ἐπιόντες, καὶ σωματοφύλακες ἐπιβουλεύοντες, καὶ τῶν ἀρχομένων πολλοὶ πολλάκις ἐπανιστάμενοι συνεχῶς, καὶ ἕτερα μυρία· κατὰ δὲ τοῦ πιστοῦ ^fκαὶ τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις προσέχοντος ἀκριβῶς, οὐκ ἄνθρωπος, οὐ δαίμων, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ^gστήναι δυνήσεται. Ἄν τε γὰρ χρήματα ^hἀφέλης, μισθὸν αὐτῷ προεξένηςας· ἂν τε κακῶς εἴπης, διὰ τῆς δυσφημίας λαμπρότερον ἐποίησας παρὰ τῷ θεῷ· ἂν τε D εἰς λιμὸν ἐμβάλῃς, ⁱπλείων ἢ δόξα καὶ ^kἢ ἀντίδοσις· ἂν τε, ὁ πάντων ^lδοκεῖ χαλεπώτερον εἶναι, θανάτῳ παραδῶς, μαρτυρίου στέφανον ἔπλεξας. Τί τοίνυν ^mἵπον τοῦ βίου τούτου γένοιτ' ἂν, ὅταν μηδὲν κατ' αὐτοῦ ⁿγίνεσθαι δύνηται, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ δοκοῦντες ἐπιβουλεύειν, τῶν ^oεὐεργετούντων οὐκ ἔλαττον

^r σωτηρ. τρεπούσης κ. δ.] Hoc ord. A.B.D.E.I. τρεπούσης σωτηρ. κ. δ. F.G.H. Cat. σωτηρ. καὶ δ. τρεπούσης Edd. ^s ὅλως G. Veron. ὅμως vulgo.

^t αὐτὸ H. ^v σφόδρα accessit ex omnibus. ^w ὠρίετο pro ὠρίετο omnes.

^x τοῦτο] + γὰρ H. ^y οἱ assumptum ex A.D.E.F.G.I. ^z καὶ οἱ ἄρχ. καὶ οἱ δ. Edd. οἱ utrobique om. A.D.E.F.G.H.I. ^a πενία A.E.F.G.H.I. πενία Edd.

^b ἀλλ' οὐδὲν pro καὶ οὐδὲν A.B.D.E.F.H.I. Verba ἦν· καὶ οὐδὲν κατ' αὐτῶν om. G. suppleta a corr. ^c μεγάλους omnes. ἐπαινετοὺς Edd.

^d μηδὲ ὁ A.D.E. ^e καὶ om. A.E.F.H.I. ^f Sic libri omnes. καὶ προσέχ.

ἀκρ. τοῖς τ. θ. νόμοις hoc ord. Edd. ^g στήναι B.G. στήσαι Veron. ἀντιστήναι ceteri. ^h ἀφέλη F. ⁱ πλείων E.H. ^k ἢ om. I. ^l δοκεῖ χ.

εἶναι omnes. χ. εἶναι δοκεῖ Edd. ^m τοῦ β. τούτου ἵπον inverso ord. A.D.G.

ⁿ γίνεσθαι D.E.F.G.H. γενέσθαι Edd. ^o εὐεργετούντων] + [αὐτῶν] Sav. Mor. et sine uncis Ben. αὐτῶν om. A.D.E.F.H.I. Mox αὐτὸν om. B.G. Veron.

αὐτὸν ὠφελῶσι; Διὰ τοῦτό φησιν “Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ’ ἡμῶν.”

Εἴτα, οὐκ ἄρκεσθεις τοῖς εἰρημένοις, τὸ μέγιστον σημεῖον τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης, καὶ ὃ συνεχῶς αἰετὶ περιστρέφει, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τίθησι, τὴν σφαγὴν τοῦ παιδός. Οὐ γὰρ ἔδικαίωσε μόνον, φησὶ, καὶ ἐδόξασε, καὶ συμμόρφους ἐποίησε τῆς εἰκόνος ἐκείνης, ἀλλ’ οὐδὲ τοῦ παιδὸς ἐφείσατο διὰ σέ. Διὸ καὶ Εἰ ἐπήγαγε ἔλεγον ⁶ “Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ’ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν ⁸χαρίζεται;” Καὶ μεθ’ ὑπερβολῆς καὶ πολλῆς τῆς θερμότητος ¹ταῖς λέξεσι κέχρηται, ἵνα ἐνδείξῃται αὐτοῦ τὴν ἀγάπην. Πῶς οὖν ἡμᾶς προήσεται, ὑπὲρ ὧν τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ’ ὑπὲρ ἡμῶν ^νπάντων παρέδωκεν αὐτόν; ^γΕὐνόησον γὰρ ^ωὅσης ἀγαθότητος τὸ καὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ μὴ φείσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκδοῦναι, καὶ ὑπὲρ ^κπάντων ἐκδοῦναι, καὶ εὐτελῶν καὶ ἀγνωμόνων καὶ ἐχθρῶν καὶ βλασφημῶν. “Πῶς οὖν οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται;” ^αὉ δὲ λέγει, ^υτοιούτῳ ἐστίν· εἰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐχαρίσατο, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐχαρίσατο, ἀλλὰ καὶ 597 σφαγῇ παρέδωκε, τί λοιπὸν ²περὶ τῶν ἄλλων ἀμφιβάλλεις, τὸν δεσπότην λαβών; τί διστάζεις ^απερὶ τῶν κτημάτων, τὸν κύριον ἔχων; Ὁ γὰρ τὸ μείζον τοῖς ἐχθροῖς δεδωκώς, πῶς ^βτὰ ἐλάττωνα οὐ δώσει τοῖς φίλοις; ⁷ “Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ;” ^εἘνταῦθα πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι οὐδὲν ἢ πίστις ὠφελεῖ, καὶ ἀπιστοῦντας τῇ ἀθρόα μεταβολῇ. Καὶ ὅρα πῶς ταχέως αὐτοὺς ^δἐπεστόμισε ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐκλεξαμέ- B νου. Καὶ οὐκ εἶπε, τίς ἐγκαλέσει κατὰ τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, οὐδὲ, κατὰ τῶν πιστῶν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ, “κατὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ θεοῦ” ἢ γὰρ ἐκλογὴ ἀρετῆς σημεῖόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ἐπειδὴν πωλοδάμνης πώλους ^εἐκλέξῃται ἐπιτηδείους πρὸς τὸν δρόμον, οὐδεὶς ἐπισκῆψαι δυνήσεται, ἀλλὰ καταγέλαστος γίνεται, καὶ ἐγκαλέσει τις· πολλῷ μᾶλλον ὅταν ὁ θεὸς ^εἐκλέγῃται ψυχὰς, καταγέλαστοι οἱ ἐγκαλοῦντες. “Θεὸς ὁ δικαίων, ⁸τίς ὁ κατα-

6 v. 32.

7 v. 33.

8 v. 34.

ρ τίς] + ὁ G. ^α ἐδικ. μόνον φ.] Sic A.D.E.F.H.I. Cat. φησιν ἐδικ. μόνον G. ἐδικ. φ. μόνον Edd. ^γ λέγων om. B.G. ⁸ χαρίζεται bis F.H.I. ^τ ταῖς om. G. Mox ἐνδείξ. αὐτοῦ pro αὐτοῦ ἐνδείξ. A.D.E.G.H.I. Cat. ^ν πάντων παρ. αὐτὸν pro παρ. αὐτὸν πάντων A.D.F.G.H.I. Cat. ^ω ὅσης omnes. πόσης Edd. ὅσης ἦν ἀγαθ. G. ^κ ἀπάντων G. Mox καὶ βλασφημῶν om. idem. ^υ τοῦτο vel τοῦτ’ A.D.E.F.I. ^z ὑπὲρ F.I. Cat. ^α ὑπὲρ A.F.H.I. Cat. Mox τὸν κ. ἔχων om. G. ^β τὸ ἐλάττων A.E.F.H.I. ^ε ἐν- ταῦθα] ταῦτα Cat. Post μεταβολῇ addunt ἀποδύεται D.E. ^δ ἐπετίμησεν I. ^ε ἐκλέξῃται A.B.D.E.F.G.I. Ante Montef. edebatur ἐκλέξεται. Statim πρὸς τὸν δ. ἐπιτηδείους inverso ord. A.D.E.F.H. Cat. ^ε ἐκλέξῃται I.

κρίνων;” Οὐκ εἶπε, θεὸς ὁ ἀφείς ἁμαρτήματα, ἀλλ’, ὁ πολλῶ (129)
 C μείζων ἦν, “Θεὸς ὁ ἔδικαίων.” “Ὅταν γὰρ ἡ τοῦ δικαστοῦ
 ψῆφος δίκαιον ^hἀποφήνη, καὶ δικαστοῦ τοιούτου, τίνος ἄξιος
 ὁ κατηγορῶν; Οὐκοῦν οὔτε τοὺς πειρασμοὺς φοβεῖσθαι δίκαιον·
 ὑπὲρ γὰρ ἡμῶν ἐστὶν ὁ θεός, καὶ ἐδήλωσεν ἐξ ὧν ἐποίησεν· οὔτε
 τὰς φλναρίας τὰς Ἰουδαϊκὰς· καὶ γὰρ ⁱκαὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς καὶ
 ἐδικαίωσε, καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ^kκαὶ διὰ τῆς σφαγῆς τοῦ
 παιδὸς ἐδικαίωσε. Τίς οὖν ἡμᾶς καταδικάσει, τοῦ θεοῦ στε-
 φανοῦντος, τοῦ Χριστοῦ δι’ ἡμᾶς σφαγέντος, καὶ οὐ σφαγέντος
 μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ ἡμῶν; “Χρι-
 στὸς ^lγὰρ, φησὶν, ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ ^mκαὶ ἐγερθεὶς ἐκ
 D νεκρῶν, ⁿὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ
 ἡμῶν.” Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς οἰκείας ἀξίας φανείς, οὐ κατέλυσε
 τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρόνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ
 ὅτι τὴν αὐτὴν ἀγάπην μένει διατηρῶν. ^pΟὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη
 τῇ σφαγῇ μόνον· ὅπερ μεγίστου μάλιστα ἐστὶ φίλτρου, τὸ μὴ
 μόνον τὰ εἰς αὐτὸν ἤκοντα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὑπὲρ τούτου
 παρακαλεῖν. Τοῦτο γὰρ μόνον διὰ τοῦ ἐντυγχάνειν δηλῶσαι
 ἐβουλήθη, ^qἀνθρωπικώτερον διαλεχθεὶς καὶ συγκαταβατικώ-
 τερον, ἵνα τὴν ἀγάπην ἐνδείξηται· ἐπεὶ καὶ τὸ, “οὐκ ἐφεί-
 σατο,” εἰ μὴ ^rμετὰ ταύτης ἐκλάβωμεν τῆς ἐννοίας, πολλὰ τὰ
 E ἄτοπα ἔψεται. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὁ κατασκευά-
 σαι βούλεται, πρότερον εἰπὼν, ὅτι “ἐστὶν ἐν δεξιᾷ,” τότε ἐπὶ-
 γαγεν, ^sὅτι “ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν,” ^tὅτε τὴν ὁμοτιμίαν ἔδειξε
 καὶ τὴν ἰσότητα, ἵνα λοιπὸν τὸ ἐντυγχάνειν ^vμὴ ἐλαττώσεως,
 ἀλλ’ ^wἀγάπης φαίνεται μόνης ὄν. Ὁ γὰρ ^xαὐτοζωὴ ὧν καὶ
 πηγὴ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, καὶ μετ’ ἐξουσίας τῆς αὐτῆς τῷ
 πατρὶ καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ ζωοποιῶν, ^yκαὶ τὰ ἄλλα πάντα
 ποιῶν, πῶς ἂν ἐντεύξεως ἐδεήθη εἰς τὸ ὠφελῆσαι ἡμᾶς; Ὁ ἀπε-
 γνωσμένους καὶ καταδικασμένους ἐξ οἰκείας ἐξουσίας καὶ τῆς
 καταδίκης ἐκείνης ἀπαλλάξας, καὶ δικαίους καὶ υἱοὺς ποιήσας, καὶ
 πρὸς τὰς ἀνωτάτω τιμὰς ^zἀγαγὼν, καὶ τὰ μηδέποτε ἐλπισθέντα
 εἰς ἔργον ἀγαγὼν, πῶς ἂν μετὰ τὸ κατορθῶσαι πάντα, καὶ τὴν
 598 φύσιν τὴν ἡμετέραν ^aδείξαι ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ, πρὸς

^g δικαίων] + τίς ὁ κατακρίνων; I. ^h ἀποφαίνῃ G. ⁱ καὶ om. A.I.
^k καὶ accessit ex omnibus. ^l γὰρ assumtum ex omnibus. Χριστὸς Ἰησοῦς
 γὰρ, φησὶν G. ^m καὶ om. G. Statim ἐκ νεκρῶν om. F.H.I. ⁿ ὅς] + καὶ
 A.D.E.F.H.I. Mosqq. ^o ἔτι om. A.F.H.I. ^p οὐδὲ pro οὐ A.B.D.
 E.F.G.H. Cat. ^q ἀνθρωπικώτερον A.E.F.H.I. Cat. ἀνθρώπινον G. ἀνθρω-
 πινώτερον Edd. ^r μετ’ αὐτῆς A.F.H.I. μετὰ τοιαύτης D.E. ^s ὅτι] + καὶ
 I. ^t ὅτε pro ὅτι D.E.F.G.H.I. Cat. ^v μὴ pro οὐκ A.B.D.E.F.G.H. Cat.
^w ἀγαπήσεως B.D.G. Veron. Mox ὅν om. G. ^x αὐτοζωῇ] Sic D. Cat.
 αὐτὸς ζωῇ vulgo. ^y καὶ—ποιῶν om. G. ^z ἀναγαγὼν G. καλέσας D.E.
^a δείξας F.H.

τὰ εὐκολώτερα ἐντυχίας ἐδεῖτο; Ὅρας πῶς πανταχόθεν δείκνυται, ὅτι τὸ ἐντυχῆσαι δι' οὐδὲν ἕτερον εἴρηκεν, ἀλλ' ἵνα τὸ θερμὸν καὶ ἀκμάζον τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης ^βἐνδείξηται; Ἐπεὶ καὶ ὁ πατὴρ φαίνεται παρακαλῶν ἀνθρώπους καταλλαγῆναι αὐτῷ. ⁹ “Ὑπὲρ ^εΧριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν.” Ἀλλ' ὅμως καὶ θεοῦ παρακαλοῦντος, καὶ ἀνθρώπων ^δὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβευομένων ^επρὸς ἀνθρώπους, οὐδὲν ^ιἀνάξιον ἐννοοῦμεν ἐντεῦθεν τῆς ἀξίας ἐκείνης, ἀλλ' ἐν μόνον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων συλλέγομεν, τὴν τῆς ἀγάπης ἐπίτασιν. Τοῦτο ^εδὴ καὶ ἐνταῦθα ποιῶμεν. Εἰ τοίνυν καὶ τὸ B πνεῦμα ^hἐντυχᾷ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις, καὶ ὁ ^ιΧριστὸς ἀπέθανε καὶ ἐντυχᾷ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο διὰ σέ, καὶ ^κἐξέλεξάτο σε καὶ ἐδικαίωσε, τί λοιπὸν δέδοικας; τί ^lδὲ τρέμεις, τοσαύτης ἀπολαύων ἀγάπης, καὶ τοσαύτης κηδεμονίας; Διὰ δὴ τοῦτο, δείξας πολλὴν τὴν ἄνωθεν πρόνοιαν, μετὰ παρρησίας ^mλοιπὸν ἐπάγει τὰ ἐξῆς· καὶ οὐ λέγει, ὅτι ὀφείλετε καὶ ὑμεῖς οὕτως αὐτὸν ἀγαπᾶν, ἀλλ', ὥσπερ ἔνθους γενόμενος ⁿὑπὸ τῆς ἀφάτου ^οταύτης προνοίας, φησί ¹⁰ “Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;” Καὶ οὐκ C εἶπε, τοῦ θεοῦ· οὕτως ἀδιάφορον αὐτῷ καὶ Χριστὸν καὶ θεὸν ὀνομάζειν. “Θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;” Ὅρα τοῦ μακαρίου Παύλου σύνεσιν. Οὐ γὰρ εἶπε ταῦτα οἷς καθ' ἡμέραν ἀλίσκόμεθα, χρημάτων ἔρωτα καὶ δόξης ἐπιθυμίαν καὶ ὀργῆς τυραννίδα, ἀλλὰ ^qἅ πολλῶ τούτων ἐστὶ τυραννικώτερα, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν ἱκανὰ βιάσασθαι, καὶ διανοίας στερρότητα ἀναμοχλεῦσαι πολλάκις καὶ ἀκόντων ἡμῶν, ταῦτα τίθησι, θλίψει καὶ στενοχωρίας. Εἰ γὰρ καὶ εὐαρίθμητα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ μυρίους ἔχει πειρασμῶν ὁρμαθοὺς ἐκάστη λέξις. Ὅταν γὰρ εἴπῃ θλίψιν, D 130) καὶ δεσμωτήρια λέγει, καὶ δεσμὰ, καὶ συκοφαντίας, ^rκαὶ ἐξο-

9 2 Cor. v. 20.

10 v. 35.

^b ἐπιδείξεται A.B.E.F.G.I. Vulgatum tuetur Cat. ^c Χριστοῦ γὰρ pro γὰρ Χριστοῦ A.D.E.F.H.I. Cat. ^d ὑπὲρ] ὑπὸ Veron. Sav. Mor. ἰσ. ὑπὲρ Sav. marg. ὑπὲρ est in nostris omnibus et Cat. ^e πρὸς ἀνθ.] καὶ πρὸς ἀνθ. A.H.I. πρὸς τὸν πατέρα G. Verba desunt in Cat. ^f ἄξιον H. ^g δὴ A.B.D.E.F.G.H. Cat. δὲ Veron. Sav. Mor. ^h ἐντυχ. B.D.E.G. Cat. ὑπερεντυχ. Edd. ⁱ Χριστὸς]+καὶ B.D. Mox ὑπερεντυχ. A.F.H. Cat. Verba καὶ ὁ Χριστὸς—ὑπὲρ ἡμῶν om. G. ^k ἐδέξατο G. ^l δὲ om. H. ^m ἐπάγει λοιπὸν in verso ord. A.D.E.F.H.I. ⁿ ὑπὸ A.B.D.E.F.I. Cat. ἀπὸ H. Ante Montef. edebatur ὑπὲρ. ^ο ταύτης πρ.] πρ. ταύτης G. προνοίας, ταῦτα I. ^p τοῦ] ἀπὸ τοῦ I. Haec καὶ οὐκ εἶπε—ὀνομάζειν desunt in G. ^q ἅ om. E.H. ^r καὶ ταλαιπωρίας καὶ τὰς ἄλλας ἑξορίας ἀπάσας A.H.I. Cat. καὶ ἑξορίας καὶ ἐπηρείας καὶ τὰς ἄλλ. ταλαιπ. ἀπ. D.

ρίας, καὶ τὰς ἄλλας ταλαιπωρίας ἀπάσας, ἐνὶ ῥήματι πέλαγος κινδύνων διατρέχων ^sἄπειρον, καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ ἐν ἀνθρώποις δεινὰ διὰ μιᾶς ἡμῖν ἐμφαίνων λέξεως. Ἄλλ' ὅμως πάντων τ' αὐτῶν κατατολμᾷ. Διὸ καὶ κατὰ ἐρώτησιν ^vαὐτὰ προάγει, ὡς ἀναντίρρητον ὄν, ὅτι τὸν οὕτως ἀγαπηθέντα, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσαντα προνοίας, οὐδέν ἐστιν ὃ διαστήσαι δυνήσεται.

Ε Εἴτα, ἵνα μὴ δόξῃ ταῦτα ἐγκαταλείψεως εἶναι, καὶ τὸν προφήτην ἐπάγει προαναφωνοῦντα ^wαὐτὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου, ^xκαὶ λέγοντα· ¹¹ “Ὅτι ὕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.” τουτέστι, πᾶσιν ἔσμεν προκείμενοι εἰς τὸ πάσχειν κακῶς. Ἄλλ' ὅμως πρὸς τοὺς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ^zκινδύνους, καὶ τὰς καινὰς ταύτας τραγωδίας, ἀρκοῦσα παράκλησις ἢ τῶν ^aἀγώνων ἡμῖν ὑπόθεσις ^bδέδοται· μᾶλλον δὲ οὐκ ἀρκοῦσα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ ^cπλείων. Οὐ γὰρ δι' ἀνθρώπους οὐδὲ δι' ἄλλο τι βιωτικὸν ταῦτα πάσχομεν, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν ὅλων ^dβασιλέα, φησίν. Οὐ τούτῳ δὲ μόνον αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐτέρῳ πάλιν ^eἀνέδησε ⁵⁹⁹ στεφάνῳ ποικίλῳ καὶ πολυειδεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνθρώπους ὄντας οὐκ ἐνῆν μυρίους ὑπομεῖναι θανάτους, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ^fταύτη τὰ βραβεῖα ἡλάττωται. Κἂν γὰρ τῇ φύσει κεκληρωμένον ἦ τὸ μόνον ἅπαξ ἀποθανεῖν, τῇ προαιρέσει τὸ καθ' ἡμέραν τοῦτο πάσχειν, εἰ ^gβουλευθῇμεν, δέδωκεν ὁ θεός. “Ὅθεν δῆλον, ὅτι τοσοῦτους ἀπελευσόμεθα ἔχοντες στεφάνους, ὅσας ἂν βιώσωμεν ἡμέρας· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ πλείους· ἔστι ^hγὰρ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις ἀποθανεῖν. ⁱὉ γὰρ πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένος ^kαἰετῶς, αἰετῶς τὸν μισθὸν ἀπηρτισμένον λαμβάνει. Τοῦτο ^lγοῦν καὶ ὁ προφήτης αἰνιττόμενος ἔλεγεν, “ὅλην τὴν **Β** ἡμέραν.” Διὸ καὶ ὁ ἀπόστολος αὐτὸν ^mἐπεισήγαγε, μερίζων αὐτοὺς διεγείρων. Εἰ γὰρ οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ, φησὶ, καὶ γῆν τὸ ἔπαθλον τῶν πόνων ἔχοντες, καὶ τὰ ἄλλα ⁿτὰ τῷ παρόντι συγκαταλυόμενα βίῳ, οὕτω τῆς παρούσης ὑπερεώρων ζωῆς, καὶ

¹¹ v. 36.

^s ἀπείρων I. ^t αὐτῶν om. I. ^v αὐτὰ B.D.E.F.G.H. Cat. αὐτὸ Edd. ^w αὐτὰ pro ταῦτα D.E.F.G.H.I. Cat. ^x καὶ om. H. ^y ὕνεκα G. Post h. v. deest folium in E. qui rursus incipit Πέπεισμαι γὰρ p. 600 B. ^z κινδύνους] πολέμους B.D.F.H.I. ^a ἀγαθῶν I. Veron. Statim ὑπόθεσις ἡμῖν pro ἡμῖν ὑπόθ. B.D.F.H.I. Cat. ὑπόθεσις om. A. ^b δίδοται B. D. H. ^c πλείων F.H. Veron. ^d βασ. φησὶν pro φησὶ βασ. omnes. ^e ἀνέδησέ] ἐδήλωσε A. F. H. I. Statim ποικίλῳ om. G. ^f ταῦτα H. ταύτη om. F. ^g βουλευθῇ G. Statim δεδώρηκεν B. ^h γὰρ] μὲν γὰρ G. Mox καὶ δις om. A. ⁱ ὁ γὰρ—λαμβάνει] ὅταν οὖν πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένος εἴ, μισθὸν ἀπ. λαμβάνει G. ^k αἰετῶς accessit ex A.D.H.I. Cat. ^l οὖν A.D.F.H.I. ^m ἐπεισήγαγε] +λέγων καὶ I. ⁿ τὰ assumptum ex A.D.F.I. Cat.

τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν κινδύνων, τίνα ἂν ὁσχοίημεν συγγνώμην ἡμεῖς, ῥμετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἄνω καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ καταμαλακίζόμενοι, καὶ μηδὲ πρὸς τὸ αὐτὸ μέτρον φθάνοντες ἑκείνοις; Ἄλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπε, τῷ δὲ συνειδῶτι αὐτὸ καταλιπὼν τῶν ἀκροατῶν, τῇ μαρτυρίᾳ ἀρκεῖται μόνῃ. Καὶ δείκνυσιν, ὅτι καὶ θυσία αὐτῶν τὰ σώματα γίνεται, καὶ οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι, οὐδὲ ταραττεσθαι, τοῦ θεοῦ C οὕτως οἰκονομήσαντος. Καὶ ἐτέρως δὲ αὐτοὺς προτρέπει. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι ἀπλῶς ταῦτα φιλοσοφεῖ πρὸ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων, ἐπήγαγεν· “Ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς,” τοὺς καθημερινούς τῶν ἀποστολῶν θανάτους λέγων. Εἰδὲς ἀνδρείαν καὶ ἐπιείκειαν; Ὡςπερ γὰρ ἐκεῖνα, φησὶν, οὐκ ἂνθίσταται σφαττόμενα, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς. Ἄλλ' ἐπειδὴ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἡ ἀσθένεια καὶ μετὰ ἑτοσαῦτα τὸ πλήθος τῶν πειρασμῶν ἐδεδόκει, ὅρα πῶς πάλιν ἀνίστησι τὸν ἀκροατὴν, καὶ ὑψηλὸν ποιεῖ καὶ γαῦρον, εἰπὼν, ¹² “Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν D ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.” Τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, οὐχ ὅτι νικῶμεν μόνον, ἀλλ' ὅτι ^κκαὶ δι' ὧν ἐπιβουλευόμεθα νικῶμεν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς νικῶμεν, ἀλλ', “ὑπερνικῶμεν,” τουτέστι, μετὰ εὐκολίας ἀπάσης, ^χχωρὶς ἰδρώτων καὶ πόνων. Οὐ γὰρ πράγματα ὑπομένοντες, ἀλλὰ τὴν γνώμην παρασκεύαζοντες μόνον, οὕτω πανταχοῦ τὰ τρόπαια ^γκατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσθῶμεν. Καὶ μάλα εἰκότως· θεὸς γάρ ἐστιν ἡμῖν ὁ συναγωνιζόμενος. Μὴ τοίνυν ἀπιστήσης, εἰ μαστιζόμενοι τῶν μαστιζόντων περιγινόμεθα, εἰ ἐλαννόμενοι τῶν διωκόντων κρατοῦμεν, εἰ ἀποθνήσκοντες τοὺς ζῶντας τρεπόμεθα. E Ὅταν γὰρ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην θῆς, οὐδὲν τὸ κωλύον τὰ θαυμαστά ταῦτα ἐκβῆναι, καὶ παράδοξα, καὶ τὴν ἐκ περιουσίας λάμψαι νίκην. ²Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἐνίκων, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος, καὶ ὥστε μαθεῖν, ὅτι οὐ πρὸς ἀνθρώπους ὁ πόλεμος τοῖς ἐπιβουλευούσιν ἦν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄμαχον δύναμιν ἐκείνην. Ὅρα γοῦν τοὺς Ἰουδαίους ἐν μέσῳ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ ^αδιαποροῦντας, καὶ λέγοντας, ¹³ “Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις;” Τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτό

12 v. 37.

13 Act. iv. 16.

ὁσχοίημεν A.D.F.H.I. Cat. ἔχομεν B.G. ἔχωμεν soloecce Edd. ῥ μετὰ τὸν] οἱ τὸν G. Idem pro καταμαλακίζόμενοι dat προσδοκῶντες μαλακίζόμενοι. ἡ ἐκείνοις B.D.F.G.H.I. Cat. ἐκείνους A. ἐκείνων Edd. τῇ om. B. ἂνθίστανται F.G. ἑτοσαῦτα τὸ] τοσοῦτον G. ὅτι] +νῦν Edd. νῦν om. B.D.F.H. Cat. ^κκαὶ om. B.G. ^χχωρὶς] +δὲ II. ^γκατὰ τῶν (τῶν om. G.) ἐχθ. ἰσθῶμεν] Sic A. F. G. H. I. Cat. ἰσθῶμεν κατὰ τ. ἐ. Edd. ²οὐδὲ] οὐ B. ^αἀποροῦντας A.D.F.H.I.

ἐστίν, ὅτι κατέχοντες αὐτοὺς, καὶ ὑπευθύνους ἔχοντες, καὶ δε-
 600 σμοῦντες καὶ κόπτοντες, ἠπόρουν καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦσαν, δι' (131)
 αὐτῶν τούτων ἡττώμενοι, δι' ὧν προσεδόκων νικᾶν. Καὶ οὔτε
 ὁ τύραννοι, οὔτε δῆμοι, οὔτε δαιμόνων φάλαγγες, οὔτε αὐτὸς ὁ
 διάβολος περιγενέσθαι αὐτῶν ἴσχυσεν, ἀλλ' ἐκ πολλῆς ἅπαντες
 ἡττῶντο τῆς περιουσίας, ἅπερ κατ' αὐτῶν ἐμηχανῶντο, πάντα
 ὑπὲρ αὐτῶν ὁρῶντες γινόμενα. Διὸ καὶ ἔλεγεν, "ὑπερνικῶμεν."
 Β Καὶ νῦν οὗτος ὁ νόμος ἦν, τὸ διὰ τῶν ἐναντίων
 κρατεῖν, καὶ μηδέποτε ἡττᾶσθαι, ἀλλ' ὡς αὐτοὺς ὄντας κυρίου
 τοῦ τέλους, οὕτως ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας ἐξίεναι τούτους.

14 " Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζῶν, οὔτε ἄγγελοι
 οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε
 ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς
 χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 κυρίῳ ἡμῶν." Μεγάλα τὰ εἰρημένα· ἀλλ' οὐκ ἴσμεν αὐτὰ,
 ἐπειδὴ τοσαύτην ἀγάπην οὐκ ἔχομεν. Ἄλλ' ὅμως εἰ καὶ με-
 γάλα, δεῖξαι βουλόμενος οὐδὲν ὄντα πρὸς τὴν ἀγάπην, ἣν ἡγα-
 πῆθη παρὰ τοῦ θεοῦ, μετ' ἐκείνην τότε τὴν αὐτοῦ τίθησιν, ἵνα
 C ἡ μὴ δόξη μεγάλα λέγειν περὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν
 ἐστι· τί κδεῖ, φησὶ, τὰ παρόντα λέγειν, καὶ τὰ τῷ βίῳ τούτῳ
 συγκεκληρωμένα δεινά; Κἂν γὰρ τὰ μέλλοντα εἴπῃ τις, καὶ
 πράγματα καὶ δυνάμεις, πράγματα μὲν ὡς θάνατον καὶ ζῶν,
 δυνάμεις δὲ ὡς ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ πάσαν τὴν ἄνω
 κτίσιν, καὶ ταῦτα ἐμοὶ μικρὰ πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.
 Οὔτε γάρ, εἰ θάνατόν τις ἡπείλει, τὸν μέλλοντα, ὅτον ἀθά-
 νατον, ὥστε ἀποστῆναι τοῦ Χριστοῦ, οὔτε εἰ ζῶν ἐπηγγέλ-
 λετο τὴν ἄπειρον, κατεδεξάμεν ἅν. Τί δεῖ λέγειν βασιλεῖς
 τοὺς κάτω καὶ ὑπάτους, καὶ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα; Κἂν γὰρ
 D ἀγγέλους μοι εἴπῃς, καὶ πάσας τὰς ἄνω δυνάμεις, καὶ πάντα
 τὰ ὄντα, καὶ πάντα τὰ μέλλοντα, πάντα ἐμοὶ μικρὰ, καὶ τὰ
 ἐν τῇ γῇ, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν, καὶ τὰ ὑπὲρ
 οὐρανοῦς, πρὸς τὸ φίλτρον ἐκείνο. Εἶτα, ὡς οὐκ ἀρκούντων

14 v. 38, 39.

^b τύραννοι A. B. D. G. H. τύραννος Edd. Statim δῆμοι pro δῆμοι omnes.
^c τῆς om. I. ^d τῆς v. ὁ νόμος pro ὁ v. τῆς v. A. D. F. G. H. I. Statim ἐστὶ
 pro ἦν I. ^e ὕψος A. D. F. H. I. et Mosq. 8. ^f εἰ καὶ] καὶ ταῦτα τὰ I.
^g ἡγαπῆθημεν B. D. E. ^h μὴ] μηδὲν B. D. G. Statim μέγα iidem. ⁱ αὐτοῦ
 pro ἑαυτοῦ omnes. ^k δὴ pro δεῖ et λέγει pro λέγειν G. ^l εἴπῃ omnes.
 εἴποι Edd. ^m καὶ accessit ex A. B. D. E. F. H. I. Cat. Statim καὶ δυνάμεις
 pro καὶ δ. A. F. H. I. Cat. ⁿ ἀνωτάτω G. ^o τὸν ἀθ. om. I. Statim ὥστε
 ἀποστῆναι τοῦ Χρ. omnes. ὥστε ἀπὸ τοῦ X. χωρίσαι Edd. ^p ἐπηγγέλλετο
 A. B. D. E. F. H. Cat. ἐπηγγέλατο Edd. ^q καὶ accessit ex A. B. D. F. G. H. I.
 Cat. ^r μοι om. B. Tum καὶ pro καὶ ter H. ^s ὑπὸ τῇ γῇ B. G.

τούτων παραστήσαι τὸν [†]πόθον, ὃν εἶχεν, ἕτερα τοσαῦτα πάλιν ὑποστησάμενος φησὶν, “οὔτε ^ντις κτίσις ἑτέρα.” ^αΟ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ καὶ ἄλλη τοσαύτη κτίσις ἦν, ὅση ἡ ὀρωμένη, ὅση ἡ νοητὴ, οὐδὲν ^ωάν με τῆς ἀγάπης ἐκείνης ἀπέστησε. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὥς ^χτῶν ἀγγέλων ^υτούτο ἐπιχειρῶντων, ἢ ^ετῶν ἄλλων δυνάμεων, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ μεθ’ ὑπερβολῆς ἀπάσης τὸ φίλτρον, ὃ ^zπερὶ τὸν Χριστὸν εἶχεν, ἐπιδείξαι βουλόμενος. Οὐ γὰρ ^ατὸν Χριστὸν ἐφίλει διὰ τὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δι’ αὐτὸν τὰ ἐκείνου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἑώρα μόνον, καὶ ^βἐν ἐδεδόκει, τὸ μὴ ^ετῆς ἀγάπης ἐκπεσεῖν τῆς πρὸς ἐκείνον. Τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ γεέννης φοβερώτερον ἦν, ὥσπερ καὶ τὸ μένειν ^δἐν αὐτῇ βασιλείας ποθεινότερον.

^εΤίνος οὖν ἂν εἶημεν ἄξιοι λοιπὸν ἡμεῖς, ὅταν ἐκείνος μὲν μηδὲ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς θαυμάζῃ πρὸς [†]τὸν τοῦ Χριστοῦ πόθον, ἡμεῖς δὲ τὰ ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ τῷ πηλῷ τοῦ Χριστοῦ προτιμῶμεν; κἀκεῖνος μὲν διὰ τὸν πόθον αὐτοῦ καὶ εἰς γέενναν καταδέχεται ἐμπεσεῖν, καὶ βασιλείας ἐκπεσεῖν, εἴγε ἀμφοτέρα δοι ^hταῦτα προύκειτο· ἡμεῖς δὲ ⁱμηδὲ τοῦ παρόντος καταφρονῶμεν βίον; Ἄρα ἄξιοι τῶν γοῦν ὑποδημάτων ἐσμέν ^kλοιπὸν τῶν ἐκείνου, τοσοῦτον ἀφεστηκότες αὐτοῦ τῆς μεγαλονοίας; Ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐδὲ βασιλείαν ἡγεῖται τι διὰ τὸν Χριστὸν εἶναι· ἡμεῖς δὲ αὐτοῦ ^lμὲν καταφρονοῦμεν, τῶν δὲ αὐτοῦ πολλὴν ποιούμεθα λόγον. Καὶ εἴθε κἂν τῶν αὐτοῦ· ⁿἡν δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἡμῖν ^mπροτεινομένης, ἐκείνην ἀφέντες, τὰς σκιὰς καὶ τὰ ὀνείρατα καθ’ ἐκάστην διώκομεν τὴν ἡμέραν. Καίτοιγε ὁ θεὸς φιλάνθρωπος ὢν καὶ ⁿσφόδρα ἡμερος, ταῦτόν ἐποίησεν, οἷον ^οἂν εἰ πατὴρ φιλόπαις, τοῦ παιδὸς δυσχεραί- ^Bνοντος ^pτὴν διηνεκὴ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν, ἐτέρως ταύτην σοφίσαιτο. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῦ πόθον οὐκ ἔχομεν τὸν προσήκοντα,

[†] πόθον] + τοῦτον G. Mox τοσ. πάλιν pro πάλιν τοσ. A.D.E.F.G.H.I.
^v τις om. A.F.H.I. ^w ἂν accessit ex A.D.E.F.H.I. Cat. ^x τῶν om. A.D.E.F.I. Cat. ^y τοῦτο A.B.D.E.F.G.H. Cat. receptum a Montef. τούτῳ vulgo. ^z περὶ pro πρὸς A.B.D.E.G.H.I. Cat. Mox δεῖξαι I. ^a τὸν θεὸν ἐφ. διὰ τοῦ Χρ. G. Statim δι’ αὐτὸν τὰ ἐκείνου καὶ om. G. ^b ἐν om. I.
^c τῆς ἀγ. ἐκπ. τῆς πρὸς ἐκείνον] Sic A.B.D.E.F.H.I. et Flor. p. 16. (Tom. xii. p. 439 A.) τῆς πρὸς ἐκείνον om. G. τῆς ἀγάπης ἐκείνης ἐκπεσεῖν Edd. ^d ἐν αὐτῇ] αὐτῆς τῆς G. ^e ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι πάντα ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης ποιεῖ. Veron. ^f τὸν π. τοῦ Χρ. A.D.E. τὸν τοῦ θεοῦ π. G. ^g καταδέχεται (καταδέχεται D.G.) ἐμπεσεῖν pro ἐμπ. καταδέχεται omnes. ^h ταῦτα πρόκειται B.G. προύκειτο ταῦτα D.E. ⁱ μηδὲ pro οὐδὲ A.B.D.E.H.I. Flor. Mox καταφρονῶμεν B.D.E.F.G.I. Flor. καταφρονοῦμεν Edd. ^k λοιπὸν om. B.G. ^l μὲν assumptum ex A.B.D.E.F.H.I. ^m προτεινομένης omnes. προκειμένης Edd. ⁿ σφόδρα] πάντα I. ^ο ἂν om. B.G. Mox τοῦ παιδὸς om. G. ^p τὴν δ. πρὸς αὐτὸν pro τὴν πρὸς αὐτὸν δ. A.D.E.F.H.I.

πολλὰ ἕτερα ἡμῖν προβάλλεται, ὥστε ἡμᾶς κατασχεῖν πρὸς ἑαυτὸν· καὶ οὐδὲ οὕτω παραμένομεν, ἀλλ' ἀποπηδῶμεν πρὸς τὰ παιδικὰ ἀθύρματα. Ἄλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ τις εὐγενὴς παῖς καὶ ἐλεύθερος καὶ φιλοπάτωρ, τὴν συνουσίαν τοῦ πατρὸς ἐπιζητεῖ μόνον, τῶν δὲ ἄλλων οὐ τοσοῦτον ποιεῖται (132) λόγον· μᾶλλον δὲ, πολλῶ πλεον ἢ παῖς. Οὐ γὰρ ὁμοῦ καὶ C τὸν πατέρα καὶ τὰ αὐτοῦ τιμᾶ, ἀλλ' ὅταν ἴδῃ πρὸς τὸν πατέρα, οὐδὲν ἐκεῖνα ἡγεῖται, ἀλλ' ἔλοιτο ἂν ⁹καὶ μαστιζόμενος καὶ κολαζόμενος εἶναι μετ' αὐτοῦ, ἢ χωριζόμενος αὐτοῦ τρυφᾶν. Φρίξωμεν τοίνυν ὅσοι μηδὲ χρημάτων ¹διὰ τὸν Χριστὸν ⁸καταφρονοῦμεν· μᾶλλον δὲ, ὅσοι μηδὲ χρημάτων δι' ἡμᾶς αὐτοὺς καταφρονοῦμεν. Παῦλος γὰρ μόνος ἦν ὁ διὰ τὸν Χριστὸν γνησίως ἅπαντα πάσχων, οὐ διὰ βασιλείαν, ¹οὐδὲ διὰ τὴν αὐτοῦ τιμὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν. Ἡμᾶς δὲ οὔτε ὁ Χριστὸς, οὔτε τὰ τοῦ Χριστοῦ, τῶν βιωτικῶν ἀφέλκει πρα- D γμάτων, ἀλλ' ὥσπερ ⁹ὄφεις ἢ ἔχεις ἢ χοῖροι, ἢ καὶ πάντα ταῦτα ὁμοῦ, οὕτως ἐν τῇ ἰλὺϊ συρόμεθα. Τί γὰρ τῶν θηρίων ἐκείνων ἡμεῖς ἀμείνουσ, οἱ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἔχοντες παραδείγματα, καὶ ἔτι κάτω ¹⁰νεύοντες, καὶ μηδὲ μικρὸν ἀναβλέψαι πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνεχόμενοι; Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς ⁸καὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε· σὺ δὲ οὐδὲ ἄρτου μεταδίδως αὐτῷ τῷ διὰ σέ ἐκδοθέντι, τῷ διὰ σέ σφαγέντι. Ὁ πατὴρ διὰ σέ αὐτοῦ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ταῦτα γνησίου ⁹ὄντος παιδός· σὺ δὲ αὐτὸν καὶ λιμῷ τηκόμενον περι- ορᾷς, καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν αὐτοῦ μέλλων ἀναλίσκειν, καὶ διὰ E ²σαντὸν ἀναλίσκειν. Τί ταύτης τῆς παρανομίας χεῖρον γένοιτ' ἂν; Ἐξεδόθη διὰ σέ, ἐσφάγη διὰ σέ, περιέρχεται πεινῶν διὰ σέ, ἐκ τῶν αὐτοῦ δίδως ἵνα αὐτὸς ὠφεληθῇς, καὶ οὐδὲ οὕτω δίδως. ³Ποίων οὐκ ἂν εἶεν ἀναισθητότεροι λίθων, οἱ τοσοῦτων αὐτοὺς ἐλκόντων ⁴πραγμάτων, ἐπὶ τῆς διαβολικῆς ταύτης μένοντες ὁμότητος; ⁵Οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῷ θανάτῳ καὶ τῷ σταυρῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πένης γενέσθαι κατεδέξατο, καὶ ξένος ⁶καὶ ἀλήτης καὶ γυμνός, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, καὶ ἀρρωστίαν ὑπομεῖναι, ἵνα ⁷καὶ οὕτω ⁸σε ἐκκαλέσῃται. Εἰ γὰρ μὴ ἀμείβῃ

⁹ καὶ μαστιζόμενος καὶ κολ. A.B.D.E. καὶ μαστιγούμενος καὶ κολ. F.H.I. καὶ κολ. καὶ μαστιζόμενος Edd. ¹ διὰ τὸν Χρ. A.B.D.E.F.I. δι' αὐτὸν G. διὰ τὸν θεόν Edd. ⁸ καταφρονῶμεν bis B.H. Verba μᾶλλον δὲ—καταφρονοῦμεν om. G. Veron. ¹ οὐδὲ] οὐ H. ⁹ ὄφεις ἢ ἔχεις G. Veron. Mox πάντα ταῦτα πρὸ ταῦτα πάντα A.D.E.F.H.I. ¹⁰ νεύοντες A.D.E.F.H.I. βλέποντες Edd. Mox ἀνανεῦσαι I. ⁸ καὶ om. G. ⁹ ὄντος om. G. Statim τοῦ παιδός B. παιδός om. F.H.I. ² σαντὸν] σέ H. Haec καὶ διὰ σ. ἀναλίσκειν om. G. ³ ποίω] + οὖν D.E.F.I. ποίω νῦν (sic) H. ⁴ τῶν πραγμάτων B. ⁵ οὐδὲ] οὐ H.I. ⁶ καὶ ἀλήτης om. I. ⁷ καὶ H. ⁸ σε om. A.D.E. Statim ἐφεκλύσῃται G.

με, φησίν, ὡς ὑπὲρ σοῦ ἔτι παθόντα, ^hδιὰ τὴν πενίαν ἐλέησον. Εἰ δὲ μὴ βούλει διὰ τὴν πενίαν ἐλεῆσαι, διὰ τὴν νότον ἐπικαμψήθητι, ⁱδιὰ τὸ δεσποτήριον ἐπικλάσθητι. Εἰ δὲ ^kμηδὲ ⁶⁵²ταῦτά σε ποιεῖ φιλάνθρωπον, διὰ τὸ κοῦφον τῆς αἰτήσεως ἐπινευσον. Οὐδὲν γὰρ αἰτῶ ^lπολυτελές, ἀλλὰ ἄρτον καὶ στέγην καὶ ῥημάτων παράκλησιν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ^mἔτι μένεις ἄγριος ὢν, καὶ διὰ τὴν βασιλείαν γενοῦ βελτίων, ⁿκαὶ διὰ τὰ ἔπαθλα ἃ ὑπесχόμεν. Ἄλλ' οὐδὲ ἐκείνων ^oσοί ἐστί τις λόγος; Καὶ ^pπρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν ἐπικλάσθητι, γυμνὸν ὄρων, καὶ τῆς ^qγυμνότητος ἀναμνήσθητι ἐκείνης, ἣν ἐγυμνώθην ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ σέ. Εἰ δὲ ἐκείνης οὐ βούλει, καὶ ταύτης, ἣν διὰ τῶν πενήτων γυμνοῦμαι. ^rἘδέσθην τότε διὰ σέ, ἀλλὰ καὶ νῦν διὰ ^Bσέ, ἵνα εἴτε ἐντεῖθεν, εἴτε ἐκεῖθεν ^aπροσῶχθεις, βουλευθῆς ποιῆσαι τινα ἔλεον. Ἐνῆστευστα διὰ σέ, πάλιν πεινῶ διὰ σέ· ἐδίψησα κρεμάμενος ἐπὶ ^tτοῦ σταυροῦ, ^vδιψῶ καὶ διὰ τῶν πενήτων, ἵνα καὶ ἐξ ἐκείνων καὶ ἐκ τούτων ἐπισπάσωμαί σε πρὸς ἑμναυτὸν, καὶ ποιήσω φιλάνθρωπον ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ σῇ. Διὰ τοῦτο καὶ μυρίων ὀφείλοντά σε εὐεργετημάτων ^wἀμοιβὴν ἐμοί, οὐχ ὡς ὀφείλοντα ἀπαιτῶ, ἀλλ' ὡς χαριζόμενον στεφανῶ, καὶ βασιλείαν δωροῦμαι ἀντὶ τῶν μικρῶν τούτων. ^xΟὐδὲ γὰρ ^yλέγω, λῦτόν ^zμοι τὴν πενίαν, οὐδὲ, χάριταί μοι πλοῦτον, καίτοιγε ἐπτώχυστα διὰ σέ· ^aἀλλ' ὅμως ἄρτον αἰτῶ καὶ ἱμάτιον καὶ λιμοῦ ^Cπαραμυθίαν μικράν. Καὶ εἰς δεσποτήριον ^bἐμπέσω, οὐκ ἀναγκάζω τὰ δεσμὰ λῦσαι καὶ ἐκβαλεῖν, ἀλλ' ἐν ἐπιζητῶ μόνον, ἵνα ἴδῃς δεδεμένον διὰ σέ, καὶ ἀρκοῦσαν ἔλαβον χάριν, καὶ ὑπὲρ τούτου ^cμόνου τὸν οὐρανὸν σοι χαρίζομαι. Καίτοιγε ἐγὼ χαλεπωτάτων σε ἔλυσα δεσμῶν, ἀλλ' ἐμοί μόνον ἀρκεῖ, ἂν βουλευθῆς ἰδεῖν με δεδεμένον. Δύναμαι ^dμὲν γὰρ καὶ χωρὶς τούτων στεφανοῦν, βούλομαι δέ σοι καὶ ὀφειλέτης εἶναι, ἵνα φέρῃ σοί τινα καὶ παρρησίαν ὁ στέφανος. ^eΔιὰ τοῦτο καὶ δυνάμενος ἑμναυτὸν ^fθρέψαι, περιέρχομαι προταιτῶν, καὶ ταῖς ^D

^ε τι om. B.D.E. ^h διὰ om. G. ⁱ διὰ δὲ τὸ δ. Edd. δὲ om. B.D.E.F.G.I. ^k μηδὲ] μὴ H. ^l πολυτελές] + ἄλλο σε G. ^m ἔτι om. B.G. ⁿ καὶ] και H. ^o σοί ἐστι τις] Sic A.D.E.H.I. σοι ἔσται τις F. ἐστι σοι (sine τις) G. ἐστί τις σοι Edd. ^p πρὸς αὐτὴν τὴν φ. ἐπ. G. πρὸς τὴν φ. ἐπικαμψήθητι αὐτὴν B. ^q σεμνότητος B. ^r ἐδέσθην A.D.E.F.H.I. ἐδέσθην Edd. *egens erat* Interpp. ^s προσῶχθεις B.I. Statim βουλευθῆς E.H. ^t τοῦ om. G. ^v διψῶ] πάλιν διψῶ D. καὶ post διψῶ om. A.D.E.F.H.I. ^w ἀμείβειν G. ^x οὐδὲ γὰρ — πενίαν οὐδὲ] οὐδὲ γὰρ διὰ τὴν πενίαν αἰτῶ G. ^y λέγω om. E. Idem post πλοῦτον interponit ἐπιζητῶ. ^z μόν D.F.H.I. ^a ἀλλ' ὅμως] ἀλλὰ μόνον G. ^b ἐμπεσὼν H. ^c μόνον H. ^d μὲν om. F. Μοχ σε στεφανοῦν Edd. σε om. B.D.E.G.H. ^e διὰ] καὶ διὰ Edd. καὶ om. A.E.G. H.I. ^f τρέφειν G.

θύραις σου ἑπαριστάμενος προτείνω χεῖρα. Παρὰ σοῦ γὰρ τραφῆναι ἐπιθυμῶ· φιλῶ γάρ σε σφόδρα· διὸ καὶ τῆς τραπεζῆς ἐρῶ τῆς σῆς, ὃ τοῖς φιλοῦσιν ἔθος ἐστὶ, καὶ ἐγκαλλωπίζομαι τούτῳ, καὶ τοῦ θεάτρου παρόντος τῆς οἰκουμένης, ἀνακηρύττω σε ^hτότε, καὶ πάντων ἀκουόντων, ἐνδείκνυμαι τὸν τροφέα τὸν ἐμόν. Καίτοιγε ἡμεῖς ⁱὅταν παρὰ τινος τραφῶμεν, (133) αἰσχυρόμεθα τοῦτο καὶ συσκιάζομεν· αὐτὸς δὲ ἐπειδὴ σφόδρα ἡμᾶς φιλεῖ, ^kκαὶ ἡμεῖς σιγῶμεν, ἀναγορεύει ^lτότε τὸ γεγεννημένον μετὰ πολλῶν τῶν ἐγκωμίων, καὶ οὐκ αἰσχύνεται εἰπεῖν, **Ε**ὅτι ^mκαὶ γυμνὸν ὄντα αὐτὸν περιεβάλομεν, καὶ πεινῶντα ἐθρέψαμεν. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, μὴ μέχρι τῶν ἐπαίνων στῶμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιτελέσωμεν τὰ εἰρημένα. Τί γὰρ ὄφελος τῶν κρότων καὶ τῶν θορύβων τούτων; ^aΕν ζητῶ παρ' ὑμῶν μόνον, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξιν, τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ὑπακοήν· τοῦτο ἔπαινος ἐμὸς, τοῦτο κέρδος ὑμέτερον, τοῦτο διαδήματός ⁿμοι λαμπρότερον. Τοῦτον τοίνυν ἀπελθόντες καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ^oκατασκευάσατε τὸν στέφανον διὰ τῆς τῶν πενήτων χειρὸς, ἵνα ^pκαὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον χρηστῇ συντραφῶμεν ⁶⁰³ἐλπίδι, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀπελθόντες ζῶην, τῶν μυρίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ^qἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

¹ Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς ^aμου ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Β ² Ἀρα ^bοὐ μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῇ τῇ ^cπροτεραίᾳ περὶ τῆς ^dτοῦ Παύλου περὶ τὸν Χριστὸν ἀγάπης ἐδόκουν ὑμῖν εἰρηκεῖν; Καὶ γὰρ ^eἦν φύσει μεγάλα, καὶ πάντα ὑπερβαίνοντα λόγον· ἀλλ' ὅμως τὰ σήμερον λεχθέντα τοσαύτην ἔχει τὴν ὑπερβολὴν ^fπρὸς ἐκείνα, ὅσῃν ἐκείνα πρὸς τὰ ἡμέτερα. Καίτοιγε οὐκ

¹ CAP. IX. v. i.

^ε παριστάμενος A.B.D.E.F.H.I. προϊστάμενος Edd. Statim προτείνων F. H.I. et ante corr. A. Deinceps χείρας A.B.D.E.H.I. ^h τότε καὶ G. Mox ἐνδεικνύμαι idem. ⁱ ὅταν] ἡνίκα A.D.E. ^k καὶ H. ^l τότε om. F.I. ^m καὶ om. E.F.I. Mox αὐτὸν om. E.F.H.I. ⁿ μοι om. G. ^o κατασκευάσατε B.D.E.I. κατασκευάσετε Edd. ^p καὶ om. G. ^q ἀξιωθῶμεν D.E. HOM. XVII. ^a μου om. B. ^b οὐ] οὖν G. ^c προτέρᾳ G. ^d τοῦ om. A.E.F.H.I. Statim Παύλου πρὸς τ. Χρ. G. II. τῆς εἰς τὸν Χρ. A. ^e ἦν om. G. ^f πρὸς ἐκείνα om. G. Statim ὅσον idem.

ᾧ μιν αὐτὰ ἔχειν ὑπερβολὴν, ἀλλ' ὅμως ἔπελθόντι τὰ σήμερον ἢ ἡμῖν ἀναγνωσθέντα πολὺ πάντων ἐκείνων ἐφάνη λαμπρότερα. Ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἰσχυριζόμενος ἀπὸ τῶν προοιμίων ^κ αὐτὸ ἐνέφηνεν. Ἄτε ἰγὰρ εἰς μείζονα ἐμβαίνειν ^μ μέλλων, καὶ ἀπισταῖσθαι παρὰ τῶν πολλῶν, πρότερον διαβεβαιοῦται περὶ ᾧ μέλλει λέγειν· ὅπερ πολλοῖς ἔθος ποιεῖν, ὅταν μέλλωσί τι λέγειν παρὰ ^ν τοῖς πολλοῖς ἀπιστούμενον, καὶ ὑπὲρ οὗ σφόδρα ^ο εἰσὶν ἑαυτοὺς πεπεικότες. Καὶ γὰρ “ Ἀλήθειαν λέγω, φησί, καὶ οὐ ψεύδομαι, καὶ ἡ συνειδήσίς ^ρ μοι μαρτυρεῖ, ² ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὁδὴν τῇ καρδίᾳ μου. Ἡυχόμενος γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ ^ι τοῦ Χριστοῦ.” Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; Ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ποθουμένου, οὐ μήτε βασιλείᾳ σε, μήτε γέεννα ἐχώριζε, μήτε τὰ ὀρώμενα, μήτε τὰ νοούμενα, μήτε ἄλλα τοσαῦτα, ἀπὸ ^ι τούτου νῦν εὐχῇ ἀνάθεμα εἶναι; Τί γέγονε; ^ς μὴ μεταβέβλησαι, καὶ κατέλυσας τὸν ^δ πόθον ἐκείνον; Οὐχί, φησί, μὴ δέισις· καὶ γὰρ ^ε καὶ ἐπέτεινα μᾶλλον αὐτόν. Πῶς οὖν εὐχῇ ἀνάθεμα εἶναι, καὶ ἀλλοτριώσιν ζητεῖς, καὶ χωρισμὸν τοιοῦτον, μεθ' ὃν ἕτερον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν; Ἐπειδὴ σφόδρα ^ν αὐτὸν φιλῶ, φησί. Πῶς, εἶπέ μοι, καὶ ^ω ποίῳ τρόπῳ; καὶ γὰρ αἰνίγματι τὸ πρᾶγμα ἔοικε. Μᾶλλον δέ, εἰ δοκεῖ, πρῶτον μάθωμεν τί ^χ ποτὲ ἐστὶ τὸ ἀνάθεμα, καὶ τότε αὐτὸν ^γ ἐρωτήσωμεν περὶ τούτων, καὶ τὴν ἀπόρρητον ταύτην καὶ παράδοξον εἰσόμεθα ἀγάπην. Τί οὖν ἐστὶ τὸ ἀνάθεμα; ^ε Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος· ³ “ Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ^ζ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα” τούτέστι, κεχωρίσθω πάντων, ἀλλότριος ἔστω πάντων. Καθάπερ γὰρ τοῦ ^α ἀναθέματος τοῦ ^β ἀναθεμένου τῷ θεῷ οὐδεὶς ἂν τολμήσειεν ἀπλῶς ταῖς χερσὶν ἅψασθαι, οὐδὲ ἐγγὺς γενέσθαι· οὕτω καὶ τὸν χωριζόμενον τῆς ἐκκλησίας, πάντων ^α ἀποτέμνων, καὶ ὡς πορρωτάτῳ ἀπάγων,

2 γ. 2, 3.

3 1 Cor. xvi. 22.

^ε ἐπελθόντι pro ἐπελθόντα H. ^η ἡμῖν om. B.D.E. ^ι συνιὼν G.
^κ αὐτὸ, quod aberat ante Montef. est in A.B.D.E.F.H.I. αὐτῶν pro αὐτὸ G.
^λ γὰρ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Mox edebatur παρὰ τῶν πολλῶν. Πρότερον δὲ διαβεβ. Sed δὲ abest a libris omnibus et Cat. ^μ θέλων I.
^ν τῶν πολλῶν G. ^ο εἰσὶν ἑαυτοὺς πεπεικότες] Sic E.G. εἰσὶ πεπεικότες ἑαυτοῖς D. ἑαυτοὺς εἰσι πεπεικότες Edd. εἰσὶν ἑαυτοῖς πεπιστευκότες A.B.F.H. Cat. εἰσὶ πεπιστευκότες I. ^ρ μου H. ^ι τοῦ accessit ex A.B.D.E.F.H.I.
^ι τούτου] τοῦ H. Cat. Statim τοίνυν pro νῦν B. ^ς μὴ καταβέβλησαι, μὴ καταλέλυσαι τὸν π. ἐ. G. ^τ καὶ om. I. Mox μᾶλλον αὐτὸν pro αὐτὸν μᾶλλον A.D.E.F.H.I. Cat. ^υ αὐτὸν] + μᾶλλον G. ^ω ποίῳ] τίνι A.D.E.F.H.I.
^χ ποτὲ om. B.E.G. ^γ ἐρωτήσωμεν E. ^ζ ἡμῶν accessit ex omnibus.
^α ἀναθέματος pro ἀναθήματος correximus ex subsidiis omnibus. Ita mox ἀναθέματι. ^β ἀναθεμένου A.G. ἀνατιθεμένου Edd. ^γ ἀποτεμῶν A.F.H.I. Cat.

τούτῳ τῷ ὀνόματι ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καλεῖ, μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου πᾶσιν ἀπαγορεύων αὐτοῦ ^dχωρίζεσθαι καὶ ἀποπηδᾶν. Τῷ μὲν γὰρ ἀναθέματι τιμῆς ἔνεκεν οὐδεὶς ἐτόλμα ἐγγίσσαι· 604 τοῦ δὲ ἀποτμηθέντος ἐξ ἐναντίας ἐχωρίζοντο ^fγνώμης ἅπαντες. Ὡστε ὁ μὲν χωρισμὸς ^gεἶς, καὶ ὁμοίως ^hκαὶ τοῦτο κάκεινο τῶν πολλῶν ἡλλοτριῶται· ὁ δὲ τρόπος τοῦ χωρισμοῦ οὐχ εἷς, ἀλλὰ καὶ ἐναντίος οὗτος ⁱἐκείνου. Τοῦ μὲν γὰρ ἀπείχοντο ὡς ἀνα- (134) κειμένου θεῷ, τοῦ δὲ ὡς ἡλλοτριωμένου ^kθεοῦ, καὶ ἀπορραγέντος τῆς ἐκκλησίας. Τοῦτο οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· “Ὡς ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς εἶπεν, ^lὅτι ἐβουλόμην, ^mἀλλὰ ἐπιτείνων αὐτὸ, φησί, “καὶ ἡ- χόμην.” Εἰ δὲ θορυβεῖ σε ἅτε ⁿἀσθενέστερον ὄντα τὰ λεγόμενα, ^oμὴ τὸ πρᾶγμα λογίζου μόνον, ὅτι χωρισθῆναι ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν ἐβούλετο, καὶ τότε ὄψει αὐτοῦ ^pτὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀγάπης. Ἐπεὶ καὶ περιέτεμε, καὶ οὐ τῷ γενομένῳ προσέχομεν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ καὶ τῇ αἰτίᾳ τοῦ γενομένου, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζομεν. Οὐ περιέτεμε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξυρᾶτο καὶ ἔθυσε· καὶ οὐ δήπου διὰ τοῦτο ^qαὐτὸν Ἰουδαῖον εἶναι φάμεν, ἀλλὰ δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἀπηλλάχθαι Ἰουδαϊσμοῦ καὶ καθαρεύειν, καὶ γνήσιον εἶναι τοῦ Χριστοῦ θεραπευτήν. Ὡς περ οὖν αὐτὸν περιτέμνοντα βλέπων καὶ θύοντα, οὐ διὰ τοῦτο αὐτὸν καταδικάζεις ^Cὡς Ἰουδαῖζοντα, ἀλλὰ δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα στεφανοῖς, ὡς ἀλλότριον ὄντα Ἰουδαϊσμοῦ· οὕτω καὶ ὁρῶν ἐπιθυμούντα ἀνάθεμα γενέσθαι, μὴ διὰ τοῦτο θορυβηθῆς, ἀλλὰ δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἀνακήρυξον, τὴν αἰτίαν καταμαθὼν, δι’ ἣν τοῦτο βούλεται. Ἄν γὰρ ^rμὴ τὰς αἰτίας ἐξετάσωμεν, καὶ τὸν Ἡλίαν ἀνδροφόνον ἐροῦμεν, καὶ τὸν Ἀβραάμ οὐκ ἀνδροφόνον μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτόνον· καὶ τὸν Φινεὲς δὲ καὶ τὸν Πέτρον φόνον γραψόμεθα πάλιν. Καὶ οὐ περὶ τῶν ἀγίων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τῶν ὄλων θεοῦ, ὁ μὴ ^sτούτον τηρῶν τὸν κανόνα, πολλὰ ἄτοπα ὑποπτεύσει. “Ἰν’

^d χωρίζεσθαι omnes. Edebatur αποχωρίζεσθαι. ^e ἔνεκεν pro ἔνεκα A.D. E.F.H.I. Cat. ^f γνώμῃ F. ^g εἷς καὶ om. G. Veron. ^h καὶ τοῦτο κάκεινο] κάκεινο καὶ τοῦτο H. καὶ οὗτος κάκεινος B.E. Veron. καὶ τούτῳ κάκεινος D. καὶ τούτου κάκεινου G. ⁱ ἐκείνῳ A.D.F.I. Cat. ^k θεῷ A.B.D.F.H. et ante corr. I. ^l ὅτι om. B.G. ^m ἀλλ’ ἐπ. H. ἀλλὰ καὶ ἐπ. B. Mox καὶ ἡχόμην om. B. καὶ ante ἡχόμην om. Cat. ⁿ ἀσθενέστερον A.B.D. E.F.H. Cat. ἀσθενέστερα Edd. Statim ταῦτα λ. pro τὰ λ. A.D.E.F.H.I. ^o μὴ τὸ π. λ. μόνον] Sic A.B.D.E.F.H.I. τὸ π. λογίζου μὴ μόνον Edd. ^p τὴν ὑπερβολὴν] τὸ πολὺ A. ^q αὐτὸν om. I. Mox εἶναι φ. pro φ. εἶναι omnes. ^r μὴ τὰς αἰτίας] τὰς αἰτίας μὴ A.D.E.F.H.I. ^s τούτον τηρῶν τὸν κ.] Sic omnes. τηρῶν τούτον τὸν νόμον τὸν κανόνα Veron. Sav. Mor. τὸν νόμον recidit Montef.

οὖν ἢ μὴ τοῦτο γένηται, ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων καὶ αἰτίαν D καὶ γνώμην καὶ καιρὸν καὶ πάντα ὅτ' ὑπὲρ τῶν γινομένων ἂπολογούμενα συνάγοντες, οὕτω τὰ πράγματα ἐξετάζωμεν. *Ο καὶ νῦν ἐπὶ τῆς μακαρίας ταύτης ψυχῆς ποιητέον ἡμῖν.

Τίς οὖν ἡ αἰτία; Πάλιν αὐτὸς ὁ ποθούμενος Ἰησοῦς. Καὶ μὴν οὐ δὲ αὐτόν φησιν· “Ἡυχόμεν γὰρ ἂπ' αὐτοῦ, φησὶν, ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου.” Καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης· οὐ γὰρ βούλεται ὥς μέγα τι λέγων, καὶ τῷ Χριστῷ τοῦτο ἡχαρίζομενος φανῆναι. Διὸ ^ακαὶ εἶπε, “συγγενῶν,” ἵνα κρύψῃ τὸ πλεονέκτημα· ἐπεὶ, ὅτι τὸ πᾶν διὰ τὸν E Χριστὸν ἠθελεν, ἄκουσον τῶν ἐξῆς. Εἰπὼν γὰρ, “τῶν συγγενῶν,” ἐπήγαγεν· ⁴ “Ὡν ἡ υἰοθεσία, καὶ ἡ δόξα, ^βκαὶ αἱ διαθήκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ^γἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.” Καὶ τί τοῦτο; φησὶν. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τοῦ πιστεῦσαι ἑτέρους ἐβούλετο ^δγενέσθαι ἀνάθεμα, ἔδει καὶ ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν τοῦτο εὔξασθαι· εἰ ^εδὲ ὑπὲρ Ἰουδαίων εὔχεται ^ςμόνον, δείκνυσιν οὐ διὰ τὸν Χριστὸν αὐτὸ βουλούμενος, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους οἰκείωσιν. Καὶ μὴν εἰ ὑπὲρ ^{στ}τῶν ἐθνῶν ἠῤῥατο, οὐκ ἂν ὁμοίως τοῦτο ἐφάνη· ^ηἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ Ἰουδαίων ^ιμόνον, δείκνυται καθαρῶς διὰ τὴν 605 τοῦ Χριστοῦ δόξαν τοῦτο σπουδάζων. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι παράδοξον ὑμῖν εἶναι δοκεῖ τὸ λεγόμενον· πλὴν, εἰ μὴ ^κθορυβήτε, ταχέως αὐτὸ πειράσομαι ποιῆσαι σαφές. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ταῦτα εἶρηκεν, ^λἅπερ εἶρηκεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες ἔλεγον, καὶ τοῦ θεοῦ κατηγόρουν, ^μὅτι υἱοὶ θεοῦ καταξιωθέντες κλη-

4 v. 4, 5.

^τ μὴ τοῦτο] τοῦτο μὴ A.D.E.F.H.I. ^ν τὰ accessit ex A.D.E.F.H.I.
^ω ἀπολογούμενοι B.G. Veron. Statim συνάγοντες A.D.E.F.H. συνάξαντες B.G. Veron. συναγαγόντες Sav. cet. Mox ἐξετάζομεν B.H. ^ξ ἀπ' αὐτοῦ, φησὶν, ἀν. εἶναι] Sic Edd. et Cat. ἀπ' αὐτοῦ, φησὶν, εἶναι ἀν. B.F.H. ἀπ' αὐτοῦ εἶναι ἀν. φησὶν D. ἀπ' αὐτοῦ ἀν. εἶναι, φησὶν A.E. φησὶν, ἀπ' αὐτοῦ ἀν. εἶναι G. ἀπ' αὐτοῦ εἶναι ἀν. (om. φησὶν) I. ^γ ὥς et τι om. G. ^ζ φανῆναι χαρ. inverso ord. G. φανῆναι om. H. ^α καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Infra haec εἰπὼν γὰρ—ἐπήγαγεν om. H. ^β καὶ ἡ διαθήκη F.H.I. καὶ ἡ λατρεία καὶ ἡ διαθήκη καὶ ἡ νομοθεσία hoc ord. A. ^γ αἱ λατρεῖαι G. Statim καὶ αἱ ἐπ. om. A.F.H.I. ^δ γενέσθαι ἀνάθεμα—εὔχεται μόνον] τοῦτο γενέσθαι, καὶ οὐ περὶ Ἰουδαίων εὔχεται μόνον G. ^ε δέ] + καὶ Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.H.I. Cat. Statim περὶ Ἰουδ. B. ὑπὲρ τῶν Ἰουδ. A.D.E.F.H. ^ς μόνον pro μόνων B.D.F.G.H. et ante corr. A. ^{στ} τῶν] πάντων G. Mox ἠῤῥατο μόνων Edd. ἠῤῥατο μόνον B.D. μόνων om. A.F.G.H.I. Cat. ^η ἐπειδὴ δέ] ἐπειδὴ H. Cat. ἐπεὶ δὲ a pr. man. A. ἐπεὶ δὲ I. Statim ὑπὲρ τῶν Ἰουδ. D.E. ^ι μόνον pro μόνων D.F.G.H.I. ^κ θορυβήτε] Sic B.E.F. θορυβηθῆτε G.H.I. θορυβεῖσθε D. θορυβήσθε Edd. Mox σαφές πειρ. ποιῆσαι hoc ord. A.D.E.F.H.I. ^λ ἅπερ εἶρηκεν om. A.B.I. Statim ἀλλ' ἐπειδὴ A.B.D.E.F.H.I. ἀλλ' ἐπεὶ Edd. ^μ ὅτι] + οἱ E.F.

θῆναι, καὶ νόμον δεξάμενοι, καὶ πρὸ πάντων αὐτὸν εἰδότες, καὶ Β τοσαύτης ἀπολαύσαντες δόξης, καὶ θεραπεύσαντες αὐτὸν πρὸ τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐπαγγελίας δεξάμενοι, ^ηκαὶ πατέρων ὄντες τῶν αὐτῷ φίλων, καὶ τὸ δὴ ὁ πάντων μείζον, καὶ προπάτορες αὐτοῦ γενομένοι τοῦ Χριστοῦ· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα” ἐκβέβληνται καὶ ἡτίμωνται, ἀντεισ- ἤχθησαν δὲ ἀντ’ ἐκείνων οἱ μηδέποτε αὐτὸν ἐπιγινόντες ἄνθρωποι οἱ ἐξ ἐθνῶν· ἐπεὶ οὖν ταῦτα λέγοντες τὸν θεὸν ἐβλασφήμουν, ἀκούων ταῦτα καὶ δακνόμενος ὁ Παῦλος, ^ρκαὶ ὑπὲρ τῆς δόξης ἀλγῶν τοῦ θεοῦ, ἤϋξατο ἀνάθεμα εἶναι, ^ρεἴγε δυνατὸν ἦν, ὥστε σωθῆναι ἐκείνους, καὶ τὴν βλασφημίαν ταύτην C καταλυθῆναι, καὶ μὴ δόξαι τὸν θεὸν ἡπατηκέναι τοὺς ^τἐγγόνους (135) τοὺς ἐκείνων, οἷς τὰς δωρεὰς ἐπηγγείλατο. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὑπὲρ τούτου κοπτόμενος, ^ςτοῦ μὴ δόξαι τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ θεοῦ διαπίπτειν τὴν λέγουσαν τῷ Ἀβραάμ, ^ς“Σοὶ δώσω ^ιτὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου,” ^νταῦτα ἤϋχετο· μετὰ τὸ ταῦτα εἰπεῖν, ἐπήγαγεν· ^ς“Οὐχ οἶον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ” δεικνὺς ὅτι ^ωταῦτα πάντα διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ὑπο- μείναι ^χἠνείχετο· τουτέστι, τὴν ἐπαγγελίαν τὴν ^νπρὸς Ἀβραάμ γεγεννημένην. Καθάπερ ^ςγὰρ Μωϋσῆς ἐδόκει μὲν ὑπὲρ Ἰουδαίων πρεσβεύειν, τὸ δὲ πᾶν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἔπραττεν· D ⁷“Ἴνα γὰρ μὴ εἴπωσι, φησὶν, ὅτι παρὰ τὸ μὴ ^αδύνασθαι αὐτοὺς σῶσαι, ^βἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀπολέσαι ἐν τῇ ἐρήμῳ,” κατὰ- λυσον τὴν ὀργήν· οὕτω δὴ καὶ Παῦλος, ἵνα μὴ εἴπωσι, φησὶν, ὅτι ἐξέπεσεν ἡ ἐπαγγελία ^ςτοῦ θεοῦ, καὶ ἐψεύσατο ^αὑπέσχετο, καὶ εἰς ἔργον οὐκ ἐξῆλθεν ὁ λόγος, ^δἐβουλόμην ἀνάθεμα γενέ- σθαι. Διὰ δὴ τοῦτο οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν φησιν· ^ςοὐδὲν γὰρ ἦν πρὸς ἐκείνους ἐπηγγελλόμενον ^ιαὐτῷ, οὐδὲ ἦσαν αὐτὸν τεθερα- πευκότες· διὸ οὐδὲ ἐβλασφήμουν αὐτὸν δι’ ἐκείνους· ἀλλ’ ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων τῶν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν δεξαμένων, καὶ πρὸ τῶν

5 Gen. xii. 7.

6 v. 6.

7 Deut. ix. 28.

^η καὶ πατέρων ὄντες τῶν αὐτῷ φίλων] Sic B.D.E.G. Cat. Edebatur sine suspitione καὶ πατέρες ὄντες τῶν αὐτῶν φυλῶν. Pro verbis καὶ πατέρων—καὶ προπατόρες haec leguntur in A.F.H.I. καὶ πρό γε πάντων καὶ προπατόρες. ^ο πάντων μείζον pro μ. πάντων B.D.E.G. Cat. ^ρ καὶ ὑπὲρ—θεοῦ om. G. ^ρ εἴγε] εἰ G. Mox σωθ. ἐκείνους pro ἐκείνους σωθ. A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^τ ἐγγόνους A.B.D.F. Statim τοὺς om. A.D.E.H.I. Cat. ^ς τοῦ] καὶ τοῦ B.D.E. ^ι καὶ τῷ sp. σου. τὴν γ. τ. inverso ord. A.D.E.F.H.I. ^ν ταῦτα] ταύτην G. Statim μετὰ γὰρ τὸ idem. ^ω ταῦτα π. pro π. ταῦτα A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^χ ἠνείχετο G. ἤϋχετο A.F.H.I. ^ν πρὸς τὸν Ἀβ. F.H. ^ς γὰρ om. G. Mox ὑπὲρ τῆς τοῦ θ. δ. A.D.E.F.H.I. ^α δυνήθῃν A.H. ^β ἐξήγαγες A.B.D.E.I. ^ς τοῦ θεοῦ om. B. ^δ ἐβουλήθην G. ἡβουλόμην, ut alias, A.H.I. ^ς οὐδὲν A.E.F.I. Cat. οὐδὲ Edd. ^ι αὐτῷ pro αὐτὸ A.B.D.F.G.H.I. Cat.

ἄλλων οἰκειωθέντων αὐτῷ, ταῦτα ἤσχετο. Εἶδες ὅτι, εἰ μὲν Ἐ
 ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν ἠΐξατο, οὐκ ἂν οὕτως ἐφάνη καθαρώς διὰ τὴν
 τοῦ Χριστοῦ δόξαν τοῦτο ποιῶν· ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ Ἰουδαίων
 ἐβουλήθη γενέσθαι ἀνάθεμα, τότε μάλιστα ἐδείχθη, ὅτι διὰ τὸν
 Χριστὸν ἑμόνον ταῦτα ἐπιθυμεῖ. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, “Ὡν ἡ
 υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ λατρεία καὶ ἡ ἐπαγγελία.” Καὶ
 γὰρ ὁ νόμος ἐκείθεν ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγων, φησὶ, καὶ
 αἱ συνθηκαὶ ἰπρὸς αὐτοὺς πᾶσαι, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ
 οἱ πατέρες οἱ δεξάμενοι τὰς ἐπαγγελίας ^κἐκείνων πάντες·
 ἀλλ’ ὅμως τοῦναντίον γέγονε, καὶ πάντων ^λἐξέπεσον τῶν ἀγα-
 θῶν. ^μΔιὰ τοῦτο κόπτομαι, φησὶ, καὶ εἶγε ἦν χωρισθῆναι
 τοῦ περὶ τὸν Χριστὸν χοροῦ, καὶ ἀλλοτριωθῆναι, οὐχὶ τῆς
 ἀγάπης αὐτοῦ· μὴ γένοιτο, ἐπεὶ καὶ ταῦτα δι’ ἀγάπην ἐποίει·
 ἡ ἀλλὰ τῆς ἀπολαύσεως ἐκείνης καὶ τῆς δόξης, κατεδεξάμην ἂν,
 ὥστε μὴ τὸν δεσπότην ὁ βλασφημηθῆναι τὸν ἐμὸν, διὰ τὸ μὴ δοῦ
 ἀκούσαι λεγόντων τινῶν, ὅτι σκηνὴ τὰ πράγματα γέγονεν·
 ἄλλοις ὑπέσχετο, καὶ ἄλλοις ἔδωκεν· ἐξ ἄλλων ἐγεννήθη, καὶ
 ῥᾶλλους ἔσωσε· τοῖς τῶν Ἰουδαίων προγόνοις ^νἐπηγγείλατο,
 καὶ τοὺς ἐκγόνους ἀφείς, τοὺς οὐδέποτε αὐτὸν ^ξἐγνωκότας εἰς
 τὰ ἐκείνων εἰσήγαγεν ἀγαθὰ· ἐκεῖνοι τὸν νόμον ^ςἔκαμον μελε-
 τῶντες, καὶ τὰς προφητείας ἀναγινώσκοντες, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν
 βωμῶν καὶ τῶν εἰδώλων χθὲς ἐπανελθόντες, ἀνώτεροι γεγόνασιν
 ἐκείνων· ποῦ ταῦτα προνοίας; Ἰν’ οὖν ^τμὴ ταῦτα λέγεται περὶ
 τοῦ δεσπότη τοῦ ἐμοῦ, φησὶν, εἰ καὶ ἀδίκως λέγεται, ^υκαὶ Β
 βασιλείας ἡδέως ἐξέπιπτον, καὶ τῆς δόξης ἐκείνης τῆς ἀπορρή-
 του, καὶ πάντα ὑπέμεινα ^ωἂν τὰ δεινὰ, μεγίστην ἀπάντων ἡγού-
 μενος ^xπαραμυθίαν εἶναι, τὸν ^υοὔτω ποθοῦμενον μηκέτι βλα-
 σφημούμενον ἀκούειν. Εἰ δὲ οὐδέπω καταδέχη τὸ εἰρημένον,
 ἐννόησον ὅτι καὶ πατέρες πολλοὶ πολλάκις ^zταῦτα ὑπὲρ παίδων
 κατεδέξαντο, καὶ εἶλοντο αὐτῶν χωρισθῆναι, καὶ ^aμᾶλλον

^ε μόνον accessit ex A.B.D.E.F.G.H. Statim ἐπεθύμει G. ^η αἱ ἐπαγγε-
 λιαί G. Statim καὶ γὰρ καὶ ὁ idem. ^ι πρὸς] αἱ πρὸς Edd. αἱ deest in om-
 nibus. ^κ ἐξ ἐκείνων Edd. ἐξ om. A.F.G.H.I. seclusum a Sav. ^λ ἐξέ-
 πεσαν F.G.H.I. ^μ διὰ] + τοι G. Post χωρισθῆναι deest folium in E. qui
 rursus incipit p. 607 B. ^ν ἀλλὰ καὶ τῆς Edd. καὶ deest in omnibus.
^ο βλασφημεῖσθαι A.D.F.H.I. Cat. Mox διὰ τὸ ἀκούειν A.D.F.H. διὰ τὸ μὴ
 ἀκούειν I. ^π τοὺς ἄλλους Edd. τοὺς om. A.D.F.H.I. ^ρ ἐπηγγείλατο pro
 ἐπήγγεστο omnes. Statim καὶ τοὺς ἐκγ. ἀφείς G. καὶ τοὺς ἐκείνων ἐκγ. (ἐγγ.
 D.F.H. προγ. I.) ἀφείς A.D.F.H.I. καὶ τοὺς ἐκγ. αὐτῶν ἀφείς Edd. ^ξ ἐπε-
 γνωκότας B.G. Veron. ^ς ἔκαμον G. Mox καὶ τοὺς προφῆτας αναγ. idem.
^τ μὴ ταῦτα pro ταῦτα μὴ A.D.F.H.I. ^υ καὶ] κἂν G. Mox ἡδέως ἂν ἐξ. Edd.
 ἂν deest in omnibus. ^ω ἂν om. B.G. ^x εἶναι παραμ. inverso ord.
 A.D.F.H.I. Statim τοῦ πόνου τὸν Sav. Mor. Ben. Haec τοῦ πόνου τὸ om.
 B.D.G. Veron. ^υ οὔτω om. A.F.H.I. Cat. ^z ὑπὲρ π. ταῦτα inverso ord.
 A.D.F.H.I. Statim ἐδέξαντο iidem. ἠΐξαντο G. ^a μᾶλλον G. Veron.
 μόνον vulgo.

αὐτοὺς εὐδοκιμοῦντας ὁρᾶν, τῆς συνουσίας αὐτῶν ^ἢ ἰδίῳ νομίζοντες εἶναι τὴν εὐδοκίμῃσιν τὴν ἐκείνων. Ἄλλ' ἐπειδὴ πόρρω ^C τῆς ἀγάπης ἐσμὲν ταύτης, οὐδὲ νοῆσαι τὰ λεγόμενα δυνάμεθα. Οὕτω γάρ τινες καὶ ^ε τὴν Παύλου προσηγορίαν ^α ἀκοῦσαί εἰσιν ἀνάξιοι, καὶ τῆς σφοδρότητος τῆς ἐκείνου πόρρω καὶ μακρὰν ἐστήκασιν, ὥς ^ε καὶ περὶ θανάτου τοῦ προσκαίρου ταῦτα λέγειν ^ε αὐτὸν νομίζουσιν οὓς τοσοῦτον εἴποιμ' ἂν ἀγνοοῖν τὸν Παῦλον, ὅσον τοὺς πηροὺς τὴν ἀκτῖνα τὴν ἡλιακὴν· μᾶλλον δὲ ^ἢ καὶ πολλῶ πλέον. ^ε Ὁ γὰρ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων, καὶ νιφάδας κινδύνων ^ι θείας, καὶ εἰπὼν, “Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ ^κ Χριστοῦ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός;” καὶ οὐκ ἄρκεσθεις τοῖς ^ι λεχθεῖσιν, ἀλλ' ὑπερβὰς τὸν ^D οὐρανὸν, καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ πάντα τὰ ἄνω ^μ περιδραμῶν, καὶ συλλαβὼν ὁμοῦ τὰ παρόντα, ^ν τὰ μέλλοντα, τὰ ὀρώμενα, τὰ νοούμενα, τὰ λυπηρὰ, (136) τὰ χρηστὰ, τὰ ἐν ἐκατέροις, ^ο καὶ οὐδὲν ὅλως ἀφείας, καὶ οὐδὲ οὕτω κορεσθεῖς, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν τοσαύτην κτίσιν τὴν οὐκ οὔσαν ὑποστησάμενος· πῶς ^ρ ὥς μέγα τι λέγων μετ' ἐκείνα πάντα θανάτου ^ι τοῦ προσκαίρου ἐμνημόνευσεν ἂν; Οὐκ ἔστι ταῦτα, ^E οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ σκωλήκων ἐν κοπρίᾳ φωλευόντων ἢ τοιαύτη ὑπόνοια. Εἰ γὰρ τοῦτο ἔλεγε, πῶς ἀνάθεμα ἑαυτὸν ^ρ ἠΰχετο εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; Ὁ γὰρ τοιοῦτος θάνατος μᾶλλον τῷ ^ς τοῦ Χριστοῦ συνῆπτε χορῶ, καὶ τῆς δόξης ἀπολαύειν ἐκείνης ἐποίει. Ἀλλὰ γὰρ εἰσὶ τινες, οἳ καὶ τούτων ἕτερα καταγελαστότερα τολμῶσι λέγειν. Οὐ γὰρ ^ι θάνατον, φησὶν, ἀλλὰ κειμήλιον ^ν καὶ ἀνάθημα ἠΰχετο εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τίς τοῦτο καὶ τῶν σφόδρα εὐτελῶν καὶ ἀναπεπτωκότων οὐκ ἂν ^ω ἠΰξατο; Πῶς δὲ ὑπὲρ τῶν συγγενῶν ^χ τοῦτο ἔμελλε τῶν αὐτοῦ γίνεσθαι; Ἀφέντες τοίνυν τοὺς μύθους καὶ τὰς φλυαρίας· οὐδὲ

^ἢ ἰδίῳ] ἰδίαν G. ^ε τῆς Π. προσηγορίας B.D. ^α ἀκοῦσαί εἰσιν ἀνάξιοι] Sic B.D.G. εἰσὶν ἀνάξιοι ἀκοῦσαι A.F.H.I. οὐδὲ ἀκοῦσαί εἰσιν ἄξιοι Edd. ^ε καὶ om. G. Mox τοῦ om. B.G. ^ε αὐτοὺς A.D.F.H.I. ^ς εἴποιμ' ἂν] Sic B.D.I. εἴπομεν G. εἴποιμι ἂν Edd. ^ἢ καὶ om. A.B.D.F.I. ^ι ἐνθεῖς A.B.D.F.H.I. Statim καὶ om. A.F.I. ^κ Χριστοῦ] θεοῦ G. Verba ἀπὸ τῆς ἀγ. τοῦ Χρ. om. A.F.H.I. Mox ἢ διωγμός ἢ λ. A.B.D.F.G.I. Cat. ἢ λ. ἢ δ. Edd. ^ι λεχθεῖσιν] παροῦσιν B.G. Veron. ^μ παραδραμῶν D. Cat. ^ν τὰ μέλλοντα om. A.F.H.I. ^ο καὶ om. A.F.H.I. Mox καὶ οὐδὲ οὕτως ἄρκεσθεις G. ^ρ ὥς] + οὐ G. ^ι τοῦ om. B.G. Mox ἂν om. H. ^ρ ἠΰχετο] ἔλεγεν G. Statim εἶναι om. G.I. ^ς τοῦ Χρ.] περὶ τὸν Χριστὸν B.D.G. Veron. ^ι θάνατον, φησὶν] θανάτου φύσιν G. Post φησὶν, ἠνίξατο add. A.B.D.F.H.I. Cat. ^ν καὶ om. G. Statim ἀνάθημα pro ἀνάθεμα A.G.H. Cat. Deinceps ἠΰχ. εἶναι A.B.D.F.H. Cat. ἠΰχ. γενέσθαι I. εἶναι ἠΰχ. Edd. ^ω ἠΰξατο A.F.G.H.I. Cat. εὔξατο vulgo. ^χ τοῦτο ἔμελλε τῶν αὐτοῦ] τῶν αὐτοῦ τοῦτο· ἢ μᾶλλον αὐτοῦ G. Statim γίνεσθαι pro γενέσθαι A.D.F.G.H.I. Cat.

γὰρ ἀντιλέγειν πρὸς ταῦτα ἄξιον, ὥσπερ οὖν οὐδὲ πρὸς τὰ παιδία τὰ ψελλίζοντα· ὕεις αὐτὴν πάλιν τὴν ῥῆσιν ἐπανέλθωμεν, ἐντρυφῶντες ^ααὐτοῦ τῷ πελάγει τῆς ἀγάπης, καὶ μετὰ ἀδείας πανταχοῦ νηχόμενοι, καὶ τὴν φλόγα ἐννοοῦντες τὴν ἄφατον· μᾶλλον δὲ, ὅπερ ἂν ^αεἴπη τις, οὐδὲν ἄξιον ἐρεῖ. Καὶ ⁶⁰⁷ γὰρ πελάγους παντὸς εὐρυτέρα, καὶ φλογὸς ἀπάσης σφοδρότερα ^βαὕτη ἦν, καὶ οὐδεὶς αὐτὴν κατ' ἄξιαν ^γἀναγορεῦσαι δυνήσεται λόγος· ἀλλ' ἐκείνος μόνος οἶδεν αὐτὴν ὁ μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν κτησάμενος.

Φέρε οὖν ^δαὐτὰ πάλιν τὰ ῥήματα εἰς μέσον ἀγάγωμεν. “Ἡυχόμεν ^εγὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγώ.” Τί ἐστίν, “αὐτὸς ἐγώ;” Ὁ διδάσκαλος ^ςἀπάντων γεγόμενος, ὁ μυρία κατορθώματα συναγαγὼν, ὁ μυρίους ἀναμένων στεφάνους, ὁ ποθήσας αὐτὸν οὕτως ὡς πάντων ^ςαὐτοῦ προτιμῆσαι τὴν ἀγάπην, ὁ καθ' ^Βἐκάστην ἡμέραν δι' αὐτὸν καιόμενος, καὶ ^ηπάντα δεύτερα εἶναι νομίζων τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς αὐτόν. Οὐδὲ γὰρ ^ιτοῦ φιλεῖσθαι ἔμελεν αὐτῷ παρὰ τοῦ Χριστοῦ μόνον, ἀλλὰ ^κκαὶ τοῦ σφόδρα αὐτὸν φιλεῖν· καὶ ^λτούτου μάλιστα ἦν. Διὰ ^μδὴ τοῦτο πρὸς τοῦτο ἔβλεπε μόνον, καὶ πάντα εὐκόλως ἔφερεν· ἐν γὰρ ἐσκόπει ^νδιὰ πάντων, τὸ τὸν καλὸν τοῦτον ^οἐμπλῆσαι ἔρωτα. Καὶ εὔχεται μὲν ταῦτα· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔμελλε γίνεσθαι οὕτως, οὐδὲ ἔμελλεν ἀνάθεμα εἶναι, πειράται λοιπὸν καὶ εἰς ἀπολογία ^ρἐμβῆναι τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τὰ ^θθυρολούμενα παρὰ πάντων εἰς μέσον ^ςἄγων ἀνατρέψαι. Καὶ πρὶν εἰς ^Ϟτὴν σαφῆ τούτων ἀπολογία ^ςἐμβῆναι, τὰ σπέρματα αὐτῆς ἤδη ^ςπροκαταβάλλεται. “Ὅταν γὰρ λέγῃ, “^ωὦν ἡ υἰοθεσία ^ςκαὶ ἡ δόξα καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι,” οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἢ ὅτι ὁ θεὸς ^νμὲν αὐτοὺς ἐβούλετο σωθῆναι· καὶ τοῦτο ἐδήλωσε δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐποίησε, καὶ δι' ὧν ὁ Χριστὸς ἐξ ἐκείνων ἐγένετο, καὶ δι' ὧν τοῖς πατράσιν ἐπηγγείλατο· αὐτοὶ δὲ ἐξ οἰκείας ἀγνωμοσύνης ἀπεκρούσαντο τὴν εὐεργεσίαν.

^γ εἰς] πρὸς G. εἰς om. A.F.H. Mox ἐπέλθωμεν A.F.H.I. ^z αὐτῷ H. A verbis πανταχοῦ νηχόμενοι absunt in G. folia octo, usque ad v. χρόνον p. 612 E. Ergo in subsidium vocavimus Codicem fere geminum C. ^a εἴπη pro εἴποι A.D.F.H.I. ^b αὕτη ἦν pro ἦν αὕτη A.C.F.H.I. ^c ἀναγ. δυνήσεται] ἀναγορεύσειεν C. ἀναγορεύσει Veron. ^d αὐτὰ πάλιν pro πάλιν αὐτὰ omnes. ^e γὰρ om. B.C.D. ^f πάντων A.D.F.H.I. Cat. ^ς αὐτοῦ pr. pro pr. αὐτοῦ omnes. ^h ἅπαντα A.D.F.H.I. ⁱ τοῦ] τὸ H. Mox παρὰ τοῦ X. ἔμελεν αὐτῷ μόνον hoc ord. A. D. E. F. H. I. ^k καὶ om. A. F. H. I. Mox αὐτὸν φ. pro φ. αὐτὸν omnes. ^l τούτου pro τοῦτο B.E.F.H.I. Verba καὶ τ. μ. ἦν om. A. ^m δὴ pro γὰρ A.B.D.E.F.H.I. δὴ om. C. ⁿ διὰ πάντων om. A.F.H.I. ^ο ἐκπλήσαι B.D.E. ^p ἐκβῆναι hic et infra I. ^q θυλλ. pro θυλλ. A.B.D. fortasse alii. ^r ἀγαγὼν F.H.I. Cat. ^ς προβάλλ. B.C. Veron. ^t καὶ ἡ δ. καὶ ἡ ν. om. C. ^v μὲν om. H.I.

Διὸ καὶ ἐκεῖνα τίθησιν, ἅπερ τῆς τοῦ θεοῦ δωρεᾶς ἐστὶν ἐνδεικτικά μόνον, οὐκ ἐκείνων ἐγκώμια· καὶ γὰρ ἡ υἰοθεσία τῆς "αὐτοῦ
 D γέγονε χάριτος, καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ ἐπαγγελίαι καὶ ὁ νόμος.
 "Ἀπερ ἅπαντα ἐνοήσας, καὶ λογισάμενος πόσῃν ὁ θεὸς μετὰ
 * τοῦ παιδὸς ἐποιήσατο τὴν σπουδὴν σῶσαι αὐτοὺς, ἀνεβόησε
 μέγα, καὶ εἶπεν· "Ὁς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν"
 τὴν ὑπὲρ πάντων εὐχαριστίαν ἀναφέρων αὐτὸς τῷ μονογενεῖ
 τοῦ θεοῦ. Τί γὰρ, εἰ καὶ ἕτεροι βλασφημοῦσι, φησὶν; ἀλλ'
 ἡμεῖς οἱ τὰ ἀπόρρητα εἰδότες αὐτοῦ, καὶ τὴν σοφίαν τὴν ἄφατον,
 καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν πολλήν, ἴσμεν σαφῶς, ὅτι οὐ τοῦ
 βλασφημεῖσθαι, ἀλλὰ τοῦ δοξάζεσθαι ἄξιος. Οὐκ ἄρκεσθεις
 δὲ αὐτοῦ τῷ συνειδότε, πειράται καὶ ὕλογισμούς τιθέναι λοιπὸν,
 E καὶ σφοδροτέρῳ κεχρηῆσθαι κατ' αὐτῶν ²τῷ λόγῳ. Καὶ οὐ
 πρότερον ἀποτείνεται πρὸς αὐτοὺς, ἕως τὴν ὑπόνοιαν ^a αὐτῶν
 περιείλεν. "Ἰνα γὰρ μὴ δόξη ὡς ^b ἔχθοις διαλέγεσθαι, προϊὼν
 φησιν· ⁸ "Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ
 δέησις ^c ἡ πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν ἐστὶν εἰς σωτηρίαν." Καὶ
 ἐνταῦθα δὲ μετὰ τῶν ἄλλων, ὧν εἴρηκε, ^d κατεσκεύαζε τὸ μὴ
 δόξαι ^e δι' ἔχθραν λέγειν, ἅπερ ἔμελλε κατ' αὐτῶν ἐρεῖν· διόπερ
 οὐδὲ συγγενεῖς ^f αὐτοὺς καὶ ἀδελφούς παραιτεῖται ὀνομάζειν.
 Εἰ γὰρ καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ἔλεγεν, ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλ' ὅμως (137)
 καὶ τὴν ^g ἐκείνων ἐπισπᾶται ^h διάνοιαν, καὶ προοδοποιεῖ τῷ λόγῳ,
 καὶ πάσης ⁱ ἑαυτὸν ὑποψίας ἀπαλλάττει διὰ τὰ μέλλοντα κατ'
 608 αὐτῶν λεχθήσεσθαι, καὶ τότε ^k λοιπὸν ἐμβαίνει εἰς τὸν παρὰ
 τῶν πολλῶν ζητούμενον λόγον. Καὶ γὰρ ἐζήτουν πολλοὶ,
 καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, τίνος ἕνεκεν οἱ μὲν δεξάμενοι τὴν ἐπαγγελίαν
^l ἐξέπεσον, οἱ δὲ μὴ ἀκούσαντες αὐτῆς ^m πώποτε, πρὸ
 ἐκείνων ἐσώθησαν. Ταύτην τοίνυν λύων τὴν ἀπορίαν, πρὸ τῆς
 ἀντιθέσεως τὴν λύσιν ἐπάγει. "Ἰνα γὰρ μὴ λέγῃ τις· τί οὖν;
 σὺ μᾶλλον φροντίζεις τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἢ ὁ θεὸς τῆς ἑαυτοῦ;
 καὶ τῆς παρὰ σοῦ δεῖται βοήθειας, ⁿ ἵνα μὴ ἐκπέσῃ αὐτοῦ ὁ

⁸ Rom. x. 1.

^w αὐτῆς F.H.I. et ante corr. A. ^x τοῦ] + ἑαυτοῦ C. ^y λογισμούς
 A.B.C.D.E.F.I. λογισμὸν Edd. ^z τῷ λόγῳ] λογισμῷ A.D.F.H.I. ^a τὴν
 αὐτῶν Edd. τὴν om. B.C.D.E.F.H.I. ^b ἔχθρὸς A.E.F.H.I. Mox καὶ
 προϊὼν iidem. ^c ἡ] μου B. ^d κατεσκεύασε A.F. κατεσκεύασαι (an
 κατασκεύασαι;) E. ^e δι' ἔχθραν] ἐχθρὰ B.C. Veron. ^f αὐτοὺς om. A.D.
 E.F.H.I. ^g ἐκείνων] πρὸς ἐκείνους A.F.H.I. ^h διάνοιαν] ἴσ. εὐνοίαν Sav.
 marg. εὐνοίαν habet I. ⁱ ὑποψίας ἑαυτὸν inverso ord. A.D.E.F.H.I.
^k λοιπὸν ἐμβ.] ἐμβ. λοιπὸν A.F.H.I. ^l ἐξέπεσαν C.H.I. ^m ποτὲ A.F.H.I.
ⁿ ἵνα μὴ ἐκπέσῃ (ἐμπ. I.) αὐτοῦ (αὐτοῦ om. C.) ὁ λόγος] Sic libri omnes et Cat.
 ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν αὐτοῦ τὸν λόγον Edd.

λόγος; πρὸς ὅταυτα ἰστάμενός φησι· ταῦτα ῥδὲ εἶπον, “οὐχ
 ὡοῖον ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ,” ἀλλ’ ἵνα δείξω τὸ
 περὶ τὸν Χριστὸν φίλτρον. Καὶ γὰρ καὶ οὕτω τῶν πραγμά- B
 των ἐκβάντων, οὐκ ἀπορούμεν τῶν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ λόγων, φησί,
 καὶ τοῦ δείξαι, ὅτι ἔστηκεν ἡ ῥεπαγγελία. Εἶπεν ὁ θεὸς ὁ τῷ
 Ἀβραάμ, ἡ “Σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν” καί,
 “Ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη.”
 Ἰδωμεν οὖν ποῖόν ἐστι τὸ σπέρμα, φησὶν· οὐ γὰρ πάντες οἱ
 ἐξ αὐτοῦ ὁ σπέρμα αὐτοῦ εἰσι. Διὸ καὶ ἔλεγεν· “Οὐ γὰρ
 πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ. 10 οὐδ’ ὅτι εἰσὶ σπέρμα
 Ἀβραάμ, πάντες τέκνα.” Ἀν τοίνυν μάθης ποῖόν ἐστι τὸ
 σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, ὅψει δοθείσαν τὴν ὑπόσχεσιν τῷ σπέρ- C
 ματι αὐτοῦ, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐκ ἐξέπεσεν ὁ λόγος. Ποῖον οὖν
 ἐστίν, εἰπέ, τὸ σπέρμα; Οὐκ ἐγὼ λέγω, φησὶν, ἀλλ’ αὐτὴ ἡ
 παλαιὰ ἐαυτὴν ἐρμηνεύει, οὕτω λέγουσα· “Ἐν Ἰσαὰκ κληθή-
 σεταιί σοι σπέρμα.” Τί ἐστίν, “ἐν Ἰσαὰκ,” ἐρμήνευσον.
 11 “Τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ
 θεοῦ· ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, ἡ ταῦτα λογίζεται εἰς σπέρμα.”
 Καὶ ὅρα Παύλου σύνεσιν καὶ μεγαλόνοιαν. Ἐρμηνεύων γὰρ οὐκ
 εἶπεν, ὅτι οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ Ἀβραάμ,
 ἡ ἀλλὰ, “τέκνα τοῦ θεοῦ” τῷ παρόντι τὰ παλαιὰ συνάπτων, D
 καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐδὲ Ἰσαὰκ ἀπλῶς αὐτοῦ Ἀβραάμ τέκνον ἦν.
 Ὁ δὲ λέγει, ἡ τοιούτὸν ἐστίν· ὅσοι κατὰ τὸν Ἰσαὰκ ἐγεννή-
 θησαν, οὗτοι τέκνα τοῦ θεοῦ εἰσι, καὶ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ.
 Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, “Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταιί σοι σπέρμα,”
 εἶνα μάθης, ὅτι οἱ τῷ τρόπῳ τούτῳ γεννώμενοι τῷ κατὰ τὸν
 Ἰσαὰκ, οὗτοι μάλιστα εἰσι τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ. Πῶς
 οὖν ὁ Ἰσαὰκ ἐγεννήθη; Οὐ κατὰ νόμον φύσεως, οὐδὲ κατὰ δύ-

9 Gen. xii. 7, 3.

10 v. 7.

11 v. 8.

ὅ ταῦτα] ταῦτα πάντα A.D.E.H. Cat. πάντα ταῦτα F. ῥ δὲ om. B.E.
 ὡοῖον]+δὲ C. et ex corr. B. Statim ὅτι ὁ λ. τοῦ θ. ἐκπέπτωκεν Edd. reclama-
 mantibus libris. ῥ ἐπαγγελία]+ἦν Cat. +πῶς οὖν ἔστηκεν ἡ ἐπαγγελία
 B.D.E. ὁ τῷ Ἀβρ. om. A.F.H.I. Statim σοὶ δώσω καὶ τῷ σπ. σου (om.
 τὴν γῆν) iidem et Cat. καὶ om. H. ἐν τῷ σπ. σου om. idem. καὶ ἐν τῷ
 σπ. σου ἐνευλ. D.E. καὶ ὅτι ἐν τῷ σπ. σου ἐνευλ. A.F.I. ὁ σπέρμα C.D.E.
 F.H.I. Cat. σπέρματα Edd. τὸ om. A.F.I. εἰπέ μοι τὸ σπέρμα
 Edd. μοι om. A.B.C.D.E.F. Cat. εἰπέ μοι om. I. τὸ σπέρμα εἰπέ inverso ord.
 B.E. οὐ] ὅτι οὐ A.D.E.F.H.I. τὸ τοῦ θεοῦ B.D. Haec ταῦτα τ. θεοῦ
 om. C. ἡ ταῦτα accessit ex omnibus. Post σπέρμα sequentia desunt in E.
 usque ad ἡ ἐπαγγέλλονται p. 609 E. τοῦ Ἀβραάμ] τοῦ θεοῦ ἡ τοῦ Ἀβρ.
 A.I. τοῦ θεοῦ ἡ τῷ Ἀβρ. F.H. ἀλλὰ τὰ τέκνα τοῦ θ. Edd. τὰ om. C.D.
 erasum in B. τοῦ θεοῦ om. D. Clausula ἀλλὰ τέκνα τοῦ θ. abest a F.H.I.
 αὐτοῦ Ἀβραάμ om. C. τοῦτο A.C.D.F.I. Cat. τοῦ om. B.D. εἶνα
 μάθης ὅτι] διότι I.

ναμιν σαρκὸς, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ἐπαγγελίας. ^hΤί ἐστι, κατὰ δύναμιν ἐπαγγελίας; ¹²“Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἑλεῦσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρα υἱός.” Αὕτη ^kτοῖνν ἡ ἐπαγγελία καὶ ^{E1}τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ τὸν Ἰσαὰκ διέπλάσε τε καὶ ἐγέννησε. Τί γὰρ, εἰ καὶ μήτρα ὑπέκειτο, καὶ νηδὺς γυναικός; Οὐ γὰρ ἡ δύναμις τῆς νηδύος, ^mἀλλ’ ἡ τῆς ἐπαγγελίας ἰσχὺς ἔτεκε τὸ παιδίον. Οὕτω καὶ ἡμεῖς γεννώμεθα διὰ ⁿτῶν τοῦ θεοῦ ῥημάτων. Ἐν γὰρ τῇ κολυμβήθρᾳ τῶν ὑδάτων ῥήματά ἐστι ^oθεοῦ τὰ γεννῶντα ἡμᾶς καὶ διαπλάττοντα· εἰς γὰρ ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ Ῥαγίου πνεύματος βαπτίζόμενοι γεννώμεθα. Αὕτη δὲ οὐχὶ φύσεως, ἀλλ’ ἐπαγγελίας ^qθεοῦ ἡ γέννησις. Ὡς περ γὰρ τὴν τοῦ Ἰσαὰκ προαγορεύσας γέννησιν, τότε αὐτὴν ἐπλήρωσεν· οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν πρὸ πολλῶν ^rπροανεφώνησε χρόνων διὰ τῶν προφητῶν ^sἀπάντων, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἔργον ⁶⁰⁹ἐξήγαγεν. Εἶδες ἡλίκον ἀπέδειξε, καὶ πῶς μέγα ἐπαγγελία-
μενος κατεσκεύασεν αὐτὸ μετ’ εὐκολίας ἀπάσης; Εἰ δὲ λέγοιεν Ἰουδαῖοι, ^tὅτι τὸ, “Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα,” τοῦτο ^vεἶναι τὸ τοὺς ^wἐκ τοῦ Ἰσαὰκ ^xγεννωμένους αὐτῷ λογίζεσθαι εἰς σπέρμα, ἔδει καὶ τοὺς Ἰδουμαίους καὶ πάντας ^yἐκείνους υἱοὺς ^zχρηματίζειν αὐτοῦ· ὁ γὰρ πρόγονος αὐτῶν Ἡσαὺ υἱὸς ἦν τοῦ Ἰσαὰκ. Νῦν δὲ οὐ μόνον οὐ χρηματίζουσι παῖδες, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰσὶν ^aἀπηλλοτριωμένοι. Ὅρας, ὅτι οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ἡ διὰ ^Bτοῦ βαπτίσματος ἄνωθεν ^bπροϋπογράφεται γέννησις; Εἰ δὲ τὴν ^cμήτραν μοι λέγεις, ἔχω καὶ γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπεῖν. Ἀλλ’ ὥς περ ἐνταῦθα τὸ πᾶν τοῦ πνεύματος, οὕτω κακεῖ ^dτὸ πᾶν τῆς ἐπαγγελίας· τοῦ γὰρ ὕδατος ψυχροτέρα ἦν ἡ μήτρα διὰ τὴν (138) στείρωσιν καὶ τὸ γῆρας. Καταμάθωμεν τοῖνν ἡμῶν τὴν εὐγένειαν μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης, καὶ ἀξίαν αὐτῆς ἐπιδειξώμεθα πολιτείαν· οὐδὲ γὰρ ἔχει τι σαρκικὸν οὐδὲ γεῶδες. Μὴ τοῖνν μηδὲ ἡμεῖς. Οὐδὲ γὰρ ὕπνος, οὐδὲ θέλημα σαρκὸς καὶ περι-

12 v. 9.

^h Haec τί ἐστι κ. δ. ἐπαγγελίας om. B.H. et a pr. man. F. ⁱ ἐλεῦσομαι πρὸς σέ Edd. πρὸς σέ om. A.B.D.F.H.I. Mosqq. ^k τοῖνν ἡ ἐπ.] Sic A.B.C.D.F.H.I. Cat. ἡ ἐπ. τοῖνν Edd. ¹ τὰ ῥήματα A.F.H.I. ^m ἀλλὰ τῆς ἐπ. ἡ ἰσχὺς A.D.F.H.I. Cat. ⁿ τῶν τ. θ. ῥημάτων omnes. τῶν ῥ. τοῦ θ. Edd. ^o τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ om. A.B.D.H.I. ^p πν. ἁγίου in verso ord. D.F.H. ^q τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ om. A.B.C.D.F.H. Cat. ^r ἀνεφώνησε B. Veron. ^s ἀπάντων om. A.D.F.H.I. ^t Haec ὅτι τὸ—τοῦτο εἶναι absunt ab I. ^v εἶναι] ἐστι Cat. ^w ἐκ τοῦ] ἀπὸ I. ^x γενομένους F.H.I. Cat. ^y ἐκείνους] Sic libri omnes et Cat. τοὺς ἀπ’ ἐκείνου Edd. ^z αὐτοῦ χρ. in verso ord. A.F.H.I. Cat. ^a ἡλλοτρ. D.F.H.I. Cat. ^b προϋπογράφεται C.D.F. Veron. προϋπογράφεται Sav. Mor. Ben. προϋπογράφεται Cat. ^c μητέρα A.F.I. ^d τὸ πᾶν om. B.C.

πλοκαί, οὐδὲ οἰστρος ἐπιθυμίας, ἀλλὰ ^εφιλανθρωπία θεοῦ τὸ πᾶν ἐποίησε. Καὶ καθάπερ ἐκεῖ τῆς ἡλικίας ἀπογνωσθείσης, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦ γήρως τῶν ἀμαρτημάτων ἐπελθόντος, C ἐξαίφνης νέος ἀνῆλθεν ὁ ^εἸσαὰκ, καὶ πάντες τοῦ θεοῦ γεγόναμεν παῖδες, καὶ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ.

¹³ “Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἐνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.” Μέγα τὸ ζητούμενον ἦν· διὸ καὶ πολλοὺς ^εκινεῖ λογισμοὺς, καὶ πανταχόθεν ἐπιχειρεῖ λῦσαι τὴν ἀπορίαν. Εἰ γὰρ ^hκαὶ παράδοξον καὶ καινὸν τὸ μετὰ τοσαύτας ἐπαγγελίας ἐκπεσεῖν ἐκείνους, πολλῶ παραδοξότερον, ⁱτὸ καὶ ἡμᾶς εἰς τὰ ἐκείνων εἰσελθεῖν ἀγαθὰ, τοὺς μηδὲν προσδοκῶσαντας τοιοῦτον. Καὶ ταῦτόν ἐγένετο, οἷον ἂν εἰ βασιλέως υἱὸς ^kἐπαγγελίας ἔχων τὴν ἀρχὴν διαδέξασθαι τὴν ἐκείνου, εἰς D τὴν τῶν ἀτίμων ἐκβληθεῖν τάξιν, καὶ ἀντ’ ἐκείνου κατὰδικος ἄνθρωπος καὶ μυρίων γέμων κακῶν, ἐκβληθεὶς τοῦ δεσποτηρίου, τὴν ἀρχὴν λάβοι τὴν ἐκείνῳ προσήκουσαν. Τί γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, φησὶν; “Οτι ἀνάξιος ὁ υἱός; Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀνάξιος, καὶ πολλῶ μᾶλλον. Οὐκοῦν ἔδει ^lἢ ὁμοῦ κολάζεσθαι, ἢ ὁμοῦ τιμᾶσθαι. Τοιοῦτον δὴ τι καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν γέγονε, καὶ ^mἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ πολλῶ τούτου παραδοξότερον. “Οτι μὲν γὰρ ⁿπάντες ἀνάξιοι, ἐδήλωσεν ἐν τοῖς εἰρημένοις, εἰπὼν, “Πάντες γὰρ ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.” E τὸ δὲ καινὸν, ὅτι πάντων ἀναξίων ὄντων, τὰ ἔθνη διεσώθη ὁμόνα. Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἕτερον ἂν τις διαπορήσειε πάλιν, φησὶν· εἰ γὰρ μὴ ἔμελλε πληροῦν αὐτοῖς τὰς ὑποσχέσεις ὁ θεός, τίνος ἔνεκεν ^pκαὶ ὑπισχνεῖτο; Ἀνθρωποι μὲν γὰρ οἱ τὸ μέλλον ^qμὴ εἰδότες, πολλάκις ἀπατῶμενοι, καὶ τοῖς οὐκ ἀξίοις τὰς αὐτῶν λαβεῖν δωρεὰς ἐπαγγέλλονται· ὁ δὲ καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα προειδώς, καὶ σαφῶς ἐπιστάμενος, ὅτι ἀναξίους ἑαυτοὺς καταστήσουσι ^rτῶν ὑποσχέσεων, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν λήψονται τῶν εἰρημένων, τίνος ἔνεκεν καὶ ἐπαγγέλλεται; Πῶς οὖν αὐτὰ ἔλυσεν ὁ Παῦλος; Ἀπὸ τοῦ δείξαι ^sτίς ἐστὶν ὁ Ἰσραὴλ, ᾧ ὑπέσχετο. Τούτου γὰρ δειχθέντος, ^tκάκεινο συναποδέδεικται, τὸ πεπληρωθῆαι τὰς ἐπαγγελίας ἀπάσας. 610

13 v. 10.

^ε φιλ. θεοῦ pro θεοῦ φιλ. A.C.D.F.H.I. ^f Ἰσαὰκ] Sic libri omnes et Sav. marg. ἄνθρωπος Edd. ^ε ἐκίνει A.F.I. ^h καὶ om. A.D.F.H. Cat. ⁱ τὸ om. A.F.H. ^k ἐπαγγελίαν C. ^l ἢ om. A. ^m ἐπὶ om. D. ⁿ πάντες pro ἅπαντες A.C.D.F.I. ^o μόνον B.D.F.I. ^p καὶ om. F.H.I. Cat. ^q μὴ] οὐκ A.D.F.H.I. ^r τῆς ὑποσχέσεως C. ^s τίς] τί E.F.H. ^t κάκεινο pro καὶ ἐκείνο C.D.E.F.H.I. Cat.

Ὅπερ ^νοὖν δηλῶν ἔλεγεν, “Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ.” Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ τοῦ Ἰακώβ ὄνομα τέθεικε, ἀλλὰ ^ωτὸ τοῦ Ἰσραὴλ· ὅπερ ^χἀρετῆς ἦν τοῦ δικαίου, ^υκαὶ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς, καὶ τοῦ θεοῦ ἐωρακέναι σύμβολον. Καίτοι φησὶν, ὅτι πάντες ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. Εἰ οὖν πάντες ἡμαρτον, πῶς οἱ μὲν ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἀπώλοντο; Ὅτι μὴ πάντες προσελθεῖν ἠβουλήθησαν· ὥς τό γε αὐτοῦ μέρος ^zδιεσώθησαν ἅπαντες· καὶ γὰρ ἐκλήθησαν ἅπαντες. Ἀλλὰ τέως τοῦτο οὐ τίθησιν, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας αὐτὸ λύει, καὶ ^αἐκ παραδειγμάτων ἐτέρων, ἄλλο ζήτημα εἰς Β μέσον ^βἀγαγὼν, καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλυσεν ἀπορίαν μεγίστην δι’ ἀπορίας ἐτέρας. Ἐπειδὴ γὰρ ^εἐζητεῖτο, πῶς, τοῦ Χριστοῦ δικαιοθέντος, πάντες ἀπῆλυσαν οἱ λοιποὶ τῆς δικαιοσύνης ^δἐκείνης, τὸ τοῦ Ἀδὰμ παρεισῆγαγε, λέγων “Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι ^εὁ θάνατος ἐβασίλευσε, πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος λαβόντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι.” Καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἀδὰμ οὐ λύει, τὸ δὲ αὐτοῦ λύει ἐκ τούτου, καὶ δείκνυσιν, ὅτι λόγον ἔχει πλείονα τὸ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντα ἔξουσίαν ἔχειν αὐτῶν, ὥς ^ςἂν ἐθέλῃ. Τὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ^hἡμαρτόντος πάντας κολάζεσθαι, οὐ σφόδρα δοκεῖ κατὰ λόγον γίνεσθαι τοῖς πολλοῖς· τὸ δὲ ἐνὸς κατορθώ- C σαντος πάντας δικαιοῦσθαι, καὶ λόγον ^ιἂν ἔχοι μᾶλλον, καὶ τῷ θεῷ πρεπωδέστερον. Ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἔλυσεν ἐκείνο τὸ ἀπο- ρούμενον· ὅσῳ γὰρ ἀσαφέστερον ^kἔμεινε, τοσούτῳ μᾶλλον ὁ Ἰουδαῖος ἐπεστομίζετο· καὶ ἡ τούτου διαπόρησις ἐπ’ ἐκείνο μετέβαινε, καὶ σαφέστερον τοῦτο ^lἐκείθεν ἐγίνετο. Οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα, ἐκ διαπορουμένων ^mἐτέρων λύει τὰ ζητούμενα· πρὸς (139 γὰρ Ἰουδαίους ὁ ἀγὼν ⁿἦν αὐτῷ. Διὰ τοι τοῦτο ὅτ’ αὐτὸ μὲν παραδείγματα, ἅπερ ἦγαγεν εἰς μέσον, οὐ σφόδρα λύει· οὐ γὰρ ἦν ὑπεύθυνος P τοῦτοις, ὥς ἐν τῇ πρὸς Ἰουδαίους μάχῃ· τὰ D δὲ αὐτοῦ πάντα ἐξ ἐκείνων ποιεῖ σαφέστερα. Τί γὰρ θαυμά-

^ν οὖν om. E. ^ω τὸ om. I. ^χ τῆς ἀρετῆς (sic) A. ^υ καὶ om. C.
^z ἐσώθησαν E. Verba καὶ γὰρ ἐκλήθησαν ἅπαντες desunt in H.I. ^α ἐκ om.
 A.F.H.I. Statim παραδείγματος ἐτέρου A.F.H.I. Cat. ^β ἀγαγὼν pro ἀγων
 A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^ε ἐζητεῖτο (ἐζητεῖ τὸ C. Veron.)] + φησὶ A.F.H.I.
^δ ἐκείνης om. H. Mox παρεισάγει I. ^ε ὁ om. A.E.F.H. Cat. ^ς ἂν τοῦ
 C. ^ς ἂν] ἐάν F.H.I. Statim ἐθέλη pro θέλη A.B.D.E.F.H.I. ^h ἡμαρ-
 τόντος B.D.E. ἀποθάνοντος A.F.H.I. ἀμαρτήσαντος Edd. ^ι ἂν ἔχοι pro
 ἔχοι ἂν omnes. ^k ἔμεινεν H. Mox ἐπ’ ἐκείνα μετ. C. ^l ἐκείθεν] ἐκείνου
 A.F.H. Cat. ἐξ ἐκείνου I. Statim ἐγίνετο A.C.F.H.I. ἐγένετο Cat. γίνεται
 Edd. ^m ἐτέρων om. H. ⁿ ἦν om. C. ^ο τὰ παραδείγματα παρήγαγεν
 εἰς μέσον ἂ οὐ σφ. λ. a pr. man. C. P τοῦτοις pro τοιούτοις D.E.F.H.I.
 et ex corr. C. ἐν τοῦτοις Cat.

ζεις, φησιν, ὅτι Ἰουδαίων οἱ μὲν ἐσώθησαν, οἱ δὲ οὐκ ἐσώθησαν νῦν; Καὶ γὰρ ἄνωθεν τοῦτο ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν γινόμενον ἴδοι τις ἄν. Διὰ τί γὰρ ὁ Ἰσαὰκ σπέρμα καλεῖται μόνος, καίτοιγε καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ ^ααὐτὸς ἦν πατὴρ καὶ ἐτέρων πλειόνων; ^γἈλλὰ ἀπὸ δούλης ^ςἦν μητρός; Καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸν γεγεννηκότα; Πλὴν οὐδὲν φιλονεικῶ· ^ιἐκβαλλέσθω διὰ τὴν μητέρα οὗτος· τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν ἀπὸ τῆς Χεττούρας; οὐχὶ ἐλεύθεροι, καὶ ἐξ ἐλευθέρων; διὰ τί μὴ ^ντοῖς αὐτοῖς ^ωἐτιμήθησαν προεδρίοις τῷ Ἰσαὰκ; Καὶ τί λέγω τούτους; Ἡ ^Ε γὰρ Ῥεβέκκα καὶ μόνη ^κτῷ Ἰσαὰκ γέγονε γυνή, καὶ δύο τεκοῦσα παῖδας, ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ ^νἔτεκεν ἀμφοτέρους· ἀλλ' ὅμως οἱ τεχθέντες τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ὄντες, τῆς αὐτῆς μητρὸς, ^ττὰς αὐτὰς λύσαντες ὠδῖνας, καὶ ὁμοπάτριοι ὄντες καὶ ὁμομήτριοι, καὶ πρὸς τούτοις καὶ δίδυμοι, οὐ τῶν αὐτῶν ἀπήλυσαν. Καίτοιγε ἐνταῦθα οὐ δουλείαν ^αἔχεις αἰτιάσασθαι μητρὸς, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰσμαὴλ, ^βοὐ τὸν μὲν ἐκ ταύτης, τὸν δὲ ἐξ ἐτέρας ^γγεγεννησθαι νηδύος, καθάπερ ἐπὶ τῆς Χεττούρας καὶ τῆς Σάρρας, ὅπου γε καὶ τῆς ὥρας αὐτῆς ἐκοινώνησαν τῶν ὠδίνων. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ^δὡς ἐπὶ σαφέστερον ἐξεληθὼν παράδειγμα, “Οὐ μόνον δὲ” ἐπὶ τοῦ Ἰσαὰκ τοῦτο συνέβη, φησιν, “ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἐνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. 611 ¹⁴Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ ἐκακὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν ^επρόθεσις τοῦ θεοῦ μένη, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ^ςἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι· καθὼς ^ηγέγραπται, Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμίσησα.” Τίνος οὖν ἕνεκεν ^ιὁ μὲν ἐφιλείτο, ὁ δὲ ἐμισεῖτο; διὰ τί ὁ μὲν ἐδούλευεν, ὁ δὲ ἐδουλεύετο; Ἐπειδὴ ὁ μὲν πονηρὸς, ὁ δὲ ἀγαθὸς ἦν. Καίτοι μηδέπω γεννηθέντων, ὁ μὲν ἐτιμᾶτο, ὁ δὲ κατεδικάζετο· οὐπω γὰρ γεννηθέντων, ὁ θεὸς ἔλεγεν, ὅτι “ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.” Τίνος Β

14 v. 11—13.

^α αὐτὸς pro οὗτος A.C.D.E.F.H.I. Cat. ^γ ἀλλὰ sine elisione B.C. Cat. fortasse alii. ^ς ἦν, φησι, μητρός C. ^η ἦν μ. φησι Cat. ^τ ἐκβαλλέσθω A.B.D.F.H. ^ι ἐκβαλέσθω Edd. ^ν τοῖς αὐτοῖς ... προεδρίοις] ταῖς αὐταῖς ... προεδρίαις C. ^ω ἐκ τῆς αὐτῆς ... προεδρίας I. ^κ ἐτιμ.] προετιμ. A.H. οὖν ἐτιμ. E. Statim τοῦ Ἰσαὰκ C. ^κ τοῦ Ἰσ. C. Statim ἐγένετο pro γέγονε A.D.F.H.I. Cat. ^ν ἔσχεν C. ^τ τὰς αὐτὰς om. I. ^α ἔχοις I. Statim αἰτιάσασθαι pro αἰτιάσθαι omnes. ^β οὐ pro οὐδὲ A.D.E.F.H.I. οὐ τὸν] οὐ τοῦτον C. οὐ τὸν μὲν ἐξ ἐτέρας, τὸν δὲ ἐκ ταύτης A.D.E.H.I. ^γ γεγεννησθαι pro γεγενῆσθαι A.C.E. Ita tacite edidit Montef. ^δ ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐξεληθὼν σαφεστέρου C. ^ε ἐκακὸν] φαῦλον C. ^ς πρόθ. τοῦ θ. pro τοῦ θ. πρόθ. A.C.D.E.F.H.I. Mosq. ^η ἐρρέθη B.C.D.E.H. ἐρρήθη Edd. ^η γέγραπται] + ὅτι C. ^ι ὁ μὲν ἐμισεῖτο, ὁ δὲ ἐφιλείτο A.E.F.H.I. Cat.

οὖν ἔνεκεν τοῦτο εἶπεν ὁ θεός; "Οτι οὐκ ἀναμένει, καθάπερ ἄνθρωπος, ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν ^kπράξεων ἰδεῖν τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτων οἶδε τίς μὲν ὁ ^lπονηρὸς, τίς δὲ ὁ μὴ τοιοῦτος. ^mΚαὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν γέγονε μετὰ πλείονος τοῦ θαύματος. Τί γὰρ λέγω, φησὶ, περὶ τοῦ Ἡσαῦ ⁿκαὶ τοῦ Ἰακώβ, ὧν ὁ μὲν πονηρὸς ἦν, ὁ δὲ ἀγαθός; Ἐπὶ ^oγὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν κοινὸν τὸ ἀμάρτημα ἦν· πάντες γὰρ τὸν μόσχον προσεκύνησαν. Ἄλλ' ὁμῶς οἱ μὲν ἠλεήθησαν, οἱ δὲ οὐκ ἠλεήθησαν. "Ἐλεήσω γὰρ, C φησὶν, ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτειρώ." ^pΤοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν κολαζομένων ἴδοι τις ἂν. Τί γὰρ ἂν εἴποις περὶ τοῦ Φαραῶ, ὅτι ἐκολάσθη καὶ τοσαύτην ἔδωκε δίκην; "Οτι σκληρὸς ἦν καὶ ἀπειθής; ^qἌρ' οὖν αὐτὸς μόνος, ἄλλος δὲ οὐδὲ εἷς; πῶς οὖν ^rαὐτὸς οὕτω σφοδρῶς ἐκολάζετο; Τί δήποτε ^sδὲ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων τὸν οὐ λαὸν ἐκάλεσε λαὸν, καὶ πάλιν οὐ πάντας τῆς αὐτῆς ἡξίωσε τιμῆς; ¹⁵ "Ἐὰν γὰρ ὧσι, φησὶν, ὥς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ ^vκατάλειμμα σωθήσεται." Καὶ τίνος ἔνεκεν τὸ κατάλειμμα μόνον; Ὁρᾷς ὅσης ἀπορίας ^wἐνέπλησε τὰ προκείμενα; Καὶ μάλα εἰκότως. "Οταν γὰρ ἐξῇ D τὸν ἀντίδικον εἰς ἀπορίαν ἐμβαλεῖν, μὴ εὐθέως τὴν λύσιν ἔπαγε. Εἰ γὰρ ^xκαὶ αὐτὸς φανείη τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος ὢν, τί κινδύνους αὐτὸς ^yἀναδέχῃ περιττούς; τί θρασύτερον ποιεῖς ἐκείνον, τὸ πᾶν ἐπὶ σαντὸν ἔλκων; Εἰπέ γάρ μοι, ὦ Ἰουδαίε, τοσαῦτα ἀπορῶν, καὶ λύειν οὐδὲν τούτων δυνάμενος, πῶς ὑπὲρ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως ἡμῖν πράγματα παρέχεις; Καίτοι γε ἐγὼ ἔχω ^zκαὶ αἰτίαν δικαίαν εἰπεῖν, δι' ἣν τὰ ἔθνη ἐδικαιώθη, ὑμεῖς δὲ ^aἐξεπέσετε. Τίς οὖν ἡ αἰτία; "Οτι οἱ μὲν ἐκ πίστεως, ὑμεῖς δὲ ὡς ἐξ ἔργων νόμον· καὶ ^bταύτη φιλονεικήσαντες προε- E δόθητε ^cπανταχόθεν. ¹⁶ "Ἀγνοοῦντες ^dγὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, φησὶ, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, (140) τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν."

Ἡ μὲν οὖν λύσις τοῦ χωρίου παντὸς, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τὸ πᾶν

15 Esai. x. 22.

16 Rom. x. 3.

^k πράξεων libri omnes et Cat. πραγμάτων Edd. ^l πονηρὸς] φαῖλος C.
^m καὶ om. B.D.E. ⁿ καὶ] +περὶ D.E.F.H.I. Cat. ^o γὰρ om. D.E.
Alterum γὰρ om. E. ^p τοῦτο] +γὰρ I. ^q ἄρα οὖν D.H.I. ἄρα δὲ E.
^r αὐτὸς pro οὗτος B.C.D.E. αὐτὸς om. H. οὕτω om. B. ^s δὲ om. A.C.H.I. Cat.
^t ὡς ἡ pro ὥσει C.E.I. ^v ἐγκατάλειμμα I. Verba καὶ τίνος—μόνον om.
H. Cat. ^w ἐνεπλήρωσε C. ^x καὶ om. B. ^y ἀναδέχῃ B.D.E. et corr.
in marg. F. ἀνέχῃ Edd. ^z καὶ accessit ex A.B.C.D.E.F.H. Statim δικαίαν
εἰπεῖν pro εἰπεῖν δικαίαν omnes. ^a ἐξεπέσατε C.F.H.I. ^b ταύτη A.B.C.
D.E.H. ταῦτα Edd. ^c πανταχόθεν] πάντες A.F.H.I. Cat. πανταχόθεν
πάντες B. ^d γὰρ] +φησὶ C.I. Mox φησὶ accessit ex A.B.D.E.H. Cat.

εἰπεῖν, οὕτω προάγεται ^επαρὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς. Ἵνα δὲ καὶ σαφέστερα ταῦτα γένηται, ^ικαὶ καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ^ςποιησώμεθα τὴν ἐξέτασιν, ἐκείνο εἰδότες, ὅτι τὸ σπουδαζόμενον τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τοῦτο ἦν, ^ηδεῖξαι διὰ πάντων τῶν εἰρημένων, ὅτι τοὺς ἀξίους ὁ θεὸς οἶδε μόνος, ἀνθρώπων δὲ ^ιοὐδὲ εἰς, καὶν σφόδρα ^κεἰδέναι δοκῇ, ἀλλὰ ¹πολλαχοῦ διαπίπτει τὰ τῆς ψήφου ταύτης. Ὁ γὰρ τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας ἐπιστάμενος, αὐτὸς οἶδε ^μσαφῶς, τίνες μὲν στεφάνων ἄξιοι, τίνες δὲ κολάσεως καὶ τιμωρίας. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ⁶¹²πολλοὺς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις νομιζομένους ἀγαθοὺς εἶναι ἐκόλασε διελέγξας, καὶ πονηροὺς ὑποπτενομένους ἐστεφάνωσε, δείξας οὐκ ὄντας τοιοῦτους· οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ^νδούλων γνώμης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας κρίσεως τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀδεκάστου τὴν ψήφον φέρων, καὶ οὐκ ἀναμένων ἀπὸ τῆς τῶν ^οπράξεων ἐκβάσεως ἰδεῖν τὸν φαῦλον καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον. Πλὴν ἀλλ' ῥίνα μὴ πάλιν ἀσαφέστερον τὸν λόγον ποιήσωμεν, ἐπ' αὐτὰ τὰ ῥήματα ἴωμεν τὰ ἀποστολικά. “Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἐνὸς κόιτην ἔχουσα.” Ἡδυνάμην μὲν ^ιγὰρ, φησὶν, ^Bεἰπεῖν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Χεττούρας, ἀλλ' οὐ λέγω· ἀλλ' ὥστε ἐκ περιουσίας τὴν νίκην ἄρασθαι, τοὺς ἐξ ἐνὸς ^ιπατρός καὶ μιᾶς τεχθέντας μητρός, τούτους εἰς μέσον ἄγω. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς ῥεβέκκας ἦσαν ἀμφοτέροι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰσαὰκ τοῦ γνησίου παιδός, τοῦ δοκίμου, τοῦ πάντων προτιμηθέντος, περὶ οὗ ἔφησεν, “Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα,” τοῦ πατρὸς ἡμῶν πάντων γενομένου. Εἰ δὲ πατὴρ ἡμῶν ἐκείνος, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνου ^ςπατέρας ἔδει εἶναι· ἀλλ' οὐκ ἐγένοντο. Εἶδες πῶς οὐκ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ^ιμόνον τοῦτο συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ παιδός, καὶ ^νπανταχοῦ πίστις καὶ ἀρετὴ ἐστίν ἡ διαλάμπουσα, καὶ τὴν ἀκριβῆ συγγένειαν χαρακτηρίζουσα; ^CἘντεῦθεν γὰρ μανθάνομεν, ὅτι οὐ μόνον διὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ^ωἄξιοι εἶναι τῆς ἀρετῆς τοῦ γεγεννηκότος, οἱ παῖδες καλοῦνται παῖδες ἐκείνου. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ^κγεννήσεως μόνον, ἔδει καὶ τὸν Ἡσαῦ τῶν

^ε παρὰ] ὑπὸ C. Mox φωνῆς pro ψυχῆς I. ^ι καὶ accessit ex A.B.C.D.F. H.I. Cat. ^ς ποιησώμεθα A.B.C.H. ^η δεῖξαι pro διδάξαι omnes. ^ι οὐδὲ εἰς B.C.D.E.F.I. Cat. οὐδεὶς Edd. ^κ εἶναι C. ¹ πανταχοῦ A.F.H.I. ^μ σαφῶς om. A.D.E.F.H.I. ^ν δούλων] πολλῶν C. Mox οἰκείας om. idem. ^ο πραγμάτων C. ^ρ ῥίνα μὴ π. ἀσαφ.] ῥίνα σαφέστερον I. ^ι γὰρ om. C. εἰπεῖν om. I. ^ς πατέρας ἔδει] ἔδει πατέρας C. ^ι μόνον τοῦτο pro τοῦτο μόνον A.D.E.F.I. μόνου τοῦτο C. μόνον om. II. ^ν ἀπανταχοῦ C. Mox διαχαρακτ. idem. ^ω ἄξιον B. ἀξίους Veron. ^κ γενέσεως B.

αὐτῶν ἀπολαῦσαι τῷ Ἰακώβῃ· καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἀπὸ νεκρω-
 μένης μήτρας ἦν, καὶ στείρα ἦν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐ
 τοῦτο ἦν τὸ ζητούμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος, ὅπερ οὐ τὸ
 τυχόν καὶ εἰς βίου ^zσυμβάλλεται διδασκαλίαν ἡμῖν. Καὶ οὐ
 D λέγει, ὅτι ^aἐπειδὴ ὁ μὲν ἀγαθός, ὁ δὲ πονηρός, ^bδιὰ τοῦτο
 προετιμήθη, ἵνα μὴ εὐθέως ἀντιπῆσῃ αὐτῷ τοῦτο· τί οὖν;
 ἀγαθοὶ οἱ ἐξ ἔθνων μᾶλλον ἢ οἱ ἐκ περιτομῆς; Εἰ γὰρ καὶ
 οὕτως εἶχεν ἡ τοῦ πράγματος ἀλήθεια, ἀλλ' οὐπω ^cαὐτὸ τίθησι·
 καὶ γὰρ ἐδόκει φορτικώτερον εἶναι· ἀλλ' ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ
 γνῶσιν τὸ πᾶν ἔρριψεν, ^dἥτινι μάχεσθαι οὐδεὶς ἂν ἐτόλμησεν,
 οὐδὲ εἰ σφόδρα μαινόμενος ἦν. “Μήπω γὰρ γεννηθέντων,
 φησὶν, ^eἐρρήθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μεῖζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.”
 Καὶ δείκνυσιν, ^fὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ σάρκα εὐγένεια ὠφελεῖ, ἀλλὰ
 E ψυχῆς ἀρετὴν ^gδεῖ ζητεῖν, ἣν καὶ πρὸ τῶν ἔργων ὁ θεὸς οἶδε.
 “Μήπω γὰρ γεννηθέντων, φησὶ, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ
 κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένη, ^hἐρρήθη
 αὐτῇ, ὅτι ὁ μεῖζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.” Τοῦτο γὰρ
 προγνώσεως, τὸ καὶ ἐξ ὠδίνων αὐτῶν ἐκλέγεσθαι. ⁱἵνα οὖν
 φανῇ τοῦ θεοῦ, φησὶν, ἡ ἐκλογὴ ἡ κατὰ πρόγνωσιν γενομένη,
 ἐκ πρώτης ἡμέρας ^kκαὶ τὸν ἀγαθόν, καὶ τὸν ^lοὐ τοιοῦτον καὶ
^mεἶδε καὶ ἀνεκήρυξε. Μὴ τοῖνυν ⁿμοι λέγε, φησὶν, ὅτι νόμον
 ἀνέγνως καὶ προφήτας, καὶ τοσοῦτον ἐδούλευσας χρόνον. Ὁ
 γὰρ εἰδὼς ^oψυχὴν δοκιμάζειν, οὗτος οἶδε καὶ τίς ἄξιός ἐστι
 σωθῆναι. Παραχώρει ^pτοῖνυν τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς ἐκλογῆς·
 613 καὶ γὰρ μόνος αὐτὸς οἶδεν ἀκριβῶς στεφανοῦν. Πόσοι γοῦν
 τοῦ Ματθαίου βελτίους εἶναι ἐδόκουν κατὰ τὴν τῶν ἔργων
^qἐπίδειξιν τὴν φαινομένην; Ἄλλ' ὁ τὰ ἀπόρρητα εἰδὼς, καὶ
 διανοίας ἐπιτηδεϊότητα δοκιμάσαι δυνάμενος, ^rκαὶ ἐν τῷ βορβόρῳ

^y αὐτὸς A.E.F.H.I.

^z διδασκ. συμβάλλεται inverso ord. A.E.F.H.I.

^a ἐπειδὴ om. A.C.

^b διὰ] καὶ διὰ A.C.

^c αὐτὸ]+τοῦτο C. Idem post

ἐδόκει add. αὐτό. ^d ἥτινι] ἢ B.C.D.E. Statim μάχεσθαι A.C.D.F.H.I. Cat.

μαχέσασθαι Edd. ^e ἐρρήθη D.E.F.I. ^f ὅτι οὐδὲ ἡ κ. σ. εὐ. ὠφελεῖ] Sic

A.C.D.E.F.H.I. Cat. οὐδὲν pro οὐδέ B. Edebatur ὅτι ἡ κ. σ. εὐ. οὐδὲν

ὠφελεῖ. ^g δεῖ]+φίλειν καὶ B. ^h ἐρρήθη A.C.D.E.F.I. ⁱ Editi, ἵνα

φανῇ, φησὶ, τοῦ θεοῦ ἡ ἐκλογὴ ἡ κατὰ πρόθεσιν καὶ πρόγνωσιν γενομένη. ἐκ

πρώτης γὰρ ἡμέρας. Post ἵνα, οὖν est in libris omnibus et Cat. Deinde φησὶ,

φανῇ τ. θ. C. φανῇ τ. θ. φησὶν A.D.E.F.H.I. φησὶ om. Cat. Mox verba

πρόθεσιν καὶ absunt a libris omnibus et Ed. Veron. Statim γνωμένη E.I.

Denique γὰρ deest in omnibus. ^k καὶ om. B.C. ^l οὐ τοιοῦτον] φαῦλον

C. ^m εἶδε] προεῖδε I. οἶδε D.E. Hoc tacite recepit Montef. Statim

ἀνεκήρυξε pro ἐκήρυξε omnes. ⁿ μοι λ.] λ. μοι C. μοι om. I. Statim

φησὶν, ὅτι νόμον pro ὅτι νόμον, φησὶν omnes. ^o ψυχὴν, καὶ δοκιμάζειν οὗτος

οἶδε, καὶ Veron. Sav. Mor. ψυχὴν καὶ δοκιμάζειν, οὗτος οἶδε καὶ Ben. Sed καὶ

ante δοκιμάζειν deest in omnibus. ^p τοῖνυν]+αὐτῷ G. Mox καὶ γὰρ καὶ

οὗτος μόνος οἶδεν idem. ^q ἐπίδειξιν] βελτίωσιν G. ^r καὶ om. A.D.E.F.H.I.

τὸν μαργαρίτην κείμενον ἔγνω, καὶ τοὺς ἄλλους ^s παραδραμὼν, καὶ τούτου τὴν εὐμορφίαν θαυμάσας, αὐτὸν ἐξελέξατο, καὶ τῇ τῆς προαιρέσεως εὐγενείᾳ τὴν ^t παρ' ἑαυτοῦ προσθεὶς χάριν, (41) δόκιμον αὐτὸν ἀπέφηνεν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ^v τεχνῶν τούτων τῶν ἐπικήρων, καὶ τῶν ἄλλων ^w πραγμάτων ἀπάντων, οἱ ^x δεινοὶ κρίνειν οὐκ ἄφ' ὧν οἱ ἰδιῶται ψηφίζονται, ἀπὸ τούτων ἐκλέγονται τὰ προκείμενα, ἀλλ' ἄφ' ὧν ἴσασιν αὐτοὶ σαφῶς, καὶ τὸ μὲν παρὰ τοῖς ἰδιώταις δοκιμασθὲν πολλάκις ἠτίμασαν, τὸ δὲ ἀτιμασθὲν ^y ἐνέκριναν· καὶ πωλοδάμναι πολλάκις ἐπὶ τῶν ἵππων τοῦτο ἐποίησαν, καὶ οἱ τῶν τιμίων λίθων κριταὶ, καὶ οἱ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν δημίουργοί· πολλῶ μᾶλλον ὁ φιλόανθρωπος θεὸς, ἢ ἄπειρος ^z σοφία, ὁ μόνος πάντα εἰδὼς σαφῶς, οὐκ ἀνέξεται τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπονοίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας σοφίας τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀδιαπτώτου τὴν περὶ πάντων οἴσει ψῆφον. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τελώνην ἐξελέξατο καὶ ληστὴν καὶ πόρνην· ἱερέας ^a δὲ καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἄρχοντας ^b ἠτίμασε ^c καὶ ἐξέβαλε. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν μαρτύρων συμβαῖνον ἴδοι τις ἂν. Πολλοὶ γοῦν τῶν σφόδρα ἀπερριμμένων ἐν καιρῷ τῶν ἀγώνων ἐστεφανώθησαν· καὶ τὸναντίον, μεγάλοι παρὰ πολλοῖς νομισθέντες εἶναι τινες, ὑπεσκελίσθησαν καὶ ^c κατέπεσον. Μὴ τοίνυν εὐθύνας ἀπαίτει τὸν δημιουργόν, μηδὲ ^d λέγε, διὰ τί ὁ μὲν ἐστεφανώθη, ὁ δὲ ἐκολάσθη; οἶδε ^e γὰρ μετὰ ἀκριβείας ταῦτα ποιεῖν. Διὸ καὶ ἔλεγε· “Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμίσησα.” Ὅτι ^f γὰρ δικαίως, σὺ μὲν ἀπὸ τοῦ τέλους ἔγνωνς, αὐτὸς δὲ καὶ πρὸ τοῦ τέλους ᾗδει σαφῶς. Οὐδὲ γὰρ ^d ἔργων ἐπίδειξιν ζητεῖ μόνον ὁ θεὸς, ἀλλὰ καὶ προαιρέσεως εὐγένειαν καὶ γνώμην εὐγνώμονα. Ὁ γὰρ τοιοῦτος, ^g κὰν ὑπὸ περιστάσεώς τινός ^h ποτε ἀμάρτη, ταχέως ἑαυτὸν ἀνακτήσεται· κὰν ἐν κακίᾳ διατρίβων τύχη, οὐ περιοφθήσεται, ἀλλὰ ταχέως αὐτὸν ^k ἀνιμῆσεται ὁ πάντα εἰδὼς θεός· ^l ὥσπερ οὖν ὁ ταύτῃ διεφθαρμένος, κὰν ἀγαθόν τι δόξῃ ποιεῖν, ἀπολείται μετὰ πονηράς τοῦτο ἐργαζόμενος γνώμης. Ἐπεὶ καὶ ὁ Δαυὶδ, καὶ

^s παραδραμὼν] ἀφείς G. ^t παρ' αὐτοῦ χάριν προσθεὶς G. ^v τέκνων G. ^w πρ. ἀπάντων G. ἀπάντων πρ. Edd. ἀπάντων om. A.D.E.F.H.I. ^x δεινοὶ] εἰδότες G. ^y ἐκρίναν A.F.H.I. Statim καὶ π. δὲ A.D.E.F.H.I. ^z σοφία] φῶς H. ^a δὲ] τε F.H.I. et ante corr. A. Statim καὶ πρεσβύτας B.G. Veron. ^b ἠτίμασε E.H.I. ἠτοίμασε G. ἠτίμωσε B.D. ἠτίμησε Edd. ^c κατέπεσαν G.H.I. ^d λέγε om. I. ^e γὰρ om. G. ^f γὰρ] δὲ I. γὰρ om. A.F.H. ^g κὰν] ἂν E. Statim ἀπὸ H. ^h ποτέ om. B.G. Veron. ⁱ ἐαυτὸν om. H.I. et ante corr. F. Statim ἀνακτήσεται A.B.D.G.I. et ex corr. F. ἀνακτήσεται Edd. ^k ἀνακαλέσεται G. ^l ὥσπερ οὖν ὁ ταύτῃ δ.] Sic G. ὥσπερ ὁ ταυτὶ δ. Edd. ὥσπερ ὅταν ᾗ δ. B. ὥσπερ οὖν ὅταν ᾗ δ. A.D.E. F.H.I.

φονεύσας καὶ μοιχεύσας, ἐπειδὴ ἀπὸ περιστάσεώς τινος ^mκαὶ
 Ε συναρπαγῆς, οὐκ ἀπὸ μελέτης τῆς κατὰ τὴν πονηρίαν ταῦτα
 εἰργάσατο, ταχέως αὐτὰ ⁿἀπενίψατο· ὁ μέντοι Φαρισαῖος,
 οὐδὲν τούτων πολμήσας, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις κομῶν ἀγαθοῖς, τῇ
 πονηρᾷ προαιρέσει πάντα ἀπώλεσε.

17 “Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; Μὴ γένοιτο.”
 Οὐκοῦν οὐδὲ ἐφ’ ἡμῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων. Εἴτα ἐπάγει ἕτερον
 τούτου ^oσαφέστερον. ^pΤὸ ποῖον; 18 “Τῷ γὰρ Μωϋσεὶ λέγει,
 ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.” Καὶ πάλιν
 αὖξιν τὴν ἀντίθεσιν, διὰ μέσου διακόπτων αὐτὴν καὶ λύων, καὶ
 ἐτέραν πάλιν ἀπορίαν ποιῶν. Ἵνα δὲ σαφέστερον γένηται τὸ
 λεγόμενον, ἐρμηνεύσαι αὐτὸ ἀναγκαῖον. Εἶπε, φησὶν, ὁ θεός,
 ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, πρὸ τῆς ὁδίνος. Τί οὖν;
 614 μὴ ἄδικος ὁ θεός; Οὐδαμῶς. Οὐκοῦν ἄκουε καὶ τῶν ἐξῆς. Ἐκεῖ
 μὲν γὰρ κἂν ἡ ἀρετὴ ^qκαὶ ἡ κακία διέκρινεν· ἐνταῦθα δὲ ἐν τὸ
 ἀμάρτημα ^rἀπάντων ἦν Ἰουδαίων, τὸ τῆς μοσχοποιίας, καὶ
^sὅμως οἱ μὲν ἐκολάσθησαν, οἱ δὲ οὐκ ἐκολάσθησαν. Διὸ ^tκαὶ
 ἔλεγεν, “Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.”
 Οὐ γὰρ σὸν ἐστὶν εἰδέναι, ^vφησὶν, ὧς Μωϋσῆ, τίνες ἄξιοι
 φιλανθρωπίας, ἀλλ’ ἐμοὶ παραχώρει ^wτούτου. Εἰ δὲ Μωϋ-
 σέως οὐκ ἦν εἰδέναι, πολλῷ μᾶλλον ^xἡμῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο
 οὐδὲ ἀπλῶς τέθεικε τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τίνα εἶπεν,
 ἐμνημόνευσε· “τῷ γὰρ Μωϋσεὶ, φησὶ, λέγει” ἵνα καὶ τῷ
 Β ἀξιώματι τοῦ προσώπου τὸν ἀντιλέγοντα ἐντρέψῃ. Εἰπὼν
 τοῖνυν τὴν λύσιν τῶν ἀπορουμένων, διὰ μέσου διακόπτει, πάλιν
 ἐτέραν ἀντίθεσιν εἰσάγων, καὶ λέγων· 19 “Ἀρα οὖν οὐ τοῦ
 θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. Λέ-
 γει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε,
 ὅπως ἐνδείξωμαι ἔν σοι τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ
 τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.” Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ, φησὶν, οἱ μὲν
 ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἐκολάσθησαν· ^zοὕτω καὶ ἐνταῦθα οὗτος εἰς
 αὐτὸ τοῦτο ἐτηρεῖτο. Εἴτα πάλιν ἀντίθεσιν ἐπάγει. 20 “Ἀρα (142)
 οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. Ἐρεῖς οὖν μοι, τί

17 v. 14.

18 v. 15.

19 v. 16, 17.

20 v. 18, 19.

^m καὶ accessit ex F.H.I. Statim συναρπαγῆς A.B.D.E.F.H.I. συναρπαγῆς
 Edd. ⁿ ἀπενέψατο H. ^o σαφέστερον] Sic libri omnes et Cat. ἀσαφέ-
 στερον Edd. ^p τὸ ποῖον A.B.D.E.F.H. ποῖον G. καὶ ποῖον Edd. ^q καὶ
 pro κἂν A.B.D.E.F.I. Cat. καὶ bis habet H. ^r ἀπάντων ἦν] Sic A.B.D.E.
 πάντων ἦν H.I. Cat. ἦν ἀπάντων Edd. ^s ὅμως om. I. ^t καὶ accessit ex
 B.D.E.F.H.I. Cat. ^v φησὶν, quod aberat, est in B.D.E.F.H.I. Cat. Mox
 τῆς φιλαν. G. ^w τοῦτο Veron. τούτου Sav. τούτου (sic) Mor. τοῦτο
 revocavit Montef. E libris τοῦτο habet solus G. ^x ἡμῶν B. Veron. ^y ἐν
 om. G. ^z οὕτω καὶ] οὕτως G. Mox οὗτος αὐτὸς ἐτηρεῖτο idem.

ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ ^aβουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν;” C
 Ὁρᾶς πῶς ἐσπούδασεν αὐτὸ ποιῆσαι διὰ πάντων ἄπορον; Καὶ
 οὐδὲ τὴν λύσιν εὐθέως ἐπάγει, συμφερόντως ^bκαὶ τοῦτο ποιῶν,
 ἀλλ’ ἐπιστομίζει πρῶτον τὸν ζητοῦντα, λέγων ^cοὕτω· 21 “Με-
 νοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ;”
 Ποιεῖ δὲ τοῦτο, τὴν ἄκαιρον ^dαὐτοῦ περιεργίαν ἀναστέλλων,
 καὶ τὴν πολλὴν πολυπραγμοσύνην, καὶ χαλινὸν ^eπεριτιθεῖς, καὶ
 παιδεύων εἰδέναι τί μὲν θεὸς, τί δὲ ἄνθρωπος, καὶ πῶς ἀκατά-
 ληπτος αὐτοῦ ἡ πρόνοια, καὶ πῶς ὑπερβαίνουσα τὸν ἡμέτερον
 λογισμόν, καὶ πῶς ἅπαντα αὐτῷ πείθεσθαι δεῖ· ^fἵνα ὅταν τοῦτο D
 κατασκευάσῃ παρὰ τῷ ἀκροατῇ, ^gκαὶ καταστείλῃ καὶ λεάνῃ τὴν
 γνώμην, τότε μετὰ πολλῆς ^hεὐκολίας ἐπάγων τὴν λύσιν, εὐπα-
 ράδεκτον αὐτῷ ⁱποιήσῃ τὸ λεγόμενον. Καὶ οὐ λέγει, ὅτι
 ἀδύνατον ^kτὰ τοιαῦτα λύνειν, ^lἀλλ’ ὅτι παράνομον ^mτὰ τοιαῦτα
 ζητεῖν. Δεῖ γὰρ πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ⁿγινομένοις, ^oοὐ
 περιεργάζεσθαι, καὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀγνοῶμεν. Διό φησι,
 “Σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ;” Εἶδες πῶς ἐξηγῆται,
 πῶς κατήνεγκε τὸ φύσημα; “Σὺ τίς εἶ;” Κοινωνὸς εἶ τῆς
 ἀρχῆς; ἀλλὰ δικαστὴς ἐκάθισας τῷ θεῷ; Πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνου E
 σύγκρισιν οὐδὲ εἶναι τι δύνασαι, οὐ τότε ἢ τότε, ἀλλ’ οὐδὲ εἶναι
 τι. Τοῦ γὰρ εἰπεῖν, οὐδὲν εἶ, πολὺ τὸ εἰπεῖν, ^pτίς εἶ, οὐδαμι-
 νέστερον. Καὶ ^qἄλλως πλείονα τὴν ἀγανάκτησιν ἐνδείκνυται
 τῇ ἐρωτήσει. ^rΚαὶ οὐκ εἶπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀποκρινόμενος τῷ
 θεῷ; ἀλλ’, “ὁ ἀνταποκρινόμενος,” τουτέστιν, ὁ ἀντιλέγων,
 ὁ ἐναντιούμενος. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ^sὅτι οὕτως ἔδει, καὶ οὐχ
 οὕτως ἔδει, ^tἀνταποκρινόμενον. Εἶδες πῶς ἐφόβησε, πῶς
 κατέπληξε, πῶς τρέμειν μᾶλλον ἐποίησεν, ἢ ζητεῖν καὶ
 περιεργάζεσθαι; Τοῦτο ἀρίστου διδασκάλου, ^vτὸ μὴ τῇ τῶν
 μαθητῶν ἐπιθυμίᾳ ἔπεσθαι πανταχοῦ, ἀλλ’ αὐτοὺς πρὸς τὸ 615

21 v. 20.

^a βουλήματι A.B.D.E.G.I. Mosqq. θελήματι Edd. ^b καὶ om. A.D.E.F.
 H.I. Cat. ^c οὕτω] αὐτῷ G. ^d αὐτῶν G. ^e περιθεῖς I. ^f ἵνα ὅταν
 B.D.E. Veron. ἵν’ ὅταν Sav. cet. καὶ ὅταν A.F.I. Cat. ^g καὶ καταστείλῃ
 om. H. Statim λεάνῃ A.B.D.E.H.I. fortasse alii. λειάνῃ Edd. praeter Ben.
^h τῆς εὐκολίας Edd. τῆς om. E.F.G.I. Cat. ⁱ ποιήσει H.I. Cat. ^k τὰ
 τοιαῦτα D.E.F.H.I. Cat. τοιαῦτα B. τὸ τοιαῦτα Edd. ^l ἀλλ’ ὅτι] Sic Cat.
 et Sav. marg. ἀλλὰ τί; Edd. ἀλλὰ τί; ὅτι H. ἀλλὰ τί; ἀλλ’ ὅτι A.B.D.
 E.F.I. ^m τὰ pro τὸ B.D.E.F.H.I. Cat. ⁿ γινομένοις A.B.G.I. Cat.
 γενομένοις D.E.F.H. λεγομένοις Edd. ^o οὐ] οὔτε G. καὶ οὐ E. καὶ μὴ
 Cat. ^p τίς] σὺ τίς A.D.E. Mox οὐδαμινώτερον G. Cat. ^q ἄλλως] + δὲ
 D.E. ^r Haec καὶ οὐκ εἶπε, σὺ τίς εἶ, et ἀλλ’ ὁ ἀνταποκρινόμενος desunt in G.
^s ὅτι om. G. ^t ἀνταποκρινόμενος H. ἀνταποκρινόμενον ἐστὶν Edd. ἐστὶν om.
 B.D.E.F.H.I. et a pr. man. A. ^v τὸ om. G. Mox ἔπεσθαι, ἀλλ’ αὐτοὺς
 πανταχοῦ idem. ἔπεσθαι τε πανταχοῦ καὶ ὑπέκειν, ἀλλ’ αὐτοὺς B.

οἰκείον ^ω ἄγειν θέλημα, καὶ τὰς ^χ ἀκάνθας ἀνασπᾶν, καὶ τότε ^υ καταβάλλειν τὰ σπέρματα, καὶ μὴ εὐθέως πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀποκρίνεσθαι πανταχοῦ.

“Μὴ ^ζ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;” ²² Ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ^α κεραμεὺς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;” Ἐνταῦθα οὐ τὸ αὐτεξούσιον ἀναιρῶν ^β τοῦτο λέγει, ἀλλὰ δεικνὺς μέχρι πόσου δεῖ πείθεσθαι τῷ θεῷ. ^γ Εἰς γὰρ τὸ τὸν θεὸν ἀπαιτεῖν εὐθύνας, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ πηλοῦ διακείσθαι δεῖ. ^δ Οὐ γὰρ δὴ ^Β μόνον ἀντιλέγειν οὐ χρεῖ, οὐδὲ ζητεῖν, ἀλλ’ ^ε οὐδὲ φθέγγεσθαι ὅλως, οὐδὲ ἐννοεῖν, ἀλλ’ εἰκέναι ἐκείνῳ τῷ ἀψύχῳ, καὶ ταῖς χερσὶν ἐπομένῳ τοῦ κεραμέως, καὶ περιαγομένῳ ὅπου περ ἂν ἐκείνος ἐθέλῃ. Εἰς τοῦτο γὰρ μόνον τὸ ὑπόδειγμα ἔλαβεν, οὐκ εἰς τὴν τῆς πολιτείας ἐπίδειξιν, ἀλλ’ εἰς τὴν ἐπιτεταμένην ὑπακοὴν καὶ σιγὴν. ^ς Καὶ τοῦτο πανταχοῦ δεῖ παρατηρεῖν, ὅτι τὰ ὑποδείγματα οὐ πάντα καθόλου δεῖ λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ χρήσιμον αὐτῶν ἐκλεξαμένους, καὶ εἰς ^ζ ὅπερ παρέρηται, τὸ ^Γ λοιπὸν ἅπαν ἑάν. “Ὡς περ ^η οὖν ὅταν λέγῃ, ²³ “Ἀναπесὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων,” τὸ ἅμαχον καὶ φοβερὸν ἐκλαμβάνομεν, οὐ τὸ θριῶδες, ^ι οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τῷ λέοντι προσόντων· καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ, ²⁴ “Ἀπαντήσομαι αὐτοῖς, ὡς ^κ ἄρκτος ἀπορουμένη,” τὸ τιμωρητικόν· καὶ ὅταν λέγῃ, “Ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον,” τὸ δαπανητικὸν τὸ ἐκ τῆς κολάσεως· ^ι οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸν πηλὸν καὶ τὸν κεραμέα καὶ τὰ σκεύη ἐκλαμβάνειν ἀνάγκη. Καὶ ὅταν ^μ δὲ ἐπάγῃ καὶ λέγῃ, “Ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς ^ν τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;” μὴ εἰς δημιουργίας ^Δ λόγον νόμιζε ταῦτα εἰρηῇσθαι τῷ Παύλῳ, ^ο μηδὲ εἰς γνώμης ἀνάγκην, ἀλλ’ εἰς οἰκονομικὴν ἐξουσίαν καὶ διαφοράν. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐκλάβοιμεν, πολλὰ τὰ ἄτοπα ἔψεται. Καὶ γὰρ εἰ

22 v. 21.

23 Num. xxiv. 9.

24 Osee xiii. 8. Deut. iv. 24.

^ω ἐνάγειν I. ^χ ἀκάνθας] + πρότερον D.E. Statim ἀνασπᾶν A.B.D.F. G.H.I. ἀποσπᾶν Edd. ^υ βάλλειν H. ^ζ ἐρεῖ] + γὰρ φησιν G. ^α κεραμεὺς] + τοῦ πηλοῦ Edd. τοῦ πηλοῦ om. F.G.H.I. Mosqq. ^β ταῦτα G. Mox ποῦ pro πόσου idem. ^γ εἰς γὰρ τὸ] οὐ γὰρ δεῖ (et p. p. οὐδὲ pro οὐδὲν) G. ^δ οὐ γὰρ δὴ pro οὐ δὴ γὰρ A.B.D.E.F.G. Cat. οὐδὲ γὰρ clam edidit Montef. ^ε οὐδὲ τι φθ. ὅλως ἐννοεῖν G. ^ς καὶ τοῦτο om. H. Mox τηρεῖν pro παρατηρεῖν B. ^ζ ὅπερ] ὃ G. Cat. Statim παρήχθη A.F.H. παρήλθη I. παρήχθησαν Cat. Deinceps τὸ δὲ λ. A.F.G.H. ^η οὖν om. I. ^ι οὐδ’ ἄλλο A.D.E. Cat. οὔτε ἄλλο I. ^κ ἄρκος A.B.I. ^λ οὕτω] Sic A.D.E.F.H.I. Cat. οὕτως οὖν Edd. ^μ δὲ om. A.F.H.I. ^ν τοῦ πηλοῦ om. G. Mox πηλοῦ pro φυράματος idem. ^ο μηδὲ pro μὴ B.D.G. et ex corr. F. etiam Cat.

περὶ γνώμης ἐνταῦθα ὁ λόγος, ῥκαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν οὐ
 τοιούτων, ἔσται αὐτὸς δημιουργὸς τούτων, καὶ ὁ ἄνθρωπος πά-
 σης αἰτίας ἑκτός. Φανείται δὲ καὶ ὁ Παῦλος οὕτως ῥαὐτὸς
 (143) ἑαυτῷ μαχόμενος ὁ πανταχοῦ τὴν προαίρεσιν στεφανῶν. Οὐ-
 δὲν ῥτοιῦν ἐνταῦθα ἕτερον κατασκευάσαι βούλεται, ἢ τὸ πείσαι
 τὸν ἄκροατὴν μεθ' ὑπερβολῆς ἀπάσης εἶκιν τῷ θεῷ, καὶ μη-
 δενὸς μηδέποτε ἀπαιτεῖν εὐθύνας αὐτόν. Καθάπερ ῥγὰρ ὁ
 κεραμεύς, φησὶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ἁ βούλεται ποιεῖ,
 καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων· οὕτω καὶ ῥτὸν θεὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους E
 τῶν ἀνθρώπων τοὺς μὲν κολάζοντα, τοὺς δὲ τιμῶντα μὴ πε-
 ριεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει, ἀλλὰ προσκύνει μόνον, καὶ
 μιμοῦ τὸν πηλόν· καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἔπεται ταῖς χερσὶ τοῦ
 κεραμέως, οὕτω καὶ σὺ τῇ γνώμῃ τοῦ ῥταῦτα οἰκονομοῦντος.
 ῥΟὐδὲν γὰρ ἀπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἐργάζεται, κἀν αὐτὸς
 ῥἀγνοῆς τὸ τῆς σοφίας ἀπόρητον. Σὺ δὲ ἐκείνῳ μὲν συγχω-
 ρεῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ῥδιάφορα ποιεῖν, καὶ οὐκ ἐγκαλεῖς·
 τοῦτον δὲ εὐθύνας ἀπαιτεῖς τῶν κολάσεων καὶ τῶν τιμῶν, καὶ οὐ 616
 παραχωρεῖς αὐτῷ εἰδέναι, τίς μὲν ἄξιος, τίς δὲ οὐ τοιοῦτος, ἀλλ'
 ἐπειδήπερ τὸ αὐτὸ φύραμα ῥτῆς οὐσίας ἐστὶ, καὶ τὰς αὐτὰς
 προαιρέσεις ἀξιοῖς εἶναι. Καὶ πόσης ταῦτα ῥπαραπληξίας ;
 Καίτοιγε οὐδὲ ἐπὶ τοῦ κεραμέως ἐκ ῥτοῦ φυράματος τὸ ἄτιμον
 καὶ τὸ ἐντιμον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χρήσεως τῶν ῥμεταχειριζομένων,
 ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς προαιρέσεως. Πλὴν, ὅπερ
 ἔφθην εἰπὼν, εἰς ἐν τοῦτο ῥλαμβάνειν δεῖ μόνον τὸ ὑπόδειγμα,
 τὸ ῥμὴ δεῖν ἀντιλέγειν τῷ θεῷ, ἀλλὰ παραχωρεῖν αὐτοῦ τῷ
 ἀκαταλήπτῳ τῆς ῥπρονοίας. Καὶ γὰρ τὰ παραδείγματα μεί-
 ζονα εἶναι ῥδεῖ τῶν προκειμένων, καὶ ὑπὲρ ὧν εἰς μέσον ἄγεται, B
 ὥστε μᾶλλον ῥἐνάγειν τὸν ἄκροατὴν· ἐπεὶ εἰ μὴ ῥμείζω εἶη, καὶ
 πλείονα ἔχοι τὴν ὑπερβολὴν, οὐκ ἂν ὡς χρὴ καθικέσθαι δυνη-
 θεῖη, καὶ ἐντρέψαι τὸν ἀντιλέγοντα.

Τὴν μὲν οὖν ἄκαιρον ῥαὐτῶν φιλονεικίαν οὕτως ἐπεστόμισε

ῥ Verba καὶ τῶν ἀγαθῶν——τούτων om. B. Haec ἔσται——τούτων desunt in
 G. Statim καὶ ἄνθρωπος idem. ῥ ἐκτός. φανείται δὲ καὶ] ἐκτός φαίνεται,
 καὶ Veron. ἐκτός φανήσεται, καὶ G. καὶ om. E. ῥ αὐτὸς om. B. E. G.
 ῥ τοῖνυν om. I. Statim ἐνταῦθα ἕτερον pro ἕτερον ἐνταῦθα A. D. E. H. I. Cat.
 ῥ γὰρ om. G. Mox ἐκ τοῦ αὐτοῦ φ. om. idem. ῥ τὸν θεόν] τοῦτον G.
 Veron. ῥ οἶκον. ταῦτα inverso ord. A. F. H. I. Cat. ῥ οὐδὲ I. ῥ ἀγ-
 νοῆς omnes. ἀγνοεῖς Edd. ῥ διάφορα] + σκευή G. ῥ αὐτῆς οὐσίας
 Edd. αὐτῆς om. A. B. D. E. F. H. I. Cat. ῥ παραξίας B. ῥ τοῦ] + αὐτοῦ
 G. ῥ ἐγχειριζομένων I. ῥ λ. δεῖ μόνον] μόνον δεῖ λ. G. μόνον om. H. I.
 ῥ μὴ δεῖν] μηδὲν G. ῥ προνοίας pro σοφίας omnes. ῥ δεῖ] δοκεῖ A. B. D.
 E. H. ῥ ἐνάγειν omnes. ἐνεργεῖν Edd. ῥ μείζω B. D. E. G. I. μείζον Edd.
 ῥ αὐτοῦ I.

μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπερβολῆς· ἐπάγει ^m δὲ λοιπὸν καὶ τὴν
 λύσιν. Τίς οὖν ἡ λύσις; ²⁵ “Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι
 τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατόν ⁿ αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ
 μακροθυμίᾳ σκευὴ ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν· καὶ ἵνα
 γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης ^o αὐτοῦ ἐπὶ σκευὴ ἐλέους, ἃ
 C προητοίμασεν εἰς ^p δόξαν· οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ
 Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι·
 σκευὸς ὀργῆς ἦν ὁ Φαραὼ· τουτέστιν, ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ τὴν
 ὀργὴν ἀνάπτων διὰ τῆς οἰκείας σκληρότητος· πολλῆς γὰρ
 ἀπολαύσας μακροθυμίας, οὐκ ἐγένετο βελτίων, ἀλλ’ ἀδιόρθωτος
^r ἔμεινε. Διὸ οὐδὲ σκευὸς ὀργῆς αὐτὸν ἐκάλεσε μόνον, ἀλλὰ
 καὶ, “κατηρτισμένον εἰς ἀπώλειαν” ^s τουτέστιν, ἀπηρτισμένον,
 οἰκοθεν μέντοι καὶ παρ’ ἑαυτοῦ. Οὔτε γὰρ ὁ θεὸς ἐνέλιπέ τι
 τῶν εἰς τὴν διόρθωσιν ἠκόντων τὴν ἐκείνου, οὔτε αὐτὸς ἐνέλιπέ
 D τι τῶν ἀπολλύντων ^v αὐτὸν, καὶ πάσης ἀποστερούντων συγγνώ-
 μης. Ἄλλ’ ὅμως καὶ ταῦτα εἰδὼς ὁ θεός, “ἤνεγκεν ἐν πολλῇ
 μακροθυμίᾳ,” βουλόμενος αὐτὸν εἰς μετάνοιαν ἀγαγεῖν· εἰ γὰρ
 μὴ τοῦτο ἤθελεν, ^w οὐδ’ ἂν ἐμακροθύμησεν. ^x Ἐπειδὴ δὲ οὐκ
 ἠθέλησεν εἰς μετάνοιαν τῇ μακροθυμίᾳ χρήσασθαι, ἀλλ’ ἀπὴρ-
 τισεν ἑαυτὸν εἰς ὀργὴν, ἐχρήσατο αὐτῷ εἰς τὴν ἐτέρων διόρ-
 θωσιν, διὰ τῆς εἰς ἐκείνον κολάσεως ἐτέρους ^y σπουδαιοτέρους
 ποιῶν, καὶ τὴν δύναμιν ^z αὐτοῦ ταύτῃ δεικνύς. Ὅτι γὰρ οὐ
 βούλεται ὁ θεὸς οὕτως ^a αὐτοῦ γνωρίζεσθαι τὸ δυνατόν, ἀλλ’
 E ἐτέρως ^b δι’ ὧν εὐεργετεῖ, δι’ ὧν εὖ ποιεῖ, καὶ τοῦτο διὰ πάντων
 ἐδήλωσεν ἄνωθεν. Εἰ γὰρ Παῦλος οὐχ οὕτω ^c βούλεται φαί-
 νεσθαι δυνατός· ²⁶ “Οὐ γὰρ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, φησὶν,
 ἀλλ’ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιήτε” πολλῷ μᾶλλον ὁ θεός. Ἄλλ’
 ἐπειδὴ ἐμακροθύμησε μὲν, ἵνα εἰς μετάνοιαν ἀγάγῃ, οὐ μετενό-
 ησε δὲ ἐκείνος, ἤνεγκεν αὐτὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὁμοῦ μὲν τὴν
^d αὐτοῦ χρηστότητα ἐπιδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν δύναμιν, εἰ
^e μὴ βουληθείη τι κερδᾶναι ἐκείνος ἀπὸ τῆς πολλῆς ταύτης μα-

25 v. 22—24.

26 2 Cor. xiii. 7.

^m δὲ om. H. ⁿ αὐτοῦ pro αὐτοῦ B.E. fortasse alii. ^o αὐτοῦ A.B.D.
 E.H. αὐτοῦ Edd. ^p δόξαν] + αὐτοῦ G. ^q ὁ ἄνθρωπος Edd. ὁ abest a
 B.D.E.G.I. Cat. ^r ἔμεινε H. et ex corr. I. necnon Cat. ^s τουτέστι
 τὸν ἀπ. Edd. τὸν deest in omnibus. Haec τουτέστι—παρ’ ἑαυτοῦ om. G.
^t τὴν om. G.I. Statim κατόρθωσιν B.G. Veron. Deinceps ἠκόντων A.B.D.
 E.G.I. Cat. Veron. εἰκόντων Sav. cet. ^v αὐτὸν pro αὐτὸν A.B.D.E.H.I.
 Cat. αὐτὸν om. G. ^w οὐδ’] οὐκ H. ^x ἐπειδὴ] ἐπεὶ A.D.E.H.I. Cat.
^y σπουδαιοτέρους] βελτίους G. ^z αὐτοῦ pro αὐτοῦ B.D.E.H. Statim ταύτην
 F.H. ^a αὐτοῦ pro αὐτοῦ B.D.E.F.H.I. Statim γνωρίσαι A.F.H.I. Cat.
^b δι’ ὧν εὐεργετεῖ om. G. ^c φαίνεσθαι βούλεται inverso ord. F.G.I. ^d αὐ-
 τοῦ A.B.D.E.H. αὐτοῦ Edd. praeter Ben. ^e μὴ om. G.

κροθυμίας. "Ὡςπερ οὖν τοῦτον ἀδιόρθωτον ^fμείναντα κολάσας
 ἔδειξεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν· οὕτω τοὺς πολλὰ ἀμαρτήσαντας
^hκαὶ μετανοήσαντας ἐλεήσας, ἐδήλωσεν ⁱαὐτοῦ τὴν φιλανθρω-
 πίαν. ^kἌλλ' οὐκ εἶπε τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν, ⁶¹⁷
 δεικνὺς ὅτι τοῦτο μάλιστα δόξα θεοῦ, καὶ τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων
 (144) ^lἀπάντων ἐσπούδακεν. "Ὅταν δὲ λέγῃ, " ^mἀ προητοίμασεν εἰς
 δόξαν," οὐ τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν εἶναί φησιν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, οὐδὲν
ⁿἐκόλυνεν ἅπαντας σῶζεσθαι· ἀλλὰ πάλιν αὐτοῦ τὴν πρόγνωσιν
 δείκνυσσι, καὶ τὸ μέσον Ἰουδαίων καὶ ἔθνων ἀναιρεῖ. Καὶ οὐ
 μικρὰν ^oκαὶ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ κατασκευάζει ^pπάλιν ἀπολογίαν.
 Οὐδὲ γὰρ μόνον ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δὲ ἐσώ-
 θησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἔθνων τοῦτο γέγονε. Διόπερ ^qοὐ
 λέγει τὰ ἔθνη πάντα, ἀλλ', "ἐξ ἔθνων." ^rοὐδὲ, Ἰουδαίους πάν-
 τας, ἀλλὰ, "τοὺς ^sἐξ Ἰουδαίων." "Ὡςπερ οὖν ὁ Φαραὼ σκευὸς B
 ὀργῆς γέγονεν ἀπὸ τῆς οἰκείας παρανομίας, οὕτω καὶ οὗτοι
 σκευὴ ἐλέους ἀπὸ τῆς οἰκείας εὐγνωμοσύνης. Εἰ γὰρ καὶ τὸ
^tπλέον ἐστὶ τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ ^vτι μικρὸν εἰσήνεγκαν.
 Διὸ οὐδὲ εἶπε, σκευὴ κατορθωμάτων, οὐδὲ, σκευὴ παρρησίας,
 ἀλλὰ, "σκευὴ ἐλέους," δεικνὺς ὅτι τὸ πᾶν ἐστὶ τοῦ θεοῦ. Καὶ
 γὰρ τὸ, "Οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος," εἰ καὶ ἐν τάξει
 ἀντιθέσεως εἴρηται, ἀλλ' ὅμως καὶ παρὰ τοῦ Παύλου λεγόμενον,
^wἀπορίαν οὐδεμίαν φέρει. "Ὅταν γὰρ εἴπῃ, "οὐ τοῦ θέλοντος
 οὐδὲ τοῦ τρέχοντος," οὐ τὴν ἐξουσίαν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ δείκνυσιν, C
 ὅτι οὐ τὸ πᾶν αὐτοῦ ἐστίν, ἀλλὰ δέεται τῆς ἄνωθεν χάριτος.
^x"Ἐδει μὲν γὰρ καὶ θέλειν καὶ τρέχειν· θαρρεῖν δὲ μὴ τοῖς
 οἰκείοις πόνοις, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία. "Ὅπερ καὶ
 ἀλλαχοῦ ἔλεγεν. ²⁷ "Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ ^yχάρις ἡ σὺν ἐμοί."
 Καὶ καλῶς εἶπεν, " ^zἀ προητοίμασεν εἰς δόξαν." Ἐπειδὴ γὰρ
 τοῦτο ὠνείδιζον, ὅτι χάριτι ἐσώθησαν, καὶ καταισχύειν αὐτοὺς
 ἐνόμιζον, ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν.

27 1 Cor. xv. 10.

^f μείναντα] ὄντα A. ^g αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.D.E.H. ^h καὶ μετανοή-
 σαντας om. G. ⁱ αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.D.E.H.I. ^k Haec ἀλλ' οὐκ—
 φιλανθρωπίαν om. F.H. Pro iis οὐκ εἶπε δὲ δύναμιν dat I. Statim ἀλλὰ δόξαν
 I. ἀλλὰ καὶ τὴν δ. A. ^l ἀπάντων om. G. Cat. ^m προητοίμασεν] + ὁ θεὸς
 G. ⁿ ἐκόλυνεν pro ἐκόλυσεν D.E.F.G.I. Cat. Mox σωθῆναι B. ^o καὶ]
 δὲ καὶ Edd. δὲ deest in omnibus. ^p πάλιν om. A.F.H.I. ἀπ. πάλιν inverso
 ord. B. κατασκ. τῷ λ. πάλιν τὴν ἀπ. G. ^q οὐ pro οὐδὲ A.B.E.F.G. Cat.
^r οὐδὲ] οὐ λέγει G. ^s ἐξ] ἀπὸ A.F.H. Cat. ^t πλείον A.E.H.I. πλείστον
 Cat. πᾶν G. Hic autem pergit: ἐστὶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι. ^v τί
 om. E. Statim εἰσήνεγκαν pro εἰσηνέγκαμεν B.D.E.G. Veron. ^w ἀπορ.
 οὐδεμίαν pro οὐδεμίαν ἀπορ. omnes. ^x ἔδει A.B.D.E.F.H.I. Cat. δεῖ Edd.
^y χάρις] + τοῦ θεοῦ Edd. repugnantibus libris.

Εἰ γὰρ τῷ θεῷ ^zδόξαν τὸ πρᾶγμα ἤνεγκε, πολλῶ μᾶλλον ἐκείνοις, δι' ὧν ^aκαὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη. Σκόπει δὲ αὐτοῦ ^bεὐ-
D γνωμοσύνην καὶ σοφίαν ἄφατον. Δυνάμενος γὰρ μὴ τὸν Φαραὼ παρενεγκεῖν εἰς τὸν ^cπερὶ τῶν κολαζομένων λόγον, ἀλλ' ἐξ Ἰουδαίων τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ σαφέστερον μᾶλλον ποιῆσαι τὸν λόγον, καὶ δείξαι ὅτι ἔνθα οἱ αὐτοὶ πατέρες, ἔνθα τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα, οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δὲ ^dἠλεήθησαν, καὶ πείσαι μηκέτι διαπορεῖν, ^eεἰ καὶ ἐξ ἐθνῶν τινες ἐσώθησαν, Ἰουδαίων ^fἀπολομένων ἵνα μὴ ποιήσῃ τὸν λόγον φορ-
618 τικόν, τὴν μὲν τῆς κολάσεως ἀπόδειξιν ἀπὸ τοῦ βαρβάρου παράγει, ὥστε μὴ ἀναγκασθῆναι ^gαὐτοὺς σκευὴ ὀργῆς καλέσαι τοὺς δὲ ^hἐλευομένους ἀπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων παράγει.
E Καίτοιγε ἱκανῶς ⁱκαὶ ὑπὲρ τοῦ θεοῦ ἀπολελόγηται, ὅτι ^kκαὶ σφόδρα αὐτὸν εἰδὼς ἀπαρτίζοντα ἑαυτὸν σκευὸς ἀπωλείας, ὅμως τὰ παρ' ἑαυτοῦ εἰσήνεγκε, τὴν ἀνοχήν, τὴν μακροθυμίαν, καὶ οὐχ ἀπλῶς μακροθυμίαν, ἀλλὰ πολλὴν μακροθυμίαν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων αὐτὸ γυμνάσαι. Πόθεν οὖν οἱ μὲν σκευὴ ὀργῆς, οἱ δὲ ἐλέους; Ἀπὸ προαιρέσεως οἰκείας. Ὁ δὲ θεὸς σφόδρα ἀγαθὸς ὢν, ἐπ' ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν ^lἐπιδείκνυται χρηστότητα. Καὶ γὰρ οὐχὶ τοὺς σωζομένους ἠλέησε μόνον, ^mἀλλὰ καὶ τὸν Φαραὼ, τό γε αὐτοῦ μέρος· τῆς γὰρ ⁿαὐτῆς
618 μακροθυμίας καὶ ἐκεῖνοι καὶ οὗτος ἀπήλυσαν. Εἰ δὲ μὴ ^oἐσώθη, παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τὸ πᾶν· ὥς τό γε εἰς τὸν θεὸν ἦκον, οὐδὲν ἔλαττον τῶν διασωθέντων ἔσχεν.

Ἀποδοὺς τοίνυν τὴν λύσιν τῷ ζητήματι ^pτὴν διὰ τῶν πραγμάτων, ὥστε καὶ ἐτέρωθεν ^qἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λόγον, ^rκαὶ τοὺς προφήτας ἐπεισάγει ^sτὰ αὐτὰ προαναφωνούντας. Καὶ γὰρ ^tὩσηέ, φησὶν, ἄνωθεν ταῦτα ἔγραφεν, οὕτω λέγων·
28 “ Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημέ-

28 v. 25.

^z δόξαν τὸ πρ. A.D.E.F.H.I. Cat. τὸ πρ. δόξαν Edd. ^a καὶ accessit ex B.D.E.F.G.H. Cat. ^b τὴν εὐγ. καὶ σοφ. τὴν ἄφατον G. ^c περὶ om. G. ^d ἐσώθησαν G. Cat. ^e εἰ γὰρ καὶ G. καὶ om. E. ^f ἀπολομένων A.B.D. E.F.I. Cat. ἀπολογουμένων H. ἀπολλυμένων Edd. Statim ἀλλ' ἵνα μὴ G. ^g αὐτοὺς σκ. ὁ. pro σκ. ὁ. αὐτοὺς omnes. Statim γενέσθαι pro καλέσαι I. ^h ἐλευθερουμένους G. ⁱ καὶ] + ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἢ μᾶλλον καὶ I. Mox ἀπολελόγηται pro ἀπολογεῖται A.D.E.F.G.I. ^k καὶ om. G. Mox idem εἰς ἀπώλειαν pro ἀπωλείας. ^l δείκνυται H. ^m ἀλλὰ] + γε G. ⁿ αὐτοῦ H. Mox καὶ οὗτοι κακείνος G. καὶ οὗτοι καὶ οὗτος I. καὶ ἐκεῖνοι pro κακείνοι obtulerunt A.D.E.H. Cat. ^o ἐσώθη] ἐκείνος ἐσώθη A.D.E.F.H.I. Cat. ἐσώθη ἐκείνος B. Mox τό γε εἰς τὸν θεόν, ἡμῶν οὐδὲν I. ^p τὴν om. B. ^q ἀξιόπιστότερον G. ^r καὶ accessit ex A.B.D.E.F.G.H. Cat. ὃν pro καὶ habet I. Mox ἐπεισάγει B.D.E. Cat. προεισάγει F.I. εἰσάγει vulgo. ^s τὰ αὐτὰ om. A.E.F.H.I. ^t ἐν Ὡσηέ A.E.F.H.I. Mox ἄνωθεν δὲ ταῦτα Edd. Sed δὲ deest in omnibus.

νην, ἡγαπημένην.” “Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι παραλογίζῃ ἡμᾶς ταῦτα λέγων, τὸν Ὡσηὲ ἐκάλεσε μάρτυρα, βοῶντα καὶ λέγοντα, B “Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου.” Τίς γὰρ ἦν ὁ οὐ λαός; Τὰ ἔθνη ᾠ δῆλον ὅτι. Καὶ τίς ἡ οὐκ ἡγαπημένη; Τὰ ὕαυτὰ πάλιν. Ἀλλ’ ὅμως ἔφησεν αὐτοὺς καὶ λαὸν καὶ ἡγαπημένην καὶ υἱοὺς θεοῦ ἔσεσθαι. 29 “^z Αὐτοὶ γὰρ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.” Εἰ δὲ λέγοιεν περὶ τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων τοῦτο εἰρησθαι, καὶ ^a οὕτως ὁ λόγος ἴσταται. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγνωμονησάντων μετὰ πολλὰς εὐεργεσίας, καὶ ἀλλοτριωθέντων, καὶ τὸ λαὸς εἶναι ἀπολωλεκότων ^b τοσαύτη 145) γέγονεν ἡ μεταβολή, ^c τί ἐκώλυε καὶ ^d τοὺς οὐ μετὰ τὴν οἰκείωσιν ἀλλοτριωθέντας, ἀλλ’ ἐξ ἀρχῆς ἀλλοτρίους ὄντας, κληθῆναι, καὶ ὑπακούσαντας τῶν αὐτῶν ἀξιοθῆναι; Παραγαγὼν τοίνυν C τὸν Ὡσηὲ, ^e οὐ τούτῳ ἀρκεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἡσαΐαν ^f μετ’ ἐκείνον εἰσάγει συνῳδὰ τούτῳ φθεγγόμενον. 30 “Ἡσαΐας ^g γὰρ κράζει, φησὶν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ.” τουτέστι, μετὰ παρρησίας ἀναφωνεῖ, καὶ οὐχ ὑποστέλλεται. Τί τοίνυν ἡμῖν ^h ἐγκαλεῖτε, ὅταν ἐκείνοι σάλπιγγος ἱλαμπρότερον ταῦτα προαναφωνῶσι; Τί οὖν κράζει ὁ Ἡσαΐας; “Ἐὰν ἡ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ^k ὥς ἡ ἄμμος τῆς θαλάττης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται.” Ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ⁱ οὐχὶ πάντας λέγει σώζεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους ^m σωθῆναι; Οὐ γὰρ αἰδοῦμαι τὸ πλη- D θος, φησὶν, οὐδὲ δυσωπεῖ με τὸ γένος οὕτως ἐκκεχυμένον, ἀλλ’ ἐκείνους ⁿ σώζω μόνον τοὺς ἀξίους ἑαυτοὺς παρέχοντας. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἄμμου θαλάσσης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ’ ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς παλαιᾶς ἐπαγγελίας, ἧς ἀναξίους ἑαυτοὺς κατέστησαν. Τί τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς τῆς ὑποσχέσεως διαπεσούσης, τῶν προφητῶν ἀπάντων δηλούντων, οὐ πάντας εἶναι ^o τοὺς σωζομένους; Εἶτα καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας λέγει. Εἶδες ἀκρίβειαν προφητικὴν, καὶ σύνεσιν ἀποστολικήν, οἶαν μαρτυρίαν

29 v. 26.

30 v. 27.

^v ἦν ὁ om. B.D. ἦν om. E. ^w δῆλον ὅτι G. δηλονότι Cat. Vulgo abest ὅτι. ^x ἡ aberat ante Montef. invitis libris. ^y αὐτὰ] + ταῦτα B.G. ^z αὐτοὶ pro ἐκεῖ A.B.D.E.F.G.H. Mosqq. Mox φησὶ κληθ. B.G. κληθ. φησὶν Edd. φησὶν om. A.D.E.F.H.I. ^a οὗτος F.G.H. ^b τοσαύτη] αὕτη A.D.E.F.H.I. ^c τί] + οὖν G. Statim ἐκώλυε A.D.E.G.I. Cat. ἐκώλυσε Edd. ^d τοὺς] τούτους G. Mox ἀλλοτριωθέντας om. idem. ^e οὐ τούτῳ (τούτο E. et ante corr. I.) ἀρκ.] Sic A.D.E.F.H.I. Cat. οὐκ ἀρκ. τούτῳ Edd. Statim μόνῳ G. Cat. ^f μετ’ ἐκείνου D.E. Statim ἄγει A.F.H.I. Cat. ^g γὰρ om. G. ^h ἐγκαλεῖται Veron. Sav. Mor. ἴσ. ἐγκαλεῖτε Sav. marg. ἐγκαλεῖτε est in A.D.E.F.G. Cat. ⁱ λαμπρότερα G. Abhinc deest folium in E. usque ad εἶρε δικαιοσύνην p. 619 E. ^k ὥς ἡ pro ὥσει A.D.F.G.H.I. Mosqq. Mox κατάλειμμα pro ἐγκατάλειμμα iidem. ^l οὐχὶ] οὐ A.B.F.H.I. Cat. ^m τοῦ σωθῆναι G. Statim οὐδὲ γὰρ B. ⁿ σώσω B. ^o τῶν σωζομένων I.

ῥπαρήγαγε, πῶς σφόδρα ἐπιτηδείαν; Οὐ γὰρ μόνον ὅτι τινές
 Εἰσιν οἱ σωζόμενοι καὶ οὐχὶ πάντες, δείκνυσιν ἡμῖν αὕτη, ἀλλὰ
 καὶ πῶς ῥσωθήσονται προστίθησι. Πῶς οὖν σωθήσονται; καὶ
 πῶς αὐτοὺς ῥὁ θεὸς ἀξιώσει τῆς εὐεργεσίας; ³¹ “Λόγον συντε-
 λῶν καὶ συντέμνων, φησὶν, ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμη-
 μένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.” ῥΟ δὲ λέγει, ῥτοιούτον
 ἐστίν· οὐ περιόδου χρεία καὶ πόνων καὶ ταλαιπωρίας τῆς ἀπὸ
 τῶν ἔργων τῶν νομίμων, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς συντομίας
 ἔσται ἡ σωτηρία. Τοιούτον γὰρ ἡ πίστις· ἐν βραχέσι ῥήμασιν
 ἔχει τὴν σωτηρίαν. ³² “ῥΕὰν γὰρ ὁμολογήσης, ῥφησὶν, ἐν τῷ
 στόματί σου κύριον ῥησοῦν, καὶ πιστεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
 619 ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ῥγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.” Εἶδες ῥτί ἐστι,
 “Λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς;” Καὶ τὸ
 δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ὁ βραχὺς οὗτος λόγος οὐ σωτηρίαν ῥμόνον,
 ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην ἐκόμισε. ³³ “Καὶ καθὼς προεῖρηκεν
 ῥΗσαῖας, Εἰ μὴ κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὥς
 Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὥς Γόμορρα ἂν ὠμοιώθημεν.”
 Πάλιν ἐνταῦθα ἄλλο τι δείκνυσιν, ὅτι ῥοὐδὲ αὐτοὶ οἱ ῥόλιγοι
 οἴκοθεν διεσώθησαν. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι ἀπώλοντο ῥὰν καὶ τὰ
 Σοδόμων ἔπαθον, τουτέστι, πανωλεθρίαν ῥυπέμειναν· καὶ γὰρ
 καὶ ἐκεῖνοι ῥπρόρριζοι πάντες ἀπώλοντο, καὶ οὐδὲ τὸ τυχόν
 Β σπέρμα ῥαὐτῶν κατέλιπον· καὶ οὗτοι ῥοῦν, φησὶν, ὥς ἐκεῖνοι ἂν
 ἐγένοντο, εἰ μὴ πολλῇ ὁ θεὸς ἐχρήσατο τῇ ἀγαθότητι, καὶ διε-
 τήρησε ῥδιὰ τῆς πίστεως αὐτοῦς. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς
 γέγονεν αἰχμαλωσίας. Οἱ μὲν γὰρ πλείους ἀπήχθησαν καὶ
 ἀπώλοντο, ὀλίγοι δὲ διεσώθησαν μόνοι.

³⁴ “Τί οὖν ἐροῦμεν, φησὶν; ῥΟτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιο-
 σύνην ῥκατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως·
 ῥΙσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ
 ἔφθασεν.” ῥΗ σαφεστάτῃ λύσις ἐνταῦθα λοιπόν. ῥΕπειδὴ
 γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἔδειξεν· “Οὐ γὰρ πάντες, ῥφη-
 620 σὶν, οἱ ἐξ ῥΙσραὴλ, οὗτοι ῥΙσραὴλ” καὶ ἀπὸ τῶν προγόνων

31 v. 28.

32 Rom. x. 9.

33 v. 29.

34 v. 30, 31.

ῥ παρήγαγε omnes. ἐπήγαγε Edd. ῥ σωθήσονται] δεῖ σωθήσεσθαι G.
 ῥ ὁ θεὸς om. G. Mox λόγον γὰρ συντελῶν idem. ῥ τοιούτον omnes. τοῦτο
 Edd. ῥ φησὶν om. G. Mox ῥγειρεν αὐτὸν inverso ord. G.I. ῥ τί ἐστι
 λόγον] τίνα λόγον G. ῥ μόνην G. ῥ οὐδὲ pro οὐδ' A.B.D.H.I. Cat.
 ῥ ὀλίγοι] λόγοι H. Statim οἴκοθεν om. I. ῥ ἂν om. A.F.H.I. ῥ ὑπέ-
 μειναν ἂν Edd. ἂν om. D.G.I. Cat. Veron. ῥ πρόρριζον I. Cat. ῥ αὐτῶν
 pro αὐτῶν A.B.D. Cat. fortasse alii. ῥ οὖν pro γοῦν B.D.F.G.H. Cat. οὖν
 om. I. ῥ διὰ τῆς π.] καὶ διὰ π. G. ῥ Pro verbis κατέλαβε δικαιοσύνην
 posuit G. ῥ ῥ σαφεστάτῃ λύσις ἐνταῦθα λοιπόν, quae suo loco absunt. ῥ φη-
 σιν accessit ex omnibus.

^h τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἡσαῦ, καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν ἰτοῦ Ὡσηὲ καὶ τοῦ Ἡσαΐου, καὶ τὴν κυριωτάτην ἐπάγει λύσιν, πρότερον τὴν ἀπορίαν αὐξήσας. Καὶ γὰρ δύο ἐστὶ τὰ ζητούμενα, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ^k ἐπέτυχε, καὶ μὴ διώκοντα ἐπέτυχε, τουτέστι, μὴ σπουδάσαντα. Καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ὁμοίως τὰ δύο ἄπορα, ^l ὅτι καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπέτυχε, καὶ σπουδάζων οὐκ ἐπέτυχε. Διὸ καὶ ταῖς λέξεσιν ἐμφαντικώτερον κέχρηται· οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔσχε δικαιοσύνην, ἀλλὰ, “κατέλαβε.” Τὸ γὰρ καινὸν μάλιστα καὶ παράδοξον τοῦτό ἐστιν, ὅτι ὁ διώκων οὐδὲ κατέλαβεν, ὁ δὲ μὴ διώκων κατέλαβε. Καὶ δοκεῖ μὲν αὐτοῖς ¹⁴⁶⁾ χαρίζεσθαι τῷ λέγειν, “διώκων.” ὕστερον δὲ καιρίαν ἐπάγει τὴν πληγὴν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔχει ἰσχυρὰν λύσιν ^m ἐπαγαγεῖν, οὐδὲν δέδοικε χαλεπωτέραν ποιῶν τὴν ἀντίθεσιν. Διὰ τοῦτο ⁿ οὐδὲ περὶ ^o πίστεως διαλέγεται, καὶ τῆς ἐντεῦθεν δικαιοσύνης, ἀλλὰ δείκνυσιν ^p καὶ πρὸ τῆς πίστεως καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις ἡττηθέντας αὐτοὺς καὶ καταδεδικασμένους. Σὺ μὲν γὰρ, ὦ Ἰουδαίε, φησὶν, οὐδὲ τὴν ἐκ τοῦ νόμου δικαιοσύνην εὔρες· παρέβης γὰρ Ε αὐτὸν, καὶ ὑπεύθυνος γέγονας τῇ ἀρᾷ· οὗτοι δὲ οἱ μὴ διὰ τοῦ νόμου ἐλθόντες, ^q ἀλλ’ ἐτέραν ὁδὸν, μείζονα ταύτης εὔρον δικαιοσύνην, τὴν ἀπὸ τῆς πίστεως. “Ὅπερ οὖν καὶ ^r ἀνωτέρω ἔλεγον, “Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ’ οὐ πρὸς τὸν θεόν.” ^s δεικνὺς ὅτι αὕτη ἡ δικαιοσύνη μείζων ἐκείνης ἐστίν. Ἐμπροσθεν ^t μὲν οὖν ἔλεγον, ὅτι δύο ἐστὶ τὰ ἀπορούμενα, ^v νυνὶ δὲ καὶ τρία τὰ ^w ζητήματα γέγονεν· ὅτι τὰ ἔθνη καὶ εὔρε δικαιοσύνην, καὶ μὴ διώκοντα εὔρε, ^x καὶ μείζονα εὔρε τῆς ἐκ τοῦ νόμου. Τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων διαπορεῖται ^z πάλιν ἐξ ἐναντίας· ὅτι Ἰσραὴλ οὐχ εὔρε, καὶ σπουδάζων οὐχ εὔρε, ^a καὶ τὴν ἐλάττονα οὐχ εὔρεν. Ἐμβαλὼν τοίνυν εἰς ἀπορίαν τὸν ἀκροατὴν, ἐπάγει λοιπὸν σύντομον τὴν λύσιν, καὶ τὴν ⁶²⁰ αἰτίαν ^b φησὶ τῶν εἰρημένων ἀπάντων. Τίς οὖν ^c ἐστὶν ἡ αἰτία; ³⁵ “Ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ’ ὡς ἐξ ἔργων νόμου.” Αὕτη ἡ

35 v. 32.

^h τοῦ Ἡ. καὶ τοῦ Ἰακώβ A.D.F.H.I. Cat. ⁱ Sic B.G. Veron. In ceteris et Cat. post προφητῶν haec leguntur: καὶ τὴν κ. ἐπάγει λύσιν ἐκ (ἐκ om. D.) τοῦ Ὡσηὲ καὶ τοῦ Ἡσαΐου, πρότερον τ. ἀ. αὐ. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^k ἐπέτυχον bis I. ^l ὅτι om. A.F.H.I. Cat. καὶ om. B.D. ^m ἐπαγ. οὐδὲν] τοῦ ἐπαγ. οὐ G. ⁿ οὐδὲ] δὲ οὐ G. ^o πίστεως] + τέως F. ^p καὶ accessit ex A.D.F.H. Cat. ἀλλὰ καὶ δ. πρὸ G. ^q ἀλλ’ om. G. Statim ἐτέραν ὁδὸν pro ἐτέρας ὁδοῦ omnes. ^r ἀνωτέρω A.B.D.F.G.H. ἀνώτερον Edd. ^s δείκνυσιν A.F.H. ^t μὲν om. B. Statim ἔλεγον A.D.F. Cat. et ante corr. B. ^v νυνὶ A.D.F.H.I. et ante corr. B. Statim καὶ et τὰ om. D.F.H.I. ^w ζητούμενα G. Cat. ^x Verba καὶ μείζονα—τὰ αὐτὰ δὴ om. I. Tum pergit ταῦτα δὲ ἐπὶ. ^z πάλιν om. A.D.E.F.H.I. ^a καὶ οὐδὲ τὴν ἐ. εὔρεν D.E. ^b φησὶ om. G. τίθησι pro φησὶ Cat. ^c ἐστὶν om. G. ἐστὶν οὖν inverso ord. B.

σαφεστάτη τοῦ χωρίου παντὸς λύσις, ἣν ^dεὐθέως ἐν προοι-
μίοις εἶπεν, οὐκ ἂν οὕτως ^eεὐπαράδεκτος ἐγεγόνει· ἐπειδὴ δὲ
μετὰ πολλὰς ἀπορίας καὶ κατασκευὰς καὶ ἀποδείξεις αὐτὴν
τέθεικε, καὶ προδιορθώσεσι μυρίαὶς ἐχρήσατο, ^fεὐμαθεστέραν
τε αὐτὴν λοιπὸν καὶ εὐπαράδεκτον μᾶλλον ἐποίησε. Τοῦτο γὰρ
αἴτιον, ^gφησὶ, τῆς ἀπωλείας αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ'
B ^hὥς ἐξ ἔργων ἠθέλησαν δικαιωθῆναι. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐξ
ἔργων, ἀλλ', "ὥς ἐξ ἔργων νόμου," δεικνὺς ὅτι οὐδὲ ταύ-
την ἔσχον τὴν δικαιοσύνην. "Προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ
τοῦ προσκόμματος, ³⁶καθὼς γέγραπται· Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών
λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ ⁱπᾶς ὁ πι-
στεύων ἐπ' αὐτὸν οὐ καταισχυνηθήσεται." Εἶδες πάλιν πῶς ἀπὸ
τῆς πίστεως ἡ παρρησία, καὶ καθολικὴ ἡ δωρεά; Οὐ γὰρ περὶ
Ἰουδαίων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ ^kκαὶ περὶ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώ-
πων γένους. Πᾶς γὰρ, φησὶ, καὶ Ἰουδαῖος, καὶ Ἕλλην, καὶ
Σκύθης, καὶ Θραξ, καὶ ὅστισοῦν ἕτερος ᾗ, πιστεύσας, πολλῆς
C ἀπολαύσεται τῆς παρρησίας. Τὸ δὲ θαυμαστὸν τοῦ προφήτου,
ὅτι οὐχ ὅτι ^lπιστεύουσιν μόνον εἶπεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπιστή-
σουσι· τὸ γὰρ προσκόψαι, τὸ ἀπιστῆσαί ἐστιν. "Ὡς περ οὖν
ἀνωτέρω τοὺς τε ^mἀπολλυμένους, τοὺς τε σωζομένους ἐδήλωσεν
εἰπὼν, "Ἐὰν ⁿὁ ἀριθμὸς τῶν νιῶν Ἰσραὴλ ὥς ἡ ἄμμος τῆς
θαλάττης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται" καὶ, "Εἰ μὴ κύριος
Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὥς Σόδομα ἂν ^oἐγενήθημεν."
καὶ, "Ἐκάλεσεν οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν."
οὕτω δὲ ροῦν καὶ ἐνταῦθα λέγει, ὅτι οἱ μὲν πιστεύουσιν, οἱ δὲ
προσκόψουσι· τὸ δὲ προσκόπτειν ἐκ τοῦ μὴ προσέχειν γίνεται,
D ἐκ τοῦ πρὸς ἕτερα κεχηνέαι. Ἐπεὶ οὖν καὶ οὗτοι τῷ νόμῳ
προσεῖχον, προσέκοψαν τῷ ^qλίθῳ. ^rΠροσκόμματος δὲ λίθον
καὶ πέτραν σκανδάλου φησὶν ἀπὸ ^sτῆς γνώμης καὶ τοῦ τέλους
τῶν ἀπιστησάντων.

36 v. 33.

^d εὐθέως. . εἶπεν pro εὐθέως. . εἰ εἶπεν A. B. D. E. F. G. H. Cat. Tum ἐν
προοιμίοις pro ἐκ προοιμίων A. B. D. F. G. H. Cat. In I. pauca exciderunt.
^e εὐπαρόδεκτος I. Statim γέγονεν B. G. ^f Haec εὐμαθεστέραν τε αὐτὴν λ.
καὶ om. G. ^g φησὶ, τῆς δ. αὐτῶν pro τῆς δ. αὐτῶν φησιν A. B. D. E. F. H. I.
Cat. φησὶν ante αἴτιον ponit G. ^h ὥς om. H. Statim ἐξ ἔργων νόμου
Edd. Sed νόμου deest in omnibus. ⁱ πᾶς om. G. Mox ἐπ' αὐτῷ idem.
^k καὶ accessit ex A. D. E. F. G. H. I. ^l πιστεύουσι et ἀπιστοῦσι G. Veron.
^m ἀπολωμένους (sic) F. ⁿ ὥς ἡ pro ὥσει A. E. F. G. H. I. Mox κατάλειμμα
pro ἐγκατάλειμμα omnes. ^o ἐγενήθημεν] + καὶ ὥς Γόμορρα ἂν ὁμοιωθῆμεν
G. Cat. ^p οὖν accessit ex A. B. D. E. F. H. I. Mox οἱ μὲν προσκόψουσιν, οἱ
δὲ πιστεύουσιν E. ^q λίθῳ] + τοῦ προσκόμματος G. Cat. ^r πρόσκομμα δὲ
λίθου A. B. D. E. F. H. I. non Cat. Statim καὶ πέτρα σκ. F. H. καὶ πέτρας σκ. A.
^s τοῦ τέλους καὶ τῆς γν. inverso ord. I. Cat. Statim τῶν ἀπιστησάντων pro τῶν
μὴ πιστευσάντων omnes.

^τἈρα ὑμῖν δῆλα γέγονε τὰ εἰρημένα, ἢ πολλῆς ^νἔτι δεῖται τῆς σαφηνείας; Ἐγὼ μὲν οἶμαι τοῖς προσεσχηκόσιν εὐσύννοπτα εἶναι· εἰ δέ τις ^ωδιέλαθεν, ἔξεστι καὶ ἰδίᾳ συντυχόντας ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ εἰς μακρότερον ἐξήνεγκα τοῦ λόγου τὴν ἐξήγησιν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῶ, διατεμὼν τὸ συνεχές τῆς ἀκολουθίας, λυμῆνασθαι τὴν σαφήνειαν τῶν ^χλεγομένων. Διὸ δὴ καὶ ἐνταῦθα καταλύσω τὸν λόγον, ^νοὐδὲν περὶ τῶν ἠθικωτέρων ὑμῖν διαλεχθεῖς, ὅπερ ἔθος ἡμῖν ποιεῖν, ὥστε μὴ πάλιν ^ζἐπισκοτῆσαι τῇ μνήμῃ τῷ πλήθει τῶν λεγομένων. Ὡρα δὴ λοιπὸν καταλῦσαι εἰς τὸ προσῆκον τέλος ^ακατακλείσαντας τὸν λόγον, ^βτὴν δοξολογίαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ. Κοινῇ τοίνυν ἀναπαυσάμενοι ἡμεῖς τε οἱ λέγοντες, ὑμεῖς τε οἱ ἀκούοντες, ἀναπέψωμεν αὐτῷ δόξαν· ὅτι αὐτοῦ ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

147)

ΛΟΓΟΣ ΙΗ.

621

¹ Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ ^αδέησις ἡ πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν ^βἐστὶν εἰς σωτηρίαν.

ΜΕΛΛΕΙ πάλιν αὐτῶν ^εκαθάπτεσθαι σφοδρότερον, ἢ πρότερον· διὸ πάλιν ἀναιρεῖ πάσης ἀπεχθείας ὑπόνοιαν, καὶ πολλῇ κέχρηται τῇ ^δπροδιορθώσει. Μὴ γὰρ ^ετοῖς λόγοις προσέχετε, φησὶ, μὴδὲ ταῖς κατηγορίαις, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀπὸ ^βδιανοίας ἐχθρᾶς ταῦτα φθέγγομαι. Οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ σωθῆναι τε αὐτοὺς ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ μόνον ἐπιθυμεῖν, ἀλλὰ καὶ εὐχέσθαι, καὶ πάλιν μισεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι. Καὶ γὰρ εὐδοκίαν ἐνταῦθα τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν φησὶ, ^εκαὶ τὴν δέησιν ἣν ποιεῖται. Οὐ γὰρ ὥστε ἀπαλλαγῆναι κολάσεως μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ σωθῆναι αὐτοὺς, πολλὴν καὶ τὴν σπουδὴν ποιεῖται καὶ τὴν εὐχὴν. ^εΟὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν

1 CAP. X. V. 1.

^τ ΗΘΙΚΟΝ. Ἰστέον ὅτι διὰ τὸ μὴ λυμῆνασθαι τὴν σαφήνειαν τῶν λεγομένων πολλὴν οὖσαν, διὰ τοῦτο οὐδὲν περὶ τῶν ἠθικωτέρων διεiléχθη ὁ ἅγιος. Veron. ^ν ἔτι δεῖται] ἔδει G. ^ω διέλαθεν F. ^χ εἰρημένων A.D.E.F.H. ^ν οὐδὲν] οὐ A.F.H.I. Statim πέρα τῶν ἡθ. A.H. παρὰ τὸν ἠθικώτερον I. ^ζ ἐπισκοτῆσαι πρὸ ἐπισκοτίσαι omnes. Statim τὴν μνήμην A.E. Deinceps τῷ πλήθει A.B.D.E.F.H.I. τὰ πλήθη Edd. In G. locus sic legitur: ἐπισκοτῆσαι τὴν μνήμην τῶν εἰρημένων. ὦρα κ. τ. ἐ. ^α κατακλείσαντα A.F.H.I. ^β τῇ δοξολογίᾳ ex corr. F. εἰς τὴν δοξολογίαν G. HOM. XVIII. ^α δέησις] + μου Edd. μου om. B.E.F.H.I. Mosqq. Statim ἡ πρὸς τὸν θεὸν A.B.D.E.F.H.I. Mosqq. Articulus aberat. ^β ἐστὶν om. G. ^ε ἐθάπτεσθαι G. Mox ἡ πρότερον om. I. ^δ διορθώσει B. ^ε τοῖς λ. προσέχετε omnes. προσέχετε τοῖς λ. Edd. ^ε Vid. Annot. ^ε οὐκ] καὶ οὐκ Edd. καὶ deest in omnibus.

ἐξῆς δείκνυνσι τὴν εὐνοίαν, ἣν ἔχει πρὸς αὐτοὺς. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐγχωρούντων, ὡς ^hοἰός τε ἦν, βιάζεται καὶ φιλονεικεῖ, ζητῶν C σκιὰν γοῦν τινα ἀπολογίας αὐτοῖς εὐρεῖν· ⁱκαὶ οὐκ ἰσχύει, ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων νικώμενος φύσεως. ²“Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ’ οὐ κατ’ ἐπίγνωσιν.” Οὐκοῦν συγγνώμης ταῦτα, οὐ κατηγορίας ἄξια. Εἰ ^kγὰρ μὴ δι’ ἀνθρωπὸν εἰσιν ^lἀπεσχισμένοι, ἀλλὰ διὰ ζῆλον, ἐλεεῖσθαι μᾶλλον αὐτοὺς, ἢ κολάζεσθαι ^mδίκαιον. Ἀλλ’ ὅρα πῶς σοφῶς καὶ ἐχαρίσατο τῷ ῥήματι, ⁿκαὶ ἔδειξεν αὐτῶν τὴν ἄκαιρον φιλονεικίαν. ³“Ἀγνοοῦντες γὰρ, φησὶ, τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην.”

Πάλιν τὸ ῥῆμα συγγνώμης· ἀλλὰ τὸ ἐξῆς κατηγορίας ἐπιτε- D ταμένης, καὶ πᾶσαν ἀναιρούσης ἀπολογίαν. “Καὶ τὴν ἰδίαν ὁ γὰρ, φησὶ, δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.” Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι ἀπὸ φιλονεικίας καὶ φιλαρχίας μᾶλλον, ἢ ἐξ ἀγνοίας ἐπλανήθησαν, καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτὴν ταύτην τὴν δικαιοσύνην τὴν ἀπὸ τῶν νομίμων ^pἔστησαν. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, “ζητοῦντες στήσαι,” ^qτουτοῦ ἐστὶν ἐμφαίνοντος. Καὶ σαφῶς ^rμὲν αὐτὸ οὐ τέθεικεν· οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ^sὅτι ἐκατέρας τῆς δικαιοσύνης ἐξέπεσον· ^tἡνίκατο δὲ αὐτὸ συνετῶς σφόδρα καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτῷ σοφίας.

E Εἰ γὰρ ἐκείνην ^uἔτι ζητοῦσι στήσαι, ^vεὐδελον ὅτι οὐκ ἔστησαν· εἰ ταύτη οὐχ ὑπετάγησαν, καὶ ταύτης ^wἐξέπεσον. Ἰδίαν δὲ δικαιοσύνην αὐτὴν καλεῖ, ἢ διὰ τὸ μηκέτι τὸν νόμον ἰσχύειν, ἢ διὰ τὸ πόνων εἶναι καὶ ἰδρώτων· ταύτην δὲ ^xτοῦ θεοῦ ^yδικαιοσύνην τὴν ἐκ πίστεως, διὰ τὸ ὁλόκληρον αὐτὴν ἐκ τῆς ἁνωθεν εἶναι χάριτος, καὶ οὐχὶ πόνοις, ἀλλὰ θεοῦ δικαιοῦσθαι δωρεᾶ. Ἀλλ’ οἱ αἰεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ ἀντιτίποντες, ^zκαὶ φιλονεικοῦντες διὰ τοῦ νόμου δικαιωθῆναι, οὐ προσῆλθον τῇ πίστει· μὴ προσελθόντες δὲ τῇ πίστει, μηδὲ λαβόντες τὴν ἐξ αὐτῆς δικαιοσύνην, καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου μὴ δυνηθέντες δικαιωθῆναι, ^aπάντοθεν ἐξέπεσον.

622 ⁴“Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.” Ὅρα Παύλου σύνεσιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε δικαιο-

2 v. 2.

3 v. 3.

4 v. 4.

^h οἰός τε ἦν] οἶον G. οἶόν τε ἦν Cat.

A.B.D.E.G.H.

^k γὰρ μὴ pro μὴ γὰρ B.E.F.G.H.I.

^l ἀπεσχισμένοι

F. Cat. ^m ἄξιον I.

ⁿ καὶ ἔδειξε καὶ τὴν α. αὐτῶν φ. G.

^o γὰρ om. G.

γὰρ, φησὶ om. D.E.

^p ἐστήσαντο G.

Statim τῷ γὰρ E.G.

^q τουτέστιν

G.H. Cat. et ante corr. B. Statim ἐμφαίνοντες G. Cat.

^r μὲν om. B.

^s ὅτι

om. G. Mox ἐξέπεσαν H.I.

^t ἔτι ζ.] ἐπιζητοῦσι G.

^v εὐκολον I.

^w ἐξέπεσαν G.H.I.

^x τοῦ om. G.

^y δικ.] τὴν δικ. B. Statim καὶ τὴν ἐκ

D.E.

^z καὶ accessit ex B.E.F.H.I. Cat.

^a καὶ πάντοθεν G. Statim

ἐξέπεσαν H.I.

σύνην ^bκαὶ δικαιοσύνην, ἵνα μὴ δόξωσιν οἱ πιστεύσαντες ἐξ
 ὧν ^cἸουδαίων τὴν μὲν ἔχειν, τῆς δὲ ἀπεστερηῆσθαι, καὶ παρανομίας
 κρίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ ^dτούτους οὐχ ἥττον δεδοικέναι ἐχρῆν
 ἔτι νεήλυδας ὄντας· μηδὲ Ἰουδαῖοι πάλιν προσδοκήσωσιν αὐτὴν
 κατορθοῦν, καὶ εἴπωσιν, ^fὅτι εἰ καὶ μὴ νῦν ἐπληρώσαμεν, ἀλλὰ
 πάντως ^gἐπληρώσομεν· ὅρα τί κατασκευάζει. ^hΔείκνυσιν, ὅτι B
 μία τις ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐκείνη εἰς ταύτην ἀνακεφαλαι-
 οῦται, καὶ ὅτι ὁ μὲν ταύτην ἐλόμενος τὴν ⁱδιὰ πίστεως, κακείνην
 ἐπλήρωσεν· ὁ δὲ ταύτην ἀτιμάσας, ^kκακείνης μετὰ ταύτης ἐξέ-
 πεσεν. Εἰ γὰρ τοῦ νόμου τέλος ὁ Χριστὸς, ὁ τὸν Χριστὸν
 οὐκ ἔχων, ^lκαὶ ἐκείνην ἔχειν δοκῇ, οὐκ ἔχει· ὁ δὲ τὸν Χριστὸν
 ἔχων, ^mκαὶ μὴ ἡ κατωρθωκὸς τὸν νόμον, τὸ πᾶν εἴληφε. Καὶ
 γὰρ τέλος ἱατρικῆς ὑγεία. Ὡς περ οὖν ὁ δυνάμενος ὑγιῇ ποιεῖν,
 καὶ μὴ τὴν ἱατρικὴν ἔχη, τὸ πᾶν ἔχει· ὁ δὲ μὴ εἰδὼς θεραπεύειν,
 καὶ μετιέναι δοκῇ τὴν τέχνην, τοῦ παντὸς ἐξέπεσεν· ⁿοὕτως C
 ἐπὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς πίστεως, ὁ μὲν ταύτην ἔχων, καὶ τὸ ἐκεί-
 νου τέλος ἔχει· ὁ δὲ ταύτης ἔξω ὢν, ἀμφοτέρων ἐστὶν ἀλλότριος.
 Τί γὰρ ἐβούλετο ὁ νόμος; Δίκαιον ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον.
 Ἀλλ' οὐκ ^oἰσχυρεν· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ἐπλήρωσε. Τοῦτο οὖν
 τέλος ἦν τοῦ νόμου, καὶ εἰς τοῦτο πάντα ἐβλεπε, καὶ διὰ τοῦτο
 πάντα ^pοἰεῖτο, καὶ ἐορταί καὶ ἐντολαὶ καὶ θυσίαι καὶ τὰ λοιπὰ
 ῥᾶπαντα, ἵνα δικαιωθῇ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ τέλος
 ἤνυσεν ὁ Χριστὸς μερίζωνς διὰ τῆς πίστεως. Μὴ τοίνυν φο-
 βηθῆς, φησὶν, ὡς τὸν νόμον παραβαίνων, ἐπειδὴ τῇ πίστει προσ- D
 ἦλθες. Τότε γὰρ αὐτὸν παραβαίνεις, ^qὅταν δι' αὐτὸν τῷ
 Χριστῷ μὴ ^rπιστεύσης· ὡς, ἂν πιστεύσης αὐτῷ, ^sκακείνον ἐπλή-
 ρωσας, καὶ πολλῶ πλεον ἢ ^tἐκέλευσε· πολλῶ γὰρ μείζονα
 δικαιοσύνην ἔλαβες.

Εἰτα ἐπειδὴ ταῦτα ἀπόφασις ἦν, ἀπὸ τῶν γραφῶν πάλιν
 αὐτὰ πιστοῦται. ^u“Μωϋσῆς ^vγὰρ γράφει, φησὶ, τὴν ἐκ τοῦ
 νόμου δικαιοσύνην.” Ὁ δὲ λέγει, ^w“τοῦτό ἐστι· Μωϋσῆς δει-

⁵ v. g.

^b καὶ δικ. om. G.I. Mox οἱ πιστεύοντες G. ^c Ἰουδαίων] ἱερειῶν ex corr.
 B. ^d τούτου A. τούτον (sic) H. τοῦτο I. ^e ἐχρῆν] εἰκὸς D.E. ^f ὅτι
 om. G. ^g ἐπληρώσωμεν E.H.I. ^h καὶ δείκνυσιν A.D.E.F.H.I. Cat. Mox
 τις accessit ex A.E.F.G.I. πίστις pro τις dat Cat. ⁱ διὰ] ἐκ G. ^k κακείνης
 om. I. Statim μετ' αὐτῆς H. μετὰ ταύτης om. G. ^l κακείνην ἔχειν δοκεῖ
 G. ἔχειν δ. pro δ. ἔχειν omnes. ^m οὕτως] Sic A.D.E.F.G.I. Cat. οὕτω καὶ
 Edd. ⁿ ἰσχυρεν οὐδεὶς αὐτὸν πληρῶσαι. τοῦτο G. ^o οἰεῖτο pro ἐγένετο
 omnes. Statim καὶ αἱ ἐ. καὶ αἱ ἐντ. καὶ αἱ θ. Edd. repugnantibus libris, ex-
 cepto D. qui καὶ αἱ ἐ. καὶ αἱ ἐ. καὶ θ. (sic) habet. ^p ῥᾶπαντα pro πάντα
 A.E.F.G.H.I. ^q ὅταν vel ὅτ' ἂν D.E.F.G.H.I. ὅτε Edd. ^r πιστεύσης
 A.E.F.H. ^s ἐκείνον G. ^t ἐκέλευε B. Cat. ^v γὰρ accessit ex
 A.D.E.F.G.H.I. ^w τοιοῦτον H.I.

κνυσιν ἡμῖν τὴν ἐκ τοῦ νόμου δικαιοσύνην, ὅποια τίς ἐστι ^xκαὶ ποταπή. Ποία τοίνυν ^yἐστὶ, καὶ πόθεν συνίσταται; Ἀπὸ τοῦ
 Ε πληρωθῆναι τὰς ἐντολάς. “Ὁ ποιήσας αὐτὰ, φησὶ, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.” Καὶ ἄλλως οὐκ ^zἐνὶ δίκαιον γενέσθαι ἐν νόμῳ, ἀλλ’ ἢ πάντα πληρώσαντα· τοῦτο δὲ οὐδενὶ γέγονε δυνατόν. Οὐκ-
 οὖν διαπέπτωκεν ἡ δικαιοσύνη αὕτη. Ἄλλ’ εἰπέ καὶ τὴν ἐτέραν ἡμῖν, ὦ Παῦλε, δικαιοσύνην τὴν ἐκ τῆς χάριτος. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη, καὶ πόθεν συνίσταται; Ἄκουσον αὐτοῦ σαφῶς αὐτὴν ὑπογράφοντος. Ἐπειδὴ γὰρ ^aἤλεγξεν ἐκείνην, μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ ταύτην, καὶ φησιν· ^b“Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι, Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Ἄλλὰ τί λέγει; Ἐγγὺς σοῦ τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι, τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν· ὅτι εἰς ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον
 623 Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.” Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσιν ^bἸουδαῖοι, πῶς εὖρον μείζονα δικαιοσύνην οἱ τὴν ἐλάττω μὴ εὐρόντες; λέγει λογισμὸν ἀναντίρρητον, ὅτι κουφοτέρα αὕτη ἢ ὁδὸς ἐκείνης. Αὕτη μὲν γὰρ πλήρωσιν ἀπαιτεῖ πάντων· ὅταν γὰρ ποιήσῃς πάντα, τότε ^cζήσῃ· ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τί; “Ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ ^dσου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.” Εἵτα, ^eἵνα μὴ δόξῃ πάλιν
 Β εὐκαταφρόνητον αὐτὴν ποιεῖν τῷ εὐκόλῳ καὶ εὐτελεῖ δεικνύναι, ὅρα πῶς πλατύνει τὸν λόγον τὸν περὶ αὐτῆς. Οὐ γὰρ εὐθέως ἐπὶ τοῦτο ἦλθεν, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἀλλὰ τί φησιν; “Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι, Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.” Ὡσπερ γὰρ τῇ ἀρετῇ τῇ διὰ τῶν ἔργων ἀνθίσταται ^fῥαθυμία, τοὺς τόνους ἐκλύουσα, καὶ δεῖ σφόδρα

⁶ v. 6—9.

^x καὶ ποταπή om. D.E. Cat. ^y ἐστὶ, quod aberat, est in D.E.F.G.H.I. Cat. favente etiam B. ^z ἐστὶν I. ^a ἤλεγξεν ἐκείνην pro ἐκείνην ἤλεγξε omnes. ^b οἱ Ἰουδαῖοι A.B.E.F.H. Cat. ^c ζήσῃ pro ζήσεις omnes. ^d σου assumptum ex D. E. F. G. H. I. ^e Desinit Codex G. cujus in locum librum plane geminum C. suffecimus. ^f εὐκατ. αὐτὴν (αὐτὴν εὐκατ. Edd.) ποιεῖν τῷ εὐκ. καὶ εὐτ. δ.] Sic Edd. et Interpp. Libri omnes et Cat. τὸ (τῷ A.C.) εὐκόλῳ (+καὶ A.E.) εὐκατ. αὐτὴν ποιεῖν (ποιεῖν αὐτὴν I.) καὶ εὐτ. δ. ^f ῥαθυμία] +καὶ ἐκλυσις Edd. Haec desunt in nostris omnibus et Cat. Mox τόνους pro πό-
 νους ex Cat. correximus.

ἡ ἀγρυπνούσης ψυχῆς, ὥστε μὴ εἴκειν· οὕτω καὶ ὅταν πιστεῦσαι
^hδεῇ, εἰς λογισμοὶ θορυβοῦντες καὶ λυμαινόμενοι τὴν τῶν
 πολλῶν διάνοιαν, ⁱκαὶ δεῖ νεανικωτέρας ψυχῆς, ὥστε αὐτοὺς
 διακρούσασθαι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τούτους εἰς μέσον C
 ἄγει· καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα
 ποιεῖ. Καὶ ^kγὰρ ἐκεῖ δείξας αὐτὸν ἀπὸ πίστεως δικαιοθέντα,
 ἵνα μὴ δόξη μάτην καὶ εἰκὴ τοσοῦτον εἰληφέναι στέφανον, ὡς
 οὐδὲν τοῦ πράγματος ὄντος, ἐπαίρων ^lτὴν τῆς πίστεως φύσιν,
 φησὶν· “^aὩς παρ’ ἐλπίδα ἐπ’ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι
 αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν· καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει,
^mκατενόησε μὲν τὸ ἑαυτοῦ ⁿσῶμα νεκρωμένον, καὶ τὴν νέκρω-
 9) σιν τῆς μήτρας Σάρρας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ D
 διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ^oἀλλ’ ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν
 τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ
 ποιῆσαι.” ^pκαὶ ἔδειξεν, ὅτι καὶ δυνάμεως χρεῖα καὶ ψυχῆς
 ὑψηλῆς τὰ ὑπὲρ ἐλπίδα δεχομένης, καὶ μὴ προσπταιούσης τοῖς
 ὀρωμένοις. Τοῦτο τοίνυν ^qκαὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, καὶ δείκνυσιν ὅτι
 φιλοσόφου διανοίας χρεῖα, καὶ γνώμης οὐρανομήκους τινὸς καὶ
 μεγάλης. Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ εἴπῃς ἀπλῶς, ἀλλὰ, “μὴ εἴπῃς ἐν
 τῇ καρδίᾳ σου.” τουτέστι, μηδὲ ἐννοήσης ^rἀμφιβαλεῖν καὶ εἰπεῖν
 κατὰ σεαυτὸν, καὶ πῶς τοῦτο δυνατόν; Ὁρᾷς, ὅτι τοῦτο E
 μάλιστα πίστεως ἴδιον, τὸ τὴν κάτω πᾶσαν ἀκολουθίαν ^sἀφέν-
 τας τὸ ὑπὲρ φύσιν ἐπιζητεῖν, καὶ λογισμῶν ἀσθενείαν ^tἐκβάλ-
 λοντας, ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ^vἅπαντα παραδέχεσθαι;
 Καίτοιγε οὐ ταῦτα ^wἸουδαῖοι ἔλεγον μόνον, ἀλλ’ ^xὅτι οὐ
 δυνατόν ἐκ πίστεως δικαιοθῆναι. Ἀλλ’ αὐτὸς ἐφ’ ἑτερον αὐτὸ
 ἄγει τὸ γεγεννημένον, ἵνα, ὅταν δείξῃ μέγα οὕτως ὄν, ὡς καὶ
 μετὰ τὸ γεγενῆσθαι πίστεως ^yαὐτὸ δεῖσθαι, δικαίως δόξῃ
 τούτοις τὸν στέφανον πλέκειν. Καὶ κέχρηται ῥήμασι τοῖς ἐν
 τῇ παλαιᾷ κειμένοις, σπουδάζων αἰεὶ τὰ τῆς καινοτομίας ^zκαὶ

^g ἀγρυπνούσης] + αἰὲ B.D.E. et in rasura C. ^h δεῇ pro δέοι omnes.
ⁱ καὶ δεῖ] δεῖ οὖν I. καὶ om. H. Mox διακρούεσθαι C. ^k γὰρ] + καὶ C. Mox
 ἐκ πίστεως C. ἀπὸ τῆς π. B. Infra λαμβάνειν pro εἰληφέναι C. ^l τὴν τῆς
 π. φύσιν] τὸ τῆς πίστεως B.D.E. φύσιν om. H. τὴν τῆς φύσεως πίστιν ante
 corr. C. ^m οὐ κατένοησε Edd. οὐ om. B. Vid. Annot. ad p. 504 C.
 Statim μὲν om. A.C.H.I. ⁿ σῶμα] + ἦδη C. ^o ἀλλ’ ἐν. τῇ πίστει om. B.
^p καὶ ἔδειξεν] ταῦτα οὕτως εἰπὼν ἔδειξεν D. καὶ ante ἔδειξεν om. C. καὶ post
 ὅτι om. B.H. ^q καὶ om. I. ^r ἀμφιβαλεῖν A.B.D.E.H.I. Cat. ἀμφι-
 βάλλειν Edd. Mox εἰπεῖν τὰ κατὰ σ. F. ^s ἀφέντας τὸ ὑπὲρ] ἀφέντα τὰ ὑπὲρ
 F. Cat. ἀφέντα ὑπὲρ A.H.I. ^t ἐκβαλόντας B.D. καὶ λογισμὸν ἀσθενείας
 ἐκβαλόντας C. ^v καὶ ἅπαντα Edd. καὶ deest in omnibus. ^w Ἰουδ. ἔλεγον
 μ.] Sic B.E.F. Ἰουδ. μ. ἔλεγον D. Cat. ἔλεγον Ἰουδ. μ. Edd. ἔλεγον om.
 A.H.I. ^x ὅτι] + καὶ E. ^y αὐτὸ om. D.E. ^z καὶ τὰ τῆς A. Mox
 διαφυγῇ C.

624 τῆς πρὸς ἐκείνην μάχης ἐγκλήματα διαφεύγειν. Τοῦτο γάρ, ὃ περὶ πίστεως ἐνταυθά φησι, περὶ τῆς ἐντολῆς ^aαὐτοῖς λέγει Μωϋσῆς, δεικνὺς ὅτι πολλῆς ἀπήλυσαν ^bπαρὰ τοῦ θεοῦ τῆς εὐεργεσίας. Οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι δεῖ, καὶ πέλαγος διαβῆναι μέγα, καὶ τότε λαβεῖν τὰς ἐντολάς· ἀλλὰ τὰ οὕτω μεγάλα ^cκαὶ ὑπέρογκα εὐκολα ἡμῖν ἐποίησεν ὁ θεός. Τί δέ ἐστιν, “Ἐγγὺς σοῦ τὸ ῥῆμά ἐστι;” Τουτέστιν, εὐκόλόν ἐστιν· ἐν γὰρ τῇ διανοίᾳ σου καὶ τῇ γλώττῃ ἢ σωτηρία. Οὐ μακρὰν ὁδὸν ^dβαδίσαντας, οὐδὲ πέλαγος πλεύσαντας, οὐδὲ ὄρη παρελθόντας, οὕτω σωθῆναι δεῖ· **B** ἀλλ’ εἰ μὴδὲ ^eαὐτὸν βουλευθείης ὑπερβῆναι τὸν οὐδὸν, ἔξεστί σοι καὶ οἴκοι ^fκαθημένῳ σωθῆναι· ἐν γὰρ τῷ ^gστόματί σου καὶ ^hἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐστὶ τῆς σωτηρίας ἡ ἀφορμή. Εἵτα καὶ ἐτέρωθεν εὐκόλον ποιῶν τὸν τῆς πίστεως λόγον, φησὶν ὅτι “ὁ θεὸς αὐτὸν ἡγειρεν ἐκ νεκρῶν.” Ἐννόησον γὰρ τὸ ἀξίωμα τοῦ ποιήσαντος, καὶ οὐκέτι ὄψει δυσκολίαν ⁱοὐδεμίαν ἐν τῷ πράγματι. Οὐκοῦν ὅτι ^kμὲν κύριος, ἐκ τῆς ἀναστάσεως δῆλον· ὃ καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς ἔλεγε, “Τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν” ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀνάστασις εὐκολος, **C** ἐκ τῆς τοῦ ποιήσαντος ἰσχύος ἀποδέδεικται καὶ τοῖς σφόδρα διαπιστοῦσιν. “Ὅταν ^lοὖν καὶ μείζων ^mἢ ἡ δικαιοσύνη καὶ κούφη καὶ εὐπαράδεκτος, καὶ ἄλλως δικαιωθῆναι μὴ ἦ· οὐκ ἐσχάτης φιλονεικίας τὸ τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν, τὰ εὐκολα ἀφέντας καὶ ῥάδια; Οὐ γὰρ ἔχουσιν ⁿἂν εἰπεῖν, ὅτι ὥς φορτικὸν τὸ πρᾶγμα παρητήσαντο. Εἶδες πῶς πάσης αὐτοὺς ἀποστερεῖ συγγνώμης; Ποίας γὰρ ^oἂν εἶεν ἀπολογίας ἄξιοι, τὸ μὲν ^oφορτικὸν ἐλόμενοι καὶ ἀνήνυτον, παραδραμόντες δὲ τὸ κούφον καὶ δυνάμενον αὐτοὺς σῶσαι, κάκεῖνα παρασχεῖν, ἅπερ ὁ νόμος **D** οὐκ ἴσχυσε; Ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερον, ^pἀλλ’ ἡ φιλονεικίης γνώμης ἐστὶ μόνον, καὶ ^qπρὸς θεὸν στασιαζούσης. Ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐπαχθής, ἡ δὲ χάρις ῥάδια· ^rὁ νόμος, καὶ μυρία φιλονει-

^a αὐτοῖς om. C. ^b παρὰ] περὶ Veron. Sav. Mor. ἴσ. παρὰ Sav. marg. παρὰ est in libris omnibus. Mox εὐεργεσίας sine artic. B. ^c καὶ ὑπέρογκα om. C. Post ἐποίησεν add. αὐτὰ A.F.H.I. ^d βαδίσαντα etc. C. Mox σωθῆναι δεῖ pro δεῖ σωθῆναι omnes. ^e αὐτὴν... τὸν (?) ὁδὸν C. αὐτὸν... τὴν ὁδὸν H. Deinde βουλευθείης pro βουληθείς dant A.B.C.E.F.I. Cat. ^f καθήμενον A.B.C.D.H. ^g στόματι H. ^h ἐν om. C.E. Mox σου accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ⁱ οὐδεμίαν om. E. ^k μὲν] + οὖν Edd. οὖν om. A.B.D.E.F.H. Cat. Post κύριος, θεὸς add. E. ^l οὖν] δὴ H. ^m ἢ accessit ex B.D.E.F.H.I. Cat. ⁿ ἢ pro ἡ A. ^o φορτικὸν A.B.C.D.E.F.I. φορτικώτερον Edd. ^p ἀλλ’ om. E. et a pr. man. C. ^q πρὸς τὸν θ. Edd. τὸν om. A.B.E.F.H.I. ^r ὁ νόμος om. a pr. man. C. Mox ἡ δὲ χάρις C.E.

κήσωσιν, οὐ σώζει· ἡ χάρις καὶ τὴν ἐξ ἑαυτῆς καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου παρέχει δικαιοσύνην. Τίς οὖν αὐτοὺς ἐξαιρήσεται λόγος πρὸς μὲν ταύτην φιλονεικῶς διακειμένους, ἐκείνου δὲ ἀντεχομένους εἰκὴ καὶ μάτην;

Εἶτα, ἐπειδὴ μέγα εἶρηκε, πάλιν ἀπὸ τῆς γραφῆς αὐτὸ πιστοῦται. ⁷“Λέγει γὰρ ἡ γραφή, φησί· πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῷ, οὐ κατασχυνθήσεται. Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολὴ ^Ε Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν ^ςεἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. Πᾶς γὰρ, ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.” Εἶδες πῶς καὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁμολογίας παράγει ^ιμάρτυρας; ^νΤῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι “πᾶς ὁ πιστεύων,” τὴν πίστιν ἐδήλωσε· τῷ δὲ εἰπεῖν, “^ωὃς ἂν ἐπικαλέσῃται,” τὴν ὁμολογίαν ἐνέφηνεν. Εἶτα πάλιν τὸ κοινὸν τῆς χάριτος ἀνακηρύττων, καὶ τὸ ἐκείνων φύσημα καταστέλλων, ἃ διὰ πολλῶν ἔμπροσθεν ἀπέδειξε, ταῦτα ἐν βραχείσιν ἀναμιμνήσκει, πάλιν δεικνύς, ὅτι οὐδὲν τὸ (150) μέσον ^κἸουδαίου καὶ ἀκροβύστου. “Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή, ⁶²⁵ φησὶν, Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος.” Καὶ ὁ περὶ τοῦ πατρὸς εἶρηκεν ἐν τῇ ^υπερὶ τούτου ἀποδείξει, τοῦτο ^ζἐνταῦθα περὶ τοῦ υἱοῦ λέγει. “Ὡςπερ γὰρ ἔμπροσθεν αὐτὸ κατασκευάζων ἔλεγεν· “^αἩ Ἰουδαίων ὁ θεὸς ^αμόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; Ναὶ καὶ ἐθνῶν· ἐπέπερ εἰς ὁ θεός.” οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησιν· “Ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, ^βπλουτῶν εἰς πάντας καὶ ἐπὶ ^επάντας.” Ὅρᾳς πῶς δέικνυσιν αὐτὸν σφοδρῶς ἐφίεμενον ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἶγε καὶ πλοῦτον οἰκεῖον ἡγεῖται ^δταύτην; ὥστε μὴδὲ νῦν αὐτοὺς ἀπογνῶναι, μὴδὲ νομίσαι, εἶγε βουληθεῖεν μετανοῆσαι, ^Β ἄσυγγνώστους εἶναι. Ὁ γὰρ πλοῦτον οἰκεῖον ἡγούμενος τὸ σώζειν ἡμᾶς, οὐ ^επαύσεται πλουτῶν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο πλοῦτος τὸ εἰς πάντας ἐκχεῖσθαι τὴν δωρεάν. ^ιἘπειδὴ γὰρ καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ^ςἐθορύβει, τὸ προεδρίας ἀπολαύοντας ὑπὲρ τὴν

7 v. 11—13.

^ς εἰς] + πάντα (sic) καὶ ἐπὶ Edd. repugnantibus libris. ^τ μάρτυρας pro μαρτυρίας omnes. ^ν τῷ pro τὸ bis B.C.D.E.F.I. Cat. et in priore loco A. Mox ὅτι om. C.I. ^ω ὃς δ' ἂν C. ^κ Sic A.B.D.E.H. τοῦ Ἰ. καὶ ἀκρ. F. τοῦ Ἰ. τε καὶ ἀκρ. C. τοῦ Ἰ. καὶ τοῦ ἀκρ. Edd. ^υ περὶ om. a pr. man. E. Statim τούτων C.D. Cat. Veron. ^ζ καὶ ἐνταῦθα Edd. καὶ om. A.B.E.F.H.I. Mox υἱοῦ pro Χριστοῦ omnes. ^α μόνων A. et ex corr. B.E. Statim δὲ accessit ex omnibus. ^β πλουτῶν om. A.F.H. Statim εἰς πάντας A.B.D.E.F.I. εἰς πάντα Edd. πάντας καὶ ἐπὶ om. C. ^ε πάντας] + τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν Edd. Haec om. A.B.D.E.F.H.I. ^δ ταύτην] + οὕτω δὲ τοῦτό φησιν D.E. et ex corr. C. Statim ὥστε μὴδὲνα αὐτῶν ἀπογ. C. ^ε παύεται F. Veron. ^ι ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῦτο μ.] Sic A.D.F.H. Cat. ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο καὶ μ. Ἰ. ἐπειδήπερ καὶ τοῦτο μ. Veron. Sav. Mor. ἐπειδήπερ μάλιστα καὶ τοῦτο C. ^ς ἐξεθορύβει A.

οἰκουμένην ἅπασαν, νῦν ἐκ ^h τῆς πίστεως ἀπὸ τῶν θρόνων κατα-
βιβάζεσθαι ἐκείνων, καὶ μηδὲν πλέον τῶν λοιπῶν ἔχειν· ⁱσυνεχῶς
τοὺς προφῆτας εἰσάγει ταύτην ^kἐπάδοντας αὐτοῖς τὴν ἰσοτιμίαν.
“Πᾶς γὰρ, ^lφησὶν, ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῷ, οὐ καταίσχυνθήσεται”
καὶ, “Πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.”

C Καὶ πανταχοῦ τὸ “πᾶς” ^mτέθεται, ἵνα μὴ ἀντιλέγωσιν.

“Ἄλλ’ οὐδὲν κενοδοξίας χεῖρον· αὕτη γὰρ, ^oαὕτη μάλιστα
πάντων αὐτοὺς ἀπώλεσε. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἔλεγε·
⁸“Πῶς δύνασθε πιστεῦναι, δόξαν παρ’ ἀλλήλων λαμβάνοντες,
καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ ^pμόνου θεοῦ οὐ ζητοῦντες;” Αὕτη
μετὰ τῆς ἀπωλείας ^qπολὺν καὶ τὸν γέλωτα ἐπάγει, καὶ πρὸ τῆς
κολάσεως τῆς ἐκεῖ, μυρίοις ἐνταῦθα περιβάλλει δεινοῖς. Καὶ εἰ
δοκεῖ, ἵνα τοῦτο μάθῃς ^rσαφῶς, τοὺς οὐρανοὺς ἀφέντες τέως, ὧν
ἡμᾶς ἐξάγει, καὶ τὴν γέενναν, εἰς ^sἣν ἐμβάλλει, τὸ πρᾶγμα
D ἐντεῦθεν ἐξετάσωμεν ἅπαν. Τί τοίνυν ταύτης δαπανηρότερον;
τί δὲ αἰσχροτέρον γένοιτ’ ἂν καὶ δυσκολώτερον; “Ὅτι μὲν γὰρ
δαπανηρὸν τὸ νόσημα τοῦτο, δῆλον ἐκ τῶν ἀναλίσκόντων εἰκῇ
καὶ μάτην ἐν θεάτροις καὶ ἵπποδρομίαις καὶ ἄλλαις τοιαύταις
ἀκαίροις φιλοτιμίαις· ἐκ τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς
λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ^tτὰ εἰς περιουσίαν
κατασκευάζοντων ἀνόνητον, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ
νῦν. “Ὅτι δὲ δαπανηρὸν ὄντα καὶ πολυτελεῖ τὸν οὕτω νοσοῦντα,
καὶ ἄρπαγα καὶ πλεονέκτην εἶναι ἀνάγκη, παντί που δῆλον.
E”Ἰνα γὰρ ἔχη τῷ θηρίῳ παρέχειν τροφήν, εἰς ^vτὰς τῶν ἄλλων
οὐσίας τὰς ἑαυτοῦ ρίπτει χεῖρας. Καὶ τί λέγω τὰς οὐσίας;
Οὐδὲ γὰρ ^wχρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς τουτὶ κατεσθίει
τὸ πῦρ, καὶ οὐ τὸν παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μέλλοντα
ἐργάζεται θάνατον. Μήτηρ γὰρ γεέννης κενοδοξία, καὶ τὸ πῦρ
ἀνάπτει σφοδρῶς ἐκείνο, καὶ τὸν ^xσκώληκα τὸν ἰοβόλον. “Ἴδοι
δ’ ἂν τις αὐτὴν καὶ ἐν νεκροῖς κρατοῦσαν· οὐ τί χεῖρον γένοιτ’
ἂν; Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα πάθη καταλύεται τῷ θανάτῳ·

8 Joan. v. 44.

^h τῆς om. C. Statim ἐκ τῶν θρ. B.F.H.I. ἀπὸ tuetur Cat. ⁱ συνεχῶς
δὲ τοὺς Edd. ante Montef. δὲ deest in omnibus. ^k ἐπάγοντας A.B.F.H.I.
Vulgatum habet Cat. ^l φησὶν ὁ π. pro ὁ π. φησὶν A.B.D.E.F.H.I. Statim
ἐπ’ αὐτῷ om. C. ^m τέθεικεν I. ⁿ ΘΕΙΚΟΝ. Περὶ κενοδοξίας, καὶ πῶς
δυνατὸν ταύτην φυγεῖν· εἰ τὴν τοῦ θεοῦ μᾶλλον ζητοῦμεν δόξαν, καὶ μὴ τὴν τῶν
ἀνθρώπων. Veron. ^o αὕτη om. E. ^p μόνου om. I. ^q πολὺν καὶ τὸν]
καὶ πολὺν C. Infra κακοῖς pro δεινοῖς idem. ^r σαφῶς (φῶς A.) est in libris
omnibus, non in Edd. ^s ἣν]+ἡμᾶς C. Mox ἐξετάσωμεν B.F. Paulo post
αὐτῆς pro ταύτης H. ^t τὰ om. C. Mox κατασκευάζοντα I. ^v τὰς . . .
οὐσίας omnes. τὴν . . . οὐσίαν Edd. ^w χρημάτων I. Mox τουτὶ κατ. pro
κατ. τουτὶ omnes. ^x σκώληκα]+τρέφει D.E.

αὕτη δὲ καὶ μετὰ τελευτὴν βιάζεται καὶ φιλονεικεῖ τὴν ὑέαντῆς ἐπιδείκνυσθαι φύσιν ἐν τῷ τεθνηκότι σώματι. "Όταν γὰρ σήματα λαμπρὰ καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἀναλίσκοντα τὴν οὐσίαν 626 ἐπισκῆπτωσι ²τελευτῶντες αὐτοῖς ἀνιστάν, καὶ ^aἐνταφίῳν ἄσπασίαν πολλὴν σπουδάζωσι προαποτίθεσθαι, καὶ ζῶντες μὲν ὑπὲρ ὀβολοῦ καὶ ἄρτου ἐνὸς ^bὑβρίζωσι τοὺς προσιόντας πένητας, τελευτῶντες δὲ δαψιλῇ τῷ σκώλῃκι παρέχωσι ^cτράπεζαν, ποίαν ἑτέραν ζητεῖς ὑπερβολὴν τῆς τοῦ νοσήματος τυραννίδος; Ἄπο τούτου καὶ ἔρωτες ἄτοποι τίκτονται τοῦ δεινοῦ. Πολλοὺς γὰρ οὐχ ἡ τῆς ὄψεως ὥρα, οὐδὲ ἡ τῆς μίξεως ἐπιθυμία, ἀλλὰ τὸ βούλεσθαι καυχᾶσθαι, ὅτι τὴν δεῖνα ^dὑπεσκέλισα, ^eκαὶ εἰς μοιχείαν ἐνέβαλε. Καὶ τί δεῖ τὰ ἄλλα ^fλέγειν, ὅσα ἐντεῦθεν B βλαστάνει κακά; Μυρίων γὰρ ^gἂν ἐλοίμην βαρβάρων γενέσθαι ^hδοῦλος, ἢ κενοδοξίας ἅπαξ. Οὐδὲ γὰρ ἐπιτάττουσιν ἐκείνοι τοιαῦτα τοῖς αἰχμαλώτοις, οἷα αὕτη κελεύει τοῖς ὑπηκόοις. Πάντων γὰρ ἔσο δοῦλος, φησὶ, κἂν λαμπρότεροί σου, κἂν εὐτελέστεροι τύχωσιν ὄντες· καταφρόνει ψυχῆς, ἀμέλησον ἀρετῆς, καταγέλασον ἐλευθερίας, κατὰθυσόν σου τὴν σωτηρίαν· κἂν ⁱἀγαθὸν τι ποιῆς, μὴ πρὸς ἀρέσκειαν ^kθεοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν τῶν πολλῶν, ἵνα ἀπολέσης τὸν ἐπὶ τούτοις στέφανον· C (151) κἂν ἐλεῆς, κἂν νηστεύης, τὸν μὲν πόνον ὑπόστηθι, τὸ δὲ κέρδος ἀπολέσαι σπούδασον. Τί τούτων ^lὠμότερον τῶν ἐπιταγμάτων γένοιτο; Ἐντεῦθεν καὶ βασκανία τὴν ἀρχὴν ἔχει, ἐντεῦθεν καὶ ἀπόνοια, ἐντεῦθεν καὶ ἡ μήτηρ τῶν κακῶν ἢ φιλαργυρία. Ὁ γὰρ ἐσμὸς τῶν οἰκετῶν, καὶ οἱ χρυσοφοροῦντες ^mβάρβαροι, καὶ οἱ παράσιτοι, καὶ οἱ κόλακες, καὶ τὰ ἀργυρένδετα ὀχήματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτων καταγελαστότερα, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκεν οὐδὲ χρείας τινὸς γίνεται, ἀλλ' ἢ κενοδοξίας μόνης.

Ναὶ, φησὶν· ἀλλ' ὅτι μὲν κακὸν τουτὶ τὸ πάθος, παντί που δῆλόν ἐστι· πῶς δ' ἂν αὐτὸ διαφύγοιμεν, τουτο εἰπεῖν χρή. D Μάλιστα μὲν, ἂν πείσης σαυτὸν καλῶς, ὅτι χαλεπὸν τουτὶ τὸ νόσημα, ἀρχὴν λήψῃ διορθώσεως ⁿἀρίστην· ἐπεὶ καὶ ὁ νοσῶν

^y εαντῆς (αὐτῆς D.) pro αὐτῆς omnes. Statim δείκνυσθαι I. ² τελευτῶντων αὐτῶν ἀνιστάν C. ^a ἐνταφίῳν omnes. ἐν ταφῇ Edd. Statim ἄσπασίαν H. ἀπληστίαν I. ^b ἐνυβρίζουσι C. ^c τὴν τράπεζαν A.E. Mox ἐπιζητεῖς C. ^d ὑπεσκέλισαν I. ὑπεσκέλλησαν H. ὑποσκέλισας C. ^e καὶ om. C.E.I. Veron. Mox ἐνέβαλε I. Veron. ἐνέβαλαν H. ἐνέβαλον Edd. ^f καταλέγειν C. Statim ὅσα ἐνταῦθα β. H. ^g ἂν om. I. Mox β. γενέσθαι δ. pro γενέσθαι β. δ. A. B. E. F. H. I. β. δοῦλος εἶναι C. ^h δοῦλος] + διηνεκὼς B. D. E. ⁱ ἀγαθὸν] καλὸν C. Statim ποιῆς pro ποιήσης A. B. D. E. F. H. I. ^k τοῦ θεοῦ Edd. repugnantibus libris. Mox τῶν om. I. ^l ὠμ. τῶν ἐπ. γένοιτο] Sic A. B. D. E. F. H. I. ὠμ. τῶν ἐπ. γένοιτ' ἂν C. τῶν ἐπ. ὠμ. γένοιτ' ἂν Edd. ^m βάρβαροι] ἵπποι C. In fine μόνον pro μόνης idem. ⁿ ἀρίστης C.

ταχέως ἐπιζητήσει τὸν ἱατρὸν, ἂν τοῦτο μάθῃ πρὸ τῶν ἄλλων, ὅτι νοσεῖ. Εἰ δὲ καὶ ἑτέραν ὁδὸν ἐπιζητεῖς τῆς ἐντεῦθεν φυγῆς, ὅρα πρὸς τὸν θεὸν διηνεκῶς, καὶ ἀρκοῦ τῇ παρ' αὐτοῦ δόξῃ. Καὶ ἴδῃς τὸ πάθος γαργαλίζον σε, καὶ διεγείρον εἰπεῖν τοῖς συνδούλοις τὰ κατωρθωμένα σοι, λογισάμενος πάλιν, ὅτι μετὰ τὸ εἰπεῖν οὐδὲν γίνεται κέρδος, σβέσουν τὴν ἄτοπον ἐπιθυμίαν, Ἐκαὶ πρὸς τὴν ψυχὴν σου εἰπέ· ἰδοὺ τοσοῦτον ὥδινες χρόνον εἰπεῖν ῥ σου τὰ κατορθώματα, καὶ οὐκ ἐκαρτέρησας σιγῇ κατασχεῖν, ἀλλ' εἰς πάντας ἐξήνεγκας· τί οὖν σοι πλεόν γέγονεν ἐντεῦθεν; Πλέον μὲν οὐδέν, ζημία δὲ ἡ ἐσχάτη, καὶ τὸ κενῶσαι ἅπαντα τὰ μετὰ πολλοῦ συλλεγέντα πόνου. Μετὰ δὲ τούτων κακείνο ἐννόησον, ὅτι διεφθαρμένη τῶν πολλῶν ἡ ψῆφος καὶ ἡ κρίσις ἐστὶ, καὶ οὐ διεφθαρμένη μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ταχέως μαραίνεται. Καὶ γὰρ πρὸς ὥραν θαυμάσωσι, τοῦ καιροῦ παρελθόντος, πάντων εἰσὶν ἐπιλελησμένοι, καὶ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ σοι ὁ στέφανον δεδομένον ἤρπασαν, καὶ τὸν παρ' ἑαυτῶν οὐκ ἴσχυσάν σοι διατηρῆσαι. Καίτοι καὶ εἰ οὗτος ἔμενε, πολλῆς ἀθλιότητος ἦν ἐκείνου τοῦτον ἀλλάξασθαι· ὅταν δὲ καὶ οὗτος 627 διαρρῇ, ποῖαν ἔξομεν ἀπολογία, ὑπὲρ τοῦ μὴ μένοντος τὸν μένοντα προδιδόντες, ὑπὲρ τῆς τῶν ὀλίγων εὐφημίας τοσαῦτα ἀπολλύντες ἀγαθὰ; Καίτοι καὶ εἰ πολλοὶ οἱ ἐπαινοῦντες εἶεν, καὶ οὕτω τοῦ ταλανίζεσθαι ἄξιοι, καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν πλείους οἱ τοῦτο ποιοῦντες ᾖσιν. Εἰ δὲ θαυμάζεις τὸ εἰρημένον, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ ταῦτα ψηφίζομένου. ⁹ “Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι.” Καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ γὰρ ἐκάστης τέχνης τοὺς δημιουργοὺς ὁδεῖ ζητεῖν κριτὰς, πῶς τῆς ἀρετῆς τὴν δοκιμασίαν τοῖς πολλοῖς ἐπιτρέπεις, ἀλλ' οὐχὶ πρὸ πάντων ἐκείνῳ τῷ μάλιστα ² πάντων Βεῖδότι, καὶ συγκροτῆσαι καὶ στεφανῶσαι δυναμένῳ; Τοῦτο τοίνυν τὸ ῥῆμα ἀγγράψωμεν καὶ τοίχοις καὶ θύραις καὶ διανοίᾳ, καὶ συνεχῶς λέγωμεν πρὸς ἑαυτοὺς, οὐαὶ ἡμῖν, ὅταν καλῶς ἡμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ λέ-

⁹ Luc. vi. 26.

ο ὁδὸν ἐπιζ. pro ἐπιζ. ὁδὸν B.C.D.E.F.H.I. ὁδὸν om. A. ῥ σου om. B. Infra σιγῇ om. H. Mox ἐξήνεγκες A.C.H.I. ¹ ἐσχάτη] μεγάλη C. Mox τὰ ante μετὰ accessit ex A.B.C.D.E.F. ² τούτων pro τοῦτο A.B.E.F.I. Statim ἐκείνο I. Mox ἀλλὰ pro ἀλλ' ὅτι idem. ³ στ. δεδομένον pro δεδομένον στ. B.F.H.I. Statim διήρπασαν C. ⁴ καὶ εἰ] εἰ καὶ B.C. Statim αὐτὸς ἔμενε H. οὕτως ἔμεινεν C. ⁵ καὶ εἰ pro εἰ καὶ A.B.D.E.F.H. Statim πολλοὶ οἱ εὐφημοῦντες C. ⁶ οὗτοι Edd. ἴσ. οὕτω Sav. marg. οὕτω est in libris omnibus. Statim τοῦ om. E. ⁷ ἄκουε C. ⁸ ἔδει C. ⁹ πάντων] + αὐτὴν C.D.E.H. ¹⁰ ἀγγράφωμεν C. Infra ἡμᾶς εἴπωσι pro εἴπωσιν ἡμᾶς A.D.E.F.H.I.

γοντες ὕστερον διαβάλλουσιν, ὡς κενόδοξον καὶ φιλότιμον καὶ ἐρῶντα τῆς παρ' αὐτῶν εὐφημίας. Ἄλλ' οὐχ ὁ θεὸς οὕτως, ἀλλ' ὅταν ἴδῃ σε ἐρῶντα τῆς παρ' αὐτοῦ δόξης, τότε σε μάλιστα ἐπαινέσεται ^bκαὶ θαυμάσεται καὶ ἀνακηρύξει. Ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ οὕτως, ἀλλὰ λαβὼν σε δούλον ἀντ' ἐλευθέρου, καὶ διὰ ψιλοῦ ^cρήματος πολλάκις σοι χαρισάμενος ἔπαινον ψευδῇ, ἤρπασεν ἀπὸ σοῦ μισθὸν ἀληθῆ, καὶ ἀργυρωνήτου μᾶλλον ὑπέταξεν. Ἐκείνους μὲν γὰρ μετὰ τὰ ἐπιτάγματα ἔχουσιν ὑπακούοντας οἱ δεσπότες, σὺ δὲ καὶ χωρὶς ^dἐπιταγμάτων δουλεύεις. Οὐδὲ γὰρ ἀναμένεις ἀκοῦσαί τι παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀν γνῶς μόνον δι' ὧν αὐτοῖς ^eχαριῇ, οὐδὲ ἐπιταττόντων αὐτῶν πάντα ποιεῖς. Πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴμην ἄξιοι γεέννης, τοὺς ^fμὲν μοχθηροὺς τέρποντες, καὶ πρὶν ἐπιτάξουσι θεραπεύοντες, τοῦ δὲ θεοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐγκελευομένου καὶ παραινούντος, μηδὲ ^gοὕτως ἀκούοντες; Καίτοιγε εἰ δόξης καὶ ἐπαίνων ἐρᾷς, ^hφύγε τὸν παρὰ ἀνθρώπων ἔπαινον, καὶ τότε ἐπιτεύξῃ δόξης· ^Dἀποστράφηθι τὰς εὐφημίας, καὶ τότε μυρίων ἀπολαύσεις τῶν ἐπαίνων καὶ παρὰ θεῷ, καὶ παρὰ ἀνθρώποις. ⁱΟὐδένα γὰρ οὕτω δοξάζειν εἰώθαμεν, ὡς τὸν ὑπερορῶντα δόξης, οὐδὲ ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, ὡς τὸν καταφρονούντα τοῦ θαυμάζεσθαι καὶ ἐπαινείσθαι. Εἰ δὲ ἡμεῖς, πολλῷ μᾶλλον ὁ ^kκτῶν ὅλων θεός. Ὅταν δὲ ἐκεῖνός ^lσε δοξάζῃ καὶ ἐπαινῇ, τίς σου μακαριστό-
52) ^mτερος γένοιτ' ἂν; Καὶ γὰρ ὅσον δόξης καὶ ἀτιμίας ⁿτὸ μέσον, τοσοῦτον τῆς ἄνωθεν δόξης πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην τὸ διάφορον· μᾶλλον δὲ πολλῷ πλέον καὶ ἄπειρον. Εἰ γὰρ καὶ μηδενὶ ^oπαραβαλλομένη αἰσχύρα τις ἐστὶ καὶ δυσειδής, ὅταν καὶ πρὸς ^Eἐτέραν αὐτὴν ἀντεξετάζωμεν, ἐννόησον ὅσον φανεῖται τὸ αἷσχος. Καθάπερ γὰρ ἐταιριζομένη γυνὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ^oτέγους ἐστῶσα ἅπασιν εαυτὴν ἐκδίδωσιν, οὕτω καὶ οἱ κενοδοξίας δούλοι· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνης αἰσχύρους οὗτοι. Ἐκεῖναι μὲν γὰρ πολλαχοῦ ^pκαὶ κατεφρόνησάν τινων ἐρασθέντων αὐτῶν· σὺ δὲ ἅπασι σαυτὸν προύθηκας, καὶ δραπέταις καὶ λησταῖς καὶ βαλλαντιοτόμοις· ἀπὸ γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων τὰ ἐπαινοῦντα ὑμᾶς συνέστηκε

^b Verba καὶ θαυμάσεται desunt in A.B.D.E.F.H.I. καὶ θαυμάσει καὶ ἀνακηρύξει ὁ δεσπότης C. ^c τοῦ ῥήματος C. ^d ἐπιτάγματος H. ^e χαριεῖ E.H. ^f μὲν] μόνον A.F.H. Mox ἐπιτάξωσι pro ἐπιτάξουσι B.F.H. ^g οὕτως] ὅπως I. ^h φύγε pro φεύγε A.B.D.E.F.H. ⁱ οὐδέν H. ^k τῶν ὅλων om. I. ^l σε om. C. Mox μακαριώτερος idem. ^m τὸ μ. τοσοῦτον] τοσοῦτον τὸ μ. A.B.F.H.I. ⁿ παραβαλλ.] + αὕτη Edd. αὕτη abest a B.D.E.F.H.I. Mox ἀντεξετάσωμεν H. ἐξετάζωμεν C. ^o στέγους B.E.H. receptum a Montef. Statim ἅπασιν pro πᾶσιν (πᾶσαν est mendum Ed. Ben.) omnes. ^p καὶ accessit ex A. B. C. D. E. F. I. Mox βαλλαντ. pro βαλαντ. A.B.D. fortasse alii.

θέατρα· καὶ οὗς καθ' ἑαυτοὺς ὄντας οὐδενὸς ἀξίους εἶναι νομίζεις,
 628 τούτους συλλεγέντας τῆς ἑσραυτοῦ προτιμῆς σωτηρίας, καὶ
 πάντων ἐκείνων ἀτιμότερον σαυτὸν ἀποφαίνεις. Πῶς γὰρ οὐκ
 ἀτιμότερος ὁ τῆς παρ' ἐτέρων δεόμενος εὐφημίας, καὶ μὴ νομί-
 ζων ἀρκεῖν σεαυτῷ, εἰ μὴ τὴν παρ' ἐτέρων δόξαν λάβοις; Οὐκ
 ἐννοεῖς, εἰπέ μοι, μετὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι περίβλεπτος μὲν ὢν
 καὶ πᾶσι κατάδηλος, ἂν ἀμάρτης, μυρίους ἔχεις κατηγόρους·
 ἄγνωστος δὲ ὢν, ἐν ἀσφαλείᾳ μένεις; Ναί, φησὶν· ἀλλὰ καὶ
 κατορθῶν μυρίους ἔχω τοὺς θαυμαστάς. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
 δεινόν, ὅτι οὐ μόνον ἀμαρτάνοντά σε, ἀλλὰ καὶ κατορθοῦντα
 B βλάπτει τῆς κενοδοξίας ἢ νόσος, τότε μὲν μυρίους ὑποσκελί-
 ζουσα, νῦν δὲ πάντα σου κενοῦσα τὸν μισθόν.

Δεινὸν μὲν οὖν, καὶ πάσης ἀτιμίας ἀνάμεστον, τὸ καὶ ἐν
 πολιτικοῖς πράγμασι δόξης ἐρᾶν· ὅταν δὲ καὶ ἐν τοῖς πνευ-
 ματικοῖς τὸ αὐτὸ τοῦτο πάσχεις, τίς λείπεται σοι συγγνώμη
 λοιπὸν, μὴδὲ τοσαύτην βουλομένῳ παρέχειν τῷ θεῷ τιμὴν, ὅσην
 αὐτὸς παρὰ τῶν οἰκετῶν ἔχεις; Καὶ γὰρ ὁ δοῦλος πρὸς τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ὁρᾷ τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ μισθωτὸς πρὸς τὸν τοῦ
 ἔργου κύριον τὸν μέλλοντα ἀποδιδόναι ὅτους μισθοὺς, καὶ ὁ
 μαθητὴς πρὸς τὸν διδάσκαλον· σὺ δὲ τοῦναντίον ἅπαν, τὸν
 C μισθωσάμενόν ᾧ σε θεὸν ἀφείς καὶ τὸν δεσπότην, πρὸς τοὺς
 ὁμοδούλους βλέπεις, καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι ὁ μὲν θεὸς μέμνηται
 καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα τῶν σῶν κατορθωμάτων, ἄνθρωπος δὲ
 εἰς τὸ παρόν· καὶ ἐν οὐρανῷ τὸ θέατρον ἔχων *καθήμενον, τοὺς
 ἐπὶ τῆς γῆς θεατὰς συνάγεις. Καὶ ὁ μὲν ἀθλητὴς ὕενθα ἀγω-
 νίζεται, ἐκεῖ βούλεται εὐδοκιμεῖν· σὺ δὲ αγωνιζόμενος ἄνω, κάτω
 στεφανοῦσθαι σπουδάζεις. Καὶ τί ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἂν
 τῆς ἀνοίας; Ἰδωμεν ἡ δὲ, εἰ δοκεῖ, καὶ τοὺς στεφάνους· ὁ μὲν
 γὰρ ἐξ ἀπονοίας σύγκειται, ὁ δὲ ἐκ τῆς πρὸς ἕτερον βασκανίας,
 D ὁ δὲ ἐξ εἰρωνείας καὶ κολακείας, ὁ δὲ ἀπὸ χρημάτων, ὁ δὲ ἀπὸ
 δουλοπρεποῦς διακονίας. Καὶ καθάπερ αὐτὰ παιδιὰ τὰ παί-
 ζοντα χόρτου στέφανον ἐπιτιθέασιν ἀλλήλοις, καὶ τοῦ στεφα-
 νωθέντος οὐκ εἰδότος καταγελῶσιν ὀπισθεν πολλάκις· οὕτω δὴ
 καὶ νῦν οἱ ἐγκωμιάζοντές σε, καθ' ἑαυτοὺς πολλάκις ἐχλεύασαν,
 τὸν χόρτον ἡμῖν ἐπιτιθέντες. Καὶ εἴθε χόρτον ἑμόνον· νυνὶ

ἡ εσραυτοῦ B.C.E. Mox post ἐκείνων add. αὐτῶν I. ὁ om. D.E. Statim ἐτέρων pro ἐκείνων A.B.C.D.F.H.I. ὢν pro καὶ omnes. Statim μένεις

B.C.D.E.F.H. μενεῖς Edd. τοῦτο om. C. Mox παρέχειν A.B.C.D.E. F.H. παρασχεῖν Edd. Statim τὴν τιμὴν F. τοὺς assumptum ex omnibus.

ᾧ om. H. καθήμενος C. Statim τῆς accessit ex A.B.C.D.E.F.I. ὕενθα ἀγ. ἐκεῖ δὲ β. C. ἡ δὲ om. C. Mox ὁ μὲν γὰρ καὶ τοῖς ἐξ ἀπονοίας συγκρίνεται idem. αὐτὸν om. C. ἡμῖν C. Statim ἐπιθέντες B.D.H.I. ἑμόνον] ἡμῖν ἐπιθέντες I.

δὲ καὶ πολλῆς γέμει βλάβης ὁ στέφανος, καὶ πάντα ^d ἡμῶν ἀπόλλυσι τὰ κατορθώματα. ^e Ἐννοήσας τοίνυν αὐτοῦ τὸ εὐτελές, φύγε τὴν ζῆμیان. Πόσους γὰρ εἶναι βούλει σου τοὺς ^f ἐπαινέτας; ἑκατὸν, ἢ δις τοσούτους, ^g καὶ τρίς καὶ τετράκις; μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ^h τίθει δεκάκις τοσούτους καὶ εἰκοσάκις, καὶ ἔστωσαν δισχίλιοι καὶ τετρακισχίλιοι, -εἰ ⁱ δέ βούλει, καὶ Ε μυρίοι οἱ κροτοῦντες· ἀλλ' οὐδὲν οὗτοι κολοιῶν ἄνωθεν κραζόντων διαφέρουσι· μᾶλλον δέ, ἂν ἐννοήσης τὸ τῶν ἀγγέλων θέατρον, καὶ σκωλήκων οὗτοι φανοῦνται εὐτελέστεροι, καὶ ἀράχνης ^k ἄσθενεστέρα αὐτῶν ἢ εὐφημία, καὶ καπνοῦ καὶ ὄνειράτων. Ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Παῦλος ^l ὁ ταῦτα διεσκεμμένος ἀκριβῶς, οὐ μόνον αὐτὰ οὐκ ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ καὶ ^m ἀπεύχεται, λέγων· ¹⁰ “Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ ⁿ Χριστοῦ.” Ταύτην τοίνυν καὶ σὺ ζήλωσον τὴν καύχησιν, ἵνα ⁶²⁹ μὴ παροξύνῃς τὸν δεσπότην. Καὶ γὰρ ^o εἰς τὸν θεὸν ὑβρίζεις, τοῦτο ποιῶν, οὐκ εἰς σαυτὸν μόνον. Οὐδὲ γὰρ εἰ ζωγράφος ὢν μαθητὴν τινα εἶχες, εἴτα ἐκεῖνος ἀφείς ἐπιδειξασθაί σοι τὰ τῆς τέχνης, τὸν πίνακα ἔξω ^p προτιθεὶ τοῖς παριούσιν ἀπλῶς, πράως ἂν ἤνεγκας. Εἰ δέ ἐπὶ τῶν ὁμοδούλων τοῦτο ὕβρις, πολλῶ ¹⁵³⁾ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ δεσπότου. Εἰ δέ καὶ ἐτέρωθεν βούλει μαθεῖν τοῦ πράγματος καταφρονεῖν, ὑψηλὸς γενοῦ ^r τὴν διάνοιαν, καταγέλασον τῶν ὀρωμένων, αὖξῃσον τῆς ἀληθοῦς δόξης τὸν ἔρωτα, ἐμπλήσθητι φρονήματος ^s πνευματικοῦ, εἰπέ πρὸς τὴν ψυχὴν, ὡς Παῦλος εἶπεν, ¹¹ “Οὐκ οἶδας ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν;” καὶ Β ἄναστῆσας αὐτὴν ἐντεῦθεν, ἐπιτίμησον λοιπὸν, καὶ εἰπέ, ἢ ἀγγέλους κρινούσα, ὑπὸ καθαρμάτων κρίνεσθαι βούλει, καὶ ^v μετὰ ὀρχηστῶν ἐπαινεῖσθαι καὶ μίμων καὶ θηριομάχων καὶ ἡνιόχων; ταύτας γὰρ οὗτοι τὰς εὐφημίας διώκουσιν. Ἀλλὰ σὺ ὑψηλότερον τῆς τούτων κραυγῆς τὸ πτερόν κατασκεύασον, καὶ ζήλωσον τὸν τῆς ^w ἐρήμου πολίτην Ἰωάννην, καὶ μάθε πῶς ὑπερεώρα ^x τοῦ πλήθους ἐκείνους, καὶ κολακεύοντος οὐκ ἐπεστρέ-

10 Gal. vi. 14.

11 1 Cor. vi. 3.

^d ἡμῶν H. ^e ἐννοήσον H. Mox φύγε pro φεύγε A.B.D.E.F.H. καὶ φεύγε C. ^f ἐπαινοῦντας H. ^g ἢ τρίς ἢ τετρ. C. ^h τίθει om. C. ⁱ δέ] + καὶ E. Mox οἱ ante κροτοῦντες om. A.B.F.H.I. ^k εὐτελεστέρα C. Mox καπνοῦ pro καπνῶν omnes. ^l ὁ om. B.D.E.F.H.I. ^m ἐπεύχεται I. ⁿ κυρίου D. Veron. ^o εἰς om. D.E. Mox οὐκ εἰς σαυτὸν F. οὐκ εἰς αὐτὸν B.E. οὐχὶ σαυτὸν A.D.I. οὐχὶ σεαυτὸν Edd. ^p προτιθεὶ pro προτιθεῖς A.B.D.E.F.H.I. ἴσ. προτιθεῖη Sav. marg. Statim τοῖς παριούσιν (παροῦσιν C.H.) omnes. τοῖς παρατηροῦσιν Edd. ^q ἡνεγκες A.F.H.I. ^r τὴν διάνοιαν A. B. D. E. F. H. I. et ex corr. C. τῇ διανοίᾳ Edd. ^s δεσποτικοῦ I. ^t ἀνάστησον A.B.D.E.F.H.I. ^v μετὰ τῶν ὀρχ. Edd. τῶν om. B.C.D.E.F.I. ^w ἐρήμου pro ἐρημίας omnes. ^x τοῦ accessit ex D.E. Mox iidem καὶ κολακεύοντος οὐκ ἐπ. pro eo quod vulgo legitur, καὶ κολακεύοντας ὁρῶν οὐκ ἐπ.

φετο, ἀλλ' ὁρῶν ἅπαντας τοὺς τὴν Παλαιστίνην οἰκοῦντας περὶ
 C αὐτὸν ἐκκεχυμένους καὶ θαυμάζοντας καὶ ἐκπληττομένους, οὐκ
 ἐχανουῦτο τῇ τοσαύτῃ τιμῇ, ὡς καὶ κατεξανίστατο αὐτῶν,
 καὶ ὡς ἐνὶ μεираκίῳ δῆμῳ τοσοῦτῳ διαλεγόμενος, οὕτως ἐπέ-
 πληττε λέγων, ¹² “Ὁφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν.” Καίτοιγε δι’
 αὐτὸν συνέδραμον, καὶ τὰς πόλεις ἀφῆκαν, ^z ὥστε τὴν ἱερὰν
 κεφαλὴν ἐκείνην ἰδεῖν· ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν ^a αὐτὸν τούτων ἐξέλυσε·
 πόρρω γὰρ ἦν δόξης, καὶ τύφου παντὸς ἐλεύθερος. Οὕτω καὶ
 ὁ Στέφανος ὁρῶν τὸν αὐτὸν δῆμον πάλιν οὐχὶ τιμῶντα, ἀλλὰ
 μαινόμενον καὶ τρίζοντα τοὺς ὁδόντας, ὑψηλότερος αὐτῶν γενό-
 μενος τῆς ὀργῆς, ἔλεγε· ¹³ “Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι
 D ταῖς καρδίαις.” Οὕτω καὶ ^b Ἡλίας, τῶν στρατοπέδων παρόν-
 των ἐκείνων καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ δήμου παντὸς, ἔλεγεν·
¹⁴ “Ἔως πότε χωλανεῖτε ἐπ’ ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν;”
 Ἄλλ’ ἡμεῖς ἅπαντας κολακεύομεν, θεραπεύομεν, τῇ δουλοπρεπεῖ
 διακονίᾳ ταύτῃ τὴν ἐκείνων τιμὴν ὠνούμενοι. Διὰ τοῦτο πάντα
 ἄνω καὶ κάτω γέγονε, ^c καὶ τῆς χάριτος ταύτης προδέδοται τὰ
 τοῦ Χριστιανισμοῦ πράγματα, καὶ ^d πάντα ἡμέλῃται διὰ τὴν
 τῶν πολλῶν δόξαν. Ἐξορίσωμεν τοίνυν τὸ πάθος, καὶ τότε
 εἰσόμεθα καλῶς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν λιμένα καὶ τὴν γαλήνην.
 E Ὁ μὲν γὰρ κενόδοξος τοῖς χειμαζομένοις ἔοικεν, αἰετὶ τρέμων καὶ
 δεδοικὼς καὶ μυρίους θεραπεύων δεσπότης· ὁ δὲ ταύτης ^e ἔξω τῆς
 τυραννίδος ὢν, τοῖς ἐν ^f λιμέσι καθημένοις, καὶ ἐλευθερίας ἀπο-
 λαύουσι καθαρὰς. Ἄλλ’ οὐκ ἐκεῖνος, ἀλλ’ ὅσοις ἐστὶ γνώριμος,
 τοσοῦτους ἔχει δεσπότης, πᾶσι δουλεύειν ἀναγκαζόμενος. Πῶς
 οὖν ἀπαλλαγόμεθα τῆς χαλεπῆς ταύτης δουλείας; Ἄν ἐτέρας
 ἐρασθῶμεν δόξης, τῆς ὄντως δόξης. Καθάπερ γὰρ τοὺς τῶν
 σωμάτων βέρωντας λαμπροτέρα ἐτέρα φανείσα ὄψις τῆς προ-
 τέρας ἀπέστησεν· οὕτω δὴ καὶ τοὺς δόξης ^h ἐπιθυμοῦντας τῆς
 παρ’ ἡμῖν, ἢ ἐκ τῶν οὐρανῶν λάμψασα δόξα ⁱ ἀπαγαγεῖν ταύτης
 630 δυνήσεται. Ἰδωμεν τοίνυν ἐκείνην, καὶ καταμάθωμεν αὐτὴν
 ἀκριβῶς, ἵνα τὸ κάλλος αὐτῆς θαυμάσαντες, φύγωμεν ^k ταύτης
 τὴν αἰσχροτήτητα, καὶ πολλῆς ^l ἀπολαύσωμεν ἡδονῆς, ἐντρυφῶν-

12 Matth. iii. 7.

13 Act. vii. 51.

14 3 Reg. xviii. 21.

y ἀλλ’ ἐξανίστατο C.

z ὥστε] ὡς C. Mox ἐκείνην κεφ. inverso ord.

A.C.D.E.

a αὐτὸν τούτων] Sic E.F.H.I. τούτων αὐτὸν C. αὐτὸν τούτων

A.B.F. αὐτῶν τούτων Edd.

b Sic A.B.D.E.H.I. ὁ Ἡλίας Edd.

c καὶ]

καὶ I. Post ταύτης addunt ἐξεπέσομεν καὶ D.E. καὶ τῆς—πράγματα] καὶ τοῦ
 Χριστιανοῦ προδέδοται τὸ πρᾶγμα C.

d πάντα] πάν I.

e ἔξω τῆς τ. pro

τῆς τ. ἔξω A.C.D.E.F.H.I.

f λιμένι C.

g ἔρωτας C. Statim ἐτέρα om.

idem.

h ἐρώντας C.

i ἀπάγειν C.

k ταύτης om. C.

l ἀπολαύσαντες

ἢ. ἐντρυφῶμεν C.

τες ἐκέλευε διηγεῖσθαι ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ.

B

¹ Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ^a ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, εἰ μὴ ἀποσταλῶσι; ^b καθὰ γέγραπται.

ΠΑΛΙΝ ἀναιρεῖ τὴν ^c συγγνώμην αὐτῶν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι “Μαρτυρῶ ^d αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.” καὶ, ὅτι “Ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, ^e οὐχ ὑπετάγησαν,” δείκνυσιν λοιπὸν, ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς C ἀγνοίας δίκην ὀφείλουσι τῷ θεῷ. Καὶ οὐ λέγει μὲν οὕτω, κατασκευάζει δὲ τοῦτο, κατὰ ἐρώτησιν προάγων τὸν λόγον, καὶ σαφέστερον ποιῶν τὸν ἔλεγχον τῷ κατὰ ἀντίθεσιν καὶ λύσιν 54) ἅπαν ^f ὑφᾶναι τουτὶ τὸ χωρίον. ὁ σκοπεῖ δὲ ἄνωθεν. Εἶπεν, φησὶν, ὁ προφήτης, ^h ὅτι “Πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.” Ἀλλ' ἴσως ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν καὶ πῶς ἡδύναντο ἐπικαλέσασθαι τοῦτον, ὃ οὐκ ἐπίστευσαν; Εἴτα ἐρώτησις παρ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀντίθεσιν· καὶ διὰ τί οὐκ ἐπίστευσαν; Καὶ πάλιν ἀντίθεσις· πάντως ^k ἔχει τις εἰπεῖν, καὶ πῶς εἶχον πιστεῦσαι μὴ ἀκούσαντες; Καὶ μὴν ἤκουσαν, φησὶν. Εἴτα ἑτέρα πάλιν ἀντίθεσις· καὶ πῶς ἡδύναντο ἀκοῦσαι χωρὶς D κηρύσσοντος; Εἴτα πάλιν λύσις· καὶ ^l μὴν ἐκήρυξαν, καὶ ἀπεστάλησαν εἰς ^m αὐτὸ τοῦτο πολλοί. Καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι οὗτοί εἰσιν ⁿ ἐκεῖνοι οἱ ἀποσταλέντες; Τότε ^o δὴ λοιπὸν εἰσάγει τὸν προφήτην λέγοντα, “Ὡς ὥραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ.” Ὅρᾳς πῶς

¹ CAP. X. V. 14, 15.

HOM. XIX. ^a ἀκούσωσι H. I. Mox κηρύξωσιν H. ^b καθὰ pro καθὼς B. D. E. F. H. I. Mosq. 8. καθάπερ γέγραπται, ὡς ὥραῖοι—ἀγαθὰ C. ^c γνώμην A. B. D. F. H. Vulgatum firmat Cat. ^d αὐτοῖς om. I. ^e οὐχ] τῷ θεῷ οὐχ C. ^f ὑφᾶναι A. B. D. E. I. ὑφαίνων F. H. Vulgatum ὑφᾶναι est in C. Cat. ^g Edebatur σκοπεῖ δὲ ἄνωθεν, φησὶν, εἶπεν ὁ πρ. Pro φησὶν εἶπεν, εἶπεν φησὶν inverso ord. exhibent B. C. D. E. F. H. I. Cat. εἶπεν om. A. Distinctionem correximus ex F. Cat. et fortasse aliis. ^h ὅτι om. C. Mox ἂν pro ἔαν omnes. ⁱ ἡδύναντο H. ἐδύναντο Edd. invitis libris. Statim ἐπικαλεῖσθαι C. ^k ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν C. ^l μὴν] + καὶ B. D. E. F. H. ^m αὐτὸ τοῦτο] αὐτοὺς C. αὐτὸ om. I. ⁿ ἐκεῖνοι om. F. ^o δὴ accessit ex omnibus. Mox τὸν πρ. τὸν λέγοντα H.

ἀπὸ τοῦ τρόπου τοῦ κηρύγματος δείκνυσι τοὺς κήρυκας; Οὐδὲν γὰρ ἄλλο περιήεσαν οὗτοι ῥπανταχοῦ λέγοντες, ἀλλ' ἢ τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρὸς ἁ τοὺς ἀνθρώπους γεγενημένην εἰρήνην. Ὡστε ἀπιστοῦντες, οὐχ ἡμῖν ἀπιστεῖτε, φησὶν, ἡ ἀλλὰ τῷ Ἡσαΐᾳ τῷ πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰπόντι, ὅτι καὶ ἀποσταλησόμεθα καὶ κηρύξομεν ^ακαὶ ἐροῦμεν ἅπερ εἰρήκαμεν. Ἐἰ τοίνυν τὸ μὲν σωθῆναι ἐκ τοῦ ἐπικαλέσασθαι ἦν, τὸ δὲ ἐπικαλέσασθαι ἐκ τοῦ πιστεῦσαι, τὸ δὲ πιστεῦσαι ἐκ τοῦ ἀκοῦσαι, τὸ δὲ ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ κηρύξαι, τὸ δὲ κηρύξαι ἐκ τοῦ ἀποσταλῆναι, ἀπεστάλησαν ^νδὲ καὶ ἐκήρυξαν, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ προφήτης περιήει, δεικνὺς αὐτοὺς καὶ ἀνακηρύττων, καὶ λέγων ὅτι οὗτοί εἰσιν, οὓς πρὸ πολλῶν ἄνωθεν ^ωἐδῆλουν χρόνων, ὧν καὶ τοὺς πόδας ἐνεκωμιάζον διὰ τὸν τοῦ κηρύγματος τρόπον· εὐδηλον, ὅτι τὸ μὴ πιστεῦσαι ἐκείνων ἔγκλημα γέγονε ^χμόνων· καὶ γὰρ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ πάντα ἀπήρτισται.

631 ² “Ἄλλ’ οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἢ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.” Ἐπειδὴ πάλιν ἑτέραν ^γἐπήγον ἀντίθεσιν λέγοντες, ^zὅτι καὶ μὴν εἰ ἦσαν οὗτοι ^αοἱ ἀπεσταλμένοι καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ πεμφθέντες, ἔδει πάντας ^βὑπακοῦσαι· σκόπει τοῦ Παύλου τὴν σύνεσιν, πῶς αὐτὸ τοῦτο, ὃ τὸν θόρυβον ^εἐποίει, τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς δείκνυσιν ὃν ἀναιρετικόν. Τί γάρ σε σκανδαλίζει, φησὶν, ὦ Ἰουδαίε, μετὰ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην μαρτυρίαν καὶ πραγμάτων ἀποδείξιν; ὅτι οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ; Τοῦτο μὲν οὖν Βαυτὸ μετὰ τῶν ἄλλων ἰκανόν σε πιστώσασθαι ^δὑπὲρ τῶν εἰρημένων, τὸ μὴ πάντας ὑπακούειν· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἄνωθεν προείπεν ὁ προφήτης. Καὶ σκόπει τὴν ἀφατον σοφίαν, πῶς πλέον δείκνυσιν, ἢ προσεδόκων ἐκείνοι ^εκαὶ ἡλπιζον ἀντερεῖν. Τί γάρ φατε, φησὶν; ^εὅτι οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄνωθεν προείπεν Ἡσαΐας· μᾶλλον δὲ οὐ

² v. 16, 17.

^ρ πανταχοῦ libri omnes et Cat. πανταχόθεν Edd. Mox edebatur, ἀλλ' ἢ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα τὰ ἀπόρρητα, reclamantibus libris. ^α τοὺς assumptum ex A.B. E.F.H.I. Statim γενομένην C. ^ρ ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ C. ^ς καὶ]+ἑτέρα I. Mox ἅπερ pro ὅπερ A.B.C.D.E.H.I. Cat. ^τ εἰ om. A. μὲν om. C. ἐπικαλέσθαι bis idem. ^ν δέ]+ἕκαστος I. ^ω ἐδῆλου C. Mox ἐνεκωμιάζον A. Cat. ἐνεκόμεζον H. ^χ μόνων pro μόνον E.H.I. Cat. et ex corr. B. Mox παρὰ τοῦ θ. B.D.E.F.H.I. Articulus aberat. ^γ ἐπήγον A.B.D.E.I. ἐπείγον F.H. ἐπήγαγον Cat. ἐπήγοντο Edd. ἐπειδὴ π. δευτέραν ἀντίθεσιν ἐπήγον λ. C. ^z ὅτι om. Cat. et a pr. man. B. ^α οἱ om. C. ^β ἀκοῦσαι A. ^ε ποιεῖ C. Mox δείκνυσιν om. E. ^δ ὑπὲρ] μετὰ C. ^ε καὶ] ἢ C. ^ε ὅτι om. C.

τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ τούτου πλέον. Ὑμεῖς ἄγε μὲν γὰρ ἐγκαλείτε, διὰ τί μὴ πάντες ὑπήκουσαν· ὁ δὲ Ἡσαΐας πλέον τούτου λέγει. Τί γάρ φησι; “Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;” Εἶτα, ἐπειδὴ τὸν θόρυβον τοῦτον ἐξεῖλε ^h παρεμβάλλων τὸν προφήτην, πάλιν ἔχεται τῆς προτέρας ἀκολουθίας. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ⁱ ὅτι ἐπικαλέσασθαι ἔδει, τοὺς δὲ ἐπικαλου- ^C μένους πιστεῦσαι, τοὺς ^k δὲ πιστεύοντας ἀκοῦσαι πρῶτον, τοὺς δὲ μέλλοντας ^l ἀκούσεσθαι τοὺς κηρύσσοντας ἔχειν, τοὺς δὲ κηρύσσοντας ἀπεστάλθαι, καὶ ἔδειξεν ὅτι ἀπεστάλησαν καὶ ὅτι ἐκήρυξαν· ἑτέραν πάλιν ^m μέλλων εἰσάγειν ἀντίθεσιν, ἀφορμὴν λαβὼν πρότερον ἀπὸ ἑτέρας μαρτυρίας τοῦ προφήτου, καθ’ ἣν ἔλυσεν τὴν μικρῶ πρὸ ταύτης ἀντίθεσιν, οὕτως αὐτὴν πλέκει καὶ ⁿ συνείρει τοῖς προτέροις. Ἐπειδὴ γὰρ παρήγαγε τὸν προφήτην λέγοντα· “Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;” εὐκαίρως τῆς μαρτυρίας ἐπιλαβόμενός φησιν, “Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ^D ἀκοῆς.” Τοῦτο δὲ οὐχ ἀπλῶς τέθεικεν, ἀλλ’ ἐπειδὴ καθ’ ἕκαστον καιρὸν σημεῖα ^o ἐξήτουν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὴν ὄψιν τῆς ἀναστάσεως, καὶ ^p πολὺ πρὸς τὸ πρᾶγμα κεχνηότες ἦσαν, φησὶν ὅτι καὶ μὴν ὁ προφήτης ^q οὐ ταῦτα ἐπηγγείλατο, ἀλλ’ ὅτι ἐξ ἀκοῆς (55) ἡμᾶς ἔδει πιστεῦσαι. Διὸ πρότερον αὐτὸ κατασκευάζει, καὶ φησιν, “Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς.” Εἶτα, ἐπειδὴ ἐδόκει τοῦτο εὐτελὲς εἶναι, ὅρα πῶς αὐτὸ ἱανάγει. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ^s ἀκοὴν εἶπον, φησὶν, οὐδ’ ὅτι ἀνθρωπίνων δεῖ ῥημάτων ἀκοῦσαι καὶ πιστεῦσαι, ἀλλ’ ἀκοὴν μεγάλην λέγω· ^t ἡ γὰρ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. Οὐ γὰρ τὰ ^v αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλὰ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ^E μαρθάνοντες ἀπήγγελλον· ὁ σημείων ἐστὶν ὑψηλότερον. ^w Τῷ γὰρ θεῷ καὶ λέγοντι καὶ θαυματουργοῦντι ὁμοίως ^x πιστεύειν καὶ πείθεσθαι δεῖ· ἐπεὶ καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰ θαύματα ἀπὸ τῶν λόγων ἐστὶ τῶν ἐκείνου. Καὶ γὰρ καὶ ^y ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἄλλα πάντα οὕτως ἔστη.

^ε μὲν om. H. ^h παρεμβάλλων C. ⁱ ὅτι om. C. Mox τοὺς δὲ ἐπικα-
 λεσαμένους π. τοὺς δὲ πιστεύσαντας idem. ^k δὲ assumptum ex B.C.D.E.I.
 Cat. ^l ἀκούσεσθαι pro ἀκούσασθαι A.B.D.E.F.H. ἀκοῦσαι Cat. Statim
 τοῦ κηρύγματος ἔχουσαι pro τοὺς κ. ἔχειν C. ^m μέλλων εἰσάγειν pro εἰσ.
 μέλλων omnes. ⁿ συναίρει H. ^o ἐπεξήτουν I. Statim οἱ accessit ex
 A.B.C.D.E.F.I. Cat. ^p πολὺ (πολλοὶ I.) πρὸς τὸ πρᾶγμα] Sic libri omnes
 et Cat. πολλοὶ πρὸς ταῦτα Edd. ^q οὐ ταῦτα ἐπηγ. ἀλλ’ (ἀλλ’ om. C.H.) ὅτι]
 Sic omnes. ἐπηγγείλατο ὅτι Edd. Mox ἔδει pro δεῖ A.B.D.E.F.H.I. δεῖ ἡμᾶς
 inverso ord. C. ^r ἐνάγει A.B.E.F.H. Alterum habet Cat. ^s ἀκοὴν
 omnes. Edebatur ἀκούειν. ^t ἡ] καὶ H. Mox τοῦ θεοῦ Edd. Articulum
 om. B.C.D.E.H.I. Cat. ^v αὐτῶν pro αὐτῶν B.E.H. Cat. ^w τῷ γὰρ]
 τὸ τῷ D.E. καὶ ante λέγοντι om. A.D.E.F.H. et ante corr. B. Habet Cat.
^x π. καὶ π. δεῖ] δεῖ π. καὶ π. I. et ex corr. B.F. δεῖ om. D.E. et a pr. man.
 B.F. In H. verba π. καὶ π. δεῖ. ἐπεὶ καὶ absunt. ^y ὁ om. C.D.

Δείξας τοίνυν, ὅτι δεῖ πιστεῦσαι τοῖς προφήταις ἀεὶ τὰ τοῦ
 θεοῦ λέγουσι, καὶ ἀκροάσεως μηδὲν πλεόν ἐπιζητῆσαι, ἐπάγει
 λοιπὸν τὴν ἀντίθεσιν, ἣν εἶπον, καὶ φησιν· ³ “Ἀλλὰ λέγω, μὴ
 οὐκ ἤκουσαν;” Τί γὰρ, φησὶν, εἰ ἀπεστάλησαν οἱ κηρύσσοντες,
 632 καὶ ἐκήρυξαν ἅπερ ἐκελεύσθησαν, οὗτοι δὲ οὐκ ἤκουσαν; Εἴτα
 μεθ’ ὑπερβολῆς πάσης ἡ λύσις τῆς ἀντιθέσεως· “Μενοῦνγε εἰς
 πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα
 τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.” Τί λέγεις, φησὶν; οὐκ
 ἤκουσαν; Ἡ οἰκουμένη καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἤκουσαν· καὶ
 ὑμεῖς, παρ’ οἷς τοσοῦτον οἱ κήρυκες διέτριψαν χρόνον, καὶ ὅθεν
 ἦσαν, οὐκ ἠκούσατε; καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον; Εἰ γὰρ τὰ πέ-
 ρατα τῆς οἰκουμένης ἤκουσε, πολλῶ μᾶλλον ὑμεῖς. Εἴτα
 πάλιν ἐτέρα ἀντίθεσις· ⁴ “Ἀλλὰ λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω;”
 Τί γὰρ, εἰ ἤκουσαν μὲν, ^a φησὶν, οὐκ ἔγνωσαν δὲ τὰ εἰρημένα,
 Βοῦδὲ συνῆκαν, ὅτι ^b οὗτοι ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ ἀποσταλέντες; οὐκ
 ἄξιοι συγγνώμης τῆς ἀγνοίας ἔνεκεν ταύτης; Οὐδαμῶς. Καὶ
 γὰρ ὁ Ἡσαΐας ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς, εἰπὼν, “Ὡς ὠραῖοι οἱ
 πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην” καὶ πρὸ τούτου πάλιν ὁ
 νομοθέτης αὐτός. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Πρῶτος Μωϋσῆς λέγει·
 Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ’ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ
 παροργιῶ ὑμᾶς.” Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν ἐχρῆν γνωρίσαι τοὺς
 κήρυκας, οὐκ ἀφ’ ὧν ἠπίστησαν οὗτοι μόνον, οὐκ ἀφ’ ὧν ^c εἰρή-
 νην ἐκήρυττον ἐκεῖνοι, οὐκ ἀφ’ ὧν τὰ ἀγαθὰ ^d ἐκεῖνα εὐηγγελί-
 ζοντο, οὐκ ἀφ’ ὧν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὁ λόγος ἐσπείρετο,
 C ἀλλὰ καὶ ἀφ’ ὧν τοὺς καταδεεστέρους αὐτῶν τοὺς ἐξ ἔθνων εἶδον
 ἐν πλείονι ὄντας τιμῇ. ^a Α γὰρ μηδέποτε ἤκουσαν οὗτοι, μηδὲ
 τούτων οἱ πρόγονοι, ταῦτα ἐξαίφνης ἐφιλοσόφουν ἐκεῖνοι· ὅπερ
 ἐπιτεταμένης ἦν τιμῆς, ^e παρακνιζούσης αὐτοὺς, καὶ εἰς ^f ζῆλον
 ἀγούσης, ^g καὶ εἰς μνήμην τῆς προφητείας Μωϋσέως τῆς λεγού-
 σης, “Παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ’ οὐκ ἔθνει.” Οὐ γὰρ δὴ μόνον τὸ
 μέγεθος τῆς τιμῆς ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς εἰς ζῆλον ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ οὕτως εὐτελὲς εἶναι τὸ ἔθνος τὸ τούτων ἀπολαῦσαν, ὡς
 μηδὲ ἔθνος ἄξιον εἶναι ^h λογιζέσθαι. “Ἐγὼ γὰρ παραζηλώσω
 D ὑμᾶς ἐπ’ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.” Τί

3 v. 18.

4 v. 19.

^z ἤκουσαν C. Mox καὶ ὑμεῖς I. ^a φησὶν accessit ex A.B.D.E.H.I. Cat. Statim οὐκ ἔγνωσαν A.B.D.E.F.H.I. Cat. οὐκ ἐνόησαν Edd. ^b οὗτοι ἐκεῖνοι pro ἐκεῖνοι οὗτοι omnes. Mox ἔνεκεν ταύτης pro ταύτης ἔνεκεν B.D.E.F.H.I. Cat. ^c εἰρήνην om. H. ^d ἐκεῖνα om. I. ^e παρακνιζούσης C. ^f ζῆ-
 λον] + μνήμης C. ^g Haec καὶ εἰς μνήμην—λεγοῦσης desunt in A.B.D.E.F. H.I. invita Cat. ^h νομιζέσθαι C.H. ⁱ ἔθνει] + φησὶν Edd. φησὶν om. A.B.D.E.H.I.

γὰρ Ἑλλήνων ἀσυνετώτερον ἦν; τί δὲ εὐτελέστερον; κ' Ὅρᾱς πῶς διὰ πάντων γνωρίσματα καὶ σημεῖα σαφῇ τῶν καιρῶν τούτων ἄνωθεν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός, ὥστε διανοῖξαι αὐτῶν τὴν ^mπώρωσιν; Οὐδὲ γὰρ ἐν γωνία μικρᾷ τὸ ⁿγινόμενον ἦν, ἀλλ' ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· καὶ ἑώρων μυρίων ἀπολαύοντας ἀγαθῶν τοὺς πρότερον παρ' αὐτῶν καταφρονουμένους. Ἔδει τοίνυν ἐννοῆσαι, ὅτι τοῦτο ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἔθνος, περὶ οὗ φησιν ὁ Μωϋσῆς· “Παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ^E ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.” Ἀρα οὖν Μωϋσῆς μόνος τοῦτο εἶπεν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ Ῥ' Ἡσαΐας μετ' ἐκείνον. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, “Ἡρώτος Μωϋσῆς,” δεικνὺς ὅτι καὶ δεύτερος ῥῆξει τὰ αὐτὰ λέγων καὶ τρανότερον καὶ σαφέστερον. Ὡςπερ οὖν ἀνωτέρω εἶπε, “κράζει Ἡσαΐας” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ⁵ “Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐβιάσατο καὶ ἐφιλονείκησε μηδὲν συνεσκιασμένον εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ γυμνὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ^sὑμῶν θεῖναι τὰ πράγματα, ^tμᾶλλον ἐλόμενος κινδυνεύειν ἐκ τοῦ φανερώς εἰπεῖν, 56) ἢ τὴν οἰκειάν ὑφορώμενος σωτηρίαν, σκιὰν γοῦν ^vὑμῖν καταλιπεῖν ἀγνωμοσύνης. Καίτοιγε προφητείας οὐκ ἦν ^wτὸ σαφῶς 633 οὕτως εἰπεῖν. Ἀλλ' ὅμως ὥστε ἐκ περιουσίας ὑμῶν ἐμφράξαι τὰ στόματα, σαφῶς ^xπάνυ καὶ διαρρήδην ^yἅπαντα προλέγει. Ἄπαντα, ποῖα; Καὶ τὴν ὑμῶν ἑκπτώσιν, καὶ τὴν ἐκείνων εἰσαγωγὴν, οὕτω λέγων· “Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.” Τίνες οὖν οἱ μὴ ζητοῦντες; τίνες οἱ μὴ ἐπερωτῶντες; Ἐϋδηλον ὅτι οὐκ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' οἱ ἐξ ἐθνῶν, οἱ μηδέποτε αὐτὸν ἐπιγνόντες. Ὡςπερ οὖν Μωϋσῆς ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ^aεἰπὼν, “ἐπ' οὐκ ἔθνει,” ^bκαὶ, “ἔθνει ἀσυνέτῳ” οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως αὐτοὺς δηλοῖ, τῆς ἀγνοίας τῆς ἐπιτεταμένης· ὃ μεγίστη κατηγορία B

5 v. 20.

* ὁρᾱς pro ὅρα A.C.E.F.I. Cat. ¹ ἄνωθεν om. A.D.E. Statim ἔδ. αὐτοῖς ὁ θ. A.B.D.E.F.H. αὐτοῖς ἔδ. ὁ θ. I. δέδωκεν ὁ θ. αὐτοῖς C. ἔδωκεν ὁ θ. αὐτοῖς Edd. ^m πώρωσιν mendose F.H. ⁿ γινόμενον B.C.D.E.H.I. γενόμενον Edd. ^o ἔθνει] + φησιν B.F.H. Statim ἐπὶ ἔθνει—ὑμᾶς om. C. παροργιῶ ὑμᾶς om. I. ^p Ἡσαΐας sine artic. B.D.E.F.H.I. Cat. Mox Παῦλος sine artic. A.B.C.D.E.F.H. Cat. ^q πρώτος pro πρώτων omnes. ^r ῥῆξει] ἐξηγεῖται C. ^s ὑμῶν I. ὑμῶν om. B.H. ^t μᾶλλον δὲ ελ. Edd. δὲ om. A.B.D.E.F.H.I. Cat. δὴ pro δὲ coniecit Sav. ^v ὑμῖν B.F.H. ^w τὸ] Sic C. et ex corr. B. τοῦτο τὸ D. τοῦτο Edd. Statim σαφῶς οὕτως εἰπεῖν hoc ord. A.B.D.E.F.H. οὕτως εἰπεῖν σαφῶς Edd. οὕτως om. C. σαφῶς om. I. ^x πανύ] τοίνυν A.B.D.E.F.H.I. Vulgatum tuerur Cat. ^y ἅπαντα pro πάντα A.B.C.D.E.F.I. Cat. Mox ἅπαντα pro πάντα omnes. ^z εὔδ.] οὐκ εὔδ. C.H.I. Cat. ^a εἰπὼν om. E. Statim ἐπ' οὐκ pro οὐκ A.B.D.E.F.H.I. ^b καὶ ἐπ' ἔθνει B. ἐπὶ pro καὶ I.

Ἰουδαίων ἦν, ὅτι οἱ μὴ ζητοῦντες εὗρον, ^dκαὶ οἱ ζητοῦντες ἀπώλεσαν.

⁶ “Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· “Ὀλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.” Εἶδες πῶς τὸ ἄπορον ἐκείνο καὶ παρὰ πολλῶν ζητούμενον εὐρίσκεται ἄνωθεν ^eκαὶ ἐν τοῖς προφητικοῖς ῥήμασι κείμενον, καὶ σαφῶς λυόμενον; Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἦκουσας ^fἐμπροσθεν Παύλου λέγοντος· “Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.” Τοῦτο καὶ ^gἩσαΐας *C* ἐνταῦθά φησι. Τὸ γὰρ, “Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι,” ταυτόν ^hἐστὶ τῷ εἰπεῖν, ⁱὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην. Εἶτα δεικνὺς, ὅτι ^kοὐχὶ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος μόνον ἦν τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώμης τῶν προσελθόντων, ^lὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἐκείνων ἔκπτωσις τῆς φιλονεικίας τῶν ^mἀπειθησάντων, ἄκουσον τί ἐπήγαγε· “Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.” ἡμέραν ἐνταῦθα τὸν πάντα χρόνον λέγων τὸν *D* ἐμπροσθεν. Τὸ δὲ ἐκπετάσαι τὰς χεῖρας, τὸ καλέσαι καὶ ἐπισπάσασθαι καὶ παρακαλέσαι δηλοῖ. Εἶτα δεικνὺς τὸ ἔγκλημα ἅπαν ἐκείνων ὄν, φησί, “πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.” Εἶδες πόση ἡ κατηγορία; Οὗτοι μὲν γὰρ οὐδὲ παρακαλοῦντι ἐπίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀντεῖπον, καὶ ταῦτα ⁿοὐχ ἅπαξ, οὐ δις, οὐ τρίς, ^oἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ταῦτα ποιοῦντα ὀρῶντες· ἔτεροι δὲ οἱ μηδέποτε αὐτὸν ἐγνωκότες ἴσχυσαν αὐτὸν *E* ἐπισπάσασθαι. *P* Ἄλλ’ οὐ λέγει, ὅτι αὐτοὶ ἴσχυσαν αὐτὸν ἐπισπάσασθαι, ἀλλὰ καθαιρῶν καὶ τῶν ^qἐξ ἐθνῶν τὰ φρονήματα, καὶ δεικνὺς τὴν αὐτοῦ χάριν τὸ πᾶν ἐργασαμένην, φησὶν, ὅτι ἐγὼ ἐμφανὴς ἐγενόμην, καὶ ἐγὼ εὐρέθην. Οὐκοῦν κενοὶ πάντων ἐκείνοι, φησὶν. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ ^rτὸ εὐρεθέντα λαβεῖν καὶ φανέντα ἐπιγνώναι, τοῦτο παρ’ ἐαυτῶν εἰσήνεγκαν. Εἶτα

6 γ. 21.

^c ἦν] ἐστὶν I. ^d καὶ οἱ] οἱ δὲ C. ^e καὶ om. E. Mox προφητικοῖς ζητήμασι τε καὶ ῥήμασι I. ῥήμασιν ἐκείμενον C. ^f ἐμπρ. Παύλου pro Παύλου ἐμπρ. A.B.D.E.F.H.I. ^g Ἡσαΐας sine artic. A.B.E.F.H. Cat. ^h ἐστὶ om. H. Statim τὸ εἰπεῖν E.H. ⁱ ὅτι om. A.E. ^k οὐχὶ pro οὐ et χάριτος μόνον pro μόνον χάριτος omnes. ^l ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἐκείνων ἔκπτωσις] Sic C. Cat. cum Editis. καὶ μετ’ ἐκείνων ἡ ἔκπτωσις ceteri. ^m ἀπιστησάντων C. Mox λέγει pro ἐπήγαγε idem. ⁿ οὐχ ἄ. καὶ δ. καὶ τρίς C. ^o ἀλλὰ] + καὶ Edd. repugnantibus libris. ^p Haec ἀλλ’ οὐ λέγει—ἐπισπάσασθαι om. A.B.E.F.H.I. Agnoscit ea Cat. ^q ἐξ om. C. ^r τὸ pro τὰ A.B.D.E. F.H.I. Cat. Mox καὶ φανέντα pro καὶ τὰ φανέντα omnes.

ἵνα μὴ λέγωσιν οὗτοι, διὰ τί οὖν καὶ ἡμῖν ἐμφανὲς οὐκ ἔγένου ;
τὸ πλεόν τούτου τίθησιν, ὅτι οὐ μόνον ἐμφανὲς ἐγενόμην, ἀλλὰ
καὶ παρέμεινα τὰς χεῖρας ἀναπεταννὺς καὶ παρακαλῶν, ἡ πατὴρ
φιλοστόργου καὶ μητὴρ φιλόπαιδος κηδεμονίαν ἐπιδεικνύμενος.
Ἔρα πῶς σαφεστάτην τῶν ἔμπροσθεν διαπορηθέντων ἀπάντων 634
τὴν λύσιν ἐπήγαγε, δείξας τῆς γνώμης αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν γενο-
μένην, καὶ ὥς ὡ πάντοθεν ἀνάξιοι συγγνώμης εἰσὶ, καὶ ἀκούσαντες
καὶ νοήσαντες τὰ λεγόμενα, καὶ οὐδὲ οὕτω βουλευθέντες προσ-
ελθεῖν. Καὶ τὸ πολὺ πλείον, ὅτι οὐ μόνον ἀκούσαι αὐτοὺς
ταῦτα ἐποίησεν, οὐδὲ μόνον νοῆσαι, ἀλλὰ καὶ ὁ μείζονα ἰσχὺν
ἔχει πρὸς τὸ διεγείρει, καὶ φιλονεικούντας καὶ ἀντιλέγοντας
ἐπισπᾶσθαι, καὶ τοῦτο προσέθηκε. Ποῖον δὲ τοῦτο ; Τὸ
παρακλῖσαι αὐτοὺς καὶ παραζήλῶσαι. Ἰστε γὰρ τοῦ πάθους
τὴν τυραννίδα, καὶ ὅσην ἔχει τὴν ἰσχὺν τῆς ζηλοτυπίας ἡ φύσις
πρὸς τὸ λῦσαι φιλονεικίαν ἅπασαν, καὶ τοὺς ἀναπεπτωκότας B
διαναστῆσαι. Καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο, ὅπου γε
καὶ ἐπὶ ἀλόγων καὶ ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς ἀώρου τῶν παιδίων
πολλὴν τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται ; Καὶ γὰρ παιδίον πολλάκις
παρακαλούμενον μὲν οὐκ εἶξε τῷ πατρὶ, ἀλλ' ἔμεινε φιλονεικῶν
157) ἐτέρου δὲ θεραπευθέντος παιδίου, καὶ μὴ καλούμενον ἐπανήλθε
πρὸς τοὺς κόλπους τοὺς πατρικοὺς, καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσεν ἡ
παρακλήσις, τοῦτο ἐποίησεν ἡ παραζήλωσις. Τοῦτο τοῖνυν
καὶ ὁ θεὸς ἐποίησεν. Οὐ γὰρ παρεκάλεσε μόνον, καὶ τὰς χεῖ-
ρας ἐξεπέτασεν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ζηλοτυπίας ἐν αὐτοῖς διήγειρε C
πάθος, τοὺς πολλῶ καταδεεστέρους αὐτῶν, ὁ μάλιστα ποιεῖ
παραζήλωσιν, εἰσάγων, οὐκ εἰς τὰ ἐκείνων ἀγαθὰ, ἀλλ', ὁ πολλῶ
μείζον ἦν καὶ τυραννικώτερον ποιεῖ τὸ πάθος, εἰς τὰ πολλῶ
μείζονα ἐκείνων καὶ ἀναγκαιότερα, καὶ ἃ μὴδὲ ὄναρ αὐτοὶ ποτε
ἐφαντάσθησαν. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως εἶξαν. Τίνος οὖν ἂν εἶεν
συγγνώμης ἄξιοι, μετὰ τοσαύτης ὑπερβολῆς τὴν φιλονεικίαν
ἐπιδειξάμενοι ; Οὐδεμιᾶς. Ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν οὐ λέγει,
καταλιμπάνει δὲ ἐκ τοῦ συμπεράσματος τῶν εἰρημένων τῷ συν-
ειδότη τῶν ἀκουόντων αὐτὸ ὁ συλλογίσασθαι, καὶ πάλιν αὐτὸ D
ἐπὶ τῶν ἐξῆς κατασκευάζει μετὰ τῆς εἰθυΐας αὐτῷ σοφίας.
Ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποίησεν, ἀντιθέσεις εἰσάγων καὶ
ἔγένετο C. ἡ πατὴρ] καὶ πατὴρ A.B.D.E.F. ὅρα] εἶδες I. ὅρα
om. A.C.H. Post ἔμπροσθεν deest folium in E. usque ad τὸν λαὸν αὐτοῦ p.
635 B. ὡ πάντοθεν] + ὁρᾶς ὥς C. καὶ] καὶ γὰρ καὶ Edd. καὶ γὰρ om.
B.C.H.I. Cat. καὶ οὐδὲ οὕτω βουλευθέντες] Sic C.H.I. Cat. οὐδὲ οὕτως
ἐβουλήθησαν Edd. πλείον pro πλέον A.B.D.H.I. παιδίων A.B.C.
D.H.I. Cat. παιδίων Edd. ante Ben. οὖν om. D.F.H. αὐτὸς μὲν
pro μὲν αὐτὸς A.B.D.E.F.H.I. Cat. ὁ συλλογίσασθαι C. Cat. ἐπὶ τῶν
διὰ Edd. καὶ om. A.B.D.F.H.I. ἐν accessit ex omnibus.

ἐπὶ τοῦ νόμου καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ, μέζονα κατηγορίαν ἔχουσας
 τῆς οὐσης, εἶτα ἐν τῇ λύσει τῇ ἀνατρεπούσῃ ταύτην τοσαῦτα
 συγχωρῶν, ὅσα ἐβούλετο, καὶ τὰ πράγματα ἐδίδου, ὥστε ἀνε-
 παχθῇ ποιῆσαι τὸν λόγον· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, οὕτω γρά-
 φων· ⁷ “Ἀέγω οὖν, μὴ ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέ-
 γνω; Μὴ γένοιτο.” Καὶ σχῆμα διαποροῦντος εἰσάγει, ὡς ἐκ
 τῶν ^hεἰρημένων λαβὼν τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ ⁱφοβερόν τοῦτο ^kθεῖς,
 τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ ^lτὸ μετ’ ἐκεῖνο λοιπὸν εὐπαράδεκτον ποιεῖ,
 ὃ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀπάντων ^mἐσπούδασε δείξαι, τοῦτο καὶ
 ἐνταῦθα κατασκευάζων. Ποῖον δὴ τοῦτο; “Ὅτι καὶ ὀλίγοι
 ὦσιν οἱ διασσεσμένοι, τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἔστηκε. Διὰ τοῦτο
 οὐδὲ ἀπλῶς εἶπε, “τὸν λαόν,” ἀλλὰ προσέθηκεν, “ὃν προέγνω.”
 Εἶτα ἐπάγων ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ⁿἀπωσθαι τὸν λαόν, φησί·
 “Καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμι, ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ,
 φυλῆς Βενιαμίν.” Ἐγὼ, φησὶν, ὁ διδάσκαλος, ὁ κήρυξ. Ἐπεὶ
 οὖν ἐδόκει τοῦτο ἐναντίον εἶναι τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις τοῖς
 ὁλέγουσι, “Τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;” καὶ, “Ὀλην τὴν
⁶³⁵ ἡμέραν ἐξεπέτασα ^pτὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ
 ἀντιλέγοντα” καὶ, “Παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ’ οὐκ ἔθνει” οὐκ
 ἠρέκεσθαι τῇ ἀπαγορεύσει, οὐδὲ τῷ εἰπεῖν, “Μὴ γένοιτο,” ἀλλὰ
^qκαὶ κατασκευάζει αὐτὸ πάλιν ἀναλαμβάνων καὶ λέγων, ⁸ “Οὐκ
 ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.” Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστι
 κατασκευὴ, φησὶν, ἀλλ’ ἀπόφασις. “Ὅρα οὖν τὴν κατασκευὴν
 τὴν ^rτε προτέραὺν καὶ τὴν μετ’ ἐκείνην. Προτέρα μὲν γὰρ
 ἐστὶ τὸ δείξαι ὅτι αὐτὸς ἐκείθεν ^sἦν· οὐκ ἂν δὲ, εἰ ἀπωθεῖσθαι
^tαὐτοὺς ἔμελλεν, ὃ τὸ κήρυγμα ^vἅπαν καὶ τὰ πράγματα τῆς
 Βοικουμένης ἐνεπίστευσε, καὶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ τὴν οἰ-
 κονομίαν ὅλην, τοῦτον ^wἐκείθεν ἂν ἐξελέξατο. Αὕτη μὲν οὖν
 μία κατασκευὴ· δευτέρα δὲ μετ’ ἐκείνην, τὸ εἰπεῖν, “τὸν λαόν, ὃν
 προέγνω” τουτέστιν, ὃν ἤδει σαφῶς ἐπιτήδειον ὄντα καὶ τὴν
 πίστιν ^xδεξόμενον· καὶ γὰρ τρισχίλιοι καὶ πέντακισχίλιοι καὶ
 μυριοὶ ἐξ ἐκείνων ^yἦσαν πιστεύσαντες. “Ἰνα ^zγὰρ μὴ λέγῃ τις, σὺ
 οὖν ὁ λαὸς εἶ; καὶ ἐπειδὴ σὺ ἐκλήθης, τὸ ἔθνος ἐκλήθη; ἐπήγαγεν,

7 CAP. XI. v. I.

8 v. 2.

^ε εἰσάγει ὡς] εἰσάγων A.B.D.F.H.I. ^h προειρημένων C. ⁱ φανερόν C.
^k τιθεῖς C.I. Statim τῇ αἰρέσει A.B.D.F.H. ^l τὸ μετ’ ἐκεῖνο] καὶ ἐκεῖνο I.
 τὸ om. A.B.D.F.H. ^m ἐσπούδαξε A.I. ⁿ ἀπόσασθαι C. ^o λέγουσι]
 + κύριε C. ^p τὰς χεῖράς μου om. Veron. Sav. Mor. repugnantibus libris.
 τὰς χεῖρας (sine μου) recepit Montef. ^q καὶ accessit ex A.B.D.F.H.I.
^r τε om. B.H. ^s ἦν] ἐστὶ C. ^t αὐτὸν C.H.I. necnon Cat. et Veron.
^v ἅπαν pro p̄n omnes. ^w ἐκείθεν ἂν pro ἂν ἐκείθεν A.B.D.F.H.I. ἂν om.
 C. Cat. Statim ἐξείλετο C. ^x δεξάμενον A.B.F.H. Cat. ^y οἱ pro ἦσαν,
 hoc superscripto, C. ^z γὰρ] οὖν C.

“Οὐκ ^aἀπώσατο τὸν λαὸν, ὃν προέγνω.” Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἔχω μετ’ ἐμοῦ τρισχιλίους, ἔχω πεντακισχιλίους, ἔχω μυρίους. Τί οὖν; ^bοὗτος λαός; καὶ εἰς τρισχιλίους ^cκαὶ πεντακισχιλίους ^C καὶ μυρίους περιέστη τὸ σπέρμα ἐκείνο τὸ μιμούμενον τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ τὴν ἄμμον ^dτὴν θαλαττίαν; καὶ οὕτως ἡμᾶς ἀπατᾷς καὶ παραλογίζῃ, τὸν λαὸν ἅπαντα ^eσαυτὸν τιθεῖς, καὶ τοὺς ὀλίγους τοὺς μετὰ σου; καὶ κεναῖς ἡμᾶς ^fἐφύσησας ἐλπίσι, τὴν ἐπαγγελίαν πεπληρῶσθαι λέγων, πάντων ^gἀπολομένων, καὶ εἰς ὀλίγους τῆς σωτηρίας περιστάσης; Κόμπος ταῦτα καὶ τύφος, καὶ οὐκ ^hἂν ἀνασχοίμεθα τῶν σοφισμάτων τούτων. Ἴν’ οὖν μὴ ταῦτα λέγωσιν, ὅρα πῶς διὰ τῶν ἐξῆς τὴν λύσιν ἐπάγει, τὴν μὲν ἀντίθεσιν οὐ θεῖς, πρὸ δὲ τῆς ἀντιθέσεως τὴν λύσιν αὐτῆς ἀπὸ παλαιᾶς ἱστορίας κατασκευάζων. D

58) Τίς οὖν ἡ λύσις; “Οὐκ οἶδατε ἐν Ἡλίᾳ, φησὶ, τί λέγει ἡ γραφή; ⁱὥς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ; ⁹Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, ^kτὰ θυσιάστηρά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἐμαντῷ ἐπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λείμμα κατ’ ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς ^E τὸν λαόν· εἰ γὰρ ἀπώσατο, οὐδένα ἂν ἐδέξατο· εἰ δὲ ἐδέξατό τινας, οὐκ ἀπώσατο. Καὶ μὴν, φησὶν, εἰ μὴ ἀπώσατο, πάντας ἂν ἐδέξατο. Οὐδαμῶς. Καὶ γὰρ ἐπὶ Ἡλίᾳ ^lἐν ἐπτακισχιλίῳις περιέστη τὰ τῆς σωτηρίας· καὶ νῦν δὲ εἰκὸς πολλοὺς εἶναι τοὺς πεπιστευκότας. Εἰ δὲ ἀγνοεῖτε ὑμεῖς, θαυμαστὸν οὐδὲν, ἐπεὶ καὶ ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος ἀνὴρ, ἡγνόει· ἀλλ’ ὁ θεὸς ὠκονόμει τὰ ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ προφήτου ἀγνοοῦντος. Σκόπει δὲ αὐτοῦ σύνεσιν, πῶς ἐν τῷ κατασκευάζειν τὸ προκείμενον, λανθανόντως τὴν κατηγορίαν αὐτῶν αὔξει. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πάσης ἐμνήσθη τῆς μαρτυρίας, ἵνα αὐτῶν ἐκπομπεύσῃ τὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ ^mδείξῃ τοιούτους ἄνωθεν 636 ὄντας. Εἰ γὰρ μὴ ⁿτοῦτο ἤθελεν, ἀλλ’ ἐν μόνον ^oδείξαι

⁹ v. 3—5.

^a ἀπώσατο] + ὁ θεὸς C. Statim τὸν λαὸν αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ om. A.B.F.H. Cat.

^b Vid. Annot. ^c καὶ εἰς π. A.B.D.E.F.H. Mox καὶ εἰς μυρίους D.E.

^d τὴν θ.] τῆς θαλάττης I. ^e ἑαυτὸν C. ^f ἐφύσησας omnes. φυσᾶς Edd. ante Ben. etiam ante corr. C.

^g ἀπολομένων] Sic B.D.E. et ex corr. F. ἀπολογουμένων H. et a pr. man. F. ἀπολλυμένων, ut videtur, A.I.

ἀπολλομένων (sic) Veron. ἀπολλυμένων Sav. cet. Postremo ἀπελειμένων Cat.

^h ἂν accessit ex D.I. ⁱ ὥς pro ὅς A.B.C.D.F.H.I. Mosqq. ^k τὰ] καὶ τὰ C.

^l ἐν om. I. ^m δείξῃ] + αὐτοὺς C. ⁿ τοῦτο om. C. ^o δείξαι om. E. δείξαι μόνον inverso ord. Cat.

ἐσπούδαζεν, ὅτι ἐν τοῖς ὀλίγοις ὁ λαὸς, εἶπεν ἂν, ὅτι καὶ ἐπὶ Ἡλία ἐπτακισχίλιοι ὑπελείφθησαν· νυνὶ δὲ ἄνωθεν ἀναγινώσκει τὴν μαρτυρίαν ἅπασαν. Πανταχοῦ γὰρ ἐσπούδακε δεῖξαι οὐδὲν ξένον ποιήσαντας ἐπὶ τοῦ ῬΧριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τὰ συνήθη καὶ μεμελετημένα. Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ὡς πλάνον ἀνείλομεν τὸν Χριστὸν, καὶ ὡς ἀπατεῶνας διώκομεν τοὺς ἀποστόλους, παράγει τὴν μαρτυρίαν τὴν λέγουσαν·

- B “Κύριε, ἱ τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν.” Εἶτα, ὥστε μὴ ποιῆσαι τὸν λόγον ἐπαχθῆ, ἐτέραν τῇ τῆς μαρτυρίας παραγωγῇ περιτίθησιν αἰτίαν. Οὐ γὰρ ὥς προηγουμένως αὐτῶν κατηγορῆσαι βουλόμενος παράγει, ἀλλ’ ὡς ἕτερά τινα ἀποδείξαι σπουδάζων· καὶ ἀποστερεῖ πάσης αὐτοὺς συγγνώμης καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν γεγεννημένων. Ὅρα γὰρ πῶς ἐπιτεταμένη ἡ κατηγορία καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου γίνεται. Οὐδὲ γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ κατηγορῶν, οὐδὲ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, ἀλλ’ ὁ μάλιστα πάντων παρ’ αὐτοῖς θαυμασθεῖς, τῶν προφητῶν τὸ κεφάλαιον, ὁ τῷ θεῷ φίλος, ὁ ὑπὲρ αὐτῶν οὕτω ζηλώσας, ὡς καὶ λιμῷ παραδοθῆναι, ὁ μέχρι σήμερον μὴδέπω τετελευτηκώς. Τί οὖν οὗτός φησι; “Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ ὑπελείφθη ἐγὼ μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου.” Τί τῆς θηριωδίας ταύτης χεῖρον γένοιτ’ ἂν; Δέον γὰρ παρακαλεῖν ὑπὲρ τῶν ἤδη πλημμεληθέντων, οἱ δὲ καὶ αὐτὸν ἐβούλοντο ἀνελεῖν. Ἀπερ ἅπαντα πάσης ἀπεστερεῖ συγγνώμης αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ τοῦ λιμοῦ κρατοῦντος, ἀλλὰ τῆς D εὐετηρίας γενομένης, καὶ τῆς αἰσχύνης λυθείσης, καὶ τῶν δαιμόνων καταισχυθέντων, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δειχθείσης δυνάμεως, καὶ τοῦ βασιλέως ὑποκύψαντος, ἐτόλμων ταῦτα ἐκείνοι, ἀπὸ φόβου εἰς φόβους μεταβαίνοντες, καὶ τοὺς διδασκάλους καὶ διορθοῦντας αὐτῶν τὴν γνώμην ἀναιροῦντες. Τί γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν; ἢ καὶ ἐκείνοι πλάνοι; μὴ καὶ ἐκείνοι ἀπατεῶνες; μὴ καὶ ἐκείνους οὐκ ᾔδεσαν πόθεν ἦσαν; Ἐλλὰ ἐλύπουν ὑμᾶς; Ἀλλὰ καὶ χρηστά ἔλεγον. Τί δὲ τὰ θυσιαστήρια; μὴ καὶ

Ῥ Χριστοῦ] κυρίου C. ἡ καὶ τὰ μεμ. E. ἱ τοὺς] καὶ τοὺς B. ὡς om. A.B.C.F.H.I. Habet Cat. ἵ πάντων om. B. οὕτω om. B.
 w μὴδέποτε A.C. x τὰ] καὶ τὰ Edd. καὶ om. A.C.D.E.F.H. y χεῖρον Codd. ὁμότερον Edd. z ἤδη om. I. a πάσης om. I. ἀπάσης ἀποστερεῖ αὐτοὺς σ. C. b καὶ] τοὺς Cat. καὶ τοὺς B. καὶ om. C. c μὴ καὶ ἐκείνοι— ἀπατεῶνες;] μὴ καὶ ἐ. πλάνοι; Edd. et Cat. μὴ καὶ ἐκείνοι ἀπατεῶνες; A.B.D.E. F.H.I. Solus C. utramque clausulam servavit. d ᾔδεσαν pro ᾔδεισαν A.B.D.F.H.I. Cat. Statim ὅθεν A.B.D.F.H.I. e ἀλλὰ sine elisione A.B.E.H. Cat. f τὰ] καὶ τὰ Edd. καὶ om. A.B.C.D.E.H.I. Cat.

ἔτα θυσιαστήρια ἐλύπει; μὴ καὶ αὐτὰ παρώξυνεν; ^h Ὁρᾶς πόσης φιλονεικίας, πόσης ὕβρεως ἐξήνεγκαν αἰεὶ ⁱ δείγματα; Διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Παῦλος, Θεσσαλονικεῦσι γράφων· ^E 10 “Τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ ^k θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων.” Ὁπερ οὖν καὶ ἐνταῦθ’ αὖ φησιν, ὅτι καὶ τὰ θυσιαστήρια κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφήτας ἀνείλον. “Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἐμαντῷ ἐπτακισχιλίους ἀνδρας, οἵτινες οὐκ 159) ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ.” Τί οὖν ἐκεῖνα πρὸς τὰ παρόντα, φησί; Καὶ σφόδρα μὲν οὖν πρὸς τὰ παρόντα. ¹ Δείκνυται γὰρ ἐντεῦθεν, ὅτι τοὺς ἀξίους ^m ὁ θεὸς αἰεὶ σῶζειν εἴθε, ⁿ καὶ πρὸς ἅπαν τὸ ἔθνος ἢ ἐπαγγελία κειμένη ἦ. Καὶ τοῦτο 637 ^o ἔδειξεν ἄνωθεν δι’ ὧν ἔλεγεν· “Ἐὰν ἦ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ^p ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται” καὶ, “Εἰ μὴ κύριος ^q Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ^r ἐγενήθημεν.” Δείκνυσι δὲ καὶ ἐντεῦθεν· ^s διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Οὕτω καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λείμμα κατ’ ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.” Ὁρα ἐκάστην λέξιν τὴν οἰκείαν εὐγένειαν διασώζουσιν, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν καὶ τὴν τῶν σωζομένων εὐγνωμοσύνην ἐμφαίνουσιν. ^t Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, “ἐκλογὴν,” ἔδειξεν ἐκείνων τὴν δοκιμήν· τῷ δὲ εἰπεῖν, “χάριτος,” ἔδειξε τοῦ θεοῦ τὴν δωρεάν. ¹¹ “Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι ^v ἐστὶ χάρις. ^w Εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἐστὶν ἔργον.” Πάλιν ἐπιπηδᾷ τῇ φιλονεικίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μετὰ τῶν ^x εἰρημένων καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἀποστερῶν συγγνώμης. Οὐδὲ γὰρ ἔχετε, φησὶν, εἰπεῖν, ὅτι προφητῆται μὲν ἐκάλουν, καὶ ὁ ^y θεὸς παρεκάλει, καὶ τὰ πράγματα ἐβόα, καὶ ἡ παραζήλωσις ἱκανὴ ἡμᾶς ἐπισπάσασθαι

10 1 Thess. ii. 14, 15.

11 v. 6.

ἔ αὐτὰ pro τὰ θ. I. Mox τὰ θ. pro αὐτὰ B. ^h ὁρᾶς pro ὅρα omnes. ὁρᾶς πόσης ὕ. πόσης φ. ἐξήνεγκεν δείγματα C. ⁱ δόγματα A. ^k τῷ θεῷ Edd. τῷ om. A.B.C.D.E.F.I. ¹ δείκνυται A.C.D.E.H.I. Cat. δείκνυσι Edd. ^m ὁ θεὸς αἰεὶ σῶζειν] Sic A.B.C.D.E.F.H. Cat. αἰεὶ om. I. αἰεὶ σῶζειν ὁ θ. Edd. ⁿ καὶ] καὶ A.B.E.F.H.I. καὶ εἰ D. Post ἅπαν add. ἐστὶ D.E. Post κειμένη, ἢ assumptum ex C. Cat. ^o ἔδειξεν ἄνωθεν pro ἄνωθεν ἔδειξε A.B.D.E.F.H.I. ^p ὡς ἡ pro ὡσεὶ A.C.E.F.H.I. Cat. Mox κατάλειμμα omnes. ἐγκατ. Edd. ^q Σαβαὼθ] ὁ θεὸς C. ^r ἐγενήθημεν] + καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὁμοιωθῆμεν E. ^s διὸ καὶ] δι’ ὧν C. Mox οὕτως οὖν καὶ idem. ^t τὸ pro τῷ bis H. ^v ἐστὶ] γίνεται C. ^w Haec εἰ δὲ—χάρις desunt in C.H.I. et Mosq. 8. ^x εἰρημένων] + καὶ ἐνταῦθα ἐναντιοῦται Edd. Haec om. A.B.C.D.E.F.H. Cat. Mox ἀποστερῶν A.C.D.F.H.I. Cat. ἀποστερεῖ Edd. ^y θεὸς] πατὴρ C.

C ἦν· φορτικὰ δὲ τὰ ἐπιταπτόμενα, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἠδυνήθημεν
 προσελθεῖν, ἐπεὶ ἔργων ἐπιδείξιν ἀπητούμεθα, καὶ κατορθώ-
 ματα ἐπίπονα· οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν. Πῶς γὰρ ἂν
 ταῦτα ἀπήτησεν ὁ θεὸς παρ' ὑμῶν, ὅποτε καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ
 τοῦτο ἐπισκιάζειν ἔμελλε; Ταῦτα δὲ εἶπε, βουλόμενος ἐνδεί-
 ξασθαι ^z ὅτι σφόδρα ἐβούλετο αὐτοὺς σωθῆναι. Οὐδὲ γὰρ ἡ
 σωτηρία αὐτοῖς προεχώρει μόνον εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ τῷ θεῷ
 δόξα μεγίστη ἦν, τὸ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξασθαι τὴν
 ἑαυτοῦ. Τί τοίνυν ἐφοβήθης προσελθεῖν, οὐκ ἀπαιτούμενος
 ἄεργα; τί δὲ στασιάζεις καὶ φιλονεικεῖς, χάριτος προκειμένης,
 καὶ νόμον μοι προβάλλῃ εἰκῇ καὶ μάτην; Οὔτε γὰρ ἐκείθεν
 D σωθήσῃ, καὶ ^b ταύτην λυμαίνῃ τὴν δωρεάν. Εἰ γὰρ φιλονεικεῖς
 ἐκείθεν σώζεσθαι, ἀναιρεῖς τοῦ θεοῦ τὴν χάριν ταύτην. Εἶτα,
 ἵνα μὴ νομίσωσι τοῦτο ξένον εἶναι, προλαβὼν καὶ τοὺς ἐπτα-
 κισχιλίους ἐκείνους ἀπὸ χάριτος ἔφη ^c σεσῶσθαι. "Ὅταν γὰρ
 εἶπῃ, ὅτι "Οὕτω καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λείμμα κατ' ἐκλογὴν
 χάριτος γέγονε," δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐκεῖνοι χάριτι ἐσώθησαν.
 Καὶ οὐ ^d τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ εἰπεῖν, "κατέλιπον ἑμαυτῷ"
 τοῦτο γὰρ ἐμφαίνοντός ἐστιν, ὅτι τὸ πλέον αὐτὸς εἰσήνεγκε.
 Καὶ εἰ χάριτι, φησὶν, διὰ τί μὴ πάντες ἐσωζόμεθα; "Ὅτι μὴ
 E βούλεσθε. Ἢ γὰρ χάρις, καὶ χάρις ἦ, τοὺς ἐθέλοντας σώζει,
 οὐ τοὺς μὴ βουλομένους ^e καὶ ἀποστρεφόμενους αὐτήν, καὶ πολε-
 μοῦντας ^g αὐτῇ διηνεκῶς καὶ ἐναντιούμενους. Εἶδες πῶς δι' ὅλου
 ἐκεῖνο κατασκευάζει, τὸ, "Οὐχ οἷον δέ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος
 τοῦ θεοῦ;" δεικνὺς ὅτι εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἦλθεν ἡ ἐπαγγελία, καὶ
 ὅτι οὗτοι, εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶ, δύνανται εἶναι λαὸς τοῦ θεοῦ.
 Καίτοιγε ἐν ^b προοιμίῳ τῆς ἐπιστολῆς μετὰ πλείονος αὐτὸ
ⁱ ὑπερβολῆς τέθεικεν εἰπὼν, "Τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες;" καὶ
 μὴδὲ μέχρι τούτου στάς, ἀλλὰ ἐπαγαγὼν," Γινέσθω δὲ ὁ θεὸς
 ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης." Καὶ νῦν δὲ πάλιν ἐτέρως
 αὐτὸ ^k κατασκευάζει, καὶ τῆς χάριτος δείκνυσιν τὴν ἰσχὺν, καὶ
 αἰεὶ τοὺς μὲν σωζομένους, τοὺς δὲ ἀπολλυμένους.

638 ¹ Εὐχαριστῶμεν ^m τοίνυν, ὅτι τῶν σωζομένων γεγόναμεν, καὶ
 μὴ δυνηθέντες ἀπὸ τῶν ἔργων σωθῆναι, ἐσώθημεν ἀπὸ τῆς τοῦ

^z ὅτι] καὶ ὅτι I. ^a τὰ ἔργα C. ^b ταύτη E. Statim λυμαίνῃ A.B.D.E.
 F.H. λυμήνῃ Cat. λυμαίνῃ Edd. ^c σώζεσθαι C. Veron. ἔφησε σώζεσθαι
 in textu I. ^d τούτῳ pro τοῦτο A.C.D. Cat. Mox τῷ pro τὸ A.B.C.D.E.F.I.
 Cat. ^e ἐσωζόμεθα A.D.E.F.H.I. Cat. σωζόμεθα Edd. ^f Sic omnes.
 Verba καὶ ἀποστρεφόμενους post διηνεκῶς transp. Sav. Mor. ^g αὐτῇ B.D.
 F.H.I. αὐτῇ om. C. ^h προοιμίῳ] + τοῦ λόγου I. ⁱ τῆς ὑπερβολῆς Edd.
 τῆς om. B.C.D.E.F.H.I. Cat. ^k κατασκευάσε C. Veron. παρασκευάζει H.
¹ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ εὐχαριστίας. Veron. ^m τοίνυν] + τῷ θεῷ I. Idem mox
 pro τοῦ θεοῦ dat αὐτοῦ.

θεοῦ δωρεᾶς. Εὐχαριστοῦντες δὲ, μὴ ῥήμασι τοῦτο ποιῶμεν
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις καὶ πράξεσιν. Αὕτη γὰρ ἡ εὐχα-
ριστία ἡ ἀκριβὴς, ὅταν ταῦτα πράττωμεν, δι' ὧν ὁ θεὸς δοξά-
ζεσθαι μέλλει· ὅταν ἐκεῖνα ὀφεύγωμεν, ὧν ἀπηλλάγημεν. Καὶ
γὰρ Ρεὶ βασιλέα ὑβρίσαντες, ἀντὶ τοῦ δοῦναι δίκην ἐτιμήθημεν,
εἴτα πάλιν ὑβρίσαμεν, ἅτε ἐσχάτης ἀχαριστίας ἀλόντες, τὴν
ἐσχάτην δικαίως ἂν ἔδομεν δίκην, καὶ πολλῷ μείζονα τῆς B
προτέρας. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἡμᾶς ἀχαρίστους ἢ προτέρα ὕβρις
ἐδείκνυ, ὥς ἡ μετὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν πολλὴν θεραπείαν.
Φεύγωμεν τοίνυν ἐκεῖνα, ὧν ἀπηλλάγημεν, καὶ μὴ τῷ στόματι
μόνον εὐχαριστῶμεν, ἵνα μὴ καὶ περὶ ἡμῶν λέγηται, ¹³ “Ὁ
λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ¹τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω ἀπέχει
ἀπ’ ἐμοῦ.” Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅταν οἱ μὲν οὐρανοὶ ²διη-
γῶνται δόξαν θεοῦ, σὺ δὲ, δι’ ὧν ³οἱ οὐρανοὶ οἱ δοξάζοντες
ἐγένοντο, τοιαῦτα ⁴πράττης, ὥς βλασφημεῖσθαι διὰ σέ τὸν
ποιήσαντά σε θεόν; Διὰ τοι τοῦτο οὐκ ἐκεῖνος μόνον ὁ βλασ-
φημῶν, ἀλλὰ καὶ σὺ λοιπὸν ὑπεύθυνος ⁵ἔση τῆς κολάσεως. C
Οὐδὲ γὰρ οἱ οὐρανοὶ φωνὴν ἀφιέντες δοξάζουσι τὸν θεόν, ἀλλ’
⁶ἑτέρους διὰ τῆς ὀψews εἰς τοῦτο παρασκευάζοντες, καὶ ὁμῶς
αὐτοὶ λέγονται διηγείσθαι ⁷δόξαν θεοῦ. Οὕτω καὶ οἱ παρε-
χόμενοι βίον θαυμαστὸν, καὶ σιγῶσι, τὸν θεὸν δοξάζουσιν,
ἑτέρων δι’ αὐτοὺς ⁸αὐτὸν δοξαζόντων. Οὐ γὰρ οὕτως ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ θαυμάζεται, ὥς ἀπὸ βίου καθαροῦ. Ὅταν γοῦν πρὸς
Ἕλληνας διαλεγώμεθα, ⁹οὐ τὸν οὐρανὸν εἰς μέσον παράγομεν,
¹⁰ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους, ¹¹οὓς θηρίων χεῖρον διακειμένους ἔπεισε D
γενέσθαι ἐφαιμίλλους ἀγγέλοις. Καὶ ταύτην λέγοντες τὴν
μεταβολὴν, ¹²ἐμφράττομεν αὐτῶν τὰ στόματα. Καὶ γὰρ
πολὺ ¹³βελτίων τοῦ οὐρανοῦ ἄνθρωπος, καὶ δύναται λαμπρο-
τέρα τοῦ κάλλους αὐτοῦ κεκτηῖσθαι ψυχὴν. Οὗτος μὲν γὰρ
ὁρώμενος ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, οὐ σφόδρα ἔπεισε· Παῦλος δὲ
ὀλίγον κηρύξας χρόνον, τὴν οἰκουμένην ἐφειλκύσατο πᾶσαν.

¹³ Esai. xxix. 13.

ⁿ ἔργοις] τοῖς ἔργοις I. Post ἔργοις add. καὶ εὐχαριστίας Edd. ante Ben.
contra fidem librorum. ^o φεύγωμεν pro φύγωμεν hic et infra A.B.D.E.F.H.I.
^p εἰ] εἰς Edd. ἰσ. εἰ Sav. marg. εἰ pro εἰς habent A.B.C.D.F. Post ἀντὶ deest
folium in E. qui rursus incipit p. 639 C. ἐνθα οὐδεὶς. ^q ἔδομεν B.C.D.F.I.
ἐδώκαμεν vulgo. ^r τῇ δὲ κ.] ἡ δὲ καρδία αὐτῶν C. ^s διηγοῦνται B.F.
^t οἱ bis om. C. ^v πράττης A.C.D. πράττεις Edd. ^w ἔση pro εἰ A.B.D.
F.H.I. ^x ἑτέρους] ἄλλους C. ^y τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ A.B.D.H.I. τὴν
δόξαν θεοῦ C. ^z αὐτὸν] τὸν θεόν C. ^a οὐ] μὴ D. Mox παράγομεν B.D.F.H.
^b ἀλλὰ] ἀλλ’ ὅτι C. Mox οὓς om. idem. ^c οὓς] τοὺς I. Mox οὓς ἔπεισε
idem. ^d ἐμφράττομεν D. ^e βέλτιον H. Mox ὁ ἄνθρωπος C.H.

Καὶ γὰρ ἐκέκτητο ἡ ψυχὴν τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἥττονα, πάντας
 Εἰσπιάσασθαι δυναμένην. Ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα οὐδὲ τῆς γῆς
 ἐστὶν ἀξία, ἡ δὲ ἐκείνου καὶ τῶν οὐρανῶν ἀνταξία. Οὗτος μὲν
 γὰρ ἔστηκε τὸν οἰκεῖον φυλάττων ὄρον καὶ τὸν κανόνα· τῆς δὲ
 ἐκείνου ψυχῆς τὸ ὕψος ὅσους πάντας ὑπερέβη τοὺς οὐρανοὺς, καὶ
 ἡ αὐτῷ ὁμιλεῖ τῷ Χριστῷ. Καὶ τὸ κάλλος δὲ αὐτῆς τοιοῦτον
 ἦν, ὥς καὶ τὸν θεὸν ἀνακηρύττειν αὐτό. Τὰ μὲν ἄστρα
 οἱ ἄγγελοι ἐθαύμασαν ὅτε ἐγένετο· τοῦτον δὲ αὐτὸς ἐθαύ-
 μασεν εἰπὼν, ¹⁴ “Σκευὸς ἐκλογῆς ἐστὶ μοι οὗτος.” Καὶ τοῦτον
 μὲν τὸν οὐρανὸν νεφέλῃ πολλαῖς ἐκάλυψε· τὴν δὲ Παύλου
 ψυχὴν οὐδεὶς ἐκάλυψε πειρασμός, ἀλλ’ ἐν τοῖς χειμῶσι λαμ-
 πρότερος ἐφαίνετο σταθερᾶς μεσημβρίας, καὶ ὁμοίως ἔλαμπεν,
 ὥσπερ οὖν καὶ πρὸ τῶν νεφῶν. Ὁ γὰρ ἐν αὐτῷ φαίνων
 639 ἥλιος οὐ τοιαύτας ἡφίει τὰς ἀκτῖνας, ὥς συσκιάζεσθαι τῇ τῶν
 πειρασμῶν συνδρομῇ, ἀλλὰ καὶ τότε μᾶλλον ἐξέλαμπε. Διὸ
 καὶ ἔλεγεν· ¹⁵ “Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν
 ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” Ζηλώσωμεν τοίνυν αὐτὸν, καὶ οὐδὲν
 ἔσται οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς οὗτος ὁ οὐρανὸς, εἰάν ἐθέλωμεν, οὔτε ὁ
 ἥλιος, οὔτε ὁ κόσμος ἅπας· ταῦτα γὰρ δι’ ἡμᾶς, οὐχ ἡμεῖς δι’
 αὐτά. Δείξωμεν, ὅτι ἀξιοί ἐσμεν τοῦ γενέσθαι ταῦτα δι’
 ἡμᾶς. Ἄν γὰρ τούτων ἀνάξιοι φανῶμεν, πῶς βασιλείας ἐσό-
 μεθα ἀξιοί; Καὶ γὰρ ἀνάξιοι πάντες τὸν ἥλιον ὁρᾶν, ὅσοι εἰς
 βλασφημίαν ζῶσι τοῦ θεοῦ· ἀνάξιοι τῶν κτισμάτων ἀπολαύειν
 τῶν δοξαζόντων αὐτὸν οἱ βλασφημοῦντες αὐτόν· ἐπεὶ καὶ υἱὸς
 Β πατέρα ὑβρίζων, ἀνάξιος οἰκετῶν εὐδοκιμούντων ἀπολαύειν
 διακονίας. Διὰ τοι τοῦτο ταῦτα μὲν καὶ πολλῆς ἀπολαύσεται
 δόξης· ἡμεῖς δὲ κόλασιν ὑποστησόμεθα καὶ τιμωρίαν. Πόσης
 οὖν ἀθλιότητος ἂν εἴη, τὴν μὲν κτίσιν τὴν διὰ σὲ γεγενη-
 μένην εἰς ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ σχηματί-
 ζεσθαι, ἡμᾶς δὲ τοὺς τέκνα θεοῦ γεγενημένους, διὰ τὴν πολλὴν
 ῥαθυμίαν εἰς ἀπώλειαν πέμπεσθαι καὶ γένναν, δι’ οὗς ἡ κτίσις

¹⁴ Act. ix. 15.

¹⁵ 2 Cor. xii. 9.

^f τὴν ψυχὴν H. Mox οὐχ ἥττον B.C.D.F. Veron. ^g πάντας omnes.
 ἀπαντας Edd. ^h αὐτῷ οὕτως C. ⁱ αὐτόν C. ^k γὰρ] οὖν D. γὰρ om.
 C. Statim ἐθαύμ. ἄγγελοι inverso ord. C. ^l ἐγένετο B.F.H.I. Statim τοῦτο
 δὲ H.I. ^m νέφη C. ⁿ σταθερᾶς pro σταθρᾶς A.B.C.D.F.I. ^o ὁμοίως
 A.F.H.I. et ex corr. C. Mox ὥσπερ οὖν καὶ om. B. ^p νεφῶν] πειρασμῶν
 C. ^q καὶ om. B.D. Mox ἐξέλαμπε A.B.D. ἐξέλαμπεν C.F.I. ἐξέλαμψεν
 H. ἐξέλαμπον Edd. ^r οὗτος om. B. ὁ οὐρανὸς οὗτος C. Mox ἐθέλωμεν
 pro θέλωμεν A.B.D.H. ^s δι’ αὐτά omnes. διὰ ταῦτα Edd. ^t γενέσθαι
 A.B.D.F.H.I. γεγενῆσθαι Edd. ^v γὰρ pro εἰ omnes. ^w διὰ σὲ] δι’
 ἡμᾶς C. Statim γεγενημένην omnes. γενομένην Edd. ^x μετασχημ. I.
 ὁ τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ om. B.F.H.I. Statim γεγενημένους A.B.C.D.H. γεγεννη-
 μένους I. γενομένους Edd.

τῆς μεγάλης ἀπολαύσεται εὐημερίας ^zἐκείνης; Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, οἱ μὲν καθαρὰν κεκτημένοι ψυχὴν, φυλάξωμεν αὐτὴν τοιαύτην· μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιτείνωμεν αὐτῆς τὴν ^aλαμπηδόνα· C οἱ δὲ ῥυπῶσαν ἔχοντες, μὴ ἀπογνῶμεν. ¹⁶ “Ἐὰν γὰρ ^bᾧσι, φησὶν, αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· καὶ ἐὰν ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὥσπερ ἔριον λευκανῶ.” Ὅταν δὲ ὁ θεὸς ἐπαγγέλληται, μὴ ἀμφίβαλλε, ἀλλ' ἐκεῖνα ποίει, δι' ᾧν ^dἐπισπάσασθαι τὰς ἐπαγγελίας ταύτας δυνήσῃ. Μυρία σοι εἴργασται δεινὰ καὶ πεπλημμέληται; Καὶ τί τοῦτο; Οὐδέπω ^eγὰρ εἰς τὸν ἄδην ἀπῆλθες, ἔνθα οὐδεὶς ἐξομολογήσεται· οὐδέπω ^fσου τὸ θέατρον λέλυται, ἀλλ' ^gἔσω τοῦ σκάμματος ἔστηκας, καὶ δύνασαι ^hκαὶ δι' ἐσχάτης πάλης ⁱπάσας ἀναπαλαῖσαι τὰς ἡττας. D ^kΟὐπω γέγονας, ἔνθα ὁ πλούσιος, ἵνα ἀκούσης, ὅτι ¹⁷ “Χάος ἐστὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν” ^lοὐπω παρεγένετο ὁ νυμφίος, ἵνα φοβηθῇ τις μεταδοῦναι ἐλαίου· ἔτι δύνασαι ἀγοράσαι καὶ ἀποθέσθαι. Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδέπω ὁ λέγων, ¹⁸ “Μήποτε ^mοὐ μὴ ἀρκέσῃ ⁿἡμῖν καὶ ὑμῖν” ἀλλ' εἰσὶν οἱ πωλοῦντες πολλοὶ, οἱ γυμνοὶ, οἱ πεινῶντες, οἱ ἄρρωστοῦντες, οἱ δεσμωτήριον οἰκοῦντες. 61) Θρέψον τούτους, ἔνδυσον ἐκείνους, ἐπίσκεψαι τοὺς κειμένους, καὶ ὑπὲρ τὰς πηγὰς ἤξει τὸ ἔλαιον. Οὐπω τοῦ λογοθεσίου ἐφέστηκεν ἡ ἡμέρα. Χρῆσαι ^oεἰς δέον τῷ καιρῷ, καὶ χρῶν E ἀποκοπὰς ποίησον, καὶ τῷ ὀφείλοντι τοὺς ἑκατὸν ^pβάδους τοῦ ἐλαίου εἰπὲ, ¹⁹ “Δέξαι σου τὸ γραμματεῖον, καὶ ποίησον πεντήκοντα.” Καὶ ἐπὶ χρημάτων ^qκαὶ ἐπὶ ῥημάτων καὶ ^rἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁμοίως ποίει, τὸν οἰκονόμον ἐκείνον μιμούμενος· καὶ ταῦτα καὶ σεαυτῷ καὶ τοῖς συγγενέσι παραίνει. Ἔτι γὰρ εἰ κύριος τοῦ ταῦτα λέγειν· οὐδέπω κατέστης εἰς ἀνάγκην τοῦ παρακαλεῖν ἕτερον ὑπὲρ τούτων, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχεις καὶ σεαυτῷ καὶ ^sἑτέροις συμβουλεύειν. Ὅταν δὲ ἀπέλθῃς ἐκεῖ, οὐδέτερον τούτων δυνήσῃ ^tεἰς δέον ποιεῖν· εἰκότως. Ὁ γὰρ τοσαύτην 640 λαβὼν προθεσμίαν, καὶ μήτε σαυτὸν μήτε ἕτερον ὠφελήσας,

16 Esai. i. 18.

17 Luc. xvi. 26.

18 Matth. xxv. 9.

19 Luc. xvi. 6.

^z ἐκείνης om. C. ^a λαμπάδα I. Veron. ^b ᾧσιν pro ᾧσι φησὶν C. ^c ὥσει] ὡς B.H.I. ^d ἐπισπᾶσθαι H. Mox ἐκείνας pro ταύτας C. ^e γὰρ om. C. ^f σοι I. ^g ἔσω pro ἔσω A.B.D.E.F.H.I. ^h καὶ om. C.E. ⁱ πάσας om. C. Statim ἀναπαλέσαι F. ἀνακαλέσαι Veron. ἀνακαλέσασθαι C. ἀνασπᾶσαι H. ^k οὐδέπω A.B.F.H.I. οὐπω δὲ (sic) C. Mox ἔνθα που ὁ πλ. Edd. που om. A.B.C.E.F.H.I. ^l οὐπω γὰρ par. Edd. γὰρ om. A.B.D.E.F.H. οὐπω γὰρ φαίνεται C. ^m οὐ μὴ] οὐκ C. Statim ἀρκέσει D. ⁿ ὑμῖν καὶ ἡμῖν A. καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν Edd. Prius καὶ deest in omnibus. ^o καὶ εἰς δ. Edd. καὶ deest in omnibus. ^p βάδους E. βάδδους C. κάδους A.B.D.F.H.I. βάτους Edd. ^q Haec καὶ ἐπὶ ῥημάτων absunt a nostris omnibus. ^r ἐπὶ om. I. ^s ἑτέροις] ἄλλοις C. ^t εἰς δέον ποιεῖν pro π. εἰς δέον B.C.D.E.F.H. εἰς δέον ποιήσαι I.

πὼς λοιπὸν ὑπὸ ταῖς χερσὶ τοῦ δικαστοῦ γενόμενος, δυνήσῃ ταύτης ἐπιτυχεῖν τῆς χάριτος;

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα συλλέγοντες, ἐχώμεθα σφοδρῶς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, καὶ μὴ προδῶμεν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ παρόντος βίου. Ἔστι γάρ, ἔστι καὶ εἰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς εὐαρεστῆσαι τῷ θεῷ· ἔστι καὶ ἀπὸ διαθήκης εὐδοκιμῆσαι, οὐχ οὕτω μὲν ὡς ζῶντας, ἔστι δὲ ὁμως. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ἀν ἐγγράψῃς αὐτὸν μετὰ τῶν ^wσῶν κληρονόμων, καὶ μοῖραν ^Bκαὶ αὐτῷ τοῦ παντός ^xἀπονεύμῃς κλήρου. Οὐκ ἔθρεψας αὐτὸν ζῶν; Κἂν ἀπελθὼν, ὅτε οὐκέτι κύριος εἶ, μετὰδος αὐτῷ τῶν σῶν. Φιλάνθρωπός ἐστιν, οὐκ ἀκριβολογεῖται πρὸς σέ. Μείζονος ^yμὲν γὰρ πόθου καὶ πλείονος μισθοῦ, τὸ ζῶντά σε τρέφειν αὐτόν· εἰ δὲ τοῦτο ^zαὐτῷ μὴ πεποίηκας, κἂν ἐπὶ τὸ δεύτερον ἐλθέ· συγκληρονόμον αὐτὸν ^aἄφες τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ὀκνεῖς, ἐνόησον ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ συγκληρονόμον αὐτοῦ σε ^bἐποίησε, καὶ κατάλυσον τὴν ἀπανθρωπίαν. Τίνα γὰρ ^cἔξεις ἀπολογίαν, μὴδὲ τῶν παίδων τῶν σῶν κοινωνὸν αὐτὸν ποιῶν, τὸν κοινωνόν σε ποιήσαντα τῶν ^Cοὐρανῶν, καὶ σφαγέντα διὰ σέ; Καίτοιγε ^dαὐτὸς πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ὀφειλὴν ἀποδιδούς ἐποίησεν, ἀλλὰ χάριν ἐπιδεικνύμενος· σὺ δὲ μετὰ τοσαύτας εὐεργεσίας καὶ ὀφειλέτης κατέστης. Ἄλλ' ὁμως καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ὡς χάριν λαμβάνων, οὐχ ὡς ὀφειλὴν ἀπαιτῶν, οὕτω σε στεφανοῖ, καὶ ταῦτα, τὰ ^eαὐτοῦ μέλλον λαμβάνειν. Δὸς τοίνυν αὐτῷ χρήματα ^fτὰ σοὶ λοιπὸν ἄχρηστα, καὶ ὧν οὐκ εἶ κύριος, καὶ δώσει σοι βασιλείαν τὴν σοὶ χρησίμην διηνεκῶς, καὶ μετ' ἐκείνης καὶ ^Dτὰ ἐνταῦθα χαριεῖται. Ἀν γὰρ γένηται συγκληρονόμος τῶν παίδων, ἐπικουφίζει τὴν ὀρφανίαν αὐτοῖς, ἑλύει τὰς ἐπιβουλὰς, ἀποκρούεται τὰς ἐπηρεάς, ^hἐμφράττει τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν· κἂν αὐτοὶ μὴ δύνωνται προστῆναι τῶν διαθηκῶν, αὐτὸς προστήσεται, καὶ οὐκ ἀφήσει ⁱδιαρραγῆναι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ^kσυγχωρήσειεν, ἀναπληροῖ παρ' ἑαυτοῦ τὰ ^lἐγγεγραμμένα πάντα μετὰ πλείονος τῆς φιλοτιμίας, ἐπειδὴ ἐτιμήθη τῷ

^v οὕτω μὲν] οὕτως δὲ H. Mox ζῶντας pro ζῶντα A. B. D. E. F. H. et Flor. p. 369. (Tom. xii. p. 597 D.) ^w σῶν om. H. ^x ἀπονεύμῃς C. I. ^y μὲν γάρ] γάρ in rasura C. μὲν γὰρ καὶ D. E. ^z αὐτῷ D. H. I. Flor. αὐτὸ A. C. E. F. Hoc edidit Montef. αὐτὸν Veron. Sav. Mor. ^a ἄφεις C. ^b πεποίηκε A. B. D. E. F. Flor. ^c ἔχεις C. ^d αὐτὸς πάντα ὅσα] ὅσα αὐτὸς I. ^e αὐτοῦ pro αὐτοῦ B. E. F. H. ἑαυτοῦ C. ^f Haec τὰ σοὶ λ. ἄ. καὶ om. I. ^g Sic libri omnes. Editi λύει τὰς ἐπηρεάς, ἀποκρούεται τὰς ἐπιβουλὰς. ^h ἐμφράττει omnes. ἐμφράττεται Edd. ⁱ διαρραγῆναι C. ^k συγχωρήσειεν A. B. C. D. E. F. I. συγχωρήσει Edd. ^l γεγραμμένα I. Statim πάντα A. B. E. F. H. I. ἅπαντα Edd.

ἐγγραφῆναι ἅπαξ. Ἄφες τοίνυν αὐτὸν κληρονόμον· πρὸς γὰρ αὐτὸν ἀπιέναι μέλλεις· αὐτός σοι ^mδικάσει τὴν δίκην τῶν ἐνταῦθα γεγεννημένων ἀπάντων. Ἀλλὰ γὰρ εἰσὶ τινες οὕτως ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, ⁿοἳ μὴδὲ παῖδας ἔχοντες οὐκ ἀνέχονται Ε τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ παρασίτοις καὶ κόλαξι καὶ τῷ δεῖνι ^oκαὶ τῷ δεῖνι μᾶλλον ^pτὰ αὐτῶν καταδέχονται διανέμειν, ἢ τῷ τοσαῦτα αὐτοὺς εὐεργετήσαντι Χριστῷ· ὧν τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον; Τοὺς γὰρ τοιούτους, καὶ ὅνοις καὶ λίθοις τις ^qπαραβάλλῃ, οὐδὲν οὐδέπω τῆς ἀνοίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀναισθησίας ἄξιον ἔρεῖ· οὐδ' ἂν εὖροι τις εἰκόνα τὴν μανίαν αὐτῶν παραστήσαι δυναμένην, καὶ τὴν παραφροσύνην. Ποίας γὰρ τεύζονται συγγνώμης οὗτοι ^rὑπὲρ τοῦ μὴ θρέψαι αὐτὸν ζῶντες, ὅταν καὶ ἀπιέναι μέλλοντες πρὸς αὐτὸν, μὴδὲ ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων, ὧν οὐκ εἰσὶ κύριοι λοιπὸν, βουλευθῶσιν αὐτῷ μικρόν τι χαρίσασθαι, ἀλλ' οὕτως ἐχθρῶς ^sδιακέωνται καὶ πολεμίως, ὥς μὴδὲ τῶν ⁶⁴¹ἀχρηστων αὐτοῖς γενομένων ^tαὐτῷ μεταδοῦναι; Οὐχ ὁρᾷς ὅσοι τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ τούτου κατηξιώθησαν τοῦ τέλους, ἀλλ' ἀρπαγέντες ἀπῆλθον; Σὲ δὲ ὁ θεὸς καὶ ἐπισκῆψαι τοῖς προσήκουσι, καὶ εἰπεῖν περὶ τῶν ὄντων, καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ¹⁶²ἅπαντα διαθεῖναι ἐποίησε κύριον. Ποίαν οὖν ἀπολογίαν ἔξεις, ὅταν καὶ ταύτην ^vπαρ' αὐτοῦ λαβὼν τὴν χάριν, ^wπροδοῦς τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ὥσπερ ἐκ διαμέτρου ἀπεναντίας ^xστής τοῖς τῆς πίστεώς σου προγόνοις; ^yἘκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ζῶντες ἐπόλουν ἅπαντα, καὶ ἔφερον παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· σὺ δὲ Β οὐδὲ τελευτῶν μοίρας τινὸς μεταδίδως τοῖς ^zδεομένοις. Τὸ μὲν οὖν ἄμεινον καὶ πολλὴν παρρησίαν παρέχον, ζῶντα διορθοῦν πενίαν· εἰ δὲ ἐκεῖνο μὴ ^aβουλευθείς, καὶ τελευτῶν ποιήσόν τι γενναῖον. Οὐ πολλῆς μὲν γὰρ ἐστὶν ἀγάπης τοῦτο τῆς περὶ τὸν Χριστὸν ἀγάπης δ' οὖν ὅμως. Εἰ γὰρ ^bκαὶ μὴ τὴν προεδρίαν ἔξεις τὴν μετὰ τῶν ἀρῶν, ἀλλ' οὐ μικρόν τὸ καὶ μετ' ἐκείνους γενέσθαι, καὶ μὴ στήναι μετὰ τῶν ἐρίφων, μὴδὲ ἐξ εὐνῶμων. Ἄν δὲ ^cμὴδὲ τοῦτο ποιῇς, τίς σε ἐξαιρήσεται λόγος, ὅταν μήτε ὁ τοῦ ^dθανάτου φόβος, μήτε τὸ ἀχρηστάς C

^m δικάσει pro δικάζει A.B.D.E.F.I. ⁿ οἳ] καὶ C. ^o καὶ τῷ δεῖνι om. C.
^p τὰ αὐτῶν (sic F.H.I. fortasse alii) καταδ. pro καταδ. τὰ αὐτῶν A.B.E.F.H.I.
^q παραβάλλῃ (παραβάλλῃ C.) pro παραβάλοι omnes. ^r ὑπὲρ τοῦ] οἱ πρὸς τῷ I.
favente Flor. ^s διακέωνται C.F. διακέοντα (corr. διακείωνται) A. διακείονται
B.H. διακείνται Edd. ^t αὐτῷ om. C. Statim δοῦναι E. ^v παρ' αὐτοῦ
λ. pro λ. παρ' αὐτοῦ omnes. ^w προδοῦς H. et ante corr. F. προδίδως C.
^x στὰς A.H. στὰς F. Mox σου om. A.F. ^y ἐκεῖνοι] οἱ I. ^z πενομένοις
C. ^a βουλευθείς A.B.E.F.I. βουλευθείς C. βουλευθῆς Edd. et Flor. ^b καὶ
om. E. Flor. ^c μὴδὲ pro μὴ A.C.D.E.F.H.I. Flor. ^d θανάτου omnes.
θεοῦ Veron. Sav. Mor. Statim λόγος pro φόβος H.

σοι λοιπὸν ἐγεγενῆσθαι τὰ χρήματα, μήτε τὸ ἀσφάλειαν καταλιμπάνειν τοῖς τέκνοις, μήτε τὸ πολλὴν σαυτῷ προαποτί-
 θεσθαι ^εἐκεῖ συγγνώμην, ποιῇ σε φιλάνθρωπον; Διὸ παρακαλῶ
 μάλιστα μὲν ζῶντας ^επροῖεσθαι τοῖς δεομένοις ἐκ τῶν ὄντων
 τὴν πλείονα μοῖραν. Εἰ δέ τινες ^hεἶεν οὕτω μικρόψυχοι, ὥς μὴ
 ἀνέχεσθαι τοῦτο, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης γινέσθωσαν οὗτοι φι-
 λάνθρωποι. Ὅταν ⁱμὲν γὰρ ἔζης, ὥς ἀθάνατος, οὕτως ἀντείχου
 τῶν ὄντων· νυνὶ δέ, ἐπειδὴ ἔμαθες, ὅτι θνητὸς γέγονας, καὶ νῦν
^kτὸ δόγμα κατάλυσον, καὶ ὥς θνητὸς περὶ τῶν σαυτοῦ βού-
 D λυσαι· μᾶλλον δέ, ὥς ὀφείλων ἀθανάτου ζωῆς διηνεκῶς ^lἀπο-
 λαύειν. Εἰ γὰρ καὶ φορτικὸν τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι, καὶ
 φρίκης γέμον, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἀρίθμησον μετὰ
 τῶν δούλων σου τὸν δεσπότην. Ἐλευθεροῖς τοὺς δούλους;
 Ἐλευθέρωσον ^mτὸν Χριστὸν λιμοῦ καὶ ἀνάγκης καὶ δεσμο-
 τηρίων καὶ γυμνότητος. Ἐφριξας ἀκούσας; Οὐκοῦν φρικω-
 δέστερον, ὅταν μὴδὲ ⁿαὐτὸ τοῦτο ποιῇς. Καὶ ἐνταῦθα μὲν τὸ
 ῥῆμά σε ναρκᾶν ἐποίησεν, ὅταν δὲ ἀπέλθῃς ἐκεῖ, καὶ ^oτὰ πολλῶ
 E χαλεπώτερα τούτων ἀκούῃς, καὶ τὰ ἀνήκεστα βλέπῃς βασανι-
 στήρια, τί ἐρεῖς; πρὸς τίνα καταφεύξῃ; τίνα καλέσεις σύμ-
 μαχον καὶ βοηθόν; Τὸν Ἀβραάμ; Ἄλλ' οὐκ ἀκούσεται.
 Ἀλλὰ τὰς παρθένους ^pἐκείνας; Ἄλλ' οὐδὲ ^qαὐταὶ σοι μετα-
 δώσουσι τοῦ ἐλαίου. Ἀλλὰ τὸν πατέρα, ἀλλὰ τὸν πάππον;
 Ἄλλ' οὐδὲ τούτων οὐδεὶς ἔσται κύριος, καὶ σφόδρα ἅγιος ^h,
 λῦσαι τὴν ψῆφον ἐκείνην. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενος,
 τὸν μόνον κύριον ὄντα τὸ χειρόγραφον ἐξαλείψαι τὸ σὸν, καὶ
 τὴν φλόγα ἐκείνην σβέσαι, τοῦτον ἰκέτευε καὶ παρακάλει καὶ
 642 ποίησον ἵλεων ἤδη, τρέφων, ^rἐνδύων διηνεκῶς· ἵνα καὶ ἐντεῦθεν
 μετὰ χρηστῆς ἀπέλθῃς ἐλπίδος, καὶ ἐκεῖ γενόμενος τῶν ^sαἰωνίων
 ἀπολαύσης ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ^tἐπιτυχεῖν, χάριτι
 καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ
 μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^e γενέσθαι I. γίνεσθαι D.E. ^f ἐκεῖ om. C. Veron. ^ε προῖεσθαι C.I.
 προῖστασθαι H. ^h εἰσὶν C. Mox ἀνασχέσθαι B.E.I. ⁱ μὲν om. B. Flor.
^k τὰ δόγματα I. ^l ἀπολαύειν] + καὶ τί λέγω ταῦτα; εἴπω τι καὶ τοιοῦτον E.
^m τὸν] καὶ τὸν C. ⁿ αὐτὸ] δεδιῶς I. ^o τὰ om. E. Mox ἀκούῃς pro
 ἀκούσης A.B.D.E.F.H.I. ^p ἐκείνας om. C. ^q αὐταὶ B.E.F.H. Mox
 τοῦ ἐλαίου cum artic. A.B.D.E.F.H.I. ^r καὶ ἐνδύων Edd. καὶ deest in
 omnibus. ^s αἰωνίων] αὐτῶν H. ^t μετασχεῖν A.B.F.H.I.

ΛΟΓΟΣ Κ.

¹Τί οὖν ὁ ἐπιζητεῖ ^aἸσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν; ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.

^bΕἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπόσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ δεικνὺς πῶς οὐκ ἀπόσατο, πάλιν ἐπὶ τοὺς προφήτας κατέφυγε· B καὶ δι' αὐτῶν δηλώσας, ὅτι τὸ πλεόν μέρος τῶν Ἰουδαίων ἀπόλωλεν, ἵνα μὴ δόξη πάλιν οἴκοθεν ^cἐκφέρειν τὴν κατηγορίαν, καὶ ἐπαχθῇ τὸν λόγον ποιεῖν, καὶ ὡς ἐχθρὸς αὐτῶν καθάπτεσθαι, ἐπὶ τὸν Δαυῖδ καὶ τὸν Ἡσαΐαν καταφεύγει, ^dλέγων·
²“Καθὼς γέγραπται·” Ἐδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως.” Μᾶλλον δὲ ἄνωθεν ^eἡμῖν ἀρκτέον τοῦ λόγου. Καὶ γὰρ εἰπὼν τὰ κατὰ τὸν Ἡλίαν, καὶ δείξας τί ποτέ ἐστι χάρις, ἐπήγαγε· “Ἰτί οὖν ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχε;”
 Τοῦτο δὲ οὐκ ἐρωτῶντος μᾶλλον ἐστίν, ἢ ἐγκαλοῦντος. Ἐαυτῷ C γὰρ μάχεται, φησὶν, ὁ Ἰουδαῖος, ζητῶν ^gδικαιοσύνην, ἣν οὐ βούλεται λαβεῖν. Εἶτα ἀποστερῶν αὐτοὺς πάλιν συγγνώμης,
 163) ἀπὸ τῶν εἰληφότων δέικνυσιν αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην, οὕτω λέγων· “Ἡ γὰρ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν” κακεῖνοι τούτους κατακρινούσιν. “Ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν·” ³“Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ ^hτοῦτο κριταὶ ὑμῶν ἔσονται.” Ἰνα γὰρ μηδεὶς ⁱτῇ τοῦ πράγματος ἐγκαλῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων γνώμῃ, δέικνυσιν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας. Διὸ καὶ σφόδρα ἐμφαντικῶς τῇ λέξει κέχρηται, καὶ τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ τὴν αὐτῶν σπου- D δὴν ἐνδεικνύμενος. Οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀνέλη τὸ αὐτεξούσιον, φησὶν ὅτι ἐπέτυχον, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ τῶν ἀγαθῶν τὸ μέγεθος, καὶ ὅτι τὸ πλεόν τῆς χάριτος ἦν, οὐ τὸ πᾶν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ὁ δεῖνα ἐπέτυχεν, ὁ δεῖνα εὗρεν, ὅταν πολὺ ^kκέρδος ἦ τὸ γινόμενον. ¹Οὐ γὰρ ἀνθρωπίνους πόνοις, ἀλλὰ θείᾳ δωρεᾷ τὸ

¹ CAP. XI. v. 7.² v. 8.³ Luc. xi. 19.

HOM. XX. ^a ὁ Ἰσραὴλ bis I. Statim τοῦτο οὐκ A.C.D.E. Mosqq.
 τοῦτο οὖν οὐκ F. τούτου οὐκ Edd. ^b εἰπὼν C. Μοχ αὐτοῦ pro αὐτοῦ
 A.B.D.E.H. ^c εἰσφέρειν A.B.E.H.I. φέρειν C. ^d λέγων· καθὼς γέγρ.]
 λοιπόν· καὶ, καθὼς γέγραπται, λέγει I. ^e ἡμῖν ἀρκτέον τοῦ λ.] ἀνακτέον
 ἡμῖν τὸν λόγον I. ^f Vid. Annot. ^g δικαιοσύνην ἦν] τὴν δικαιοσύνην C.
^h τοῦτο] + αὐτοὶ Edd. αὐτοὶ om. A.B.E.F.H.I. αὐτοὶ post κριταὶ habent C.
 Cat. Statim ὑμῶν ἔσονται pro ἔσονται ὑμῶν A.B.D.E.F.H.I. Cat. ⁱ τῇ
 τοῦ πρ. om. H. Statim ἐγκαλῇ φύσει pro φύσει ἐγκαλῇ A.B.E.F.H.I. Cat.
 Infra ἐμφατικῶς F. ^k τὸ κέρδος A.C.H.I. ¹ οὐ pro οὐδὲ A.B.F.H.I. Cat.
 Statim ἀνθρωπίνης φύσεως πόνοις I.

πλέον γέγονεν. “Οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.” Ὅρα πότε ἐθάρρῃσεν εἰπεῖν οἰκεία φωνῇ τὴν τῶν λοιπῶν ἐκβολήν. Εἶπε μὲν γὰρ αὐτὴν καὶ ἤδη, ἀλλὰ τοὺς προφῆτας εἰσάγων κατηγο-
Ερουντας· ἐνταῦθα δὲ καὶ αὐτὸς λοιπὸν ἀποφαίνεται. Ἄλλ’
ὁμως οὐδὲ ἐνταῦθα ἀρκεῖται τῇ οἰκείᾳ ἀποφάσει, ἀλλὰ πάλιν
τὸν Ἡσαΐαν εἰσάγει τὸν προφῆτην. Εἰπὼν γάρ, “ἐπωρώ-
θησαν,” ἐπήγαγε, “Καθὼς γέγραπται.” Ἐδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς
πνεῦμα κατανύξεως.” Καὶ ^mπόθεν ἢ πόρωσις αὕτη; Εἶπε μὲν
καὶ ἔμπροσθεν τὰς αἰτίας, καὶ τὸ πᾶν εἰς τὴν αὐτῶν ⁿπεριέτρεψε
κεφαλὴν, δεικνὺς ὅτι ἐξ ἀκαίρου φιλονεικίας τοῦτο ὑπέμειναν·
λέγει δὲ καὶ νῦν. “Ὅταν γὰρ ^oεἶπῃ, “Ὁφθαλμοὺς τοῦ μὴ
βλέπειν, καὶ ὧτα τοῦ μὴ ἀκούειν,” οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν γνώμην
⁶⁴³ αὐτῶν τὴν φιλονεικίαν διαβάλλει. ^pΚαὶ γὰρ ὀφθαλμοὺς ἔχον-
τες ὥστε ἰδεῖν τὰ θαύματα, καὶ ὧτα κεκτημένοι ὥστε ἀκοῦσαι
τῆς ^qθαυμαστῆς ἐκείνης διδασκαλίας, οὐδενὶ τούτων ^rεἰς δέον
ἐχρήσαντο. Τὸ δὲ, “ἔδωκεν,” ἐνταῦθα μὴ ἐνέργειαν νόμιζε
^sεἶναι, ἀλλὰ συγχώρησιν. Κατάνυξιν δὲ ἐνταῦθα τὴν ^tἐπὶ τὸ
χεῖρον ἔξιν τῆς ψυχῆς φησι, τὴν ἀνιάτως ἔχουσαν καὶ ἀμετα-
θέτως· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Δαυὶδ, ⁴ “Ὅπως ἂν ^vψάλλῃ
σοι ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ” τουτέστιν, οὐ μὴ με-
ταστῶ, οὐ μὴ μεταβληθῶ. “Ὡσπερ γὰρ ὁ ἐν εὐλαβείᾳ κατα-
^Bβεννυγμένος οὐκ ἂν εὐκόλως ^wμετασταίῃ· οὕτω καὶ ὁ ἐν πονηρίᾳ
κατανυγείς ^xπάλιν οὐκ ἂν ῥαδίως μεταβάλοιτο. Κατανυγῆναι
γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ ἐμπαγῆναί που καὶ προσηλωσθαι.
Τὸ τοίνυν ἀνιάτον ^yαὐτῶν καὶ δυσμετάθετον τῆς γνώμης δηλῶν,
“πνεῦμα κατανύξεως,” εἶπεν.

Εἶτα δεικνὺς, ὅτι τῆς ἀπιστίας ταύτης τὴν ἐσχάτην δώσουσι
δίκην, πάλιν ἐπάγει τὸν προφῆτην ^zταῦτα ἀπειλοῦντα, ἅπερ
ἐξέβη καὶ τέλος ἔλαβε. ⁵ “Γενηθήτω γὰρ, φησὶν, ἡ τράπεζα
^C αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον” τουτέστιν,
ἡ τρυφή· τὰ ἀγαθὰ πάντα ^aμεταβαλλέσθω καὶ ἀπολύσθω,
καὶ γενέσθωσαν εὐχέρητοι πᾶσι. Καὶ δηλῶν, ὅτι ἀμαρτη-

⁴ Psal. xxix. 13.

⁵ v. 9.

^m πόθεν] + μὲν Edd. repugnantibus libris. ⁿ περιέτρεψε pro περιέστρεψε
A. C. D. E. F. Cat. ^o εἶπῃ] + ὅτι C. ^p καὶ (om. γὰρ) ἔχ. ὀφθ. C.
^q θαυμαστῆς] φοβεῖας C. Statim ἐκείνης δ. pro δ. ἐκείνης A. B. F. H. I. Cat.
^r εἰς δ. ἐχρήσαντο A. B. C. F. H. I. Cat. ἐχρήσαντο εἰς δ. Edd. ^s εἶναι om. I.
^t ἐπὶ pro περὶ A. B. D. E. F. H. I. Cat. ἐνταῦθα. τὴν περὶ τὸ χ. ἔξιν φησὶ τῆς ψ.
(sic) C. ^v ψάλλῃ pro ψάλλῃ omnes. ^w μεταστῇ A. B. H. I. Cat. ^x πάλιν
om. C. Mox μεταβάλλοιτο F. H. ^y αὐτῶν καὶ δυσμετάθ. (ἀμετάθ. C.) τῆς
γν.] Sic omnes. τῆς γν. αὐτῶν καὶ δυσμ. Edd. ^z ταῦτα pro τὰ αὐτὰ A. B.
F. H. I. Cat. ^a μεταβαλέσθω A. C. I. Statim καὶ ἀπολύσθω C. καὶ ἀπολύ-
σθωσαν Cat.

μάτων ^bτίνουσι δίκην ταῦτα πάσχοντες, ἐπήγαγε· “Καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.” ⁶“Σκοτισθῆτώσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.” Ταῦτ’ οὖν ἔτι ἐρμηνείας δεῖται τίνος; οὐχὶ καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις ^cδῆλα; Καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ^dῥημάτων αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἢ ἔκβασις ^eπρολαβοῦσα μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις. Πότε γὰρ οὕτως εὐχείρωτοι γεγονάσι; πότε εὐάλωτοι; πότε οὕτω τὸν νῶτον αὐτῶν ^fσυνέκαμψε; πότε τοιαύτην δουλείαν ^Dὑπέστησαν; Καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι οὐδὲ λύσις ἔσται τῶν δεινῶν τούτων· ὁ καὶ ^gαὐτὸς ὁ προφήτης ἠνίζατο. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπε, “τὸν νῶτον αὐτῶν σύγκαμψον,” ^hἀλλὰ, “διαπαντὸς.” Εἰ δὲ φιλονεικῆς, ὦ Ἰουδαίε, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φθασάντων μάνθανε καὶ τὰ παρόντα. Κατέβης εἰς Αἴγυπτον· ἀλλ’ ἐγένετο ⁱδιακόσια ἔτη, καὶ ταχέως ^kσε τῆς δουλείας ἐκείνης ἀπῆλλαξεν ὁ θεὸς, καὶ ^lταῦτα ἀσεβοῦντα καὶ πορνεύοντα ^mπορνεῖαν τὴν χαλεπωτάτην. Ἀπηλλάγης Αἰγύπτου, καὶ προσεκύνησας ⁿμόσχον, ἔθυσας τοὺς υἱοὺς σου τῷ Βεελφεγῶρ, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, πᾶν εἶδος ἐπῆλθες κακίας, τὴν φύσιν αὐτὴν ^Eἠγνόησας, τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνοὺς, τὰς πηγὰς, τοὺς
64) ποταμοὺς, τοὺς κήπους τῶν θυσιῶν ἐνέπλησας τῶν ἐναγῶν, προφήτας ^oἔσφαξας, θυσιαστήρια ^pκατέστρεψας, πᾶσαν ὑπερβολὴν ^qἐπεδείξω πονηρίας καὶ ἀσεβείας. Ἀλλ’ ὅμως ἐβδόμηκοντά ^rσε ἔτη παραδοὺς Βαβυλωνίοις, πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήγαγεν ἐλευθερίαν, καὶ τὸν ναὸν καὶ τὴν πατρίδα ἀπέδωκε, καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ^sπολιτείας σχῆμα, καὶ προφήται πάλιν καὶ πνεύματος χάρις· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας ^tἐγκατελείφθης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ Δανιὴλ καὶ Ἰεζεκιὴλ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰερεμίας, καὶ ἐν ἐρήμῳ Μωϋσῆς. Μετ’ ἐκείνα ⁶⁴⁴πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανῆλθες κακίαν, καὶ ἐξεβακχεύθης, καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μετετάξω πολιτείαν ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ ἀσεβοῦς· ἀλλὰ καὶ τότε ἔτη τρία ^vμόνον καὶ μικρόν τι

6 γ. 10.

^b τινύουσι H. ^c δῆλα ἦν Edd. ἦν deest in omnibus. ^d ῥημάτων om. C. ^e προδραμοῦσα C. ^f συνέκαμψαν B.F.H.I. Cat. ^g αὐτὸς pro αὐτὸ A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^h ἀλλὰ καὶ δ. Edd. καὶ om. A.B.C.F.H.I. Cat. ⁱ τετρακόσια C. Cat. ^k σε τῆς δ. ἐ. pro τῆς δ. ἐ. σε A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^l ταῦτα] + σε C. ^m πορνεῖαν τὴν χ. D.E. τὴν π. A.B.C.D.E.F. Cat. ⁿ τὸν μόσχον Edd. τὸν om. Ante Montef. edebatur ἔσκαψας. ^o ἔσφαξας omnes. ^p κατέσκαψας D.E. κατεμόλυνας Veron. ^q ἐπεδείξω A.B.D.E.F. ἀπεδείξω H. ^r ἐνεδείξω Edd. ^s πολιτείας C.D.E. et Sav. marg. ^t ἐγκατελ. pro ἐνεκατελ. A.B. ^v μόνον om. I. *vivendi institutum* Montan. *προφητείας* Edd. C.D.E.F.I. Cat.

πρὸς, Ἀντιόχῳ παραδοθέντες, διὰ τῶν Μακκαβαίων τὰ λαμπρὰ
 πάλιν ἐστήσατε τρόπαια. Ἀλλὰ νῦν τοιοῦτον οὐδέν, ἀλλὰ
 τὸναντίον ἅπαν γέγονεν· ὃ καὶ μάλιστα ἐστὶ θαυμάσαι, ὅτι
 τὰ μὲν τῆς κακίας ἐλῆξε, τὰ δὲ τῆς τιμωρίας ὤπιτέταται, καὶ
 οὐδὲ ἐλπίδα τινὰ ἔχει μεταβολῆς. Ὑποὐδὲ γὰρ ἐβδομήκοντα
 Βῆτη παρῆλθε μόνον, οὐδὲ ἑκατὸν, οὐδὲ οἷς τοσαῦτα, ἀλλὰ καὶ
 τριακόσια καὶ πολλῶν ἡπλείω, καὶ οὔτε σκιὰν ἐλπίδος τοιαύτης
 ἐστὶν εὐρεῖν· καὶ ταῦτα οὔτε εἰδωλολατρούντων ὑμῶν, οὔτε
 τὰ ἄλλα ποιούντων, ἅπερ ἔμπροσθεν ἐτολμάτε. Τί ποτ' οὖν
 ἐστὶ τὸ αἴτιον; Διεδέξατο τὸν τύπον ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸν νόμον
 ἐξέκλεισεν ἡ χάρις. Ἀπερ οὖν ἄνωθεν προαναφωνῶν ὁ προ-
 φήτης ἔλεγε· “Καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.”
 Εἶδες προφητείας ἀκρίβειαν, πῶς καὶ τὴν ἀπιστίαν προανεφώ-
 νησε, καὶ τὴν φιλονεικίαν ἔδειξε, καὶ τὴν ἐφομένην δίκην ἐδή-
 λωσε, καὶ τὸ ἀπέραντον τῆς κολάσεως ἐνεδείξατο; Ἐπειδὴ γὰρ
 πολλοὶ τῶν παχυτέρων τοῖς μέλλουσι διαπιστοῦντες, ἀπὸ τῶν
 παρόντων τὰ μέλλοντα ἐβούλοντο ἰδεῖν, ἐντεύθεν ἤδη ἐφ' ἐκά-
 τερα τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως τὴν ἀπόδειξιν παρέσχετο ὁ θεός,
 τοὺς μὲν ἐξ ἔθνων πιστεύσαντας ἐπάρας ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, τοὺς
 δὲ ἐξ Ἰουδαίων ἀπιστήσαντας εἰς ἔσχατον ἐρημίας κατενεγκῶν,
 καὶ ἀλύτοις κακοῖς παραδούς.

Καθαψάμενος τοίνυν αὐτῶν σφοδρῶς, καὶ ἀφ' ὧν ἠπίστησαν,
 καὶ ἀφ' ὧν ἔπαθόν τε καὶ ἔμελλον πείσεσθαι, πάλιν παραμυ-
 θεῖται τὰ εἰρημένα, γράφων οὕτω· ⁷ “Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν
 Δίνα πέσωσι; Μὴ γένοιτο.” Ὅτε ἔδειξε μυρίων ἱκανῶν ὄντας
 ὑπευθύνους, τότε παραμυθίαν ἐπινοεῖ. Καὶ σκόπει τὴν σύνεσιν
 τὴν Παύλου. Τὴν μὲν κατηγορίαν ἀπὸ τῶν προφητῶν εἰσῆγαγε,
 τὴν δὲ παραμυθίαν παρ' ἑαυτοῦ τίθησιν. Ὅτι μὲν γὰρ αὐτοῖς
 ἡμάρτηται μεγάλα, φησὶν, οὐδεὶς ἀντερεῖ ἰδωμεν δέ, εἰ τοι-
 οῦτον τὸ πτώμα, ὥς καὶ ἀνίατον εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἔχειν
 διόρθωσιν. Ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοιοῦτον. Εἶδες πῶς αὐτῶν πάλιν
 καθάπτεται, καὶ ἐν προσδοκίᾳ παραμυθίας ὑπευθύνους ποιεῖ

7 v. 11.

^w ἐπιτείνεται in textu I. ἐπιείγεται C. ^x ἔχεις I. ἔχειν F. ^y οὐδὲ] οὐ
 E.H.I. Haec parῆλθε—τοσαῦτα om. I. ^z καὶ om. Veron. Sav. Mor.
 invitis libris. ^a ἡπλείω pro πλέον omnes. ^b εὐρεῖν] ἰδεῖν C. ^c τὰ om.
 A.B.F. ^d κολάσιν I. ^e πολὺ F.H. ^f εἰδέναι C. ^g αὐτοῦ A.B.F.
 H.I. ^h θεός pro Χριστός A.B.D.E.F.H.I. ⁱ κακῶν ὄντας ὑπ. pro ὄντας
 κακῶν ὑπ. A.B.F.H.I. Cat. κακῶν ὑπ. ὄντας C. ^k τὴν, quod aberat, est in
 B.D.E.F.I. Ita tacite Montef. τοῦ pro τὴν habent H. Cat. ^l ἑαυτοῦ A.B.
 D.E.F.H.I. Cat. αὐτοῦ Veron. Sav. Mor. Mox ὅτι αὐτοὶ ἡμάρτον μ. φ.
 C. ^m ἐν προσδοκίᾳ] οὐ προσδοκία a pr. man. C.

ἁμαρτημάτων ἡ ὁμολογημένων; Ἰδωμεν ὁ δὲ τίνα αὐτοῖς καὶ παραμυθίαν ἐπινοεῖ. Τίς οὖν ἡ παραμυθία; ⁸ “^pΌταν τὸ πλή- E
ρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, φησὶ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται,”
κατὰ τὸν καιρὸν ἰατης παρουσίας τῆς δευτέρας καὶ τῆς συντε-
λείας. Ἄλλ’ εὐθέως μὲν τοῦτο οὐ λέγει· ἐπειδὴ δὲ σφοδρῶς
αὐτῶν κατέδραμε, καὶ κατηγορίαις συνῆψε κατηγορίας, προ-
φήτας ἐπὶ ^r προφήταις εἰσάγων καταβοῶντας αὐτῶν, τὸν
Ἡσαΐαν, τὸν Ἡλίαν, τὸν Δαυὶδ, τὸν Μωϋσέα, τὸν Ὡσηὲ, καὶ
ἄπαξ, καὶ δις, καὶ πολλάκις· ἵνα ^s μὴ ταύτη καὶ τούτους εἰς
ἀπόγνωσιν ἐμβαλὼν, ἁποτειχίσῃ τὴν πρὸς τὴν πίστιν ἐπά-
νοδον, καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν πάλιν πιστεύσαντας εἰς ἀπόνοιαν
ἐπάρῃ, καὶ φυσηθέντες καὶ αὐτοὶ βλαβῶσιν εἰς τὸν τῆς πί- 645
στεως λόγον, παραμυθεῖται πάλιν αὐτοὺς, λέγων· “Ἄλλὰ
τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία ἔν τοις ἔθνεσι.” Δεῖ δὲ
ἡμᾶς οὐχ ἀπλῶς ἀκούειν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τὴν γνώμην εἰ-
δέναι καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ λέγοντος, καὶ τί κατορθῶσαι ἔσπου-
δακεν· ὅπερ αἰεὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Ἄν γὰρ
μετὰ τῆς διανοίας ταύτης δεξώμεθα τὰ εἰρημένα, ^x ἐν οὐδενὶ
5) τούτων ὀψόμεθα δυσκολίαν οὔσαν. Τὸ γὰρ σπουδαζόμενον
αὐτῷ νῦν, τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγγινομένην ἀπόνοιαν τοῖς ἐξ
ἐθνῶν καθελεῖν· οὕτω γὰρ καὶ οὗτοι ἀσφαλέστερον μένειν B
ἔμελλον ἐν τῇ πίστει, μετρίάζειν ^y μαθόντες, καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων
τῆς ἀπογνώσεως ἀπαλλαγέντες, ^z τῇ χάριτι προθυμότερον
προσιέναι. Πρὸς τοῦτον τοίνυν τὸν σκοπὸν ὁρῶντες, πάντων
^a ἀκούομεν τῶν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ λεγομένων. Τί οὖν φησι;
καὶ πόθεν δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἀνίατα ^b ἔπεσον, οὐδὲ εἰς τέλος
ἐξεβλήθησαν; Ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, οὕτω λέγων· “Τῷ αὐτῶν
παραπτώματι ἡ σωτηρία ^c τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι
αὐτούς.” Οὗτος δὲ οὐκ αὐτοῦ ^d μόνον ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐν
τοῖς εὐαγγελίοις τοῦτο βούλονται αἱ παραβολαί. Καὶ γὰρ ὁ
τοὺς γάμους ποιήσας τῷ υἱῷ, ἐπειδὴ οἱ κεκλημένοι οὐκ ἠθέλησαν C
ἐλθεῖν, τότε τοὺς ἐν ταῖς τριόδοις ἐκάλεσε. Καὶ ὁ τὸν ἀμπε-

⁸ v. 25, 26.

ⁿ ὁμολογημένων B.D.E.I. Cat. ὁμολογημένων H. ὁμολογουμένων Edd. ante Ben. ^o δὲ om. C. Statim καὶ om. idem. ^p όταν] ὅτι ἂν H. όταν

δὲ Edd. δὲ om. A.B.C.F.H. Cat. ^a τῆς π. τῆς δ.] τῆς δ. παρουσίας A. ^r προφήτας H. ^s μὴ]+καὶ I. καὶ ante τούτους om. C. ^t ἀποτειχίσῃ]+

αὐτοῖς I. ^v ἐν om. B.C.E.I. Ita Montef. Post ἔθνεσιν add. εἰς τὸ παρα-
ζηλῶσαι αὐτούς C. ^w ἐσπούδακεν A.B.D.E.F.H.I. Cat. ἐσπούδασεν C.

ἐσπούδαζεν Edd. Statim ὅπερ γὰρ αἰεὶ C. ^x ἐν om. C. ^y μαθόντες C.

^z τῇ] ἐν τῇ C. ^a ἀκούσωμεν C. ^b ἔπεσαν H.I. ἔπαισαν C. Cat. ^c ἐν
τοῖς Edd. ἐν om. A.B.C.E.F.I. Mosqq. ^d μόνος ὁ λ. A.B.D.F.H.I. μόνου
λ. C. μόνως ὁ λ. Cat.

λῶνα δὲ καταφυτεύσας, ἐπειδὴ ἔσφαζαν οἱ γεωργοὶ τὸν κλη-
 ρονόμον, τότε ἐξέδωκεν ἑτέροις τὸν ἀμπελῶνα. Καὶ ^fχωρὶς
 δὲ παραβολῆς αὐτοῖς ἔλεγεν· ⁹ “Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ
 πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.” Καὶ τῇ Συροφονι-
 κίσσῃ δὲ ἐπιμενούσῃ πλέον τι πάλιν ἔλεγεν· “^hΟὐ γάρ ἐστι
 καλὸν, φησὶ, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ ⁱἰδοῦναι τοῖς
 κυναρίοις.” Καὶ ὁ Παῦλος δὲ πρὸς τοὺς στασιάζοντας τῶν
 Ἰουδαίων, ¹⁰ “Ὑμῖν ^kπρῶτον, φησὶν, ἀναγκαῖον ἦν λαληθῆναι
 τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀναξίους ^lἐκρίνατε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ
 D στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.” Καὶ διὰ πάντων δηλοῦται, ὅτι ἡ
 μὲν ἀκολουθία τῶν πραγμάτων αὕτη ἦν, ἐκείνους προσελθεῖν
 πρώτους, καὶ τότε τοὺς ἐξ ἑθνῶν· ἐπειδὴ δὲ ἠπίστησαν, ἀντε-
 στράφη ἡ τάξις, καὶ ἡ ἀπιστία αὐτῶν καὶ τὸ παράπτωμα τού-
 τος ἐποίησεν εἰσνεχθῆναι προτέρους. Διὸ φησι, “Τῷ αὐτῶν
 παραπτώματι ἡ σωτηρία ^mἐν τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλώσαι
 αὐτούς.” Εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀκολουθίας ἐκβὰν ὡς προηγουμένως
 γεγεννημένον λέγει, μὴ θαυμάσης· βούλεται γὰρ αὐτῶν παρα-
 μυθῆσασθαι πεπληγνίας τὰς ψυχάς. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν
 E ἐστίν· ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ⁿἸησοῦς· οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν μυρία
 ὁ θαυματουργοῦντα, ἀλλ’ ἐσταύρωσαν· ἐπεσπάσατο λοιπὸν τὰ
 ἔθνη, ἵνα ἡ ἐκείνων τιμὴ δάκνουσα αὐτῶν τῇ ἀναισθησίαν, καὶ
 ἐκ τῆς πρὸς ἑτέρους φιλονεικίας αὐτοὺς πείσῃ προσελθεῖν.
 Ἐδεῖ μὲν γὰρ ^pδεχθῆναι πρῶτον ἐκείνους, καὶ τότε ἡμᾶς· διὸ
 καὶ ἔλεγε· “Δύναμις γὰρ θεοῦ ^qἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ
 πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι.” ἐπειδὴ δὲ ἀπε-
 σκίρτησαν, οἱ δεύτεροι πρῶτοι ^rγεγόναμεν. Εἶδες τοίνυν πό-
 σην αὐτοῖς ^sκάντεῦθεν συνάγει τιμὴν· μίαν μὲν, ὅτι τότε φησὶν
 646 ἡμᾶς ^tκληθῆναι, ὅτε αὐτοὶ οὐκ ἠθέλησαν· δευτέραν δὲ, ὅτι διὰ
 τοῦτό φησι κληθῆναι, οὐχ ἵνα ἡμεῖς σωθῶμεν ^vμόνον, ἀλλ’ ἵνα
 καὶ ἐκεῖνοι διὰ τῆς ^wἡμετέρας σωτηρίας ζηλώσαντες, βελτίους
 γένωνται. Τί οὖν, φησὶν; εἰ μὴ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ αἶν

⁹ Matth. xv. 24, 26.

¹⁰ Act. xiii. 46.

^e φυτεύσας B. ^f χωρὶς παρ. δὲ F.H.I. Statim αὐτοῖς pro αὐτὸς A.B.C.
 D.E.F.I. αὐτοὺς H. ^g τοῦ οἴκου C. ^h οὐ γάρ ἐστι] οὐκ ἔστι D.E. Mox
 φησὶ om. iidem. ⁱ βαλεῖν C. ^k πρῶτον] νῦν πρῶτον Edd. νῦν deest in
 omnibus. ὑμῖν ἀναγκ. πρῶτον λαλ. C. ^l κρίνετε Veron. Sav. Mor. re-
 pugnantibus libris. ^m ἐν accessit ex A.B.D.E.F.H. ⁿ ὁ Ἰησοῦς C.D.E.
 ὁ θαυματουργήσαντα H. ^p δ. πρῶτον ἐκείνους] Sic A.B.F.H. Cat. δ. ἐκεί-
 νους πρῶτον Edd. πρῶτον δεχθῆναι (sic) ἐκείνους I. δεχθῆναι πρῶτον Ἰουδαίους
 C. Idem pro ἡμᾶς, τοὺς ἐξ ἑθνῶν habet. ^q ἐστὶν om. C. ^r γεγόνασιν C.
^s κάντ. σ. τιμὴν A.B.F.H.I. κάντ. τιμὴν σ. D.E. σ. κάντ. τιμὴν Edd. ^t κλη-
 θῆναι] + ἔδει C. Mox φησὶν ἐκλήθημεν pro φ. κληθῆναι idem. ^v μόνον om.
 1. ^w ἡμετέρας] ἡμῶν C.

ἐκλήθημεν καὶ ἐσώθημεν; Οὐκ ἂν πρὸς ἐκείνων, ἀλλ' ἐν τῇ προσ-
ηκούσῃ τάξει. Διὸ καὶ ὅτε ^x τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, οὐκ εἶπεν
ὑάπλῳς, πορεύεσθε πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
Ἰσραὴλ, ἀλλὰ, ¹¹ “Πορεύεσθε μᾶλλον ^z πρὸς τὰ πρόβατα”
^a δεικνὺς ὅτι καὶ πρὸς ἐκείνα δεῖ μετὰ ταῦτα ἀπελθεῖν. Καὶ
Παῦλος πάλιν οὐκ εἶπεν, ^b ὑμῖν ἀναγκαῖον ἦν λαληθῆναι τὸν B
λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ', ¹² “Ὑμῖν ^d ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαλη-
θῆναι τὸν λόγον,” δεικνὺς ὅτι ^e καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἡμῖν. Ταῦτα
δὲ καὶ ἐγίνετο καὶ ἐλέγετο, ἵνα ^f μὴδὲ ἀναίσχυτον ἔχωσιν ἐκεί-
νοι πρόφασιν ὡς παροφθέντες, καὶ διὰ τοῦτο μὴ πιστεύσαντες.
Διὰ δὴ τοῦτο καὶ πάντα προειδὼς ὁ Χριστὸς, ὅμως πρὸς αὐ-
τοὺς παρεγένετο πρῶτους.

¹³ “Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμος, καὶ τὸ
ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἔθνων, πόσω μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐ-
τῶν;” Ἐνταῦθα πρὸς χάριν αὐτοῖς διαλέγεται. Καὶ γὰρ εἰ
μυριάκις παρέπεσον οὗτοι, οὐκ ἂν ἐσώθη τὰ ἔθνη, εἰ μὴ πίστιν
ἐπέδειξαντο· ὥσπερ οὖν ^h οὐδ' ἂν Ἰουδαῖοι ἀπόλονται, εἰ μὴ
ἠπίστησαν καὶ ἐφίλονείκησαν. Ἄλλ', ὅπερ ἔφην, παραμυ- C
θεῖται αὐτοὺς κειμένους, ἐκ περιουσίας παρασκευάζων θαρρεῖν
ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, εἰ μετάθοιντο. Εἰ ⁱ γὰρ ὅτε, φησὶ,
⁶⁶ προσέκρουσαν, τοσοῦτοι σωτηρίας ἀπήλυσαν, καὶ ἐν τῷ ^k ἐκ-
βληθῆναι ἐκείνους τοσοῦτοι ἐκλήθησαν, ἐννόησον τί ^l ἔσται, ὅταν
ἐπιστρέψωσιν. Ἄλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ὅταν ἐπιστρέψωσιν.
Οὐ γὰρ εἶπε, πόσω μᾶλλον ἢ ἐπιστροφή αὐτῶν, οὐδὲ ἢ μετα-
βολὴ αὐτῶν, οὐδὲ τὸ κατόρθωμα αὐτῶν, ἀλλὰ, “πόσω μᾶλλον
τὸ πλήρωμα αὐτῶν,” τουτέστιν, ^m ὅταν πάντες εἰσιέναι μέλλωσι.
Τοῦτο δὲ εἶπε, δεικνὺς καὶ τότε τὸ πλέον τῆς χάριτος ἐσόμενον,
καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ θεοῦ, ⁿ καὶ σχεδὸν τὸ πᾶν. ¹⁴ “Ὑμῖν ^o γὰρ D
λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μὲν ^p εἰμὶ ἐγὼ ἔθνων ἀπόστολος,
τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα,

11 Matth. x. 6.

12 Act. xiii. 46.

13 v. 12.

14 v. 13, 14.

^x τοῖς μ. ἔλεγεν] τοὺς μαθητὰς ἀπέστειλεν D. E. ^y ὑάπλῳς] + τὸ C.
^z Haec pròs τὰ πρόβατα, quae aberant, sunt in libris omnibus et Cat. ^a δει-
κνὺς om. A. B. F. H. I. δηλὼν pro δεικνὺς D. E. Vulgatum firmat Cat. ^b ὑμῖν
ἀν. pro ἀν. ὑμῖν A. B. D. E. F. H. I. Statim ἦν accessit ex A. B. E. H. I. ὑμῖν ἦν
ἀν. C. ^c τοῦ θεοῦ est in A. B. D. E. F. H. non in Edd. Statim καὶ pro ἀλλ'
H. ^d ἦν om. C. Mox τὸν λόγον accessit ex A. B. D. E. F. I. ^e καὶ om. I.
καὶ μετὰ ταῦτα ἡμῖν. ταῦτα δὲ C. ^f μὴδὲ] μὴ C. ^g ἐπέδειξαντο pro
ἐπέδείξατο omnes. ἐσώθησαν et ἐπέδειξαντο Cat. ^h οὐδ' ἂν Ἰουδ.] Sic A. B.
C. F. H. I. οὐδ' ἂν οἱ Ἰουδ. D. E. οἱ Ἰουδαῖοι οὐκ ἂν Edd. ⁱ γὰρ ὅτε] ὅτι I.
^k ἀποβληθῆναι C. Mox ἐσώθησαν pro ἐκλήθησαν idem. ^l ἔστι C. Mox
quae vulgo desiderantur, ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως ὅταν ἐπιστρέψωσιν, ex hoc uno
libro assumimus. ^m ὅταν . . . μέλλωσι] Sic A. B. D. E. F. H. I. ὅτε . . . μέλ-
λουσι Edd. ⁿ καὶ om. C. ^o γὰρ] δέ C. ^p εἰμι ἐγὼ] οὖν ἐγὼ εἰμι C.

καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.” Πάλιν ὑποψίας πονηρὰς ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι ἐσπούδακε. Καὶ δοκεῖ μὲν ἐπιπλήττειν ^q τοῖς ἐξ ἔθνων, καὶ ταπεινοῦν αὐτῶν τὰ φρονήματα, ἡρέμα δὲ παρακνίζει τὸν Ἰουδαῖον. Καὶ περιέρχεται μὲν ζητῶν περιστεῖλαι καὶ παραμυθῆσθαι τὴν τοσαύτην αὐτῶν ἀπώλειαν, οὐδὲν δὲ εὐρίσκει διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. Καὶ γὰρ ἐξ ὧν εἴρηκε, **Ε**μείζονος ἦσαν κατηγορίας ^r ἄξιοι, ὅταν τὰ αὐτοῖς εὐτρεπισμένα ἕτεροι σφόδρα ^s αὐτῶν ἀποδέοντες εἰληφότες ὦσι. Διὰ δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τοὺς ἐξ ἔθνων ^t μεταβαίνει, καὶ μέσον παρεντίθησι τὸν περὶ τούτων λόγον, ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι ^v πάντα ταῦτα λέγει, ἵνα αὐτοὺς μετριάξιν παιδεύσῃ. Ἐπαινῶ γὰρ ὑμᾶς, φησὶ, διὰ δύο ταῦτα· δι’ ἓν μὲν, ὅτι ἀνάγκην ἔχω τὴν διακονίαν ὑμῶν ἐγκεχειρισμένος· δι’ ἕτερον δὲ, ἵνα δι’ ὑμῶν ἐτέρους σώσω. Καὶ οὐ λέγει, τοὺς ἀδελφούς μου, τοὺς συγγενεῖς μου, ἀλλὰ, “τὴν σάρκα.” **Εἰ**τα τὴν φιλονεικίαν αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, οὐ λέγει, εἴ πως πείσω, ^w ἀλλὰ, “παραζηλώσω καὶ σώσω,” καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ^x ἅπαντας, ἀλλὰ, “τινὰς ἐξ αὐτῶν.” οὕτως ἦσαν σκληροί. Καὶ ἐν ^y αὐτῇ τῇ ἐπιτιμῇ δὲ λαμπρὰ δέκνυνσι πάλιν τὰ τῶν ἔθνων· ^z εἴγε καὶ αἵτιοι γίνονται σωτηρίας αὐτοῖς, ^a καὶ οὐ διὰ τῶν αὐτῶν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ^b τούτοις ἐξ ἀπιστίας, οὗτοι δὲ ἐκείνοις ἀπὸ πίστεως πρόξενοι ^c γίνονται τῶν ἀγαθῶν. Ὅθεν δοκεῖ καὶ ἰσάζειν καὶ πλεονεκτεῖν τὰ τῶν ἔθνων. Τί γὰρ ^δ αὖν εἴποις, ὦ Ἰουδαῖε; ^d εἰ μὴ ἐξεβλήθημεν ἡμεῖς, οὐκ ^e αὖν ἐκλήθητε εὐθέως ὑμεῖς; ^e Τὸ αὐτὸ **Β** λέγει καὶ ὁ ἐξ ἔθνων· εἰ μὴ ἐσώθην ἐγὼ, οὐκ ^f αὖν ἐζήλωσας σύ. **Εἰ** δὲ καὶ ^f ὦ πλεονεκτοῦμεν βούλει μαθεῖν, ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ πιστεῦσαι, σὲ σώζω· σὺ δὲ προσκεκρουκῶς, πάροδον ἡμῖν δέδωκας σοῦ προτέραν.

Εἰτα πάλιν ^g αἰσθόμενος ὅτι καθήψατο αὐτῶν, τὸ πρότερον ἀναλαμβάνει, καὶ φησιν· ¹⁵ “**Εἰ** γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζῶν ἐκ νεκρῶν;” Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ^h αὐτοὺς καταδικάζει πάλιν, εἴγε ἄλλοι μὲν ἐκ

15 v. 15.

^q τοῖς] τοὺς H. Cat. Mox αὐτῶν om. A. ^r ἄξιοι] + πῶς δὲ οὐ μείζονος D.E. ^s αὐτοῖς A.B.F.H. ^t διαβαίνει I. ^v πάντα ταῦτα pro ταῦτα πάντα A.B.C.F.I. Cat. ^w Haec ἀλλὰ παραζ. καὶ σώσω desunt in A.B.F.H.I. ^x ἅπαντας pro πάντας A.B.D.E.F.H. Cat. ^y αὐτῇ] + δὲ D. Cat. Mox δὲ om. D.E. Cat. ^z εἴγε] εἰ γὰρ A.B.F.H.I. Cat. εἰ δὲ et mox γένωνται C. ^a καὶ] ἀλλ’ A. καὶ om. Cat. ^b τούτοις] αὐτοῖς C. ^c γίνονται] καθίστανται D.E. γένωνται a pr. man. C. ^d εἰ] ὅτι εἰ C. D. E. ^e τὸ αὐτὸ pro τοῦτο δὲ omnes. ^f ὦ pro ὁ A.B.C.F.H. Cat. Statim πλεονεκτῶ τοῦτο βούλει μ. I. ^g αἰσθανόμενος B.C. ^h αὐτοῖς H.

τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν ^ιἐκέρδανον, οὗτοι δὲ ^κοὐδὲ ἐκ τῶν κατορθωμάτων ἐτέρων ὠφελήθησαν. Εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης C συμβὰν, τοῦτο ἐκείνων εἶναι φησι, μὴ θαυμάσης· ἵνα γὰρ καὶ τούτους, ὃ πολλὰκις εἶπον, καταστείλῃ, καὶ κείνους προτρέψῃ, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον. “Ὅπερ ^ιγὰρ ἔφθην εἰπὼν, ^μεὶ καὶ μυριάκις ἀπεβλήθησαν Ἰουδαῖοι, πίστιν δὲ μὴ ἐπεδείξαντο τὰ ἔθνη, οὐκ ἂν ἐσώθησάν ^νποτε. Ἀλλὰ τῷ ἡσθενηκότι παρίσταται μέρει, καὶ βοηθεῖ τῷ πεπονηκότι. “Ὅρα δὲ καὶ ἐν οἷς ^οχαρίζεται, διὰ ῥημάτων αὐτοὺς ^ρπαραμυθούμενον μόνον. “Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, φησί, καταλλαγὴ κόσμου.” Καὶ τί τοῦτο πρὸς Ἰουδαίους; “Τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νε- D κρῶν;” Ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτό τι πρὸς ^ιἐκείνους, εἰ μὴ προσελήφθησαν. “Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ ὀργιζόμενος αὐτοῖς, ^ιτοσαῦτα ἐχαρίσατο ἐτέροις, ὅταν αὐτοῖς καταλλαγῇ, τί οὐ χαριεῖται; Ἀλλ’ ὥσπερ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν οὐ διὰ τὴν πρόσληψιν αὐτῶν, οὕτως οὐδὲ ^ςἡ σωτηρία νῦν ἡ ἡμετέρα δι’ αὐτούς· ἀλλ’ ^τἐξεβλήθησαν μὲν ἐκ τῆς ἀνοίας αὐτῶν, ἐσώθημεν δὲ ἀπὸ τῆς πίστεως ἡμεῖς, καὶ τῆς ἁνωθεν χάριτος. ^νΤούτων δὲ οὐδὲν ἐκείνους ὠφελῆσαι δυνήσεται, εἰ μὴ τὴν προσήκουσαν ^ωἐπιδείξαιτο πίστιν. Πλὴν ἀλλὰ τὰ αὐτῷ συνήθη ποιῶν, E προάγει τὸν λόγον εἰς ^ςἕτερον ἐγκώμιον, οὐκ ὃν ἐγκώμιον, 67) ἀλλὰ δοκοῦν εἶναι μόνον, τοὺς ἀρίστους τῶν ἱατρῶν μιμούμενος, οἳ τοσαῦτα παραμυθοῦνται τοὺς κάμνοντας, ὅσα ἡ τῆς ἀρρωστίας ὑνδίδωσι φύσις. Τί γὰρ φησιν; ¹⁶ “Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ^ρρίζα ^ζἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.” ἀπαρχὴν ἐνταῦθα καὶ ^ρρίζαν καλῶν, ^ατοὺς περὶ τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοὺς προφῆτας, τοὺς πατριάρχας, τοὺς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς εὐδοκιμηκότας ἅπαντας· κλάδους δὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν πιστεύσαντας. Εἴτα ἐπειδὴ ἀντέπιπτεν αὐτῷ τὸ πολ- 648 λούς ἡπιστηκέναι, ὅρα πῶς ^βπάλιν αὐτὸ ὑποτέμνεται, καί

16 v. 16.

^ι ἐκέρδανον C. ^κ οὐδὲ ἐκ τῶν κατ. ἐτ. ὠφ.] Sic omnes. ἐκ τῶν ἐτ. κατ. οὐκ ὠφ. Veron. Sav. Mor. οὐδὲ ἐκ τῶν ἐτ. κατ. ὠφ. Ben. ¹ γὰρ] καὶ H. ^μ εἰ καὶ] Sic A.B.C.F.H.I. Cat. καὶν Edd. ^ν ποτὲ om. I. ^ο χαρίζεται] + ὅπως χαρίζεται I. ^ρ παραμυθούμενον B.E.F. παραμυθούμενος Edd. αὐτὸν παραμυθούμενον pro αὐτοὺς παραμυθούμενος Cat. Statim μόνον om. C. Veron. ^α ἐκείνους] + αὐτοὺς C. ^ι τοιαῦτα C. ^ς ἡ σωτηρία νῦν pro νῦν ἡ σ. B.C.D.E.F.H.I. Cat. ^τ ἐβλήθησαν C. Mox post αὐτῶν add. ἐκείνοι Cat. ^ν τούτων] τοῦτο C. ^ω ἐπιδείξαιτο B. ἐπιδείξονται C. ἐπεδείξαντο F.H.I. Cat. ^ς ἐτέρων A.B.F.H.I. ἕτερον tuetur Cat. ^γ δίδωσι C. ^ζ ἁγία om. C. ^α Haec τοὺς περὶ τὸν Ἀβραὰμ—Ἰακώβ desunt in A.B.D.E.F.H.I. τοὺς περὶ τὸν Ἀβρ. (omissis ceteris) habet Cat. ^β πάλιν αὐτὸ ὑπ.] Sic C. πάλιν αὐτοὺς ὑπ. (ἀπ. H.) ceteri. αὐτὸ πάλιν ὑπ. Edd. πάλιν ὑπ. αὐτὸ Cat.

φησιν· ¹⁷ “Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν.” Καὶ μὴν ἄνω ἔλεγε, ὅτι οἱ πλείους ἀπώλοντο, καὶ ὀλίγοι διεσώθησαν· πῶς ^d οὖν ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ἀπολλυμένων τὸ, “τινὲς,” ^e ἐτέθεικας, ὅπερ ὀλιγοτήτος ἐστὶν ἐμφαντικόν; Οὐκ ἐμαυτῷ, φησὶ, περιπίπτων, ἀλλὰ θεραπεύσαι ^f σπεύδων καὶ ἀνακτήσασθαι τοὺς πεπονηκότας. Εἶδες πῶς διὰ παντὸς τοῦ χωρίου τοῦτο δέικνται κατασκευάζων, τὸ βούλεσθαι παραμυθῆσασθαι αὐτούς; Β καὶ ἀνέλης αὐτὸ, πολλὰ ἔψεται τὰ ἐναντιώματα. Σὺ δέ μοι σκόπει αὐτοῦ τὴν σοφίαν, πῶς δοκῶν ὑπὲρ αὐτῶν λέγειν, καὶ ^h παραμυθίας αὐτοῖς ἐπινοεῖν, ⁱ καὶ πλήττει λανθανόντως, καὶ πάσης ἀπολογίας δέικνυσιν ἐστερημένους, ἀπὸ τῆς ρίζης, ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς. Ἐννόησον γὰρ πονηρίαν τῶν κλάδων, ^k ὅταν μὴδὲ ρίζαν ἔχοντες γλυκεῖαν, μιμῶνται αὐτήν· καὶ τὴν κακίαν τοῦ φυράματος, ὅταν μὴδὲ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς ^l μεταβάλληται. “Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν.” Καὶ μὴν τὸ πλεον ἐξεκλάσθη· ἀλλ’, ὅπερ ἔφην, βούλεται αὐτοὺς παραμυθεῖσθαι. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρ’ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ παρ’ ἐκείνων εἰσάγει τὸν C λόγον, καὶ ἐν τούτῳ λανθανόντως αὐτῶν καθικνούμενος, καὶ δεικνὺς τῆς τοῦ Ἀβραὰμ συγγενείας ἐκπεπτωκότας. Τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ ἔσπευδεν εἰπεῖν, ὅτι οὐδὲν κοινὸν πρὸς ^m ἐκείνους ἔχουσιν. Εἰ γὰρ ἀγία ἡ ρίζα, οὗτοι δὲ οὐχ ἅγιοι, ἄρα πόρρω τῆς ρίζης οὗτοι. Εἶτα δοκῶν ⁿ παραμυθεῖσθαι τὸν Ἰουδαῖον, πάλιν πλήττει διὰ τῆς κατηγορίας τοὺς ἐξ ἐθνῶν. Εἰπὼν γὰρ, “Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν,” ἐπήγαγε· “Σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης.” Ὅσῳ γὰρ ἂν εὐτελής ^o ἢ ὁ ἐξ ἐθνῶν, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὁ Ἰουδαῖος ἀλγεί, τοῖς αὐτοῦ τοῦτον D ἐντρύφωντα ὄρων. Κάκεινῳ δὲ οὐ τοσαύτη ἀπὸ τῆς εὐτελείας ἢ αἰσχύνης, ὅση ἀπὸ τῆς μεταβολῆς ἢ τιμῆ. Καὶ σκόπει P σοφίαν. Οὐκ εἶπεν, ἐνεφυτεύθης, ἀλλ’, “ἐνεκεντρίσθης,” ἐν τούτῳ πάλιν δάκνων τὸν Ἰουδαῖον, καὶ δεικνὺς ἐν τῷ ^q δένδρῳ τῷ αὐτοῦ τὸν ἐξ ἐθνῶν ἐστηκότα, καὶ τοῦτον ^r κείμενον χαμαί. Διόπερ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, οὐδὲ εἰπὼν, “ἐνεκεντρίσθης,”

17 v. 17.

^c τῶν κλάδων om. C. ^d οὖν om. H. Cat. ^e ἔθikas H. Mox ἐμφα-
 τικὸν F. ^f σπεύδων] θέλων C. ^g τοῦτο δ. pro δ. τοῦτο A.B.C.H. Cat.
^h παραμυθίας B.C.D.E.F.H. παραμυθίαν Edd. ⁱ καὶ accessit ex nostris
 omnibus. ^k ὅταν et μιμῶνται libri omnes et Cat. ^l ὅτε et μιμῶνται Edd.
^m μεταβάλληται B.C.D.E. μεταβάλληται Edd. ⁿ ἐκείνους A.B.C.D.E.F.I.
 Cat. ἐκείνοι Edd. ^o παραμυθεῖσθαι pro παραμυθῆσασθαι B.C.F.H.I. Cat.
^p ἢ om. B.F.H. Mox τοσοῦτον H. ^q τὴν σοφίαν C. ^r δ. τῷ αὐτοῦ]
 αὐτοῦ δ. C. ^s δεικνύμενον H. In marg. autem correxit Dav. Hoerschelius
 κείμενον.

ἀπηλλάγη, καίτοι τὸ πᾶν ἔδῃλωσε τούτῳ· ἀλλ' ὅμως ἐνδια-
 τρίζει τῇ εὐημερίᾳ τούτου, καὶ εὐρύνει τὴν εὐδοκίμησιν, λέγων·
 “Καὶ συγκοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας
 ἐγένου.” Καὶ δοκεῖ μὲν [†]αὐτὸν ἐν τάξει προσθήκης τεθεικέναι·
 δεικνύσι δὲ οὐδὲν αὐτὸν ταύτῃ παραβλαπτόμενον, ἀλλὰ τὸ πᾶν E
 ἔχοντα, ὅσον εἶχεν ὁ κλάδος ὁ ἐκ τῆς ρίζης ἀναβάς. “Ἴνα γὰρ
 μὴ ἀκούσας, “σὺ δὲ ἐνεκεντρίσθης,” ἤλαττωσθαι αὐτὸν ^ννομί-
 σης, πρὸς τὸν ἔμφυτον κλάδον συγκρίνων, ὅρα πῶς αὐτὸν ἐξισοῖ
 λέγων· “^wσυγκοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας
 ἐγένου” τουτέστιν, εἰς τὴν ^xαὐτὴν κατέστης εὐγένειαν, εἰς τὴν
 αὐτὴν φύσιν. Εἰτα ἐπιπλήξας, καὶ εἰπὼν, ¹⁸ “Μὴ κατακαυχῶ
 τῶν κλάδων,” δοκεῖ μὲν παραμυθεῖσθαι τὸν Ἰουδαῖον, δεικνύσι
 δὲ αὐτοῦ τὸ εὐτελὲς καὶ τὴν πολλὴν ἀτιμίαν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ
 εἶπε, μὴ καυχῶ, ἡ ἀλλὰ, “μὴ κατακαυχῶ,” μὴ κατ' ἐκείνων
 καυχῶ, ὥστε αὐτοὺς ἀπορρηῆσαι· καὶ γὰρ εἰς τὰ ἐκείνων ἔστηκας, ⁶⁴⁹
^zτῶν ἐκείνων ἀπολαύεις. Ὅρᾳς πῶς δοκεῖ μὲν ἐπιπλήττειν
^aτούτοις, δάκνει δὲ ἐκείνους; “Εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, φησὶν, οὐ
 σὺ τὴν ρίζαν βαστάξεις, ἀλλ' ἡ ρίζα σέ.” Τί οὖν πρὸς τοὺς
 κλάδους τοῦτο τοὺς ἐκκοπέντας; Οὐδέν. Ὅπερ γὰρ ἔφθην
 εἰπὼν, σκιάν τινα παραμυθίας ἀσθενῇ δοκῶν ἐπινοεῖν, καὶ ἐν
 58) αὐτῷ τῷ πρὸς τὸν ἐξ ἐθνῶν ἀποτείνεσθαι, καιρίαν αὐτοῖς δίδωσι
 πληγὴν. Εἰπὼν ^bγὰρ, “μὴ κατακαυχῶ,” καὶ ^cὅτι “εἰ καυ-
 χᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ρίζαν ^dβαστάξεις,” ἔδειξε τῷ Ἰουδαίῳ, ὅτι
 καυχήσεως ἄξια τὰ γεγεννημένα, εἰ καὶ μὴ κατακαυχᾶσθαι δεῖ·
^eκαὶ διεγείρων αὐτὸν καὶ παροξύνων εἰς πίστιν, καὶ ἐν τάξει B
 συνηγόρου βάλλων, καὶ δεικνὺς αὐτῷ τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέμεινε,
 καὶ ὅτι τὰ ἐκείνων κατέχουσιν ἕτεροι.

¹⁹ “Ἐρεῖς οὖν, ^fφησὶν, ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ
 ἐγκεντρισθῶ.” Πάλιν ἐν τάξει ἀντιθέσεως τὸ ἐναντίον τῷ
 προτέρῳ κατασκευάζει, δεικνὺς ὅτι καὶ τὰ μικρῷ ^hπρόσθεν
 εἰρημένα οὐχὶ προηγουμένως ἔλεγεν, ἀλλ' ἐφελκόμενος αὐτούς.

18 γ. 18.

19 γ. 19.

^ε ἐδῃλωσεν ἐν τούτῳ C.I. Cat. [†] αὐτὸ A.B.C.D.E.F. Cat. ^ν νομίζης
 F.H.I. Cat. ^w καὶ συγκ. Edd. καὶ om. B.C.D.E.F. Cat. ^x αὐτῆς H.
 et bis C. Mox καὶ εἰς τὴν I. ^γ ἀλλὰ om. B.F.H.I. Statim haec μὴ κατακ.
 μὴ κατ' ἐκείνων καυχῶ desunt in A.B.D.F.H.I. non in Cat. ^z τῶν] καὶ τῶν
 C. ^a τούτους A.B.D.E.H. Cat. Statim δάκνειν H. ^b γὰρ] δὲ ὅτι I.
^c ὅτι εἰ καυχᾶσαι] Sic B. ^d ὅτι καυχᾶσαι A.F.H. εἰ καυχᾶσαι D.E.I. ὅτι εἰ
 κατακαυχᾶσαι vulgo. ^d βαστάξεις] + ἀλλ' ἡ ρίζα σε I. ^e καὶ om. D.E.
^f φησὶν accessit ex omnibus. ^g οἱ κλάδοι D.E. ^h πρόσθεν pro ἔμπροσθεν
 A.B.D.E.F.H.I. Cat. Mox προηγουμένος A.H.

Οὐκέτι ¹ γὰρ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, οὐδὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμος, οὐδὲ διὰ τοῦτο C ἐσώθημεν ἐπειδὴ ^κ ἔπεσον, ἀλλὰ τὸνναντίον. Καὶ δείκνυσι προηγουμένην ¹ καὶ τὴν εἰς τὰ ἔθνη πρόνοιαν, εἰ καὶ ^μ δοκεῖ ἑτέρως σχηματίζειν τὰ εἰρημένα· καὶ ὅλον τὸ χωρίον δι' ἀντιθέσεως ^ν ὑφαίνει, ^ο αὐτὸν ἀπαλλάττων τῆς κατὰ τὴν ἀπέχθειαν ὑπονοίας, καὶ εὐπαράδεκτον ποιῶν τὸν λόγον. ²⁰ “Καλῶς.” Ἐπῆνεσε τὸ εἰρημένον· εἶτα ^ρ καὶ φοβεῖ πάλιν λέγων· “Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ^α ἐνεκεντρίσθης.” Ἴδου πάλιν ^τ ἕτερον ἐγκώμιον, καὶ ^ς ἐκείνων κατηγορία. Ἀλλὰ πάλιν αὐτῶν ^ε καταστέλλει τὸ φύσημα, ἐπάγων καὶ λέγων· “Μὴ D ^ν ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ.” Οὐ γὰρ φύσεως τὸ πρᾶγμα ἐστίν, ἀλλὰ πίστεως καὶ ἀπιστίας. Καὶ δοκεῖ μὲν πάλιν ἐπιστομίζειν τὸν ἐξ ἐθνῶν, διδάσκει δὲ τὸν Ἰουδαῖον, ὅτι οὐ δεῖ τῇ ^ω τῆς φύσεως συγγενείᾳ προσέχειν. Διὸ καὶ ἐπάγει, “μὴ ὑψηλοφρόνει” καὶ οὐκ εἶπε, ταπεινοῦ, ἀλλὰ, “φοβοῦ” ἡ γὰρ ἀπόνοια καταφρόνησιν ἐμποιεῖ καὶ ῥαθυμίαν. Εἶτα μέλλων ἐκτραγωδεῖν αὐτῶν τὴν συμφορὰν, ὥστε ^χ ἀνεπαχθέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον, ἐν τάξει τῆς πρὸς ^ν ἐκείνον ἐπιτιμήσεως αὐτὸ τίθησιν οὕτω λέγων· ²¹ “Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν E κλάδων οὐκ ἐφείσατο” καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδὲ σοῦ φείσεται, ἀλλὰ, “Μὴ πως ^ζ οὐδὲ σοῦ φείσεται” ὑποτεμνόμενος τοῦ λόγου τὸ φορτικόν, καὶ ποιῶν ἐναγώνιον ^α εἶναι τὸν πιστὸν, κἀκείνους ἐφελκόμενος, καὶ τούτους καταστέλλων. ²² “Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σέ, χρηστότητα, ἐὰν ^β ἐπιμείνης τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.” ^ο Οὐκ εἶπεν, ἴδε οὖν ^δ κατόρθωμα σὸν, ἴδε οὖν πόνους σοὺς, ἀλλὰ θεοῦ φιλανθρωπίαν, δεικνὺς ὅτι τὸ πᾶν τῆς χάριτος τῆς ἄνωθεν γέγονε, καὶ παρασκευάζων τρέμειν. Ἡ γὰρ ὑπόθεσις τῆς καυχήσεως, ^ε αὕτη σε ποιεῖτω δεδοικέναι.

20 v. 20.

21 v. 21.

22 v. 22.

¹ γὰρ] + φησὶ D.E. Statim τῷ αὐτῷ Edd. ἴσ. τῷ αὐτῶν Sav. marg. “Utraque lectio bene habere videtur.” Montef. Libri omnes τῷ αὐτῶν. ^κ ἔπεσαν C.H.I. ¹ καὶ om. C.I. ^μ δοκεῖ ἐ. σχηματίζειν] ἐ. σχηματίζει C. ^ν ἐμφαίνει C. ^ο αὐτὸν] + ὁμοῦ I. ^ρ καὶ om. C. ^α ἐνεκεντ.] ἐστήκας C. ^τ ἕτερον] + τούτων D.E. ^ς ἐκείνων] + πάλιν C. ^ε καταστέλλων τὸ φ. ἐπάγει λέγων ὅτι μὴ I. ^ν ὑψηλὰ φρόνει bis C. ^ω τῆς φύσεως om. C. ^χ ἀνεπαχθῇ C. ^ν ἐκείνους B. ^ζ μηδὲ I. ^α εἶναι τὸν π. pro τὸν π. εἶναι A.B.C.E.F.H.I. Cat. Statim κἀκείνον I. ^β ἐπιμείνης A.E.H. ἐπιμένεις C. ^ο καὶ οὐκ Edd. καὶ deest in omnibus. ^δ τὸ κατόρθ. C. Statim ἴδε τοὺς π. σ. idem. ^ε αὕτη σε ποιεῖτω δ.] Sic I. Cat. αὕτη (αὕτη C.) σε ποιεῖ τὸ δ. B.C. αὕτη σοι ποιεῖ τὸ δ. D.E. αὕτη ἐποίει τῷ δ. H. αὕτης ἐποίει τὸ δ. Veron. αὕτη σε ποιεῖ δ. Sav. Mor. Ben. consentientibus, ut videtur, A.F.

^fἘπειδὴ γὰρ χρηστὸς περὶ σέ γέγονεν ὁ δεσπότης, διὰ τοῦτο 650
φοβοῦ· οὐ γὰρ ἀκίνητά σοι μένει τὰ ἀγαθὰ, ἐὰν ^gῥαθυμῆς·
ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκείνοις τὰ κακὰ, ἐὰν ^hμεταβάλωνται. Καὶ
γὰρ σὺ, φησὶν, ἐὰν ⁱμὴ ἐπιμείνης τῇ πίστει, ἐκκοπήσῃ. ²³ “Καὶ
ἐκείνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται.”
Οὐ γὰρ ὁ θεὸς αὐτοὺς ἐξέκοψεν, ἀλλ’ αὐτοὶ ἐξεκλάσθησαν καὶ
^kκατέπεσον. Καὶ καλῶς εἶπεν, “ἐξεκλάσθησαν.” Ἰουδέποτε
γὰρ οὕτως αὐτοὺς ἐξέβαλε, καίτοι πολλὰ πολλάκις ἡμαρτη-
κότας. Εἶδες ὅσον τῆς προαιρέσεως τὸ κύρος; πόση τῆς
γνώμης ἡ ἐξουσία; Οὐδὲν γὰρ τούτων ἀκίνητον, οὔτε τὸ σὸν B
καλόν, οὔτε τὸ ἐκείνου κακόν. Εἶδες πῶς καὶ ἐκείνον ἀπογινώ-
σκοντα ἀνέστησε, καὶ τοῦτον θαρροῦντα κατέστειλε; Μῆτε
γὰρ σὺ ἀποτομίαν ἀκούων, ἀπαγορεύσῃς· μῆτε σὺ ^mχρηστό-
τητα, θαρρήσῃς. Διὰ τοῦτο σὲ ⁿἀποτόμῳ ἐξέκοψεν, ἵνα
ποθήσῃς ἐπανελθεῖν διὰ τοῦτο περὶ σέ χρηστότητα ὁ ἐπεδεί-
ξατο, ἵνα ἐπιμείνης. Καὶ οὐκ εἶπε, τῇ πίστει, ἀλλὰ, “τῇ
χρηστότητι,” τουτέστιν, ^pἐὰν ἄξια τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας
πράττῃς· οὐ γὰρ πίστει δεῖ μόνον. Ὅρας πῶς ^qοὔτε
ἐκείνους ἀφήκε κείσθαι, οὔτε τούτους μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ
παρεζήλωσε τούτους ^rπάλιν δι’ ἐκείνων, δούς τῷ Ἰουδαίῳ C
στῆναι ^sεἰς τὸν τούτου τόπον, καθάπερ ἐκείνος ^tπροκατέλαβε
59) τὸ τούτου χωρίον; Καὶ τὸν μὲν ἐξ ἐθνῶν ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων
φοβεῖ καὶ τῶν ἐκείνοις συμβεβηκότων, ἵνα μὴ ἐπαίρωνται κατ’
αὐτοῦ· τὸν δὲ Ἰουδαῖον ἀπὸ τῶν τῷ Ἑλληνι παρασχεθέντων
θαρρεῖν παρασκευάζει. Καὶ γὰρ ^wκαὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, φησὶν,
ἐὰν ^xῥαθυμῆς· καὶ γὰρ ὁ Ἰουδαῖος ἐξέκόπη· καὶ ἐκείνος ἐγκεν-
τρισθῆται, ἐὰν ^yσπουδάξῃ· καὶ γὰρ ^zκαὶ σὺ ἐνεκεντρίσθῃς.
Πάνυ ^aδὲ συνετῶς ὅλον τὸν λόγον πρὸς τὸν ἐξ ἐθνῶν τρέπει,
^bὅπερ αἰεὶ ποιεῖν εἴωθεν, ἐν τῇ τῶν ἰσχυροτέρων ἐπιπλήξει τοὺς D

23 v. 23.

^f ἐπειδὴ pro ἐπεὶ A.B.D.E.F.H.I. ^g ῥαθυμῆς C. ^h μεταβάλλωνται
A.C.F.H.I. ⁱ μὴ] οὐκ I. Mox κακείνοι δὲ C.D.E. ^k κατέπεσον pro
ἔπεσον D.E. Cat. In ceteris haec καὶ κατέπεσον—ἐξεκλάσθησαν
exciderunt. ^l οὐδέπω γὰρ I. Statim οὗτος αὐτοὺς Cat. secundum con-
jecturam Savilli. αὐτοὺς οὕτως inverso ord. C.D.E. ^m τῇ χρηστότητι I.
ⁿ ἀποτ.] οὐκ ἀποτ. A.D.E.F.H.I. et ex corr. C. Vulgatum firmat Cat.
^o ἐπεδείξατο pro ἐνεδ. A.B.C.D.E.H.I. Cat. ^p ἐὰν pro ἂν A.B.D.E.H.I.
Cat. ^q οὐδὲ C.E. et bis D. ^r πάλιν om. I. ^s εἰς om. ante corr. C.
^t προκατέλαβετο pro προκατέλαβε C.D.E. ^v αὐτοῦ pro αὐτῶν A.B.D.F.H.
et ante corr. E. ^w καί, quod aberat ante Montef. est in B.C.D.E.F.H.I.
Cat. ^x ῥαθυμῆς C. Statim καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἰ. D. καὶ γὰρ καὶ Ἰ. I.
^y σπουδάξῃ] ζῇ A.B.F.H.I. ζηλώσῃ Cat. ^z καὶ aberat ante Montef. repug-
nantibus libris. ^a δέ] γε I. ^b ὅπερ pro ἅπερ B.C.D.E.F.H.I. Cat.

ἀσθενεῖς διορθούμενοι. Τοῦτο καὶ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἐργάζεται, περὶ τῆς τῶν σιτίων διαλεγόμενος παρατηρήσεως.

Εἶτα καὶ ἐκ τῶν παρελθόντων αὐτὸ κατασκευάζει, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον· ὅπερ μᾶλλον ἔπειθε τὸν ἀκροατὴν. Καὶ μέλλων λογισμῶν ἀκολουθίαν ἀκινεῖν ἀναντίρρητον, πρότερον ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως τὴν ἀπόδειξιν τίθησιν. Εἰ γὰρ καὶ ἀπεκόπησαν καὶ ἀπερρίφησαν, καὶ ἄλλοι τὰ αὐτῶν προκατέλαβον, μὴδὲ οὕτως ἀπογνῶς· “Δυνατὸς γὰρ ἐστὶ, φησὶ, πάλιν ὁ θεὸς ἐγκεντρίσαι αὐτούς,” ἔο καὶ τὰ ὑπὲρ ἐλπίδα Ε ποιῶν. Εἰ δὲ καὶ πραγμάτων τάξιν ζητεῖς, καὶ λογισμῶν ἀκολουθίαν, ἔχεις οἴκοθεν τὸ ὑπόδειγμα μετὰ πλείονος τῆς περιουσίας. ²⁴ “Εἰ γὰρ σὺ, φησὶν, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκότης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι ^hοἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;” Εἰ γὰρ τὸ παρὰ φύσιν ἴσχυσεν ἡ πίστις, πολλῶ μᾶλλον τὸ κατὰ φύσιν. Εἰ γὰρ οὗτος τῶν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ⁱπατέρων ἐκκοπεῖς, ἦλθε ^kπαρὰ φύσιν πρὸς Ἀβραάμ, πολλῶ 65J μᾶλλον σὺ τὸ οἰκεῖον ἀπολαβεῖν δυνήσῃ. ^lΤοῦ μὲν γὰρ ἐθνικοῦ τὸ κακὸν κατὰ φύσιν· ἀγριελαῖος γὰρ κατὰ φύσιν ^mἦν· τὸ δὲ καλὸν, παρὰ φύσιν· παρὰ φύσιν γὰρ ἐνεκεντρίσθη τῷ Ἀβραάμ· σοῦ δὲ τούναντίον τὸ καλὸν κατὰ φύσιν· οὐ γὰρ ἐν ἀλλοτρίᾳ ⁿρίξῃ, ὥσπερ ὁ ἐθνικός, ἀλλ’ ἐν οἰκείᾳ παγήσῃ, ἐὰν βουληθῇς ἐπανελθεῖν. ^oΤίνος οὖν αὖ εἰς ἄξιος, ὅταν τοῦ ἐθνικοῦ τὸ παρὰ φύσιν δυνηθέντος, σὺ τὸ κατὰ φύσιν μὴ ἰσχύσης, ἀλλὰ καὶ τοῦτο προδῶς; Εἶτα ἐπειδὴ εἶπε, “παρὰ φύσιν,” ^pκαὶ, “ἐνεκεντρίσθης,” ἵνα μὴ πλεον τι τὸν Ἰουδαῖον ἔχειν νομίζης, πάλιν αὐτὸ διορθοῦται, λέγων καὶ αὐτὸν ἐγκεντρίζεσθαι. “^rΠόσῳ μᾶλλον οὗτοι, φησὶν, οἱ κατὰ φύσιν Β ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;” Καὶ πάλιν, “Δυνατὸς ὁ θεὸς ἐγκεντρίσαι αὐτούς.” Καὶ πρὸ τούτου δὲ φησιν, ὅτι ἐὰν

24 v. 24.

^c παρασκευάζει I. Veron. Statim καὶ οὐκ Edd. καὶ damnant omnes.
^d κινεῖν omnes. τηρεῖν Edd. ^e ἀπερρίφησαν A.B.C.D.E. Cat. ἀπερρίφθησαν Edd.
^f φησὶ om. a. pr. man. C. Statim ὁ θ. πάλιν hoc ord. idem. πάλιν ὁ θ. φησι I. ^g ὁ om. B.D.E.F.H.I. Retinet Cat. ὁ καὶ τὰ] διὸ καὶ ταῦτα C. ^h οἱ (οἱ F.) κ. φ. ἐγκεντρισθήσονται] Sic nostri omnes et Mosqq. Edebatur ἐὰν κ. φ. ἐγκεντρισθῶσι. ⁱ πατέρων] παρ’ ἐτέρων D.E.F.H. ^k παρὰ φύσιν om. I. ^l τοῦ μὲν γὰρ ἐθ. τὸ κ.] Sic A.B.C.D.E.H. τοῦ γὰρ ἐθ. τὸ μὲν κ. Edd. τοῦ μὲν γὰρ ἐθ. τὸ μὲν κ. F. Cat. τοῦ γὰρ ἐθ. τὸ κ. I. ^m ἦν] ὦν I. Statim τὸ δὲ καλὸν—παρὰ φύσιν γὰρ om. idem. ⁿ ρίξῃ]+εἰ C. ^o τίνος] τίς A. Mox ἄξιος συγγνώμης Edd. συγγνώμης deest in nostris omnibus et Cat. ^p καὶ om. B. Statim ἐνεκεντρίσθη A.D.E.F.H.I. Cat. et ante corr. B. ^q αὐτὸν C. ^r πόσῳ]+γὰρ C.D.E.

μη ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. Παρὰ φύσιν δὲ καὶ κατὰ φύσιν ὅταν ἀκούσης αὐτοῦ συνεχῶς λέγοντος, μὴ τὴν ἀκίνητον ^ςταύτην φύσιν νόμιζε λέγειν αὐτὸν, ἡ ἀλλὰ τὸ εἰκὸς καὶ τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὸ ἀπεικὸς πάλιν τούτοις ^νδηλοῦν τοῖς ὀνόμασιν. Οὐ γὰρ ^ωφυσικὰ τὰ καλὰ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα, ἀλλὰ γνώμης καὶ προαιρέσεως μόνης. Σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνεπαχθές. Εἰπὼν γὰρ, ^ςὅτι καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνης τῇ πίστει, καὶ οὗτοι ἐγκεντρισθήσονται, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, τὸ σκυθρωπότερον ἀφείς, τὸ χρηστότερον C κατασκευάζει, καὶ εἰς αὐτὸ τελευτᾷ, μεγάλας τοῖς Ἰουδαίοις ὑποφαίνων ἐλπίδας, εἰ βουληθείεν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων ²⁵ “Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ᾗτε παρ’ ἑαυτοῖς φρόνιμοι.” μυστήριον ἐνταῦθα τὸ ἀγνοούμενον καὶ ἀπόρρητον λέγων, καὶ πολὺ μὲν τὸ θαῦμα, πολὺ δὲ τὸ παράδοξον ἔχον. ²⁶ ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν “Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.” Τί οὖν ἐστὶ τὸ μυστήριον; “Ὅτι πῶρως ^αἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν.” Ἐνταῦθα πάλιν πλήττει τὸν Ἰουδαῖον, δοκῶν καταστέλλειν τὸν ἐξ ἔθνων. ^αΟ D δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ἀπιστία, ἀλλ’ ἐκ μέρους, ^βὥσπερ ὅταν λέγῃ ²⁷ “Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ^γἀλλὰ ἀπὸ μέρους.” Οὔτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ^δτοῦτό φησιν, ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν· “Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω.” καὶ πάλιν· “Τί οὖν; ἔπταισαν ἵνα πέσωσι; Μὴ γένοιτο.” Τοῦτο E δὴ καὶ ἐνταῦθα λέγει· ὅτι οὐχ ὁλόκληρον ἀνασπᾶται τὸ ἔθνος, 170) ἀλλὰ καὶ ἤδη πολλοὶ ἐπίστευσαν, καὶ μέλλουσι πάλιν πιστεῦειν.

Εἵτα ἐπειδὴ ^εμέγα ἐπηγγείλατο, φέρει μάρτυρα τὸν προφήτην οὕτω ^ιλέγοντα. “Ὅτι μὲν γὰρ πῶρως γέγονεν, οὐ παράγει ^ςμαρτυρίαν· καὶ γὰρ δῆλον ἅπασιν ἦν· ὅτι δὲ πιστεύσουσι καὶ σωθήσονται, τὸν Ἡσαΐαν πάλιν εἰσάγει βοῶντα καὶ

25 v. 25.

26 I Cor. xv. 51.

27 2 Cor. ii. 5.

^ς ταύτην om. C. ^τ ἀλλὰ καὶ τὸ Edd. καὶ deest in omnibus. ^ν δηλὼν C. ^ω φυσικὰ pro φύσει A.B.D.E.H.I. Cat. receptum a Montef. ^ς ὅτι om. C. ^γ ὑποφαίνων pro ὑφαίνων omnes. ^z ὅπερ B. ^α ἀπὸ μ. τῷ Ἰ. pro τῷ Ἰ. ἀπὸ μ. omnes. ^β ὥσπερ] καὶ ὥσπερ C. ^γ ἀλλὰ ἀπὸ A.D.E. ἀλλ’ ἐκ F. ἀλλ’ ἀπὸ Edd. Post μέρους Editi addunt haec: ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς· καὶ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον (πρῶτον om. C.) ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ: quae desunt in nostris excepto C. omnibus. ^δ τοῦτο φ. pro φ. τοῦτο omnes. Statim ὥσπερ ἂν. I. ^ε μεγάλα I. ^ι λέγων a pr. man. C. Statim μὲν om. C. ^ς μάρτυρα C.

λέγοντα, ^h ὅτι ²⁸ “Ἦξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.” Εἶτα τὸ ἰπαράσημον τῆς σωτηρίας ⁶⁵² τιθεῖς, ἵνα μὴ τις εἰς τοὺς ἔμπροσθεν αὐτὸ χρόνους ἐλκύσῃ καὶ ^k συζεύξῃ, φησί· ²⁹ “Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ’ ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν” οὐχ ὅταν περιτμηθῶσιν, οὐχ ὅταν θύσωσιν, οὐχ ὅταν τὰ ἄλλα νόμιμα ποιῶσιν, ἀλλ’ ὅταν ἀμαρτημάτων ἀφέσεως τύχωσιν. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἐπήγγελται, γέγονε δὲ ἐπ’ αὐτῶν οὐδέπω, ^l οὐδὲ ἀπήλυσαν τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀφέσεως, πάντως ἔσται· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ³⁰ “Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ.” Καὶ οὐδὲ τούτῳ μόνον αὐτοὺς παραμυθείται, ἀλλὰ καὶ τῷ ἤδη συμβεβηκότι· καὶ ὅπερ ἐξ ἀκολουθίας συνέβη, τοῦτο ὡς προη-
B γούμενον τίθησιν, οὕτω λέγων· ³¹ “Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι’ ^m ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.” Ἵνα γὰρ μὴ φυσᾶται ὁ ἐξ ἐθνῶν, λέγων, ἐγὼ ἔσθηκα· μὴ μοι λέγε, τί αὖ ἐγένετο, ἀλλὰ τί γέγονε· καὶ ⁿ ἐντεῦθεν αὐτὸν καταστέλλει λέγων, “Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι’ ὑμᾶς.” Ἐπειδὴ γὰρ ὑμεῖς ἐκλήθητε, φιλονεικότεροι γεγόνασιν ἐκεῖνοι. Ἄλλ’ ὅμως ὁ θεὸς οὐδὲ οὕτως ἀνέκοψεν ὑμῶν τὴν κλήσιν, ὁ ἀλλ’ ἀναμένει πάντας τοὺς ἐξ ἐθνῶν μέλλον-
C τας πιστεῦειν εἰσελθεῖν, καὶ τότε κακέεινοι ἥξουσιν. Εἶτα χαρίζεται ^p τινα αὐτοῖς καὶ ἑτέραν χάριν λέγων· “^q Κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.” Καὶ τί τοῦτο; ^r Ἐνθα μὲν γὰρ ἐχθροὶ, ἡ κόλασις αὐτῶν· ἔνθα δὲ ἀγαπητοὶ, οὐδὲν πρὸς αὐτοὺς ἡ τῶν προγόνων ἀρετὴ, εἰ μὴ πιστεύσωσιν. Ἄλλ’ ὅμως, ὅπερ ^s ἔφην, οὐ παύεται ῥήμασιν αὐτοὺς παραμυθούμενος, ἵνα ἐφελκύσῃται. Διὸ καὶ ἐτέρωθεν κατασκευάζων τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον, φησὶν· ³² “Ὡςπερ ^t γὰρ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, ^v νυνὶ δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ·
D οὕτω ^w καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ^x ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. Συνέκλεισε γὰρ ^y ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.” Δείκνυσιν ἐνταῦθα τοὺς

28 v. 26.

29 v. 27.

30 v. 29.

31 v. 28.

32 v. 30—32.

^h ὅτι accessit ex A.B.D.E.F.H.I. et corr. C. ⁱ παρὰσημον] ἔπαθλον C.
^k συνάξῃ C. ^l οὐδὲ] οὐδέπω δὲ C. Mox ἀμεταμέλητα τοῦ θεοῦ τὰ χ. καὶ ἡ κλήσις. καὶ οὐδ’ ἐν τούτῳ idem. ^m ἡμᾶς H.I. et ante corr. A. ⁿ ἐντεῦθεν] εὐθὺς C. ^o ἀλλὰ μένει A. Cat. ^p τινα αὐτοῖς κ. ἐ. χ.] Sic A.B.D.E. F.H.I. Cat. καὶ ἐ. αὐτοῖς τινα χ. C. καὶ ἐ. τινα χ. αὐτοῖς Edd. ^q κατὰ δὲ τ. ἐκλ. om. A. ^r ἐνταῦθα H. ^s ἔφην omnes. ἔφθην εἰπὼν Edd. ^t γὰρ om. B.F.I. Mosqq. ὥςπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς tacite dederunt Mor. Ben. ^v νῦν C.D.E. ^w καὶ οὗτοι νῦν] νυνὶ καὶ οὗτοι I. νῦν om. C.D.E. ^x ὑμῶν C.D.E. ἡμε-
τέρῳ I. ^y ὁ θ. τοὺς π. pro τοὺς π. ὁ θ. omnes.

ἐξ ἔθνων πρότερον κεκλημένους, εἶτα ἐπειδὴ οὐκ ἠθέλησαν, τοὺς Ἰουδαίους ἐκλεγέντας, καὶ ^zτὸ αὐτὸ πάλιν συμβὰν μετὰ ταῦτα· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἠθέλησαν ^aοἱ Ἰουδαῖοι πιστεῦσαι, πάλιν προσήχθη τὰ ἔθνη. Ἀλλ' οὐ μέχρι τούτου ἴσταται, οὐδὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν καταστρέφει τὸ πᾶν, ἀλλ' εἰς τὸ ^bκαὶ αὐτοὺς ἐλεηθῆναι πάλιν. Ὅρα πόσον δίδωσι τοῖς ἐξ ἔθνων ὅσον ἔμπροσθεν ^cἸουδαίοις. Ἐπειδὴ γὰρ ὑμεῖς ἠπειθήσατε, φησὶν, οἱ ἐξ ἔθνων ποτε, προσήλθον οἱ Ἰουδαῖοι· πάλιν ἐπειδὴ οὗτοι E ἠπειθήσαν, προσήλθετε ὑμεῖς. Οὐ μὴν εἰς τέλος ἀπολοῦνται· “Συνέκλεισε γὰρ ^dὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν” τουτέστιν, ἤλεγξεν, ἀπέδειξεν ἀπειθοῦντας· οὐχ ἵνα μείνωσιν ἀπειθοῦντες, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἑτέρους διὰ τῆς ἑτέρων σῶσις φιλονεικίας, τούτους δι' ἐκείνων, ^eκαὶ ἐκείνους διὰ τούτων. Σκόπει δέ. Ἠπειθήσατε ὑμεῖς, καὶ οὗτοι ἐσώθησαν· πάλιν οὗτοι ἠπειθήσαν, καὶ ὑμεῖς ἐσώθητε· οὐ μὴν οὕτως ἐσώθητε, ὡς πάλιν ἐξελθεῖν, καθάπερ οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὥστε αὐτοὺς ἐπισπάσασθαι τῷ ζήλω ^fμένοντες.

33 “^aὩ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ ὡς 653
ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ.” Ἐνταῦθα ἐπὶ τοὺς προτέρους χρόνους ἐπανελθὼν, καὶ τὴν ἄνωθεν τοῦ θεοῦ ^bκαταμαθὼν οἰκονομίαν ^cτὴν ἐξ οὐπερ ὁ κόσμος ἐγένετο μέχρι τοῦ παρόντος, καὶ λογισάμενος ^dἵπῳ ποικίλως ἅπαντα ὑποκονόμησεν, ἐξεπλάγη καὶ ἀνεβόησε, πιστούμενος τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ἔσται πάντως ἅπερ εἶπεν. Οὐ γὰρ ^eἂν ^kἀνεβόησε καὶ ἐξεπλάγη, ^lεἰ μὴ πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦτο. Καὶ ὅτι μὲν βάθος ἐστίν, ^mοἶδε· πόσον δέ, οὐκ οἶδε· θαυμάζοντος γὰρ ἐστὶν ἡ ῥῆσις, οὐκ εἰδότες B τὸ πᾶν. Θαυμάσας δέ καὶ ἐκπλαγεὶς τὴν χρηστότητα, ⁿκατὰ τὸ ἐγχωροῦν αὐτῷ διὰ δύο τῶν ἐπιτατικῶν ὀνομάτων αὐτὴν ἀνεκήρυξε, τοῦ πλούτου καὶ τοῦ βάθους· καὶ ἐξεπλάγη, ὅτι καὶ ἠθέλησε καὶ ἴσχυσε ταῦτα, καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατεσκεύασεν. “Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ.” Οὐ γὰρ μόνον ^oκαταληφθῆναι αὐτὰ ἀδύνατον, ἀλλ' οὐδὲ ἐρευνῆθῆναι. “Καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.” Τουτέστιν, αἱ

33 v. 33.

^z τὸ] τοῦτο C. Μοχ μετὰ τοῦτο H. ^a οἱ, quod tacite recepit Montef. habent B.C.D.F.H.I. Cat. ^b καὶ αὐτοὺς om. I. ^c τοῖς Ἰουδ. Edd. reclamantibus libris. ^d Sic omnes. τοὺς πάντας εἰς ἀπ. ὁ θεὸς hoc ord. Edd. ^e καὶ ἐκείνους A.B.H.I. Cat. ^f ἀκούοντας H. ^g καταμαθὼν omnes. κατανοήσας Edd. ^h τὴν] καὶ τὴν I. ⁱ πῶς] ὡς C. Statim ἅπαντα pro πάντα omnes. ^k ἐβόησε C.I. Cat. ^l εἰ μὴ] ἢ ὅτι C. Folium deest in E. usque ad γίνεσθε οὖν p. 654 C. ^m εἶδε vel εἶδεν bis B.C.F.H.I. ⁿ καὶ κατὰ Edd. καὶ om. C. Cat. erasum in A. ^o καταλειφθῆναι H. Cat. οὐ καταληφ. αὐτὰ δυνατὸν C.

οἰκονομίαι· καὶ γὰρ ^pκαὶ αὗται οὐ μόνον γνωσθῆναι, ἀλλ' οὐδὲ
ζητηθῆναι δύναται. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, φησὶν, εὗρον ^qἅπαντα,
ἀλλὰ μέρος μικρὸν, οὐ τὸ πᾶν· μόνος γὰρ αὐτὸς οἶδε τὰ ^rαὐτοῦ
C σαφῶς. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· ³⁴ “Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ
τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ
ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;” ^aΟ δὲ λέγει, ^s“τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι
οὕτω σοφὸς ὢν, οὐδὲ παρ' ἐτέρου σοφός ἐστιν, ἀλλ' αὐτὸς
ἐστιν ἡ πηγὴ τῶν ^tἀγαθῶν καὶ τοσαῦτα ἐργασάμενος καὶ
χαρισάμενος ἡμῖν, οὐ παρ' ἐτέρου δανεισάμενος ταῦτα ἔδωκεν,
ἀλλ' οἴκοθεν ἀναβλύσας, οὐδὲ ἀμοιβὴν ὀφείλων τινί, ^vὥς εἰλη-
φώς τι παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς κατάρχων αἰ τῶν εὐεργεσιῶν.
Τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι πλούτου, ^wτὸ καὶ ὑπερχεῖσθαι καὶ
μὴ δεῖσθαι ἐτέρου. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ³⁵ “Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι'
D αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.” Αὐτὸς εὗρεν, αὐτὸς ἐποίησεν,
αὐτὸς ^xσυγκροτεῖ. Καὶ γὰρ καὶ πλούσιός ἐστι, καὶ οὐ δεῖται
παρ' ἐτέρου λαβεῖν· καὶ σοφός ἐστι, καὶ οὐ δεῖται συμβούλου.
Τί λέγω συμβούλου; Οὐδὲ εἰδέναι τις δύναται τὰ αὐτοῦ, ἀλλ'
ἢ μόνος αὐτὸς ὁ πλούσιος καὶ σοφός. Καὶ γὰρ πολλοῦ πλού-
του, τὸ τοὺς ἐξ ἐθνῶν ^yεὐπόρους οὕτω ποιῆσαι· καὶ πολλῆς
σοφίας, τὸ τοὺς Ἰουδαίων καταδεεστέρους Ἰουδαίων ^zκατα-
σκεύασαι διδασκάλους. Εἶτα, ἐπειδὴ ἐξεπλάγη, καὶ εὐχαριστίαν
ἀναφέρει λέγων· “Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.”
“Ὅταν γάρ τι τοιοῦτον λέγη μέγα καὶ ^aἄπορον, θαυμάζων εἰς
E δόξαν καταλήγει. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ποιεῖ. Καὶ γὰρ
καὶ ἐκεῖ θαυμάσας, αὐτὸ δὴ τοῦτο ὅπερ καὶ ἐνταῦθα ἐπήγαγεν·
“Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ^bὃ ὦν ἐπὶ πάντων θεὸς
εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.”

^cΤοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ^dμιμώμεθα, καὶ πανταχοῦ τὸν θεὸν
δοξάζομεν διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον ἐπιμελείας, μηδὲ προγόνων

34 v. 34, 35.

35 v. 36.

^p καὶ accessit ex B.C.D.F.H.I. ^q ἅπαν I. ^r αὐτοῦ A.B.H. Cat. αὐτοῦ
Edd. ^s τοῦτο A.B.D.F. ^t ἀγαθῶν] αὐτῶν a pr. man. C. Statim καὶ τ.
ἐργ. καὶ om. idem. ^v Sic omnes. ὥς παρ' αὐτοῦ εἰληφώς τι hoc ord. Edd.
^w τὸ καὶ] καὶ τὸ C. καὶ om. I. Statim ὑπερχεῖσθαι C.D. ^x συγκροτεῖ
B.F.H.I. et ante corr. A. Edebatur συγκρατεῖ. Statim καὶ πλούσιος (om.
γὰρ καὶ) I. καὶ γὰρ πλ. C. ^y οὕτως εὐπόρους inverso ord. C.D.E. ^z κατασκ.
διδ. pro διδ. κατασκ. A.B.D.F.H.I. Cat. ^a ἄπορον libri omnes et Cat.
ἀπόρρητον Edd. Mox εἰς δοξολογίαν κατ. C. ^b ὃ ὦν εἰλ. ὁ ἐπὶ π. θ. εἰς τ.
a. C. Statim ἀμήν om. A. ^c ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ δεῖν δοξάζειν τὸν θεόν,
ἀρετῆς ἐπιμελομένους καὶ ὀρθῶς ζῶντας· καὶ ὅτι οὐ δεῖ τοῖς τῶν προγόνων κατορ-
θώμασι θαρρεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις· καὶ τίνες οἱ ἀληθεῖς συγγενεῖς κατὰ πνεῦμα· καὶ
ὅτι δεῖ κατὰ πάντα μιμῆσθαι τὸν θεόν· καὶ περὶ ἐπιεικείας· καὶ ὅτι οὐδὲν βλάπτει
πρὸς ἐλεημοσύνην πενία. Veron. ^d μιμώμεθα πανταχοῦ καὶ τ. θ. C. Statim
δοξάζομεν B.H.I.

ἀρεταῖς θαρρῶμεν, τὸ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰδότες παράδειγμα. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν αὕτη παρὰ Χριστιανοῖς ἡ συγγένεια, ἀλλ' ἡ κατὰ πνεῦμα ἀγχιστέα. Οὕτω καὶ ὁ Σκύθης τοῦ Ἀβραάμ γίνεται παῖς, καὶ ὁ ἐκείνου παῖς τοῦ Σκύθου 654 πάλιν ἀλλοτριώτερος καθίσταται. Μὴ τοίνυν ^fπατέρων κατορθώμασι θαρρῶμεν, ἀλλὰ, καὶ θαυμαστὸν ἔχῃς τὸν γεγεννηκότα, μὴ νομίσης ἀρκεῖν σοι τοῦτο εἰς σωτηρίαν, ἢ εἰς τιμὴν καὶ δόξαν, εἰ μὴ συγγενὴς αὐτῷ ^gγίνῃ κατὰ τοὺς τρόπους· ὥσπερ οὖν καὶ φαῦλον ἔχῃς, μὴ ^hνομίζε καταδικάζεσθαι ἐντεῦθεν καὶ αἰσχύνεσθαι, εἴγε τὰ κατὰ σαρτὸν ⁱδιαθείης καλῶς. Τί γὰρ τῶν ἐθνῶν ἀτιμότερον; ἀλλ' ὅμως τῇ πίστει ^kταχέως τῶν ἀγίων γεγόνασι. Τί δὲ Ἰουδαίων οἰκειότερον; ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν ἀπιστίαν ἡλλοτριώθησαν. Ἐκείνη μὲν ^lγὰρ ἡ συγγένεια φύσεώς ἐστι καὶ ἀνάγκης, καθ' ἣν πάντες ἐσμέν συγγενεῖς· B ἀπὸ ^mγὰρ τοῦ Ἀδὰμ πάντες γεγόναμεν, καὶ οὐκ ἂν εἴη μᾶλλον ἕτερος ἐτέρου συγγενὴς, καὶ κατὰ τὸν τοῦ Ἀδὰμ καὶ κατὰ τὸν τοῦ Νῶε λόγον, καὶ κατὰ τὸν τῆς γῆς τῆς κοινῆς ἀπάντων μητέρος· ἡ δὲ τῶν στεφάνων ἀξία συγγένεια, ⁿἡ διαιρουσα ἡμᾶς ἀπὸ τῶν φαύλων ἐστίν. Οὐ γὰρ ἔστι πάντας εἶναι συγγενεῖς ἐνταῦθα, ἀλλὰ τοὺς ὁμοτρόπους· οὐδὲ ἀδελφοὺς καλοῦμεν (72) τοὺς τὰς αὐτὰς λύσαντας ὠδῖνας ἡμῖν, ἀλλὰ τοὺς τὸν αὐτὸν ζῆλον ἐπιδεικνυμένους. Οὕτω καὶ τέκνα θεοῦ καλεῖ ὁ Χριστὸς, οὕτω καὶ ^oυἱοὺς διαβόλου πάλιν ἐξ ἐναντίας· οὕτω καὶ ἀπειθείας, οὕτω καὶ γέεννης, οὕτω καὶ ἀπωλείας. P Οὕτω καὶ Παύλου C Τιμόθεος ἐξ ἀρετῆς τέκνον ἐκαλεῖτο, τοῦ δὲ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ οὐδὲ ὄνομα ἴσμεν. Καίτοιγε ὁ μὲν κατὰ φύσιν ἦν αὐτῷ προσήκων· ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος· ὁ δὲ καὶ φύσει καὶ τόπῳ διεστηκώς· καὶ γὰρ Δύστρων πολίτης ἦν· ^qἀλλ' ὅμως πάντων ἐγγύτερος γέγονε. Γενώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῶν ἀγίων παῖδες, μᾶλλον δὲ ^rγενώμεθα τοῦ θεοῦ παῖδες. Ὅτι γὰρ ἔστι καὶ ^sτοῦ θεοῦ γενέσθαι παῖδας, ἄκουσον τί φησι· 36 “Γίνεσθε οὖν

36 Matth. v. 48, 44.

^e τοὺς Ἰουδ.] Ἰουδαίων C. ^f πατέρων κατορθ.] Sic C. κατορθ. πατέρων Edd. τοῖς παρ' ἐτέρων κατορθ. A.B.D.F.H.I. ^g γίνῃ pro γένῃ A.B.D.F.H. ^h νομίσης C. Mox verba ἐντεῦθεν καὶ αἰσχύνεσθαι desunt in A.B.D.E.I. καὶ αἰσχύνεσθαι om. H. ⁱ διαθείης pro διαθῆς A.B.D.F.H.I. διάθη (sic) C. ^k ταχέως om. D. Statim τῶν ἀγίων γεγόνασι A.C.F.H.I. οἰκεῖοι τῶν ἀγ. γεγόνασι D. παῖδες τῶν ἀγ. γεγόνασι I. τῶν ἀγ. γεγόνασι συγγενεῖς B. Hoc edidit Montef. γεγόνασι συγγενεῖς (om. τῶν ἀγ.) Veron. Sav. Mor. ^l γὰρ om. C. ^m γὰρ τοῦ Ἀ. pro τοῦ Ἀ. γὰρ omnes. ⁿ ἡ accessit ex A.B.C. D.F.I. Ita tacite Montef. ^o υἱοὺς] τέκνα H. P Vid. Annot. ^q ἀλλ' om. D. ^r γενώμεθα et παῖδες om. I. τοῦ θεοῦ pro καὶ θεοῦ omnes. ^s τοῦ accessit ex A.B.D.F.H.I.

τέλειοι, ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Διὰ τοῦτο καὶ
D πατέρα καλοῦμεν εὐχόμενοι, ^τοὐχὶ τῆς χάριτος μόνον ἀναμιμνή-
σκοιτες ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς, ἵνα μὴδὲν ἀνάξιον τῆς
τοιαύτης ^υσυγγενείας ποιῶμεν. Καὶ πῶς ἔστι, φησὶν, υἱὸν
εἶναι θεοῦ; Πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν παθῶν, ἐπιείκειαν ἐπι-
δεικνύμενον περὶ τοὺς ὑβρίζοντας καὶ ἀδικούντας· ^ωκαὶ γὰρ ὁ
πατήρ ὁ σὸς τοιοῦτος περὶ τοὺς βλασφημοῦντάς ἐστι. Διὰ
τοῦτο πολλὰ πολλάκις εἰπὼν, ^xοὐδαμοῦ φησιν, “Ὅπως γέ-
νησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν” ἀλλ’ ὅτε εἶπεν, “Εὐχεσθε
ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,” τότε ^zἐπήγαγε τοῦτο τὸ ἔπαθλον. Οὐδὲν γὰρ οὕτως
E ἡμᾶς προσάγει θεῷ καὶ ὁμοίους ποιεῖ, ὡς ^aτοῦτο τὸ κατόρθωμα.
Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ὅταν λέγῃ, ³⁷ “Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ
θεοῦ,” κατὰ τοῦτο ^bγίνεσθαι λέγει. Πάντων μὲν γὰρ χρεῖαν
ἔχομεν τῶν κατορθωμάτων, μάλιστα δὲ φιланθρωπίας καὶ ἡμε-
ρότητος, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ πολλῆς δεόμεθα ^cφιλανθρωπίας. Καὶ
γὰρ πολλὰ καθ’ ἐκάστην πλημμελοῦμεν ^dτὴν ἡμέραν· διὸ καὶ
πολλοῦ ^eἡμῖν δεῖ τοῦ ἐλέου. ^fΤὸ δὲ πολὺ καὶ ἔλαττον οὐ τῷ
μέτρῳ τῶν διδομένων κρίνεται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς οὐσίας τῶν
παρεχόντων. Μὴ τοίνυν μήτε ὁ πλουτῶν μέγα φρονεῖτω,
655 μήτε ὁ πένης καταπιπτέτω ὡς ὀλίγα παρέχων· πολλάκις γὰρ
οὗτος ἐκείνου πλείονα δέδωκεν. ^gΟὐδὲ ταλανίζειν ἑαυτοὺς χρὴ
διὰ τὴν πενίαν· καὶ γὰρ ^hεὐκολωτέραν ἡμῖν ποιεῖ τὴν ἐλεημο-
σύνην. Ὁ μὲν γὰρ πολλὰ κεκτημένος, καὶ ἀπονοία καὶ ⁱἐπι-
θυμία πλείονι κατέχεται τῶν ὄντων· ὁ δὲ ὀλίγα ἔχων, ἐκατέρας
ταύτης ἀπήλλακται τῆς τυραννίδος· διὸ καὶ πλείονας ἀφορμὰς
εὕρισκει τοῦ ^kποιεῖν εὖ. Καὶ γὰρ εἰς δεσμωτήριον οὗτος βα-
διεῖται εὐκόλως, καὶ ἀρρωστοῦντας ἐπισκέψεται, καὶ ποτήριον
^lψυχροῦ δώσει· ἐκεῖνος δὲ οὐδὲν τούτων ^mκαταδέξεται, ἅτε ὑπὸ
B τοῦ πλούτου ⁿφλεγμαινῶν. Μὴ οὖν ἀθύμει διὰ τὴν πενίαν·

37 Ephes. v. 1.

^t καὶ οὐχὶ Edd. καὶ om. A. B. C. D. E. F. H. Mox ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς
A. E. H. I. Ita tacite Montef. ^v εὐγενείας C. ^w καὶ γὰρ] + καὶ C. D. E.
Statim ὁ π. σου τοιοῦτος C. ^x οὐδαμῶς C. I. Mox γενήσεσθε C. ^y ἡμῶν
A. D. E. Mox εἶπεν om. C. ^z ἐπήγαγε (+ λέγων I.) τοῦτο (τοῦτο om. C.)
τὸ ἔ. pro τοῦτο τὸ ἔ. ἐπήγαγεν omnes. ^a τοῦτο pro τουτὶ omnes. ^b γί-
νεσθε A. F. H. Ita clam ediderunt Mor. Ben. ^c τῆς φιλ. C. ^d τὴν
om. C. ^e ἡμῖν δεῖ] δεῖ ἡμῖν C. D. E. Statim ἐλέου (ἐλαίου H.) pro ἐλέους
A. B. D. E. F. H. I. ^f τό τε π. καὶ τὸ ἔλ. C. ^g οὐδὲ pro οὐ τοίνυν omnes.
^h εὐκολώτερον H. ⁱ ἀθυμία I. ^k ποιεῖν εὖ pro εὖ ποιεῖν omnes. Statim
καὶ γὰρ pro καὶ γὰρ καὶ A. B. C. D. E. H. I. Mox οὗτος om. C. ^l ψυχροῦν C.
^m καταδέχεται C. ⁿ φλεγόμενος C.

καὶ γὰρ ^οκαὶ τὴν ἐμπορίαν ^ρσοι τῶν οὐρανῶν εὐκολωτέραν ἢ
 πενία ποιεῖ. Καὶ ^ημηδὲν ἔχης, συναλγοῦσαν δὲ ^εἔχης ψυχὴν,
 καὶ ^ςτούτου σοι μισθὸς ἀποκείσεται. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος
^τἐπέτασσε κλαίειν μετὰ κλαιόντων, καὶ τοῖς δεσμίοις ὡς ^νσυν-
 δεδεμένους εἶναι ἐκέλευσεν. Οὐ γὰρ τοῖς κλαίουσι μόνον φέρει
 τινὰ παραμυθίαν τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς συναλγοῦντας, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν οὖσι. Καὶ γὰρ ἔστιν ὅπου
 χρημάτων οὐκ ἔλαττον λόγος ἀνακτήσασθαι ^ωδύναται τὸν
 πεπονηκότα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ χρήματα ^χἐκέλευσε διδόναι
 ὁ θεὸς τοῖς δεομένοις, οὐχ ἵνα τὴν ἐκείνων πενίαν διορθώσῃ ^ο
 μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμᾶς διδάξῃ συναλγεῖν τοῖς τοῦ πλη-
 σίον κακοῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλάργυρος μισητὸς, οὐχ
 ὅτι περιορᾷ τοὺς ἐν πτωχείᾳ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς ^υεἰς
 ὠμότητα ἀλείφεται καὶ ἀπανθρωπίαν πολλήν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ
 χρημάτων ὑπερορῶν δι' ἐκείνους, καὶ διὰ τοῦτο ^zποθητὸς, ὅτι
 ἐλεήμων γίνεται καὶ φιλάνθρωπος. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ὅταν
 μακαρίζῃ τοὺς ἐλεήμονας, οὐ τοὺς διὰ χρημάτων ἐλεοῦντας μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ προαιρέσεως τοῦτο ποιοῦντας μακαρίζει
 καὶ ἐπαινεῖ. Ταύτην τοίνυν παρέχωμεν ἐπιτηδεῖαν πρὸς ἔλεον,
^ακαὶ πάντα ἔψεται τὰ ἀγαθὰ. Ὁ γὰρ ^βγνώμην φιλάνθρωπον ^ο
 ἔχων καὶ ἐλεήμονα, καὶ χρήματα ἔχῃ, προήσεται, καὶ ἐν
 συμφοραῖς ἴδῃ τινὰ, κλαύσεται καὶ θρηνήσει, καὶ ἀδικουμένῳ
 περιτύχῃ, προστήσεται, καὶ ἐπηρεαζόμενον θεάσεται, χεῖρα
 ὀρέξει. Τὸν γὰρ θησαυρὸν ^εἔχων τῶν ἀγαθῶν, ^δτὴν φιλάν-
 θρωπον καὶ ἐλεήμονα ψυχὴν, ^επάντα ἐκείθεν ἀναβλύσει τὰ ὑπὲρ
 73) τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάντων ἀπολαύσεται τῶν παρὰ ^ετῷ θεῷ
 κειμένων μισθῶν. Ἰν' οὖν καὶ ἡμεῖς τούτων ἐπιτύχωμεν, πρὸ
 πάντων τὴν ψυχὴν ἡμερον κατασκευάσωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ
 ἐνταῦθα ὄντες μυρία ἐργασόμεθα ἀγαθὰ, καὶ τῶν μελλόντων
 ἀπολαυσόμεθα στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ^ε
 χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι'

ο καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. praeunte Montef. ρ σοι τῶν οὐρ. εὐκ.
 ἢ π. ποιεῖ pro τῶν οὐρ. εὐκ. σοι ποιεῖ ἢ πενία omnes. η μηδέν]+ δὲ Edd. δὲ
 om. B.C.D.E.H. ι ἔχεις D.E. ς τούτου A.B.D.E.F.I. τοῦτο Veron.
 Sav. Mor. τ ἐπέτασσε B.D.E.F.H.I. ἐπέταξε Edd. ν συνδεδεμένος
 C.H. ω δυνήσεται C. Statim πεπονηκότα pro πεπτωκότα omnes. Ita edi-
 dit Montef. χ ἐκέλευσε δ. pro δ. ἐκέλευσε A.B.D.E.F.H. ἐκέλευσεν ὁ θ.
 παρέχειν (διδόναι in marg.) I. υ εἰς ὠμ. ἀλείφεται] ὠμότητα ἡμφίασαι C.
 z ποθητὸς pro ποθεῖν A.B.D.E.F.H.I. α καὶ πάντως ἔψ. ἀγαθὰ C. β γν.
 φιλ. pro φιλ. γνώμην omnes. δ ἔχει C. δ τὸ φιλάνθρωπον ὑπὲρ τῶν
 ἀδελφῶν, omissis interpositis I. ε καὶ πάντα C. ι τῷ θεῷ C.D.E.H.
 probante Dunaeo. τοῦ θεοῦ vulgo. ς ἐργασόμεθα C.F. Μοχ ἀπολαύσωμεν
 B.D.E. ἀπολαύσωμεν C.F.

οὐ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

656

ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

¹ Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ² ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.

ΠΟΛΛΑ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ φιланθρωπίας διαλεχθεῖς, καὶ ^B δείξας αὐτοῦ ^h τὴν ἄφατον κηδεμονίαν, καὶ τὴν ἀπόρρητον ἀγαθότητα καὶ οὐδὲ ἐρευνηθῆναι δυναμένην, αὐτὴν λοιπὸν ταύτην προβάλλεται, εἰς τὸ πείσαι τοὺς εὐεργετηθέντας ἁξίαν τῆς δωρεᾶς ἐπιδείξασθαι τὴν πολιτείαν. Καὶ τοσοῦτος ὢν καὶ τηλικούτος, οὐ παραιτεῖται παρακαλεῖν καὶ ταῦτα οὐχ ὑπὲρ ὧν ^c ἐμελλεν αὐτὸς ἀπολαύειν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι ^d κερδαίνειν εἶχον. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ αὐτὸς οὐ παραιτεῖται παρακαλεῖν, ὅπου γε καὶ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ θεοῦ προβάλλεται; Ἐπειδὴ γὰρ τὰ μυρία εὐμὴν ἐντεύθεν, φησὶν, ἀγαθὰ, ἀπὸ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, ^f αὐτοὺς αἰδέσθητε, αὐτοὺς δυσωπήθητε. Καὶ γὰρ ^C αὐτοὶ τὴν ἱκετηρίαν τιθέασιν, ἵνα μηδὲν ἀνάξιον αὐτῶν ἐπιδείξῃσθε. Δι' αὐτῶν οὖν τούτων, φησὶ, παρακαλῶ, δι' ὧν ἐσώθητε· ^g ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν μεγάλα εὐεργετηθέντα ἐντρέψαι βουλόμενος, αὐτὸν τὸν εὐεργετήσαντα ἰκέτην ἀγάγοι. Καὶ τί παρακαλεῖς, εἰπέ μοι; “Παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “θυσίαν,” ἵνα μὴ τις νομίσῃ, ὅτι κατασφάζαι κελεύει τὰ σώματα, ταχέως ἐπήγαγε, “ζῶσαν.” Εἰτα διαιρῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς, φησὶν, “ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν ^D λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.” Ἐκείνη γὰρ σωματικὴ, καὶ οὐ σφόδρα εὐάρεστος. ² “Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν,” φησί; Καὶ πολλαχοῦ ^h ἄλλαχού φαίνεται διακρουόμενος αὐτάς. Ἄλλ' οὐχὶ ταύτην, ⁱ ἀλλὰ καὶ ἐκείνης διδομένης ταύτην ἐζήτηι. Διὸ καὶ ἔλεγε, ³ “Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με” καὶ πάλιν, “Αἰνέσω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου μετ' ᾧδῆς, καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὄπλās.”

¹ CAP. XII. v. 1.² Esai. i. 12.³ Psal. xlix. 23. lxviii. 31, 32.

ΗΟΜ. XXI. ^a ἁγίαν om. A. ^b τὴν ἄφατον—καὶ οὐδὲ] ἄφατον τὴν κ. καὶ τὴν ἀγαθότητα, οὐδὲ D.E. ^c ἐμελλεν αὐτὸς pro αὐτὸς ἐμελλεν A.B.F.H.I. Cat. ^d κερδαίνειν A.B.C.D.E.F.I. Cat. κερδανείν Edd. ^e ἡμῖν C.H. ἡμῖν φησὶν ἐνταῦθα ἀγαθὰ C. ^f αὐτοὺς om. C. ^g ὥσπερ]+γὰρ H. ^h ἄλλαχού] καὶ ἄλλαχού I. ἄλλαχού om. C. ⁱ ἀλλὰ καὶ] ἀλλ' C.

^k Καὶ ἀλλαχοῦ ἐκβάλλων αὐτήν, καὶ λέγων, ⁴ “Μὴ ¹φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίομαι;” ἐπήγαγε, “Θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου.” Εὕτω καὶ Παῦλος ἐνταῦθα ^mκελεύει παραστήσαι τὰ σώματα θυσίαν ζῶσαν. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο ⁿτὸ σῶμα, φησὶ, θυσία; ^oΜηδὲν ^pὁ ὀφθαλμὸς βλέπέτω πονηρὸν, καὶ γέγονε θυσία· μηδὲν ἢ γλῶττα λαλείτω αἰσχροῦ, καὶ ^qγέγονε προσφορά· μηδὲν ἢ χεὶρ πραττέτω παράνομον, καὶ γέγονεν ὀλοκαύτωμα. Μᾶλλον δὲ οὐκ ἄρκει ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν ^rἐργασίας δεῖ, ^sἵνα ἢ μὲν χεὶρ ἐλεημοσύνην ποιῇ, τὸ δὲ στόμα εὐλογῇ τοὺς ἐπηρεάζοντας, ἢ δὲ ἀκοὴ θείαις σχολάζῃ ^tδιηνεκῶς ἀκροάσασιν. Ἡ γὰρ θυσία οὐδὲν ἔχει ἀκάθαρτον, ἢ θυσία ἀπαρχὴ τῶν ἄλλων ἐστὶ. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν καὶ χειρῶν καὶ ⁶⁵⁷ ^vποδῶν καὶ στόματος καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχώμεθα τῷ θεῷ. Ἡ τοιαύτη θυσία ^wεὐάρεστος, ὡς ἢ ^xγε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀκάθαρτος ἦν. ⁵ “Αἱ θυσίαι γὰρ αὐτῶν, φησὶν, ἄρτος πένθους αὐτοῖς.” Ἀλλ’ οὐχὶ ἡ ἡμετέρα. Ἐκείνη τὸ τεθυμένον νεκρὸν ^zἀπέφηνεν· αὕτη τὸ τεθυμένον ζῶν ^aἐργάζεται. “Ὅταν γὰρ νεκρώσωμεν ἡμῶν τὰ μέλη, τότε δυνήσομεθα ζῆν. Καινὸς γὰρ οὗτος τῆς θυσίας ὁ νόμος· διὸ καὶ παράδοξος ^bτοῦ πυρὸς ὁ τρόπος. Οὐδὲ γὰρ ξύλων δέεται καὶ ὕλης ὑποκειμένης, ἀλλ’ αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ ^cζῆν τὸ πῦρ τὸ ἡμέτερον· καὶ οὐδὲ κατακαίει τὸ ἱερεῖον, ἀλλὰ μᾶλλον ^dαὐτὸ ζωογονεῖ. Ταύ- B τὴν ἄνωθεν ^eτὴν θυσίαν ὁ θεὸς ἐζήτει· διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ προφήτης, ⁶ “Θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον.” Καὶ οἱ παῖδες ^fδὲ οἱ τρεῖς ταύτην προσήγον λέγοντες· ⁷ “Οὐκ ἔστιν ἄρχων οὐδὲ προφήτης, ^gοὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι καὶ εὐρεῖν ^hἔλεος, ἀλλ’ ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείμεν.”

4 Ibid. xlix. 13, 14.

5 Osee ix. 4.

6 Psal. l. 19.

7 Dan. iii. 38, 39.

^k καὶ] + πάλιν H. ¹ φάγομαι D.E. Cat. φάγομεν H. ^m κελεύει] λέγει I. Statim παραστήσαι A.B.C.E.F.H.I. Cat. παραστήσατε Edd. Post σώματα add. ἡμῶν C. ⁿ τὸ] τοῦτο τὸ H. φησὶ τὸ σῶμα θ. hoc ord. A.C. τὸ σ. θυσία φησὶ I. ^o μηδὲν] μηδενὸς bis C. ^p ὁ accessit ex C.D.E.I. Cat. et corr. A. Mox βλ. πονηρὸν pro πονηρὸν βλ. A.C.D.E.F.H.I. Cat. ^q γέγονε] + θυσία I. ^r εὐεργασίας a pr. man. B. ^s ἵνα—εὐλογῇ] ἵνα ἢ μὲν γλῶττα αὐλογῇ C. ^t διηνεκῶς] ἀεὶ I. ^v ποδὸς I. ^w εὐαρεστήσεως. ἢ δὲ γε τῶν Ἰ. ἀκάθαρτος. ὦν αἱ θ. αὐτῶν ἄρτος πένθους αὐτοῖς C. ^x γε om. A. ^y οὐχὶ pro οὐχ A.B.F.H.I. ^z ἀπέφηνεν A.B.C.F.H.I. ἀπέφαιεν D.E. Cat. ἐναπέφηνεν Edd. ^a ἐργάζεται pro ἀπεργάζεται B.C.D.E.F.H.I. Cat. ἐργάζεται om. A. ^b τοῦ πυρὸς om. C. ^c ζεῖ F.H. et ex corr. A. ^d αὐτὸ om. C. Statim ζωογονεῖ pro ζωοποιεῖ omnes. ^e τὴν θ. ὁ θ. pro ὁ θ. τὴν θ. A.B.D.E.H.I. Statim ἐπεζήτει I. ^f δὲ om. C. Mox προσήγαγον C.I. ^g οὐ pro οὐδὲ A.B.D.E.F.I. ^h ἔλεον F.H.

Σκόπει ^ι δὲ πῶς καὶ ἐκάστη λέξει μετὰ πολλῆς κέχρηται τῆς ἀκριβείας. ^κ Οὐ γὰρ εἶπε, ^λ ποιήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν, ἀλλὰ, “ παραστήσατε” ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, μηδὲν ^μ κοινὸν ἔχετε C λοιπὸν πρὸς αὐτά· ἐτέρω αὐτὰ ἐξεδώκατε. Καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἵππους τοὺς πολεμιστηρίους παριστῶντες, ^ν οὐδὲν λοιπὸν κοινὸν πρὸς αὐτοὺς ἔχουσι. Καὶ σὺ τοίνυν παρέστησας τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τοῦ διαβόλου ^ο τὰ μέλη, καὶ τῇ παρατάξει τῇ φοβερά· μὴ κάθελκε Ραὐτὰ πρὸς ἰδιωτικὰς διακονίας. Καὶ ἕτερον δὲ ἐκ τούτου δείκνυσιν, ὅτι ^ρ καὶ δόκιμα αὐτὰ δεῖ ποιεῖν, εἴγε παριστᾶν μέλλομεν. Οὐ γάρ τινι τῶν ἐπιγείων ἀνθρώπων, ἀλλ’ αὐτῷ παριστῶμεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων θεῷ, οὐχ ἵνα πολεμῇ μόνον, ἀλλ’ ἵνα καὶ αὐτὸν ἐπικαθήμενον ἔχη τὸν βασιλέα. Οὐδὲ γὰρ παραιτεῖται ^ρ ἐπικαθῆσθαι τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα τοῦτο βούλεται· καὶ ὅπερ βασιλεὺς οὐκ ἂν ἔλοιτο ὁμόδουλος ἡμῖν, τοῦτο ὁ τῶν ^σ ἀγγέλων δεσπότης αἰρεῖται. Ἐπεὶ οὖν καὶ παρίστασθαι μέλλει, καὶ θυσία ἐστὶ, πάντα μῶμον περιέλε· ὡς εἰ ἔχη μῶμον, οὐκέτ’ ἂν εἴη θυσία. Οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς δύναται τυθῆναι πορνικὰ βλέπων, οὐ χεὶρ παραστήναι ἀρπάζουσα καὶ πλεονεκτοῦσα, οὐ πόδες χωλὰ βαδίζοντες καὶ ἐπὶ θεάτρα ἀναβαίνοντες, οὐ γαστήρ τρυφῇ E δουλεύουσα, καὶ τῶν ἡδονῶν ^τ ἀνάπτουσα τὰς ἐπιθυμίας, οὐ καρδιά θυμὸν ἔχουσα καὶ ἔρωτα πορνικόν, οὐ γλῶττα αἰσχροφθεγγομένη. Διὸ χρὴ ^υ πανταχόθεν μωμοσκοπεῖσθαι τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον. Εἰ γὰρ οἱ τὰς παλαιὰς ἀναφέροντες θυσίας ἐκελεύοντο πάντα περισκοπεῖν, ^θ καὶ οὔτε ὠτότμητον, οὔτε κολοβοκερκον, οὔτε ψωραγριῶντα, οὔτε ^ω λειχῆνα ἔχοντα ἐπετρέποντο ἀναφέρειν· πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς οὐ πρόβατα ἄλογα, ἀλλ’ ἑαυτοὺς ἀναφέροντας, πλείονα ἀκρίβειαν ἐπιδείκνυσθαι χρὴ, καὶ ^x πάντοθεν εἶναι καθαρούς, ἵνα δυνηθῶμεν καὶ 658 ἡμεῖς κατὰ Παῦλον λέγειν· ⁹ “ Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ^υ ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφῆσθηκε.” Καὶ γὰρ θυσίας ἀπάσης καθαρώτερος ἦν· διὸ καὶ σπουδὴν ἑαυτὸν ἐκάλει. Ἔσται δὲ τοῦτο, εἰ ἀνέλωμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, εἰ ἀν νεκρώσωμεν

8 Lev. xxii. 22, 23.

9 2 Tim. iv. 6.

^ι δὲ πῶς] ὅτι I. Statim καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I.^κ οὐ] οὐδὲ

C.D.E. ^λ ποιήσασθαι (sic) B. ^μ κ. ἔχετε λ. pro λοιπὸν κ. ἔχετε A.B. D.E.F.H.I. λοιπὸν om. C. ^ν οὐδένα A.H. λοιπὸν om. C.H. ^ο τὰ σὰ μέλη C. ^ρ αὐτὰ πρὸς ἰδ. A.B.D.E.F.H.I. πρὸς ἰδ. αὐτὰ Edd. ^σ καὶ om. C. Mox γε om. idem. ^τ ἐπικαθίσει B.C.F. Veron. ^υ ἀγγέλων] ὅλων C. βασιλεὺς pro δεσπότης C.D. ^φ ἀπαιτοῦσα A.B.D.E.F.H.I. ^ω πάντοθεν C. Statim ἁμῶν σκοπεῖσθαι B. ^ω λειχῆνα B.F. ^x πανταχόθεν A. ^υ ἐμῆς om. D.E. τῆς ἀναλ. μου C.

τὰ μέλη τὰ ἐπὶ ²τῆς γῆς, ἐὰν σταυρώσωμεν τὸν κόσμον ἑαυτοῖς. Οὕτως οὐδὲ μαχαίρας δεσόμεθα λοιπὸν, οὐδὲ θυσιαστηρίου οὐδὲ πυρός· μᾶλλον δὲ, τούτων ἀπάντων δεσόμεθα, πλὴν οὐ χειροποιήτων, ἀλλ' ἄνωθεν ἡμῖν ἅπαντα ἤξει, καὶ τὸ πῦρ ἄνωθεν καὶ ἡ μάχαιρα, καὶ ²τὸ θυσιαστήριον δὲ ἡμῖν ἔσται τοῦ οὐρανοῦ τὸ πλάτος. Εἰ γὰρ, τοῦ ^βἩλίου θυσίαν ἀναφέροντος ^B αἰσθητήν, λαμπρὺς ἄνωθεν κατενεχθεῖσα πάντα ἀνάλωσε, ^cκαὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ξύλα καὶ τοὺς λίθους· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ σοῦ τοῦτο ἔσται· ^κἀν ἔχῃς τι διαρρέον καὶ βιωτικόν, ^eπροσάγῃς δὲ θυσίαν μετὰ γνώμης ὀρθῆς, κατελθὼν τοῦ πνεύματος τὸ πῦρ, καὶ τὸ βιωτικὸν ἐκείνο δαπανήσῃ, καὶ τὴν προσφορὰν ^fἀνύσει πᾶσαν. Τί δέ ἐστι λογικὴ λατρεία; ^gἩ πνευματικὴ διακονία, ἡ πολιτεία ἡ κατὰ Χριστόν. Καθάπερ οὖν ὁ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ διακονούμενος ^hκαὶ ἱερωμένος, οἷος ἂν ᾖ, συστέλλεται τότε, καὶ σεμνότερος γίνεται· οὕτω καὶ ἡμᾶς τὸν ἅπαντα βίον διακεῖσθαι χρὴ, ὡς λατρεύοντας καὶ ἱερωμένους. Ἔσται δὲ τοῦτο, ^C ἐὰν καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσφέρῃς ⁱαὐτῷ θύματα, καὶ ἱερεὺς τοῦ οἰκείου σώματος γίνῃ, καὶ ^kτῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς· οἷον, ὅταν σωφροσύνην προσενέγκῃς, ὅταν ἐλεημοσύνην, ὅταν ἐπιείκειαν καὶ ἀνεξικακίαν. Ταῦτα γὰρ ποιῶν, ἀναφέρεις λογικὴν λατρείαν, τουτέστιν, οὐδὲν ἔχουσιν σωματικόν, οὐδὲν παχὺ, οὐδὲν αἰσθητόν.

Ἐπάρας ¹τοῖνυν διὰ τῶν ὀνομάτων τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἔκαστον ἱερέα ^mτῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς διὰ τῆς πολιτείας ἀποφήνας, λέγει καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ δυνατόν ⁿταῦτα κατορθοῦν. Τίς οὖν ὁ τρόπος; ¹⁰ “Μὴ συσχηματίζεσθε, φησὶ, τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν.” Καὶ ^D γὰρ χαμαίζηλον τὸ σχῆμα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ εὐτελές καὶ 75) πρόσκαιρον, οὐδὲν ἔχον ὑψηλόν, οὐδὲ διηνεκές ^pοὐδὲ εὐθές, ἀλλὰ πάντα διεστραμμένα. Εἰ τοῖνυν ὀρθὰ βούλει βαδίζειν, μὴ ^qτυπώσης ἑαυτὸν κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ παρόντος βίου· οὐδὲν

10 γ. 2.

² τῆς, quod aberat ante Montef. est in A.B.C.D.E.H.I. ^a τὸ om. Veron. Sav. Mor. reclamantibus libris. Statim δὲ accessit ex A. B. C. D. E. F. I. ^b Ἡλία A.B.D.E.H. Ἡλίον Edd. ^c καὶ om. C. ^d ἔχῃ C. ^e προσάγῃς A.D.E.I. προσάγεις B.F.H. προσάγῃς Edd. ^f ἀνύσει Edd. ἀνοίσει Codd. ^g ἡ om. C. Mox ἡ πολιτεία κατὰ Χρ. idem. ^h καὶ accessit ex A.B.C.D.E.F.I. Statim ἱερούμενος A. ⁱ αὐτῷ θύματα] σεαντὸν θῆμα C.D.E. χρήματα pro θύματα Veron. ^k τῆς] τὴν (sic) D.E. ^l τοῖνυν] οὖν C. ^m τῆς] διὰ τῆς Edd. διὰ deest in omnibus. ⁿ ταῦτα pro πάντα omnes. ^o καὶ οὐδὲν Edd. et Cat. καὶ deest in A.B.D.E.F.H.I. ^p οὐδὲ pro οὐδὲν iidem. ^q ταπεινώσης I. Statim σεαντὸν D.E. Cat. σεαυτῷ C.

γὰρ τῶν ἐν αὐτῷ μένον καὶ βεβηκός ἐστι. Διὸ ῥκαὶ σχῆμα
ἐκάλεσεν ⁸αὐτό· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, ¹¹“[†] Παράγει τὸ σχῆμα
Ε τοῦ κόσμου τούτου.” Οὐδὲν γὰρ διαρκές ^νοὐδὲ πεπηγὸς ἔχει,
ἀλλὰ πάντα πρόσκαιρα. Διὸ καὶ, “τῷ αἰῶνι τούτῳ,” εἶπε·
διὰ τούτου μὲν τὸ ἐπίκηρον ^ωδηλῶν, διὰ δὲ τοῦ σχήματος τὸ
ἀνυπόστατον. Κἂν γὰρ πλούτον εἶπης, κἂν δόξαν ^εεἶπης, κἂν σώ-
ματος ὄραν, κἂν τρυφήν, κἂν ^υἄλλ’ ὅτιοῦν τῶν δοκούντων εἶναι
μεγάλων, σχῆμα μόνον ἐστίν, οὐ πράγματος ἀλήθεια, ἐπίδειξις
καὶ ²προσωπεῖον, ³οὐχ ὑπόστασις μένουσα. Ἀλλὰ ^βσύ μὴ
συσχηματίζου τούτῳ, ἀλλὰ “μεταμορφοῦ, ^εφησὶ, τῇ ἀνακαι-
νώσει τοῦ νοός.” Οὐκ ^δεἶπε, μετασχηματίζου, ἀλλὰ, “μετα-
μορφοῦ,” δεικνὺς ὅτι τὸ μὲν τοῦ κόσμου, σχῆμα· τὸ δὲ τῆς
659 ἀρετῆς, οὐ σχῆμα, ἀλλὰ μορφή ^ετις ἀληθῆς φυσικὸν ἔχουσα
κάλλος, οὐ δεόμενον τῶν ἔξωθεν ἐπιτριμμάτων τε καὶ σχημάτων,
τῶν ὁμοῦ τε φαινομένων καὶ ἀπολλυμένων. Καὶ γὰρ ἅπαντα
ταῦτα, πρὶν ἢ φανῆναι, ^εδιαλύεται. Ἄν τοίνυν τὸ σχῆμα
ρίψῃς, ταχέως ἐπὶ τὴν μορφήν ἤξεις. Οὐδὲν γὰρ τῆς κακίας
ἀσθενέστερον, οὐδὲν οὕτω παλαιούται ῥαδίως. ^εΕἶτα ἐπειδὴ
ἀνθρώπους ὄντας εἰκὸς καθ’ ἐκάστην ἁμαρτάνειν τὴν ἡμέραν,
παραμυθεῖται τὸν ἀκροατὴν λέγων, ὅτι καθ’ ἐκάστην ἀνακαίνου
Βσαντόν. ^hὍπερ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν ^ιποιούμεν, παλαιουμένας αὐ-
τάς ^καὶ διορθοῦντες, τοῦτο καὶ ἐπὶ σαντοῦ ποιεῖ. Ἡμαρτες
σήμερον; ἐπαλαιώσας σου τὴν ψυχὴν; Μὴ ἀπογνῶς ^ιμηδὲ
ἀναπέσης, ἀλλ’ ἀνακαίνισον αὐτὴν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι καὶ
ἐξομολογήσει, καὶ τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐργασίᾳ· καὶ ^mμηδέποτε
τοῦτο διαλίπῃς ποιῶν. Καὶ πῶς δυνησόμεθα τοῦτο ποιεῖν;
“Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ^νκαὶ γινώσκειν τί τὸ
θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.” Ἡ
τοῦτό φησιν, ἀνανεώθητε, ἵνα μάθητε τὰ συμφέροντα καὶ τὸ
C θέλημα τοῦ θεοῦ· ἢ ὅτι οὕτω δύνασθε ἀνανεωθῆναι, ἐὰν μάθητε
τὰ συμφέροντα, καὶ τί ποτε βούλεται ὁ θεός. Ἄν γὰρ ^οεἰδῆς

11 I Cor. vii. 31.

[†] καὶ om. C. ⁸ αὐτὸν C. [†] παράγει γὰρ τὸ Edd. γὰρ deest in omni-
bus. ^ν οὐδὲ pro καὶ omnes. Ita edidit Montef. ^ω δηλῶν om. I.
^ε εἶπης assumtum ex A.C.D.E.F.H.I. ^υ ἄλλο τι οὖν B. ἄλλο ὅτιοῦν D.E.
² πρόσωπον A.H.I. ³ οὐχὶ A.B.F.I. Statim ὑπόστασις τις Edd. τις deest
in A.B.D.E.F.H.I. ^β σύ om. C. ^ε φησὶν ἐν τῇ Edd. ἐν om. A.C.D.
F.H.I. Cat. φησὶν ἐν om. B. ^δ εἶπεν] + ἀλλὰ A.E.F.H.I. ^ε τις ἀληθῆς
om. C. ^ε διαλύεται omnes. λύεται Edd. ^ε ἐπειδὴ δὲ ἀνθ. (sic) C. ^h ὅπερ]
καὶ ὅπερ B.D. ^ι ποιούμεν om. C. ^κ αἰὲ om. I. Statim διορθοῦμεν idem.
^ι μηδὲ] μὴ C. ^m μηδέποτε C.D. Mox διαλείπῃς E.H. ⁿ Haec καὶ γινώ-
σκειν accesserunt ex nostris A.B.D.E.F.H.I. et Mosqq. ^ο εἰδῆς pro ἴδῃς
A.B.D.E.H. Cat.

τοῦτο, καὶ τῶν πραγμάτων ῤμάθης διαγινώσκειν τὰς φύσεις, ἐπελάβου τῆς ὁδοῦ τῆς ἡκατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπάσης. Καὶ τίς ἀγνοεῖ τὰ συμφέροντα, φησὶ, καὶ τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ; Οἱ πρὸς τὰ παρόντα ἐπτοημένοι πράγματα, οἱ πλοῦτον ζηλωτὸν εἶναι ῤνομίζοντες, καὶ πενίαν ἐξευτελίζοντες, οἱ ὁδυναστέαν διώκοντες, οἱ πρὸς τὴν δόξαν τὴν ἔξωθεν κεχηνότες, οἱ μεγάλους ἑαυτοὺς εἶναι νομίζοντες, ὅταν οἰκίας ῤλαμπρὰς ἐγείρωσι, καὶ τάφους πολυτελεῖς πρίωνται, καὶ ἀνδραπόδων ἀγέλας ἔχωσι, D καὶ πολὺν εὐνοῦχων περιφέρωσιν ἐσμὸν. ῤΟὔτοι καὶ τὰ συμ- φέροντα αὐτοῖς καὶ ῤτὰ θελήματα τοῦ θεοῦ ἀγνοοῦσι. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρωτα ταῦτα ῤέν τι ἐστί. Τὰ τε γὰρ συμφέροντα ἡμῖν ὁ θεὸς βούλεται καὶ ῤ βούλεται ὁ θεὸς, ταῦτα καὶ ῤτὰ συμφέροντα ἡμῖν ἐστί. Τίνα οὖν ἐστίν, ἅπερ ὁ θεὸς βούλεται; ῤΕν πενία ζῆν, ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ῤἐν ὑπεροψία δόξης, ἐν ἐγκρατείᾳ, οὐκ ἐν τρυφῇ, ἐν θλίψει, οὐκ ἐν ἀνέσει, ἐν τῷ ῤπεν- θεῖν, οὐκ ἐν τῷ διαχεῖσθαι καὶ γελᾶν, ἐν τοῖς ἄλλοις οἷς ἐνο- μοθέτησεν ῤἅπυσιν. ῤἈλλ' οἱ πολλοὶ ταῦτα καὶ οἰωνίζονται. E τοσοῦτον ῤἀπέχουσι νομίζουσιν εἶναι ῤτὰ συμφέροντα, καὶ θεοῦ θελήματα. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ ἐγγὺς ποτε τῶν ὑπὲρ ῤτῆς ἀρετῆς ἐλθεῖν δυνήσονται πόνων. Οἱ γὰρ μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅ τι ποτέ ἐστιν ἀρετὴ εἰδότες, ἀλλὰ τὴν κακίαν ῤἀντὶ ταύτης θαυμάζοντες, καὶ τὴν πόρνην ἀντὶ τῆς σώφρονος γυναικὸς ἑαυ- τοῖς ῤσυγκατακλίνοντες, πότε δυνήσονται ἀποστῆναι ῤτοῦ πα- ρόντος αἰῶνος; Διὸ χρὴ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν κρίσιν ἡμῖν εἶναι τῶν πραγμάτων ῤδιηρθρωμένην· καὶ μὴ μετίωμεν ἀρετὴν, ἐπαινεῖν ἀρετὴν· καὶ μὴ ῤφεύγωμεν κακίαν, κακίζουσιν ῤπονηρίαν, ῤνα τέως τὰς ψήφους ἀδεκάστους ἔχωμεν. Οὕτω γὰρ ὁδῷ προβαίνοντες, καὶ τῶν ἔργων ῤἐπιλαβέσθαι δυνησό- 660 μεθα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς κελεύει ἀνανεοῦσθαι, “εἰς τὸ δοκιμάζουσιν ὁῦμάς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ.” ῤΕνταῦθα δέ μοι

ῤ μαθήσῃ C. Mox καὶ τῆς ὁδοῦ ἐπελάβου τῆς κ. τ. ἀρετὴν φερούσης idem. ῤ κατὰ τὴν ἀρετὴν omnes. κατ' ἀρετὴν Edd. et Cat. ῤ νομίσαντες ἐξευ- τελίσαντες C. ῤ δυναστείας omnes. δυναστείας Edd. ῤ ἔξω C. ῤ λαμ- πρὰς] πολυτελεῖς A. B. F. H. I. ῤ Sequentia desunt in A. usque ad v. δεκνὺς p. 660 E. ῤ τὰ θελήματα τοῦ θ. B. F. H. I. Cat. τοῦ θ. τὰ θ. D. E. τὸ θέλημα τοῦ θ. Edd. ῤ ἐν τι om. C. ῤ τὰ, quod aberat, est in B. C. E. F. H. I. Mox ἐστὶ accessit ex omnibus. ῤ ἐν] οὐκ ἐν C. ῤ πενθεῖν B. C. D. E. F. H. πένθει Edd. ῤ ἅπασιν om. C. ῤ ἀπέχ. ν. εἶναι] ἀπέ- χουσιν εἰδέναι I. νομίζουσιν εἶναι C. ῤ τὰ] ταῦτα B. D. E. αὐτὰ Cat. Mox θέλημα C. ῤ τῆς om. C. ῤ ἀντ' αὐτῆς B. E. πρὸ ταύτης I. ῤ συγ- κατακλίνοντες pro συγκατακλείοντες C. D. E. F. et ex corr. B. ῤ τοῦ] ἀπὸ τοῦ C. ῤ διωρθωμένην C. ῤ φεύγωμεν C. D. E. F. H. I. φύγωμεν Edd. ῤ πονηρίαν] κακίαν I. τὴν πονηρίαν C. D. ῤ ἐπιλαθέσθαι I. ῤ ἡμάς C. D.

καὶ Ἰουδαίων καθάπτεσθαι δοκεῖ, τῶν ἐχομένων τοῦ νόμου. Θέλημα ῥμὲν γὰρ ἦν τοῦ θεοῦ καὶ ἡ παλαιὰ πολιτεία· ἀλλ' οὐ (17) προηγούμενον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν συγχωρηθέν· τὸ δὲ τέλειον καὶ εὐάρεστον, ἡ καὶ καινὴ πολιτεία. Καὶ γὰρ λογικὴν ὅτε ἐκάλεσε λατρείαν, πρὸς ἐκείνην ἀντιδιαστέλλων αὐτὴν οὕτως ὠνόμασε.

¹² “Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.” Ἀνωτέρω εἰπὼν, “Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν παρακαλῶ ὑμᾶς,” ἐνταῦθα πάλιν λέγει, “διὰ τῆς χάριτος.” Ὅρα διδασκάλου ταπεινοφροσύνην, ὅρα γνώμην ἑκατεσταλμένην. Οὐδαμοῦ ἑαυτὸν ἀξιόπιστον εἶναι φησι πρὸς τὴν τοιαύτην παραίνεσιν καὶ συμβουλήν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ θεοῦ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ, ποτὲ δὲ τὴν χάριν. Οὐ γὰρ ἐμὸν λόγον λέγω, φησὶν, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Καὶ οὐκ εἶπε, λέγω γὰρ ὑμῖν διὰ τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ, ἢ λέγω γὰρ ὑμῖν διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ, “διὰ τῆς χάριτος” συνεχῶς τῶν εὐεργεσιῶν ἀναμνησκων, ὥστε ἑυγνώμονεστέροις ποιῆσαι, καὶ δεῖξαι καὶ ταύτῃ ὑπευθύνους ὄντας τῇ τῶν λεγομένων ὑπακοῇ. “Παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν.” Οὐχὶ τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι ἑμόνον, ἀλλὰ καὶ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, καὶ δούλῳ καὶ ἑλευθέρῳ, καὶ ἰδιώτῃ καὶ σοφῷ, καὶ γυναικὶ καὶ ἀνδρὶ, καὶ νέῳ καὶ γέροντι. Κοινὸς γὰρ οὗτος ὁ νόμος, ἐπειδὴ καὶ δεσποτικὸς. Οὕτω καὶ ἀνεπαχθῇ ὁ τὸν λόγον ποιεῖ, πᾶσι προτιθεὶς τὰ διδάγματα, καὶ τοῖς οὐκ οὖσιν ὑπευθύνους, ἵνα οἱ ὑπεύθυνοι τὴν τοιαύτην ἐπιτίμησιν καὶ διόρθωσιν εὐκολώτερον δέξωνται. Καὶ τί λέγεις, εἰπέ μοι; “Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.” Τὴν μητέρα ἐνταῦθα εἰσάγει τῶν ἀγαθῶν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸν διδασκαλὸν τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος εἰς τὸ ὅρος ἀναβὰς, καὶ τὸν ἡθικὸν μέλλον ὑφαίνειν λόγον, ἐντεῦθεν ἤρξατο πρῶτον, καὶ ταῦτα κατέβαλε τὰ θεμέλια, αὐτῷ λέγων. ¹³ “Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι” οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν δογματικῶν ἐπὶ τὰ ἡθικώτερα νῦν

12 v. 3.

13 Matth. v. 3.

ῥ μὲν et τοῦ θεοῦ om. C. Mox παλαιὰ om. B. ἡ καὶ καινὴ—πρὸς ἐκείνην] ἡ λογικὴ λατρεία. πρὸς ἐκείνην γὰρ I. ὅτε] αὐτὴν C. οἰκτιρμῶν] + τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ θεοῦ om. B.E.F.H.I. καταστελλομένην H. Haec λέγω γὰρ ὑμῖν διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ θεοῦ desunt in B.D.E.F.H.I. Cat. w συγγνώμονεστέροις C. x μόνῳ H. y τὸν λ. ποιεῖ (ποιεῖται H.) Sic omnes. ποιεῖται τὸν λόγον Edd. z ἡθικώτερον C. a οὕτω om. D.E. b οὗτος C. Mox ἐπὶ τὸ ἡθικώτερον H.

ἐκβὰς, ἐδίδαξε ^ε μὲν καθόλου τὴν ἀρετὴν, ^δ τὴν θαυμαστὴν θυσίαν παρ' ἡμῶν ἀπαιτήσας· μέλλων δὲ ^ε καὶ κατὰ μέρος αὐτὴν ὑπογράφειν, ὥσπερ ἀπὸ κεφαλῆς τῆς ταπεινοφροσύνης ἄρχεται, καὶ φησι, “Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν” τοῦτο γάρ ^ε ἐστὶ θέλημα τοῦ θεοῦ· “ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.” ^α Ὁ δὲ λέγει, ^ς τοιοῦτόν ἐστιν· ἐλάβομεν φρόνησιν, οὐχ ἵνα εἰς ἀπόνοιαν αὐτῇ χρῴσώμεθα, ἀλλ' ἵνα εἰς σωφροσύνην. ^β Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰς τὸ ταπεινοφρονεῖν, ἀλλ', “εἰς τὸ σωφρονεῖν” σωφροσύνην ἐνταῦθα λέγων, ^ι οὐ τὴν ἀντιδιαστελλομένην ^κ τῇ ἀσελγείᾳ ἀρετῇ, οὐδὲ τὸ ἀπηλλάχθαι ἀκολασίας, ἀλλὰ τὸ νῆφειν καὶ ὑγιαίνειν κατὰ διάνοιαν. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο σωφροσύνη λέγεται, ἀπὸ τοῦ σώας ἔχειν τὰς φρένας. Δεικνύς τοίνυν, ὅτι τὸν μὴ μετριάζοντα οὐδὲ σωφρονεῖν ἐνι, τουτέστι, καθεστηκέναι καὶ ὑγιαίνειν, ἀλλὰ παραπαίει καὶ ἐξέστηκεν ὁ τοιοῦτος, ^ι καὶ παραπλήγος παντός ἐστὶ μανικώτερος, σωφροσύνην ἐκάλεσε τὴν ταπεινοφροσύνην. “Ἐκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ^{ββι} ἐμέρισε μέτρον πίστεως.” Ἐπειδὴ γὰρ ^τ τῶν χαρισμάτων ἡ δόσις πολλοὺς εἰς ἀπόνοιαν ἐπήρε καὶ παρὰ τούτοις καὶ παρὰ Κορινθίοις, ὅρα πῶς ^β καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος δήλην ποιεῖ, καὶ κατὰ μικρὸν ὀυποσύρει. Εἰπὼν γὰρ ὅτι δεῖ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐπήγαγεν, “Ἐκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως” πίστιν ἐνταῦθα τὸ χάρισμα καλῶν. Εἰπὼν δὲ ὅτι ἐμέρισε, καὶ τὸν ἔλαττον εἰληφότα παρεμυθήσατο, καὶ τὸν μεῖζονος ἀπολαύσαντα κατέστειλεν. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἐμέρισε, καὶ μὴ σὸν τὸ κατόρθωμα, τί μέγα φρονεῖς; Εἰ δέ ^β τις β τὴν πίστιν ἐνταῦθα μὴ τὸ χάρισμα λέγοι καλεῖσθαι, καὶ ^γ τοῦτο πάλιν μειζόνως δείκνυσιν αὐτὸν ταπεινοῦντα τοὺς ἀλαζόνας. Εἰ γὰρ ^δ τοῦ χαρίσματος αἰτιόν ἐστιν, ἡ πίστις καθ' ἣν τὰ θαύματα ^ς γίνεταί, καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ θεοῦ, πόθεν μέγα φρονεῖς; Καὶ γὰρ εἰ μὴ παρεγένετο, μηδὲ ἐσαρκώθη, οὐδ' ἂν τὰ τῆς πίστεως προεχώρησεν. Ὡστε πάντα ἐκείθεν τὴν ἀρχὴν ἔχει τὰ ἀγαθὰ. Εἰ δὲ αὐτὸς δίδωσιν, οἶδε πῶς μερίζει. Πάντας

^ε μὲν] + γὰρ C. Statim καθόλου om. I. ^δ τὴν om. C.I. Mox οὖσαν pro θυσίαν H. ^ε καὶ accessit ex omnibus. Statim κατὰ μ. αὐτὴν pro αὐτὴν κατὰ μ. omnes. ^ι τὸ θέλημα Edd. τὸ om. C. τοῦτο γὰρ θ. τοῦ θεοῦ Cat. Clausula τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ deest in B.D.E.F.H.I. Sequentia ἀλλὰ φρ. εἰς τὸ σωφρονεῖν om. I. ^ς τοῦτο B.E.F. Cat. ^β καὶ om. H. ^ι οὐ] οὐχὶ C. ^κ τῆς ἀσελγείας H. Mox τὸ ἀπαλλαχθῆναι idem. ^ι καὶ] καὶ γὰρ C.D. ἀλλὰ καὶ E. Mox παντός om. I. ^τ τῶν om. A. ^β καὶ accessit ex omnibus. ^ο ὑπορύττει E. ^β τις om. A. Mox λέγοι omnes. λέγει Edd. ante Ben. ^γ τούτῳ A.B.E. Cat. ^δ ὁ, quod aberat, est in A.B.D.F.H.I. Cat. καὶ pro ὁ C. Mox ἐστὶν accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ἐστὶν αἰτιον inverso ord. Cat. ^ς γίνονται C.

γὰρ αὐτὸς ἐποίησε, καὶ πάντων ὁμοίως κήδεται. Καὶ ὥσπερ τὸ δοῦναι ἀπὸ φιλανθρωπίας γέγονεν, οὕτω καὶ τὸ πόσον δοῦναι. Οὐ γὰρ δὴ περὶ τὸ κεφάλαιον ἐπιδειξάμενος τὴν (17)
 C ἀγαθότητα, ὅπερ ἐστὶ τὸ δοῦναι τὰ χαρίσματα, ἐν τῷ ἑμέτρῳ σε προδοῦναι ἔμελλεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀτιμάσαι ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἔδωκε τὴν ἀρχήν· εἰ δὲ σῶσαι καὶ τιμῆσαι ἐσπούδακε· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ παρεγένετο, καὶ τοσαῦτα διένειμεν ἀγαθὰ· ὅτι θορυβῇ καὶ ταραττῇ, καὶ εἰς μωρίαν ἀποκέχρησαι ὡς τῇ φρονήσει, μειζόνως τοῦ φύσει τοιούτου κατασχύνων σαυτὸν; Τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ φύσεως γενέσθαι μωρὸν, οὐκ ἔγκλημα· τὸ δὲ διὰ φρονήσεως γενέσθαι μωρὸν, καὶ συγγνώμης ἐστέρηται, καὶ μείζονα φέρει τὴν κόλασιν.

D Ὑποτιοῦντο οἱ ἐπὶ σοφία μέγα φρονούντες εἰσι, καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἑκπίπτοντες τὴν ἐσχάτην. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μωρὸν ὡς ἀπόνοια ποιεῖ. Διὸ καὶ ὁ προφήτης οὕτως ἐκάλει τὸν βάρβαρον ἁλέγων, ¹⁴ “Ὁ δὲ μωρὸς μωρὰ λαλήσει.” Ἴνα δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων ἑαυτῶν μάθῃς αὐτοῦ τὴν μωρίαν, ἄκουσον τί φησιν· ¹⁵ “Ἐπάνω τῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. Καταλήψομαι τῇ χειρὶ μου τὴν οἰκουμένην ὡς νοσσιὰν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡς ἀρῶ.” Τούτων οὖν τί μωρότερον γένοιτ' ἂν τῶν ῥημάτων; Καὶ ἐκάστη δὲ μεγαληγορία τοῦτο εὐθέως ἐπισπᾶται τὸ ὄνειδος.
 E Καὶ ἕκαστον ῥῆμα τῶν ἀπονενοημένων εἰς μέσον ἀγάγω, οὐ δυνήσῃ διαγνῶναι πότερον ἀπονενοημένου ἢ μωροῦ τὰ ῥήματα· οὕτως ἔν ἐστι τοῦτ' ἐλάττωμα. Καὶ γὰρ ἕτερός τις βάρβαρος πάλιν φησὶ, ¹⁶ “Θεὸς ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἄνθρωπος” καὶ ἄλλος πάλιν, “Μὴ δυνήσεται ὁ θεὸς σῶσαι ὑμᾶς, ἢ ἐξελέσθαι ἐκ τῶν χειρῶν μου;” καὶ ὁ Αἰγύπτιος δὲ, “Οὐκ οἶδα τὸν κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστελῶ.” Καὶ ὁ παρὰ τῷ προφῆτῃ ἄφρων τοιοῦτός τις ἐστὶ, λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ,

¹⁴ Esai. xxxii. 6.
 Exod. v. 2.

¹⁵ Ibid. xiv. 14. x. 14.

¹⁶ Ezech. xxviii. 2. Dan. iii. 15.

^t μέσῳ C. Statim προδοῦναι pro προδιδόναι A. B. D. E. F. H. I. ^v τί A. B. D. E. H. I. Cat. τίνος ἕνεκεν Edd. ^w τῇ φρονήσει om. A. H. I. ^x καὶ om. E. ^y ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀπονοίας, καὶ τῶν ἐπὶ σοφία μέγα φρονούντων καὶ περὶ μωρίας καὶ ὑπερηφανίας ἐκ τοῦ μὴ εἶδέναι τὸν κύριον καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης. Veron. ^z ἐκπίπτοντες B. C. D. E. H. ἐμπίπτοντες Edd. ^a λέγων om. A. E. ^b αὐτοῦ A. C. D. E. ^c αὐτοῦ τὴν μ.] τὴν μ. αὐτοῦ D. αὐτοῦ om. E. αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν I. ^d τοῦ om. Veron. Sav. Mor. Legitur in A. B. C. D. E. H. I. ^e καὶ om. A. E. H. ^f Sic omnes. τῶν ῥημάτων τί μ. γένοιτ' ἂν hoc ord. Edd. ^g τις accessit ex B. C. D. E. F. I. Mox θεὸς ἐγώ εἰμι pro ἐγώ εἰμι θεὸς omnes. ^h καὶ ἄλλος πάλιν om. H. πάλιν om. D. E. ⁱ ἐξελέσθαι] + ὑμᾶς C. ^k τις accessit ex B. D. E. F. H. I. ^l καρδίᾳ αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ om. A. C. D. E. H. I.

17 “Οὐκ ἔστι θεός” καὶ ὁ Κάιν ^m δὲ, “Μὴ φύλαξ ἐγὼ εἰμι τοῦ ἀδελφοῦ μου;” Ἄρα μὴ ⁿ δύνασαι διαγνῶναι πότερον ἀπονενοημένων ἢ μωρῶν τὰ ῥήματα; Ἡ γὰρ ἀπόνοια τῆς συμμετρίας 662 ἐκπίπτουσα καὶ ἀπὸ τοῦ νοῦ γινομένη· διὸ καὶ ἀπόνοια λέγεται καὶ μωροὺς καὶ ἀλαζόνας ἐργάζεται. Καὶ ^o γὰρ ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου· οὐκοῦν ἀρχὴ μωρίας τὸ μὴ εἰδέναι τὸν κύριον. Εἰ τοίνυν τὸ εἰδέναι σοφία, τὸ μὴ εἰδέναι μωρία, ^p τοῦτο δὲ τὸ μὴ εἰδέναι ἐξ ὑπερηφανίας γίνεται· ἀρχὴ γὰρ ὑπερηφανίας τὸ μὴ εἰδέναι τὸν κύριον· ἄρα ἡ ὑπερηφανία μωρία ἐσχάτη. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Ναβάλ, εἰ καὶ μὴ ^r πρὸς θεόν, ἀλλὰ πρὸς ἄνθρωπον, ^s ἐξ ἀπονοίας ἀνόητος γεγονώς· ἀλλ’ ὕστερον ^t ἀπέ-Β θανε τῷ δέει. Ὅταν γάρ τις ἐκπέσῃ τοῦ μέτρου ^v τῆς φρονήσεως, καὶ δειλὸς ὁμοῦ καὶ θρασὺς γίνεται, τῆς ψυχῆς ἀσθενοῦς γινομένης. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα, ὅταν τὴν σύμμετρον ^w ἀπολέσῃ κρᾶσιν, γενόμενον δύσκρατον, πᾶσιν ἀλίσκεται τοῖς πάθεσιν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴν τὸ μεγαλοφυὲς ἀπολέσῃ καὶ τὸ ταπεινοφρονεῖν, ^x ἔξιν δεξαμένη τινὰ ἀσθενῇ, καὶ δειλὴ καὶ θρασεῖα καὶ ἀνόητος ^y γίνεται, καὶ ἑαυτὴν ^z ἀγνοεῖ λοιπόν. Ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, πῶς τὰ ὑπὲρ ^a αὐτὸν εἴσεται; Καθάπερ γὰρ ὁ φρενίτιδι κατεχόμενος, ὅταν ἑαυτὸν ἀγνοήσῃ, οὐδὲ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν οἶδε· καὶ ὀφθαλμοὺς, ὅταν αὐτὸς ^b πηρωθῇ, C πάντα σκοτοῖ τὰ λοιπὰ μέλη· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀπονοίας συμβαίνει. Διὸ καὶ τῶν μαινομένων εἰσὶν ἀθλιώτεροι οὗτοι, καὶ τῶν φύσει μωρῶν. Καὶ γὰρ ὁμοίως τούτοις γέλωτα κινουσι, καὶ ὁμοίως ἐκείνοις εἰσὶν ἀηδεῖς· καὶ ἐξεστήκασιν μὲν ὥσπερ ἐκείνοι, ^c ἀλλ’ οὐκ ἐλεοῦνται ὥσπερ ἐκείνοι· παραφρονοῦσι δὲ ὥσπερ οὗτοι, ἀλλ’ οὐ συγγινώσκονται ὥσπερ οὗτοι, ἀλλὰ μισοῦνται μόνον· καὶ τὰ ἐλαττώματα ἐκατέρων ἔχοντες, τῆς συγγνώμης ἐκατέρων ^d εἰσὶν ἐστερημένοι, οὐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν σχημάτων ὄντες καταγέλαστοι. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τὸν ἀνχένα ἀνατείνεις; τί δὲ βαδίζεις D ἐπ’ ἄκρων ὀνύχων; τί τὰς ὀφρὺς ἀνασπᾷς; τί τὸ στήθος

17 Psal. xiii. 1. Gen. iv. 9.

^m δὲ om. E. ⁿ δύνασθε I. ^o γὰρ pro εἰ omnes. ^p τοῦτο δὲ τὸ μὴ] Sic A.B.D.E.F.H. τοῦτο δὲ μὴ I. τὸ μὴ C. τὸ δὲ μὴ Edd. ^q ἀπονοίας C.D. ^r πρὸς τὸν θεὸν A.H.I. Mox πρὸς τὸν ἄνθρωπον A.H. ^s Haec ἐξ ἀπ. ἀν. γεγονώς desunt in H. ^t ἐναπέθανε C.D. ^v τῆς φρ.] τῆς φύσεως τῆς φρ. C. ^w ἀποβάλλῃ C. Mox γενόμε. pro γινόμε. A.B.D.E.F.H. ^x ἔξιν] + δὲ B. Mox τινὰ ἀσθενῇ, καὶ δειλὴ A.B.C.D.F.H.I. Edebatur τινὰ, ἀσθενῆς καὶ δειλὴ. ^y γεγένηται C. ^z ἀγνοεῖ A.B.D.E.F. ἀγνοήσει Edd. ^a αὐτὸν A.B.C.E.F.H.I. αὐτὸν D. ἑαυτὸν Edd. ^b τυφλωθῇ C. ^c Verba ἀλλ’ οὐκ ἐλεοῦνται ὥσπερ ἐκείνοι absunt a nostris A.B.D.E.F.H.I. ^d εἰσὶν ἐστερημένοι pro ἐστερηται B.C.D.E.F.H.I. εἰσὶν om. A.

φυσᾶς; Τρίχα οὐ δύνασαι ποιῆσαι λευκὴν ἢ μέλαιναν, καὶ ὡς πάντων κρατῶν, οὕτως ἀεροβατεῖς. Τάχα ἐβούλου σοι καὶ πτερὰ ^εφῦναι, ἵνα μὴ βαδίζῃς ἐπὶ τῆς γῆς· τάχα καὶ τέρας εἶναι ἐπιθυμεῖς. Νῦν γὰρ οὐχὶ τέρας σαυτὸν πεποίηκας, ἄνθρωπος ^εμὲν ὢν, πέτεσθαι δὲ ἐπιχειρῶν; μᾶλλον δὲ καὶ πετόμενος ἔνδοθεν, καὶ φλεγμαίνων πάντοθεν; Τί σε καλέσω, καὶ Εκαθελῶ σου τὴν ἀπόνοιαν; ^εΕἶπω σε τέφραν καὶ κόνιν καὶ (178) καπνὸν καὶ κονιορτόν; ^ηΕἶπον μὲν τὴν εὐτέλειαν, οὐδέπω δὲ ἀκριβῶς τῆς εἰκόνος ἐπελαβόμεν ^ιἥς ἐβουλόμην· καὶ γὰρ καὶ τὴν φλεγμονὴν καὶ τὸ ^κδιάκενον αὐτῶν ἅπαν παραστήσαι βούλομαι. Ποίαν οὖν ^λἂν εὔροιμεν τούτοις εἰκόνα ἀρμόζουσαν; Ἐμοὶ δοκοῦσι ^μστυπείῳ καταφλεγέντι προσεικέναι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο ^νδοκοῦν οἰδεῖν μετὰ τὸν ἐμπρησμόν, καὶ ^οδιανεστηκέναι, ^ρμικρὰν χειρὸς ἀφὴν ἂν ὑπομείνῃ, κατηνέχθη ^στε ἅπαν, καὶ τέφρας ἀπάσης εὐτελέστερον ἐφάνῃ. Τοιαῦται καὶ τούτων αἱ ψυχαί· τὸ γὰρ φύσημα αὐτῶν τὸ διάκενον καὶ ἡ τυχούσα 663 προσβολὴ δυνήσεται ταπεινῶσαι καὶ καθελεῖν. Τὸν γὰρ ἀπονενοημένον ἀνάγκη ^τπάντως καὶ ἀσθενῆ τινα εἶναι. Οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ ὕψος ^υὑγίης, ἀλλ' ὥσπερ αἱ πομφόλυγες εὐκόλως ^φρήγνυνται, οὕτω καὶ οὗτοι ραδίως ἀπόλλυνται. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, δός μοι θρασὺν καὶ ἀπονενοημένον, καὶ ^ψπτωκὸς δειλότερον ὅψει γινόμενον καὶ ἀπὸ τῆς τυχούσης περιστάσεως. Ὡςπερ γὰρ ἡ ^ωμὲν ἀπὸ φρυγάνων αἰρομένη φλόξ ὁμοῦ τε ἀνήφθη, καὶ κόνις ἐγένετο, ἡ δὲ τῶν ^xστερρῶν ξύλων φύσις οὐτε ἐξάπτεται ραδίως, καὶ ἐπὶ πολὺ διατηρεῖ καιομένην τὴν B φλόγα· οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ αἱ μὲν στερραὶ καὶ βεβηκυῖαι, οὐκ εὐκόλως οὕτε ἐκκαίονται οὕτε σβέννυνται· οὗτοι δὲ ἀμφοτέρωτα ταῦτα ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ πάσχουσι. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, τὴν ταπεινοφροσύνην ἀσκῶμεν. Οὐδὲν γὰρ αὐτῆς δυνατώτερον, ἀλλὰ καὶ πέτρας ἰσχυροτέρα, καὶ ἀδάμαντος στερροτέρα, καὶ

^ε φῦναι I. ^ε μὲν om. I. Mox πέτεσθαι B.D.E.F.I. πέτασθαι Edd. ^ε ἂν εἶπω Edd. ἂν om. A.F.H.I. Flor. p. 239. (Tom. xii. p. 542 E.) ^η εἶπον μὲν—ἀκριβῶς] ἀλλ' οὐδὲ οὕτω I. ἀλλ' οὐδέπω ἀκριβῶς Flor. ^ι ἥς ἐβουλόμην om. D.E. Flor. ^κ διακαιόμενον C. ^λ ἂν om. E.H. Mox αὐτοῖς pro τούτοις C. ^μ στυπείῳ D.E. στυπείῳ C.I. στυπείῳ F. στυπείῳ Flor. Statim καταφλεγέντι A.B.C.D.E.F. Flor. καταφλέγοντι H. καταφλεχθέντι Edd. ^ν δοκοῦν pro δοκεῖ et οἰδεῖν μετὰ τὸν ε. pro μετὰ τὸν ε. οἰδεῖν omnes. ^ο διανεστ. (διανεστ. I.) pro ὑπερανεστ. omnes. ^ρ μικρὰν δὲ Edd. δὲ deest in omnibus. Mox ἂν ὑπομείνῃ (ὑπομείνῃ Flor.) pro ὑπομείναν libri omnes et Flor. ^σ τε om. C. ^τ πάντως—εἶναι] τινὰ καὶ ἀσθενῆ εἶναι C. ^υ ὑγείας C. ^φ ῥήγνυνται] ῥηγνύμεναι εὐθέως λύνονται C. Mox ἀπολοῦνται idem. ^ψ πτωκὸς B.D.F. πτωχοῦ A.E.H.I. πεπτωκὸς Edd. Vocabulum deest in C. ^ω μὲν om. C. ^x στερρῶν pro στερεῶν A.B.F.I. Mox φύσις om. C. ^y οὐδὲ C.D.E.H.I. Mox ἀλλ' pro καὶ I.

πύργων καὶ πόλεων καὶ τείχους ἐν μείζονι καθίστησιν ἡμᾶς ἀσφαλεία, πάντων ὑψηλοτέρα ^z γινομένη τῶν τοῦ διαβόλου μηχανημάτων ὥσπερ οὖν ἡ ἀπόνοια καὶ τοῖς τυχοῦσιν εὐχαιρώτους ποιεῖ, πομφόλυγος, ὥσπερ ἔφην, εὐκολώτερον ῥηγνυμένη, καὶ ἀράχνης ^a ταχύτερον σχιζομένη, καὶ καπνοῦ θάττον δια-^C λυομένη. Ἰν' οὖν ἐπὶ τῆς ^b στερραῦς πέτρας ^c ὤμεν βεβηκότες, ἐκείνην ἀφέντες, ταύτην ἐλώμεθα. Οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀνάπανσιν εὐρήσομεν, καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα πάντων ἀπολαύσομεν τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ᾧμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KB.

¹ Καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει ^a πρᾶξιν· οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ^D ἔσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς, ἀλλήλων μέλη.

ΠΑΛΙΝ τῷ αὐτῷ ὑποδείγματι κέχρηται, ᾧ καὶ πρὸς Κορινθίους ἐχρήσατο, τὸ αὐτὸ τοῦτο καταστέλλων πάθος. Καὶ γὰρ μεγάλη τοῦ φαρμάκου ἡ δύναμις, καὶ τοῦ παραδείγματος ^b τοῦτου ἡ ἰσχὺς, εἰς τὸ διορθῶσαι τὸ τῆς ἀπονοίας νόσημα. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ^c σὺ μέγα φρονεῖς, φησίν; ἢ διὰ τί πάλιν ἕτερος ἑαυτὸν ἐξεντελίζει; οὐχὶ σῶμά ἔσμεν ἅπαντες ἐν, καὶ μεγάλοι ^E καὶ μικροί; Ὅταν οὖν κατὰ τὸ κεφάλαιον ἐν ὧμεν, καὶ ἀλλήλων μέλη, τί τῇ ἀπονοίᾳ σχίζεις σαυτόν; τί ἐπαισχύνη τὸν ἀδελφόν; Ὡσπερ ^d γὰρ ἐκεῖνός σου μέλος, οὕτω κἀκείνου σὺ καὶ πολλή ^e καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ὁμοτιμία. Δύο γὰρ ἱκανὰ καθελεῖν αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν τέθεικε· καὶ ὅτι ἀλλήλων ἔσμεν μέλη, οὐχ ὁ μικρὸς τοῦ μεγάλου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας τοῦ ἐλάττονος, καὶ ὅτι ἐν ἔσμεν ἅπαντες σῶμα· μᾶλλον δὲ καὶ ^f τρία· καὶ γὰρ καὶ χάρισμα ἔδειξεν ^g ὃν τὸ δοθέν. Μὴ τοίνυν μέγα φρόνει· ἐδόθη γάρ σοι ^h παρὰ τοῦ θεοῦ, οὐ σὺ ἔλαβες, οὐδὲ εὔρες. Διὰ τοῦτο καὶ ⁱ τῶν χαρισμάτων ἀπτόμενος, οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ μὲν 664

¹ CAP. XII. v. 4, 5.

^z γινομένη pro γενομένη A.B.D.E.H.I. ^a ταχύτερον] εὐκολώτερον C.
^b στερραῦς (στεράς H.) omnes. στερεᾶς Edd. ante Ben. ^c ὤμεν] + ἀεὶ E.
 HOM. XXII. ^a τάξιν H. Cf. Tom. x. p. 258 D. Statim οὕτως καὶ οἱ π. C.
^b τοῦτου ἡ ἰσχὺς A.B.D.E.F.H.I. ἡ ἰσχὺς τοῦτου Edd. ^c σὺ om. A.B.E.
 F.H.I. Agnoscit Cat. Statim μέγα pro μεγάλα libri omnes et Cat. ^d γὰρ
 om. B.E. ^e καὶ om. C. ^f τρία] χάρισμα C. Haec μᾶλλον δὲ—χάρισμα
 om. A.H.I. ^g ὃν] Sic B.C.D.F.H.I. ὃν E. ἐν Veron. ἐν ὃν Sav. cet.
 ἔδειξε τὸ δοθέν Cat. ^h παρὰ τ. θεοῦ ἔλαβες, οὐ σὺ εὔρες. διὰ τοῦτο C.
ⁱ τῶν] + ἄλλων C.

μείζον, ὁ δὲ ἔλαττον ἔλαβεν, ἀλλὰ τί; ^k Διάφορον. “Ἐχον-
 τες γὰρ, φησὶ, χαρίσματα,” οὐ μείζονα καὶ ἐλάττονα, ἀλλὰ,
 “διάφορα.” Τί γὰρ, εἰ ¹ καὶ μὴ τὰ αὐτὰ ἐπετάγης; ἀλλὰ τὸ
 σῶμα τὸ αὐτό ἐστί. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ χαρίσματος, εἰς
^m κατόρθωμα λήγει. Εἰπὼν γὰρ προφητείαν καὶ διακονίαν καὶ
 ὅσα τοιαῦτα, κατέληξεν εἰς ἐλεημοσύνην καὶ σπουδὴν καὶ ἀντί-
 ληψιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν τινας ἐναρέτους μὲν εἶναι, μὴ
 ἔχειν δὲ προφητείαν, δείκνυσιν ὅτι καὶ ⁿ τοῦτο χάρισμα, καὶ
 B πολλῶ μείζον ἐκείνου, ὥσπερ ἔδειξεν ^o ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους (179)
 καὶ τοσοῦτῳ μείζον, ὅσῳ τὸ μὲν ἔχει μισθόν, τὸ δὲ ἐστέρηται
 ἀμοιβῆς· ὅλον γὰρ δωρεὰ καὶ χάρις ἐστί. Διὰ τοῦτό φησιν·
² “Ἐχοντες ^p δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν
 δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν
 τῆς πίστεως.” Ἐπειδὴ γὰρ ἱκανῶς αὐτοὺς παρεμυθήσατο,
 βούλεται καὶ ἐναγωνίους ποιῆσαι, ^r καὶ σπουδαιοτέρους ἐργά-
 σασθαι, δεικνὺς ὅτι αὐτοὶ τὰς ἀφορμὰς ^s παρέχουσι τοῦ μείζον
 ἢ ἔλαττον λαβεῖν. Λέγει μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ
 δεδοσθαι· ^t ὡς ὅταν λέγῃ, “Ἐκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον
 C πίστεως” καὶ πάλιν, “Κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν”
 ἵνα καταστείλῃ τοὺς ὑπερηφάνους· λέγει δὲ καὶ παρ’ αὐτῶν τὰς
 ἀρχὰς γεγενῆσθαι, ἵνα διεγείρῃ τοὺς ῥαθύμους· ὁ καὶ ἐν τῇ
 πρὸς Κορινθίους ^w ποιεῖ, ἀμφοτέρω ταῦτα κινῶν. “Ὅταν μὲν
 γὰρ λέγῃ, ³ “Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα,” δείκνυσιν καὶ αὐτοὺς
 ὄντας αἰτίους τῆς διαφορᾶς τῶν διδομένων· ὅταν δὲ λέγῃ,
 “Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ^x ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν
 ἐκάστῳ καθὼς βούλεται,” ἐκείνο κατασκευάζει, τὸ μὴ δεῖν
 ἐπαίρεσθαι τοὺς εἰληφότας, πάντοθεν παραμυθούμενος αὐτῶν
 τὸ πάθος· ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. Καὶ πάλιν τοὺς ἀναπε-
 D πτωκότας διεγείρων φησὶν, “Εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀνα-
 λογίαν τῆς πίστεως.” Εἰ γὰρ ^y καὶ χάρις ἐστίν, ἀλλ’ οὐχ
 ἀπλῶς ἐκχεῖται, ἀλλὰ τὰ μέτρα παρὰ τῶν δεχομένων λαμβά-
 νουσα, τοσοῦτον ἐπιρρεῖ, ὅσον ἂν εὖρῃ σκευὸς πίστεως αὐτῇ

2 v. 6.

3 I Cor. xii. 31, 11.

^k διάφορα ex corr. B. διάφορα γὰρ ἔχοντες χαρίσματα, οὐ C. Verba ἀλλὰ
 τί—ἐλάττονα desunt in I. ¹ καὶ μὴ pro μὴ καὶ omnes. ^m κατορθώματα
 A.D.E.F. ⁿ τοῦτο τὸ χάρισμα C.E. quod tacite recepit Montef. Statim
 καὶ om. C. ^o ἐν] καὶ ἐν C. ^p δὲ om. H. Mox verba τοῦ θεοῦ accesserunt
 ex A.D.E.F.H.I. et Mosqq. ^q ἡμῖν B.C.D.E. Mosq. 3. ^r Verba
 καὶ σπ. ἐργάσασθαι δεικνὺς ἔτ' αὐτοὶ om. A.F.H.I. ἐργάσασθαι om. Cat.
^s ἔχωσι C. Statim μείζον ἢ ἔλαττον A.E.F.H.I. Cat. μείζονα ἢ ἐλάττονα
 (ἐλάττω B.C.) Edd. ^t ὡς om. A.F.H.I. ^v ἡμῖν B.C.D.I. ^w ἐποίει
 C. ^x τὸ ἐν C. Mox διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ idem. ^y καὶ om. H. Mox
 ἀλλ' om. A.B.H.I.

προσενεχθέν. ⁴ “Εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ.” Καθολικὸν πρᾶγμα ἐνταῦθα τίθησι. Καὶ γὰρ ἡ ἀποστολὴ διακονία λέγεται· καὶ πᾶν ἔργον πνευματικὸν διακονία. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἰδικῆς οἰκονομίας ^a ὄνομα τοῦτο, ἐνταῦθα μέντοι καθολικῶς εἴρηται. “Εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.” Ὅρα πῶς ἀδιαφόρως ^b αὐτὰ τίθησι, τὸ μικρὸν πρῶτον, καὶ τὸ μέγα ὕστερον· ^c πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο παιδεύων, ^d τὸ μὴ φυσᾶσθαι Ε μηδὲ ἐπαίρεσθαι. ⁵ “Εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει.” Καὶ τοῦτο διδασκαλίας εἶδος. ⁶ “Εἰ γὰρ ἐστὶν ἐν ὑμῖν λόγος παρακλήσεως, ^e φησὶ, πρὸς τὸν λαόν, λέγετε.” Εἴτα δεικνύς, ὡς ^f οὐ μέγα ὄφελος ἀρετὴν μετιέναι, εἰ μὴ μετὰ τοῦ προσήκοντος ^g τοῦτο γίνοιτο νόμου, ἐπάγει· “Ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότῃ.” Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ δοῦναι, ἀλλὰ δεῖ ^h καὶ μετὰ δαψιλείας τοῦτο ποιεῖν. Ἀπλότητα γὰρ τοῦτο οἶδε πανταχοῦ· ⁱ ἐπεὶ καὶ αἱ παρθέναι ἔλαιον εἶχον, ἀλλ’ ἐπειδὴ ^k ἀρκοῦν οὐκ εἶχον, τοῦ παντός ἐξέπεσον. “Ὁ προϋστάμενος, ἐν ⁶⁷³ σπουδῇ.” Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ^l προστῆναι. “Ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρότῃ.” Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἐλεῆσαι, ^m ἀλλὰ μετὰ δαψιλείας καὶ γνώμης ἀλύπου τοῦτο δεῖ ποιεῖν· μᾶλλον δὲ ⁿ οὐ μετὰ ἀλύπου ὁμόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ φαιδρῶς καὶ χαιρούσης. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον μὴ λυπείσθαι, καὶ χαίρειν. Τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ πρὸς Κορινθίους ἐπιστέλλων, μετὰ πολλῆς ^p κατεσκευάζε σπουδῆς. Εἰς μὲν γὰρ δαψίλειαν διεγείρων, ἔλεγεν· ⁷ “Ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ’ εὐλογίαις, ἐπ’ εὐλογίαις καὶ θερίσει” τὴν δὲ γνώμην ^q διορθούμενος, B προσετίθει· “Μὴ ἐκ λύπης, ^r ἢ ἐξ ἀνάγκης.” Ἀμφότερα γὰρ δεῖ παρεῖναι τῷ ἐλεοῦντι, καὶ ἀφθονίαν καὶ ἡδονήν. Τίνος γὰρ ἔνεκεν κλαίεις διδούς ^s ἐλεημοσύνην; τί δὲ ἀλγείς ἐλεῶν, καὶ τὸν καρπὸν ^t προδίδως τοῦ κατορθώματος; Εἰ γὰρ ἀλγείς, οὐκ ἐλεεῖς, ἀλλ’ ὥμους εἰ καὶ ἀπάνθρωπος. Εἰ γὰρ σὺ ἀλγείς, πῶς ἐκείνους ἐν λύπῃ ὄντας διαναστῆσαι ^v δυνήσῃ; Ἀγαπητὸν γὰρ,

4 v. 7.

5 v. 8.

6 Act. xiii. 15.

7 2 Cor. ix. 6, 7.

^z ἔργον πνευματικὸν (πνευματικὸς F.) Sic libri omnes et Cat. ἀγαθὸν πνευματικὸν ἔργον Edd. ^a ὄνομα] ἔνεκα C. ^b αὐτὰ τίθησι] ἀνατίθησι H. αὐτὸ τίθησι C. ^c πάλιν] καὶ πάλιν D.E. ^d τὸ om. C. ^e φησὶ om. A.D.E. H.I. φησὶν λόγος π. C. ^f οὐ μέγα] οὐδὲν C. ^g τοῦτο γίνοιτο νόμου] γένοιτ’ ἂν εἰρμοῦ C. ^h καὶ om. E.F.H.I. ⁱ ἐπειδὴ C. ^k τὸ ἀρκοῦν C. Mox ἐξέπεσαν C.F.I. ^l προστῆναι] + ἂν μὴ μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας τοῦτο ποιῇ D.E. Haec in textum recepit Montef. ^m ἀλλὰ καὶ μετὰ Edd. καὶ om. A.C.D.E.F.H.I. Cat. ⁿ οὐ] οὐδὲ I. ^o δεῖ μόνον Edd. δεῖ deest in omnibus. ^p κατεσκευάσε C. ^q διορθούμενος om. I. ^r ἢ] μηδὲ B. ^s ἐλεημοσύνην om. a pr. man. C. Mox ὁ ἐλεῶν idem. ^t προδίδως omnes. προδιδούς Edd. ^v δύνανσαι C.

μηδὲν ὑποπτεῦσαι ἐκείνον πονηρὸν, καὶ ὅταν μετὰ τοῦ χαίρειν παρέχῃς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν οὕτως αἰσχροὺς ἀνθρώποις εἶναι ^Cδοκεῖ, ὥς τὸ παρ' ἐτέρων λαμβάνειν, ἢ μὴ τῇ ὑπερβαλλούσῃ φαιδρότητι τὴν ὑποψίαν ἀνέλῃς, καὶ δείξῃς, ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον ἢ δίδως, ^Wκατέβαλες μᾶλλον ἢ ἀνέστησας τὸν λαμβάνοντα. Διὰ τοῦτό φησιν, “Ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρότητι.” Τίς γὰρ βασιλείαν λαμβάνων, σκυθρωπὸς ἐστί; τίς ἀμαρτημάτων ^Xσυγχώρησιν δεχόμενος, ἐν κατηφέᾳ μένει; Μὴ τοίνυν τῇ δαπάνῃ ^Yπρόσεχε τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τῇ διὰ τῆς δαπάνης προσόδῳ. Εἰ γὰρ ὁ σπείρων χαίρει, καίτοιγε ἐπ' ἀδήλοις σπείρων, πολλῶ μᾶλλον ὁ τὸν οὐρανὸν γεωργῶν. ^ZΟὕτω καὶ (180) ^Dὀλίγα δῶς, πολλὰ δώσεις· ὥσπερ οὖν ^Aἂν μετὰ σκυθρωπότητος, καὶ πολλὰ δῶς, ὀλίγα ^Bπεποίηκας τὰ πολλὰ. Οὕτω καὶ ἡ χήρα πολλὰ τάλαντα ὑπερηκόντισε διὰ δύο λεπτῶν· δαψιλῆς γὰρ ^Eἦν ἡ γνώμη. Καὶ πῶς ἔνι, φησὶ, πενία συζῶντα ἐσχάτη, καὶ πάντα ^Dκενοῦντα, μετὰ προθυμίας τοῦτο ποιεῖν; Ἐρώτησον τὴν χήραν, ^Eκαὶ ἀκούσῃ τὸν τρόπον, καὶ εἴσῃ ὅτι οὐχ ἡ πενία ποιεῖ τὴν στενοχωρίαν, ἀλλ' ἡ προαίρεσις καὶ τοῦτο καὶ ^Fτοῦναντίον ἐργάζεται. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν πενίᾳ μεγαλόψυχον εἶναι, καὶ ἐν πλούτῳ μικρολόγον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ μεταδόσει τὴν ἀπλότητα ζητεῖ, καὶ ἐν τῷ ἐλέῳ τὴν ἰλαρότητα, καὶ ^Eἐν τῇ προστασίᾳ τὴν σπουδὴν. Οὐδὲ γὰρ χρήμασι μόνον βούλεται ^Gτοῖς δεομένοις ἡμᾶς βοηθεῖν, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι καὶ πράγμασι καὶ ^Hσώματι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. Καὶ εἰπὼν τὴν προηγουμένην προστασίαν, τὴν διὰ τῆς διδασκαλίας, τὴν διὰ τῆς παρακλήσεως· αὕτη γὰρ ἀναγκαιοτέρα, ὅσῳ καὶ ψυχῆς ^Iἐστὶ τροφή· ἦλθεν ἐπὶ τὴν διὰ τῶν χρημάτων ^Kκαὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Εἴτα δεικνὺς πῶς ἂν ταῦτα κατορθωθείη, τὴν μητέρα αὐτῶν εἰσάγει, τὴν ἀγάπην. ⁸“Ἡ ἀγάπη γὰρ, φησὶν, ἀνυπόκριτος.” ^AἌν ταύτην ἔχῃς, οὐ δαπάνης ^Iαἰσθήσῃ χρημάτων, οὐ ⁶⁷⁴πόνου σωμαίων, ^Mοὐ μόχθου λόγων, οὐχ ἰδρώτος ^Nκαὶ διακονίας, ἀλλὰ πάντα οἷσις γενναίως, καὶ ^Oσώματι, καὶ χρήμασι, καὶ

8 v. 9.

^W καὶ κατέβαλες Edd. καὶ om. A.C.D.E.F.H.I. et ex corr. B. ^X συγχ. δεχ. pro δεχ. συγχ. omnes. ^Y πρόσεχε τῶν χρ. pro τῶν χρ. πρόσεχε A.B. D.E.F.H.I. μὴ τοίνυν δαπάνῃ προσεχέτω χρημάτων C. ^Z οὕτω γὰρ Edd. γὰρ om. A.B.C.D.E.F.H. ^A ἂν accessit ex A.B.D.E.F.I. ^B ἐποίησας B.C. ^C ἦν accessit ex omnibus. ^D ποιοῦντα C. ^E καὶ ἂν τὸν τρόπον om. C. ^F τοῦναντίον ἅπαν Edd. ἅπαν om. A.D.E.F.H.I. ^G τοῖς δ. ἡμᾶς βοηθεῖν] ἡμᾶς τοῖς δ. ἐπαρκεῖν C. ^H σώμασι A.C. ^I ἐστὶ τροφή] ἐπιστροφή B. ἐστὶν ἡ τροφή C. ^K καὶ τὴν διὰ τῶν ἄλλων (ἄλλων om. C.) πραγμάτων B.C. Cat. ^L δεσθῇ B.D.E. Statim οὐ χρημάτων A.C.D.I. ^M οὐ μόχθου] οὐκ ὄχλου C. ^N καὶ om. B. Mox οἷσις H. οἷση B. οἷσοι E. ^O σώμασι I. καὶ χρήμασι καὶ σώμασι inverso ord. C.

λόγῳ, κἀν ἑτέρῳ ὁτῶν βοηθῆσαι δέη τῷ πλησίον. Ὡςπερ οὖν οὐ μετάδοσιν ἀπαιτεῖ μόνον, ῥᾷδ' ἀλλὰ τὴν ἐν ἀπλότητι, οὐδὲ προστασίαν, ἀλλὰ τὴν μετὰ σπουδῆς, οὐδὲ ἑλεημοσύνην, ἀλλὰ τὴν μετὰ ἰλαρότητος· οὕτω καὶ ἀγάπην οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἀνυπόκριτον· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ῥᾷδ' ἀγάπῃ· κἀν τοῦτο γένηται, πάντα τὰ ἄλλα ἔπεται. Καὶ γὰρ ὁ ἐλεῶν, ἰλαρῶς ἐλεεῖ· ἑαυτῷ γὰρ δίδωσι· καὶ ὁ προϊστάμενος, σπουδαίως προϊσταται· ἑαυτοῦ γὰρ προϊσταται· καὶ ὁ μεταδιδούς, μετὰ δαψιλείας τοῦτο ποιεῖ· ἑαυτῷ γὰρ παρέχει. B

Εἰτα ἐπειδὴ ἐστὶ καὶ ἀγάπῃ ἐπὶ πονηροῖς πράγμασιν, οἷα ἡ τῶν ἀκολάστων ἐστίν, ἡ τῶν ἐπὶ χρήμασι καὶ ἀρπαγαῖς ὁμοιούτων, ἡ τῶν ἐπὶ μέθαις καὶ συμποσίοις, ἐκκαθαίρων αὐτὴν ἀπὸ τούτων, φησὶν· “Ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν.” ^w Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπεχόμενοι, ^x ἀλλὰ, μισοῦντες, καὶ οὐχ ἀπλῶς μισοῦντες, ἀλλὰ ^y καὶ σφόδρα μισοῦντες. Τὸ γὰρ, ἀπὸ, τοῦτο, ^z ῥῆμα πολλαχοῦ ἐπιτάσεώς ἐστι παρ' αὐτῷ· ὡς ὅταν λέγῃ ἀποκαρδοκίαν, καὶ ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ἀπολύτρωσιν. Ἐπειδὴ γὰρ ^a πολλοὶ καὶ μὴ πράττοντες τὰ κακὰ, ὅμως τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν C ἔχουσι, διὰ τοῦτο εἶπεν, “ἀποστυγοῦντες.” Αὐτὸς ^b γὰρ καὶ τὴν διάνοιαν καθαρεύειν βούλεται, καὶ πολλὴν ἡμᾶς ἔχθραν ἔχειν πρὸς τὴν κακίαν, καὶ μῖσος καὶ πόλεμον. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ εἶπον, φησὶν, “Ἀγαπήσατε ἀλλήλους,” νομίσητε μέχρι τούτου λέγειν, ὡς καὶ ἐν τοῖς πονηροῖς συμπράττειν ἀλλήλοις· τούναντίον γὰρ ἅπαν νομοθετῶ· οὐ μόνον τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς διαθέσεως τῆς περὶ τὴν κακίαν ἀλλότριον εἶναι· καὶ οὐ μόνον τῆς διαθέσεως αὐτῆς ἀλλότριον εἶναι, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ^c αὐτὴν ἀποστρέφεισθαι καὶ μισεῖν. Καὶ οὐκ ἀρκεῖται μόνῳ D τούτῳ, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ^d εἰσάγει λέγων· “Κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.” Οὐκ εἶπε, ποιοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ διακείμενοι· τοῦτο γὰρ ^e τῷ κελεύσαι κολλᾶσθαι ἐδήλωσεν. Οὕτω καὶ ὁ θεὸς συνάπτων τὸν ἄνδρα τῇ γυναικὶ, ἔλεγε· ⁹ “^f Προσ-

⁹ Gen. ii. 24.

^p ἀλλὰ] + καὶ B.C.D. ^q τὴν ἐλ. Edd. τὴν om. A.B.C.D.E.F.I. Post ἀνυπόκριτον deest folium in E. usque ad v. τουτέστιν p. 675 D. ^r ἡ ἀγάπη C. ^s ταῦτα I. ^t ἡ] ἡ D. ^v ἐπὶ μέθαις] ἐπιθυμίαις C. ^w καὶ om. C. ^x ἀλλὰ] + ἀποστυγοῦντες ὅ ἐστι D. ^y καὶ om. A.B.F.H. invita Cat. καὶ οὐχ ἀπλῶς—σφόδρα μισοῦντες] καὶ σφόδρα μισοῦντες C. ἀλλὰ σφ. μισοῦντες καὶ οὐχ ἀπλῶς I. ^z ῥῆμα, quod aberat, est in B.C.D. Cat. τὸ ῥῆμα est in A.F.H.I. ^a πολλοὶ καὶ] καὶ πολλοὶ C. ^b γὰρ accessit ex A.C.D.F.H.I. Mox βουλόμενος pro βούλεται B. Verba καὶ τὴν διάνοιαν—καὶ πολλὴν om. I. ^c αὐτὴν] + τέθεικεν C. Statim μισεῖν καὶ ἀποστρ. καὶ μισεῖν πάλιν. καὶ οὐκ ἀρκεῖται μόνον τούτῳ I. ^d εἰσάγει A.B.D.F.H.I. ἐπάγει Edd. ^e τῷ pro τὸ A.B.C.D.F.I. ^f προσκολληθήσεται] + φησὶ A.F.H.I. + γὰρ Edd. + γὰρ φησι B. Nec γὰρ nec φησὶ agnoscunt C.D. Cat.

κολληθήσεται πρὸς τὴν γυναικα αὐτοῦ.” Εἶτα ^ε καὶ αἰτίας λέγει, δι’ ἧς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ¹⁰ “Τῇ φιλαδελφία εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.” Ἀδελφοί, φησὶν, ἐστὲ, καὶ ^h τὰς αὐτὰς ὁδὶνας ἐλύσατε· οὐκοῦν ⁱ καὶ διὰ τοῦτο δίκαιοι ἂν εἴητε φιλεῖν ἀλλήλους. Τοῦτο καὶ Μωϋσῆς ^k ἔλεγε τοῖς ἐν **E** Αἰγύπτῳ μαχομένοις. ¹¹ “Ἀδελφοί ἐστε, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;” “Ὅταν μὲν οὖν περὶ τῶν ἔξω λέγῃ, “Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων ^l εἰρηνεύετε,” φησὶν· ὅταν δὲ περὶ τῶν οἰκείων διαλέγεται, “Τῇ φιλαδελφία, ^m φησὶν, εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.” ⁿ Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ μὴ μάχεσθαι (181) ζητεῖ, μὴδὲ μισεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ φιλεῖν, καὶ οὐχ ἀπλῶς φιλεῖν, ἀλλὰ καὶ στέργειν. Οὐ γὰρ ^o δὴ μόνον, φησὶν, ἀνυπόκριτον εἶναι χρὴ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεταμένην καὶ θερμὴν καὶ διάπυρον. Τί γὰρ ὄφελος, ἂν ἀγαπᾷς μὲν ἀδόλως, μὴ θερμῶς δὲ ἀγαπᾷς; Διὸ καὶ εἶπεν, 675 “εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι” τουτέστι, ^p καὶ φίλει, καὶ θερμῶς φίλει. ^q Μὴ μένε φιλεῖσθαι παρ’ ἐτέρου, ἀλλ’ αὐτὸς ἐπιπήδα· τούτῳ καὶ κατάρχον· οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐκείνου φιλίας τὸν μισθὸν καρπώσῃ. Εἰπὼν τοίνυν τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν ὀφείλομεν ἀλλήλους φιλεῖν, λέγει καὶ πῶς ἂν γένοιτο τὰ τῆς φιλίας ἀκίνητα· διὸ καὶ ^s ἐπάγει· “Τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι.” Οὕτω γὰρ φιλία ^t καὶ γίνεται, καὶ ^v γενομένη μένει. ^w Καὶ οὐδὲν οὕτω φίλους ποιεῖ, ὥς τὸ σπουδάζειν τῇ τιμῇ νικᾶν **B** τὸν ^x πλησίον. Οὐ φιλία δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμὴ μείζων ὑέντεῦθεν γίνεται. Τὰ μὲν γὰρ εἰρημένα πρότερον ἀπὸ τῆς ἀγάπης, ἡ δὲ ἀγάπη ἀπὸ τῆς τιμῆς, ὥσπερ οὖν καὶ τιμὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης. Εἶτα ἵνα μὴ τιμῶμεν μόνον, ^z καὶ ἕτερόν τι πλεον ἐπιζητεῖ λέγων· ¹² “Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί.” Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀγάπην τίκτει, ὅταν μετὰ τῆς ^a τιμῆς καὶ προστασίαν ἐπιδειξώμεθα. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ^b ὥς τιμὴ καὶ πρόνοια τὸ φιλεῖσθαι ποιεῖ. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φιλεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ ^c τοῦτου· μᾶλλον δὲ ^d ἐκ τοῦ φιλεῖν καὶ τοῦτο γίνεται, ὥσπερ οὖν

10 v. 10.

11 Exod. ii. 13.

12 v. 11.

^ε καὶ] + δύο C. ^h τὰς αὐτὰς ὁ. ἐλύσατε] Sic omnes. τὰς ὁ. ἐλύσατε τὰς αὐτὰς Edd. ⁱ καὶ om. C. ^k ἔλεγε om. I. ^l εἰρηνεύσατε A.F.H.I. ^m φησὶν om. C.F.H.I. Cat. ⁿ Ab ἐκεῖ μὲν γὰρ usque ad κατάρχον omnia desunt in C. ^o δὴ] δεῖ F.H. ^p Verba καὶ φίλει, quae aberant, ex Catena assumimus. ^q μὴ] καὶ μὴ B.D. ^r τούτῳ om. I. ^s ἐπάγει] + λέγων I. ^t καὶ om. A. ^v γενομένη A.D.F.H. Cat. γινομένη Edd. ^w καὶ om. A.F.H.I. ^x πλησίον] φίλον C. ^y ἐνταῦθα I. ^z καὶ] ἀλλὰ καὶ C. ^a τιμῆς] σπουδῆς A.D.F.H.I. Cat. Statim προστασίαν pro προστασίας A.B.C.D.I. Cat. ^b ὥς καὶ τιμῇ Edd. καὶ deest in omnibus. ^c τοῦτου C.D. ^d ἐκ τοῦ φ. καὶ (καὶ om. I.) τοῦτο pro καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ φ. omnes.

καὶ τὸ φιλεῖν ἀπὸ ἐτούτου διαθερμαίνεται, καὶ ἀλλήλων ἐστὶ C κατασκευαστικά. Καὶ γὰρ εἰσι πολλοὶ κατὰ διάνοιαν μὲν φιλοῦντες, ^fοὐκ ὀρέγοντες δὲ χεῖρα. Διὰ τοῦτο πάντοθεν οἰκοδομεῖ τὴν ἀγάπην. Καὶ πῶς ἂν γενοίμεθα τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί; “Τῷ πνεύματι ζέοντες.” ^g“Ὁρα πῶς πανταχοῦ τὰς ἐπιτάσεις ζητεῖ. Οὐ γὰρ εἶπε, μεταδίδοτε, μόνον, ἀλλὰ μετὰ δαψιλείας, οὐδὲ προϊστάσθε, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς, οὐδὲ ἐλεεῖτε, ἀλλ’ ἰλαρῶς, οὐδὲ τιμᾶτε, ἀλλὰ προηγείσθε, οὐδὲ ἀγαπάτε, ἀλλ’ ἀνυποκρίτως, οὐδὲ ἀπέχεσθε τῶν κακῶν, ἀλλὰ μισεῖτε, οὐδὲ ἔχεσθε τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ κολλᾶσθε, οὐδὲ φιλεῖτε, ἀλλὰ D φιλοστόργως, οὐδὲ σπουδάζετε, ἀλλὰ μὴ ὀκνηρῶς, οὐδὲ τὸ πνεῦμα ἔχετε, ἀλλὰ ^hζέον τὸ πνεῦμα, τουτέστιν, ἵνα ᾗτε θερμοὶ ⁱκαὶ διεγυγερμένοι. Ἐὰν γὰρ ἐκεῖνα ^kἔχῃς τὰ προειρημένα, ἐπισπάσῃ τὸ πνεῦμα· ἐὰν ^lμένῃ τοῦτο παρὰ σοί, καὶ πρὸς ἐκεῖνά σε σπουδαῖον ^mἐργάσεται, καὶ πάντα εὔκολα ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης ἔσται, ἐκατέρωθεν σου πεπυρωμένου. Οὐχ ὁρᾷς ⁿτοὺς ταύρους τοὺς φλόγα ἐπὶ τοῦ νώτου φέροντας, πῶς πᾶσιν εἰσιν ἀφόρητοι; Οὕτω καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ ἀφόρητος ^oἔσῃ, ἂν ^pἐκατέραν λάβῃς τὴν φλόγα. “Τῷ κυρίῳ δουλεύοντες.” Διὰ γὰρ τούτων ἀπάντων ἔστι ^qδουλεύσαι τῷ E θεῷ. “Ὅσα γὰρ ἂν ποιήσῃς ^rεἰς τὸν ἀδελφόν, εἰς τὸν δεσπότην σου διαβαίνει· καὶ ὡς αὐτὸς εὖ πεπονθὼς, οὕτω σοι τὸν μισθὸν λογιεῖται. Εἶδες ποῦ τὸ φρόνημα ἀνήνεγκε τοῦ ταῦτα ἐργαζομένου; Εἶτα ^sδεικνὺς πῶς ἂν ἀναφθείῃ τοῦ πνεύματος ἢ φλόξ, φησί· ¹³“Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.” Ταῦτα γὰρ ^tπάντα ὑπεκαύματά ἐστι τοῦ πυρὸς ἐκείνου. Ἐπειδὴ γὰρ ^vκαὶ χρημάτων δαπάνην ἀπήτησε, καὶ σωμάτων πόνον, καὶ ^wπροστασίαν καὶ σπουδὴν καὶ διδασκαλίαν, καὶ τὰ ^xἄλλα τὰ ἐπίπονα, ἀλείφει πάλιν τὸν ἀθλητὴν μετὰ τῆς ἀγάπης, μετὰ τοῦ πνεύματος, ^yδιὰ τῆς ἐλπίδος. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ^zἀνδρείαν καὶ παράβολον 676

13 v. 12.

^e τούτων C. Statim διαθερμαίνεται B.C.D.F.H.I. Cat. θερμαίνεται Edd.
^f οὐκ. ὁρ. δὲ pro καὶ οὐκ ὁρ. omnes. ^g ὁρᾷς C.H. Cat. ^h ζέον τὸ πν.]
 ζέοντες τῷ πνεύματι C.I. ⁱ καὶ om. I. ^k σχῆς C. ^l μένῃ] μὲν E. μὲν
^m ἐργάσθαι F.H. Mox ἔσται post εὔκολα transp. D.E. ⁿ τοὺς
 τοῦ σταυροῦ τὴν φλόγα ἐπὶ τοῦ μετώπου φέροντας C. ^o ἔσῃ om. C. ^p ἐκα-
 τέρωθεν C.D. ^q δουλεύειν A.C. Cat. ^r εἰς om. C. ^s δεικνὺς om.
 A.F.H.I. Statim ἂν om. C.I. ^t πάντα A.C.F.H.I. Cat. ἅπαντα Edd.
 Mox εἰσι pro ἐστὶ C. ^v καὶ om. B. ^w προστασίαν] + τῶν δομένων (δεο-
 μένων?) I. ^x ἄλλα] + πάντα I. Mox πάλιν om. C. ^y διὰ] μετὰ C.
^z ἀνδρείον H. ἀνδρίαν A.B.D.

^a πρὸς ἅπαντα ποιεῖ τὴν ψυχὴν, ὡς ἐλπίς χρηστή. Εἶτα καὶ πρὸ τῶν ἐλπιζομένων ^b ἀγαθῶν ἕτερον πάλιν δίδωσιν ἔπαθλον. Ἐπειδὴ γὰρ ^c ἡ ἐλπίς τῶν μελλόντων ἦν, φησὶ, “Τῇ θλίψει ὑπομένοντες.” Καὶ γὰρ πρὸ τῶν μελλόντων, ἐν τῷ παρόντι μέγα καρπώση καλὸν ἀπὸ τῆς θλίψεως, τὸ καρτερικὸς καὶ δόκιμος ^d γίνεσθαι. Μετὰ δὲ τούτου καὶ ^e ἑτέραν παρέχει βοήθειαν, λέγων, “Τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.” Ὅταν οὖν καὶ ἀγάπη εὐκολον ποιῇ, καὶ ^f πνεῦμα βοηθῇ, καὶ ἐλπίς κουφίξῃ, **B** καὶ θλίψις δόκιμον ^g ἐργάζηται καὶ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ φέρειν πάντα γενναίως, καὶ ἔχῃς ^h μετὰ τούτων καὶ ἕτερον ἴσπλον (182) μέγιστον, τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς δεήσεως βοήθειαν, τί λοιπὸν ^k ἔσται ἐπίπονον τῶν ἐπιταττομένων; Οὐδέν. Εἶδες ^l πῶς πανταχόθεν ἔστησε τὸν ἀθλητὴν, καὶ πολὺ κουφὰ ἔδειξε τὰ ἐπιτάγματα; Σκόπει πάλιν ^m πῶς τῆς ἐλεημοσύνης ἐπιλαμβάνεται· μᾶλλον δὲ οὐχ ἀπλῶς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ τῆς εἰς τοὺς ἀγίους. Ἄνω μὲν γὰρ εἰπὼν, “Ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰαροῦτητι,” πᾶσι τὴν χεῖρα ἀνέωξεν· ἐνταῦθα μέντοι ⁿ ὑπὲρ τῶν πιστῶν φησι. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων, ¹⁴ “Ταῖς χρεαίαις τῶν ἀγίων **C** κοινωνοῦντες.” Οὐκ εἶπε, παρέχετε αὐτῶν ταῖς χρεαίαις, ὁ ἀλλὰ, κοινωνεῖτε αὐτῶν ταῖς χρεαίαις, δεικνὺς ὅτι μείζονα λαμβάνουσιν ἢ ὀιδόασιν, καὶ ὅτι ἐμπορία τὸ πρᾶγμά ἐστι· ^q κοινωνία γάρ ἐστιν. Εἰσφέρεις ^r σὺ χρήματα; Εἰσφέρουσί σοι παρρησίαν ^s τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνοι. “Τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.” Οὐκ εἶπεν, ἐργαζόμενοι, ἀλλὰ, “διώκοντες,” ^t παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἀναμένειν ^v τοὺς δεομένους, πότε πρὸς ἡμᾶς ἔλθωσιν, ἀλλ’ αὐτοὺς ἐπιτρέχειν καὶ καταδιώκειν.

^w Οὕτως ὁ Λῶτ, οὕτως ὁ Ἀβραὰμ ἐποίησε. Καὶ γὰρ τὴν ἡμέραν εἰς τοῦτο ἀνάλωσεν ἀναμένων τὴν καλὴν ταύτην θήραν,

14 v. 13.

^a πρὸς ἅπαντα om. A. C. E. F. H. I. πρὸς πάντα Cat. Statim ποιεῖται C.
^b ἀγαθῶν pro χρηστῶν omnes. Mox δίδωσιν ἔπαθλον pro ἔπαθλον δίδωσιν omnes.
^c ἡ ἐλπίς om. B. ^d γενέσθαι B. D. ^e ἑτέραν] + πάλιν C. D.
^f τὸ πνεῦμα C. D. ^g ἀπεργάζηται I. ^h μετὰ] καὶ μετὰ I. Statim τούτου C.
ⁱ ἴσπλον μέγ.] μέγ. ἴσπλον B. C. D. ^k ἔστιν I. ^l πῶς] + καὶ Edd. καὶ om. B. C. D. E. F. H. I. ^m πῶς ἐλεημοσύνης μένηται, ἀλλὰ τῆς εἰς τοὺς ἀγίους C.
ⁿ ὑπὲρ] περὶ I. ^o Haec ἀλλὰ—χρεαίαις desunt in B. I. ^p διδόασιν pro διδοῦσιν omnes. Statim καὶ accessit ex A. B. C. D. E. H. I. Cat.
^q κ. γὰρ ἔστιν om. C. ^r σὺ om. C. ^s τὴν πρὸς τ. θ. ἐκείνοι A. B. D. E. F. H. I. Cat. ἐκείνοι τὴν πρὸς τ. θ. Edd. εἰσφέρουσί σοι τὴν πρὸς θεὸν δόξαν ἐκείνα C.
^t παιδεύων ἡμᾶς μὴ] οὐ γὰρ βούλεται ἡμᾶς I. ^v τοῖς δεομένοις H. τοὺς ξένους I. Statim verba πότε πρὸς ἡμᾶς ἔλθωσιν om. I.
^w ΘΗΙΚΟΝ. Περί φιλοξενίας καὶ ἐλεημοσύνης· καὶ ὅτι οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τοὺς προσιόντας, οὐδὲ ὑβρίζειν καὶ μαιίνειν τὴν γλῶτταν τὴν τῶν ἀγίων ἀπολαύσαν μυστηρίων. Veron.

καὶ ἰδὼν ἀνεπήδησε, καὶ εἰς ἀπάντησιν ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν D
ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπε ¹⁵ “Κύριε, εἰ εὖρον χάριν ἐνώπιόν σου, μὴ
παρέλθης τὸν ^xπαῖδά σου.” Οὐ καθάπερ ἡμεῖς, ἐπειδὴν ἴδω-
μεν ξένον ἢ πένητα, τὰς ὁφρὺς ἀνασπῶμεν, καὶ οὐδὲ προσρήσεως
ἀξιούς αὐτοὺς ^yεἶναι νομίζομεν· καὶ μετὰ μυρίας ἰκετηρίας μα-
λαχθέντες κελεύσωμεν ^zδοῦναι τὸν οἰκέτην μικρὸν ἀργύριον, τὸ
πᾶν κατωρθωκέαι νομίζομεν. Ἄλλ’ οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλ’
^aἰκέτου σχῆμα ἀνέλαβε καὶ οἰκέτου, καίτοιγε οὐκ εἰδὼς τίνας
ἔμελλεν ὑποδέχασθαι. Ἡμεῖς δὲ σαφῶς εἰδότες ὅτι τὸν Χρι-
στὸν ὑποδεχόμεθα, οὐδὲ ταύτη γινόμεθα ἡμεροί. Ἄλλ’ ἐκεῖνος E
μὲν καὶ παρακαλεῖ καὶ ἰκετεύει καὶ προσκυνεῖ, ἡμεῖς δὲ ὑβρί-
ζομεν τοὺς προσιόντας ἡμῖν· καὶ ὁ μὲν δι’ ἑαυτοῦ καὶ τῆς
γυναικὸς πάντα ἀνύει, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ διὰ τῶν οἰκετῶν. Εἰ δὲ
καὶ τὴν τράπεζαν ^bβουλευθείης ἰδεῖν, ἣν παρέθηκε, πολλὴν καὶ
ἐνταῦθα ὄψει τὴν φιλοτιμίαν· ^cτὴν δὲ φιλοτιμίαν οὐχ ἡ
περιουσία τῶν χρημάτων, ἀλλ’ ὁ τῆς προαιρέσεως ἐποίει πλου-
τος. Πόσοι γοῦν τότε εὐποροὶ ἦσαν; ^dἌλλ’ οὐδεὶς τοιοῦτον
οὐδὲν ἐποίησε. Πόσαι χῆραι ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ; Ἄλλ’ ^eοὐδε-
μία ἐξένισε τὸν ^fἩλίαν. ^gΠόσοι εὐποροὶ πάλιν ἦσαν ἐπὶ τοῦ
Ἑλισσαίου; Ἄλλ’ ἡ ^hΣουμανίτις τὸν καρπὸν τῆς φιλοξενίας ⁶⁷⁷
ἐτρύγα μόνη· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραὰμ τότε· ⁱὃν μετὰ τῆς
δαφιλείας καὶ τῆς προθυμίας ^kκαὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἄξιον
θαυμάζειν, ὅτι ^lμηδὲ εἰδὼς τίνες ἦσαν οἱ παραγεγονότες, ταῦτα
ἐποίει. Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ πολυπραγμόνεις· ^mδιὰ γὰρ τὸν
Χριστὸν δέχῃ· καὶ μέλλης αἰεὶ περιεργάζεσθαι, πολλάκις καὶ
δόκιμον ἄνδρα ⁿπαράδραμῃ, καὶ τὸν ἐκ τούτου μισθὸν ἀπολείς.
Καίτοι ὁ μὲν μὴ δόκιμον δεχόμενος οὐκ ἐγκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ
μισθὸν ἔχει· ¹⁶ “Ὁ δεχόμενος ^oγὰρ προφήτην εἰς ὄνομα προ-Β
φήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται” ὁ δὲ ἐκ τῆς ἀκαίρου ταύτης

15 Gen. xviii. 3.

16 Matth. x. 41.

^x παῖδα] δούλον C. ^y εἶναι νομίζομεν pro νομίζομεν εἶναι omnes. Statim
καὶ δὲ μετὰ C. ^z δοῦναι τὸν οἰκέτην A.E.F.H.I. τὸν οἰκέτην δοῦναι B.C.D.
τοῖς οἰκέταις δοῦναι Edd. ^a οἰκέτου C. Mox καὶ οἰκέτου om. idem.
^b βουλευθείης ἰδεῖν] βούλει μαθεῖν C. ^c τὴν δὲ φ. οὐχ ἡ περιουσία τῶν χρη-
μάτων] Sic A.D.E.F.H. ἣν οὐχ (οὐχὶ C.) ἡ π. τῶν χρ. B.C.I. οὐχ ἣν ὁ τῆς
περιουσίας ἐποίει τρόπος Edd. Mox ἐποίει, quod aberat, est in libris omnibus.
^d Haec ἀλλ’ οὐδεὶς—χῆραι ἦσαν om. B. ^e οὐδεμία] οὐδεὶς A.B.F.H.
οὐδεμία αὐτῶν E. ^f Ἡλίαν] +εἰ μὴ ἡ Σαραφθία E. ^g πόσαι A.B.E.F.I.
Mox ἦσαν πάλιν inverso ord. C.D. ^h Σουμανίτις B.C.D.E. et corr. I. Σω-
μανίτις A. et ante corr. I. Ita Veron. Σωμανίτης H. Σωναμίτις Sav. Mor.
Ben. Post h. v. hiatus est in E. usque ad εὐλογητὸς p. 678 C. ⁱ Vid.
Annot. ^k καὶ om. D. ^l μὴ C.I. ^m διὰ γὰρ] +τούτου C. ⁿ παρα-
δραμῇ A.D.I. Flor. p. 364. (Tom. xii. p. 595 D.) παραδραμεῖ F.H. παραδρά-
μεις B. παραδράμης Edd. ^o γὰρ] +φησὶ D.

πολυπραγμοσύνης τὸν θαυμαστὸν παρατρέχων, καὶ δίκην δίδωσι. Μὴ τοίνυν βίους καὶ πράξεις πολυπραγμονεῖ· καὶ γὰρ ἐσχάτης τοῦτο ἀπειροκαλίας ἐστίν, ὑπὲρ ἐνὸς ἄρτου ζῶν ὀλόκληρον περιεργάζεσθαι. Εἰ γὰρ ἀνδροφόνος οὗτος, εἰ γὰρ ληστής, εἰ γὰρ ὀτιοῦν, ἄρτου καὶ ῥαργυρίων ὀλίγων οὐ δοκεῖ σοι ἄξιος εἶναι; Ἄλλ' ὁ μὲν δεσπότης σου καὶ ἥλιον αὐτῷ ἀνατέλλει· σὺ δὲ καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς ἀνάξιον αὐτὸν κρίνεις; Ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέραν ὑπερβολὴν τίθημι. Κἂν γὰρ ἐπιστάμενος ἥς σαφῶς, ὅτι ἡ μυρίων γέμει κακῶν, οὐδὲ οὕτως ἀπολογία ἐξείς τῆς ῥεφ-
C μέρου τροφῆς αὐτὸν ἀποστερῶν. Ἐκείνου γὰρ δούλος εἰ τοῦ ἰλέγοντος, ¹⁷ “Οὐκ οἶδατε ποίου πνεύματός ἐστε;” ἐκείνου ἑὶ οἰκέτης τοῦ θεραπεύσαντος τοὺς λιθάσαντας αὐτόν· μᾶλλον δὲ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ μή μοι λέγε, ὅτι ἕτερον ἀνείλε· ^κκἂν γὰρ σεαυτὸν ἀναιρεῖν μέλλῃ, μηδὲ οὕτω λιμώττοντα ^ωπεριῖδης. Καὶ γὰρ ἐκείνου μαθητὴς εἰ τοῦ τῶν σταυρωσάντων τὴν σωτηρίαν ποθοῦντος, τοῦ λέγοντος ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ, ¹⁸ “Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιούσιν.” (183)
^κἘκείνου δούλος εἰ τοῦ τὸν ραπίσαντα αὐτὸν θεραπεύσαντος, D τοῦ τὸν ὑβρίσαντα ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ στεφανώσαντος· οὐ τί γένοιτ' ἂν ἴσον; Καὶ γὰρ ἀμφότεροι παρὰ τὴν ἀρχὴν ὕβριζον αὐτὸν οἱ λησταί· ἀλλ' ὅμως θατέρῳ τούτων τὸν ²παράδεισον ἀνέφξε. Καὶ δακρύνει τοὺς μέλλοντας αὐτὸν ἀναιρεῖν, καὶ ταράττεται καὶ συγχεῖται ὀρῶν τὸν προδότην, οὐχ ὅτι σταυροῦσθαι ἔμελλεν, ἀλλ' ὅτι ἐκείνος ἀπώλλυτο. Ἐταράττετο τοίνυν προειδὼς τὴν ἀγχόνην, ^ατὴν κόλασιν τὴν μετὰ τὴν ἀγχόνην. Καὶ εἰδὼς αὐτοῦ τὴν πονηρίαν, μέχρις ἐσχάτης ὥρας αὐτὸν ^βἔφερε, καὶ οὐ διεκρούετο, ἀλλὰ καὶ ἐφίλησε τὸν προδότην. Ὁ δεσπότης σου φιλεῖ, καὶ δέχεται χεῖλεσι τὸν μέλλοντα E αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ τίμιον εὐθέως ἐκχεῖν· σὺ δὲ τὸν πένητα οὐδὲ ἄρτου ἀξιοῖς; καὶ οὐκ αἰδῇ τὸν νόμον, ὃν ἔθηκεν ὁ Χριστός; Διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν, ὅτι οὐ μόνον τοὺς πένητας, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐπὶ θάνατον ἡμᾶς ἄγοντας ἀποστρέφεισθαι δεῖ. Μὴ τοίνυν

17 Luc. ix. 55.

18 Ibid. xxiii. 34.

^ρ ἄργ. ὀλίγων pro ὀλίγων ἄργ. A.B.D.F.H.I. Flor. ^η μυρίων] + οὗτος Edd. οὗτος om. A.B.C.D.F.H.I. ^ρ ἐφημέρου pro ἐφημέρας A.B.C.D.F.H. ^ς ἐπὶόντος C. ^τ εἰ om. I. οἰκέτης εἰ in verso ord. C.D. ^ν κἂν γὰρ σ. A.C.F.I. κἂν γὰρ καὶ σ. D. καὶ γὰρ ἂν καὶ σ. B. καὶ γὰρ σ. H. καὶ γὰρ εἰ καὶ σ. Edd. Mox μέλλῃ A.B.C.D.F.I. μέλλει Edd. ^ω περιῖδης A.B.D.F.H.I. παρίδης Edd. ^κ ἐκείνου] + γὰρ I. ^ν ὕβριζον αὐτὸν οἱ λ. B.C.D.F.H.I. ὕβριζον οἱ λ. αὐτὸν A. οἱ λ. ὕβριζον αὐτὸν Edd. ^z παράδεισον] + πρὸ πάντων A.C.D.F.H.I. Statim ἀνέφξε pro ἠνέφξε A.B.D.I. ^α τὴν κ. τὴν μετὰ τὴν (τὴν om. B.) ἀγχ.] Sic A.B.D.F.I. τὴν μετὰ τὴν ἀγχ. κ. Edd. Clausula abest a C. ^β ἔφερε] ἐθεράπευε A.B.D.F.H.I.

^cμοι τοῦτο εἶπης, ὅτι δεινά μοι εἰργάσατο ὁ δεῖνα, ἀλλ' ἐννόησον τί ^dἐποίησεν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτῷ τῷ σταυρῷ, διὰ τοῦ φιλήματος, ^eοὐ προδίδοσθαι ἔμελλε, τὸν προδότην διορθούμενος. Καὶ ὅρα πῶς ἐντρεπτικῶς. ¹⁹ “Ἰούδα γάρ, φησί, φιλήματι τὸν υἱὸν ^fτοῦ ἀνθρώπου προδίδως;” Τίνα οὐκ ἂν ἐμάλαξε, τίνα οὐκ ἂν ἔκαμψεν αὕτη ἡ φωνή; ποῖον θηρίον, ποῖον ⁶⁷⁸ ἀδάμαντα; Ἄλλ' οὐ τὸν δέλαιον ἐκείνον. Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι τὸν δεῖνα ἐφόνευσεν ὁ δεῖνα, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀποστρέφεται. Καὶ γὰρ κατὰ σοῦ μέλλῃ τὸ ξίφος ὠθεῖν, καὶ τὴν δεξιὰν βαπτίζειν εἰς αὐτὸν τὸν λαιμὸν, αὐτὴν φίλησον τὴν δεξιάν· ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ^hτὸ στόμα ἐφίλησεν ἐκείνο τὸ τὴν σφαγὴν ἐργασάμενον. Καὶ σὺ τοίνυν μὴ μίσει, ἀλλὰ δάκρυε καὶ ἐλέει τὸν ἐπιβουλεύοντα· ἐλεεῖσθαι γὰρ ⁱὁ τοιοῦτος παρ' ἡμῶν ἄξιος καὶ δακρύεσθαι. Ἐκείνου γάρ ἐσμεν οἰκέται τοῦ ^kκαὶ φιλήσαντος τὸν προδότην· οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς ^Bαὐτὸ περιστρέφον· καὶ τοῦ φιλήματος ἀπαλώτερα φθεγξαμένου ῥήματα. ¹Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὦ μιὰρ, καὶ ^mπαμπόνηρε, καὶ προδότα, ⁿταύτας ἡμῖν ἀποδίδως τὰς ἀμοιβὰς τῆς ^oτοσαύτης εὐεργεσίας; ἀλλὰ πῶς; “Ἰούδα,” τὸ κύριον ὄνομα ^pῤεῖς, ὁ μᾶλλον ταλανίζοντος ἦν καὶ ἀνακαλοῦντος, ἢ ὀργιζομένου. Καὶ οὐκ εἶπε, τὸν διδάσκαλόν σου, τὸν δεσπότην ^qσου καὶ εὐεργέτην, ἀλλὰ, “τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.” Εἰ γὰρ μὴ διδάσκαλος ἦν μηδὲ ^rδεσπότης, τὸν οὕτως ἡμέρως, τὸν οὕτως ἀπλάστως πρὸς σὲ διακείμενον, ὥς ^sκαὶ ἐν καιρῷ τῆς προδοσίας σε φιλεῖν, καὶ ταῦτα τοῦ φιλήματος συμβόλου τῆς προδοσίας ὄντος, τοῦτον παραδίδως; Εὐλόγητὸς εἰ, κύριε· πόσης ταπεινοφροσύνης, ^Cπόσης ἀνεξικακίας ^tὑποδείγματα ἡμῖν ἔδωκας; Ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐκείνον οὕτω· πρὸς δὲ τοὺς ^vἐπελθόντας μετὰ ξύλων καὶ λαμπάδων οὐχ οὕτω; ^wΚαὶ τί γένοιτ' ἂν ἡμερώτερον τῶν ῥημά-

¹⁹ Luc. xxii. 48.

^cμοι τοῦτο] τοῦτό μοι (μον H.) A.F.H.I. μοι om. C. Mox ὅτι δεινά μοι (με C.) εἰργ. ὁ δεῖνα B.C.D. ὅτι ὁ δεινά μοι εἰργ. δεινά Edd. ^dἐποίησεν C. ^eοὐ pro ὧ B.D.F.H. ^fτοῦ ἀ. προδίδως (παραδίδως D.) pro προδίδως τοῦ ἀ. A.B.D.F.H.I. τὸν υἱὸν τ. ἀ. φιλήματι παραδίδως C. ^gἔκαμψεν A.C.D.F.H.I. ἐπέκαμψεν Edd. ^hτὸ aberat ante Montef. repugnantibus libris. ἐφίλησε τὸ στ. inverso ord. C. ⁱὁ τ. παρ' ἡμῶν ἄξιος hoc ord. A.D.F.H.I. παρ' ἡμῶν ὁ τ. ἄξιος B.C. παρ' ἡμῶν ἄξιος ὁ τ. Edd. ^kκαὶ om. A.F.H.I. Statim τὸν om. H. ^lοὐδὲ] οὐ D. ^mπαμπόνηρε C. ⁿταύτας pro τοιαύτας C.D.F.H.I. ^oτοιαύτης B. ^pῤεῖς C. ^qσου accessit ex omnibus. Statim τὸν pro καὶ C. ^rδεσπότης]+μηδὲ εὐεργέτης C. ^sκαὶ om. C. ^tὑποδείγματα pro ὑπόδειγμα omnes. Mox ἔδωκας C.D. ^vἐπελθόντας F.H. Statim μετὰ ξύλων καὶ λαμπάδων B.C.F.H.I. Veron. μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων A.D.E. μετὰ ξύλων καὶ μαχαίρων Sav. cet. ^wκαὶ τί—ῥημάτων] καὶ τί δ' ἂν ἡμερώτερον τῶν ῥ. ταύτων γένοιτ' ἂν C.

των τῶν ^xκαὶ πρὸς ἐκείνους εἰρημένων; Δυνάμενος γὰρ αὐτοὺς
^yἄθρόον ἀφανίσαι πάντας, τούτων μὲν ἐποίησεν οὐδέν, ἐντρε-
 πτικῶς δὲ αὐτοῖς διαλέγεται λέγων· ²⁰ “Τί ἐξήλθετε, ὡς ἐπὶ
 ληστὴν, μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;” Καὶ ^zρίψας ὑπτίους,
 D ἐπειδὴ ἔμενον ἀναισθητοῦντες, ἐκὼν πάλιν ἑαυτὸν ἐξεδίδου, καὶ
 ἠνείχετο δεσμὰ περιβάλλοντας ^aὀρῶν ταῖς ἀγίαις χερσὶ, δυνά-
 μενος ὁμοῦ ^bπάντα κλονῆσαι καὶ ρίψαι κάτω. Ἄλλὰ σὺ ^cκαὶ
 μετὰ ταῦτα ἀγριαίνεις πρὸς τὸν πένητα. ^dΚαίτοιγε εἰ καὶ
 μυρίων ἐστὶν ἔνοχος κακῶν, ἡ ἔνδεια καὶ ὁ λιμὸς ἱκανὰ τὴν ^eμὴ
 σφόδρα ^fπεπωρωμένην καταμαλάξαι ψυχὴν. ^gΣὺ δὲ ἔστηκας
 ἐκτεθριωμένος, καὶ λεόντων μιμούμενος θυμούς· καίτοιγε ἐκεί-
 νοι οὐκ ἂν ποτε νεκρῶν ἀπογεύσαιντο σωμάτων· σὺ δὲ τοσού-
 τοις ὀρῶν τεταριχενόμενον κακοῖς, ἐπεμβαίνεις κειμένῳ, καὶ
^hδαρδάπτεις τὸ σῶμα διὰ τῶν ὕβρεων, καὶ χειμῶνα ἐπὶ χειμῶνι
ⁱσυνάγεις, καὶ τὸν εἰς λιμένα καταφυγόντα σκοπέλῳ ^kπροσα-
 E ράξαι ποιεῖς, καὶ νανάγιον ἐργάζῃ τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ χαλεπώ-
 τερον. Καὶ πῶς ἐρεῖς τῷ θεῷ, ἐλέησόν με; καὶ ἀμαρτημάτων
^lαἰτεῖς συγχώρησιν, τὸν οὐδὲν ἀμαρτόντα ὑβρίζων, καὶ δίκην
 ὑπὲρ λιμοῦ καὶ ἀνάγκης τοσαύτης ἀπαιτῶν, καὶ τὰ θηρία
^mἅπαντα ἀποκρύπτων τῇ ὠμότητι; Ἐκεῖνα μὲν γὰρ, τῆς
ⁿγαστρὸς καταναγκαζούσης, ἄπτεται τῆς ^oαὐτοῖς νενομισμέ-
 νης τροφῆς· σὺ δὲ, οὐδενὸς ὠθοῦντος οὐδὲ καταναγκαζόντος,
 κατεσθίεις τὸν ἀδελφόν, δάκνων, σπαράττων, εἰ καὶ μὴ τοῖς (182)
 ὀδοῦσιν, ἀλλὰ ^pρήμασι δηγμάτων χαλεπωτέροις. Πῶς οὖν
 679 δέξῃ τὴν ἱερὰν προσφορὰν, αἵμασιν ἀνθρωπίνους φοινίξας τὴν
 γλῶτταν; πῶς ^qδίδως εἰρήνην, ^rπολέμου γέμοντι στόματι;
 πῶς δὲ ^sτῆς αἰσθητῆς ἀπολαύσεις ^tτροφῆς, ἰὸν τοσοῦτον συνά-
 γων; Οὐ ^vδιορθοῦσαι τὴν πενίαν· τί καὶ ἐπιτρίβεις; οὐκ ἀνι-
 στᾶς κείμενον· τί καὶ καταβάλλεις; ^wοὐκ ἀναιρεῖς τὴν ἀθυμίαν·

²⁰ Matth. xxvi. 55.

^x καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^y ἄθρόως I. ^z ρίψας] + αὐτοὺς Sav. Mor. Ben. αὐτοὺς om. B.F.H.I. Veron. αὐτοὺς post ὑπτίους habet C. ^a ὀρῶν om. C. Mox ὁμοῦ om. idem. ^b πάντα κλονῆσαι—πρὸς τὸν πένητα] τούτους καταστῆλαι I. ^c καὶ om. C. ^d καίτοιγε] + σοι I. ^e μὴ om. B. ^f πεπωρωμένην] θηριῶδη I. Statim μαλάξαι H. ^g σὺ δὲ] ἀλλ' I. Mox τεθριωμένος C. ^h δαρδάπτεις (δαρδάπτει H.) omnes. σπαράττει Edd. ⁱ συνάπτεις C. ^k προσαράξαι A.B.F.H.I. προσαρράξαι D. συρράξαι C. προσράξαι Edd. ^l αἰτεῖς] αἰτήσῃ I. ἐπιζητεῖς C. ^m ἅπαντα] μὲν πάντα I. Sequentia ἀποκρύπτων—ἐκεῖνα μὲν γὰρ om. idem. ⁿ γαστρὸς] φύσεως I. σαρκὸς Veron. ^o αὐτοῖς om. C. ^p ρήμάτων δήμασιν I. ^q δώσεις A.B.D.F.H. ^r πόλεμον I. Statim γέμων τῷ στ. A.C.F.H.I. ^s τῆς pro γούν A.D.E.F.H.I. πῶς δὲ γούν ἀπολ. τρ. αἰσθητῆς C. ^t τρυφῆς B.H. διορθοῖς C. ^v οὐκ ἀναιρεῖς—ἐπιτείνεις om. C. Sequentia οὐ δίδως—ρήμασιν non hic, sed supra post ἐπιτρίβεις habent C.D.

τί καὶ ἐπιτείνεις; οὐ δίδως χρήματα· τί καὶ ὑβρίζεις ῥήμα-
σιν; Οὐκ ἤκουσας ὅσην διδόασι δίκην οἱ μὴ τρέφοντες τοὺς
πένητας; ποίαις τιμωρίαις καταδικάζονται; ²¹ “Πορεύεσθε
γάρ, ^x φησὶν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ
καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.” Εἰ ^y δὲ οἱ μὴ τρέφοντες οὕτω B
καταδικάζονται, τίνα ^z δώσουσι δίκην οἱ μετὰ τοῦ μὴ τρέ-
φειν καὶ ὑβρίζοντες; πόσην ὑποστήσονται κόλασιν, πόσην
γέενναν; “Ἰν’ οὖν μὴ ^a τοσαῦτα ἐξάψωμεν καθ’ ἑαυτῶν κακὰ, ἕως
ἐσμέν κύριοι, καὶ τὸ πονηρὸν τοῦτο νόσημα διορθώσωμεν, καὶ
τῇ γλώττῃ χαλινὸν ἐπιθῶμεν· καὶ μὴ μόνον ^b μὴ ὑβρίζωμεν,
ἀλλὰ καὶ παρακαλῶμεν, καὶ διὰ ῥημάτων καὶ διὰ πραγμάτων,
ἵνα πολὺν ἑαυτοῖς προαποθέμενοι τὸν ἔλεον, ^c τύχωμεν τῶν
ἐπηγγελεμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^d ἐπιτυ-
χεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς
τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ.

C

¹ Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ
καταρᾶσθε.

ΔΙΔΑΞΑΣ αὐτοὺς πῶς πρὸς ἀλλήλους διακεῖσθαι χρὴ, καὶ
συγκολλησας τὰ μέλη μετὰ ἀκριβείας, οὕτως ἐξάγει λοιπὸν
πρὸς τὴν ἔξω παράταξιν, εὐκολωτέραν αὐτὴν ^a ἐντεῦθεν ποιῶν.
“Ὡςπερ γὰρ ὁ τὰ πρὸς τοὺς οἰκείους ^b μὴ κατωρθωκώς, δυσκο- D
λώτερον ^c τὰ πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους οἰκονομήσει· οὕτως ὁ καλῶς
ἀσκήσας ἑαυτὸν ἐν τούτοις, ῥᾶον καὶ ^d τῶν ἔξωθεν περιέσται.
Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὁδῶ προβαίνων, μετ’ ^e ἐκείνα ταῦτα
τίθησι, καὶ φησιν· “Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς.” Οὐκ
εἶπε, μὴ μνησικακεῖτε μηδὲ ἀμύνεσθε, ἀλλὰ τὸ πολλῷ πλέον
τούτων ἐζήτησεν. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀνδρὸς φιλοσόφου, τοῦτο
δὲ ἀγγέλου λοιπόν. ^f Καὶ εἰπὼν, “εὐλογεῖτε,” ἐπήγαγε, “καὶ
μὴ καταρᾶσθε,” ἵνα μὴ καὶ τοῦτο κάκεῖνο ποιῶμεν, ἀλλ’ ἐκεῖνο
μόνον. Καὶ γὰρ μισθῶν ^g ἡμῖν εἰσιν ἐκεῖνοι πρόξενοι οἱ διώ- E
κοντες. ^h Ἄν δὲ νήφης, καὶ ἕτερον ⁱ σὺ σαυτῷ μετ’ ἐκείνον κατα-

21 Matth. xxv. 41.

1 CAP. XII. v. 14.

^x φησὶν om. A.F.H.I. ^y δὲ pro οὖν A.D.E.F.H.I. ^z δώσουσι A.B.
D.E.F.H.I. διδοῦσι Veron. Sav. Mor. ^a ταῦτα C. Mox κακὰ om. idem.
^b μὴ om. B. ^c ἀξιοθῶμεν D.E. Mox ἡμῖν om. B.C.D.E.F.H. ^d με-
τασχέιν F.I. Hom. XXIII. ^a ἐνταῦθα C. ^b μὴ pro οὐ omnes. ^c τὰ]
αὐτὰ A.E. ^d τῶν] τοῖς C. ^e ἐκεῖνα B.D.E.H.I. Cat. ἐκεῖνο Edd. ^f καὶ
om. E. ^g ἡμῖν εἰσιν pro εἰσιν ἡμῖν A.B.D.E.F.H.I. Statim ἐκεῖνοι accessit
ex A.B.D.E.F.H. ^h σὺ σαυτῷ] ἐαυτῷ C. Statim μετ’ ἐκείνων B.E.I.

σκευάσεις μισθόν. Ἐκείνος μὲν γάρ σοι τὸν ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ παρέξει, σὺ δὲ σαντῶ τὸν ἀπὸ τῆς εὐλογίας τῆς εἰς ἐκείνον, σημεῖον μέγιστον ἰεκφέρων τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης. Ὡσπερ γὰρ ὁ καταρῶμενος τῷ διώκοντι, δείκνυσιν ὅτι οὐ σφόδρα χαίρει ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ταῦτα πάσχων· οὕτως ὁ εὐλογῶν πολὺν ἐμφαίνει τὸν ἔρωτα. Μὴ τοίνυν αὐτὸν λοιδορήσης, ἵνα καὶ αὐτὸς μείζονα καρπώσῃ μισθόν, κακεῖνον διδάξης, ὅτι
680 ^kπροθυμίας ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἀνάγκης· πανηγύρεως καὶ ἐορτῆς, οὐ συμφορᾶς οὐδὲ ἀθυμίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· ² “Χαίρετε, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι.” Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ὑπέστρεφον χαίροντες, οὐχ ὅτι κακῶς ἤκουσαν μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἐμαστιγώθησαν. ^mΜετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερον οὐ μικρὸν κερδανεῖς, τὸ καταπλήξαι καὶ ταύτῃ τοὺς ἀντιδίκους, καὶ παιδεῦσαι διὰ τῶν ⁿἔργων αὐτοὺς, ὅτι πρὸς ἑτέραν ζωὴν ὁδεύεις. ^oἌν γὰρ ἴδῃ σε χαίροντα καὶ πτερούμενον ἐπὶ ^pτῷ πάσχειν Β κακῶς, εἴσεται σαφῶς διὰ τῶν πραγμάτων, ^qὅτι μείζους τῶν παρόντων ἑτέρας ἔχεις ἐλπίδας· ὥς, ἂν τοῦτο μὴ ποιῇς, ἀλλὰ ^rκλαίης καὶ ὀδύρῃ, πόθεν δυνήσεται μαθεῖν ἐκείνος, ὅτι ἑτέραν ζωὴν ἀναμένεις; Καὶ μετὰ ^sτούτου δὲ πάλιν καὶ ἕτερον κατορθώσεις· ἂν ^tγὰρ ἴδῃ σε οὐκ ἀλγούντα ταῖς ὑβρεσιν, ἀλλὰ καὶ εὐλογούντα, παύσεται ἐλαύνων. “Ορα τοίνυν, ὅσα ἐντεύθεν γίνεται ^vτὰ καλὰ· καὶ σοὶ μισθὸς μείζων καὶ ὁ πειρασμὸς ἐλάττων, κακεῖνος ἀποστήσεται διώκων, καὶ ὁ θεὸς δοξασθή- (185) σεται, καὶ διδασκαλία τῷ ^wπεπληνημένῳ γενήσεται πρὸς εὐσέβειαν ἢ σὴ φιλοσοφία. Διὰ τοῦτο οὐχὶ τοὺς ὑβρίζοντας C μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς διώκοντας καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἐπηρεάζοντας, τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεσθαι ἐκέλευσε. Καὶ νῦν μὲν ^xαὐτοὺς εὐλογεῖν ἐπέταξε· προϊὼν δὲ καὶ ἔργοις εὐεργετεῖν παραινεῖ. ³ “Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.” Ἐπειδὴ γὰρ ἔστιν εὐλογῆσαι μὲν, καὶ μὴ ^yκαταράσασθαι, μὴ μὴν ἐξ ἀγάπης τοῦτο ποιῆσαι, βούλεται ^zκαὶ διαθερμαίνεσθαι ἡμᾶς τῇ φιλίᾳ. Διὸ καὶ ^aτοῦτο ἐπήγαγεν, ὥστε

2 Matth. vii. 11.

3 v. 15.

ⁱ ἐκφέρων C. ^k προθ. ἐστὶ τὸ πρ. pro τὸ πρ. προθ. ἐστὶν omnes. ^l ῥῆμα om. B.H.I. ^m μετὰ] χωρὶς C. ⁿ ἔργων in marg. a pr. manu et ἀντιδίκων in textu habet I. Mox ζωὴν ὁδεύεις pro ὁδεύεις ζωὴν omnes. ^o ἂν] κὰν D. ^p τὸ B.F.H. ^q ὅτι—ἐλπίδας] ὥς ἔχεις ἐλπίδας ζωῆς C. ^r κλαίεις E.F. ^s τοῦτο C. ^t γὰρ om. C. ^v τὰ om. H. ^w πεπληνημένῳ omnes. Edebatur πεπλημμελημένῳ. ^x αὐτοῖς H. ^y καταράσασθαι A.B.D.E.F.H. καταράσθαι Edd. et Cat. Statim καὶ μὴ μὴν A. μὴ μὴν δὲ C. ^z καὶ om. C. ^a ταῦτα D.

μὴ μόνον εὐλογεῖν, ἀλλὰ καὶ συναλγεῖν καὶ συμπάσχειν, εἴ ποτε
^bἴδοιμεν αὐτοὺς συμφορᾷ περιπεσόντας. Ναὶ, φησὶν· ἀλλὰ
 τὸ μὲν συναλγεῖν τοῖς θρηνοῦσιν εἰκότως ἐπέταξε· τὸ δὲ ἕτερον
 τί δήποτε ἐκέλευσεν, οὐδὲν μέγα ὄν; Καίτοιγε ἐκείνο φιλοσο- D
 φωτέρας δεῖται ψυχῆς, τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων, μᾶλλον ἢ
 τὸ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ἡ φύσις αὐτῇ
 κατορθοῖ, καὶ οὐδεὶς οὕτω λίθινος, ὅς οὐ κλαίει τὸν ἐν ^cσυμφο-
 ραῖς ὄντα· ἐκείνο δὲ γενναίας σφόδρα δεῖται ψυχῆς, ὥστε τῷ
 εὐδοκιμοῦντι μὴ μόνον μὴ φθονεῖν, ἀλλὰ καὶ συνήδεσθαι. Διὰ
 τοῦτο καὶ πρότερον αὐτὸ τέθεικεν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγάπην
 συνάγει, ὥς ὅταν καὶ χαρᾶς καὶ λύπης κοινωνῶμεν ἀλλήλοις.
 Μὴ τοίνυν, ἐπεὶ δὴ πόρρω τῶν δεινῶν αὐτὸς ἔστηκας, ^dκαὶ τῆς E
 συμπαθείας μένε ἐκτός· ^eτοῦ γὰρ πλησίον παθόντος κακῶς,
 κοινὴν ὀφείλεις ποιεῖσθαι τὴν συμφορὰν. Κοινῶνι τοίνυν τῶν
 δακρύνων, ἵνα κουφίσῃς τὴν ἀθυμίαν· κοινῶνι χαρᾶς, ἵνα ριζώσῃς
 τὴν εὐφροσύνην, καὶ ^fπλήξῃς τὴν ἀγάπην, καὶ πρὸ ἐκείνου σαντὸν
 ὠφελήσῃς, διὰ μὲν τοῦ δακρύνειν ἐλεήμονα κατασκευάζων, διὰ δὲ
 τοῦ συνήδεσθαι φθόνου καὶ βασκανίας ἑαυτὸν ἐκκαθαίρων.
 Σκόπει δέ μοι καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς τοῦ Παύλου. Οὐ γὰρ εἶπε,
 λῦσον τὴν συμφορὰν, ἵνα μὴ λέγῃς πολλάκις ὅτι ἀδύνατον·
 ἀλλὰ τὸ κουφότερον ἐπέταξε, καὶ οὐ κύριος εἶ. Κἂν γὰρ
 ἀνελεῖν μὴ δυνηθῇς τὸ δεινόν, ^hεἵσαγε δάκρυα, καὶ τὸ ⁱπλείον 681
 ἀνείλες· κἂν μὴ δυνηθῇς αὐξῆσαι τὴν εὐημερίαν, εἵσαγε τὴν
 χαρὰν, καὶ πολλὴν ^kτὴν προσθήκην ἐποίησας. Διὰ τοῦτο οὐ
 μόνον μὴ φθονεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλῷ πλέον ἐστὶ παραινεῖ, τὸ
 καὶ συνήδεσθαι· τοῦ γὰρ μὴ φθονεῖν τοῦτο ^lπολὺ πλέον.

4 “Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρο-
 νοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι.” Πολλὴν πάλιν
 περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ποιεῖται τὴν σπουδὴν, ὅθεν καὶ
 ἤρξατο τοῦ λόγου. Καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς φρονήματος με-
 στοὺς εἶναι, καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐτέρωθεν πολλαχόθεν· B
 διὸ ^mκαὶ συνεχῶς ⁿὑποσύρει τὸ νόσημα, καὶ καταστέλλει τὴν
 φλεγμονήν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποσχίζει σῶμα ἐκκλησίας,
 ὥς ἀλαζονεία. Τί δέ ἐστι, “τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦν-
 τες;” Παρεγένετό σοι ^oπένης εἰς τὴν οἰκίαν; Γενοῦ κατ’ ἐκείνον

4 v. 16.

^b ἴδοιμεν pro ἴδωμεν A.B.E.F.H.I. Cat. ^c συμφορᾷ D. ^d καὶ accessit
 ex A.B.C.D.E.F.H. ^e τοῦ γὰρ pro καὶ γὰρ καὶ τοῦ omnes. ^f πλήξῃς H.
 ε σαντὸν D.E. σαντὸν καθαίρων C. ^h εἰσάγαγε bis C. ⁱ πλέον B.D.H.
 Cat. ^k τὴν om. C. ^l πολὺ om. I. ^m καὶ om. A.B.H.I. ⁿ ὑπο-
 ρύττει D.E. ^o ὁ πένης Edd. ὁ om. C.

τῷ φρονήματι· μὴ μείζονα ^p λάβῃς ὄγκον διὰ τὸν πλοῦτον. Οὐκ ἔστι πλούσιος ^q καὶ πένης ἐν Χριστῷ. Μὴ τοίνυν ἐπαισχυθῇς διὰ τὴν ἔξωθεν περιβολὴν, ἀλλ' ἀπόδεξαι διὰ τὴν ἔνδον πίστιν· μηδὲ, ἂν ἴδῃς πενθοῦντα, ἀνάξιον ^r ἑαυτοῦ νομίσῃς παρακαλέσαι· μηδὲ, ἂν ἴδῃς εὐημεροῦντα, ἐρυθριάσῃς κοινωνῆσαι ^C τῆς ἡδονῆς καὶ συνησθῆναι, ^s ἀλλ' ὁ περὶ σεαυτοῦ φρονεῖς, καὶ περὶ ἐκείνου· “τὸ γὰρ αὐτὸ φρονοῦντες, φησὶν, εἰς ἀλλήλους.” Οἶον, μέγαν σαυτὸν εἶναι νομίζεις; Οὐκοῦν καὶ ἐκείνον νόμιζε. Ταπεινὸν καὶ μικρὸν ^t ἐκείνον εἶναι ὑποπτεύεις; Οὐκοῦν καὶ περὶ ^v σαυτοῦ τοῦτο ψηφίζου, καὶ πᾶσαν ἀνωμαλίαν ^w ἔκβαλε. Πῶς ^δ ἂν γένοιτο τοῦτο; ^x Εἰ τὴν ἀπόνοιαν ἐκβάλῃς. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι” τουτέστιν, εἰς τὴν ἐκείνων εὐτέλειαν κατὰβῃθι, συμπεριφέρου, συμπεριέρχου. Μὴ ἀπλῶς τῷ φρονήματι ^y ταπεινοῦ, ἀλλὰ καὶ βοήθει ^z καὶ χεῖρα ὀρεγε, μὴ δὲ ^a ἐτέρων, ἀλλὰ ^D διὰ σαυτοῦ, ὡς πατὴρ παιδὸς προνοῶν, ὡς κεφαλὴ σώματος· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησι, ⁵ “Τοῖς δεσμίῳις ^b ὡς συνδεδεμένοι.” Ταπεινοὺς δὲ ἐνταῦθα οὐχ ἀπλῶς τοὺς ταπεινόφρονάς φησιν, ἀλλὰ τοὺς ταπεινοὺς καὶ εὐκαταφρονήτους. “Μὴ γίνεσθε (180) φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς” τουτέστι, μὴ νομίζετε ἄρκεῖν ἑαυτοῖς. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν ἡ γραφή· ⁶ “Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ^c παρ' ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ^d ἑαυτῶν ἐπιστήμονες.” Καὶ διὰ τούτων δὲ πάλιν τὴν ἀπόνοιαν ὑπορύττει, καὶ τὸ φύσημα καὶ τὴν φλεγμονὴν καταστέλλει. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ^e ἐπαίρει καὶ ἀπο- ^Eσχίζει τῶν λοιπῶν, ὡς τὸ νομίζειν τινὰ ἄρκεῖν ἑαυτῷ. Διὸ καὶ ἐν χρεῖα ἀλλήλων κατέστησεν ἡμᾶς ὁ θεός. Κἂν γὰρ φρόνιμος ᾦς, ἐτέρου δεήσῃ· ἂν δὲ ^f νομίσῃς μὴ δεῖσθαι, ἀνοητότερος πάντων ἐγένου καὶ ἀσθενέστερος. Ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἔρημον ἑαυτὸν καταστήσει βοηθείας, καὶ ἐν οἷς ἂν ἁμαρτάνῃ, οὐδεμιᾶς ἀπολαύσεται οὔτε διορθώσεως οὔτε συγγνώμης, καὶ τὸν θεὸν παροξυνεῖ διὰ τῆς ἀπονοίας, καὶ πολλὰ ἁμαρτησεται. Ἔστι γὰρ, ἔστι πολλάκις καὶ τὸν φρόνιμον μὴ συνιδεῖν τὸ δέον, καὶ

⁵ Hebr. xiii. 3.

⁶ Esai. v. 21.

^p λάβῃς] καταβάλλῃς C. ^q Deest folium in E. ^r ἑαυτοῦ C. σαυτοῦ Cat. σαυτὸν Veron. αὐτὸν Sav. cet. αὐτὸν om. H. ^s ἀλλ' δ] ἀλλὰ ἂ C. ^t ἐκείνον εἶναι ὑπ. pro εἶναι ὑπ. ἐκείνον A.B.D.F.H.I. εἶναι om. C. ^v σαυτὸν H. τοῦτο om. C. ^w ἔκβαλλε A.B.F.H.I. ἐκβάλλεις C. Vulgatum habet Cat. ^x εἰ pro ἂν libri omnes et Cat. Statim ἐκβάλλοις C. ^y ταπεινοῦ A.B.D.F.H.I. Cat. συνταπεινοῦ Edd. ^z καὶ om. H. Mox ὀρεγε pro ὀρέγου omnes. ^a ἐτέρων pro ἐτέρου omnes. ^b ὡς, quod tacite assumisit Montef. est in A.B.D.F.H.I. ^c παρ'] ἐν C. ^d αὐτῶν A.I. ^e ἐπαίρει A.B. C.D.F.H. Cat. ἀπαίρει Edd. ^f νομίσῃς μὴ δ. omnes. μὴ νομίσῃς δ. Veron. Sav. Mor.

τὸν ἀνοητότερον εὐρεῖν ἔτι τῶν προσηκόντων· ἡ ὅπερ ἐπὶ ¹ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ πενθεροῦ γέγονεν, ^k ὅπερ ἐπὶ ¹ τοῦ Σαοὺλ καὶ 682 τοῦ παιδὸς, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ῥεβέκκας. Μὴ ^m τοίνυν νομίσης καθαιρεῖσθαι δεόμενος ἑτέρου. Τοῦτο γὰρ σε μᾶλλον ὑψοί, τοῦτό σε ἰσχυρότερον ποιεῖ, ⁿ τοῦτο λαμπρότερόν τε καὶ ἀσφαλέστερον. ⁷ “Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ὁ ἀποδιδόντες.” Εἰ γὰρ ἕτερον ψέγεις ἐπιβουλεύοντα, τί σαι- τὸν ὑπεύθυνον ποιεῖς τῇ κατηγορίᾳ; Εἰ κακῶς ἐκείνος ἐποίησε, τί ^p μὴ φεύγεις τὸν ζῆλον; Καὶ ὅρα πῶς ^q ἐνταῦθα οὐ διέ- στειλεν, ἀλλὰ κοινὸν τὸν νόμον ἔθηκεν. Οὐ γὰρ εἶπε, τῷ πιστῷ μὴ ἀποδῆς κακὸν, ἀλλὰ, “μηδενὶ,” καὶ “Ἕλλην ^r ἢ, καὶ B μιάρως, καὶ ὅστισούν. “Προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον ^s πάντων ἀνθρώπων. ⁸ Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.” ^t Τοῦτό ἐστι, ⁹ “Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμ- προσθεν τῶν ἀνθρώπων” οὐχ ἵνα πρὸς κενοδοξίαν ζῶμεν, ἀλλ’ ἵνα μὴ παρέχωμεν λαβὴν καθ’ ἑαυτῶν τοῖς βουλομένοις. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ^v ἔλεγεν. ¹⁰ “Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Καλῶς δὲ τὸ ἐξῆς ^w ἐκόλασεν εἰπὼν, “Εἰ ^x δυνατόν.” Ἔστι γὰρ ὅπου οὐ δυνα- τόν· οἷον ὅταν περὶ εὐσεβείας ὁ λόγος ἦ, ὅταν περὶ ἀδικουμένων C ὁ ἀγών. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἐπὶ ἀνθρώπων τῶν ^y ἄλλων, ὅπου γε καὶ ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ταύτην ἔλυσε τὴν ^z ἀνάγκην, εἰπὼν. ¹¹ “Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω;” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τὰ παρὰ ^a σαυτοῦ παρέχε, καὶ μηδενὶ δίδου πολέμου καὶ μάχης ἀφορμὴν, μὴ Ἰουδαίῳ, μὴ Ἕλληνι· εἰ δέ που τὴν εὐ- σέβειαν παραβλαπτομένην ἴδοις, μὴ προτίμα τὴν ὁμόνοιαν τῆς ἀληθείας, ἀλλ’ ἴστασο γενναίως ἕως θανάτου· ^b καὶ μηδὲ οὕτω ψυχῇ πολέμει, μηδὲ ἀποστρέφου ^c γνώμῃ, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι μάχου μόνον· τοῦτο γὰρ ἐστι, “Τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων D ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.” Καὶ ^d ἐκείνος μὴ εἰρηνεύῃ, σὺ μὴ

7 v. 17. 8 v. 18. 9 Matth. v. 16. 10 1 Cor. x. 32. 11 Ibid. vii. 15.

ε τι] τινα C. ἡ ὅπερ] + καὶ C. ⁱ τοῦ om. A.B.D. Post πενθεροῦ add. αὐτοῦ C.D. ^k ὅπερ] + καὶ B.C.D. ¹ τοῦ om. A.D. ^m τοίνυν] + μὴ B. ⁿ τοῦτό σε λαμπ. Edd. σε om. A.B.C.D.F.I. Mox τε om. C. ^o ἀποδι- δῶμεν. καὶ γὰρ ἕτερον C. ^p μὴ] οὐ C. ^q ἐνταῦθεν C. ^r ἢ om. C. ^s πάντων ἀνθ. pro ἀνθ. πάντων omnes. ^t τοῦτό ἐστι] τοιοῦτόν ἐστιν οἷον C. ^v ἔλεγεν pro φησὶν C.D. Cat. In ceteris haec διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν omnino desunt. ^w ἐκόλασεν A. B. D. F. H. Cat. ἐκέλευσεν C. ἐδήλωσεν Edd. ^x δυνατόν] + ἐστίν C. + τὸ ἐξ ὑμῶν Edd. τὸ ἐξ ὑμῶν om. A.B.C.D. ^y ἄλ- λων] + τοῦτο οὐ πανταχοῦ δυνατόν Edd. et Cat. Haec cum uno Cod. C. delenda censuimus. ^z ἀγάπην C. ^a σαυτοῦ pro σεαυτοῦ A.B.D.H.I. Cat. ^b καὶ om. H. ^c γνώμην D. ^d ἐκείνου μὴ εἰρηνεύωσι I.

πληρώσης χειμῶνος τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἔσο ^ε φίλος κατὰ γνώμην, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ^ι τὴν ἀλήθειαν μηδαμοῦ προδιδούς.

¹² “^ε Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ, Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.” Ποία ὀργῇ; Τῇ τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν ὁ ἀδικηθεὶς, ἐκδικίας ἑαυτὸν ἀπολαύοντα, τοῦτο ^η αὐτῷ μετὰ πολλῆς δίδωσι τῆς περιουσίας· ἂν γὰρ αὐτὸς μὴ ἀμύνῃ, ^ι φησὶν, ὁ θεὸς ἔσται τιμωρός. Συγχώρησον ^κ οὖν αὐτῷ ἐπεξελθεῖν· τοῦτο γάρ ἐστι, “Δότε τόπον τῇ ὀργῇ.” Εἵτα παραμυθούμενος ἐπιπλέον, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐπήγαγε, καὶ ¹ ταύτῃ μειζόνως αὐτὸν ἀνακτησάμενος, πλείονα ^μ αὐτὸν ἀπαιτεῖ τὴν φιλοσοφίαν, λέγων· ¹³ “^ν Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς ^ο σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.” Τί ^ρ γὰρ λέγω, φησὶν, ὅτι εἰρηνεύειν δεῖ; Καὶ ⁹ γὰρ καὶ εὐεργε- (187) τεῖν ἐπιτάττω. Ψώμιζε γὰρ αὐτόν καὶ πότιζε, φησὶν. Εἵτα ⁶⁸³ ἐπειδὴ σφόδρα ἐπίπονον ἐπέταξε καὶ μέγα, ἐπήγαγε· “Τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.” Ταῦτα δὲ ἔλεγε, κακείνον καταστέλλων τῷ ^ρ φόβῳ, καὶ τοῦτον προθυμότερον ποιῶν τῇ ἐλπίδι τῆς ^σ ἀντιδόσεως. Ὁ γὰρ ἡδικοκλήμενος ὅταν ^ι ἀσθενὴς ᾖ, οὐχ οὕτω κατέχεται τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς, ὥς τῇ τιμωρίᾳ τοῦ λελυπηκότος αὐτόν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδὺ, ὥς ἐχθρὸν κολαζόμενον ἰδεῖν. Ὅπερ οὖν ἐπιθυμεῖ, τοῦτο δίδωσιν αὐτῷ πρῶτον· καὶ ὅταν ἀφῇ τὸν ἰόν, τότε λοιπὸν παραινεί τὰ ὑψηλότερα, λέγων· “Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ.” Ἦιδει γὰρ, ^ν ὅτι καὶ θηρίον ᾖ ὁ ἐχθρὸς, ^ω οὐ μένει ^Β ψωμιζόμενος ἐχθρὸς· καὶ μυριάκις μικρόψυχος ᾖ ὁ ἡδικοκλήμενος, ψωμιζὼν αὐτόν καὶ ποτίζων, οὐδὲ αὐτὸς λοιπὸν ^χ τῆς τιμωρίας ἐπιθυμήσει τῆς ἐκείνου. Διὸ τῷ τέλει θαρρῶν τοῦ πράγματος, οὐδὲ ἀπλῶς ἠπέλιπεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδαψιλεύεται τῇ τιμωρίᾳ.

12 v. 19.

13 v. 20, 21.

^ε φιλόσοφος A.C.D.F.H.I. Cat. ^ι τὴν] καὶ τὴν C. ^ε μὴ A.B.C.D.I. Mosq. μηδὲ Edd. ^η αὐτῷ B.D.F. Cat. αὐτὸ Edd. ^ι φησὶν accessit ex A.B.D.E.F.H.I. Mox φησὶν ante ἐπεξελθεῖν, quod vulgo legebatur, deest in iisdem. ^κ οὖν om. C. ¹ ταύτη omnes. ταύτην Veron. Sav. Mor. ἴσ. ταύτη Sav. marg. ^μ αὐτόν om. A.B.E.F.H. non Cat. Statim ἀπαιτεῖ τὴν φ. pro τὴν φ. ἀπαιτεῖ omnes. ^ν ἐὰν] + οὖν Edd. οὖν om. A.B.E.F.H.I. Mox ἐὰν δὲ διψᾷ C. ^ο σωρεύεις F. ^ρ γὰρ om. C.E. ⁹ γὰρ om. D.E. Statim καὶ accessit ex A.B.I. ^ρ φόβῳ] λόγῳ H. ^σ ἀνταποδόσεως A.B. E.F.H.I. ^ι ἀσθενὴς ᾖ pro ἀσθενήσῃ omnes. ^ν ὅτι om C.H. ^ω Haec οὐ μένει ψ. ἐχθρὸς desunt in A.B.D.E.F.H.I. invita Cat. ^χ τῆς τ. ἐπιθυμήσει pro ἐπιθυμήσει τῆς τ. omnes.

Οὐ γὰρ ^γεἶπε, τιμωρήσῃ, ἀλλ', "ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ." Εἶτα καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὸν εἰπών· "Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν·" καὶ ἡρέμα πως ^ζκαὶ ἠνίξατο τὸ μὴ δεῖν τοιαύτῃ προαιρέσει ποιεῖν· τὸ γὰρ ἔτι μνησικακεῖν, ἡττάσθαι ἔστιν ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτὸ οὐκ εἶπεν· οὐδὲ γὰρ εἶχε καιρόν· ὅτε ^Ϟδὲ ἐκέκωσεν αὐτοῦ τὸν θυμὸν, ^ατότε ἐπήγαγε λέγων, "νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν·" ἐπεὶ καὶ τοῦτο νίκη. Καὶ γὰρ ὁ πυκτεῦον τότε μᾶλλον νικᾷ, οὐχ ὅταν ὑποτιθῇ ἑαυτὸν ὥστε δέξασθαι τὰς πληγὰς, ἀλλ' ὅταν ἐξαίρων ἑαυτὸν παρασκευάζῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν εἰς τὸν ἀέρα ^Ϟκενοῦν τὴν δύναμιν. Οὕτω γὰρ οὔτε αὐτὸς πληγήσεται, κἀκείνου ^ακαταλύσει τὴν ἰσχὺν ἅπασαν. Ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὕβρεων γίνεται. Ὅταν ^εμὲν γὰρ ^ϛἀνθυβρίσης, ἡττήθῃς, οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπου, ἀλλ', ὅπερ ἔστιν αἰσχροτέρον, ὑπὸ πάθους ἀνελευτέρου τοῦ θυμοῦ ^ϛνικηθεῖς· ἂν ^δδὲ σιγήσῃς, καὶ ἐνίκησας, καὶ ^βἀπονητὶ τὸ τρόπαιον ἔστησας, καὶ μυρίους ἔξεις τοὺς στεφανοῦντας, καὶ τῆς λοιδορίας ^ιψεύδος καταγινώσκοντας. Ὁ μὲν γὰρ ἀντιλέγων, ὡς δακνόμενος ἀντερεῖν δοκεῖ· ὁ δὲ δακνόμενος, ὑπόνοιαν παρέχει τοῦ συνειδέναί τοις λεγομένοις· ἂν δὲ καταγελάσῃς, τῷ γέλῳ τὴν κατὰ σαντοῦ ψῆφον ^κἐξέλυσας. Καὶ εἰ βούλει σαφῇ τῶν εἰρημένων ἀποδείξιν λαβεῖν, αὐτὸν ἐρώτησον τὸν ἐχθρόν, πότε ^ιμᾶλλον ἀλγεί, ὅταν ^μδιαθερμανθεῖς ἀνθυβρίσης, ἢ ὅταν ὑβρί- ^εζοντος καταγελάσῃς· καὶ τοῦτο ἀκούσῃ μᾶλλον. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἡδεταί τῷ μὴ ὑβρίζεσθαι, ὡς δάκνεται τῷ μὴ δύνασθαι σου καθάπτεσθαι. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς θυμουμένους, ^νὅτι τῶν ἰδίων πληγῶν οὐ πολὺν ποιοῦμενοι λόγον, ἐπέρχονται ῥύμη πολλῇ, καὶ συῶν ἀγρίων χεῖρον τὰ τοῦ πλησίον ζητοῦντες τραύματα, ⁶⁸⁴ καὶ πρὸς ἓν τοῦτο ὀρώντες, καὶ τούτου μᾶλλον ὄντες, ἢ τοῦ φυλάσασθαι τι παθεῖν; Ὅταν οὖν, οὗ μάλιστα ^οἐπιθυμεῖ, τούτου ^ρμάλιστα ἀποστερήσῃς αὐτὸν, ^Ϟτοῦ παντὸς ἀπεστερησας, ἐξετελίσας, καὶ δείξας εὐκαταφρόνητον, καὶ παιδίον

^γ εἶπε aberat ante Ben. repugnantibus libris et Cat. Statim τιμωρῆσαι C. ^ζ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ^α τότε om. H. ^β ὑποτιθεῖ B. ὑποτέμῃ A.H.I. ^Ϟ κενοῦντα I. ^δ καταλύσει A.B.D.E.F.H.I. καταλύσεται C. λύσει Edd. ^ε μὲν om. I. ^ϛ ἀνθυβρίσης] ἀν θυρυβήσης A. ἀν θυρυβηθῆς H. ὑβρισηθῆς I. Vulgatum firmat Flor. p. 279. (Tom. xii. p. 559 E.) ^ϛ νικηθεῖς E. κινηθεῖς Edd. ^β ἀπονητὶ] Sic libri omnes et Flor. ἀπὸ νίκης Veron. Sav. Mor. Statim τὸ om. C.D.I. ^ι τὸ ψεύδος Edd. τὸ deest in omnibus. καὶ τοῦ τῆς λ. ψεύδους κ. Flor. ^κ ἔλυσας I. ^ι μᾶλλον] μὲν C. ^μ διαθερμανθεῖς B.C.D.F.H.I. θερμανθεῖς vulgo. ^ν ὅτι om. C. Statim τῶν οἰκείων πόνων idem. τῶν οἰκείων πληγῶν Veron. ^ο ἐπιθυμεῖ pro ἐπιθυμῇ I. ^ρ μάλιστα om. E. ^Ϟ τοῦ παντὸς om. I. De sequentibus vid. Annot.

μᾶλλον ἢ ἄνδρα, καὶ σὺ μὲν φιλοσόφου ψῆφον λαβὼν, ἐκείνον δὲ θηρίου ἱπονηροῦ δόξῃ περιβαλὼν. Τοῦτο καὶ ἐν τῷ τύπτεσθαι ποιῶμεν, καὶ ὅταν βουλώμεθα τύπτειν, μὴ ^ςἀντιτύπτωμεν. **B** ἄλλ' εἰ βούλει καιρίαν δοῦναι πληγὴν, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην σιαγόνα, καὶ μυρίοις ^ταὐτὸν πλήξεις τραύμασιν. Οἱ γὰρ κροτοῦντές ^υσε καὶ θαυμάζοντες τῶν καταλευόντων εἰσὶν αὐτῷ χαλεπώτεροι· καὶ πρὸ ἐκείνων τὸ συνειδὸς ^ωαὐτοῦ καταγνώσεται, καὶ μεγίστας αὐτὸν ἀπαιτήσῃ δίκας, καὶ ὡς τὰ ^ςαἰσχιστα παθὼν, οὕτως ἐρυθρίασας ἀναχωρήσει. Εἰ δὲ καὶ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν ζητεῖς δόξαν, καὶ ταύτης ἀπολαύσῃ μεζόνως. Καὶ ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τοὺς κακῶς πᾶσχοντας ἔχομέν ^υτινα συμπάθειαν· ὅταν δὲ ^ςμηδὲ ἀντιτύπτοντας ἴδωμεν, ἀλλὰ ^ακαὶ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντας, οὐκ ἐλεοῦμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμάζομεν.

C ^βΔιὰ ταῦτά μοι νῦν ἀνοιμῶξαι ἔπεισιν, ὅτι ^οοἱ δυνάμενοι καὶ τὰ ^δἐνταῦθα ἔχουσιν, εἰ τῶν τοῦ Χριστοῦ νόμων ἠκούομεν ὡς ἐχρῆν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχάνειν, ἀμφοτέρων ἐκπίπτομεν, παρακούοντες τῶν εἰρημένων, καὶ περιττὰ φιλοσοφούντες. Καὶ (188) γὰρ ἐκεῖνος συμφερόντως πάντα ἐνομοθέτησε, καὶ ^εἐδίδαξε τί μὲν ποιεῖ ἐνδόξους, τί δὲ αἰσχροὺς. Καὶ οὐκ ἂν, εἰ ἔμελλεν ἀποφαίνειν καταγελάστους τοὺς ^ααὐτοῦ μαθητὰς, τοῦτο ἂν ἐπέταξεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ποιεῖ λαμπροτέρους ἀπάντων, τὸ ^ςκακῶς μὴ λέγειν ἀκούοντας κακῶς, τὸ μὴ κακῶς ποιεῖν πᾶσχοντας κακῶς, ^δδιὰ τοῦτο ταῦτα ἐπέταξεν. Εἰ δὲ τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον τὸ λέγειν καλῶς ἀκούοντας κακῶς, τὸ ἐγκωμιάζειν ὑβρίζομένους, τὸ εὐεργετεῖν ^ιἐπιβουλευομένους. Διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἐνομοθέτησε. Καὶ γὰρ φείδεται τῶν ^καὐτοῦ μαθητῶν, καὶ οἶδε σαφῶς τί ^ιποτέ ἐστὶ τὸ ποιοῦν μικρὸν καὶ μέγαν. Εἰ τοίνυν ^μκαὶ φείδεται καὶ οἶδε, τί αὐτῷ φιλονεικῆς ἑτέραν ^νθέλων ἐλθεῖν ὁδόν; Καὶ γὰρ τὸ νικᾶν ἀπὸ τοῦ κακῶς ποιεῖν,

^ι πονηρῶ E. Μοχ περιβαλὼν pro περιβάλλων A.B.C.D.E.F.I. ^ς τύπτωμεν C. Statim ἀλλ' εἰ pro ἀλλὰ omnes. Μοχ δοῦναι καιρίαν inverso ord. A.B.E.F.H.I. ^τ αὐτὸν om. I. ^υ σε assumtum ex B.E. ^ω αὐτῶν H. αὐτὸ I. ^ς Sic C. ἔσχατα Edd. ^υ τινὰ om. A.H.I. ^ς μηδὲ om. a pr. man. B. μὴ pro μηδὲ Veron. Statim ἀντιτίπτοντας A.B.C.D.E.F. ^α καὶ om. C. Statim ἐκδόντας idem. Post h. v. desunt duo folia in E. usque ad ἐκείνῳ γὰρ p. 687 D. ^β ΗΘΙΚΟΝ. "Οτι οὐ δεῖ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόναι. Veron. ^ο οἱ om. C.D. et ex corr. F. οὐ pro οἱ H. ^δ ἐνταῦθα omnes. παρόντα Edd. ^ε ἐδίδαξε pro ἔδειξε omnes. ^κ αὐτοῦ A.B.D.F.H.I. ἑαυτοῦ Edd. ^ς κακῶς (καλῶς F.) μὴ] Sic A.B.D.F.H.I. μὴ κακῶς Edd. ^δ διὰ τοῦτο — τοῦτο πολλῷ] καὶ πολλῷ I. ^ι λοιδορουμένους C. Statim διὰ τοι τοῦτο Edd. τοι deest in A.B.D.F.H.I. ^κ αὐτοῦ B.D.H. αὐτοῦ Edd. ^ι ποτε] ποτ' οὖν C. Μοχ μικρὸν pro σμικρὸν omnes. ^μ καὶ om. I. ^ν θ. ἐλθεῖν ὁδόν A.B.D.F.H.I. θ. ὁδὸν ἐλθεῖν C. ὁδὸν θ. ἐλθεῖν Edd.

διαβολικῶν ἐστὶ νόμων. Διὰ ^οτοι τοῦτο ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι τοῖς ἐκείνῳ τελουμένοις, οὕτω κρατοῦσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι πάντες. Ἄλλ' οὐκ ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ Χριστοῦ οὗτος τῶν στεφάνων ὁ νόμος, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν, τὸν πληττόμενον, οὐ τὸν πλήττοντα ῥοστεφανοῦσθαι νενομοθέτηται. Τοιοῦτον ἡ γὰρ αὐτοῦ τὸ στάδιον· ἀπεναντίας ἅπαντα ἔχει διατεταγμένα· ὥστε μὴ τῇ νίκη μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς νίκης τὸ θαῦμα γίνεσθαι μεῖζον. Ὅταν γὰρ τὰ ἐτέρωθι ὄντα ἤττης, ταῦτα νίκης ποιητικὰ ἡποφάνη· τοῦτο θεοῦ δύναμις, τοῦτο οὐρανοῦ τὸ στάδιον, τοῦτο ἀγγέλων τὸ θέατρον. Οἶδα ὅτι ^ωδιεθερμάνθητε νῦν, καὶ κηροῦ γεγόνατε παντὸς ἀπαλώτεροι· ἀλλ' ἀναχωρήσαντες ἅπαντα ἀποβλύζετε. Διὰ τοῦτο ἀλγῶ, ὅτι τὰ λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ ^κδείκνυμεν, καὶ ταῦτα ⁶⁸⁵ μέλλοντες τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ὑκερδαίνειν. Ἄν γὰρ ἐπιείκειαν ἐπιδειξώμεθα, ἀχείρωτοι πᾶσιν ἐσόμεθα, καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐ μικρὸς, οὐ μέγας ἡμᾶς ²τι βλάψαι δυνήσεται. Ἄν τε γὰρ κακῶς τις εἶπη, σέ μὲν οὐδέν, ἑαυτὸν δὲ τὰ μέγιστα ^αἔβλαψεν· ἂν τε ἀδικήσῃ, πάλιν ἡ βλάβη περὶ τὸν ἡδίκηκότα ^βῖσταται. Οὐχ ὁρᾷς καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὅτι οἱ μὲν ἡδικημένοι λαμπροὶ, καὶ μετὰ πολλῆς ἐστήκασι τῆς παρρησίας ἐλευθεροστομοῦντες, οἱ δὲ ἡδίκηκοί τε κάτω κύπτοντες ^γμετ' αἰσχύνῃς καὶ φόβου; Καὶ τί λέγω ^δκακηγορίαν καὶ ἀδικίαν; Κἂν ^εγὰρ ξίφος ἀκονήσῃ κατὰ σοῦ, ^ςκἂν εἰς τὸν λαιμὸν αὐτὸν τὴν δεξιὰν βαπτίσῃ, σέ μὲν οὐδὲν ^ζπαρέβλαψεν, ἑαυτὸν δὲ ^Βκατέσφαξε. Καὶ μαρτυρήσειεν ἂν τῷ λόγῳ ὁ πρῶτος οὕτως ^ηἀναιρεθεὶς ὑπὸ δεξιᾶς ἀδελφικῆς. Ὁ μὲν γὰρ ἀπῆι πρὸς τὸν ἀκύμαντον λιμένα, ἀθάνατον δόξαν κτησάμενος· ὁ δὲ παντὸς θανάτου βίον ἀθλιώτερον ἔζη, στένων καὶ τρέμων, καὶ ἐν τῷ σώματι τὴν κατηγορίαν τοῦ γενομένου περιφέρων. Μὴ δὴ τοῦτο διώκωμεν, ἡ ἀλλ' ἐκεῖνο. Ὁ μὲν γὰρ κακῶς πάσχων οὐκ ἔχει ^κοἶκοι μένον τὸ κακόν· οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτὸ ἔτεκεν, ἀλλ'

^ο τοι om. I. Post τοῦτο add. καὶ H. Mox Ὀλυμπιακοῖς H.I. ^ρ στεφανοῦν C. ^η γὰρ om. A.B.F.H.I. ^ς τῷ τρόπῳ] τῷ (τῷ eras. A.) πρὸς A.H. ^ς τῆς ἡττης C. νίκης pro ἡττης et ἡττης pro νίκης A.B.D.F.H.I. ^τ ἀποφάνη A.B.C.D.F.H. ἀποφαίνε[ι] (sic) I. ἀποφανῇ Edd. ^ν τὸ om. A.B.D.F.H.I. ^ω ἐθερμάνθητε I. ^κ δείκνυμεν pro δεικνύομεν A.B.D.F.H.I. ^γ κερδαίνειν I. ² τι βλάψαι] ἀντιβλάψαι Veron. ἂν τι βλάψαι Sav. cet. ἂν deest in omnibus. ^α ἔβλαψεν] παραβλάψαι I. Statim ἂν τε δὲ ἀδ. B. ἂν τε γὰρ ἀδ. C. ^β ἐστηκεν in textu I. ^γ μετ' I. μετὰ B.D.H. ^δ κατηγορίαν Edd. ἴσ. κακηγορίαν Sav. marg. κακηγορίαν B.D.F.H.I. ^ε γὰρ om. C. Statim τὸ ξίφος Edd. τὸ deest in A.B.D.F.H.I. ^ς κἂν] καὶ A.H.I. Mox αὐτοῦ pro αὐτὸν C. ^ζ ἔβλαψεν C. ^η ἀναιρεθεὶς] + Ἀβὲλ C. ^ι ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν γὰρ κακῶς A.H. ^κ οἶκοι μένον] Sic A.B.F.H.I. μένον οἶκοι C. μόνιμον οἶκοι Edd.

ἐτέρωθεν αὐτὸ δεξάμενος, ἐποίησεν ἀγαθὸν διὰ τῆς ὑπομονῆς· ὁ
 C δὲ ποιήσας κακῶς, οἴκοι τὴν πηγὴν ἔχει τῆς κακίας. Οὐχ ὁ
 Ἰωσήφ ἐν δεσμωτηρίῳ ἦν, ἡ δὲ ἐπιβουλευσασα αὐτῷ πόρνη ἐν
 οἰκίᾳ λαμπρᾷ καὶ περιφανεῖ; Τίς μὲν οὖν ἠθέλησας γενέσθαι;
 Καὶ μήπω μοι τὴν ἀντίδοσιν εἶπης, ἀλλ' αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ
 ἐξέτασον τὰ γεγεννημένα· καὶ γὰρ οὕτω μυριάκις προτιμῆσεις
 τὸ δεσμωτήριον μετὰ τοῦ Ἰωσήφ τῆς οἰκίας τῆς τὴν πόρνην
 ἐχούσης. Καὶ γὰρ εἰ τὴν ἀμφοτέρων ψυχὴν ἴδοις, τὴν ὅμην ἐν
 εὐρυχωρίᾳ καὶ παρρησίᾳ ὅψει πολλῇ, τὴν δὲ τῆς Αἰγυπτίας ἐν
 στενοχωρίᾳ καὶ αἰσχύνῃ καὶ κατηφείᾳ καὶ θορύβῳ καὶ ἀθυμίᾳ
 πολλῇ· καίτοιγε αὐτὴ ἐδόκει νικᾶν, ἀλλ' οὐκ ἦν αὕτη νίκη.
 D Ταῦτ' οὖν εἰδότες, πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν ἑαυτοὺς ἡ παρασκευά-
 σωμεν, ἵνα καὶ τοῦ ἱκακῶς παθεῖν ἀπαλλαγώμεν, καὶ τῶν
 μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὁ με-
 τασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἀμὰ τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ.

¹ Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω.

E ΠΟΛΥΝ τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται λόγον καὶ ἐν ἐτέ- (189
 ραῖς ἐπιστολαῖς, καθάπερ τοὺς οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, οὕτω καὶ
 τοὺς ἀρχομένους τοῖς ἄρχουσιν ὑποτάσσων. Ποιεῖ δὲ τοῦτο,
 δεικνὺς ὡς οὐκ ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς
 τοὺς παρ' αὐτοῦ νόμους εἰσῆγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι,
 καὶ παιδεύων μὴ περιττοὺς ἀναδέχεσθαι πολέμους καὶ ἄνομή-
 τους. Ἀρκοῦσι γὰρ αἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν ἐπαγόμεναι
 ἐπιβουλαί, καὶ περιττοὺς οὐ δεῖ προστιθέναι πειρασμοὺς καὶ
 ἄνομήτους. Σκόπει δὲ ὅπως καὶ εὐκαίρως εἰς τὸν περὶ τούτων
 686 ἐνέβαλε λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν πολλὴν ἐκείνην ἀπήτησε
 φιλοσοφίαν, καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἐχθροῖς κατεσκεύασεν
 ἐπιτηδεῖους, καὶ τοῖς ἐν εὐημερίᾳ καὶ τοῖς δυσπραγοῦσι καὶ τοῖς
 δεομένοις καὶ πᾶσιν ἀπλῶς χρησίμους εἰργάσατο, καὶ τὴν
 ἀγγέλοις πρέπουσαν κατεφύτευσε πολιτείαν, καὶ θυμὸν ἐκένωσε,
 καὶ ἀπόνοιαν κατέστειλε, καὶ διὰ πάντων κατελέανεν αὐτῶν τὴν

1 CAP. XIII. v. 1.

¹ καὶ λαμπρᾷ Edd. καὶ deest in omnibus. ^m ἂν οὖν] οὖν ἂν C. ἂν om. I.
ⁿ μήπω] μὴ C. ^o μὲν] + τοῦ Ἰωσήφ B.D.F. et marg. C. ^p αὐτὴ B.D.F.I.
 αὕτη Veron. Sav. Mor. ^q παρασκευάζωμεν C. ^r κακῶς παθεῖν A.B.D.F.
 H.I. παθεῖν κακῶς Edd. ^s μετασχεῖν A.D.F.H.I. ἐπιτυχεῖν Edd.
 Hom. XXIV. ^a ἀνοήτους bis I. ^b ὅπως καὶ εὐκ.] εὐκαίρως πως C.

διάνοιαν, τότε καὶ τὴν περὶ τούτων εἰσάγει ^επαραίνεσιν. Εἰ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεσθαι χρὴ, πολλῶ μᾶλλον τοῖς εὐεργετοῦσι πείθεσθαι προσήκει. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τῷ τέλει τῆς παραινέσεως τίθησι· τέως δὲ ^δοὐ τούτους κινεῖ τοὺς λογισμοὺς, οὓς εἶπον, ἀλλὰ τοὺς κατὰ ὀφειλὴν B κελεύοντας τοῦτο ποιεῖν. Καὶ δεικνὺς ὅτι πᾶσι ^εταῦτα διατάττεται, καὶ ἱερεῦσι καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον, ἐκ προοιμίων αὐτὸ δῆλον ἐποίησεν, οὕτω λέγων· “Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω” καὶ ἀπόστολος ἡς, καὶ εὐαγγελιστῆς, καὶ προφήτης, καὶ ὅτι οὖν· οὐδὲ γὰρ ἀνατρέπει τὴν εὐσέβειαν αὐτῇ ἢ ὑποταγῇ. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπε, πειθέσθω, ἀλλ’, “ὑποτασσέσθω.” Καὶ πρῶτον δικαίωμα τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, καὶ ^ελογισμὸς πρέπων πιστοῖς, τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ ταῦτα διατετάχθαι. “Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, φησὶν, εἰ μὴ C ^hὑπὸ θεοῦ.” Τί λέγεις; πᾶς οὖν ἄρχων ¹ἀπὸ θεοῦ χειροτονεῖται; Οὐ τοῦτο λέγω, φησὶν· οὐδὲ περὶ τῶν καθ’ ἕκαστον ἀρχόντων ὁ λόγος ^kμοι νῦν, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Τὸ γὰρ ἀρχὰς εἶναι, καὶ τοὺς μὲν ἄρχειν, τοὺς δὲ ἄρχεσθαι, ¹μηδὲ ἀπλῶς ^mκαὶ ἀνέδην ἅπαντα φέρεσθαι, ὥσπερ κυμάτων τῇδε κάκεισε τῶν δῆμων περιεγομένων, τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἔργον εἶναι φημι. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, οὐ γὰρ ἐστιν ἄρχων, εἰ μὴ ⁿὑπὸ θεοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ πράγματος διαλέγεται λέγων· “Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ^oὑπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι D ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.” Οὕτω καὶ ὅταν λέγῃ τις σοφὸς, ὅτι ²“Παρὰ κυρίου ἀρμόζεται ^pγυνὴ ἀνδρὶ,” τοῦτο λέγει, ὅτι τὸν γάμον ὁ θεὸς ἐποίησεν, οὐχ ὅτι ἕκαστον ^qσυνιόντα γυναικὶ αὐτὸς συνάπτει. Καὶ γὰρ ὀρώμεν πολλοὺς ἐπὶ κακῷ ^rκαὶ νόμῳ γάμου συνιόντας ἀλλήλοις, καὶ οὐκ ἂν τῷ θεῷ τοῦτο λογισαιμέθα. Ἀλλ’ ὅπερ αὐτὸς ἔλεγεν· ³“Ὁ ποιήσας ἐξ

2 Prov. xix. 14.

3 Matth. xix. 4, 5.

^ε παρρησίαν I. Statim εἰ γὰρ καὶ τοὺς C. ^d οὐ τούτους A.B.D.F.H.I. τούτους οὐ Edd. ^e ταῦτα] + πάντα C. ^f ὅτι οὖν B.C.D.F.H.I. et a pr. man. A. ὅστις οὖν Edd. et Cat. ^g λογισμοῖς πρέπον πιστοῖς Edd. sine monito. λογισμὸς est in A.C.D.F.I. Cat. πρέπον C.F.I. Cat. λογισμὸς προτρέπων corr. ex λογισμοῖς τρέπων B. ^h ὑπὸ τοῦ θ. Edd. τοῦ om. A.C. F.H.I. Mosqq. Cat. ⁱ ἀπὸ τοῦ θ. Edd. τοῦ om. A.B.C.D.H.I. Cat. ὑπὸ θ. D. Cat. Statim χειροτονεῖται A. B. F. H. I. κεχειροτόνηται Edd. et Cat. ^k μοι om. I. ¹ μηδὲ] Sic C.F.H.I. καὶ μὴ B.D. Cat. Flor. p. 286. (Tom. xii. p. 562 E.) καὶ μηδὲ Edd. Verba μηδὲ ἀπλῶς—φέρεσθαι desunt in A. ^m καὶ] μηδὲ C.D. καὶ om. H. Flor. Statim ἀναίδην H. et ante corr. B. ⁿ ὑπὸ τοῦ θ. B.D. Cat. ^o ὑπὸ τοῦ θ. B. ^p γυνὴ ἀνδρὶ pro ἀνδρὶ γυνὴ B.C.D.F.H.I. ^q συνιόντα et mox συνιόντας C. ^r καὶ νόμῳ γάμου] Sic A.B.C.D.F. Cat. καὶ νόμῳ γάμῳ H. καὶ παρανόμῳ γάμῳ συναφθέντας καὶ I. Edebatur καὶ οὐ νόμῳ γάμου.

ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν, Ἐντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα ^s αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, ^t καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ” τοῦτο καὶ ὁ Εσοφὸς ἐκείνος ἐρμηνεύων ἔλεγεν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὁμότιμον μάχην ^vπολλάκις εἰσάγει, πολλὰς ἐποίησε τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποταγὰς, οἷον ^wὡς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ὡς παιδὸς καὶ πατρὸς, ὡς πρεσβύτου καὶ νέου, ^xὡς δούλου καὶ ἐλευθέρου, ὡς ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, ὡς διδασκάλου καὶ μαθητοῦ. Καὶ τί θαυμάζεις ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ^yτὸ αὐτὸ τοῦτο πεποιήκεν. Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ὁμότιμα πάντα εἰργάσατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ δὲ κρείττον κατεσκεύασε, καὶ τὰ μὲν ἄρχειν τῶν μελῶν, τὰ δὲ ἄρχεσθαι ἐποίησε. Καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις δὲ ^zτὸ αὐτὸ τοῦτο ἴδοι τις ἂν, ὡς ἐν ταῖς με- 687 λίσσαις, ^aὡς ἐν ταῖς γεράνοις, ὡς ἐν ταῖς ἀγέλαις τῶν ἀγρίων προβάτων. Καὶ οὐδὲ ἡ θάλαττα ταύτης ἐστέρηται τῆς εὐταξίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὰ τῶν γενῶν ὑφ’ ἐνὶ τάττεται τῶν ἰχθύων, καὶ στρατηγεῖται ^bοὔτῳ, καὶ μακρὰς ἀποδημίας ἀπο- (19) δημεῖ. Καὶ γὰρ ἡ ἀναρχία πανταχοῦ κακὸν, καὶ συγχύσεως αἴτιον.

Εἰπὼν τοίνυν πόθεν εἰσὶν αἱ ἀρχαί, ἐπήγαγεν ⁴ “Ὡστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν.” ^cΕἶδες ποῦ τὸ πρᾶγμα ἀνήγαγε, καὶ πόθεν ἐφόβησε, καὶ πῶς ἔδειξε τοῦτο κατὰ ὀφειλὴν γινόμενον; Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Βπιστοὶ, ὅτι ἐξευτελίζεις ἡμᾶς καὶ εὐκαταφρονήτους ποιεῖς, τοὺς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀπολαύειν μέλλοντας ἄρχουσιν ὑποτάττων, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἄρχουσιν, ἀλλὰ τῷ θεῷ πάλιν ^dὑποτάττει τοῦτο ποιῶν· ἐκείνῳ γὰρ ὁ ταῖς ἀρχαῖς ὑποτασσόμενος πείθεται. ^eἌλλ’ οὐ λέγει οὕτως, οἷον ὅτι τῷ θεῷ πείθεται ὁ τοῖς ἄρχουσιν ὑπακούων, ἀλλ’ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου φοβεῖ, καὶ ἀκριβέστερον αὐτὸ κατασκευάζει λέγων, ὅτι ὁ μὴ ὑπακούων ἐκείνῳ, τῷ θεῷ πολεμεῖ τῷ ταῦτα νομοθετήσαντι. Καὶ τοῦτο σπουδάζει δεῖξαι πανταχοῦ, ὅτι οὐ χαριζόμεθα αὐτοῖς τὴν ὑπακοήν, ἀλλ’ ὀφείλομεν. Οὔτῳ ^fγὰρ ἂν καὶ τοὺς

⁴ v. 2.

^s αὐτοῦ pro αὐτοῦ B.C.D. Post μητέρα add. αὐτοῦ C.D. ^t καὶ—τὴν γ. αὐτοῦ] καὶ τὰ ἐξῆς I. αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.H. ^v πολλάκις] πολλὴν A. H.I. ^w ὡς om. H. ^x ὡς pro καὶ A.B.C.D.F.H. ^y τὸ αὐτὸ τοῦτο A.B.D.F.H. τοῦτο αὐτὸ Edd. ^z τὸ αὐτὸ τ.] τοῦτο αὐτὸ I. ^a ὡς om. I. ^b οὔτῳ καὶ pro καὶ οὔτῳ A. D. H. I. ^c εἶδες pro ἴδε A. B. C. D. F. I. Cat.

^d ὑποτάττει τοῦτο] ὑποτάττεται ὁ τοῦτο A. B. D. F. H. I. Cat. ὑποτάττει (sic) C. ^e ἀλλ’ οὐ λέγει—πείθεται] καὶ οὐκ εἶπεν οὕτως ὅτι θεῷ ὑπακούει I. οἷον om. C. ^f γὰρ ἂν] Sic C.F. Cat. γὰρ ὦν Veron. γὰρ [ὦν] Sav. Mor. ὦν (vel ἂν) abest a nostris A.B.D.E.H.I. Delevit etiam Montef.

ἄρχοντας ^ε τοὺς ἀπίστους μᾶλλον ἐπεσπάσατο πρὸς εὐσέβειαν, καὶ τοὺς πιστοὺς πρὸς ὑπακοήν. Καὶ γὰρ πολὺς περιεφέρετο C ^h λόγος τῷ, ἐπὶ στάσει καὶ καινοτομίᾳ διαβάλλων τοὺς ἀποστόλους, καὶ ὡς ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν κοινῶν νόμων ἅπαντα καὶ ^k ποιοῦντας καὶ λέγοντας. Ὅταν οὖν ^l δείξῃς τὸν κοινὸν ἡμῶν δεσπότην τοῦτο παρεγγυῶντα τοῖς αὐτοῦ ^m πᾶσι, καὶ τῶν διαβαλλόντων ὡς ⁿ νεωτεροποιούς ^o ἀπορράψεις τὰ στόματα, ^p καὶ μετὰ πολλῆς παρρησίας ὑπὲρ τῶν τῆς ἀληθείας διαλέξῃ δογμάτων. Μὴ τοίνυν αἰσχύνου, φησὶ, τῇ τοιαύτῃ ὑποταγῇ. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς τοῦτο ἐνομοθέτησε, καὶ ^r σφοδρὸς ἐστὶ τιμωρὸς D καταφρονουμένων τούτων. Οὐ γὰρ τὴν τυχούσάν σε ^s ἀπαιτήσῃ δίκην παρακούοντα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγίστην, καὶ οὐδέν σε ἐξαίρῃσεται ἀντιλέγοντα, ἀλλὰ καὶ ^t παρὰ ἀνθρώπων ὑποστήσῃ τιμωρίαν χαλεπωτάτην, καὶ οὐδεὶς σου προστήσεται, καὶ τὸν θεὸν παροξυνεῖς μεζόνως. Ἄπερ ἅπαντα αἰνιττόμενος ἔλεγεν· “Οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται.” Εἶτα δεικνὺς ^v καὶ τὸ κέρδος τοῦ πράγματος μετὰ τὸν φόβον, καὶ ^w ἀπὸ λογισμῶν πείθει λέγων οὕτως· ⁵ “Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν.” Ἐπειδὴ ^x γὰρ βαθεῖαν ἔδωκε τὴν πληγὴν, καὶ κατέπληξεν αὐτοὺς, πάλιν ἀνίσιν, ὥσπερ σοφὸς ἰατρὸς φάρμακα προσηνῇ τιθεῖς, ^y καὶ E παραμυθούμενος καὶ λέγων, τί δέδοικας; ^z τί φρίττεις; μὴ γὰρ ἐπιτιμᾷ καλῶς πράττοντι; μὴ γὰρ ^a ἐστὶ φοβερὸς ἀρετῆς ἐπιμελουμένῳ; Διὸ ^b καὶ ἐπάγει· “Θέλεις ^c δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; Τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.” Εἶδες πῶς ^d αὐτὸν ὠκέωσε τῷ ἄρχοντι, δείξας αὐτὸν καὶ ἐπαινέτην αὐτοῦ καθήμενον; Εἶδες πῶς ἐκένωσε τὸν θυμόν; ⁶ “Θεοῦ γὰρ ἐστὶ διάκονός σοι εἰς τὸ ἀγαθόν.” Τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ ^e φοβῆσαι, φησὶν, ὅτι καὶ ἐπαινεῖ τοσοῦτον ἀπέχει

5 v. 3.

6 v. 4.

^ε τοὺς] καὶ τοὺς C. ^h ὁ λόγος H. ⁱ ὡς om. B. ^k ποιοῦντας καὶ λέγοντας] πράττοντας C. ^l δείξῃ C. Veron. ^m παισὶ C. ⁿ νεωτεροποιῶν Edd. ἴσ.—ποιούς Sav. marg. νεωτεροποιούς E.H. et marg. F. ^o ἀποφράξεις I. ἀπορράψας C. ^p καὶ om. F. Statim μετὰ πλείονος τῆς π. Edd. πολλῆς pro πλείονος A.B.D.E.F.H.I. Articulum damnant omnes. ^q ὑπὲρ τῶν τῆς] Sic omnes. μετὰ τῆς Veron. Sav. Mor. ^r σφόδρα C. ^s ἀπαιτεῖ C.H. Statim παρακούοντα omnes. παρακούσαντα Edd. ^t παρὰ sine elisione B.D.E.H. Cat. ^v καὶ om. C. ^w ἀπὸ τῶν λ. Edd. τῶν deest in omnibus. ^x γὰρ om. D.E. Mox δέδωκε πληγὴν C. ^y καὶ accessit ex B.C.D.E.F.H.I. Cat. ^z τί] καὶ C.D. ^a φοβερὸς ἐστὶν inverso ord. C.D. Mox ἐπιμελουμένῳ B.D.E.F. Cat. ἐπιμελουμένῳ Veron. Sav. Mor. ^b καὶ om. H. ^c δὲ om. I. Mox τῇ ἐξουσίᾳ E. ^d αὐτὸν ὠκ. pro ὠκ. αὐτὸν A.B.C.D.E.F.H. αὐτὸν οἰκείον ἐποίησεν I. ^e φοβῆσαι, φησὶν] Sic A.B.D. E.F.H.I. Cat. φοβεῖν σε, φησὶν C. φοβῆσαι σε (om. φησὶν) Edd. Mox ἐπαινεῖ σε C.

τοῦ κωλύσαι, ὅτι καὶ συμπράττει. "Ὅταν οὖν καὶ ἐπαινέτην
 688 ἔχῃς καὶ βοηθόν, διὰ τί οὐχ ὑποτάσσει; Καὶ γὰρ ἔκαὶ ἄλλως
 εὐκολωτέραν σοι ποιεῖ τὴν ἀρετὴν, τοὺς μὲν πονηροὺς κολάζων,
 τοὺς δὲ ἀγαθοὺς εὐεργετῶν^h καὶ τιμῶν, καὶ τῷ βουλήματι τοῦ
 θεοῦ συμπράττων· διὸ καὶ διάκονον αὐτὸν ἐκάλεσε. Σκόπει δέ.
 Συμβουλευέω περὶ σωφροσύνης ἐγὼ, καὶ ἐκεῖνος τὰ αὐτὰ λέγει
 διὰ τῶν νόμων· παραινῶⁱ περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλεονεκτεῖν μηδὲ
 ἀρπάζειν, ^kἐκεῖνος ὑπὲρ τούτων κάθηται δικάζων. "Ὡστε
 συνεργὸς ἡμῖν ἐστὶ καὶ βοηθὸς, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ^m εἰς τοῦτο
 ἀπέσταλται. Ἀμφοτέρωθεν τοίνυνⁿ ἐστὶν αἰδέσιμος, καὶ ὅτι
 παρὰ τοῦ θεοῦ ἀπεστάλη, καὶ ὅτι ἐπὶ τοιούτῳ πράγματι.
 B "Ἐὰν^o δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ." Οὐκ ἄρα ὁ ἄρχων^p τὸν
 φόβον ποιεῖ, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα πονηρία. "Οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν
 μάχαιραν φορεῖ." Εἶδες πῶς αὐτὸν^q ἐπέστησε καθοπλίσας
 καθάπερ τινὰ^r φοβερὸν στρατιώτην τοῖς ἀμαρτάνουσιν;
 "Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν^s εἰς ὀργήν, ἔκδικος τῷ τὸ κακὸν
 πράσσοντι." Ἴνα γὰρ μὴ πάλιν ἀκούσας κόλασιν καὶ τιμωρίαν
 καὶ μάχαιραν, ἀποπηδήσῃς, πάλιν φησὶν, ὅτι θεοῦ νόμον πλη-
 ροῖ. Τί γὰρ, εἰ καὶ^t αὐτὸς ἀγνοεῖ; Ἀλλ' ὁ θεὸς οὕτως ἐτύ-
 πωσεν. Εἰ τοίνυν καὶ κολάζων καὶ^v τιμῶν διάκονός ἐστιν, (191
 C ἐκδικῶν^w ἀρετὴν, ἀπελαύνων κακίαν, ὅπερ ὁ θεὸς βούλεται, τίνος
 ἕνεκεν αὐτῷ φιλονεικεῖς τοσαῦτα εἰσάγοντι ἀγαθὰ, καὶ προοδο-
 ποιοῦντι τοῖς σοῖς; Καὶ γὰρ πολλοὶ πρότερον διὰ τοὺς
 ἄρχοντας ἀρετὴν ἀσκήσαντες, ὕστερον καὶ διὰ τὸν φόβον τοῦ
 θεοῦ ταύτης ἐπελάβοντο. Τῶν γὰρ παχυτέρων οὐχ οὕτω τὰ
 μέλλοντα, ὥς τὰ παρόντα καθάπτεται. Ὁ τοίνυν τὴν ψυχὴν
 τῶν πολλῶν προεντρεπίζων τῷ φόβῳ καὶ ταῖς τιμαῖς, ὥστε
 γενέσθαι^x ἐπιτηδειότεραν τῷ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, εἰκότως
 οὗτος διάκονος κέκληται^y τοῦ θεοῦ.

7 "Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ

7 v. 5.

^f κωλύσαι pro κωλύειν A.B.D.E.F.H.I. Vulgatum habet Cat. ^g καὶ om.
 C. Mox εὐκολωτέρον idem. ^h Sic Edd. et Cat. Haec καὶ τιμῶν desunt in
 nostris praeter C. omnibus. ⁱ περὶ om. I. περὶ τοῦ om. C. ^k ἐκεῖνος
 A.B.D.E.F.H. καὶ ἐκεῖνος I. ^l καὶ ἐκεῖνος Edd. ^m ἡμῖν ἐστὶ pro ἐστὶν ἡμῖν
 B.D.F.H.I. ἡμῖν ἐστὶ E. ⁿ εἰς] πρὸς C. Veron. ^o ἐστὶν om. H.
^p ὁ δέ]+καὶ Edd. reclamantibus libris. ^q τὸν φ. ποιεῖ pro ποιεῖ τὸν φ.
 A.B.D.E.F.H.I. ^r ἐπέστησε vel ἐπέστησεν A.B.D.F.H.I. Cat. ἀπέστησεν
 E. παρέστησεν Edd. Statim καθοπλίσας pro ὁπλίσας omnes. ^s φοβερὸν
 στρ. pro στρ. φοβερὸν A.B.D.E.F.H.I. φοβερὸν om. C. Mox edebatur
 τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐπιστήσας. ἐπιστήσας om. B.D.E.F.I. Cat. ^t εἰς ὀργήν
 om. C. ^u αὐτὸς ἀγνοεῖ A.B.D.E.F.H.I. Cat. ἀγνοεῖ αὐτὸς Edd. ^v τιμω-
 ρῶν A.B.D.E.F.H.I. Post διάκονος vulgo addunt θεοῦ, repugnantibus libris.
^w τὴν ἀρετὴν C. ^x ἐπιτηδειότερον C. ^y τοῦ om. C. superscript. in E.

καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.” ^z Τί ἐστίν, “οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν;” Οὐ μόνον, φησὶν, ^a ὅτι ἀνθίστασαι θεῷ μὴ ὑπο- D
 τασσόμενος, οὐδ’ ὅτι κακὰ σεαυτῷ προξενεῖς μεγάλα καὶ παρὰ
 τοῦ θεοῦ καὶ παρὰ τῶν ^b ἀρχόντων, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἐν τοῖς
 μεγίστοις εὐεργέτης σου γίνεται, εἰρήνης ὧν πρόξενος καὶ
 οἰκονομίας πολιτικῆς. Καὶ γὰρ μυρία ἀγαθὰ ^c διὰ τῶν ἀρ-
 χῶν τούτων ταῖς πόλεσι γίνεται· καὶ ἀνέλης ^d αὐτάς, πάντα
^e οἰχήσεται, καὶ οὐ πόλις, οὐ χώρα, οὐκ οἰκία, οὐκ ἀγορά,
 οὐκ ἄλλο οὐδὲν στήσεται, ἀλλὰ πάντα ^f ἀνατραπήσεται, τῶν
 δυνατωτέρων τοὺς ἀσθενεστέρους καταπινόντων. “Ὡστε ^g καὶ
 εἰ μὴ ὀργή τις εἶπετο παρακούοντι, καὶ οὕτως ὑποτάσσεσθαι
 σε ἐχρῆν, ἵνα μὴ δόξης ἀσυνείδητος εἶναι, καὶ ἀγνώμων περὶ τὸν E
 εὐεργέτην. ⁸ “Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε, φησί. Θεοῦ
 γὰρ εἰσι λειτουργοὶ, εἰς τοῦτο αὐτὸ προσκαρτεροῦντες.” Ἀ-
 φεῖς εἰπεῖν κατὰ μέρος τὰς εὐεργεσίας τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχόντων
 ταῖς πόλεσι γινομένας, οἷον τὴν εὐταξίαν, τὴν εἰρήνην, τὰς
 ἄλλας διακονίας, τὰς ἐπὶ ^h τῶν στρατιωτῶν, τὰς ἐπὶ τῶν τὰ
 κοινὰ πραττόντων, ἐξ ἑνὸς ⁱ τούτου τὸ πᾶν ἐνδείκνυται. “Ὅτι
 γὰρ εὐεργετῇ παρ’ αὐτοῦ, φησί, σὺ μαρτυρεῖς, μισθὸν αὐτῷ
 τελῶν. “Ὅρα σοφίαν καὶ σύνεσιν τοῦ μακαρίου Παύλου. “Ὁ
 γὰρ ἐδόκει φορτικὸν εἶναι καὶ ἐπαχθές τὸ τῶν ἀπαιτήσεων,
 τοῦτο δεῖγμα ποιεῖται τῆς αὐτῶν προνοίας. Διὰ τί γὰρ,
^k φησί, φόρους δίδομεν βασιλεῖ; Οὐχ ὡς προνοοῦντι, οὐχ ὡς 689
 προϊσταμένῳ μισθὸν τελούντες κηδεμονίας; Καίτοιγε οὐκ ἂν
 ἐτελέσαμεν, εἰ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔγνωμεν, ὅτι ^l κερδαίνομεν ἐκ τῆς
 τοιαύτης ἐπιστασίας. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἄνωθεν κοινῇ γνώμῃ
 πάντων ^m ἔδοξε τοὺς ἄρχοντας τρέφεσθαι παρ’ ἡμῶν, ὅτι τῶν
 οἰκείων ἀμελοῦντες, τῶν κοινῶν κήδονται πραγμάτων, καὶ εἰς
 ταῦτα τὴν σχολὴν ἀναλίσκουσιν ἅπασαν, δι’ ὧν καὶ τὰ ἡμέ-
 τερα ⁿ σώζεται. Εἰπὼν τοίνυν τὰ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, πάλιν B
 ἐπὶ τὰ ^o πρότερα τὸν λόγον ἐπανάγει· τὸν γὰρ πιστὸν ^p οὕτω

8 v. 6.

^z Verba τί ἐστίν—τὴν ὀργὴν desunt in A.B.F.H.I., sed leguntur in Edd.
 et Cat. Pro iis τούτέστιν habent D.E. ^a ὅτι om. C. Mox τῷ θεῷ D.E.I.
^b ἀρχόντων libri omnes et Cat. ἀνθρώπων Edd. ^c διὰ καὶ διὰ C. Statim
 τῶν ἀρχῶν Edd. τῶν ἀρχόντων Codd. ^d αὐτοὺς F. αὐτὰ corr. ex αὐτὰς C.
 αὐτὰ etiam Veron. ^e οἰχεται C. Mox οὐ πόλις, οὐ χώρα omnes. οὐ πόλις,
 οὐ χωρία Edd. ^f ἀνατραπήσεται] οἰχήσεται C. ^g καὶ εἰ] εἰ καὶ C. Mox
 τῷ παρακούοντι Edd. τῷ om. A.D.E.I. Cat. et ante corr. B. ^h τῶν accessit
 ex B.C.D.E.F. Ita tacite correxerunt Montef. ⁱ τοῦτο H. Statim ἐνδείκνυται
 A.B.C.D.E.F.I. δείκνυται H. δείκνυσιν Edd. ^k φησί om. I. Statim
 διδόμεν C.E. ^l ἐκέρδαίνομεν C. ^m ἔδειξε A. ⁿ σώζεται omnes. σώ-
 ζονται Veron. Sav. Mor. ^o πρότερον H. Statim ἐπανάγει pro ἐπάγει
 omnes. ^p οὕτως A.F.H.

μᾶλλον ἱκανὸς ἦν ἐπισπάσασθαι· καὶ δείκνυσι πάλιν, ὅτι θεῶ
 τοῦτο δοκεῖ, καὶ εἰς αὐτὸ ἡ κατακλείει τὴν συμβουλήν, οὕτω
 λέγων· “θεοῦ γὰρ εἰσι λειτουργοί.” Εἵτα καὶ τὸν πόνον
 αὐτῶν δεικνὺς καὶ τὴν ταλαιπωρίαν, ἐπήγαγεν· “εἰς τοῦτο
 αὐτὸ προσκαρτεροῦντες.” Οὗτος γὰρ αὐτοῖς ὁ βίος, αὕτη ἡ
 σπουδὴ, ὅπως ἁπολαύοις εἰρήνης. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν ἑτέρᾳ
 ἐπιστολῇ οὐ μόνον ὑποτάσσεσθαι, ἀλλὰ καὶ εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐ-
 C τῶν κελεύει· καὶ δεικνὺς κακεῖ τὸ κέρδος ἡ κοινόν, ἐπάγει· ⁹ “Ἰνα
 ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ὡς ἐν πᾶσιν.” Οὐδὲ γὰρ
 μικρόν τι συντελοῦσιν ἡμῖν εἰς τὴν τοῦ παρόντος βίου κατά-
 στασιν, ὅπλα τιθέμενοι, ἡ τοὺς πολεμίους ἀποκρουόμενοι, τοὺς
 ἐν ταῖς πόλεσι στασιάζοντας κωλύοντες, τὰς ἐν πᾶσι διαφορὰς
 ἡ διαλύοντες. Μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, εἴ τις κακῶς τῷ πρά-
 γματι κέχρηται, ἀλλ’ αὐτῆς βλέπε τῆς διατάξεως τὴν εὐκοσμίαν,
 καὶ ἡ τὴν πολλὴν ὄψει τοῦ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς νομοθετήσαντος σο-
 φίαν. ¹⁰ “Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον, τὸν
 φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον·
 D τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν.” ^b Μηδεὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ
 ἡ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.” ^γ Ἐτι τῶν αὐτῶν ἔχεται, οὐ χρήματα
 μόνον ^d κελεύων αὐτοῖς τελεῖν, ἀλλὰ ^e καὶ τιμὴν καὶ φόβον.
 Καὶ πῶς ἀνωτέρω λέγων, “Θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; (19)
 τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ.” ^f Ἐνταῦθα λέγει, “Ἀπόδοτε τὸν φόβον;”
 Τὴν ἐπιτεταμένην ^g λέγων τιμὴν, οὐ τὸν ἐκ τοῦ πονηροῦ συνει-
 δότος φόβον, ^h ὃν ἀνωτέρω ἡνίξατο. Καὶ οὐδὲ εἶπε, δότε,
 ἀλλ’, “ἀπόδοτε,” καὶ τὰς ὀφειλάς προσέθηκεν· οὐδὲ γὰρ χαρίζη
 τοῦτο ποιῶν· ὀφειλὴ γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ πράττης
^k αὐτὸ, ἀγνώμονος ὑποστήσῃ δίκην. ^l Μὴ δὲ νομίσης ἐξευτελί-
 E ζεσθαι ^m καὶ παραβλάπτεσθαι πρὸς τὸ τῆς οἰκείας φιλοσοφίας
 ἀξίωμα, ⁿ εἰς ἀρχοντος παριόντος ὑπαναστῆς, ^o εἰς τὴν κεφαλὴν

9 1 Tim. ii. 2.

10 v. 7, 8.

¹ κατακλείει] καταλήγει εἰς H.

αὐτῶν Edd. αὐτῶν om. C.D.I. et ex corr. B. Deest etiam in Cat.

² ἀπο- ³ λαύοις pro ἀπολαύης A.B.D.E.F.H.I. ἀπολαύσης C. ἀπολαύσεις Cat.⁴ ἐν ⁵ τῇ ἑτέρᾳ Edd. τῇ deest in omnibus.⁶ κοινόν om. H. Statim ἐπάγει pro

ἐπήγαγεν A.B.D.E.F.H.I.

⁷ Verba ἐν πᾶσιν accesserunt ex iisdem.⁸ τοὺς π. ἀποκρουόμενοι om. H.⁹ λύοντες I.¹⁰ εἴπῃς pro εἴποις omnes.¹¹ καὶ μηδεὶ C.¹² ἀγαπᾶν ἀλλ. pro ἀλλ. ἀγαπᾶν (hic et

infra p. 690 A.) A.B.D.E.F.H.I.

¹³ κ. αὐτοὺς A.B.D.F.H. αὐτοὺς κ. E.I.¹⁴ κ. αὐτοῖς Edd. et Cat.¹⁵ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.I. Cat.¹⁶ ἐνταῦθα

(+δὲ E.) ἀπόδοτε τὸν φόβον φησί; D.E.

¹⁷ λέγει D.E. Verba τὴν ἐπιτε-

ταμένην—φόβον om. A.H. Haec τὴν ἐπιτεταμένην—ἡνίξατο desunt in I.

¹⁸ ὃν] ὁ A. ὁ καὶ H.¹⁹ οὐκ I.²⁰ αὐτὰ C.²¹ μὴ δὲ] μηδὲ B.C.D.E.F.

non Cat. Statim νομίζης C.D.E.

²² καὶ] ἡ C.²³ εἰς pro ἐν B.E.H.I.

Cat. Statim παριόντος pro παρόντος omnes. Proxime ὑποστῆς B.

²⁴ εἰς

pro ἐν A.B.D.E.H.I.

ἀποκαλύψης. Εἰ γὰρ Ἑλλήνων ὄντων ^ρτότε τῶν ἀρχόντων ταῦτα ἐνομοθέτησε, πολλῶ μᾶλλον ^νῦν ἐπὶ τῶν πιστῶν τοῦτο γίνεσθαι χρή. Εἰ δὲ ^τλέγεις, ὅτι σὺ μείζονα ἐμπεπίστευσαι, μάθε ὅτι οὐκ ἔστι ^ςσου νῦν ὁ καιρὸς· ξένος γὰρ εἰ καὶ παρεπίδημος. ^τἜσται καιρὸς, ὅτε λαμπρότερος πάντων φανήσῃ νῦν ¹¹ “^η Ζωή ^νσου κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.” Μὴ ζητεῖ τοίνυν ἐν τῷ ἐπικήρῳ τούτῳ βίω τὴν ἀμοιβὴν, ἀλλὰ καὶ μετὰ φόβου παρεστάναι δέῃ τῷ ἄρχοντι, μὴ νομίσης ἀνάξιον εἶναι τοῦτο τῆς ^ωσῆς εὐγενείας. Ὁ θεὸς γὰρ οὕτω βούλεται, ἵνα ὁ ἄρχων ὁ παρ’ αὐτοῦ τυπωθεὶς τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἔχῃ. Καὶ γὰρ ὅταν ὁ μὴδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς ⁶⁹⁰ πονηρὸν, μετὰ φόβου ^ςπαρεστήκῃ τῷ δικάζοντι, πολλῶ μᾶλλον ὁ τὰ πονηρὰ πράττων φοβηθήσεται. Καὶ σὺ δὲ ταύτῃ λαμπρότερος ἔσῃ· οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ τιμᾶν τὸ ἐξυτελιζέσθαι γίνεται, ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἀτιμάζειν· καὶ ὁ ἄρχων δέ σε θαυμάσεται μειζόνως, καὶ δοξάσει σου τὸν δεσπότην ^νἐντεῦθεν, καὶ ἄπιστος ἦ. “Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.” Πάλιν ἐπὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν καταφεύγει, καὶ τὴν διδάσκαλον τῶν εἰρημένων καὶ ποιητικὴν ἀρετῆς ἀπάσης, καὶ φησι ^ςκαὶ αὐτὴν ὄφλημα εἶναι, οὐ μὴν τοιοῦτον, οἷον τὸν φόρον, οἷον τὸ τέλος, ^B ἀλλὰ διηνεκές. Οὐδέποτε γὰρ αὐτὴν ^αβούλεται ἀποδίδοσθαι· μᾶλλον δὲ ἀποδίδοσθαι μὲν αἰεὶ βούλεται, οὐ μὴν πληροῦσθαι, ἀλλ’ αἰεὶ ὀφείλεσθαι. Τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ χρέος, ὥς καὶ διδόναι καὶ ὀφείλιν αἰεὶ. Εἰπὼν τοίνυν πῶς ἀγαπᾶν δεῖ, καὶ τὸ κέρδος αὐτοῦ δηλοῖ λέγων· “Ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.” Μὴ γάρ ^βτοι μὴδὲ τοῦτο χάριν εἶναι νόμιζε· καὶ γὰρ καὶ ^ςτοῦτο ὀφειλή. Ὁφείλεις γὰρ τῷ ἀδελφῷ ^δτὴν ἀγάπην διὰ τὴν συγγένειαν τὴν πνευματικὴν· οὐ ^ςταύτη δὲ μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ μέλη ἐσμέν ἀλλήλων· καὶ ^ςαὐτὴ ἡμᾶς ἐπιλίπη, τὸ πᾶν διεσπάσθη. Φίλει τοίνυν τὸν ἀδελφόν. Εἰ ^C γὰρ ἐκ τῆς φιλίας αὐτοῦ τοσαῦτα ^ςκερδαίνεις, ὥς τὸν νόμον

¹¹ Coloss. iii. 3, 4.

^ρ ποτὲ H. ^ν νῦν om. C. ^τ λέγοις A.F. ^ς σοι C.D.H. ^τ ἔσται] + γὰρ C. ^ν σου] ἢ σου H. ^ω σῆς εὐγ.] συγγενείας C. ^ς παρεστήκῃ B.D.E. παραστήκῃ Edd. ^ν ἐνταῖθα E. ^ς καὶ om. C. Statim ὄφλημα A.C.E.H. Cat. ὀφείλημα Edd. ^α β. ἀποδίδοσθαι pro ἀποδίδοσθαι β. A.B. D.E.F.H.I. Cat. ἀποδεδόσθαι β. οὐδὲ πληροῦσθαι per hiatum C. ^β τοι pro μοι A.B.C.F.H.I. Cat. Mox εἶναι accessit ex omnibus. ^ς τοῦτο] αὐτὸ B.D.F. αὐτὸ δὲ ὀφείλεις pro τοῦτο ὀφειλή C. ^δ τὴν assumptum ex omnibus. ^ς ταύτην E.H. ^ς αὐτὴ A.B.C.D.E.F.I. αὐτὴ Edd. et Cat. Statim ἐπιλείπη F.H. διαλίπη C. ^ς κερδαίνεις omnes. κερδανείς Edd.

^h ἅπαντα πληροῦν, ὀφείλεις αὐτῷ τὴν ἀγάπην, εὐεργετούμενος παρ' αὐτοῦ. ¹² “Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, καὶ εἴ τις ⁱ ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ^k ἑαυτόν.” Οὐκ εἶπε, πληροῦται ἀπλῶς, ἀλλ', “ἀνακεφαλαιοῦται” τουτέστι, συντόμως καὶ ἐν βραχεὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίζεται τῶν ἐντολῶν ^l ἔργον. Καὶ γὰρ ^m ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς Δ' ἀρετῆς ἡ ἀγάπη· ταύτην ἔχει ρίζαν, ταύτην ὑπόθεσιν, ταύτην ⁿ κορυφὴν. Εἰ τοίνυν καὶ ἀρχὴ καὶ πλήρωμα, τί ταύτης ἴσον; Ἄλλ' οὐχ ἀπλῶς ἀγάπην ζητεῖ, ἀλλὰ τὴν ἐπιτεταμένην. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ἀγαπήσον τὸν ^o πλησίον, ἀλλ', “ὡς ἑαυτόν.” ^p Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας ἐν αὐτῇ ^q κρέμασθαι ἔλεγε. Καὶ δύο τιθεὶς ἀγάπης εἶδη, ὅρα ποῦ ^r ταύτην ἀνήγαγεν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι ¹³ “Ἡ πρώτη ἐστὶν ἐντολὴ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου” ^s ἐπήγαγε δευτέραν, καὶ ^E οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, “^v Ὁμοία αὐτῆς, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον ^w σου ὡς ἑαυτόν.” Τί ταύτης ἴσον ^x γένοιτ' ἂν τῆς φιλανθρωπίας; τί τῆς ἡμερότητας; ὅταν ἀπείρως ἡμῶν αὐτοῦ διεστηκότων, τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην ἐγγυὺς ^y ἄγῃ τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ ὁμοίαν ταύτης ἐκείνην εἶναι λέγῃ. Διὰ δὲ τοῦτο, καὶ μέτρα σχεδὸν ἴσα τιθεὶς ^z ἑκάτερα, περὶ μὲν ἐκείνης ἔλεγεν, “ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ^a ψυχῆς σου” περὶ δὲ ταύτης ^b τῆς τοῦ πλησίον, “ὡς ἑαυτόν.” Ὁ δὲ Παῦλος, ταύτης οὐκ οὔσης, ^c οὐδὲ ὠφελεῖσθαι σφόδρα παρ' ἐκείνης ἔλε- (193) γεν. “Ὡσπερ οὖν ἡμεῖς ^d ἐπειδὴν τινα φιλωμεν, λέγομεν, ὅτι ⁶⁹ ^e ἂν ἐκείνον ἀγαπήσῃς, ἐμὲ ἡγάπησας· οὕτω καὶ αὐτὸς τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν, “ὁμοία ^e αὕτη ἐστί” καὶ Πέτρω, ¹⁴ “Εἰ φιλεῖς

12 v. 9.

13 Matth. xxii. 39.

14 Joan. xxi. 16.

^h πάντα A.B.E.F.H.I. ⁱ ἑτέρα] + ἐστὶν C. ^k σεαυτὸν D. ^l τὸ ἔργον Edd. τὸ deest in omnibus. ^m καὶ ἀρχὴ C.D. ⁿ κορυφὴν] + τῶν ἀγαθῶν I. ^o πλησίον σου Edd. σου om. A.B.D.E.F.H.I. Cat. Pro πλησίον, ἀδελφὸν habet C. Statim σεαυτὸν C.D.E.I. ^p διὰ γὰρ τοῦτο Edd. γὰρ deest in omnibus. ^q κρέμασθαι (κρεμᾶσθαι C.H.I.) pro κρεμασθῆναι omnes. ὁ Χριστὸς ἐν ταύτῃ ἔλεγε κρεμᾶσθαι τὸν ν. καὶ τοὺς π. C. Statim ἐκέλευεν in textu, ἔλεγεν in marg. I. ^r καὶ ταύτην C. ^s ἐπήγαγε δευτέραν] Sic A.B.C.D.E.F.I. ἐπήγαγεν δευτέραν δὲ H. ἐπήγαγε, δευτέρα γὰρ Veron. ἐπήγαγε, δευτέρα δὲ Sav. Mor. Ben. ^t οὐκ] οὐκέτι C. ^v ὁμοίαν B.D.E.F. Ita etiam Veron. Post αὐτῆς edebatur καὶ τὸν πλησίον. Pro καὶ libri omnes dant ἀγαπήσεις. ^w σου] + λέγων D.E. Statim σεαυτὸν C.D.I. ^x γένοιτ' ἂν] + τῆς ἀγάπης; τί I. ^y ἄγῃ pro ἄγει A.D. ἀγάγῃ C. Mox λέγῃ pro λέγει A.C.D.I. ^z ἀμφότερα D. ^a ψυχῆς] ισχύος A.E. ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ἐξ ὅλης ψ. σου C. Verba καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψ. σου om. I. ^b τῆς τοῦ πλησίον om. C. Statim ὡς σεαυτὸν C.D.E.I. ^c οὐδὲν B.F. ^d ἐπειδὴν] ἐὰν C. ^e αὕτη pro αὐτῆς A.B.D.E.F.H. αὐτῇ C. αὕτη αὐτῷ I. Statim ἐστὶν τῷ Πέτρῳ, εἰ φ. ex corr. F.

με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” ¹⁵ “Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.” Εἶδες πῶς ἐκατέρας ¹ ἔχει τὰς ἀρετάς, τὴν τε τῶν κακῶν ἀποχὴν· “κακὸν γάρ, φησὶν, οὐκ ἐργάζεται.” καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν· “πλήρωμα ² γὰρ νόμον, φησὶν, ἐστίν” οὐ τὴν διδασκαλίαν ἡμῖν τῶν πρακτέων ³ συντόμως εἰσάγουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατόρθωσιν αὐτῶν ⁴ εὐκόλον ποιούσα. Οὐ γὰρ ὅπως ⁵ ἂν μάθοιμεν τὰ ὠφελούντα μόνον ἐσπούδακεν, ὅπερ ἐστὶ τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν πολλὴν εἰσάγει Β συμμαχίαν ἡμῖν, οὐ μέρος τι τῶν ἐντολῶν, ἀλλ’ ὁλόκληρον ⁶ ἐν ἡμῖν κατορθούσα τὴν ἀρετὴν.

⁷ Φιλῶμεν οὖν ἀλλήλους, ὡς καὶ ταύτῃ τὸν φιλοῦντα ἡμᾶς ⁸ ἀγαπήσοντες θεόν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων, ἂν τὸν ὀρώμενον φιλήῃς, μάχεται ὁ φιλῶν· ἐνταῦθα δὲ ⁹ καὶ ἀξιοί σε κοινωνῆσαι τοῦ ἔρωτος, καὶ μὴ κοινωνοῦντα μισεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ἀνθρώπινος φθόνος καὶ βασκανίας γέμει, ὁ δὲ ¹⁰ θεὸς παντὸς ἀπήλλακται πάθους· διὸ καὶ κοινωνοὺς ἐπιζητεῖ τῆς φιλίας. Φίλει γὰρ, φησὶ, μετ’ ἐμοῦ, ¹¹ καὶ τότε σε καὶ ἐγὼ φιλήσω μεζόνως. Ὁρᾷς ἐραστοῦ ¹² σφοδροῦ ῥήματα; Ἐὰν φιλήῃς τοὺς ¹³ ἐμούς ἐρωμένους, τότε ἡγοῦμαι καὶ αὐτοὺς ¹⁴ σπουδαίως φιλεῖσθαι παρὰ σοῦ. Καὶ γὰρ σφόδρα ἐφίεται τῆς σωτηρίας C τῆς ἡμετέρας, καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἄνωθεν. Ὅτε γοῦν τὸν ἄνθρωπον ἔπλαττεν, ἄκουσον τί φησι. ¹⁵ “Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν” ¹⁶ καὶ πάλιν, “Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν· οὐ καλὸν αὐτὸν εἶναι μόνον.” Καὶ ¹⁷ ὅτε παρανομήσαντι πάλιν ἐπετίμησεν, ὅρα πῶς ἡμέρως. Οὐ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, μισαὲ καὶ παμμίαρε, τοσαῦτα εὐεργετηθεὶς, τῷ διαβόλῳ μετὰ ταῦτα ¹⁸ πάντα ἐπίστευσας, καὶ τὸν εὐεργέτην ¹⁹ ἀφείς τῷ πονηρῷ προσέσχες δαίμονι; ἀλλὰ τί φησι; ²⁰ “Τίς σοι εἶπεν, ὅτι γυμνὸς D εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐντετεílαμην σοι τούτου ²¹ μόνου μὴ

15 v. 10.

16 Gen i. 26. ii. 18.

17 Ibid. iii. 11.

¹ ἔχεις C. ² γὰρ] οὖν C. γὰρ om. E. ³ συντόμως om. I. ⁴ εὐκο-
λωτέραν C. ⁵ μάθωμεν C. ⁶ ἐν om. C. ἐν ἡμῖν κατορθοῦν A.D.F. κατορ-
θοῦσα ἐν ἡμῖν E. ⁷ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀρίστης καὶ τελείας φιλίας. Veron.
⁸ ἀγαπήσαντες C. Statim θεὸν om. H.I. ⁹ ὀρώμενον] + τινος E. τὸν ἐρ. ἂν
φ. hoc ord. I. Statim φιλήῃς pro φιλεῖς A.B.C.D.E.I. ¹⁰ καὶ accessit ex
A.B.C.D.E.F.I. σε καὶ ἀξιοί hoc ord. C. ¹¹ θεὸς om. C. ¹² καὶ τότε]
τότε γὰρ C. ¹³ σφόδρα C. ¹⁴ ἂν φιλήῃς C. ¹⁵ ἐμοῖ E. ¹⁶ σπουδαίως
om. I. σπ. καὶ αὐτὸς hoc ord. C. ¹⁷ καὶ πάλιν—μόνον] καὶ τὰ ἐξῆς I.
γ οὐ] καὶ οὐ C. Mox αὐτὸν εἶναι pro εἶναι αὐτὸν A.B.D.E.F.H.I. εἶναι τὸν
ἄνθρωπον C. ¹⁸ ὅτε aberat ante Montef. reclamantibus libris. ¹⁹ πάντα
pro ἅπαντα A.B.C.D.E.H.I. ²⁰ ἀφείς I. ἀφείς H. Mox προσείχες
B.F.H.I. ²¹ μόνου om. A.B.E.F.H.I.

φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες;" ὡς ἂν εἰ ^dπατὴρ πρὸς παιδίον κελευσθὲν μὴ καθάπτεσθαι μαχαίρας, εἴτα παρακούσαν καὶ πληγὴν, ^eλέγοι· πόθεν ἐπλήγης; ^fἘκείθεν ἐπλήγης, ὅτι οὐκ ἤκουσάς μου. Ὅρας φίλου ^gτὰ ῥήματα μᾶλλον ἢ δεσπότου; φίλου καταφρονουμένου, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀφισταμένου; Μιμησώμεθα τοίνυν αὐτὸν, καὶ ὅταν ἐπιτιμῶμεν, ταύτην τηρῶμεν τὴν ἐπιείκειαν. Καὶ γὰρ καὶ τῇ γυναικὶ μετὰ ^hτῆς αὐτῆς **E**πάλιν ⁱἡμερότητας ἐπιπλήττει· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ^kἐπίπληξις, ἀλλὰ νουθεσία καὶ διόρθωσις τὰ ^lγινόμενα ἦν, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀσφάλεια. Διὰ δὴ τοῦτο πρὸς τὸν ὄφιν οὐδὲν φησιν· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ τῶν κακῶν ἀρχιτέκτων, ^mκαὶ οὐκ εἶχεν ἐφ' ἑτερον μεταθεῖναι τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ σφοδρῶς αὐτὸν ἐκόλαζε. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσταται, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ⁿποιεῖ κοινωνῆσαι τῆς ἀράς. Εἰ ^oδὲ ἐξέβαλε παραδείσου, καὶ κατεδίκασε πόνω, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ^pαὐτὸν προσκυνεῖν χρὴ καὶ θαυμάζειν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς ῥαθυμίαν ἐξήγαγεν ἡ τρυφή, περικόπτει τὴν **692** εὐφροσύνην, λύπην ἐπιτειχίζων τῇ ῥαθυμίᾳ, ἵνα πρὸς τὴν ἀγάπην ἐπανέλθωμεν τὴν αὐτοῦ. ^qΤί δὲ ἐπὶ τοῦ Καὶν; οὐ τῷ αὐτῷ κέχρηται τῆς ἡμερότητας τρόπῳ; Καὶ ^rγὰρ παρ' ἐκείνου πάλιν ὑβρισθεὶς, οὐκ ἀνθυβρίζει, ἀλλὰ παρακαλεῖ, καὶ φησιν· **18** "Ἴνα τί συνέπεσε τὸ πρόσωπόν σου;" Καίτοιγε τὸ γενόμενον συγγνώμης ^sἐστέρητο πάσης· καὶ δείκνυσιν ὁ νεώτερος ἀδελφός. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ἐπιπλήττει, ἀλλὰ ^tτί φησιν; "Ἡμαρτες, ἡσύχασον, μὴ προσθῆς ἔτι· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ ^vἄρξεις αὐτοῦ" τοῦ ἀδελφοῦ λέγων. Εἰ γὰρ δέδοικας, φησὶ, μήποτε διὰ τὴν θυσίαν ταύτην τὴν τοῦ πρωτο- **B**τόκου ^wσε προεδρίαν ἀφέλωμαι, θάρρει· καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν εἰς τὰς σὰς τίθημι χεῖρας· μόνον ^xγενοῦ βελτίων, καὶ φίλει τὸν οὐδὲν ἡδικκότα. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρων κήδομαι· καὶ τοῦτό ^yμε μάλιστα εὐφραίνει, τὸ μὴ στασιάζειν ὑμᾶς πρὸς

18 Gen. iv. 6.

^a πατὴρ πρὸς π.] παιδίον πρὸς πατρός I. ^e λέγοι] λέγει Veron. λέγει αὐτῷ A.B.D.E.F.H.I. Vid. Annot. ^f ἐκείθεν ἐπλήγης om. C.F.H. ^g τὰ om. C. ^h τῆς αὐτῆς] τοσαύτης C. ⁱ ἡμερότητας] + ἐπιτάττει καὶ I. ^k ἐπιπλήττει C. ^l γινόμενα pro λεγόμενα A.B.D.E.F.H.I. ^m καὶ] + γὰρ D. ⁿ ποιεῖ κ. pro κ. ποιεῖ B.D.E.F.H.I. ποιεῖ om. A. ^o δὲ] + καὶ Veron. Sav. καὶ tacite omisit Mor. quem secutus est Montef. καὶ om. A.B. C.D.E.I. ^p αὐτὸν πρ. χρὴ καὶ θ.] Sic A.C.D.F. αὐτὸν πρ. καὶ θ. χρὴ E. αὐτὸν πρ. καὶ θ. (om. χρὴ) B.H. πρ. χρὴ καὶ δοξάζειν (om. αὐτὸν?) I. πρ. αὐτὸν καὶ θ. χρὴ Edd. ^q τί δὲ ἐπὶ] ἐπὶ δὲ C. τί δαι ἐπὶ A. ^r γὰρ om. C. ^s ἐστέρητο A.B.C.D.E.F.I. ἐστερήτω H. ἐστέρηται Edd. ^t τί om. C. Mox μὴ προσθῆς ἔτι om. C. ^v ἄρξεις αὐτοῦ pro αὐτοῦ ἄρξεις omnes. ^w σε om. C. ^x γενοῦ pro γίνου A.B.E.I. ^y με aberat ante Montef. invitis libris. καὶ τοῦτο δὲ μάλ. με C. Statim εὐφραίνει omnes. εὐφρανεῖ Edd.

ἀλλήλους. ²Καὶ καθάπερ μήτηρ φιλόστοργος, ³οὕτω καὶ ὁ
 θεὸς πάντα ποιεῖ καὶ μηχανᾶται, ὥστε μηδένα ⁴ἀπορραγῆναι
 θατέρου. Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ⁵αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματος ὃ
 (194) λέγω μάθῃς, ἐννόησόν μοι τὴν Ῥεβέκκαν θορυβουμένην, καὶ
 πανταχοῦ περιτρέχουσαν, ὅτε ὁ πρεσβύτερος ἐπολέμει τῷ C
 νεωτέρῳ παιδί. Εἰ γὰρ καὶ ἐφίλει τὸν Ἰακώβ, ἀλλ' οὐδὲ τὸν
 Ἡσαὺ ἀπεστρέφετο· διὸ καὶ ἔλεγε, ¹⁹ “Μὴ πως ἀτεκνωθῶ ἐκ
 τῶν δύο ⁴ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.” Διὰ ²⁰ἐδὴ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς τότε
 ἔλεγεν· ²⁰ “Ἡμαρτες, ¹ἡσύχασον, πρὸς σέ ἡ ἀποστροφὴ αὐ-
 τοῦ” τὴν σφαγὴν προαναστέλλων, καὶ τὴν εἰρήνην ἀμφοτέρων
 αὐτῶν ἐπιζητῶν. ²¹Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν κατέσφαξεν, οὐδὲ οὕτω
 κατέλυσε τὴν περὶ ¹αὐτοῦ πρόνοιαν, ἀλλὰ πάλιν ἡμέρως ἀποκρί-
 νεται τῷ ἀδελφοκτόνῳ, λέγων· “Ποῦ ἔστιν Ἀβελ ὁ ἀδελφός
 σου;” ἵνα καὶ οὕτως ἐξομολογήσῃται. Ὁ δὲ ²ἐπαγωνίζεται
 τοῖς προτέροις, μείζονα καὶ χαλεπώτερα ἀναισχυντῶν. Ἄλλ' D
 οὐδὲ οὕτως ὁ θεὸς ἀφίσταται, ἀλλὰ ¹καὶ πάλιν ἐραστοῦ φθέγ-
 γεται ῥήματα ὑβρισμένου καὶ καταφρονουμένου, καὶ φησί·
 “Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με.” Καὶ πάλιν
 τῆς γῆς καθάπτεται μετὰ τοῦ πεφονευκότος, εἰς αὐτὴν τὸν
 θυμὸν ἀφιεῖς, καὶ λέγων· “Ἐπικατάρατος ἡ γῆ, ἣ ἔχανε τὸ
 στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου,” καὶ τοὺς
 ἀνακαλοῦντας μιμούμενος. Ὁ καὶ ³ὁ Δαυὶδ ἐποίει, τοῦ Σαοὺλ
 πεσόντος. Καὶ γὰρ ²καὶ ἐκεῖνος τοῖς δεξαμένοις τὴν σφαγὴν
 ὀρεσιν ἐπηράτο λέγων· ²¹ “Ὅρη ³οἶα Γελβονὲ, μὴ πέσοι ἐφ' E
 ὑμᾶς δρόσος ⁴μηδὲ ὑετός, ὅτι ἐκεῖ ἐξήρθη σκέπη δυνατῶν.”
 Οὕτω καὶ ὁ θεὸς ὥσπερ τινὰ μονωδίαν ⁴ᾄδων φησί· “Φωνὴ
¹αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με· καὶ νῦν ἐπικατάρατος
 σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἣ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ
 ἀδελφοῦ σου ἐκ ²τῆς χειρός σου.” Ταῦτα δὲ ἔλεγε καταστέλ-
 λων αὐτοῦ τὸν θυμὸν ζέοντα, καὶ πείθων ³καὶ ἀπελθόντα φιλη-
 σαι. Ἔσβεσας αὐτοῦ τὴν ζωὴν, φησί· τί τὴν ἔχθραν λοιπὸν

19 Gen. xxvii. 45.

20 Ibid. iv. 7. sqq.

21 2 Reg. i. 21.

² καὶ καθάπερ] Sic B.F. Veron. καθάπερ γὰρ Sav. Mor. Ben. γὰρ om. C.D.E.H.I. et a pr. man. A. ³ οὕτω (vel οὕτως) καὶ] Sic omnes. οὕτως (om. καὶ) Veron. Sav. Mor. ⁴ ἀπαλλαγῆναι C. ⁵ αὐτὸ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ⁶ ὑμῶν] μου υἱῶν H. ⁷ ἐδὴ assumptum ex omnibus. ⁸ ἡσύχ.] καὶ ἡσύχ. A. ⁹ αὐτῶν om. I. ¹⁰ ἐπειδὴ] ἐπεὶ H. ¹¹ αὐτὸν F. αὐτῶν B. αὐτὸν (corr. ex αὐτῶν) C. ¹² ἐπαγωνίζετο A. ἐπαγωνίζετο H. ¹³ καὶ om. C. ¹⁴ ὁ om. B.C.H.I. ¹⁵ καὶ accessit ex A.B.D.E.I. ¹⁶ οἶα om. H.I. τὰ ἐν Γ. C. ¹⁷ μήτε B.D.E.F. ¹⁸ ᾄδων omnes. ᾄγων Edd. ante Ben. ¹⁹ τοῦ αἵματος Edd. τοῦ om. B.C.D.E. ²⁰ τῆς om. E. ²¹ καὶ] καὶ A.H.I. Statim ἀπελθόντα λοιπὸν, οὐ κατασβευννύει (sic) omissis intermediis I.

οὐ κατασβεννύεις; Ἀλλὰ τί ποιεῖ; Κακεῖνον φιλεῖ καὶ τοῦτον ἀμφοτέρους γὰρ ὡς αὐτὸς ἔπλασε. Τί οὖν; ἀτιμώρητον ὡς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸν πεφονευκότα; Ἀλλὰ χείρων ἐγίνετο. Ἀλλὰ κολάσει; Ἀλλὰ πατὴρ ἐστὶ φιλοστοργότερος. Ὅρα ὅτι οὕτως καὶ κολάζει, καὶ τὴν ἀγάπην ἐνδείκνυται καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον δὲ οὐδὲ κολάζει, ἀλλὰ διορθοῦται μόνον. Οὐδὲ ἄρα ἀπέκτεινεν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπέδησε τῷ τρόμῳ, ἵνα ἀποδύσῃται τὸ ἔγκλημα, ἵνα καὶ οὕτως ἐπαυθῇ πρὸς τὴν ἐκείνου φιλοστοργίαν, ἵνα καὶ πρὸς ἀπελθόντα σπείσῃται· οὐδὲ γὰρ ἐβούλετο ἐχθρὸν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν τῷ τετελευτηκότι. Τοιοῦτον οἱ φιλοῦντες ὅταν εὐεργετοῦντες μὴ φιλῶνται, ἀποδύονται σφοδρῶς γίνεσθαι καὶ ἀπειλεῖν, οὐκ ἐθέλοντες μὲν, ἀπὸ δὲ τοῦ φιλεῖν εἰς τοῦτο ἀγόμενοι, ἵνα καὶ οὕτως ἐφέλκωσιν τοὺς καταφρονούντας αὐτῶν. Καίτοιγε ἀνάγκης ἡ τοιαύτη φιλία, ἀλλ' ὅμως αὐτοὺς καὶ τοῦτο παραμυθεῖται διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ὥστε καὶ ἡ κόλασις ἀπὸ φιλίας. Οἱ γὰρ μὴ ἀλγούντες ἐπὶ τῷ μισεῖσθαι, οὐδὲ κολάσαι αἰροῦνται. Ὅρα τοίνυν καὶ Παῦλον ταῦτα λέγοντα Κορινθίους. ²² “Τίς γάρ ἐστι, φησὶν, ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;” Ὡστε ὅταν σφόδρα ἐπιτείνῃ τὴν κόλασιν, τότε δείκνυσιν τὸν ἔρωτα. Οὕτω καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν σφόδρα ἐκόλασε τὸν Ἰωσήφ. Ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐπὶ κακῷ καὶ γὰρ ἀκόλαστος ἦν ὁ ἔρως· ὁ θεὸς δὲ ἐπ' ἀγαθῷ καὶ γὰρ ἀξία τοῦ φιλοῦντος ἦν ἡ ἀγάπη. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παραιτεῖται εἰς παχύτερα κατιέναι ῥήματα, καὶ φθέγγεσθαι παθῶν ὀνόματα ἀνθρωπίνων, καὶ ζηλωτὴν ἑαυτὸν καλεῖν. ²³ “Θεὸς γάρ εἰμι ζηλωτὴς,” φησὶν ἵνα μάθῃς τῆς ἀγάπης τὴν ἐπίτασιν. Φιλήσωμεν τοίνυν αὐτὸν, ὥς αὐτὸς βούλεται· μέγα γὰρ τὸ πρᾶγμα ἡγεῖται. Καὶ ἀποστραφῶμεν, μένει παρακαλῶν, καὶ μὴ θέλωμεν ἐπιστραφῆναι, κολάζει διὰ τὸ φιλεῖν, οὐχ ἵνα τιμωρίαν ἀπαιτήσῃ. Ὅρα γοῦν τί φησιν ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ πρὸς τὴν φιληθεῖσαν καὶ

²² 2 Cor. ii. 2.

²³ Exod. xx. 5.

ὡς αὐτὸς om. I. ὡς ἀφήσει B.D.F.I. ὡς ἀν ἐγένετο Edd. ἂν om. B.C. D.E.F.I. ἐγίνετο A.B.C.F.H.I. γίνεται D.E. ὡς τοίνυν γὰρ I. ἐνδείκνυσιν A.H.I. ἄρα om. C. Statim ἀποκτενεῖ idem. ἐπαυθῇ A.C.D.E.F.H.I. ἐπαυθῇ Edd. Haec ἵνα καὶ οὕτως—φιλοστοργίαν desunt in B. Mox καὶ προαυθῇ C. τοιοῦτον A.B.C.E.H. τοιοῦτοι Edd. Mox ὅταν οἱ εὐεργ. C.H.I. ἀποδύονται C. ἐφέλκωσιν C. καὶ τούτῳ Edd. ὡς καὶ τοῦτο Sav. marg. καὶ τοῦτο B.E.F.H. καὶ τούτῳ C. καὶ τούτῳ D. κολάζειν C. οὕτω+δὲ C. σφόδρα pro σφοδρῶς omnes. Statim ἐκόλασεν C. ὁ δὲ θεὸς C.D.I. Statim ἐπ' ἀγαθῷ pro ἐπὶ ἀγαθῷ A.B.D.E.H.I. τοῦ φ. ἦν pro ἦν τοῦ φ. A.B.C.D.E.F.H. ἦν om. I. ἵνα C. ὡς] ὥστε A. Verba μέγα γὰρ τὸ πρᾶγμα ἡγεῖται om. A.H.I. ἐπιστραφῶμεν C.

καταφρονήσασαν αὐτοῦ πόλιν. ²⁴ “Ἀξω ἐπὶ σὲ τοὺς ἐραστάς σου, καὶ παραδώσω σε εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ λιθοβολήσουσί σε καὶ κατασφάξουσιν, καὶ ῥέξαιρεθήσεται ὁ ζῆλος μου ἐκ σοῦ, καὶ ἀναπαύσομαι, καὶ οὐ μὴ μεριμνήσω ἔτι.” Τί τούτου πλεόν ⁽¹⁹⁵⁾ ἡμεροί, καὶ φιλήσωμεν τὸν θεόν, ὡς φιλεῖν δεῖ, ἵνα ῥμεθ¹ ἡδονῆς τῆς ἀρετῆς ἀπολαύσωμεν. Εἰ γὰρ γυναῖκά² τις ἐρωμένην ἔχων, Ε οὐδενὸς αἰσθάνεται τῶν καθ’ ἐκάστην ἡμέραν λυπηρῶν· ὁ τὸν θεῖον τοῦτον καὶ καθαρὸν ἐρῶν ἔρωτα, ἐννόησον ὅσης ἀπολαύσεται ἡδονῆς. Τοῦτο γὰρ, τοῦτο καὶ οὐρανῶν βασιλεία, τοῦτο ἀπόλαυσις ἀγαθῶν, τοῦτο ἡδονή, τοῦτο εὐφροσύνη, τοῦτο χαρὰ, τοῦτο μακαριότης· μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν εἶπω, οὐδὲν οὐδέπω³ παραστήσαι δυνήσομαι πρὸς ἀξίαν, ἀλλ’ ἡ πείρα μόνη⁴ τοῦτο διδάσκειν οἶδε τὸ καλόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, ²⁵ “Κατατρύφησον τοῦ κυρίου” καὶ, “Γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.” Πειθώμεθα τοίνυν, καὶ ἐντρυνφώμεν αὐτοῦ⁵ τῇ ἀγάπῃ. Οὕτω γὰρ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν βασιλείαν ὀψόμεθα, ⁶⁹⁴ καὶ ἀγγελικὸν ζησόμεθα βίον, καὶ ἐν γῇ διατρίβοντες τῶν τὸν οὐρανὸν οἰκούντων οὐδὲν ἔλαττον ἔξομεν, καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, ὅ πάντων λαμπρότεροι τῷ βήματι παραστησόμεθα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύσομεν· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς⁶ ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ.

B

¹ Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι.

ἘΠΕΙΔΗ² πάντα ἅπερ ἐχρῆν ἐπέταξεν, ὠθεῖ πάλιν αὐτοὺς³ εἰς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν ἀπὸ τοῦ κατεπείγοντος. Ἐπὶ

²⁴ Ezech. xxiii. 22. sqq.

²⁵ Psal. xxxvi. 4. xxxiii. 9.

¹ CAP. XIII. v. II.

¹ ῥ ἐξαρθήσεται I. ² ἂν om. C. ³ ῥ μεθ¹ ἡδ. pro μετὰ ἡδ. A. B. D. E. F. H. I. Mox ἀπολαύσωμεν A. B. C. D. E. F. H. ἀπολαύωμεν Edd. ⁴ τις] + καθ’ ἐκάστην ἡμέραν D. ⁵ τῆς ἡδονῆς Veron. Sav. Mor. τῆς om. A. B. E. F. H. I. ⁶ παραστήσαι δ. pro δ. παραστήσαι A. B. C. D. E. F. H. ⁷ τοῦτο om. C. ⁸ τῆς ἀγάπης B. ⁹ πάντων λ. τῷ β.] ἀκαταίσχυνοι τῷ φρικτῷ β. E. πάντων om. D. Statim παραστ. τοῦ X. pro τοῦ X. παραστ. omnes. ¹⁰ ἀρρήτου I. ¹¹ ἐπιτυχεῖν pro μετασχεῖν omnes. HOM. XXV. ¹² ἡμᾶς] ἡμέρας H. ὑμᾶς hic et infra C. Statim ἡδῃ om. E. Mosq. 8. ¹³ πάντας et ἐπέταξεν H. ¹⁴ εἰς] ἐπὶ C. D.

θύραις γὰρ, φησὶν, ὁ τῆς κρίσεως ἔστηκε καιρὸς· καθάπερ καὶ Κορινθίοις ἔγραφεν, ὅτι ² “Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ^d τὸ λοιπὸν ἐστὶ” καὶ Ἑβραίοις ^e πάλιν, “Ἐτι μικρὸν ὅσον ὅσον, ^f ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιέῃ.” Ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν τοὺς ἔπονυμένους ἀνιστάς, καὶ τοὺς ἰδρώτας τῶν ἐπαλλήλων πειρασμῶν παραμυθούμενος ^h ταῦτ’ ἔλεγεν, ἐνταῦθα δὲ τοὺς καθεύδοντας διεγείρων· καὶ ⁱ γὰρ πρὸς ἀμφοτέρα χρήσιμος ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος. Τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, “Ὡρα ^k ἡμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι;” Τουτέστιν, ἐγγὺς ἡ ἀνάστασις, ἐγγὺς ἡ κρίσις ἡ φοβερὰ, ἐγγὺς ἡ ἡμέρα ἡ ὡς κλίβανος καιομένη· καὶ δεῖ λοιπὸν ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι τῆς ῥαθυμίας. “Νῦν ⁱ γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.” Ὅρᾶς πῶς ἐφίστησιν αὐτοῖς ^D ἤδη τὴν ἀνάστασιν; Τοῦ χρόνου γὰρ προϊόντος, φησὶν, ὁ μὲν τοῦ παρόντος βίου δαπανᾶται καιρὸς, ὁ δὲ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐγγύτερος γίνεται. Ἄν μὲν οὖν ἥς παρεσκευασμένος, καὶ πάντα πεποικῶς ὅσα ἐπέταξε, ^m σωτηρία σοι γίνεται ἡ ἡμέρα· ἂν δὲ τοῦναντίον, οὐκέτι. Ἀλλ’ οὐκ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν χρηστῶν προτρέπει ⁿ τέως, καὶ ταύτῃ τῆς τῶν παρόντων αὐτοὺς ἀπολύων συμπαθείας. Εἵτα, ἐπειδὴ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐν μὲν ἀρχῇ καὶ προοιμίῳ σπουδαιοτέρους εἶναι, ἅτε ἀκμάζοντος αὐτοῖς τοῦ πόθου, τοῦ χρόνου δὲ προελθόντος καταμαρανθῆναι τὴν πᾶσαν σπουδὴν, φησὶν ὅτι τοῦναντίον μὲν ὁ οὖν δεῖ ποιεῖν, οὐχὶ ἐκλύεσθαι προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκμάζειν. Ὅσῳ γὰρ ἂν ὁ βασιλεὺς ἐγγίξῃ, ^p τοσούτῳ μᾶλλον δεῖ παρασκευάσασθαι· ὅσῳ μᾶλλον ἐγγὺς τὸ βραβεῖον, τοσούτῳ μᾶλλον ^q διεγείρεσθαι πρὸς τοὺς ἀγῶνας. Ἐπεὶ καὶ οἱ δρομεῖς τοῦτο ποιοῦσιν· ὅταν πρὸς τῷ τέλει τοῦ δρόμου γίνωνται καὶ τῇ τοῦ βραβεῖου λήψει, τότε διανίστανται μεζόνως. Διὰ τοῦτο ἔλεγε, “^r Νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.”

³ “Ἡ νῦν προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν.” Οὐκοῦν ^s εἰ

2 I Cor. vii. 29. Hebr. x. 37.

3 v. 12.

^d τὸ λοιπὸν om. E. ^e πάλιν] δὲ πάλιν Edd. δὲ om. A. B. E. F. H. I. ^f δ] καὶ ὁ E. ὁ om. H. ^g πεποικῶς C. ^h ταῦτ’ pro ταῦτα A. B. D. E. Post ἔλεγεν add. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἢ νῦν προέκοψεν A. Sav. marg. ⁱ γὰρ] + καὶ C. Mox τί δέ ἐστι, φησὶν idem. ^k ἡμᾶς] + ἥδη Edd. ἥδη om. A. B. E. H. I. ^l γὰρ om. A. ^m σωτηρία pro σωτηρίας B. E. F. Cat. Statim soi accessit ex B. C. D. E. F. H. Cat. ⁿ τέως] λέγων C. Statim ταύτῃ om. I. τῆς om. C. ^o οὖν om. C. ^p τοσούτον F. et bis H. Mox παρασκευάσασθαι B. D. E. F. τοσούτῳ μᾶλλον παρεσκευασθαι καὶ διεγείρεσθαι χρή πρὸς τοὺς ἀγῶνας (omissis quibusdam) C. ^q διεγείρεσθαι] Sic B. D. E. F. H. I. δεῖ ἐγείρεσθαι A. διεγείρεσθαι χρή Edd. et Cat. ^r νῦν] + γὰρ C. Mox haec ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν om. I. ^s εἰ aberat ante Montef. invitis libris. Statim αὐτῇ C. H. Mox δὲ om. H.

αὕτη μὲν τελευτᾷ, ἐκείνη δὲ ^τπλησιάζει· τὰ ἐκείνης πράττωμεν
λοιπὸν, μὴ ^ντὰ ταύτης. Καὶ γὰρ ^ωκαὶ ἐν τοῖς βιωτικοῖς τοῦτο 695
γίνεται· καὶ ὅταν ἴδωμεν πρὸς ὄρθρον τὴν νύκτα ἐπειγομένην,
καὶ χελιδόνος ^αἀκούσωμεν ἀδούσης, τὸν πλησίον ἕκαστος διεγεί-
ρομεν, ^υκαίτοιγε ἔτι τῆς νυκτὸς οὔσης· ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν
ἄπεισιν, ^zἐπειγόμεθα ἐπιλέγοντες ἀλλήλοις, ὅτι ἡμέρα γέγονε,
καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἅπαντα πράττομεν, ἐνδύόμενοι καὶ ^αὄνειρων
(196) ἀπαλλαττόμενοι καὶ ὕπνον διακρούμενοι, ἵνα ^βπαρεσκευασμέ-
νους ἡ ἡμέρα εὔρῃ, καὶ μὴ ἀνισχύσης ἀκτίνος τότε ἀρξώμεθα
ἀνίστασθαι καὶ διατείνεσθαι. ^εἌπερ οὖν ἐκεῖ ποιούμεν, ταῦτα
καὶ ἐνταῦθα πράξωμεν· ἀποδυσώμεθα τὰς φαντασίας, ἀπαλα-
γώμεν τῶν ὀνειράτων τοῦ παρόντος βίου, ^δἀποθώμεθα τὸν B
βαθὺν ὕπνον, καὶ ἐνδυσώμεθα ἀντὶ ἱματίων τὴν ἀρετὴν. Ταῦτα
γὰρ ἅπαντα δηλῶν ἔλεγεν, “Ἀποθώμεθα ^εοὖν τὰ ἔργα τοῦ
σκοτούς, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.” Καὶ γὰρ πρὸς
παράταξιν καὶ μάχην ^εἡ ἡμέρα ἡμᾶς καλεῖ. Ἀλλὰ μὴ δέισης
παράταξιν καὶ ὅπλα ἀκούσας. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ^εαἰσθητῆς
παντευχίας βαρὺ καὶ ^hἀπευκτὸν τὸ ὀπλίζεσθαι, ἐνταῦθα δὲ
ποθεινὸν καὶ εὐχῆς ἄξιον· φωτὸς γὰρ ἐστὶ τὰ ὅπλα. Διὸ καὶ
τῆς ἀκτίνος λαμπρότερόν σε ἀποφαίνει πολλὴν ἀφίεντα τὴν
ἀστραπὴν, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ σε καθίστησιν· ὅπλα γὰρ ἐστὶ
καὶ καταλάμπεσθαι ποιεῖ· φωτὸς γὰρ ἐστὶν ὅπλα. Τί οὖν; C
οὐκ ^ιἀνάγκη πολεμεῖν; Ἀνάγκη μὲν πολεμεῖν, οὐ μὴν ταλαιπω-
ρεῖσθαι καὶ πονεῖν· οὐδὲ γὰρ πόλεμος τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ χορεία
καὶ πανήγυρις. Τοιαύτη τῶν ^κὀπλων ἡ φύσις, τοιαύτη ἡ τοῦ
στρατηγοῦ δύναμις. Καὶ καθάπερ νυμφίος καλλωπιζόμενος
ἀπὸ τῆς παστάδος πρόεισιν, οὕτω καὶ ὁ τούτοις φραττόμενος
τοῖς ὅπλοις· καὶ γὰρ ¹καὶ στρατιώτης ὁμοῦ καὶ νυμφίος ἐστίν.
Εἰπὼν δὲ, ὅτι ^μἡ ἡμέρα ἡγγικεν, οὐδὲ ἐγγὺς εἶναι αὐτὴν ἀφί-
ησιν, ἀλλ' ἤδη αὐτὴν ἐφίστησι· φησὶ γὰρ, ⁴“Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐ-
σχημόνως περιπατήσωμεν.” Ἦδη γὰρ πάρεστιν ἡ ἡμέρα.

⁴ v. 13.

^τ πλησιάζει] παραγίνεται C. Veron. ^ν τὰ om. H. I. Cat. ^ω καὶ om.
Veron. Sav. Mor. repugnantibus libris. ^α ἀκούσ. ἀδούσης pro ἀδούσης
ἀκούσ. A. B. D. E. F. H. I. ἀδούσης ἀκούομεν C. ^υ Omnia a καίτοιγε ad γέγονε
om. I. ^z ἐπειγόμεθα λοιπὸν λέγοντες Edd. λοιπὸν om. A. C. D. F. H. Statim
ἐπιλέγοντες omnes. ^α ὀνειράτων C. Mox καὶ τὸν ὕπνον I. ^β παρεσκ.] +
ἡμᾶς D. F. et marg. C. ^ε ἄπερ . . . ταῦτα A. B. D. E. F. H. I. ὅπερ . . . τοῦτο
Edd. ^δ ἀποθ.] + τοῖνον C. Mox βαθὺν om. A. H. I. ^ε οὖν pro οὖν
omnes. ^ε ἡ ἡμέρα om. C. ^ε αἰσθητικῆς Edd. ante Ben. αἰσθητῆς libri
omnes et Cat. ^h ἀφυκτον C. ^ι ἀνάγκη] + μὲν Sav. Mor. repugnantibus
libris. In Veron. verba ἀνάγκη πολεμεῖν casu exciderunt. ^κ ὀπλων] +
τούτων E. receptum a Montef. ¹ καὶ accessit ex A. B. C. D. E. F. H.
^μ ἡ aberat ante Montef. invitis libris.

DKαὶ ἀφ' ὧν μάλιστα οἱ πολλοὶ προτρέπονται, ἀπὸ τούτων
 "καὶ αὐτοὺς ἐφέλκεται, τῆς εὐσχημοσύνης· πολὺς ὁ γὰρ αὐτοῖς
 τῆς παρὰ τῶν πολλῶν δόξης ὁ λόγος. Καὶ οὐκ εἶπε, περι-
 πατεῖτε, ἀλλὰ, " περιπατήσωμεν," ὥστε ἀνεπαχθῇ ποιῆσαι τὴν
 παραίνεσιν, καὶ κούφην τὴν ἐπίπληξιν. "Μὴ κώμοις καὶ μέ-
 θαις" οὐ τὸ ρίνειν κωλύων, ἀλλὰ τὸ ἀμέτρως· οὐ τὸ ἀπο-
 λαύειν οἶνον, ἀλλὰ τὸ μετὰ παροινίας· ὥσπερ ὁὖν καὶ τὸ ἐξῆς
 μετὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρου τίθησι λέγων· "Μὴ κοίταις καὶ ἀσελ-
 γεαίαις." Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τὸ μίγνυσθαι γυναιξίν ἀναιρεῖ,
 ἀλλὰ τὸ πορνεύειν. "Μὴ ἔρισι καὶ ζήλοισ." Τὰ γὰρ καίρια
 τῶν παθῶν σβέννυσσι, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν. Διόπερ
 οὐκ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς πηγὰς αὐτῶν ἀναιρεῖ. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτω καὶ ἐπιθυμίαν ἀνάπτει, καὶ ὀργὴν ἐκκαίει, ὡς μέθη καὶ
 παροιμία. Διὰ τοῦτο πρότερον εἰπὼν, "μὴ κώμοις καὶ μέ-
 θαις," τότε ἐπήγαγε, "μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, ὁ μὴ ἔρισι καὶ
 ζήλοισ." Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλ' ἀποδύσας ἡμᾶς τῶν
 696 πονηρῶν ἱματίων, ἄκουσον πῶς καλλωπίζει λοιπὸν λέγων·
 5 "Ἄλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν." Οὐ-
 κέτι εἶπεν ἔργα, ὁ ἀλλὰ μειζόνως αὐτοὺς ἀνέστησεν. Ὅτε
 μὲν γὰρ περὶ τῆς κακίας ὥλεγεν, ἔργα ἔφησεν· ὅτε δὲ περὶ
 τῆς ἀρετῆς, οὐκέτι ἔργα, ἀλλ' ὅπλα, δεικνὺς ὅτι ἐν πάσῃ
 ἀσφαλείᾳ καθίστησιν ἡ ἀρετὴ τὸν ἔχοντα αὐτήν, καὶ ἐν πάσῃ
 λαμπρότητι. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μείζον
 ἄγων τὸν λόγον, ὁ πολλῷ φρικωδέστερον ἦν, αὐτὸν τὸν
 δεσπότην δίδωσιν ἡμῖν ἱμάτιον, αὐτὸν τὸν βασιλέα. Ὁ γὰρ
 τοῦτον περιβεβλημένος, ἅπασαν ἔχει καθόλου τὴν ἀρετήν.
 B"Όταν δὲ εἶπη, "ἐνδύσασθε," πάντοθεν ἡμᾶς αὐτὸν περιβάλλε-
 σθαι κελεύει· ὥσπερ ἀλλαχοῦ φησιν, 6 "Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν
 ὑμῖν" καὶ πάλιν, "Εἰς τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον κατοικῆσαι
 τὸν Χριστόν." Καὶ γὰρ οἰκίαν αὐτῷ βούλεται εἶναι τὴν
 ψυχὴν τὴν ἡμετέραν, καὶ ὡς ἱμάτιον ἐμὴν αὐτὸν περικεῖσθαι,

5 v. 14.

6 Rom. viii. 10. Ephes. iii. 16, 17.

ⁿ καὶ αὐτοὺς] αὐτῶν C. καὶ αὐτὸς ex corr. A. ^o γὰρ om. C. ^p πικίει
 A.H. ^q οὖν om. I. ^r ἔρισι καὶ ζήλοισ bis A.B.D.E.F.H.I. Mosqq. ^s ἐριδι
 καὶ ζήλῳ Edd. ^s μὴ ἔ. καὶ ζ. ^t καὶ τὰ ἐξῆς I. ^u ἡμᾶς om. I. ^v ἀλλὰ μ.]
 ἀλλ' ὅπλα, δεικνὺς ὅτι μ. C.D. ^w ἔλεγεν, ἔργα ἔφησεν] Sic nostri omnes.
 ἔφησεν, ἔργα ἔλεγεν Edd. et Cat. Post ἔλεγεν deest folium in E. usque ad
 ἐπειδὴ δὲ p. 697 C. ^x ὅτε] ὅταν A.B.F.H.I. ^y ἡ om. A.H. ^z ἡ ἀρετὴ τὸν
 ἔχοντα καθίστησιν (om. αὐτήν) I. ^z ἡμῖν C.I. Statim περιβάλλεσθαι omnes.
 περιβαλέσθαι Edd. ^a ὥσπερ καὶ ἀλ. D. ὥσπερ οὖν καὶ ἀλ. C. ^b ὑμῖν
 pro ἡμῖν omnes. ^c ὑμῶν D.I. ἄνθρωπον ὑμῶν hoc ord. C. Mox κατοικῆσαι
 II. ^d αὐτοῦ C. ^e ἡμῖν αὐτὸν περικεῖσθαι om. I.

ἵνα πάντα αὐτὸς ἡμῖν ἢ ἔσωθεν ⁷καὶ ἔξωθεν. Καὶ γὰρ πλη-
 ρωμα ἡμῶν αὐτός· ⁸“Τὸ γὰρ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν
 πᾶσι πληρουμένου” καὶ ὁδός, καὶ ἀνὴρ, καὶ νυμφίος· ⁹“Ἡρμο-
 σάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν” καὶ ῥίζα, καὶ
 ποτὸν, καὶ τροφή, καὶ ζωή· ¹⁰“Ζῶ γὰρ, φησὶν, ¹¹οὐκέτι ἐγὼ,
 ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός·” ¹²καὶ ἀπόστολος, καὶ ἀρχιερεὺς, καὶ C
 διδάσκαλος, καὶ πατήρ, ¹³καὶ ἀδελφός, καὶ συγκληρονόμος, καὶ
 τάφου κοινωνὸς καὶ σταυροῦ· ¹⁴“Συνετάφημεν γὰρ αὐτῷ, φησὶ,
 καὶ ¹⁵σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι ¹⁶τοῦ θανάτου αὐτοῦ.”
 (197) καὶ ἰκέτης· ¹⁷“Ὑπὲρ ¹⁸Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν” καὶ πρὸς
 τὸν πατέρα ¹⁹συνήγορος· ²⁰“Καὶ γὰρ ἐντυγχάνει, φησὶν, ὑπὲρ
 ἡμῶν” καὶ οἶκος, καὶ ἔνοικος· ²¹“Ὁ γὰρ ἐν ἐμοὶ μένων, καὶ γὰρ
 ἐν αὐτῷ” καὶ φίλος· “Ὑμεῖς γὰρ φίλοι μου ἐστέ” καὶ θε-
 μέλιος, καὶ λίθος ἀκρογωνιαίος· καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ ²²καὶ μέλη, καὶ
 γεώργιον, καὶ οἰκοδομή, καὶ κλήματα, καὶ συνεργοί· ²³Τί γὰρ D
 οὐ βούλεται ἡμῶν εἶναι, παντὶ τρόπῳ συγκολλῶν καὶ συνάπτων
 ἡμᾶς; ὅπερ τοῦ σφόδρα φιλοῦντός ἐστι. Πείθου τοίνυν, καὶ
 ἀναστὰς ἐξ ²⁴ὑπνῶν ἐνδύσαι αὐτὸν, καὶ ἐνδυσάμενος εὐήνιον αὐτῷ.
 παρέχε τὴν σάρκα· τοῦτο γὰρ ἠνίζατο εἰπὼν, “Τῆς σαρκὸς
 πρόνοιαν μὴ ²⁵ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.” “Ὡς περ γὰρ οὐ τὸ
 πίνειν ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τὸ μεθύειν, ²⁶οὐδὲ τὸ γαμεῖν, ἀλλὰ τὸ
 ἀσελγαίνειν· οὕτως οὐδὲ ²⁷τὸ προνοεῖν τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ τὸ εἰς
 ἐπιθυμίας, οἷον τὸ τὴν χρεῖαν ὑπερβαίνειν· ²⁸Ἐπεὶ, ὅτι γε
 προνοεῖν αὐτῆς κελεύει, ἀκουσον τί φησι Τιμοθέω· ²⁹“Οἷνῳ E
 ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.”
 Οὔτω ³⁰δὴ καὶ ἐνταῦθα προνοεῖ μὲν, ἀλλὰ πρὸς ὑγίαν, ³¹μὴ
 πρὸς ἀσέλγειαν. Οὐδὲ γὰρ αἶν εἶη τοῦτο πρόνοια λοιπὸν, ὅταν
 τὴν φλόγα ἀνάπτῃς, ὅταν χαλεπὴν τὴν κάμινον ποιῇς. ἵνα
 δὲ καὶ σαφέστερον ³²μάθητε, τί ποτέ ἐστι τὸ ³³προνοεῖν αὐτῆς

⁷ Ephes. i. 23. ⁸ 2 Cor. xi. 2. ⁹ Gal. ii. 20. ¹⁰ Rom. vi. 4, 5. ¹¹ 2 Cor. v. 2.

¹² Rom. viii. 34.

¹³ Joan. vi. 57. xv. 14.

¹⁴ 1 Tim. v. 13.

¹⁵ καὶ om. C. ¹⁶ τὸ γὰρ πλ.] Sic A.B.F.I. πλ. γὰρ C. καὶ γὰρ πλ. Edd.
¹⁷ οὐκέτι om. A.F.H. in inarg. habet B. οὐκ pro οὐκέτι D. ¹⁸ καὶ om. B.D.
 Haec καὶ ἀπ. καὶ ἀρχ. καὶ διδ. desunt in A.H.I. ¹⁹ καὶ om. B. ²⁰ σύμ-
 φυτοι] + αὐτῷ C. ²¹ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· καὶ ἰκέτης] αὐτοῦ· ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ
 θανάτου· καὶ εἰκότως I. ²² Χρ. γὰρ pro γὰρ Χρ. C.D. γὰρ om. A.B.F.H.I.
²³ συνήγορος——φησὶν] συνήγοροι ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, φησὶν, ἐντυγχάνει I.
 ο καὶ] μέρη καὶ D. καὶ om. B.C. ²⁴ τί] καὶ τί I. ²⁵ ὑπνῶν A.B.D.F.H.I.
 Cat. Statim ἐνδύσον B. ²⁶ ποιεῖτε C. Statim εἰς ἐπιθυμίαν H. ²⁷ οὐδὲ]
 οὐ C. Statim τὸ om. H. Mox ἀσελγαίνειν libri omnes et Cat. ἀσελγείν
 Edd. ²⁸ τὸ om. B. ²⁹ ἐπεὶ] + καὶ H. ³⁰ δὴ pro δὲ omnes. ³¹ μὴ] οὐ C.
³² μάθης et mox φύγῃς C. ³³ προνοεῖσθαι C. Mox ἐπιθυμίας A.B.C.D.F.H.
 ἐπιθυμίαν Edd.

εἰς ἐπιθυμίας, καὶ φύγητε τὴν τοιαύτην πρόνοιαν, τοὺς μεθύον-
 τας, τοὺς γαστριζομένους, ^bτοὺς ἐν ἱματίοις καλλωπιζομένους,
 τοὺς θρυπτομένους, τοὺς τὸν ὕγρον καὶ διαρρέοντα ^cζῶντας
 βίον ἐννοήσατε, καὶ εἴσεσθε τὸ εἰρημένον. Ἐκεῖνοι γὰρ πάντα
 ποιοῦσιν, οὐχ ἵνα ὑγιαίνωσιν, ἀλλ' ἵνα ^dσκιρτῶσιν, ἵνα τὴν
 697 ἐπιθυμίαν ἀνάπτωσιν. Ἄλλ' ὁ τὸν Χριστὸν ^eἐνδεδυμένος σὺν,
 πάντα ἐκεῖνα περικόψας, ἐν ζήτηι μόνον, ὅπως ὑγιαίνουσιν
 ἔχῃς τὴν σάρκα· καὶ μέχρι τοσούτου προνοεῖ ταύτης, περαιτέρω
 δὲ μηκέτι, ἀλλὰ πᾶσαν ^fτὴν σπουδὴν εἰς τὴν τῶν πνευματικῶν
 ἀνάλισκε ἐπιμέλειαν. Οὕτω γὰρ καὶ ἀναστῆναι ἐκ τοῦ ὕπνου
 τούτου δυνήσῃ, μὴ ^gβαρυνόμενος ταῖς ποικίλαις ταύταις ἐπι-
 θυμίαις. Καὶ γὰρ ὕπνος ὁ παρὼν βίος, καὶ ὀνειράτων οὐδὲν
 τὰ ^hἐν αὐτῷ διενήνοχε. Καὶ καθάπερ οἱ καθεύδοντες καὶ παρα-
 φθέγγονται, καὶ ὀρώσι πολλάκις οὐδὲν ὑγιές, οὕτω καὶ ἡμεῖς·
 B μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ χεῖρον. Ὁ μὲν γὰρ αἰσχροῦ τινα πράξας
 ἢ εἰπὼν ὄναρ, ἀπαλλαγείς ⁱτοῦ ὕπνου, καὶ τῆς ^kαἰσχύνης ἀπήλ-
 λακται, καὶ δίκην οὐ δίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ
 ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ τιμωρία ἀθάνατος. Πάλιν, οἱ πλουτοῦντες
 ὄναρ, ἡμέρας γενομένης ἐλέγχονται εἰκὴ πλουτήσαντες· ἐνταῦθα
 δὲ καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ὁ ἔλεγχος ἔπεισι πολλάκις, καὶ πρὶν
 ἀπελθεῖν ἐκεῖ, τὰ ὀνειράτα ταῦτα ^lἀπέπτυ.

^m Ἀποτιναξόμεθα τοίνυν τὸν πονηρὸν τοῦτον ὕπνον. Ἄν
 γὰρ καθεύδοντας ἡμᾶς ἡ ἡμέρα καταλάβῃ, θάνατος διαδέξεται
 ἀθάνατος. Καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας δὲ ἐκείνης πᾶσιν εὐεπιχείρητοι
 C τοῖς ἐχθροῖς ⁿτοῖς ἐντεῦθεν ἐσόμεθα, καὶ ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι·
 καὶ ἀνελεῖν βουλευθῶσιν, ὁ ^oκωλύων οὐδεὶς. Εἰ μὲν γὰρ πολ-
 λοὶ οἱ ἐγρηγορότεροι ἦσαν, οὐκ ἦν ^pτοσοῦτος ὁ κίνδυνος· ἐπειδὴ
 δὲ εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον λύχνον ^qἄψας, καθάπερ ἐν βαθυτάτῃ
 νυκτὶ τῶν ἄλλων καθευδόντων ἐγρήγορε, διὰ τοῦτο πολλῆς
 ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, πολλῆς τῆς ἀσφαλείας, ὥστε μὴ τὰ
 ἀνήκεστα παθεῖν. Οὐχὶ ^rδοκεῖ λαμπρὰ ^sἡ ἡμέρα εἶναι νῦν;
 οὐχὶ πάντες ἐγρηγορέναι νομίζομεν καὶ νήφειν; Ἄλλ' ὅμως·

^b τοὺς ἐν ἱματίοις—θρυπτομένους om. H. τοὺς ἐν ἱμ. καλλ. om. Veron.
 τοὺς θρ. τοὺς ἐν ἱμ. καλλ. hoc ord. C. ^c ζῶντας] μετιόντας I. Statim βίον
 ἀλλ' ἐνν. H. ^d σκιρτήσωσιν C. ἵνα σκιρτῶσιν om. B. ^e ἐνδυσάμενος
 C.D. Veron. Mox περικόψας A. ^f τὴν om. C. ^g βαρυνόμενος A.B.D.
 F.I. βαρυνόμενος Edd. ^h ἐν αὐτῷ] αὐτοῦ I. ⁱ τοῦ] ἐκ τοῦ C. ^k ἀσχη-
 μοσύνης C.D. Veron. ^l ἀπέστη A.I. ^m ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ πορνεύοντων
 καὶ γαστριμάργων, καὶ ὅτι πάντα ἐντεῦθεν τίκεται τὰ κακά. Veron. ⁿ τοῖς
 om. C.D.I. ^o κωλύων A.I. ^p τοσοῦτος] οὗτος C. ^q ἀνάψας D.
^r δοκεῖ om. H. ^s ἡ, quod aberat ante Montef. habent A. B. C. D. E. F.
 ἡμέρα λ. νῦν εἶναι hoc ord. I.

^τκαὶ τάχα γελάσεσθε τὸ εἰρημένον, ἐγὼ μέντοι αὐτὸ ἐρῶ τοῖς ἐν βαθείᾳ νυκτὶ καθεύδουσιν ^ντε καὶ ῥέγχουσιν εὐόικαμεν ἅπαντες. D
Καὶ εἶγε οὐσίαν ἀσώματον ^ωἦν ἰδεῖν, ἔδειξα ἂν ὑμῖν πῶς οἱ μὲν πλείους ῥέγχουσιν, ὁ δὲ διάβολος διορῷττει ^χτοίχους, καὶ κατασφάττει κειμένους, καὶ ὑφαιρεῖται τὰ ἔνδον, καθάπερ ἐν σκότῳ βαθεῖ μετὰ ἀδείας ^υπάντα πράττων. Μᾶλλον δὲ, εἰ καὶ ὀφθαλμοῖς τοῦτο ἰδεῖν ἀδύνατον, ὑπογράψωμεν αὐτὸ τῷ λόγῳ, καὶ ἐννοήσωμεν πόσοι ὑπὸ ἐπιθυμιῶν εἰσι ^ζπονηρῶν βεβαρημένοι, πόσοι τῷ χαλεπῷ τῆς ἀσελγείας ^ακάρῳ κατεχόμενοι, καὶ τὸ φῶς τοῦ πνεύματος κατασβεννύντες. Διὰ τοι τοῦτο ἕτερα E
ἀνθ' ἑτέρων ^ββλέπουσιν, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων ἀκούουσι, καὶ οὐδενὶ τῶν ἐνταῦθα ^ελεγόμενων προσέχουσιν. Εἰ δὲ ἐγὼ ψεύδομαι ταῦτα λέγων, καὶ ἐγρηγορῶς ἔστηκας, εἰπέ μοι, τί γέγονεν (198) ἐνταῦθα σήμερον, εἰ μὴ ὡς ὀνειράτων ἤκουσας; Καὶ οἶδα ^δμὲν, ὅτι ἐροῦσί τινες· οὐδὲ γὰρ κατὰ πάντων ταῦτα λέγω· ἀλλὰ σὺ ὁ τοῖς εἰρημένοις ἔνοχος ὢν, ὁ μᾶτην ἐνταῦθα εἰσελθὼν, εἰπέ, τίς προφήτης, ^εποῖος ἀπόστολος ^ιἡμῖν σήμερον διελέχθη, καὶ περὶ τίνων. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν· καὶ γὰρ πολλὰ ^εὡς ἐν ὀνείρῳ διελέχθης ἐνταῦθα, τῶν ^ηἀληθῶν οὐκ ἀκούσας πραγμάτων. Ταῦτα δέ μοι καὶ πρὸς γυναῖκας εἰρήσθω· καὶ γὰρ ^ικαὶ 698 ἐν ἐκείναις πολὺς ὁ ὕπνος· καὶ εἴθε ὕπνος. Ὁ μὲν γὰρ καθεύδων οὔτε πονηρόν τι φθέγγεται, ^κοὔτε χρηστόν· ὁ δὲ οὕτως ἐγρηγορῶς ὡς ὑμεῖς, πολλὰ καὶ ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἐκβάλλει ῥήματα, τόκους ἀριθμῶν, λογισμοὺς ^ιδανεισμάτων συντιθεῖς, καπηλείας ^μἀναισχύντου μεμνημένος, τὰς ἀκάνθας πυκνὰς ^νἐν τῇ αὐτοῦ καταφυτεύων ψυχῇ, καὶ τὸν σπόρον οὐκ ^οἀφείς οὐδὲ μικρὸν προκύψαι ποτέ. Ἀλλὰ διανάστηθι, καὶ τὰς ἀκάνθας ταύτας προρριζίους ἀνάσπασον, καὶ τὴν μέθην ^ρἀποτίναξαι· καὶ γὰρ ἐντεῦθεν ὁ ὕπνος. Μέθην δὲ οὐκ οἴνου B
λέγω ^ιμόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων, καὶ μετὰ τούτων καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου. Ταῦτα δὲ οὐχὶ πλουσίως

^τ καὶ τάχα γελάσεσθε] εἰ καὶ τάχα γελάσεσθε D.E. receptum a Montef. καὶ καταγελάσεσθε A. καὶ καταγελάσασθε H. καὶ εἰ καταγελάσεσθε I. ^ν τε om. A.D.E. ^ω ἦν ἰδεῖν] ὁρᾶν ἦν I. ^χ τοὺς τοίχους C. ^υ πάντα A.B. D.E.F.I. ἅπαντα Edd. ^ζ πονηρῶν om. B. ὑπὸ ἐπιθ. εἰσι β. πονηρῶν hoc ord. C. ὑπὸ ἐπιθ. πονηρῶν εἰσι β. H. ὑπὸ πονηρῶν ἐπιθ. εἰσι β. I. ^α καιρῷ H. ^β βλέπουσιν ἔτ. ἀνθ' ἔτ. om. E. ^ε διαλεγόμενων B. ^δ μὲν om. I. ^ε ποῖος pro τίς omnes. ^ι ἡμῖν σ. δ. pro σ. δ. ἡμῖν A.C.D.E.F.H.I. ^ε ὡς om. I. ^η ἀληθῶν pro ἀληθινῶν A.B.D.E.F.H.I. ^ι καὶ ἐν ἐκείναις] Sic C.D.E.H. καὶ ἐκείνας A.F.I. ἐκείναις B. ἐν ἐκείναις Edd. ^κ οὐδὲ ἄχρηστον C. ^μ ἀναισχύντους I. ^ν ἐν τῇ αὐτοῦ (ἑαυτοῦ C.) κ. ψυχῇ omnes. κ. ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψ. Edd. ^ο ἀφείς D.E.I. ^ρ ἀποτίναξον I. ^ι μόνον pro μόνου A.B.D.E.F. λέγωμεν pro λέγω μόνον I.

¹μόνον, ἀλλὰ καὶ πένησι παραινῶ, καὶ μάλιστα τοῖς τὰ φιλικὰ συγκροτοῦσι συμπόσια. Οὐ γάρ ἐστι τοῦτο τρυφή οὐδὲ ἄνεσις, ἀλλὰ κόλασις καὶ τιμωρία. Τρυφή γὰρ οὐκ αἰσχρὰ εἶπεν, ἀλλὰ σεμνὰ ⁵φθέγγασθαι, ἐμπλησθῆναι, οὐ διαρραγῆναι. Εἰ δὲ ἡδονὴν αὐτὸ νομίζεις, δεῖξόν μοι ἐν ἐσπέρᾳ τὴν ἡδονήν· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. Καὶ οὐπω λέγω τὰς ἐντεῦθεν βλάβας, **Κ**ἀλλὰ τέως περὶ τῆς ἡδονῆς ¹σοι διαλέγομαι τῆς εὐθέως μαραινόμενης. Ὁμοῦ ²τε γὰρ διελύθη τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέπτη τὰ τῆς εὐφροσύνης. Ὅταν δὲ καὶ τὸν ἔμετον εἶπω, καὶ τὰς καρηβαρίας, καὶ τὰ μυρία νοσήματα, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς αἰχμαλωσίαν, τί πρὸς ταῦτα ἐρεῖς; Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ πένητές ἐσμεν, καὶ ἀσχημονεῖν ³ὀφείλομεν; Ταῦτα ⁴δὲ λέγω, οὐ κωλύων συνιέναι οὐδὲ κοινῇ συνδειπνεῖν, ἀλλὰ κωλύων ἀσχημονεῖν, καὶ ⁵βουλόμενος τὴν τρυφήν εἶναι τρυφήν, ἀλλὰ μὴ κόλασιν, μηδὲ τιμωρίαν καὶ μέθην καὶ κῶμον. Μαθέτωσαν Ἕλληνες, ὅτι μάλιστα Χριστιανοὶ τρυφᾶν ἴσασι, καὶ τρυφᾶν μετὰ κόσμον. ¹⁵ “Ἀγαλλιᾶσθε γὰρ, φησὶ, τῷ κυρίῳ ἐν τρόμφῳ.” **Δ**Πῶς δὲ ἐστὶν ἀγαλλιᾶσθαι; Ὑμνοὺς λέγοντας, εὐχὰς ποιουμένους, ψαλμοὺς ἐπεισάγοντας ἀντὶ τῶν ἀνελευθέρων ²ἁσμάτων ἐκείνων. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τῇ τραπέζῃ παρέσται, καὶ εὐλογίας ἐμπλήσει τὴν εὐωχίαν ἅπασαν, ὅταν εὐχῇ, ὅταν ᾄδῃς πνευματικὰ, ὅταν πένητας ³ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν προκειμένων καλῇς, ὅταν εὐταξίαν πολλὴν καὶ σωφροσύνην ἐπιστήσης τῷ συμποσίῳ. Οὕτω καὶ ἐκκλησίαν ἐργάσῃ τὸν ⁴πότον, ἀντὶ τῶν ἀκαίρων κραυγῶν καὶ εὐφημιῶν ⁵τὸν ἀπάντων δεσπότην ὑμῶν. Καὶ μὴ μοι λέγε, ὅτι ἕτερος ἐκράτησε νόμος, ἀλλὰ διορθοῦ τὰ **Ε**κακῶς ἔχοντα. ¹⁶ “Εἴτε γὰρ ἐσθίετε, φησὶν, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.” Καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων τραπεζῶν ὑμῖν αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι, ¹ἐντεῦθεν αἱ ἀσέλγειαί, ἐντεῦθεν αἱ γυναῖκες μὲν ἐν καταφρονήσει, ²αἱ πόρνοι δὲ ἐν τιμῇ παρ' ὑμῖν· ἐντεῦθεν αἱ τῶν οἰκῶν ἀνατροπαὶ, καὶ τὰ μυρία κακὰ, καὶ ἄνω ³καὶ κάτω πάντα γέγονε, καὶ τὴν πηγὴν ⁴ἀφέντες τὴν καθαρὰν, ἐπὶ τὸν ὀχετὸν τρέχετε τοῦ βορβορίου.

15 Psal. ii. 11.

16 1 Cor. x. 31.

¹μόνοις I. ²φθέγγεσθαι C. ³σου H. Statim διαλέγομαι B. ⁴τε om. C. Statim ἐλύθη idem. ⁵ἐθέλομεν C. ⁶δὲ om. C. Statim λέγω ⁷μεν Edd. ante Ben. μὲν om. A.B.C.D.E.F.I. ⁸βούλομαι τὴν τρ. (sic) C. ⁹ἁσμ. ἐκείνων pro ἐκείνων ἁσμ. omnes. ¹⁰ἐπὶ τὴν κ. τῶν πρ. omnes. ¹¹ἐπὶ τῶν πρ. τὴν κ. Edd. ¹²πότον C. Edebatur τόπον. ¹³τὸν τῶν α. Edd. τῶν om. A.B.D.E.F.I. ¹⁴καὶ ἐντεῦθεν I. ¹⁵αἱ π. δὲ pro αἱ δὲ π. A.B.D.E.F.H.I. ¹⁶καὶ om. D.F.I. ¹⁷ἀφέντες A.B.E.F.I. Mox ἐπὶ τὸν ὀ. τρέχετε τοῦ β. omnes. ἐπὶ τοῦ β. τὸν ὀ. τρέχετε Edd.

ἽΟτι γὰρ βόρβορος τὸ τῆς πόρνῃς σῶμα, οὐδένα ἡἕτερον, ἀλλ' αὐτόν σε ἐρωτῶ τὸν ἐγκαλινδούμενον τῷ βορβόρῳ, εἰ μὴ σαυτὸν 699 ἐρυθρίᾳς, εἰ μὴ ἀκάθαρτον εἶναι νομίζεις μετὰ τὴν ἁμαρτίαν.

Διὸ, παρακαλῶ, φεύγετε τὴν πορνείαν καὶ τὴν ταύτης μητέρα τὴν μέθην. Τί σπείρεις ὅπου θερίσαι οὐκ ἔνι, μᾶλλον δὲ, καὶ θερίσης, πολλὴν σοι φέρει τὴν αἰσχύνην ὁ καρπός; Καὶ γὰρ τεχθῇ παιδίον, καὶ σὲ ἥσχυνε, καὶ ἰαὐτὸ ἡδίκηται διὰ σὲ νόθον καὶ δυσγενὲς γινόμενον. Καὶ μυρία ^kκαταλίπῃς αὐτῷ χρήματα, ἄτιμος ἐν οἰκίᾳ, ἄτιμος ἐν πόλει, ἄτιμος ἐν δικαστηρίῳ καὶ ὁ ἐκ πόρνῃς καὶ ὁ ἐκ δούλης· ἄτιμος ¹δὲ καὶ σὺ πάλιν, καὶ ζῶν καὶ τετελευτηκώς· καὶ γὰρ ἀπέλθῃς, μένει τὰ ὑπομνήματα ^mτῆς B ἀσχημοσύνης. Τί τοίνυν ἅπαντα κατασχύνεις; Τί σπείρεις ἔνθα ἡ ἄρουρα σπουνδάζει ⁿδιαφθεῖραι τὸν ὁ καρπὸν; ἔνθα πολλὰ τὰ ^pῥατόκια; ἔνθα πρὸ τῆς γενέσεως φόνος; Καὶ γὰρ (199) καὶ τὴν πόρνην οὐκ ^qἀφίης μείναι πόρνην ^rμόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνον ποιεῖς. Εἶδες ἀπὸ μέθης πορνείαν, ἀπὸ πορνείας μοιχείαν, ἀπὸ μοιχείας φόνον; μᾶλλον δὲ καὶ φόνου ^sτι χεῖρον· οὐδὲ γὰρ ἔχω πῶς αὐτὸ καλέσω. Οὐ γὰρ ^tτεχθὲν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ τεχθῆναι κωλύει. Τί τοίνυν καὶ ^vτοῦ θεοῦ τὴν δω- C ρεὰν ὑβρίζεις, καὶ τοῖς αὐτοῦ μάχῃ νόμοις, καὶ ὅπερ ἐστὶ κατὰρα, τοῦτο ^wσὺ ὡς εὐλογίαν μεταδιώκεις, καὶ τὸ ταμιεῖον τῆς γενέσεως ταμιεῖον ποιεῖς σφαγῆς, καὶ τὴν πρὸς παιδοποιῶν δοθείσαν γυναῖκα πρὸς φόνον παρασκευάζεις; Ἵνα γὰρ αἰεὶ τοῖς ἐρασταῖς ^xεὐχάριστος ἦ καὶ ποθεινὴ, καὶ πλέον ἀργύριον ἔλκῃ, οὐδὲ τοῦτο παραιτεῖται ποιῆσαι, μέγα ἐπὶ ^yτὴν σὴν κεφαλὴν ἐντεῦθεν σωρεύουσα τὸ πῦρ. Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνης τὸ τόλμημα, ἀλλὰ σὴ ἡ αἰτία γίνεται. Ἵεντεῦθεν καὶ ^zεἰδωλο- λατρεῖαι. ^aΠολλὰ γὰρ ^bὥστε ἐπίχαρις γενέσθαι, ^cκαὶ ἐψ- δὰς καὶ σπονδὰς καὶ φίλτρα καὶ μυρία ἕτερα μηχανῶνται. D

^h ἕτερον, ἀλλ' αὐτόν σε ἐρωτῶ omnes. ἕτερον ἐρωτῶ, ἀλλ' αὐτόν σε Edd. ⁱ αὐτῇ H. Mox γινόμενον pro γενόμενον A.B.D.E.F.I. ^k κατ. αὐτῷ pro αὐτῷ κατ. A.B.D.E.F.H.I. ¹ δὲ superscript. in B. ^m τῆς σῆς ἀσχ. C. ⁿ δια- φθαρῆναι I. ^o κάματος C. ^p ἑκτόκια A.C.H.I. ^q ἀφίεις B. ἀφείς C.F. ἀφῆς in textu A. ^r μόνον A.B.D.E.H. ^s μόνη Veron. Sav. Mor. ^t τι om. C. ^u τεχθὲν omnes. τεχθέντα Edd. ^v τοῦ θ. τὴν δ.] τὸν θεὸν H. ^w τοῦτο σοι

^w σὺ accessit ex A.B.D.E.F.I. κατὰρα, ὡς εὐλ. (sic) C. ^x εὐχάριστος A.H.I. εὐχάρηστος F. εὐχαρις D.E. εὐχρηστος Edd. Statim οὐσα pro ῆ corr. A. omisso καὶ post ποθεινῇ. καὶ ποθεινῇ om. C. ^y τῇ σῇ κεφαλῇ ante corr. E. Statim ἐντεῦθεν (ἐντεῦθεν om. C.) σωρεύουσα τὸ (τὸ om. I.) πῦρ omnes. τὸ πῦρ ἐντεῦθεν σωρεύουσα Edd. ^z εἰδωλολατρεῖαι H.I. εἰδωλο- λάτραι E. εἰδωλολατρεῖαι Veron. Sav. Mor. ^a πολλὰι γὰρ] πολλὰι. καὶ γὰρ I. ^b ὥστε] + καὶ A.B.D.E.F.H. Statim ἐπιχαρεῖς A.B.C.D.E. Tum γενέσθαι pro γινέσθαι omnes. ^c καὶ om. E. Statim καὶ σπονδὰς om. A.

Ἄλλ' ὅμως μετὰ ^dτοσαύτην ἀσχημοσύνην, μετὰ φόρους, μετὰ ^eεἰδωλολατρίας, πολλοῖς ἀδιάφορον τὸ πρᾶγμα εἶναι δοκεῖ, πολλοῖς καὶ γυναῖκας ἔχουσιν· ἔνθα καὶ πλείων ὁ φορυτὸς τῶν κακῶν. Καὶ ^fγὰρ φαρμακεῖαι λοιπὸν κινεῦνται, οὐκ ἐπὶ τὴν νηδὺν τὴν ἑπορνευομένην, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἡδικημένην γυναῖκα, καὶ ἐπιβουλαὶ μυρίαί, καὶ δαιμόνων κλήσεις, καὶ ^hνεκνομαντεῖαι, καὶ πόλεμοι καθημερινοὶ, καὶ ἄσπονδοι μάχαι, **Ε**καὶ σύντροφοι φιλονεικίαι. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ⁱεἰπὼν, “Μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις,” ἐπήγαγε, “Μὴ ^kἔρισι καὶ ζήλοισι” εἰδὼς τοὺς ἐντεῦθεν πολέμους, τῶν οἰκῶν τὰς ἀνατροπὰς, τῶν εὐγενῶν παίδων τὰς ἀδικίας, ^lτὰ μυρία κακά. Ἰν' οὖν ταῦτα ^mφύγωμεν ἅπαντα, τὸν Χριστὸν ἐνδυσώμεθα, καὶ μετ' αὐτοῦ ⁿδιηνεκῶς ὤμεν· ἐπεὶ καὶ τοῦτό ἐστιν ἐνδύσασθαι, τὸ μηδέποτε αὐτοῦ ἀπολειφθῆναι, τὸ πάντοθεν αὐτὸν φαίνεσθαι ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἀγιωσύνης ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπεικειάς. Οὕτω καὶ ἐπὶ φίλων λέγομεν, ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐνεδύσατο, τὴν πολλὴν ἀγάπην λέγοντες καὶ τὴν ἀδιάλειπτον συνουσίαν· ὁ γὰρ ἐνδυσάμενος, 700 ἐκεῖνο φαίνεται, ὅπερ ἐνδέδνται. ^oΦαίνεσθω τοίνυν πάντοθεν ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός. Καὶ πῶς ^pφανεῖται; Ἄν τὰ ἐκείνου ποιῇς. Τί ^qδὲ ἐκεῖνος ἐποίησεν; ¹⁷“Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησὶν, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν ^rκλίνῃ.” Τοῦτο καὶ σὺ ζήλωσον. Τροφῆς ^sἀπολαῦσαι ἔδει, καὶ κριθίνους ἄρτοις ἐκέχρητο. Ἀποδημῆσαι ἐχρῆν, καὶ οὐδαμοῦ ἵπποι καὶ ὑποζύγια, ἀλλὰ ^tτοσαῦτα ἐβάδιζεν, ὥστε καὶ κοπιᾶσαι. Καθενδῆσαι ἔδει, ^vκαὶ ἐπὶ προσκεφαλαίου ἔκειτο ἐπὶ τῆς πρῶρας. Κατακλιθῆναι ἐχρῆν, καὶ ἐπὶ χόρτου ^wκαταπεσεῖν ἐκέλευε. Καὶ τὰ ἱμάτια δὲ εὐτελῆ· καὶ πολλαχοῦ μόνος διέτριβεν, **B**^xοὐδένα ἐπισυρόμενος. Καὶ τὰ ἐν τῷ σταυρῷ δέ, καὶ τὰ ἐν ταῖς ὕβρεσι, καὶ πάντα ἀπλῶς καταμαθὼν, ζήλωσον· καὶ οὕτως ἐνεδύσω τὸν Χριστὸν, ἂν ^yτῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῇς εἰς ἐπιθυμίας. Οὐδὲ γὰρ ἡδονὴν τὸ πρᾶγμα ἔχει. Καὶ γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι αὗται τίκτουσι ^zπάλιν ἐτέρας δριμυτέρας, καὶ οὐδέ-

17 Luc. ix. 58.

^d τὴν τοσαύτην C. ^e εἰδωλολατρίας B.D. ^f γὰρ] + καὶ H. Μοx λοιπὸν ἐκεῖ κινεῦνται C.D. ^g πόρνην C. ^h νεκνομαντεῖαι (—τεῖαι H.) A.B.D.E.H. —τίαι Veron. Sav. Mor. —τεῖαι Ben. ⁱ εἰπὼν] λέγων C. ^k Sic A.B. D.E.F.H.I. ἔριδι καὶ ζήλῳ Edd. ^l τὰ μ. κακά om. C. ^m φύγωμεν A.B. D.E.I. φεύγωμεν F. διαφύγωμεν Edd. Ἰν' οὖν φύγωμεν ἅπ. ταῦτα C. Post ἅπαντα add. τὰ τῆς σαρκὸς πάθη E. ⁿ διαπαντός C. ^o φαίνεται C. ^p φαίνεται C. ^q δέ] δαί A.E. ^r κλίνῃ A.I. κλίνει B.C.H. κλίνει Edd. Statim τοῦτον C. ^s ἀπολαύειν I. ^t τοσαῦτα] + ἐκεῖνος I. Statim ὡς καὶ κ. C. ^v καὶ] ἀλλ' I. ^w ἀναπεσεῖν C.D. Statim ἐκέλευε pro ἐκέλευσε A.D.E.H. ^x μηδένα A. ^y τῆς σαρκὸς — ἐπιθυμίας] τῆς κατὰ τὴν σάρκα μὴ προνοήσης ἐπιθυμίας A.B.D.E.F.H.I. ^z πάλιν om. C.

ποτε λήψη κόρον, ἀλλὰ βάσανον ἐργάση σαυτῷ μεγάλην. Ὡςπερ ^aγὰρ ὁ διηνεκῶς ὢν ἐν τῷ διψῇ, καὶ μυρίας ἔχη παρακειμένας πηγὰς, οὐδὲν ἐντεῦθεν κερδαίνει, μὴ δυνάμενος τὸ νόσημα σβέσαι· οὕτω καὶ ὁ διηνεκῶς ^bἐν ἐπιθυμίαις ζῶν. Ἄν ^C δὲ τῆς χρείας ^cῆς, οὐδέποτε τοῦτον δέξῃ τὸν πυρετὸν, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα οἰχήσεται, καὶ ^dμέθη καὶ ἀσέλγεια. Τοσοῦτον τοίνυν ἔσθιε ὅσον λῦσαι λιμὸν, ^eτοσαῦτα ἐνδύου ὅσον σκέπεσθαι μόνον, ^fμηδὲ καλλώπιζε ἱματίοις τὴν σάρκα, ἵνα μὴ αὐτὴν ἀπολέσῃς. Καὶ γὰρ ^gκαὶ μαλακωτέραν αὐτὴν ποιεῖς, καὶ τὴν εὐξίαν αὐτῆς ^hλυμαίνῃ, τῇ πολλῇ βλακείᾳ διαλύων αὐτήν. Ἴν' οὖν ἔχῃς αὐτὴν ὄχημα καλὸν τῆς ψυχῆς, ἵνα ὁ κυβερνήτης ἰσφαλῶς ἐπὶ τῶν οἰάκων κάθηται, καὶ ὁ στρατιώτης εὐκόλως μεταχειρίζῃ τὰ ὄπλα, ^kεὐάρμοστα πάντα ποιεῖ. Οὐ γὰρ τὸ D πολλὰ ἔχειν, ἀλλὰ τὸ ὀλίγων δεῖσθαι, ἀναλώτους ποιεῖ. Ἐκείνος μὲν γὰρ, καὶ μὴ ἀδικηθῇ, δέδοικεν· οὗτος δὲ, καὶ ἀδικηθῇ, τῶν οὐκ ἡδικημένων ἄμεινον διακείμεται, καὶ ἐν πλείονι ^lκαὶ διὰ τοῦτο ἔσται εὐθυμία. Μὴ τοίνυν τοῦτο ζητῶμεν, ὅπως μηδεὶς ἐπηρεάσῃ, ἀλλ' ὅπως, καὶ ἐπηρεάζειν βούληται, μὴ δύνηται. Τοῦτο δὲ οὐδαμῶθεν ἐτέρωθεν ἔσται, ^mἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ τῆς χρείας (200) ἔχεσθαι, καὶ μὴ πλείονων ἐπιθυμεῖν. Οὕτω γὰρ καὶ ἐνταῦθα τρυφῆσαι δυνησόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτενξόμεθα ἀγα- E θῶν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KS.

701

¹Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις ^aδιαλογισμῶν. Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἔσθιει.

ΟΙΔΑ ὅτι πολλοῖς ἄπορον τὸ εἰρημένον. Διὸ πρότερον ἀναγκαῖον εἰπεῖν τοῦ χωρίου ^bτούτου παντὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τί βουλόμενος ^cδιορθῶσαι, ταῦτα γράφει. Τί τοίνυν βούλεται

1 CAP. XIV. v. 1, 2.

^a γὰρ accessit ex A. B. C. D. E. F. I. receptum a Montef. καὶ pro γὰρ H. ^b ἐν om. I. ^c ἥς] + ἐντὸς Edd. et A. in marg. repugnantibus libris. Mox δέχη C. ^d μέθη pro μέθαι A.B.C.D.F.H.I. μέθοι E. Statim ἀσέλγεια C.I. ^e τοσαῦτα pro τοιαῦτα A.B.D.E.F.H.I. Tum ὅσον pro οἷον iidem. ὅσα C. ^f μηδὲ] μὴ C. ^g καὶ assumptum ex D.E.F.H.I. ^h λυμαίνεις C. ⁱ ἀσφαλῶς om. C. ^k καὶ εὐάρ. π. ποιῇ C. ^l καὶ om. I. Mox ἀθυμία idem. ^m ἀλλ' ἢ] εἰ μὴ C. HOM. XXVI. ^a λογισμῶν B.D.F.I. ^b τούτου π.] π. τούτου A.B.F.H.I. τούτου om. Cat. ^c διορθῶσασθαι C.H.

Βδιορθοῦν; Ἦσαν πολλοὶ τῶν ἐξ Ἰουδαίων πεπιστευκότων, οἱ τῇ τοῦ νόμου κατεχόμενοι συνειδήσει καὶ μετὰ τὴν πίστιν τῶν βρωμάτων ἐφύλαττον ἔτι τὴν παρατήρησιν, οὕτω θαρροῦντες τέλεον ἀποστήναι τοῦ νόμου. Εἶτα, ὥστε μὴ ^dγενέσθαι εὐφώρατοι, τῶν χοιρείων ἀπεχόμενοι ^eμόνων, πάντων ^fἐξῆς ἀπέχοντο τῶν κρεῶν, καὶ λάχανα ἥσθιον μόνον, ἵνα νηστεία μᾶλλον εἶναι δοκῇ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ μὴ νόμου παρατήρησις. Ἔτεροι πάλιν ἦσαν ^gτελειότεροι, οὐδὲν τοιοῦτον παρατηροῦντες, ^hοἱ τούτοις τοῖς παρατηροῦσι φορτικοὶ καὶ ἐπαχθεῖς ἐγίνοντο, ὀνειδίζοντες, ἐγκαλοῦντες, εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλοντες. Δεδοικῶς **Κ**τοῖνυν ὁ μακάριος Παῦλος μὴ μικρὸν κατορθῶσαι βουλόμενοι, τὸ πᾶν ἀνατρέψωσι, καὶ θέλοντες εἰς τὴν τῶν βρωμάτων αὐτοὺς ἀδιαφορίαν ἀγαγεῖν, καὶ τῆς πίστεως αὐτοὺς ἐκπεσεῖν παρασκευάσωσι, καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ προσήκοντος τὸ πᾶν ἐπανορθῶσαι σπεύδοντες, περὶ τὰ καίρια ⁱτὴν ζημίαν ἐργάσονται, ἀπὸ τῆς εἰς ^kτὸν Χριστὸν ὁμολογίας αὐτοὺς παρασαλεύοντες τῷ συνεχῶς ἐπιτιμᾶν, καὶ ἐν ἐκατέροις ^lμείνωσιν ἀδιόρθωτοι· ὅρα πόση κέχρηται συνέσει, καὶ πῶς ἐκατέρων ἐπιμελεῖται τῶν μερῶν μετὰ τῆς συνήθους ^mαὐτῷ σοφίας.

Δⁿ Οὐτε γὰρ ὅτι κακῶς ποιεῖτε, τολμᾷ τοῖς ἐπιτιμῶσιν εἰπεῖν, ἵνα μὴ ἐκείνους βεβαιώσῃ ἐν τῇ παρατηρήσει, οὔτε πάλιν ὅτι καλῶς, ἵνα μὴ ^oσφοδρότερους κατηγοροῦς ἐργάσῃται, ἀλλὰ συμμαετρημένην ποιεῖται τὴν ἐπιτίμησιν. Καὶ δοκεῖ μὲν τοῖς ἰσχυροτέροις ἐπιτιμᾶν, τὸ δὲ πᾶν εἰς ἐκείνους κενοῖ ἐν τῷ πρὸς τούτους λόγῳ. Αὕτη γὰρ μάλιστα ἡ διόρθωσις ἀνεπαχθεστέρα, ὅταν πρὸς ἄλλον τις τρέψας ^pτὸν λόγον, ἕτερον πλήττῃ. Οὐτε γὰρ εἰς θυμὸν ἀφίησιν ἐξενεχθῆναι τὸν ἐπιτιμώμενον, καὶ λανθανόντως τὸ τῆς διορθώσεως ἐνίησι φάρμακον. Ὅρα τοῖνυν πῶς αὐτὸ ποιεῖ συνετῶς, καὶ πῶς εὐκαίρως. Εἰπὼν **Ε** γὰρ, “Τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ^qποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας,” τότε εἰς τὸν περὶ τούτων ^rἐκβαίνει λόγον, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπὲρ ἐκείνων λέγειν τῶν ἐπιτιμώντων καὶ κελευόντων ἐσθίειν ἅπαντα. Τὸ γὰρ ἡσθενηκὸς μέρος αἰὲ ^sπλείονος δεῖται τῆς προνοίας. Διὸ καὶ πρὸς τὸν ἰσχυρὸν εὐθέως ἀποτείνεται, λέγων οὕτω “Τὸν

^d γίνεσθαι C. ^e μόνων D.F.H. et ante corr. A. Ita tacite Montef. Haec τῶν χ. ἀ. μόνων om. C. ^f ἐξῆς C. τῶν ante κρέων om. B. Cat. ^g τε-
λειώτεροι ex corr. B. Statim οὐδὲν pro οὐδὲ ἐν A.C.E.F.H.I. Cat. οὐδὲν δὲ
D. ^h οἱ τούτοις] οἱ τοιοῦτοι C. Mox ἀπεχθεῖς A.I. ⁱ τὴν assumptum
ex A.E.F.H.I. ^k τὸν accessit ex A.B.D.E.F.H. Mox αὐτῷ pro αὐτοὺς A.
^l μένωσι A. ^m αὐτοῦ C.D.F.H.I. Veron. ⁿ οὐδὲ C. Mox ἐτόλμα idem.
^o σφοδρότερον C. ^p τὸν om. A.F.H. ^q ποιεῖσθαι F.H. ^r ἐκβαίνει A.
^s τοῦ πλείονος F.H.

δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει.” Εἶδες πληγὴν εὐθέως μίαν ἐκείνῳ δοθεῖσαν; Εἰπὼν γὰρ, “[†]τὸν ἀσθενοῦντα,” ἔδειξεν αὐτὸν ἄρρωστον. Εἵτα δευτέραν προστίθησι λέγων, “προσλαμβάνεσθε.” Δείκνυσι γὰρ πάλιν πολλῆς δεόμενον ἐπιμελείας, ὅπερ σημεῖον ἡ ἐσχάτης ἀρρωστίας ἐστί. “Μὴ εἰς διακρίσεις ^ωδιαλογισμῶν.” ⁷⁰² Ἰδοὺ καὶ τρίτην ἐπέθηκε πληγὴν. Ἐντεῦθεν γὰρ δηλοῖ τοιοῦτον αὐτοῦ τὸ ἁμάρτημα ὃν, ὡς καὶ τοὺς τὰ ^ααὐτὰ αὐτῷ μὴ πλημμελοῦντας, κοινωνοῦντας δὲ ὅμως αὐτῷ τῆς φιλίας, καὶ ἀντεχομένους αὐτοῦ τῆς θεραπείας, διακρίνεσθαι. Εἶδες πῶς δοκεῖ μὲν τούτοις διαλέγεσθαι, ἐκείνοις δὲ ἐπιτιμᾷ λανθανόντως καὶ ἀνεπαχθῶς; Εἵτα τιθεὶς ἀμφοτέρους παράλληλα, τὸν μὲν μετ’ ἐγκωμίων, τὸν δὲ μετ’ ἐγκλημάτων τίθησιν. Ἐπάγει γὰρ λέγων, “Ὅς μὲν πιστεῖει φαγεῖν πάντα,” ἀνακηρύττων αὐτὸν ἀπὸ τῆς πίστεως· “ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει,” καὶ τοῦτον B πάλιν κακίζων ἀπὸ τῆς ἀσθενείας.

Εἵτα, ἐπειδὴ καιρίαν ἔδωκε τὴν πληγὴν, παραμυθεῖται πάλιν (201) αὐτὸν, οὕτω λέγων· ² “Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενεῖτω.” Οὐκ εἶπεν, ἐάτω, οὐκ εἶπε, μὴ ἐγκαλείτω, οὐκ εἶπε, μὴ διορθοῦσθω, ἀλλὰ, μὴ ὀνειδίζετω, μὴ διαπτύετω, δεικνὺς ὅτι πράγμα πολλοῦ γέλωτος ἄξιον ἐποιοῦν. Ἐπὶ δὲ τούτου οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω.” Ὡςπερ γὰρ οἱ τελειότεροι τούτους ἐξευτέλιζον ὡς ὀλιγοπίστους καὶ ὑπούλους καὶ νόθους καὶ Ἰουδαΐζοντας ἔτι, οὕτως C ἐκείνοι τούτους ἔκρινον ὡς παρανομοῦντας, ἢ ²ὡς λαιμαργία προσέχοντας· ὧν πολλοὺς καὶ ἐξ ἐθνῶν εἰκὸς εἶναι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.” Ἐπ’ ³ἐκείνου δὲ οὐκ εἶπε τοῦτο. Καίτοι τὸ μὲν ἐξουθενεῖσθαι τοῦ ἐσθίοντος ἦν ὡς λαιμάργου, τὸ δὲ κρίνεσθαι τοῦ μὴ ἐσθίοντος ὡς ὀλιγοπίστου. Ἀλλ’ ἀντήλλαξεν αὐτὰ, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον τοῦ ἐξουθενεῖσθαι οὐκ ἔστιν ἄξιος, ἀλλὰ καὶ ἐξουθενεῖν δύναται. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ κατακρίνω, φησὶν; Οὐδαμῶς· διὰ γὰρ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅτι “ὁ θεὸς αὐτὸν προσελάβετο.” Τί τοίνυν ⁴αὐτῷ D περὶ νόμου διαλέγη ὡς παραβαίνοντι; “Ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο” τουτέστι, τὴν ἄφατον αὐτοῦ περὶ αὐτὸν ἐπεδείξατο

² v. 3.

[†] τὸν] + δὲ A.C.F.H.I. Mox προσλαμβάνεσθαι C.F. ^v ἐσχάτης] μεγάλης C. ^w διαλογισμῶν A.C.D.E. λογισμῶν Edd. ^x αὐτὰ] τοιαῦτα A.H. Mox μὴ πλ. pro οὐ πλ. A.H. Cat. τοὺς μὴ τὰ αὐτὰ αὐτῷ πλ. C. Negativam om. I. ^y ὅμως om. E. Statim αὐτοῦ A.H.I. ^z ὡς pro ὅλως libri omnes et Cat. ^a ἐκείνου A.B.D.E.I. Cat. ἐκείνους D. ἐκείνῳ Edd. ^b αὐτῷ π. v. pro π. v. αὐτῷ A.B.C.D.E.F.H. Cat.

ἔχαριν, καὶ πάντων ἀπήλλαξεν ἑγκλημάτων. Ἔτα πάλιν πρὸς τὸν ἰσχυρὸν, ³ “Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην;” “Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι ἔκρινον, οὐ μόνον ἐξουθενούν. “Τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει.” Ἴδου πάλιν ἄλλη πληγὴ. Καὶ δοκεῖ μὲν ἡ ἀγανάκτησις εἶναι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν, καθάπτεται δὲ ἐκείνου. “Ὅταν ἔγὰρ εἴπῃ, “Σταθήσεται δέ,” Εὐδείκνυσιν ἔτι σαλευόμενον, καὶ ἡ πολλῆς δεόμενον τῆς προσοχῆς, καὶ τοσαύτης τῆς ἐπιμελείας, ὡς ἰ καὶ τὸν θεὸν καλεῖν εἰς ταῦτα ἱατρὸν. “Δυνατὸς γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς στήσαι αὐτόν.” “Ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀπεγνωσμένων λέγομεν. Εἴτα, ἵνα μὴ ἀπογνῶ, καὶ ἀσθενοῦντα αὐτὸν οἰκέτην καλεῖ, λέγων. “Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην;” Καὶ ἐνταῦθα ^k δὲ πάλιν λαθανόντως αὐτοῦ καθάπτεται. Ἰού γὰρ ἐπειδὴ ἄξια τοῦ ^m μὴ κρίνεσθαι ποιεῖ, διὰ τοῦτο κελεύω μὴ ⁿ κρίνειν, ὁ ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀλλότριός ἐστιν οἰκέτης, ^p τουτέστιν, οὐ σὸς, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. Εἴτα παραμυθούμενος αὐτὸν πάλιν, οὐκ εἶπεν, ὅτι πίπτει, ^q ἀλλὰ τί; “Στήκει ἢ πίπτει.” Ἄν τε δὲ τοῦτο, ἂν τε ἐκείνο ^r ἢ, τῷ δεσπότῃ διαφέρει ταῦτα ἀμφοτέρω· καὶ γὰρ ἡ ζημία ⁷⁰³ ^s ἐκεῖ τείνει, πεσόντος, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ πλούτος, ἐστῶτος. Ταῦτα δὲ, εἰ μὴ τὸν σκοπὸν πάλιν ^t κατίδοιμεν τοῦ ^v Παύλου, βουλομένου μὴ πρὸ καιροῦ ^w τοῦ προσήκοντος ἐπιτιμᾶσθαι αὐτοὺς, σφόδρα ἀνάξια τῆς Χριστιανοῖς πρεπούσης κηδεμονίας ἐστίν. Ἄλλ’, ὅπερ αἰεὶ λέγω, τὴν γνώμην ἐξετάζειν δεῖ μεθ’ ἧς ^x λέγεται, καὶ τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς λέγεται, καὶ τί σπουδάζων κατορθῶσαι λέγει. Οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ ^y ἐνέτρεψε, τοῦτο εἰπὼν. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς, φησὶν, ὁ τὴν ζημίαν ὑπομένων, οὐδὲν ποιεῖ τέως, πῶς οὐκ ἂν εἴης ἄκαιρος σὺ καὶ πέρα τοῦ μέτρου ^B ^z περιέργος, ἄγχων αὐτὸν καὶ ἐνοχλῶν.

⁴ “Ὅς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ’ ἡμέραν, ὃς δὲ ^a κρίνει πᾶσαν ἡμέραν.” ^b Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ ἡρέμα καὶ περὶ νηστείας αἰνίττεσθαι. Καὶ γὰρ εἰκὸς τῶν νηστεούντων τινὰς τοὺς μὴ νηστεύ-

3 v. 4.

4 v. 5.

ἔχαριν] + πρὸς τὸν ἰσχυρὸν I.

^d τῶν ἐγκλ. C.D.E.^e ἐκείνου B.Veron. ^f ἰσχυρότερον B.^g γὰρ accessit ex omnibus.^h πολλῆς om.C. ⁱ καὶ om. C.^k δὲ om. C.^l οὐ] οὐδὲ C.D.^m μὴ om. C.ⁿ κρίνειν pro κρίναι omnes.^o ἀλλ’] οὐκ F. Mox ἐστὶν ὁ οἰκέτης C.H.^p τουτέστιν om. A.F.H.I.^q ἀλλὰ τί;] ἀλλ’ ὅτι A.C.F.I.^r ἢ om. C.

Statim τῷ αὐτῷ δεσπ. δ. τὰ ἀμφ. E.

^s ἐκεῖ τείνει] οὐκ ἐστὶν ἡ C. Statim

πεσόντος om. I.

^t κατίδοιμεν pro κατίδωμεν A.F. κατίδομεν B. καθίδοιμεν

H. καταλάβοιμεν I. κατίδωμεν habet Cat.

^v Παύλου] ἀποστόλου C.om. I. ^x λέλεκται (bis?) C.^y ἐνέτρεψε τοῦτο] τοῦτον ἐνέτρεψεν I.^z περιέργως A.F.I.^a κρίνει om. C.D.E.^b ἐνταῦθα δὲ Edd. δὲ om.

B.D.E.

οντας ^cδιηνεκῶς κρίνειν· ἢ καὶ ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν ^dεἰκὸς εἶναι τινας τοὺς ῥητὰς ἡμέρας ἀπεχομένους, ^eκαὶ ῥητὰς ἐχομένους. Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ἐκαστος τῷ ἰδίῳ νοῖ πληροφορεῖσθω.” Οὕτω γὰρ καὶ τῶν παρατηρούντων τὸν φόβον ^fἐξέβλεπεν, ἀδιάφορον τὸ πρᾶγμα εἶναι λέγων, καὶ ^gτῶν ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς σφοδρῶς τὴν φιλονεικίαν ἀνῆρει, δεικνὺς ^hὅτι οὐ σφόδρα περισπούδαστον ⁱτὸ περὶ τούτων ἐνοχλεῖν συνεχῶς· οὐ σφόδρα ^kδὲ C περισπούδαστον, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὸν καιρὸν, καὶ διὰ τὸ νεήλυδας εἶναι ἐν τῇ πίστει. ^lἘπεὶ Κολασσαεῦσι γράφων, μετὰ πολλῆς ^mἀπαγορεύει τοῦτο τῆς σπουδῆς, λέγων· ⁵ “Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν·” καὶ πάλιν, “Μὴ οὖν τις ὑμᾶς ⁿκρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν ²⁰² πόσει·” καὶ, “Ὁ Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω.” Καὶ Γαλάταις δὲ ἐπιστέλλων, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἀπαιτεῖ παρ’ αὐτῶν τὴν ἐν ³Ροιῖς τοιούτοις φιλοσοφίαν καὶ τελειότητα. Ἐνταῦθα δὲ οὐ κέχρηται τούτῳ τῷ ⁴τόνῳ, διὰ τὸ νεόφυτον εἶναι παρ’ αὐ- ^D τοῖς τὴν πίστιν. Μὴ τοίνυν εἰς πάντα ἔλκωμεν ^rτὸ, “Ἐκαστος ^sτῷ ἰδίῳ νοῖ πληροφορεῖσθω.” Ὅταν ^tγὰρ περὶ δογμάτων ὁ λόγος ᾗ, ἀκουσον τί φησιν· ⁶ “Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ’ ὃ παρελάβετε, καὶ ἄγγελος ᾗ, ἀνάθεμα ἔστω·” καὶ πάλιν, ⁷ “^wΦοβοῦμαι μὴ πως, ὥς ὁ ὄφεις Εὐάν ἠπάτησεν, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν.” Καὶ ^xΦιλιππησίους ἐπιστέλλων ἔλεγε· ⁸ “Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.” Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ^yἐπειδὴ τέως οὐκ ᾗν ^E καιρὸς τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, “Ἐκαστος, ^zφησὶ, τῷ ἰδίῳ νοῖ πληροφορεῖσθω.” Καὶ γὰρ καὶ περὶ νηστείας ὁ λόγος ᾗν,

5 Col. ii. 8, 16, 18.

6 Gal. i. 9.

7 2 Cor. xi. 3.

8 Philipp. iii. 2.

^c δ. κρίνειν pro κρίνειν δ. omnes. ^d εἰκὸς om. I. ^e καὶ ῥ. ἐχομένους om. C.H.I. ^f ἐξέβλεπεν pro ἐξέβλεπεν A.B.C.F.H.I. ἐξέβαλεν Cat. ^g τῶν om. C. Mox σφοδρῶς καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀναιρεῖ idem. ^h ὅτι] + καὶ Edd. καὶ deest in omnibus. ⁱ τὸ accessit ex C.D.E. Cat. Verba τὸ περὶ τούτων —περισπούδαστον om. A.F.H.I. Haec οὐ σφ. δὲ περισπούδαστον desunt in D. Cat. ^k δὲ om. E. ^l ἐπεὶ] + καὶ H. καὶ pro ἐπεὶ C. Statim Κολασσ. D. ^m ἀπαγορεύει C. Mox τῆς om. A.F.H.I. Cat. ⁿ κρινέτω] + ἢ A.D.E.H. Haec κρινέτω—ὑμᾶς om. I. ^o μή τις A.E.F.H. ^p τοῖς τοιούτοις] τοῖς C. ^q τόνῳ] νῶ I. ^r τὸ om. C. ^s τῷ] ἐν τῷ C.F.H.I. δὲ ἐν τῷ A. ^t γὰρ] δὲ A.F.H.I. ^v ὑμᾶς A.B.C.D.E.H.I. Cat. ὑμῖν Edd. ^w φοβοῦμαι δὲ Edd. δὲ om. A.C.D.E.H.I. Mox ὁ ὄφεις A.C.D.F. H.I. et ex corr. B. Articulus aberat. Tum ἐξηπάτησεν D. ^x Φιλ. δὲ Edd. δὲ om. B.C.D.E. Cat. ^y ἐπεὶ C.D. Statim τέως οὐκ ᾗν κ. B.C.H.I. Cat. οὐκ ᾗν κ. τέως E. οὐκ ᾗν τέως κ. Edd. ^z φησὶν ἐν τῷ Edd. ἐν om. A.C.D.E.F.H.I. Cat.

^aκαὶ τὴν ἐκείνων τοῖνυν ἀλαζονείαν καθαιρῶν, καὶ τούτων ἐκλύων τὸν φόβον, ταῦτα ἔλεγεν. ⁹“Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ^bΚαὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.” Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔχεται. ^cὉ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ περὶ τὰ καίρια τὸ πρᾶγμα ἐστὶ. Τὸ γὰρ ζητούμενον, ^dεἰ διὰ τὸν θεὸν καὶ οὗτος κάκεῖνος ἐργάζεται· ^dτὸ ζητούμενον, εἰ ἀμφοτέροι εἰς ⁷⁰⁴εὐχαριστίαν τελευτῶσι. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος καὶ οὗτος ^eεὐχαριστοῦσι τῷ θεῷ. Εἰ τοῖνυν ἀμφοτέροι εὐχαριστοῦσιν, οὐ πολὺ τὸ μέσον. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐνταῦθα πληττεῖ ^fλανθανόντως τὸν Ἰουδαΐζοντα. Εἰ γὰρ τὸ ζητούμενον τοῦτό ἐστι, τὸ εὐχαριστεῖν, εὐδηλον ὅτι ὁ ἐσθίων οὗτός ἐστιν ὁ εὐχαριστῶν, οὐχ ὁ μὴ ἐσθίων· πῶς γὰρ, ἔτι τοῦ νόμου ἐχόμενος; Ὅπερ οὖν καὶ ^gπρὸς Γαλάτας ἔλεγεν ¹⁰“Οἷτινες ἐν νόμῳ δικαιούσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε.” Ἄλλ’ ἐνταῦθα αἰνίττεται μὲν αὐτὸ, οὐκ ἀνακαλύπτει δὲ αὐτὸ οὕτως· οὐπω γὰρ ἦν καιρὸς· **B** ἀλλὰ τέως ^hδιαβαστάζει, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς αὐτὸ παρανοίγει μᾶλλον. Εἰπὼν γάρ· ¹¹“Οὐδεὶς ⁱγὰρ ἡμῶν ἐαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἐαυτῷ ἀποθνήσκει· ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ^kἀποθνήσκομεν” σαφέστερον ^lαὐτὸ καὶ διὰ τούτων παρεδήλωσεν. Ὁ γὰρ τῷ νόμῳ ζῶν, πῶς δύναται τῷ Χριστῷ ζῆν; Οὐ τοῦτο δὲ μόνον διὰ τούτων ^mκατασκευάζει, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπείγόμενον εἰς τὴν ἐκείνων διόρθωσιν κατέχει, καὶ πείθει μακροθυμεῖν, δεικνὺς ὅτι ἀμήχανον τὸν θεὸν καταφρονῆσαι αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ προσήκοντι καιρῷ ⁿδιορθώσεται.

C Τί οὖν ἐστίν, “Οὐδεὶς ἡμῶν ἐαυτῷ ζῇ;” Οὐκ ἐσμὲν ἐλεύθεροι, δεσπότῃν ἔχομεν τὸν καὶ ζῆν ἡμᾶς βουλόμενον, καὶ ἀποθανεῖν οὐ θέλοντα, καὶ ᾧ ταῦτα ἀμφοτέρα μᾶλλον ἡμῶν διαφέρει. Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὅτι πλέον ἡμῶν αὐτὸς ^oἡμῶν κή-

⁹ v. 6.¹⁰ Gal. v. 4.¹¹ v. 7, 8.

^a καὶ τοῖνυν τὴν ἐκείνων hoc ord. E. Cat. Mox ἔλεγεν ταῦτα pro ταῦτα ἔλεγεν C.D. ^b καὶ om. I. ^c Haec εἰ διὰ—ζητούμενον desunt in A.F.H.I.

^d Verba τὸ ζητούμενον, quae in Eeditis non leguntur, habent B.D.E. Pro iis particulam καὶ dat Cat. ^e Haec εὐχαριστοῦσι—ἀμφοτέροι om. I.

Idem mox add. καὶ post εὐχαριστοῦσιν. ^f λανθανόντως E.I. Cat. συνεχῶς C. λανθάνων Edd. λανθ. πληττεῖ hoc ord. E. πλ. τὸν Ἰουδ. λανθανόντως Cat.

^g πρὸς Γ.] Γαλάταις C. Mox ἐξεπέσατε C.F.H.I. ^h διαβαστάζει καὶ om. C. ⁱ γὰρ om. C.D.E. ^k ἀποθνήσκωμεν B.E. Mosqq. Verba τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν om. I.

^l αὐτὸ (αὐτῷ E.) καὶ δ. τούτων pro καὶ διὰ τούτων αὐτὸ A. D. E. F. H. I. καὶ διὰ τούτου (om. αὐτὸ) C. ^m παρασκευάζει A.F.H.

ⁿ διορθώσονται C. ^o ἡμῶν om. I. Cat. Mox καὶ μᾶλλον ἡμῶν om. I.

δεται, καὶ μᾶλλον ἡμῶν καὶ πλοῦτον τὴν ἡμετέραν ῥζωὴν ἡγεί-
ται, καὶ ζημίαν τὸν θάνατον. Οὐ γὰρ ἑαυτοῖς ἀποθνήσκωμεν
μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ δεσπότῃ, ἂν ἄρα ᾧ ἀποθάνωμεν. Θάνατον
δὲ ἐνταῦθα τὸν ἐκ τῆς πίστεως λέγει. Ἰκανὸν μὲν οὖν καὶ
τοῦτο πείσαι, ὅτι φροντίζει ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ ζῶμεν, καὶ αὐτῷ
ἀποθνήσκωμεν. Πλὴν οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον
ἐπάγει. Εἰπὼν γάρ, “Ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνή- D
σκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν” καὶ ἀπ’ ἐκείνου τοῦ θανάτου ἐπὶ τὸν
φυσικὸν μεταβάς, ἵνα μὴ δόξη τραχύνειν τὸν λόγον, ἕτερον
σημεῖον ποιεῖται τῆς αὐτοῦ προνοίας μέγιστον. Ποῖον δὲ
τοῦτο; ¹² “Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς, φησὶ, καὶ ἀπέθανε καὶ
ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.” Ὡστε
καὶ τοῦτό ^ασε πειθέτω, ὅτι φροντίζει τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ
διορθώσεως. Εἰ γὰρ μὴ ^δτοσαύτην ἐποιεῖτο πρόνοιαν, τίς
χρεῖα τῆς οἰκονομίας ἦν; Ὁ τοίνυν τοσαύτην σπουδὴν θέμενος
ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι ἡμᾶς, ὥς καὶ δούλου μορφὴν λαβεῖν
καὶ ἀποθανεῖν, οὗτος μετὰ τὸ γενέσθαι καταφρονήσει; Οὐκ E
ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν οὐδ’ ἂν ἔλοιτο τοσαύτην προέσθαι
πραγματεῖαν. “Εἰς τοῦτο γὰρ, φησὶ, καὶ ἀπέθανεν” ὥς ἂν
εἴποι τις, ὁ δεῖνα οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο καταφρονῆσαι τοῦ δούλου
τοῦ γὰρ οἰκείου κήδεται βαλαντίου. Καὶ γὰρ οὐχ οὕτως
ἡμεῖς χρημάτων ἐρώμεν, ὥς αὐτὸς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας.
(203) Οὐκοῦν οὐδὲ χρήματα, ἀλλὰ τὸ αἷμα ὑπὲρ ἡμῶν κατέβαλε
καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο προέσθαι τούτους, ὑπὲρ ὧν
τοσαύτην τιμὴν ^ικατέθηκεν. Ὅρα δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ,
πῶς δείκνυσιν ἄφατον οὐσαν. “Εἰς τοῦτο γὰρ, φησὶν, ^κἀπέ- 705
θανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ” καὶ ἀνω-
τέρω, “Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, αὐτοῦ ἐσμέν.”
Εἶδες δεσποτεῖαν ἐπιτεταμένην; εἶδες ἰσχὺν ἄμαχον; εἶδες
πρόνοιαν ἡκριβωμένην; Μὴ γάρ μοι τοὺς ζῶντας εἴπης, φησί·
καὶ τῶν ἀπελθόντων ¹προνοεῖ. Εἰ δὲ τῶν ^μἀπελθόντων, εὐ-

12 v. 9.

ῥ ζωὴν] σωτηρίαν A. ᾧ ἀποθνήσκωμεν I. τ τῆς om. B.H. Cat.
s αὐτῷ] ἐν αὐτῷ bis C. t καὶ] ὅτι A.F.H.I. Verba ζῶμεν καὶ αὐτῷ om. E.
v καὶ om. C. w σημεῖον] ἡμῖν vel ἡμῶν ante corr. C. Idem post μέγιστον
add. τεκμήριον. x τῆς αὐτοῦ] αὐτοῦ τῆς αὐτῆς D. y Χριστὸς, φησὶ] Sic
B.F.H.I. φησὶ, Χριστὸς Edd. φησὶ om. a pr. man. A. z καὶ om. C.E.
a σε om. C. b ὅτι] + αὐτὸς Edd. repugnantibus libris et Cat. c ἡμῶν] τῆς
ἡμῶν C. d τοσαύτην ἡμῶν ἐπ. Edd. ἡμῶν om. A.C.D.E. F. H. Cat.
e οὐκ] καὶ οὐκ H. Statim ἂν accessit ex A.B.D.E.H. Cat. f γὰρ om. C.
g οὐδὲ pro οὐ A.B.C.D.E.F.I. h αἷμα] + τὸ ἑαυτοῦ Edd. reclamantibus
libris. i κατέθετο I. k καὶ ἀπέθανε H. l προνοεῖ B.C.D.E.I. Cat.
et ex corr. A. προνοεῖται Edd. Haec προνοεῖ. εἰ δὲ τῶν ἀπελθόντων om. H.
m ἀπελθόντων] ἀποθανόντων προνοεῖ C.

δηλον ὅτι καὶ τῶν ζώντων. Οὐδὲν ^η γοῦν ὑπὲρ τῆς δεσποτείας ταύτης παρέλιπε, ^ο πλείονα ἀνθρώπων ^ρ καὶ δικαιώματα ἑαυτῷ κατασκευάζων, καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων εἰς τὸ προνοεῖν **Β** ἡμῶν. Ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἀργύριον καταβάλλει, καὶ διὰ ^ι τοῦτο σφόδρα ἀντέχεται ^ι τοῦ δούλου· αὐτὸς δὲ θάνατον κατέβαλε, καὶ οὐκ ἂν τὸν ^ς τῆς τοσαύτης τιμῆς ἀγορασθέντα, καὶ οὗ τὴν δεσποτείαν μετὰ τοσαύτης ἐκτήσατο σπουδῆς καὶ πραγματείας, τούτου τὴν σωτηρίαν ^ι ἐν οὐδενὶ λογιέται. Ταῦτα δὲ ^ν λέγει, ἐντρέπων τὸν Ἰουδαΐζοντα, καὶ πείθων ^ω ἀναμνησθῆναι τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ ὅτι νεκρὸς ὢν ἔζησε, καὶ ὅτι οὐδὲν ^κ ἐκέρδανε παρὰ τοῦ νόμου, καὶ ὅτι ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης ἂν εἴη, ^υ τὸν τοσαῦτα ἐπιδειξάμενον ὑπὲρ αὐτοῦ καταλιπόντα, **Γ** ἐπὶ τὸν νόμον παλινδρομεῖν.

Ἰκανῶς τοίνυν αὐτοῦ καθαψάμενος, πάλιν ἀνίησι λέγων ¹³ “Σὺ δὲ τί κρίνεις ^ζ τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;” Καὶ δοκεῖ μὲν ^α ὡς ἰσάζοντα αὐτὰ τιθέναι, πολλὴν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυσιν τὴν διαφορὰν οὖσαν. Καὶ πρῶτον μὲν τῇ προσηγορίᾳ ^β τοῦ ἀδελφοῦ καταλύει τὴν φιλονεικίαν, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ τῆς ἡμέρας ^ε ἐκείνης ἀναμνησθῆναι τῆς φοβερᾶς. Εἰπὼν γὰρ, “Τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;” ἐπήγαγε, “Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ δοκεῖ μὲν πάλιν ^δ ἐπιτιμῶν τῷ **Δ** τελειοτέρῳ ταῦτα λέγειν, κατασεῖει δὲ ^ε τοῦ Ἰουδαΐζοντος τὴν διάνοιαν, οὐκ ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας τῆς ^ι γεγενημένης ἐντρέπων ^ε αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς μελλούσης κολάσεως φοβῶν. “Πάντες γὰρ, ^η φησὶ, παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. ¹⁴ Γέγραπται γάρ· Ζῶ ἐγὼ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.” Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον ^ι δώσει τῷ θεῷ.”

13 v. 10.

14 v. 11, 12.

^η γοῦν pro γὰρ A.B.C.E.F.H.I. Mox κατέλιπε A.F.H.I. ^ο πλείονα] + δους in marg. A. ^ρ καὶ om. B. Statim δικαίωμα A.F.I. Tum ἑαυτῷ om. H. ^ι τοῦτο I. Statim οὐ σφόδρα A.C.D.E. ^ι τοῦ ἰδίου δ. Edd. ἰδίου deest in omnibus. ^ς τῆς assumptum ex A.B.E.I. ^ι ἐν om. A.E.H. ^ν ἔλεγεν C. ^ω ἀναμνησθῆναι] + τῆς δικαιοσύνης καὶ I. ^κ ἐκέρδαναν A.F. H.I. ἐκέρδανεν ἀπὸ τοῦ ν. Cat. ^υ τὸν τὸ D. τοῦτο τὸν I. ^ζ τὸν ἀδελφόν—τὸν ἀδελφόν σου] ἀλλότριον οἰκέτην; ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἐξουθενεῖς αὐτὸν I. ^α ὡς] ὅτι ὡς I. Statim ἰσάζων τὰ αὐτὰ A. ἰσάζοντα τὰ αὐτὰ D.E. ἰδιάζοντα αὐτῷ C. Tum τίθεται I. ^β τῷ ἀδελφῷ F.H. ^ε ἐκείνης om. C. ^δ ἐπιτιμῶν τῷ τ. ταῦτα λέγων B.D.E. receptum a Montef. Vulgatum habet Cat. ^ε τοὺς Ἰουδαΐζοντας C. ^ι γεγενημένης A.D.E.F.H.I. Cat. γενομένης Edd. ^η φησὶ om. C. ^ι δώσει A.B.D.E. ἀποδώσει Edd. Haec ἄρα οὖν—τῷ θεῷ desunt in C.

Εἶδες πῶς πάλιν ^καὐτοῦ κατασεῖει τὴν διάνοιαν δοκῶν ἐπιπλήτ-
 τειν θατέρῳ; Τοιοῦτον γάρ ¹τι αἰνίττεται, οἷον ^μἂν εἰ ἔλεγε,
 τί σοὶ μέλει; μὴ γὰρ σὺ μέλλεις ὑπὲρ αὐτοῦ κολάζεσθαι;
 Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπε, τοῦτο δὲ ἠνίξατο, ^ηπραότερον αὐτὸ Ε
 θεῖς, καὶ εἰπὼν, “Πάντες ^ογὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ
 Χριστοῦ” ^ρκαὶ, “Ἀρα οὖν ἕκαστος ^ηἡμῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον
¹δώσει τῷ θεῷ.” Καὶ τὸν προφήτην εἰσήγαγε ^ςτὴν ἀπάντων
 αὐτῷ μαρτυροῦντα ὑποταγὴν, ^τκαὶ ὑποταγὴν ἐπιτεταμένην, καὶ
 τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ ἀνθρώπων, καὶ πάντων ἀπλῶς. Οὐ γὰρ
 ἀπλῶς εἶπε, προσκυνήσει ἕκαστος, ^νἀλλὰ καὶ, “ἐξομολογή-
 σεται,” τουτέστιν, εὐθύνας δώσει τῶν πεπραγμένων. Ἔσο
 τοίνυν ἐναγώνιος, τὸν κοινὸν δεσπότην ὄρων ἐπὶ τοῦ βήματος
 καθήμενον, καὶ μὴ σχίζε καὶ μέριζε τὴν ἐκκλησίαν, τῆς χάριτος ⁷⁰⁶
 ἀπορρηγνύμενος, καὶ τῷ νόμῳ προστρέχων· καὶ γὰρ καὶ ὁ νόμος
 αὐτοῦ. Καὶ τί λέγω, ^ωὁ νόμος; Καὶ οἱ ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ^οοἱ
 πρὸ τοῦ νόμου. Καὶ οὐχ ὁ νόμος ^υσε ἀπαιτήσκει εὐθύνας, ἀλλ'
 ὁ Χριστὸς καὶ σὲ καὶ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Εἶδες
 πῶς ἐξέλυσε τοῦ νόμου τὸν φόβον; Εἵτα, ἵνα μὴ δόξη ²ὥς
 ἐπίτηδες φοβῶν αὐτὸν λέγειν ταῦτα, ἀλλ' ὥς ^αἐκ τῆς προκει-
 μένης ἀκολουθίας ἐπὶ τοῦτο ἐληλυθέναι, πάλιν ἔχεται τῆς αὐτῆς
 ὑποθέσεως, λέγων· ¹⁵ “Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ
 τοῦτο ^βκρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθεῖν πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ
 ἢ σκάνδαλον.” ^γΤαῦτα δὲ οὐκ ἐκείνου μᾶλλον ἐστὶν ἢ τούτου· Β
 διὸ ἀμφοτέροις ἀρμόζειν δύναται, ^δκαὶ τοῦ τελείου σκανδα-
 (204) λίζομένου ἐπὶ τῇ τῶν βρωμάτων παρατηρήσει, καὶ τοῦ ἀτελοῦς
 προσκόπτοντος ἐπὶ τῇ σφοδρᾷ ἐπιπλήξει.

^εΣὺ δέ μοι σκόπει πόσῃν ¹δώσομεν τιμωρίαν οἱ σκανδαλί-
 ζοντες ἀπλῶς. ^εΕἰ γὰρ, ἔνθα παράνομον ἦν τὸ γινόμενον, διὰ
 τὸ ἀκαίρως ἐπιτιμᾶν, ^ηἐκώλυσε τοῦτο γίνεσθαι, ὥστε μὴ σκαν-

15 v. 13.

^κ αὐτοῦ κ. pro κ. αὐτοῦ omnes. Mox ἐκπλήττειν Edd. ἴσ. ἐπιπλήττειν Sav.
 marg. ἐπιπλήττειν A.B.C.D.F.H.I. ¹ τι om. C. ^μ ἂν εἰ] ὥσανε B.D.E.
 ἂν om. Cat. Haec οἷον—μέλει om. C. ^η πρῶτερον A.F.H. πρῶτερον I.
^ο γὰρ om. C. ^ρ καὶ accessit ex A.C.D.E.F.I. εἰ pro καὶ H. ^η ἡμῶν om.
 C. Statim περὶ ἑαυτοῦ idem. ¹ δώσει pro ἀποδώσει omnes. ^ς τὴν ἀπάν-
 των] μετὰ πάντων B.D.E. Veron. Statim αὐτῷ om. I. ^τ καὶ ὑποταγὴν] οὐ
 τὴν ὑποταγὴν δὲ ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν C. καὶ ὑποταγὴν om. B. ^ν ἀλλὰ καὶ ἐξ.]
 Sic A.B.D.E.F.I. Ante Montef. edebatur ἀλλ' ἐξ. ^ω ὅ] εἰ ὁ H.I. ^ο οἱ
 om. C. ^υ σε om. C. ² ὥς] οὐχ ὥς B. Mox λέγει ταῦτα, ἀλλ' ἐκ τῆς E.
^α ἐκ τῆς om. C. ^β κρίνετε A. ^γ τοῦτο C. ^δ Sic libri omnes et Cat.
 καὶ τῷ τελείῳ σκανδαλίζομένῳ . . . καὶ τῷ ἀτελεῖ προσκόπτοντι Edd. ^ε ΗΘΙΚΟΝ.
 Περί τῶν διαπιστούτων τῇ γέννῃ, καὶ λεγόντων μὴ εἶναι γένναν, σαφὴς ἀπό-
 δειξις. Veron. ¹ δώσωμεν E.H. ^ε εἰ γὰρ] εἴτα εἰ C. Statim ἐνταῦθα π.
 ὃν τὸ γ. I. Veron. ^η ἐκώλυσε pro ἐκώλυε omnes.

δαλ:σθῆναι καὶ προσκόψαι τὸν ἀδελφόν· ἵ^οταν μὴδὲ διορ-
 θοῦντές τι σκανδαλίζωμεν, τίνος ἐσόμεθα ἄξιοι; Εἰ γὰρ τὸ μὴ
 C σῶσαι, ἔγκλημα, καὶ δείκνυσιν ὁ τὸ τάλαντον κατορύξας· τὸ
^kκαὶ σκανδαλίσαι, τί οὐκ ἂν ἐργάσῃται; Τί οὖν, εἰ οἴκοθεν
 σκανδαλίζεται, φησὶν, ἀσθενὴς ὢν; Ἰ¹Δὶ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἂν
^mεἴης δίκαιος ὑπομένειν. Εἰ γὰρ ἰσχυρὸς ἦν, οὐδὲ ἔδει τοσαύ-
 της ἐπιμελείας αὐτῷ· οὐνὶ δὲ ἐπειδὴ ῥατελέστερός ἐστι, διὰ
 τοῦτο καὶ πολλῆς χρήζει τῆς σπουδῆς. Παρέχωμεν ἡ⁹τοίνυν
 αὐτῷ ταύτην, καὶ πανταχόθεν αὐτὸν δια바σταζώμεν. Οὐδὲ
 γὰρ τῶν οἰκείων κακῶν ὑφέξομεν λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ
 ὧν ἑτέρους σκανδαλίζομεν. Εἰ δὲ ἐκεῖναι ἔ¹καὶ καθ' ἐαυτὰς
 D χαλεπαὶ αἱ εὐθύναι, ὅταν καὶ αὗται προστεθῶσι, πότε σωθη-
 σόμεθα; Μὴ γὰρ δὴ νομίσωμεν, εἰ κοινωνοὺς εὖροιμεν τῶν
 ἁμαρτημάτων, ἀπολογία ἐξεῖν· τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ προσθήκη
 γίνεται τιμωρίας. Ἐπεὶ καὶ ὁ ὄφρις μᾶλλον ἐκολάσθη τῆς
 γυναικὸς, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τοῦ Ἀχαιᾶ δὲ
 τὸν ἀμπελῶνα ἄρπασαντος ἡ Ἰεζάβελ χαλεπωτέραν ἔδωκε
 δίκην· αὕτη ἔ¹γὰρ ἡ τὸ πρᾶγμα ὑφάνασα ἅπαν ἦν, καὶ σκαν-
 δαλίσασα τὸν βασιλέα. Καὶ σὺ τοίνυν ὅταν ἑτέροις ἀπωλείας
 αἴτιος γένῃ, ὡ^wχαλεπώτερα πείσῃ τῶν ὑποσκελισθέντων διὰ
 σοῦ. Οὐδὲ γὰρ οὕτω τὸ ἁμαρτεῖν, ὥς τὸ ἔ^xκαὶ ἑτέρους εἰς τοῦ-
 E το ἐναγαγεῖν ἀπόλλυσι· διό φησιν, ¹⁶“Οὐ μόνον αὐτὰ ποι-
 οῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσιν.” Ὡστε ὅταν
 ὕ¹⁷ῖδωμεν ἁμαρτάνοντας, μὴ μόνον μὴ ὠθῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἀνέλ-
 κωμεν ἐκ τοῦ ἑ^zβαράθρου τῆς πονηρίας, ἵνα μὴ τῆς ἐτέρων
 ἀπωλείας αὐτοῖς τὴν δίκην ὑπόσχωμεν. Καὶ μνημονεύωμεν
 διηνεκῶς τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, ἁ^aτοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς,
 τῶν δεσμῶν τῶν ἀλύτων, τοῦ σκότους τοῦ ἀφεγγοῦς, ἑ^bτῶν
 βρυχόντων ὀδόντων, τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου. ἑ^c Ἀλλὰ

¹⁶ Rom. i. 32.

¹ ὅταν δὲ μὴδὲ διορθοῦν ἐστὶ σκανδ. C. ^k καὶ om. C. Mox τί οὐκ ἐργά-
 σεται B.C. ¹ δι' αὐτὸ] διὰ τοῦτο F. ^m εἴη F.H. εἴη^s (sic) A. Statim
 δίκαιος πάντα ὑπομένειν Edd. πάντα om. B.C.D.E. δίκαιος, δι' αὐτὸν πάντα
 ὑπομένει I. δίκαιος δεῖσθαι τοῦ (τὰ F.) πάντα ὑπομένειν A.F. ⁿ ἔδει A.C.E.
 F.H.I. ἐδεῖτο Edd. Mox αὐτῷ pro αὐτὸς iidem. ^o οὖν E.H.I. ^p ἀτε-
 λέστερος A.B.C.D.H.I. ἀσθενέστερος Edd. ^q τοίνυν] οὖν C. ^r καὶ om.
 A.F. ^s ἄρπάζοντος C. ^t γὰρ om. A.F.H. Mox ἅπαν, ἡ καὶ σκ. A.F.H.I.
^v ὅτε E.F.I. ^w χαλεπώτερον οἴσεις I. Statim τῶν ὑπὸ σοῦ σκανδαλισθέντων
 δίκην ἀπαιτούμενος. οὐδὲ γὰρ C. ^x καὶ om. A.F.H.I. Mox ἐνάγειν B.D.E.
 ὡς καὶ εἰς τοῦτο ἑτέρους ἐνάγειν C. ^y ἴδωμεν]+τινας Edd. reclamantibus
 libris. ^z βορβόρου H. βύθου Sav. marg. Statim ἀπωλείας pro πονηρίας C.
^a τῶν ποταμῶν A.F.H. ^b τῶν βρυχόντων ὀδ.] Sic A.B.D.E.F.H.I. τοῦ
 βρυγμοῦ τῶν ὀδ. Edd. ^c ἀλλὰ]+καὶ A.F.I. Post θεὸς add. φησὶν
 C.D.E.

φιάνθρωπος ἐστὶν ὁ θεός. Οὐκοῦν ῥήματα ταῦτά ἐστι, καὶ οὔτε ὁ πλούσιος ἐκεῖνος κολάζεται ὁ τὸν Λάζαρον ὑπεριδὼν οὐχ αἱ μωραὶ παρθένοι τοῦ νυμφῶνος ἐκβάλλονται· οὐχ οἱ μὴ θρέψαντες αὐτὸν εἰς τὸ πῦρ ἀπέρχονται τὸ ἡτοιμασμένον τῷ ⁷⁰⁷ ^d διαβόλῳ· οὐχ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἐνδεδυμένος ἱμάτια, χεῖρας καὶ πόδας δεθεὶς ἀπολείται· οὐχ ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτήσας ^e παραδοθήσεται τοῖς βασανισταῖς· οὐ τὸ περὶ τῶν μοιχῶν εἰρημένον ἀληθές, ὅτι ¹⁷ “Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ ^f αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται” ἀλλ’ ἀπειλαὶ ταῦτα μόνον. Ναί, φησί. Καὶ πόθεν, εἶπέ μοι, πρᾶγμα τοσοῦτον τολμᾶς ἀποφύνασθαι, καὶ ταῦτα οἰκοθεν φέρων τὴν ψῆφον; Ἐγὼ γὰρ καὶ ἀφ’ ὧν ^g εἴρηκε, καὶ ἀφ’ ὧν ^h πεποίηκε, τούναντίον ἀποδείξαι δυνήσομαι. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ⁱ μελλόντων οὐ πιστεύεις, κἂν ^B ἀπὸ τῶν ἤδη γεγεννημένων πίστευε· οὐ γὰρ δὴ τὰ γεγεννημένα καὶ εἰς ἔργον ἐξελθόντα ἀπειλαὶ καὶ ῥήματα. Τίς οὖν τὴν οἰκουμένην ἐπέκλυσε ^j ἅπασαν, καὶ τὸ χαλεπὸν ἐκείνο νανάγιον εἰργάσατο, καὶ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν πανωλεθρίαν παντός; τίς μετὰ ταῦτα τοὺς κεραυνοὺς ἐκείνους καὶ τοὺς πρηστήρας ^k ἀφῆκεν ἐπὶ τὴν Σοδόμων γῆν; τίς τὴν ^l Αἴγυπτον ἅπασαν κατεπόντισε; τίς τὰς ἐξακοσίας χιλιάδας ἐπὶ τῆς ἐρήμου κατανόησε; τίς τὴν συναγωγὴν ^m Ἀβειρῶν κατέφλεξε; τίς ⁿ τοῖς ^C περὶ Κορὲ καὶ Δαθὰν ἀνοῖξαι τῇ γῇ τὸ στόμα, καὶ καταπιεῖν ἐκέλευσε; τίς τὰς ἐβδομήκοντα χιλιάδας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ κατήνεγκεν ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ; Εἶπω καὶ τοὺς κατ’ ἰδίαν κολασθέντας; τὸν διηνεκεῖ παραδοθέντα τιμωρίᾳ Καῖν; τὸν καταλευσθέντα μετὰ τοῦ γένους παντός ^o Χαρμὶ; ^p τὸν ὑπὲρ συλλογῆς ξύλων τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντα ἐν σαββάτῳ; τοὺς τεσσαράκοντα ^q παῖδας ^r τοὺς ὑπὸ τῶν θηρίων ἐκείνων δαπανηθέντας, καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς ἡλικίας τυχόντας συγγνώμης; Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν χάριν ^s τὰ αὐτὰ ἰδεῖν ^t ἐθέλεις, ἐννόησον ^v πόσα ^D

17 Marc. ix. 44.

^d διαβόλῳ] + καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ Edd. Haec om. A.B.D.E.F.I. ^e παραδοθήσεται pro παραδίδοται omnes. ^f αὐτῶν om. A.E.F.H.I. ^g εἴρηκεν] + ὁ Χριστὸς Edd. repugnantibus libris. ^h μελλόντων] + κολάσεων Edd. sine monito. κολάσεων deest in omnibus. ⁱ ἅπασαν] + ἐπὶ τοῦ Νῶε Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris. Etiam ἅπασαν om. C. ^k ἐπαφῆκεν A. ^l Αἴγυπτίαν A.F.H. ^m Ἀβειρῶ F.H. ⁿ τοῖς] τοὺς C.H. Mox τὴν γῆν I. ^o Χαρμὶ A.F. Χαρμὶν D.E. et in marg. H. Ἀχάρ H. Ἀχάρ τὸν τοῦ Χαρμὶ I. Editi omnes Χαρμὴν. ^p τὸν] καὶ τὸν I. Mox τὸ om. C. ^q παῖδας] + καὶ δύο ἐπὶ Ἑλισσαίου Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris. ^r τοὺς om. C. Statim ἀπὸ pro ὑπὸ A.F.H. ^s τὰ om. I. τὰ αὐτὰ ταῦτα Edd. ταῦτα om. A.B.E.F.H.I. αὐτὰ om. C. ^t ἐθέλεις A.B.C. ^v ὅσα B.C.D. οἱ ante Ἰουδαῖοι om. B.

ἔπαθον οἱ Ἰουδαῖοι, πῶς ^ωτὰ τέκνα κατέφαγον αἱ γυναῖκες, αἱ (205
 μὲν ὀπτῶσαι, αἱ δὲ ἄλλως δαπανῶσαι· πῶς λιμῷ παραδοθέντες
 ἀνηκέστῳ καὶ πολέμοις ποικίλοις καὶ χαλεποῖς, πάσας τὰς
 ἔμπροσθεν τραγωδίας ἀπέκρυσαν τῇ τῶν οἰκείων ὑπερβολῇ
 συμφορῶν. Ὅτι γὰρ ὁ Χριστὸς ^ααὐτοῖς ταῦτα εἰργάσατο,
 ἄκουσον αὐτοῦ ^υτούτο προλέγοντος καὶ διὰ παραβολῶν, καὶ
 σαφῶς καὶ διαρρήδην· διὰ παραβολῶν, ὥς ὅταν λέγῃ· ¹⁸ “Τοὺς
 δὲ μὴ βουλευθέντας με βασιλεῦσαι ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφά-
 ξατε” καὶ διὰ τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ διὰ τοῦ γάμου· ²σαφῶς δέ,
 Εἰς ὅταν ἀπειλῇ, ὅτι ¹⁹ “Πεσοῦνται ἐν στόματι ^αμαχαίρας, καὶ
 αἰχμαλωτισθήσονται εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἔσται συνοχὴ ἐπὶ γῆς
 ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ ^βῆχου θαλάσσης καὶ σάλου, ^γἀποψυχόντων
 ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου” καὶ, ²⁰ “Ἔσται θλίψις τοιαύτη, οἷα
^δοὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ^εμὴ ἔσται.” Καὶ ὁ Ἀνανίας δὲ καὶ ἡ
 Σάπφειρα ὑπὲρ κλοπῆς ὀλίγων ἀργυρίων ὅσῃν ^εἔδωκαν δίκην,
 ἅπαντες ἴστε. Τὰς δὲ καθημερινὰς συμφορὰς οὐχ ὀρᾷς; ἢ
 οὐδὲ ταῦτα γεγένηται; Οὐχ ὀρᾷς καὶ νῦν τοὺς λιμῷ τηκομένους;
 τοὺς ^εἐλέφαντι καὶ λώβῃ σώματος κατεχομένους; τοὺς πενία
 708 διηνεκεῖ συζῶντας; τοὺς μυρία ἀνήκεστα πάσχοντας; Πῶς οὖν
 ἂν ἔχοι λόγον τοὺς μὲν κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολάζεσθαι;
 Εἰ γὰρ μὴ ἄδικος ὁ θεός, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἄδικος, πάντως καὶ σὺ
 δώσεις δίκην ἀμαρτάνων· εἰ δὲ, ἐπειδὴ φιλάνθρωπός ἐστιν, οὐ
 κολάζει, οὐδὲ τούτους ἔδει κολασθῆναι. Νυνὶ δὲ διὰ ταῦτα
^δὑμῶν τὰ ῥήματα πολλοὺς καὶ ἐνταῦθα κολάζει ὁ θεός, ἵνα ὅταν
 τοῖς ῥήμασι μὴ ^ιπιστεύσητε τῆς ἀπειλῆς, καὶ τοῖς πράγμασι
 πιστεύσητε τῆς τιμωρίας· καὶ ἐπειδὴ τὰ παλαιὰ οὐχ οὕτως
^κὑμᾶς φοβεῖ, τοῖς ἐφ’ ἐκάστης γενεᾶς συμβαίνουσι τοὺς κατὰ
 Β καιρὸν διορθοῦνται ῥαθυμούντας. Καὶ ^ιτίνος ἕνεκεν οὐ πάντας
 ἐνταῦθα κολάζει, φησί; ^μΔιδούς τοῖς ἄλλοις προθεσμίαν
 μετανοίας. Τίνος ^νοὖν ἕνεκεν οὐ πάντας ἐκεῖ τιμωρεῖται; Ἵνα
 μὴ πολλοὶ ^οδιαπιστῶσιν αὐτοῦ τῇ προνοίᾳ. Πόσοι λησταὶ
 οἱ μὲν ἐάλωσαν, οἱ δὲ ἀπῆλθον μὴ δόντες δίκην; ποῦ τοίνυν ἡ

18 Luc. xix. 27.

19 Ibid. xxi. 24, 25, 26.

20 Matth. xxiv. 21.

^ω τὰ ἴδια τέκνα Edd. ἴδια om. A.B.C.D.E.H.I. ^α αὐτοῖς pro αὐτοὺς
 A.D.E.F.H.I. αὐτοῖς om. C. ^υ ταῦτα E. τρῦτο om. C. ^z σαφῶς δέ]
 +καὶ διαρρήδην Sav. Mor. Ben. invitis libris. ^a ῥομφαίας C. ^β ῆχου
 pro ἡχούσης A.C.D.E.H.I. ^γ καὶ ἀποψ. F.H.I. Mox καὶ ἀπὸ φόβου A.
^δ οὐ pro οὐδέποτε A. Statim γέγονεν ἀπ’ ἀρχῆς Sav. cet. ἀπ’ ἀρχῆς om. B.
 C.D.E.H.I. ^ε μὴ] οὐ μὴ I. ^ε δίκην ἔδωκαν inverso ord. C.D. ^ε ἐλε-
 φαντία C. ^δ ὑμῶν pro ἡμῶν omnes. ^ι πιστεύητε A.D.E. ^κ ὑμᾶς pro
 ἡμᾶς A.E.F.H.I. ^ι τίμος]+οὖν E. ^μ διδούς| Sic A.B.C.D.E.F.H. et
 Veron. ἵνα δῶ Sav. Mor. Ben. ^ν οὖν om. B. ^ο διαπιστῶσιν A.C.D.E.I.
 διαπιστοῦσιν F.H. διαπιστήσωσιν Edd.

φιλανθρωπία τοῦ ῥθεοῦ; Ἐμὸν γάρ ῥέστι λοιπὸν ἐρέσθαι σέ.
 Εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ὅλως ἐτιμωρεῖτο, εἶχες ἐπὶ τοῦτο καταφυ-
 γεῖν· ὅταν δὲ οἱ μὲν ῥδῶσι δίκην, οἱ δὲ μὴ ῥδῶσι χεῖρον
 ἀμαρτόντες, πῶς ἂν ἔχοι λόγον τῶν αὐτῶν πλημμελημάτων μὴ C
 τὰς αὐτὰς εἶναι δίκας; πῶς δὲ οὐκ ἂν ῥδόξειαν ἀδικεῖσθαι ῥοὶ
 κολασθέντες; Τίνος οὖν ἔνεκεν οὐ πάντες ἐνταῦθα κολάζονται;
 Ἄκουσον αὐτοῦ ῥσοι περὶ τούτων ἀπολογουμένου. Ἐπειδὴ
 γάρ τινες πύργου κατενεχθέντος ἀπέθανον, ῥτοῖς ὑπὲρ τούτων
 διαποροῦσι λέγει· 21 “Δοκεῖτε, ὅτι οὗτοι ἀμαρτωλοὶ παρὰ
 πάντας ῥῥσαν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ’, ἐὰν μὴ μετανοήσητε,
 ῥκαὶ ὑμεῖς πάντες ὡσαύτως ἀπολεισθῆ” παραινῶν ἡμῖν μὴ
 θαρρεῖν, ὅταν, ἐτέρων δόντων δίκην, ἡμεῖς πολλὰ πλημμελή-
 σαντες μὴ δῶμεν. Ἄν γὰρ μὴ ῥμεταβαλώμεθα, δώσομεν D
 πάντως. Καὶ πῶς, φησὶν, ἀθάνατα κολαζόμεθα, ἐνταῦθα ῥἐν
 βραχεὶ χρόνῳ ἀμαρτόντες; ῥΠῶς ἄνθρωπος ἐν βραχεΐᾳ καιροῦ
 ῥοπή ἓνα φόνον ῥποιῶν, ῥδιηνεκῶς τῇ τῶν μετᾶλλων ῥκαταδικά-
 ζεται ταιλαπωρία; Ἄλλ’ ὁ θεὸς οὐ ποιεῖ ταῦτα, φησί. Πῶς
 οὖν τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ῥῥτη ἐν τοσαύτῃ κολάσει τὸν παρά-
 λυτον κατεῖχεν; Ὅτι γὰρ ῥδι ἀμαρτήματα αὐτὸν ἐκόλαζεν,
 ἄκουσον τί φησιν· 22 “Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ῥἀμάρτανε.”
 Ἄλλ’ ὅμως ἔλαβε λύσιν, φησὶν. Ἄλλ’ οὐ τὰ ἐκεῖ τοιαῦτα·
 ὅτι γὰρ ἐκεῖνα ῥλύσιν οὐχ ἔξει ποτέ, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· E
 23 “Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ, καὶ τὸ ῥπῦρ οὐ σβεσθήσεται”
 καὶ, “Πορεύονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς κόλασιν
 αἰώνιον.” Εἰ τοίνυν ῥῥ ζωὴ αἰώνιος, καὶ ῥ κόλασις ῥαἰώνιος.

21 Luc. xiii. 4, 5.

22 Joan. v. 14.

23 Marc. ix. 44. Matth. xxv. 46.

ῥθεοῦ] + καὶ ῥ δικαιοκρισία Sav. Mor. Ben. Haec om. A.B.C.D.E.H.I.
 Veron. ῥ ῥστι λοιπὸν pro λοιπόν ῥστι D.E.H.I. ῥ διδῶσι bis A.F.H.I.
 ῥ δῶσι] + καὶ ταῦτα Sav. Mor. Ben. invitis libris. Statim χεῖρονα ἀμαρτάνοντες
 C. ῥ δόξαιεν D.H.I. δόξειεν A.B.E. Veron. δόξαιεν Sav. cet. ῥ οἱ]
 μὴ C. ῥ σοι] σοι τοῦ Χριστοῦ D.E. τοῦ Χριστοῦ σοι Sav. Mor. Ben. τοῦ
 Χριστοῦ om. A.B.C.F.H.I. Veron. ῥ τοῖς—διαποροῦσι λέγει] Sic A.D.E.
 F.H.I. ἔλεγε—τοῖς διαποροῦσι (ἀποροῦσι C.) Edd. ῥ εἰσιν B.C.F.H.I.
 Veron. ῥ καὶ ὑμεῖς om. A.C.F.H.I. Statim πάντως C. ῥ μεταβαλὼν-
 μεθα H. ῥ ἐν β. χ.] βραχὺν χρόνον Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris.
 Statim ἀμαρτάνοντες C. ἀμαρτῶντες E. ῥ πῶς] + ἐνταῦθα Sav. Mor. Ben.
 invitis libris. ῥ ποιῶν B.C.D.E.F.H.I. Veron. πεποιηκῶς ediderunt Sav.
 cet. ῥ διηνεκῶς—ταιλαπωρία] διηνεκὴ τιμωρία κολάζεται I. μελλόντων
 pro μετᾶλλων C. ῥ κολάζεται A.F.H. Statim ταιλαπωρία A.B.D.E.F.H.
 τιμωρία Edd. ῥ ῥτη om. I. Statim τοιαύτη id. ῥ δι ἀμαρτίαν C. Mox
 ἄκουε idem. ῥ ἀμάρτανε, ῥνα μὴ χεῖρόν τι σοι γέννηται Sav. Mor. Ben. Haec
 ῥνα μὴ—γέννηται desunt in A.B.C.D.E.H.I. Veron. ῥ λύσιν] λῆξιν Sav.
 Mor. repugnantibus libris. λύσιν revocavit Montef. οὐχ ἔξει λύσιν ποτέ C.
 ῥ πῦρ] + αὐτῶν C. Statim οὐ σβέννυται A.F.H.I. ῥ ῥ om. F.H. ῥ αἰώ-
 νιος] + τί φαῖς ἂν ῥτερον, ὁ ἀντιλέγων μοι; I.

Οὐχ ὁρᾷς πόσα ἠπέλυσεν Ἰουδαίοις; ὁδρα οὖν ἐξέβη τὰ ἀπειληθέντα, ἢ λόγος ἦν τὰ εἰρημένα; ²⁴ “Οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθον.” ἄρα οὖν ἔμεινε; Τί δέ, ὅτε εἶπεν, “Ἔσται θλίψις οἷα οὐ γέγονεν;” ἄρα οὐκ ἐγένετο; Ἀνάγνωθι τὴν ἱστορίαν ²⁵ τὴν Ἰωσήπου, καὶ οὐδὲ ἀναπνεύσαι δυνήσῃ, μόνον ⁷⁰⁹ ἀκούων ἅπερ ἔπαθον ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνοι.

Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα λυπήσω, ἀλλ’ ἵνα ἀσφαλίσωμαι, καὶ μὴ ψυχαγωγήσας ὑμᾶς περιττὰ, παρασκευάσω χαλεπώτερα ὑπομῖναι. Διὰ τί γάρ, εἶπέ μοι, οὐκ ἀξιοῖς κολάζεσθαι ἀμαρτάνων; Οὐχὶ προεῖπέ σοι ἅπαντα; οὐχὶ ἠπέλυσεν; οὐχὶ ⁽²⁰⁶⁾ ἔβοήθησεν; οὐχὶ μυρία εἰργάσατο ὑπὲρ ^W τῆς σωτηρίας τῆς σῆς; οὐχὶ λουτρὸν παλιγγενεσίας ἐδώρησατο, καὶ τὰ πρότερα ^X πάντα ἀφῆκεν; οὐχὶ μετὰ τὴν ἄφεσιν ταύτην καὶ τὸ λουτρὸν, καὶ τὴν ἐκ τῆς μετανοίας ὑπάλιν βοήθειαν ἀμαρτάνοντί σοι δέδωκεν; οὐχὶ εὐκολον ἐποίησέ ^Z σοι τὴν ὁδὸν καὶ μετὰ ταῦτα ^B τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἀφέσεως; Ἀκουε ^A γοῦν οἷα ἐπέταξεν ²⁵ “Ἄν ἀφῆς τῷ πλησίον, ἀφίημί σοι καὶ γὰρ,” φησί. Ποίαν τοῦτο δυσκολίαν ἔχει; “^B Ἐὰν κρίνητε ὀρφανῶ, καὶ δικαιώσητε χήραν, δεῦτε, ^C καὶ διαλεχθῶμεν, φησί, καὶ ἐὰν ὧσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ.” Ποῖον τοῦτο ἔχει μόχθον; “Λέγε σὺ τὰς ^d ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς.” Τίνα τοῦτο δυσκολίαν ἔχει; “^E Τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι.” Ποῖος τοῦτο ἴδρως; Εἶπεν ὁ τελώνης, “Ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῶ,” καὶ κατήλθε δεικναιωμένος. Ποῖος πόνος ^C μιμήσασθαι τὸν τελώνην; Ἀλλ’ οὐ βούλει πεισθῆναι οὐδὲ μετὰ τοσαῦτα, ὅτι κόλασις ^E ἐστὶ καὶ τιμωρία; Οὐκοῦν οὐδὲ τὸν διάβολον εἶποις ^H ἂν κολάζεσθαι. ²⁶ “Πορεύεσθε γὰρ, φησὶν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ ⁱ διαβόλῳ.” Εἰ γὰρ ^k μὴ γέεννά ἐστιν, ^l οὐδὲ ἐκεῖνος κολάζεται· εἰ δὲ ἐκεῖνος κολά-

²⁴ Matth. xxiv. 2, 21.

²⁵ Matth. vi. 14. Esai. i. 17, 18. xliii. 26. Dan. iv. 24.

Luc. xviii. 13.

²⁶ Matth. xxv. 41.

ο ἄρα] ὅρα A.F. Mox ἠπειλημένα F.I. ^p λίθον pro λίθῳ omnes. ^q ὅτε pro ὅταν A.B.D.F.H. ὅτι C. ὅτε om. E. ^r οὐ γέγονεν C.I. ^s τὴν pro τοῦ B.H. et ex corr. F. Statim Ἰωσήπου F.H. τὴν ἱστ. Ἰωσήπου C. τὴν Ἰωσήπου ἱστ. D.E. ^t ἅπερ] οἷα C. ^v ἐβοήθησεν A.D.E.F.I. ἐβόησεν B.C. ἐφοβήθησεν H. ἐφόβησεν Edd. γρ. ἐβοήθησεν, ἀλλ. ἐπτόησεν Sav. marg. ^w τῆς om. C. ^x πάντα ἀφ. pro ἀφῆκε πάντα omnes. ^y βοήθ. πάλιν inverso ord. A.F.H.I. Statim ἀμαρτάνοντι σοι ἔδωκεν C. ^z σου A.F. H.I. ^a οὖν E. ^b ἐὰν (ἂν A.C.F.H.I.) κρίνητε ὁ. καὶ δικαιώσητε χ. δεῦτε] Sic nostri omnes. Edebatur κρίνατε ὁ. καὶ δικαιώσατε χ. καὶ δεῦτε. ^c καὶ om. I. Statim διελεχθῶμεν H.I. διελεγχθῶμεν F. ^d ἀνομίας C. ^e τὰς] ὅτε τὰς I. Mox λυτροῦσαι I. ^f οὐδὲ pro καὶ omnes. ^g ἔσται C. ^h ἂν om. C. ⁱ διαβόλῳ] + καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^k μὴ γ. ἐστὶν] γ. μὴ ἐστὶν A.F.H.I. ^l οὕτε A.F.H.I.

ζεται, ^m δῆλον ὅτι καὶ ⁿ ἡμεῖς· καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς παρηκούσαμεν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Πῶς ^o δὲ οὐ δέδοικας καὶ τολμηρὰ φθεγγόμενος; Ὅταν γὰρ ^p λέγῃς, φιλάνθρωπός ^q ἐστὶ, καὶ οὐ κολάζει· ^r ἐὰν κολάσῃ, εὐρεθήσεται ^s καθ' ὑμᾶς οὐκέτι φιλάνθρωπος ὢν. Ὅρᾳς εἰς οἷα ῥήματα ὑμᾶς ὁ διάβολος ἄγει; Τί δέ; Οἱ τὰ ὄρη κατειληφότες μοναχοί, καὶ μυρίαν ἄσκησιν ^D ἐπιδειξάμενοι, ἀστεφάνωτοι ἀπελεύσονται; Εἰ γὰρ οἱ πονηροὶ ^t μὴ κολάζονται, μηδὲ ἔστι μηδενὸς ἀντίδοσις, ἔρει τις ἕτερος ἴσως, ὅτι οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ στεφανοῦνται. ^v Ναί, φησί· τοῦτο γὰρ θεῷ πρέπον, βασιλείαν εἶναι μόνον, ^w καὶ μὴ γέενναν. Οὐκοῦν ὁ πόρνος καὶ ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ μυρία κακὰ ἐργασάμενος, τῶν αὐτῶν ἀπολαύσεται τῷ σωφροσύνῃ καὶ ^x ἀγιοσύνῃ ἐπιδειξαμένῳ, καὶ Παῦλος μετὰ Νέρωνος στήσεται, μᾶλλον δὲ ^y καὶ ὁ διάβολος μετὰ Παύλου. Εἰ γὰρ μὴ ἔστι γέεννα, ἀνάστασις ^E δὲ ^z πάντων ἐστὶ, καὶ οἱ πονηροὶ ^a τῶν αὐτῶν τεύξονται. Καὶ τίς ἀν τοῦτο εἴποι καὶ τῶν σφόδρα ἐξεστηκότων ἀνθρώπων; μᾶλλον δὲ τίς ^b τοῦτο ἂν εἴποι ^c δαιμόνων; Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι γέενναν ὁμολογοῦσιν εἶναι· διὸ καὶ ἐβόων λέγοντες, ²⁷ “Ἦλθες ὦδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;” Πῶς οὖν οὐ δέδοικας καὶ φρίττεις, ^d καὶ τῶν δαιμόνων ὁμολογούντων, αὐτὸς ἀρνούμενος; πῶς δὲ οὐ συνορᾷς τὸν διδάσκαλον τῶν πονηρῶν τούτων δογμάτων; Ὁ γὰρ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπατήσας ἀνθρωπον, καὶ ^e προτάσει μειζόνων ἐλπίδων καὶ τῶν ἐν χερσὶν ἐκβαλὼν ἀγαθῶν, οὗτός ἐστιν ὁ καὶ νῦν ταῦτα ὑποβάλλων λέγειν ^f τε καὶ νοεῖν· καὶ διὰ τοῦτο ^g πείθει τινὰς ὑποπτεύειν μὴ εἶναι γέενναν, ἵνα ^h ἐμβάλη εἰς ⁷¹⁰ γέενναν· ὥσπερ οὖν ὁ θεὸς ἀπεναντίας ἀπειλεῖ γέενναν, ⁱ καὶ ἡτοίμασε γέενναν, ἵνα μαθὼν οὕτω βιώσῃς ὡς μὴ ἐμπεσεῖν εἰς

27 Matth. viii. 29.

^m ἐδῆλον D.E. ⁿ ἡμεῖς] + [οἱ τὰ τούτου ἔργα ἐπιτελοῦντες κολασθυσόμεθα] ^vαν. Mor. et remotis uncis Ben. Libri non accedunt. Sequentia καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς desunt in C. ^o δὲ et p. p. καὶ om. C. ^p λέγῃς] + ὅτι Sav. Mor. Ben. ὅτι om. B.C.D.E.F.I. ^q ἐστὶ] + θεὸς Sav. cet. θεὸς om. A.B.C.D. E.H.I. ^r ἐὰν] + δὲ C. ^s καθ' ὑμᾶς (ἡμᾶς I.) omnes. κατὰ σέ Sav. cet. Mox ὦν om. C. ^t μὴ pro οὐ A.B.D.E.F.H.I. Mox μηδὲ (οὐδὲ D.) ἐστὶ μηδενὸς pro οὐδὲ ἐστὶν οὐδενὸς omnes. ^v ναί] οὐχὶ Sav. cet. repugnantibus libris. ^w καὶ om. C. ^x ἐλεημοσύνην C. καὶ ἀγιοσύνην om. A. ^y καὶ om. C. ^z πάντων D.E.F.I. πάντως solus edidit Sav. Statim ἔσται C. ^a τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν τεύξονται τοῖς δικαίοις Sav. Mor. Ben. ἀγαθῶν om. A.B. C.D.E.H.I. τοῖς δικαίοις deest in omnibus. ^b τοῦτο (τοῦτ' I.) ἂν pro ἂν τοῦτο omnes. ^c δαιμόνων A. ^d καὶ om. C.D.E. Veron. τῶν om. A.F. H.I. ^e προφάσει C. ^f τε om. I. ^g ποιεῖ B.D.E. Veron. ^h βάλη I. ἐμβάλη C. Haec ἵνα ἐμβ. εἰς γ. om. H. ⁱ Verba καὶ ἡτοίμασε — εἰς γέενναν desunt in A.H.

TOM. I.

3 H

γένευναν. ^kΚαίτοι εἰ γένενης οὔσης ὁ διάβολός ^lσε ταῦτα ἀναπείθει, πῶς ἂν μὴ οὔσαν ὡμολόγησαν οἱ δαίμονες, οἷς περισπούδαστόν ἐστι μηδὲν τοιοῦτον ^mὑποπτεῖν ἡμᾶς, ἵνα τῇ ἀδείᾳ γενόμενοι ῥαθυμότεροι, μετ' αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ ἐκείνο ⁿἐμπέσωμεν; Πῶς οὖν ^oτότε, φησὶν, ὡμολόγουν; Τὴν ἀνάγκην οὐ φέροντες τὴν ἐπικειμένην αὐτοῖς. Ἄπερ οὖν ἐννοοῦντες **B** ἅπαντα, πανέσθωσαν καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους ἀπατῶντες οἱ ῥαυτα λέγοντες· ἐπεὶ καὶ τῶν ῥημάτων τούτων δώσουσι δίκην, τὰ φοβερά διασύροντες ἐκείνα, καὶ ^qπολλῶν τὸν τόνον τῶν σπουδαζέιν βουλομένων ἐκλύοντες, καὶ οὐδὲ τοὺς ^rβαρβάρους μιμούμενοι. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καίτοι πάντων ^sὄντες ἄπειροι, ἀκούσαντες ὅτι ἡ πόλις καταστραφήσεται, οὐ μόνον οὐκ ^tἠπίστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐστέναξαν, καὶ σάκκον περιεβάλοντο, καὶ συνεχύθησαν, καὶ οὐ πρότερον ἀπέστησαν ^vπάντα ποιοῦντες, ἕως ^wἂν ἔλυσαν τὴν ὀργήν· σὺ δὲ ὁ τοσαύτην λαβὼν πείραν πραγμάτων, ^xῥημάτων, ἐξουθενεῖς τὰ εἰρημένα; Οὐκοῦν ἔσται **C** τὰ ἐναντία. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνοι φοβηθέντες τὰ ῥήματα, οὐχ ὑπέμειναν τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τιμωρίαν· οὕτω καὶ σὺ τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων καταφρονῶν ἀπειλῆς, τὴν ἀπὸ ^yτῶν πραγμάτων ὑποστήσῃ κόλασιν. Καὶ εἰ νῦν μῦθός σοι δοκεῖ ^zεἶναι τὰ ῥήματα, ἀλλ' οὐχ ὅταν σε τὰ πράγματα πείθῃ τότε. Οὐχ ὁρᾷς καὶ ἐνταῦθα τί πεποιήκε; πῶς δύο ληστὰς λαβὼν οὐ τῶν (20) αὐτῶν ἠξίωσεν, ἀλλὰ τὸν μὲν εἰς βασιλείαν εἰσήγαγε, τὸν δὲ εἰς γένευναν ^aἀπέπεμψε; Καὶ τί λέγω ληστήν καὶ ἀνδροφόνον; **D** Οὐδὲ γὰρ τοῦ ἀποστόλου ἐφείσατο, ἐπειδὴ προδότης ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βρόχον ὀρῶν ^bὀρμῶντα, καὶ ἀγχόμενον καὶ μέσον ῥηγνύμενον· καὶ γὰρ ^cἐλάκησε μέσος, καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἐξεχύθη πάντα· ^dἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα προειδὼς, εἶασε ^eπάντα αὐτὸν ταῦτα παθεῖν, ἀπὸ τῶν παρόντων ^fσε καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ πιστούμενος πάντων. Μὴ τοίνυν φενακίζετε ἑαυτοὺς

^k καίτοιγε C.D. ^l σε om. H. ^m μνημονεύειν C. ⁿ ἐκπέσωμεν H.
^o τότε φησὶν pro φησὶ τότε A.B.D.E.F.I. φησὶ τοῦτο C. ^p τὰ τοιαῦτα C.
^q πολλῶν τὸν τόνον (φόβον pro τόνον A.F.H.I.) τῶν σπ. β.] Sic A.B.D.E.F.H.I.
πολλῶν τούτων ὄντων σπ. β. corrupte pro πολλῶν τὸν τόνον τῶν σπ. β. Veron.
Haec sic mutavit Sav. πολλοὺς τῶν ὄντως σπ. β. consentiente, ut videtur, C.
Hunc secutus est Montef. ^r βαρβάρους] + [Νινευίτας] Sav. Mor. + Νινευί-
τας Ben. Νινευίτας om. A.B.C.D.E.H.I. ^s ὄντες om. C. ^t ἠπείθησαν
A.F.H.I. ^v ἅπαντα A.H.I. ^w ἂν om. A.F.H.I. ^x ῥημάτων] διὰ
ῥημάτων (junct. cum ἐξουθενεῖς) Sav. Mor. Ben. διὰ om. A. B. D. E. F. H. I.
πείραν πραγμάτων λαβὼν, διὰ ῥ. C. ^y τῶν accessit ex A.B.C.D.E.F.H.
^z τὰ ῥήματα εἶναι (om. ἀλλ') inverso ord. A.F.H.I. ^a ἐπέπεμψε A.C.F.H.I.
^b ὀρμῶντα] + αὐτὸν Sav. cet. invitis libris. Etiam ὀρῶν om. C. ^c ἐλάκισεν
B.C.D. ^d ἀλλ'] καὶ D.E. ^e αὐτὸν πάντα inverso ord. C.D. ^f σε om.
B. et corr. C. Statim καὶ τὰ ἐκείσε πιστ. C. πάντων om. C.D.

τῷ διαβόλῳ πειθόμενοι· ἐκείνου γὰρ ταῦτα τὰ νοήματα. Εἰ γὰρ καὶ δικασταὶ καὶ δεσπόται καὶ διδάσκαλοι καὶ βάρβαροι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τιμῶσι, τοὺς δὲ πονηροὺς κολάζουσι· πῶς ἂν ἔχοι λόγον παρὰ τῷ θεῷ τὰναντία γίνεσθαι, καὶ τῶν αὐτῶν Ε ἀξιούσθαι τὸν τε ἀγαθὸν ^hκαὶ τὸν οὐ τοιοῦτον; Πότε δὲ καὶ ⁱἀπαλλαγῇσονται τῆς κακίας; ^kΟπότε γὰρ νῦν προσδοκῶντες κόλασιν, καὶ μεταξὺ τούτων ὄντες φόβῳ ^lτῶν ἀπὸ τῶν δικαστῶν ^mκαὶ τῶν νόμων, ⁿοὐδὲ οὕτως ἀφίστανται τῆς πονηρίας· ὅταν ἀπελθόντες ἐκεῖ καὶ τὸν φόβον τοῦτον ἀπόθωνται, καὶ μὴ μόνον εἰς γέενναν ^oμὴ ἐμπέσωσιν, ^pἀλλὰ καὶ βασιλείας ἐπιτύχωσι, πότε πονηρεύοντες στήσονται; Τοῦτο οὖν φιλανθρωπίας, εἰπέ μοι, τὸ τὴν πονηρίαν ^qἐπιτρίβειν, τὸ ^rτῇ κακίᾳ ἄθλον τιθέναι, τὸ τῶν αὐτῶν ἀξιούν τὸν σῶφρονα καὶ τὸν ἀκόλαστον, τὸν πιστὸν καὶ τὸν ἀσεβῆ, τὸν Παῦλον καὶ τὸν ⁷¹¹διάβολον; Ἀλλὰ ^sγὰρ μέχρι τίνος καὶ ἡμεῖς ληροῦμεν; Διὸ παρακαλῶ, τῆς μακρίας ἀπαλλαγέντες ταύτης, καὶ ὑμῶν αὐτῶν γενόμενοι, πείσατε τὴν ψυχὴν δεδοικέναι καὶ τρέμειν, ἵνα καὶ ^tτῆς μελλούσης ἀπαλλαγῇ γέεννης, καὶ σωφρόνως τὸν ^vἐνταῦθα ζήσασα βίον, ^wκαὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχη, ^xὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ.

B

¹Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ^aαὐτοῦ· εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ ^bτι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

ΠΡΟΤΕΡΟΝ ἐπιτιμῆσας τῷ κρίνοντι τὸν ἀδελφόν, καὶ ^cταύτῃ τῆς ἐπιπλήξεως αὐτὸν ἀποστήσας, τότε λοιπὸν καὶ περὶ

1 CAP. XIV. v. 14.

^g τῷ om. A.E.F.I. Statim τὰ ἐναντία A.D.E.H.I. ^h καὶ τὸν] τὸν τε C. ⁱ ἀπαλλαγῇσονται] Sic libri omnes. ἀπαλλαγῇ ἔσται Edd. ^k οἷ τε γὰρ Edd. οἷ τε γὰρ om. F.H.I. et a pr. man. A. εἰ γὰρ superscript. in A. οὔτε γὰρ C. ὅτε γὰρ ex corr. idem. ὁπότε γὰρ B.D.E. ^l τῶν om. B. Statim ἀπὸ τῶν δικαστηρίων C. ^m καὶ τῶν νόμων A.B.D.E.H.I. Veron. τῶν τῶν νόμων F. τῶν ἀπὸ τῶν νόμων ediderunt Sav. cet. ⁿ οὐδὲ οὕτως ἀφίστανται B.D.E. οὐκ ἀφίστανται A. καὶ οὐκ ἀφιστάμενοι Edd. ^o μὴ ἐμπ.] Sic A.D.E.F.H. μὴ om. B.C.I. Veron. οὐκ ἐμπ. Sav. cet. Statim πέσωσιν B. Veron. ^p ἀλλὰ om. C. Statim καὶ τῆς β. idem. ^q μὴ ἐπιτρίβειν B. ^r τὴν κακίαν H. ^s γὰρ accessit ex omnibus. ^t τῆς μ. ἀ. γέεννης] τῆς γ. ἀπαλλάγητε ἐκείνης I. ἀπαλλάγητε habet C. ^v ἐνταῦθεν H. Statim ζήσαντες C. ζήσητε et ἐπιτύχητε I. ^w καὶ om. B.C.E. ^x Haec ὧν—ἐπιτυχεῖν assumpta ex A.B. C.D.E.F. HOM. XXVII. ^a αὐτοῦ D.E. Veron. ^b τι om. C. Mox ἐκείνο D. ^c ταύτης I. Veron. Mox ἀποστερήσας C.

τοῦ δόγματος ἀποφαίνεται, καὶ μετὰ ἡσυχίας παιδεύει τον
 C ἄσθενέστερον, πολλὴν καὶ ἐνταῦθα τὴν πραότητα ἐπιδεικνύ-
 μενος. Οὐ γὰρ λέγει, ὅτι δίκην δώσει, οὐδὲ ἄλλο τι ^dτῶν
 τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ τὸν φόβον μόνον ἐκλύει τοῦ πράγματος,
 ὥστε αὐτὸν εὐκολώτερον πεισθῆναι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις,
 καὶ φησιν· “Οἶδα καὶ πέπεισμαι.” ^eΕἶτα, ἵνα μὴ λέγη τις
 τῶν οὐ πιστῶν, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, εἰ σὺ πέπεισαι; οὐδὲ γὰρ
 ἀξιόπιστος εἰ ^fἀντικαταστήναι νόμῳ τοσοῦτῳ καὶ χρησμοῖς
 ἄνωθεν κατενεχθεῖσιν· ^gἐπάγει, “ἐν κυρίῳ” τουτέστιν, ἐκείθεν
 μαθὼν, ^hκαὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορηθεῖς. Οὐκ ἄρα ἀνθρωπίνης
 διανοίας ἢ ψῆφος. ⁱΤί τοίνυν πέπεισαι καὶ οἶδας; εἰπέ.
 D “Ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ^kαὐτοῦ.” Τῇ φύσει, φησὶν, οὐδὲν
 ἀκάθαρτον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ^lγίνεται τοῦ μετιόντος·
 ἐκείνῳ γοῦν ^mμόνῳ γίνεται, καὶ οὐχὶ πᾶσι. “Τῷ γὰρ λογι-
 ζομένῳ, ⁿφησὶ, κοινόν, ἐκείνῳ κοινόν.” Τί οὖν οὐ διορθοῦσαι
 τὸν ἀδελφόν, ἵνα μὴ νομίζῃ ἀκάθαρτον; τί δὲ οὐκ ἀπάγεις τῆς
 τοιαύτης συνηθείας καὶ ὑπολήψεως μετ' ἐξουσίας ἀπάσης, ἵνα μὴ
 ποιῇ αὐτὸ κοινόν; Φοβοῦμαι, φησὶ, μὴ λυπήσω αὐτόν. Διὸ
 ἐπήγαγεν· ²“Εἰ ^oδὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται,
 E οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς.” Εἶδες ^pπῶς τέως αὐτὸν
 ᾤκειώσατο, δείξας ὅτι τοσοῦτον αὐτοῦ ποιεῖται ^qλόγον, ὥς
 ὑπὲρ τοῦ μὴ λυπήσαι αὐτόν, μηδὲ ^rἐπιτάξαι τέως τολμᾶν τὰ
 σφόδρα ἀναγκαῖα, ἀλλὰ τῇ συγχωρήσει μᾶλλον αὐτὸν ἐφέλκε-
 σθαι, καὶ τῇ ἀγάπῃ; Οὐδὲ γὰρ μετὰ ^sτὸ λύσαι τὸν φόβον
^tἔλκει καὶ βιάζεται, ἀλλ' ἀφήσιν αὐτὸν ἑαυτοῦ κύριον. Οὐ
 γὰρ ἐστὶν ἴσον βρώματος ἀπαγαγεῖν, καὶ λύπη περιβαλεῖν.
 Ὅρας ^vπόσῃ σπουδῇ ποιεῖται τῆς ἀγάπης; Οἶδε γὰρ ὅτι
 πάντα αὕτη κατορθῶσαι δύναται. Διὸ καὶ μείζον ἐνταῦθά τι
 παρ' αὐτῶν ἀπαιτεῖ. Οὐ γὰρ μόνον, φησὶν, αὐτοὺς ^wοὐ χρῆ
 712 πρὸς ^xἀνάγκην ἀπαγαγεῖν, ^yἀλλ' εἰ δεῖ καὶ συγκαταβαίνειν,
 μηδὲ τοῦτο ὀκνεῖν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Μὴ τῷ βρώματι
 σου ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.” ^zἩ οὐδὲ

2 v. 15.

^d τῶν τοιούτων] τοιούτων H. ^e εἶτα om. B. ^f ἀντικαταστήναι A.C.D.E.F.H. Cat. ἀντιστῆναι I. Edebatur ἀντικαταστήσαι. ^g ἐπήγαγεν A. ^h καὶ om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. ⁱ τί] εἰ B. ^k αὐτοῦ A. B. C. D. E. H. Veron. Ben. αὐτοῦ Sav. Mor. ^l γίνεται om. B. ^m μόνῳ γ. pro γ. μόνῳ A.B.D.E.F.H. Cat. μόνον γ. I. μόνον (om. γίνεται) C. ⁿ φησὶν] + εἶναι I. ^o δὲ] γὰρ C. ^p ὥς B. ^q τὸν λόγον Edd. τὸν deest in omnibus. ^r ἐπι-
 τάξαι] + τι I. Statim τολμῶν H. ^s τὸ] τοῦ C. Ita tacite Montef. ^t ἔλκει] + πάλιν C. ^v ὅσῃ B.D.E. ^w οὐ om. C. ^x ἀνάγκην] + ὑμᾶς Edd. ὑμᾶς om. A.B.D.E.F.H.I. Cat. Statim ἀπαγαγεῖν A.H.I. Cat. ἀπάγειν F. ἐπάγειν B.D. ἀγαγεῖν Edd. ^y ἀλλ' εἴ τι δεῖ I. ^z ἢ οὐδὲ——τὸν ἀδελ-
 φόν] σὺ δὲ λυπεῖς σου τὸν ἀδ. C.

(208) ^a τοσούτου ἄξιον εἶναι ἡγῇ τὸν ἀδελφόν, ὡς μηδὲ ἀποχῇ βρωμάτων ἀνήσασθαι αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν; Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς οὐδὲ δούλος γενέσθαι, οὐδὲ ἀποθανεῖν παρητήσατο δι' αὐτόν· σὺ δὲ οὐδὲ βρωμάτων καταφρονεῖς, ἵνα ^b αὐτὸν διασώσῃς; Καίτοιγε οὐ ^c πάντως ἅπαντας κερδαίνειν ἔμελλεν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ ἁπάντων ἀπέθανε, τὸ ^d αὐτοῦ πληρῶν. Σὺ δὲ οἶδας ὅτι διὰ ^e βρῶμα ἀνατρέπεις αὐτὸν ἐν τοῖς μείζονσι, καὶ ἔτι φιλονεικεῖς; καὶ τὸν οὕτω περισπούδαστον τῷ Χριστῷ, οὕτως Β εὐκαταφρόνητον εἶναι νομίζεις, καὶ ὃν ἐκείνος ἐφίλησεν, ἀτιμάζεις; Καὶ ἐκεῖνος οὐχ ὑπὲρ ἀσθενούντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐχθροῦ ἀπέθανε· σὺ δὲ ^f οὐδὲ ὑπὲρ ἀσθενούντος ἀπέχη βρωμάτων; Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς καὶ τὸ μέγιστον ἐπεδείξατο, σὺ δὲ οὐδὲ τὸ ἔλαττον; ^g καίτοι ὁ μὲν δεσπότης, σὺ δὲ ἀδελφός. Ταῦτα δὲ ^h καὶ ἐκεῖνον ἱκανὰ ἐπιστῆναι τὰ ρήματα· δείκνυσιν γὰρ αὐτὸν μικρόψυχον ὄντα, ⁱ καὶ μεγάλων ἀπολελαυκότα παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ οὐδὲ μικρὰ ἀντιδιδόντα.

³ “Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις.” Τὸ ἀγαθὸν ἐνταῦθα C ἢ ^k τὴν πίστιν φησὶν, ἢ τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα τῶν ἐπάθλων, ἢ τὴν ἀπηρτισμένην εὐσέβειαν. Οὐ γὰρ μόνον, φησὶ, τὸν ἀδελφόν οὐκ ὠφελεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ δόγμα, καὶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δωρεὰν βλασφημεῖσθαι ποιεῖς. Ὅταν γὰρ μάχη, ὅταν φιλονεικῇς, ὅταν λυπῇς, ὅταν σχίζῃς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λοιδορῇς τὸν ^l ἀδελφόν, καὶ ἀπεχθὼς ἔχῃς πρὸς αὐτόν, βλασφημοῦσιν οἱ ἔξωθεν ὥστε οὐ μόνον ^m οὐδὲν ἐντεῦθεν ⁿ κατορθοῦται, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν. Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὑμῶν ἡ ἀγάπη, ἡ φιλαδελφία, τὸ ἠνῶσθαι, τὸ συνδεδέσθαι, τὸ μετ' εἰρήνης, ^o τὸ μετ' ἐπιεικείας ζῆν. Εἶτα πάλιν ἐκλύων ^p αὐτοῦ D τὸν φόβον καὶ τὴν ἐκείνου φιλονεικίαν, φησὶν· “Οὐ γὰρ ^q ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις.” Μὴ γὰρ ἀπὸ τούτων εὐδοκιμῆσαι ἔχομεν; Ὅπερ ^r καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ⁴ “Οὔτε, ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε, ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστεροῦμεν.” Καὶ οὐδὲ κατασκευῆς δεῖται, ἀλλ' ἀρκεῖται τῇ ἀποφάσει. ^a Ο

3 v. 16, 17.

4 1 Cor. viii. 8.

^a τοσούτου Edd. et Cat. τούτου A.B.D.E.F. τοῦτο H. τούτον I. Mox εἶναι om. I. ^b αὐτὸν] εὖ C. ^c πάντως ἅπαντας] Sic omnes. πάντας Edd. Statim κερδαίνειν (κερδανεῖν I.) ἔμελλεν pro ἔμελλε κερδανεῖν omnes. ^d αὐτοῦ pro αὐτοῦ A.B.D.E.H.I. ^e βρωμάτων C. ^f οὐδὲ pro οὐδ' A.B.C.D.E. ^g καίτοι pro καὶ A.B.D.E.F.H.I. ^h καὶ om. C. ⁱ καὶ μεγάλων] μεγάλα C. ^k τὴν om. C. ^l ἀδελφόν] + σου C. ^m οὐδὲν ἐντεῦθεν om. H. ⁿ κατορθοῦται] ὀφελος C. Statim ἀλλὰ καὶ τούν. Edd. et Cat. καὶ om. A.B.D.E.F.H.I. ^o τὸ] καὶ C. ^p αὐτοῦ om. C. ^q ἐστιν om. F.H.I. et ante corr. A. ^r καὶ om. C.

δὲ λέγει, ^s τοῦτό ἐστι· μὴ γὰρ, ἐὰν φάγῃς, τοῦτό σε ^t εἰς βασιλείαν εἰσάγει; Διὸ καὶ διασύρων αὐτοὺς, ὡς μέγα ἐπὶ τούτῳ ^v φρονοῦντας, οὐχὶ βρῶσιν εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ πόσιν. Τίνα Εὐὸν ἐστι τὰ εἰσάγοντα; Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ, ὁ ἐνάρετος βίος, ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἰρήνη, ^w ἥ ἐναντιοῦται αὕτη ἡ φιλονεικία· ἡ ἐκ τῆς ὁμονοίας χαρὰ, ^x ἣν ἀναιρεῖ αὕτη ἡ ἐπίπληξις. Ταῦτα δὲ οὐχὶ θατέρῳ μόνον, ^y ἀλλ' ἐκατέροις ἔλεγε· καὶ γὰρ πρὸς ἐκατέρους εἰρησθαι καιρὸν ^z εἶχεν. Εἵτα, ἐπειδὴ εἶπεν εἰρήνην καὶ χαρὰν, ἐστι δὲ εἰρήνη καὶ χαρὰ καὶ ἐπὶ πονηρῶν πραγμάτων, ἐπήγαγεν, “Ἐν πνεύματι ἀγίῳ.” ^a Ὡς ὁ γε ἀπολλύς τὸν ἀδελφὸν καὶ εἰρήνην ἀνέτρεψε, ^b καὶ τὴν χαρὰν 713 ἠδίκησε, καὶ πλέον ἢ ὁ τὰ χρήματα ἀρπάζων· καὶ τὸ δὴ χεῖρον, ὅτι ^c ἄλλος ἔσωσε, καὶ σὺ ἀδικεῖς καὶ ἀπολλύεις. “Ὅταν οὖν ταῦτα μὲν μὴ ^d εἰσάγῃ ἡ βρῶσις καὶ ἡ δοκοῦσα τελειότης, τὰ δὲ ἀνατρέποντα αὐτὰ εἰσάγῃ, πῶς ^e οὐ χρή καταφρονεῖν τῶν μικρῶν, ὥστε τὰ μεγάλα ^f πῆξαι; Εἵτα, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ κενοδοξίας ἡρέμα τοῦτο ἐγένετο τὸ ἐπιτιμᾶν, ἐπάγει λέγων· ⁵ “Ὁ γὰρ ἐν ^g τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.” Οὐ γὰρ οὕτω σε θαυμάσονται τῆς Βτελειότητος, ὡς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονοίας ^h πάντες. Τούτου μὲν γὰρ τοῦ καλοῦ πάντες ἀπολαύσονται, ἐκείνου δὲ οὐδὲ εἷς.

⁶ “Ἀρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.” Τοῦτο πρὸς ἐκείνον, ἵνα εἰρηνεύῃ· ⁱ τοῦτο πρὸς τοῦτον, ἵνα μὴ ^k καταλύῃ τὸν ἀδελφόν. Ἄλλ' ὅμως κοινὰ πάλιν ^l ταῦτα ἀμφότερα πεποίηκεν εἰπὼν, “τῆς εἰς ἀλλήλους,” καὶ δεῖξας ὅτι χωρὶς εἰρήνης οὐκ εὔκολον οἰκοδομεῖν. ⁷ “Μὴ ἔνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ” τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ οὕτω καλῶν, καὶ ^m πολλὴν ἐπιτείνων τὸν φόβον, καὶ δεικνὺς ὅτι τοῦναντίον οὗ σπουδάζει ποιεῖ. Οὐ γὰρ C μόνον οὐκ οἰκοδομεῖς, φησὶν, ⁿ ὁ νομίζεις, ἀλλὰ καὶ καταλύεις,

5 v. 18.

6 v. 19.

7 v. 20.

^s τοῦτο A.B.C.E.F. Cat. τοιοῦτον Edd. ^t εἰς τὴν β. C. ^v θαρροῦντας I. Statim οὐχὶ βρώμασιν εἶπε μ. ἀ. κ. πόμασιν C. ^w ἥ ἐναν. αὕτη ἡ φ.] ἡ ἀφιλονεικία I. αὕτη om. C. ^x ἣν——ἐπίπληξις om. H. αὕτη om. I. ^y ἀλλ' pro ἀλλὰ A.B.D.E.H. Cat. ἀλλ' ἐκατέρῳ C. ^z ἔσχευ C. ^a ὥστε ὁ ἀπολλύων τὸν ἀδ. C. ^b Edebatur καὶ τὴν χαρὰν, καὶ ἠδίκησε πλέον κ. τ. ἐ. καὶ ante ἠδίκησε om. B.C.D.E. Mox καὶ πλέον A.B.C.F.H.I. καὶ πολλῶν πλέον D.E. ^c ἄλλοις F.H. ^d εἰσάγει E. Mox ubi edebatur εἰσάγει, εἰσάγῃ dant A.B.C.D.F.I. ^e οὐχὶ A.E. ^f πῆξαι C. Haec ὥστε τὰ μ. πῆξαι desunt in A.E.H.I. ^g τοῦτο C. ^h πάντες pro ἅπαντες A.B.D.E.F.H.I. ⁱ τοῦτο] ἐκείνο D.E. Statim πρὸς ἐκείνον I. ^k καταλύσῃ C. ^l ταῦτα ἀμφ. pro ἀμφ. ταῦτα A.B.D.E.F.H. τὰ ἀμφ. ταῦτα I. ^m πολλὴν accessit ex omnibus. Mox τοῦν. σπουδάζει ποιεῖν C. ⁿ ὃν A.B.D.E.F.H.I. invita Cat.

ο καὶ οἰκοδομὴν οὐκ ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ θεοῦ, ἢ καὶ οὐδὲ μεγάλου
 τινὸς ἔνεκεν, ἀλλὰ πράγματος εὐτελοῦς· “ ἔνεκεν γὰρ βρώ-
 ματος,” ἡ φησὶν. ἱ Εἴτα, ἵνα μὴ αἱ τοσαῦται συγχωρήσεις
 βεβαιώσωσι τὸν ἀσθενέστερον ἐν τῇ πονηρᾷ ὑπολήψει, δογμα-
 τίζει πάλιν οὕτω λέγων· “ Πάντα μὲν καθαρὰ· ἀλλὰ κακὸν
 ἰτὶ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίουσι.” τῷ μετὰ συνει-
 δότος πονηροῦ. Ὡστε καὶ ἀναγκάσης, ἑ καὶ φάγη, τὸ ὄφελος
 (209) οὐδέν· οὐ γὰρ τὸ φαγεῖν ποιεῖ ἀκάθαρτον, ἀλλ’ ἡ γνώμη μεθ’
 ἧς ἐσθίει. ἂν τοίνυν ἐκείνην μὴ διορθώσῃ, πάντα εἰκὴ πεποί-
 ηκας, καὶ μᾶλλον ἐβλάψας· οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον ἰ ἀκάθαρτόν τι D
 νομίζειν, καὶ νομίζοντα ἠ ἀκάθαρτον ἀπογεύεσθαι. Δύο τοίνυν
 ἐνταῦθα ἀμαρτάνεις, καὶ τὴν πρόληψιν ἐπιτείνων ἔ τῇ φιλο-
 νεικίᾳ, καὶ ἀκαθάρτου ποιῶν ἀπογεύεσθαι. Ὡστε ἕως ἂν μὴ
 πείσης, ὤ μὴ ἀναγκάσης. ἖ “ Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ
 πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου ἑ προσκόπτει ἢ σκανδα-
 λίζεται ἢ ἀσθενεῖ.” Πάλιν ἂ τὸ πλέον ἀπαιτεῖ, ὥστε μὴ μόνον
 μὴ ἀναγκάζειν, ἀλλὰ καὶ συγκαταβαίνειν αὐτῷ. Καὶ γὰρ καὶ
 αὐτὸς αὐτὸ ἑ πολλαχού ἐποίησεν· ὥς ὅτε περιέτεμεν, ὥς ὅτε
 ἐξυρᾶτο, ὅτε ἔθνε τὴν Ἰουδαϊκὴν θυσίαν ἐκείνην. Καὶ οὐ λέγει
 αὐτῷ, ὅτι ποίησον, ἀλλ’ ἐν τάξει γνώμης αὐτὸ τίθησιν, ἵνα μὴ E
 ἐκείνον πάλιν ῥαθυμότερον ποιήσῃ τὸν ἀσθενέστερον. Καὶ τί
 φησι; “ Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν ἑ κρέας.” ἑ Καὶ τί λέγω κρέας;
 Καὶ οἶνος ἦ, καὶ ἑ ἄλλ’ ὅτιοῦν τοιοῦτον σκανδαλίζουν, ἀπέχου.
 Οὐδὲν γὰρ ἴσον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ τοῦτο δηλοῖ
 ὁ Χριστὸς, ἑ καὶ ἐξ οὐρανῶν παραγεγόμενος, καὶ πάντα παθὼν
 δι’ ἡμᾶς, ἅπερ ἔπαθε. Σκόπει δέ μοι πῶς ἑ κακείνου καθικνεῖ-
 ται, λέγων· “ προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ.” Μὴ
 γὰρ μοι λέγε, φησὶν, ὅτι ἀλόγως, ἀλλ’ ὅτι δύνασαι κατορ- 714
 θῶσαι. Καὶ γὰρ ἄρκουν ἔχει δικαίωμα εἰς τὸ βοηθεῖσθαι τὴν
 ἀσθένειαν ἐκεῖνος, καὶ σοὶ βλάβη οὐδεμία· οὐδὲ γὰρ ὑπόκρισις
 τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ἀλλ’ οἰκοδομὴ καὶ οἰκονομία. ἂν μὲν γὰρ

8 γ. 21.

ο καὶ] τὴν I. Statim οὐκ ἀνθ. ἀλλὰ θεοῦ om. A.B.F.H.I. ἢ καὶ om. A.
 B.E.F.H. non Cat. Mox ἀλλὰ καὶ πρ. C. ἡ φησὶν om. A.F.H.I. ἱ εἴτα]
 καὶ I. ἑ τῷ ἀνθρώπῳ om. D.E. ἑ καὶ] καὶ C. ἑ ἀκ. τι (τι om. C.)
 νομίζειν omnes. νομίζειν ἀκ. τι Edd. ἑ ἀκάθαρτα I. ἀκάθαρτον εἶναι Edd.
 εἶναι deest in omnibus. ἑ τῇ φιλονεικίᾳ om. I. ἑ μὴ ἀναγκάσης om. B.
 ἑ πρ. ἢ σκ. pro σκ. ἢ πρ. A.B.D.E.F.H.I. Mosqq. ἑ τὸ om. A.B.D.E.
 F.H.I. ἑ πολλαχού] ἀλλαχού A.H.I. Cat. ἑ ὥς ὅτε Edd. ὥς om. B.F.
 H.I. Cat. Mox ἔθνε A.B.D.E.H.I. ἔθνε Edd. et Cat. ἑ κρέας pro κρέα
 bis A.B.D.E.F.H.I. Cat. ἑ καὶ τί λέγω—οἶνος ἦ] ἢ πιεῖν οἶνον ἢ C. ἑ ἄλλ’
 ὅτιοῦν] Sic C. ἄλλο ὅτιοῦν Edd. et Cat. ἄλλο τι A.B.D.E.F.H.I. ἑ καὶ
 accessit ex A.B.C.D.F.H.I. Statim ἐξ οὐρανοῦ H. ἑ κακείνου per crasin
 A.B.C.D.E.H.I. Cat. Statim καθίκετο C.

ἀναγκάσης, καὶ καταλύεται, καὶ σοῦ καταγνώσεται, καὶ μᾶλλον οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ μὴ ἐσθίειν· ἐὰν δὲ συγκαταβῆς, τέως ^ισε ἀγαπήσει, καὶ οὐχ ἔξει ^κσε ἐν ὑποψία διδάσκοντα, καὶ λήψῃ λοιπὸν ἐξουσίαν ^λἀνεπαισθήτως σπείρειν ἐν αὐτῷ τὰ ὀρθὰ δόγματα. ^μἌν δὲ ἅπαξ σε μισήσῃ, καὶ τὴν εἴσοδον ἀπέφραξας ^ντῷ λόγῳ. Μὴ τοίνυν ἀνάγκαζε ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀπέχου ^οδι' ἐκείνον, οὐχ ὡς ἀκαθάρτου ἀπεχόμενος, ἀλλ' ^Βἐπειδὴ σκανδαλίζεται ἐκείνος, καὶ μᾶλλον σε ἀγαπήσει. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ^ρἐκέλευσεν εἰπὼν, “Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν ^ικρέας” οὐκ ἐπειδὴ ἀκάθαρτον, ἀλλ' ἐπειδὴ σκανδαλίζεται καὶ ἀσθενεῖ ὁ ^ρἀδελφός.

⁹ “Σὺ ^ππίστιν ἔχεις; Κατὰ ^σσεαυτὸν ἔχε.” Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ ἡρέμα καὶ εἰς κενοδοξίαν αἰνίττεσθαι τὸν ^ιτελειότερον. Ὁ δὲ λέγει, ^ντοῦτό ἐστι· θέλεις ^ωμοὶ δεῖξαι, ὅτι τέλειος εἶ καὶ ἀπηρτισμένος; Μὴ ^ξἐμοὶ δείκνυς, ἀλλ' ἀρκείτω ^ςσοι τὸ συνειδός. ^zΠίστιν δὲ ἐνταῦθα οὐ ^ατὴν περὶ δογμάτων, ἀλλὰ ^Сτὴν περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως λέγει. Περὶ γὰρ ἐκείνης φησί· ¹⁰ “Στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.” καὶ, “Ὅς ^βἂν ἀρνήσῃταιί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐγώ.” Ἐκείνη μὲν γὰρ μὴ ὁμολογουμένη καταστρέφει, αὕτη δὲ ὁμολογουμένη ^εἀκαίρως. “Μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ^δῷ δοκιμάζει.” Πάλιν τὸν ἀσθενέστερον πλήττει, καὶ ^εδίδωσι τούτῳ ἀρκούντα στέφανον ^ιτὸν τοῦ συνειδότης. Καὶ γὰρ ἄνθρωπος μὴ ^εἴδῃ, ἀρκεῖς ^ησὺ σαυτῷ εἰς τὸ γενέσθαι μακάριος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, καθ' ἑαυτὸν ἐχέτω, ἵνα μὴ ^ινομίση μικρὸν ^Дτὸ δικαστήριον τοῦτο, λέγει, τῆς οἰκουμένης σοι τοῦτο βέλτιον. Καὶ πάντες σου ^κκατηγορῶσι, σὺ δὲ σαυτὸν μὴ κατακρίνης, μηδὲ τὸ συνειδός ἐπιλάβηται, μακάριος εἶ. Οὐχ ἀπλῶς δὲ περὶ πάντων λέγων τοῦτο τέθεικεν. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ μὴ κατακρίνοντες ἑαυτοὺς, καὶ σφόδρα πλημμελοῦντες· οἱ πάντων

9 v. 22.

10 Rom. x. 10. Luc. ix. 26.

^ι σε ἀγαπήσει om. C. ^κ σε om. C. ^λ ἀνεπαισθήτως A.H. Cat. ἀναισχύντως I. ^μ ἂν] ἐὰν B.E.I. Statim ἅπαξ pro καθάπαξ A.B.E.H.I. Cat. ^ν τῷ λόγῳ] τῶν λογισμῶν C. ^ο δι'] καὶ C. Mox ἀπεχόμενον idem. ^ρ ἐκέλευσεν om. I. ^ς κρέας pro κρέα A.B.D.E.F.H.I. ^ι ἀδελφός] + σου C. ^σ σεαυτὸν pro σαυτὸν A.B.D.E.H.I. Veron. ^τ τελεώτερον I. ^ν τοῦτό ἐστιν A.B.C.E. τοῦτ' ἐστιν D.F.H.I. τοιοῦτόν ἐστι Edd. et Cat. ^ω μοι] σὺ B. μοι om. Cat. ^ξ μοι A.D.E.F.H. ἐμοὶ habet Cat. ^ς σου D. Veron. ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ συνειδός C. ^z πίστιν δὲ ἐνταῦθα] Sic Edd. et Cat. ἐνταῦθα δὲ πίστιν A.B.D.E.F.H.I. ^α τὴν om. C.H. Statim περὶ τῶν δογμάτων I. Mox τὴν περὶ om. H. ^β ἂν pro δ' ἂν A.B.E.F.H.I. Cat. ὅς ἀρνήσεται C. ^ε ἀκαίρως A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^δ ῷ] οἷς C. ^ε δίδωσι omnes. δείκνυσσι Edd. ^ι τὸν om. H. ^η εἴδῃ H.I. ^η σὺ σαυτῷ] ἑαυτῷ C. Statim εἰς τὸ om. I. ^ι νομίσης C. Statim τὸ om. I. τοῦτο om. C. ^κ κατηγορήσωσι C.H.

εἰσὶν ἀθλιώτεροι· ἀλλὰ τέως τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἔχεται.
 11 “Ὁ ¹ δὲ διακρινόμενος, εἰς φάγη, κατακέκριται.” Πάλιν
 παρακαλῶν αὐτὸν φείσασθαι τοῦ ^m ἀσθενεστέρου, τοῦτο φησι.
 Τί γὰρ ὄφελος, εἰς φάγη διακρινόμενος, καὶ ⁿ κατακρίνη ἑαυ-
 τόν; Ἐγὼ γὰρ ἐκείνον ἀποδέχομαι τὸν καὶ ἐσθίοντα καὶ μὴ
 μετὰ ἀμφιβολίας. ^o Ὁρᾷς πῶς αὐτὸν ἐνάγει οὐκ εἰς τὸ φαγεῖν Ε
 μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ καθαρῶ συνειδῶτι φαγεῖν; Εἰτά φησι
 καὶ τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν κατακέκριται, ἐπάγων καὶ λέγων, “Ὅτι
 οὐκ ἐκ πίστεως” οὐκ ἐπειδὴ ἀκάθαρτον, ἀλλ’ ^p ἐπειδὴ οὐκ ἐκ
 (210) πίστεως· οὐ γὰρ ἐπίστευσεν ὅτι καθαρὸν ἐστίν, ἀλλ’ ὡς ἀκα-
 θάρτου ἦψατο. Διὰ δὲ τούτων δείκνυσιν αὐτοῖς καὶ τὴν βλάβ-
 ῆν ὅσῃν ^q ἐργάζονται, ἀναγκάζοντες καὶ ^r μὴ πείθοντες ἅπτε-
 σθαι τῶν τέως δοκούντων αὐτοῖς ἀκαθάρτων εἶναι, ἵνα ^s καὶ διὰ
 τοῦτο ἀπόσχωνται τοῦ ἐπιπλήττειν. “Πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πί- 715
 στεως, ^t ἁμαρτία.” Ὅταν γὰρ μὴ ^v θαρρῇ, φησί, μηδὲ πιστεύῃ
 ὅτι καθαρὸν, πῶς οὐχ ἡμαρτε; Ταῦτα δὲ πάντα περὶ τῆς
 προκειμένης ὑποθέσεως εἴρηται τῷ Παύλῳ, οὐ περὶ πάντων.
 Καὶ σκόπει πόσῃ ποιεῖται ^w τοῦ μὴ σκανδαλίζειν πρόνοιαν.
 Καὶ γὰρ ἀνωτέρω ἔλεγεν· “Εἰ δὲ διὰ βρώμα ὁ ἀδελφός σου
 λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς.” Εἰ ^x δὲ λυπεῖν
 οὐ δεῖ, πόσῃ μᾶλλον σκανδαλίζειν οὐ δεῖ. Καὶ πάλιν, “Μὴ
 ἔνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ.” Εἰ γὰρ ἐκκλη- B
 σίαν ^y κατασκάψαι χαλεπὸν καὶ ἀνόσιον, ^z πολλῶ μᾶλλον ναὸν
 πνευματικόν· καὶ γὰρ ἄνθρωπος ^a σεμνότερον ἐκκλησίας. Οὐ
 γὰρ διὰ τοὺς τοίχους ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, ἀλλὰ διὰ τοὺς
 ναοὺς τούτους.

^b Πάντοθεν τοίνυν ^c τὰ καθ’ ἑαυτοὺς περισκοπῶμεν, καὶ μηδὲ
 μικρὰν μηδενὶ παρέχωμεν λαβὴν. Καὶ γὰρ στάδιον ὁ παρὼν
 βίος, καὶ μυρίους πάντοθεν ὀφθαλμοὺς ἔχειν δεῖ, ^d μηδὲ νομίζειν
 ἀρκεῖν εἰς ἀπολογία τὴν ἄγνοιαν. Ἔστι γὰρ, ἔστι καὶ ἀγνοίας C

11 v. 23.

¹ δὲ pro γὰρ omnes. ^m ἀσθενούς C. ⁿ κατακρίνη ἑαυτὸν B.C.D.E.F. Cat. κατακρίνεις αὐτὸν A.H. κατακρίνης αὐτὸν I. κατακρινεῖ ἑαυτὸν Edd.
^o ὁρᾷς pro ὅρα A.B.D.E.F.I. Cat. ^p ἐπειδὴ pro ὅτι omnes. ^q ἐργάζονται E.
^r μὴ om. C.F. ^s καὶ C. Statim διὰ τούτου I. διὰ τούτων A.E.H. ^t ἁμαρτία] + ἐστίν C.
^v θαρρήσῃ et πιστεύσῃ C. ^w τοῦ] περὶ τοῦ C. ^x δὲ] + καὶ I. Mox πόσῃ pro πολλῶ A.B.F.H.I. ^y καταστρέψαι C.
^z πόσῃ A.D.E. ^a σεμνότερον ἐκκλησίας pro ἐκκλησίας σεμνότερον A.B.D. E.F.H.I. ἐκκλησίας σεμνότερος C. ^b ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ δειν ὀρθῶς βιοῦν, καὶ προσέχειν ἀκριβῶς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ μὴ νομίζειν ἀρκεῖν εἰς ἀπο-
 λογίαν τὴν ἄγνοιαν, καὶ ποία βλάβηται ἄγνοια, καὶ ποία οὐ· καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς
 ἀπλότης βλάβηται καὶ ἀφέλεια πρὸς τὸ γινῶναι τὴν ἀλήθειαν· καὶ τοῦτο δείκνυνται
 ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Μελχισεδέκ. Veron. ^c τὰ] τὸ A.E. τὰ περὶ ἑαυτοὺς
 σκοπῶμεν I. ^d καὶ μηδὲ Edd. καὶ om. A.B.C.D.E.F.I.

δοῦναι δίκην, ὅταν ἡ ἄγνοια ὁ ἀσύγγνωστος ἦ· ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι ἠγνόησαν, ^f ἀλλ' οὐ συγγνώμης ἀξία ἠγνόησαν· καὶ Ἕλληνες ἠγνόησαν, ἀλλ' ἀπολογίαν οὐκ ἔχουσιν. Ὅταν ἔμην γὰρ ταῦτα ἀγνοῆς, ἃ μὴ δυνατὸν εἰδέναι, οὐδὲν ἔγκλημα ὑποστήσῃ· ὅταν δὲ τὰ ράδια καὶ δυνατὰ γνωσθῇναι, τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην. Ἀλλως δὲ, ἂν μὴ σφόδρα ὤμειν ἀναπεπτωκότες, ^h ἀλλὰ τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισενέγκωμεν ἅπαντα, καὶ ἐν τοῖς ἀγνοουμένοις χεῖρα ἡμῖν ὁ θεὸς ὀρέξῃ· ὁ καὶ Φιλιππησίοις ἔλεγε Παῦλος· ¹² “Καὶ εἴ τι ἐτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.”

D Ὅταν δὲ μηδὲ ὧν ἐσμεν κύριοι, βουλώμεθα ἀνύνειν, οὐδὲ ⁱ ἐν ἐκείνοις ἀπολαύσομεν συμμαχίας· ὁ καὶ ἐπὶ Ἰουδαίων γέγονε. ¹³ “Διὰ ^k τοῦτο γὰρ ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, φησὶν, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι.” Πῶς βλέποντες οὐκ ἔβλεπον; Ἐώρων δαίμονας ἐλαυνομένους, καὶ ἔλεγον ¹ ὅτι δαιμόνιον ἔχει· ἐώρων νεκροὺς ἐγειρομένους, καὶ οὐ προσεκύνουν, ^m ἀλλ' ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρουν. Ἀλλ' οὐχ ὁ Κορνήλιος τοιοῦτος. Διὰ τοι τοῦτο, ἐπειδὴ πάντα τὰ παρ' ἑαυτοῦ μετὰ σπουδῆς ἔπραττε, καὶ τὸ λείπον αὐτῷ προσέθηκεν ὁ θεός. Μὴ τοῖνυν λέγε, πῶς E τὸν δεῖνα ἄπλαστον ὄντα καὶ χρηστὸν περιεΐδεν ὁ θεός, Ἕλληνα ὄντα; Πρῶτον μὲν γὰρ, ⁿ εἴ τις ἄπλαστος, οὐκ ἀνθρώποις δυνατὸν εἰδέναι ὁ σαφῶς, ἀλλὰ τῷ πλάσαντι κατὰ μόνας τὰς καρδίας· ἔπειτα καὶ ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐφρόντισε πολλὰκίς, οὐδὲ ἐσπούδασε. Καὶ πῶς, φησὶν, ἡδύνατο, σφόδρα ἄπλαστος ὧν; Οὐκοῦν τὸν ἀπλοῦν τοῦτον καὶ ἀφελῇ σκόπει μοι, καὶ καταμάνθανε ἐπὶ τῶν βιωτικῶν, καὶ ὄψει ^p πολλὴν ἀκρίβειαν ἐπιδεικνύμενον, ἣν εἶγε ἐβούλετο καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιδείκνυσθαι, οὐκ ἂν παρώφθη. Καὶ γὰρ ἡλίου ^q φανότερα τὰ τῆς ἀληθείας· καὶ ὅπου περ ἂν ἀφίκεταί τις, ῥαδίως ἐπιλήψεται τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, εἶγε βουληθεῖη προσ- 716 ἔχειν, καὶ μὴ πάρεργον ^r τοῦτο ἡγεῖσθαι. Μὴ γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ τὰ πράγματα συνεκλείσθη; μὴ γὰρ ἐν γωνία μικρᾷ τῆς οἰκουμένης; Οὐκ ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι ¹⁴ “Πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου;” οὐχ ὁρᾷς

¹² Philipp. iii. 15.

¹³ Matth. xiii. 13.

¹⁴ Jer. xxxi. 34.

^e ἀσύγ. ἦ, ἀλλ' οὐ συγγνώμης ἀξία. ἠγνόησαν καὶ Ἕλληνες, ἀλλ' ἀπ. οὐκ ἔχουσιν C. ^f Haec ἀλλ' οὐ σ. ἄ. ἠγνόησαν om. E. Sequentia καὶ Ἕλληνες ἠγνόησαν desunt in A.H. ^g μὲν om. C. Mox οὐδὲ pro οὐδὲν idem. ^h Haec ἀλλὰ—ἅπαντα καὶ om. I. ⁱ ἐν ἐκείνοις pro ἐκείνης omnes. Mox τῆς συμμαχίας Edd. τῆς om. A.B.C.D.E.F.H. ^k τοῦτο γὰρ pro γὰρ τοῦτο A.B.E.F.H.I. ¹ ὅτι accessit ex omnibus. ^m ἀλλὰ ἀναιρεῖν ἐπ. αὐτὸν C. ⁿ εἰ om. I. ^o σαφῶς accessit ex A.B.C.D.E.F.H. ^p τὴν πολλὴν C. Mox ἦν γε εἰ ἐβ. idem. ^q φανότερα A.B.C.D.E.F. φανερώτερα Edd. ^r τοῦτο om. C.

τὰ πράγματα ἀληθεύοντα; Πῶς οὖν ἂν ἔχοιεν οὗτοι συγγνώ-
μην, ὁρῶντες ^s τὸ δόγμα τῆς ἀληθείας ἐκτεταμένοι, καὶ ἰμὴ
περιεργαζόμενοι, μηδὲ φροντίζοντες μαθεῖν; ^v Καὶ ταῦτα παρὰ
ἀγροίκου καὶ βαρβάρου, φησὶν, ἀπαιτεῖς; Οὐ παρὰ ἀγροίκου
καὶ βαρβάρου μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν νῦν ὄντων βαρβαρι-
κώτερος. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ἐπὶ μὲν τῶν βιωτικῶν ^B
καὶ ἀντειπεῖν οἶδεν ἀδικούμενος, ^w καὶ ἀντιστῆναι βιαζόμενος,
καὶ πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε μηδὲ μικρὸν ἐπηρεα-
σθῆναι ^x ποτε· ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐ κέχρηται ^y τῇ αὐτῇ
ταύτῃ συνέσει; Καὶ ὅταν μὲν λίθον προσκυνῇ, καὶ θεὸν ἡγείται,
καὶ ἑορτὰς ^z ἐπιτελεῖ, καὶ χρήματα δαπανᾷ, καὶ πολὺν ἐπιδεί-
κνυται φόβον, καὶ οὐδαμοῦ ῥάθυμος ἀπὸ τῆς ἀφελείας γίνεται·
(211) ^a ὅταν δὲ τὸν ὄντως ^b ὄντα θεὸν ἐπιζητῆσαι δέῃ, τότε μοι ἀφε-
λείας καὶ ἀπλότητος μέμνησαι. Οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι·
ῥαθυμίας γὰρ μόνῃς τὰ ἐγκλήματα. Τίνος γὰρ ^c ἀπλουστέρους ^C
καὶ ἀγροικοτέρους εἶναι νομίζεις, τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἢ τοὺς
νῦν; Εὐδὴλον ὅτι ἐκείνους. Πότε ^d δὲ εὐκολώτερον εἶναι τὴν
εὐσέβειαν εὐρεῖν, ^e νῦν ἢ τότε; Εὐδὴλον ὅτι νῦν. Νῦν μὲν γὰρ
παρὰ πᾶσι καὶ τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα ^f βεβόηται, καὶ προφήται
ἀνεκέρυξαν, καὶ τὰ πράγματα ἐξέβη, καὶ τὰ Ἑλλήνων ἐλήλεγ-
κται· τότε δὲ ἔτι ^g ἀδιδάκτως εἶχον οἱ πλείους, καὶ ἡ ἁμαρτία
ἐκράτει, καὶ οὔτε νόμος ἦν ^h παιδεύων, οὐ προφήτης, οὐ θαύ-
ματα, οὐ διδασκαλία, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ⁱ ἐπιγινωσκόντων, οὐκ
ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλ' ὥς ἐν σκότῳ βαθεῖ καὶ ἀσελῆνῳ καὶ
χειμερίῳ νυκτὶ τὰ πράγματα ^k διέκειτο ἅπαντα. Ἀλλ' ὅμως ^D
ὁ ^l θαυμαστός ἐκεῖνος καὶ γενναῖος ἀνὴρ, καὶ τοσοῦτων ὄντων
κωλυμάτων, καὶ τὸν θεὸν ἐπέγνω, καὶ τὴν ἀρετὴν ἤσκησε, καὶ
πολλοὺς εἰς τὸν ἴσον ^m ἤγαγε ζῆλον, καὶ ταῦτα ⁿ οὐδὲ τῆς ἕξω-
θεν σοφίας ἔμπειρος ὢν· πῶς ^o γὰρ, ὅπου γε οὐδὲ γράμματα
^p πῶποτε ἦν εὐρεθέντα; Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὰ παρ' ἑαυτοῦ

^s τὰ δόγματα H. Statim τῆς ἐκκλησίας I. ^t μήτε π. μήτε φρ. C. ^v καὶ
om. B.D.E.F. Verba παρὰ ἀγροίκου—ἀπαιτεῖς om. I. ^w Haec καὶ ἀντι-
στῆναι βιαζόμενος desunt in A.B.D.E.F.H.I. ^x ποτε] μηδέποτε I. ^y τῇ
αὐτῇ ταύτῃ] ταύτῃ τῇ C. τῇ αὐτῇ I. ^z ἐπιτελεῖ E. receptum a Montef.
^a ὅτε F. Mox δέ pro δέ B.D.E.F.H.I. χρή ex corr. A. ^b ὄντα om. C.
^c ἀπλουστέρους] + εἰπέ μοι B.D.E.F. ^d δὲ om. H.I. ^e νῦν ἢ τότε—νῦν
μὲν γὰρ] νῦν, εὐδὴλον. καὶ γὰρ I. ^f διαβεβόηται C. ^g ἀδιδάκτα H. ^h ὁ
παιδεύων C. Statim οὔτε pr. idem. ⁱ ἐπιγινωσκόντων A.B.C.D.E.F.H. γι-
νωσκόντων Edd. ^k διέκειτο A.B.D.E.F.H.I. διέκειντο Edd. ^l θαυμάσιος
C. Statim ἐκεῖνος om. A.B.E.F.H.I. Habet, sed post γενναῖος D. ^m εἰσή-
γαγε A.B.F.H.I. ἐνήγαγε D.E. ⁿ οὔτε A.B.D.E.H.I. ^o γὰρ om. I.
^p πῶ τότε ex corr. F. π. ἦν εὐρεθέντα pr. ἦν εὐρεθέντα π. A.B.D.E.H.I. πῶ-
ποτε om. C.

εἰσήνεγκε, καὶ ὁ θεὸς ἡτὰ ἑαυτοῦ λοιπὸν συνεισήνεγκεν. Οὐδὲ γὰρ ἑκείνο ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι παρὰ πατέρων ἑδέξατο τὴν εὐσέβειαν ὁ Ἀβραάμ· καὶ γὰρ εἰδωλολάτρης ἦν ἐκείνος· ἀλλ' Εὖτως καὶ προγόνων γενόμενος τοιούτων, καὶ βάρβαρος ὢν ἑμέσον βαρβάρων τραφεῖς, καὶ διδάσκαλον οὐδένα ἔχων εὐσεβείας, καὶ τὸν θεὸν ἠπέγνω, καὶ τῶν ἑκγόνων τῶν ἑαυτοῦ πάντων ἡτῶν καὶ νόμου καὶ προφητῶν ἀπολελαυκότων τοσούτον ἠυδοκίμησε μᾶλλον, ὅσον οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν. Τί δήποτε; Ὅτι ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς οὐ σφόδρα ἦν μεμεριμνημένος, ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς ὅλον ἑαυτὸν συνέτεινε. Τί ἡδὲ ὁ Μελχισεδέκ; οὐχὶ καὶ αὐτὸς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐγένετο, καὶ τοσούτον ἔλαμψεν, ὥς καὶ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ χρηματίσαι; Καὶ γὰρ ἀμήχανον, καὶ σφόδρα ἀμήχανον, τὸν νήφοντα περι-
 717 οφθῆναί ποτε. ἢ Μὴ δὴ ταῦτα ὑμᾶς θορυβεῖτω· ἀλλ' εἰδότες, ὅτι πανταχοῦ τῆς γνώμης ἐστὶ τὸ κύρος, τὰ ἡμέτερα αὐτῶν περισκοπῶμεν, ὅπως γενοίμεθα βελτίους. Μὴ τὸν θεὸν ἀπαιτῶμεν εὐθύνας, μηδὲ ἐξετάζωμεν, διὰ τί τὸν δεῖνα εἶασε, καὶ τὸν δεῖνα ἐκάλεσε. Καὶ γὰρ ταῦτ' οὐ ποιοῦμεν, οἷον ἂν εἴ τις οἰκέτης προσκεκρουκῶς ἐπεριεργάζοιτο τὴν οἰκονομίαν τοῦ δεσπότου. Ἀθλίε καὶ ταλαίπωρε, δέον φροντίζειν ὑπὲρ τῶν σῶν εὐθυνῶν, καὶ πῶς καταλλάξεις τὸν δεσπότην, εὐθύνας ἀπαιτεῖς ὧν οὐ μέλλεις παρέχειν εὐθύνας, ἐκεῖνα ἑπαπατρέχων, ὧν ἡ ὀφείλεις δοῦναι λόγον.

Τί οὖν πρὸς τὸν Ἕλληνα εἶπω, φησί; Ταῦτα τὰ εἰρημένα.
 B Καὶ σκόπει μὴ τί εἴπῃς πρὸς τὸν Ἕλληνα μόνον, ἀλλὰ καὶ πῶς αὐτὸν διορθώσῃ. Ὅταν σου τὸν βίον ἐξετάζω σκανδαλίζεται ἐκεῖθεν, ἐνταῦθα φρόντισον τί εἴπῃς. Ὑπὲρ μὲν γὰρ ἐκείνου, καὶ σκανδαλίζεται, σὺ λόγον οὐ δώσεις· ἀπὸ δὲ τοῦ βίου τοῦ σου εἰς βλαβὴν, κίνδυνον ὑποστήσῃ τὸν ἔσχατον.
 K Ὅταν ἴδῃ σε περὶ βασιλείας φιλοσοφούντα, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐπτοημένον, καὶ περὶ γεέννης δεδοικότα, καὶ τὰ ἐν-

¹ τὰ παρ' ἑαυτοῦ A.B.D.E.F.H. λοιπὸν τὸ (sic) ἑαυτοῦ inverso ord. C.
² ἐκείνω Veron. Sav. Mor. ἴσ. ἐκείνω Sav. marg. ἐκείνω est in nostris omnibus.
³ διεδέξατο I. ⁴ ἑμέσον pro καὶ ἐν μέσῳ omnes. ⁵ ἔχων A.B.C.D.E.F.H. σχῶν Edd. ⁶ ἔγνω D.E. ⁷ ἐγγόνων A.B.C.D.F.H. Statim αὐτοῦ pro τῶν ἑαυτοῦ I. ⁸ τῶν om. A.B.F.H.I. ⁹ δαὶ A.E. ¹⁰ καὶ σφ. ἀμήχανον om. D.E. ¹¹ μὴ δὴ pro μηδὲ B.C.E.F.H.I. ¹² αὐτῶν] καὶ ἑαυτῶν E. ἑαυτοὺς C. Mox γενοίμεθα idem. ¹³ καὶ] + διὰ τί C. ¹⁴ ἐπεριεργάζεται I. ¹⁵ ὧν] ὧν E. ¹⁶ ex corr. B. Statim οὐ pro σὺ A.D.E.H.I. Mox παρέχειν pro παρέξιν A.B.D.E.F.H.I. In C. locus sic legitur: εὐθύνας ἀπαιτεῖς ὥς οὐ μέλ-
 λων παρασχεῖν εὐθύνας. ¹⁷ ἑπαπατρέχων omnes. παπατρέχεις Edd. ¹⁸ ὀφείλεις δ. λόγον] Sic A.B.C.E.F.H.I. μέλλεις δ. δίκην Edd. ¹⁹ εἰρημένα;] + ναὶ I.
²⁰ ὅταν] + γὰρ C.D.

ταῦθα τρέμοντα δεινὰ, τότε φρόντισον. Ὅταν ταῦτα ὀρῶν ἐγκαλῇ, καὶ λέγῃ· εἰ βασιλείας ἐρᾷς, τί τῶν παρόντων οὐχ C ὑπερορᾷς; εἰ δικαστήριον προσδοκᾷς φοβερὸν, τί τῶν ἐνταῦθα δεινῶν οὐ καταφρονεῖς; εἰ ἀθανασίαν ἐλπίζεις, τί τοῦ θανάτου οὐ καταγελᾷς; ¹ ὅταν ταῦτα λέγῃ, μερίμνησον τί ἀπολογήσῃ. Ὅταν ἴδῃ σε τρέμοντα ζημίαν χρημάτων τὸν τοὺς οὐρανοὺς προσδοκῶντα, καὶ περιχαρῇ ^mγενόμενον ὑπὲρ ἐνὸς ὀβολοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν πάλιν προέμενον ὑπὲρ ἀργυρίου ὀλίγου, τότε φρόντισον· ταῦτα γὰρ ἐστὶ, ⁿταῦτα τὰ τὸν Ἑλληνα σκανδαλίζοντα. Ὡστε εἰ φροντίζεις ^oαὐτοῦ τῆς σωτηρίας, ὑπὲρ τούτων ἀπολογου, μὴ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων. Δι' ἐκεῖνο D μὲν γὰρ τὸ ζήτημα οὐδεὶς ποτε ἐβλασφήμησε τὸν θεόν· διὰ δὲ τὸν πονηρὸν βίον μυρίαί πανταχοῦ βλασφημίαί. ^pΤούτων τοίνυν διόρθον· ἐπεὶ πάλιν ἐρεῖ σοι ὁ Ἑλληὴν· πόθεν ^qμάθω ὅτι δυνατὰ ἐπέταξεν ὁ θεός; ἰδοὺ γὰρ ^rσὺ Χριστιανὸς ὢν ἐκ προγόνων, καὶ ἐντρεφόμενος τῇ καλῇ ταύτῃ θρησκείᾳ, οὐδὲν τοιοῦτον ποιεῖς. Τί οὖν ἐρεῖς; Πάντως ^sἐρεῖς, δεῖξω σοι ἑτέρους ποιοῦντας, μοναχοὺς ἐν ἐρημίαις καθημένους. Εἴτα οὐκ αἰσχύνῃ Χριστιανὸς μὲν εἶναι ὁμολογῶν, πρὸς δὲ ἑτέρους πέμ- (212) πων, ^tὥς οὐ δυνάμενος δεῖξαι ὅτι τὰ Χριστιανῶν ἐπιδείκνυσαι; E Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος εὐθέως ἐρεῖ· οὐκοῦν ποία ^vμοι ἀνάγκη βαδίζειν ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ τὰς ἐρημίας διώκειν; ^wΕἰ γὰρ μὴ δυνατόν ἐν μέσαις στρεφόμενον πόλεσι φιλοσοφεῖν, πολλῇ τῆς πολιτείας ^xταύτης ἢ κατηγορία γένοιτ' ἂν, εἰ μέλλοιμεν τὰς πόλεις ^yἐκλείποντες, ἐπὶ τὰς ἐρήμους τρέχειν. Ἀλλὰ δεῖξόν μοι ἄνθρωπον γυναῖκα ἔχοντα καὶ παιδιά καὶ οἰκίαν, καὶ φιλοσοφούντα. Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν; οὐκ ἀνάγκη κάτω κύπτειν καὶ αἰσχύνεσθαι; Οὐδὲ γὰρ ὁ Χριστὸς οὕτως ἐκέλευσεν· ἀλλὰ ^zπῶς; ¹⁵ “Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,” οὐχὶ τῶν ^aὀρέων, οὐδὲ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς ἀβάτου. 718 Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ κακίζων τοὺς κατελιηφότας τὰ ὄρη, ἀλλὰ θρηνῶν τοὺς ^bοικοῦντας τὰς πόλεις, ὅτι τὴν ἀρετὴν ἐντεῦθεν ἐξήλασαν. Διὸ, παρακαλῶ, τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἐκεῖθεν καὶ

15 Matth. v. 16.

¹ ὅταν] + γὰρ C. Post λέγῃ add. τότε idem. ^m γενόμενον vel γιγνόμενον A.B.D.E.H. ⁿ ταῦτα om. C. ^o αὐτοῦ A.B.C.D.E.F.H. σεαυτοῦ Edd. ^p τοῦτο C. Ita clam dedit Montef. ^q μάθωμεν C. ^r σὺ om. C. ^s ἐρεῖς ὅτι δεῖξω Edd. ὅτι deest in omnibus. ^t ὥς] καὶ ὥς C. ^v μοι om. C. ^w εἰ γὰρ] εἴγε A.D.E.H.I. Mox ἐν μέσαις ταῖς πόλεσι στρ. C. ^x ταύτης om. C. ^y ἐκλείποντες pro ἐκλείποντες A.B.C.D.E.I. ἐκλείποντες (sic) F. ^z πῶς] + οὕτως H. ^a ὀρέων pro ὀρῶν A.B.D.E.F.H.I. οὐχὶ τῶν ὀρέων om. C. ^b οἰκοῦντας A.B.C.D.F.I. κατοικοῦντας Edd.

ἐνταῦθα εἰσαγάγωμεν, ἵνα αἱ πόλεις γένωνται πόλεις. Ταῦτα τὸν Ἑλληνα ὀρθῶσαι δύναται, ταῦτα ἐμυρίων ἀπαλλάξαι σκανδάλων. Ὡστε εἰ βούλει κἀκείνον ἐλευθερῶσαι σκανδάλου, καὶ αὐτὸς μυρίων ἀπολαῦσαι μισθῶν, τὸν βίον διόρθου τὸν ἑαυτοῦ, καὶ πάντοθεν ἀπολάμπειν ἐποίει, “ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ἔργα ἑυμῶν, καὶ ἡδοξάζωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν Β τοῖς οὐρανοῖς.” Οὕτω ^k γὰρ καὶ ἡμεῖς τῆς ἀπορρήτου ^l καὶ μεγάλης ἐκείνης ἀπολαυσόμεθα δόξης· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ.

¹ Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίζαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου ^a καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου ^C χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένον, φανερωθέντος δὲ νῦν, διὰ ^b τε γραφῶν προφητικῶν κατ’ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ θεῷ, ^c διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ^d αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἜΘΟΣ αἰὲ τῷ Παύλῳ εἰς εὐχὰς καὶ δοξολογίας κατακλείειν τὴν παραίνεσιν· οἶδε γὰρ οὐ μικρὰν τὸ πρᾶγμα ἔχον ῥοπήν. Τοῦτο δὲ ἀπὸ φιλοστοργίας καὶ εὐλαβείας ποιεῖν εἴωθε. Καὶ γὰρ φιλόπαιδος καὶ φιλοθέου διδασκάλου τὸ μὴ μόνον λόγῳ ^D παιδεύειν, ἀλλὰ καὶ δι’ εὐχῶν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίαν τοῖς διδασκομένοις εἰσάγειν· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. Ἡ δὲ ἀκολουθία αὕτη ἐστί. “Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίζαι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.” Πάλιν γὰρ ἐκείνων ἔχεται τῶν ἀσθενῶν, καὶ πρὸς αὐτοὺς τρέπει τὸν λόγον. “Ὅτε μὲν γὰρ ἐπετίμα, κοινὴν ἐποιεῖτο τὴν ἐπιτίμησιν· νυνὶ δὲ εὐχόμενος, ὑπὲρ τούτων τίθησι τὴν ἱκετηρίαν. Εἰπὼν δὲ, “στηρίζαι,” ἐπάγει καὶ κατὰ ποῖον τρόπον, “κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.”

¹ CAP. XIV. v. 24—26.

^c μ. ἀπαλλάξαι pro ἀπαλλάξαι μ. omnes. ^d ἑαυτοῦ A.B.F.H.I. σεαυτοῦ D.E. σαντοῦ Edd. ^e ποίει] + κατὰ τὸ εἰρημένον C.D.E. ^f οἱ ἄνθρωποι om. I. ^g ὑμῶν aberat ante Montef. invitis libris. ^h δοξάζωσι C.F. ⁱ ὑμῶν (ἡμῶν H.) accessit ex omnibus. ^k γὰρ om. I. ^l καὶ μ. ἐκείνης pro ἐκείνης καὶ μ. B.E.F.H. ἐκείνης om. A.I. HOM. XXVIII. ^a καὶ om. F. Statim κατὰ τὸ κ. Veron. Sav. Mor. κατὰ om. B.C.D.E.H.I. Mosqq. ^b τε accessit ex omnibus. ^c διὰ om. A. ^d αὐτῷ pro ᾧ A.C.D.E.F.I. Mosqq. Cat.

Τοῦτο δὲ δηλοῦντος ἦν, ὅτι οὐπω ἦσαν βεβαιωθέντες, ἀλλ' ἔ-
 εἰστήκεισαν μὲν, ἔσαλεύοντο δέ. Εἵτα ποιῶν τὸν λόγον
 ἀξιόπιστον, ἐπήγαγε, “^fκαὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ.”
 τοῦτέστιν, ὃ αὐτὸς ἐκήρυξεν. Εἰ δὲ αὐτὸς ἐκήρυξεν, οὐχ ἡμέ-
 τερα τὰ δόγματα, ἀλλ' ἐκείνου ^gοἱ νόμοι. Φιλοσοφῶν δὲ
^hλοιπὸν καὶ περὶ τοῦ κηρύγματος, δείκνυσιν ὅτι πολλῆς εὐερ-
 γεσίας τοῦτο ⁱτὸ δῶρον, καὶ πολλῆς ^kτιμῆς. Καὶ πρῶτον μὲν
 ἀπὸ τοῦ καταγγείλαντος τοῦτο κατασκευάζει, ἔπειτα καὶ ἀπ'
 αὐτῶν τῶν καταγγελλέντων· εὐαγγέλια γὰρ ἦν· πρὸς τούτοις,
 ἀπὸ τοῦ μηδενὶ γνωρίσαι πρὸ ἡμῶν. Τοῦτο γοῦν ἠνίξατο ⁷¹⁹
 εἰπὼν, “κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου.” ὅπερ μεγίστης ¹φιλίας
 σημειῖον ἐστὶ, τὸ μυστηρίων ποιεῖν κοινωνοὺς, καὶ μηδένα πρὸ
 ἡμῶν. “Χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένον, φανερωθέντος δὲ νῦν.”
 Πάλαι μὲν γὰρ προώριστο, ἐφάνη δὲ νῦν. ^mΠῶς ἐφάνη;
 “Διὰ γραφῶν ⁿπροφητικῶν.” Ἐνταῦθα ^oπάλιν τὸν φόβον
 ἐκλύει τοῦ ἀσθενοῦς. Τί γὰρ δέδοικας; μὴ ^pἀποστῆς τοῦ
 νόμου; Τοῦτο βούλεται ὁ νόμος, τοῦτο ἄνωθεν προύλεγεν.
²¹³ Εἰ ^qδὲ ἐξετάζεις διὰ τί νῦν ἐφανερώθη, οὐκ ἀσφαλὲς πρᾶγμα
 ποιεῖς, μυστήρια θεοῦ περιεργαζόμενος, καὶ εὐθύνας ἀπαιτῶν· B
 οὐδὲ ^rγὰρ πολυπραγμανεῖν τὰ τοιαῦτα δεῖ, ἀλλ' ἀγαπᾶν καὶ
 στέργειν. Διὸ καὶ αὐτὸς ἐπιστομίζων τὴν τοιαύτην γνώμην
 ἐπήγαγε, “κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πί-
 στews.” Ὑπακοῆς γὰρ ἡ πίστις δεῖται, οὐ πολυπραγμοσύνης·
 καὶ ὅταν ^sθεὸς ἐπιτάτῃ, πείθεσθαι, οὐ περιεργάζεσθαι χρή.
 Εἵτα καὶ ἐτέρωθεν αὐτοὺς παραθαρρύνει λέγων· “εἰς πάντα
 τὰ ἔθνη γνωρισθέντος.” ^tΟὐδὲ γὰρ σὺ μόνος, ἀλλ' ἡ οἰκουμένη
 πᾶσα οὕτω πιστεύει, οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ θεὸν λαβοῦσα διδά-
 σκαλον. ^vΔιὸ ἐπήγαγε, “διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Οὐκ ἐγνω- C
 ρίσθη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαιώθη· ἀμφότερα δὲ αὐτοῦ ἔργα.
 Διὸ καὶ οὕτως ἀναγνωστέον· “Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι
 διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Καὶ γὰρ, ὅπερ εἶπον, ἀμφότερα αὐτῷ
 ἀνατίθησι· μᾶλλον δὲ οὐκ ἀμφότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν
 τὴν εἰς τὸν πατέρα. Διὸ καὶ ἔλεγεν, “^zΩι ἡ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.” Δοξάζει δὲ πάλιν, τὸ ἀκατάληπτον τῶν

^e εἰστήκεισαν pro ἐστήκεσαν A.B.D.E.F.I. Cat. ^f καὶ] κατὰ F. ^g οἱ
 om. B. ^h λοιπὸν καὶ] καὶ λοιπὸν A.H. λοιπὸν om. I. ⁱ τὸ om. C.I.
 Cat. ^k τῆς τιμῆς Edd. τῆς om. A.B.E.H.I. Cat. ¹ φιλοσοφίας A.H. Veron.
^m πῶς] + δὲ A.D. ⁿ προφητικῶν] διὰ προφητῶν I. ^o πάλιν] δὲ πάλιν E.
 Statim τὸν (τὸν om. A.H.) φόβον ἐκλύει pro ἐκλύει τὸν φ. omnes. ^p ἀπο-
 τοῦ νόμου

στῆς τοῦ ν.] ἀπὸ τῆς προλήψεως (sic) E. ^q δὲ] + καὶ Edd. repugnantibus
 libris et Cat. ^r γὰρ om. I. ^s ὁ θεὸς E. Cat. ^t οὐ Edd. et Cat. οὐδὲ Codd.
^v διὸ καὶ ἐπ. Edd. καὶ om. A.B.C.D.E.F.I.

μυστηρίων τούτων ἐκπληττόμενος. Οὐδὲ γὰρ νῦν ὅτε ἐφάνη, λογισμοῖς αὐτὰ ^ωδυνατὸν καταλαβεῖν, ἀλλὰ διὰ πίστεως ^xἐπι-
 D γνῶναι χρή· ἄλλως ^γγὰρ οὐκ ἔνι. ^zΚαὶ καλῶς εἶπε, “μόνῳ
 σοφῷ θεῷ.” “Ὅταν γὰρ ἐννοήσης, πῶς τὰ ἔθνη εἰσήγαγε καὶ
 ἀνεκέρασε τοῖς πάλοι καταρωθωκόσι, πῶς ἀπεγνωσμένους ἔσωσε,
 πῶς τῆς γῆς ἀναξίους ὄντας εἰς οὐρανοὺς ἀνήγαγε, καὶ τῆς
 παρούσης ζωῆς ἐκπεπτωκότας εἰς τὴν ^aἀθάνατον καὶ ἀπόρρητον
 ἐκείνην εἰσήγαγε, καὶ ὑπὸ δαιμόνων πατουμένους ^bἄγγελοις
 ἐφαιμίλλους ἐποίησε, καὶ παράδεισον ἠνέφξε, καὶ τὰ παλαιὰ
^cκακὰ ἅπαντα ἔλυσε, καὶ ταῦτα ἐν χρόνῳ βραχεί, καὶ δι’ ὁδοῦ
 ῥαδίας καὶ συντομωτάτης· τότε γνώσῃ τὴν σοφίαν, ὅταν ἴδῃς,
 E ὃ μῆτε ἄγγελοι μῆτε ἀρχάγγελοι ἤδεσαν, τοῦτο ἐξαίφνης τοὺς
 ἐξ ἐθνῶν μεμαθηκότας ^dδιὰ Ἰησοῦ. Δέον οὖν θαυμάζειν ^eαὐτὸν
 τῆς σοφίας, ^fκαὶ δοξάζειν αὐτὸν, σὺ δὲ περὶ μικρὰ ^gστρέφη, τῇ
 σκιᾷ προσεδρεύων ἔτι· ὅπερ οὐ σφόδρα ἐστὶ δοξάζοντος. Ὁ
 γὰρ μὴ θαρρῶν αὐτῷ, μηδὲ τῇ πίστει πεποιθὼς, οὐ μαρτυρεῖ
 τῷ μεγέθει τῶν ^hγενομένων. Ἀλλ’ αὐτὸς τὴν ὑπὲρ ἐκείνων
 δόξαν ἀνῆνεγκε, κακείνους εἰς τὸν αὐτὸν ζῆλον ἐνάγων. “Ὅταν
 δὲ ἀκούσης αὐτοῦ λέγοντος, “μόνῳ σοφῷ θεῷ,” μὴ πρὸς
 720 ἀθέτησιν ἰτοῦ υἱοῦ τοῦτο νόμιζε λέγεσθαι. Εἰ ^kγὰρ ἅπαντα
 ταῦτα, ἀφ’ ὧν ἡ σοφία αὐτοῦ δείκνυται, διὰ Χριστοῦ γέγονε,
 καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδὲ ἐν γέγονεν, εὐδηλον ὅτι καὶ τὰ τῆς σοφίας
 ἴσα. Τίνος οὖν ἔνεκεν, “μόνῳ,” εἶρηκε; Πρὸς ἀντιδιαστολὴν
 τῆς κτίσεως ἀπάσης.

Ἀποδοὺς τοίνυν τὴν δοξολογίαν, πάλιν ἀπὸ τῆς εὐχῆς ἐπὶ
 παραίνεσιν χωρεῖ, πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους τρέπων τὸν λόγον,
 καὶ λέγων οὕτως. ²“Ὁφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ ¹δυνατοί.” Ὁφεί-
 λομεν, οὐ χαριζόμεθα. Τί ὀφείλομεν; “Τὰ ἀσθενήματα τῶν
 ἀδυνάτων βαστάζειν.” Εἶδες πῶς ἐπῆρεν αὐτοὺς τοῖς ἐγκωμίοις,
 B οὐχὶ τῷ δυνατοῦς μόνον εἰπεῖν, ^mἀλλὰ καὶ τῷ μεθ’ ἑαυτοῦ
 τάξει ἐκείνους; Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ χρησίμῳ

² CAP. XV. v. I.

^ω κατ. δυνατὸν Edd. et Cat. δυνατὸν κατ. Codd. ^x ἐπιγνῶναι libri omnes et Cat. εἶδέναι Edd. ^γ γὰρ pro δὲ omnes. ^z καὶ accessit ex omnibus. ^a ἀθ. καὶ ἀπ. ἐκείνην A. B. D. F. H. ἀθ. καὶ ἀπ. ἐκείνην ζῶην C. ἀπ. καὶ ἀθ. ἐκείνην E. I. ἀθ. ἐκείνην καὶ ἀπ. Edd. ^b καὶ ἄγγελοις I. ^c κακὰ ἅπαντα pro ἅπαντα κακὰ omnes. ^d διὰ τοῦ Ἰ. Edd. τοῦ deest in omnibus. Post Ἰησοῦ add. τότε εἶσθ τὴν δύναμιν C. D. ^e αὐτὸν τῆς σοφίας] Sic A. B. C. D. E. F. H. τὴν αὐτοῦ σοφίαν I. αὐτοῦ τὴν σοφίαν Edd. ^f καὶ δοξάζειν αὐτὸν om. I. ^g στρέφη—δοξάζοντος] προσεδρεύων τῇ σκιᾷ περιστρέφη I. ^h γινομένων H. ⁱ τοῦ υἱοῦ om. A. F. H. Statim τοῦτο v. pro v. τοῦτο omnes. ^k γὰρ] μὲν γὰρ E. Mox διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ I. ¹ δυνατοί] + τὰ ἀσθ. τῶν ἀδ. βαστάζειν I. ^m ἀλλὰ om. I.

πάλιν αὐτοὺς ἐπισπᾶται, καὶ ^ηἀνεπαχθεῖ. ^οΣὺ μὲν γὰρ δυνα-
 τὸς εἶ, φησὶ, καὶ καταβαίνων οὐδὲν βλάβη· ἐκείνῳ δὲ περὶ
 τῶν ἐσχάτων ὁ κίνδυνος, ἂν μὴ ^ρδιαβαστάζηται. Καὶ οὐκ εἶπε,
 τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλὰ, “τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων,” εἰς ἔλεον
^ιαὐτὸν ἐπισπῶμενος καὶ ἐπικλῶν· ὥς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν,
³ “Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον.” Δυνατὸς
 γέγονας; Ἀπόδος τῷ θεῷ τὴν ἀμοιβὴν τῷ ποιήσαντί σε
 τοιοῦτον· ἀποδώσεις δὲ, τὴν ἀσθενείαν τοῦ ἀρρώστου διορ-
 θούμενος. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀσθενεῖς ἡμεν, ἀλλ’ ὑπὸ τῆς
 χάριτος ἐγενόμεθα δυνατοί. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐνταῦθα δεῖ μόνον
 ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ^τἄλλως ἀσθενούντων· ^ςοἶον ἂν ἀκρό-
 χολός τις ἦ, ἂν ὑβριστής, ἂν ἄλλο τι ^ετοιοῦτον ἔχων ἐλάττωμα,
 διαβάσταζε. ^νΠῶς δ’ ἂν τοῦτο γένοιτο, ἄκουσον τῶν ἐξῆς.
 Εἰπὼν γὰρ, “ὀφείλομεν βαστάζειν,” ἐπήγαγε, “Καὶ μὴ ἑαυ-
 τοῖς ἀρέσκειν. ⁴Ἐκαστος ^ωὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ
 ἀγαθόν, πρὸς οἰκοδομήν.” ^αὉ δὲ λέγει, ^κτοῦτό ἐστι· δυνατὸς
 εἶ; Λαμβανέτω σου πείραν τῆς δυνάμεως ὁ ^γἀσθενής· ἐκείνος ^δ
 μανθανέτω σου τὴν ἰσχύν, ἐκείνῳ ἄρeson. Καὶ οὐχ ἀπλῶς
 (214) εἶπεν, ἄρeson, ἀλλ’, “εἰς τὸ ἀγαθόν.” ^ζκαὶ οὐδὲ ἀπλῶς εἰς τὸ
 ἀγαθόν, ἵνα μὴ λέγῃ ὁ τέλειος, ἰδοὺ γὰρ εἰς τὸ ἀγαθόν ἔλκω,
 ἀλλὰ ^απροσέθηκε, “πρὸς οἰκοδομήν.” ^ωὩστε καὶ πλουτήs, καὶ
^βἐν δυναστείᾳ ἥs, μὴ σαυτῷ, ἀλλὰ ^ετῷ πένητι καὶ τῷ δεομένῳ
 ἄρesκε· οὕτω γὰρ καὶ δόξης ἀπολαύsη τῆς ἀληθοῦs, καὶ ὠφέ-
 λειαν ἐργάsη πολλήν. Ἡ μὲν γὰρ τῶν βιωτικῶν δόξα εὐθέως
^αἀφίπταται· ἡ δὲ τῶν πνευματικῶν μένει, ἂν πρὸς οἰκοδομήν
 τοῦτο ποιῇs. Διὸ παρὰ πάντων τοῦτο ἀπαιτεῖ· οὐ γὰρ ὁ ^ε
 δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ’, “ἐκαστος ^εὑμῶν.” Εἵτα ἐπειδὴ ^ιμέγα
 ἐπέταξε, καὶ τῆς οἰκείας ἐκέλευσε καθυφείναι τελειότητος εἰς τὸ
 διορθῶσαι τὴν ἐτέρου ἀσθενείαν, πάλιν τὸν Χριστὸν ^ςεἰς μέσον
 ἄγει λέγων· ⁵ “Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρeson.” ^ηὅπερ

3 Gal. vi. 1.

4 v. 2.

5 v. 3.

^η ἀνεπαχθεῖ C.D.E.F. et ex corr. B. ἀνεπαχθῶs Edd. ἀνεπαχθῶs (om. και)
 Cat. ^ο σὺ εἰ A. Statim γὰρ om. C. ^ρ βαστάζηται B. ^ι αὐτὸν pro
 αὐτῶν A. B. D. E. F. H. I. αὐτὴν Cat. ^τ ἄλλων E. ἄλλων ἀσθενῶν Cat.
^ς οἶον, ἀκρ. τις ἦν καὶ ὑβριστής καὶ ἄλλο τι C. ^ε τοιοῦτον ἔχων pro ἔχων τοι-
 οῦτον omnes. ^ν πῶς δ’ ἂν τοῦτο γένοιτο] Sic A.B.E.F.H.I. πῶς δ’ ἂν
 γένοιτο τοῦτο D. τοῦτο om. C. πῶς δὲ τοῦτο γένοιτ’ ἂν Edd. ^ω ἡμῶν C.
 D. Cat. ^κ τοῦτέστι H. τοιούτῳ ἐστι B.C.D.I. Mox εἰs pro εἰ C. ^γ ἀσθε-
 νῶν I. Mox ἐκείνῳ ἀρέσκων C. ^ζ καὶ om. B. Statim οὐχ pro οὐδὲ C.
 Haec καὶ οὐδὲ ἀπλῶς εἰς τὸ ἀγαθόν om. A.H. ^α προσέθηκεν, εἰς οἰκοδ. A.
 D.E. ^β ἐν om. B. ἐν δυναστείαις E. ^ε τοῖς δεομένοις καὶ τῷ πένητι
 ἄρesκε C. ^α ἀφίπταται A.B.D.E.F.H.I. ^ε ἡμῶν A.C.D.H.I. Cat.
^ι μέγα om. A.H.I. ^ς εἰς μέσον ἄγει omnes. εἰsάγει μέσον Edd. ^η ὅπερ
 καὶ δεῖ Edd. et Cat. καὶ om. A.B.D.E.F.H.I. Statim ἐποίει C.

ἀεὶ ποιεῖ. Καὶ γὰρ ὅτε περὶ ἐλεημοσύνης ἔλεγεν, ^ιαὐτὸν παρήγαγε λέγων· ⁶“Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ ^κκυρίου, ὅτι δι’ ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν” καὶ ὅτε εἰς ἀγάπην ¹προέτρεπεν, ἐκείθεν προύτρεψεν, εἰπών· “Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἡγάπησεν ἡμᾶς” καὶ ὅτε περὶ τοῦ φέρειν αἰσχύνην καὶ κινδύνους ^mσυνε-
⁷²¹βούλευσεν, ἐπ’ αὐτὸν ⁿκατέφυγε, λέγων· “^αὩς ἀντὶ τῆς προ-
 κειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας.”
 Οὕτω καὶ ἐνταῦθα δείκνυσι καὶ αὐτὸν ^οτοῦτο ποιήσαντα, καὶ
 τὸν προφήτην ἄνωθεν προαναφωνήσαντα· διὸ καὶ ^ρἐπήγαγεν·
 “Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ^εἐπέπεσον ἐπ’ ἐμέ.” Τί δέ
 ἐστίν, “οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν;” Ἐξῆν ^ραὐτῷ μὴ ὀνειδισθῆναι, ἐξῆν
 μὴ παθεῖν ἅπερ ἔπαθεν, εἶγε ἤθελε τὸ ἑαυτοῦ σκοπεῖν· ἀλλ’
 ὅμως οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ τὸ ἡμέτερόν σκοπήσας, τὸ ἑαυτοῦ
 παρείδε. Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ ^ςεἶπεν, ἑαυτὸν ἐκένωσεν; “Ὅτι
^Bοὐ τοῦτο ^εἐβούλετο δεῖξαι μόνον, ὅτι ἄνθρωπος γέγονεν, ἀλλ’
 ὅτι καὶ ὑβρίσθη, καὶ πονηρὰν παρὰ πολλοῖς ἔλαβε δόξαν,
 ἀσθενὴς εἶναι νομισθεῖς. ⁷“Εἰ γὰρ υἱὸς εἶ, ^νφησὶ, τοῦ θεοῦ,
 κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ” καὶ, “^ρἌλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ
 δύναται σῶσαι.” Διὸ πράγματος ἐμνημόνευσε χρησιμεύοντος
 αὐτῷ εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν, καὶ δείκνυσι πολλῷ πλεόν οὐ
 ἐπηγγέιλато. Οὐ γὰρ τὸν ^ωΧριστὸν δείκνυσιν ὀνειδισθέντα
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα. “Οἱ ὀνειδισμοὶ ^χγὰρ τῶν
 ὀνειδιζόντων σε, φησὶν, ἐπέπεσον ἐπ’ ἐμέ.” ^αὉ δὲ λέγει,
 τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν συνέβη καινὸν, ^νοὐδὲν ξένον. Οἱ γὰρ
 ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ^zμελετήσαντες αὐτὸν ὀνειδίζουσιν, οὗτοι καὶ κατὰ
^Cτοῦ παιδὸς ἐμάνησαν. Ταῦτα δὲ ἐγράφη, ἵνα ^αμιμώμεθα.
 Ἐνταῦθα αὐτοὺς καὶ εἰς πειρασμῶν ὑπομονὴν ἀλείφει λοιπόν.
⁸“Ὅσα γὰρ προεγράφη, φησὶν, εἰς διδασκαλίαν ἡμῶν προε-
 γράφη· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ^βτῆς παρακλήσεως τῶν γρα-

6 2 Cor. viii. 9. Ephes. v. 25. Hebr. xii. 2. 7 Matth. xxvii. 40, 42. 8 v. 4.

^ι αὐτὸν π. λέγων] ἔφη A.H.I. Statim γιν. γὰρ τὴν χ. C. ^κ κυρίου] + ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ C.D.E. ¹ προύτρεπεν A.B.E. Mox προέτρεψεν D. ^m συνε-
 βούλευσεν pro συνεβούλευεν A.B.D.E.F.H.I. ⁿ κατέφυγε A.F.I. ^ο τοῦτο]
 τὸν I. ^ρ ἐπήγαγε] + καθὼς γέγραπται Edd. repugnantibus libris. ^α ἐπέπεσαν
 bis H.I. ^τ αὐτὸν C. Mox ἐξῆν αὐτῷ μὴ π. E. ^ς εἶπεν] + ἄνθρωπος γέγονεν
 ἀλλ’ ex corr. F. ^ε βούλεται C. ^ν φησὶ post σταυροῦ vulgo legitur,
 invitis libris A.B.D.E.F.H.I. ^ω Χριστὸν] υἱὸν C.D.E. ^χ γὰρ] + φησὶ E.
 Mox φησὶν ἐπέπ. pro ἐπέπ. φησὶν A.B.D.F.H.I. Cat. ἐπέπ. ἐπ’ ἐμέ, φησὶν C.
 φησὶν om. E. ^ν οὐδὲ H. ^z μ. αὐτὸν ὀνειδίζουσιν libri omnes et Cat.
 ὀνειδίζειν αὐτῷ μ. Edd. ^α μιμώμεθα] + τὸν Χριστὸν in marg. B. ἵνα μὴ
 μιμώμεθα ἐνταῦθα αὐτοὺς. καὶ εἰς π. ὕ. Veron. ἵνα ^{μῃ} μιμησώμεθα αὐτοὺς. καὶ εἰς
 π. ὕ. (add. ἐνταῦθα in marg. ante αὐτοὺς) C. ^β τῆς ante παρακλήσεως bis om.
 H. Mox ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν idem.

φῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.” Τουτέστιν, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν· ποικίλοι γὰρ οἱ ἀγῶνες ἔσωθεν, ἔξωθεν ἵνα νευρούμενοι καὶ παρακαλούμενοι παρὰ τῶν γραφῶν, ὑπομονὴν ἐπιδειξώμεθα· ἵνα ἐν ὑπομονῇ ἔζῳντες, μένωμεν ἐπὶ τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλων ἐστὶ κατασκευαστικά, ἡ ὑπομονὴ τῆς ἐλπίδος, ἡ ἐλπίς τῆς ὑπομονῆς· ἅπερ ἀμφοτέρα ἀπὸ τῶν γραφῶν γίνεται. D

Εἶτα πάλιν εἰς εὐχὴν ^aπεριτρέπει τὸν λόγον, λέγων· ⁹ “Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῶκε ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, ^eκατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὰ παρ’ ἑαυτοῦ, καὶ ^fτὰ ὑποδείγματα ἐπήγαγε τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν προσέθηκε μαρτυρίαν, ^gδεικνύς ὅτι μετὰ τῶν γραφῶν καὶ αὐτὸς πάλιν δίδωσι τὴν ὑπομονήν, ^hδιὰ τοῦτο ἔλεγεν, “Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῶκε ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν.” Τοῦτο γάρ ἐστιν ⁱἀγάπης, ὃ περὶ ἑαυτοῦ τις φρονεῖ, τοῦτο καὶ περὶ τοῦ ἄλλου. Εἶτα πάλιν δεικνύς, ὅτι οὐχ ^Eἀπλῶς ἀγάπην ζητεῖ, ἐπήγαγε, “κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν” ὃ πανταχοῦ ποιεῖ, ^kἐπειδὴ ἔστι καὶ ἑτέρα ἀγάπη. Καὶ ^lτί τὸ κέρδος τῆς συμφωνίας; ¹⁰ “Ἴνα ὁμοθυμαδὸν, ^mφησὶν, ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζετε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, “ἐν ἐνὶ στόματι,” ἀλλὰ καὶ μιᾷ ⁿψυχῇ τοῦτο ποιεῖν ἐκέλευσεν. Εἶδες ^oπῶς τὸ σῶμα ἥνωσεν (215) ἅπαν, καὶ πῶς τὸν λόγον κατέκλεισε πάλιν εἰς δοξολογίαν, ὅθεν καὶ ^pἐνάγει μάλιστα εἰς ὁμόνοιαν ^rκαὶ συμφωνίαν; Εἶτα πάλιν ἐντεῦθεν τῆς αὐτῆς παραινέσεως ἔχεται λέγων· ¹¹ “Διὸ ⁷²²προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ^qἡμᾶς, εἰς δόξαν θεοῦ.” Πάλιν τὸ παράδειγμα ἄνωθεν, καὶ τὸ κέρδος ἄφατον· μάλιστα γὰρ τὸν θεὸν τοῦτο δοξάζει τὸ ^rσυμπεφράχθαι. Ὡστε καὶ ^sἀλγῶν ὑπὲρ ^tαὐτοῦ διαστασιάξης πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐνόησας ὅτι καταλύσας τὴν ὀργὴν τὸν δεσπότην σου δοξάζεις, καὶ μὴ διὰ τὸν ἀδελφὸν, δι’ αὐτὸ γοῦν τοῦτο καταλλάγηθι· μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο πρῶτον. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς τοῦτο ἄνω καὶ κάτω στρέφει, καὶ τῷ πατρὶ διαλε-

9 v. 5.

10 v. 6.

11 v. 7.

^c ζήσαντες C. ^d τρέπει A.B.E.F.H.I. Cat. προτρέπει C. ^e κατὰ ἡν ^{x̄n} (saepius) C.D. ^f τὸ ὑπόδειγμα C. ^g δείκνυσιν C. ^h διὰ τοῦτο] διὸ C. ⁱ ἀγάπη D.E. ^k ἐπειδὴ] + γὰρ C. ^l τί om. A.H.I. ^m φησὶν om. C. ⁿ πῶς] ποῦ bis C. Veron. ^o ἐντρέπει C. Veron. ^p καὶ] τε καὶ H. Mox ἐντεῦθεν om. C. ^q ἡμᾶς omnes. ἡμᾶς Edd. ^r συμπεπλέχθαι C. ^s ἄκων omnes. ἀλγῶν Edd. ἄγαν Cat. ^t αὐτοῦ pro αὐτοῦ A. D. E. F. H. Cat. ὑπὲρ αὐτοῦ om. C.

Β γόμενος ἔλεγεν ¹² “Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, ὡς ἐάν ᾧσιν ἔν.”

^ω Πειθώμεθα τοῖνυν, καὶ συνάπτωμεν ἑαυτοὺς ἀλλήλοις. Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλὰ πάντας διεγείρει. Καὶ βούληταί τις ἀπορραγῆναί σου, ^κμὴ σὺ ἀπορραγῆς, μηδὲ τὸ ψυχρὸν ἐκείνο φθέγγῃ ῥήμα, ἐάν φιλή με, φιλῶ ^γἐάν μὴ φιλή με ^ζὁ ὀφθαλμὸς ὁ δεξιὸς, ἐξορύττω αὐτόν. Σατανικὰ γὰρ ^αταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ τελωνῶν ἄξια, καὶ τῆς Ἑλλήνων μικροψυχίας. Σὺ δὲ ὁ πρὸς μείζονα κληθεῖς πολιτείαν, καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐγγραφεῖς, μειζύνων ὑπεύθυνος εἰ νόμων. Μὴ ^Βδὴ λέγε ταῦτα, ἀλλ’ ὅταν σε μὴ βούληται φιλεῖν, τότε πλείονα ἐπιδείκνυστο τὴν ἀγάπην, ἵνα αὐτὸν ἐπισπᾷ. Καὶ γὰρ μέλος ἐστί· τὸ δὲ μέλος ὅταν ὑπὸ τινος ἀνάγκης ^εἀποσχίζηται τοῦ λοιποῦ σώματος, πάντα ^δποιούμεν ὥστε ἐνώσαι πάλιν αὐτὸ, καὶ πλείονα πρόνοιαν ἐπιδεικνύμεθα τότε. Καὶ γὰρ πλείων ὁ μισθὸς, ὅταν μὴ βουλόμενον φιλεῖν ἐφελκύσῃ. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἀρίστου κελεύει καλεῖν τοὺς μὴ δυναμένους ἡμῖν ἀντιδούναι, ἵνα αὐξήθῃ τὰ τῆς ἀντιδόσεως· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ φιλίας τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Ὁ μὲν γὰρ φιλούμενος καὶ φιλῶν ^Δἀπέδωκε σοι τὴν ἀμοιβήν· ὁ δὲ φιλούμενος καὶ μὴ φιλῶν, ^ετὸν θεὸν ἀνθ’ ἑαυτοῦ σοι χρεώστην κατέστησε. ^εΚαὶ χωρὶς δὲ τούτων, ὅταν μὲν φιλή ^εσε, οὐ πολλῆς δεῖται τῆς σπουδῆς· ὅταν δὲ ^ημὴ φιλή, τότε σου χρεῖαν ἔχει τῆς ἀντιλήψεως. Μὴ τοῖνυν τὴν αἰτίαν τῆς σπουδῆς αἰτίαν ποιῶν ῥαθυμίας, μηδὲ ἰλέγε, ἐπειδὴ νοσεῖ, διὰ τοῦτο ^καὐτοῦ ἀμελῶ· καὶ γὰρ νόσος ἐστὶν ἡ κατάψυξις τῆς ἀγάπης· ἀλλὰ σὺ θερμανον τὸ καταψυχθέν. Τί οὖν ^ιἀν μὴ θερμαίνεται, φησί; Μένε τὰ σαντοῦ ποιῶν. Τί οὖν ^{αν} μειζύνως διαστρέφεται; Πάλιν μείζονά ^Εσοι τὴν ἀντίδοσιν προξενεῖ, καὶ ^μτοσοῦτῳ μᾶλλον ^νδείκνυσσι τοῦ Χριστοῦ ^ομιμητήν. Εἰ γὰρ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, γνώ-

¹² Joan. xvii. 21.

^γ ἐάν ᾧσιν ἔν om. A. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης, καὶ τοῦ δεῖν φιλεῖν καὶ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς. Veron. ^κ μὴ καὶ σὺ Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.H.I. Flor. p. 4. (Tom. xii. p. 433 D.) ^γ ἐάν]+δὲ A.B.F.H. Flor. ^ζ ὁ ὀφθ. (+μου C.) ὁ δ. omnes. ὁ δ. ὀφθ. Edd. ^α ταῦτα τὰ ρ. A.B.C.D.F.I. τὰ ρ. ταῦτα Ε. ταῦτα ῥήματα Veron. Sav. Mor. τὰ ρ. ταῦτα edidit Montef. ^β δὴ pro δὲ D.E.I. ^ε σχίζηται I. ^δ ποιῶμεν B.F.H. ^ε τὸν θ. ἀνθ’ ἑαυτοῦ pro ἀνθ’ ἑαυτοῦ τὸν θ. A.B.D.E.F.H.I. ^ε καὶ χ. δὲ τούτων] Sic B.F.I. Flor. καὶ χ. τούτων δὲ A.H. χ. δὲ τούτων D.E. καὶ τούτων C. καὶ χ. τούτων Edd. ^ε σε]+τις C. Haec ὅταν μὲν—σπουδῆς om. I. Tum ὅταν σε μὴ φ. idem. ^η μὴ om. C. ^ι λέγε]+ὅτι A.E. Flor. ^κ αὐτὸν C. ^ι ἀν pro ἐάν A.B.D.E.H.I. ^μ τοσοῦτῳ pro τοσοῦτον A.B.F.I. et ex corr. H. πολλῶ D.E. ^ν δείκνυσσι]+σε B. ^ο μαθητὴν C.D.

ρισμα μαθητῶν¹³ “Ἐν τούτῳ γὰρ γινώσκονται, ῥησι, πάντες, ὅτι μαθηταὶ μου ἐστέ, ἐὰν ἀγαπάτε ἀλλήλους” τὸ τὸν μισοῦν-
 τα φιλεῖν, ἐννόησον ἡλίκον. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης σου ἡμι-
 σοῦντας ἐφίλει καὶ παρεκάλει· καὶ ὅσῳ ἀσθενεῖς ἦσαν, τοσοῦτω
 μᾶλλον αὐτῶν ἐπεμελείτο, καὶ ἐβόα λέγων, ¹⁴ “Οὐ χρεῖαν
 ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ’ οἱ κακῶς ἔχοντες.” καὶ
 τραπέζης ἡξίου τῆς αὐτῆς τελώνας καὶ ἀμαρτωλοῦς· καὶ ὅσην
 αὐτὸν ἠτίμασαν ἀτιμίαν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος, τοσαύτην περὶ ⁷²³
 αὐτοὺς ἐπέδειξατο τιμὴν καὶ κηδεμονίαν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ
 πλείονα. Τοῦτον καὶ σὺ ζήλωσον. Οὐδὲ γὰρ μικρόν ἐστι τὸ
 κατορθούμενον, ἄλλ’ οὐ χωρὶς οὐδὲ ὁ μαρτυρῶν θεῷ σφόδρα
 δύναται ἀρέσαι, καθὼς ὁ Παῦλός φησι. Μὴ τοίνυν λέγε,
 ὅτι μισοῦμαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ φιλῶ· διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα
 φιλεῖν ὀφείλεις. Ἄλλως δὲ οὐδὲ ἐνι φιλοῦντα μισεῖσθαι
 ταχέως, ἀλλὰ καὶν θηρίον ἢ τις, τοὺς φιλοῦντας φιλεῖ ¹⁵ “Τοῦ-
 το γὰρ καὶ οἱ ἐθνικοὶ, φησὶ, καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσιν.” Εἰ δὲ
 τοὺς φιλοῦντας ἕκαστος φιλεῖ, τοὺς μετὰ τοῦ μισεῖσθαι φι- B
 λοῦντας τίς οὐκ ἂν ἀγαπήσειε; Τοῦτο τοίνυν ἐπιδείξει, καὶ μὴ
 παύσῃ λέγων ^z τουτὶ τὸ ῥῆμα, ὅτι ὅσῳ ^a ἂν μισῆς, οὐ παύσομαί
^b σε φιλῶν, καὶ πᾶσαν φιλονεικίαν ἐχάλασας, ^c πᾶσαν ψύξιν
 ἐξέβαλες. Ἡ γὰρ ἀπὸ φλεγμονῆς γίνεται τὸ νόσημα τοῦτο,
 ἢ ἀπὸ ψυχρότητος· ἀλλ’ ἀμφοτέρω ^d τῆς ἀγάπης ἢ δύναμις
 διορθοῦν εἴωθε τῇ θερμότητι. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς αἰσχροῦς ἐρῶντας
 ῥαπιζομένους, ἐμπτυομένους, ὀνειδιζομένους, μυρία πάσχοντας
 δεινὰ ὑπὸ τῶν πορνευομένων γυναικῶν ἐκείνων; Τί οὖν; ἐξέλυσε C
 (216) ^e τούτων τὸν ἔρωτα ^f τὰ τῶν ὕβρεων; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ
 μᾶλλον ἀνῆψε. Καίτοιγε αἱ μὲν ταῦτα ποιοῦσαι μετὰ τοῦ
 πορνεύεσθαι καὶ ἀσήμου γένους εἰσὶ καὶ εὐτελοῦς, οἱ δὲ πάσχον-
 τες πολλάκις λαμπροὺς ἔχουσι προγόνους ἀριθμεῖν, καὶ πολλὴν
 ἄλλην περιφάνειαν λέγειν· ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτοὺς

¹³ Joan. xiii. 35.

¹⁴ Matth. ix. 12.

¹⁵ Ibid. v. 46.

^p φησὶ πάντες pro πάντες φησὶν A.B.E.F.H.I. Statim ὅτι μ. μου ἐστέ om-
 nes. ὅτι ἐμοὶ μ. ἐστε Edd. ^a μισοῦντας] μισοῦντά σε A.I. ^r ὅσῳ] +
 μᾶλλον C. Mox τοσοῦτον H. ^s αὐτῆς] ἰσ. αὐτοῦ Sav. marg. ἐαυτοῦ C.
 αὐτοῦ tacite dedit Montef. ^t ἠτίμασαν B.D.H.I. ἠτίμασεν Edd. Mox
 οἱ τῶν Ἰ. δῆμοι I. ^v καὶ om. B. ^w ἀλλ’ οὐ χωρὶς—ἀρέσαι] ἀλλ’ οὐ
 χωρεῖς; οὐδὲ μαρτυρῶν δύνασθαι σφ. ἀρέσαι θεῷ C. ^x θεῷ σφ. δ. ἂ. (ἂ. δ.
 D.) pro σφ. δ. ἂ. θεῷ A.B.D.E.F.H.I. ^y δὲ] +καὶ C. Mox μετὰ τὸ μ. C.D.
^z τουτὶ pro τοῦτο A.B.C.D.E.F.H. ^a ἂν με μισήσης Edd. με deest in om-
 nibus. μισῆς pro μισήσης A.B.E.F.H.I. ^b σε superscript. in A. ^c καὶ
 πᾶσαν Edd. καὶ om. A.B.C.D.E.H.I. Statim ψύξιν (sic) ἐξέβαλες pro ψυχὴν
 ἐμάλαξας omnes. ^d τῆς ἀγ. ἢ δ. pro ἡ τῆς ἀγ. δ. omnes. ^e τούτων pro
 τούτων A.B.D.H.I. et ex corr. E. ^f τὰ τῶν ὕβ.] ἡ τῶν ὕβ. ἀτιμία C. τὰ
 om. H. ^g οὐδὲν τούτων omnes. οὐδὲ τοῦτο Edd.

ἐκλίνει, οὐδὲ ἀφίστησι τῆς ἐρωμένης. Εἴτα οὐκ αἰσχυρόμεθα, ὅσῃν ὁ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων ἔρως ἰσχύον ἔχει, ταύτην οὐ δυνάμενοι περὶ τὴν κατὰ θεὸν ^hδείξαι φιλίαν; Οὐκ ἐννοεῖς, **D** ὅτι τοῦτο μέγιστόν ἐστιν ὄπλον κατὰ τοῦ διαβόλου; ⁱοὐ συννοῶς, ὅτι παρέστηκεν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἔλκων πρὸς ἑαυτὸν τὸν μισούμενον, ^kκαὶ βουλόμενος πλεονεκτῆσαι τὸ μέλος; σὺ δὲ ^lπαρατρέχεις, καὶ τὸ ἔπαθλον προδίδως τῆς μάχης; Καὶ γὰρ ἔπαθλον ὁ ἀδελφὸς ἐν τῷ μέσῳ κείται· ^mκἂν περιγένη, σὺ τὸν στέφανον ἔλαβες· ἂν δὲ ῥαθυμῆσης, ἀσπεφάνωτος ἀνεχώρησας. Παῦσαι ⁿτοίνυν τὸ Σατανικὸν ἐκεῖνο φθεγγόμενος ῥῆμα, ὅτι ἐὰν ^oὁ ὀφθαλμὸς μου μισῇ με, οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν ^pδύναμαι. Οὐδὲν γὰρ αἰσχυρότερον τοῦ ῥήματος τούτου, καίτοιγε εὐγενοῦς αὐτὸ ψυχῆς ^qεἶναι δείγμα τίθενται **E**οὶ πολλοί· ἀλλ' οὐδὲν ^rτούτου δυσγενέστερον, ^sοὐδὲν ἀνοητότερον, ^tοὐδὲν μωρότερον. Διὸ δὴ μάλιστα καὶ πενθῶ, ὅτι τὰ τῆς κακίας ἀρετῆς εἶναι ^vνομίζεται, καὶ τὸ ὑπερορᾶν καὶ καταφρονεῖν, λαμπρὸν ^wἔδοξεν εἶναι καὶ σεμνόν· ὅπερ μεγίστη παγίς ἐστι τοῦ διαβόλου, τὸ καὶ ἀγαθὴν ^xπεριτιθέναι δόξαν τῇ πονηρίᾳ· ^yδιὸ καὶ δυσεξάλειπτος γίνεται. Καὶ γὰρ πολλῶν ἔγωγε ἤκουσα σεμνυνομένων ἐπὶ τῷ μὴ προσίεσθαι τοὺς ἀποστρεφόμενους αὐτούς· καίτοιγε ὁ δεσπότης σου ^zκαὶ ἐγκαλλωπίζεται τούτῳ. Ποσάκις ^aαγοῦν αὐτὸν διέπτυσαν ἄνθρωποι; ποσάκις ἀπεστράφησαν; αὐτὸς δὲ οὐ παύεται ἐπιτρέχων. Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι οὐ δύναμαι ^bπροσιεσθαι τοὺς μισούντας, ἀλλ' εἰπὲ, ὅτι οὐ δύναμαι διαπτύσαι τοὺς διαπτύοντας. Τοῦτο ^cτοῦ 724 μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ τὸ ῥῆμα, ὡς τό γε ἕτερον τοῦ διαβόλου τοῦτο λαμπροῦς ^dποιεῖ καὶ ἐνδόξους, ὡς τό γε ἕτερον αἰσχυροῦς καὶ καταγελάστους. Διὰ τοῦτο ^eθαυμάζομεν Μωϋσέα, ὅτι ^fκαὶ τοῦ θεοῦ λέγοντος, ¹⁶“Ἐασόν με, καὶ θυμωθεὶς ἐκτρίψω αὐτούς,” οὐκ ἠδυνήθη διαπτύσαι τοὺς πολλάκις αὐτὸν ἀπο-

16 Exod. xxxii. 10, 32.

^h δείξαι pro ἐπιδείξαι A.B.D.E.F.I. ⁱ οὐχ ὁρᾷς I. ^k καὶ om. D.E.
^l παρέχεις B. ^m κἂν γὰρ π. Edd. γὰρ deest in omnibus. ⁿ τοίνυν om. I.
^o ὁ ὀφθαλμὸς A.B.C.D.E.F.I. ὁ ἀδελφὸς Veron. Sav. ἀδελφὸς sine artic.
Mor. Ben. ^p δύναμαι A.D.E.I. δύνωμαι B.F.H. βούλομαι Edd. ^q εἶναι
δείγμα pro δείγμα εἶναι B.C.D.E.F.H.I. τίθενται οἱ π. δείγμα εἶναι hoc ord. A.
^r τούτου pro τούτων A.B.D.E.F.H.I. ^s οὐδὲν pro οὐδὲ A.B.D.F.I. ἢ ἀνοητ.
E. ^t οὐδὲν (οὐδὲ C.) μωρότερον omnes. οὐδὲ ὁμότερον Edd. ^v νομίζεται]
Sic F.I. νομίζετε A.B.C.D.E.H. νομίζουνσιν οἱ πολλοὶ Edd. ^w ἔδειξεν C.
^x περιτιθέναι omnes. περιθεῖναι Edd. ^y διὸ om. I. Statim δυσέκλειπτος C.
^z καὶ om. I. ^a οὖν A.B.E.F.H.I. Mox οἱ ἄνθρωποι B.E. ^b προσίεσθαι]
ἰδεῖν I. Mox εἰπὲ om. idem. ^c τοῦ μαθ. omnes. τοῦ Χριστοῦ B.C.D.E.H.
μαθητοῦ Χριστοῦ absque articulis Veron. Sav. Mor. ^d ποιεῖ pro ἐποίει A.B.
C.D.E.F.H. ^e θαυμάζομεν B.F.H. ^f καὶ om. C.

στραφέντας, ἀλλ' ἔλεγεν, “Εἰ μὲν εἰς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· ^hἐπεὶ καὶ ἐξάλειψον.” Θεοῦ γὰρ ἦν φίλος καὶ μιμητής. ^kΜὴ δὴ σεμνυνόμεθα ἐφ' οἷς ἐγκαλύπτεσθαι δεῖ, μηδὲ λέγωμεν τὰ τῶν ἀγοραίων ^lτούτων καὶ σεσυρμένων ἀνθρώπων, ^mοἷδα καταπτύσαι μυρίων· ἀλλὰ καὶ ἄλλος λέγει, καταγελῶμεν καὶ ἐπιστομίζωμεν, ὅτι καλλωπίζεται ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι ἔδει. Τί λέγεις, εἰπέ μοι; καταπτύεις ἀνθρώπου πιστοῦ, οὗ ⁿἀπίστου ὄντος οὐ κατέπτυσεν ὁ Χριστός; Τί λέγω, οὐ κατέπτυσεν; Οὕτω μὲν οὖν αὐτὸν ^pἐφίλησεν αἰσχρὸν ὄντα καὶ δυσειδῆ, ὡς καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἶτα αὐτὸς ^qμὲν οὕτως ἐφίλησε καὶ τοιοῦτον ὄντα, σὺ δὲ ^rνῦν, ὅτε ὡραῖος ἐγένετο καὶ θαυμαστός, διαπτύεις, εἰπέ μοι, μέλος ὄντα ^sΧριστοῦ, καὶ σῶμα γενόμενον δεσποτικόν; Οὐκ ἐννοεῖς τί φθέγγῃ; οὐκ αἰσθάνῃ οἷα τολμᾷς; Κεφαλὴν ἔχει τὸν Χριστὸν, καὶ τρά- ^Cπεζαν, καὶ ἱμάτιον, καὶ ζῶην, καὶ φῶς, καὶ νυμφίον, καὶ πάντα ἐστὶν ἐκεῖνος αὐτῷ, καὶ τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι διαπτύω τοῦτον; καὶ οὐ ^tτοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίους ἐτέρους μετ' αὐτοῦ; Ἐπίσχε, ἄνθρωπε, ^vπαῦσαι τῆς μαϊνίας· ἐπίγνωνθι τὸν ἀδελφόν· μάθε ὅτι ἀνοίας ταῦτα τὰ ῥήματα καὶ παραπληξίας, καὶ λέγε τὰναντία, ὅτι καὶ μυριάκις με διαπτύῃ, ἐγὼ οὐκ ἀποστήσομαι. Οὕτω καὶ τὸν ἀδελφὸν κερδανείς, καὶ εἰς δόξαν ^wτοῦ θεοῦ βιώσῃ, καὶ τῶν μελλόντων ^xμεθέξεις ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

^ε ἀφεις B.E.F. ^h ἐπεὶ omnes. εἰ δὲ μὴ Edd. ⁱ ἦν φ. pro φ. ἦν omnes. ^k μὴ δὴ pro μηδὲ B.F. Mox ἐφ' οἷς A. B. C. D. E. F. I. ἐν οἷς Edd. ^l τούτων om. C. ^m οἷδα] ὡς οὐδὲ τοιούτων C. ⁿ ἄλλος τοῦτο λέγει Edd. τοῦτο om. B.C.D.F.H.I. ^p τις pro τοῦτο E. ^q ἀπίστου ὄντος] ἀπιστοῦντος A.C.E.H.I. ^r ἐφίλησεν post δυσειδῆ vulgo legitur, repugnanti-
bus libris. Post ἐφίλησεν, καίτοι add. I. Statim αἰσχρὸν pro ἐχθρὸν omnes. ^s μὲν] + οὖν αὐτὸν C. ^t νῦν om. I. ^u Χριστοῦ sine artic. A.B.D.E. F.H.I. ^v τοῦτο pro τοῦτον A.C.D.E.F.H.I. ^w παῦσαι A.B.C.D.E.F.H. καὶ ἀνάπανσαι Edd. ἐπίσχε καὶ ἀνάπανσαι (om. ἄνθρωπε) Veron. ^x τοῦ om. C.D.H. et ante corr. B. Statim βιώσεις C. ^y μεθ. ἀγαθῶν pro ἀγαθῶν μεθ. omnes.

D

ΛΟΓΟΣ ΚΘ.

¹ Λέγω ^α δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.

ΠΑΛΙΝ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κηδεμονίας ^β ἡμῖν διαλέγεται, (217) ἔτι τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ἐχόμενος, καὶ δεικνὺς ὅσα ἐποίησεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ^ε ὅπως οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσε. Καὶ μετὰ ^δ τούτου Εὐκαίειν κατασκευάζει, ^ε ὅτι μειζόνων εἰσὶν οἱ ἐξ ἔθνων ὀφειλῆται τῷ θεῷ. Εἰ δὲ μειζόνων εἰσὶ, δίκαιοι ἂν εἶεν φέρειν ^ι τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων. Ἐπειδὴ ^ε γὰρ σφόδρα ἐκείνων καθήψατο, ἵνα μὴ τούτους ἐπάρῃ τοῦτο, καταστέλλει πάλιν αὐτῶν ^β τὴν ἀπόνοιαν, ἐκείνοις μὲν ἐξ ἐπαγγελίας πατέρων δεικνὺς ^ι διδόμενα τὰ ἀγαθὰ, τοῖς δὲ ἐξ ἔθνων, ἐξ ^κ ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας μόνης. Διὸ καὶ ἔλεγε· “Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν.” Ἴνα δὲ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, αὐτῶν πάλιν ^ι ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων, ἵνα μάθῃς τί ἐστὶ τὸ “ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν Χριστὸν διάκονον 725 περιτομῆς, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας ^μ τῶν πατέρων.” Τί ποτ’ οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον; Ἐπαγγελία πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἦν γεγενημένη ^η ἢ λέγουσα· ² “Σοὶ δώσω τὴν γῆν ^ο καὶ τῷ σπέρματί σου, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη.” Ἀλλ’ ἐγένοντο κολάσεως ὑπεύθυνοι μετὰ ταῦτα οἱ τοῦ σπέρματος ^ρ τοῦ Ἀβραὰμ ἅπαντες. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν αὐτοῖς κατειργάζετο παραβαινόμενος, καὶ τῆς ἐπαγγελίας ^ι ἀπεστέρει λοιπὸν ἐκείνης τῆς τῶν πατέρων. Παραγενόμενος τοίνυν ὁ υἱὸς συνέπραξε τῷ πατρὶ, εἰς τὸ τὰς ἐπαγγελίας ^β ἐκείνας ἀληθεῦσαι καὶ εἰς τέλος ἐξελθεῖν. Πάντα γὰρ τὸν νόμον πληρώσας, ἐν ᾧ καὶ περιτομὴν, καὶ ^σ ταύτη καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ τῆς κατάρας ἀπαλλάξας τῆς ἐπὶ τῇ παραβάσει, οὐκ ἀφῆκε διαπεσεῖν τὴν ἐπαγγελίαν. Ὅταν οὖν λέγῃ, “διάκονον

1 CAP. XV. v. 8.

2 Gen. xii. 7. xxii. 18.

Hom. XXIX. ^α δὲ] γὰρ C. Ἰησοῦν om. idem. ^β ἡμῖν accessit ex omnibus. ^ε ὅπως A.E.F.H.I. Cat. πῶς Edd. ^δ τοῦτο D.E. ^ε ὅτι μειζόνων—δίκαιοι] ὅτι ἐπειδὴ μειζόνων ἔτυχον, δίκαιοι I. οἱ ἐξ ἔθνων om. H. ^ι τοὺς ἀσθ. τοὺς ἐξ Ἰ. omnes. τοὺς ἐξ Ἰ. ἀσθενεῖς Edd. ^ε γὰρ] δὲ B.D.E.F. Statim σφόδρα om. C. ^η τὸ φύσημα. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐξ C. ^ι διδόμενα τὰ ἀγαθὰ] ἀγαθὰ τὰ διδόμενα B.D.E.F.H.I. Cat. et ante corr. A. τὰ ἀγαθὰ διδόμενα ex corr. A. ^κ ἐλέους pro ἐλέου A.B.D.E.F.H.I. Mox ἐλέους A.B.C. D.E.H. ἐλέου Edd. et Cat. ^ι ἄξιον ἀκοῦσαι omnes. ἀκουσον Edd. ^μ τῶν πατέρων om. C. ^η ἢ accessit ex omnibus. ^ο καὶ τῷ σπ. σου om. C. Mox εὐλογηθήσονται C. ἐνευλογηθήσεται I. ^ρ τοῦ assumptum ex A.B.C.D. E.F.H. ^ι λοιπὸν ἐστέρει hoc ord. C. ^β ἐκείνας om. H. ^σ ταύτην A.C.H.I. Statim καὶ om. C.E.

περιτομῆς," τοῦτο λέγει, ὅτι ἐλθὼν, καὶ πάντα τὸν νόμον πλη-
 ρώσας, καὶ περιτμηθεὶς, καὶ γενόμενος σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ,
 ἔλυσε τὴν κατάραν, ἔπαυσε τοῦ θεοῦ τὴν ὀργὴν, ἐπιτηδεύουσ
 λοιπὸν ἐποίησε τοὺς μέλλοντας δέχεσθαι τὴν ἐπαγγελίαν,
 ἅπαξ ἀπαλλαγέντας τοῦ προσκεκρουκέναι. "Ἰν' οὖν μὴ λέγωσιν
 οὗτοι οἱ ἐγκαλούμενοι, πῶς οὖν ὁ Χριστὸς ^ν περιετέμενετο, καὶ C
 πάντα ἐφύλαττε τὸν νόμον; εἰς τοῦναντίον αὐτὸ περιτρέπει.
 Οὐ γὰρ ἵνα ^ω μένη ὁ νόμος, τοῦτο ἐποίησε, φησὶν, ἀλλ' ἵνα
 αὐτὸν λύσῃ, καὶ σὲ ἀπαλλάξῃ τῆς ^κ ἐκείνου κατάρας, καὶ ἐλευ-
 θερώσῃ καθόλου τῆς ἀρχῆς ^υ τῆς ἐκείνου. Ἐπειδὴ γὰρ σὺ
 παρέβης τὸν νόμον, διὰ τοῦτο ^z ἐκείνος ἐπλήρωσεν, οὐχ ἵνα σὺ
 πληρώσῃς, ἀλλ' ἵνα σοι τὰς ἐπαγγελίας βεβαιώσῃ τὰς πρὸς
 τοὺς πατέρας, ἃς ὁ νόμος διαπεσεῖν ἐποίει, δεικνύς σε ^α προσ-
 κεκρουκότα καὶ τῆς κληρονομίας ὄντα ἀνάξιον. "Ὡστε καὶ σὺ
 κατὰ χάριν ἐσώθῃς· καὶ γὰρ ἀποβεβλημένος ἦς. Μὴ τοίνυν
 στασίαζε, μηδὲ φιλονεκεῖ ἀντεχόμενος ἀκαίρως τοῦ νόμου, ὃς D
 καὶ τῆς ^h ἐπαγγελίας ἐξέβαλεν ἂν, εἰ μὴ τοσαῦτα ἔπαθεν ὑπὲρ
 σοῦ ὁ Χριστὸς. Ἐπαθε δὲ ταῦτα, οὐκ ἐπειδὴ ^ε σὺ ἄξιος σω-
 τηρίας ἦς, ἀλλ' ὥστε ἀληθεῦσαι τὸν θεόν.

Εἵτα, ἵνα ^δ μὴ τοῦτο φυσῇ τὸν ἐξ ἔθνων, φησί· ³ "Τὰ δὲ
 ἔθνη ὑπὲρ ^ε ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν." Ὁ δὲ λέγει, ^ι τοῦτό
 ἐστίν· οἱ μὲν ^{εξ} Ἰουδαίων κἂν ἐπαγγελίας εἶχον, εἰ καὶ ἀνάξιοι
 ἦσαν· σὺ δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ φιλανθρωπίας ἐσώθης μόνης.
 Εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὐδὲ ἐκείνοις τι ^h πλέον ἐγένετο ἀπὸ τῆς
 ἐπαγγελίας, εἰ μὴ παρεγένετο ὁ Χριστὸς· ἀλλ' ὁμως ἵνα αὐ- E
 τοὺς κεράσῃ, καὶ μὴ συγχωρήσῃ κατεξανίστασθαι τῶν ^ι ἀσθενῶν,
 μέμνηται τῶν ἐπαγγελιῶν. Περὶ δὲ ^k τούτων φησὶν, ὅτι ἐλέω
 ἐσώθησαν μόνον. Διὸ καὶ δίκαιοι ἂν εἶεν μάλιστα δοξάζειν
 τὸν θεόν. Δόξα δὲ ^ι θεοῦ, τὸ συνῆφθαι, τὸ ἡνώσθαι, τὸ ὁμο-
 θυμαδὸν εὐφημεῖν, τὸ βαστάζειν τὸν ἀσθενέστερον, τὸ μὴ περι-

3 v. 9.

^ι ἐπιτ.] καὶ ἐπιτ. I. Mox ἅπαξ καταλλαγέντας τοὺς προσκεκρουκώτας idem.
^ν περιετέμετο D.H. περιετμήθη C. Mox ἐφύλαττε τὸν ν. pro τὸν ν. ἐφύλαττεν
 omnes. ^ω μένη omnes. Edd. ^κ ἐκείνου pro ἐπικειμένης omnes.
^υ τῆς ἐξ ἐκείνου Edd. ἐξ om. A.B.D.E.H. Cat. ^z κακείνος A.H.I.
 Mox οὐχ ἵνα σοι πληρώσῃ C. ^α προσκ.] καὶ προσκ. B.D.F. Mox ὄντα
 om. I. ^h ἐπαγγελίας]+σε B.D.F. ^ε σὺ ἄξιος] ἄξιος σὺ I. Cat. σὺ
 om. B. Statim σωτηρίας ἦς pro ἦς σωτηρίας omnes. ^δ μηδὲ I. Mox τοὺς
 ἐξ ἔθνων C. ^ε ἐλέου F.H. et ante corr. B. ^ι τοῦτο (τοῦτ' H.) pro τοιοῦ-
 τον A.B.D.E.F.H. Cat. ^ε ἐξ Ἰουδαίων libri omnes et Cat. Ἰουδαῖοι Edd.
 Statim κἂν pro καὶ A.B.C.D.E.F.I. Cat. receptum a Montef. ^h πλέον]+
 ἂν E. ^ι ἀσθενῶν] Ἰουδαίων C. ^k τοῦτο H. Mox ἐλέω pro ἐλέει omnes
 cum Cat. Tum μόνον pro μόνω C.D.E.F.H.I. et ante corr. A. ^ι θεοῦ
 omnes. θεῶ Edd. Mox δοξάζειν pro εὐφημεῖν C.

ορᾶν ἀπορρηγνύμενον τὸ μέλος. Εἶτα καὶ μαρτυρίας ἐπάγει, ἐν αἷς δείκνυσιν, ὅτι δεῖ συνῆφθαι ^mτὸν ἐξ Ἰουδαίων τοῖς ἐξ ἐθνῶν, οὕτω λέγων· “Καθὼς γέγραπται· Διὰ τοῦτο ἐξομολο-
 726 γήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ· ⁴ καὶ, Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· καὶ, ⁿ Αἰνεῖτε πάντα (21) τὰ ἔθνη τὸν κύριον, ^o καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί· καὶ, “Ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν ἐπ’ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι.” Ταῦτα δὲ ^p πάντα παρήγαγε, δεικνὺς ὅτι δεῖ ἡνῶσθαι καὶ δοξαῖζειν τὸν θεόν, ^q ὁμοῦ καὶ τὸν ἐξ Ἰουδαίων καταστέλλων, ἵνα μὴ ἐπαίρηται κατὰ τοῦτου, τῶν προφητῶν πάντων τούτους καλούντων, καὶ τὸν ^r ἐξ ἐθνῶν πείθων Βμετριάζειν, τῷ δεῖξαι πλείονος ὑπεύθυνον ὄντα χάριτος. Εἶτα πάλιν ἐπὶ εὐχὴν κατακλείει τὸν λόγον, λέγων· ⁵ “Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ^s ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ ^t περισσεύειν ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.” Τουτέστιν, ἀπαλλαγείητε τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀθυμίας, καὶ μὴ καταβληθείητέ ποτε ὑπὸ τῶν πειρασμῶν· τοῦτο δὲ ^v ἔσται ἐν τῷ περισσεύειν ὑμᾶς ^w ἐν τῇ ἐλπίδι. Τὸ ^x γὰρ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο. Τοῦτο δὲ ἀπὸ πνεύματος ἔσται ἁγίου. Ἄλλ’ οὐχ ἀπλῶς ἀπὸ πνεύματος, ἀλλ’ ἐὰν καὶ τὰ παρ’ ἡμῶν εἰσενέγκωμεν. Διὰ τοῦτό φησιν, “ἐν τῷ πιστεύειν.” οὕτω γὰρ δύνασθε πληρωθῆναι χαρᾶς, ἐὰν ^C πιστεύητε, ἐὰν ἐλπίζητε. ^z Ἄλλ’ οὐκ εἶπεν, ^a ἐὰν ἐλπίζητε, ἀλλ’, “ἐὰν περισσεύητε ἐν τῇ ἐλπίδι,” ὥστε μὴ μόνον παραμυθίαν εὑρεῖν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ χαρὰν ἔχειν διὰ τὴν περιουσίαν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος. Οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα ^b ἐπισπάσσεσθε· οὕτω καὶ ἐκείνου παραγενομένου, τὰ ἀγαθὰ διατηρήσετε πάντα.

^c Καθάπερ γὰρ τὴν ζωὴν ἡμῶν ἡ τροφή διακρατεῖ, καὶ

4 v. 10—12.

5 v. 13.

^m τὸν pro τοὺς A.B.F.H.I. non Cat. τοὺς Ἰουδαίους C. ⁿ αἰνεῖτε — κύριον om. F. αἰνεῖτε τὸν κ. πάντα τὰ ἔθνη C.D. ^o καὶ accessit ex A.B.C. D.E.I. Statim ἐπαινεσάτωσαν pro ἐπαινέσατε omnes. ^p πάντα om. D.E. ^q καὶ ὁμοῦ Edd. καὶ deest in omnibus. Statim καὶ τῶν ἐξ Ἰ. καταστέλλων τὸν τῶφον, ἵνα C. ^r ἐξ ἐθνῶν] ἐθνικὸν A. ^s ὑμᾶς—εἰρήνης] χαρᾶς ὑμᾶς καὶ εὐφροσύνης I. ^t περισσεύειν] + ὑμᾶς C.D. Statim ἐν om. A.B.E. Mosq. 8. ^v ἔστιν A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^w ἐν om. D.E. ^x γὰρ pro δὲ C. τὸ γὰρ—τοῦτο] τοῦτο γὰρ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^y πιστεύητε A.B.D.E.F.H. Cat. Statim ἐὰν ἐλπίζητε om. I. ^z ἀλλ’] καὶ I. ^a ἐὰν om. C. ^b ἐπισπάσσεσθαι C. Statim οὕτω καὶ ἐκείνου (add. in marg. τὸ πνεῦμα) τὰ ἀγαθὰ διατηρῆσαι ἅπαντα idem. διατηρῆσαι est in H. ^c ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ δεῖν ἔργα ἔχειν ἀγαθὰ· τούτων γὰρ ὄντων καὶ πνεῦμα ἅγιον ἔχομεν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθῶν. Δεῖ οὖν καὶ ψάλλειν συνεχῶς, καὶ τὰς ἄλλας κατὰ νοῦν ἔχειν γραφάς· οὕτω γὰρ πάντα εἰσόμεθα, καὶ περὶ δογμάτων καὶ περὶ ἠθικῶν καὶ τῶν ἄλλων. Veron.

^d ταύτῃ τὸ σῶμα οἰκονομεῖ· οὕτως ἐὰν ἔχωμεν ἔργα ἀγαθὰ, τὸ πνεῦμα ^eἐξομεν· ^fκὰν τὸ πνεῦμα σχῶμεν, καὶ ἔργα ἐξομεν ἀγαθὰ· ὥσπερ οὖν ^gκαὶ τοῦναντίον, ^hἐὰν μὴ ἔργα ἔχωμεν, τὸ D πνεῦμα ἀφίπταται· ἐὰν δὲ τοῦ πνεύματος ἐρημωθῶμεν, καὶ περὶ τὰ ἔργα ⁱχωλεύσομεν. Ὅταν γὰρ τοῦτο ἀπέλθῃ, τὸ ἀκάθαρτον ἔρχεται· καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ Σαοῦλ. Τί γάρ, εἰ μὴ πνίγει ἡμᾶς ὥσπερ ἐκείνον; Ἄλλ' ἐτέρως ἀπαγχονίζει διὰ πράξεων πονηρῶν. Δεῖ τοίνυν ἡμῖν τῆς κιθάρας τοῦ Δαυὶδ, ἵνα ἐπάδωμεν τῇ ψυχῇ τὰς θείας ἐπιδόας, καὶ τὰς ἐντεῦθεν καὶ τὰς ^kἀπὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων· ὡς ἂν θάτερον μόνον ποιῶμεν, καὶ τῆς ῥῆδης ἀκούοντες, τῷ ταῦτα ἐπάδουσι πολεμῶμεν διὰ τῶν ἔργων, καθάπερ ἐκείνος τότε· καὶ εἰς κρίμα ἡμῖν ἔσται τὸ φάρμακον, καὶ ὑγριωτέρα ἢ μανία ^lγενήσεται. Πρὸ μὲν γὰρ E τοῦ ἀκούσαι, δέδοικεν ὁ πονηρὸς δαίμων, ^mμήποτε ἀκούσαντες κατορθώσωμεν· ὅταν δὲ ⁿκαὶ ἀκούσαντες οἱ αὐτοὶ μένωμεν, καὶ τοῦτο ἐξαιρεῖται ^oτὸ δέος αὐτοῦ. PΨάλλωμεν τοίνυν τὴν ἀπὸ τῶν πράξεων ῥῆδην, ἵνα τὴν δαίμονος χαλεπωτέραν ἐκβάλλωμεν ἀμαρτίαν. Δαίμων ^qμὲν γὰρ οὐ πάντως ἀποστερεῖ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ συμπράττει τῷ νήφοντι· ἀμαρτία δὲ πάντως ἐκβάλλει. ^rΔαίμων γάρ ἐστιν ἐκούσιος αὐτῇ, καὶ μανία αὐθαίρετος· διόπερ οὐδὲ τοὺς ἐλεοῦντας ἔχει ^sκαὶ συγγινώσκοντας. Ἐπάδωμεν τοίνυν τῇ οὕτω διακειμένη ψυχῇ, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ· καὶ ψαλλέτω τὸ στόμα, καὶ παιδευέσθω ὁ νοῦς. Οὐκ ἔστιν ⁷²⁷ οὐδὲ ^tαὐτὸ τοῦτο μικρόν. ^uἌν γὰρ παιδεύσωμεν τὴν γλῶτταν ψάλλειν, αἰσχυρῇσεται ἡ ψυχὴ ταύτης ψαλλούσης ^vτάναντία βουλευομένη. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον καρπωσόμεθα τὸ καλόν, ἀλλ' ὅτι καὶ ^wπολλὰ εἰσόμεθα τῶν ἡμῖν διαφερόντων. Καὶ γὰρ ^xκαὶ περὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων σοι διαλέγεται, καὶ περὶ τῶν ^yὀρωμένων, καὶ ^zπερὶ τῆς ἀοράτου κτίσεως.

^d ταύτῃ τὸ σῶμα οἰκονομεῖ] Sic H.I. et ex corr. C. ταύτῃ τὸ σ. οἰκονομεῖται A. αὕτη τὸ σ. οἰκονομεῖ B.D.E.F. Edebatur ταύτην ἡ ζωὴ οἰκονομεῖ. ^e ἐξομεν—ἀγαθὰ] πάρεσται I. ^f κὰν] καὶ ἐὰν C. Statim σχῶμεν pro ἔχωμεν A.B.C.D.E.F.H. ^g καὶ om. C. ^h ἂν I. Mox ἂν pro ἐὰν D.E.H.I. ἐὰν γὰρ pro ἐὰν δὲ C. ⁱ χωλεύσωμεν H. χωλαίνομεν I. Statim ἐὰν pro ὅταν C. ^k ἀπὸ om. A. ἐκ pro ἀπὸ H. ^l γίνεταί C. Statim μὲν om. B.C. ^m μήποτε]+καὶ εἰς κρίμα ἔσται ἡμῖν τὸ κακόν C. Mox βελτίους γενώμεθα pro κατορθώσωμεν I. ⁿ καὶ om. C.I. ^o τὸ δέος αὐτοῦ om. A.E.H.I. ^p ψάλλωμεν pro ψάλλομεν A.D.E.H. ^q μὲν assumptum ex A.B.D.E.F.H.I. ^r δαίμων ἐκούσιος ἐστὶν αὕτη C. ^s καὶ συγγινώσκοντας om. H. ^t αὐτὸ τοῦτο pro τοῦτο αὐτὸ A.B.D.E.F.H.I. ^v τὰ ἐναντία A.B.E.H.I. Statim βουλευομένη B.C.D.E.F. βουλομένη Edd. ^w πολλὰ]+ἡμεῖς Edd. repugnantibus libris. ^x καὶ om. C. Mox καὶ περὶ τῶν μ. C.H. ^y ὀρωμένων]+καὶ περὶ τῶν ἀοράτων I. ^z περὶ om. B.

Καὶν περὶ οὐρανοῦ ^aθέλης μαθεῖν, πότερον μένει τοιοῦτος ἢ μεταβάλλεται, σαφῶς ^bἀποκρίνεται σοι καὶ ἐρεῖ, ὅτι ^c“Οἱ οὐρανοὶ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, ^eκαὶ ὥσεί περιβόλαιον ^Bἐλίξεις αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ ἀλλαγῇσονται.” Καὶ περὶ τοῦ σχήματος ^dαὖν ἐθέλης ἀκοῦσαι, ἀκούσῃ πάλιν. ⁷“^e“Ὁ ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὥσεί δέρριν.” Καὶν περὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ^fβουληθῆς τι πλεόν εἰδέναι, ἐρεῖ σοι πάλιν. ⁸“Ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσταται, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πλάτους καὶ τοῦ ὕψους σοι διαλέγεται, δεικνὺς ταῦτα ἰσόμετρα ὄντα. ⁹“Καθ’ ὅσον γάρ, ^gφησὶν, ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ (219) ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ’ ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε κύριος τὸ ἔλεος ^Cαὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν.” Καὶν τῆς γῆς τὰ θεμέλια περιεργάσῃ, οὐδὲ ταῦτά σε ^hἀποκρύψει, ἀλλ’ ἀκούσῃ ψάλλοντος αὐτοῦ καὶ λέγοντος, ὅτι ¹⁰“Ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν.” Καὶν περὶ τῶν σεισμῶν ⁱθέλης μαθεῖν πόθεν γίνονται, ἀπαλλάξει σε πάσης ἀπορίας, οὕτω λέγων. ¹¹“Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν.” Καὶν τῆς νυκτὸς ^kζητῆς τὴν χρεῖαν, καὶ ταύτην εἶσῃ παρ’ αὐτοῦ μαθὼν, ὅτι ¹²“Ἐν αὐτῇ ^lδιελεύσεται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.” Καὶ τὰ ὄρη ποῦ χρήσιμα, ἀποκρίνεται ^mσοι. ¹³“Ὅρη τὰ ὑψηλὰ τοῖς ἐλάφοις.” Καὶ διὰ τί ⁿαἱ πέτραι; “Πέτρα καταφυγὴ ^Dτοῖς χοιρογρυλλίοις.” Διὰ τί τὰ ἄκαρπα ^pδένδρα; ¹⁴“Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύουσιν.” Διὰ τί ἐν ἐρήμοις ^qπηγαί; ¹⁵“Ἐπ’ αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσει, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ.” Διὰ τί οἶνος; Οὐχ ἵνα ^sπίνης μόνον, ἐπεὶ ἥρκει καὶ ἡ

6 Psal. ci. 27.

7 Ibid. ciii. 2, 3.

8 Ibid. vers. 3.

9 Ibid. cii. 12, 11.

10 Ibid. xxiii. 2.

11 Ibid. ciii. 32.

12 Ibid. vers. 20.

13 Ibid. vers. 18.

14 Ibid. vers. 17.

15 Ibid. vers. 12, 11.

^a θέλης pro θέλεις A.B.C.D.E.I.^b ἀποκρίνεται A.B.C.D.E.F.H. ἀπο-

κρινεῖται Edd. Post ἐρεῖ add. σοι C.

^c καὶ ὥσει—ἀλλαγῇσονται] καὶ τὰ

ἐξῆς I. ἐλίξει pro ἐλίξεις B.C.

^d εἰάν H.I. ἐθέλης pro θέλης A.B.D.E.F.I.^e ὁ om. D.E.^f βουληθῆς τι A.B.C.D.F.H. βουληθείς τι E. βουληθῆς

(om. τι) I. βουληθῆ τις Edd. Statim μαθεῖν pro πλεόν εἰδέναι C.

^g φησὶν om. C. Mox αἱ ἀνατολαὶ idem.^h ἀποκρύψει pro ἀποκρύφεται A.B.D.E.

F.H.I. Statim ἀλλ’ ἀκούσῃ om. C.

ⁱ θέλης A.E.I. θέλεις H. ἐθέλης D.

θελήσης B.F. ἐπιθυμήσης Edd.

^k ζητῆς pro ζητήσης B.D.E.F.I. Moxταύτης pro ταύτην I. ^l διελεύσεται pro διελεύσονται omnes. ἐν αὐτῇ om. I.^m σοι om. C. Veron. Mox ταῖς ἐλάφοις D.ⁿ αἱ πέτραι om. I. αἱ πέτραι

λέγει σοι Edd. λέγει σοι om. C. Veron.

^o τοῖς χοιρογρυλλίοις καὶ τοῖς

λαγωοῖς Edd. τοῖς χ. καὶ om. A. B. D. E. H. I. καὶ τοῖς λαγωοῖς om. C.

^p δένδρα] + μάθε Edd. μάθε om. C. Veron.^q πηγαί] + ἄκουε D.E.^r ἐπ’ αὐτὰ κατασκηνώσουσι πάντα τὰ θ. τοῦ ἀγροῦ C.

ἐπ’ αὐτὰ κατασκηνώσει τὰ θ. τοῦ

α. Veron. Haec καὶ τὰ θ. τοῦ α. om. D.E.

^s πίης C. διὰ τί—ἥρκει] οὐχ

ἵνα πίνης δὲ μόνον οἶνος, ἥρκει γὰρ D.E.

τοῦ ὕδατος φύσις, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡσθῆς. ¹⁶ “Οἶνος γὰρ εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.” Τοῦτο ^w δὲ μαθὼν, εἴση καὶ μέχρι ποῦ τῷ οἶνῳ ^x χρῆσθαι δεῖ. Πόθεν τρέφεται τὰ πετεινὰ καὶ τὰ ὑάγρια θηρία; Ἀκούσῃ λέγοντος. ¹⁷ “Πάντα πρὸς σέ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφήν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον.” ^a Καὶ εἴπῃς, διὰ τί τὰ κτήνη; ἀποκρίνεται σοι, ὅτι καὶ ταῦτα διὰ σέ. ^E ¹⁸ “Ὁ ἐξανατέλλων γὰρ, φησὶ, χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.” ^b Τίς τῆς σελήνης ἡ χρεία; Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος. ¹⁹ “Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς.” Καὶ ὅτι γενητὰ πάντα τὰ ὀρώμενα ^c καὶ τὰ μὴ ὀρώμενα, καὶ τοῦτο σαφῶς ἐδίδαξεν εἰπών. ²⁰ “Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.” Καὶ ὅτι θανάτου λύσις ἔσται, καὶ ^d τοῦτο διδάσκει λέγων. ²¹ “Ὁ θεὸς ^e λυτρώσεται τὴν ψυχὴν μου ἐκ χειρὸς ἄδου, ὅταν λαμβάνῃ με.” Πόθεν τὸ σῶμα ^f ἡμῶν γέγονε; καὶ τοῦτο λέγει. ²² “Ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν.” Ποῦ πάλιν ^g ἀπέρχεται; ²³ “Ἐπιστρέφει εἰς τὸν χοῦν αὐτοῦ.” Διὰ τί ^h ταῦτα πάντα; Διὰ σέ. ²⁴ “Δόξη γὰρ καὶ τιμῇ ⁷²⁸ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου.” ^k Ἐχομέν τι κοινὸν πρὸς τοὺς ἀγγέλους οἱ ἄνθρωποι; Καὶ τοῦτο λέγει ψάλλον οὕτως. “Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους.” Περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ¹ θεοῦ. ²⁵ “Καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱούς, ^m ὠκτείρησε κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν.” Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα ⁿ διαδεχομένων ἡμᾶς, καὶ ^o τῆς ἀταράχου λήξεως ἐκείνης. ²⁶ “Ἐπίστρεψον, ^p φησὶ, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου.” Διὰ τί οὕτω μέγας ὁ οὐρανός; Καὶ τοῦτο ἐρεῖ. ^q ὅτι ²⁷ “Οἱ οὐρανοὶ διη-

¹⁶ Psal. ciii. 15. ¹⁷ Ibid. vers. 27. ¹⁸ Ibid. vers. 14. ¹⁹ Ibid. vers. 19.
²⁰ Ibid. xxxiii. 9. ²¹ Ibid. xlviii. 16. ²² Ibid. cii. 14. ²³ Ibid. ciii. 29.
²⁴ Ibid. viii. 6, 7. ²⁵ Ibid. cii. 13. ²⁶ Ibid. cxiv. 7. ²⁷ Ibid. xviii. 2.

^t ἵνα καὶ εὐφρανθῆς καὶ ἡσθῆς Edd. ἵνα εὐφ. καὶ ἡσθῆς A.I. ἵνα καὶ ἡσθῆς C.D.E. Veron. ἵνα ἡσθῆς B. In H. haec ἀλλ' ἵνα—ἡσθῆς desunt. ^v ἀνθρώπου]+φησὶν E. ^w δὲ accessit ex omnibus. μαθὼν om. a pr. man. C. ^x χρῆσθαι pro κεχρησθαι omnes. χρῆσθαι τῷ οἶνῳ hoc ord. C. Statim χρῆ pro δεῖ A.B.C.F.H.I. ^y ἄγρια om. B. ^z αὐτῶν pro αὐτοῖς omnes. ^a καὶ pro ἂν omnes. ^b τίς B.D.H.I. τί Edd. Mox ἡ χρεία pro σοι χρεία A.B.C.D.F.H.I. εἰς χρεία E. ^c καὶ τὰ μὴ ὀρώμενα om. A.B.D.E.F.H. ^d τοῦτο]+σε Edd. σε om. A.B.E.F.H.I. ^e λυτρώσεται C. ^f ἡμῶν pro ἡμῖν omnes. Mox ἐμνήσθη E. μνήσθητι C. ^g ἀπέρχεται]+καὶ τοῦτο ἐρεῖ D.E. Statim ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ C. ^h πάντα ταῦτα inverso ord. B.D.F. ⁱ ἐπὶ]+πάντα B. ^k εἰ ἔχομεν Edd. εἰ deest in A.B.D.E.F.H.I. Statim τοι pro τι A.E. ^l θεοῦ]+λέγει A.B.D.E.F.H.I. ^m οἰκτεῖρει C. ⁿ διαδεχομένων] διδάξει σε καὶ τῶν διδαζομένων(?) I. ^o τῆς]+μετὰ C. Mox ἐκείνης om. idem. Post ἐκείνης add. διδάσκει D.E. ^p φησὶ om. H. Statim ἡ ψυχὴ B.F.I. ^q ὅτι om. D.E.

Β γοῦνται δόξαν θεοῦ.” Διὰ τί νῦξ καὶ ἡμέρα ῥέγένετο; Οὐχ ἵνα φαίνωσι ^s καὶ ἀναπαύωσι μόνον, ἀλλ’ ἵνα καὶ παιδεύωσιν. ²⁸ “Οὐ γάρ εἰσι λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.” Πῶς ἡ θάλασσα περικείται τῇ ῥῇ; ²⁹ “Ἀβυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτῆς” οὕτω γὰρ τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει. Ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχὴν λαβόντες, καὶ τὰ ἄλλα πάντα εἴσεσθε, τὰ περὶ Χριστοῦ, τὰ περὶ ἀναστάσεως, τὰ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, τὰ περὶ ἀναπαύσεως, τὰ περὶ κολάσεως, τὰ ^v κατὰ τὸν ἠθικὸν λόγον, τὰ περὶ ^w τῶν δογμάτων ἅπαντα, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ^x τὸ βιβλίον ἐμπεπλησμένον εὐρήσετε. Κἂν ^C εἰς πειρασμοὺς ἐμπέσης, πολλὴν ἐντεῦθεν ὑλήψῃ παραμυθίαν· κἂν εἰς ἀμαρτήματα, μυρία φάρμακα κείμενα ἐνταῦθα εὐρήσεις· ἂν εἰς πενίαν, ἂν εἰς θλίψιν, πολλοὺς τοὺς λιμένας ὄψῃ· κἂν δίκαιος ᾖς, πολλὴν ^z ἀσφάλειαν ἐκείθεν καρπώσῃ· κἂν ἀμαρτωλὸς ᾖς, πολλὴν τὴν παραμυθίαν. Ἄν τε γὰρ δίκαιος ᾖς, καὶ πάσχῃς δεινὰ, ἀκούσῃ λέγοντος, ὅτι ³⁰ “Ἐνεκέν σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ταῦτα πάντα ^a ἐπῆλθεν ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπελαθόμεθά σου.” ^b Κἂν ἐπάρῃ σε τὰ κατορθώματα, ἀκούσῃ λέγοντος· ³¹ “Μὴ ^D δεῖσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν.” καὶ εὐθέως ταπεινωθήσῃ. ^c Κἂν ἀμαρτωλὸς ᾖς, καὶ ἀπεγνωκὼς ἑαυτοῦ, ἀκούσῃ συνεχῶς ἐπάδοντος· ³² “Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ” καὶ ἀναστήσῃ ταχέως. Κἂν διάδημα ἔχῃς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ^d μέγα φρονῆς, μαθήσῃ (220) ὅτι ³³ “Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ” καὶ δυνήσῃ μετριάξειν. ^e Ἐὰν πλούσιος ᾖς καὶ ἐπίδοξος, πάλιν ἀκούσῃ ψάλλοντος· ³⁴ “Οὐαὶ οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν ^f καυχώμενοι” καὶ ὅτι “Ἀνθρωπος,

28 Psal. xviii. 4.

29 Ibid. ciii. 6.

30 Ibid. xliii. 23, 18.

31 Ibid. cxlii. 2.

32 Ibid. xciv. 8.

33 Ibid. xxxii. 16.

34 Ibid. xlviii. 7. cii. 15. xlviii. 18.

^r ῥέγένετο] ἐγένοντο C. οὐδὲ τοῦτο ἀποκρύψει· ῥέγένετο γὰρ D.E. ^s καὶ ἀναπαύωσι om. C. ἀλλὰ pro ἀλλ’ ἵνα idem. ^t γῇ] + καὶ τοῦτο ἔνθεν (non ἐκείθεν, quod citat Montef.) μαθήσῃ D.E. ^v κατὰ τὸν ἠθικὸν λόγον] Sic omnes. μετὰ τῶν ἠθικῶν λόγων Veron. περὶ τῶν ἡ. λ. Sav. cet. ^w τῶν om. I. Post ἅπαντα add. περιέχει idem. ^x τὸ β. ἐμπ. pro ἐμπ. τὸ β. B.C. D.F.H.I. ^y ὑλήψῃ] εὐρήσεις C. Mox κἂν εἰς ἀμαρτίαν idem. ^z τὴν ἀσφ. (sic) B. Mox τὴν ante παραμυθίαν accessit ex omnibus. ^a ἐπῆλθεν pro ἦλθεν A.B.C.D.E.F.I. ^b κἂν] ἂν D.E.F. ^c κἂν] ἂν C.D.E.F.H.I. Infra haec ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ om. C. ^d μέγα φρ.] μεγαλοφρ. E. ^e ἐὰν] ἂν C.D.H. ^f ἐγκυχώμενοι F. et ex corr. A. αὐτῶν καυχώμενοι om. H.

ὥσεί χορτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ” καὶ ὅτι “Οὐ συγκαταβήσεται
ⁱ αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ ὀπίσω αὐτοῦ” καὶ οὐδὲν ἡγήσῃ μέγα
^k εἶναι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ γὰρ πάντων λαμπρότερον, ἡ δόξα
καὶ ἡ δυναστεία, ὅταν ^l οὕτως εὐτελὲς ᾖ, τί ἕτερον ἄξιον ἂν εἴη
λόγου τῶν ἐπὶ τῆς γῆς; Ἀλλ’ ἐν ἀθυμίᾳ κατέστης; Ἀκουσον
αὐτοῦ λέγοντος· ³⁵ “Ἴνα τί περίλυπος εἶ, ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἵνα
τί συνταράσσεις με; Ἐλπίσον ἐπὶ ^m τὸν θεόν, ὅτι ἐξομολογή-
σομαι αὐτῷ.” Ἀλλ’ ὀργῆς εὐδοκιοῦντας ⁿ παρ’ ἁξίαν; ³⁶ “Μὴ ⁷²⁹
παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, ὅτι ὥσεί χορτος ὀξηρανθήσονται,
καὶ ὥσεί λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσούνται.” Ὅρᾳς ^p καὶ
δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς κολαζομένους; Ἀκουσον ὅτι ^q οὐχ ἡ
αὕτῃ αἰτία· ³⁷ “Πολλαὶ γὰρ, φησὶν, αἱ μᾶστιγες τοῦ ἁμαρ-
τωλοῦ.” Ἐπὶ δὲ τῶν δικαίων οὐκ εἶπεν, αἱ μᾶστιγες, ἀλλὰ,
³⁸ “Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται
αὐτοὺς ὁ κύριος” καὶ πάλιν, “Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός”
καὶ, “Τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ.”
Ταῦτα λέγε συνεχῶς, ἐντεῦθεν παιδεύου· τούτων γὰρ ἕκαστον ^B
τῶν ῥημάτων πέλαγος ἀχανὲς ἔχει νοημάτων. Ἡμεῖς ^r γὰρ
ἀπλῶς αὐτὰ παρεδράμομεν· εἰ δὲ βουλευθείητε μετὰ ^s ἀκριβείας
διερευνᾶσθαι τὰ εἰρημένα, πολὺν ὄψεσθε τὸν πλοῦτον. Ἀλλὰ
τέως καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων δυνατὸν ^t καθαίρεσθαι τῶν ἐπικει-
μένων παθῶν· ὅταν γὰρ ^v μὴ φθονεῖν ἐὰ, μὴ λυπεῖσθαι καὶ
^w ἀθυμεῖν ἀκαίρως, μήτε ἡγεῖσθαι ^x τι πλοῦτον, ^y μὴ θλίψιν,
μὴ πενίαν, μηδὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν νομίζειν τι εἶναι, πάντων σε
ἀπαλλάττει ^z τῶν παθῶν. Ὑπὲρ ^a δὴ τούτων ἀπάντων εὐχα-
ριστήσωμεν τῷ θεῷ, καὶ τὸν θησαυρὸν μεταχειριζώμεθα, “ἵνα
διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ^b τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ^C
ἐλπίδα ἔχωμεν,” καὶ τῶν μελλόντων ^c ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν

35 Psal. xli. 12.

36 Ibid. xxxvi. 1, 2.

37 Ibid. xxxi. 10.

38 Ibid. xxxiii. 20, 22. cxv. 6.

ε αὐτοῦ] + ὥσεί ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει Sav. Mor. Ben. Haec om.
B.C.D.E.F.H. Veron. ^h ὅτι assumtum ex B.D.F.H.I. ⁱ αὐτῷ accessit
ex B.E.F.H.I. Mox ὀπίσω αὐτοῦ om. E. ^k εἶναι] τι εἶναι D.E. εἶναι τι C.
^l οὕτως om. C.E. Statim εὐτελὲς B.D.E.F. εὐτελὲς Edd. ^m τῷ θεῷ A.
ⁿ παρ’ ἁξίαν] + λάβε καὶ τούτου τὴν θεραπείαν D.E. + εἰπέ Edd. invitis libris.
Post πονηρευομένοις, εἰπέ add. A.B.D.E.F.H.I. ^o ὀξηρανθήσονται] ταχὺ
ἀποξηρανθήσονται C. ^p καὶ om. C. ^q οὐκ αὕτῃ ἡ αἰτία C. οὐχ ἡ αὕτῃ ἡ
αἰτία H. οὐχ ἡ αἰτία ἡ αὕτῃ I. Mox εἰσὶν pro φησὶν H. ^r γὰρ] μὲν γὰρ
Edd. μὲν om. A.B.D.E.F.H.I. ^s ἀληθείας pro ἀκριβείας A.B.D.E.F.H.I.
Statim διερευνᾶσθαι A.B.D.E.F.H. διερευνῆσθαι Edd. ^t καθαίρεσθαι
C.H. ^v μὴ pro μήτε bis A.B.D.E.F.H.I. μήτε . . . καὶ C. ^w ἐνθυμεῖν C.
^x τι om. C. ^y μὴ pro μήτε bis A.B.D.E.F.H. ἡ θλ. μήτε π. C. ^z τῶν
om. A.B.D.E.F.H.I. ^a δὴ pro δὲ A.B.C.D.E.F.H. Statim ἀπάντων
accessit ex A.B.C.D.E.H.I. ^b τῆς om. C. ^c ἐπιτύχωμεν B.

ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^dἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

^{1a} Πέπεισμαι, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι ^bπάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν.

D ΕΙΠΕΝ, ὅτι “Ἐφ’ ^cὅσον εἰμὶ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω” εἶπεν, ^dὅτι “Μὴ πως οὐδὲ σοῦ φείσεται” εἶπε, “Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ’ ἑαυτοῖς” καὶ πάλιν, “Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου;” καὶ, ^e“Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην;” καὶ ἕτερα πολλῶ ^fπλείω τοιαῦτα. Ἐπεὶ οὖν πολλαχού ^gτραχύτερον τὸν λόγον ἐποίησε, θεραπεύει λοιπόν· καὶ ὅπερ ἀρχόμενος ἔλεγε, τοῦτο καὶ τελευτῶν. Ἀρχόμενος ^hμὲν ἔλεγεν· “Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ” ἐνταῦθα ⁱΕἰδὲ, “Πέπεισμαι, φησὶν, ὅτι ^kκαὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν” ὅπερ πλέον ἐστὶν ἐκείνου. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἤκουσα, ἀλλὰ, “πέπεισμαι,” ^lκαὶ οὐδέομαι παρ’ ἐτέρου μαθεῖν· ^mκαὶ, “αὐτὸς ἐγὼ,” τουτέστιν, ὁ ἐπιτιμῶν, ὁ ἐγκαλῶν. “ⁿὍτι μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης.” Τοῦτο πρὸς τὴν ἑναγχος γενομένην παραίνεσιν· ὥσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐχ ὡς ὡμοῖς οὐδὲ μισαδέλφοις ταῦτα παρήνευσα, ^pπροσλαμβάνεσθαι, καὶ ^qμὴ εἶναι, μηδὲ καταλύειν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ· οἶδα γάρ, ὅτι μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης. Δοκεῖ δέ μοι ἐνταῦθα καὶ ὁλόκληρον τὴν ἀρετὴν οὕτω καλεῖν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἔχετε, ⁷³⁰ἀλλὰ, “μεστοὶ ^rἐστε.” Καὶ τὸ ἐξῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτάσεως· “πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως.” Τί γὰρ εἰ φιλόστοργοι

¹ CAP. XV, v. 14.

^d μετασχεῖν B.F.I. Haec ὧν γένοιτο—ἐπιτυχεῖν om. A.D.E. HOM XXX. ^a πέπεισμαι δὲ Edd. δὲ om. A.C.D.E.F.H.I. Mosq. 8. Mox ὑπὲρ ὑμῶν I. ^b πάσης τῆς γν. C. ^c ὅσον] + μὲν οὖν C. ^d ὅτι om. C. Mox φείσεται pro φείσεται C.D.E.F. Veron. Statim εἶπεν ὅτι μὴ A.E. Cat. ^e σὺ om. C. ^f πλείω pro πλείονα A.B.C.D.E.F.I. Cat. πλέον H. τούτων pro τοιαῦτα C. ^g τρ. τὸν λ. pro τὸν λ. τρ. omnes. Excidit folium unum Cod. C. usque ad p. 730 B. ^h μὲν] γὰρ B.F. μὲν γὰρ E. Haec τοῦτο καὶ—ἔλεγεν om. A.H.I. Mox τῷ θεῷ μου Edd. repugnantibus libris. ⁱ δὲ] δὴ ex corr. A. δὲ om. I. ^k καὶ αὐτοὶ accessit ex libris omnibus. ^l καὶ] ὥστε D.E. ^m καὶ pro ἀλλ’ A.B.D.E.F.I. ⁿ ὅτι] καὶ ὅτι Edd. καὶ deest in omnibus. ^o οὐδὲ μισαδέλφοις om. I. Statim τούτους pro ταῦτα B. ^p προσλαμβάνεσθαι] + τοὺς ἀδελφούς I. ^q μὴ aberat ante Montef. invitis libris. ^r ἐστε] + ἀγαθωσύνης Edd. ἀγαθωσύνης om. A.B.D.E.F.I. Cat.

μὲν ἦσαν, οὐκ ᾔδεσαν δὲ πῶς δεῖ τοῖς φιλουμένοις κεχρηῆσθαι;
 (221) Διὰ τοῦτο ^s προσέθηκε, “πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους
 νουθετεῖν” οὐχὶ μόνον μαθάνειν, ἀλλὰ καὶ διδάσκειν. ² “Τολ-
 μηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους.” ^t “Ὁρα Παύλου
 ταπεινοφροσύνην, ὅρα σοφίαν, πῶς καὶ βαθεῖαν ἔδωκε τὴν
 τομὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ ἐπειδὴ κατώρθωσεν ὅπερ ἐβού-
 λετο, πολλῇ κέχρηται τῇ θεραπείᾳ πάλιν. Ἰκανὸν ^v γὰρ καὶ
 χωρὶς τῶν εἰρημένων αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁμολογῆσαι τετολμηκέναι, B
 χαλάσαι αὐτῶν τὸν τόνον. Τοῦτο καὶ Ἑβραίοις ἐπιστέλλων
 ποιεῖ, ^w λέγων οὕτω ³ “Πέπεισμαι δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί,
 τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.”
 Καὶ Κορινθίοις ^x πάλιν ⁴ “Ἐπαινῶ ^y δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου
 μέμνησθε, καὶ καθὼς ^z παρέδωκα τὰς παραδόσεις, οὕτω κατέ-
 χετε.” ^a Καὶ Γαλάταις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγε, ⁵ “Πέποιθα εἰς
 ὑμᾶς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε.” Καὶ πανταχοῦ δὲ τῶν ἐπι-
 στολῶν τοῦτο εὔροι τις ἂν τὸ θεώρημα δαφυλές· ἐνταῦθα δὲ C
 καὶ μεζόνως. Καὶ γὰρ ἐν ἀξιώματι ἦσαν πλείονι, καὶ ἔδει
 φλεγμαίνουσιν ^b αὐτῶν τὴν διάνοιαν καταστέλλειν, μὴ τῷ στυ-
 φεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ^c τῷ χαλᾶν· καὶ γὰρ διαφόρως αὐτὸ
 ποιεῖ. Διὸ καὶ ἐνταῦθά φησι, “τολμηρότερον ὑμῖν ἔγραψα.”
 Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἀρκεῖται, ἀλλὰ προσέθηκεν, “ἀπὸ μέρους,”
 τουτέστιν, ἡρέμα. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ τί φησιν;
 “Ὡς ἐπαναμινῆσκων ὑμᾶς.” ^d Οὐκ εἶπε, διδάσκων, οὐδὲ, ἀνα-
 μιμνήσκων, ἀλλ’, “ἐπαναμινῆσκων,” τουτέστι, μικρόν τι ἀνα-
 μιμνήσκων. Ὁρᾷς τὸ τέλος τῷ προοιμίῳ συμβαῖνον; Ὡσπερ
 γὰρ ἐκεῖ ἔλεγεν, ὅτι “Ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ
 τῷ κόσμῳ,” οὕτω καὶ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς. ⁶ “Ἡ γὰρ D
 ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο.” Καὶ ὥσπερ ἀρχόμενος
^e ἔγραφεν· “Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα
 ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δὲ ἐστὶ,
 συμπαρακληθῆναι” οὕτω καὶ ^f ἐνταῦθα, “ὥς ἐπαναμινῆσκων,”
 ἔλεγε. Καὶ ἀπὸ τοῦ θρόνου καταβὰς τοῦ διδασκαλικοῦ, καὶ
 ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα ὡς ἀδελφοῖς διαλέγεται, καὶ φίλοις ^g ὁμοτίμοις·

2 v. 15. 3 Hebr. vi. 9. 4 1 Cor. xi. 2. 5 Gal. v. 10. 6 Rom. xvi. 19.

^s προσέθηκε] +πάσης δυνάμεως I. ^t ὁρᾷς bis H. ^v γὰρ] μὲν γὰρ D.E.
 δὲ I. ^w λέγων] γράφων I. Mox πέπεισμαι omnes. Edebatur πεπίσμεθα.
^x πάλιν] +ὁμοίως Edd. repugnantibus libris. ^y δὲ om. H. ^z παρέδωκα]
 +ὑμῖν D.E. receptum a Montef. ^a καὶ accessit ex omnibus. ^b αὐτῶν
 τὴν δ. pro τὴν δ. αὐτῶν omnes. ^c τῷ] ἐν τῷ F. τὸ pro τῷ bis H. ^d καὶ
 οὐκ Edd. καὶ om. B.D.F.H.I. Cat. ^e ἔγραφεν pro ἔλεγεν omnes: et mox
 ἰδεῖν ὑμᾶς pro ὑμᾶς ἰδεῖν. ^f ἐνταῦθα] +φησὶ (et om. ἔλεγε) D.E. ^g καὶ
 ὁμοτίμοις Edd. et Cat. καὶ deest in nostris omnibus.

ὁ ^h δὴ μάλιστα ἐστὶ διδασκάλου, τὸ ⁱ ποικίλλειν τὸν λόγον πρὸς τὴν τῶν ἀκούντων ^k ὠφέλειαν. "Ορα ^l γοῦν πῶς εἰπὼν, Εἴτι "τολμηρότερον ἔγραψα," καὶ ὅτι "ἀπὸ μέρους," καὶ ὅτι "ὡς ἐπαναμινήσκων," οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλὰ ταπεινότερον ἔτι ποιῶν τὸν λόγον, ἐπήγαγε "Διὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ" ὃ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγεν, "Ὁφειλέτης εἰμί." Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ^m οὐχ ἑαυτῷ ἥρπασα τὴν τιμὴν, οὐδὲ ἐπεπῆδησα τούτῳ πρῶτος, ἀλλ' ὁ θεὸς τοῦτο ἐπέταξε, καὶ τοῦτο κατὰ χάριν, οὐχ ὡς ἄξιον εἰς τοῦτο ἀφορίσας. Μὴ τοίνυν τραχύνεσθε· ⁿ οὐ γὰρ ἐγὼ κατεξανίσταμαι· θεὸς ἐστὶν ὁ ἐπιτάττων. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖ φησιν, "Ὡι λατρεύω ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ," οὕτω καὶ ἐν ταῦθα εἰπὼν, "διὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ," ἐπήγαγεν· ⁷ "Εἰς τὸ ⁷³¹ εἶναι με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ." Μετὰ ^o γὰρ τὴν πολλὴν τῶν εἰρημένων ἀποδείξιν, ἐπὶ τὸ σεμνότερον ἄγει τὸν λόγον, οὐχ ἀπλῶς λατρείαν λέγων, ^p καθάπερ ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ λειτουργίαν καὶ ἱεουργίαν. Αὕτη γὰρ μοι ^q ἱερωσύνη, τὸ κηρύττειν καὶ καταγγέλλειν· ταύτην προσφέρω τὴν θυσίαν. Ἱερεῖ δὲ ^r οὐδεὶς ἂν ἐγκαλέσειε τὸ θῦμα σπουδάζοντι ἁμωμον προσενεγκεῖν. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἅμα καὶ τούτων ^s πτερῶν τὰ φρονήματα, καὶ δεικνὺς θυσίαν ὄντας, καὶ ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογούμενος, ὅτι τοῦτο ἐπιτέτακται. Ἡ γὰρ μάχαιρά μου, ^t φησὶ, τὸ ^B εὐαγγέλιον, ὁ τοῦ κηρύγματος λόγος. Καὶ ἡ αἰτία, οὐχ ἵνα ἐγὼ δοξασθῶ, ^v οὐχ ἵνα λαμπρὸς φανῶ, ἀλλ', "ἵνα ἡ προσφορά τῶν ἐθνῶν ^w εὐπρόσδεκτος ^x γένηται, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἀγίῳ." Τουτέστιν, αἱ ψυχαὶ τῶν διδασκομένων ἵνα δεχθῶσιν. Οὐ γὰρ ἐμὲ τοσοῦτον τιμῶν ὁ θεὸς εἰς τοῦτο ἤγαγεν, ὅσον ὑμῶν κηδόμενος. Καὶ πῶς ἂν ^y γένοιτο εὐπρόσδεκτοι; Ἐν πνεύματι ἀγίῳ· οὐ γὰρ πίστεως δεῖ μόνης,

7 v. 16.

^h δὴ] + καὶ H. Mox διδασκάλου I. ⁱ ποικίλλειν libri omnes et Cat. διαποικίλλειν Edd. ^k ὠφέλειαν om. διόρθωσιν superscripto B. ^l οὖν D. ^m οὐχ ἑαυτῷ A.B.F.H.I. οὐκ ἀπ' ἑαυτοῦ D.E. οὐκ ἑαυτῷ Edd. et Cat. ⁿ οὐ] οὐδὲ B.D.I. Mox θεὸς sine artic. A. B. C. D. E. F. I. θεὸς γὰρ ἐστιν C. ^o γὰρ om. E. ^p καθάπερ] ὥσπερ C. Mox λ. καὶ ἱεραρχίαν I. ^q ἡ ἱερωσ. C. Mox καταστέλλειν pro καταγγέλλειν idem. ^r οὐδεὶς ἂν] οὐκ ἂν τις C. Statim ἐγκαλέσειε libri omnes et Cat. ἐγκαλέσεται Edd. Tum τῷ pro τὸ C. ^s περιαιρῶν C. Sav. marg. ^t φησὶ τὸ εὐ. pro τὸ εὐ. φησιν A.B.D.E.F.H.I. Statim ὁ om. F.H. et ante corr. A. καὶ ὁ I. ^v οὐχ] τουτέστιν οὐχ D. Statim ἵνα ἐγὼ λ. C.D. ^w εὐπρόσδεκτος] δεκτὴ I. ^x Sic A.B.D.E.F.H.I. In Editis γένηται post ἵνα legitur. ^y γένοιτο εὐπρόσδεκτοι (+ φησὶν D.) A.B.D.F. γένοιτο εὐπρόσδεκτοι (sic) H. et ex corr. C. Lacunam habet E. γένοιτο εὐπρόσδεκτος Edd. et Cat.

ἀλλὰ καὶ πολιτείας πνευματικῆς, ἵνα ^zκατέχωμεν τὸ πνεῦμα τὸ
δοθὲν ἅπασι. Οὐ γὰρ ^aξύλα καὶ πῦρ, οὐδὲ ^aβωμὸς καὶ μάχαιρα,
(222) ἀλλὰ ^bπνεῦμα πάντα παρ' ἡμῖν. Διὰ ^cτοῦτο πάντα ποιῶ, ἵνα ^c
μὴ σβεσθῇ ἐκεῖνο τὸ πῦρ· τοῦτο γὰρ καὶ ἐπιτέταγμαι. Τί
οὖν τοῖς μὴ δεομένοις λέγεις; Δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο οὐ διδάσκω,
ἀλλ' ἀναμιμνήσκω, φησί· ^dκαθάπερ ὁ ἱερεὺς παρέστηκεν τὸ πῦρ
ἀνακαίων, οὕτω καὶ ἐγὼ τὴν προθυμίαν ὑμῶν διεγείρων. Καὶ
ὄρα· οὐκ εἶπεν, ἵνα γένηται ἡ προσφορά ὑμῶν, ἀλλὰ, “τῶν
ἐθνῶν.” ^e“Ὅταν δὲ εἶπῃ, “τῶν ἐθνῶν,” τὴν οἰκουμένην λέγει,
γῆν καὶ θάλασσαν ἅπασαν, καταστέλλων ἐκείνων τὰ φρονή-
ματα, ^fὥστε μὴ ἀπαξιῶσαι ^gδιδάσκαλον ἔχειν τὸν πρὸς τὰ
πέρατα τῆς οἰκουμένης τεινόμενον· ὁ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγε,
“Καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν·” Ἑλληνσί τε καὶ βαρ- ^D
βάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.”
⁸“Ἐχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν.”
Ἐπειδὴ ^hγὰρ σφόδρα ἑαυτὸν ἐταπείνωσε, πάλιν ἐπαίρει τὸν
λόγον, καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἐκείνων ποιῶν, ὥστε μὴ δόξαι ⁱεὐκατα-
φρόνητος εἶναι. Καὶ ἐν τῷ ἐπαίρειν δὲ ^kἑαυτὸν, τοῦ οἰκείου
μέμνηται ἡθους, οὕτω λέγων· “Ἐχω οὖν καύχησιν.” Καυ-
χῶμαι, φησὶν, οὐκ ἐν ἑμαυτῷ, οὐδὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σπουδῇ,
^lἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι. ⁹“Οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλῆσαι,
ὦν ^mοὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ⁿτῶν ἐθνῶν,
λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει ^E
πνεύματος θεοῦ.” Οὐδὲ γὰρ ^oἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ^oφησὶν, ὅτι
κόμπος μου τὰ ῥήματα· τῆς γὰρ ἱερουργίας μου ταύτης τὰ
σύμβολα, καὶ τῆς χειροτονίας ἔχω ^pδείξαι πολλὰ τὰ τεκμήρια·
οὐ ποδῆρη καὶ κώδωνας, καθάπερ οἱ παλαιοὶ, οὐδὲ μίτραν καὶ
κίδαριν, ἀλλὰ πολλῷ φρικωδέστερα τούτων σημεία καὶ θαύ-
ματα. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ^qἐνεχειρίσθην μὲν, οὐκ
ἐποίησα δὲ τὸ ἐπιταχθέν· μᾶλλον δὲ ^rοὐδὲ ἐγὼ ἐποίησα, ἀλλ' 732

8 v. 17.

9 v. 18, 19.

^z ἔχωμεν A.H.I. ^a βωμὸς] + καὶ ἐν αὐτῷ βοῦς I. βοῦς pro βωμὸς Cod.
Aug. apud Sav. ^b πνευματικὰ πάντα παρ' ἡμῖν C. Cat. πάντα πνευματικὰ
τὰ παρ' ἡμῖν D.E. πνεῦμα παρείτω παρ' ἡμῖν H. et (παρείτω ex corr. pro πα-
ρέστω, ut videtur) A. πνεῦμα παρείται παρ' ἡμῖν Sav. marg. πνεῦμα τὸ πῦρ
τὸ παρ' ἡμῖν I. ^c τοῦτο] + γὰρ C. ^d καθάπερ] + γὰρ H. διὰ τοῦτο δὴ
τοῦτο οὐ διδάσκω, φησὶν, ἀλλὰ καθάπερ C. ^e ὅταν δὲ εἶπῃ τῶν ἐθνῶν om. C.I.
^f ὥστε] ὡς C. ^g διδασκάλους H. καὶ διδάσκαλον Edd. καὶ om. A.B.C.D.
E.F.H. Cat. Statim σχεῖν A.C.F. Cat. ^h γὰρ om. D.E.I. Cat. ⁱ εὐ-
καταφρόνητον H. ^k ἑαυτὸν pro αὐτὸν A.B.C.D.E.I. Cat. ^l ἀλλὰ] ἀλλ'
ἐν C.D. ^m οὐκ ἐργάσατο C. Statim Χριστὸς sine artic. A.B.C.D.E.H.I.
ⁿ τῶν om. A.E. (Mosq.?) ^o φησὶν om. C. ^p δείξαι πολλὰ pro πολλὰ
δείξαι omnes. τεκμήρια sine articulo Cat. ^q ἐνεχειρίσθην, οὐκ ἐποίησαμεν
δὲ C. ^r οὐκ C.

ὁ Χριστός· διὸ καὶ ἐν αὐτῷ καυχῶμαι, ^sκαὶ οὐχ ὑπὲρ τῶν
 τυχόντων πραγμάτων, ἀλλ' ὑπὲρ πνευματικῶν. Τοῦτο γάρ
 ἐστὶ, “τὰ πρὸς τὸν θεόν.” Ὅτι γὰρ ἦνυσσα ἐφ' ὃ ἐπέμφθην,
 καὶ οὐ κόμπος τὰ ῥήματα, δηλοῖ τὰ θαύματα καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν
 ὑπακοή. “Οὐ γὰρ τολμήσω τι ὑλαλῆσαι ὧν οὐ κατειργάσατο
 Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει
 B σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ.” ^wὍρᾳς
 πῶς βιάζεται τὸ πᾶν δεῖξαι τοῦ θεοῦ, καὶ οὐδὲν ἑαυτοῦ; Εἴτε
 γὰρ φθέγγομαί τι, εἴτε ποιῶ, ^xεἴτε θαυματουργῶ, πάντα
 αὐτὸς, πάντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνύς
 ἡ καὶ τοῦ πνεύματος τὸ ἀξίωμα. Εἶδες πῶς ταῦτα τῶν παλαιῶν
 θαυμαστότερα καὶ φρικωδέστερα, ἡ θυσία, ἡ προσφορὰ, τὰ
 σύμβολα; Ὅταν ^zγὰρ εἶπη, “ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει
 σημείων καὶ τεράτων,” τοῦτο λέγει, τὴν διδασκαλίαν, τὴν περὶ
 βασιλείας φιλοσοφίαν, ^aτὴν τῶν ἔργων καὶ τῆς πολιτείας
 C ἐπίδειξιν, τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐγειρομένους, ^bτοὺς δαίμονας τοὺς
 ἐλαυνομένους, τοὺς θεραπευομένους τυφλοὺς, τοὺς πηδῶντας χω-
 λούς, τὰ ἄλλα τεράστια, ἅπερ ἅπαντα εἰργάζετο ^cτὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον ἐν ἡμῖν. Εἶτα ἡ τούτων ἀπόδειξις, ἐπειδὴ ταῦτα
 τέως ἀπόφασις ^dἦν, τῶν μαθητῶν τὸ πλῆθος. Διὸ καὶ ἐπή-
 γαγεν· “Ὡστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ^eκαὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ
 Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέμαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ^fΧριστοῦ.” Ἀρί-
 θμει τοίνυν καὶ πόλεις καὶ χώρας καὶ ἔθνη καὶ δήμους, μὴ τοὺς
 ὑπὸ Ῥωμαίοις ^gμόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ βαρβάροις. ^bΜὴ
 γὰρ μοι τὴν ⁱδιὰ τῆς Φοινίκης καὶ Συρίας καὶ τῆς Κιλικίων καὶ
 Καππαδοκῶν ἔλθης ὁδόν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀπισθεν ἅπαντα λογί-
 D ζου, τὴν Σαρακηνῶν καὶ Περσῶν καὶ Ἀρμενίων, ^kτὴν τῶν
 ἄλλων βαρβάρων. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, “καὶ κύκλῳ,” ἵνα μὴ
 τὴν κατευθὺ λεωφόρον ἔλθης μόνον, ^lἀλλὰ πᾶσαν ^mκαὶ τὴν
 κατὰ τὸν νότον ⁿπεριδράμης τῇ διανοίᾳ Ἀσίαν. Καὶ ὥσπερ
 νιφάδας θαυμάτων ἐνὶ λόγῳ παρέδραμεν, εἰπὼν, “^pἐν δυνάμει
 σημείων καὶ τεράτων” οὕτω καὶ πόλεις ἀπείρους, καὶ ἔθνη καὶ

^s καὶ accessit ex A.B.C.D.E.F.H. Cat. ^t ὑπὲρ τῶν πν. Edd. repugnanti-
 bus libris. ^v λαλεῖν C. Mox Χριστὸς sine artic. omnes. ^w ὁρᾳς omnes.
 ὅρα Edd. Mox τὸ πᾶν om. E. ^x εἴτε θ. om. C. ^y καὶ om. D.E. ^z γὰρ
 om. C. ^a τὴν] καὶ τὴν I. ^b τοὺς δ. τοὺς ε. om. A.B.H.I. ^c καὶ τὸ πν.
 Veron. Sav. Mor. καὶ om. D.E. et tacite delevit Montef. ^d ἦν om. C.
^e καὶ om. a pr. man. E. κύκλῳ om. H. ^f θεοῦ C. ^g μόνους A.B.C.D.
 F.H. et ex corr. E. μόνους Edd. ante Ben. μόνον Cat. ^h μὴ] κἄν A.
ⁱ διὰ om. I. ^k καὶ τὴν Edd. καὶ om. A.B.E.F.I. Cat. ^l ἀλλὰ καὶ πᾶσαν
 Edd. et Cat. καὶ om. B.C.D.E.F.H. ^m καὶ om. A. τὴν om. H. Statim
 κατὰ τῶν νότων H. ⁿ π. τῇ δ. Ἀσίαν A.B.E.F.H.I. Cat. Ἀσίαν π. τῇ δ.
 Edd. ^o ὥσπερ] ὥς C. ^p ἐν om. C.

δήμους καὶ χώρας ⁹ ἐνὶ τούτῳ πάλιν συνείλε ρήματι, τῷ
 “κύκλω.” Πόρρω γὰρ ἦν τύφου παντός· καὶ ταῦτα ¹ δὲ διὰ
 223) τούτους ἐφθέγγετο, ὥστε μὴ μέγα φρονεῖν ἐφ’ ἑαυτοῖς. Καὶ
 ἀρχόμενος μὲν φησιν, “Ἰνα ⁸τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν,
 καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν” ἐνταῦθα δὲ ἀνάγκην ἱερω- E
 σύνης τίθησιν. Ἐπειδὴ γὰρ τραχύτερον ἐφθέγγετο, καὶ
 σαφέστερον αὐτοῦ δείκνυσιν τὴν ἐξουσίαν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν
 ἀπλῶς φησι, “καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν” ἐνταῦθα δὲ
 καὶ τὸν ἵτόπον λέγει πάντα, ὥστε πάντοθεν αὐτῶν ὑποτέ-
 μνεσθαι τὸ φρόνημα. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπε κηρύττειν τὸ εὐαγ-
 γέλιον, ἀλλὰ, “πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ^WΧριστοῦ.”

¹⁰ “Οὕτω δὲ ^xφιλοτιμούμενον εὐαγγελίσασθαι, ὅπου οὐκ
 ὠνομάσθη ^yΧριστός.” Ἴδου πάλιν ἑτέρα ὑπερβολή, ² ὅτι οὐ
 μόνον τοσοῦτους εὐηγγελίσατο καὶ ἔπεισεν, ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ πρὸς
 μεμαθηκότας ἀπῆλθε. Τοσοῦτον ^aἀπέειχε τοῦ ἐπιρρίπτειν
 ἑαυτὸν ^bἀλλοτρίοις μαθηταῖς, ^cκαὶ δόξης ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖν,
 ὅτι ^dκαὶ ἐσπούδαζε τοὺς μὴ ^eἀκηκοῦτας διδάσκειν. Οὐδὲ γὰρ 733
 εἶπεν, ^fὅπου οὐκ ἐπέισθησαν, ἀλλ’, “ὅπου οὐδὲ ὠνομάσθη
 Χριστός” ὃ πλέον ἐστί. Καὶ τίνος ἕνεκεν τοιαῦτα ἐφιλο-
 τιμεῖτο; “Ἰνα μὴ ἐπ’ ἀλλότριον θεμέλιον ⁸οἰκοδομῶ,” φησί.
 Ταῦτα ^hδὲ λέγει, δεικνὺς ἑαυτὸν ἀλλότριον ὄντα κενοδοξίας,
 καὶ παιδεύων αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ δόξης ἐρᾶν καὶ τῆς παρ’
ⁱαὐτῶν τιμῆς ἐπὶ τὸ γράφαι ἤλθεν, ἀλλ’ ὡς διακονίαν πληρῶν,
 ὡς ἱερουργίαν ἀπαρτίζων, ὡς ^kτῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐρῶν. Ἀλ-
 λότριον δὲ ^lτὸν τῶν ἀποστόλων φησὶν, οὐ κατὰ τὴν ^mτοῦ
 προσώπου ποιότητα, οὐδὲ κατὰ τὴν τοῦ κηρύγματος φύσιν, B
 ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ μισθοῦ λόγον· ἐπεὶ ⁿτὰ κηρύγματα οὐκ
 ἀλλότρια ἦν, ἀλλ’ ὅσον εἰς μισθὸν ^oἀλλότριον. Ὁ γὰρ τῶν
 ἐτέροις πεπονημένων μισθὸς, τούτου ἀλλότριος ἦν. Εἴτα
^pδείκνυσιν καὶ προφητείαν πληρουμένην, ⁹λέγων· ¹¹ “Καθὼς

10 v. 20.

11 v. 21.

⁹ ἐνὶ οὕτω π. ἀνείλε ρ. C. ¹ δὲ accessit ex A.D.E.F.H.I. Cat. Mox ἐν
 ἑαυτοῖς I. ⁸ καρπὸν τινα inverso ord. A.E. ^t τρόπον C.D.E. ^v ὑπο-
 τεμέσθαι I. ὑποτέμνεσθαι (sic) F. ^w Χριστοῦ] + ὥστε δείξει φιλοτιμίας τὸ
 κατόρθωμα ὃν D.E. ^x φιλοτιμούμενον] φιλοτιμούμενος οὐ προεθέμην, φησὶν
 E. Statim εὐαγγελίσασθαι A. B. D. E. F. H. Mosq. εὐαγγελίσεσθαι Edd.
^y Χριστός sine articulo hic et infra omnes. ^z ὅτι οὐ μ.] οὐ μ. γὰρ D.E.
^a ἀπήχθη C. ^b ἄλλοις C. ^c καὶ] ἐνταῦθα δὲ καὶ I. ^d καὶ om. A.
 Statim ἐπέσπενδεν I. ^e ἀκούοντας E. ^f ὅπου om. C. ⁸ οἰκοδομῶ pro
 οἰκοδομήσω omnes. ^h δὲ om. C. ⁱ αὐτοῖς I. ^k τῆς om. H. ^l τὸν
 pro τὸ A.B.D.E.F.I. Cat. Voculam om. C. ^m τοῦ om. I. ⁿ οὐ τὰ κ.
 inverso ord. C. ^o ἀλλότριον C. Cat. ἀλλότρια Edd. ^p δείκνυσιν] +
 οὕτω C. ⁹ λέγων] οὕτω λέγων I.

γέγραπται· Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὧν οὐκ οἶ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσιν.” Ὁρᾶς ¹ἐπιτρέχοντα ὅπου πλείων ὁ πόνος, ὅπου μείζων ὁ ἰδρώς; ¹² “Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.” Σκόπει ^sπῶς πάλιν ὁμοίως τῷ προοιμίῳ τὸ τέλος ὑφαίνει. Καὶ γὰρ ^tκαὶ ἀρχόμενος τῆς **C** ἐπιστολῆς ἔλεγεν, ὅτι “Πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δεῦρο.” ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι, δι’ ἣν ἐκωλύθη καὶ οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ δις καὶ πολλάκις. “Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ φησι, “Πολλάκις προεθέμην ^vἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς,” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “Ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ ^wτοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.” “Ὅπερ μάλιστα τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ δείκνυσι, τὸ πολλάκις ἐπιχειρεῖν. ¹³ “Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις.” Ὁρᾶς πῶς ἔδειξεν, ὅτι οὐ τῆς παρ’ αὐτῶν ἐφίεμενος δόξης ἔγραφέ τε καὶ παρεγίνετο; “Ἐπι-
D ποθίαν δὲ ἔχων ^xἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν” ¹⁴ ὥς ^yἐὰν πορεύωμαι ^zεἰς Σπανίαν, ἐλπίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ^aὑφ’ ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.” Ἴνα γὰρ μὴ δόξη ἐξευτελίζειν αὐτοὺς ^bτῷ λέγειν, ὅτι ἐπειδὴ οὐδὲν ἔχω ποιῆσαι, διὰ τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, πάλιν ^cτὸν τῆς ἀγάπης κινεῖ λόγον εἰπὼν, “Ἐπιποθίαν ^dἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.” Οὐ ^eγὰρ διὰ τοῦτο ἐπεθύμησα ἐλθεῖν, ἐπειδὴ σχολὴν ἄγω, ἀλλ’ ἵνα τὴν **E** ἐπιθυμίαν, ἣν πάλαι ὥδιον, ^fταύτην ἀποτέκω. Εἵτα, ἵνα μὴ τοῦτο πάλιν ^gαὐτοὺς φουσήσῃ, σκόπει πῶς αὐτοὺς καταστέλλει, εἰπὼν, “Ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς ^hτὴν Σπανίαν, ἐλπίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς.” Διὰ γὰρ τοῦτο τέθεικε τοῦτο, ἵνα μὴ μέγα φρονῶσιν· ὁμοῦ γὰρ καὶ τὴν ἀγάπην δείξαι βούλεται, καὶ κωλύσαι θρύπτεσθαι ἐκείνους. Διὸ συνεχῶς ⁱαὐτὰ τίθησι καὶ ἐφεξῆς, ἐναλλάττων τὰ ἐκατέρων τούτων κατασκευαστικά. Διὰ τοι τοῦτο πάλιν, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὁδοῦ πάρεργον ἡμᾶς ^kποιῇ; ἐπήγαγε, “καὶ ὑφ’ ὑμῶν προπεμφθῆναι” τουτέστιν,

12 v. 22.

13 v. 23.

14 v. 24.

^r ἐπιτρ.] + αὐτὸν C. ^s πῶς om. E. πῶς πάλιν pro πάλιν πῶς A.B.C.D. F.H.I. Statim ὁμοίως τῷ pr. pro τῷ pr. ὁμοίως A.B.C.D.E.F.H. Cat. ἴσον τῷ pr. I. ^t καὶ om. A.C. ^v τοῦ ἐλθεῖν C. ^w τοῦ accessit ex omnibus. ^x τοῦ ἐλθεῖν Edd. τοῦ om A.B.E.F.H. ^y ἐὰν pro ἂν B.D.E.F.H.I. ^z εἰς τὴν Σπανίαν Edd. τὴν om. A.B.D.E.F.H.I. Ἰσπανίαν hic et infra B.D. E.F. Statim ἐλπίζω γὰρ διαπ. C. ^a ὑφ’] ἀφ’ I. Mox ἐκεῖ om. C. ^b τὸ B.C.H. Mox ἐπειδὴ om. C. ^c τὸν] εἰς τὸν A.H.I. ^d ἔχω pro ἔχων A.B.D.E.H. δὲ ἔχω I. Statim ἐλθεῖν A.B.D.E.F.H.I. Cat. τοῦ ἐλθεῖν Edd. ^e γὰρ assumptum ex A.B.D.E.F.H.I. Cat. ^f ταύτην om. C. Cat. ^g αὐτοὺς accessit ex omnibus. πάλιν τοῦτο αὐτοὺς hoc ord. C. ^h τὴν, quod aberat, est in nostris omnibus. ⁱ αὐτὰ pro αὐτὸ A.D.E.F.H. Cat. ^k ποιῇ B.D.E.F.I. et ex corr. H. etiam Cat. ποιεῖ Edd.

ἵνα ὑμεῖς μοι ¹μαρτυρήσητε, ὅτι οὐ καταφρονῶν ὑμῶν, ἀλλ' ἐλκόμενος ὑπὸ τῆς χρείας παρατρέχω. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο 734 ἔτι λυπεῖ, λιπαρώτερον αὐτὸ θεραπεύει, λέγων, “ἐὰν ὑμῶν 224) ^mπρώτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.” Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, “διαπορευόμενος,” δείκνυσιν οὐκ ⁿἐφίεμενος αὐτῶν τῆς δόξης· τῷ δὲ εἰπεῖν, “ἐμπλησθῶ,” δείκνυσιν ὁ ἐρῶν αὐτῶν τῆς ἀγάπης, ^pκαὶ οὐχ ἀπλῶς ἐρῶν, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς· διὸ οὐδὲ εἶπεν, “ἐμπλησθῶ,” ἀλλ', “ἀπὸ μέρους.” Οὐδεὶς ^qγὰρ με χρόνος ἐμπληῆσαι δύναται, οὐδὲ ἐμποιῆσαί μοι κόρον τῆς συνουσίας ὑμῶν. Εἶδες πῶς τὴν ^rἀγάπην δείκνυσιν, ὅταν καὶ ἐπειγόμενος μὴ πρότερον B ^sἀνίστηται, ἕως ἂν ^tἐμπλησθῇ; Καὶ τοῦτο δὲ τῆς πολλῆς αὐτοῦ φιλοστοργίας σημεῖον, τὸ τοῖς ῥήμασιν οὕτω θερμῶς κεχρηῆσθαι. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, ^vθεάσομαι, ἀλλ' “ἐμπλησθῶ,” τὰ τῶν γονέων μιμούμενος ῥήματα. Καὶ ἀρχόμενος μὲν ἔλεγεν, “ἵνα τινὰ καρπὸν ^wσχῶ” ἐνταῦθα δὲ, “ἵνα ἐμπλησθῶ” ἅπερ ἀμφοτέρω ἐφελκόμενον ἦν. Τὸ μὲν γὰρ ἐγκώμιον αὐτῶν ἦν μέγιστον, εἶγε καρπὸν ^xαὐτῷ παρέχειν ἔμελλον ἐκ τῆς ὑπακοῆς· τὸ δὲ, τῆς αὐτοῦ φιλίας δείγμα γνήσιον. Καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων οὕτως ἔλεγεν· ¹⁵ “Ἰνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὐ C ἐὰν πορεύωμαι” διὰ πάντων τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀγάπην ἐνδεικνύμενος, ἧς ἴσον οὐδέν. Διὸ καὶ ἀρχόμενος αἰετῶν ἐπιστολῶν ἐντεῦθεν προοιμιάζεται, καὶ τελευτῶν εἰς ^yτοῦτο καταλύει πάλιν. Καθάπερ ^zγὰρ πατὴρ φιλόπαις μονογενὲς παιδίον καὶ γνήσιον, ἐφίλει τοὺς πιστοὺς ἅπαντας· διὸ καὶ ἔλεγε, ¹⁶ “Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;”

^aΚαὶ γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων τοῦτο χρή τὸν διδάσκαλον ἔχειν. Διὸ καὶ Πέτρῳ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ¹⁷ “Εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” Ὁ γὰρ τὸν Χριστὸν D φιλῶν, καὶ τὴν ποίμνην αὐτοῦ φιλεῖ. Καὶ τὸν Μωϋσέα δὲ τότε ἐπέστησε τῷ δήμῳ τῶν Ἰουδαίων, ὅτε τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐνοίαν ἐπεδείξατο· καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ οὕτως ἐπὶ τὴν βασιλείαν

15 1 Cor. xvi. 6.

16 2 Cor. xi. 29.

17 Joan. xxi. 16.

¹ μαρτυρήσητε pro μάρτυρες ἦτε omnes. ^m πρῶτος H. πρότερον I.
ⁿ ἐφίεμενος Edd. ἐφίεμενον Codd. et Cat. ^o ἐρῶντα bis B.C.D.E. Cat. et
ex corr. F. ^p καὶ om. H. ^q γὰρ με (με γὰρ C.) pro μὲν γὰρ libri omnes
et Cat. ^r ἀγάπην] αὐτὴν H. ^s ἀνίστηται pro ἀνίσταται C.D.E.F.H.I.
ἀνιστάται A. ἀναστήναι ex corr. B. ^t πλησθῇ C. Statim καὶ om. idem.
^v θεάσωμαι Cat. ^w ἔχω H. ^x αὐτῷ—ὑπακοῆς] ἔμελλον ἔξειν ἐξ αὐτῶν
I. Haec εἶγε καρπὸν—ὑπακοῆς om. H. ^y τοῦτο] τὸ αὐτὸ A. Statim
καταπαύει C. ^z γὰρ om. B. ^a ΗΘΙΚΟΝ. Ὅποῖον χρή εἶναι τὸν διδά-
σκαλον. Veron.

ἦλθε, πρότερον φιλόστοργος περὶ αὐτοὺς φανείς. Οὕτω γοῦν
^bἔτι νέος ὢν ἠλγισεν ^cὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ὥς καὶ τὴν ^dαὐτοῦ ψυχὴν
ἐπιδοῦναι, ἥνίκα τὸν βάρβαρον ^eἐκείνον καθεῖλεν. Εἰ δὲ ^fλέγει·
18 “Τί ἔσται τῷ ἀνελόντι τὸν ἀλλόφυλον τούτον;” οὐ μισθὸν
Ε ἀπαιτῶν ἔλεγεν, ἀλλὰ πιστευθῆναι βουλόμενος, καὶ ἐγχειρι-
σθῆναι τὴν πρὸς αὐτὸν μάχην. “Ὅτε γοῦν εἰσῆλθε πρὸς τὸν
βασιλέα μετὰ τὴν νίκην, οὐδὲν ^hὑπὲρ τούτων διελέχθη. Καὶ ὁ
Σαμουὴλ δὲ ⁱσφόδρα φιλόστοργος ἦν· διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹⁹“Ἐμοὶ
δὲ μὴ γένοιτο ^kδιαμαρτεῖν τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον ὑπὲρ
ὑμῶν τῷ κυρίῳ.” Οὕτω καὶ Παῦλος, μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον ἀπάντων περιεκαίετο τῶν ἀρχομένων.
Διὸ καὶ τοὺς μαθητὰς οὕτω ¹πρὸς αὐτὸν διέθηκεν, ὥς εἰπεῖν,
ὅτι, ²⁰“Εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ^mὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν
ἐδώκατέ μοι.” Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίων διδασκάλοις τοῦτο
πρὸ τῶν ἄλλων ⁿὁ θεὸς ἐγκαλεῖ λέγων· ²¹“Ὡ οἱ ποιμένες
735 Ἰσραὴλ, μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς; οὐχὶ τὰ πρόβατα
βόσκουσιν;” Ἐκείνοι δὲ τοῦναντίον ἐποιοῦν. “Τὸ γάλα ^p γάρ,
φησί, ^qκατεσθίετε, καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ
^rσφάζετε, καὶ τὰ πρόβατα οὐκ ἐβόσκετε.” Καὶ ὁ Χριστὸς
δὲ ποιμένος ἀρίστου κανόνα ἐκφέρων ἔλεγεν· ²²“Ὁ ποιμὴν ὁ
καλὸς τὴν ψυχὴν ^sαὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.” ^tΤοῦτο
ὁ Δαυὶδ ἐποίησε πολλαχοῦ ^vτε ἀλλαχοῦ, καὶ ἥνίκα ἄνωθεν κατὰ
τοῦ δήμου παντὸς ἡ φοβερά ἐκείνη ὀργὴ κατεφέρετο. Πάντων
γὰρ σφαττομένων ἔλεγεν, ²³“^wἘγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον, ἐγὼ
B ὁ ποιμὴν ἐκακοποίησα· καὶ οὔτοι, τὸ ποίμνιον, τί ἐποίησαν;”
^xΔιὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ αἵρέσει τῶν τιμωριῶν ἐκείνων οὐ λιμὸν
εἴλετο, ^yοὐ δίωξιν ἐχθρῶν, ἀλλὰ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ πεμπό-
μενον θάνατον, δι’ οὗ προσεδόκα τοὺς μὲν ἄλλους ἐν ἀσφαλείᾳ
καταστήσειν, αὐτὸν δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων κατενεχθήσε-
σθαι. ^zἘπειδὴ δὲ τοῦτο οὐκ ἐγένετο, θρηνηεῖ καὶ λέγει· “Ἐν

18 I Reg. xvii. 26.

19 I Reg. xii. 23.

20 Gal. iv. 15.

21 Ezech. xxxiv. 2, 3.

22 Joan. x. 10.

23 2 Reg. xxiv. 17.

^b ἔτι om. I. ^c ὑπὲρ pro περὶ omnes. Ita edidit Montef. ^d ἑαυτοῦ
C.D. ^e ἐκείνον καθ. pro καθ. ἐκείνον A.B.D.E.F.H.I. ^f λέγει B.D.E.
F.H.I. et ante corr. A. ἔλεγε Edd. εἰ δὲ λέγει τις, ὥστε ἀνελεῖν τὸν ἀ. τ. C.
^g ἔστι D. ^h περὶ C.D.H. ⁱ σφόδρα accessit ex omnibus. ^k ἀμαρτεῖν
C. ¹ πρὸς αὐτὸν δ.] προσδιέθηκεν E. δ. πρὸς ἑαυτὸν C. ^m ὑμῶν assum-
tum ex omnibus. Statim ἂν om. C. ⁿ ὁ θ. ἐγκαλεῖ λέγων] ἐγκαλῶν ὁ θ.
ἔλεγεν C. ^o οἱ om. B.D.E.F. ^p γάρ om. C. ^q κατέσθιετε . . . περιβάλλεσθε
. . . σφάζετε (sic) A. ^r σφάζετε B.D.E.F.I. ἐσφάζατε C. ἐσφάζετε Edd.
^s αὐτοῦ pro αὐτοῦ B.D.E. fortasse alii. ^t τοῦτο] καὶ τοῦτο C. ^v τε] + καὶ
E. ^w ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον om. A.H.I. Statim καὶ
ἐγὼ C. ^x διὰ] καὶ διὰ C. ^y οὐ] οὐδὲ C. Mox τὸν om. I. ^z ἐπεὶ C.D.

ἐμοὶ ἢ χεὶρ σου·” εἰ ^a δὲ οὐκ ἄρκει, “καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου.” “Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ὁ ποιμὴν ἡμαρτον.” Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι εἰ καὶ ^b οὗτοι ἡμαρτον, ἐγὼ ὑπεύθυνος ^c ἤμην τῇ τιμωρίᾳ ὁ μὴ διορθούμενός· ὅταν δὲ καὶ ἐμὸν τὸ ^d ἁμάρτημα, ἐγὼ δίκαιος αὖν εἶην δύναι τὴν τιμωρίαν. Καὶ γὰρ αὐξήσαι τὸ C ἔγκλημα θέλων, τὸ τοῦ ποιμένου ἔθηκεν ὄνομα. Οὕτω γοῦν τὴν ἐοργὴν ἔστησεν, οὕτω τὴν ἀπόφασιν ἀνεκαλέσατο. Τοσοῦτόν ^e ἐστὶν ἐξομολόγησις μέγα· ²⁴ “Δίκαιος γὰρ ἑαυτοῦ (25) κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ.” Ἐτοσοῦτον κηδεμονία καὶ συμπάθεια ποιμένου ἀρίστου. Καὶ γὰρ ἐσπαράττετο αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα πιπτόντων ἐκείνων, ^h καθάπερ παίδων γνησίων ἀναιρουμένων· διὸ καὶ ἐπ’ αὐτὸν τὴν οργὴν ἐλθεῖν ἠξίου. Καὶ ἐν ἀρχῇ δὲ ⁱ τῆς σφαγῆς τοῦτο ἐποίησεν αὖν, ^k εἰ μὴ βαδίζουσιν ὁδῷ καὶ ^l ἐπ’ αὐτὸν ἤξειν προσεδόκησεν. “Ὅτε γοῦν εἶδε ^m τοῦτο μὲν οὐ γινόμενον, ἐκείνους δὲ ἐπινεμομένην τὴν συμφορὰν, οὐκέτι D ἤνεγκεν, ἀλλ’ ἀνήφθη μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῦ Ἀμνῶν τοῦ πρωτοτόκου. Τότε ⁿ γοῦν θάνατον οὐκ ἤτησε, νῦν δὲ ἀξιοὶ πρὸ τῶν ἄλλων πεσεῖν. Τοιοῦτον εἶναι χρὴ τὸν ἄρχοντα, καὶ μᾶλλον ταῖς ἐτέρων, ἢ ταῖς οἰκείαις ἀλγεῖν συμφοραῖς. Τοιοῦτον γοῦν τι καὶ ἐπὶ τοῦ ^o παιδὸς ἔπαθεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδὲν πλέον τῶν ἀρχομένων τὸν παῖδα ἐφίλει. Καίτοιγε ἀκόλαστος ἦν ὁ νεανίσκος καὶ πατραλοίας, ἀλλ’ ὅμως ἔλεγε· ²⁵ “Τίς ^p δόξῃ μοι θάνατον ἀντὶ σοῦ;” Τί λέγεις, ὦ μακάριε, καὶ πάντων ἀνθρώπων πραότατε; Ἀνελεῖν σε ^q ἐσπούδαζεν ὁ παῖς, καὶ μυρίοις σε E περιέβαλε κακοῖς· καὶ ὅτε ἐκ μέσου γέγονε, καὶ τὸ τρόπαιον ἔστη, τότε εὐχῇ ^r σφαγῆναι; Ναί, φησὶν. Οὐ γὰρ ἐμοὶ νενίκηκε τὸ στρατόπεδον, ἀλλ’ ^s ἔτι πολεμοῦμαι σφοδρότερον ἢ πρότερον, καὶ τὰ σπλάγχνα μοι διακόπτεται νῦν μειζόνως. Οὗτοι μὲν οὖν ^t ἅπαντες τῶν ἐγκεχειρισμένων ἐφρόντιζον· ὁ

24 Prov. xviii. 17.

25 2 Reg. xviii. 33.

^a δὲ] + τοῦτο D. ^b οὗτος ἡμαρτεν A.B.E.F.H.I. Haec ὡσανεὶ—ἡμαρτον om. C. ^c εἰμι C.I. Statim τῆς τιμωρίας μὴ δ. C. ^d ἁμάρτημα] + ἡ Edd. ^e ἡ om. A.B.D.E.H.I. ^f πληγὴν Sav. marg. ^g γῆν (sic) A. ^h ἐστὶν om. C. Mox μέγα accessit ex A.B.D.E.F.H.I. ⁱ τοσοῦτον] τοῦτο D.E. ^j καθάπερ παίδων γνησίων om. I. ^k τῆς accessit ex omnibus. ^l εἰ μὴ καὶ βαδίζουσιν αὐτὴν ὁδῷ Edd. καὶ deest in A.B.D.E.F.H.I. αὐτὴν om. A.B.D.E.F.I. Tum ὁρῶν pro ὁδῷ A.H.I. ^m ἐπ’ αὐτὸν omnes. πρὸς αὐτὸν Edd. Mox προσεδόκησεν pro ἡλπίζεν omnes. ⁿ τοῦτο om. F. Statim οὐ pro μὴ omnes. Mox οὐ κατήνεγκεν C. ^o γοῦν pro γὰρ omnes. ^p παιδὸς] Ἀβεσσαλῶ E. Post ἔπαθεν add. τοῦ Ἀβεσσαλῶ C.D. ^q δόξῃ A.C.E.F.H.I. δώσει Edd. ^r σπουδάζει C. Mox περιέβαλλεν B.F.H. περιβαλεῖν C. ^s σφαγῆν C. Mox οὐδὲ γὰρ A.C.F.H.I. ^t ἔτι πολεμοῦμαι] ὅτι με πολεμεῖ C. ^u ἅπαντες accessit ex omnibus. Statim περὶ τῶν ἐγκ. H.

δὲ μακάριος Ἀβραάμ καὶ τῶν οὐκ ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ πολλὴν ἐποιεῖτο τὴν πρόνοιαν, καὶ τοσαύτην, ὥς καὶ κινδύνους ἑαυτὸν ὕπερβαλεῖν χαλεποῖς. ^ω“Οτι γὰρ οὐχ ὑπὲρ ^αἀδελφιδου μόνον ἔπραττεν ἅπερ ἔπραττεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν 736 ^γΣοδομιτῶν, οὐ πρότερον ἀπέστη τοὺς Πέρσας ^zἐλαύνων ἐκείνους, ἕως πάντας αὐτοὺς ἡλευθέρωσε. Καίτοιγε ἐξῆν ^αλαβόντι τοῦτον ἀναχωρεῖν, ἀλλ’ οὐκ ἠθέλησε· καὶ γὰρ πάντων ὁμοίως ἐκῆδετο. Καὶ τοῦτο καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ^βδῆλον ἐποίησεν. “Οτε γοῦν οὐ βαρβάρων στρατόπεδον ἔμελλεν αὐτοὺς πολιορκεῖν, ^εἀλλ’ ἡ θεήλατος ὀργὴ τὰς πόλεις ^ααὐτῶν ἐκ βάθρων ἀνέσπα, καὶ οὐκέτι ὄπλων ἦν ὁ καιρὸς, οὐδὲ μάχης καὶ παρατάξεως, ἀλλ’ ἰκετηρίας, τοσαύτην ἐποίησατο ὑπὲρ αὐτῶν σπουδὴν, ὅσῃν ἂν εἰ αὐτὸς ἀπόλλυσθαι ἔμελλε. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ Β ^απάξ καὶ δις καὶ τρίς καὶ πολλάκις προσέρχεται τῷ θεῷ, καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν καταφεύγει λέγων· ²⁶“Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός.” Καὶ ἐπειδὴ οἴκοθεν εἶδεν αὐτοὺς προδεδομένους, δι’ ^εἐτέρους αὐτοὺς ἠξίου σῶζεσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ἔλεγεν· “Οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ τοῦ παιδός μου Ἀβραάμ ^εἃ μέλλω ποιεῖν;” ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν πῶς ἐστὶ φιλόανθρωπος ὁ δίκαιος. Καὶ οὐδ’ ἂν ἀπέστη παρακαλῶν, εἰ μὴ ὁ θεὸς ἀπέστη πρῶτος. Καὶ δοκεῖ μὲν ὑπὲρ τῶν δικαίων δεῖσθαι, τὸ δὲ πᾶν ὑπὲρ ἐκείνων ἐποίει. Καὶ γὰρ σφόδρα εἰσὶν αἱ τῶν ἀγίων ψυχαὶ ἡμεροὶ καὶ φιλόανθρωποι, καὶ περὶ τοὺς οἰκείους καὶ περὶ τοὺς ἄλλο- C ^τρίους, ^εκαὶ μέχρις ἀλόγων αὐτῶν ταύτην ἐκτείνουσι τὴν ἡμερότητα. Διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις ἔλεγε, ²⁷“Δίκαιος οἰκτεῖρει ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ” εἰ ^βδὲ κτηνῶν, πόσῳ μᾶλλον ἀνθρώπων; Ἀλλ’ ἐπειδὴ κτηνῶν ἐμνήσθην, λογισώμεθα καὶ τοὺς τῶν προβάτων ποιμένας τοὺς ἐν τῇ Καππαδοκῶν χώρα, οἳ καὶ ἡλίκα πάσχουσιν ὑπὲρ τῆς τῶν ^ιἀλόγων προστασίας. Πολλάκις γοῦν χιόνι καταχωσθέντες, τρεῖς ἐφεξῆς ἔμειναν ἡμέρας. Λέγονται δὲ καὶ οἱ ἐν ^κτῇ Λιβύῃ οὐκ ἐλάττονα τούτων ὑπο-

26 Gen. xviii. 27, 17.

27 Prov. xii. 10.

^ν παραβαλεῖν H. Statim κακοῖς C. ^ω ὅτι] ὅτε A.B.D.E.F.H.I. ^α ἀδελφιδῶν H. Statim μόνον pro μόνου A.B.D.E.F.H.I. ἅπερ ἔπραττεν om. C. ^γ Σοδομιτῶν A. ^z ἐλαύνειν ἐκείνος ἕως ἂν πάντας C. ^α λαβόντα I. Statim τοῦτο H. et a pr. man. A. μόνον pro τούτων C. ^β δῆλον om. C. ^ε ἀλλ’ pro ἀλλὰ A.B.D.E. ἡ om. C. Veron. ^α αὐτῶν ἐκ β.] ἐκ β. αὐτῶν A.B.F. Statim ἀνέσπα A.B.D.E.F.H.I. ἀνασπᾶν Edd. ^ε ἐτέρων B.D.E. Statim ἠξίου pro ἀξιοῖ A.B.D.E.F.H.I. ^ε ἃ μ. ποιεῖν om. C. ^ε καὶ μέχρις (μέχρι B.E.F.) ἀλόγων A.B.D.E.F. καὶ μέχρι λόγων ante corr. C. καὶ οὐ μέχρι λόγων H.I. καὶ μέχρι τῶν ἀλόγων Edd. Statim αὐτοῦ pro αὐτῶν A. αὐτὴν C. ^β δέ] + καὶ Edd. repugnantibus libris. ^ι ἀλόγων] προβάτων C. ^κ τῇ accessit ex A.B.D.E.F.H.I. οἱ ἐν τῇ A.] εἰς Λιβύην C. Statim οὐκ ἐλάττον idem.

μένειν δεινὰ, μῆνας ὀλοκλήρους τὴν χαλεπὴν ἔρημον ἐκείνην καὶ τῶν πικροτάτων γέμουσαν θηρίων περιπολοῦντες. Εἰ δὲ περὶ ἄλογα τοσαύτη ¹ἢ σπουδῇ, τίνα ἂν ἔχοιμεν ἀπολογία ^D ψυχὰς ^mλογικὰς ἐμπιστευθέντες, καὶ τὸν βαθὺν τοῦτον καθεύδοντες ὕπνον; Ἀναπνεῖν ⁿγὰρ ὅλως ἐχρῆν; ἡσυχάζειν δὲ ὅλως; ^oἀλλ' οὐ πανταχοῦ περιτρέχειν, καὶ μυρίοις ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι θανάτοις ὑπὲρ τῶν προβάτων ^pτούτων; ^H οὐκ ἴστε τῆς ἀγέλης ταύτης τὸ ἀξίωμα; οὐχ ὑπὲρ ^qταύτης ὁ δεσπότης ὁ σὸς μυρία ἐπραγματεύσατο, καὶ τὸ αἷμα ὕστερον ἐξέχεε τὸ ^rἑαυτοῦ; σὺ δὲ ἀνάπαισιν ζητεῖς; καὶ τί χεῖρον γένοιτ' ἂν τῶν ποιμένων τούτων; Οὐκ ἐννοεῖς ^sτούτο, ὅτι περιεστήκασι τὰ πρόβατα ταῦτα λύκοι τούτων ^tπολὺ πικρότεροί τε καὶ ἀγριώ- ^Eτεροι; Οὐ λογιζῇ ^vπρὸς ἑαυτὸν οἷας δεῖ ψυχῆς τῷ μέλλοντι ταύτην μεταχειρίζειν τὴν ἀρχήν; Ἀλλ' ἄνθρωποι μὲν δημαγωγοὶ ὑπὲρ τῶν τυχόντων βουλευόμενοι πραγμάτων, τὰς νύκτας (226) ταῖς ἡμέραις προστιθέασιν ἀγρυπνοῦντες· ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ ^wοὐρανοῦ τὸν ἀγῶνα ἔχοντες, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καθεύδομεν; καὶ τίς ἡμᾶς ^xἐξαιρήσεται λοιπὸν τῆς ἐπὶ τούτοις κολάσεως; Εἰ γὰρ τὸ σῶμα κατακόπτεσθαι ἔδει, εἰ ^yγὰρ μυρίους ὑποστῆναι θανάτους, οὐχ ὥς ἐπὶ πανήγυριν τρέχειν ἐχρῆν; Ταῦτα δὲ μὴ μόνον ποιμένες, ἀλλὰ καὶ ^zτὰ πρόβατα ἀκουέτω, ἵνα τοὺς ποιμένας προθυμοτέρους ποιῶσιν, ἵνα μᾶλλον αὐτῶν τὴν προαίρεσιν ⁷³⁷ ἀλείψωσιν, ἕτερον μὲν οὐδὲν, πειθῶ δὲ καὶ ὑπακοὴν πᾶσαν παρέχοντες. Οὕτω καὶ ^aΠαῦλος ἐκέλευσε λέγων, ²⁸ “Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέεκετε· ^bαὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὥς λόγον ἀποδώσοντες.” “Ὅταν δὲ εἴπῃ, “ἀγρυπνοῦσι,” μυρίους λέγει πόνους καὶ φροντίδας καὶ *κινδύνους. Ὁ γὰρ καλὸς ποιμὴν, καὶ τοιοῦτος οἶον ὁ Χριστὸς βούλεται, ^cμυρίοις ἀμιλλᾶται μάρτυσιν. Ὁ μὲν γὰρ ἅπαξ δι' αὐτὸν ἀπέθανεν, οὗτος δὲ μυριάκις διὰ τὴν ποιμήνην, εἶγε ποιμὴν εἴη τοιοῦτος, οἶον εἶναι χρὴ· ὁ γὰρ τοιοῦτος καθ' ^B

²⁸ Hebr. xiii. 17.

¹ ἢ σπουδῇ omnes. Articulus aberat. ^m λογικὰς om. B. Statim πιστευθέντες C. ⁿ γὰρ] δὲ A.H.I. Mox ἐχρῆν om. I. Statim ἢ ἡσ. δὲ C. ^o ἀλλ' οὐ—θανάτοις] ἀλλ' οὐ πολλοὺς ὑπομένειν θανάτους I. ^p τούτων om. B. ^q αὐτῆς H. ^r ἑαυτοῦ pro αὐτοῦ A.B.C.D.E.H.I. ^s τούτο om. D.E. ^t πολὺ pro πολλῷ A.B.D.E.H. πολλῷ τούτων hoc ord. C. Mox τε accessit ex B.D.E.F.H. ^v πρὸς om. C. Statim ἑαυτὸν A.B.F.H.I. σεαυτὸν D.E. σαντὸν Edd. ^w οὐρανοῦ] τῶν ἐν οὐρανῷ F. in marg. ^x ἐξ. λοιπὸν pro λοιπὸν ἐξ. omnes. ^y γὰρ superscript. in B. ^z τὰ accessit ex A.B.C.D.E.F.H. ^a Παῦλος sine articulo A.B.C.D.E.F.H. ^b αὐτοὶ γὰρ A.B.C.D.E.F.H. ὅτι αὐτοὶ Edd. * Sequentia usque ad finem operis desunt in I. ^c μυρίους ἀμ. μάρτυρας C.

ἐκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκειν δύναται. Διὸ καὶ ὑμεῖς εἰδότες τὸν πόνον, συμπράττετε ταῖς εὐχαῖς, τῇ σπουδῇ, τῇ προθυμίᾳ, τῇ φιλίᾳ· ἵνα ^dκαὶ ἡμεῖς ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς ἡμῶν καύχημα γένησθε. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὑπὲρ ^eτοὺς ἄλλους αὐτὸν φιλοῦντι, ^fτοῦτο ἐνεχείρισε, πρότερον ἐρωτήσας αὐτὸν, εἰ ^gφιλοῖτο παρ' αὐτοῦ, ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων τῆς ἀγάπης τῆς εἰς αὐτὸν τεκμήριον τίθεται· καὶ γὰρ νεανικῆς ^hδεῖται τοῦτο ψυχῆς. Ταῦτα δέ μοι περὶ ἀρίστων ⁱποιμένων εἴρηται, οὐ περὶ ἐμάντου καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, **C** ἄλλ' εἴ τις τοιοῦτος, οἷος ὁ Παῦλος ^kἦν, οἷος ^lὁ Πέτρος, οἷος Μωϋσῆς. Τούτους οὖν μιμησώμεθα καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι· ἔξεστι γὰρ καὶ ἀρχομένῳ ἐν μέρει εἶναι ^mποιμένος, τῆς οἰκίας, τῶν φίλων, τῶν οἰκετῶν, τῆς γυναικὸς, τῶν ⁿπαιδίων. Καὶ οὕτω τὰ καθ' ^oἐαυτοὺς οἰκονομῶμεν, πάντων ^pἐπιτευξόμεθα τῶν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^qμετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ.

D ¹Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, διακονῶν τοῖς ἀγίοις. ^aΕὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν.

ἘΠΕΙΔΗ εἶπεν, ὅτι τόπον οὐκέτι ἔχω ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, καὶ ἐπιποθίαν ἔχω ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἔμελλε δὲ ἔτι βραδύνειν· ἵνα μὴ νομίζεται διαχλευάζειν αὐτοὺς, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀναβάλλεται τέως, καὶ φησιν, ὅτι **E** “πορεύομαι εἰς ^bἹεροσόλυμα.” Καὶ δοκεῖ μὲν τὴν πρόφασιν λέγειν τῆς μελλήσεως, διὰ δὲ τούτων καὶ ἕτερόν τι κατασκευάζει, τὸ προτρέψαι ἐκείνους εἰς ἐλεημοσύνην, καὶ σπουδαιότερους ποιῆσαι. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ^cἐσπούδαζε κατορθῶσαι, ἥρκει

¹ CAP. XV. v. 25—27.

^d καὶ ἡμεῖς ὑμῶν om. E.H. Statim καὶ ὑμεῖς ἡμῶν omnes. καὶ ἡμῶν ὑμεῖς Edd. ἵνα καὶ—καύχημα] ἵνα ὑμεῖς ὑμῶν καύχημα C. ^e τοὺς om. C. Statim αὐτὸν φ. pro φ. αὐτὸν A.B.E.F.H. ^f τοῦτον F. Statim ἐνεχείρησε E.F.H. ^g φιλεῖται C. ^h δεῖται τοῦτο pro τοῦτο δεῖται D.F.H. δεῖται ψυχῆς τοῦτο hoc ord. C. ⁱ π. εἴρηται pro εἴρηται π. omnes. ^k ἦν om. C. ^l ὁ om. B.F. Mox Μωϋσῆς sine artic. A.B.D.E.F.H. ^m ποιμένος A.B.D.E.H. ποιμένι ex corr. F. ποιμένα Edd. ante Ben. ⁿ παιδίων pro παίδων A.B.D. E.H. τῶν παίδων, τῶν οἰκετῶν, τῆς γυναικὸς inverso ord. C. ^o ἐαυτοὺς A.B. D.E.F.H. αὐτοὺς Edd. ^p ἐπιτευξόμεθα B.F. ἐπιτευξόμεθα H. τευξόμεθα C. ^q μετασχεῖν pro ἐπιτευχεῖν A.B.D.E.F.H. HOM. XXXI. ^a εὐδόκησε B. εὐδόκησεν H. ^b Ἱερουσαλήμ C. ^c ἐσπούδαζε] ἐβούλετο A.B.E.F.H. Cat.

εἰπεῖν, ὅτι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ. ^dνὺν δὲ καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι τῆς ἀποδημίας. “Πορεύομαι γάρ, φησὶ, διακονῶν τοῖς ἀγίοις.” ^eΚαὶ ἐνδιατρίβει τῷ λόγῳ, καὶ λογισμοὺς κινεῖ, λέγων ὅτι ὀφείλεται εἰσὶ, καὶ ὅτι, “Εἰ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι.” ἵνα μάθωσιν ἐκεῖνοι τούτους ζηλοῦν. Διὸ καὶ ⁷³⁸ μάλιστα αὐτοῦ τὴν σοφίαν ^fθανμάσαι ἄξιον, ὅτι τοῦτον τῆς συμβουλῆς τὸν τρόπον ἐπενόησεν· οὕτω γὰρ μᾶλλον ἠνείχοντο ἢ ^gεἰ ἐν τάξει παραινέσεως εἶπε. Καὶ γὰρ ἔδοξαν αὐτῷ ὑβρίζεσθαι, εἰ εἰς προτροπὴν αὐτῶν Κορινθίους ^hπαρήγαγεν εἰς μέσον καὶ Μακεδόνας. Διὰ δὲ ⁱτοῦτο ἐκείνους μὲν οὕτω προτρέπει λέγων ² “Γνωρίζω ^kδὲ ὑμῖν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.” καὶ Μακεδόνας δὲ διὰ τούτων πάλιν· “Ὁ γὰρ ἐξ ὑμῶν ζῆλος, ^lφησὶν, ἠρέθισε τοὺς πλείονας.” Καὶ διὰ Γαλατῶν δὲ ὁμοίως τοῦτο ποιεῖ, ὥς (227) ὅταν λέγῃ ³ “Ὡςπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.” Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων οὐχ οὕτως, ἀλλ’ ὑπεσταλμένως μᾶλλον. Ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος, B ὥς ὅταν λέγῃ ⁴ “^m Ἡ ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;” Οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὥς ζῆλος, ἰσχυρόν. Διὸ πολλαχοῦ αὐτὸ τίθησι· καὶ γὰρ “καὶ ἀλλαχοῦ φησι· ⁵ “Καθὼς ἐν πάσαις ^oταῖς ἐκκλησίαις διατάσσομαι” καὶ πάλιν, “Καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.” Καὶ ^pΚολασσαεῦσι δὲ ἔλεγεν, ὅτι ⁶ “Ἔστί καρποφοροῦμενον καὶ αὐξανόμενον τὸ ^qεὐαγγέλιον ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ.” Τοῦτο δὲ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Καὶ σκόπει πῶς μεγαλοπρεπῶς ταῖς λέξεσι κέχρηται· ^rοὐδὲ γὰρ εἶπε, πορεύομαι ἐλεημοσύνην ἀποφέρων, ἀλλὰ, “διακονῶν.” Εἰ δὲ Παῦλος C ^sδιακονεῖ, ἐννόησον ἡλίκον τὸ γινόμενον, ὅταν ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος καταδέχεται ἀποκομίζειν, καὶ μέλλων εἰς Ῥώμην ἀποδημεῖν, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπιποθῶν, τοῦτο ἐκεῖνου προτιμᾷ.

² 2 Cor. viii. 1. ix. 2.

³ 1 Cor. xvi. 1.

⁴ Ibid. xiv. 36.

⁵ Ibid. vii. 17.

iv. 17.

⁶ Col. i. 6.

^d νὺν pro νυνὶ A.B.D.F.H.

^e Haec καὶ ἐνδιατρίβει—λειτουργῆσαι de-

sunt in A.H. Agnoscit ea Cat.

^f θανμάζειν C.D. Statim ἄξιον libri

omnes et Cat. χρῆ Edd. Mox τοσοῦτον pro τοῦτον C.

^g εἰ accessit ex

B.D.E.F. Cat. Mox εἶπε vel εἶπεν D.E.F. Cat. εἰπεῖν Sav. Mor. Ben. οὕτω

γὰρ μᾶλλον ἢ (ἢ om. Veron.) ἐν τ. π. εἶπεν C. Veron.

^h παρήγαγεν pro

παρήγεν omnes.

ⁱ τοῦτο] + ἐκεῖ Edd. ἐκεῖ om. B.C.D.E.F.H. Cat.

^k δὲ

om. B.E.H. Mox ἐν ταῖς ἐκκλ. C.

^l φησὶν accessit ex A.B.D.E.F.H. Cat.

^m ἢ om. C.

ⁿ καὶ om. C.

^o ταῖς om. H.

^p Κολοσσ. D.E.

^q εὐαγγέλιον] + τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ θεοῦ om. A.B.E.F.H. Mox τῷ κόσμῳ omnes.

Articulus aberat.

^r οὐδὲ pro οὐ omnes. Mox ἐλεημοσύνας A.

^s διακονεῖ

C. Mox γινόμενον A.B.D.E.F.H. Cat. γινόμενον Edd.

“*Ἡὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα*.” *τουτέστιν, ἔδοκίμασαν, ἐπεθύμησαν*. “*κοινωνίαν τινά*.” Πάλιν οὐκ εἶπεν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ, “*κοινωνίαν*.” Τὸ δὲ, “*τινὰ*,” οὐχ ἀπλῶς τέθεικεν, ἀλλ’ ἵνα μὴ δόξῃ τούτους *ὀνειδίζειν*. Καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλ’, “*εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἀγίων*” διπλὴν *ἔποιων τὴν σύστασιν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς πενίας*. Καὶ ^νοὐδὲ τούτῳ μόνον ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἐπήγαγεν, ὅτι “*ὀφείλεται ^ωεἰσίν*.” Εἶτα δείκνυσι πῶς ὀφείλεται. “*Εἰ γὰρ ^χτοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν, φησὶν, ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς*.” “*Ὁ δὲ λέγει, ^υτούτῳ ἐστὶ δι’ αὐτοὺς ἦλθεν ὁ Χριστὸς, αὐτοῖς ἦν ἅπαντα ἐπηγγελμένα τοῖς ἐξ Ἰουδαίων, ἐξ αὐτῶν ὁ Χριστὸς διὸ καὶ ἔλεγεν, ⁷ “Ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἡ σωτηρία” ἐκείθεν οἱ ἀπόστολοι, ἐκείθεν οἱ προφῆται, ἐκείθεν τὰ ἀγαθὰ πάντα*. Ε^Τούτων οὖν ἀπάντων ἐκοινώνησεν ἡ οἰκουμένη. Εἰ τοίνυν ἐν τοῖς μείζουσιν ἐκοινώνησατε, φησὶ, καὶ τῶν δείπνων ²ἐκείνοις παρεσκευασμένων ὑμεῖς εἰσελθόντες ἀπηλάυσατε τῶν προκειμένων, κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου παραβολήν· ὀφείλετε καὶ τῶν σαρκικῶν κοινωνῆσαι καὶ μεταδοῦναι αὐτοῖς. Καὶ οὐκ εἶπε, κοινωνῆσαι, ἀλλὰ, “*λειτουργῆσαι*” ἐν τάξει διακόνων αὐτοὺς καθιστάς, καὶ τῶν βασιλεῦσι τελούντων φόρους. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν τοῖς σαρκικοῖς ὑμῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν· τὰ ^αμὲν γὰρ πνευματικὰ ἐκείνων, τὰ δὲ σαρκικὰ οὐ τούτων ^βμόνων, ἀλλὰ κοινὰ πάντων· τὰ γὰρ χρήματα πάντων ἐκέλευσεν ⁷³⁹εἶναι, οὐχὶ τῶν κεκτημένων ^γμόνον. ⁸ “*Τούτῳ οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τούτου*” *τουτέστιν, ὥς εἰς βασιλικά ταμεία ἀποθέμενος, ὡς ἐν ἀσύλῳ καὶ ἀσφαλεῖ χωρίῳ*. ^εΚαὶ οὐκ εἶπεν, ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ πάλιν, “*τὸν καρπὸν*,” *δεικνὺς κερδαίνοντας τοὺς παρέχοντας*. “*Ἀπελεύσομαι δι’ ὑμῶν ^εεἰς Σπανίαν*.” Πάλιν μέμνηται τῆς Σπανίας, *δεικνὺς τὸ ἄοκνον καὶ ⁸τὸ περὶ ἐκείνους θερμόν*. ⁹ “*Οἶδα*

7 Joan. iv. 22.

8 v. 28.

9 v. 29.

^τ *ποιῶν τὴν*] ποιείται C. ^ν οὐ C. Statim τούτοις F. ^ω *εἰσίν*] + αὐτῶν C. Statim εἶτα δ. π. ὀφείλεται om. idem. ^χ *τοῖς*] ἐν τοῖς D. Mox αὐτῶν, φησὶν ἐκοινώνησαν A.B.D.E.F. φησὶν om. C.H. ἐκοινώνησαν αὐτῶν, φησὶ Edd. ^υ *τούτῳ* C. ² *τῶν ἐκείνους* Sav. Mor. Ben. τῶν om. C. Veron. Mox τῶν προκειμένων om. Cat. ^α *μὲν* om. H. ^β *μόνον* D.E.H. et a pr. man. B. Statim ἀλλὰ καὶ κοινὰ π. C. ἀλλὰ κοινῇ π. D.E. Verba ἀλλὰ κοινὰ πάντων om. B.F. Haec omnia ἀλλὰ κοινὰ—κεκτημένων μόνον desunt in A.H. Vulgatum firmat Cat. ^γ *μόνον* D. Cat. et ex corr. E. ^δ ὥς om. H. Cat. ταμεία pro ταμία A.E.H. Cat. Statim ἀποθέμ. A.C.D.H. Cat. ἐναποθέμ. Edd. ^ε *καὶ δεest* in A.B.D.E.F.H. non in Cat. ^ε *εἰς*] + τὴν C. Ἰσπ. pro Σπ. bis B.D.E.F. ⁸ *τὸ* om. C.

δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι.” ^hΤί ἐστίν, “ἐν πληρώματι εὐλογίας;” “Ἦτοι περὶ χρημάτων φησὶν, ἢ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν κατορθωμάτων. Εὐλογίαν γάρ, ὡς τὰ πολλά, B τὴν ἐλεημοσύνην εἴωθε λέγειν· ὡς ὅταν λέγῃ, ¹⁰ “Ὡς εὐλογίαν ἰκαί μὴ ὡς πλεονεξίαν.” καὶ ἔθος δὲ παλαιὸν οὕτως ἦν καλεῖσθαι τὸ πρᾶγμα. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα προσέθηκε, “τοῦ εὐαγγελίου,” διὰ τοῦτό φαμεν οὐ περὶ χρημάτων ^kμόνον εἰρηκέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ^lὥσανεῖ εἶπεν, οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος ὄψομαι ὑμᾶς ἐν ἅπασιν εὐδοκιμοῦντας, καὶ κομῶντας τοῖς ἀγαθοῖς, ^mκαὶ μυρίων ἐπαίνων ἀξίους τῶν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον. Καὶ τοῦτο δὲ εἶδος ⁿσυμβουλῆς θανμαστὸν, τὸ προκαταλαμβάνειν αὐτοὺς τοῖς ἐγκωμίοις. “Ὅταν C γὰρ παραιτῇται ἐν τάξει παραινέσεως τοῦτο ποιεῖν, ἐπὶ τοῦτον ἔρχεται τῆς διορθώσεως τὸν τρόπον.

¹¹ “Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος.” Πάλιν ἐνταῦθα τὸν Χριστὸν καὶ τὸ πνεῦμα προβάλλεται, καὶ ^oοὐδαμοῦ μέμνηται τοῦ πατρὸς. Ταῦτα δὲ ^pεἶπον, ἢ ὅταν ἴδῃς αὐτὸν πατρὸς καὶ (228) υἱοῦ μεμνημένον, ἢ πατρὸς μόνου, μήτε ^qυἱὸν μήτε πνεῦμα ἀθετῆς. Καὶ οὐκ εἶπε, πνεύματος, ἵνα, “ἀγάπης πνεύματος.” Καθάπερ ^sγὰρ ὁ Χριστὸς ἡγάπησε τὸν κόσμον, καὶ ὁ πατὴρ, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα. Τί δὲ ἐστίν ὁ παρακαλεῖς, εἶπέ μοι; “^tΣυναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς D τὸν θεόν, ¹²ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.” Μέγας ἄρα ἀγὼν αὐτῷ προύκειτο· διὸ καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῶν καλεῖ. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα συμπλακῶ, ἀλλ’, “ἵνα ῥυσθῶ” ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσεν ^vεὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς ^wπειρασμόν. Ταῦτα δὲ ^xλέγων, ἐδείκνυ πονηροὺς τινὰς λύκους ἐπιθησομένους αὐτῷ, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἄνδρας. Ἀπὸ δὲ τούτου καὶ ἕτερον

10 2 Cor. ix. 5.

11 v. 30.

12 v. 31.

^h τί] + οὖν C. ⁱ καὶ accessit ex A.B.D.E.F.H. Cat. ^k μόνον εἰρ. pro εἰρ. μόνον omnes. ^l ὥσανεῖ omnes. ὡς ἂν Edd. ante Ben. Mox ἐν om. D. ἐν πᾶσιν C. ^m καὶ om. H. Statim edebatur μυρίων ἀγαθῶν ἀξίους ἐπαίνων. ἀγαθῶν deest in omnibus. Tum ἐπαίνων ἀξίους hoc ord. A.B.C.D.E.F. Cat. ⁿ συμβουλῆς B. τῆς συμβουλῆς C.D. ^o οὐδαμοῦ omnes. οὐδαμῶς Edd. ^p εἶπεν B.C.D.F. ^q τὸν υἱὸν C. Cat. et ex corr. A.B. Statim τὸ πνεῦμα A.B.C.F.H. non Cat. ἀθετήσης C. ^r ἀλλὰ D. Cat. Post πνεύματος add. εἰκότως D.E. ^s γὰρ om. A.B.F.H. Cat. ^t συναγωνίσασθε A.C.H. ^v εὔχεσθαι pro εὔχεσθε A.B.C.D.F.H. Cat. ^w πειρασμόν] + οὕτω προτρέπων αὐτοὺς τοῦτο ποιεῖν D.E. ^x λέγων—τινας] ἔλεγεν δεικνύς τινὰς πονηροὺς C. ἐδείκνυ om. H. Mox αὐτῷ om. C.

ὑκατεσκεύαζε, τὸ δεῖξαι ὅτι δικαίως ἀνεδέξατο τὸ διακονῆσαι
 Εἰ τοῖς ἀγίοις, εἶγε τοσοῦτοι οἱ ἀπειθοῦντες, ὥς καὶ αὐτῶν εὐ-
 χεσθαι ῥυσθῆναι. Οἱ γὰρ μεταξὺ τοσοῦτων ὄντες πολεμίων,
 καὶ λιμῷ ἀπόλλυσθαι ἐμελλον· διὸ ἀναγκαίως ἀετέρωθεν αὐ-
 τοῖς ἐκομίζετο. “Καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἐν Ἱερουσαλὴμ εὐ-
 πρόσδεκτος γένηται τοῖς ἀγίοις” τουτέστιν, ἵνα δεκτὴ ἡ γένηταί
 μου ἡ θυσία, ἵνα μετὰ προθυμίας ὑποδέξωνται τὰ διδόμενα.
 Ὅρᾳς πῶς πάλιν ἐπῆρε τὸ ἀξίωμα τῶν λαμβανόντων, εἶγε
 εὐχῶν δεῖται παρὰ δήμου τοσοῦτου εἰς τὸ δεχθῆναι τὰ πεμπό-
 μενα; Ἀπὸ δὲ τούτου δείκνυσι καὶ ἕτερόν τι, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ
 δοῦναι ἐλεημοσύνην εἰς τὸ δεχθῆναι. Ὅταν γὰρ μετὰ ἀνάγκης
 740 τις παρέχη, ὅταν ἐξ ἀδικίας, ὅταν ὁ πρὸς κενοδοξίαν, οἴχεται ὁ
 καρπός. ¹³ “Ἰνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ.”
 Ὡς περ ἀρχόμενος ἔλεγεν, “^εΕἰ πῶς ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι
 ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς” οὕτω καὶ ἐνταῦθα
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ καταφεύγει θέλημα, καὶ φησιν, ὅτι διὰ τοῦτο
 ἐπείγομαι, καὶ ῥυσθῆναι ἐκείθεν εὐχομαι, ἵνα ταχέως ὑμᾶς ἴδω,
 καὶ ἴδω μεθ’ ἡδονῆς, μηδεμίαν ἐκείθεν ἐπισυρόμενος ἀθυμίαν.
 “Καὶ ^ςσυναναπαύσωμαι ὑμῖν.” Ὅρα πῶς πάλιν τὸ ἄτυφον
 8 δείκνυσιν. Οὐ γὰρ εἶπε, διδάξω ὑμᾶς καὶ κατηχήσω, ἀλλ’
 Β “ἵνα συναναπαύσωμαι ὑμῖν.” ^hΚαίτοι αὐτὸς ἦν ὁ ἀγωνιζό-
 μενος καὶ πυκτεύων· πῶς οὖν φησι, “συναναπαύσωμαι;” Χαρι-
 ζόμενος αὐτοῖς κἂν τούτῳ, καὶ προθυμότερους ποιῶν, τῷ
 κοινωνοῦς ποιεῖν τῶν στεφάνων, καὶ δεικνύει καὶ αὐτοὺς ἀγω-
 νιζομένους καὶ πονοῦντας. Εἶτα, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖν εἶωθε, τὴν
 εὐχὴν μετὰ τὴν παραίνεσιν ⁱπροστίθησι λέγων· ¹⁴ “Ὁ δὲ θεὸς
 τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.”
¹⁵ “Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ^kἀδελφὴν, διάκονον οὖσαν
 τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς.” Ὅρα διὰ πόσων αὐτὴν
 C ἀδελφὴν ἐκάλεσεν· οὐ μικρὸν δὲ Παύλου ^lκληθῆναι ἀδελφὴν·
 καὶ τὸ ἀξίωμα προσέθηκε, διάκονον εἰπών. ¹⁶ “Ἰνα αὐτὴν

13 v. 32.

14 v. 33.

15 CAP. XVI. V. I.

16 v. 2.

^γ κατεσκεύαζε (κατεσκεύασεν C.) libri omnes et Cat. παρεσκεύαζε Edd.
^z αὐτὸν A. B. C. D. F. ^a καὶ ἕτερ. C. Mox ἐν Ἱερουσαλὴμ om. idem.
^b γένηταί μου pro μου γένηται A. B. E. F. H. Cat. ^c εἰς] ὡς C. ^d πρὸς
 κενοδοξίαν omnes. μετὰ κενοδοξίας Edd. ^e εἰ πῶς om. C. ^f συναναπαύ-
 σομαι B. C. E. ^g ἐνδείκνυται C. Mox εἶπεν ἵνα διδάξω D. E. tacite receptum
 a Montef. ^h καίτοι αὐτὸς] Sic B. D. E. F. H. Cat. ut edidit Montef. καὶ
 τοιοῦτος Veron. Sav. Mor. ⁱ προστίθεται Edd. “MSS. [B. E.] προστίθεται.
 Legendum videtur προστίθεται.” Montef. προστίθεται (non προτίθεται) habent
 A. B. D. E. F. Cat. τίθεται C. προστίθεται (?) H. ^k ἀδελφὴν] + ὑμῶν C.
^l μνησθῆναι H. Mox προστίθεται B. F. Cat.

προσδέξῃσθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἀγίων.” τουτέστι, διὰ τὸν κύριον, ἵνα τιμῇς ^mἀπολαύσῃ παρ’ ὑμῖν. Ὁ γὰρ διὰ τὸν κύριον δεχόμενος, καὶ μὴ ⁿμέγαν τινὰ δέξεται, μετὰ σπουδῆς δέχεται· ὅταν δὲ ὁ ἅγιος ᾗ, ἐννόησον ἡλικίης αὐτὸν ἀπολαῦσαι δίκαιον θεραπείας. ^pΔιὰ τοῦτο προσέθηκεν, “ἀξίως τῶν ἀγίων,” ὥς δεῖ τοὺς τοιούτους ὑποδέχεσθαι. Διπλὴν γὰρ ἔχει ἀφορμὴν τοῦ θεραπευθῆναι παρ’ ὑμῖν, καὶ τὸ διὰ τὸν κύριον δεχθῆναι, καὶ τὸ αὐτῇ ἀγία εἶναι. “Καὶ ^rπαραστήτε αὐτῇ ἐν ^Dᾧ ἂν ὑμῶν χρήσῃ πράγματι.” Εἶδες τὸ ἀνεπαχθές; ^sΟὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἵνα ἀπαλλάξῃτε, ἀλλ’ ἵνα τὰ παρ’ ὑμῶν εἰσενέγκῃτε, καὶ χεῖρα ὀρέξῃτε· ^tκαὶ, “ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήσῃ” οὐκ ἐν οἷς ἂν ᾗ πάντως, ἀλλ’ ἐν οἷς ἂν ὑμῶν δέχεται· ^vδεήσεται δὲ ἐν ἐκείνοις, ἐν οἷς ἂν ὑμεῖς ᾗτε κύριοι. Εἶτα πάλιν ὁ ἔπαινος ἀφατος· “Καὶ γὰρ ^wαὐτῇ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.” Εἶδες τὴν σύνεσιν; ^xΠρῶτον τὰ ἐγκώμια, εἶτα μέσσην τὴν παράκλησιν, εἶτα πάλιν τὰ ἐγκώμια τέθεικεν, ἐκατέρωθεν ^E(229) περιστέλλων τὴν χρεῖαν τοῖς ἐπαίνοις τῆς γυναικὸς τῆς μακαρίας ἐκείνης. Πῶς γὰρ οὐ μακαρία ἡ τοσαύτης ^yἀπολαύουσα παρὰ Παύλου μαρτυρίας, ἡ καὶ αὐτῷ βοηθησαὶ δυνηθεῖσα τῷ τὴν οἰκουμένην διορθώσαντι; Τοῦτο γὰρ ὁ κολοφὼν αὐτῆς τῶν ἀγαθῶν· διὸ καὶ ὕστερον αὐτὸ τέθεικε λέγων, “καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.” Τί δέ ἐστι, “καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ;” Τοῦ ^zκήρυκος τῆς οἰκουμένης, τοῦ τοσαῦτα παθόντος, τοῦ μυρίοις ἀρκοῦντος. Μιμησώμεθα τοίνυν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τὴν ^aἀγίαν ἐκείνην, καὶ τὴν ^bμετ’ αὐτὴν δὲ σὺν τῷ ἀνδρί. Τίνες δὲ οὗτοί εἰσιν; ¹⁷ “Ἀσπάσασθε, φησὶ, Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, τοὺς ^cσυλλειτουργοὺς μου ἐν ⁷⁴¹Χριστῷ Ἰησοῦ.” Τούτων ^dτὴν ἀρετὴν καὶ ὁ Λουκάς μαρτυρεῖ· τοῦτο μὲν, ὅταν λέγῃ, ὅτι ¹⁸ “Ἐμεινε πρὸς αὐτοὺς ὁ Παῦλος· ᾗσαν γὰρ σκηνοποιοὶ ^eτὴν τέχνην” τοῦτο δὲ, ὅταν δεικνύῃ τὴν

17 v. 3.

18 Act. xviii. 3, 26.

^m ἀπολαύσῃ Veron. Sav. Mor. repugnantibus libris. ⁿ μέγα B.H.
^o καὶ ἀγία Edd. καὶ ἅγιος E. ἅγιος (sine καὶ) A.B.D.F.H. καὶ ἀγίαν (om. ᾗ)
Cat. Mox αὐτὸν pro αὐτὴν B.D.E.F. ^p διὰ τοῦτο pr.] τί δέ ἐστιν E. Post
ἀγίων add. ἀντὶ τοῦ D.E. ^q ὑμῖν pro ὑμῶν A.B.D.E.F.H. Cat. Mox αὐτῇ
ἀγία pro αὐτὴν ἀγίαν B.F.H. αὐτὴν ἀγία (sic) A. ^r παρὰστήτε B.D.E.
παραστήναι H. Mox χρ. πράγματι pro πράγματι χρ. A. B. D. E. F. H. Cat.
^s οὐδὲ] οὐ C. ^t καὶ om. E. ^v δεηθήσεται B. ^w αὕτη C. Statim προ-
στάτης H. Mosqq. Tum ἐγενήθη πολλῶν inverso ord. C.D. Statim καὶ ἐμοῦ
αὐτοῦ ter C. Mosqq. ^x πρῶτον] + μὲν Edd. μὲν deest in A.B.D.E.F.H.
Cat. Proximum τὰ om. H. ^y ἀπολαύουσα pro ἀπολαύσασα A.B.C.D.E.
Cat. ^z κήρυκος] + ὄντος ex corr. B. ^a παναγίαν A.H. ^b μετὰ ταύτην
C.D. δὲ om. A.H. ^c συνεργοὺς bis B.E. ^d τὴν ἀρετὴν A.D.E.H. Cat.
τῇ ἀρετῇ Edd. ^e τῇ τέχνῃ A.C.E.F. et ex corr. H.

γυναῖκα τὸν Ἀπολλῶν¹ προσλαμβανομένην, καὶ κατηχήσασαν τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου. ²Μεγάλα μὲν γὰρ κάκεινα² πολλῶ δὲ μείζονα, ³ἃ φησι Παῦλος. Τί γάρ φησι; Πρῶτον συλλειτουργοὺς αὐτοὺς καλεῖ, τῶν ἀφάτων πόνων καὶ τῶν κινδύνων ⁴ἡδαικνὺς κοινωνοὺς⁴ ἔπειτά φησιν, ¹⁹ “Ὅτι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου Β τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν.” Εἶδες μάρτυρας ἀπρητισμένους; Καὶ γὰρ εἰκὸς ἐπὶ Νέρωνος μυρίους εἶναι ⁵τοὺς κινδύνους, ὅτε καὶ διετάξατο πάντας χωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς Ῥώμης τοὺς Ἰουδαίους. “Οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.” Ἐνταῦθα τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χρημάτων λειτουργίαν αἰνίττεται, θαυμάζων αὐτοὺς, ὅτι ⁶καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξέχεαν, καὶ τὴν ⁷οὐσίαν ⁸κοινὴν προέθηκαν ἅπασιν. Εἶδες γυναῖκας γενναίας, οὐδὲν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐμποδισθείσας εἰς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον; Καὶ μάλα εἰκότως. ²⁰ “Ἐν ⁹γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἄρσεν, οὐ θῆλυ.” Καὶ ὅπερ ¹⁰ἐπὶ τῆς προτέρας εἶπε, τοῦτο καὶ ἐπὶ ταύτης φησί. Καὶ ¹¹γὰρ περὶ ἐκείνης ἔλεγεν, “Ἦτις προστάτις πολλῶν ¹²ἡγένετο, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ” καὶ ἐπὶ ταύτης πάλιν, ὅτι “Οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.” Ἴνα γὰρ μὴ δόξη ¹³κολακεύειν λέγων ταῦτα, καὶ ἄλλους μάρτυρας ἄγει τῶν γυναικῶν πολλῶ πλείους. “Καὶ τὴν κατ’ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν.” Οὕτω γὰρ ¹⁴ἦν εὐδόκιμος, ὥς καὶ τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν ποιῆσαι, διὰ ¹⁵τε τοῦ πάντας ποιῆσαι πιστοὺς, καὶ διὰ τοῦ τοῖς ξένοις αὐτὴν ἀνοίξαι πᾶσιν. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶωθεν οἰκίας ἐκκλησίας καλεῖν, εἰ μὴ πολλὴ ¹⁶ἢ εὐλάβεια καὶ πολὺς ὁ ¹⁷Δ τοῦ θεοῦ φόβος ἐρριζωμένος ἐν αὐτοῖς εἴη. Διὰ τοῦτο καὶ Κορινθίοις ἔλεγεν, ²¹ “Ἀσπάσασθε ¹⁸Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν, σὺν τῇ κατ’ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ” καὶ περὶ Ὀνησίμου ¹⁹δὲ

19 v. 4.

20 Gal. iii. 28.

21 1 Cor. xvi. 19. Philem. 1, 2.

¹ προσλαβοῦσαν B.D.E. προσλαμβ. τὸν Ἀπ. inverso ord. C. Mox κυρίου sine artic. C. ² μεγάλα μ. γ. κάκεινα om. C. Mox ἃ om. idem. ³ ἡδαικνὺς] + αὐτοὺς Edd. αὐτοὺς deest in omnibus. ⁴ τοὺς om. C. ⁵ καὶ om. C. Statim αὐτοῦ pro αὐτῶν H. ⁶ οὐσίαν A.F.H. Cat. Post οὐσίαν add. αὐτῶν C.D. ⁷ κοινῇ D.E. Statim προέθηκαν pro προύθηκαν A.B.C.D.E.F. Cat. προσέθηκαν H. Tum ἅπασιν B.C.D.E.F. Cat. ἅπασαν Edd. ⁸ γὰρ Χριστῷ pro Χριστῷ γὰρ A.C.D.E.F.H. γὰρ om. B. ⁹ ἐπὶ] περὶ bis C.D. ¹⁰ γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. A.B.C.E.F. ¹¹ ἡγένετο pro ἐγενήθη A.B.D.E. F.H. Mox ὅτι om. C. ¹² κολακεύειν A.B.C.D.H. Cat. κολακεύων Edd.

κολακεύων (sic) F. Statim λέγων, quod aberat, est in A.B.C.D.F. Cat. λέγει pro λέγων E. ¹³ ἦν εὐδόκιμος omnes. ἦσαν εὐδόκιμοι Edd. et Cat. ¹⁴ τε om. B. τὸ pro τοῦ idem. τὸ pro τοῦ bis C. Cat. ¹⁵ ἢ om. C. ¹⁶ Ἀκύλαν καὶ om. C. Statim καὶ τὴν κατ’ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν idem. ¹⁷ δὲ om. C. Statim γράφων φησὶ Edd. φησὶ om. A.H. Pro φησὶ habent οὕτω πως γράφει B.D.E. Deinde Παῦλος, φησὶ, Φιλήμονι B.

γράφων, “Παῦλος Φιλήμονι καὶ Ἀπφία τῇ ἀγαπητῇ, καὶ τῇ κατ’ οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ.” Ἐνι γὰρ καὶ ἐν γάμῳ ὄντα θανμαστὸν εἶναι καὶ γενναῖον. Ἰδοὺ οὖν καὶ οὗτοι ἐν γάμῳ ἦσαν, καὶ σφόδρα ἔλαμψαν, καίτοιγε οὐδὲ τὸ ἐπιτήδευμα αὐτῶν λαμπρὸν ἦν· σκηνοποιοὶ γὰρ ἦσαν· ἀλλ’ ὅμως πάντα ἀπέκρυψεν ἡ ἀρετὴ, καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον αὐτοὺς ἔδειξε· καὶ οὔτε ἡ τέχνη, οὔτε ἡ συζυγία αὐτοὺς παρέβλαψεν, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην, ἣν ὁ Χριστὸς ἀπῆτησε, ταύτην ἐπεδείξαντο. ²² “Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ^z φησὶν, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.” Καὶ ^a ὁ γνῶρισμά ἐστι μαθητοῦ, τοῦτο κατώρθωσαν· ἔλαβον γὰρ τὸν σταυρὸν, καὶ ἠκολούθησαν. ^b Οἱ γὰρ ὑπὲρ τοῦ Παύλου τοῦτο ποιοῦντες, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ταύτην ^c ἂν ἐπεδείξαντο τὴν ἀνδρείαν.

^d Ταῦτα καὶ πλούσιοι καὶ πένητες ἀκουέτωσαν. Εἰ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες καὶ ἐργαστηρίου ^e προεσθηκότες τοσαύτην ἐπεδείξαντο δαψίλειαν, ὡς ἐκκλησίαις πολλαῖς ^f γεγενῆσθαι χρήσιμοι· τίνα ἂν ἔχοιεν συγγνώμην οἱ πλουτοῦντες καὶ ^g τοὺς πένητας παρορῶντες; Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ αἵματος ἐφεί- 742 σαντο διὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν· σὺ δὲ καὶ χρημάτων ὀλίγων φείδῃ, πολλάκις ^h ἀφειδῶν τῆς ψυχῆς τῆς σαντοῦ; Ἀλλὰ περὶ μὲν τὸν διδάσκαλον τοιοῦτοι ἐκεῖνοι, περὶ δὲ τοὺς μαθητὰς οὐ τοιοῦτοι; Ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν· καὶ γὰρ αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, φησὶν, αὐτοῖς εὐχαριστοῦσι. Καίτοι ἐξ Ἰουδαίων ἦσαν, ἀλλ’ ⁱ ὅμως οὕτως ἐπίστευσαν εἰλικρινῶς, ὡς καὶ ἐκείνοις μετὰ προθυμίας διακονεῖσθαι πάσης. Τοιαύτας εἶναι χρὴ τὰς γυναῖκας, 23ο) ²³ “μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,” ἀλλὰ Β τούτοις καλλωπιζομένας τοῖς κατορθώμασι. Ποία γὰρ, εἰπέ μοι, ^k βασιλίσσα οὕτως ἔλαμψε, ποία οὕτως ἄδεται, ὡς αὕτη ἡ τοῦ σκηνοποιοῦ; Καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων ἐστὶ στόμασιν, οὐ δέκα ^l καὶ εἴκοσιν ἔτη, ἀλλὰ μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας· καὶ

²² Joan. xv. 13.

²³ 1 Tim. ii. 9.

^y καὶ σφ. ἔλαμψαν om. E. ^z φησὶν om. E. Mox αὐτοῦ pro αὐτοῦ in priore loco A.H. bis B.D.E. ^a ὁ om. C. Mox κατορθῶσαι idem. ^b οἱ] εἰ C. ^c ἂν accessit ex A.B.D.E.F.H. ἂν post μᾶλλον habet C. Mox ἀνδρίαν A.B.D. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες καὶ ἐργαστηρίου προεστώτες πολλὴν ἐπεδείξαντο δαψίλειαν, γενόμενοι χρήσιμοι ταῖς ἐκκλησίαις· οἱ δὲ πλουτοῦντες καὶ τοὺς πενομένους περιορῶντες, τίνα ἔξουσιν συγγνώμην; καὶ περὶ φιλοξενίας. Veron. καὶ ταῦτα καὶ πλ. C. ^e προεστώτες C. ^f γεγενῆσθαι pro γενέσθαι A.B.E.F. ^g τοὺς om. E. ^h ἀφειδῶν omnes. ὑπεριδῶν Edd. Statim τῆς ψ. τῆς σαντοῦ B.D.E. τῆς ψ. τῆς αὐτοῦ (αὐτοῦ A. εἰ αὐτοῦ C.) A.C.F.H. τῆς σεαντοῦ ψ. Edd. ⁱ ὅμως om. A.B.F.H. ^k βασιλεία A.C.H. Mox αὕτη pro αὕτη A.H. ^l οὐδὲ καὶ Edd. οὐδὲ deest in omnibus.

πάντες αὐτὴν ἐπὶ ^μτοιούτοις ἀνακηρύττουσιν, ἃ τοῦ διαδήματος αὐτὴν μᾶλλον κοσμεῖ τοῦ βασιλικοῦ. Τί γὰρ μείζον, τί δὲ ἴσον τοῦ ^ηπροστάτην γενέσθαι Παύλου, τοῦ κινδύνους ἰδίους διασῶσαι τὸν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον; ^οΣκόπει δέ. Ὅσαι μὲν βασιλίσσαι σεσίγηται, ἡ δὲ τοῦ σκηνοποιοῦ πανταχοῦ ^ρπεριφέρεται μετὰ τοῦ σκηνοποιοῦ, καὶ ὅσην ἡλιος ἐφορᾷ γῆν, **Κ**τοσαύτην ἐπιτρέχει καὶ ἡ δόξα τῆς γυναικὸς οἰκουμένην· καὶ Πέρσαι καὶ Σκύθαι καὶ Θρᾶκες, καὶ οἱ τὰς ἐσχατίας οἰκοῦντες, ἄδουσι τῆς γυναικὸς τὴν φιλοσοφίαν ^θκαὶ μακαρίζουσι. Πόσον πλούτον, πόσα διαδήματα καὶ ἀλουργίδας οὐκ ἂν ἡδέως ἔρριψας ὑπὲρ τοῦ τὴν μαρτυρίαν ταύτην λαβεῖν; Οὐδὲ γὰρ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἐν κινδύνους μὲν ἦσαν τοιοῦτοι, καὶ ἐν χρήμασι δαψιλεῖς, τοῦ κηρύγματος δὲ ἡμέλουν· καὶ γὰρ ^ςκαὶ συνεργοὺς καὶ συλλειτουργοὺς αὐτοὺς διὰ τοῦτο καλεῖ. Καὶ οὐκ αἰσχύ-
ννεται γυναῖκα συλλειτουργὸν καλῶν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται τούτῳ· οὐ γὰρ τῇ φύσει προσέχει, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν στεφανοῖ. Τί τοῦ κόσμον τούτου ἴσον; Ποῦ ^τοὖν ὑμῖν ὁ πλούτος ὁ πανταχοῦ ^νἐπιρρέων; ποῦ δὲ ὁ τῶν ὄψων καλλωπισμός; ποῦ δὲ ἡ δόξα ^ωἡ κενή; Κατάμαθε τῆς γυναικὸς τὸν κόσμον, τὸν οὐ σώματι περικείμενον, ἀλλὰ ψυχὴν καλλωπίζοντα, τὸν οὐδέποτε ἀποτιθέμενον, τὸν οὐκ ἐν κιβωτίῳ κείμενον, ^χἀλλ' ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενον. Βλέπε αὐτῶν τὸν περὶ τὸ κήρυγμα πόνον, τὸν ἐν τῷ μαρτυρίῳ στέφανον, τὴν ἐν τοῖς χρήμασι φιλοτιμίαν, τὴν περὶ ^υΠαῦλον ἀγάπην, τὸ περὶ **Ε**τὸν Χριστὸν φίλτρον. ^zΠαράβαλε τούτοις τὰ σὰ, τὴν περὶ τὰ χρήματα σπουδὴν, τὴν πρὸς τὰς πορνευομένας ἄμιλλαν, τὴν πρὸς τὸν χόρτον φιλονεικίαν· καὶ τότε ὅψει τίνες μὲν ἐκείνοι, ^ατίς δὲ σύ. Μᾶλλον δὲ μὴ παράβαλε μόνον, ἀλλὰ καὶ ζήλου τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ φορτία τῆς χλόης ἀποθεμένη· τοῦτο γὰρ ἡ τῶν ἱματίων πολυτέλεια· λάμβανε τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κόσμον, καὶ μάνθανε πόθεν ἐγένοντο ^βτοιοῦτοι οἱ περὶ Πρίσκιλλαν.

^μ τούτοις C. Statim ἀνακηρύττουσιν. τοῦτο αὐτὴν τοῦ δ. μᾶλλον idem.
^η προστάτην H. ^ο σκόπει δέ. ὅσαι μὲν βασιλίσσαι] Sic A. B. D. E. F. H. Edehatur σκόπει γοῦν καὶ ὅσαι μὲν βασιλίδες. ^ρ περιάδεται D. E. Haec πανταχοῦ—σκηνοποιοῦ om. A. H. ^θ Haec καὶ μακαρίζουσι desunt in A. B. D. E. F. H. ^ς ἔρριψαν C. Mox τὴν μ. ταύτην pro τοιαύτην μ. omnes. ^ν καὶ accessit ex omnibus. Mox καὶ συλλ. αὐτοὺς pro αὐτοὺς καὶ συλλ. A. C. D. E. F. καὶ συλλ. αὐτοῦ H. καὶ συλλειτουργοὺς om. B. ^τ οὖν pro νῦν A. B. D. E. F. H. τοίνυν C. Statim ἡμῖν C. ^ω ἐπιρρέων A. D. E. H. περιρρέων Edd. ^ω ἡ κενή] ἐκείνη C. ἡ καινὴ F. H. Statim καταμάθετε A. H. ^χ ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς] Sic omnes. ἀλλὰ τοῖς οὐρανοῖς Edd. Statim ἀποκ. pro ἐναποκ. B. C. D. E. F. H. ^υ Παύλου F. H. ^z παράβαλλε A. B. F. Infra παράβαλλε B. F. ^α τίς] τίνες H. ^β τοιαῦται αἱ περὶ C.

Πόθεν οὖν ἐγένοντο; ^c Δύο ἔτη τὸν Παῦλον ἐξενοδόχησαν· ἔτη δὲ δύο τί οὐκ ἂν αὐτῶν εἰργάσατο τὴν ψυχὴν; Τί οὖν ἐγὼ πάθω, φησιν, ὅτι Παῦλον οὐκ ἔχω; Ἐὰν ^d θέλῃς, ἀκριβέστερον ⁷⁴³ ἔχεις ἢ ἐκεῖνοι· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους ἢ ὄψις ἢ Παύλου τοιούτους ἐποίησεν, ἀλλὰ τὰ ῥήματα Παύλου. Ὡστε, εἰ βουληθείης, καὶ Παῦλον καὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ τῶν προφητῶν ^e ἅπαντα τὸν χορὸν μετὰ τῶν ἀποστόλων ἔξεις ὁμιλοῦντά σοι διηνεκῶς. Λάβε γὰρ τῶν μακαρίων τούτων τὰς βίβλους, καὶ ἐντύγχανε διηνεκῶς ταῖς ἐκείνων γραφαῖς, καὶ δυνήσονται σε ποιῆσαι κατὰ τὴν τοῦ σκηνοποιοῦ γυναῖκα. Καὶ τί λέγω Παῦλον; ^f Ἄν γὰρ Β ἐθέλῃς, καὶ αὐτὸν ἔξεις ^g τὸν Παύλου δεσπότην· διὰ γὰρ τῆς Παύλου γλώττης καὶ ἐκεῖνός σοι διαλέξεται. Καὶ ἐτέρως ^h δὲ πάλιν δυνήσῃ δέξασθαι τοῦτον, ὅταν τοὺς ἀγίους δέξῃ, ὅταν τοὺς εἰς ἐκεῖνον πιστεύοντας θεραπεύσῃ· οὕτω καὶ ἀπελθόντων ἐκείνων, πολλὰ ὑπομνήματα εὐλαβείας ἔξεις. Οἶδε γὰρ καὶ τράπεζα ἐφ' ἧς ⁱ ὁ ἅγιος ἔφαγε, καὶ καθέδρα ἐφ' ἧς ἐκάθισε, καὶ κλίνη ἐφ' ἧς κατεκλίθη, κατανύξαι τὸν ὑποδεξάμενον, καὶ ἀπελθόντος ἐκείνου. Πῶς γοῦν οἶει τὴν ^j Σουμανίτιν ἐκείνην κατανύττεσθαι, ^k εἰσελθοῦσαν εἰς τὸ ὑπερφῶν ἔνθα κατέμενεν ὁ C Ἑλισσαῖος, ὁρῶσαν τὴν τράπεζαν, ^l τὴν κλινὴν ἐφ' ἧς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐκάθευδε; πόσῃ ἐντεῦθεν δέχεσθαι τὴν εὐλάβειαν; Οὐδὲ γὰρ ^m ἂν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἔρριψεν ἐκεῖ τὸ παιδίον ⁿ νεκρὸν, εἰ μὴ πολλὴν ἐκεῖθεν ἐκαρπούτο τὴν ^o ὠφέλειαν. Εἰ γὰρ μετὰ τοσούτου χρόνου εἰσιόντες, ἔνθα ^p ῥέμεινε Παῦλος, ἔνθα ἐδέθη, ἔνθα συνεκάθισε ^q καὶ διελέχθη, πτερούμεθα, καὶ ^r πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνην ἀπὸ τῶν τόπων παραπεμπόμεθα· ^s τί νεωτέρων τῶν πραγμάτων ὄντων πάσχειν εἰκὸς τοὺς μετ' εὐλαβείας ξενοδοχοῦντας; Ταῦτ' οὖν εἰδότες ὑποδεχόμεθα τοὺς ἀγίους, ἵνα D λάμπῃ ἢ οἰκία, ἵνα ἀπαλλάττηται τῶν ἀκανθῶν, ἵνα λιμὴν γέ-
(231) νηται τὸ δωματίον· καὶ ὑποδεχόμεθα, καὶ τοὺς πόδας νίπτωμεν. Οὐκ εἰ σὺ τῆς Σάρρας βελτίων οὐδὲ εὐγενεστέρα οὐδὲ εὐπορωτέρα, κὰν ^t βασιλὶς ἦς. Τριακοσίους ^v γοῦν καὶ δεκαοκτὼ οἰκο-

^c δύο ἔτη—ἔτη δὲ δύο] τὸν Π. ἔξεν. ἔτη δύο C. ^d θέλῃς pro ἐθέλῃς omnes. ^e ἅπάντων C. Mox ὁμιλοῦντας E. ^f τὸν τοῦ Π. δ. A.E. τοῦ Π.

τὸν δ. B.F.H. Mox γὰρ om. C. ^g δὲ om. C. ^h ὁ accessit ex omnibus.

ⁱ Σουμανίτιν omnes. Σωμανίτιν Veron. Σωναμίτιν Sav. cet. ^k εἰσιούσαν E. ^l τὴν] καὶ τὴν C. ^m ἂν om. A.B.H. ⁿ νεκρὸν]+οὐδ' ἂν εἰσῆι D.E.

^o ἀσφάλειαν H. ^p ῥέμενεν H. ^q καὶ] ἔνθα C. ^r Vid. Annot. ^s Edehatur ἔτι ν. τῶν πραγμάτων ὄντων, τί πάσχειν κ. τ. ε. Pro ἔτι, τί est in A.B.

C.D.F. τί ἐπὶ ν. τῶν πρ. (om. ὄντων) E. τί ν. ὄντων τῶν πρ. A.C.D. Deinde τί ante πάσχειν deest in omnibus. ^t βασιλὶς pro βασίλισσα A.B.D.E.F.H.

^v γοῦν] οὖν A.B.D.E.F.H. Statim καὶ δεκαοκτὼ B.D.F. καὶ δεκακαιοκτὼ Edd. κὰν βασιλὶς—ἐκείνη] εἰ τριακοσίους γοῦν δεκαοκτὼ εἶχεν οἰκογενεῖς ἐκείνη C.

γενεῖς εἶχεν ἐκείνη, ὅτε ^wκαὶ τὸ δύο παῖδας ἔχειν πλούτος ἦν. Καὶ τί λέγω τριακοσίους ^xδέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέτας; Τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐν τῷ σπέρματι καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ἐκέκτητο, τὸν τοῦ θεοῦ φίλον εἶχεν ἄνδρα, αὐτὸν τὸν θεὸν προστάτην, ὃ πάσης βασιλείας μείζον ἦν. Ἄλλ' ὅμως ἐν τοσαύτῃ οὐσα Ε περιφανείᾳ καὶ δόξῃ, ^yαὐτὴ ἔφυρε τὰ ἄλευρα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διηκονεῖτο, καὶ ἐστιωμένοις παρεισθῆκει πάλιν ἐν τάξει θεραπαινίδος. Οὐκ εἶ σὺ τοῦ Ἀβραάμ εὐγενέστερος, ὃς τὰ οἰκετῶν ἔπραττε, μετὰ τὰ τρόπαια ἐκείνα, μετὰ τὰς νίκας, μετὰ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, μετὰ ^zτὸ τοὺς Περσῶν ἐλάσαι βασιλέας, καὶ τὰ λαμπρὰ στήσαι τρόπαια. Μηδὲ τοῦτο ἴδης, ὅτι ^aεὐτελεῖς τὸ φαινόμενον οἱ ἅγιοι οἱ πρὸς σέ ^bκαταγόμενοι, καὶ πτωχοὶ καὶ ῥακοδυτοῦντες πολλάκις, ἀλλ' ἐκείνης μέμνησο τῆς φωνῆς τῆς λεγούσης· ²⁴ “Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε” καὶ, “Μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, ὅτι οἱ ἄγγελοι ^dαὐ-
744 τῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ^eμου τοῦ ἐν οὐρανοῖς” καὶ δέχου μετὰ προθυμίας αὐτοὺς τὰ μυρία σοι κομίζοντας ἀγαθὰ διὰ ^fτοῦ ἀσπασμοῦ τῆς εἰρήνης. Καὶ ^gμετὰ τῆς Σάρρας λογίζου καὶ ^hτὴν Ῥεβέκκαν, ἣ καὶ ὑδρεύετο, καὶ ἐπότιζε, καὶ ἐκάλει τὸν ξένον ἐνδον, ⁱπάντα καταπατήσασα τύφον. Διὰ ^kτοι τοῦτο καὶ μεγάλους τῆς φιλοξενίας ^lἐλάβανον τοὺς μισθοὺς. Σὺ δὲ, εἰ βουλευθείης, καὶ μείζους ἐκείνων λήψῃ. Οὐ γὰρ ^mπαιδίων μόνον δώσει σοι τὸν καρπὸν ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, καὶ γεέννης ἀπαλλαγὴν, καὶ ἁμαρτημάτων συγχώρησιν. Καὶ γὰρ μέγας, ⁿκαὶ σφόδρα μέγας ^Bὁ τῆς φιλοξενίας καρπός. Οὕτω καὶ ὁ Ἰοθὼρ, καὶ ταῦτα βάρβαρος ὢν, κηδεστήν ἔλαβε τὸν τῇ θαλάττῃ μετὰ τοσαύτης ἐπιτάξαντα τῆς ἐξουσίας· καὶ γὰρ αἱ θυγατέρες αὐτῷ τὸ καλὸν τοῦτο ^pθῆραμα ἐσαγήμευσαν. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦσα, καὶ τὴν

24 Matth. xxv. 40. xviii. 10.

^w καὶ τὸ] τὸ καὶ B.F. ^x δέκα καὶ ὀκτὼ] Sic nostri omnes. καὶ δεκακακοκτὼ Edd. ^y αὐτὴ pro αὕτη C.D.E.F.H. ^z τὸ τοὺς] τοῦ C. Mox βασιλέας omnes. βασιλείς Edd. ^a εὐτελεῖς pro εὐτελές omnes. ^b καταφεύγοντες

C. Mox ῥακοδ. H. ῥακοδ. (sic) A. ^c Haec ἐμοὶ ἐποιήσατε—τῶν μικρῶν τούτων om. A.H. ^d αὐτῶν om. F. ^e μου pro ἡμῶν omnes. Mox ἐν τοῖς οὐρανοῖς C. ^f τοῦ ἀσπασμοῦ omnes. τῶν ἀσπασμῶν Edd. ^g μετὰ]+δὲ C. ^h τῆς Ῥεβέκκας H. Veron. ⁱ καὶ πάντα F.H. Mox τὸν τύφον H. ^k τοι om. H. ^l ἐλάβανον pro ἐλάβανε C.F.H. Veron. ^m παιδίων pro παιδίων B.C.E. πεδίου Veron. Mox τὸν κ. ὁ θ. pro ὁ θ. τὸν κ. omnes. ⁿ καὶ om. A.B.E.F.H. καὶ et p. p. μέγας om. C. ^o Ἰοθὼρ B.F. Ἰωθὼρ C.E. ὁ Ἰοθὼρ Edd. invitis libris. ^p θῆραμα pro θήρευμα A.B.D.F.H.

ἀνδρείαν τῶν γυναικῶν ἐκείνων ἡλογιζομένη καὶ τὴν ἱφιλοσοφίαν, καταπάτησον τὸν παρόντα τύφον, τὸν τῶν ἱματίων καλλωπισμὸν, τὴν τῶν ἡχρυσίων πολυτέλειαν, τῶν μύρων τὴν ἀλοιφήν· καὶ τὸ ἱκατακλᾶσθαι καὶ θρύπτεσθαι καὶ ῥυθμῷ βαδίζειν ἡἀφείσα, πᾶσαν ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν εἰς ἡτὴν ψυχὴν εἰσάγαγε, καὶ τὸν ἡτῶν οὐρανῶν πόθον ἡἀναψον ἐπὶ τῆς διανοίας. C
 ἡἈν γὰρ οὗτός σε ὁ ἡἔρως ἔλη, ὅψει τὸν βόρβορον καὶ τὸν πηλὸν, καὶ καταγελάσῃ τῶν ἡνῦν θαυμαζομένων· οὐδὲ γὰρ ἔστι γυναῖκα πνευματικοῖς κοσμουμένην κατορθώμασιν, ἐπιζητῆσαι τὸν γέλωτα τοῦτον. ἲΡίψασα τοίνυν ἡπάντα ταῦτα, ἡκαὶ ἀγοραίων γυναικες, ἡκαὶ ὀρχηστρίδες ἡκαὶ αὐλητρίδες μετὰ πολλῆς ἔχουσι τῆς φιλοτιμίας, περίθου φιλοσοφίαν, φιλοξενίαν, προστασίαν τῶν ἀγίων, κατάνυξιν, εὐχὰς συνεχεῖς. Ταῦτα χρυσῶν ἱματίων βελτίω, ταῦτα λίθων σεμνότερα καὶ περιδερραίων, ταῦτα καὶ παρὰ ἀνθρώποις ἡεὐδοκίμειν ποιεῖ, καὶ ἡπαρὰ θεῷ μέγαν φέρει σοι τὸν μισθόν. Οὗτος τῆς ἐκκλησίας ὁ κόσμος, ἐκεῖνος τῶν θεάτρων· οὗτος τῶν οὐρανῶν ἡἄξιος, ἐκεῖνος ἡἱππων καὶ ἡμίονων· ἐκεῖνος ἡκαὶ νεκροῖς σώμασι περιτίθεται, οὗτος ἡἐν ψυχῇ μόνον ἀγαθῇ λάμπει, ἐν ἡἱ Χριστὸς κατοικεῖ. Τοῦτον τοίνυν κτησώμεθα τὸν κόσμον, ἡνα ἡἀδώμεθα πανταχοῦ καὶ ἡμεῖς, καὶ εὐαρεστήσωμεν τῷ Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡδόξα, ἡἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἡἈμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ.

ἡἈσπάσασθε ἡΕπαίνετον τὸν ἡἀγαπητόν μου, ὃς ἐστὶν ἡἀπαρχὴ ἡΕτῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν.

ΠΟΛΛΟΥΣ καὶ τῶν σφόδρα δοκούντων ἡεἶναι σπουδαίων τοῦτο τῆς ἡἐπιστολῆς τὸ μέρος παρατρέχειν ἡγοῦμαι, ὡς

1 CAP. XVI. v. 5.

ἡ λογισαμένη C. ἡ φιλοξενίαν F. ἡ χρυσέων ex corr. A. Idem post πολυτέλειαν add. κόσμων. ἡ κλᾶσθαι C. Statim καὶ τὸ θρ. καὶ τὸ ῥυθμῷ β. B.D.E.F. ἡ ἀφείσα pro ἀφείσα A.C.D.H. πᾶσαν om. C. ἡ τὴν om. E. Statim εἰσάγαγε pro εἰσαγε omnes. ἡ τῶν οὐρανῶν] οὐράνιον B.D. E.F. ἡ ἡν] + μὲν C. ἡ νῦν om. C. ἡ πάντα ταῦτα pro ταῦτα πάντα omnes. ἡ καὶ αὐλητρίδες om. C. ἡ εὐδοκίμειν omnes. εὐδόκιμον Edd. ἡ παρὰ θεῷ A.B.D.E.F.H. παρὰ τοῦ θεοῦ Edd. ἡ τῶν ἡππων C. ἡ καὶ om. E. ἡ ἐν τῇ ψ. μ. τῇ ἀγαθῇ C. ἡ ἀδώμεθα pro αἰδώμεθα omnes. HOM. XXXII. ἡ ἀγαπητόν] ἀδελφόν A. Mox ὅτι pro ὅς D. ἡ εἶναι om. C. ἡ ἐπιστολῆς A.B.C.E.F.H. ut e libris edidit Montef. ἐντολῆς Veron. Sav. Mor.

περιττὸν καὶ οὐδὲν μέγα ἔχον· καὶ τοῦτο αὐτὸ ^dκαὶ ἐν τῇ
γενεαλογίᾳ τῇ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κειμένη πάσχειν αὐτοὺς νομίζω.
Ἐπειδὴ γὰρ ὀνομάτων ἐστὶ κατάλογος, οὐδὲν μέγα οἴονται
ἐντεῦθεν κερδαίνειν. Καὶ οἱ μὲν τῶν χρυσοχόων παῖδες καὶ τὰ
745 μικρὰ ψήγματα περιεργάζονται, οὗτοι δὲ καὶ μάζας χρυσίου
τοσαύτας παρατρέχουσιν. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο πάσχωσιν, ^eἵκανα (23)
μὲν καὶ τὰ εἰρημένα ταύτης ἀπαγαγεῖν τῆς ῥαθυμίας αὐτοὺς.
Ὅτι γὰρ οὐ μικρὸν καὶ ἐντεῦθεν κέρδος, ἐδείξαμεν καὶ ἐκ τῶν
ἐμπροσθεν εἰρημένων, τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἀναστήσαντες διὰ τῶν
προσθήσεων τούτων· ^fπειρασόμεθα δὲ καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ
πάλιν τοῦτο μεταλλεῦσαι ^gχωρίον. Ἔστι γὰρ καὶ ἀπὸ ὀνο-
μάτων ^hψιλῶν μέγαν εὐρεῖν θησαυρόν. Ἐὰν γοῦν μάθης διὰ
τί Ἀβραὰμ ἐκλήθη, διὰ τί Σάρρα, διὰ τί Ἰσραὴλ, διὰ τί
B Σαμουὴλ, πολλῶν πραγμάτων καὶ ἐντεῦθεν ⁱἱστορίαν εὐρήσεις.
Καὶ ἀπὸ καιρῶν δὲ καὶ ἀπὸ τόπων τὸ αὐτὸ ^kτοῦτο δυνήσῃ
συναγαγεῖν. Ὁ μὲν γὰρ σπουδαῖος καὶ ἐντεῦθεν πλουτεῖ, ὁ δὲ
ἀναπεπτωκὸς οὐδὲ ἀπὸ τῶν σφόδρα καταδήλων κερδαίνει. Καὶ
γὰρ ^lτὸ τοῦ Ἀδὰμ ὄνομα οὐ ^mμικρὰν ἡμᾶς παιδεύει φιλο-
σοφίαν, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς ⁿτοῦ ἐκείνου, καὶ τὸ τῆς γυναικὸς
αὐτῆς, καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλείω. Πολλῶν γάρ ἐστι πρα-
γμάτων ὑπομνήματα τὰ ὀνόματα· καὶ θεοῦ εὐεργεσίαν καὶ ^oτῶν
C τῆς ^pτοῦ θεοῦ δωρεᾶς τὰ παιδία ὀνόμαζον αὐται. Ἀλλὰ τί
νῦν περὶ ὀνομάτων φιλοσοφοῦμεν, νοημάτων τοσούτων ἀμελου-
μένων, καὶ πολλῶν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ^qαὐτὰ τῶν βιβλίων εἰδόντων;
Πλὴν ^sἀλλ' οὐδ' οὕτως ἀναχωρητέον ἡμῖν τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα
σπουδῆς. ²“Ἐδεῖ γάρ σε, φησὶ, καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον ἐπὶ
τοὺς τραπεζίτας.” Διόπερ καὶ μηδεὶς ὁ ὑποδεχόμενος ἦ, τὸ
^tἑαυτῶν ποιῶμεν, καὶ δεικνύωμεν οὐδὲν περιττὸν οὐδὲ εἰκὴ ^vπροσ-
κείμενον ταῖς γραφαῖς. Εἰ γὰρ μηδὲν εἶχε ταῦτα κέρδος,

2 Matth. xxv. 27.

^d καὶ om. B. Mox ἐν om. H. Post κερδαίνειν lacuna est in E. usque ad ἐκεῖ-
ναι καλλωπ. p. 746 E. ^e ἵκανα F. ἵκανόν H. ^f πειρασόμεθα pro πειρασόμεθα
omnes. πειρασόμεθα δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐπιζητῆσαι καὶ metall. τὸ χ. C.
^g τὸ χωρίον Edd. τὸ om. B.F.H. ^h σαψιλῶν H. ⁱ ἱστορίαν A.B.C.D.F.H.
ἱστορίας Edd. ^k τοῦτο] + κέρδος C. Mox κερδᾶναι pro συναγαγεῖν A.B.D.
F.H. ^l τὸ τοῦ Ἀ. ὄνομα A.B.D.F.H. τοῦ Ἀ. τὸ ὄνομα Edd. ^m μικρὰν
... φιλοσοφίαν omnes. μικρὸν ... φιλοσοφίας Edd. Statim παιδεύσει B.
ⁿ τοῦ accessit ex A.B.D.F. Statim καὶ τὸ τῆς γ. omnes. τὸ aberat. αὐτοῦ
pro αὐτῆς C. ^o τῶν accessit ex A.B.D.F.H. ^p εὐτονίαν Veron. Statim
λαμβάνουσαι B.C.D.F. ^q τοῦ θεοῦ om. Veron. et in textu C. Mox αὐτὰ
pro αὐται C. ^r αὐτὰ om. C. ^s ἀλλ' om. C. ^t ἑαυτῶν pro αὐτῶν A.
B.D.F.H. Mox δεικνύομεν B.F. ^v προσκείμενον omnes. προφερόμενον
Edd.

οὐδ' ἂν ^ωπροσετέθη τῇ ἐπιστολῇ, οὐδ' ἂν Παῦλος [×]ἔγραψεν ἅπερ ἔγραψεν. Ἀλλὰ γὰρ οὕτω τινές εἰσι βάνανσοι καὶ χαῦνοι καὶ τῶν οὐρανῶν ἀνάξιοι, ὥς μὴ μόνον ὀνόματα, ἀλλὰ D καὶ ὀλόκληρα βιβλία περιττὰ εἶναι ^γνομίζουσιν, ὥς τὸ Λευϊτικόν, ὥς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἕτερα πλείονα. Οὕτω καὶ τὴν παλαιὰν πολλοὶ τῶν ἀνοήτων ἐξέβαλον· καὶ ὁδῶ προβαίνοντες ^zτῇ ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ταύτης συνηθείας, πολλὰ καὶ τῆς καινῆς περιέκοψαν. Ἀλλὰ τούτων ^αμὲν ἄτε μεθύνοντων καὶ τῇ σαρκὶ ζώντων οὐ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος· εἰ δέ τις φιλοσοφίας ἐραστῆς, ^βκαὶ πνευματικῆς ἀκροάσεως φίλος, ἀκούετω ὅτι οὐδὲ τὰ μικρὰ δοκοῦντα εἶναι ^εἐν τῇ γραφῇ εἰκὴ κείται καὶ μάτην, ^δκαὶ ὅτι καὶ τὰ παλαιὰ πολὺ φέρει τὸ κέρδος. ³“Ταῦτα γὰρ πάντα E τύποι, καὶ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη,” φησί. Διὸ καὶ Τιμοθέῳ ἔλεγε, “Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει,” εἰς τὴν τῶν παλαιῶν ^εαὐτὸν ἀνάγνωσιν ἐμβάλλων βιβλίων, ἀνθρωπον ^ιτοσοῦτον πνεῦμα ἔχοντα, ὥς καὶ ^εδαίμονας ἐλαύνειν καὶ νεκροὺς ἐγείρειν. Ἐχώμεθα τοίνυν τῶν προκειμένων. “Ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου.” Ἀξίον ^hἐνταῦθεν ἰδεῖν, πῶς ἐκάστῳ τοὺς ἐπαίνους ἀπονέμει διαφόρους. Οὐδὲ γὰρ μικρὸς οὗτος ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγας, καὶ 746 πολλῆς ἀρετῆς ἐνδεικτικὸς, τὸ Παῦλον ἔχειν ἀγαπητόν, ^ιΠαῦλον τὸν οὐκ εἰδότα χάριτι, ἀλλὰ κρίσει φιλεῖν. Εἴτα καὶ ἄλλο ἐγκώμιον· “ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας.” Ἡ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι τῶν ἄλλων ἀπάντων προεπηθήσε καὶ ἐπίστευσεν, ὅπερ οὐ μικρὸς ^κἔπαινος, ἢ ὅτι πάντων τῶν ἄλλων πλείονα ἐπιδείκνυται τὴν εὐλάβειαν. Διὰ τοῦτο εἰπὼν, “ὁς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας,” οὐκ ἐσίγησεν, ἵνα μὴ τὴν κοσμικὴν ὑποπτεύσης δόξαν, ἀλλὰ προσέθηκεν, “εἰς Χριστόν.” Εἰ γὰρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ὁ πρωτεύων μέγας εἶναι δοκεῖ καὶ λαμπρὸς, πολλῶ μᾶλλον ἐν τούτοις. Ἐπεὶ ^mοὖν εἰκὸς ἦν B αὐτὸν ταπεινοῦ γένους εἶναι, λέγει τὴν ἀληθῆ εὐγένειαν καὶ τὴν προεδρίαν, ἐνταῦθεν αὐτὸν κοσμῶν. Καὶ οὐχὶ Κορίνθου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου ἔθνους φησὶν αὐτὸν ἀπαρχὴν εἶναι, ὥσανεὶ

3 1 Cor. x. 11. 1 Tim. iv. 13.

^ω προσετέθη] + ταῦτα A.H. Haec οὐδ' ἂν πρ. τῇ ἐπ. om. C. [×] ἔγραψεν] + πνευματικὰ γὰρ A.D.F.H. οὐδ' ἂν Π. ταῦτα ἔγραψεν· πνεύματι γὰρ ἔγραψεν. ἀλλὰ C. ^γ νομίζουσιν C. ^z τῇ om. B.C.F. Statim τῆς accessit ex omnibus. ^α μὲν om. H. ^β καὶ om. D. ^ε ἐν τῇ] τῆς C. ^δ καὶ ὅτι καὶ] ὅτι C. ^ε αὐτῶν C. ^ι τοιοῦτον C. καὶ post ὥς om. idem. ^ε δαίμονας pro δαιμόνια A.B.C.D.F. Mox καὶ νεκροὺς ἐγείρειν om. A.C. ^h ἐνταῦθα C. Mox ἐκάστου idem. ^ι Παῦλον accessit ex A.B.C.D.F. Cat. ^κ ἔπαινος] ὁ ἔπαινος A.F.H. ἔπαινος ἦν C. ^l ὅς om. C. ^m οὖν pro γὰρ libri omnes et Cat. Statim αὐτὸν pro αὐτοὺς iidem.

θύραν καὶ εἴσοδον τοῖς ἄλλοις γεγεννημένον. Οὐ μικρὸς δὲ τοῖς τοιοῦτοῖς ὁ μισθός· καὶ γὰρ ^ηκαὶ τῶν ἐτέροις κατωρθωμένων πολλὴν καρπώσεται τὴν ἀμοιβὴν ὁ τοιοῦτος, ἅτε καὶ ἐκείνοις πολὺ διὰ τῆς ἀρχῆς ^οσυνεισενεγκών.

⁴ “Ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ῥύμᾱς.”

C Τί τοῦτο; Πάλιν γυνὴ στεφανοῦται καὶ ἀνακηρύττεται, πάλιν ἡμεῖς αἰσχυνόμεθα οἱ ἄνδρες· μᾶλλον δὲ οὐκ αἰσχυνόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ σεμννόμεθα. Σεμννόμεθα μὲν γὰρ, ὅτι τοιαῦται παρ’ ἡμῖν γυναῖκες· αἰσχυνόμεθα δὲ, ὅτι σφόδρα αὐτῶν ἀπο- (233) λιμπανόμεθα οἱ ἄνδρες. Ἄλλ’ ἐὰν μάθωμεν πόθεν ἐκείναι καλλωπίζονται, ταχέως καὶ ἡμεῖς αὐτὰς καταληψόμεθα. Πόθεν οὖν καλλωπίζονται; Ἀκουέτωσαν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες· οὐκ ἀπὸ τῶν ^ιψελίων, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ὀρμίσκων, οὐδὲ ἀπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν θεραπαινίδων καὶ τῶν χρυσοπάστων ἱματίων,

D ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἰδρώτων. “Ἦτις γὰρ, φησί, πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ῥύμᾱς” οὐκ εἰς ἐαυτὴν μόνον, οὐδὲ εἰς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, ὃ πολλὰ καὶ νῦν ποιοῦσι γυναῖκες, νηστεύουσαι, χαμεννοῦσαι, ἀλλὰ καὶ ^ςεἰς ἐτέρους, ἀποστολῶν καὶ εὐαγγελιστῶν ἀναδεξαμένη δρόμους. Πῶς οὖν φησι, ⁵ “Γυναικὶ ^τδὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω;” Τῆς ἐν τῷ μέσῳ προεδρίας αὐτὴν κωλύων ^νκαὶ θρόνου τοῦ ἐν τῷ βήματι, οὐ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας. Ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, πῶς ἔλεγε τῇ τὸν ἄπιστον ἄνδρα ἐχούσῃ, ⁶ “Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;” πῶς ἐπέτρεπε παῖδας νουθετεῖν ^ωλέγων, “Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν ^χἐπιμείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ E ἀγίασμῳ μετὰ σωφροσύνης;” πῶς ἡ Πρίσκιλλα τὸν Ἀπολλῶ ^νκατήχει; Οὐ τοίνυν τὴν ^zιδίᾳ διάλεξιν γινομένην ἐπ’ ὠφελείᾳ διακόπτων τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ κοινῷ θεάτρῳ διδασκάλοις πρέπουσαν· καὶ ὅταν πάλιν πιστὸς ὁ ἀνὴρ ^η, καὶ σφόδρα ἀπηρτισμένος, καὶ διδάσκειν αὐτὴν δυνάμενος· ὡς ^aἂν αὐτὴ σοφωτέρα ^η, οὐ κωλύει ^βκαὶ διδάσκειν καὶ διορθοῦν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἣτις πολλὰ ^ςἐδίδαξεν, ἀλλ’, “ἣτις πολλὰ

4 v. 6.

5 1 Tim. ii. 12.

6 1 Cor. vii. 16. 1 Tim. ii. 15.

^η καὶ om. A.B.D.F.H. Mox κατορθωμένων A.B.D.F. Vulgatum firmat Cat. ^ο συνεισενεγκών A.B.C.D.F.H. Cat. Edebatur εἰσενεγκών. ^ρ ἡμᾶς B.D. Mosq. 3. ^ι ψελίων B.F. ^τ ῥύμᾱς pro ἡμᾶς A.F. Veron. ^ς εἰς om. B. ^τ δὲ om. C. ^ν καὶ τοῦ θρ. Edd. τοῦ deest in omnibus. ^ω λέγων om. A.H. Cat. ^χ ἐπιμείνωσι D. Cat. Statim ἐν π. καὶ ἀ. καὶ (+τῷ B.) ἀγίασμῳ A. B. D. E. F. H. τῇ π. καὶ (καὶ om. C.) τῇ ἀ. καὶ τῷ ἀγίασμῳ Edd. et Cat. ^ν κατήχει A.B.C.D.E.F. Cat. κατηχεῖ Veron. Sav. ἐκατήχησεν Mor. Ben. ^z ιδίᾳ om. A. ^a ἂν +εἰ C. Statim αὕτη A.D.E. ^β καὶ accessit ex omnibus. ^ς Haec ἐδίδαξεν ἀλλ’ ἣτις πολλὰ om. E. qui post ἐκοπίασε addit ἀλλ’ εἰς ἡμᾶς.

ἐκοπίασε," δεικνὺς ὅτι μετὰ τοῦ λόγου καὶ ἕτερα ^d ἄλλα διηκο-
νεῖτο, τὰ ἀπὸ τῶν κινδύνων, τὰ ἀπὸ τῶν χρημάτων, τὰ ἀπὸ ⁷⁴⁷
τῶν ἀποδημιῶν. Λεόντων γὰρ θερμότεραι αἱ τότε γυναῖκες
ἦσαν, διανεμόμεναι πρὸς τοὺς ἀποστόλους τοὺς ὑπὲρ τοῦ κη-
ρύγματος πόρους· διὰ τοῦτο καὶ συναπεδήμουν αὐτοῖς, καὶ τὰ
ἄλλα πάντα διηκοῦντο. Καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ δὲ ἠκολούθουν
γυναῖκες ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς διακονούμεναι, καὶ θερα-
πεύουσαι τὸν διδάσκαλον.

⁷ " Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς
μου." Δοκεῖ μὲν καὶ τοῦτο ἐγκώμιον εἶναι· τὸ δὲ ^f ἐφεξῆς
πολλῶ μείζον. Ποῖον ^g δὴ τοῦτο; "Καὶ ^h τοὺς συναιχμαλώτους
μου." Τοῦτο γὰρ ὁ μέγιστος στέφανος, ἡ μεγάλη ἀνακήρυξις. B
Καὶ ποῦ γέγονεν αἰχμάλωτος Παῦλος, ἵνα εἴπῃ, " τοὺς συν-
αιχμαλώτους μου;" Αἰχμάλωτος μὲν οὐκ ἐγένετο, αἰχμα-
λώτων δὲ ^k αἰχμαλωτότερα ἔπασχεν, οὐ πατρίδος ἀλλοτριού-
μενος μόνον καὶ οἰκίας, ἀλλὰ ^l καὶ λιμῶ παλαίων καὶ θανάτῳ
διηνεκεῖ καὶ μυρίοις ἑτέροις. Τοῦ μὲν γὰρ αἰχμαλώτου τοῦτο
μόνον ἐστὶ ^m τὸ δεινόν, ὅτι τῶν οἰκείων ἀλλοτριούμενος, δούλος
γίνεται πολλάκις ἀντ' ἐλευθέρου· ἐνταῦθα δὲ νιφάδας ἔστιν
εἰπεῖν πειρασμῶν, ⁿ οὓς ὑπέμεινεν ὁ μακάριος οὗτος, ἀγόμενος
καὶ περιηγόμενος, μαστιγούμενος ^o καὶ δεσμούμενος, λιθαζό-
μενος ^p καὶ καταποντιζόμενος, μυρίους ἔχων ἐπιβούλους. Καὶ
οἱ μὲν αἰχμάλωτοι οὐδένα λοιπὸν ἔχουσι πολέμιον μετὰ τὴν C
ἀπαγωγὴν, ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἀπολαύουσι ^q προνοίας παρὰ τῶν
εἰληφότων αὐτούς· οὗτος δὲ ἐν μέσοις ^r ἔστρέφετο τοῖς πολε-
μίοις διηνεκῶς, καὶ πανταχοῦ δόρατα ἔβλεπε, ^t καὶ ξίφη ἠκονη-
μένα, καὶ παρατάξεις καὶ μάχας. Ἐπεὶ οὖν καὶ τούτους εἰκὸς
ἦν πολλῶν αὐτῷ κεκοινωνηκέναι κινδύνων, συναιχμαλώτους ^v αὐ-
τοὺς καλεῖ ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ⁸ " Ἀρίσταρχος ὁ
συναιχμαλώτός μου." Εἶτα καὶ ἕτερος ἔπαινος· "Οἵτινές εἰσιν
ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις." ^w Καίτοι καὶ τὸ ἀποστόλους
εἶναι μέγα· τὸ δὲ καὶ ἐν ^x τούτοις ἐπισήμους εἶναι, ἐννόησον

7 v. 7.

8 Col. iv. 10.

^d ἄλλα διηκονεῖτο] πολλά διηκόνει C. ^e ὑπὲρ] ἀπὸ C. ^f ἐξῆς D.E.
^g δὴ pro δὲ A.B.D.E.F.H. ^h τοὺς accessit ex A.B.D.E.F.H. Mosq. ⁱ ἵνα
εἴπῃ] ὅτι λέγει D.E. Statim καὶ τοὺς σ. B.D.E.H. μου om. C. ^k αἰχμα-
λωτότερα] Sic A.H. χαλεπώτερα B.C.D.E.F. Cat. πολλῶ χαλεπώτερα Edd.
^l Sic A.B.D.E.F.H. Cat. καὶ om. Veron. Sav. Mor. ^m τὸ om. E. ⁿ οὓς]
ἀς C. Statim ὑπέμεινεν A.B.D.E.F.H. ὑπέμενεν Edd. ^o καὶ δεσμ. om. C.
^p καὶ accessit ex A.B.D.E.F. ^q τῆς πρ. C. ^r αὐτὸς C. ^s ἔστρέφετο
pro περιεστρέφετο omnes. τοῖς π. ἔστρέφετο hoc ord. C. Idem διηνεκῶς in
marg. habet. ^t καὶ τὰ ξίφη Edd. τὰ deest in omnibus. ^v αὐτοὺς om. C.
^w καίτοι om. C. Cat. ^x τούτοις ἐπισήμους] τοῖς ἐπισήμοις C.

Δηλίκον ἐγκώμιον. Ἐπίσημοι δὲ ἦσαν ἀπὸ τῶν ἔργων, ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων. Βαβαί, πόση τῆς γυναικὸς ὕταύτης ἡ φιλοσοφία, ὡς καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἀξιωθῆναι προσηγορίας. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἵσταται, ἀλλ' ἕτερον πάλιν ἐγκώμιον προστίθῃσι, λέγων· “Οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.” Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔπαινος ²μέγιστος, τὸ προπηδῆσαι καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν. Σκόπει δέ μοι τὴν ἀγίαν ψυχὴν πῶς κενοδοξίας ἦν καθαρὰ. Μετὰ γὰρ τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην δόξαν ἐτέρους ἑαυτοῦ προτίθῃσι, καὶ οὐκ ^αἀποκρύπτεται τὸ ὕστερος αὐτῶν ἐλθεῖν, οὐδὲ αἰσχύνεται τοῦτο ὁμολογῶν. Καὶ (234) τί θαυμάζεις, εἰ τοῦτο οὐκ αἰσχύνεται, ὅπου γε καὶ τὸν πρό-
 Ετερον αὐτοῦ βίον ^βἐκπομπεύειν οὐ παραιτεῖται, βλάσφημον ἑαυτὸν καὶ διώκτην ^γκαλῶν; Ἐπεὶ οὖν οὐκ εἶχε τῶν ἄλλων ἐντεῦθεν αὐτοῦς ^δπροθεῖναι, ἐζήτησε ^ετὸν μετὰ τοὺς ἄλλους ἐλθόντα ἑαυτὸν, καὶ εὔρε καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῖς συνθεῖναι ἔπαινον, εἰπὼν, “οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.”

⁹ “Ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου.” Πάλιν τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἐγκωμιάζει. Ἡ γὰρ ἀγάπη Παύλου διὰ τὸν θεὸν ἦν, μυρία ἔχουσα ἀγαθὰ. Ἐἰ γὰρ τὸ παρὰ βασιλέως ἀγαπᾶσθαι μέγα, τὸ παρὰ Παύλου φιλεῖσθαι ἡλίκον 748 ἐγκώμιον; Οὐδὲ γὰρ ^εάν, εἰ μὴ πολλὴν ^hἀρετὴν ἐκέκτητο, εἰς ἔρωτα αὐτὸν ἐπεσπάσατο. Οἶδε γὰρ τοὺς ἐν κακίᾳ ζῶντας καὶ παρανομίαις οὐ μόνον ⁱφιλεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζειν· ὡς ὅταν λέγῃ, ¹⁰ “Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ^kἸησοῦν, ἔστω ἀνάθεμα” ^lκαὶ, “Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.” ¹¹ “Καὶ Οὐρβανὸν τὸν συνεργόν μου ἐν ^mκυρίῳ.” Τοῦτο ἐκείνου ⁿμείζον τὸ ἐγκώμιον· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνο περιέχει τοῦτο. “Καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.” Πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ^οστεφανοὶ καὶ τοῦτον. ¹² “Ἀσπάσασθε Β' Ἀπελλῆν ^pτὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ.” Οὐδὲν τούτου τοῦ ἐπαίνου ἴσον, ^qτοῦ ἄληπτον εἶναι καὶ μηδεμίαν παρέχειν λαβὴν ἐν τοῖς κατὰ θεὸν πράγμασιν. “Ὅταν γὰρ εἶπῃ, “τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ,” πᾶσαν ἀρετὴν καταλέγει. Καὶ τίνας ἔνεκεν

9 v. 8.

10 1 Cor. xvi. 22. Gal. i. 8.

11 v. 9.

12 v. 10.

^y ταύτης om. C. ^z μέγας C. ^a ἀπέκρυπτε A. ἀπέκρυβεν H. ἀποτίθεται C. Statim τὸ ὕστερον αὐτὸν ἐλθεῖν οὔτε αἰσχ. C. ^b ἐκπομπεύειν om. H. ^c ἀποκαλῶν C. ^d προθεῖναι pro προτιθέναι A.B.D.E.F.H. ^e τὸν om. C. ^f εἴ] καὶ H. ^g ἄν om. B. ^h ἀγάπην C. ⁱ οὐ φιλεῖν Edd. οὐ om. Veron. et a pr. man. A. μὴ pro οὐ B.C.D.E.F.H. ^k Ἰησοῦν Χριστὸν Edd. Χριστὸν om. A.B.D.E.F.H. ^l καὶ om. C. ^m κυρίῳ pro Χριστῷ A.B.D.F.H. ⁿ μείζον om. C. ^ο στεφάνων καὶ τοῦτο A. στεφάνων καὶ τοῦτον H. καὶ τοῦτον στεφανοὶ C. ^p τὸν] + ἀγαπητόν μου καὶ C. ^q τοῦ pro τὸ D.E. Cat.

οὐδαμοῦ φησι, τὸν κύριόν μου τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεσπότην μου; "Οτι ταῦτα ἐκείνων μεῖζω τὰ ἐγκώμια· ἐκείνα μὲν γὰρ τιμῆς ἐστὶν ἀπλῶς, ταῦτα δὲ ἀρετῆς. Καὶ ⁸τούτῳ δὲ αὐτῷ τετίμηκεν αὐτοὺς οὐχ ὥς ἔτυχε, ¹τῷ πολλοὺς τῶν καταδεεστέρων μετὰ τῶν ὑψηλῶν καὶ μεγάλων προσαγορεύειν. Τῷ μὲν γὰρ προσειπεῖν, καὶ μετ' ἀλλήλων προσειπεῖν, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ, πάντας ὁμοίως ἐτίμησε· τῷ δὲ ⁹τὰ ἰδιάζοντα ἐκά- C στου θείναι ἐγκώμια, τὴν ἰδιάζουσιν ἐκάστου παρέστησεν ἡμῖν ἀρετὴν· ¹⁰ὥς μήτε φθόνον τεκεῖν τῷ τοὺς μὲν τιμῆσαι, τοὺς δὲ ἀτιμάσαι, ¹¹μήτε ῥαθυμίαν καὶ σύγχυσιν ἐργάσασθαι ἐκ τοῦ πάντας τῶν αὐτῶν ἀξιῶσαι, ¹²οὐ τῶν αὐτῶν ὄντας ἀξίους. "Ορα γοῦν πῶς πάλιν ἐπὶ τὰς θαυμαστάς ἔρχεται γυναῖκας. Εἰπὼν γὰρ, "Ἀσπάσασθε ¹³τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου, ¹⁴καὶ Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῇ μου, καὶ τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου" οὓς εἰκὸς ἴσως μὴ τοιοῦτους εἶναι, ¹⁵οἷους τοὺς ἔμπροσθεν· διὸ οὐδὲ ὀνομαστί τῶν πάντων μέμνηται· καὶ τὸ προσῆκον αὐτοῖς ¹⁶ἀποδοὺς D ἐγκώμιον, τὸ πιστοὺς εἶναι· τοῦτο γάρ ἐστι, "τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ" ἐπὶ γυναῖκας πάλιν ἄγει τὴν πρόσρησιν, λέγων· ¹⁷"Ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ." Καὶ περὶ μὲν ἐκείνης φησὶν, ὅτι ἐκοπίασεν εἰς ἑμᾶς· περὶ δὲ τούτων, ὅτι ἔτι κοπιῶσιν. Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο ἐγκώμιον, τὸ ¹⁸ἐνεργοὺς εἶναι δι' ὅλου, καὶ μὴ μόνον ἐνεργοὺς, ἀλλὰ καὶ κοπιᾶν. Τὴν δὲ Περσίδα καὶ ἀγαπητὴν καλεῖ, δεικνὺς μεῖζονα τούτων οὖσαν. "Ἀσπάσασθε γὰρ, φησὶ, Περσίδα E τὴν ἀγαπητὴν ἑμῶν." Καὶ πολλὴν αὐτῇ μαρτυρεῖ κάματον, λέγων· "Ἦτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ." Οὕτως οἶδεν ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν ὀνομάζειν, τούτους τε προθυμοτέρους ποιῶν τῷ μηδενὸς τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀποστερεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν μικροτάτην ὑπεροχὴν ἀκακηρύττειν· τοὺς τε ἐτέρους σπουδαιοτέρους κατασκευάζων, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ¹⁹ἄγων ζῆλον τοῖς περὶ τούτων ἐγκωμίοις.

¹⁵ "Ἀσπάσασθε Ῥούφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν

13 v. 11.

14 v. 12.

15 v. 13.

¹ Haec τιμῆς ἐστὶν—οὐχ ὥς desunt in A.H. ⁸ τούτῳ δὲ αὐτῷ B.C.D. E.F. Cat. τοῦτο δὲ αὐτὸ Edd. ⁹ τῷ pro τὸ A.B.C.D.E. Cat. τῶν H. ¹⁰ τὰ om. H. ¹¹ ὥς μήτε] ὥστε μὴ C. Mox τῷ om. idem. ¹² μηδὲ A.H. ¹³ οὐ om. A.C.H. Mox πῶς ἐπὶ θαυμαστάς C. ¹⁴ τοὺς] τὸν H. Mox τὸν συγγενῇ (μου om.) A.B.F.H. Mosq. ¹⁵ οἷους τοὺς] τῶν C. Post ἔμπροσθεν perit folium unum hujus Cod. usque ad v. εἰπομεν p. 749 D. ¹⁶ ἀποδοὺς ἐγκ. pro ἐγκ. ἀποδοὺς omnes. ¹⁷ ἑμᾶς A.B.E.F.H. ἡμᾶς Edd. ¹⁸ ἐνεργοὺς libri omnes et Cat. ἐν ἔργοις Edd. Idem mox ἐνεργοὺς repetunt, ubi edebatur ἐνεργεῖν. ¹⁹ ἑμῶν accessit ex omnibus. ²⁰ ἄγων omnes. ἐνάγων Edd. et Cat.

μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.” Ὀλόκληρα πάλιν ἐνταῦθα τὰ ἀγαθὰ,
 749 ὅταν καὶ ὁ παῖς τοιοῦτος ᾗ, καὶ ἡ μήτηρ τοιαύτη, καὶ πλήρης
 ἡ οἰκία εὐλογίας, καὶ ἡ ρίζα τῷ καρπῷ συμβαίνει. Οὐδὲ γὰρ
 ἀπλῶς ^hεἶπε, “μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ,” εἰ μὴ πολλὴν ἐμαρ- (23)
 τύρει τῇ γυναικὶ τὴν ἀρετὴν. ¹⁶ “Ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον,
 Φλέγοντα, Ἑρμᾶν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
 ἀδελφούς.” Ἐνταῦθα μὴ τοῦτο ἰδῆς, ὅτι χωρὶς ἐγκωμίων
 αὐτοὺς τίθησιν, ἀλλ’ ^kὅτι σφόδρα, ^lὥς ἔοικε, καταδεεστέρους
 ὄντας ἀπάντων οὐκ ἀπηξίωσε τῆς παρ’ αὐτοῦ προσρήσεως.
 Μᾶλλον δὲ ^mοὐ μικρὸν καὶ τοῦτο ἐγκώμιον, τὸ καὶ ἀδελφούς
 αὐτοὺς καλεῖν, ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς μετ’ ⁿαὐτοὺς, ἀγίους.
 17 “Ἀσπάσασθε ^oγὰρ, φησὶ, Φιλόλογον καὶ ^pἸούλιον, καὶ
 B Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν καὶ τοὺς σὺν
 αὐτοῖς ^qπάντας ἀγίους.” ὅπερ μέγιστον ἦν ἀξίωμα, καὶ τιμῆς
 μέγεθος ἄφατον. Εἶτα, ἵνα μηδεμίᾳ φιλονεικία γένηται ^rτῷ
 τοὺς μὲν οὕτω, τοὺς δὲ οὕτω προσειρηῆσθαι, καὶ τοὺς μὲν
 ὀνομαστί, τοὺς δὲ ^sἀδιορίστως, καὶ τοὺς μὲν μετὰ πλειόνων
 ἐγκωμίων, τοὺς δὲ μετὰ ἐλαττόνων, ἀνακιρνᾷ πάλιν αὐ-
 τοὺς τῇ τῆς ἀγάπης ἰσοτιμία καὶ τῷ ἀγίῳ φιλήματι, λέγων·
 18 “Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.” διὰ τῆς εἰ-
 ρήνης ταύτης πάντα ^tἐκβάλλων θορυβοῦντα αὐτοὺς λογισμὸν
 C καὶ μικροψυχίας ἀφορμὴν, ἵνα μήτε ὁ μέγας καταφρονῇ τοῦ
 ἐλάττονος, μήτε ὁ μικρὸς βασκαίνει τῷ μεῖζονι· ἀλλὰ καὶ
 ὑπεροψία καὶ φθόνος ἀπελαύνηται, τοῦ φιλήματος τούτου
 πάντα καταπραϋνόντός τε καὶ ἐξισοῦντος. Διὸ οὐ μόνον αὐτοὺς
 ἀσπάσασθαι κελεύει οὕτως, ἀλλὰ καὶ τὸν ^vπαρὰ τῶν ἐκκλησιῶν
 ἀσπασμὸν οὕτως αὐτοῖς διαπέμπεται. “Ἀσπάζονται γὰρ
^wὑμᾶς,” φησὶν, οὐκέτι τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα κατ’ ἰδίαν, ἀλλὰ
 κοινῇ πάντας, “αἱ ἐκκλησίαι τοῦ ^xΧριστοῦ.” Εἶδες πῶς οὐ
 μικρὰ καὶ ἀπὸ τῶν προσρήσεων τούτων ἐκερδάναμεν; Ὅσους
 D θησαυροὺς ἐμέλλομεν παρατρέχειν, εἰ ^yμὴ καὶ τουτὶ τὸ μέρος
 τῆς ἐπιστολῆς μετὰ ἀκριβείας ἐξητάσαμεν, τῆς ἡμῖν ^zἐγχω-
 ρούσης λέγω; ὥς εἶγε τις εὐρεθείη σοφὸς ἀνὴρ καὶ πνευματικὸς,

16 v. 14.

17 v. 15.

18 v. 16.

^g συμβαίνει B.D.E.F.H. Cat. ^h εἶπε] ἴσ. εἶπεν ἂν Sav. marg. Ita Cat.
ⁱ ἰδῆς]+μόνον D.E. ^k ὅτι]+καὶ D.E. ^l ὥς ἔοικε pro καὶ τοὺς libri omnes
 et Cat. ^m οὐ] οὐδὲ D. Cat. καὶ οὐ A.H. καὶ ante τοῦτο om. A.B.D.E.H.
 non Cat. ⁿ αὐτοῦ A.D.E. ^o γὰρ, φησὶ om. A.H. ^p Ἰούλιον pro
 Ἰουλίαν nostri omnes cum Mosqq. Statim καὶ Νιρέα B.D.E. ^q πάντας pro
 ἅπαντας omnes. ^r τὸ A.H. ^s ἀρίστως H. ^t ἐκβαλὼν Codd. Vul-
 gatium habet Cat. ^v παρὰ τῶν pro πασῶν libri omnes et Cat. ^w ὑμᾶς,
 φησὶν pro φησὶν, ὑμᾶς omnes. ^x θεοῦ A.D.E.H. Mosqq. ^y μὴ καὶ] καὶ
 μὴ H. ^z ἐγχειρούσης E.

καὶ βαθύτερον καταβήσεται, καὶ πλείους ὄψεται τοὺς μαρ-
γαρίτας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες ἐζήτησαν πολλάκις, τί δήποτε ἐν τῇ
ἐπιστολῇ ταύτῃ ^α τοσοῦτους προσεῖπεν, ὅπερ ἐν ἑτέρᾳ οὐκ
ἐποίησεν ἐπιστολῇ· ^β ἐκείνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι διὰ τὸ ^γ μηδέπω
ἑωρακέναι Ῥωμαίους τοῦτο ποιεῖ. Καίτοιγε, φησὶν, ^δ οὐδὲ
Κολασσαεὺς εἶδε, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν. Ἄλλ' οὗτοι
δοκιμώτεροι τῶν ἄλλων ^ε ἦσαν, καὶ ἐξ ἑτέρων πόλεων ἐκεῖ
^ς μεταστάντες, ὥς εἰς ^ε ἀσφαλεστέραν τινὰ καὶ βασιλικωτέραν ^ε
πόλιν. Ἐπεὶ οὖν ^η ἐν ξένη διήγον, καὶ ἔδει πολλῆς ἀπολαύειν
ἀσφαλείας αὐτοὺς, καὶ τῶν ^ι αὐτῷ γνωρίμων ἡσάν τινες ἐξ αὐ-
τῶν, οἱ ^κ δὲ καὶ διακονησάμενοι πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὲρ αὐτοῦ
^λ παρόντες· εἰκότως αὐτοὺς συνίστησι διὰ τῶν γραμμάτων. Καὶ
γὰρ οὐ μικρὰ ἦν ἡ ^μ Παύλου δόξα τότε, ἀλλὰ τοσαύτη, ὥς καὶ
ἀπὸ γραμμάτων ^ν μόνων πολλὴν ἔχειν προστασίαν τοὺς τῶν
ἐπιστολῶν ἀπολαύοντας· οὐδὲ γὰρ ἠδοῦντο μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ
καὶ ἐδεδοίκεσαν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ^ο ἂν εἶπεν, “Ἦτις
προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμῶν” καὶ πάλιν, “Ἡν- 750
χόμην ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγώ.” Καὶ Φιλήμονι γράφων
ἔλεγεν, ^ρ “Ὡς Παῦλος πρεσβύτης, Ῥυννὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ
Χριστοῦ” καὶ Γαλάταις, “Ἰδε ἐγὼ Παῦλος ἠλέγω ὑμῖν” καί,
“Ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐδέξασθέ με.” Καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπι-
στέλλων ἔλεγεν· ^σ “Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς,
ἐφυσιώθησάν τινες” καὶ πάλιν, “Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς
ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶν, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ^τ ὃ
γέγραπται φρονεῖν.” Δι' ὧν ἀπάντων δῆλον, ὅτι μεγάλην
περὶ αὐτοῦ ^θ δόξαν εἶχον ἅπαντες. Βουλόμενος τοίνυν αὐτοὺς ^β
εἶναι ἐν ἀδείᾳ καὶ τιμῇ, προσεῖπεν ἕκαστον, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν
καλλωπίζων αὐτούς. Τὸν μὲν γὰρ ἀγαπητὸν ἐκάλεσε, τὸν
δὲ συγγενῇ, τὸν δὲ ἀμφοτέρα, τὸν δὲ συναιχμάλωτον, τὸν δὲ
συνεργόν, τὸν δὲ δόκιμον, τὸν δὲ ἐκλεκτόν· καὶ τὴν μὲν ἀπὸ

19 Philem. 9. Gal. v. 2. iv. 14.

20 1 Cor. iv. 18, 6.

^α τοσοῦτους] Sic Cat. πολλοὺς A.B.E.F.H. ^β ἐκείνο pro τοῦτο omnes.
^γ μηδέπω omnes. μηδέποτε Edd. ^δ οὐδὲ pro οὔτε omnes. Statim Κολοσσ.
C.D.E. ^ε ἦσαν] + ἄλλως δὲ D.E. ^ς μεταστάντες om. A.B.D.H. et in
textu F. Agnoscit Cat. ^ε σαφεστέραν A.B.H. non Cat. Haec ἀσφαλε-
στέραν τινὰ καὶ om. D.E. sed τινὰ ante πόλιν habet D. ^η ἐν τῇ ξ. D.E.
Μοx καὶ ἔδει π. ἀπ. ἀσφ. hoc ord. omnes. καὶ π. ἀσφ. ἔδει ἀπ. Edd. ^ι αὐ-
τῶν H. αὐτοῖς B.F. ^κ δὲ om. C. ^λ παθόντες C. Cat. ^μ π. δόξα
pro δόξα Π. A.B.D.E.F.H. Cat. Μοx ἀλλὰ καὶ τοσαύτη A.B.D.E.F. non Cat.
^ν μόνον B.C.D.E.F. ^ο ἂν om. B. ^ρ νῦν C. Μοx Ἰησοῦ Χριστοῦ pro ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ B.C.D.E.F. Haec om. A.H. ^σ γράφω E. ^τ δ] ἂ B.C.
F.H. ^θ δόξαν εἶχον pro εἶχον δόξαν omnes.

^t τοῦ ἀξιώματος· οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τὴν διακονουμένην φησὶν, ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, καὶ τὰς περὶ Τρύφαιναν καὶ Περσίδα οὕτως ἂν ὠνόμασεν, ἀλλὰ τὴν χειροτονίαν ἔχουσιν διακόνου· τὴν δὲ συνεργὸν καὶ λειτουργὸν, τὴν δὲ μητέρα, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν κόπων (23^f) ὦν ἐκοπίασε· καὶ τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς οἰκίας, τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν C ἀδελφῶν ὀνόματος, τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς ^w τῶν ἀγίων προσηγορίας· καὶ τοὺς μὲν αὐτῷ τῷ προσαγορευέσθαι τιμᾷ, τοὺς δὲ ^x καὶ τῷ ὀνομασθὶ προσαγορευέσθαι· καὶ τοὺς μὲν τῷ ^y ἀπαρχὴν προσεῖπεν, τοὺς δὲ τοῖς τῶν χρόνων πρεσβείοις· πλεον δὲ ^z πάντων τοὺς περὶ Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν. Εἰ γὰρ καὶ πάντες ἦσαν πιστοὶ, ἀλλ' οὐ πάντες ὅμοιοι, ἀλλὰ ^a διεστῆκεισαν τοῖς ἅθλοις. Διὸ δὴ καὶ εἰς μεῖζονα ^b ζῆλον ἅπαντας ἄγων, οὐδενὸς ἔκρυσσε τὰ ἐγκώμια. Ὅταν γὰρ οἱ πλείονα ^c πονοῦντες, ^d μὴ πλείονα τὸν μισθὸν λαμβάνωσι, ^e πολλοὶ γίνονται ῥαθυμότεροι. Διὰ D τοῦτο οὐδὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἴση ^f ἡ τιμὴ, οὐδὲ ἐν τοῖς μαθηταῖς πάντες ἴσοι, ἀλλ' οἱ τρεῖς τῶν ἄλλων προείχον· καὶ ἐν τούτοις αὐτοῖς τοῖς τρισὶ πολλὴ ^g πάλιν διαφορά. Πολλὴ γὰρ ἀκρίβεια παρὰ τῷ θεῷ καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων. ²¹ “Καὶ γὰρ ἀστὴρ ἀστέρος, ^h φησὶ, διαφέρει ἐν δόξῃ.” Καίτοιγε πάντες ἦσαν ἀπόστολοι, καὶ πάντες ἐπὶ δώδεκα θρόνους μέλλουσι ⁱ καθέζεσθαι, καὶ πάντες ἀφῆκαν τὰ ^k αὐτῶν, καὶ πάντες αὐτῷ συνῆσαν· ἀλλ' ὅμως τοὺς τρεῖς ἐλάμβανε. Καὶ πάλιν ^l καὶ τούτων αὐτῶν ἔφησέ τινας ἐγχωρεῖν ὑπερέξειν· ²² “Τὸ γὰρ καθίσαι, ^m φησὶν, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.” Καὶ τὸν Πέτρον δὲ αὐτῶν E προτίθησι λέγων, ²³ “Φιλεῖς με ⁿ πλεον τούτων;” καὶ ὁ Ἰωάννης ^o δὲ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἡγαπᾶτο. Καὶ γὰρ πάντων ἐξέτασις ἔσται ἀκριβής· καὶ μικρὸν ὑπερέχης τοῦ πλησίον, καὶ ἀκαριαῖον, καὶ ὅτι οὐν, οὐδὲ τοῦτο παρόψεται ὁ θεός. Καὶ

21 I Cor. xv. 41.

22 Marc. x. 40.

23 Joan. xxi. 15.

^t τοῦ accessit ex omnibus. ^v ἂν om. H. et a pr. man. A. Statim ἀλλὰ τὴν μὲν χ. Edd. μὲν om. B.F.H. et ante corr. A. ^w τῶν ἀγίων om. C. Mox αὐτῶν pro αὐτῷ idem. ^x καὶ om. C. Mox ὀνόματι A.C.H. ^y ἀπαρχὴν pr. pro pr. ἀπαρχὴν omnes. ^z πάντων pro ἁπάντων A. B. D. E. F. H. ^a διεστῆκεισαν vel διεστῆκεισαν omnes. διεστῆκασιν Edd. ^b ζῆλον, quod aberat, est in nostris omnibus. ^c πονοῦντες B.C.D.E. ποιοῦντες Edd. ^d μὴ pro οὐ omnes. Mox τὸν om. H. Tum λάβωσιν C. ^e πολὺ C.D. ^f ἡ om. A.B.F.H. ^g ἡ pro πάλιν E. καὶ ἐν τοῖς τρισὶ πάλιν πολλὴ διαφορά C. ^h φησὶ post δόξῃ vulgo legitur, repugnantibus libris. ⁱ καθέζεσθαι A.B.D. E.F.H. καθίσθαι C. καθῆσθαι Edd. ^k αὐτῶν pro ἑαυτῶν A.B.E.H. αὐτῶν D.F. Mox ἡκολούθησαν pro συνῆσαν C. ^l καὶ om. C. Mox ἐγχωρεῖν καὶ ὑπερέξειν Edd. καὶ om. A.B.D.E.F.H. ἐγχωρεῖν καὶ om. C. ^m φησὶν om. C. Mox ἡ ἐξ pro καὶ ἐξ idem. ⁿ πλείον E. πλείω A. B. D. F. H. ^o δὲ om. A.H.

τοῦτο καὶ ἄνωθεν ἴδοι τις ἂν διαλάμπων. Καὶ γὰρ ῥκαὶ ὁ
Λῶτ δίκαιος ἦν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ὁ Ἀβραάμ· καὶ ὁ ῥ'Εζε-
κίας πάλιν, ἀλλ' οὐχ ῥοῦτως ὡς ὁ Δαυὶδ· καὶ οἱ προφηταὶ
πάντες, ἀλλ' οὐχ ῥοῦτως ὡς ὁ Ἰωάννης.

^tΠοῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ μετὰ ῥτὴν τοσαύτην ἀκρίβειαν οὐ
βουλόμενοι εἶναι γέενναν; Εἰ γὰρ οἱ δίκαιοι πάντες οὐ τῶν
αὐτῶν ἀπολαύσονται, κὰν μικρὸν ὥσι τῶν ἐτέρων ὑπερέχοντες· ⁷⁵
“Ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει, φησὶν, ἐν δόξῃ” πῶς οἱ
ἁμαρτωλοὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται τοῖς δίκαιοις; Ταύτην γὰρ
οὐδ' ἂν ἄνθρωπος ῥἐργάσαιο τὴν σύγχυσιν, μήτι γε ὁ θεός.
Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμαρτηκόντων, ^xκαὶ ἐπὶ τῶν ἡδὴ
γεγενημένων ταύτην ὑμῖν δείξω τὴν διαφορὰν, καὶ τὴν ἀκριβῆ
δικαιοκρισίαν. Σκόπει δέ. Ἡμαρτεν ὁ Ἀδὰμ, ἡμαρτε καὶ ἡ
Εὔα· καὶ ἀμφοτέροι μὲν παρέβησαν, οὐκ ἐξ ἴσης δὲ ἡμαρτον·
οὐκοῦν οὐδὲ ἐξ ἴσης ἐκολάσθησαν. Τοσοῦτον γὰρ τὸ μέσον ἦν,
ὡς Παῦλον εἰπεῖν, ὅτι ²⁴“Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ B
ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.” Καίτοι ἡ ἀπάτη μία ἦν·
ἀλλ' ὅμως ἡ τοῦ θεοῦ μετὰ ἀκριβείας ἐξέτασις τοσοῦτον ἔδειξε
τὸ μέσον, ὡς Παῦλον ^zτοῦτο εἰπεῖν. Πάλιν ὁ μὲν Κάϊν ἐκο-
λάζετο· ὁ δὲ Λάμεχ μετ' ἐκείνον φονεύσας, οὐδὲν τοιοῦτον
ἔπαθε· καίτοι ^aκαὶ τοῦτο φόνος, κἀκείνο φόνος, καὶ πολλῶ
χαλεπώτερος, ὅτι μὴδὲ τῷ παραδείγματι γέγονε βελτίων
οὗτος· ἀλλ' ὅμως ^bἐπειδὴ ὁ μὲν οὔτε ἀδελφὸν ἔσφαξε μετὰ
παραίνεσιν, ^cοὔτε ἐδεήθη τοῦ κατηγορήσοντος, οὔτε θεοῦ ἐρω- C
τῶντος ἠναισχύντησεν, ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ^dἐλέγχοντος καὶ
κατεῖπεν ἑαυτοῦ καὶ κατεδίκασε ^eχαλεπώτερα, συγγνώμης
ἔτυχεν· ὁ δὲ, ἐπειδὴ τὰναντία ἐποίησεν, ἐτιμωρεῖτο. ^fΕἶδες
μεθ' ὅσης ἀκριβείας ἐξετάζει τὰ γινόμενα ὁ θεός; Διὰ τοῦτο
καὶ τοὺς ἐν τῷ κατακλυσμῷ ἐτέρως, καὶ τοὺς ἐν Σοδόμοις
^gἄλλως ἐτιμωρεῖτο· καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας δὲ πάλιν διαφόρως,
καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι, καὶ τοὺς ἐπ' ^hἈντιόχου· δεικνὺς ὅτι
πολὺν ἔχει τῶν ἡμετέρων λόγον. Καὶ οἱ μὲν ἐβδομήκοντα

24 1 Tim. ii. 14.

ῥ καὶ accessit ex A.B.D.E.F. ῥ Ἰεζεκιήλ A.B.D.E. ῥΕζεκιήλ H. ῥΕζε-
κίας C. et corr. ex ῥΕζεκιήλ F. ῥΙεζεκίας Edd. Statim δὲ πάλιν A.B.D.E.H.
^r οὕτως om. A.B.D.E.F. ^s οὕτως om. B. ^t ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ γέεννης καὶ
δικαιοκρισίας θεοῦ. Veron. ^v τὴν om. C. μὴ pro οὐ idem. ^w ἐργάσαιο
B.H. Μοx μήτι γε δὴ ὁ θ. C. ^x καὶ ἐπὶ] ἐκ C. Veron. ^y ὡς] + καὶ D.
^z τοῦτο εἰπεῖν pro εἰπεῖν τοῦτο omnes. ^a καὶ τοῦτο φ. κἀκείνο] καὶ οὗτος C.
^b ἐπειδὴ ὁ μὲν om. C. ^c οὐδὲ A.E. Μοx τοῦ κατηγορήσαντος A. ^d λέ-
γοντος C. ^e χαλεπώτερα accessit ex omnibus. Statim καὶ συγγνώμης C.
^f εἶδες pro ἴδε omnes. ^g ἄλλως] ἀλλ' ὅμως C. Statim ἐτιμωρεῖτο omnes.
ἐτιμωρήσατο Edd. ^h Ἀντιόχου C.D.

Δεδούλευσαν ἔτη, οἱ δὲ ἰτετρακόσια, οἱ δὲ τέκνα ἔφαγον, καὶ μυρίας ἑτέρας ^κχαλεπωτέρας ὑπέμειναν συμφορὰς, καὶ οὐδὲ ἰταύτῃ ἀπηλλάγησαν, οὔτε ^μοὔτοι οὔτε οἱ ζῶντες ^ηκαέντες ἐν Σοδόμοις. ²⁵ “Ἀνεκτότερον γὰρ, ὁ φησὶν, ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.” Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν αὐτῷ ῥμέλει μηδὲ ἀμαρτανόντων ἡμῶν, μηδὲ κατορθούντων, ἴσως ἔξει τινὰ λόγον τὸ λέγειν μὴ εἶναι κόλασιν· εἰ δὲ τοσαύτην ποιεῖται σπουδὴν, ὥστε μὴ ἀμαρτάνειν ἡμᾶς, καὶ τοσαῦτα πραγματεύεται, ὥστε κατορθοῦν, εὐδηλον ὅτι ^ικαὶ ἀμαρτάνοντας κολάζει, καὶ κατορθοῦντας στεφανοῖ. Σὺ δέ μοι σκόπει τῶν πολλῶν τὴν ἀνωμαλίαν. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐγκαλοῦσι (237) ^ντῷ θεῷ, ὅτι μακροθυμεῖ πολλάκις, καὶ περιορᾷ πολλοὺς μιαινοὺς, ἀσελγεῖς, βιαίους, μὴ διδόντας δίκην· ἐκεῖ πάλιν ἂν ἀπειλήσῃ κολάζειν αὐτοὺς, σφοδροὶ καὶ ^ωβαρεῖς εἰσιν αἰτιώμενοι· ^χκαίτοιγε εἰ τοῦτο λυπεῖ, ἐκεῖνο ἀποδέχσθαι ἔδει καὶ θαυμάζειν. Ἄλλ’ ὦ τῆς ἀνοίας, ὦ τῆς ἀλόγου καὶ ^ζὀνώδους γνώμης· ὦ ^αφιλαμαρτήμονος καὶ πρὸς κακίαν βλεπούσης ψυχῆς. Καὶ γὰρ ^βἐκείθεν τὰ δόγματα ἅπαντα ταῦτα τίκτεται· ὥς εἰ βουλευθεῖεν οἱ ταῦτα λέγοντες ἀρετῆς ἐπιλαβέσθαι, ⁷⁵² ταχέως καὶ περὶ τῆς γέεννης ^επεισθήσονται, καὶ οὐκ ἀμφιβαλοῦσι. Καὶ ποῦ, ^δφησὶ, καὶ ἐν ποίῳ χωρίῳ αὕτη ἔσται ἡ γέεννα; Τί σοι ^ετοῦτο μέλει; Τὸ γὰρ ζητούμενον, δείξαι ὅτι ἔστιν, ^ςοὐχ ὅπου τεταμύεται, καὶ ἐν ποίῳ χωρίῳ. Τινὲς μὲν ^ςγὰρ μυθολογοῦντές φασιν, ὅτι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφάτ· ^ηὁ περὶ πολέμου τινὸς εἴρηται ^ιπαρελθόντος, τοῦτο εἰς τὴν γέενναν ἔλκοντες· ἡ δὲ γραφὴ οὐ τοῦτό φησιν. Ἄλλ’ ἐν ποίῳ ^κτόπῳ ἔσται, φησὶν; Ἐξω πον, ^λὥς ἔγωγε οἶμαι, τοῦ κόσμου τούτου παντός. Καθάπερ γὰρ τῶν ^μβασιλείων τὰ δεσμο-

²⁵ Matth. x. 15.

^ι τριακόσια H. ^κ χαλεπωτέρας om. C.H. ^λ ταύτης C. ^μ αὐτοὶ C.
^η καέντες] καὶ τοὺς C. ^ο φησὶν om. A.E. Mox Γομόρρας pro Γομόρρων omnes.
^π μέλει A.E.H. μέλει post ἡμῶν vulgo legitur, repugnantibus libris. Statim μηδὲ pro μήτε A.B.D.E.H. ^ρ ἡμῶν om. C. Statim μηδὲ pro μήτε A. B. D. E. F. H. ^ς ὥστε] + καὶ A. B. F. H. Statim ἀμαρτεῖν C.
^τ ὥστε om. C. ^θ καὶ om. C. ^ι τὸν θεὸν E. ^κ θρασεῖς C. ^λ καίτοι sine γε C. ^ν δεῖ C.D.E. Veron. ^ξ ἀναιδοῦς C. ^ο φιλαμαρτήμονος] + καὶ φιληδόνου Edd. Haec non leguntur in nostris. ^π ἐκείθεν] Sic A.B.D. E.F.H. Veron. καὶ ἐκείθεν C. ἀπὸ τῆς φιληδονίας Sav. Mor. Ben. Mox ταῦτα om. C. Veron. ^ς πεισθήσονται pro πιστωθήσονται omnes. ^δ φησὶ καὶ] φησὶν H. Statim ἐν ποίῳ χώρα C. ^ε τοῦτο pro τοῦτου A.B.C.D.E.H. et ante corr. F. ^ς οὐχ ὅπου A.B.D.F.H. οὐχ ὅπου E. ^ζ ἐκείθεν] Sic A.B.D. om. B. ^η ὁ] ὅπερ C.H. ^ι παρελθόντος] + καὶ νῦν Edd. reclamantibus libris. ^κ τόπῳ om. C. Statim ἔσται φησὶν omnes. φησὶν ἔσται Edd. ^λ ὥς om. C. ^μ βασιλείων A.D.E. βασιλείων eraso accentu H. βασιλείων Veron. Sav. Mor.

τήρια καὶ τὰ μέταλλα πόρρω διέστηκεν, οὕτω δὲ καὶ τῆς Β οἰκουμένης ταύτης ἔξω που ἔσται ἡ γέεννα. Μὴ τοίνυν ζητῶμεν ποῦ ἔστιν, ἀλλὰ ὅπως αὐτὴν φύγοιμεν. Μηδὲ ἐπειδὴ πάντας ἐνταῦθα οὐ κολάζει ὁ θεός, διὰ τοῦτο ἀπίσκει τοῖς μέλλουσι· φιλόανθρωπος γὰρ ἐστὶ, καὶ μακροθυμεῖ. Διὰ τοῦτο ἀπειλεῖ, καὶ οὐκ εὐθέως ἐμβάλλει· 26 “Οὐ γὰρ θέλω, φησὶ, τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ.” Εἰ δὲ μὴ ἔστι θάνατος ἁμαρτωλοῦ, περιττὸν τὸ εἰρημένον. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι οὐδὲν ἀηδέστερον τούτων ὑμῖν τῶν λόγων· ἀλλ’ ἐμοὶ τούτων οὐδὲν ἥδιον. Καὶ εἴθε ἦν καὶ ἀριστοποιουμένους καὶ δειπνοῦντας καὶ λουομένους καὶ πανταχοῦ περὶ γέεννης διαλέγεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἠλγήσαμεν τοῖς ἐνταῦθα δεινοῖς, οὐκ ἂν ἥσθημεν τοῖς χρηστοῖς. Τί γὰρ μοι καὶ εἰπεῖν ἔχεις δεινόν; πενίαν, νόσον, αἰχμαλωσίαν, πῆρυσιν σώματος; Ἀλλὰ ταῦτα πάντα γέλως πρὸς τὴν ἐκεῖ κόλασιν· καὶ τοὺς δι’ ὅλου βασανιζομένους λιμῶ λέγῃς, καὶ τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας πεπηρωμένους καὶ προσαιτούντας, τρυφὴ καὶ ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα τὰ κακά. Συνεχῶς τοίνυν στρέφωμεν τοὺς περὶ τούτων λόγους· οὐ γὰρ ἀφήσιν ἐμπεσεῖν εἰς γέενναν τὸ μεμνήσθαι γέεννης. Οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· 27 “Οἵτινες δίκην τίσουσιν αἰώνιον ἀπὸ προσώπου κυρίου;” οὐκ ἀκούεις οἷος ὁ Νέρων ἐγένετο, ὃν καὶ μυστήριον καλεῖ τοῦ ἀντιχρίστου Παῦλος; “Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη, φησὶν, ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας.” Τί οὖν; οὐδὲν πείσεται ὁ Νέρων; οὐδὲν πείσεται ὁ ἀντίχριστος; οὐδὲν ὁ διάβολος; Οὐκοῦν αἰεὶ ὁ ἀντίχριστος ἔσται, καὶ ὁ διάβολος· οὐδὲ γὰρ ἀποστήσονται τῆς κακίας μὴ κολαζόμενοι. Ναὶ, φησὶν· ἀλλ’ ὅτι μὲν ἔστι γέεννα, παντί που δῆλον· οἱ δὲ ἄπιστοι ἐμπεσονται μόνοι. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; “Οτι οἱ πιστοὶ, φησὶ, τὸν δεσπότην ἐπέγνωσαν τὸν ἑαυτῶν. Καὶ τί τοῦτο; “Οταν γὰρ βίος ἀκάθαρτος ἦ, καὶ μείζονα κατὰ τοῦτο δώσουσι δίκην τῶν ἀπίστων. 28 “Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἡμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολούνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἡμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.”

26 Ezech. xviii. 32. 27 2 Thess. i. 9. ii. 7. 28 Rom. ii. 12. Luc. xii. 48.

ἔστιν] ἔσται ἡ γέεννα H. ὅπως ἂν αὐτὴν Edd. ἂν deest in omnibus. Statim φύγοιμεν C. ὁ θεός cum articulo omnes. ἡ γὰρ θ.] θ. γὰρ C.D. ἁμαρτωλῶ A.B.E.F.H. καὶ accessit ex A.B.C.D.F.H. καὶ om. C. πάντα ταῦτα inverso ord. B.F.H. πεπηρωμένους pro πηρουμένους omnes. Sic omnes. Edebatur καὶ προσαιτούντας τροφὴν, καὶ ταῦτα. τοίνυν] οὖν C. Παύλου sine artic. omnes. οὐκ om. C. Παῦλος pro ὁ Π. A.B.C.E.F.H. ἁμαρτίας A.B.F.H. τί οὖν—Νέρων om. C. αἰεὶ ὁ ἀ. ἔσται] πάντοτε ὁ ἀ. C. Haec οὐκοῦν—ὁ διάβολος om. H. ἔστι] + κόλασις καὶ Edd. repugnantibus libris. πεσονται A.B.C.F.H. βίος sine articulo A.B.C.D.F.H.

καὶ, “Ὁ οἰκέτης ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλὰς.” Εἰ δὲ οὐκ ἔστι βίου δοῦναι λόγον, ἀλλ’ ἀπλῶς ταῦτα εἴρηται, οὐδὲ ὁ διάβολος τιμωρηθήσεται· καὶ γὰρ ^kτὸν θεὸν οἶδε, καὶ ἀνθρώπων μᾶλλον ^lπολλῶ· καὶ οἱ δαίμονες δὲ πάντες ^mκαὶ ἴσασιν αὐτὸν, καὶ φρίττουσι, καὶ κριτὴν ὁμολογοῦσιν. Εἰ τοίνυν βίου οὐκ ἔστι δοῦναι λόγον, 753 οὐδὲ πονηρῶν πράξεων, διαφεύζονται καὶ οὗτοι. Οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· μὴ ἑαυτοὺς ἀπατάτε, ἀγαπητοί. Εἰ γὰρ μὴ ἔστι γέεννα, πῶς κρινοῦσι τὰς δώδεκα φυλάς ⁿτοῦ Ἰσραὴλ οἱ ἀπόστολοι; ^oπῶς φησι Παῦλος, ²⁹ “Οὐκ οἶδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;” πῶς ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ³⁰ “Ἄνδρες Νινευίται ἂναστήσονται, καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην” καὶ ^qπάλιν, “Ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως;” Τί τοίνυν παίζεις ἐν οὐ παικτοῖς; τί ἀπατᾷς σαυτὸν καὶ ^rπαραλογίζῃ; τί τῇ τοῦ θεοῦ φιланθρωπία μάχῃ; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡτοίμασεν ^sαὐτὴν καὶ ἡπέιλησεν, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν, τῷ φόβῳ γενόμενοι βελτίους. Ὡστε ὁ τὸν περὶ ^tτούτων ἀναιρῶν λόγον, οὐδὲν ἕτερον ἢ εἰς ^wαὐτὴν ὠθεῖ καὶ (238) ἐμβάλλει διὰ τῆς ἀπάτης ταύτης. Μὴ τοίνυν ἐκλύσης τὰς χεῖρας τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ποιοῦντων, μηδὲ ἐπιτείνης τὴν ῥαθυμίαν ^Cτῶν καθευδόντων. Εἰ γὰρ πεισθεῖεν οἱ πολλοί, ὅτι γέεννα οὐκ ἔστι, πότε ἀποστήσονται τῆς κακίας; ποῦ δὲ ^yκαὶ τὸ δίκαιον φανεῖται, οὐ λέγω ἐπὶ ἀμαρτωλῶν καὶ δικαίων, ἀλλ’ ἐπὶ ἀμαρτωλῶν καὶ ἀμαρτωλῶν; Διὰ τί ^zγὰρ ὁ μὲν ἐκολάσθη ἐνταῦθα, ὁ δὲ οὐκ ἐκολάσθη τὰ αὐτὰ ἀμαρτῶν, ἢ καὶ πολλῶ χαλεπώτερα; Εἰ γὰρ οὐκ ἔστι γέεννα, οὐδὲν ὑπὲρ τούτων ^aἀπολογήσασθαι δυνήσῃ τοῖς ἐγκαλοῦσι. Διὸ παρακαλῶ παυσασμένους ^bτούτου τοῦ γέλωτος, ἐπιστομιζέειν τοὺς ὑπὲρ τούτων ἡμῖν ἀντιλέγοντας. Καὶ γὰρ καὶ τῶν μικροτάτων καὶ ἐν τοῖς ἀμαρτήμασι καὶ ἐν τοῖς κατορθώμασιν ἀκριβὴς ἔσται ἡ ἐξέτασις· ^cκαὶ ὀφθαλμῶν ἀκολάστων δώσομεν δίκην, καὶ ῥήματος ἀργοῦ, ^dκαὶ λοιδορίας ἀπλῶς, καὶ

29 1 Cor. vi. 3.

30 Matth. xii. 41. xi. 24.

ⁱ αὐτοῦ cum tenui A.B.D.E.H. ^k τὸν om. C. ^l πολλῶ B.D.E.F. πολλῶν Edd. ^m καὶ aberat ante Montef. inivitis libris. ⁿ τοῦ Ἰσραὴλ om. H. ^o πῶς] οὐ C. Mox ὁ Παῦλος C.D. ^p ἀναστήσονται] + ἐν τῇ κρίσει Edd. repugnantibus libris. ^q πάλιν accessit ex A. B. D. E. F. H. ^r παραλογίζῃ] + τὴν ψυχὴν σου, ἀνθρώπε Edd. Haec desunt in nostris. ^s αὐτὴν om. C. ^t τούτου A.B.D.F. ^v οὐδὲν ἕτερον λανθάνει ποιῶν ἢ Edd. λανθάνει om. A. λανθάνει ποιῶν om. C.D.E.F.H. ἕτερον λ. ποιῶν om. B. ^w αὐτὸν A.H. ^x τῶν καθευδόντων om. A.B.F.H. ^y καὶ om. C.D.E. ^z γὰρ accessit ex A.C.D.E.F.H. ^a ἀπολ. δυνήσῃ pro δυνήσῃ ἀπολ. omnes. ^b τούτου τοῦ γ. pro τοῦ γ. τούτου A.B.D.E.F.H. ^c καὶ] καὶ γὰρ καὶ Sav. Mor. Ben. καὶ γὰρ deest in omnibus. ^d καὶ λοιδ. ἀπλῶς] καὶ γέλωτος καὶ λοιδ. ἀπλῶς καὶ ἐνθυμήσεως Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris.

μέθης εὐθύνας εὐφέξομεν· καὶ ποτηρίου ψυχροῦ ληψόμεθα D
^fμισθὸν, καὶ στεναγμοῦ μόνου. ³¹ “Δὸς γὰρ, φησὶ, τὸ σημεῖον
ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν στεναζόντων καὶ κατοδυνωμένων.” Πῶς
οὖν τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ὁ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἐξετάζων τὰ
ἡμέτερα, ἀπλῶς καὶ εἰκῇ τὴν γέενναν ἠπέλυσεν; Μὴ, παρακαλῶ,
μὴ ταῖς κεναῖς ταύταις ἐλπίσι σεαυτὸν ἀπόλλυε, καὶ τοὺς
^hπειθομένους. Εἰ γὰρ τοῖς ἡμετέροις ἀπιστεῖς ἰλόγοις, ἐξέ-
τασον Ἰουδαίους, Ἑλλήνας, αἰρετικούς ἅπαντας· καὶ πάντες ὡς
ἐξ ἑνὸς ^kἀποκρινοῦνται στόματος, ὅτι ^lκαὶ κρίσις ἔσται καὶ
ἀντίδοσις. Ἄλλ’ οὐκ ἀρκοῦσιν ἄνθρωποι; Ἐρώτησον καὶ E
τοὺς δαίμονας αὐτοὺς, καὶ ἀκούσῃ ^mβοώντων· ³² “Τί ἤλθες ὦδε
πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;” Καὶ ⁿπάντα ταῦτα συναγαγὼν
πείσον τὴν ψυχὴν μὴ μάτην ληρεῖν, ἵνα μὴ διὰ τῆς πείρας μάθῃ
τὴν γέενναν, ἀλλ’ ^oἐντεῦθεν σωφρονησθεῖσα καὶ τὰς βασάνους
ἐκείνας ^pδυνήθῃ διαφυγεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτυ-
χεῖν, ^qὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς μετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπῳίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ
πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ.

754

¹Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας
καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδασχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε,
ποιοῦντας· καὶ ἐκκλίνετε ἀπ’ αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ
κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἐαυτῶν
κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας ^aκαὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι
τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

ΠΑΛΙΝ παραίνεις, καὶ εὐχὴ μετὰ τὴν παραίνεις. Εἰπὼν B
γὰρ σκοπεῖν τοὺς τὰς ^bδιχοστασίας, καὶ μὴ ὑπακούειν αὐτοῖς,
ἐπήγαγεν· “Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν
ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν” ^cκαὶ, “Ἡ χάρις τοῦ κυρίου μεθ’ ὑμῶν.”
Σκόπει ^dδὲ πῶς καὶ προσηνῶς παραινεί, οὐκ ἐν τάξει συμβούλου,
ἀλλ’ ἐν τάξει ἰκέτου τοῦτο ποιῶν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς·

³¹ Ezech. ix. 4.

³² Matth. viii. 29.

¹ CAP. XVI. v. 17, 18.

^e εὐφέξομεν] + ὡς πάλιν καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς Edd. Haec om. A.B.D.E.F.H. Veron. ^f μισθὸν] + καὶ λόγον ἀγαθοῦ Sav. Mor. Ben. invitis libris. ^g τὸ om. E. Mox κατωδυνωμένων B.E. ^h πειθομένους] + σοὶ C.D. ⁱ λογισμοῖς C. ^k ἀποκρ. στόματος pro στόματος ἀποκρ. A.B.D.E.F.H. ^l καὶ accessit ex iisdem. Mox ἀναπαδόσις E.H. ^m λεγόντων C.D. ⁿ πάντα ταῦτα σ. A.B.E.F.H. πάντα σ. ταῦτα D. ταῦτα πάντα σ. Edd. ^o ἐνταῦθα C. ^p δυ- νηθῇ omnes. δυνήσῃ Edd. ^q Haec ὧν—μετασχεῖν assumpta ex A.B.D. E.F.H. HOM. XXXIII. ^a καὶ εὐλογίας om. C. Mosq. 8. ^b διχοστασίας] + ποιῶντας Edd. ποιῶντας om. B.H. Veron. ^c Haec καὶ—μεθ’ ὑμῶν desunt in E. ^d δὲ et mox καὶ om. C.

καὶ γὰρ ^εκαὶ ἀδελφοὺς ἐκάλεσε, καὶ ἰκετεύει. “Παρακαλῶ ^ιγὰρ ὑμᾶς, φησὶν, ἀδελφοί.” Εἶτα καὶ ἐναγωνίους ποιεῖ, δεικνὺς τὸ δολερὸν τῶν ἐπηρεαζόντων. Ὡς γὰρ οὐκ αὐτόθεν **C** ^ςόντων δῆλων φησί· “Παρακαλῶ ^ηὑμᾶς σκοπεῖν” τουτέστι, περιεργάζεσθαι μετὰ ἀκριβείας, καὶ καταμανθάνειν καὶ διερευνᾶσθαι. Τίνας, εἰπέ μοι; “Τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιούντας.” Αὕτη γὰρ μάλιστα ἐκκλησίας ἀνατροπὴ, τὸ ἰδιωρῆσθαι τοῦτο ὄπλον τοῦ διαβόλου, τοῦτο ^κπάντα ἄνω καὶ κάτω ποιεῖ. “Ἐως γὰρ ἂν ^ιἡ τὸ σῶμα ἠνωμένον, οὐκ ἰσχύει εἰσοδοῦν ^μσχεῖν, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς διχοστασίας τὸ σκάνδαλον. Ἡ δὲ διχοστασία πόθεν; Ἀπὸ τῶν δογμάτων τῶν παρὰ τὴν διδαχὴν τῶν ἀπο- **D** ^στόλων. Τὰ δὲ δόγματα τὰ τοιαῦτα πόθεν; Ἀπὸ τοῦ γαστρὶ δουλεύειν καὶ τοῖς ἄλλοις πάθουσιν. “Οἱ γὰρ τοιοῦτοι, φησὶ, τῷ κυρίῳ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ^ηἑαυτῶν κοιλίᾳ.” Ὡστε οὐκ ἂν γένοιτο ^οσκάνδαλον, οὐκ ἂν γένοιτο διχοστασία, εἰ μὴ τι παρὰ τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν ^ρέπινοηθεῖν δόγμα· ὃ καὶ ἐνταῦθα δηλῶν ἔλεγε, “^απαρὰ τὴν διδαχὴν.” ^ιΚαὶ οὐκ εἶπεν, ἦν ἐδιδάξαμεν, ἀλλ’ “ἦν ὑμεῖς ἐμάθετε,” (239) προκαταλαμβάνων αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς πεπεισμένους ^ςδὴ καὶ ἀκούσαντας καὶ καταδεξαμένους. Καὶ τί ^ιποιήσομεν τοῖς τὰ τοιαῦτα κακουργοῦσιν; Οὐκ εἶπεν, ὁμόσε χωρεῖτε καὶ πυκτεύετε, ἀλλ’, “ἐκκλίνετε ἀπ’ αὐτῶν.” Εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἀγνοίας ἢ πλάνης ^ντοῦτο ἐποιοῦν, ἔδει διορθοῦν· ἐπειδὴ δὲ ^ωἐκόντες **E** ἁμαρτάνουσιν, ἀποπηδᾶτε. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο λέγει. ²“^χΣτέλλεσθε γὰρ, φησὶν, ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος.” Καὶ ^νΤιμοθέῳ περὶ τοῦ χαλκέως διαλεγόμενος, τοιαῦτα παρῆναι λέγων· “^αὈν καὶ σὺ φυλάσσου.” Εἶτα καὶ κωμωδῶν τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, ἀφ’ ἧς ταύτην ^ςἐπενόησαν τὴν διχοστασίαν. “Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ^αΧριστῷ, φησὶν, οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ

2 2 Thess. iii. 6. 2 Tim. iv. 15.

^ε καὶ accessit ex A.B.D.F.H. Cat. et corr. C. ^ι γὰρ] δὲ C. ^ς ὄντων δῆλων omnes. δῆλων ὄντων Edd. ^η δὲ ὑμᾶς Edd. δὲ om. B.F.H. Cat. ^ι διαιρεῖσθαι C.D. ^κ πάντα om. A.H. ^ι ἡ pro εἴη A.B.D.E.F. ^η pro ἂν εἴη C. ^μ σχεῖν A.B.D.E.F. ἔχειν Edd. ^ν ἑαυτῶν pro αὐτῶν A.B.D.E.F.H. ^ο σκάνδαλον pro σκάνδαλα B.C.D.E.F. Haec σκάνδαλον οὐκ ἂν γένοιτο om. A.H. Cat. ^ρ ἐπινοηθεῖν omnes. ἐπινοηθῇ Edd. ^α παρὰ omnes. Ante Montef. edebatur περί. ^ι καὶ om. D. ^ς δὴ om. A.B.C. D.E.F. ^ι ποιήσωμεν H. ^ν ταῦτα C.D. ^ω ἐκόντες A.B.D.E.F.H. Cat. εἰδότες Edd. ^χ στέλλεσθε pro συστέλλεσθε C.D.E.H. ^ν Τιμοθέῳ] + δὲ C. Mox παραινεί idem. ^ς ἐποίησαν Cat. ^α Ἰησοῦ Χριστῷ C.D.E. et ex corr. F. φησὶν om. C.

ἐαυτῶν κοιλία.” Τοῦτο καὶ Φιλιππησίους ἐπιστέλλων ἔλεγεν·
 3 “Ὡν ὁ θεὸς ἡ κοιλία.” Ἐνταῦθα δέ μοι τοὺς ἐξ Ἰουδαίων
 αἰνίττεσθαι δοκεῖ, οὓς μάλιστα αἰεὶ διαβάλλειν εἴωθεν ὡς γὰρ 755
 στριμάργους. Καὶ γὰρ καὶ Τίτῳ ἐπιστέλλων ἔλεγε περὶ
 αὐτῶν· 4 “Κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.” Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ
 αὐτοὺς ἐπὶ τούτῳ διαβάλλων, “Κατεσθίετε, φησὶ, τὰς οἰκίας
 τῶν χηρῶν.” Καὶ οἱ προφηῆται τοιαῦτα αὐτῶν κατηγοροῦσιν·
 “Ἐλιπάνθη γὰρ, φησὶ, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ
 ἡγαπημένος.” Διὸ καὶ Μωϋσῆς παρήνει λέγων· “Φαγὼν καὶ
 πιὼν καὶ ἐμπλησθεὶς, μνήσθητι κυρίου τοῦ θεοῦ σου.” Καὶ ἐν
 τοῖς εὐαγγελίοις δὲ τῷ Χριστῷ ἴεγοντες, “Τί σημεῖον δει-
 κνύεις ἡμῖν;” 5 τὰ ἄλλα πάντα παραδραμόντες, τοῦ μάννα
 μέμνηνται· οὕτω πανταχοῦ τῷ πάθει τούτῳ κρατούμενοι φαί- B
 νονται. Πῶς οὖν οὐκ αἰσχύνῃ δούλους κοιλίας διδασκάλους
 ἔχων ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀδελφός; Καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς πλάνης
 αὐτῆ, ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐπιβουλῆς ἕτερον πάλιν νόσημα, ἡ
 κολακεία. “Διὰ γὰρ τῆς χρηστολογίας, φησὶν, ἐξαπατῶσι
 τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.” Καὶ καλῶς εἶπε, “χρηστολογίας”
 μέχρι γὰρ τῶν ῥημάτων ἡ θεραπεία· ἡ δὲ διάνοια οὐ τοιαύτη,
 ἀλλὰ δόλου γέμουσα. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὑμᾶς ἐξαπατῶσιν, ἀλλὰ,
 “τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.” Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλ’
 ὥστε ποιῆσαι ἵανεπαχθέστερον τὸ εἰρημένον, φησὶν· 5 “Ἡ γὰρ C
 ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο.” Τοῦτο δὲ ποιεῖ, οὐκ ἁφιεῖς
 αὐτοὺς ἀναισχυνηταί, ἀλλὰ τοῖς ἐγκωμίοις προκαταλαμβάνων,
 καὶ τῷ πλήθει τῶν ἡμαρτύρων προκατέχων αὐτοὺς. Οὐδὲ γὰρ
 ἐγὼ μαρτυρῶ μόνος, ἡ ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα. Καὶ οὐκ
 εἶπεν, ἡ γὰρ ὑμῶν σύνεσις, ἀλλ’, “ἡ ὑμῶν ὑπακοή” τουτέστιν,
 ἡ πειθὴ· ὅπερ πολλὴν αὐτοῖς ἦν μαρτυροῦντος πραότητα.
 “Χαίρω οὖν ἡ τὸ ἐφ’ ὑμῖν.” Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο ἐγκώμιον.
 Εἶτα μετὰ τὸν ἔπαινον νουθεσία. “Ἴνα γὰρ μὴ τῶν ἐγκλη-
 μάτων ἀπαλλάξας αὐτοὺς, ὡς λανθάνοντας ῥαθυμοτέρους ἐργά-
 σηται, αἰνίττεται πάλιν ῥαυτοὺς λέγων· “Θέλῳ δὲ ὑμᾶς σοφοὺς D
 ἢ μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν.” Ὅρας

3 Philipp. iii. 19. 4 Tit. i. 12. Matth. xxiii. 14. Deut. xxxii. 15. vi. 12, 13.
 Joan. ii. 18. 5 v. 19.

ἢ ὁ accessit ex omnibus. c καὶ assumptum ex A.B.D.E.F.H. d αὐτοὺς]
 τοὺς A.H. e αὐτῶν om. A.B.F.H. f λεγόντων C. g καὶ τὰ Edd. καὶ
 om. A.D.E.H. Mox παραδραμόν H. h ἡ om. C. i ἀνεπαχθέστερον
 omnes. μὴ ἐπαχθέστερον Edd. k ἀφίεις C. l μαρτυρῶν C. m ἀλλὰ
 καὶ ἡ pro ἀλλ’ ἡ A.B.D.E.F.H. Cat. n τὸ om. C. o ὡς λανθάνοντας]
 λανθανόντας C. p αὐτοὺς pro αὐτοῖς omnes. q μὲν accessit ex A.B.C.
 D.E.F. Mox δὲ om. H.

πὼς πάλιν αὐτῶν καθάπτεται, καὶ ἀνυπόπτως; τοῦτο γὰρ αἰνιττομένου ἐστίν, ὅτι τινὲς ¹ἐξ αὐτῶν καὶ παρήγοντο. ⁶“Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα ποιοῦντας, εἶπεν εἰρήνης θεὸν, ἵνα θαρρήσωσι περὶ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς. Ὁ γὰρ ²ταύτη χαίρων, τὰ λυμαινόμενα αὐτὴν καταλύσει. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὑποτάξει, ἀλλ’, ὃ Εμεῖζόν ἐστι, “συντρίψει” καὶ οὐκ ἐκείνους ³μόνον, ἀλλὰ ⁴καὶ τὸν στρατηγούντα αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα ⁵Σατανᾶν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς συντρίψει, ἀλλ’, “ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν” ὥστε ⁶αὐτοὺς τὴν νίκην ἄρασθαι, καὶ τῷ τροπαίῳ γενέσθαι λαμπροῦς. Καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ ἡ παραμυθία πάλιν ἐπήγαγε γὰρ, “ἐν τάχει.” Τοῦτο δὲ ὁμοῦ ⁷καὶ εὐχὴ καὶ προφητεία ἦν. “Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ’ ὑμῶν.” Τὸ μέγιστον ὄπλον, τὸ τεῖχος τὸ ἄρρηκτον, ὁ πύργος ὁ ἄσειστος ἀνέμνησε γὰρ αὐτοὺς τῆς χάριτος, ἵνα ⁸προθυμοτέρους ἐργάσῃται. Εἰ γὰρ τῶν πολὺ χαλεπωτέρων ἀπηλλάγητε, ⁹καὶ ἀπηλλάγητε χάριτι μόνον· πολλῶ ¹⁰μᾶλλον τῶν ἐλαττόνων ἀπαλλαγῆσεσθε, ¹¹ὅτε καὶ φίλοι γεγόνατε, καὶ τὰ παρ’ ἐαυτῶν (24)

75⁶ ¹²συνεισάγετε. ¹³Ὁρᾷς πὼς οὔτε ¹⁴εὐχὴν χωρὶς ἔργων, οὔτε ἔργα χωρὶς εὐχῆς τίθησι; Μαρτυρήσας γὰρ αὐτοῖς τὴν ὑπακοήν, τότε ἐπηύξατο, δεικνὺς ὅτι ἀμφοτέρων δεόμεθα, καὶ τῶν παρ’ ἡμῶν, καὶ τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ, εἰ μέλλοιμεν μετὰ ἀκριβείας σώζεσθαι. Καὶ γὰρ οὐκ ἔμπροσθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν, καὶ μεγάλοι ὦμεν καὶ εὐδόκιμοι, τῆς παρ’ αὐτοῦ δεόμεθα χάριτος.

⁷“Ἀσπάζεται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου.” Εἶδες πάλιν τὰ συνήθη ἐγκώμια; “Καὶ ⁸Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.” Τούτου τοῦ ⁹Ἰάσονος καὶ Λουκᾶς μέμνηται, καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ παρίστησιν ἡμῖν ¹⁰λέγων, ¹¹ὅτι ἦγον αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες. Καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ¹²εἰκότως εἶναι τῶν ἐπισήμων· οὐ γὰρ ἀπλῶς συγγενῶν μέμνηται, εἰ ¹³μὴ κατὰ τὴν εὐσέβειαν εἶεν εὐοκότες αὐτῷ.

⁹“Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν.”

6 v. 20.

7 v. 21.

8 Act. xvii. 6.

9 v. 22.

¹ ἐξ om. C. ² ἐν ταύτῃ C. ³ αὐτὴν pro αὐτῇ omnes. ⁴ μόνους C. ⁵ καὶ om. A.F.H. ⁶ τὸν Σατανᾶν Edd. τὸν om. A.B.D.E.F.H. Cat. ⁷ αὐτοῖς C. ⁸ καὶ om. C.D. ⁹ λαμπροτέρους B. ¹⁰ καὶ ἀπῆλλ. om. C. ¹¹ μᾶλλον om. E. ¹² ὅτε pro ὅτι omnes. ¹³ συνεισηγάγετε C. ¹⁴ ὁρᾷς omnes. ὅρα Edd. ¹⁵ εὐχὴν omnes. εὐχὴ Veron. Sav. ¹⁶ Λουκᾶς H. ¹⁷ Ἰάσωνος A.E.H. ¹⁸ εἰκότως A.B.F. Mox οὐδὲ γὰρ C. ¹⁹ μὴ] + καὶ B.E. Statim ἐνλάβειαν et in marg. γρ. εὐσέβειαν D.

Οὐ ^m μικρὸν καὶ τοῦτο ἐγκώμιον, ὑπογραφέα εἶναι Παύλου·
 πλὴν οὐχ ἵνα ἑαυτὸν ἐγκωμιάσῃ, τοῦτο ⁿ λέγει, ἀλλ' ἵνα θερ-
 μὴν ἐπισπάσῃται παρ' αὐτῶν τὴν ἀγάπην ἀπὸ τῆς διακονίας.
¹⁰ “Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Γαῖος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας
 ὅλης.” Εἶδες οἷον αὐτῷ στέφανον ἔπλεξε, τοσαύτην φιλοξε-
 νίαν μαρτυρήσας, καὶ ὁλόκληρον ^o τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν οἰκίαν C
 εἰσαγαγὼν τὴν ἐκείνου; τὸν γὰρ ξένον ἐνταῦθα τὸν ξενοδόχον
 φησίν. “Ὅταν δὲ ἀκούσης, ὅτι Παύλου ξενοδόχος ἦν, μὴ τῆς
 φιλοτιμίας αὐτὸν θαύμαζε μόνον, ἀλλὰ ^q καὶ τῆς κατὰ τὸν βίον
 ἀκριβείας. Εἰ μὴ γὰρ ἦν ἄξιος τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, οὐδ' αὖ
 ἐκείνος ἐκεῖ κατήχθη. Ὁ γὰρ πολλὰ τῶν ἐπιταγμάτων τοῦ
 Χριστοῦ σπουδάζων ὑπερβαίνειν, οὐκ αὖ τοῦτον παρέβη τὸν
 νόμον τὸν κελεύοντα ^r περιεργάζεσθαι τοὺς ὑποδεχομένους, καὶ
^s παρ' ἀξίοις κατάγεσθαι. “Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς ^u Εραστος ὁ
 οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.” Οὐχ ἀπλῶς D
 προσέθηκεν, “^t ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως,” ἀλλ' ὥσπερ Φιλιπ-
 πησίοις ^v ἔγραφεν, ¹¹ “Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος
 οἰκίας,” ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ τῶν μεγάλων τὸ κήρυγμα ἤψατο·
 οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἀξιώματος μέμνηται, τὸ αὐτὸ τοῦτο
 κατασκευάζων, καὶ δεικνὺς ὅτι τῷ προσέχοντι ^w οὐδὲ πλουτος
 κώλυμα γίνεται, οὔτε ἀρχῆς φροντίδες, οὔτε ἄλλο τῶν τοιού-
 των οὐδέν. ¹² “Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ'
 ὑμῶν. Ἀμήν.” Εἶδες πόθεν ἄρχεσθαι δεῖ, καὶ ποῦ τελευτᾶν
^x πανταχοῦ; Καὶ γὰρ τὸν θεμέλιον ἐντεῦθεν κατέβαλε τῆς
 ἐπιστολῆς, καὶ τὸν ὄροφον ἐντεῦθεν ἐπέθηκεν, ὁμοῦ καὶ ἐπεν-
 χόμενος τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων αὐτοῖς, καὶ πάσης E
 ἀναμιμνήσκων ^y τῆς εὐεργεσίας. Τοῦτο γὰρ μάλιστα διδασκά-
 λου γενναίου, τὸ μὴ ^z λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ^a εὐχαῖς ὠφελεῖν
 τοὺς μαθητεομένους. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹³ “Ἡμεῖς δὲ τῇ προσ-
 ευῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου ^b προσκαρτερήσωμεν.”

^c Τίς οὖν ἄρα καὶ ἡμῖν ἐπεύξεται, ἐπειδὴ Παῦλος ἀπῆλθεν;

10 v. 23.

11 Philipp. iv. 22.

12 v. 24.

13 Act. vi. 4.

^m μικρὸν] + δὲ C. ⁿ λέγει B.H. ^o τὴν om. C.D. ^p εἰσαγαγὼν
 libri omnes et Cat. συναγαγὼν Edd. ^q καὶ om. H. ^r τὸ περιεργ. C.
^s παρ' ἀξίοις pro παρὰ ἀξίοις A.B.D.E.H. ^t ὁ accessit ex B.D.E. Cat. ^v ἔλε-
 γεν C. ^w οὐδὲ pro οὔτε A.B.D.E.F. Cat. οὐδὲ ter H. ^x πανταχοῦ pro
 πάντα omnes. ^y τῆς om. A.B.E.F.H. non Cat. ^z μόνον λόγῳ inverso
 ord. C.D. ^a εὐχαῖς pro εὐχῇ A.B.D.E.F.H. Cat. ^b προσκαρτερήσωμεν
 B.C.D.E.F.H. προσκαρτερήσομεν Sav. Mor. Ben. ^c ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ
 τῆς ἀγάπης καὶ προσευχῆς Παύλου, καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ κατορθωμάτων· καὶ
 περὶ τοῦ δεῖν μιμεῖσθαι Παῦλον, ἐπὶ τῷ καταξιωθῆναι καὶ ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν ἀπελ-
 θόντας ἐκεῖ· καὶ ὅτι τούτῳ μάλιστα ὑπὲρ τὰ ἄλλα κοσμεῖται ἡ Ῥώμη καὶ τειχι-
 ζεται, τὸν Παύλου τάφον ἔχουσα καὶ Πέτρου· καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος διδασκα-
 λιῶν Παύλου καὶ πράξεων. Veron.

Οἱ Παῦλον ζηλωταὶ ^dοὔτοι· μόνον ἀξίους παράσχωμεν ἑαυτοὺς
 τῆς τοιαύτης συνηγορίας, ἵνα μὴ ἐνταῦθα μόνον ἀκούσωμεν τῆς
 Παύλου φωνῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀπελθόντες ἰδεῖν ^eἀξιοθῶμεν τὸν
 757 ἄθλητὴν τοῦ Χριστοῦ· μᾶλλον δὲ ἂν ἐνταῦθα ἀκούσωμεν, καὶ ἐκ
 πάντως ^fαὐτὸν ὀψόμεθα, εἰ καὶ μὴ πλησίον ἐστῶτες, ἀλλ' ὀψό-
 μεθα πάντως ἐγγὺς τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ λάμποντα, ἐνθα
 τὰ Χερουβὶμ δοξάζει, ἐνθα τὰ Σεραφὶμ ^gπέταται. Ἐκεῖ
 Παῦλον ὀψόμεθα μετὰ Πέτρου καὶ τοῦ τῶν ἁγίων χοροῦ κορυ-
 φαῖον ὄντα καὶ ^hπρωτοστάτην, καὶ τῆς ἀγάπης ⁱἀπολαυσόμεθα
 τῆς γνησίας. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα ὧν οὕτως ἡγάπα τοὺς ἀνθρώ-
 πους, ὡς αἰρέσεως οὔσης ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ ^kεἶναι,
 ἐλέσθαι ἐνταῦθα εἶναι· πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖ θερμότερον ἐπι-
 B δεῖξεται τὸ φίλτρον. ^lἘγὼ καὶ τὴν Ῥώμην διὰ τοῦτο φιλῶ,
 καίτοι γε αὐτὴν καὶ ἐτέρωθεν ἔχων ἐπαινεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ μεγέ-
 θους, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἀπὸ τοῦ κάλλους, καὶ ἀπὸ
 τοῦ πλήθους, καὶ ἀπὸ τῆς δυναστείας, καὶ ἀπὸ τοῦ πλούτου,
 καὶ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἐν ^mπολέμοις· ⁿἀλλὰ πάντα
 τὰ ἄλλα ἀφείς, διὰ τοῦτο αὐτὴν μακαρίζω, ὅτι καὶ ζῶν αὐτοῖς
 ὁ ἔγραφε, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐφίλει, καὶ παρὼν αὐτοῖς διελέχθη,
 καὶ τὸν βίον ἐκεῖ ^rκατέλυσε. Διὸ καὶ ἐπίσημος ἡ πόλις ἐντεῦ-
 θεν μᾶλλον, ^sἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ^tκαὶ καθάπερ σῶμα (24)
 C μέγα καὶ ἰσχυρὸν, ὀφθαλμοὺς ἔχει δύο λάμποντας, τῶν ἁγίων
 τούτων τὰ σώματα. Οὐχ οὕτως ἐστὶν ὁ οὐρανὸς λαμπρὸς,
 ὅταν ἀφῇ τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος, ὡς ἡ Ῥωμαίων πόλις τὰς δύο
 ταύτας λαμπάδας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ^uἀφιεῖσα. Ἐκείθεν
 ἀρπαγήσεται Παῦλος, ἐκεῖθεν Πέτρος. Ἐννοήσατε καὶ φρί-
 ξατε, ^vοἷον ὄψεται θέαμα Ῥώμῃ, τὸν Παῦλον ἐξαίφνης ἀνι-
 στάμενον ἀπὸ τῆς θήκης ἐκείνης μετὰ Πέτρου, καὶ αἰρόμενον
 εἰς ἀπάντησιν τοῦ ^wΧριστοῦ· οἷον ἀποστέλλει τῷ Χριστῷ
 ῥόδον ἡ Ῥώμη, οἷους στεφάνους ἡ πόλις περικεῖται δύο, οἷας
 χρυσᾶς ἀλύσεις διέζωσται, οἷας ἔχει πηγᾶς. Διὰ ^xταῦτα θαυ-
 μαζῶ τὴν πόλιν, οὐ διὰ τὸν χρυσὸν τὸν πολὺν, οὐ διὰ τοὺς

^d οὔτοι om. A. B. D. E. F. H. ζηλωταί· οὔτοι μόνον· ἀξίους οὖν παράσχ. C.

^e ἀξιοθῶμεν A. B. E. F. H. καταξιοθῶμεν Edd. ^f αὐτὸν om. A. B. F. ^g πέ-

ταται D. E. ^h πρωτοστάτην pro προστάτην A. B. C. D. E. F. ⁱ ἀπολαυσό-

μεθα pro ἀπολαύσμεν omnes. ^k εἶναι] + ἡ ἐνταῦθα εἶναι in marg. man.

recent. B. Statim αἰρεῖσθαι C. ^l ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο καὶ τ. Ῥ. φ. C. ^m πο-

λέμοις C. D. E. F. H. πολέμῳ Edd. ⁿ ἀλλὰ om. A. C. H. Mox τὰ ἄλλα pro

ταῦτα A. B. D. E. F. H. ^o ἔγραφε] εὐνοὺς ἦν Veron. ^p κατέλυσε] + καὶ τὸ

ἅγιον σῶμα κατέχουσιν A. B. C. F. H. Eclog. (Tom. xii. p. 717 A.) + καὶ αὐτοὶ

τὸ ἅγιον ἐκεῖνο σῶμα κατέχουσι D. E. ^q καὶ καθ.] καθ. γὰρ D. καὶ om. E.

^r ἐφείσα (sic) C. ^s οἷον ὄψεται θέαν C. ^t Χριστοῦ pro κυρίου omnes.

^v δῶρον libri omnes et Eclog. ibid. et p. 666 E. ῥόδον Edd. ^w τοῦτο C.

κίονας, ^xοὐ διὰ τὴν ἄλλην φαντασίαν, ἀλλὰ διὰ τοὺς στύλους D τῆς ἐκκλησίας τούτους.

Τίς μοι νῦν ἔδωκε περιχυθῆναι ^yτῷ σώματι Παύλου, καὶ προσηλωθῆναι τῷ τάφῳ, καὶ τὴν κόνιν ἰδεῖν τοῦ σώματος ἐκείνου, τοῦ τὰ ὑστερήματα ἀναπληρώσαντος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τὰ στίγματα ^zβαστάξαντος, τοῦ πανταχοῦ τὸ κήρυγμα κατασπείραντος; τὴν κόνιν ἐκείνου τοῦ σώματος, ^aδι' οὗ πανταχοῦ διέδραμε· τὴν κόνιν τοῦ στόματος, δι' οὗ Χριστὸς ἐφθέγγετο, καὶ τὸ φῶς ἐξέλαμψε τὸ πάσης ἀστραπῆς λαμπρότερον, καὶ φωνὴ ἐξεπῆδησε πάσης βροντῆς φοβερωτέρα τοῖς δαίμοσι· δι' οὗ τὸ μακάριον ἐκείνο ἐφθέγγετο ῥῆμα λέγων· “^bἩυχόμεν E ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου” δι' οὗ ἐλάλει ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἡσχύνετο· δι' οὗ Παῦλον ἐμάθομεν, δι' οὗ τὸν Παῦλον δεσπότην; Οὐχ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ ^cφοβερά, ὥς ἐκείνη τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή. Εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφριττον, πολλῶ μᾶλλον τὴν φωνήν. Αὕτη δεδεμένους αὐτοὺς ἤγαγεν, αὕτη τὴν οἰκουμένην ἐξεκάθηρεν, αὕτη ^dνοσήματα ἔλυσε, κακίαν ἐξέβαλεν, ἀλήθειαν ἐπανάγαγε, τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐγκαθήμενον, καὶ μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ προΐει. Καὶ ^eὅπερ τὰ Χερουβὶμ, τοῦτο ἡ Παύλου φωνή. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐκάθητο, οὕτω ^fκαὶ ἐπὶ τῆς τοῦ 758 Παύλου γλώττης. Καὶ γὰρ ἀξία τοῦ δέξασθαι τὸν Χριστὸν ἐγένετο, ἐκείνα ^gφθεγγομένη, ^hτῷ Χριστῷ φίλα ἦν, καὶ πρὸς ὕψος ἄφατον ἵπταμένη καθάπερ τὰ Σεραφίμ. Τί ^hγὰρ ὑψηλότερον τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς λεγούσης, ⁱὅτι “Πέπεισμαι, ὅτι οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ^kὑψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνησεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ;” Πόσας δοκεῖ σοι πτέρυγας ^lἔχειν αὕτη ἡ φωνή; πόσους ὀφθαλμούς; Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ¹⁴“Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ B νοήματα ἀγνοοῦμεν” διὰ τοῦτο ^mἔφενγον δαίμονες, οὐχὶ φθεγγομένου μόνον ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν ὄντος ἱμάτιον ὀρώντες. Τούτου τοῦ ⁿστόματος ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν,

14 2 Cor. ii. 11.

^x οὐ] οὐδὲ C.D. ^y τῷ σώματι—προσηλωθῆναι om. C. ^z βαστάξαντος pro βαστάσαντος A.B.C.E.F.H. ^a δι' οὗ ἔδραμεν πανταχοῦ C. Mox σώματος pro στόματος idem. ^b ἡυχόμεν]+γάρ C. ^c φοβερά pro φοβερὸν omnes. ^d τὰ νοσήματα Edd. τὰ deest in omnibus. ^e ὅπερ]+ἦν Edd. ἦν om. A.B.D.E.F.H. Eclog. p. 717 D. ^f καὶ om. H. ^g φθεγγομένη]+μόνον Edd. μόνον non legitur in A.B.D.E.F.H. Eclog. ^h γὰρ om. C. ⁱ ὅτι πέπεισμαι om. A. ^k ὑψος C. Mox τις om. A.B.H. ^l ἔχει C. ^m ἐφενγον C. ⁿ σώματος C.

δι' οὗ τὰ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα ὁ Χριστὸς ἐλάλησε, καὶ μείζονα ἢ δι' ἑαυτοῦ· ὥσπερ γὰρ εἰργάσατο μείζονα διὰ τῶν μαθητῶν, οὕτω καὶ ἐφθέγγετο δι' οὗ τὸ πνεῦμα ὁ τῇ οἰκουμένη τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους χρησμούς ^ρἔδωκε. Τί ^αγὰρ οὐκ εἰργάσατο ἐκεῖνο τὸ στόμα ἀγαθόν; Δαίμονας ^ρἔλασεν, ἀμαρτήματα ἔλυσε, τυράννους ἐπεστόμισε, φιλοσόφων ^ς γλώττας ἔφραξε, τὴν οἰκουμένην τῷ θεῷ προσήγαγε, βαρβάρους φιλοσοφεῖν ἔπεισε, ^τἅπαντα μετερρύνθισε τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν ^ν τοῖς οὐρανοῖς δέ, ὃν ἐβούλετο ^ω διετίθει τρόπον, δεσμῶν οὓς ἐβούλετο, καὶ λύων ἐκεῖ κατὰ τὴν δεδομένην ἐξουσίαν αὐτῷ. Οὐ τοῦ στόματος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδίας ἐκείνης ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι καρδίαν τῆς οἰκουμένης εἰπῶν, καὶ τῶν μυρίων ^χ πηγὴν ἀγαθῶν, καὶ ἀρχὴν καὶ στοιχείον τῆς ἡμετέρας ζωῆς. ^υ Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐκείθεν εἰς ^ζ ἅπαντας ἐχορηγεῖτο, καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ ^δ διεδίδото, οὐ δι' ἀρτηρίας ἐκπεμπόμενον, ἀλλὰ διὰ ^α προαιρέσεως ἀγαθῶν. Αὕτη οὕτω πλατεῖα ἡ καρδιά ἦν, ὡς καὶ πόλεις ὀλοκλήρους δέχεσθαι καὶ δῆμους καὶ ἔθνη. ¹⁵ “Ἡ καρδιά ^β γὰρ μου, φησὶ, πεπλάτυνται.” Ἀλλ' ὅμως τὴν οὕτω πλατεῖαν ^ς συνέσχε πολλάκις καὶ ^δ ἔθλιψεν αὐτὴ ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. ¹⁶ “Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, ^ς φησὶ, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν.” Ταύτην καὶ διαλελυμένην ἐπεθύμουν ἰδεῖν, τὴν πυρουμένην καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων, τὴν ὠδίνουσαν ἐκ δευτέρου τὰ ἐξαμβλούμενα τῶν παίδων, τὴν τὸν θεὸν ^ε ὀρώσαν. ¹⁷ “Οἱ γὰρ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, φησὶ, τὸν θεὸν ὄψονται” τὴν θυσίαν γεγεννημένην. ¹⁸ “Θυσία γὰρ τῷ θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον” τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, τὴν εὐρυτέραν τῆς οἰκουμένης, τὴν τῆς ^ς ἀκτίνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμότεραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν τοὺς ποταμούς ἀφιεῖσαν. ¹⁹ “Ποταμοὶ γὰρ, ^ς φησὶν, ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ

¹⁵ 2 Cor. vi. 11.¹⁶ Ibid. ii. 4.¹⁷ Matth. v. 8.¹⁸ Psal. l. 19.¹⁹ Joan. vii. 38.^ο τῇ] ἐν τῇ H.^ρ ἐξέχεε C.^α γὰρ om. F. Mox τὸ στόμα ἐκεῖνο

inverso ord. D.E.

^τ ἔλυνεν C.^ς γλώτταν D.E. Statim ἔφραξε pro

ἐνέφραξε A.B.D.E.F.H.

^τ ἅπαντα A.B.D.E.F.H. πάντα Edd.

accessit ex omnibus.

^ω διέπειν A.H. διέπει Eclog. p. 666 A. δὲ ὃν ἐβ.

δ. τρόπον] δι' ὃν ἐβ. διαθεῖναι τρόπων C.

^χ πηγὴν ἀγαθῶν pro ἀγαθῶν πηγὴνomnes. ^υ τὸ γὰρ—ζωῆς om. B.H.^ζ ἅπαντας A.B.E.F. et Eclog. p. 717 E.

πάντας C.D. ἅπαντα Edd.

^α προαιρέσεως] μεταδόσεως D.E. Statim ἀγα-

θῆς C. ἀγαθῶν (sic) B.

^β γὰρ μου pro μου γὰρ A.D.E.F.H. γὰρ om. B.^ς συνέχεεν C.^δ Vid. Annot.^ς φησὶ om. C.^ς ἀκτίνος] + τῆς ἡλια-

κῆς C. Haec τὴν τῆς α. τῆς ἡ. φαιδροτέραν post οὐρανῶν transp. hic Codex.

^ς φησὶν om. C.

ρεύουσιν ὕδατος ζῶντος·” ἔνθα ἦν ἡ πηγή ^h ἡ ἀλλομένη, καὶ ποτίζουσα οὐ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν οὐ ποταμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πηγαὶ δακρύνον ἐξήσαν καὶ νύκτωρ καὶ μεθ’ ἡμέραν· τὴν καινὴν ζήσασαν ζῶν, οὐ ταύτην τὴν ἡμετέραν· ²⁰ “Ζῶ γὰρ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοί, φησὶν, ὁ Χριστός·” ἄρα ἐκείνου ^k καρδιά ἦν ἡ Παύλου καρδιά, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πλάξ, καὶ βιβλίον τῆς χάριτος· ⁷⁵⁹ τὴν τρέμουσαν μὲν ¹ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων· ²¹ “Φοβοῦμαι γὰρ, ^m φησὶ, μή πως εἰκὴ κεκοπίακα εἰς ⁿ ὑμᾶς,” “Μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὐᾶν ^o ἠπάτησε,” “Μή πως ἐλθὼν οὐχ οἴους θέλω εὖρω ὑμᾶς” ὑπὲρ δὲ ^p αὐτῆς καὶ δεδοικυῖαν καὶ θαρροῦσαν· ²² “Φοβοῦμαι γὰρ, φησὶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι·” καὶ, “Πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε ἄγγελοι οὔτε ^q ἀρχάγγελοι δυνήσονται ^r ἡμᾶς χωρίσαι·” τὴν καταξιωθείσαν φιλῆσαι Χριστὸν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐφίλησε, τὴν θανάτου καὶ γεέννης ^s καταφρουοῦσαν, καὶ ὑπὸ δακρύνων ἀδελφικῶν συντριβομένην· ²³ “Τί γὰρ ποιεῖτε, φησὶ, κλαίοντες καὶ ^t συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν;” τὴν καρτερικωτάτην, καὶ οὐ Βστέγουσαν καιρὸν ὥρας ἀποστήναι Θεσσαλονικέων. Ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν τῶν χειρῶν τῶν ἐν ἀλύσει, δι’ ὧν τῆς ἐπιθέσεως τὸ πνεῦμα ἐχορηγεῖτο, δι’ ὧν ^v τὰ θεῖα γράμματα ἐγράφετο· ²⁴ “^w Ἴδε γὰρ πηλίκους ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί·” καὶ πάλιν, “Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου·” τῶν χειρῶν ἐκείνων, αἷς ἰδοῦσα ἡ ἔχτις ἐξέπεσεν εἰς τὴν πυράν. Ἐβουλόμην τὴν ^x κόνιν ἰδεῖν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πηρωθέντων καλῶς, τῶν ἀναβλεψάντων ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης, τῶν ^y καὶ ἐν σώματι Χριστὸν ἰδεῖν καταξιοθέντων, τῶν ὁρώντων τὰ γήϊνα καὶ οὐχ ὁρώντων, τῶν βλεπόντων τὰ μὴ βλεπόμενα, τῶν ^z μὴ εἰδόντων ὑπνον, τῶν ἐν μέσαις ^z νυξὶν ἀγρυπνούντων, τῶν οὐ πασχόντων τὰ τῶν ^a ὀφθαλμῶν. Ἐβουλόμην καὶ τῶν ποδῶν

²⁰ Gal. ii. 20. ²¹ Gal. iv. 11. ² Cor. xi. 3. xii. 20. ²² 1 Cor. ix. 27. Rom. viii. 38.
²³ Act. xxi. 13. ²⁴ Gal. vi. 11. 1 Cor. xvi. 21.

^h ἡ om. C. Veron. ⁱ οὐ om. A.H. ^η pro οὐ Eclog. p. 666 B. Haec οὐ ταύτην τ. ἡμ. om. C. ^k ἡ καρδιά A.C.H. ¹ ὑπὸ C. ^m φησὶ om. C. ⁿ ὑμᾶς] + καὶ πάλιν D.E. ^o ἐξηπάτηκεν D. Statim καὶ πάλιν μή πως D.E. ^p αὐτῆς A.B.D.F.H. εαυτῆς Edd. ^q ἀρχάγγελοι pro ἀρχαὶ A.B.D.F.H. ^r ἡμᾶς χ.] με χ. (+ ἀπὸ D.) τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ D.E. ^s καταφρουοῦσαν pro καταφρονησασαν omnes. ^t συνθρύπτοντες omnes. συντρίβοντες Edd. ^v τὰ θεῖα γρ. A.B.D.E.F.H. Eclogg. ταῦτα τὰ γρ. Edd. ^w ἴδετε C.D. Mox ὑμῖν γράμμασιν pro γράμμασιν ὑμῖν A.B.D.E.F.H. ὑμῖν ἔγραψα γράμμασιν C. ^x κόνιν] + ἐκείνην C.D. ^y μὴ ἰδόντων H. μηδὲ ἰδόντων C. ^z ταῖς νυξὶν Edd. ταῖς deest in omnibus. ^a ὀφθαλμῶν omnes et Eclog. p. 718 A. ὀφθαλμῶντων Edd.

^b ἐκείνων ἰδεῖν τὴν κόνιν τῶν περιδραμόντων τὴν οἰκουμένην καὶ μὴ ^cκαμώντων, τῶν ἐν ^dτῷ ξύλῳ δεδεμένων, ἡνίκα τὸ δεσμωτήριον ἔσεισε, τῶν ^eοἰκουμένην καὶ αἰκίητον περιελθόντων, τῶν ὁδοιπορούντων πολλάκις. Καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος λέγειν; ^D Ἐβουλόμην τὸν τάφον ἰδεῖν, ἔνθα τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης ^fἀπόκειται, τὰ ὅπλα ^gτοῦ φωτός, τὰ μέλη τὰ νῦν ζῶντα, νεκρωμένα δὲ ὅτε ἔζη, ^hἐν οἷς πᾶσιν ὁ Χριστὸς ἔζη, τὰ ἐσταυρωμένα τῷ κόσμῳ, τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη, τὰ ἐνδεδυμένα τὸν Χριστὸν, τὸν ναὸν τοῦ ⁱπνεύματος, τὴν οἰκοδομὴν τὴν ἁγίαν, τὰ δεδεμένα τῷ πνεύματι, τὰ καθηλωμένα τῷ φόβῳ τοῦ θεοῦ, τὰ ἔχοντα ^kτὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο τὸ σῶμα τειχίζει τὴν πόλιν ἐκείνην, ὃ παντὸς πύργου καὶ μυρίων ^lπεριβόλων ἐστὶν ἀσφαλέστερον· καὶ μετὰ τούτου τὸ Πέτρον. Καὶ ^mγὰρ ζῶντα ἐτίμα· ²⁵ “Ἀνέβη γὰρ ἱστορήσαι Πέτρον.” Διὰ ^E τοῦτο ⁿκαὶ ἀπελθόντα κατηξίωσεν ὁμόσκηνον αὐτῷ ποιῆσαι ^oἡ χάρις. Ἐβουλόμην ἰδεῖν τὸνλέοντα τὸν πνευματικόν. “Ὡσπερ γὰρ λέων πῦρ ἀφιεῖς ^pεἰς ἀλωπέκων ἀγέλας, οὕτως εἰς τὴν τῶν ^qδαιμόνων καὶ φιλοσόφων ἐνέπεσε φατρίαν, καὶ καθάπερ σκηπτῷ τις ἐμβολὴ εἰς τὰς τοῦ διαβόλου κατηνέχθη φάλαγγας. Οὐδὲ γὰρ ἐκ παρατάξεως ἵστατο πρὸς αὐτὸν, ἀλλ’ οὕτως ἐδεδόκει καὶ ἔτρεμεν, ὥς, εἰ ^rκαὶ σκιὰν ἴδοι καὶ φωνῆς ἀκούσειε, πόρρωθεν ^sδραπετεύειν. Οὕτω γοῦν καὶ τὸν πεπορνευκότα παρέδωκεν αὐτῷ πόρρωθεν ὦν, καὶ πάλιν ἐξήρπασε τῶν ⁷⁶⁰ ἐκείνου χειρῶν· οὕτω καὶ ἐτέρους, ἵνα ^tπαιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Σκόπει δὲ πῶς καὶ τοὺς ὑπ’ αὐτῷ τεταγμένους ἀντεπεξάγει, διεγείρων, ἀλείφων· καὶ νῦν μὲν Ἐφεσίοις ^vφησὶν· ²⁶ “Οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς ^wκαὶ τὰς ἐξουσίας” εἶτα καὶ ^xτὸ ἑπαθλον τίθησιν, “ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς,” λέγων. Οὐ γὰρ περὶ γηϊνῶν πραγμάτων ἡμῖν ὁ

25 Gal. i. 18.

26 Ephes. vi. 12.

^b ἐκείνων ἰδεῖν A.B.D.E.F.H. Eclogg. ἰδεῖν ἐκείνων Edd. τὴν κόνιν om. C.
^c καμώντων pro καμώντων D.F.H. Eclogg. ^d τῷ accessit ex B.C.D.E.F.H. Eclogg.
^e τὴν οἰκουμένην Edd. τὴν om. A.B.D.E. Eclogg. τὴν οἶκ. καὶ τὴν αἰκίητον C. ^f ἀπόκειται pro ἀπόκεινται A.B.C.D.E.F. ^g τοῦ] τὰ τοῦ F. et ex corr. A. Adde Eclog. p. 718 B. ^h ἐν οἷς πᾶσιν ὁ Χ. ἔζη om. C. Haec ἐν οἷς—τῷ κόσμῳ om. A.H. et Eclog. ibid. ὁ Χριστὸς πᾶσιν inverso ord. F. ⁱ πνεύματος] + τοῦ ἁγίου C. ^k τὰ om. A.B.F.H. ^l περιβόλων ἐστὶν pro ἐστὶ περιβόλων libri omnes et Eclog. ibid. ^m γὰρ] + καὶ C. Mox ἀνέβην D.E. Veron. Eclog. ⁿ καὶ om. C. ^o ἡ χάρις αὐτὸν Edd. αὐτὸν ἡ χάρις C. αὐτὸν om. A.B.D.E.F.H. Eclog. ^p εἰς ἀλ. ἀγέλας] ἀλ. ἀγέλαις C. ^q φιλ. καὶ δαιμόνων hoc ord. C. ^r καὶ accessit ex omnibus. ^s δραπετεύσαι C. ^t παιδευθῶμεν H. ^v φησιν] λέγει E. Mox ἡμῖν om. B. ^w καὶ τὰς] πρὸς τὰς D. τὰς om. B. ^x τὸ accessit ex A.B.C.E.F.H.

ἀγῶν, φησὶν, ἀλλὰ περὶ ^γ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
²⁴³) Νῦν δὲ ^z ἑτέροις φησὶν· ²⁷ “Οὐκ οἶδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦ-
μεν, μήτι γε βιωτικά;” Ταῦτ’ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, στῶμεν B
γενναίως. Καὶ γὰρ καὶ Παῦλος ἄνθρωπος ἦν, τῆς αὐτῆς φύ-
σεως ἡμῖν μετέχων, καὶ τὰ ἄλλα ^a ἅπαντα ἔχων κοινά· ἀλλ’
ἐπειδὴ πολλὴν τὴν περὶ τὸν Χριστὸν ἀγάπην ἐπεδείξατο, τοὺς
οὐρανοὺς ὑπερέβη, καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων ἔστη. “Ὡστε ^b ἂν
βουληθῶμεν καὶ ἡμεῖς διαναστῆναι μικρὸν, καὶ τὸ πῦρ ἐκείνο
ἀνάψαι ἐν ἡμῖν, δυνησόμεθα ζηλῶσαι τὸν ἅγιον ἐκείνον. Οὐδὲ
^c γὰρ, εἴπερ ἀδύνατον ἦν τοῦτο, ἐβόα λέγων· ²⁸ “Μιμηταί μου
γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.” Μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ^d αὐ-
τὸν μηδὲ ἐκπληττώμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα, ἵνα κατα- C
ξιωθῶμεν καὶ ἐντεῦθεν ἀπελθόντες αὐτὸν ἰδεῖν, καὶ τῆς ἀπορ-
ρήτου δόξης μετασχεῖν· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^e ἀξιωθῆναι,
χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

27 1 Cor. vi. 3.

28 Ibid. xi. 1.

^γ τῶν οὐρανίων A.B. τῶν ἐπουρανίων C.D. οὐρανίων (om. τῶν) E. Mox τοῖς
om. C.D. ^z ἑτέροις] Κορινθίους D.E. φησὶν om. C. ^a ἅπαντα pro πάντα
A.B.D.E.F.H. Eclog. ^b ἂν pro ἐὰν iidem. ^c γὰρ] + ἂν Edd. ἂν deest
in omnibus. ^d αὐτὸν μόνον Edd. μόνον αὐτὸν C. μόνον deest in ceteris.
^e ἀξιωθῆναι A.B.D.F.H. Eclog. ἐπιτυχεῖν Edd.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES

AD HOMILIAS IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

HOM. I.

TIT. Post ἐπιστολὴν add. E. τοῦ ἁγίου καὶ πᾶν εὐφήμεον ἀποστόλου Παύλου. ΛΟΓΟΣ Α.] ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ῬΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Edd. Haec desunt in nostris B.D.E.F.I. Initio mutili sunt A.G.H. Prooemium pro primo sermone numerant, primum pro secundo, et sic deinceps, Codices A.B.D.E.F.G.I. cum Mosquensi utroque: quorum auctoritati obtemperandum censuimus. Sermones hi λόγοι, non ὁμιλίας, inscribuntur in libris D.E.F.H.I. et Edd. Veron. Sav.

Pag. 426 A. not.ⁿ. Editi δῶτε. “Ambo MSS. [B. E.] δεδῶτε.” *Montef.* Librorum scriptura est διδῶτε, non δεδῶτε.

P. 426 D. not.^v. Infra p. 737 D. ἡὐδόκησεν est in duobus Codd. Sed paullo post p. 738 C. legitur sine librorum dissensione ἡὐδόκησαν, hoc est, interprete Chrysostomo, ἐδοκίμασαν. Vid. etiam Tom. X. p. 689 E.

P. 427 C. not.^s. Κολοσσαεῦσιν. In scriptura hujus nominis non ubique nobismet ipsis constitimus: nam infra pp. 703 C. 738 B. 749 D. Κολασσαεῖς retinuimus. Etiam Novi Testamenti Codices antiquiores inter se dissident. In numis autem Κολοσσηνῶν constanter scriptum esse testatur *Eckhel.* Doct. Num. Tom. III. p. 147.

P. 427 D. not.^x. [καὶ ἄλλοι] (sic) Sav. Idem in marg. dat, ὁ γοῦν Ἀμῶς καὶ Ζ. καὶ Ἀγγαῖος, absente, ut credibile est, καὶ ἄλλοι. In verbis καὶ ἄλλοι vel καὶ οἱ ἄλλοι, quae sensum loci evertunt, mendum inesse vix dubium esse potest. Requiritur nomen Malachiae, qui cum duobus istis junioribus semper fere consociatur. En autem lectionem nunc primum in lucem editam, καὶ ἄγγελος, quae id ipsum quod desiderabatur, praestat. *Angelum* vulgariter appellari istum Prophetam.

propter locum Mal. i. 1, ubi LXX dederunt, διὰ χειρὸς ἀγγέλου αὐτοῦ, notum est. Nunc nobis in promptu est Clem. Alex. Strom. I. 21. p. 392 Pott. Ἰεζεκιήλ, μεθ' ὃν Ναοὺμ ὁ προφήτης, ἔπειτα Δανιήλ, πάλιν αὖ μετὰ τοῦτον προφητεύουσιν Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου ἔτη δύο, μεθ' ὃν ὁ ἐν τοῖς δώδεκα ἄγγελος. Ibid. p. 395. ἐφ' οὗ, ὡς προείπον, Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα ἄγγελος προφητεύουσι.

P. 428 D. not. 4. Codices summo consensu habent, μᾶλλον δὲ πατρὸς πρὸς πάντας μείζονα ἐπεδείκνυτο φιλοσοργίαν, quod vulgato deterius videtur. Vocabulum πρὸς male repetitum ex praecedenti πατρὸς (πρὸς) causam depravationis fuisse facillime apparet.

HOM. II.

P. 430 A. not. v. ἐκ καθαρᾶς καρδίας. Hujus lectionis nullum exstat vestigium in Commentariis Nostri ad locum Rom. vi. 17. sed a Criticis affertur ex Cod. N. T. Alexandrino et quibusdam aliis, necnon a Chrysostomo *alicubi*. Occasionem ei dedit locus 1 Tim. i. 5. vel 2 Tim. ii. 22.

P. 430 B. lin. ult. μὴ ποιηρέεσθε. Negativam casu praetermisit Montef. quem incaute secutus est Editor novissimus.

P. 433 A. not. x. Μιλησίοις] Sic H. I. Musc. Brix. cum libris editis. Ceteri Φιλιππησίοις. Eadem varietas notatur Tom. VII. p. 594 B. ubi quaedam monuimus, hujus loci non immemores. Nunc illud addimus, discipulos istos *Ephesios* vocari Tom. II. p. 490 A. *Milesios* Tom. X. pp. 660 A. 709 A. nullo librorum dissidio: *Milesios et Ephesios* Tom. XI. p. 123 D. etiam in Codd. a nobis inspectis.

Ibid. lin. 6. usque ad p. 433 D. lin. 7. Folio minor est G.

P. 433 B. lin. 5. οἷς ἦν δεδομένον — τοῦ θεοῦ. Locus S. Scripturae incertus est. Dubitanter appellant Act. xix. 10. Luc. viii. 10.

P. 433 E. not. v. φησὶν ἐν pro φησὶ legitur etiam in A.

P. 434 E. not. k. λέγειν om. Cod. Bessarion. 103. in textu, sed in marg. appictum habet φάσκειν. Inde transiit φάσκειν in Veronensem et recentiores.

P. 435 A. lin. 7. ὅπερ ἐστὶν ἴσον τῷ, ἐξ οὗ. Dictum videtur contra eos, qui formula ἐξ οὗ quasi Patris peculiari seposita, minus honorificam δὲ οὗ Filio tribuerunt, ex iniqua interpretatione loci Paulini 1 Cor. viii. 6. Cf. Tom. X. p. 172 C. Εἴτα καὶ ὅπερ ἐστὶ μέγιστον δείγμα θεότητος, καὶ τοῦτο ἐπάγει, “ἐξ οὗ τὰ πάντα.” Ibid. D. ὥστε τὸ, “ἐξ οὗ,” τοῦτο οὐκ ἔστι χωρὶς τοῦ Χριστοῦ.

P. 435 D. not. h. Lectio περιβέβληται non omnino spernenda, cum satis exploratum sit, constructionem τοῦ κὰν cum indicativo a Nostri usu non abhorrere. Cf. nos ad Tom. X. p. 581 C. Praestare tamen videtur περιβάλλεται. Infra p. 473 B. ὅσῳ περ ἂν περιβάλλεται πλείω. p.

575 A. *κὰν τὰ πάντων περιβάλονται.* Tom. X. p. 136 C. *ὅσφ γὰρ ἂν τις πλείονα περιβάληται.* Adde Tom. III. p. 356 D. *ubi hodie legitur, πρὸς τὸ πλείονα περιλαβέσθαι.*

HOM. III.

P. 436 E. lin. 3. *πάσα ἐξ ἐκείνου.* “Sc. τοῦ χρόνου.” *Dun.* Recte, ut videtur. Tom. XII. p. 617 A. *οὐδεὶς ἐξ ἐκείνου τοῦτο ἐποίησε. Alii aliter.*

Ibid. not.^o. *διὰ πάντα κατάδηλος ἦν.* Interpretes *undique* aut *undequaque* habent, quasi διὰ πάντων legissent. Si διὰ πάντα verum est, *vertendum, propter omnia.*

P. 437 C. lin. penult. *ὁ ἱερεὺς ἄγγελος λέγεται.* Vid. Mal. ii. 7.

P. 437 E. not.¹. “*Haud dubie legendum, καὶ σημεῖον ἐποιεῖτο τὸ διηνεκῶς εὖχεσθαι.* Sic dicimus *τεκμήριον ποιῶμαι*, non *ποιῶ*. Hoc qui Graece *mediocriter sciunt, fatebuntur.*” *Dun.* Infra p. 704 D. *ἕτερον σημεῖον ποιεῖται.*

Ibid. not.^p. Verba *εἰ δὲ τὸ διηνεκῶς desunt* in Veron. *homoeoteleuti causa.* Pro *εἰ δὲ* Morellus negligenter dedit *ὡς δὲ*, etiam Benedictinos in errorem ducens. In sequentibus, erunt fortasse quibus lectio *τὸ ἐν εὐχαῖς ἔχειν καὶ ἀδιαλείπτως ἔχειν* non displiceat. Cf. p. 439 A.

P. 438 D. not.^m. *κνίσσης.* Cf. Annot. ad Tom. X. p. 528 E.

P. 439 A. lin. 4. Interpungunt *ὑπὲρ μεγάλων πραγμάτων δεόμενος. εἴ πως* Sav. Mor. *invitis libris.* *ὑπὲρ μεγάλων πραγμάτων δεόμενος, εἴ πως* Ben. Mox post *πρὸς ὑμᾶς* addunt *ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς* Sav. Mor. Ben. contra fidem librorum, etiam Mosquensium. “*Hoc Montef. aut alius ante eum Editor, videtur addidisse ex Edd. N.T. Ne tamen putes expellendum esse, vid. p. 427 A. Sic saepe Chrys. quaedam omittit, quae tamen alio loco habet.*” *Matth.* Editor huic culpa obnoxius est Savilius; nam in Veronensi haec non leguntur.

P. 439 C. lin. 4. Verba *καὶ φιλεῖν ὡς χρὴ καὶ ὡς προσήκον ἦν om.* Veron. quia deerant in archetypo ejus Cod. Bessarion. 103. Adscivit ea Sav. sed inclusis verbis *καὶ ὡς προσήκον ἦν.* “*Sic lego: ἄλλ’ ἥδει καὶ φιλεῖν, καὶ ὡς χρὴ φιλεῖν, καὶ πάντας νικῶν κ.τ.έ.* Chrysost. nunquam posuit illam *ταυτολογίαν, ὡς χρὴ καὶ ὡς προσήκον ἦν, praeterquam quod est ἀκατάλληλος.* Aut enim dicendum fuit *ὡς χρὴ καὶ ὡς προσήκει, aut ὡς ἐχρῆν καὶ ὡς προσήκον ἦν.*” *Dun.* “*Haud multum placent illa καὶ ὡς προσήκον ἦν.* Idem glossema irrepsit p. 442 C. [not.^d.]” *Heyse.* Nihil mutamus.

P. 440 A. lin. ult. Pro *ὑποτεμνόμενος* est in Ben. *ἀποτεμνόμενος, culpa operarum.*

P. 440 D. not.^e. *ὑπὸ τῶν διωκόντων περιαντλούμενοι.* Musc. *paene exhausti: Brix. jactati.* “*Nautae sive vectores dicuntur ὑπεραντλούμενοι,*

cum sic sentina exsuperat, ut exhaurire non possiunt. Et sic fortasse hic legendum. Nec tamen quod invenimus, improbandum : nam *περὶ* declarat *περιουσίαν* τινὰ τοῦ *τινος*. Sic mersi calamitatibus dicuntur *βαπτισθέντες*." *Dun.* "Fort. sic : ὑπὸ τῶν διωκόντων ἀδικούμενοι, καὶ περιαντλούμενοι ταῖς συμφοραῖς. Nam περιαντλῆσθαι ὑπό τινος nescio an recte dicatur, et e consuetudine Graeci sermonis." *Bois.* Vulgatum satis defendunt loca Nostri Tom. VII. p. 379 B. πῶς δὲ ὅλως δυνησόμεθα φρόνησιν ἔχειν, ὑπὸ τοσούτων περιαντλούμενοι κυμάτων ; Ibid. p. 707 A. σοὶ δὲ τῷ περιαντλούμένῳ πανταχόθεν ἡσυχίας δεῖ, καὶ τοῦ μικρὸν ἀναπνεῦσαι ἐκ τῶν ἐπαλλήλων κυμάτων.

P. 440 E. not.¹. παρ' αὐτῷ. "Quod probo. Deseramus velim tandem aliquando abusum istum fastidiose ineptum pronominis reflexivi αὐτοῦ, quo omnes ferme libros Graecos inquinavit Grammaticorum πολυπραγμονούσα ὑπέγκρισις ; et redeamus ad optimam normam veterum exemplarium MSS. vero rationique consentaneam. Ubi cogitatione potest locum habere pronomen simplex et absolutum, habeat locum." *Heyse.*

P. 441 B. lin. 4. ἐπὶ ὑποδείγματος τὸν λόγον ἀγάγω. Locutio paullo insolentior. Nostri usus tantum non requirit, ἐπὶ ὑποδείγματος τὸν λόγον γυμνάσω, ut Tom. VII. p. 647 D. al. Diversi generis sunt loca Tom. X. p. 122 E. ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα ἀγάγωμεν τὸν λόγον. Ibid. p. 583 B. τέως δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τὸν λόγον ἀγάγωμεν.

Ibid. not.^v. *Musc. dispersi* : Brix. a nobis mutuo avelli. Hic quidem multo aptius videbatur *δισπάρθαι* ; sed in alio loco Tom. XI. p. 133 F. ubi nunc legitur, μήτηρ κατὰ θυγατρὸς, θυγάτηρ κατὰ μητρὸς ἦσαν *δισπαρμένον*i, libri penes nos potiolem scripturam *δισπασμένον*i offerunt.

P. 441 D. not.^d. Edebatur, εἰ δέ τις ἐνταῦθα παράκλησιν καὶ εὐφροσύνην τὴν ἐπὶ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπίδοσιν λέγοι. "Vel sic legendum, τὴν τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπίδοσιν, vel τὴν ἐπὶ τῇ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπιδόσει, quod melius puto." *Dun.* Locum, ut a nobis librorum ope restitutus est, accurate expressit Brix. Quod si quis hic consolationem laetitiam eam interpretetur, quam fidei illorum incrementum afferebat.

P. 442 C. not.^g. "MSS. ἐκείνων, forte melius." *Montef.* Haec est vetus scriptura, a Savilio mutata.

P. 443 B. lin. 6. οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ τοὺς βαθεῖς πώγωνας ἔλκοντες, καὶ τὰς ἐξωμίδας ἀναβεβλημένοι. "Haec insignia sunt Philosophorum, πώγων βαθύς, βακτηρία, ἐξωμῖς. Quanquam Lucianus in habitu philosophorum nusquam, quod memini, memorat τὴν ἐξωμίδα, sed barbam promissam, baculum, et *τριβώνιον*, hoc est, *tritum pallium*." *Dunaeus* ad Hom. X. in Act. Apost. Similia sunt loca Tom. I. p. 272 E. τὸν μὲν φιλόσοφον οὐκ ἀπὸ τῆς κόμης, οὐδὲ ἀπὸ τῆς βακτηρίας, οὐδὲ ἀπὸ τῆς

ἐξωμίδος δοκιμάζομεν. Tom. IX. p. 87 A. ἐννόησόν μοι ὅση ἐστὶν αἰσχύνη, ἀνθρωπὸν τινα ὑπήνῃν βαθεῖαν ἔχοντα (fort. ἔλκοντα*), καὶ ρόπαλον ἐπιφερόμενον, καὶ ἐξωμίδα ἔχοντα, εἰς διδασκάλους μετὰ τῶν παίδων ἀπιέναι. Tom. XI. p. 763 C. οἱ τὸ γένειον ἔχοντες βαθύ, καὶ τὸν τρίβωνα ἀναβεβλημένοι. Ἐξωμίδες autem “dicebantur tunicae substrictae et breves, citra humerum desinentes, ut ait Gellius VII. 12.” Salmas. de Pallio p. 255. “At Julius Pollux: κωμικὴ δὲ ἐσθῆς, ἐξωμίς” ἔστι δὲ χιτῶν λευκός, ἄσημος, κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ῥαφὴν οὐκ ἔχων: et vult esse servilis vestimenti genus, sic dicti, quod latere aperto dextrum humerum exserebant.” Dun. u.s.

Ibid. not.^d. Vulgatum ἀγόμενος frustra defendit Dunaeus: “Dicunt διὰ τιμῆς ἄγειν; est igitur hic ἀγόμενος in magno honore et pretio.” Codex Vat. ἀδόμενος (δ̄ in loco raso). “Scribe ἀδόμενος.” Heyse. Noster infra p. 744 D. ἵνα ἀδόμεθα πανταχοῦ καὶ ἡμεῖς. Tom. VII. p. 447 A. τῆς παρουσίας τῆς παρὰ τῶν προφητῶν ἀδομένης. Ibid. p. 652 C. διὰ τοῦτο ἄδεται πανταχοῦ. Parcius apud exteros Scriptores e.g. Plut. Tom. II. p. 2 C. εἰς τὰς τῶν παρ’ ἅπανιν ἀδομένων ψυχὰς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος. De re conferas Tom. VII. p. 382 A. καὶ γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας ἐκείνος τιμῆς οὕτως ἡλέγχετο ὥς καὶ ἀπεμποληθῆναι, καὶ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ ἐφ’ ἐνὸς τυράννου.

P. 443 E. lin. 7. ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς αὐτὸς χαρίζεται. Morellus casu omisit αὐτὸς, quem secuti sunt recentiores.

Ibid. lin. ult. ὀφειλετῆς εἰμι] “Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλετῆς εἰμι Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris omnibus et Veron.

P. 444 A. lin. 1. ὁ καὶ Κορινθίους. Vid. 1 Cor. ix. 16.

P. 444 B. lin. 1. ἀποτμηθεῖς. “Dun. [et Bois.] desiderabat τὴν κεφαλὴν; quod haud ita necessarium apud recentiores. Cf. infra p. 458 B. Tom. X. p. 13 B. [ubi male vertunt, concidi]”. Heyse. Adde Tom. VII. p. 498 C. οὐδὲ γὰρ ἀποτέμενσθαι μέλλων ἐσίγησεν ἄν (Joannes Baptista). Et sic passim.

P. 444 C. lin. 6. οὕτω γοῦν αὐτοὺς καὶ ἐκάλουν. “Strabo pro Divo Julio semper Καίσαρα τὸν θεόν. Hinc illa ἀποθέωσις, quem Historici memorant.” Dun.

* “Juliani Imper. p. 311 C. μετὰ τοῦτον ἐπεισέρχεται βαθεῖαν ἔχων ὑπήνῃν, ἀνὴρ σοβαρὲς, τὰ τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ μουσικὴν ἐργαζόμενος. Equidem non nego, Graecum esse ἔχειν ὑπήνῃν. Sic enim Apoll. Tyan. Ep. 63. Lucian. Pisc. p. 606. Eunuch. p. 356. De Merced. Cond. p. 683. Conjeci tamen βαθεῖαν ἔλκων ὑπήνῃν. Sic Greg. Naz. Stel. II. p. 112 A. τί φήσουσιν οἱ τοῦ αἰῶνος τούτου σοφοί, καὶ τὰ παρ’ αὐτοῖς ἀποσεμνύνοντες, οἱ τὰς βαθείας ὑπήνας ἔλκοντες; et Aristid. Orat. Plat. II. p. 212. ἡδέως δ’ ἂν ἐροίμην τοὺς τὰς β. ὑ. ἔλκοντας, ἔφη τις τῶν κωμικῶν. [Adde Nostrum Tom. XII. p. 372 A. οἱ παρὰ τοῖς Ἑλλησι τὸν πώγωνα ἔλκοντες].” D. Wytttenb. Epist. Crit. p. 28.

P. 445 B. not.^s. “*κᾶν πᾶσαν ἐλθὼν κακίαν καὶ ἐπελθὼν* G. Corrigo, *κᾶν πᾶσαν Ἑλλήνων κακίαν ἐπελθὼν.*” Heyse.

P. 445 E. lin. 1. Post ἀποκαλύπτεται Editores inde a Savilio haec in textum intulerunt: *ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.* Libri non patiuntur.

P. 446 B. not.^v. Edebatur τὸν Σοφονίαν εἰς μέσον παράγων. “Habacuc, non Sophonias habet, *Justus ex fide vivet* Haec et hujusmodi μνημονικά sunt ἀμαρτήματα, qualia permulta apud Historicos reperiuntur.” Dun. Non negamus quidem talia apud Nostrum reperiri posse; cum vero haec verba, tum alias, tum in hoc ipso opere, veri auctoris nomine allegaverit, emendatam librorum scripturam praeterire religio fuit. Vid. infra p. 484 C. Tom. X. p. 699 C.

P. 446 D. not.ⁿ. “Saepius variant Codd. in constructione duplici, *ἄξιός εἰμι τινος* et *ἄξιόν ἐστὶ μοι* [vel μου].” Heyse. E.g. infra p. 681 B. Tom. X. p. 87 D. Hic autem omnino necessaria est posterior structura, scilicet ut ἀνάξιον pro neutro genere habeatur. Nam sequitur, καὶ μὴν ἀνάξιον ἢ φιλονεικία. Musculus: *cum turpe putas videri teque indignum, non omnia scire.*

P. 446 E. not.^v. Verba τοὺς κατασκόπους δεξαμένη suspectae fidei sunt, et fortasse delenda.

HOM. IV.

P. 448 C. not.^r. “Quod habent Edd. ἡ siglum fuit vocis *ἡμέραν*, quam in hac phrasi non amat omittere Chrys.” Heyse.

P. 451 B. not.^f. “Duo MSS. *ἐφράξαντο*, male.” Montef. Inter *ἐφρνάξαντο* et *ἐφράξαντο* diutius haesimus; hodie vero ad *ἐφράξαντο*, quae librorum fere omnium scriptura est, aliter ac in textu edidimus, propemodum inclinamus. Infra p. 509 C. οὐ γὰρ μετ’ ἀλλήλων *φραττόμεθα* κατ’ ἐκείνον, ἀλλὰ μετ’ ἐκείνου κατ’ ἀλλήλων *ιστάμεθα*. Vox insolentior *φρνάττεσθαι* in alterius sedem irrepsit alio loco Tom. X. p. 587 E. καὶ πρὸς πάντας στήσῃ γενναίως, ἀπὸ τῶν ἐκείνου *φραττόμενος* ὅπλων: ubi unus mendose *φρναττόμενος* habet.

P. 451 D. not.^a. Vulgo plene interpungunt post *οὐτός ἐστιν*. Deinde scribunt: *Ἐνθα τῶν κνωδάλων τούτων καὶ τῶν ἐρπετῶν εἰκόνας, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα δὲ καὶ τὸν Διόνυσον μετὰ τούτων θεραπευομένους τῶν ἐρπετῶν ἴδοι τις ἄν.* Musculus: *Tum scilicet videre fuit philosophos illos et bestiarum et reptilium imagines, cumque illis Apollinem et Dionysum adorare et colere.* Brixius: *Hinc brutorum horum animantium et reptilium imagines, atque adeo cum his reptilibus et Apollinem et Liberum coli videas.* Codices A.B.E.F.G.I. haec habent: *ἐνθα τῶν κνωδάλων τούτων αἱ εἰκόνες καὶ τῶν ἐρπετῶν. καὶ τὸν Ἀπόλλωνα δὲ κ.τ.έ.* In H. lapsu scribae haec αἱ εἰκόνες καὶ τῶν ἐρπετῶν — μετὰ τούτων absunt. In D. locus

sic legitur: καὶ ἔνθα τῶν κνωδάλων τούτων αἱ εἰκόνες καὶ τῶν ἑρπετῶν, ἐκεῖ πάντες οὗτοι ἀπαίροντες φαίνονται. καὶ τὸν Ἀπόλλωνα δὲ κ.τ.έ. quae interpolatoris manum manifesto produnt. Locum, ni fallimur, restituiamus, recepta librorum lectione, sed distinctione paullulum mutata, ita ut verba ἔνθα (apud Aesculapium) τῶν κν. τούτων αἱ εἰκόνες καὶ τῶν ἑρπετῶν cum praecedentibus arcte cohaereant. Pergit Auctor: *Praeter vero Aesculapium etiam in Apollinis et Liberi cultu haec reptilia frequentata videas.*

Ibid. not. b. θεραπευόμενον. “Ad Socratem refer: sed praestat omnino vulgata.” Heyse. Etiam Musculus verbo θεραπεύεσθαι activum sensum tribuit, nullo, ut videtur, jure.

P. 452 D. not. e. Probum est verbum δεινοῦν, *aggravare*, junctum cum ἐπαίρειν, ut hic, itidem Tom. X. p. 715 B. εἶτα, ἵνα μή τις λέγῃ, τί οὕτω τὸ πρᾶγμα ἐπαίρεις καὶ δεινοῖς τῷ λόγῳ; Adde Tom. IX. p. 70 B. ἔλεγεν, ἀντ’ αὐτοῦ ληστήν ἡτήσασθε. σφόδρα ἐδείνωσε τὸ πρᾶγμα. Plut. Tom. I. p. 167 C. Δοῦρις (historicus) μᾶλλον ἔοικεν ἐνταῦθα δεινώσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς ἐπὶ διαβολῇ τῶν Ἀθηναίων.

P. 453 A. lin. 8. Καὶ πῶς ἐνὶ μὴ ἀλγεῖν, φησί; Πῶς ἐνὶ μὲν οὖν ἀλγεῖν; Figura orationis apud Nostrum haud infrequens: e. g. Tom. VII. p. 843 B. Καὶ πῶς δυνατὸν μὴ πλουτοῦντα, φησί, τούτων ἐπιτυχεῖν; Πῶς μὲν οὖν δυνατὸν . . . πλουτοῦντα; Tom. VIII. p. 441 A. Καὶ πῶς ἔχει λόγον, εἰπέ μοι, φησί; Πῶς μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ἔχει λόγον; Tom. X. p. 525 D. Καὶ πῶς ἐνὶ τούτῳ; Πῶς μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ἐνὶ;

P. 453 C. not. d. Edebatur, Ἀλλ’ ^a ἐκεῖνος τῆς χάριτος ^b τὸ ὅλον εἶχε συμπράττον, φησί. ^d Καλῶς ἐπειδὴ ταύτης ^e τὰ τῆς προαιρέσεως προηγῆσατο. Varietas lectionis haec est. ^a ἐκεῖνο A. B. D. E. F. G. H. et ex corr. ut videtur, I. ^b τὸ om. A. B. F. G. H. I. ἦν pro τὸ D. E. ^c Haec εἶχε συμπράττον desunt in omnibus. ^d καλῶς om. A. B. F. G. H. I. Mox ταύτης deest in iisdem. Post καλῶς add. ἀλλ’ οὐχ ὑπλῶς, ἀλλ’ D. E. ^f τὰ τῆς πρ.] ἡ προαίρεσις Veron. “Nescio an jure omiserint εἶχε συμπράττον, quod interpolatorem sapit; nam vix commode dixeris τῆς χάριτος τὸ ὅλον eo sensu, ut significet gratiae divinae amplam plenamque copiam: at optime dicitur, ἐκεῖνο τῆς χάριτος ὅλον. Sic ad Hebraeos p. 448, 11. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὅλον τῆς τοῦ θεοῦ χάριτός ἐστιν. Ponitur ὅλον sine articulo, quia attributive. Hactenus probō Codices [F. G.] Sed καλῶς nequit abesse.” Heyse. Nostro quidem iudicio etiam καλῶς interpolatori debetur: itaque expunximus.

P. 453 E. not. u. ἀπὸ τῶν φονώντων Ἰουδαίων. “G. ex corr. ἀπὸ τοῦ φθόνου τῶν Ἰουδαίων. Recte.” Heyse. Brix. a Judaeorum invidia. Musc. ab invidentibus Judaeis; quasi legisset, ἀπὸ τῶν φθονούντων Ἰουδαίων. Sed nihil mutandum. Verbum φονῶν (alicujus sanguinem sitiri, non alicujus mortem machinari, ut minus accurate dixit Montef. ad Tom. VI.

p. 346 C.) saepenumero librariorum male habuit; ut Tom. VII. p. 811 E. καὶ οὐδὲ οὕτω γίνονται ἡμεροί, ἀλλ' ἐκθηριούνται μειζόνως καὶ φονῶσιν (alii φωνῶσιν, φθονῶσιν, φωνοῦσιν, invidentes). Tom. VIII. p. 337 C. καὶ μὴν φθονοῦντας (φονῶντας Sav. et Interp. Vet.) ὑμᾶς καὶ ἐτοίμους ὄντας ἐπιλαβέσθαι τῶν αὐτῷ πεπραγμένων κ. τ. ε.

HOM. V.

P. 455 B. not.^x. εἰς τὸ γυμνὸν τῆς διηγέσεως G. “Ne decipiamur veri specie. Credebat antiquus quisquis ille fuerit, corrector, τῷ παραπετάσματι debere opponi τὸ γυμνόν. At tum scribendum erat τοῦ γυμνοῦ. Nam εἰς post verbum χρῆσθαι non introducit incommodum aliquod, cui remedium paremus, sed indicat, in quem finem et propter quid vel consequendum vel perficiendum aliqua re utamur.” Heysen.

P. 455 C. not.^f. πρὸς τὸν παράνομον τοῦτον ἐξεβράσθησαν ἔρωτα. Venterunt, furibundi anhelant Musc. efferbuerunt Brix. Ἐκβράσσειν proprie est, aestus impetu ejicere, evomere, dictum de mari, ὅταν ἐκταραχθεῖσα τοῖς πνεύμασι τὰ βρῦα καὶ τὸ φύκος ἀναβάλλῃ, ut ait Plutarchus Tom. II. p. 456 C. etiam cadavera, ut Noster Tom. I. p. 434 A. νεκροὺς τοὺς εἰς τὰς αἰγιαλοὺς ἐκβρασσομένους: et Euseb. de Mart. Palaest. IV. τὸν νεκρὸν ἢ θάλασσα πρὸ τῶν τῆς πόλεως ἐκβράσσει πυλῶν. Quinetiam de terra herbas inutiles progerminante et, ut ita dicas, ebulliente usurpat Chrysost. Tom. I. p. 452 E. ἤδη γάρ που καὶ γῇ χερσωθέισα, καὶ γεωργικῶν οὐκ ἀπολαύσασα χειρῶν, πονηρὰς βοτάνας, καὶ ἀκανθῶν πλήθος, καὶ δένδρα ἄγρια ἐξέβρασεν ἐκ τῶν οἰκείων κόλπων πολλάκις. Tom. XII. p. 104 B. ἐκφέρουσα ἀκάνθας, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐκβράσσουσα, ἐκβάλλουσα. Non tamen dissimulandum est, inusitati aliquid habere, quod hic dicitur, πρὸς ἔρωτα ἐκβρασθῆναι, quod Dunaem quoque leviter detinuisse videtur. Sed ejusdem generis sunt ἐξωκέilai, ἐξενεχθῆναι, ἐκκυλισθῆναι, εἰς ὄργην, εἰς ἀσέλγειαν et similia. Vulgare est ἐξεκαύθησαν, et a glossatore laud dubie excogitatum.

P. 456 C. not.ⁿ. περὶ παιδερastῶν καὶ μαλακῶν corrigit Heysius. Sed praeter Veron. inspeximus libros nostros D.E. qui cum impressis consentiunt.

P. 456 D. not.^r. Abesse potest sine incommodo πράσσοντες, favente etiam Brixio, qui vertit: multas et eas miserandas in semet injurias dum inferunt.

Ibid. lin. penult. καὶ νομοθέτης τις παρ' αὐτοῖς κ. τ. ε. Sic Plutarch. Vit. Solon. init. καὶ νόμον, ὃν ἔγραψε διαγορεύοντα δοῦλον μὴ ξηραλοιφεῖν μηδὲ παιδεραστεῖν, εἰς τὴν τῶν καλῶν μερίδα καὶ σεμνῶν ἐπιτηδευμάτων τιθέμενος τὸ πρᾶγμα, καὶ τρόπον τινὰ τοὺς ἀξίους προκαλούμενος, ὧν τοὺς ἀναξίους ἀπῆλυνε.

P. 458 C. lin. ult. χαλεπώτερα Sav. χαλεπωτέρα vitiose edidit Montef.

HOM. VI.

P. 460 D. lin. 1. τοῦ ἡνιόχου διαφθαρέντος. “Respexit Platonis Phaedr. p. 246 A. ad quem locum vid. Ast. Ed. Plat. Opp. Tom. X. p. 390.” Krabinger.

P. 461 C. not.^k. καὶ ἐκόντα πλημμελοῦντα. Constructio Chrysostomo familiaris. Infra p. 536 B. οἱ γὰρ ἐκόντες (Vat. solus ἐκοντὶ) προσελθόντες. Tom. I. p. 162 D. τοὺς οὐ βιαζομένους, ἀλλ’ ἐκόντας ὑποκλινομένους αὐτῷ. Tom. VII. p. 799 D. ἐκόντος ἐαντὸν παραδιδόντος αὐτοῖς, ubi ante nos soloece edebatur ἐκόντως. Tom. X. p. 330 C. ἐν πενία ζώντων ἐκόντων.

P. 461 D. lin. 1. ἵνα ἔλῃ. Vertendum cum Brixio, ut *adversarium evincat*, non ut Montef. *ut illam de medio tollat*. Tantundem est, quod proxime sequitur, χειροῦσθαί τινα. Infra p. 510 D. κατηγορεῖ καὶ ἥρει καὶ ἐχειροῦτο. Tom. III. p. 227 E. πάντως καὶ τὸν ἄνδρα ἐλεῖν δυνήσεται καὶ χειρώσασθαι τῷ περὶ αὐτὴν πόθῳ.

P. 462 B. lin. 2. καὶ ὅτι σοφοὶ ὄντες (sc. ἡμάρτανον). Verbo monemus propter Heysium nostrum, qui verbum finitum desiderat, quod ab ὅτι pendeat. Eidem non ita displicet φύσιν pro ἀρετὴν: “nam id quidem nusquam antea crimini datum Graecis, quod virtutem (ἀπλῶς) in contemptu habuerint.” Sed ἀτιμάσαι hic contrarium est τοῦ τιμᾶν, colere; ut τιμᾶν τάληθές Tom. I. p. 377 E. φιλοξενίαν Tom. II. p. 779 E. ἰσότητα Tom. III. p. 236 E. φιλοσοφίαν Tom. VII. p. 270 B. Eurip. Bacch. 883.

ἀπειθυνοῖ δὲ βροτῶν

τούς τ’ ἀγνωμοσύναν

τιμώντας.

P. 462 E. not.^h. Edebatur, εἰ μένεις ἀδιόρθωτος ὦν, ἀναβάλλεται· ὁ μηδέποτε συμβήσεται σοι. Ita Veron. Sav. Mor. Sav. in marg. notavit, ἴσ. συμβήσεται. Verba ὁ μ. συμβ. σοι verterunt Interpretes, quod utinam tibi non contingat. “εἰ μένεις. Sic MSS. Mox MSS. συμβήσεται.” Montef. Ergo edidit, εἰ μένεις ἀδ. ὦν, ἀναβάλλεται· ὁ μηδέποτε συμβήσεται σοι. Scriptura μένεις in altero Codd. Benedictinorum, qui nobis est B. non in utroque exstat. Sed solet Montef. siglum “MSS.” de uno Codice adhibere. Quod vero ad συμβήσεται attinet, id eum a Savillii margine, non a libro sumsisse credibile est; certe in nullo nostrorum legitur. Deinde pro verbis ἀναβάλλεται· ὁ μηδέποτε συμβήσεται σοι, Codices haec habent: τὸ (+ δὲ G.) μηδέπω (μὴ in textu, μηδέπω in marg. H. μήπου Flor.) δοῦναι συμβήσεται σοι. Hi autem sunt A.B.C.D. E.F.G.H.I. et Flor. p. 393. (Tom. XII. p. 607 D.) Calculum suum addit Heysius, notans: “Bona lectio. Futurum συμβήσεται pro futuro perfecto; nam cogitatione praeoccupat diem δικαιοκρισίας. Si quis tueri malit ἀναβάλλεται, ita scribet: εἰ μένεις ἀδ. ὦν, ἀναβάλλεται· τὸ δὲ μηδέποτε δοῦναι, μηδέπω συμβήσεται σοι.” Memoratu dignum est, hoc ipsum verbum ἀναβάλλεται a librariis invectum esse Tom. X. p. 584 B.

ubi vid. Annot. Unum addemus, *fieri posse*, tum *haec τὸ μηδέπω δοῦναι*, tum *illa ἀναβάλλεται ὁ μηδέποτε* in textum aliunde illata esse. Certe nihil desideraremus, si sic scriptum exstisset: οὐ γὰρ εἰς τὸ μὴ δοῦναι δίκην, ἀλλ' εἰς τὸ δοῦναι χαλεπωτέραν, εἰ μένοις ἀδιόρθωτος ὢν, συμβήσεται σοι.

P. 463 C. not.^v. Recisis verbis, quae a plurimis libris absunt, sensus loci constabit h.m. *ἐπειδὴ γὰρ ἔδειξε τοῦ θεοῦ τὴν φιланθρωπίαν, τότε ἐστὶν ἀφόρητος* (sc. Paulus) *τῷ μηδὲ οὕτως ἐπιστρέφοντι*: h.e. *vertente Brixio, tum demum terribilis est ei, qui ne sic quidem ad poenitentiam redierit*. Cf. infra p. 675 D. *Οὐχ ὁρᾷ τοὺς ταύρους τοὺς φλόγα ἐπὶ τοῦ νώτου φέροντας, πῶς πᾶσιν εἰσιν ἀφόρητοι*; *Οὕτω καὶ σὺ τῷ διαβόλῳ ἀφόρητος ἔσῃ, ἂν ἐκατέραν λάβῃς τὴν φλόγα*. Adde Floril. p. 124. *ἀλλὰ τὰς ἡνίας τῆς σωτηρίας αὐτῆς ἐνδοῦσα ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις, πανταχοῦ φέρεται, καὶ τοῖς ἀπαντῶσιν ἐστὶν ἀφόρητος*.

P. 464 C. not.^b. “Duo MSS. αὐτὸς ὁ βασιλεὺς.” *Montef.* “Sic quoque A. [sed antiq. αὐτοβασιλεὺς] recte.” *Editor Ben.* 2^{dae}. Vulgatum olim vindicavimus ad Tom. VII. p. 818 D. Vid. etiam Annot. ad Tom. X. p. 52 C.

P. 464 D. not.^d. “Nisi me omnia fallunt, haec Ἰουδαίου τε πρώτον καὶ Ἑλληνος apud Chrys. p. 464 D. inculcarunt Editores. Certe ambo mei id omittunt.” *Matth.*

P. 465 B. not.^y. καὶ οἱ (alii οἶον) τελευτᾷ τὰ τῆς πονηρίας. Particula οἱ in huiusmodi formulis corruptioni valde obnoxia est. Infra p. 553 A. οἱ τῶν κακῶν εἰσιν. (Vid. Var. Lect.). Tom. V. p. 236 E. ἐννόησον οἱ (οἶον Mor.) προβήσεται τὰ τῆς κολάσεως αὐτῶ. Tom. VII. p. 175 D. ἐννόησον οἱ τείνει τὰ τῆς βλασφημίας ἡμῶν (alii ποῦ τείνει τὰ vel οἶα τὰ). Ibid. p. 844 C. εἶδες οἱ (alii οἶα vel ποῦ) προέβη τῆς πενίας τὰ ἐγκώμα. Tom. III. p. 613 C. οὐκ εἰδότες οἶα τῆς ἀρρωστίας ἔστηκε τῆς σῆς: ubi pro οἶα τῆς in aliis est εἰ τὰ τῆς, unde οἱ τὰ τῆς recte effecit *Editor Ben.* 2^{dae}. Tom. VIII. p. 204 E. οὐκ εἰδότες οἶα (alii ἐν οἷς: leg. οἱ) τὰ τοῦ παιδίου πράγματα ἔστηκε. *Alciphron*. III. 59. δέομαι οἶον φέρει τὸ ὄναρ (οἱ φέρει *Codex ap. Bast. Ep. Crit.* p. 208.)

P. 465 C. not.^e. “Duo MSS. ἐπετείχισεν, minus recte.” *Montef.* *Defendimus ἐπετείχισεν* in *Ind. Graec. ad Homilias in Matth. s.v.* *Exempla ubique obvia sunt*. Tom. X. p. 511 C. καὶ τὸν ἐκείθεν φόβον αὐτοῖς ἐπιτείχίζων. Tom. VII. p. 294 D. κἀκείνους φοβῶν καὶ μεταβάλλων, ἐπετείχισεν αὐτοῖς τὴν παρ' αὐτοῦ κόλασιν. Vocabulum ἐπηχεῖν, etiam apud Graecos rarissimum, in Nostri scriptis legere non meminimus.

P. 466 D. not.^l. Constructio εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένηται habet quo se tueatur. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 628 A.

P. 468 C. not.^b. τοσαύτης non admittendum esse censuit *Heysius*. Infra p. 606 A. ποῦ ταῦτα προνοίας;

P. 468 D. not.^s. τῶν κατορθούντων absolute dictum, ut Tom. VII. p. 174 D. εἰ μὴν τοῖς κατορθοῦσιν ἀναγκαῖον ἢ θλίψις, πολλῶ μᾶλλον τοῖς ἀμαρτάνουσιν. Ibid. p. 642 C. εἰ βούλει πρὸς ἐτέρους ἰδεῖν, τοὺς κατορθοῦντας βλέπε, τοὺς εὐδοκιμοῦντας, τοὺς τὸν νόμον μετὰ ἀκριβείας ἀποπληροῦντας.

P. 469 C. lin. 1. πῶς ἂν οὐκ ἀπολέσθαι] οὐκ ἂν ἀπόλετο Eclog. Tom. XII. p. 616 B. in Fragmento a Savilio primum edito.

P. 469 D. not.^g. “A. ἡπείλει καὶ πῦρ.” Editor Ben. 2^{dae}. Fallitur, teste Collatore nostro.

P. 470 B. not.^b. καὶ εἰς λόγον ἀξιῶν καθεῖναι. “Forte sic rectius; καὶ εἰς τὸν λόγον ἀξιῶν ἑαυτὸν καθεῖναι, seipsum demittere. Omnino deest accusativus.” Dun. Attamen in hoc verbo pronomen multo frequentius abest, quod recte monuit Editor Ben. 2^{dae} ad Tom. X. p. 179 B. praesertim in locutione καθεῖναι εἰς τὸν ἀγῶνα. Vid. Tom. I. pp. 111 E. 144 E. 177 C. Tom. II. p. 239 E. Tom. III. p. 545 C. et passim.

P. 470 E. lin. 2. Cf. Tom. X. p. 84 E. μὴ κατὰ τοὺς ἀγνώμονας τῶν οἰκετῶν φύρωμεν τὸν λόγον.

P. 471 A. not.^t. Vox μυριομακαριότης a Lexicographis non nisi ab hoc Nostri loco affertur. Aliud compositum αὐτομακαριότης exstat Tom. XI. p. 654 B.

P. 471 B. not.^c. πρὸ τοῦ ποθουμένου ἦγον. Locutio Chrysostomica, etiam contra consensum librorum firmiter retinenda. Tom. X. p. 7 B. θαυμάζοι καὶ μέγα ἄγοι. Ibid. p. 240 B. τοῦτο καὶ πρὸ οἰκίας καὶ ἀνδρα-
πόδων καὶ χρημάτων καὶ ἀγρῶν . . . ἄγωμεν. Tom. I. p. 412 B. θανμαστὸν αὐτὸν ἡγούντο (alii ἦγον) οἱ πολλοί. S. Basil. Tom. III. p. 91 D. καὶ ἅμα τὸ λαθεῖν βιάσαντες ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἀγαθῶν ἄγομεν. Lucian. Tom. III. p. 218. Ed. Bipont. καὶ μηδὲν αὐτοὺς σεμνότερον οἱ μισθοδοταὶ ἄγοιεν.

P. 471 D. not.ⁱ. παρὰ τοιοῦτου μεγάλου pro παρὰ οὗτω μεγάλου, notanda constructio. Tom. III. p. 588 A. ὅταν ἐπὶ τοιούτῳ μεγάλῳ ἐγκλήματι γίνηται. Tom. V. p. 502 A. τοιούτῳ μεγάλῳ θεῷ. Tom. IV. p. 215 B. τοιοῦτον ὄντα πονηρόν. Tom. XI. p. 515 A. πρὸς δεσπότην τοιοῦτον μοχθηρόν (ubi Dunaeus τοσοῦτον corrigit). Supra p. 469 C. edebatur ἐν τοιούτῳ θεάτρῳ λαμπρῷ καὶ περιφανεῖ, quod per se probum est.

Ibid. lin. penult. καὶ καταστρηνῶντες αὐτοῦ τῆς ἀγάπης. Musculus, ipsius dilectione luxuriantes abutimur: Brixius, delicias facientes illius erga nos amoris, sic illudamus. Vid. Interpp. ad 1 Tim. v. 11. Legit καὶ καταφρονοῦντες αὐτοῦ τῆς ἀγάπης Auctor Florilegii p. 422. (Tom. XII. p. 620 A).

P. 472 A. not.^z. στῶμεν οὖν λοιπὸν κατὰ κρημνῶν φερόμενοι. De constructione dictum in Annot. ad Tom. VII. p. 161 C. ubi hunc locum attulimus.

HOM. VII.

P. 472 C. not.^e. ὥσπερ νῦν, ὁ Χριστιανός. Nomen Christianum tunc temporis venerabile fuisse testis est Noster Tom. VII. p. 198 C. διὸ ἔταν μάλιστα ἡμῖν ὀνειδίσαι βούλονται, καὶ τὴν κατηγορίαν αὐξῆσαι, τοῦτο ἐπιλέγουσιν, οἷον ὁ Χριστιανός· οὐκ ἂν εἰπόντες, εἰ μὴ μεγάλην περὶ τοῦ δόγματος ἔσχον ὑπόνοιαν.

P. 472 E. not.^w. Verba φῶς τῶν ἐν σκότει silentio praeteriit Chrysost. infra pp. 473 D. 487 B. In tribus autem aliis locis, ubi hunc S. S. locum allegavit, haec verba diserte posuit, et semel quidem eorum causa locum excitavit.

P. 473 E. lin. 3. μηδὲν πρὸς ἐκείνην γράφοι; h. e. secundum Veteres, *ad illius typum vel exemplar*. Perperam Montef. *in illa*.

P. 474 A. not.^b. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 168 D.

P. 474 C. lin. 6. ὁμολογῶ κἀγώ. κἀγὼ deest in Mor. Ben. typothetae culpa.

P. 475 A. not.^z. “Ejiciendum omnino αὕτη. Subintelligitur ὁ Παῦλος.” Heyse. Minime. Αὕτη est *circumcisio*, quae non solum adversus ethnicos, sed etiam πρὸς τὴν πίστιν ἀπομάχεται; quod de Apostolo dici nequit.

P. 476 B. not.⁹. *Matth.* ad Rom. ii. 26. “λογισθήσεται] μετατραπήσεται ter 8. Semel λογισθήσεται, bis τραπήσεται 3. Cf. Chrys. p. 476 B. Vix ergo dubitandum est, quin Chrysostomus τραπήσεται aut μετατραπήσεται scripserit . . . Aut ergo uno Codice usus est, eoque vitioso, aut φαντασία, hoc est, concipiendarum imaginum acumen et celeritas, quibus virtutibus in primis excellit, lusit ejus memoriam.” Supra p. 476 A. not.^g. ubi Codd. λογισθήσεται exhibent, notat Heysius: “Recte tuetur περιτραπήσεται Cod. b. [Ed. Veron.] Ita apud Paulum legisse Chrysostomum, aut certe ut legatur voluisse, si quidquam unquam, manifestissimum est; quippe quod aperto testimonio ipse affirmat Chrys. infra B. lin 3 sqq. Alteram scripturam λογισθήσεται, quae in textu sacro obtinuit, non ignorabat ille, sed improbabat, disartaque hinc κρίσει remove velle videtur. Quo magis mireris interpolatorum audaciam. Scilicet illa quoque (B. lin 3 sqq.) ne discreparent, absurdissime sic pervertit G. εἰς περιτομὴν λογισθήσεται. καὶ οὐκ εἶπεν, μετατραπήσεται, ἀλλὰ, λογισθήσεται, ὅπερ ἐμφατικώτερον ἦν· καὶ ὡς ἀνωτέρω οὐκ εἶπεν κ. τ. ξ. Ista quidem impudentia est.”

P. 476 E. not.¹. Post ἐστὶν addunt οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομὴ Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. “Etiam haec ab Editoribus Chrysostomi addita videntur.” *Matth.*

P. 477 E. lin. 4. ἀλλὰ συνέδραμε τῷ λόγῳ. Infra p. 478 E. τὸ ἀληθῶς

γεγεννημένον κατὰ συνδρομὴν συγχωρῶν. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 46 B. Interpretum errores perstringere non attinet.

P. 479 B. not.ⁱ. “Malim οὐκοῦν ἐπεὶ (vel ἐπειδὴ), δι’ ὅτι. Mox abest οὖν G. recte, cum jam praecesserit οὐκοῦν.” Heyse. Nisi nos omnia fallunt, scripsit Auctor, οὐκοῦν εἰ ἐπειδὴ ὑβρίσαμεν . . . ἐφάνη, τίνος ἔνεκεν κολάζομαι κ.τ.έ.

P. 480 E. lin. 5. καὶ τῶν Περσῶν ἐπικειμένων. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 237 B.

HOM. VIII.

P. 482 A. not.^a. Editi juxta textum Sacri Codicis vulgarem, τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως προητιασάμεθα γάρ. Sic e nostris A.B.D.E.G. Ceteri cum Mosquensi utroque, τί οὖν προκατέχομεν περισσόν; ἡττιασάμεθα γάρ. “Hic haud dubie Editores [immo, *librarii*] textum Chrysostomi ex Edd. N. T. correxerunt.” Infra p. 497 C. etiam in Editis legitur, τί οὖν προκατέχομεν περισσόν; ubi solus G. a vero aberravit.

P. 483 E. not.^a. Edebatur παρὰ τῶν Ἰουδαίων. “Legendum παρὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ῥαθυμίαν [quod diserte legitur in nostris D.E.] Antecessit οὐ γὰρ νόμου κατηγορία τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἰ. ῥαθυμίας. Sic autem saepe loquitur Noster, ut p. 454 A. οὐ παρὰ τὴν τῶν πειρασμῶν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν ῥαθυμίαν (περιετράπησαν).” Dun. Verumtamen tantundem valet, quod nos recepimus, παρὰ τὸν Ἰουδαῖον, *per Judaeum stat.* Supra p. 431 C. εἰ δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔδωκε, παρὰ τοὺς μὴ βουλομένους δέξασθαι. Tom. VII. p. 290 C. οὐδαμοῦ γὰρ παρὰ τὸν θεὸν τὸ μὴ λαβεῖν, ubi vid. Var. Lect. Tom. X. p. 378 D. τὸ ἔγκλημα οὐκέτι παρὰ τὸν ἀπελθόντα γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τὸν ζῶντα.

P. 484 A. lin. penult. ἐβαρύνθησαν pro ἐβαρήθησαν post Morellum tacite edidit Montef. invitis libris.

P. 485 B. not.¹. “A. παντοδύναμος, quod minus probandum.” Editor Ben. 2^{dae}. Praestat quidem vulgatum, sed probum est παντοδύναμος. Tom. V. p. 337 D. ἀλλ’ ἡ τοῦ θεοῦ παντοδύναμος καὶ κραταῖα χεὶρ. Tom. VI. p. 247 D. (in genuino opere) δεικνύς τὸ παντοδύναμον καὶ εὐπορον τοῦ θεοῦ.

P. 485 E. not.^a. ἐν ἀμαρτίᾳ κατασπαέντας. Sic Tom. VII. p. 820 A. ὁ γοῦν ἐν ἐσχάτῃ πονηρίᾳ κατασπαείς. Tom. IX. p. 38 A. τῶν κατασπαέντων ἐν Ἀκαδημίᾳ καὶ περιπάτοις. Tom. X. p. 502 A. τῶν ἐν τρυφῇ κατασπαέντων. Falsam scripturam καταπεσόντας verterunt Interpretes.

Ibid. lin. ult. ἐνδείκνυται, ostenditur Montef. Rectius Brix. ostentat sese, quo sensu usitatus est ἐπιδείκνυσθαι. Illud exstat Tom. VII. p. 244 D. ἐπειδὴ γὰρ οὐδεὶς ἄλλος παρῆν, τῷ τελώνῃ ἐνεδείκνυτο. Plut. Tom. I. p. 867 E. τοῖς συνωμόταις ἐνδεικνύμενος.

P. 486 B. lin. 4. “Totus v. 26. abest. Apparet tamen a Chry-

sostomo lectum fuisse. Habet enim in interpretatione ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, et ἐν τῷ νῦν καιρῷ. Sed vocabula πρὸς ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, et εἰς τὸ εἶναι——πίστεως Ἰησοῦ prorsus non habet." *Matth.* Immo, verba εἰς τὸ εἶναι κ.τ.έ. diserte affert Noster p. 485 E.

P. 488 D. not. b. δυνάμει. Vid infra p. 498 A.

P. 490 A. not. o. "Qui Graece sentit, probabit et ποιήσασθαι, et tamen [proxime] ποιῆς." *Heyse.*

P. 491 C. lin. 6. "πρὸς σέ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ. *Ille te observabit, ut fratrem natu majorem, te expectabit.* Quod jam de muliere dicitur, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου. *Dionys. Halic. Antiq. Rom. II. 25. οὗτος ὁ νόμος τὰς γυναῖκας ἠγάγησε τὰς γαμετὰς, οἷα μηδεμίαν ἔχουσας ἑτέραν ἀποστροφήν, πρὸς ἕνα τοῦ γεγαμηκότος ζῆν τρόπον.* Hinc coelebs dicitur μονότροπος, *qui suo more vivit*, *Psal. lxxvii. 7. κατοικίξει μονότροπος ἐν οἴκῳ.* Latinus Interpres habet, *ad virum tuum erit appetitus tuus.* Videtur quidem Hebraea vox significare *appetitum*, sed Graeca versio est multo luculentior." *Dun.* Ad locum *Gen. iii. 16. (Tom. IV. p. 659 E.)* verba ἡ ἀποστροφή σου sic enarrat Noster: ἡ καταφυγή σου καὶ ὁ λιμὴν καὶ ἡ ἀσφάλεια.

P. 493 B. not. γ. τῷ μὴ δεδοκίτι pro μὴ τῷ δεδοκίτι sine monito dedit Editor novissimus, contra fidem librorum, etiam Codicis sui, qui nobis est A.

P. 493 C. not. z. "Legendum ἐκεῖ σε, διαλελυμένως." *Dun.*

P. 493 E. not. g. Forma futuri δανειῶ hic illic legitur apud LXX Interpretes; e.g. *Deut. xv. 8, 10. Prov. xxii. 7.*

P. 494 C. not. x. "Non dubito veram lectionem esse ἐκ τῆς μετοικίας μετακομίσαι, i.e. *ex loco ubi tu es μέτοικος, inquilinus.* Nam εἰς τὴν μετοικίαν plane contrarium est loci sententiae." *Dun.* "Mihi non improbatur marginalis lectio, εἰς τὴν οἰκίαν μετακομίσαι." *Bois.*

P. 494 E. not. f. ἐκείνων, h.e. *Apostolorum.* A singulari transit ad pluralem, prorsus ut infra p. 507 C. not. p.

P. 496 C. not. a. τὴν σὴν διορθούμενος σωτηρίαν G. "Non male. Modo dictum τὴν σὴν διψᾷ σωτηρίαν; et paullo post, ἐρᾷ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. Et perfacile confunduntur χρεῖαν et σῆριαν. Attamen ne perdamus elegantem antithesin." *Heyse.*

HOM. IX.

P. 497 A. lin. penult. Verba καὶ ὅτι ἡ καύχησις ἐξεκλείσθη casu prae-termisit Morellus, in Graecis, non in Latinis. Errorem ejus non correxit Montef.

P. 498 A. not. a. καὶ ἀπὸ πίστεως δύναται ἂν ἔχειν καύχημα, sc. Abraham. Modo dixerat p. 497 D. τὸ δὲ κομῶντα ἐν κατορθώμασι μὴ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀπὸ πίστεως γενέσθαι δίκαιον κ.τ.έ. Parum tamen abest, quin probemus

lectionem marginis, καὶ ὁ ἀπὸ πίστεως, memores formulae Apostolicae οἱ ἐκ πίστεως Gal. iii. 9.

P. 498 C. not.^h. καὶ σφόδρα περὶ αὐτὸν διακειμένης. “ G. διακαιομένης. Forsitan idem exhibebat G. p. 674 D. ubi tamen probō vulgatam. Usitatus etiam hoc sensu est περικαίεσθαι τινος, ut infra p. 693 D. Et mihi vero, nisi recipiamus διακαιομένης, aut videtur legendum σφοδρῶς διακειμένης, i.e. σφοδρᾶς πρὸς τὸ πιστεῦσαι καὶ ἰσχυρᾶς καὶ παγίας τὴν διάθεσιν : aut saltem σφόδρα πρὸς αὐτὸν διακειμένης, sicut recte habetur p. 595 D. καὶ ἄνωθεν πρὸς ἡμᾶς διέκειτο. Eadem est alius loci ratio p. 528 C.” Heyse. Locus iste, ὅταν μὲν μὴ σφόδρα περὶ τινα ὦμεν διακείμενοι, hunc nostrum satis superque defendit. Nimirum utrum σφόδρα διακείσθαι πρὸς τινα an περὶ τινα dixeris, ne hilum quidem interesse putamus. Cf. Var. Lect. ad p. 425 B. De ipsa locutione vid. Annot. ad Tom. VII. p. 626 B.

P. 498 D. lin. 1. Post ἀγάπης Editi inde a Savilio addunt verba Apostoli τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει ; ἐπίστευσε Ἄβρ. τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Haec non leguntur in libris.

P. 499 A. lin. 1. Post ἀσεβῇ vulgo addunt λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην, repugnantibus libris et Veron.

P. 499 B. not.^b. “ Unus Codex [E.] τὸν ἐν ἔργοις καμόντα, ἢ τὸν χ. ἀπολελανκότα ; εὔδηλον ὅτι τὸν ἀφ. καὶ δ. τ. Lectio illa καμόντα non spernenda ; immo illam adoptarem, nisi altera κομώντα in omnibus Editis et MSS. hoc uno excepto haberetur.” Montef. Lectio καμόντα est in utroque Codice ab isto Editore adhibito, et aliis pluribus. Sed unice verum est τὸν ἐν ἔργοις κομώντα ; ut κομώντα ἐν κατορθώμασι p. 497 D. κομᾶν ἐν ἀγαθοῖς pp. 565 D. 613 E. ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς Tom. X. p. 408 E. Accedunt Interpretes : qui operibus turget Brix. qui ex operibus insolescit Musc.

Ibid. lin. 8. τὸν ἀφέσεως καὶ δωρεᾶς τετυχηκότα. Post haec verba repetit Brix. an eum qui fidem ac beatitudinem ; notans haec in Veron. deesse. Utique Vaticanus noster in textu habet, ἢ τὸν πίστεως καὶ μακαρισμοῦ : in margine autem, εὔδηλον ὅτι τὸν ἀφέσεως καὶ μακαρισμοῦ τετυχηκότα. Tum procedit in textu : μακαριότητα δὲ ὅταν εἴπω.

P. 499 C. not.^e. ἔχει γὰρ καύχημα, φησὶ, πρὸς τὸν θεόν : nempe, ἡ δικαιοσύνη ἢ ἐκ πίστεως. Supra p. 498 D. διὰ τοῦτο φησι, πρὸς τὸν θεὸν αὐτὸν (τὸν πιστὸν) ἔχει τὸ καύχημα. Vid. etiam p. 505 D. Hoc quidem aperte non dicit Apostolus, sed dum affirmat, justitiam τὴν ἐξ ἔργων talem gloriationem non habere, haud obscure innuit.

P. 499 D. lin. ult. Post ἀνομίαι vulgo addunt καὶ ὧν ἀπεκαλύφθησαν (sic mendose pro ἐπεκαλ.) αἱ ἁμαρτίαι. Haec desunt in nostris omnibus et Veron. Habet ea, ut videtur, Mosq. 3. quocum consentit Vaticanus.

P. 500 A. lin. ult. Post φησὶ Editi addunt, πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν π. ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ καί. Haec primus assumpsit Sav. repugnantibus libris.

P. 500 B. lin. 3. ἐνταῦθα καὶ τὴν] ἐνταῦθα γὰρ τὴν Mor. Ben. vitio, ut videtur, typographico.

P. 500 C. not.^w. Hic locus, ut ante nos legebatur, merito Criticos exercuit. Etiam emendatam lectionem multimodis tentavit Heysius noster, quem miramur non perspexisse ἢ pro μᾶλλον ἢ positum, quo nihil tritius. Plut. Tom. I. p. 279 E. τούτους ἂν ὀρθῶς καὶ δικαίως προσ-αγορεύσει συνάρχοντας καὶ συστρατήγους ἢ ἐκείνους: ubi Coraes, κατ' ἔλλειψιν τοῦ μᾶλλον, ἧς ἔστι μὲν καὶ ἐκ τῶν πάλαι ἀναλέξασθαι παραδείγματα, μακρῷ δὲ πλείω ἐκ τῶν μεταγενεστέρων. Prosequitur, καὶ τούτους (Judaeos) ἐκείνους (τοῖς ἐν ἀκροβυστίᾳ) προσερισμένους, h.e. *adjectos*, non quidem simpliciter, sed cum contemptu quodam, qui vocis istius usus est. Vocabulum παρασίτων, cujus loco Boisius παρεισάκτων infeliciter tentat, optime illustrat locus infra p. 738 E. καὶ τῶν δειπνῶν ἐκείνους (Judaeis) παρεσκευασμένων ὑμεῖς (Gentiles) εἰσελθόντες ἀπηλαύσατε τῶν προκειμένων. Revera Gentiles, non Judaei, pro parasitis habendi erant; sed amat Noster hujusmodi paradoxis auditores suspensos tenere.

P. 500 D. lin. 5. ὅσον ἡ σφραγὶς τοῦ στρατιώτου. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 454 B.

P. 501 C. not.^t. Vaticanus legit, ὡς ἀξίωμα μέγιστον παιδευθεῖς, αἰδῶ τὸν πρόγονον.

P. 502 C. lin. ult. Idem Codex haec habet: εἰ δὲ ὀργὴν κατεργάζεται, παραβάσει ὑπεύθυνον ποιεῖ, εὐδὴλον ὅτι καὶ κατὰρ· εἰ δὲ κατὰρ καὶ τιμωρίᾳ. καὶ παραβάσει ὄντες ὑπεύθυνοι, οὐ τοῦ κληρονομεῖν κ.τ.έ. Vulgatum tuentur Interpretes.

P. 503 B. not.^v. τῇ μαρτυρίᾳ ἐπισφραγίζει τὸ εἰρημένον. Haec ipsa locutio legitur Tom. XII. p. 193 D. καὶ μαρτυρίας ἐτέρας ἐπισφραγίσας τὰ εἰρημένα.

P. 504 C. not.^y. Verba Apostoli rursus adducit Noster p. 623 C. ubi particulam negantem auctoritate unius Codicis delevimus. Cum nostro omnino conferendus est locus Tom. I. p. 458 C. Ἀκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς ὑπακοῆς τῆς ἐκείνου καὶ τῆς ἐν ᾧ πίστewος. Κατενόησε μὲν γὰρ, φησὶ, τὸ ἑαυτοῦ σῶμα νεκρωμένον, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν κ.τ.έ. Non tamen negandum est, Auctorem alicubi pro sua inconstantia vulgarem scripturam οὐ κατένοησε tam legere, quam enarrare. Vid. Tom. VI. p. 280 A.B.

Ibid. lin. penult. νεκρωμένον] + ἑκατονταέτες (sic) που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας Sav. Mor. Ben. Tandem in Benedictina repetita ἑκατονταέτης editum. Haec desunt in libris omnibus et Veron.

P. 504 E. not. f. οὐκ ἐπίστευσεν Codd. “Manifestus error, quem miror probavisse Sav. in Addend.” Heyse.

Ibid. not. h. Utramque formam, ἐνδοιάζειν et ἐνδύζειν notant Lexicographi veteres, probante Valcken. ad Ammon. p. 68. Nobis autem magis verisimile videtur, scripturam ἐνδύζειν, sicubi in libris exstiterit, negligentiae scribarum, vocales οῖ et ὕ solito errore inter se permiscendum, imputandam esse. Semel quidem ἐνδύζειν textum Nostri occupavit, altero in marginem ablegato, Tom. IV. p. 578 B. καὶ μὴ διὰ τὸν ἐν μέσῳ χρόνον ἐνδυάσαι. Alio loco Tom. X. p. 634 E. pro ἐνδοιάζων, duo Codd. ἐνδύζων habent.

P. 505 C. not. w. Si quis αὐτὴν probaverit, non repugnabimus; sed διασαλεύσαι omnino retinendum est. Cf. Tom. X. p. 336 A. τὸν γὰρ μέλλοντα διασαλεύειν δόξαν πεπηγυῖαν, καὶ εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπειν. Ibid. p. 366 B. τῷ φόβῳ τὴν πόρωσιν αὐτῶν διασαλεύει πρῶτον.

Ibid. not. y. “Legendum ἐπετείχισεν αὐτοῦ τὴν ἀκοὴν τοῖς λόγοις. Dicendum enim fuit ἀπετείχισεν αὐτοῦ τῆς ἀκοῆς τοὺς λόγους.” Dun. Dicitur ἀποτείχιζειν ἀκοὴν τινι plane ut ἀποτείχιζειν ὁδὸν, εἴσοδον et similia; quae tritissima sunt. Vid. Tom. VII. pp. 137 D. 227 D. 336 B. Usu non differt ἀποφράττειν. Tom. X. p. 92 B. πᾶσι τοῖς τοιούτοις λόγοις ἀποφράττουσι τὴν ἀκοήν.

P. 506 B. not. c. οὐκ ἂν ἐβελήσῃς. In Ben. 2da tacite editum est θελήσαις. De syntaxi vid. Annot. ad Tom. X. p. 13 E.

P. 506 C. lin. 3. εἰ καὶ τῶν ἄλλων] Sic Veron. et Codd. (nisi forte excipiendus sit F.) Savilius, operarum, ut videtur, lapsu, δὲ pro καὶ edidit. Vitium sustulit Montef.

P. 506 D. lin. 2. καὶ μὴ τινα λάβῃ γυμνὸν καὶ ἔρημον εἰς τὰς αὐτοῦ καταδύσεις. “Hic profecto deest verbum ἐρχόμενον vel κατιόντα.” Dun. Per enallagen pro ἐν ταῖς αὐτοῦ καταδύσεσι accipit Bois. “Fortassis εἰσιόντα pro εἰς.” Heyse. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 636 E. Exemplis adde Tom. X. p. 361 A. καὶ εἰς δεσμωτήριον οἰκοῦντας.

P. 507 A. not. e. Vat. in textu δῆλος, in margine γρ. δειλός. “Si voluisset δῆλος, aptius diceret Chrys. φεύξεται, εὐθύς δῆλος γενόμενος; neque vero φεύξεται ῥαδίως, δῆλος γενόμενος.” Heyse. Vertit Musculus, confestim timidus factus aufugit: Brixius, facile aufugiet timidus redditus. Verum enimvero Diabolus natura δειλός est, non redditus. Unice igitur probamus δῆλος γενόμενος. Plat. Rep. II. p. 360 A. στρέφονται μὲν εἴσω τὴν σφειδόνην ἀδύλῳ γίγνεσθαι, ἔξω δὲ δῆλῳ. De hac confusione vid. Bast. ad Gregor. Corinth. p. 930 Ed. Schaef.

P. 507 B. lin. penult. ἀλλὰ τοῦ κρασπέδου μόνον Vat. non male.

P. 507 C. not. p. αὐτῶν, h. e. Apostolorum. Cf. Annot. ad p. 494 E.

P. 507 E. not. o. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐπιτρέχει. “Mendum notaverunt Dun. et Bois. non correxerunt. Videtur enim alienum

ab hac sententia verbum ἐπιτρέχει, unice autem aptum ὑποτρέχει, cujus statim affertur interpretatio, τὸ ἐγκώμιον ὕφαινεν. Sic igitur lego: εἰ γὰρ καὶ τὸν μέλλοντα ὑποτρέχει. Singularem suadet et unius Pauli exemplum, et quod sequitur ἀπηρτισμένον. Voculas τὸν et τῶν, ἐπὶ et ὑπὸ sexcenties confundi, vulgo notum. Quod si in re parum dubia auctoritatem Codicis desideras, adest. Nimirum cum iterum inspexi Cod. G. animadverti in eo reapse primitus exaratum fuisse ὑποτρέχει, sed illico rescriptum ἐπιτρέχει eo modo, ut nisi verum antea scrutatus fueris, cernere nequeas Ceterum postquam haec scripsi, observandum mihi venit verbum ἐπιτρέχειν proprio quodam sensu aliquoties a Chrysostomo usurpatum, ut non multum distare videatur ἀπὸ τοῦ πάντα ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι. Sic p. 723 E. ποσάκις γοῦν αὐτὸν διέπυσαν ἄνθρωποι, ποσάκις ἀπεστράφησαν; αὐτὸς δὲ οὐ παύεται ἐπιτρέχων. Minus huc pertinet alius locus p. 733 B. ὁρᾷς ἐπιτρέχοντα ὅπου πλείων ὁ πόνος, ὅπου μείζων ὁ ἰδρώς; facit tamen et hic, ut acquiescere malim in lectione Codicum, ὑπὲρ et ἐπιτρέχει." Heyse. Verbum ἐπιτρέχειν cum significatione *praeveniendi* aliquem, vel *alacritate obviam eundi*, Nostro familiare est. Infra p. 676 C. παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἀναμένειν τοὺς δεομένους . . . ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιτρέχειν καὶ καταδιώκειν. Tom. X. p. 311 D. ὥσπερ οὖν αὐτὸς με ἔγνω πρότερος νῦν, καὶ αὐτὸς μοι ἐπέδραμεν, οὕτως ἐγὼ αὐτῷ ἐπιδραμοῦμαι τότε. Sensum luculenter expressit Musculus: *si enim iis qui tales aliquando futuri sunt, etiam cum nondum sint, accurrit.*

P. 508 E. lin. penult. Vat. solus, καὶ ποῦ τοῦτο τῆς φιλοσοφίας τῆς σῆς;

P. 509 C. not.ⁱ. Pro ἁλῶν, τισὶν est in Flor. p. 27. (Tom. XII. p. 552 D.) Post ἁλῶν add. μετ' ἀλλήλων Vat.

P. 510 A. not.^c. "στήκης G. Notent Grammatici." Heyse. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 482 D. ubi hunc locum in crisin vocavimus. Ceterum inter στήκης et ἐστήκης interdum difficilis est electio. Infra p. 690 A. dubitanter edidimus παρεστήκη pro παραστήκη. Alterius formae indubitatum exemplum habes Tom. II. p. 737 E. οὐ στήκει (τὸ ὕδωρ), ἀλλὰ κατέρχεται. Inter στήκοι et ἐστήκοι libri vacillant Tom. XI. p. 352 E. Imperativum στήκετε quasi vitii suspectum notavit Cramer. ad Catenam in Corinth. p. 335.

P. 510 D. not.^v. "καὶ ἥρει G. quod est aptius: recteque sibi opponuntur κατηγορεῖ et ἐσίγα, ἥρει et ἡσχύνετο, ἐχειροῦτο et ἡλίσκετο." Heyse. Cf. Annot. ad p. 461 D.

P. 510 E. not.^c. τοσοῦτον ἐμοὶ παρ' αὐτοῦ τὸ φίλτρον (Vat. solus τὸ παρ' αὐτοῦ φίλτρον). "Forte περὶ αὐτόν: non enim quantum Deus fuit dilectus, sed quantum dilexit Abel." Dun. "Non erat quod in dubium vocaret Dun. παρ' αὐτοῦ. Non sunt synonyma φίλτρον et ἀγάπη; sed accipimus φίλτρον (παρά τινος), ut in nobis excitet πόθον καὶ ἀγάπην. Cf.

p. 528 D. *μεγίστην τιθέμεθα δόξαν τὸ παρ' ἐκείνου φίλτρον.* Quod sicubi legitur ἔχειν φίλτρον περί τινα (ut pp. 600 E. 742 D.) minus est proprie et definite expressum." *Heyse.*

HOM. X.

P. 512 D lin. 6. Post ταύτην Sav. addit ἐν ᾗ ἐστήκαμεν, quem secuti sunt Mor. Ben. contra fidem librorum et Ed. Veron.

P. 513 E. lin. penult. ἀπογινώσκειν τὰ μέλλοντα. "Lego τῶν μελλόντων. Sic magis usus loquendi fert." *Dun.* Proba tamen et illa constructio. Tom. XI. p. 773 C. τὸ δουλικὸν γένος οὐ δεῖ ἀπογινώσκειν.

P. 515 C. not.^b. "MS. om. δὲ post δεύτερον, ut saepe fit recteque." *Heyse.* Cf. pp. 450 B. 465 E.

Ibid. lin. penult. ἀπὸ τοῦ δώρου τοῦ δοθέντος. Excidit τοῦ δώρου in Ed. Morelli, quem incaute imitatus est Montef.

P. 515 E. not.^m. Edebatur, ὧν οὐδὲν ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ἐξ ὧν τὸν υἱὸν ἐξέδωκεν. Olim nobis suboluit, quaedam hic deesse; et in margine scripseramus, "Post θεοῦ supple, ὅτι μὲν γὰρ βούλεται, δῆλον." Nunc ea ipsa verba reperimus in uno nostrorum I. consentiente libro quo usus est Interpres Brixius, ut ex versione ejus colligimus: *nam quod ille voluerit, hinc declaravit, quod filium dederit.*

P. 516 B. lin. penult. τοῦτο βασιλείας μείζον] τοῦτο βασιλεῖς μείζους (sc. ποιῇ) Vat. Vehementer miramur, haec Heysio nostro *valde placuisse*. Nimirum βασιλεία est *regnum coeleste*, ut semper fere apud Nostrum. Vid. pp. 470 E. 471 A. βασιλείας κελεύων καταφρονεῖν, quae perperam de regno mundano cepit Montef. Tom. VII. p. 354 D. καὶ μηδὲν μηδέπω περὶ γεέννης εἴρης, μηδὲ περὶ βασιλείας. Ibid. p. 633 D. τῆς βασιλείας (vulgo addunt τῶν οὐρανῶν) ἐκπεσόντας. Tom. X. p. 14 C. τῶν στεφανουμένων καὶ τῶν τῆς (+ θείας Edd.) βασιλείας ἐπιτυγχανόντων.

P. 516 E. not.ⁿ. Vat. τὸ κακόν. Conjecit Sav. τὸ κακοὺς vel τὸ κακόν. "Malim τὸ κακόν." *Heyse.* Librorum lectionem τὸ κακὸς εἶναι, olim vindicavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 670 B.

P. 518 B. not.^o. ἀποδυσπετῶν καὶ ἀλύων καὶ βλασφημῶν. "Deterius ἀλγῶν." *Heyse.* Haec junguntur Tom. X. p. 265 C. μὴ τοῖνυν ἀλύωμεν, φησὶ, μηδὲ ἀλγῶμεν. Permutantur Tom. I. p. 417 B. Adde *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 763 *not.*

P. 518 D. not.^c. ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος] αὐτοῦ Veron. Sic G.I. + τοῦ Χριστοῦ Sav. Mor. Ben. et, ut videtur, D.E. ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος simpliciter est in A.B.F.H. Ex his autem A. habet τοῦ Χριστοῦ a secunda manu insertum: Χριστοῦ habet B. sed a recenti correctore ascriptum: αὐτοῦ est in marg. F. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 428 D.

HOM. XI.

P. 519 E. not.^b. Edebatur, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων συνιστὰς τὸ προκείμενον, τουτέστιν, ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ζητεῖ, καὶ πόθεν εἰσῆλθεν κ.τ.έ. Pro συνιστὰς, συνιστᾶ recepimus e libris in margine recensitis: “nempe ut plene interpungas post ἁμαρτίας, interrogative post τρόπον: recte omnino; nam vulgata, nisi ejeceris, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, non potest construi.” Heyse. Deinde ζητεῖ πόθεν εἰσῆλθεν, reciso καὶ, habent B. G. E. Vat. ζητεῖ τε πῶς εἰσῆλθεν in marg. a secunda manu F. Nam in hoc libro, pariter ac in A. H. I. scriba ab ἁμαρτίας E. lin. 1. ad ἁμαρτίας lin. 3. transiliendo intermedia praetermisit. Solus D. ut videtur, cum impressis omni ex parte conspirat.

P. 520 A. not.^{q,r}. “Legendum omnino φασὶ et λέγοντα; aliter oratio non cohaeret: quam etiam lectionem secutus est Interpres.” Dun. Assentit Heysius, sed offendit in verbis τὰ ἡμέτερα. “Quid innuunt ista? Certe non Chrysostomi sententiam, sed ejus tantum novissima verba, quibus aliorum sententiam referebat . . . Fortassis reponendum τὰ ἕτερα.” Non crediderimus. Οἱ τὰ ἡμέτερα εἰρηκότες, sunt antiquiores illi Sacri Codicis Interpretes, quorum ope in commentariis suis conficiendis Chrysostomum usum esse vel ex hoc uno exemplo patet.

P. 520 B. lin. 6. Fortasse legendum, αὕτη ἡ ἁμαρτία, φησὶν, ἡ ἐκ τῆς τοῦ νόμου παραβάσεως, fere ut C. lin. 1.

P. 520 C. lin. 6. “Dele πῶς ἐβασίλευσεν.” Dun. Sed recte vidit Boisius, Chrysostomum aliter hunc locum distinguere, quam vulgo legi solet: nempe, ut arcte jungantur ἐβασίλευσεν ἐν τῷ ὁμοιώματι, non ἁμαρτήσαντας ἐν τῷ ὁμοιώματι.

P. 520 D. not.^b. “Morel. male, καὶ εἰ τῷ τοῦ ἐνός.” Montef. Fallitur. Nam Morellus non discedit a lectione ante eum vulgata, καὶ ἐν τῷ τοῦ ἐνός. Sed libri omnes εἰ pro ἐν recte habent.

P. 520 E. not.^o. ὅταν οὖν... ἐνταῦθα ἡ ὑπεροχή. Post ὅταν, κἂν, ἂν verbum substantivum ἧ abesse posse videtur. Vid. infra p. 735 B. Tom. X. p. 162 D. κἂν εἰδωλολάτρης ἡ γυνή. Adde 1 Cor. v. 11. juxta textum receptum.

P. 522 B. not.^c. Post πᾶσαν sic legitur in Vat. καὶ πῶς; ἄκουσον. ἐγεννήθημεν ἄνωθεν.

P. 524 C. lin. 5. “νόσου] Sic MSS. Editi νόσῳ.” Montef. νόσου Veron. νόσῳ Sav. Mor. operarum, ut videtur, culpa.

Ibid. not.^o. Veron. habet, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν ποιήσεις κύριον, omissis χρημάτων et εἶναι. Illud quidem, etiam ab Interpretibus neglectum, siquis expunctum velit, nos quidem non repugnabimus. Sic Plut. Tom. I. p. 1031 B. κατελθόντες δὲ οἱ πλείστοι πένητες, ὧν κύριοι πρότερον ἦσαν, ἐπελαμβάνοντο, καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας κ.τ.έ.

Ibid. not.^q. Musc. *transgressi* : Brix. *praetergressi*. Utrum παρέβησαν an υπερέβησαν legerint, non liquet. Sed constat υπερβαίνειν ἐντολήν esse *praeceptum ita transgredi, ut plus quam illud postulet, facias*. Infra p. 578 C. καὶ τοῦτο δηλοῦσι τῷ καὶ υπερβαίνειν τὰ ἐπιτάγματα. Tom. X. p. 202 A. υπερέβην τὰ προστάγματα.

P. 524 D. not.^t. Sex Codices A.B.F.G.H.I. haec habent : διὸ καὶ ἔλεγε (ἔλεγεν G.) καὶ βασιλεῦσαι αὐτὴν φησὶ (φησὶ om. B.) δεικνὺς (+ ὅτι B.G.) ὥσπερ ἐβασίλευσεν . . . οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσει (hoc ex corr. A. βασιλεύει G.) Duo D.E. διὸ καὶ ἔλεγε καὶ βασιλεῦσαι αὐτὴν ἐπιφέρει γὰρ, ἵνα ὥσπερ : cetera ut Editi. Ingeniose Heysius : “ Ex lemmate, credo, in margine scripto irrepererunt haec : καὶ βασιλεῦσαι αὐτὴν φησι. Quamquam fieri etiam potuit, ut Chrysostomus h.l. id quod aliquoties fecit, non allato integro Pauli versu, in hunc modum maluerit commentando pergere : τίς οὖν τοῦ θανάτου ἡ ρίζα ; ἡ ἁμαρτία. διὸ καὶ βασιλεῦσαι αὐτὴν φησι, δεικνὺς ταύτην μὲν ἐν τάξει βασιλείας, τὸν δὲ θάνατον ἐν τάξει στρατιώτου etc. Posteriores cum apponerent verba Paulina, structuram concinnare non poterant.”

P. 525 A. not.^k. Editi ἐφείδετο. “ A. corr. ὑφείδετο.” Editor Ben. 2^{dae}. Immo ὑπείδετο habet ex corr. A. quod etiam in G. et Vat. exstat. Musc. *veretur* : Brix. *cavebat*. Semel quidem apud Nostrum legere meminimus ὑπιδεῖν, Tom. III. p. 447 B. ἵνα πενίαν δείσῃς, ἵνα φοβηθῇς νόσον, ἵνα ὑπιδῇς δόξαν πονηράν. Sed longe frequentius ὑπιδέσθαι : e.g. Tom. IV. p. 65 E. ὑπιδέσθαι κίνδυνον. Ibid. p. 194 B. οὕτε ἔδεισεν, οὕτε ὑπείδετο (τι). Ibid. p. 584 D. οὐδὲν ὑπιδόμενος. Tom. X. p. 595 A. οὐδὲν τούτων ὑπείδετο (ὑφείδετο A. ἐφείδετο Veron.) Tom. IV. p. 32 C. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἐστὶ τοιοῦτον παθεῖν (Sic Sav. in textu, sed in marg. ὑπιδέσθαι. Morell. ὑφιδέσθαι. Montef. ex pluribus libris, ut ait, ὑφικέσθαι). Tom. XII. p. 378 B. οὐ τοῦ βασιλεύοντος τότε τὸν θυμὸν ὑπιδόμενοι (sic). “ Qui error librariorum est frequentissimus.” Schaeef. ad Plut. Vit. Tom. V. p. 69.

P. 526 D. lin. penult. καὶ γὰρ εἰς Sav. cum libris omnibus. οὐ γὰρ εἰς, mera negligentia, ut videtur, edidit Morell. Minus facile excusandus est Montef. qui maluerit ex ingenio ἢ γὰρ εἰς corrigere, quam libros inspicere.

P. 527 A. not.^h. “ Probo omnino οὐδὲν ἦν τὸ πονοῦν.” Heyse. Mirum. Infra p. 566 A. οὐδὲν ἀτοπον γίνεται.

P. 528 C. lin. penult. καὶ περιφανής. “ Add. in marg. F. antiqua manus, non aliena glossatoris, sed quae omissa supplere solet ex veteri Cod. τῆς ἀγάπης μὴ οὔσης βαθείας, πάντα ἐν δευτέροις τιθέμεθα τὰ περὶ αὐτόν.” Heyse.

P. 528 D. not.^k. Male admissum εἰς. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 471 A.

P. 529. C. lin. 4. καὶ ταῦτα πρὸς οὕτω πονηρὸν πολέμιον ἔχοντες. Sav. in marg. ἴσ. πόλεμον, probante Editore novissimo. "Aut reponendum πόλεμον, aut delendum πρὸς." Heyse. Idem ad Cod. Vat. "Fort. πολέμιον πόλεμον ἔχοντες." Immo, nihil mutandum. Ἐχειν πρὸς τινα. est *rem habere cum aliquo*, ut recte Interpres Anglus. Geminus est locus Tom. XI. p. 124 A. εἰ γὰρ πρὸς αἰσθητοὺς ἔχοντες πολεμίους ἐκείνοι, ubi itidem haesit Dunaeus. Adde ibid. p. 515 A. de Josepho: ὁ τοίνυν πρὸς δεσπότην ἔχων τοιοῦτον μοχθηρόν. "Fort. delendum πρὸς, et mox legendum τοσοῦτον." Dun. Tom. V. p. 334 A. ὅταν πρὸς ἀγρίους ἔχωμεν, ὅταν πρὸς ἀνημέρους. Tom. VI. p. 3 D. ἐπειδὴ γὰρ πρὸς δῆμον εἶχον ἱταμόν καὶ ἀναίσχυντον. "Savilius verisimile putat post εἶχον aliquid deesse, puta λέγειν aut πρεσβείαν, vel simile quidquam. Boisius vero legendum esse ἦχον pro εἶχον ex conjectura existimat." Montef. Post ἔχοντες pergit Vat. καὶ ἡ διήγησις ἡ αὐτή. πῶς; ἄκουσον. καὶ εἰ μὲν ὄφιν κ.τ.έ.

HOM. XII.

P. 531 D. not.^p. Pro "μερῶν πονηρίαν A. et a pr. man. B." corrigendum, "μερῶν πονηρίαν F. et a pr. man. B."

P. 532 C. not.^q. καὶ οὐ καθόσον G. "Sententiae summa et apodosis omnino negationem postulat; quam aut h.l. positam virgula sejunge a καθόσον; aut si minus commode hic stare videatur, insere post ἀμαρτίας, legeque οὐκ ἐκ δευτέρου, sive οὐχὶ δεύτερον." Heyse. Scilicet fugit Censorem acutissimum, verba καὶ καθόσον——εἰς σωτηρίαν, pariter ac praecedentia ex Sacro Codice assumpta esse. Idem Benedictinis accidit.

P. 534 D. lin. 7. πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς δρόμον. "Cf. Alb. Jahn. ad Gregor. Nyss. de Anima Ed. Krabinger p. 259 sq." Krabinger.

P. 535 E. not.^e. Vitiosa est scriptura Cod. G. ita e Vat. emendanda: καταργεῖται ὁ θάνατος. ἀθάνατος οὖν ἔσται.

P. 537 C. lin. 1. Pro προκειμένου, ὑποκειμένου tacite ediderunt Mor. Ben. reclamantibus libris.

Ibid. lin. 4. οὕτω καὶ ὁ πιστὸς, βίον δὲ διεφθαρμένον ζῶν. Sic Vat. "Placet. Hoc Graecum est, neque tamen adeo urgenda antithesis, ut addas πιστὸς μὲν. Alterum, quod Cod. exhibet, Graecitatis sensus et suadet et comprobatur: alterum Scholastici foret, non Chrysostomi." Heyse.

P. 538 D. not.^c. Edebatur τὰ τῆς οὐσίας αὐτῆς. Musc. naturae: Brix. substantiae. Praeter I. (qui οὐσίας in textu, in marg. autem a manu secunda τῆς ταφῆς habet) genuinam lectionem servavit Vindobonensis alter (Lamb. CXXXIV). Matthaeius, qui totum hunc locum excerptis (Nov. Eclog. p. 436 sqq.) sagaciter vidit, tum vitiosam esse scripturam,

tum qua ratione emaculanda sit. “Οὐσία nec sensu philosophico, nec sensu populari huic loco convenit. Primo hic non philosophice loquitur, sed populariter. Sed populari sensu jam dixit φύσις, quod idem est. Secundo, sensu populari de *opibus* accipi nequit, quod opes inferiores sunt natura et cognatione. Cur ergo additum sit αὐτῆς, quod rem auget? Ex iis, quae mox de sepulchris dicuntur, conjici possit ταφῆς, *jura sepulturae*. Sed hoc tamen nimis recedit ab edito . . . Proxime ad οὐσίας accedit όσίας. Dicitur autem, ipso Chrysostomo auctore, όσία de justis quae persolvuntur mortuis. Vid. Tom. XI. p. 99 A. διὰ τοῦτο καὶ τὴν όσίαν ἐπὶ τῶν ἀπελθόντων φαμέν. In uno hoc aliquis offendere possit, quod hic όσία et δίκαια junguntur. . . . Isidorus Pelusiota hunc totum locum fere ad verbum expressit Lib. II. Epist. 151. p. 192 E. Sed ibi etiam est οὐσίας. Collationes Isidorianae non sunt ad manus. Tamen in notis video memorari όσίας. Atque ita est ibid. Lib. II. Ep. 233. p. 229 B. οὐδὲ τὴν όσίαν αὐτὴν αἰδεῖται (ἡ φιλοχρηματία) . . . ἀλλὰ καὶ (forte addendum κατὰ) νεκρῶν σωμάτων τὰς μιὰς . . . ὀπλίζει δεξιὰς, καὶ νόμον καὶ παράνομον ληστείας ἐπινοοῦσα τρόπον . . . Denique Lib. V. Ep. 491. τὴν όσίαν αὐτὴν ὑβρίζεις. Euseb. Praepar. Evang. p. 358 D. μὴ ταφῆς νεκροῦς ἐξείργειν, ἀλλὰ καὶ γῆς αὐτοῖς ὅσον γε εἰς τὴν όσίαν προσεπιβάλλειν.” Hactenus ille.

Ibid. not. f. καὶ οὐδὲ τῷ θανάτῳ πρὸς αὐτοὺς σπένδονται. “Est sane quo offendaris in vulgata. Recte dicimus σπένδεσθαι et τινι, et quod est usitatius Chrysostomo, πρὸς τινα. Sic ille p. 693 A. ἵνα καὶ πρὸς ἀπελθόντα σπείσῃται. Quorsum autem hic utrumque simul, τῷ θανάτῳ πρὸς αὐτοὺς σπένδονται? . . . Subintelligas licet τῷ θανάτῳ ὑπέκοντες, ὑποχωροῦντες; quaeras elegantiam in isto dativo, quasi sit *casus commodi* [hoc unice verum] ita explicandus ut videatur dicere, θάνατον αἰδεσθέντες; manet tamen in ipsa cogitatione ingratus pleonasmus. Fateor non mihi rem liquere. An reponendum ἔλκονται?” Heyse.

P. 538 E. not. k. caedibus ac sceleribus Brix. Musculus interpungit, εἰς συμμαχίαν ἔλκοντες τῶν τοιούτων φόνων, μισμάτων τὰς πόλεις ἐνέπλησαν. Sic etiam Veron. Sav.

P. 539 B. not. w. Floril. in textu impresso κίων habet, sed notavit Etzelius in marg. “Exempl. κύων.”

P. 539 C. not. c. “Praepositiones ὑπὸ et ἀπὸ dici non potest quoties confusa sint.” Bast. Comment. Palaeogr. (ad Greg. Cor. p. 794 Ed. Schaeff.) Musculus: *ex auro et argento parantur*. Brixius: *auro et argento decorantur*. In talibus describendis aut ἀπὸ aut ἐκ usurpat Noster. Tom. XI. p. 327 D. τὰ δὲ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη ἀπὸ ἑλίου κατασκευάσθω μόνως. Ibid. p. 378 B. καθέδραι καὶ ὑποπόδια ἐξ ἀργυροῦ πάντα.

P. 539 D. lin. 6. τὰ γὰρ ἔτι τούτων ἀτιμότερα σκεύη. Hanc turpitudinem

tecte carpit Noster infra p. 626 C. Tom. VII. p. 261 E. καὶ τὰς ἀργυρὰς τραπέζας καὶ τὰ ἄλλα τὰ καταγελαστότερα ἐπινοοῦσιν. Apertius Tom. XI. p. 377 D. οἱ κεράμια ποιοῦντες χρυσᾶ, καὶ χύτρας, καὶ ἀλάβαστρα. τί δὲ αἱ γυναῖκες αἰσχύνομαι μὲν οὖν, πλὴν ἀναγκαῖον εἰπεῖν ἁμίδας ἀργυρὰς ποιοῦσαι; Adde Clem. Alex. Paedag. p. 188 Ed. Pott. κλιντῆρες δὲ ἀργυραῖ, καὶ λεκάναι, καὶ ὀξύβαφα, καὶ πινακίσκοι, καὶ τρυβλία πρὸς ἐπὶ τοῦτοις σκεύη ἀργυρὰ τε καὶ χρυσᾶ, τὰ μὲν εἰς διακονίαν τροφῆς, τὰ δὲ καὶ εἰς ἄλλας τιὰς, (fort. ἄς) αἰσχύνομαι καὶ λέγειν, χρειὰς. Ibi Scholiast. τὰς λεγομένας ἁμίδας φησὶν, αἵτινες οὔρου καὶ ἀφόδου εἰσὶ δοχεῖα.

P. 540 E. not.^o. ὁ καθήμενος αὐτόν. Sic Tom. VIII. p. 395 C. τὸ δὲ ὄνον καθίσαι, μέλλον πρᾶγμα προδιατυπῶντος (alii ὄνω, vel ἐπὶ ὄνον). Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 655 C.

P. 541 A. lin. ult. λέγεται γὰρ τις ἐκείνων. Aristippus notatur. Diog. Laert. in Vita ejus §. 75. ἀναχρεμψάμενος προσέπτυσσε τῇ ᾧψει τοῦ δ' ἀγανακτήσαντος, οὐκ εἶχον, εἶπε, τόπον ἐπιτηδεύετον.

HOM. XIII.

P. 542 B. lin. ult. τὸ σύμμετρον τῇ προσηγορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου δηλοῖ. "Demosth. c. Mid. ποία γὰρ πρόφασις; τίς ἀνθρωπίνη καὶ μετρία σκῆψις; Horat. Lib. II. Ep. 2. Intervalla vides humane commoda: i.e. non valde commoda, ut sunt res humanae." Dun.

P. 543 A. not.^x. ἀναπλοῖ] ἐξαπλοῖ (ἐξ in rasura) Vat. De verbo ἀναπλοῦν dictum ad Tom. VII. p. 487 E. ubi itidem cum ἀναπληροῦν confunditur. Legitur λόγον ἀναπλῶν Tom. V. p. 485 B. ἀναπλῶσαι σαφέστερον Tom. X. pp. 641 C. 658 C. Alio loco Tom. VI. p. 19 B. ubi edebatur τὰς προφητείας ἀναπληρώσας, Montef. ex Codice dedit ἐξαπλώσας.

P. 546 E. not.^w. οὐκοῦν οὐ] οὐκοῦν G. "Lego οὐκουν." Heyse. Cf. p. 575 D. not.^d.

Ibid. lin. 10. Pro κατειχόμεθα, κατεχόμεθα tacite edidit Montef. invitis libris.

P. 547 A. lin. 2. Ediderunt Sav. et ejus successores, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι κ.τ.έ. Verba ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς absunt ab Ed. Veron. et libris omnibus.

P. 547 B. lin. ult. καὶ γένναν ἠπέιλησε. Ad hunc locum notavit in margine scriba Codicis E. "Ἄλλως τὸν θεόλογον λέγοντα ἐν τῷ β'. λόγῳ τῶν στηλιτευτικῶν, καὶ πρόσχες ὄλω τῷ χωρίῳ. Paulo post adscripsit: καὶ τοῦτο ἄλλως ἐν τῇ χθὲς τῇ λαμπρᾷ: sine indicatione loci.

P. 547 E. lin. 1. ἀλλ' ἐξ ἀντιλογίας. Ante Morellum vitiose legebatur αἰτιολογίας. Vera scriptura est in A. D. E. F. G. H. fortasse omnibus.

P. 548 A. not.^k. Verterunt; quare et objectionem illam antevertens

(προλαβὼν ἐκείνην) Brix. *propterea igitur per occupationem auditorem praeueniens* (προλαβὼν ἐκείνον) Musc. Retinemus ἐκείνον, sed προλαβὼν in προσλαβὼν mutato, ut sensus sit, *auditorem sibi comitem adjungens*: scilicet per interrogationem, τί οὖν ἐροῦμεν; Cf. Annot. ad Tom. X. p. 505 E.

P. 548 C. not.γ. ἀλλὰ ἡρέμα καὶ κατασκευαστικόν. Vid. Annot. ad p. 730 C.

P. 549 B. not.κ. τὰ ἐντεῦθεν λεγόμενα. Sic Tom. X. p. 73 C. οὐ μικρὸν ἡμῖν τοῦτο τὸ προκείμενον ζήτημα ἐντεῦθεν. Ibid. p. 629 A. θεραπεύει μὲν αὐτὸ ἐν τῇ προτέρᾳ ... γλυκύτερον δὲ ἐντεῦθεν (sic a nobis editum pro ἐνταῦθα) καὶ προσηφέστερον.

P. 550 A. lin. 2. καὶ σφόδρα Edd. "Scribe σφοδρά." Heyse. σφοδρά est in Vat. fortasse aliis.

Ibid. not.τ. ὑπὸ κατήγορον G. "Nempe volebat ὑποκατήγορον, i. e. κρύβδα κατηγοροῦσαν, quae est haud contemnenda lectio, immo prope necessaria propter oppositum νόμον φανερώς διαγορεύοντα." Heyse. Sed tale compositum Graecitas ignorat.

P. 551 A. not.τ. Fortasse retinendum erat πόλεμον. Infra p. 685 E. παιδεύων μὴ περιττοὺς ἀναδέχεσθαι πολέμους.

P. 551 D. not.ι. Rectius abesse videntur verba καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρᾶξις, quae propter illud quod mox legitur p. 552 A. μὴ δύναμιν τινα ἐνυπόστατον νομίσῃς, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν τὴν πονηράν, a castigatore male sedulo inserta esse conjicias. Exstant tamen in Catena, ubi copula ante ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρμὴ deest, non male.

Ibid. not.λ. Forma ἱατικὸς semel legitur apud Nostrum Tom. XII. p. 376 A. τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἱατικά.

P. 552 A. not.ε. "Omissio non placet. Est enim τοῦτο τὸ μέρος *haec provincia, haec pars sermonis*." Heyse.

P. 552 E. not.τ. καὶ μυριάκις τρυφῇς ἀπολαύωσιν. Cf. Tom. VII. p. 267 A. καίτοιγε καὶ μυριάκις ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται κάτω.

Ibid. not.γ. De confusione trium vocabulorum μοιχὸς, μοναχὸς, μονομάχος dictum in Annot. ad Tom. VII. p. 698 D. Iste locus est: οἷον ἂν εἴ τις παρθένον καὶ θυγατέρα βασιλέως ἀπὸ τοῦ θρόνου κατενεγκὼν τοῦ βασιλικοῦ, κελεύει μονομάχοις (vulg. μοιχοῖς) ἀνδράσι καὶ διαπτύουσιν αὐτὴν ἑαυτὴν ἐκδιδόναι: quocum omnino conferendus erat locus Euseb. Hist. Eccles. VI. 5. τέλος ἐφ' ὕβρει τοῦ σώματος μονομάχοις αὐτὴν ἀπειλῆσαι παραδοῦναι. Porro conjecturae nostrae ibidem propositae de alio Nostri loco (Tom. XII. p. 154 B. καὶ τοῦτο δὲ τῶν πορνῶν ἰδιὸν ἐστίν, ὅτι τοῦ τὸ χρυσίον διδόντος εἰσί· καὶ γὰρ δοῦλος ἦ, καὶ ἐλεύθερος, καὶ μονομάχος (μοναχὸς Edd.) καὶ ὅστισιν, προτείνῃ δὲ τὸν μισθὸν, καταδέχονται) ne nunc quidem nos poenitet, immo magis magisque in ea acquiescimus. Cf. Tom. I. p. 20 E. οὐχ ὁρᾷς καὶ ἐν τοῖς χαμαιτυπείοις τῶν γυναικῶν ὅτι τὰς

μὲν εἶδεχθεῖς καὶ ἀναισχύντους μονομάχοι καὶ δραπεταὶ καὶ θηριομάχοι μόλις ἂν προσοῖντο κ.τ.έ.

P. 553 A. lin. 6. ἀναμνήσθητε τοῦ λόγου κ.τ.έ. Cf. supra p. 537 E.

P. 554 A. not.^a. διψῶντες] διψώντας Sav. solus, quod nescimus an typothetae tribuendum.

P. 554 C. lin. ult. οὐδὲν παρὰ τοῦτο: *nil erit ab hoc damni, vel nil oberit* Musc. *non in hoc positum est salutis momentum* Brix. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 512 C.

P. 555 C. not.^m. πόνος] + ἐκείνοις τοῖς ἀκολάστοις Floril. p. 213 (Tom. XII. p. 523 E.)

Ibid. lin. penult. εἰ ἄρα ποτὲ ἀπαλλαγῇ. Particula ἄρα abest a textu Benedictino, in vitis libris.

P. 556 A. not.^k. ἀλλὰ καὶ τοῦ παθεῖν εἶ. *sed etiam ut beneficio afficiamur* Brix. “ Utique recipiendum τοῦ παθεῖν εἶ sive τοῦ εἶ παθεῖν. Propter id ipsum enim τὸ εἶ facile omittitur, quod facile locum mutat.” Heyse. Cf. Tom. X. p. 52 D. not.^g.

P. 556 B. lin. 5. ὅταν τοῖνυν κ.τ.έ. Sequentia excerpserit Auctor Florilegii p. 278. (Tom. XII. p. 559 D.) unde varietas lectionis aliquantulum amplificari potest: B. not.^s. ὑβρικότα. Μοx σὲ μὲν ἐπαινέσονται] + καὶ θαυμάσονται. not.^t. χαλεπώτερον. D. not.^f. ἀμύνασθαι.

HOM. XIV.

P. 558 A. not.^x. Cf. p. 562 A. εἶδες πῶς ἔδειξεν ἀναγκαίαν τῆς χάριτος τὴν παρουσίαν.

P. 558 B. not.^c. τὰς λέξεις ἐκδεξώμεθα. Infra p. 568 A. εἰ ἂν ἀπλῶς τὰ λεγόμενα ἐκδεξώμεθα. Tom. X. p. 643 E. ὅταν δὲ ἀκούσης σταυρὸν καὶ ζωὴν, τὸν περὶ τῆς οἰκονομίας ἐκδέχου λόγον. Tom. V. p. 188 C. τὰ δὲ κατὰ διπλὴν ἐκδοχὴν, τὰ τε αἰσθητὰ νοοῦντες, καὶ τὰ νοητὰ ἐκδεχόμενοι. Dicitur etiam ἐκλέγειν τὰς λέξεις, ut Tom. III. pp. 392 D. 395 D. sed nunquam, ni fallimur, ἐκλέγεσθαι.

P. 559 E. lin. 3. πρὸς τὸ τὸν ἵππον ἄγχειν ὡς βούλεται. Sic Sav. et libri omnes. ἄγειν Veron. ἄρχειν Mor. Ben. *agere* Musc. *regere* Brix. Unice verum est ἄγχειν. Sic Noster Tom. IX. p. 232 C. ὅτι εἰ ἐλέφαντας καὶ ἵππους ἀγρίους ἄγχομεν σπουδάζοντες, πολλῶ μᾶλλον τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν. Tom. XII. p. 289 C. ἀλλ’ ἄγξον τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπίθες αὐτῇ κημόν· καθάπερ γὰρ ἵππος δυσήμιος οὕτω δυσανασχετεῖ. Dio Chrys. p. 590, 45. καὶ ὁ ἡνίοχος ἐκράτει τοῦ χαλινοῦ, τὸ πολεμικὸν σάλευμα τοῦ ἵππου ἀπὸ ῥυτῆρος ἄγχων.

P. 561 C. not.^b. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 310 D.

P. 561 D. not.ⁿ. βοθησόντων. “ Sic in Epistolis ad Olymp. aliquoties, ἐρημία τῶν θεραπευσόντων,” Heyse,

P. 562 D. not.ⁱ. κατ' αὐτόν. “Lege κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.” *Dun.* “Sed fortasse nihil mutandum. Sic enim Demosthenes, quem in multis imitatur Noster, dicit κατ' ἐκείνον (τὸν χρόνον) vel etiam κατ' ἐκείνους. Cf. *Dindorf.* Praef. ad Dem. p. ix.” *Heyse.* Hoc non defendit κατ' αὐτὸν vel κατ' αὐτὸ, *simul, eodem tempore*; quae tamen locutio apud recentiores quidem indubitatae est fidei. Noster Tom. IV. p. 592 C. ἄλλως δὲ καὶ τὰ δύο παιδία κατ' αὐτὸν τικτόμενα τῶν δύο λαῶν ἦν τύπος. *Ibid.* p. 594 C. καὶ τὸν Φινεές, ὡς κατ' αὐτὸν δύο φόνους ἐργασάμενον. Tom. III. p. 31 A. τρία κατ' αὐτὸν ἀγαθά. Tom. X. p. 126 E. ὅταν πάντας ὁμοῦ καὶ κατ' αὐτὸ εἶναι ποιῇ. Cf. *Tour.* ad *Suid.* Tom. II. p. 73. *Jacobs.* ad *Ach. Tat.* p. 626.

P. 562 E. not.¹. Olim conjeceramus συμμέτρων vel προτέρων. Confusa videas ἡμέτερος et πρότερος supra p. 556 E. Sed praestare videtur συμμέτρων. Tom. IV. p. 704 C. ἵνα καὶ ἁμαρτάνουσι σύμμετρα συγγνώσκωσι τοῖς παισὶ.

P. 563 B. lin. 1. Post τῆς ζωῆς addunt ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ *Sav. Mor. Ben.* repugnantibus libris. “Verba ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ absunt a *Mosqq.*” *Matth.* Num etiam infra D. lin. 8?

P. 564 B. not.^t. “μηκέτι ὄντα αὐτά. Quid hoc? Lego μηκέτι πράττοντα αὐτά.” *Dun.*

Ibid. not.³. ἔως ἂν ἀπήλλαξε. Eadem est constructio τοῦ ἔως infra p. 710 B. ἔως ἂν ἔλυσαν τὴν ὀργήν. Tom. II. p. 139 B. ἔως ἂν τὸ ἀπολωλὸς εὔρε.

P. 565 C. lin. 6. Distinctionem correximus ex G. et Cat. Editi sic: οὐκοῦν οὐχ ἁμαρτησόμεθα λοιπὸν, οὐχ ἁμαρτησόμεθα, ἂν μὴ κ.τ.έ. “Lego οὐκοῦν ἁμαρτησόμεθα λοιπόν; οὐχ ἁμαρτησόμεθα, ἂν.” *Dun.*

P. 566 A. lin. 2. οὐδὲν ἄτοπον φαίνεται, ἀλλ' ὅτι φέρειν καρποὺς κ.τ.έ. (vid. p. 567 A. lin. 2). Sic *Veron.* omisiss quae interjacent.

Ibid. lin. 4. ὅταν . . . κατεξανίσταται *Edd.* ὅταν . . . κατεξανισταίῃ *Cat.* Accentum mutavimus, ut conjunctivus sit verbi κατεξανιστᾶν. Quod si minus placet, legendum κατεξανιστήται, ut Tom. X. p. 406 E. ubi vid. *Annot.*

P. 567 A. lin. 5. ὅταν εἰσάγῃ τὰ ζιζάνια γινόμενα σίτον. “Haec de zizaniis dicta cum Evangelio non omnino consonare videntur.” *Montef.* Consonant cum Evangelio, ut ab ipso Chrysostomo enarratur, Tom. VII. p. 482 C. Τί δέ ἐστι, “μὴ ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον;” “Ἡ τοῦτό φησιν, ὅτι εἰ μέλλοιτε κινεῖν ὄπλα καὶ κατασφάττειν τοὺς αἵρετικούς, ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἁγίων συγκαταβάλλεσθαι· ἢ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὺς εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σίτον. “Ἄν τοίνυν προλαβόντες αὐτοὺς ἐκριζώσῃτε, λυμαίνεσθε τῷ μέλλοντι γίνεσθαι σίτῳ.

P. 567 C. lin. 2. Edebatur, ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἀνάγκη φύσεως τὸ δῶρον ἐνέθηκεν, ἀλλ' ἐλευθερία προαιρέσεως ἐνεχέρισεν· h. e. vertente *Montef.*

quia vero non necessitas naturae donum intulit, sed libertas propositi largita est. Scripsimus ἀνάγκη et ἐλευθερία de nostro.

P. 568 A. not.^r. “τῷ βαράθρῳ H. Male. Vid. Annot. ad Gregor. Nyss. de Precat. p. 138 sq.” *Krabinger*.

Ibid. lin. 8. σάρκα γὰρ ἐνταῦθα. Pro γὰρ, καὶ mendose scripsit Mor. quem secuti sunt recentiores.

P. 569 B. lin. 7. καὶ σταυρουμένη πάντοθεν. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 177 D.

P. 569 D. not.¹. Libri omnes, tam scripti quam editi, πάλιν τὸν Χριστὸν ἐπ’ αὐτῶν, nullo sensu. Catena sola, πάλιν τὸ χρηστὸν ἐπ’ αὐτῶν, egregie: atque id ipsum aut in suo exemplari invenit, aut ex ingenio commentus est Musculus, vertens: *Rursus quod bonum erat et acceptabile ipsis accommodat.*

P. 569 E. lin. 6. τὸ μὴ δύνασθαι ἀρέσαι τοῖς ἐκείνου νόμοις. “Hic locus mendi manifestus. Legendum ἀρέσκεσθαι.” *Dun.* Boisius tentat, ἀρέσαι αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις ὑποτάσσεσθαι. “Suspiscabar ἀρέσαι: sed nihil mutandum. Cf. p. 723 A. οὐ χωρὶς οὐδὲ ὁ μαρτυρῶν θεῷ σφόδρα δύνата ἀρέσαι.” *Heyse.* Verum aliud est ἀρέσαι θεῷ, aliud, et quidem insolentius dictum, ἀρέσαι τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις. Nobis quidem non displicet ἀρέσαι, *sufficere, parem esse.*

Ibid. τὸ μὴ εἶναι ὡς χρὴ τοῦ Χριστοῦ. “Egregie Dunaeus, ὡς Χριστοῦ τοῦ Χριστοῦ, quod unice probo.” *Heyse.*

P. 570 B. not.^b. Hic quidem tanta est librorum dissensio, ut marginis limites exsuperet.

τοῦτο γὰρ τὸ τὸν Χριστὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα κ.τ.ε. *Veron.*

τοῦτο γὰρ τοῦ τὸν υἱὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα *Sav. Ben. Ita H.*

τὸ γὰρ τοῦ τὸν υἱὸν ἔχειν, τοῦ (corr. τὸ) τὸ πνεῦμα *F.*

τὸ γὰρ τοῦτο τοῦ τὸν υἱὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα *A.*

τοῦτο γὰρ τοῦ τὸν Χριστὸν ἔχειν, τοῦτο τὸ πνεῦμα (et add. τοῦτο post εἶναι) *G.*

τοῦ γὰρ τὸν Χριστὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα *B.*

τοῦ γὰρ τὸν Χριστὸν ἔχειν, καὶ τὸ πνεῦμα *D.E.*

τοῦ γὰρ τὸν υἱὸν ἔχειν, καὶ τοῦ τὸ πνεῦμα *I.*

Denique, quod nos edendum curavimus, τοῦ γὰρ τὸν υἱὸν ἔχειν, τοῦ τὸ πνεῦμα *Cat.*

P. 571 A. not.^d. ἐτάφη verterunt Interpretes. Fortasse scripsit Auctor, ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη.

P. 571 D. not.^s. τὸν σκιρτῶντα. Cf. p. 696 E. οὐχ ἵνα ὑγιαίνωσιν, ἀλλ’ ἵνα σκιρτῶσιν, ἵνα τὴν ἐπιθυμίαν ἀνάπτωσιν.

P. 572 B. lin. 2. ἅπαντας post ζῶντας casu omisit Montef.

P. 572 C. lin. 5. οἶνον πνέων ὁδωδότης. Frequentius quidem dicitur οἶνος σεσηπώς. Noster infra p. 537 E. Tom. X. p. 377 A. δταν γὰρ

ἐρεύγεται συνεχῶς ἀηδῇ, καὶ σεσηπότος οἶνον πνέη. S. Basil. Tom. II. p. 10 B. σεσηπότος οἶνον ἀπόζων. Utrumque conjungit Noster, modo sana sit lectio, Tom. IX. p. 218 A. πῶς ἔστιν ἀηδῆς οἶνου ἀποπνέουσα γυνή ὀδωδότος, σεσηπότος.

P. 572 D. not. P. ἐκ τῆς κωμωδίας ἐκείνης. "Censeo legendum ἐκ τοῦ κώμου καὶ τῆς παροιρίας ἐκείνης . . . vel ἐκ τοῦ κώματος τῆς παροιρίας ἐκείνης . . . Nulla hic comoediae similitudo." Dun. "Videtur legendum ἐκ τοῦ κώματος ἐκείνου vel ἐκ τῆς κωμασίας ἐκείνης, quarum correctionum alteri magis favet τὸ ἀναστὰς, alteri τὸ νῆφειν." Heyse. Idem ex curis secundis: "Sed interdum apud Chrys. κωμωδία alio sensu usurpatur, quam quo noverunt antiqui sermonis scriptores. Cf. Tom. X. p. 61 C. τοῖς οὐδὲν ἄλλο εἰδόσιν ἢ μεθύειν καὶ γαστρίζεσθαι, τοῖς ἐορτὰς ἐπιτελοῦσιν οὐδαμόθεν ἄλλοθεν συνεστώσας ἢ ἀπὸ αἰσχρότητος καὶ γέλωτος καὶ κωμωδίας ἀπάσης. Ibid. pp. 105 B. 106 B." Hoc verum. Scilicet cognata vocabula κῶμος et κωμωδία nullo fere discrimine adhibet Noster. Κῶμα vero et κωμασία apud eum legere non meminimus.

P. 573 A. lin. 4. καὶ μεθύοντων (h.e. ebrii cum ebrio) ποιήσωμεν σύγκρισιν. Frustra Dunaeus legendum censet καὶ πλεονεκτῶν καὶ μεθύοντων, probante etiam Heysio nostro. Nam paullo post sequitur: τὸ μὲν γὰρ εἶδος τῆς μέθης διάφορον, ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἐξ οἶνου, τὸ δὲ ἀπὸ χρημάτων γίνεται τὸ δὲ πάθος ὁμοιον. Si quid mutandum, libenter legerimus καὶ μεθύοντος καὶ μεθύοντος ποιήσωμεν σύγκρισιν.

P. 573 D. not. w. Edebatur καὶ ὅστισιν, ἐγγελάσεται δαψιλές. Musc. deridebitur abunde. Brix. majorem in modum ludibrio haberi. Montef. effuse irridebitur. Contra linguam omnes; nam ἐγγελάσεται activum est. Codices B.E. ἐκγελάσεται dant; ἐγελάσεται I. ἐγελάσατε A. quod fugit Editorem Ben. 2^{dae}. Scripsimus igitur cum interrogatione, Ἐγελάσατε δαψιλές; (Cf. Tom. X. p. 199 E. καὶ γελάσαι μοι λοιπὸν δαψιλές ἐνταῦθα ἐπέρχεται.) Scilicet inter concionandum auditoribus mos erat plausu, risu, variisque acclamationibus verba Oratoris excipere. Tom. VII. p. 232 D. ἐπηνέσατε τὰ εἰρημένα; ἀλλὰ μοι κρότων οὐ δεῖ. Tom. IX. p. 239 C. διὰ τί ἐκροτήσατε; Tom. X. p. 239 E. ἐβόησατε μεγάλα; Infra p. 697 C. ἀλλ' ὅμως καὶ τάχα γελάσεσθε τὸ εἰρημένον, ἐγὼ μέντοι αὐτὸ ἐρῶ.

P. 574 A. lin. 2. Pro μετὰ τὴν νύκτα, κατὰ τὴν νύκτα dedit Montef. mendo typographico, ut videtur.

P. 574 E. not. i. ἵνα καὶ τῇ συνηθείᾳ δυνηθῇ τι γενέσθαι πλέον. Unus συνεχεία, non male: assiduitate Brix. Tom. I. p. 423 D. ὅθεν ἀνάγκη τῷ διδασκάλῳ σπεῖρειν καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν, ἵνα τῇ γοῦν συνεχείᾳ δυνηθῇ κρατηθῆναι παρὰ τοῖς ἀκούουσιν τῆς διδασκαλίας ὁ λόγος. Ibi Montef. "Savil. et plurimi MSS. συνεχεία: Morel. et pauci συνηθεία."

Ibid. lin. 8. καὶ τὸν νόσφ μακρᾷ προσηλωμένον. "Respexit nimirum

Plat. Phaed. p. 83 D. ad quem locum vid. *Wytttenbach.* p. 220." *Krabinger.*

P. 575 A. lin. ult. καὶ αὐτῆς ἐκπεπτωκέναί τῆς ζωῆς. "Vid. *Boissonade* ad Eunap. p. 400. coll. Aeschyl. Prom. V. 996. Thucyd. VIII. 81." *Krabinger.*

HOM. XV.

P. 575 D. lin. 1. "Post βίου Corrector F. jubet inseri, καὶ ὅτι τὸ πνευματικοῦ εἶναι βίου ἐν ζωῇ καὶ εἰρήνῃ διατελεῖν ποιεῖ." *Heyse.*

Ibid. not.^d. "οὐκοῦν ὀφείλομεν G. Scribe οὐκουν. Cf. p. 546 E. not.^w." *Heyse.* οὐκουν ὀφείλομεν *Vat.*

P. 575 E. not.ⁱ. εἰ abest a quibusdam Codd. N.T. apud Matthaeium. non a Chrysostomicis. Sed verba καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν silentio praeteriit Noster ad loc. Vid. Tom. X. p. 513 E.

P. 576 B. not.^t. "Aut recipiendum αὐτῇ, aut ejiciendum δέχεσθαι." *Heyse.*

P. 578 B. not.^t. "Corrupt interpolator. Nihil subintelligitur quam quod proximum est, οὕτως ἐκαλοῦντο. Παῖδας γὰρ εἰώθαμεν τοὺς δούλους καλεῖν." *Heyse.*

P. 578 C. lin. ult. ἀλλὰ ἀρκεῖ τραπέζης ἐκβληθῆναι πατρικῆς. Hic in margine Codicis I. a librario adscripti sunt versus qui sequuntur Iambici.

Στίχες τοῦ Κυρεφυλάτου*.

Θείας τραπέζης ἐκβαλεῖς τοὺς Βουλγάρους ;
πάνν γε φροντίσουσιν ὥς ποθητέας.
ἄλλης τραπέζης ἐκβαλὼν λυπεῖς πλέον,
ζωμῶν γεμούσης, κρομύων, σκόρδων, μέθης.
οὓς ἢ διορθώσαιο Χριστὸς ἐν τάχει,
ἢ τῆς τομῆς μάχαιραν αὐτοῖς ἐμβάλοι.

P. 579 A. lin. 4. ἐκείνοι] ἐκείναι Sav. errore typographico; quem tamen non correxerunt Mor. Ben.

P. 580 A. not.^x. Vaticanus, quem deficiente G. hic illic inspeximus: ἐπειδὴ οὐ πάντες κληρονόμοι μεγάλων εἰσὶ πραγμάτων; non male.

P. 580 C. lin. penult. ὥς αἰὶ δωρεὰν σωζόμενοι] ὥς ἂν οἱ δωρεᾷ σ. *Vat.*

P. 580 E. not.^q. τὰς ἐπαγωγὰς *Vat.* Vid. Annot. ad Tom. X. p. 422 A.

P. 581 C. lin. 3. Pro συγκεκλήρωται, συγκαταλύεται est in *Vat.*

P. 582 A. lin. 2. καὶ τὰ φανώματα ὁλολύζοντα τὰ τοῦ ναοῦ *Vat.* Vid. Amos. viii. 3. LXX.

* "Vel Κυροῦ φυλάτου? Scriptura enim minutissima et compendiose exarata. Hujusmodi nomen proprium Graeci auctoris, nisi τὸν Κουροπαλάτην, ignoramus." *Collator.*

P. 582 C. lin. 7. οὐδὲ γὰρ——ὑποστήσονται] οὐδὲ γὰρ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἄνθρωποι τοιαύτην ὑποίσονται Vat.

P. 582 D. lin. 4. καὶ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς τίθησι] τὴν αἰτίαν εἰς ἡμᾶς τιθεῖς Vat.

P. 582 E. lin. 8. Vulgo interpungunt οὐκ ἐκείνης κατόρθωμα. τοῦτο εἰπὲ δὴ, καὶ ποῖα ἐλπιδι. Post, non ante, τοῦτο disting. F. Vat. alii.

P. 583 C. not.^c. “μελήσει] Sic omnes. Sed legendum videtur μελλήσει, ut conjicit Savilius.” *Montef.* Scriptura μελλήσει exstat in duobus nostrorum, qui sunt illi ipsi, quos contulisse se profitetur *Montef.* Legitur hoc vocabulum infra p. 737 E. Tom. VII. p. 267 D.

P. 584 A. not.^o. εἰς τὴν ἰδίαν αἰχμαλωσίαν Vat.

P. 584 D. not.^z. φορᾶς est in Vat. non male. Vid. Tom. X. pp. 406 A. 600 D.

P. 585 C. not.^a. D. not.^g. Nunc προσευξόμεθα scribendum esse censemus, tum hic, tum infra pp. 593 E. 594 B.

P. 585 E. lin. 4. τῶν κινδύνων] ὑπὲρ τῶν κινδύνων invitis libris edidit *Morell.* quem secuti sunt *Benedictini*.

P. 586 E. not.ⁱ. Lectio Codicis G. haec est. φθαρτὸν τὸν κόσμον, δι' ἡμᾶς ἄφθαρτον. δι' ἡμᾶς κακωθῆναι τοὺς προφῆτας. δι' ἡμᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀφῆκεν. δι' ἡμᾶς εἰς κάμινον ἐμπεσεῖν. δι' ἡμᾶς τὰ μυρία ὑπέμεινε κακά. καὶ προφῆτας δὲ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐποίησεν. καὶ ἀποστόλους δι' ἡμᾶς. δι' ἡμᾶς τὸν μονογενῆ. τὸν διάβολον δι' ἡμᾶς κολάζει.

P. 588 B. not.^v. Verba sunt *Esaiæ*, non *Jeremiae*. Fortasse *Chrysostomo* in mente versabatur locus *Jerem. ix. 1.*

P. 588 D. lin. 5. Pro καὶ ἐρυθρίᾳ *Morellus* suo, ut videtur, arbitrato οὐκ ἐρυθρίᾳ dedit; unde error in recentiores irrepsit.

P. 590 A. not.^f. Scriptura κατασκευάσειν confirmari potest ex *Flor. p. 419.* (Tom. XII. p. 618 C.) et *Homilia de perfecta Caritate*, quae dicitur, Tom. VI. p. 294 D.

Ibid. lin. 4. ποιῆσαι] καὶ ποιῆσαι *Flor.* Mox ἀλλὰ τὰ πολλῶ μείζονα idem.

P. 590 B. lin. 7. “Post διάφορον *Corrector F.* add. in marg. καὶ τῆς φθορᾶς. [Sic in *Hom.* supra dicta]. Rectius cogitatione supplebis πρὸς τὰ παρόντα.” *Heyse.*

P. 590 C. lin. 1. *Savilius* φαινοτάτη, quod operis imputandum est. Tandem mendum sustulit *Editor Ben. 2^{dae}.* “Scribendum φανοτάτη. Vid. quae annotavi ad *Synes. Calvit. Encom. p. 176.* quibus add. *Creuzer.* ad *Plotin. pp. 269, 360.*” *Krabinger.*

Ibid. not.^x. “νῦν μὲν omnes praeter *Morell.* qui habet νῦν δέ.” *Montef.* qui νῦν δὲ edidit. Sed νῦν μὲν habet etiam *Morell.*

P. 590 D. not.^d. In *Veron. Sav. Mor.* locus sic legitur: ἀμφιβάλλεις; εἰ δὲ προέσθαι χρήματα δέον, ἣ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀποδύσθαι, ἔδει

σκιρτᾶν κ.τ.έ. Hic quidem bene de Nostro meritis est Montef. qui tam scripturam quam interpunctionem foede jacentem ex libris suis restituit. Cum his conspirant nostri omnes, nisi quod in uno G. δέον deest. Adde Tom. VI. p. 295 B. et Flor. p. 172. (Tom. XII. p. 506 D.) ubi ἀμφιβάλλεις εἰ δέοι προσέσθαι χρ. [Paullo ante not.γ. εἰσήγαγεν et ἐποίησεν est in iisdem; et not.ο. ἀπροσίτου pro ἀπορρήτου.] Emendatam lectionem expressit Brixius.

P. 590 D. lin. 6. ὑποθέσθαι. Est ἀκυρολογία, notante Dunaeo, pro ὑποθεῖναι. J. Pollux VIII. 142. Ὑπερίδης δὲ ἐν τῷ πρὸς Χάρητα ἔφη ὑποθέμενος ἀντὶ τοῦ ὑποθείς. Cf. *Lobeck.* ad Phryn. p. 468.

P. 590 E. not.ο. εἰς τὰ στίφη τῶν ἀρχ. τὰ ἄπειρα] εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀρχαγγέλων Homilia s. d. ἔθνη verterunt Interpretes. Hesych. στίφη, πλήθη, συστήματα, τάγματα· στίφος, τάξις πολεμικὴ ἢ ὄχλος, σύστρεμμα.

P. 591 A. lin. 5. καὶ ἵππους λευκοφοροῦντας Vat. solus.

P. 591 C. lin. 8. ὥς καὶ — καταλαμπόμενον] ὥστε τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἅπαν κρύψαι τὸ φῶς ὑπὸ τῆς αὐγῆς ἐκείνης ὑπερλαμπόμενον Hom. s. d.

P. 592 B. not.α. “ Morell. ἡμῶν, minus recte.” Montef. Legitima quidem est constructio per dativum (cf. *Dorvill.* ad Charit. p. 341 Ed. Lips. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 605) sed vulgariter dicitur καταχεῖν τί τινος. Eadem est ratio verbi cognati κατασκεδάζειν.

Ibid. not.β. τὴν σπουδὴν ἅπασαν κενοῦμεν. Verum vidit Dunaeus. Sic Tom. VII. p. 356 A. ἐπειδὴ πᾶσα εἰς τὴν σάρκα ἢ σπουδὴ κενοῦται. Tom. XII. p. 487 D. ἅπασαν τὴν σπουδὴν εἰς τὸν καλλωπισμὸν κενοῦντες τῆς ἐαντῶν οἰκίας. Tom. III. p. 352 C. ἀλλὰ τὴν σπουδὴν ταύτην κατὰ τῶν ἐχθρῶν κενοῦσιν ἅπασαν (ubi in Ed. Ben. 2da nescimus quomodo irrepserit κινουσιν.)

P. 592 C. lin. penult. κἂν] ὥστε κἂν Morell. et recentiores, repugnantly libris.

HOM. XVI.

P. 594 C. not.ο. κἂν ὅτιοῦν ἕτερον ἐπίη. Ita correximus in Indice Graeco ad Homilias in Matth. s. v. ἐπιέναι. Cf. Tom. II. p. 56 C. κἂν γὰρ ζημία χρημάτων ἐπίη, κἂν θάνατος. Tom. X. p. 522 E. ὅταν δὲ καὶ πάντα, καὶ ὁμοῦ πάντα ἐπίη.

P. 595 C. lin. 7. Post μονογενὲς Corrector in marg. F. supplet: κατὰ δὲ τὴν ἐν σαρκὶ οἰκονομίαν, τουτέστι, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, πρωτοτόκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

P. 595 D. lin. 4. πρὸς ἡμᾶς διέκειτο. Musc. *erga nos disposita sunt* (haec). Brix. *erga nos affectus erat* (Deus.) Montef. *pro nobis ita affectus erat*. Hunc locum excitavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 626 B. ἄνθρωποι, *erga nos benevole affectus erat*. Cf. supra ad p. 498 C.

Ibid. not.¹. Vocula εἰ ante εἶπεν excidit in Edd. infra p. 739 B.

P. 596 A. lin. 2. τοσοῦτον ἀπέχουσιν ἐπηρέαζειν ἡμῖν. “Malim ἀπέχουσι τοῦ ἐπηρέαζειν, quod jam postulasse video Dunaeum.” Heyse. Non opus. Adeas, si tanti est, Tom. X. pp. 428 D. 579 C. al. Tom. XII. p. 391 A. τοσοῦτον ἀπέχον τοὺς ἄλλους παιδεύειν. “Leg. τοῦ ἄλλους παιδεύειν.” Matth. “Inutilis conjectura.” Editor Ben. 2^{dae}.

Ibid. not.^s. καὶ οὐδὲν ὅλως κατ’ αὐτοῦ γέγονε. Vulgo ὅμως. “Malim aut ἀλλ’ οὐδὲν ὅλως, aut ἀλλ’ ὅμως οὐδέν.” Heyse. Cum ὅμως scribendum erat aut ἀλλ’ ὅμως οὐδέν, aut καὶ ὅμως οὐδέν. Eadem varietas notanda Tom. VII. p. 232 E. καὶ γὰρ καὶ τοῖς ἰδίᾳ συντυγχάνουσιν οὐ διέλιπον ταῦτα παραινῶν, καὶ ἡμῖν κοινῇ διαλεγόμενος, καὶ οὐδὲν ὅλως ὁρῶ γεγεννημένον πλέον : ubi ὅμως in tribus nostrorum habetur.

P. 596 C. not.^g. “Mallem στήναι simplex ; nam ἀντιστήναι regit dativum sine praepositione [vel πρὸς τινα].” Dun. Cf. Tom. X. p. 2 E. καὶ γὰρ ἐκείνοι κατ’ ἀλλήλων ἔστησαν. Ibid. p. 585 B. τὰ ὅπλα ... ἰστάμενα κατ’ αὐτῶν.

P. 596 D. not.^o. Vat. τῶν εὐεργετούντων αὐτὸν οὐκ ἔλαττον (om. αὐτὸν) ὠφελῶσι. “Αὐτῶν sane injucundior est repetitio post αὐτοὶ οἱ δοκοῦντες.” Heyse.

P. 597 D. not.^q. ἀνθρωπικώτερον διαλεχθείς. Sic Tom. III. p. 394 A. ἀλλὰ τί πάθω ; ἄνθρωπός εἰμι, καὶ ἀνθρωπικώτερον διαλέγομαι.

Ibid. lin. ult. Pro ἐκλάβωμεν, ἐπιλάβωμεν tacite ediderunt Mor. Ben. reclamantibus libris.

P. 597 E. not.^x. αὐτοζωή. Noster Tom. VIII. p. 36 B. οὐ γὰρ αὐτοζωὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωῆς δεκτικός. S. Basil. Tom. III. p. 17 A. τί φησιν ἡ αὐτοζωή ; Ibid. p. 83 E. πᾶν γὰρ τὸ δι’ ἕτερον ζῶν, αὐτοζωὴ εἶναι οὐ δύναται. Instar omnium est Nostri locus Tom. VIII. p. 78 B. ἀλλ’ αὐτοπηγὴ καὶ αὐτορίζα ἐστὶ πάντων τῶν καλῶν, αὐτοζωή, καὶ αὐτοφῶς, καὶ αὐτοαλήθεια.

P. 598 C. lin. 1. χωρίζει pro χωρίσει est sphalma Benedictinorum.

P. 598 D. lin. 2. καὶ δεσμωτήρια λέγη, δεσμὰ, καὶ συκοφαντίας Ben. typothetae culpa. Correxerit Editor novissimus.

P. 598 E. not.^a. Permutantur ἀγώνων et ἀγαθῶν Tom. VII. p. 242 B. Hinc corrigendus alius Nostri locus Tom. II. p. 673 A. ἀκούσατε τοῦ πρωτοστάτου τῶν τοιούτων ἀγαθῶν. Lege ἀγώνων.

P. 599 A. lin. 3. κἂν γὰρ τῇ φύσει κεκληρωμένος ᾗ. “Lego συγκεκληρωμένος. [Sic Tom. X. pp. 279 B. 421 B.] Mors enim hominibus obvenit non sortito, sed necessitate naturae. Nec erit, nisi ita legas, unde τῇ φύσει regatur.” Dun. Ita tamen locutus est Noster Tom. II. p. 702 C. ἅπαντες οἱ τῷ θεῷ φίλοι τῷ στυγνῷ καὶ ἐπιμόχθῳ ... ἐκληρώθησαν βίῃ. Tom. X. p. 238 A. κἂν ἀπὸ περιστάσεώς τινος κληρωθῇς, ᾧ γύναι, συνοίκῳ τοιούτῳ.

P. 601 D. lin. 5. 'Αλλ' ὁ μὲν θεὸς κ.τ.έ. Cf. Flor. p. 371 sqq. (Tom. XII. p. 598 E—599 C.) Hinc excerptimus lectiones, quae sequuntur. P. 601 D. not.^v. παιδὸς om. p. 602 B. lin. ult. καίτοιγε ἐπτάχευσα διὰ σὲ et ὁμῶς desunt. C. not.^d. σε στεφανοῦν. Μοχ ἵνα φέρῃ σοί τινα καρπὸν καὶ παρρησίαν. D. lin. 5. καὶ τοῦ θ.] ἵνα τοῦ θ. not.^l. τότε om. not.^m. καὶ om.

HOM. XVII.

P. 603 B. lin. 5. οὐκ ᾧμην αὐτὰ ἔχειν ὑπερβολήν. Αὐτὰ sunt τὰ τῇ προτεραίᾳ εἰρημένα, et ἔχειν ὑπερβολήν hic quidem, alio quam quo paullo ante positum erat sensu, non valet *superare*, sed *superari posse*. Graecorum est hic usus, et quidem in primis Oratoris, quem in multis imitatur Chrysostomus. Demosth. p. 563, 12. τοῦτο γὰρ, τοῦτο οὐκ ἔχον ἐστὶν ὑπερβολήν ἀκαθαρσίας. Ibid. p. 786, 26. δεινῶν γὰρ ὄντων, οὐ μὲν οὖν ἐχόντων ὑπερβολήν: h.e. immo vero, ut rectius dicam, tanta ut atrociora excogitari nequeant.

Ibid. not.^g. “ἐπελθόντι Sav. Addend. an ex Aug? certe ita corrigendum.” Heyse. Hoc ipsum est in nostro H. qui cum Aug. passim conspirat. Ἐπελθεῖν est *legere*, ut vulgo. Vid. Tom. I. p. 46 D. Tom. III. p. 2 C. Tom. VII. pp. 129 A. 325 B.

P. 603 C. lin. 1. καὶ ἀπιστεῖσθαι] ὥς καὶ ἀπιστεῖσθαι Cat.

P. 604 E. not.^e. “Μαλοὺς περὶ Ἰουδαίων, quia praecesserat ὑπέρ. Ad Ephes. vi. 18. καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ. Sic solent variare.” Dun.

P. 605 A. not.^k. “θορυβῆτε F. At huc non pertinent Demosthenica illa, μή μοι θορυβῆτε, ὦ ἄνδρες. Cf. Tom. X. p. 10 B.” Heyse. Sed ibi quoque nunc editum, τί θορυβεῖτε γὰρ, φησὶ, τί ταράττετε; Sic μὴ θορύβει Tom. X. p. 489 C. Tom. XII. p. 398 A. ἀλλὰ μὴ θορυβήσητε (vulgo θορυβηθήτε) Tom. X. p. 581 C.

P. 606 B. not.^a. De confusione vocabulorum μᾶλλον et μόνον cf. Annot. ad Tom. X. p. 409 D. Adde Tom. IX. p. 154 A. ἀλλὰ καὶ ἐξεπλάγη μόνον: ubi nunc demum μᾶλλον repositum. Tom. VIII. p. 376 D. ἀλλὰ μόνον (f. μᾶλλον) μετριάξει τε καὶ συγκαταβαίνει. Tom. VI. p. 154 D. in Homilia ex unico exemplari edita: τί κακὸν ἔπαθε (ὁ Ἰωσήφ) καὶ ξένος καὶ δοῦλος καὶ δέσμιος γενόμενος; οὐχὶ διὰ τοῦτο μόνον (leg. μᾶλλον) εὐδοκίμει καὶ ἔλαμπε;

P. 606 C. not.ⁱ. καὶ νιφάδας κινδύνων θεῖς. Respicitur locus 2 Cor. xi. 26. Vulgare est *θεῖναι*, in scriptis *ponere*, nec opus est conjectura Dunaei, ὑποθεῖς. “Boisius ὑποδύς. Forsan δεχθεῖς. Licebat etiam ἐνδύς. Induit enim vir fortis pericula, i.e. *subit*.” Heyse. Verum ista omnia non sunt hujus loci, ubi de *describendis* tantum periculis, non *subeundis*, sermo est. Etiam haec, ὁ γὰρ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων,

ad sensum valent; *qui se tanquam singulis diebus morientem repraesentat.* Cf. *Hemsterh.* ad Thom. M. p. 187 sqq.

P. 606 D. not.^m. παραδραμὼν desiderabat Dunaeus.

P. 607 B. not.^l. καὶ τούτου (non τοῦτο) μάλιστα ἦν. Brix. *hocque in primis curabat.* Cf. infra p. 684 A. πρὸς ἐν τοῦτο ὁρῶντες, καὶ τούτου μᾶλλον ὄντες, ἢ τοῦ φυλάξασθαι τι παθεῖν. Elegans Graecismus. Ejusdem generis sunt, ἐνὸς μόνου γίνεσθαι, ὅλος τινὸς γίνεσθαι. Vid. *Savil.* in Notis pp. 15, 52. *Bergler.* ad Alciph. I. 13.

P. 607 E. not.^q. ὡς ἐχθροῖς διαλέγεσθαι. Vid. supra p. 430 D. Cf. etiam Annot. ad Tom. X. p. 443 D.

P. 608 B. not.^r. ἐπαγγελία] + πῶς οὖν ἔστηκεν; Reg. 733. et Brix.

P. 609 A. not.^y. καὶ πάντας ἐκείνους sc. τοὺς ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ γεννωμένους. Pro Ἰδουμαίους Veron. habet Ἰουδαίους. Brix. in margine: "Forte *Idumaeos* legendum etc."

P. 609 E. lin. penult. πῶς οὖν αὐτὰ ἔλυσεν; Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 279 E.

P. 610 B. lin. 2. Post δι' ἀπορίας ἐτέρας suspenditur oratio, usque ad οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα C. lin. 5.

P. 612 D. lin. 8. Post φησὶ add. μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 613 D. not.^l. "ὁ ταύτῃ διεφθαρμένος legendum, ut vel ad κακίαν referatur, quod proximum est, vel ad προαίρεσιν." Dun. Graeci libentius dicunt, διεφθαρμένους τὴν γνώμην, quam τῇ γνώμῃ. Sed ταύτῃ pro adverbio habere, *quoad hoc*, nil vetat.

Ibid. not.^m. ἀπὸ περιστάσεώς τινος καὶ συναρπαγῆς. Noster supra p. 460 C. κρίσεως διεφθαρμένης καὶ οὐ συναρπαγῆς λέγων εἶναι τὸ ἀμάρτημα. Tom. IV. p. 200 A. οὐ γὰρ ἐκ συναρπαγῆς τοῦτο ὑπομένουσιν, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ διανοοῦμενοι. Tom. VI. p. 72 B. οὐ γὰρ συναρπαγῆς ἦν αὐτῶν τὰ πολήματα, οὐδὲ γνώμης ἐπηρεαζομένης. Tom. XI. p. 191 E. εὐρίσκονται ἀπὸ συναρπαγῆς μᾶλλον, καὶ οὐ πονηρίας τοῦτο πεποιηκότες. Nec tamen negandum, bene se habere vulgatum, ἀπὸ περιστάσεώς τινος συναρπαγείς.

P. 613 E. not.^o. Interpretes ἀσαφέστερον verterunt. Sed vid. pp. 614 C. 617 D.

P. 614 B. lin. 3. ἄρα οὖν] ἄρα οὗτος mendose Ben.

Ibid. lin. 4. "Post θεοῦ haec habet in textu G. ἤθελε μὲν ὁ Ἰσαὰκ εὐλογῆσαι τὸν Ἡσαῦ. οὗτος ἔτρεχεν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ πατρὸς ποιῆσαι τὴν ἐπιταγὴν, τὴν εὐλογίαν (leg. τῆς εὐλογίας) ἐπιθυμῶν. ὁ δὲ θεὸς τὸν ἄξιον εἰς μέσον παραγαγὼν τὸν Ἰακώβ, κρίσει δικαίᾳ ἄξιον τῆς εὐλογίας ἀπέφηνεν. Quae e scholio, non inepto quidem, in ordinem admissa videntur." *Heyse.* Eadem ad verbum habet Vat.

P. 615 A. lin. 7. ἐνταῦθα οὐ τὸ αὐτεξούσιον κ.τ.ε. Cf. Tom. III. p. 469 B. "Μὴ ἐρεῖ—ἐποίησας οὕτως;" Ὁρᾷς πόσῃν ἀπαιτεῖ τὴν ὑπακοήν; πόσῃν

τὴν σιγὴν; Οὐ γὰρ δὴ τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν ἀναιρῶν τοῦτο λέγει· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ δηλῶν, ὅτι τὸν ταῦτα ζητοῦντα οὕτως ἄφωνον εἶναι δεῖ, ὥς ἡ τοῦ πηλοῦ φύσις, ἐπομένη ἤπερ ἂν ὁ τεχνίτης ἄγῃ, μὴ ἀντιτείνοντα, μηδὲ περιεργαζόμενον.

P. 615 A. not.^d. μὴ γὰρ δὴ pro μὴ δὴ γὰρ a nobis editum Tom. X. p. 423 E. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 500 A.

P. 615 B. not.^e. ἀλλ' οὐδὲ ἀντιφθέγγεσθαι οὐδὲ ἐννοεῖν Vat.

Ibid. lin. 5. ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιτεταμένην ὑπακοὴν καὶ σιγὴν. Veron. ὑποτεταγμένην, unde *subditam* Interpp. “Morel ἐπιτεταγμένην. Savil. ἐπιτεταγμένην. Manuscripti ὑποτεταγμένην, quam esse veram lectionem puto.” Montef. Manuscripti isti non exstant nisi in Sav. marg. ubi γρ. ὑποτεταγμένην scilicet in exemplari Veronensi. Libri omnes, si excipias Bodl. Crom. 21. ubi ὑποτεταγμένην scriptum invenimus, ἐπιτεταγμένην exhibent. Cf. supra p. 549 E. τί οὖν φησι; τὴν ἐπιτεταγμένην (ἐπιθυμίαν). Haec tria vocabula permutantur Tom. V. p. 192 C. “Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν.” . . . Τὸ δὲ, “ὑπὸ τοὺς πόδας,” τὸ ὑποτεταγμένον δηλοῖ, μᾶλλον δὲ τὴν πολλὴν ὑποταγὴν. Καὶ εἰ βούλει μαθεῖν τῆς ὑποταγῆς τὴν ἐπίτασιν, ἄκουσον. “Alii τὸ ὑποτεταγμένον, alii τὸ ἐπιτεταγμένον.” Montef. Verum videtur τὸ ἐπιτεταγμένον; sed tum delenda ista, μᾶλλον δὲ τὴν πολλὴν ὑποταγὴν, utpote e glossemate nata.

P. 615 E. lin. penult. τὸ τῆς σοφίας] καὶ τῆς σοφίας mendose Mor. unde καὶ τὸ τῆς σοφίας effecit Montef.

P. 616 A. lin. 7. ὥσπερ οὖν] ὅπερ οὖν Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 616 B. not.ⁱ. C. not.^t. Vid. nos in Indice Graeco ad Homilias in Matth. s. vv. ἐνάγειν et ἡκειν.

P. 616 D. lin. 2. ἐν post ἤνεγκεν deest in Ben. typothetae lapsu.

P. 617 B. not.^t. εἰ γὰρ καὶ τὸ πλεόν (τὸ πᾶν G. Vat.) ἐστὶ τοῦ θεοῦ. Cf. infra p. 642 D. καὶ ὅτι τὸ πλεόν τῆς χάριτος ἦν, οὐ τὸ πᾶν. p. 646 C. δεικνὺς καὶ τότε τὸ πλεόν τῆς χάριτος ἐσόμενον, καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ θεοῦ, καὶ σχέδον τὸ πᾶν.

P. 618 C. lin. ult. σώζεσθαι] σώσσεσθαι mendose Ben.

P. 619 C. not.ⁱ. “Quod omnino probo, nisi quod abesse malim καὶ ante τὴν κυριωτάτην, unde incipit apodosis.” Heyse.

P. 619 D. lin. 2. ἐπειδὴ γὰρ ἔχει ἰσχυρὰν λύσιν ἐπαγαγεῖν. “Ἐχει i.e. μέλλει. Alius locus notandus propter hanc τοῦ ἔχειν significationem.” Bois. Locum non indicavit. Nobis ad manum sunt exempla quae sequuntur. Tom. I. p. 774 D. Ὁ δεσπότης μου ἐσφάγη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπων· καγὼ καταφρονῆσαι ἔχω; Tom. IV. p. 462 C. Μὴ γὰρ μέχρις ἐμοῦ εἶχε στήναι τὰ τῆς τιμωρίας; Πᾶσά μου ἡ βασιλεία ἄρδην ἔμελλεν ἀφανίζεσθαι. Tom. VIII. p. 304 E. ἤδρισαν γὰρ ὅτι ἀλῶναι εἶχον. Tom. X. p. 53 C. οὐ γὰρ ἤδρισαν ὅτι οὕτω λάμψαι ἔχει ὁ στανρός. Ibid. p. 566 C. ἡμᾶς οὖν ὑφορᾶσθαι ἔχει. Adde Tom. II. pp. 731 B.

742 A.E. in opusculis ab una et eadem manu, vix tamen Chrysostomi, profectis.

HOM. XVIII.

P. 621 B. not.^f. καὶ τὴν δέησιν ἣν ποιεῖται] Sic B.D.E.F. καὶ τὴν δέησιν ποιεῖται A.H.I. Omissio proclivis τοῦ ἣν, post syllabam *ῶν*, nexum verborum dissolvit, quem sic resarcire conati sunt interpolatores: καὶ ὄρα καὶ τὴν δέησιν πῶς (ὡς Vat.) ποιεῖται ἀπὸ διανοίας. Sic cum Editis G. Vat. καὶ ὄρα καὶ τὴν δέησιν πῶς ἀπὸ διανοίας ποιεῖται Cat.

P. 621 C. lin. 4. εἰ γὰρ μὴ δι' ἄνθρωπον. Interpretes, *propter hominem Christum*. Dunaeus dubitanter corrigit, εἰ γὰρ δι' ἀγνωσίαν, vel εἰ γὰρ μὴ ἀλλ' ἢ δι' ἀνθρώπινον. Propius a vulgato abest, εἰ γὰρ μὴ δι' ἀπόνοιαν. Sed audiamus Boesium. “Est hic locus unus ex iis, qui emendatione indigere videntur, nec tamen indigent. Δι' ἄνθρωπον et διὰ ζῆλον opponuntur, sicut πείθειν ἀνθρώπους et πείθειν θεὸν Gal. i. 10. Separantur a Christo διὰ ἄνθρωπον, qui hominum studio . . . id faciunt; διὰ ζῆλον autem qui Dei, non hominum causa separantur . . . Hoc ita esse clarissime liquet e Graecis Scholiis . . . μαρτυρῶ, φησὶν, αὐτοῖς, ὅτι οὐ δι' ἀνθρώπον εἰσιν ἀπεσχοινισμένοι Χριστοῦ, ἀλλὰ διὰ ζῆλον θεοῦ.”

P. 623 B. lin. 1. εὐκολον καὶ εὐτελεῆ. Haec ad sensum vix hilum differunt. Infra p. 631 D. ἐπειδὴ ἐδόκει τοῦτο εὐτελές εἶναι. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 11 A.

Ibid. lin. 7. τῇ ἀρετῇ τῇ διὰ τῶν ἔργων. Articulum post ἀρετῇ casu omisit Montef.

Ibid. not.^f. τοὺς τόνους ἐκλύουσα. Cf. supra p. 549 B. ἀλλ' ἵνα τούτων ἐκλύσῃ τὸν τόνον. Infra p. 710 B. edidimus, καὶ πολλῶν τὸν τόνον τῶν σπουδάζειν βουλομένων ἐκλύοντες. Eadem correctio adhibenda videtur locis, quae sequuntur. Tom. I. p. 699 D. καὶ σπουδάζων ἡμῶν ἐκλῦσαι τοὺς περὶ ἀρετὴν πόνους. Tom. VIII. p. 215 B. ἐκλύων τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόνους. Plurale τόνοι legitur Tom. II. p. 511 C. ὥστε μὴ τὴν ἐκείνου νοθείαν τῶν τόνων αὐτῶν τὸν δρόμον ἐκκόψαι.

P. 623 E. lin. 2. τὸ τὴν κάτω καὶ τὴν κάτω mendose dedit Morellus, quem temere secuti sunt recentiores.

Ibid. lin. 6. “Legendum, ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἕτερον αὐτοὺς ἄγει τὸ γ.” Dun. αὐτὸ om. Cat.

P. 624 B. lin. 6. Mendum ὅψεις pro ὅψει est in Benedictina utraque.

P. 624 E. not.^a. εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας citat Noster Tom. VII. p. 283 C.

P. 625 A. lin. 6. ἐπείπερ καὶ εἰς ὁ θεὸς Mor. Ben. invitis libris.

P. 626 A. not.^a. Ἐντάφια sunt vestes et ornatus sepulcrales. Supra p. 574 D. ἀπὸ τῆς πολυτελείας τῶν ἐνταφίων. Tom. IX. p. 175 B. Μὴ περὶ

σήματα, μὴ περὶ ἐντάφια ἀσχολώμεθα. Περίστησον χήρας· τοῦτο ἐντάφιον μέγιστον. (Similis sententia, Tom. II. p. 689 A. ἱκανὸν ἐντάφιον λαβὼν ἄπεισι, τὴν πρὸς τὸν θεὸν παρρησίαν. Cf. Wesseling. ad Diod. Sic. XI. 11. Dorvill. ad Charit. p. 456 Ed. Lips.)

P. 626 A. not.^e. “Post ὑπεσκέλισα Hoeschelius desiderabat verbum ἀπώλεσε, seu aliud simile. Poterat conjicere, ὑπεσκέλισα, ὑπεσκέλιζε καὶ εἰς μοιχείαν ἐνέβαλεν. At nulla opus est conjectura, si καὶ sumatur pro adeo.” Heyse. Librariis, qui καὶ pro copula haberent, proclive erat ἐνέβαλεν cum ἐνέβαλον mutare.

P. 626 C. lin. 8. τὰ ἄλλα τὰ τούτων καταγελαστότερα. Vid. Annot. ad p. 539 D.

P. 627 B. lin. 1. καὶ συγκροτῆσαι καὶ στεφανῶσαι. Vetus vertit, *vel exturbare vel coronare*; mire. Alii de *plausu* intelligunt, qui sensus in simplici verbo inest. Συγκροτεῖν potius valet *augere, confirmare*. Noster Tom. X. p. 460 A. οἱ οὕτω φιλοῦντες αὐτὸν καὶ συγκροτοῦντες, ὥς καὶ φυσιωθῆναι. Ibid. p. 630 C. καίτοιγε φιλίαν οὐδὲ τοῦτο ἀρκεῖ δεῖξαι, τὸ μὴ φθονεῖν . . . ἀλλὰ τὸ συγκροτεῖν καὶ αὔξειν τὸν φιλοῦντα. Olim tentavimus καὶ σε κροτῆσαι, quod nunc non placet.

P. 628 B. lin. 1. τότε μὲν μυρίους ὑποσκελίζουσα. “Mendi manifestum. Quid si legas μυρίως, ut διχῶς, τριχῶς, τετραχῶς, πολλαχῶς? Non possum aliquid melius.” Dun. “Dunaeus μυρίως, quod omnino sensus postulat. Non aequè aptum foret μυριάκις.” Heyse. Vocabulum μυρίως non est Graecum. Auctor, ni fallimur, scripsit, μυρία σε ὑποσκελίζουσα.

P. 628 D. lin. 1. ὁ δὲ ἀπὸ δουλοπρεποῦς διακονίας. Montefalconius ex ingenio, ut videtur, nec monito lectore, διανοίας edidit. Frustra. Vid. p. 629 D.

P. 629 B. not.^w. τὸν ἐρήμου πολίτην. Idem uno vocabulo ἐρημοπολίτης audit, Tom. III. p. 510 B.

Ibid. not.^x. καὶ κολακεύοντος (τοῦ πλήθους) οὐκ ἐπεστρέφετο. Sic Tom. IV. p. 39 A. παντὸς τοῦ δήμου καθημένου καὶ μυρίας εὐφημίας καταχέοντος οὐκ ἐπιστρέφονται . . . ἀλλὰ πρὸς ἓνα μόνον ὁρῶσι τὸν βασιλέα . . . καὶ τῷ νεύματι ἐκείνου προσέχοντες παντὸς ὑπερορῶσι τοῦ πλήθους.

P. 629 D. not.^e. καὶ τῆς χάριτος ταύτης [ἐξεπέσομεν καὶ] προδέδοται τὰ τοῦ Χρ. πράγματα. “Verba ἐξεπέσομεν καὶ desunt in Morell.” Montef. Scilicet ea in textum intulit ipse Montef. auctoritate sui Codicis E. Syntaxis προδιδόναί τί τινος ea ipsa est, quam illustravimus ad Tom. VII. p. 746 A. μὴ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προσέσθαι. Nunc addimus Tom. IV. p. 546 C. προΐεται τῶν μανδραγορῶν τὸν ἄνδρα.

HOM. XIX.

P. 630 B. not.^a. ἀκούσωσιν et κηρύξωσιν Mosqq.

P. 631 B. lin. 8. ἐγκαλεῖτε, διὰ τί μὴ πάντες ὑπήκουσαν. Sav. in marg. ἴσ. διότι. Non opus. Noster Tom. VII. p. 689 C. εἶτα ἵνα μὴ ἐγκαλέσῃ (objiciat) διὰ τί ἔπτα μίαν ἔσχον.

P. 632 E. lin. 7. ὁ δὲ λέγει κ.τ.έ. Cum his conferri potest locus Nostri Tom. VI. p. 177 C.

Ibid. lin. ult. τὴν οἰκείαν ὑφορώμενος σωτηρίαν. “Lego προσωόμενος, suae prospiciens salutē. Idem, προσοούμενος σωτηρίας.” Dun. Frustra. Secundum Nostri usum ὑφορᾶσθαι valet respicere; ut Tom. III. p. 51 D. οὐχ ὁ γέρων τὴν πολλὰν αἰδεῖται, οὐχ ὁ νέος ὑφορᾶται τὴν φλόγα τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐπιθυμίας. Tom. VIII. p. 96 B. οὐ πλήθος, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὑφορώμενος.

P. 633 D. lin. 5. Post ἐπέισθησαν Cat. addit, οὐ μόνον δὲ οὐκ ἐπέισθησαν.

P. 635 C. not.^b. Edebatur, τί οὖν; ὁ λαὸς εἰς τρισχιλίους κ.τ.έ. Copulam ante εἰς τρισχ. habet Sav. in marg. consentientibus nostris excepto C. omnibus. In Catena legitur, τί οὖν; ὁ λαὸς, εἰς σέ; καὶ εἰς τρισχιλίους κ.τ.έ. non male, si interpungas, τί οὖν; ὁ λαὸς εἰς σέ καὶ εἰς τρισχ. Tum vero post περιέστη leviter distinguendum erat, quod in vulgata quoque scriptura molestum est. Nihil, nostro iudicio, sincerius est lectione unius Cod. I. τί οὖν; οὗτος λαός; καὶ εἰς τρισχιλίους κ.τ.έ. Error ortus, ut videtur, ex compendiosa scriptura vocabuli οὗτος. Interpres vetus non vertit ὁ λαός.

P. 638 E. lin. 3. τῆς δὲ ἐκείνου ψυχῆς. Particula δὲ, a Morello casu praeterita, nunc demum ex libris omnibus restituta est.

P. 639 D. not.ⁱ. Locutio ἀναπαλαίειν τὴν ἦτταν, qua usitatior est ἀναμάχεσθαι τὴν ἦτταν, non fugit diligentiam Budaei Comment. L. G. p. 403. Adde Eustath. ad Il. λ. 72. μικρὸν δὲ ὅσον περιέσσονται τῶν Τρώων, ἀναμαχεσάμενοι καὶ τὴν ἦτταν ἀναπαλαίσαντες.

P. 639 E. not.^p. Matthaei ad Luc. xvi. 6. “Ad lectionem κάδους hoc unum noto, quod β̄ et κ̄ in Codd. inde a Saec. IX. facile confunduntur. β̄ enim in Codd. fere respondet Latinorum u. Ergo modo cum κ̄, modo cum μ̄ confunditur.”

P. 640 D. not.^g. λύει τὰς ἐπιβουλὰς, ἀποκρούεται τὰς ἐπηρείας. “Aptior lectio. Insidiarum laqueos extricat et dissolvit, praepotentium injurias retundit.” Heyse.

P. 641 A. lin. 4. ἐπισκῆψαι τοῖς προσήκουσι. Vetus, ut quibus quaeque conveniant, dispicias. Montef. ut rebus tuis consuleres. Immo, ut cognatis mandares. Noster Tom. VII. p. 753 B. ἀθρόον ἀναρπασθέντες, καὶ

οὐδὲ ἐπισκῆψαι συγχωρηθέντες τοῖς οἰκείοις ὑπὲρ ὧν ἐβούλοντο. Babrias Fab. XLVII. p. 94 Ed. Boissonade.

Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀνὴρ ὑπέργηρος·
εἶχεν δὲ πολλοὺς παῖδας· οἷς ἐπισκῆπτων·
ἔμελλε γὰρ δὴ τὸν βίον τελευτήσῃν·
ἐκέλευε κ. τ. έ.

P. 641 C. lin. 8. ὅταν μὲν γὰρ ἔζη. Sic omnes. Rursus Tom. XI. p. 416 F. οὕτω καὶ αὐτὸς, ὅταν εἶδεν ἀσθενοῦντα, καὶ ἐπιπλήξαι οὐκ ἴσχυσεν, ἐδάκρυε λοιπόν. Adde infra p. 708 E. Tom. X. pp. 230 B. 610 A. ut ante nos legebantur haec loca. Savil. ad Tom. IV. p. 277 D. “Ὅταν, rectam grammaticae regulam sequendo, non nisi cum subjunctivo: quod hoc loco non observatur, et aliis plerisque apud Chrysostomum: nisi dicamus omnes Codices esse vitiosos.”

HOM. XX.

P. 642 B. not. f. Editi omnes, τί οὖν; (distinctio abest a Veron.) ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτου οὐκ ἐπέτυχεν. Sic C. favente Cat. τί οὖν; (sine distinctione F.) ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ τοῦτο ὁ οὐκ ἐπέτυχε. B. F. H. τί οὖν; ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ τοῦτο ὁ οὐκ ἐπέτυχε E. τί οὖν; ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ τοῦτο οὐκ ἐπέτυχε. D. τί οὖν; ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ (ὁ Ἰσραὴλ I.) τοῦτο οὐκ ἐπέτυχε. A. I. Mosqq. Hoc nos edidimus, tum hic, tum in fronte Homiliae, sed mutata ad mentem Chrysostomi distinctione, scilicet ut tota periodus per interrogationem efferatur.

P. 643 A. lin. penult. Verba οὐ μὴ μεταστῶ desunt in Benedictina utraque, vulgari operarum vitio.

P. 647 C. not. p. “Lego παραμυθούμενον sine μόνον.” Dun. “Lego, ὅρα δὲ αὐτὸν καὶ ἐν οἷς χαρίζεται, διὰ ῥ. αὐτοὺς παραμυθούμενον μόνον Μόνον autem legendum esse, docent Graeca Scholia his verbis: ἃ γὰρ ἅπαντα δοκεῖ λέγειν ὑπὲρ αὐτῶν, ψυχρὰν χάριν χαριζόμενος λέγει, ὥς καὶ ἱατροὶ πολλάκις ποιοῦσι τοῖς κάμνουσι.” Bois. Recte. Cf. pp. 648 B. C. 649 A. 652 C.

P. 648 B. lin. 5. ἐννόησον γὰρ πονηρίαν τῶν κλάδων. Ne quis τὴν πονηρίαν requirat, apponimus συντάξεις simillimas ex hoc ipso opere, p. 598 C. ὅρα τοῦ μακαρίου Παύλου σύνεσιν. p. 617 C. σκόπει δὲ αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην καὶ σοφίαν ἄφατον. p. 635 E. σκόπει δὲ αὐτοῦ σύνεσιν. Adde Tom. X. p. 56 E. ubi hodie dubitamus an recte ex uno libro ediderimus, εἶδες τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν;

P. 649 B. not. g. “Fortasse οἱ sublatum est, ideo quod v. 17. legitur τινὲς τῶν κλάδων. Nam κλάδοι sunt τινὲς κλάδοι: οἱ κλάδοι autem sunt πάντες οἱ κλάδοι.” Matth. ad loc.

P. 649 C. not. r. “Editi ἕτερον ἐγκώμιον, omisso αὐτῶν, quae vox

in MSS. interseritur." Montef. Immo, MS. iste (non MSS.) ἕτερον τούτων ἐγκώμιον exhibet.

P. 649 E. lin. 2. φείσεται pro φείσεται tacite edidit Montef. repugnantibus libris. Cf. p. 729 D.

P. 651 B. not.^w. φυσικά. "Sic unus Codex [immo, uterque]. Editi οὐ γὰρ φύσει τὰ καλὰ, male." Montef. Probum est φύσει, fortasse alteri praeferendum.

P. 651 C. not.^y. μεγάλας . . ὑποφαίνων ἐλπίδας. Quanquam usus τοῦ ὑφαίνειν apud Nostrum latissime patet, hic proculdubio in locum non suum irrepsit. Vid. Tom. IV. pp. 114 D. 629 A. Tom. VIII. p. 372 C. Tom. X. p. 425 D. al.

P. 653 D. not.^x. Scripturam συγκροτεῖ recte praetulit Editor Ben. 2^{dae}. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 223 C. et ad Tom. X. p. 281 C.

Ibid. not.^a. "ἄπορον F. G. male." Heyse. Permutatio frequens. Chrys. Tom. I. p. 410 C. ὅταν τις μετὰ αὐθεντίας ἐπιστομίῃ τοὺς τὰ ἄπορα (alii ἀπόρητα) ταῦτα ἐρευνῶντας; ubi vid. Bengel. Tom. X. p. 55 C. ὅταν πνευματικὸν καὶ ἄπορον ἦ (unus ἀπόρητον).

P. 654 A. not.^f. "τοῖς παρ' ἐτέρων κατορθώμασι. Error. Cf. p. 650 E. [not.ⁱ]. Placet autem et ordo [hoc ex alio Cod. receptum] et articulus." Heyse.

Ibid. not.^k. Utrum scriptura Cod. C. sit τῶν ἀγίων γεγόνاسι, an τῶν ἀγίων γεγόνاسι συγγενείς, pro certo non affirmamus. Posteriores habet Sav. in marg. probante Heysio.

P. 654 C. not.^p. Editi, οὕτω καὶ Παύλου Τιμόθεος παῖς ἦν ἐξ ἀρετῆς (ἀρχῆς Veron.) καὶ γνήσιον τέκνον ἐκαλεῖτο. Ita C. sed inverso ordine παῖς Τιμόθεος. Ceteri post Παύλου sic legunt: παῖς T. ἐξ ἀρετῆς ἐκαλεῖτο A. παῖς T. ἐξ ἀρετῆς τέκνον ἐκαλεῖτο H. I. Τιμ. ἐξ ἀρετῆς τέκνον ἐκαλεῖτο, καὶ τέκνον γνήσιον D. E. Τιμ. ἐξ ἀρετῆς τέκνον ἐκαλεῖτο B. H. Hoc, quod Heysio quoque nostro non displicebat, edendum curavimus.

HOM. XXI.

P. 657 A. not.^c. Lectionem marginis probat Heysius, quocum hic quidem consentire non possumus. Diversa est ratio loci Tom. XI. p. 458 D. ubi edebatur, ὥς ἔτι ζῇ τῇ μνήμῃ τῶν ἀγίων ἢ καρδιά. "Leg. ἕως ἔτι ζεῖ." Dun. "ζεῖ praebet Colb. Aequè certum est ἕως pro ὥς." Ed. Ben. 2^{dae}. Ζεῖ certo certius; nam sequitur τῆς ζέσεως: ἕως pro ὥς prorsus inutile et falsum.

P. 658 B. not.^f. "Mallet ἀνοίσει, ut supra saepe ἀναφέρειν dixit: ἀνύειν enim non est *absolvere*, sed *expedire rem*, et *agendo proficere* . . . Sed rectius utrisque ἀνάλωσει. Error ex eo, quod sic scriptum erat per compendium ἀνώσει." Dun. Etiam Heysio ἀνοίσει placet. Sed ἀναφέρειν θυσίαν cujusvis est, nec ope S. Spiritus indiget: hic fortius

vocabulum requiritur. Quod vero ait Dunaeus, ἀνύειν non esse *absolvere rem*, id quidem sexcentis exemplis confutari potest. Ceterum falsa scriptura ἄνωιε pro ἄννε legitur in duobis libris Tom. X. p. 236 C. Contrario errore Morellus dedit ὕμνον ἀνύσει Tom. V. p. 182 B.

P. 658 D. lin. 3. οὐδὲ διηνεκὲς] οὐδὲν διηνεκὲς Mor. Ben. reclamantibus libris.

P. 659 B. lin. 7. εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς [τὰ διαφέροντα καὶ γινώσκειν] τί τὸ θέλημα. “ Verba τὰ διαφέροντα καὶ γινώσκειν add. [Codd. Chrysost.] 3. 8. Τὰ διαφέροντα autem bis ibi interpretatur Chrys. τὰ συμφέροντα . . . Ex Philipp. i. 10. huc translatum putat Millius. Mihi ex Rom. ii. 18. repetitum videtur. Nullus certe Codex [N. T.] agnoscit. Ergo et hic Chrysostomum memoria fefellit, ut Rom. xi. 20. et alibi.” *Matth.* ad loc.

P. 659 E. not.^k. διωρθωμένην Sav. marg. “ Multo melius. Nam τὸ διωρθωμένην vel de compage corporis, vel de oratione articulis distincta dicitur.” *Dun.* Non tam arcte astringendus apud Nostrum quidem hujus vocabuli usus. Tom. I. p. 447 C. φρονεῖ μὲν (τὸ παιδίον) οὐδὲν δὲ διωρθωμένον. Tom. II. p. 128 A. Deus τὸ συνειδὸς ἡμῖν διήρθρωσε. Denique Tom. IX. p. 405 A. ὅρα τὴν φυσικὴν κρίσιν διωρθωμένην καὶ παρὰ βαρβάροις.

P. 660 B. lin. 8. οὐ γὰρ ἐμὸν λόγον λέγω. “ Imitatur Eurip. Melanipp. (Fragm. Tom. II. p. 454 Ed. Lips. in 4°. coll. *Valckenar.* ad Eurip. Hippol. v. 352. et Diatribe p. 46.)” *Krabinger.*

P. 661 A. not.^o. Eadem vocabula permutantur infra p. 681 B. Tom. X. p. 18 C. ubi vid. Annot.

P. 661 B. lin. penult. καὶ τὸ πόσον δοῦναι. Articulum casu praeteriit Montef.

P. 661 D. lin. penult. καὶ ἐκάστη δὲ μεγαληγορία τ.ε. ἐφίσταται τὸ ὅ. Veron. καὶ ἐκάστη δὲ μεγαληγορία τ.ε. ἐπισπάται τὸ ὅ. Sav. Morellus dedit ἐκάστη et μεγαληγορία. Contrario errore Montef. ἐκάστη et μεγαληγορία.

P. 663 A. not.^v. Vulgatum πεπωκότος frustra defendendum suscepit Dunaeus. “ Quid si πτωκός? Proverbiale enim quiddam verba haec resipiunt.” *Bois.* “ πτωκὸς F. Certissima lectio, quam ingeniose divi-
naverat Boisius.” *Heyse.*

HOM. XXII.

P. 664 D. not.^z. Codex Bessarion. 103. καὶ πᾶν ἀγαθὸν πνευμα-
τικὸν ^{ἔργον} διακονία (sic). Inde fluxit lectio vulgaris in Veronensem et cet.

P. 664 E. lin. penult. ἀπλότητα γὰρ τοῦτο οἶδε πανταχοῦ. “ Puto deesse καλεῖν aut simile quiddam.” *Sav.* “ Oratio est integra, nec

opus est additione. Sic enim loqui solent Graeci, praesertim Grammatici. Auctor Etym. Magni in dictione *ἔγχος*. Ἰστέον ὅτι *ἔγχος* καὶ *ξίφος* καὶ *δόρυ* τὸ αὐτὸ οἶδε Ὁμηρος i.e. ut Sylburgius recte interpretatur, *pro eodem habet, pro eodem usurpat.* Bois. Acute. Nec desunt exempla hujus usus ex ipso Chrysostomo arcessita. Tom. VIII. p. 343 B. οὐδὲ *ξημίαν* ἴστε τὸ *πᾶγμα*. Tom. X. p. 89 A. *ἡμαρτήσθαι* μὲν αὐτῷ *τινα ἁμαρτήματα*, μὴ μὲν αὐτὸν εἰδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα. Tom. XI. p. 631 E. ἀποθνήσκουσι μὲν γὰρ καὶ ἐν αὐτοῖς . . . ἀλλ' οὐκ ἴσασι θάνατον τὸν θάνατον. Quae verba frustra sollicitavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 535 A.

P. 673 A. Transitur apud Montef. a pag. 664 ad 673.

P. 673 C. not.^w. καὶ delendum esse vidit Dunaeus.

P. 676 B. lin. ult. ταῖς *χρείαις* τῶν *ἀγίων*. Alio loco Tom. XI. p. 674 B. Chrysostomus diserte legit *μνείαις*. Verba sunt: Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ τοῖς ἔτι ζῶσι κοινωνῶν τις τῶν αὐτῶν ἀξιοῦται τοῖς ἀγωνιζομένοις, ὥσπερ οὖν (fort. ὅπου γε) καὶ τοῖς ἀπελθοῦσι, τοῖς ἤδη κειμένοις, τοῖς ἐστεφανωμένοις, τοῖς οὐδενὸς δεομένοις, ἔστι κοινωνεῖν καὶ μετὰ θάνατον; Ἀκουε γὰρ τοῦ Παύλου λέγοντος, “ταῖς *μνείαις* τῶν *ἀγίων* κοινωνοῦντες.”

P. 676 D. lin. 8. *ἰκέτου σχῆμα ἀνελαβὲ καὶ οἰκέτου*. “Unus καὶ οὐκ οἰκέτου. Quam certe lectionem ego libenter amplecterer, nisi alii omnes cum editi, tum manuscripti καὶ οἰκέτου haberent.” Montef. Istam lectionem nos quidem in nullo libroprehendimus; sed ubicumque delitescat, flocci habenda est.

P. 677 A. not.^h. Infra p. 743 B. *Σουμανίτιν* (sic) est in libris omnibus.

Ibid. not.ⁱ. Edebatur, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραάμ, τότε ὦν μετὰ τῆς *δαφιλίας* καὶ τῆς *προθυμίας*. καὶ διὰ τοῦτο κ.τ.έ. Vetus: *quemadmodum et Abraham suo tempore largiter ac prompte fecit. Et profecto* etc. E libris, ὦν om. A.B.C.D.I. οὖν pro ὦν dant F.H. “Sic restituo locum mendi manifesti compertum, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραάμ τότε, ὦν μετὰ *δαφιλίας* καὶ *προθυμίας* ἐποίησε, vel εἰργάσατο, vel ἐπεδείξατο: supplendum ex priore membro, ἐτρύγα τὸν καρπὸν. Nam quod editum est, nullum habet sensum.” Dun. “Mendum animadvertit Dunaeus, non sustulit. Ego ex οὖν μετὰ vel ὦν μετὰ elicio, οὐκ ὦνατο. Scribo igitur: ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἀβραάμ τότε οὐκ ὦνατο τῆς *δαφιλίας*, ἀλλὰ τῆς *προθυμίας*. Particularum καὶ et ἀλλὰ in compendiis facilis atque obvia est permutatio.” Heyse. Hic quidem, semel fere in toto opere, conjecturae nostrae, ὦν pro ὦν, tantum tribuimus, ut in textum Auctoris eam intulerimus.

P. 677 D. not.^z. Verba πρὸ πάντων agnoscit Auctor Eclogae de Mansuetudine etc. (Tom. VII. p. 680. Ed. Sav.) Cf. Tom. I. p. 8 D. Tom. IV. p. 679 C. οὐ γὰρ *ληστὴν* εἰσῆγαγε *μόνον*, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης καὶ πρὸ τῶν ἀποστόλων. Ibid. p. p. ἀπὸ πίστεως *μόνης* πρὸ τῶν ἀποστόλων εἰσεπήδησεν εἰς τὸν παράδεισον.

P. 677 D. not.^b. ἐθεράπευσε Eclog. "Praestat ἔφερε." *Heyse*. "Omnino retinendum αὐτὸν ἔφερε: nam ἐθεράπευε non ita convenit. Nam neque curavit Judam unquam, nec coluit ut potentem." *Dun.* Verbum θεραπεύειν cum notione blandiendi frequentat Noster: e. g. Tom. X. p. 10 C. ἐνταῦθα δοκεῖ μὲν αὐτοὺς θεραπεύειν, πάσης δὲ κολακείας ἀπήλλακται τὸ λεγόμενον. Et de ipso proditore, Tom. VII. p. 782 A. καὶ διὰ φόβου καὶ διὰ θεραπείας. Alterum φέρειν, *mores alicujus perpeti*, notum ex Rom. ix. 22, nescimus an exemplis e bonis scriptoribus petitis confirmari possit.

P. 678 A. lin. 2. ἀδάμαντα] λιθώδη ψυχὴν Eclog.

P. 678 B. not.^m. ὦ μιὰρὲ καὶ παμμίαιρε C. Sic infra p. 691 C. Tom. VII. p. 775 B. Tom. IX. p. 375 B. Cod. Reg. 733. ὦ μιὰρὲ καὶ πονηρὲ καὶ παμπόνηρε, plane ut Tom. XII. pp. 465 D. 597 A.

P. 678 C. lin. 4. οὐχ οὔτῳ] πῶς Eclog. οὐχ οὔτῳ; interrogando scripsimus cum Ed. Veron.

HOM. XXIII.

P. 681 C. lin. 1. καὶ περὶ ἐκείνου] + φρόνησον Montef. notans: "Haec vox, quae in Editis desideratur, in MSS. [sic, pro MS.] habetur." Habet quidem B. sed correctus. In E. folium deest.

P. 682 B. not.^w. καλῶς δὲ τὸ ἐξῆς ἐκόλασεν. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 572 B.

P. 682 D. not.^e. Mendosum φιλοσοφία pro φιλία in quosdam libros irrepsit infra p. 719 A. Tom. X. p. 315 B.

P. 683 D. not.^g. "Legendum ὑπὸ πάθους ἀνελευθέρου τοῦ θυμοῦ νικηθείς. Praecessit enim ἡττήθης." *Dun.*

P. 684 A. not.^q. Editi sic: ἀποστερήσης, αὐτὸν τοῦ παντὸς ἐξευτέλεις, ἀπεστέρησας, καὶ ἔδειξας. Sav. post παντὸς, non post ἀποστερήσης, interpungit. Ben. ἀποστερήσης αὐτὸν, τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτέλεις, καὶ ἔδειξας, sine monito. Savilius tentabat, ἀποστερήσης αὐτὸν, τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτέλεις, εὐκαταφρόνητον ἔδειξας. Post παντὸς add. ἀπεστέρησας A.B.D.E.F.H. Mox ἀπεστέρησας om. D.E.F.H. ἐξευτέλεις, non ἐξευτέλεις habent B.D.E.F.H. δείξας pro ἔδειξας est in A.B.D.E.F.H.I. Hinc evadit lectio optima, ἀποστερήσης αὐτὸν, τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτέλεις καὶ δείξας εὐκαταφρόνητον. Totus locus sic legitur in C. ὅταν οὖν σὺ μάλιστα ἐπιθυμῆς τούτου, μάλιστα αὐτὸν τοῦ παντὸς ἀπεστέρησας, ἐξευτέλεις, ἔδειξας εὐκαταφρόνητον.

P. 685 C. lin. 1. οἶκοι τὴν πληγὴν ἔχει τῆς κακίας edidit Montef. notans: "Editi τὴν πηγὴν. MSS. τὴν πληγὴν, et ita legit Vetus Interpres." Codices isti non exstant nisi in Sav. marg. hoc est, in Ed. Veron.

HOM. XXIV.

P. 686 C. lin. 3. οὐδὲ περὶ] οὐδὲ γὰρ περὶ clam edidit Morell. repugnantibus libris. Ita tamen Montef.

P. 687 C. not.^q. “ Bene ὑπὲρ τῶν τῆς, quod est etiam in Ven. b.” Heyse. Ergo Editor Veronensis hic quidem archetypum suum non expressit.

P. 687 D. not.^v. δὲ pro καὶ mendose edidit Montef.

P. 688 B. not.^q. “ Ven. b. ἐπεστόμισεν. καθάπερ τινὰ στρ. φ. τ. ἀμ. ἐπιστήσας. [Sic Veron. sed ὀπλίσας in textu]. Dunaus conjiciebat ἐπεστόμωσεν vel ἐστόμωσεν, argutius quam aptius, si quid video : quippe ἐπεστόμισεν corruptum esse puto ex ἐπεστόλισεν. Apparet etenim in veteribus libris duas lectiones exstitisse, quarum alteram exhibet F. alteram ex depravata scriptura Codicis b. in hunc modum facile restitues : ἐπεστόλισεν, καθάπερ τινὰ στρ. φ. τ. ἀμ. ἐπιστήσας.” Heyse. Neque ἐπιστολίζειν neque ἐπιστομοῦν apud Nostrum legere meminimus.

Ibid. lin. 5. ἔνδικος pro ἔκδικος est sphalma Benedictinorum.

P. 690 A. not.^x. Vid. Annot. ad p. 510 A.

P. 690 D. not.^s. Omnino conferendus est locus Tom. X. p. 294 D. Διὰ δὴ τοῦτο εἰπὼν, “ Πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου,” ἐπήγαγε, “ Δευτέρα δὲ,” καὶ οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, “ ὁμοία αὐτῆς, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.” Quae vulgatam nostri loci scripturam defendunt.

P. 691 D. not.^e. “ Codex C. λέγοι... πόθεν (add. in rasura trium litterarum αὐτὸ καὶ). Scilicet primitus scriptum videtur καί.” Heyse.

P. 692 A. lin. 2. Τί δὲ ἐπὶ τοῦ Κάϊν; κ. τ. εἰ. Similia habet Noster Tom. I. p. 675 E.

P. 692 D. lin. 7. καὶ τοὺς ἀνακαλοῦντας μιμούμενος. “ Interpres, imitatus eos, qui suorum casus et calamitates deplorant. Aliquid certe in Graeco Codice deesse videtur.” Sav. “ Fort. καὶ τοὺς μονωδοῦντας μιμούμενος... vel sic, καὶ οὕτω τοὺς μονωδοῦντας καὶ τοὺς τοῖς ἀναιτίοις ἐγκαλοῦντας μιμούμενος.” Bois. “ Τοὺς ἀνακαλοῦντας, quod explicandum videtur, eos qui aliorum benevolentiam revocare student. Cf. Galat. p. 751, 25. ubi Cod. x. ἀνακαλοῦντος. Exemplis opus est pluribus.” Heyse. En copia exemplorum ex ipso Auctore sumtorum, quibus inter se collatis vis vocis neminem, opinamur, latebit. Locus ab Heysio indicatus est hic : Tom. X. p. 715 A. ταῦτα ἀποροῦντος (Codd. ἀνακαλοῦντος) ἐστὶ καὶ θρηνοῦντος μᾶλλον. Tom. I. p. 214 D. καὶ τὰ ῥήματα δὲ, ἅπερ αὐτὸν ἀνακαλῶν ἐθρήνησεν, ἱκανὰ τὸ πάθος ἡμῖν παραστήσαι τῆς ψυχῆς ἐπῆρε γὰρ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τῷ τάφῳ Ἀβεννήρ. Tom. V. p. 245 B. προφητείας εἶδει μᾶλλον ἀνακαλῶν,

καὶ θρηνοῦντα μιμούμενος, καὶ λέγων, οὐαὶ σοι, Χωραζίν. Instar omnium est locus Tom. II. p. 555 C. Μάθοι δ' ἂν τις καλῶς, ὥς ἡ φαντασία τῶν ἀπελθόντων ἀπὸ τῶν τόπων ἐγγίνεται ταῖς τῶν ζώντων ψυχαῖς, εἰς νοῦν τοὺς πενθοῦντας λαβὼν, οἳ ἅμα τε τοῖς τῶν τεθνηκότων τάφοις ἐφίστανται, καὶ ὥσπερ ἀντὶ τῆς θήκης τοὺς ἐν τῇ θήκῃ κειμένους ἐστῶτας ἰδόντες, οὕτως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν προθύρων εὐθέως ἀνακαλοῦσι. Rarius hoc sensu ponitur ἀνακαλεῖσθαι. Noster Tom. I. p. 216 E. καὶ τοῦ πατραλοίου πεσόντος ἐκείνου, οἳ μὲν λοιποὶ πάντες ἦσαν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ, μόνος δὲ ἐκείνος ἐπένθει καὶ ἐδάκρυε, καὶ καθεύρας ἑαυτὸν ἀνεκαλεῖτο τὸν τεθνηκότα, καὶ ἐδυσχέραινεν ὅτι μὴ ἀντ' ἐκείνου τὴν τελευτὴν ἐδέξατο. Non possumus nobis temperare, quo minus unum exemplum, idque omnium pulcherrimum, ex alio S. Patre afferamus. Sic igitur magnus ille Basilius Neocaesarienses morte Episcopi sui afflictos consolatur, Tom. III. p. 107 E. Νῦν ἀπήνθηκέ σοι κόσμος ὁ κάλλιστος, ἐκκλησία δὲ μέμυκε, καὶ σκυθρωπάζουσι πανηγύρεις, καὶ τὸ ἱερὸν συνέδριον τὸν κορυφαῖον ἐπιποθεῖ, λόγοι δὲ μυστικοὶ τὸν ἐξηγητὴν ἀναμένουσιν· οἳ παῖδες τὸν πατέρα, οἳ πρεσβῦται τὸν ἡλικιωτὴν, οἳ ἐν τέλει τὸν ἔξαρχον, ὁ δῆμος τὸν προστάτην, οἳ βίου δεόμενοι τὸν τροφέα, πάντες αὐτὸν ἐκ τῶν οἰκειοτάτων ὀνομάτων ἀνακαλοῦμενοι, ἐπὶ οἰκείῳ πάθει οἰκείον αὐτῷ καὶ προσήκοντα ἕκαστος τὸν θρήνον αἶρουσιν. Ceterum ab hoc usu probe distinguenda est locutio apud exteros Scriptores obvia, ἀνακαλεῖσθαι τὴν ψυχὴν τινος, quae ad necromantiam, non ad luctum funebrem, pertinet.

P. 693 C. lin. 7. ὥς αὐτὸς βούλεται. Pronomen abest a Ben. reclamantibus libris.

P. 693 D. lin. 2. Ἀξω κ. τ. ε. Locus Ezechielis est Cap. xvi. v. 37—42, non Cap. xxiii. v. 22 sqq.

HOM. XXV.

P. 694 D. lin. 7. “An melius τῆς τῶν παρόντων αὐτοὺς ἀπολύων προσπαθείας?” *Dun.* Ita quidem diserte legitur in Catena. Quinetiam Noster Tom. XII. p. 59 C. εἰ μὴ χρήμασιν ὤμεν προσδεδεμένοι, ἂν μὴ οἰκίαις, ἂν μὴ προσπαθείᾳ τῶν παρόντων ὤμεν ἀπηρητημένοι. Tom. I. p. 233 E. ὅτι πάσης ἀπήλλαξαι προσπαθείας (alii συμπαθείας), καὶ ἐπιθυμίας εἰς πονηρὰς κάθαρτος.

P. 695 A. lin. penult. Pro διατείνεσθαι, διατεῖναισθαι perperam ediderunt Mor. Ben. “Διατείνεσθαι est quod Aristoph. σκορδιναῖσθαι, randiculari, se distendere.” *Dun.* Cf. nos ad Tom. VII. p. 581 C.

P. 695 D. not.¹. “καὶ αὐτὸς A. corr. quod placet.” *Editor* Ben. 2^{dae}. Bene se habet αὐτὸς, si verbo προτρέπονται passivam vim tribuas.

P. 696 D. not.¹. ἀναστὰς ἐξ ὕπνων. Rarius in plurali hoc vocabulum. Vid. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 717. *Schaefer.* ad Long. p. 343.

P. 698 D. not.¹. “Legendum, οὕτω καὶ ἐκκλησίαν ἐργάσῃ τὸν πότον,

sic ecclesiam efficies convivium i.e. in convivio quasi in ecclesia ver-saberis. Τὸ ποτόν, *potus*: ὁ πότος, *symposium*, Eustath." *Dun.* Noster Tom. II. p. 774 A. τὸν γὰρ . . . κρεωφαγία καὶ οἰνοποσία διαρρηγνύμενον, πολλάκις καὶ ἄκοντα καὶ ἐκόντα ἀνάγκη ἁμαρτάνειν, καὶ παρὰ τὸν τοῦ παρόντος τόπου (Colb. πότου) καιρὸν, καὶ μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν. Cf. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 820.

P. 699 A. lin. 1. τὸν ἐγκαλινδούμενον τῷ βορβόρῳ. "Vid. Plat. Phaedon. p. 69 C. ibique *Ast.* (Tom. XI. p. 567.) et quae annotavimus ad Greg. Nyss. de Precat. p. 138 sq." *Krabinger.*

P. 699 B. not. P. ἔνθα πολλά τὰ ἀτόκια (subaudi φάρμακα). Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 340 E.

P. 699 C. lin. 6. Notanda est locutio πλέον ἀργύριον ἔλκη. "Si legas ἔλη, non deterius." *Dun.*

Ibid. not. b. ὥστε ἐπιχάρις γενέσθαι. Sic Sav. notans: "Nescio quam recte in plurali." ἐπιχάρις Ben. ἐπιχαρεῖς Ben. 2da. In quarto casu ἐπιχάριτας scriptum Tom. IX. p. 121 D. Tom. XI. p. 6 C.

P. 699 E. lin. penult. Dictum erat vulgare, ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐνεδύσατο. Noster Tom. XI. p. 99 A. Τὸ δὲ ἐνδύσασθαι οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ μηδέποτε ἀποθέσθαι . . . Καὶ πάλιν ἡμῖν ἔθος λέγειν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐνεδύσατο.

P. 700 A. not. v. καὶ ἐπὶ προσκεφαλαίου ἔκειτο ἐπὶ τῆς πρόρας. "Aut cum Boisio, καὶ ὡς ἐπὶ προσκεφαλαίου corrigendum, aut καὶ ἀντὶ προσκεφαλαίου: nisi forte eodem sensu posuit ἐπὶ cum casu tertio; καὶ ἐπὶ προσκεφαλαίῳ." *Heyse.* Frustra. Vid. Marc. iv. 38.

P. 700 C. not. c. ἂν δὲ τῆς χρείας ᾗς. Vulgo addunt ἐντὸς, quod non necessarium. Noster Tom. VII. p. 760 B. καὶ γὰρ πανταχοῦ τῆς χρείας ἐστίν. ἔστι δὲ ὅπου οὐδὲ τῆς χρείας. Tom. XI. p. 378 C. οὐδαμοῦ τῆς χρείας, ἀλλὰ πανταχοῦ τῶν περιττῶν. Ibid. p. 279 E. πανταχοῦ δὲ ἡμᾶς τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρῆ, καὶ τῶν ἐν χρείᾳ, οὐ τῶν περιττῶν.

Ibid. lin. penult. ὄχημα καλὸν τῆς ψυχῆς. "Vid. *Alb. Jahn.* ad Greg. Nyss. de Anima et Resurr. p. 209 Ed. *Krabinger.*" *Krabinger.* "Frequens apud recentiores ὄχημα de unaquaque re, qua quid fulcitur, tenetur, continetur." *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 471. Sic Chrys. Tom. V. p. 103 A. καὶ πανταχοῦ ὄχημα εὐχῆς εὐρίσκεται ταπεινοφροσύνη.

HOM. XXVI.

P. 701 B. not. f. πάντων ἐξῆς ἀπείχοντο τῶν κρεῶν. Unus nostrorum ἐξίσης obtulit; frustra. Omnino consulendus *Tourp.* ad Longin. De Sublim. §. xxxiii. extr.

P. 701 D. lin. 3. Pro ἐργάσθαι Montef. tacite scripsit ἐργάζεται, invitis libris.

P. 704 C. lin. ult. ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐπάγει. εἰπὼν γὰρ, ἐάν. Sic Sav.

Particulam γὰρ casu omisit Morell. quem incaute secutus est Montefalconius, etiam distinctione in pejus mutata, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐπάγει, εἰπὼν· ἐάν.

P. 705. lin. penult. πλείονα ἀνθρώπων——εἰς τὸ προνοεῖν ἡμῶν. "Locus est fortasse depravatus, obscurus certe: qui tamen deletο καὶ [ante δικαιώματα] et inductis forte καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων, hoc modo: πλείονα ἀνθρώπων (i. quam, homines habent) δικαιώματα ἐαυτῷ κατασκευάζων εἰς τὸ προνοεῖν ἡμῶν. Sed nihil affirmo." Sav. "Uncinis includerem illa, καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων, quae sensum turbant, et forsā huc irrepserunt ex glossemate τοῦ πλείονα, parum tamen apto. Nam πλείονα ἀνθρώπων ita interpretari convenit: *jura majora quam quae hominibus competunt in servos suos.*" Heyse. Nobis quidem verba suspecta καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων non sine sententiae detrimento abesse posse videntur. Veritas, *et in primis ut nostri curam habeat.* In proximis, scriptura οὐ σφόδρα ἀντέχεται τοῦ δούλου habet quo se commendet.

P. 706 C. not.^m. ὑπομένειν sc. τὸν ἀσθενέστερον. Vetus: *aequum fuerit ut illum feras.*

P. 707 C. not.^o. Χαρμὴν Edd. "Unus Codex Χαρμίν. Forte legendum Ἀχάρ υἱὸν Χαρμίν." Montef. Facilior correctio foret, τὸν Χαρμί. Tom. XI. p. 44 E. περὶ τοῦ Χαρμί λέγω τοῦ τὸ ἀνάθημα κλέψαντος: ubi nulla varietas e libris nostris enotatur. Ibid. p. 483 F. ἄλλος τις ὁ Χαρμί ἀνάθημα κλέψας.

P. 709 A. not.^v. Ἐβοήθησέν habet etiam Flor. p. 401. (Tom. XII. p. 611 A.) Lectio ἐπτόησεν, a Savilio in margine memorata, nobis quidem magnopere placet. Ut enim hic, οὐχὶ ἠπέλιησεν; οὐχὶ ἐπτόησεν; ita alio loco Tom. VII. p. 615 A. legitur, βούλεται γὰρ αὐτὸν πτοῆσαι διὰ τῆς ἀπειλῆς ταύτης. Vocabulum paullo infrequentius tum hic, tum illic notioribus cedere coactum est.

P. 710 B. not.^w. ἕως ἂν ἔλυσαν. Vid. Annot. ad p. 564 B.

HOM. XXVII.

P. 711 C. lin. 7. Pro καὶ χρησμοῖς, Morell. tacite edidit οὐ χρησμοῖς, contra fidem librorum. Hunc temere secutus est Montef.

P. 712 E. not.^b. καὶ τὴν χαρὰν ἠδίκησε. Sic Tom. X. p. 532 D. ἀλλὰ μᾶλλον αὐτῶν καθαρπτόμενος ἅτε ἀδικούντων τὸ δίκαιον.

P. 713 B. lin. 4. τοῦτο πρὸς ἐκείνον...τοῦτο (non ἐκείνο) πρὸς τοῦτον. Negligenter dictum, quod in talibus Nostro usitatum. E. g. Tom. II. p. 248 D. καὶ οὔτε οὗτοι ἐγκαλοῦσιν ἐκείνοις, οὔτε οὗτοι (pro ἐκείνοι) τούτων καταγινώσκουσιν. Tom. XI. p. 250 B. καὶ ἀπὸ τούτου μὲν δῆλον, ὅσον ἀπέχετε τῆς ἐννοίας τῆς περὶ θεοῦ, δῆλον δὲ καὶ ἐκ τούτου. Tom. VIII. p. 523 B. οὐ πρὸς τὰ ἡδέα τὰ ἐνταῦθα πεισόμεθά τι, οὐ τὰ λυπηρὰ βαρέως οἴ-

σομεν* ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τῶν ὁμοίων καταγελασόμεθα. Nescimus an legendum, ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τούτων ὁμοίως καταγελασόμεθα.

P. 712 B. lin. 7. ἐπιστῦψαι. Dunaeus dubitanter corrigit, ἐπιστρέψαι, *in se convertere*. “Ἐπιστῦψαι, i. e. *ad maiorem moderationem et ad sensum aliquem suae culpaе redigere*.” Bois. *Veritas, coercere, prae-eunte Bergler. ad Alciphr. I. 3. Jungitur cum φοβεῖν, Tom. X. p. 455 B. ἐπιστῦφει δὲ αὐτοὺς σφοδρότατα, καὶ φοβεῖ. Contrarium est τῷ θεραπεύειν, blandiri, ut Tom. X. p. 264 C. δεῖ γὰρ καὶ ἐπιστῦφειν, οὐχὶ θεραπεύειν μόνον: ubi paucula notavimus.*

P. 714 B. lin. 6. καὶ εἰς κενοδοξίαν αἰνίττεσθαι τὸν τελειότερον. Pro αἰνίττεσθαι glossema σκώπτειν habet Cat. Savilius conjicit, τῶν τελειοτέρων: Boisius, καὶ κενοδοξίαν αἰνίττεσθαι τῶν τελειοτέρων, deleta praepositione. Sed regularis constructio est αἰνίττεσθαι τινα, ut infra p. 755 C. secundum Codd. Tom. VIII. p. 362 D. ὁμοῦ μὲν αὐτοὺς αἰνιττόμενος, ὅτι περισσῶς ταῦτα ἐξήτουν. Tom. X. p. 174 B. οὓς καὶ αἰνιττόμενος ἔλεγε. Additur autem εἰς τι respectu ad vitium quod perstringitur. Cf. p. 472 C.

P. 715 B. lin. 3. καὶ γὰρ ἄνθρωπος] καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωπος Montef. repugnantibus libris. Morellus, operarum vitio, dederat καὶ (in fine versiculi) καὶ γὰρ ἄνθρωπος.

P. 716 E. not. t. μέσον βαρβάρων τραφεῖς. Μέσον pro ἀνὰ μέσον vel κατὰ μέσον; ut Tom. X. p. 660 C. οὐδὲ μέτρα θεότητος ὀρίζειν μέσον νιού καὶ πατρός. Tom. XII. p. 6 B. πολλοῦ χρόνου γενομένου μέσον (alii μέσον). Vid. *Dorvill. ad Charit. p. 601 Ed. Lips.*

P. 717 B. lin. 2. Editi omnes, πῶς αὐτὸν διορθώσῃ. Sensus loci omnino postulat, *quomodo teipsum corrigas*. Vid. pp. 717 D. 718 A. Tunc scribendum erat, πῶς σαυτὸν δ. vel etiam πῶς αὐτὸν δ.

HOM. XXVIII.

P. 718 B. lin. penult. Τῷ δὲ δυναμένῳ——Ἀμήν. “Omnes, quos vidi Codd. [N. T.] hos tres versiculos ponunt ad finem totius Epistolae; sed Chrysostomus, alia, ut videtur, exemplaria secutus, hoc loco ad finem Cap. xiv. Et quidem ita eum legisse apparet ex p. 213. l. 27, 28. [p. 720 A.]” Sav. “Haec in vulgaribus Edd. leguntur Cap. xvi. v. 25—27. Hoc loco autem exhibent Graeci omnes mei, etiam Lectionaria. Chrysostomus haec tractat Hom. XXVIII. ineunte, non in fine Hom. XXXIII. Ergo etiam Codd. 3. 8. hunc locum hic exhibent.” *Matthaei*. Codex Vaticanus C. hos versiculos, una cum Chrysostomi interpretatione usque ad p. 720 A. bis exhibet; nempe hic, et infra p. 756 D. lin. 8.

P. 720 B. lin. 6. εἰς ἔλεον αὐτὸν ἐπισπώμενος καὶ ἐπικλῶν. Sic Sav.

cum libris, ut videtur, omnibus. Mendosam scripturam Ed. Veron. ἐπικαλῶν, tacite retraxerunt Mor. Ben. Frustra. Verbum ἐπικλᾶν, *flectere ad misericordiam*, legitur Tom. III. p. 289 D. πρὸς συμπάθειαν ἐπικλῶντων αὐτόν. Tom. V. p. 247 A. ἐπικλάσαι πρὸς ἔλεον. Tom. X. p. 187 A. διὰ τὴν ὁμότητα τὴν σὴν ... τὴν μὴ ἐπικλωμένην πρὸς ἔλεον. Lexicographi afferunt Aelian. de Nat. An. X. 36. οἶον εἰς οἶκτον ἐπικλάσαι τοὺς ἀκούοντας.

P. 722 A. not.^{s, t}. ἀλγῶν ὑπὲρ αὐτοῦ (vulgo αὐτοῦ). Verterunt, *tui gratia nonnihil dolens* Vet. *dolens pro hac re* Montef. Potius, *Dei causa dolens*. Supra p. 587 E. τὸν πατέρα ὁρῶν ἀλγοῦντα ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ κοπτόμενον. p. 588 B. οὐ γὰρ δὴ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἤλγουν τῶν σεσσωσμένων. Tom. X. p. 614 D. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μειζόνων μὲν ἤλγει, τῶν δὲ ἐλαττόνων κατεφρόνει.

P. 722 B. lin. 7. Pro ἐξορύττω, ἐξορύζω legunt Mor. Ben. nulla, ut videtur, auctoritate.

P. 723 B. not.^c. πῦσαν ψῦξιν ἐξέβαλες. "Bene." Heyse. Cf. Tom. VIII. p. 430 A. οὕτως οὐκ ἀπὸ ψύξεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ γυμνωθῆναι τῆς ἄνωθεν βοηθείας γέγονε. Tom. XI. p. 542 B. διὰ τὴν πολλὴν ψῦξιν τῆς ἀγάπης.

P. 723 D. not.^o. ὁ ὀφθαλμός μου, h. e. *amicus maxime familiaris*. Cf. p. 722 B. Noster ad locum S. Matth. v. 29. (Tom. VII. p. 225 E.) Ἄν γάρ τινα οὕτω φιλήσῃ, φησὶν, ὥς ἐν χώρᾳ δεξιῶν ὀφθαλμοῦ, ἢ οὕτω χρησίμον εἶναι νομίσῃ, ὥς ἐν τάξει ἔχειν χειρὸς, καὶ βλάβη σου τὴν ψυχὴν, καὶ τούτους ἀπότημε.

P. 723 D. lin. 3. καὶ τὸ ὑπερορᾶν] καὶ ὑπερορᾶν Ben. *operarum*, ut videtur, culpa.

P. 724 A. lin. penult. τὰ τῶν ἀγοραίων τούτων καὶ σεσυρμένων ἀνθρώπων. "Hoc verbum non est apud Suidam, neque Hesychium, neque ullum credo Lexicographum. Ἀνασεσυρμένος est *impudens, obscaenus* ... Hinc apud Lucianum, ἀνασεσυρμένη κωμωδία, quam alii φορτικὴν. Theophr. Ethic. Char. ὁ δὲ βδελυρὸς τοιοῦτος, οἷος ὑπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέrais, ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον. Videtur hoc verbum simile quiddam significare." Dun. "Fort. ἀσυρῶν i. ἀκαθάρτων. Quid sit ἀσυρῆς notum est e Sirac. xxiii. 18 (al. 13). Sic igitur lego, vel cum doctiss. praeceptore meo ἀνασεσυρμένων, quod ad excusam lectionem propius accedit." Bois. Frustra. Σεσυρμένος est *sordidus, abjectus*, ut Tom. X. p. 657 A. χαμαῖζηλος ἦν αὐτῶν ἡ γνώμη, καὶ ταπεινὴ καὶ σεσυρμένη. Dixit Noster, τῶν ἐπ' ἀγορᾶς συρομένων Tom. IX. p. 247 D.

HOM. XXIX.

P. 725 E. lin. 1. ἵνα αὐτοὺς κερᾶσῃ. Vet. *in unum commisceat*. Usitatius est hoc sensu compositum ἀνακεράσαι; e.g. pp. 719 D. 749 B.

P. 727 E. lin. 4. καὶ ὅτι ἐποίησε γενητὰ κ.τ.έ. Verbum ἐποίησε a Morello tacite invectum, sine monito retinuerunt Editores Benedictini.

P. 728 B. lin. 5. οὕτω γὰρ τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει. Versio Graeca vulgaris habet τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ; sed apud Aquilam et Theodor. est τὸ περιβόλαιον αὐτῆς, nempe τῆς γῆς, quod cum Hebraicis concinit.

HOM. XXX.

P. 730 C. lin. 6. ἀπὸ μέρους, τουτέστιν, ἥρέμα. Hinc colligi potest vera notio vocabuli ἥρέμα, ut a Chrysostomo sexcenties ponitur, non, ut vulgo vertunt, *sensim*, *paullatim*, sed ἀπὸ μέρους, *aliquantulum*, *aliquatenus*. Supra p. 548 C. ἀλλὰ ἥρέμα καὶ κατασκευαστικόν. p. 713 A. ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ κενοδοξίας ἥρέμα τοῦτο ἐγένετο. Tom. II. p. 731 C. ἦν μὲν οὖν ὁ Πέτρος ἥρέμα[πως] καὶ ἀπότομος. Tom. IV. p. 517 E. καὶ ἥρέμα πως ἐνεδοίαξεν. Tom. VII. p. 786 D. ἥρέμα δὲ καὶ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα ἦν: ubi nos in Ind. Graec. dubitanter *fortasse* vertimus. Haec satis tumentur locum Luciani de Mercede Conduct. 28. qui Criticos male habuit: τὸ μὲν γὰρ λιμῶ ξυνόντα, καὶ νῆ Δία γε διψῶντα, μύρῳ χρίεσθαι καὶ στεφανοῦσθαι τὴν κεφαλὴν, ἥρέμα καὶ γελοῖον.

P. 730 D. lin. 1. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοή. Ἡμῶν est lapsus Montefalconii. Tum ὑπακοή (sic) inviti excuderunt Sav. Mor.

Ibid. not. i. τὸ διαποικίλλειν ediderunt Sav. Mor. Articulum casu, ut videtur, omisit Montef. notans: "Unus Codex τὸ ποικίλλειν." Subjungit ejus successor: "Sic A. Atque articulo in altera scriptione aegre caremus." Articulo caret ne unus quidem nostrorum.

P. 731 A. lin. ult. Pro ἡ γὰρ μάχαυρα tacite dedit Montef. καὶ γὰρ μάχαυρα, contra fidem librorum.

Ibid. not. s. Lectio marginis Sav. περιαιρῶν fortasse debetur *Codici emendato* apud Interp. Vet. ex quo haec ipsa scriptura affertur.

P. 733 A. not. g. Mosquenses non οἰκοδομῶ, sed ἐποικοδομῶ legere testatur Matthaeius.

P. 733 B. lin. penult. "τοῦ ἐλθεῖν] τοῦ μὴ ἐλθεῖν. Mosqq. 3. 8. Sed mox cum repetit, omittit μὴ Mosq. 3." *Matth.*

P. 733 D. not. z. εἰς Σπανίαν. Pro scriptura Ἰσπανίαν (non Ἰσπανίαν) Matthaeius citat quatuor N.T. Codices, non Chrysostomicos. Eandem scripturam cum leni habent e nostris B.D.E.F. tum hic, tum infra p. 739 A, ubi notat Montef. "Codex unus semper Ἰσπανίαν habet." In loco Tom. X. p. 113 A. Ἰσπανίαν cum aspero edidimus, prout illic in libris scriptis exstare nobis relatum est.

Ibid. lin. ult. ἀλλ' ἵνα τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν πάλαι ᾤδινον, ταύτην ἀποτέκω. Plane ut Tom. I. p. 363 C. ἀθρόως ἣν πάλαι ᾤδινεν ἐπιθυμίαν ἀπέτεκε τότε.

P. 734 A. not.ⁿ. δέικνυσιν οὐκ ἐφιέμενος αὐτῶν τῆς δόξης. Hic quidem libri omnes faciliorem lectionem ἐφιέμενον exhibent; sed in sequentibus ἐρῶν, non ἐρῶντα, tuentur A.H.I. et ante corr. F. Eadem structura exstat Tom. X. p. 544 B. νυνὶ δὲ ἀλγῶν, ἐδέκνυ κατὰ κόσμον λυπούμενος.

P. 734 B. lin. 3. τὸ τοῖς ῥήμασιν οὕτω θερμῶς κεχρῆσθαι. Ne quis forte thermois requirat, conferimus p. 738 B. καὶ σκόπει πῶς μεγαλοπρεπῶς ταῖς λέξεσι κέχρηται. Vid. Dobree. Adversaria Tom. I. p. 406.

P. 734 C. lin. 1. προπέμψετε pro προπέμψητε est mendum typographicum Ed. Mor. quod usque ad hunc diem permansit.

P. 736 E. lin. 1. λύκοι τούτων πολὺ πικρότεροι. “Lego ἐκείνων. Sic poscit τὸ ἀνάλογον.” Dun. Frustra. Pronomen οὗτος hic est vulgaris, sive naturalis, de quo usu monuimus ad Tom. VII. p. 376 B. Nunc unum atque alterum exemplum addimus, ubi Interpres a vero aberravit. Tom. I. p. 526 D. ἐκεῖνοι δὲ νομίζοντες ὅτι περὶ τοῦ ὕπνου τούτου διαλέγεται, λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Tom. V. p. 280 B. εἶχον μὲν γὰρ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ· εἵπετο καὶ αὕτη (sc. mundana).

HOM. XXXI.

P. 740 D. not.^w. Προστάτις legitur sine varietate infra p. 750 A. Alterum edidimus Tom. X. p. 583 B. Mosquensium fidem secuti.

P. 741 C. not.^r. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ κολακεύων ταῦτα Veron. Sav. sed hic in marg. κολακεύειν. “Aug. κολακεύειν λέγων ταῦτα, quod videtur recipiendum. Dun. κολακεύειν. Bois. κολακεύων λέγειν ταῦτα, melius etiam lectione Codicum.” Heyse. “MSS. κολακεύων ταῦτα λέγειν. In Editis λέγειν deest.” Montef. Fallitur. Nam lectio Codicis B. est κολακεύειν λέγων ταῦτα: alterius autem E. κολακεύων λέγει (λέγει;) ταῦτα.

Ibid. lin. penult. τοῖς ξένοις αὐτὴν ἀνοῖξαι πᾶσιν. Catena habet ἀνεῖσθαι, liberam et apertam esse, non male, sed vulgato deterius. Cf. Tom. X. pp. 527 E. 528 A. Tom. II. p. 188 B. εἰ γὰρ ἀνείτο τὰ βαλάνεια. Tom. I. p. 735 A. οὐχὶ τῷ δείνι μὲν ἀνέφκτο (ἡ θύρα), ἐτέρῳ δὲ ἀπεκέκλειστο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀπλῶς ἀνείτο.

P. 741 D. lin. penult. ἀλλ’ ὅμως πάντα ἀπέκρυσεν ἡ ἀρετή. Dunaeus conjicit συνέκρυσεν, vel quod propius est, ἐπέκρυσεν; quia ἀποκρύπτειν apud Nostrum dicitur, cum splendidius obscurat minus splendidum. Fortasse recte. Cf. Tom. XI. p. 742 D. αὕτη δὲ ἡ ἕξω ἐπικειμένη (δόξα) ἐπικρύπτει πολλάκις τὴν ἀμαρτίαν, ἐπικρύπτει παρὰ ἀνθρώποις καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας.

P. 742 A. not.^h. Notanda oppositio solennis verborum φεῖδεσθαι et ἀφειδεῖν. Sic Tom. X. p. 208 A. καὶ ὥσπερ πολεμίας, οὕτω τῆς ἐαυτῶν ἀφειδοῦντες ψυχῆς. Ibidem paullo post, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν καταφρονοῦντες, τῶν χρημάτων φειδόμεθα. πῶς οὖν τὸν θεὸν ἀξιοῖς σου φείσασθαι, αὐτὸς σαντοῦ οὕτως ἀφειδῶν, καὶ χρήματα προτιμῶν ψυχῆς.

P. 742 E. lin. 3. ὄψει pro ὄψει negligentiter dederunt Mor. Ben.

P. 743 C. not.^r. Editi omnes, καὶ πρὸς τὴν μνήμην τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῶν τόπων παραπεμπόμεθα. Codicum varietas haec est. καὶ πρὸς τὴν μν. τῆς ἡμ. ἐκείνης ἀπὸ τῶν τ. παραπ. F. "Recte : idem Dunaeus correxit." Heyse. καὶ πρὸς τὴν μν. ἀπὸ τῶν τ. ἐκείνου παραπ. D. καὶ πρὸς τὴν μν. τῆς ἡμ. ἀπὸ τῶν τ. ἐκείνης παραπ. B. καὶ πρὸς τὴν μν. ἐκείνην ἀπὸ τῶν τ. ἐκείνων παραπ. C. Quod nos edidimus, καὶ πρὸς τὴν μν. ἐκείνην ἀπὸ τῶν τ. παραπ. est in A.E.H. et Sav. marg.

P. 744 D. not.^h. Vid. Annot. ad p. 443 B. not.^d.

HOM. XXXII.

P. 744 E. lin. 1. Ἐπαίνεται] Ἐπαινετὸν (hic? et) infra p. 745 E. habent A.B.D. fortasse alii, cum Mosqq. et Ed. Veron. Alteram scripturam juxta praeceptum Grammaticorum dederunt Sav. et recentiores. Eustath. ad Il. β. 648. ἐπαινετὸς, τὸ ἐπίθετον, καὶ ἐπαίνετος, κῦριον.

Ibid. lin. ult. καὶ οἱ μὲν χρυσοχῶν παῖδες κ.τ.έ. Cf. Tom. II. p. 2 E. Μὴ τοίνυν παρέργως ἀκούσωμεν· ἐπεὶ καὶ οἱ τὴν μεταλλικὴν ἔψοντες γῆν, ἐπειδὰν εἰς τὸ χωνευτήριον αὐτὴν ἐμβάλωσιν, οὐχὶ τὰς μάζας τοῦ χρυσοῦ μόνον ἀναιροῦνται, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ ψήγματα μετὰ πολλῆς συλλέγουσι τῆς ἀκριβείας.

P. 745 B. lin. penult. καὶ τῶν γυναικῶν δείκνυσιν εὐχαριστίαν. Designantur prae ceteris Jacobi uxores. Noster Tom. IV. p. 544 A. Σκόπει πῶς ἐφ' ἐκάστου τῶν παίδων εὐχαριστεῖ (ἡ Λεῖα) τῷ δεσπότῃ, καὶ εὐγνώμων γίνεται περὶ τὴν εὐεργεσίαν . . . Εἶδες πῶς οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε, οὐδὲ τὰς ὀνομασίας τοῖς τικτομένοις ἐπετίθει; Tom. VIII. p. 113 A. Ἔθος δὲ καὶ τοῦτο τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὰ ὀνόματα τίθεσθαι, ὅπερ δήπου καὶ ἡ Λεῖα πεποίηκε· τοῦτο δὲ οὐχ ἀπλῶς γίνεται, ἀλλ' ἵνα τὴν προσηγορίαν ἔχωσιν ὑπόμνημα τῆς εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ. Sic enim iste locus posthac legetur, ex emendatione amici eruditi CAROLI MARRIOTT, nobiscum per literas communicata. Editi, ὅπερ δήπου καὶ Ἡλίας πεποίηκε, nullo sensu.

P. 745 C. not.^v. Probum est προσκείμενον, nec sollicitandum, quam Nostro fere solenne est in pari argumento προσερριμμένον. Tom. I. p. 476 D. ἀπλῶς καὶ εἰκὴ τὸ ῥῆμα προσέρριπται. Tom. IV. p. 274 D. μὴ νομίσητε ἀπλῶς τοῦτο προσερρίφθαι· οὐδὲν γάρ ἐστι τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων, ὃ μὴ μετὰ τινος εἴρηται λόγου. Adde Tom. VII. pp. 6 B. 36 C. Tom. VIII. pp. 75 D. 87 D.

Ibid. not.^x. Fortasse legendum, οὐδ' ἂν Παῦλος ἔγραψεν· πνεύματι γὰρ ἔγραψεν ἄπερ ἔγραψεν.

P. 746 D. lin. 5. ἀναδεξαμένη δρόμους. Sic Veron. Sav. et Codd.

ἀναδεξαμένοι (sic) Mor. Montef. Hic autem in Latinis, *suscipientes*. Tandem ἀναδεξάμεναι scripsit Editor novissimus.

P. 746 D. not.^x. Vid. *Matth.* ad locum, 1 Tim. ii. 15.

P. 746 E. not.^d. καὶ ἕτερα ἄλλα διηκονεῖτο. Unus πολλά pro ἄλλα habet. In Catena autem ἄλλα abest. In promptu est conjicere ἕτερα ἅττα. Noster Tom. VIII. 8 E. ἕτερα ἅττα τινὰ τοιαῦτα. Tom. X. p. 275 A. ἕτερα τοιαῦτα ἅττα διακονοῦμενοι. Sed negari non potest, secundum usum linguae etiam ἕτερα ἄλλα per pleonasmum recte dici posse. Vid. *Schaefer.* ad Demosth. p. 1031, 23. Sic Noster Tom. I. p. 235 D. καὶ ἕτερα ἄλλα διακονοῦνται πολλά πλείονα τούτων. Tom. III. p. 446 A. ἑτερά τινὰ ἄλλα νομίζουσι. Tom. V. p. 272 E. καὶ ἕτερα δὲ ἄλλα παράδοξα τοιαῦτα συνέβαινε. Tom. XII. p. 232 A. μυρία ἄλλα ἕτερα. Litem dirimere videtur locus Tom. I. p. 258 A. τοῦτο, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον ἄλλο, ἱκανὸν ἦν κ.τ.έ.

P. 747 D. lin. 5. οἱ καὶ πρὸ ἑμοῦ. Sic Veron. οἱ pro οἱ dederunt Sav. Mor. Ben. οἱ B. et fortasse omnes.

Ibid. lin. ult. ὅπου γε καὶ τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον ἐκπομπεύειν οὐ παραιτεῖται. Haec fere persuadent, ut in loco simili, Tom. X. p. 592 D. lectionem unius Codicis, ἐκπομπεύοντος αὐτοῦ τὸν πρότερον βίον, amplectamur.

P. 748 D. Deficiente Codice C. lectiones quasdam libri ejusdem recensitionis Vindob. Lamb. CXXXIV. hic notabimus. P. 748 D. not.^c. ὑμᾶς. not.^d. ἐνεργοὺς εἶναι δι' ὅλου, μὴ μόνον δὲ ἐνεργούς. E. not.^f. ἐνάγων (sed vid. p. 750 C.) P. 749 A. not.^g. τῷ καρπῷ συμβαίνῃ] τοῦ καρποῦ ἀξία. not.^l. ὡς ἔοικε] τοὺς οἴκοι. B. not.^t. ἐκβάλλων. C. not.^v. παρὰ τῶν] παρουσῶν. not.^x. Χριστοῦ.

P. 749 B. lin. penult. διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης. "Vera lectio. Sic supra [p. 679 A.] πῶς δίδως εἰρήνην, πολέμου γέμοντι στόματι; hoc est, *osculum pacis*." Dun.

P. 751 D. lin. 5. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν κ.τ.έ. "Haec et sequentia usque ad finem Homiliae exscripsit plagiarus supra memoratus ad p. 705 E. Cf. Tom. VIII. Spuria p. 147 B." Editor Ben. 2^{dae}. Hujus Scriptoris variantes notabiliores hae sunt. P. 751 D. lin. 7. ἔξει] ἔχει (etiam Flor. p. 409 = Tom. XII. p. 614 C.) E. lin. 4. βιαίους] πλεονέκτας (etiam Flor.) not.^z. ἀναιδοὺς. not.^a. + καὶ φιληδόνου. Mox ῥεπούσης pro βλεπούσης. not.^b. ἀπὸ πολλῆς φιληδονίας. P. 752 A. not.^e. περὶ τούτου. lin. 6. Post παρελθόντος addit, καὶ γὰρ ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφὰτ κρίσει δικαία τιμωρῶν τοὺς ἐναντίους ἄρδην ἀπώλεσεν, ὧν ἐπὶ ἐπταετῇ χρόνον ἤρκεσεν εἰς καὶσιν τὰ ὅπλα τοῖς τὴν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦσι (Ezech. xxxix. 9.) not.^m. βασιλέων. B. not.^o. πῶς ἂν αὐτὴν φύγωμεν. not.^r. ἀμαρτωλοῦ. lin. ult. "ἡδίων] ἡδύτερον Anon. et Sav. marg." Ed. Ben. 2^{dae}. Immo, ἀνώτερον, non ἡδύτερον est in Sav. marg. C. not.^s. καὶ habet. not.^v. πάντα

ταῦτα. not.^x. τρυφή ταῦτά εἰσι πρὸς ε. τ. κ. D. not.^f. + κόλασις καί.
 E. not.^b. ὁ βίος. Mox ἦ, μείζονα καὶ διὰ τοῦτο δώσουσι. not.¹. πολλῶ.
 P. 753 A. lin. 5. μήτοιγε pro μήτιγε. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. p. 450
 B. B. not.^r. + τὴν ψυχὴν σου ἄνθρωπε. Mox ἀντιμάχη pro μάχη. not.^v.
 οὐδὲν ἕτερον λανθάνει ποιῶν ἢ εἰς αὐτὴν τὴν γένναν ἑαυτὸν ὠθεῖ. C. not.^z.
 διὰ τί γάρ] διὰ τοῦτο. Mox ἁμαρτάνων. not.^c. καὶ γὰρ καί. not.^d. καὶ
 γέλωτος ἀτάκτου καὶ λοιδοῦ. ἀπλῶς καὶ ἐνθυμήσεως κακῆς. not.^e. + ὡς πάλιν ἐν
 τοῖς ἀγαθοῖς. D. not.^f. + καὶ λόγου ἀγαθοῦ. not.^g. κατωδ. not.^h. + ὑμῖν
 (cum verbis in plurali). not.¹. ὅτι κρίσις ἔσται καὶ ἀνταπόδοσις. E. lin. 4.
 λαλεῖν pro ληρεῖν.

P. 752 A. not.^e. τί σοι τοῦτο μέλει; Proba constructio, ut Tom. X.
 p. 414 D. καὶ οὐ σφόδρα σοι τοῦτο μέλει; ubi nunc nollemus a nobis ex
 unico libro editum τοῦτου.

P. 753 C. not.^d. “καὶ ἐνθυμήσεως om. F. Recte. Nota textum glossis
 oneratum.” Heyse. et iracundiae, vertit Montef.

HOM. XXXIII.

P. 754 A. not.^a. Locum S. S. sine verbis καὶ εὐλογίας citat Noster
 Tom. VII. p. 293 D.

P. 754 B. not.^b. Bene habet τοὺς τὰς διχοστασίας, omisso vocabulo
 quod quivis cogitatione supplere possit. Ejusdem generis sunt Nostri
 loca, Tom. XI. p. 332 C. τὸν τὰ πεντε τάλαντα (sc. λαβόντα). Ibid. p.
 384 B. τὸν τὰ ἑκατὸν δηνάρια, ubi videndus Montef. Etiam in Sacro
 Codice Matth. xxv. 22. ὁ τὰ δύο τάλαντα, ut in optimis libris legitur:
 2 Cor. viii. 5. ὁ τὸ πολὺ, ὁ τὸ ὀλίγον (sc. συλλέξας). Adde Ephraim.
 Syr. apud Bengel. ad Chrys. de Sacerdot. p. 117 Ed. Leo. ὁ τὰ ζιζάνια
 (sc. σπείρων). Lucian. Tom. IX. p. 186 Bip. ὁ τὸν κἀνδυν καὶ τὴν
 τιάραν (sc. φορῶν). Antholog. Tom. II. p. 254. ἡ τὰ ῥόδα (sc. πωλοῦσα).

P. 755 A. lin. 4. ἐπὶ τούτῳ διαβάλλων. τοῦτο est mendum Ed. Ben.

P. 756 D. lin. penult. καὶ γὰρ καὶ τὸν θεμέλιον tacite edidit Montef.
 invitis libris.

P. 756 E. not.^d. οἱ Παύλου ζηλωταὶ οὗτοι. Videtur δεικτικῶς de Epi-
 scopo et Presbyteris tunc temporis in Ecclesia assidentibus dictum.
 Certe falluntur, qui verba ἀξίους τῆς τοιαύτης συνηγορίας vertunt, dignos
 qui in tali intercessione jungant.

P. 757 A. not.^h. Petrus πρωτοστάτης dicitur Tom. X. p. 181 E.
 Eadem confusio notatur Tom. X. p. 19 E.

P. 757 D. not.^z. βασιτάξαντος. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 217 B.

P. 758 C. not.^z. ἅπαντας. “Recte, sicut jussit Dunaeus.” Heyse.

P. 758 D. not.^d. Edebatur, καὶ ἔθλιψεν ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. Sic
 Sav. Mor. Ben. Veron. καὶ ἔθλιψεν αὐτὴν, εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. Huic
 proxime accedit C. καὶ ἔθλιψεν αὐτὴν ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. A.B.D.

cum Sav. marg. καὶ ἔθλιψεν αὐτὴ ἢ ἔρευνα, αὐτὴ ἢ ἀγάπη. Sic, sed αὐτὴ pro αὐτὴ bis F.H. Concise E. καὶ ἔθλιψεν αὐτὴ ἢ ἀγάπη. Vox ἔρευνα hic non quadrat, cujus loco μέριμνα habet Reg. 733. Recte ad sensum habere videtur lectio vulgata, sed pronomen αὐτὴ, cujus manifesta vestigia in libris insunt, non erat negligendum. Noster Tom. X. p. 531 A. ἡ καρδιά ἡμῶν πεπλάτυνται. καθάπερ γὰρ τὸ θερμαίνειν εὐρύνειν εἴωθεν, οὕτω καὶ τῆς ἀγάπης ἔργον τὸ πλατύνειν ἐστί.

P. 758 D. lin. 7. Distinguebatur, ἔγραψα ὑμῖν ταύτην. καὶ διαλελυμένην. Correximus juxta Eclogg. et Sav. in Addendis.

P. 759 C. not.^a. ὀφθαλμιώντων utcunque defendere conati sunt Dun. et Bois. tanquam pro φθονούντων positum. Sed multo convenientius est ὀφθαλμῶν, etiam Heysio judice.

P. 759 E. lin. 4. πατρίαν. Hic ne unus quidem liber formam vulgarem φρατρίαν obtulit. Verbo monuimus ad Tom. X. p. 274 B.

P. 760 A. lin. 3. διεγείρων καὶ ἀλείφων post Morellum tacite dederunt recentiores. Copula non est in libris.

Addendum.

P. 427 D. not.^x. Lectionem emendatam, ὁ γοῦν Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ἄγγελος (vel, si mavis, Ἀγγελος cum majuscula) exemplo apud ipsum Chrysostomum exstante confirmari posse serius vidimus. Locus est Tom. XII. p. 144 C. ἀναγνώθι τί φησιν ὁ Ἀγγαῖος, τί ὁ Ζαχαρίας, τί ὁ ἄγγελος, τί δὲ Ἐσδρας ἐγκαλεῖ.

208.33

34578

C 469F

CHRYSOSTOMUS, S. JOANNES

AUTHOR

Interpretatio Epistolarum Paulinae

TITLE rum, Tom. 1, ad Rom.
ed. FieldDATE
LOANED

BORROWER'S NAME

O'Connor

Swain

STORAGE - CBPL

JUL 30 1981

Gleason - CL 2018-05

OCT 8 1981

RENEWED

JUN 9 1982

RENEWED

7-6-83

34578

